

TiHV
Türkiye İnsan Hakları Vakfı

2001
İnsan Hakları Raporu

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları (28)
Yayına Hazırlayan: Dokümantasyon Merkezi
Dizgi - Baskı : Buluş Tasarım ve Matbacılık Hizmetleri
Tel : 0.312 222 44 06

ISBN 975-7217-33-6

01.07.2002 - Ankara

Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Türk Medeni Yasasına göre kurulmuş, hükümet dışı ve bağımsız bir kuruluştur.
Statüsü 30 Aralık 1990 tarihli ve 20741 sayılı
Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

TiHV
Türkiye İnsan Hakları Vakfı

2 0 0 1
T Ü R K İ Y E
İNSAN HAKLARI RAPORU

Ankara, 2001

TİHV GENEL MERKEZİ

Menekşe 2 Sokak No: 16/7 06440 Kızılay - ANKARA
Tel : 312 - 417 71 80 - 425 07 55 • Faks : 312 - 425 45 52
E-mail : tihv@tr.net web : www.tihv.org.tr

TİHV İSTANBUL TEMSİLCİLİĞİ

Hocazade Sokak No: 8 Siraselviler Cad.
Beyoğlu-İSTANBUL
Tel : 212 - 249 30 92 • Faks : 212 - 251 71 29
E-mail: ihvist@turk.net

TİHV İZMİR TEMSİLCİLİĞİ

Mimar Sinan Cad. 1432. Sokak Eser Apt. No : 5/10
35230 Alsancak/İZMİR
Tel - Faks : 232 - 463 46 46 - 463 91 47
E-mail : tihvizm@turk.net

TİHV ADANA TEMSİLCİLİĞİ

Reşatbey Mah. Cumhuriyet Cad. Kasımoğlu Apt. No: 51/3-ADANA
Tel : 322 - 458 85 66 • Faks : 322 457 65 99
E-mail : tihv-adana@superonline.com

TİHV DİYARBAKIR TEMSİLCİLİĞİ

Mimar Sinan Cad. Bineş Apt. A Blok Daire: 2 - DİYARBAKIR
Tel : 412 - 228 26 61 • Faks : 412 - 228 24 76
E-mail : tihvdbakir@ftnet.net

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI RAPORU - 2001

ÖNSÖZ	1-10
1. GİRİŞ	13-36
1.1. Ekonomik Kriz ve Yolsuzlukla Mücadele	15
1.2. AB'ye Katılım Ortaklığı ve Ulusal Program	16
1.3. Susurluk Skandalı	21
1.4. "28 Şubat Süreci" Kamu Hayatında Milli Güvenlik Kurulu	28
1.5. İnsan Hakları Konusunda Resmi Girişimler	30
1.6. İnsan Hakları ve Uluslararası İlişkiler	33
2. KÜRT SORUNU ve OLAĞANÜSTÜ HAL UYGULAMALARI	39-64
2.1. Olağanüstü Hal Uygulamaları	47
2.2. Kürt Sorunu ve PKK	56
3. YAŞAM HAKKI	67-125
3.1. Ölüm Cezası	71
3.2. Yargısız İnfazlar	78
3.3. Faili Meçhul Cinayetler	95
3.4. Kara Mayınları	98
3.5. Silahlı Örgütler ve Yaşam Hakkı	102
3.6. Sivil Çatışmalar	115
3.7. Siyasi Cinayet Davaları	122
4. İLTİCA HAKKI ve MÜLTECİLERİN DURUMU	129-139
4.1. Sorunun Kapsamı	129
4.2. Göçmen ve Sığınmacıların Yaşam Hakkı	133
4.3. Afganistanlı Mülteciler	134
4.4. Anlaşmalar ve Önlemler	137

5. ZORUNLU GÖÇ	143-158
5.1. Yerleşime Açılan Alanlar	144
5.2. Geri Dönüşlere Yönelik Engellemeler	145
5.3. Boşalan Köyler	149
5.4. Köykent Projesi	152
5.5. Sivil Girişimler	154
6. KİŞİ GÜVENLİĞİ HAKKI	161-276
6.1. Kaybedilenler	166
6.2. İşkence ve Kötü Muamele	177
6.3. Gözaltında Ölüm Olayları	226
6.4. Ceza ve Tutukevlerinde İnsan Hakları	240
7. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI	279-296
8. DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ	299-357
8.1. İfade Özgürlüğü	304
8.2. İletişim Özgürlüğü	338
9. TOPLANTI ve GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜ	361-370
10. ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ	373-395
11. İNSAN HAKLARI SAVUNUCULARINA BASKILAR	399-408
12. EKLER	411-438
Ek : 1 Genelkurmay Başkanlığı'nın 7 Aralık 2000 Tarihli Açıklaması	411
Ek : 2 Anayasa Değişiklikleri	413
Ek : 3 Birleşmiş Milletler Yargısız İnfaz ve Keyfi İnfazlar Özel Raportörü Türkiye Raporu - 18 Aralık 2001	416
Ek : 4/1 F Tipi Cezaevleri, Açlık Grevleri ve 19 Aralık Operasyonu	418
Ek : 4/2 Hapishane Operasyonu ve Medya	427
Ek : 5 TTB Onur Kurulu'nun Savunmaları	433

KISALTMALAR

AİHK	Avrupa İnsan Hakları Komisyonu	MIT	Milli İstihbarat Teşkilatı
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi	MKM	Mezopotamya Kültür Merkezi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	MLKP	Marksist Leninst Komünist Parti
ANAP	Anavatan Partisi	OHAL	Olağanüstü Hal
BM	Birleşmiş Milletler	ÖDP	Özgürlük ve Dayanışma Partisi
BMMYK	BM Mülteciler Yüksek Komiserliği	PKK	Kürdistan İşçi Partisi
CMUK	Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu	RP	Refah Partisi
ÇGD	Çağdaş Gazeteciler Derneği	RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
ÇHD	Çağdaş Hukukçular Derneği	SES	Sağlık ve Sosyal Hizmet Uzmanları Sendikası
DBP	Demokrasi ve Barış Partisi	SİP	Ssyalist İktidar Partisi
DGM	Devlet Güvenlik Mahkemesi	TBB	Türkiye Barolar Birliği
DHKP-C	Devrimci Halk Kurtuluş Partisi Cephesi	TBMM	Türkiye Müyük Millet Meclisi
DISK	Devrinci İşçi Sendikaları Konf.	TCY	Türk Ceza Yasası
DYP	Doğru Yol Partisi	TGC	Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
EMEP	Emeğin Partisi	TGGY	Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası
EP	Emek Partisi	TİHV	Türkiye İnsan Hakları Vakfı
FP	Fazilet Partisi	TİKB	Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği
GÖÇ-DER	Göç Edenler Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği	TİKKO	Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu
HADEP	Halkın Demokrasi Partisi	TİSK	T. İşverenler Sendikaları Konf.
HEP	Halkın Emek Partisi	TMMOB	T. Mühendis ve Mimar Odaları Bir.
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü	TMY	Terörle Mücadele Yasası
İHD	İnsan Hakları Derneği	TOBB	T. Odalar ve Borsalar Birliği
KDP	Kürdistas Demokrat Partisi (Kuzey Irak)	TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
KESK	Kamu Emekçileri Sendikaları Konf.	TTB	Türk Tabipleri Birliği
MAZLUMDER	İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği	TÜRK-İŞ	T. İşçi Sendikaları Konfederasyonu
MGK	Milli Güvenlik Kurulu	TUSİAD	T. Sanayici ve İşamaları Derneği
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi	YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu

ÖNSÖZ

Vakfımızın Dokümantasyon Merkezi tarafından 2001 yılı insan hakları raporunda aktarılan olaylar ve derlenen bilgiler, insan haklarının genel durumunu, ihlallerin yaşandığı sorun alanlarını ve ihlale muhatap olanları açıkça göstermektedir. Zaten 2001 yılında yaşadığımız olayların büyüklüğü ve derinliği de insan hakları sorununu insanlarımızın günlük yaşamlarında da kolayca kavranabilir kılmıştır. Dokümantasyon merkezinin belgelediği olaylar ışığında global bir Türkiye değerlendirmesi aşağıda yapılmıştır. AB ile ilişkilerin ve ABD’de gerçekleşen 11 Eylül saldırısının, Afganistan müdahalesinin ülkemizdeki etkilerine de bu değerlendirme içinde yer verilmiştir.

Ekonomik Kriz

2000 yılından devir alınan ve 2001 yılında şiddetli bir biçimde yaşanan ekonomik kriz, ekonomik ve sosyal haklar alanındaki vahim durumu daha da ağırlaştırdı. MGK’nın tam desteğini alarak hükümetler tarafından uluslararası finans kuruluşlarının talepleri doğrultusunda uygulanan ekonomik, siyasi ve askeri programların ekonomik bedeli yeni düzenlemelerle yoksul ve çalışan kesimlere ödetildi.

MGK’nın Şubat ayı toplantısında Cumhurbaşkanı ile Hükümet temsilcileri arasında yaşanan kavga, ülke ekonomisini iflas ettiren gelişmelere ilişkin bazı işaretleri veriyordu. IMF ile ortaklaşa kabul edilen ekonomik programın değişmesi gerektiği açıklandı. Dünya Bankasının üst düzey bürokratlarından biri olan Kemal Derviş ekonomiden sorumlu devlet bakanı olarak ekonomiyi kurtarmaya memur edildi. Yeni ekonomik programa uygun olarak doların serbest bırakılması, ve yüzde yüz bir değer artışı olması, kamu harcamalarının kısılması, orta ölçekli üretim alanları ile tarım ve hayvancılığa yönelik desteklerin kaldırılması, doğal gaz, elektrik, ilaç, sağlık, eğitim, ulaşım hizmetleri ve gıda maddeleri fiyatlarına sürekli zam yapılması pahalılığı, işsizliği ve piyasalarda durgunluğu beraberinde getirdi.

Sosyal ve ekonomik haklar alanında ağırlaşan durum, sivil haklar alanındaki ihlalleri sayısal olarak artıran gelişmelere yol açtı. Halkın bu gelişmeler karşısında gösterdiği güvensizlik ve tepkiler ülke çapında toplu gösterilere neden oldu. Kamu çalışanları, işçiler, çiftçiler, esnaf, meslek kuruluşu üyeleri, öğrenciler kitlesel eylemler düzenledi. Bu eylemlerin çoğuna polis sert müdahalede bulundu çatışmalar yaşandı. Bu gösteriler nedeniyle çok sayıda kişi hakkında soruşturma ve yargılama süreçleri başlatıldı. Yıl boyunca yaklaşık bir buçuk milyon insan işten çıkarıldı. Binlerce esnaf kepenk kapattı. Çiftçiler kredi borçlarını ödeyemediği için cezaevine girdi. Kredi kartı borcunu ödeyemeyenlerin sayısı yüzbinler seviyesine ulaştı. İşten çıkarılmalarda basın çalışanları da ağır bir darbe yedi. Dört binin üstünde medya çalışanı işinden oldu. Ekonomik krize bağlı olarak çok sayıda kişi intihar etti.

Toplumsal çalkantı yaşanırken batık bankalar ve kamu bankaları operasyonları, yolsuzluklarla ve özellikle enerji alanıyla bağlantılı soruşturma ve operasyonlar sonucunda çok sayıda işadımı, bankacı, politikacı, bakan, ve bürokrat da gözaltına alındı, tutuklandı ve bir kısmı yargılanmaya başlandı. Kamu bankaları özelleştirilirken özel batık bankalar kamu kesiminin korumasına alındı.

Ulusal Güvenlik Tartışması

2001 yılında bir kez daha Türkiye'nin Ulusal Güvenlik (UG) sorunu bulunduğu, başka bir deyişle ülkenin ve milletin bütünlüğünün bölüneceği, ulusal güvenliğe yönelik tehditlerin devam ettiği tespit ve kaygıları nedeniyle demokratikleşme ve insan hakları alanında bir değişime hazır olmadığı etkin karar odakları tarafından açıklanmıştır. Bu, Devletin güvenliğini daha da pekiştirmeye ve geliştirmeye, birey ve grup haklarını kısıt altında tutmaya devam etmek demektir. Ancak bu politikalar sistemin içinde zaman zaman tartışılmaları neden olmuştur. ANAP Genel Başkanı ve AB ilişkilerinden sorumlu Başbakan yardımcısı Mesut Yılmaz partisinin 7. Olağan Büyük Kongresi'nde 4 Ağustos günü yaptığı konuşmada 'UG kavramı devletimizin geleceğini sağlamlaştırıcı her adımın engelleyicisi konumuna getirilmiştir. Devletin bekasını sağlayacak bir kavramı, devletin can damarlarını keser hale getirmeyi dünya üzerinde yalnız Türkiye becerebilirdi...Nitekim de öyle olmuştur... Türkiye'de değişimin anahtarı, ulusal güvenlik kavramında saklıdır. Türkiye eğer bir adım ileriye gitmek istiyorsa bu sendromdan kurtulmalıdır...UG kavramının muhtevası ve gerekleri kamuoyunun tartışmasına açılmalıdır...' dedi.

Başbakan Bülent Ecevit 'bu konuşmanın kendisini çok şaşırttığını, bu görüşlere katılmadığını ve Türkiye'nin dört bir yanının tehlikelerle ve güvensizlikle çevrili bir ülke olduğunu ve dolayısıyla UG politikasını belirlerken bu gerçeğin doğal olarak gözönünde tutulacağını savundu. Ayrıca MGK'nın milli siyaset belgesini güncelleştirme çalışmalarını tamamladığını ve sorunun en yüksek devlet düzeyinde bağlandığını ve neyin tartışılmakta olduğunu anlayamadığını' açıklayarak yanıt verdi.

Mesut Yılmaz'ın konuşmasına Genelkurmay Başkanlığı da Yılmaz'ın sözlerinin makul olmadığını, insafsız ve tehlikeli bulunduğunu, Türkiye'nin bugün ekonomik iflas içinde bulunduğunu, milli ve ahlaki değerlerin aşındığını, ayrılıkçı terörün etnik milliyetçi ve ayrılıkçı harekete dönüştüğünü, şeriatçı düşünce sahiplerinin faaliyetlerinin laik cumhuriyete tehdit oluşturduğunu, soygun düzeninin normal bir durum haline geldiğini ileri sürerek yanıt verdi.

Siyasette Bazı Güçler

Bu tartışma Türkiye'de stratejik konularda var olan tarafları, görüşleri ve güçleri açıkça gözler önüne sermektedir. Türkiye'nin AB ilişkileri çerçevesinde hazırlanan Ulusal Program(UP) ile demokratik alanda iyileştirme girişiminin belirtileri olarak gösterilen Anayasa ve bazı yasa değişiklikleri, tümüyle; koalisyon Hükümetini ne pahasına olursa olsun sürdürmeyi siyasi istikrar gibi sunan Ecevit'in ve siyasi tartışmalara aktif olarak katılan Genelkurmay Başkanının ileri sürdüğü görüşlerin ve anlayışın doğrultusunda düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerde MHP'nin belirleyici bir konumda olduğu da açıkça görülmektedir. Zaten UP'nin giriş bölümünde kısa ve orta vadeli düzenlemelerde mevcut anlayışın özüne dokunulmayacağı açıkça yazılıdır. Demokratikleşme adına yapılan da odur. Özellikle sivil toplum kuruluşlarının ve uygulanan politikalardan etkilenen halk kesimlerinin "demokratikleşme sürecine katılmaları ve kendilerini ifade etmeleri, baskıcı yöntemlerle engellendi.

Anayasa Değişikliği

Anayasa'da yapılan değişikliklerin temel hak ve özgürlükleri geliştirecek bir dayanak oluşturması, maddelerin pozitif yorumlarına ve bu yorumlara dayalı olarak da özgürlükleri güvence altına alacak yasal değişikliklere gidilmesi, demokratik güçlerin toplumsal dengeleri değiştirme yeteneğine bağlı olacaktır. Ancak daha gerçekçi olanın; yapılan bu değişikliklerin de, geçmiş yıllarda benzerlerinde yaşananları gözönünde bulunduran, kısıtlayıcı ve baskıcı rejimin dayanakları olabilecek yönündeki değerlendirme daha geçerlidir. Bu, daha güçlü bir tez olarak gözükmektedir.

Hak İhlallerinde Temel Sorun Alanları

Sistemin demokratikleşmeye karşı takındığı bu kararlı ve olumsuz tavır, UG'ye yönelik iç ve dış tehdit oluşturan tarihsel bloklar içinde yer verilen ve zaman zaman düşmanlardan biri olarak değerlendirilen AB'ne ve üye ülkelerine karşı da geçerlidir. Ermeni soykırım tartışmaları, Kıbrıs

sorunu, Yunanistan'la olan ilişki ve sorunlar, Kürt sorunu, Kuzey Irak'ta olup bitenler gündeme geldiğinde bu resmi görüş 2001 yılında da bir kez daha etkili olmuş ve toplum geleneksel tezler doğrultusunda yönlendirilmiştir.

2001 yılı raporu incelendiğinde insan hakları ihlallerinin ve uluslararası sorunların tümünün Başbakan'ın ve Genelkurmay Başkanının işaret ettiği alanlarda yaşandığı kolayca görülebilir. Devlet; "sol, şeriatçı ve bölücü terör tehdidinin" ortadan kaldırılması için bir UG anlayışı saptamakta ve bu alanlardaki devlet politikalarına aykırı görüş ve girişimleri de kapsayan "terörle mücadele" için elverişli programları, araçları belirlemektedir. Devlet bu aidiyetlerin siyasi, askeri, sosyal, kültürel ve ekonomik her türlü faaliyetini yoketmek üzere bir uğraş içindedir. Bu amaca yönelik olarak tehdit oluşturan tüm hareketlerin kadrolarını yakalamak örgütlerini dağıtmak yayın faaliyetlerini denetlemek üzere operasyonlar yapmıştır. DEVSOL, TIKKO, MLKP, HIZBULLAH ve PKK bu operasyonların belli başlı hedef örgütleridir. İstanbul'da çevik kuvvette görevli polisler için ölüm ve yaralanmalarla sonuçlanan silahlı saldırılar, Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan ve beş polisin ölümüne yola açan ve kalabalık bir grup tarafından değişik silah ve çok sayıda mermi kullanılarak düzenlenen suikast bu örgütlerin bazıları tarafından gerçekleştirilmiştir. Hizbullah operasyonlarında çok sayıda örgüt yönetici ve sorumlusu yakalanmış, kaybolmuş bazı kişilerin toplu mezarlarda cesetleri bulunmuş ve bazı faili meçhul cinayet aydınlanmıştır.

Ancak savunma stratejisi bununla yetinmemekte ve şiddet içermeyen yasal, geniş bir siyasi alanda faaliyet gösteren bir grubu da hedef almaktadır. HADEP (kapatma davası devam ediyor), EMEP, ÖDP, SİP (sonradan TKP), TSİP, FP (kapatıldı), Yeniden Doğuş Partisi, ikinci halka 'tehdit' grubunu oluşturuyor.

Yaşamda atılım, Yaşadığımız Vatan, Yeni Evrensel, Alinterimiz Gazetesi, Partizan Dergisi, Yeni Asya, Yeni Gündem, Pine (mizah), Azadiya Welat vb. yayın organları ile ilgili kapatma toplatma yayın yasağı ve OHAL bölgesinde dağıtım yasakları uygulanmıştır. Özgür Radyo, Batman FM, BBC nin yayınları engellenmiştir.

Asker, jandarma, polis, özel tim, çevik kuvvet, korucu ve benzerlerinden oluşan Devletin güvenlik güçlerinin; kitlesel gösterilere siyasi toplantılara siyasi parti yönetim binalarına yönelik operasyon, müdahale ve yasal etkinliklere kısıtları devam etmiştir. Özellikle HADEP parti ve yöneticileri yasal tehdit altında tutulmuş, pek çok yöneticisi görev yapamaz hale getirilmiş ve tutuklanmıştır. İki HADEP yöneticisi kaybedilmiştir.

Olağanüstü Hal Uygulamaları ve Köye Dönüş Sorunu

OHAL bölgesinde ve mücavir illerde, köylerin boşaltılması, zorla göçettirme, köy baskınları, gıda ambargosu, yayla ve tarım yasakları, köylere dönmek isteyenlere yönelik şiddet ve yıldırma ve vazgeçirme politikası uygulanmıştır. Milyonlarca insan bölgede can güvenliğinin sağlanmasını, koruculuk sisteminin kaldırılmasını, günlük olağan bir demokratik yaşamın koşullarının sağlanmasını, bu amaçla OHAL'in kaldırılmasını, işsizliği, açlığı, eğitimsizliği ortadan kaldıracak üretim yatırımlarını, sağlıksız kent ve konut ortamlarının değiştirilmesini ve geriye dönüş için zararların tazminini ve çevrenin yeniden inşa edilmesi için parasal ve teknik yardım yapılmasını, topraklarının korucuların gaspından kurtarılmasını, başta Batman olmak üzere bölge illerinde çarpıcı bir yoğunlukta vuku bulan kadınların intiharını sona erdirecek sosyal içerikli projeler beklerken hiçbir işe yaramayacağı belli olan merkez köy projesi bölgede her derde deva yegane çözüm olarak kamuoyuna sunulmuş ve bazı yerlerde inşaatlarına girilmiştir. Bu köyler büyük çoğunlukla güvenlik güçlerine ve koruculara tahsis edilmiştir ve köylülerce rağbet görmemektedir. Savaş nedeniyle evini ve toprağını terk etmek zorunda bırakılan ve yer gösterilmediği için başının çaresine büyük kentlerin varoşlarında bakmaya çalışan insanları açıklıktan umutsuzluktan, güvensizlikten kurtaracak ciddi kapsamlı bölgesel planlamalar 2001 yılında da gündeme getirilmemiştir. Bölgenin kalkınması ile ilgili yaklaşım ve uygulamalarda "güvenlik" kavramı belirleyici olmuştur. Ancak,

kapsamlı bir bölgesel kalkınma yaklaşımı ile büyük kentlerin sokaklarında çalışan çocuk sorununa, tinerici ve kapkaççı çocuk sorununa, çöplüklerde ve sokaklarda çöp toplayan binlerce çocuk ve yetişkin sorununa çözüm bulunabileceği düşünülmemektedir.

Bölgede zaman zaman PKK ile çatışmalar ve ölümler olduğu haberleri verilmiştir. PKK'nin silahlı çatışmada halen de faal olduğu ve yasal siyasetin içine sızma çalışmaları yaptığı gerekçeleriyle OHAL 2001 yılında da sürekli hale getirilmiştir. OHAL'in devam ettiği Diyarbakır, Hakkari, Şırnak ve Tunceli ile aynı olağanüstü koşulların uygulanabildiği mücavir illerde demokratik yaşam büyük kısıtlar altındadır. Can güvenliği sürekli ve ciddi tehdit altındadır. Savaş sırasında döşenmiş kara mayınları hemen her gün can almıştır. Bingöl'ün Karlıova ilçesi Yiğitler köyünde 13 yaşındaki kız kardeşiyle ot toplamaya giden 11 yaşındaki Gazal Beru adlı kız çocuğunun 19 Mart günü jandarma karakolundaki bir görevlinin saldırdığı köpekler tarafından parçalanarak öldürülmesi bölgede ortamın ne kadar gergin ve keyfi uygulamaların ne denli yaygın olduğuna dair dehşet verici bir örnektir. PKK'ye yardım yataklıktan, silah bulundurmaktan, Kürtçe konuşmaktan çok sayıda gözaltı tutuklama cezalandırma olmuştur. Yargı alanında da ortamın kısıcılığına ve acımasızlığına bir çarpıcı örnek de 65 yaşlarındaki Güllü Çelik ve Yemiş Altıntaş'ın, 68 yaşındaki Ali Adır'ın, 77 yaşındaki Fatma Sevük'ün, 80 yaşındaki Emoş Kıyanççek'in PKK'ya yardım ve yataklık suçundan Malatya DGM tarafından 3'er yıl 9 ay hapse mahkum edilmeleri ve cezaevine konmalarındadır. Ancak, Nevroz kutlamalarının bazı illerdeki baskı ve kısıtlamalara rağmen ülke genelinde ve özellikle Diyarbakır'da dört yüz bini aşkın bir kitle tarafından coşkuyla kutlanmış olması ve barış mesajlarının dile getirilmesine rağmen Bölgede, 2001 yılında da güven verici bir barış ortamı yaşanmadı.

Düşünce Özgürlüğü

2001 yılı aydınların, yazarların, gazetecilerin, yayıncıların, üniversite öğretim üyelerinin de muhalif görüşleri nedeniyle soruşturulduğu, yargılandığı, cezalandırıldığı ve Doç. Fikret Başkaya örneğinde olduğu gibi cezaevine konduğu bir yıl oldu.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri (DGM), Askeri Mahkemeler, Adli yargı mahkemelerinin sorun alanları olarak tanımlanan alanlardan çok yoğun bir yargılama görevi ifa etmiştir. 3984 sayılı RTÜK kanunu, TCY'nın 159, 312 ile TMY'nin 7. ve 8. Maddeleri, 2935 sayılı OHAL yasası, 285 ve 430 sayılı KHK'lar siyasi muhaliflere karşı etkin olarak kullanılan yasa ve maddeler olmuştur.

Cezaevleri

Cezaevleri ülke gündeminde 2001 yılında da sürekli olarak yer aldı. 20 cezaevine onbinden fazla bir güvenlik gücüyle gerçekleştirilen ve 32 kişinin ölümüyle sonuçlanan 'Hayata Dönüş' operasyonu 19 Aralık 2000 günü, açlık grevi ve ölüm orucu gibi protesto eyleminde bulunan binden fazla tutuklu ve hükümlü yüksek güvenlikli olarak adlandırılan F tipi cezaevlerine nakledilmişti. Ancak grevleri sona erdirmeyi ve tutuklu ve hükümlüleri mutlak tecrit koşullarında tutmayı TMY'nin 16. Maddesi uyarınca amaçlayan bu müdahale ne yazık ki ölü sayısının yıl sonu itibarıyla 87'ye ulaşmasını engelleyemedi. Açlık grevleri ve ölüm oruçlarının bir yılı aşan uzun sürelerle varması ve bu süre içindeki ölümlerin iç ve dış kamuoyunda yoğun tepkilere yolaçması üzerine Adalet Bakanlığı Wernike Korsakoff tanısı konmuş grevcileri geçici olarak salıverdi. Bu program uyarınca salıverilenlerin 341'i TİHV'nin başvurusu olarak kabul edildi. Vakıf, Devletin karşılaması gereken bir hizmeti tüm zorluklara rağmen yerine getirmeye çalıştı. Vakıf ayrıca, karşılaştığı maddi sorunu aşmak üzere kamuoyuna yönelik bir dayanışma çağrısı yaptı. Sanatçı, gazeteci, bilim insanlarından oluşan bir gönüllüler grubu İstanbul'da vakıfla dayanışma etkinlikleri düzenledi. Yurtdışında da önemli bir ilgi uyandı, destek grupları oluştu. Böylece önemli bir sosyal dayanışma ağı gerçekleşti.

Tüm çabalara ve önerilere rağmen F tipi cezaevleri sorununun çözümü ve grevlerin ve ölüm oruçlarının sona erdirilmesi konusunda hiçbir gelişme olmadı. Hükümet bu cezaevlerini Avrupa standartlarında olduğunu ve zaten Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesinin (İÖK) ve diğer

organlarının desteğini de aldıklarını beyan ederek, artık hiçbir görüşme yapmayacaklarını açıkladı. TİHV, İÖK'ün hükümetin yasa dışı uygulamalarına destek veren tavrını; başkanına bir mektup yazarak eleştirmiştir.(Bkz.Ceza ve Tutuklevlerinde İnsan Hakları)

Bu dönemde cezaevi koşullarını iyileştirme adı altında üç ayrı düzenleme yapıldı. TMY'nin tutukluların birbirlerini hiçbir şekilde görmemesi kuralını getiren 16. Maddesi değiştirildi. 4666 sayılı değişiklik yapılmasına dair kanun ile bu madde 'Bu kurumlarda hükümlüler ...güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, kendileri için hazırlanmış iyileştirme ve eğitim programları çerçevesinde...faaliyetlere katılırlar.' biçiminde yeni bir düzenleme getirdi. Bu yeni düzenlemeye göre hükümlüler, ortak kullanım alanlarını idarenin belirleyeceği bir eğitim programına uyum göstermeleri ve güvenlik açısından sakınca olmaması koşullarına bağlı olarak , süre ve biçimi de idarece belirlenecek bir şekilde kullanabileceklerdir. Cezaevlerinde iyileştirme ve eğitimin, hükümlüyü düşüncelerinden vazgeçirmek, farklı siyasi kimlikleri resmi ideoloji yönünde değiştirmek üzere uygulandığını yıllardır gözlemliyoruz.. İnfaz hukuku hükümlülerle ilgili bir uygulama alanını düzenlemektedir. 6 adet F tipi cezaevine konulmuş bulunan yaklaşık iki bin kişinin yarısına yakın kadarı ise, geçici ve istisnai olması gereken ancak ülkemizde kural haline getirilen tutuklu statüsündedir. İkinci düzenleme Cezaevlerine sivil denetim getirilmesi iddiasıyla, Cezaevleri İzleme Kurulları oluşturulmasıdır. Ancak ilgili meslek kuruluşlarından TTB'ye, 82 ilden yalnızca ikisinde aday gösterme yazısı gelmiştir. Manisa'da da Türkiye Barolar Birliği'nin adayı değil, Manisa'lı gençlere işkence yaptığı yargı kararıyla kesinleşen polislerin savunmasını üstlenen kişi tercih edilmiştir. Bu kurulların, ilgili meslek kuruluş temsilcilerinden değil bazı meslek sahibi kişilerden oluşacağı ilke olarak kabul edilmiştir. Üçüncü düzenleme, İnfaz Hakimliği kurulmasıdır. 140 yerde kurulması öngörülen bu hakimliklerin 'hükümlü ve tutuklulara yapılan işlemler veya bunlarla ilgili faaliyetlere yönelik şikayetleri incelemek, karara bağlamak....' gibi görevleri de olacak. Ancak, ailelerden ve avukatlardan aldığımız bilgiler bütün bu düzenlemelerin F tipi cezaevlerinde tecrit koşullarını değiştirmediği yönündedir.Zaten cezaevlerinde sivil bir denetim uygulanmadığı kamuoyuna hiçbir bilgi ve haberin verilmemesinden de anlaşılmaktadır.

F Tipi Baskılar

Cezaevlerinde yaşanan olumsuzluklara tepki gösteren, sorun hakkında görüş belirten, öneride bulunan ailelere, kişi grup ve kuruluşlara yönelik olağanüstü baskılar uygulandı. Yargı mekanizması harekete geçirildi. Çok sayıda dava halen devam ediyor. Toplumda Hükümetin cezaevleri politikasına muhalefet edenlerin düzenlediği gösterilere polis şiddet kullanarak müdahale etti. Bu yönde yayın yapan radyo, TV, gazete, vb yayın organları kapatıldı. Muhalefet edenler gizli örgüte yardım ve yataklık etme suçunu düzenleyen 169. Maddeden yargılandı. Bazı örnekleri burada tekrar hatırlatmakta yarar vardır. Tüm Yargı-Sen yönetim kurulu aynı maddeden üç yıl dokuz ay hapis cezasına mahkum edildiler. Dava dosyası yargıtayda karar aşamasında bekliyor. TTB Yüksek Onur Kurulu üyeleri açlık grevlerine zorla müdahaleyi mesleki kurallara ve meslek ahlakına uygun bulmadıkları yönünde bir açıklama yaptıkları için grevcileri intihara teşvik ettikleri gerekçesiyle yargılandılar. Mahkeme beraat kararı verdi. Bursa'da cezaevinde grevcileri muayaene etmekle görevlendirilen dört hekim hakkında, cezaevi savcısının grevcileri grevden vazgeçirmeleri için telkinde bulunmaları önerisini reddettikleri için, "emre itiatlılık suçundan" açılan dava halen devam ediyor. TTB Merkez Konseyi üyeleri hakkında, cezaevlerine yapılan operasyonları eleştirdikleri için, görevleri arasında bulunmadığı halde emniyet müdürlüğünün önerisi, Valinin istemi üzerine,amaç dışı faaliyette buldukları gerekçesiyle görevden alınmak üzere dava açıldı. Beraat ettiler. İstanbul Barosu hakkında da, Adalet Bakanlığının istemi üzerine dava açıldı ancak beraatle sonuçlandı. İHD Ankara Şubesi hakkında açılan kapatma davası devam ediyor. Yıl içinde Bursa, Gaziantep, Malatya, Van şubeleri de valilikçe kapatıldı. Malatya ve Gaziantep halen kapalı. Halkevleri Genel Merkezi ve çok sayıda şubesi hakkında da davalar açıldı, üyeleri tutuklandı.

Ülkücü Milisler

2001 yılında muhalif düşünce sahibi kişi ve kuruluşlara karşı emniyet görevlilerinin müdahalelerinden başka sivil görünümlü bazı ülkücü grupların da devletin kuvvetlerine destekte bulunmak ve yardım etmek amacıyla bazı eylemlere ve ye kişi ve gruplara silahlı sopalı müdahalelerine tanık olundu. Bu olaylar kamuoyuna özellikle Üniversitelerde sağ sol çatışması olarak kamuoyuna yansıtıldı. Bu grupların saldırıları sırasında ölümler yaşandı, ağır yaralananlar oldu. Dövme, alıkoyma, işkence olayları da raporumuzda ayrıntılarıyla ayrıca yer almaktadır. Özellikle cezaevi operasyonlarına tepki gösteren gruplara müdahale sırasında bu destek kıtaları açıkça saldırılarda bulunmuşlardır ve emniyet güçleri de bu desteği sempati ile karşılamıştır. Susurlukta bir kız çocuğunun öldürülmesinden sonra ülkücü ve MHP'li oldukları bilinen bir grup ilçede halkı Kürtlere karşı tahrik ederek binlerce kişi ile ev ve işyerlerine saldırıda bulundular.

Bir Olay

Sivillere yönelik bir çarpıcı şiddet olayı da Konya'nın Akkise beldesinde yaşandı. Arkadaşlarını askerlik görevine göndermek üzere bir kahvede bulunan kalabalık gençlere kimlik muayenesi uygulayan jandarma ile gençler arasında çıkan tartışma sonucunda jandarma kahvede bulunanların ve sonra da onlara katılan halkın üzerine ateş açtı. Bir kişinin ölümüne neden olan bu olaydan sonra halkın isyanını bastırmak üzere havaya ateş edildiği açıklaması yapıldı. Bütün bu örnekler Türkiye'de can güvenliğinin sivil bazı grupların ve silah kullanma yetkisini kötüye kullanan güvenlik kuvvetlerinin tehdidi altında bulunduğunu göstermektedir.

Dokunulmazlık/Yargı

2001 yılında alınan bazı siyasi cinayet ve kötü muamele ve işkence davalarıyla ilgili mahkeme kararları, yargı alanında olup bitenler hakkında bilgi edinmemize yardımcı olmuşlardır. Sonuçlanan bazı davalar şöyle: 8 polisin yargılandığı bir dava zaman aşımı nedeniyle düştü, 2 astsubayın yargılanması beraatle sonuçlandı, 5 polis hakkındaki dava şartlı salıverilme nedeniyle düştü, 9 polis ve 2 astsubaya verilen cezalar ertelendi, bir polis memuru ise üç ay hapis ve üç ay meslekten men cezası aldı.

Gözaltında ölümlerle ilgili davalarda da çarpıcı örnekler var. 8 ağustos 1980 tarihinde İstanbul Emniyet Müdürlüğünde Faruk Tuna'nın işkence altında ölmesi üzerine açılan davada beş polis 1995 yılında beraat etti Yargıtay'a götürülen dava henüz sonuçlanmadı.

16 Mart 1978 günü İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi önünde üzerlerine bomba atılarak öldürülen yedi öğrencinin davası devam ediyor. 1981 yılında öldürülen Abdi İpekçi davası yirmi yıldır tamamlanmadı. 8 Ekim 1978 tarihinde Ankara Bahçelievlerde öldürülen yedi Türkiye İşçi Partisi (TİP) üyesi ile ilgili dava 2001 yılında tamamlandı. Dosya Yargıtayda karar aşamasında. 22 Temmuz 1980 de öldürülen DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler davası devam ediyor.

Yukarıda verilen örnekler 2001 yılında da yargının insan hakları ihlallerine karşı caydırıcı işlevini yerine getirmediğini, ceza uygulamasında mahkemelerin ceza alt sınırını uyguladığını, zaman aşımının sıkça ve yanlış olarak uygulandığını, sanıkların yargılama sürecinde görevlerine devam ettiğini, bazı polislerin duruşmalara getirilemediğini, bu görevlilerin mesleklerinde terfi bile ettiklerini, dava süresince duruşmaya getirilemeyen bazı görevlilerin atama ve emeklilik işlemlerinin yapıldığını gösteren örneklerin yalnızca bir kaçıdır. Suç işlediği iddiasıyla haklarında soruşturma açılması istenen güvenlik görevlileri, amirleri izin vermediği için soruşturma ve yargılama sürecinden kurtulmaktadırlar. Memurin Muhakematı Kanunu Muvakkatı amirlerlere, soruşturma konusunda yetki vermektedir.

Yargının caydırıcı etkisinin olmaması, idarenin görevini kötüye kullanan emniyet mensuplarını koruması, bunların yargılanmamaya ek olarak ödüllendirilmesi nedenleriyle Türkiye, can güvenliğine ve temel hak ve özgürlüklere yönelik suç işleyenlerin korunduğu bir ülke olmaya devam

etmektedir. Hak ihlaline uğrayan pek çok kimse duyduğu güvensizlik nedeniyle yargı yoluna başvurmamaktadır. Yargının bağımlı ve yanlı konumundan Yargıtay Başkanı da yakınmaktadır.

İşkence

Vakfımızın beş merkezine 2001 yılında 1200 den fazla kişinin işkence gördüğü için başvurması ve bu başvuruların önemli bir bölümünün bu yıl içinde olması, işkence ve kötü muamele ya da onur kırıcı davranışların Türkiye’de varlığını koruduğuna ilişkin önemli göstergelerdir. Gözaltı sürelerinin Anayasa metninde de toplu suçlarda en fazla dört gün olarak düzenlenmesine AB adaylık süreci gereği hazırlanan Ulusal Program’da işkencenin sona erdirilmesi kısa vadeli hedefler arasında gösterildiyse de, uygulamada değişimden söz etmenin olanaklı olmadığını söylememiz gerekiyor. Düzenlenen yönetmeliklere ve yayınlanan genelgelere rağmen işkencenin sürekli bir uygulama olarak gündemde kalmasının temel nedeni kuşkusuz, öncelikli olarak kararlı bir siyasi iradeye bağlıdır; böyle bir iradenin işaretine bu yıl da rastlayamamak üzüntü vericidir. Ancak bu tespiti rağmen işkencenin uygulandığı sorgulama süreçlerine ilişkin önleyici önerileri de dile getirmeye devam ettik. Halen uygulanmakta olan ve Türkiye Barolar Birliğinin, TTB’nin bazı maddelerinin iptali için Danıştay’da dava açtıkları ‘Yakalama Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği’nin yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Zira bu yönetmelik kayıt defterlerinin tutulmasını öngörmediği için, gözaltı sürelerini keyfi olarak belirlemeye yol açmakta, avukat ve ailelerin yakalanan kişinin nerede bulunduğunu ve hangi merciin yetkisi alanında bulunduğunu öğrenmelerinin önünde engel oluşturmakta ve kayıp olgusunun engellenmesinde boşluk yaratmaktadır. Bazı kişilerin kaybolmasına da olanak sağlamaktadır.

Dokunulmazlık başlığı altında yargı süreçlerinin caydırıcı olmadığını aksine suç işleyenleri koruduğunu anlatmak için örnek olarak gösterilen davaların arasında işkence davaları da bulunmaktadır. Ancak bu bölümde bir başka davaya Manisali öğrencilere işkence yapanların davasına da değinmek gerekir. Mahkeme, sanık kamu görevlilerini mahkemeye celbedemediği için dava yargıtaydan bozulmuş ve sanıklara verilen ceza onaylanmamıştır. 1999 yılında yapılan düzenleme ile TCK da cezaların arttırılmış olması, bu örnekte olduğu gibi bir etki yaratmamaktadır. İşkenceciler adeta yasal koruma altındayken ve aynı yasada ‘gerçeğe aykırı rapor düzenleyen sağlık elemanlarının cezalandırılacağı’ yazılı iken, tam tersi uygulamalar olmuştur. Bazı vakalarda işkence bulgularına rastlandığına dair rapor düzenlediği için Adli Tıp Kurumu uzmanı, Vakfımızın kurucu üyesi Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı’nın görevinden alınması için Valilik tarafından Adli Tıp Kurumuna yazı yazılmıştır. Bu örnek, Adli Tıp Kurumunun bağımsız, dokunulmaz bir kurum olmadığı gerçeğini açıkça göstermektedir.

İşkencenin yok edilmesi uğraşı içinde yer alıp da baskıya uğrayan ve cezalandırılmak istenenler arasına bu yıl TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Dr. Sema Pişkinsüt de girdi. İşkence uygulamalarını cezaevlerine girerek ve adli suçlardan cezaevine konulmuş yüzlerce mağdurla görüşerek, sorgulama merkezlerini aniden ziyaret ederek belgelemesi, bunları rapor haline getirerek yayınlaması ve karakollarda bulunduğu işkence araçlarını teşhir etmesi ve bir karakolda bulunduğu Filistin askısını meclis binasına taşıması Hükümetin tepkisine neden oldu. Komisyon başkanlığı görevinden alındı. Yerine MHP milletvekili Hüseyin Akgül getirildi. Üyesi olduğu ve Hükümet ortağı DSP’den istifa etmek zorunda kaldı. Hakkında soruşturma başlatıldı.

İşkencenin uygulamalarının en fazla yaşandığı gözaltı süreleriyle ilgili yasal düzenlemeler yapılırken ve bizler de gözaltının yargı kararına bağlanmasını ve tutuklananların yargıç önüne derhal çıkarılmasını isterken; OHAL bölgesinde olağanüstü gözaltı uygulamalarına tanık olduk. 430 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin (KHK) 3. Fıkrasının c bendine dayanarak Diyarbakır cezaevinden alınan bazı tutuklu ve hükümlüler onar günlük ek sürelerle kırk gün kadar incomunicado (tam tecrit) gözaltına, yani hiç kimseyle görüştürülmeden tekrar gözaltına alınmışlardır.

2001 yılı, Uluslararası Af Örgütü'nün (UAÖ) işkencenin durdurulması kampanyasını ulaşabildiği tüm ülkelerde başlattığı yıl oldu. Örgütün yayınladığı belgeler, işkencenin dünya çapındaki durumu hakkında ayrıntılı bilgiler içeriyor. Yaşam hakkına ve güvenliğine yönelik en ciddi tehditlerden biri olan işkence, yetmişden fazla ülkede uygulanmaktadır. İşkence aletlerinin üretilmesi, geliştirilmesi de pazar ekonomisi kuralları çerçevesinde yeni bir sektör haline gelmiştir. Köle ticareti döneminin prangaları, el ve parmak kelepçeleri daha da geliştirilmiştir. Cop sığır üvendiresi gibi, elektro şok aletleri, kaplan yatağı, işkence koltuğu üretimi ve satışları devam etmektedir. Yüksek voltajlı elektro şok tabancaları ABD'de geliştirilmiştir. Sersemletme teknolojisi Taiwan, Almanya, Fransa'da geliştirilmiştir. Merkezi sinir sistemini büyük bir hızla felç etmeyi hedefleyen ve ucunda elli bin voltluk enerji bulunan yeni enerji silahları da kullanılmaktadır. Bu alet ve silahların üretimi ve ticareti üzerindeki devlet denetimleri asgari düzeydedir. Kimyasal maddeler işkencede ve kitlesel eylemlerin dağıtılmasında kullanılmaktadır. İngiltere'de imal edilen göz yaşartıcı gaz tüplerinden saniyede oniki kadar fırlatan darbeli veya basınçlı silahlar geliştirilmiştir. Kimyasal spreyler özellikle biber gazı Seattle polisi tarafından Dünya Ticaret Örgütü toplantısını protesto eden göstericilere karşı kullanılmıştır. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu otuz bir ülke işkence aletleri pazarına satış yapmaktadır.

İşkence aletleri gibi işkenceciler de üretilmektedir. Personel olarak eğitilmekte ve uzmanlaştırılmaktadır. ABD, Çin, Fransa, Rusya, Birleşik Krallık; başka ülkelerin askeri, güvenlik ve polis güçlerine gizlilik içinde eğitim sağlayan ülkeler arasındadır.

11 Eylül/Terörle Mücadele

2001 yılı, 11 Eylülde dünya tarihinde önemli olaylar arasında sayılacağı anlaşılan bir saldırıya sahne oldu. Her türlü gelişmiş güvenlik önlemini, devlet güvenliğiyle ilgili istihbarat görevlilerinin hayal gücünü aşan, yolcu uçaklarını içindeki yakıt deposuyla silah haline getiren ve hedefini vururken insan yaşamını ve her türlü insani değeri gözetmeyen yanıyla insanlık suçu oluşturan bir trajik eylem yaşandı. Terörün sınır tanımayan kıyıcılığına dehşet verici bir örnek. Washington ve New York'a yapılan bu saldırının ardından olayı kınadık ve ABD'deki insan hakları savunucusu örgütler ve Ankara Büyükelçiliği aracılığıyla Amerikan halkına ve ailelerine başsağlığı dilekçelerimizi yolladık. Yaptığımız açıklamada terör eylemlerine verilecek yanıtın şiddete dayanmaması ve failer ve sorumlular hakkında uluslararası yargı kurumlarının harekete geçirilmesi görüşümüze yer verdik. Ayrıca alınacak önlemlerin, hangi düzeyde olursa olsun, ulusal ve uluslararası alanlarda temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmaması ve hak ihlallerine yolaçmaması gerektiği konusunda da temennilerde bulunduk. Ancak ne yazık ki, neredeyse bir üçüncü dünya savaşı yaşamaya başladık. Sorumluların soruşturulması, bulunması, yargılanması gibi haklı ve meşru bir uğraşın karar vericileri iki dünya savaşı sonrası edinilen deneylere dayalı olarak geliştirilen kurumları bir kenara iterek yeni, de facto karar yöntemleri ve merkezleri yarattılar. Afganistan'da Taliban yönetimi ve El Kaide örgütüne karşı, Usame Bin Ladin ve arkadaşlarının da özel olarak yakalanması amacıyla ilan edilen ve uygulanan savaşın ardından görüldü ki yalnızca BM ve uluslararası kurumlar yok sayılmadı, savaş kuralları ve insan hakları da açıkça ve ağır bir şekilde ihlal edildi.

Öncelikle, henüz Taliban ve El Kaide militanları toparlanıp taşınmadan önce, ABD'de Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesi Profesörü ve insan hakları savunucusu şöhreti olan bir bilim adamının Alan Dershowitz'in: 'artık sözkonusu olmayan eski tekniklerin' başka bir deyişle işkence tekniklerinin sorgulamada kullanılabileceğini açıklaması insan hakları ortamında derin kaygı ve tepkilere neden olmuştur. 'Fiziki işkenceyi meşrulaştıramayız; bu Amerikan değerlerine aykırı olur. Fakat dünyanın değişik bölgelerindeki insan hakları ihlallerini kınamaya devam ettiğimize göre, terörizmi yenmede bazı düşünceleri açıklığa kavuşturmamız, yöntemler geliştirmemiz gerekir. Örneğin bir mahkemenin onayı ile psikolojik baskılar olabilir. Böyle bir girişim iki yüzlü olsa bile, bazı sanıkları daha az titiz müttetiklerimize nakledebiliriz. Bunun güzel bir şey olacağını kimse söyleyemez tabii.' Bu sözler hukuk profesörünün görüşleri olarak 5 Kasım 2001 tarihli Newsweek

Dergisinde yayınlanırken binlerce savaş esiri ABD ordusu tarafından sorgulanmak üzere toplanıyordu. İşkence'nin hiçbir koşulda uygulanamayacağı kuralını yazan BM sözleşmesini ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini bir kenara bırakan bu anlayış ABD vatandaşı olmayan savaş esirlerinin askeri mahkemelerde nasıl yargılanacağı açıklanırken ve savaş esirleri Küba'daki ABD Guantanamo üssüne taşınırken de kendini gösterdi. Bu kez de savaş hukukunu düzenleyen Cenevre Sözleşmeleri gözardı edilmişti. Uluslararası hukukta yeri olmayan yasadışı savaşçı nitelemesi yaparak Taliban askerlerini yargılama kararı alması ABD nin savaş hukukunu ihlal etmesi demektir. ABD, BM'in kendisine tanıdığı meşru müdafaa hakkına dayanarak bir yargılama sürecini kendine göre örgütledi. Oysa Cenevre sözleşmelerine göre savaş bittiğinde hakkında daha önce işlenmiş bir savaş suçu ile adli bir suç isnadı olmaması koşulu saklı olmak üzere esirlerin salıverilmesi gerekir. Ayrıca Küba'daki üsse taşınanların ellerine eldiven giydirilerek kelepçelenmesi, ağızlarının kapatılması, duymayı engelleyen kulaklık takılması, görmeyi bulanıklaştıran opak camlı gözlük takılması, kafalarına kask giydirilmesi, yüzlerine maske takılması ve sürekli diz çöker durumda tutulması, onur kırıcı ve aşağılayıcı uygulamalardır. Her ne kadar ABD yetkilileri 'bunlar okul çocukları değil, katillerdir, muhtemel terörist eylemler hakkında bilgi almak ve böylece engellemek için, etrafa zarar vermelerine olanak vermemek için, veya onları koruma altına almak için biz bu olağanüstü önlemleri alıyoruz, bu olağanüstü önlemleri yüksek değerler adına uyguluyoruz diyorlarsa da, tutuklular savaş esirleridir. Ayrıca 158 kişinin tutulacağı ve 1.8x2.4 m den oluşan ve X- RAY ışınlarıyla kontrol edilen kafes hücreleri olan Guantanamo kampı, nazi kamplarını anımsatmaktadır. Kızılhaç Uluslararası Komitesi de bu görüntülerin Cenevre sözleşmelerine aykırı olabileceğini açıklamıştır. Afganistan operasyonundan sorumlu Florida'daki merkez komutanlığı 11 Ocak tarihinde gerçekleştirilen bu transferin görüntülenmesini fotoğrafçılara ve kameramanlara yasakladı ve deniz kuvvetlerinin verdiği fotoğrafları dağıtmakla yetindi. Bu uygulamayı da Cenevre savaş hukukuna uygun davranmak için yaptığını açıkladı. Her ne kadar ABD Başkanı George W. Bush, biz onlara Usame Bin Ladin ve Taliban adaletinden daha adil davranacağız dediyse de, savaştan muzaffer çıkmış da olsa, biz uygulanan bu zalim yöntemleri dünya savaşları öncesine bir geriye dönüş olarak değerlendiriyoruz. Kendisini ve ülkesini ABD Anayasasında yazılı değerlere saygı göstermeye davet ediyoruz. Terörle mücadele kapsamında da olsa tutuklulara, uluslararası hukukta belirtilen, adil yargı, insani muamele ve statü güvencelerinin sağlanmasını istiyoruz. Tecrit edilmiş, adil bir yargılamanın vazgeçilmez güvencesi olan basın ve yayının zor ulaşabildiği, askeri bir üstte gerçekleşecek bir yargının güvenilirliği olmaz.

Türkiye-AB İlişkileri

Türkiye 2001 yılına AB ile olan ilişkilerin geldiği aşama nedeniyle AB tarafından hazırlanan Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB)ve Türkiye tarafından hazırlanan Ulusal Program(UP) kapsamında yapılan tartışmalarla başladı. Demokrasi, İnsan Hakları, Hukuk Devleti ve Azınlık Hakları başlıklarından oluşan Kopenhag Siyasi Kriterleri bu tartışmanın ana eksenini oluşturdu. Türkiye'yi yönetenler Başbakan B. Ecevit'in ağzından, Türkiye'nin Helsinki zirvesinde aday ülke olarak kabul edilmesinin Türkiye'deki statükonun kabul edildiği anlamına geldiğini, AB tarafından ileri sürülen ve Türkiye'nin Ulusal Güvenliğine, toprak bütünlüğüne tehdit oluşturan bu kriterlerin dayatılmasını kabul etmeyeceğini ifade ettiler. Genelkurmay Başkanı da Ecevit Nice Zirvesi toplantısında bulunduğu sıralarda özellikle Azınlık hakları başlığı ile ifade edilen istemlerin 2010 yılından önce tartışmaya bile açılmayacağını bir basın toplantısıyla açıkladı.

Bu açıklamadan sonra Anadilde ve özellikle Kürtçe eğitim ve yayın konularında, eğitim yöntemleri ve Kürtçe yayın yapan TV kurulması gibi somut konularda ülkenin istihbarat örgütünün bazı elemanlarının da katıldığı tartışmalar sona erdi. Yılın ikinci yarısında Kürt yurttaşların bu konuda yeniden hızlanan çabaları, ağır insan hakları ihlallerine yol açacak şekilde bastırılmaya çalışıldı. Hükümet anadile ilişkin temel hakların talep edilmesini, "terörle mücadele" önlemleri çerçevesinde ele almaya devam etti.

Sonuç Olarak,

Rejimin güvenliği ile ilgili Devlet politikalarının insan hakları normlarıyla çelişki ve çatışması 2001 yılında da devam etmiştir. "Toprak bütünlüğü ve ulusal güvenliğin korunmasını öngören ölçütler ile laik ve demokratik Cumhuriyeti, üniter devlet yapısını ve milli birliği koruma" kriterlerine aykırı düşündükleri ve davrandıkları iddia edilen yurttaşların ve grupların siyasal, sosyal ve kültürel yaşamı baskı altında tutulmuştur. Yasal düzenlemelerde tabu sayılan konuların görüşülmesinde toplumsal katılım engellenir ve bertaraf edilirken, TSK'nın siyasal yaşam üzerindeki ağırlıklı etkisinde bir azalma olmamıştır. Baskılar yalnızca muhalif siyasal partileri değil, aynı zamanda sivil yaşamın örgütlenmelerini de hedef almıştır.

ABD'ye 11 Eylül günü yapılan saldırının ardından Afagnistan'ı hedef alan askeri müdahalenin yanısıra bazı ülkelerin uluslararası terörizme destek verdikleri iddiasıyla hedef gösterilmesi, dünyanın yeni bir savaş dönemine girdiğine işaret etmektedir. Bu yeni savaş ortamında uluslararası savaş hukukuna aykırı uygulamalara tanık olunmuş, yaşam hakkı, kişi güvenliği ve statü hakları ve adil yargılanma hakları ihlal edilmiştir. Bu yeni süreç, Türkiye'de özellikle son otuz yılın hak ihlallerinden sorumlu olanları yüreklendirmiş, terörle mücadele stratejisinin ve yöntemlerinin doğru olduğu propogandasının etkin olarak yapılmasına yol açmıştır.

Gelişen bu koşullar altında insan hakları mücadelesi hem Türkiye'de hem de uluslararası düzlemde daha zor, ancak daha da gerekli hale gelmiştir.

Yavuz ÖNEN
Başkan
TİHV

1. GİRİŞ

2001 YILINDA TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI ARKA PLAN

2001 yılında, TİHV Dokümantasyon Merkezi tarafından belirlenebildiği kadarıyla en az 33 kişi yargısız infaz olaylarında öldürüldü; 2 kişi kaybedildi; işkence görenlerden 643 kişi bu konuda bildirimde bulundu ve en az 8 kişi gözaltında, en az 49 kişi ceza ve tutukevlerinde öldü. Öldürme, işkence ya da kötü muamele olguları nedeniyle suçlanan kolluk görevlilerinin cezaî ve idarî muafiyeti sürdü. Yargısız infaz, işkence sonucu öldürme ve işkence ya da kötü muamele nedeniyle suçlanan görevlilerden çok azı yargı önüne çıkarılabildi. Yargısız infazla suçlanan kolluk görevlileri, “delil yetersizliği” gerekçesiyle ya beraat etti ya da önemsiz cezalara çarptırıldı. İşkence ve kötü muamele gerekçesiyle yargılanan 148 kolluk görevlisinden yalnızca 9'u için hapis cezası verildiyse de, bu cezalar genellikle paraya çevrilerek ertelendi. 2001 yılında, düşünce ya da görüşlerini ifade ettikleri ya da başkalarının düşünce ve görüşlerini haber yaparak aktardıkları için en az 852 kişi toplam 456 davada yargılandı. Toplam 101 davanın sonuca bağlandığı süreçte davalardan 58'inde mahkumiyet kararı verildi. F tipi cezaevlerine karşı tutuklu ve hükümlüler ile yakınları tarafından 2000 yılında başlatılan açlık grevleri ve ölüm oruçları devam etti. 2001 yılında açlık grevi eylemi sonucunda 37 kişi yaşamını yitirdi pek çoğu da Wernicke-Korsakof hastalığına yakalanarak sakat kaldılar. 250'ye yakın hükümlü açlık grevlerine bağlı sağlık sorunları nedeniyle 6 ay koşullu serbest bırakıldılar. TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerine, açlık grevine bağlı hastalıkları nedeniyle başvuranların sayısı 400'ü aştı. 19 Aralık 2000 tarihinde 20 cezaevinde düzenlenen şiddet dozu yüksek operasyonda ikisi güvenlik görevlisi olmak üzere toplam 32 kişinin ölümüne ilişkin etkili bir soruşturma yürütülmedi.

2001 yılı, başta 12 Eylül Anayasası olmak üzere insan hak ve özgürlükleri alanında bir dizi düzenlemeye sahne oldu. Ancak yasal alanda gerçekleştirilen bu düzenlemeler, dinamizmini yalnızca Avrupa Birliği'ne

üye olma gayretinden aldığı ve karar vericiler ve uygulayıcılar tarafından samimi olarak hissedilen bir demokratikleşme gereksinimine yanıt vermediği için kağıt üzerinde kalmaya mahkum edildi. Devletin, farklı görüşlere tahammülü olmayan, çoğulcu demokrasiye inanmayan yapısı bütün bu düzenlemelere karşın belirgin bir biçimde öne çıktı. 2001 yılında çeşitli hak ve özgürlük alanlarına yönelik durumu aktaran bu raporun tek tek bölümlerinde de izleneceği gibi, geçmişten birikerek gelen ve toplumsal travmaya dönüşen sorunların çözümüne yönelik güçlü bir siyasi irade oluşturulamadı.

İnsan hakları savunucuları, son 20 yıllık geçmişte yaşanan insan hakları ihlallerinin yarattığı toplumsal travmaların iyileştirilmesini, bu travmalardan beslenen ve yeni travmalar üreten baskıcı rejimin ortadan kaldırılmasına yönelik, insan hakları değerlerinde köklenen toplumsal barış ortamı ve demokratik bir siyasal kültürün yeniden inşasını amaçlayan bir anlayışın Türkiye'de gelişmediğine işaret ettiler. 2001 yılında kişiler, gruplar, kurumlar, siyasi partiler yapılan bütün düzenlemelere ve insan hakları alanında oluşturulmaya çalışılan kurumsallaşmaya rağmen, “ulusal güvenlik, laiklik, milli birliğin korunması”nı temel alan rejimin baskısıyla karşılaştı. Muhalefete, kültürel çoğulculuğa (etnik, inanç, mezhep ve dil farklılıkları gibi) olanak tanımayan, özcü, tekçi, homojenleştirici ve hatta zaman zaman ırkçılığa kadar varan bir milliyetçilik anlayışı varlığını sürdürdü. Etnik köken ve kimlik sorunu, F tipi cezaevleri başta olmak üzere muhalif siyasi görüş ve hareketlere karşı uygulanan baskı ve şiddet, irtica ile mücadele adı altında başörtüsü üzerindeki baskılar, 2001 yılının devam eden toplumsal travma alanlarını oluşturdu. Ordunun devlet ve siyaset düzenindeki siyasal ağırlığı ve işlevi değişmeden devam etti. 2001 yılında gerçekleştirilen düzenlemelerde Milli Güvenlik Kurulu'nun politikaları ve stratejileri belirleyiciliğini sürdürdü.

Rejimin bu niteliği, 11 Eylül sonrasında başlayan süreçle de kendini pekiştirme olanağını buldu. 11 Eylül sabahında ABD'nin New York kentindeki Dünya Ticaret Örgütü'nün ikiz kulelerine yapılan ve yaklaşık 6000 kişinin hayatına mal olan saldırının ardından uluslararası düzlemde hız ve şekil kazanan "teröre karşı savaş" politikası, Türkiye gibi ABD müttefiği hükümetlerin, ülkelerindeki insan hakları ihlallerine ve demokratik özgürlükler üzerine kısıt koymalarına destek bulmalarını sağladı. Bu strateji çerçevesinde, ABD'nin BM yapılanmasını da bir kenara bırakarak ve uluslararası hukuku ve kurumlarını hiçe sayarak tek başına kararlar alıp uygulamasına uygun zemin hazırladı. İngiltere'de tüm tepkilere rağmen 14 Aralık'ta acilen yürürlüğe konulan ve ülke vatandaşı olmayanları mahkeme önüne çıkarmaksızın süresiz olarak gözaltında tutma olanağını veren yeni anti-terör, suç ve güvenlik yasasının hemen ardından polis desteği ile göçmen ofisinin çeşitli kentlerde yaptığı ev baskınları sonucu 10 kişinin gerekçe açıklanmadan gözaltına alınması, İsveç'in işkence görme riski yüksek olmasına rağmen yalnızca Devlet beyanına dayanarak iki Mısırlı sığınmacıyı Mısır'a geri iade etmesi "global olağanüstü hal" in yaygınlaşmasının ilk örnekleri olarak ortaya çıktı. Türkiye'nin son yirmi yıldır yakından tanık olduğu olağanüstü halin globalleşmesi olarak da tanımlanabilecek bu yeni uluslararası durum karşısında Türkiye de, "ulusal güvenlik politikası" çerçevesinde ön plana çıkardığı "tehdit" alanlarına karşı izlediği ve insan hak ve özgürlüklerini gözardı eden politika ve uygulamaları uluslararası ve ulusal düzlemde meşrulaştırma çabası içine girdi.

2001 yılının siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamını belirleyen bir diğer önemli olgu ise bir süredir içinde bulunulan mali ve parasal krizin ortaya çıkması oldu. 19 Şubat günü yapılacak Milli Güvenlik Kurulu toplantısı öncesinde Cumhurbaşkanı ile Başbakan arasında "yolsuzlukla mücadele" programının başarısızlığı üzerine çıkan bir tartışmanın ardından yaşanan gerginlik Türkiye'nin yoksullaşmasını hızlandıran sağlayan krizin de patlak vermesine yol açtı.

MGK toplantısında yaşanan gerginlikten hemen sonra 21 Şubat tarihinde gecelik faizlerin yüzde 7500'e kadar yükselmesinin ardından 22 Şubat tarihinde 1999 sonundan beri sürdürülmekte olan kur çıpası terkedilerek dalgalı kur politikasına dönüldü. Türkiye'nin son yıllarda yaşadığı bu en derin kriz, çalışma hayatına ilişkin bir dizi insan hakları sorununu ortaya çıkardı. 2001 yılında işsizlik oranı %8.5'e ulaştı. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nin verilerine göre 1.5 milyon kişi işsiz kaldı. Hemen hemen bütün sektörlerde yaşanan istihdam daralmasından en çok medya sektörü etkilendi. Kasım 2000'den başlayarak 2001 yılı sonuna kadar yaklaşık 4000 medya çalışanı işten çıkarıldı. Sendikalaşmaya izin verilmeyen sektörde

işten çıkarılanlara herhangi bir güvence verilmedi. Geçen yıllarda hazırlanan İş Güvencesi Yasa tasarısının yasalaşması için adım atılmadı. Kredi kartları borclarının, ya da yabancı para cinsi üzerinden alınan tüketim kredilerinin geri ödenmesinde yaşanan zorluklar nedeniyle pek çok kişi intihar etti, pek çoğu da hapis cezası aldı. Kepenk kapayan esnaf, kendi tarihleri içerisinde ilk kez kendiliğinden gelişen protesto eylemleri gerçekleştirdiler. Bu süreç orta ve küçük ölçekli işletmeleri de ağır bir biçimde etkiledi ve yoksullaşma süreci hızlandı.

Susurluk'ta 3 Kasım 1996 tarihinde meydana gelen kazanın ortaya çıkardığı skandalın ardından başlatılan adli süreç 2001 yılında tamamlandı. Susurluk ana davasında yargılanan 14 kamu görevlisi "çete oluşturmak" suçundan mahkum oldularsa da, Susurluk skandalı ile adı telaffuz edilen siyasetçi ve ordu mensupları hakkında hiçbir hukuksal işlem yapılmadı.

MGKnin siyasal, ekonomik ve kamusal yaşamdaki etkisi 2001 yılında da değişmedi. Avrupa Birliği-Türkiye ilişkileri çerçevesinde hazırlanan Ulusal Program, Anayasa değişiklikleri, Türk Ceza Yasası'nda yapılan değişikliklerin kapsamı, TSK'nin "ulusal güvenlik" stratejisi temelinde belirlendi.

Kürt sorununa ilişkin yaklaşım ve politikalar, "PKK'nin siyasallaşması tehdidi" üzerine kuruldu. Kürt sorununun altında yatan ya da 1984 sonrasında oluşturulan şiddet ortamının yol açtığı siyasal sorunlar ve insan hakları sorunları, ya hiç tartışılmadı ya da tartışanlar cezalandırıldı. Bu dönemde özellikle HADEP'e "PKK yan kuruluşu" olduğu yolundaki suçlamalar devam etti, HADEP'in pek çok yöneticisi ve üyesi gözaltına alındı ve tutuklandı.

2001 yılında Türkiye'nin dış ilişkileri, Avrupa Birliği ilişkileri, 11 Eylül sonrası "terörizmle mücadele" biçimlerinin meşrulaştırılması, bu bağlamda Kürt sorunu ve PKK'nin siyasallaşmasına karşı mücadele stratejisi tarafından belirlendi. Avrupa Birliği'nin Türkiye için Katılım Ortaklığı Belgesinde ortaya koyduğu özellikle anadilde yayın ve eğitim ile ölüm cezasının kaldırılmasına ilişkin kısa ve orta dönemli yükümlülükler, AB'nin PKK'nin sözcülüğünü yaptığı suçlamasıyla karşılaştı. Başbakan Bülent Ecevit'in 2000 yılı Aralık ayında Avrupa Birliği Nice Zirvesine katıldığı sırada Genel Kurmay da "PKK'yi gayretlerinde en çok cesaretlendiren gelişmelerin, Türkiye'nin AB'ye giriş sürecinde yaşandığını" ileri süren bir açıklama yaptı. Genel Kurmay Başkanlığı'nın yaptığı açıklamada "bazı AB üyesi ülkelerin açık ve gizli olarak terör örgütü PKK'ye destek verdiklerini", "AB'nin bazı brimlerinin PKK'yi muhatap kabul ettiğini ve bütün bu gelişmelerin terör örgütüne geçmişte verilen desteğin halen devam etmekte olduğunun göstergesi olduğuna ilişkin kuşkuların doğmasına neden olduğunu" ileri sürdü. (Bkz. Ek 1)

1.1. EKONOMİK KRİZ ve YOLSUZLUKLA MÜCADELE

1999 yılı sonunda Uluslararası Para Fonu (İMF) ile gerçekleştirilen stand-by anlaşması ve bu anlaşma çerçevesinde öngörülen yapısal reformlar önce bankacılık sektöründe ardından da üretim sektöründe iflaslara varan bir daralma yaşadı. Kasım 2000'den beri sürmekte olan finansal dalgalanma yerini mali ve finans sektörünü alt üst eden ağır bir ekonomik krize bıraktı. 21 Şubat tarihinde gecelik faizlerin yüzde 7500'e kadar yükselmesinin ardından 22 Şubat tarihinde 1999 sonundan beri sürdürülmekte olan kur çıpası terkedilerek dalgalı kur politikasına dönüldü. Krizin ortaya çıkmasının ardından Dünya Bankası Başkan Yardımcısı Kemal Derviş, Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı olarak Mart ay_nda hükümete katıldı. MGK'da yaşanan tartışma ve ardından patlak veren kriz, Türkiye'de ara rejim tartışmalarını gündeme getirdi. DSP milletvekili eski sendikacı Rıdvan Budak'ın "asil sorunun, inandırıcılığını yitiren Bakanlar Kurulu olduğunu" söyleyerek dillendirdiği ara rejim tartışması,. MGK'n_n "TBMM ve hükümet tarafından yürütülen çalışmaların başarıya ulaşacağı konusunda inanç ve görüş birliğine varıldı" açıklamasıyla son buldu. MGK Genel Sekreterliği tarafından yapılan açıklamada " ...Kurulda son günlerde bazı çevreler tarafından ortaya atılan ara rejim tartışmaları da gündeme gelmiştir. Bu gibi yersiz tartışmalar, 50 yılı aşkın demokrasi tecrübesi bulunan ve Avrupa Birliği'ne girme aşamasında olan Türkiye Cumhuriyeti Devletinin dış kamuoyundaki imajını zedeleyecek nitelikte bulunmuş ve üzüntüyle karşılanmıştır. " dendi. Medya tarafından "kurtarıcı" olarak ilan edilen Kemal Derviş'e verilen yetkiler ve İMF ile birlikte hazırlanan "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı", kabine içinde sıkıntılara neden oldu. Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz ile ekonomik programa ilişkin açıklamaları nedeniyle Devlet Bakanı Yüksel Yalova istifa ettiler.

Yaşanan ekonomik krizin etkisiyle, 2001 yılında GSMH bir önceki yıla göre yüzde 9.4, GSYH ise yüzde 7.4 oranında küçüldü. Kişi başına düşen milli gelir ise yüzde 27.2'lik bir düşüşle 2160 ABD dolarına indi. 2001 yılında işsizlik oranı ise %8.5'e ulaştı. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın verilerine göre 1.5 milyon kişi işsiz kaldı. Hemen hemen bütün sektörlerde yaşanan istihdam daraltmasından en çok etkilenen sektörlerden biri de medyasektörü oldu. Yaklaşık 4000 medya çalışanı işten çıkarıldı.

DPT tarafından hazırlanan ve Kasım ayı içinde kamuoyuna sunulan "Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele" raporunda Türkiye'de nüfusun üçte birinin temel gereksinimleri için günlük 1,5 dolar harcamadığı belirtildi. Türkiye'nin %38'i yoksulluk sınırında yaşadığı belirtilen raporda, yoksulluk oranının en yüksek olduğu bölge %44 ile Güneydoğu Anadolu olarak belirlendi. %42 ile

Karadeniz Bölgesi ve %40'la Doğu Anadolu Bölgesi Türkiye'nin en yoksul bölgeleri sıralamasında Güneydoğu Anadolu'yu izlediler.

Yolsuzlukla Mücadele

Yoksulluğu derinleştiren, insan hakları ihlallerinin artmasına yol açan, hukukun niteliğinin aşınmasına neden olan yolsuzluk, 2001 yılının gündemini meşgul eden konulardan birisi oldu. Susurluk skandalının ardından, 2000 ve 2001 yıllarında gerçekleştirilen yolsuzluk operasyonları ile siyasetçi-işadami-mafyailişkilerinin kamu bürokrasi içinde ne denli yerleşik olduğunu ortaya çıkardı. Türkiye'de bu anlamda yolsuzlukların odağı haline gelen kamu alımlarındaki saydamlık, özel sektörün dürüstlüğü, para ve siyasetin denetim altına alınması, yolsuzlukla mücadele organlarının ve kanun uygulayıcılarının bağımsızlığı, yargı sistemi ve hukuk yolları, gümrükler, vergi iadesi ve polis gibi konularda izlenecek genel prensipler açısından yolsuzlukla mücadeleyi etkinleştirecek tedbirlerin alınmadığı izlendi.

Yolsuzlukla mücadele çerçevesinde yürütülen operasyonların sayısı 30'a yükseldi (Bkz. Ek.2). Yolsuzluk soruşturmaları çerçevesinde aralarında eski bakan, işadami, belediye başkanı, üst düzey bürokratin da bulunduğu yaklaşık bin kişi gözaltına alındı. Mahkemelere sevk edilenlerin çoğu serbest bırakıldı.

2001 yılında gerçekleştirilen operasyonların arasında en çok tartışma yaratanı "Beyaz Enerji" operasyonu oldu. TEAŞ'ta yapılan yolsuzluk iddiaları üzerine jandarma tarafından gerçekleştirilen operasyon sonucunda, aralarında eski Devlet Bakanı Birsal Sönmez'in ve TEAŞ üst düzey yetkililerinin bulunduğu beş kişi tutuklandı. Yürütülen soruşturma çerçevesinde Enerji Bakanı Cumhuriyetçi Ersümerin de adının geçmesi sonucunda Bakan Ersümer 27 Nisan günü istifa etmek zorunda kaldı. Operasyonun jandarma tarafından yürütülmesi ile ilgili olarak tepki gösteren ANAP Genel Başkanı Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz "Olağanüstü soruşturma yöntemlerinin yasaya aykırı olarak kullanılmasının yaygınlaştırılması, korkarım ki Türkiye'de kötü bir çığır açacaktır. Bu yöntem, amaç dışı kullanılırsa, hukuk devletinden çıkıp, gestapo ve polis devletine gidiliyor endişesi doğacaktır" dedi. Bu açıklamaya sert bir tepki gösteren Jandarma Genel Komutanlığı 3 Mayıs günü yaptığı açıklamada, Beyaz Enerji soruşturmasının tam bir tarafsızlık içinde yapıldığını ve soruşturmanın jandarma tarafından yapılmasının olağanüstü dönemlere ilişkin bir uygulama gibi gösterilmeye çalışılmasının ve polis devletinden bahsedilmesinin bir sorumsuzluk olarak değerlendirildiğini söyledi.

Yolsuzluklara adı karışan bir diğer bakan da Bayındırlık ve İskan Bakanı Koray Aydın oldu.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığında ihalelerde yolsuzluk yapıldığı gerekçesiyle başlatılan "Vurgun" operasyonu ile adı ön plana çıkan Koray Aydın, MHP başkanı Devlet Bahçeli'nin de isteği ile 5 Eylül günü istifa ettiğini açıkladı. Ancak TBMM Başkanı MHP'li Ömer İzgi uzun süre istifayı TBMM Genel Kuruluna getirmede. Operasyonla ilgili olarak DGM savcısının hazırladığı iddianamede ismi geçmeyen Koray Aydın'a itibarı geri iade edilerek MHP'nin grup başkanvekilliğine getirildi.

Yolsuzlukla mücadelede "kahraman" ilan edilen İçişleri Bakanı Saadettin Tantan'ın emniyet birimleri içinde oluşturduğu özel birimler eleştiri konusu oldu. Beyaz Enerji operasyonunun ardından ANAP içinde yaşanan tartışmalar sonucunda Saadettin Tantan İçişleri Bakanlığı görevinden alındı. Görevden alınmasının ardından Tantan, hem hükümetten hem de Anavatan Partisi'nden istifa etti.

1.2. AB'ye KATILIM ORTAKLIĞI ve ULUSAL PROGRAM

Demokratikleşme ve insan hakları konusunda 2001 yılında yapılan tartışmaların temelini Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan ve 8 Kasım 2000 tarihinde açıklanan "Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesi" (KOB) oluşturdu. KOB'un açıklanmasının ardından gelişen tartışmalar ağırlıklı olarak siyasi kriterler çerçevesinde gelişti. Avrupa Birliği'nin Aralık 2000 de yapılan Nice Zirvesinde de onayladığı Türkiye için Katılım Ortaklığı Belgesinin ardından hükümet tarafından hazırlanan "Avrupa Birliği Müktesebatı'nın üstlenilmesi ile ilgili Ulusal Program", Milli Güvenlik Kurulu'nda da görüşüldükten sonra 19 Mart 2001 tarihinde kamuoyuna açıklandı.

AB Katılım Ortaklığı sürecine ilişkin Ulusal Program taslağı tartışmalara neden oldu. Ulusal Program taslağında anadilde eğitim ve yayın konusunun geçirtilmesine tepkiler daha çok Kürt siyasal çevrelerinden geldi. HADEP Genel Başkan Vekili Ahmet Türk "Kürtçe" sözcüğünün telaffuz edilmemesinin Türkiye'nin sosyolojik gerçekliğine aykırı olduğunu belirterek, "Bu tutum sorunun çözülmek istenmediğini gösteriyor" dedi. Türk, MGK'nin sivil üye sayısının artırılması yönünde alınan kararın, çözüm olmadığını bildirdi. Türk, Anayasanın 118. maddesine göre MGK'de alınan kararların "ivedilikle ele alınması istenen kararlar" olduğunu; ancak siyasi iradenin yetersizliği, MGK'nin bileşimi ve oluşturulan atmosfer nedeniyle mutlak yerine getirilmesi gereken kararlar olarak algılandığını belirtti. "Tavsiye edilen kararların" hiçbirinin geri çevrilmediğine dikkat çeken Türk, "Ülkemizin koşullarına ve halkın çıkarlarına uygun olmayanlar da dahil 'tavsiye edilen kararların' tümü yasallaştırılmıştır. Oysa AB kriterlerine göre MGK danışma işlevini aşmamalıdır. Beklentimiz bu yöndedir" dedi.

ANAP Genel Başkanı Yılmaz, AB'nin anadilde eğitim ve yayın konusundaki kriterleri konusunda, "Kimse bizden kendinde olmayan bir özgürlüğü isteyemez. Mesela Yunanistan bir AB ülkesi. Orada Batı Trakya'da 250 bin Türk yaşıyor. Bu Türkler'in ihtiyaçları için onların ana dilinde televizyon kurmak için izin

istemesem verirler mi?" dedi.. Dil konusunda, tüm kısıtlamaların gerek orta vadede, gerekse kısa vadede pratikte bir anlam taşımadığına inandığını belirten Yılmaz, Ulusal Program ile AB'nin bu konudaki beklentilerini tam karşıladıklarının söylenemeyeceğini kaydederken, ancak bunun AB tarafından anlayışla karşılanacağını umduğunu söyledi. Yılmaz, MGK konusundaki bir soru üzerine, Kurulun icrai bir kurul değil, danışma kurulu olduğunu savunarak, "Hükümetin katılmadığı hiçbir kararın MGK'dan çıkması mümkün değildir" dedi.

1.2.1. ULUSAL GÜVENLİK TARTIŞMALARI

Özellikle Avrupa Birliği yolundaki uyum çalışmalarında Koalisyon ortağı ANAP tarafından dile getirilen Kürtçe yayın ve eğitim, savunma harcamalarında şeffaflık, asker sayısının ve askerlik süresinin azaltılması, KİT'lerin özelleştirilmesi, Anayasa ve demokratikleşme konularında gerek ulusal programın hazırlanması, gerek Anayasa değişiklikleri çalışmalarında MGK tarafından ulusal güvenlik gerekçesiyle yapılan kısıtlamalar ve engellemeler temelinde ANAP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz'ın başlattığı tartışma uzun süre kamu gündemini meşgul etti.

4 Ağustos günü ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz, partisinin 7. Olağan Büyük Kongresi'nde yaptığı konuşmada "ulusal güvenlik kavramının yerli yersiz her meselede ortaya çıkarıldığını" ifade ederek, şöyle dedi: "Ulusal güvenlik kavramı, devletimizin geleceğini sağlamlaştıracı her adımın engelleyicisi konumuna getirilmiştir... Devletin bekasını sağlayacak bir kavramı, devletin can damarlarını keser hale getirmeyi dünya üzerinde yalnız Türkiye becerebilirdi.... Türkiye'de değişimin anahtarı, ulusal güvenlik kavramında saklıdır. Ulusal güvenlik gerekçesiyle devletimizin bekasını sağlamlaştıracak, milletimizi rahat ve huzura erdirecek adımlar atılması adeta imkansızlaştırılmaktadır. Türkiye, eğer bir adım ileriye gitmek istiyorsa bu sendromdan kurtulmalıdır... Ulusal güvenlik kavramının muhtevası ve gerekleri, kamuoyunun tartışmasına açılmalıdır... Değişime

Genelkurmay Başkanlığı'nın ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'a Verdiği Yanıt (09.08.2001)

Bir parti liderinin parti olağan kongresinde ulusal güvenlik kavramına ilişkin yaptığı açıklamalar, basın ve yayın organlarında Silahlı Kuvvetler'i hedef alan değerlendirmeler olarak algılanmış ve kamuoyuna bu yönde yansıtılmıştır.

Yapılan konuşmada, bugün var-olduğu düşünülen 'ulusal güvenlik anlayışının', devletimizin geleceğini sağlamlaştırıcı her adımın engelleyicisi ve devletin can damarlarını kesen bir yapıda olduğu ifade edilmiş, ayrıca ülkenin geleceği için gerekli her ileri adımın ulusal güvenlik gerekçesiyle önü kesilmesinin kabul edilemez olduğu beyan edilmiştir.

Bilindiği gibi ulusal güvenlik kavramı tehdit/risk algılaması ve değerlendirmesi ile başlayan sosyal, ekonomik ve askeri parametreler ile milli güç unsurlarının tümünü içeren bir yapıdadır. Ulusal güvenlik düzenlemelerinin nihai hedefi, içte demokratik, laik ve üniter cumhuriyetin korunması; dışta, ülkenin yaşamsal çıkarlarının savunulmasını içerir.

Türkiye tehdit altında

Türkiye Cumhuriyeti; uzun yıllardır bekasını, üniter ve laik yapısını hedef alan saldırılarla karşı karşıyadır. 15 yılı aşkın zamandır, tarihin en kanlı terör örgütü, ülke bütünlüğünü hedef alan acımasız katliamları gerçekleştirmiş ve bu eylemlerine, bazı ülkelerin desteğiyle devam etmiştir. Halen bu çabalarını siyasallaştırmak ve legal zemine oturtmak gayreti içindedir. Binlerce silahlı teröristi, halen dağlarda hazır bekletmektedir.

Yıllardır; şeriat özcüsü siyasi hareketler, demokrasinin sağladığı imkânları istismar ederek laik düzenin değişmesi için çalışmış ve bu yolda önemli mesafe kat edilmiş bulunmaktadır.

Kıbrıs, Kafkaslar, Ortadoğu, Kuzey Irak gibi dengelerin kurulamadığı coğrafyada Türkiye uzun vadeli güvenlik endişeleri içinde yaşamak zorunda kalmıştır.

Sayılan tüm bu olumsuzluklara rağmen, Türkiye Cumhuriyeti, uzun bir süredir bütün bu tehditlere karşı başarı ile mücadele vermektedir. Bu mücadelenin en fedakâr unsuru ise; her zaman olduğu gibi eşsiz sabrı ve direnci ile yüce Türk ulusudur.

Örnek verilmedi

Yapılan bu talihsiz konuşmada; 'her ileri adımın, ulusal güvenlik gerekçesiyle kesildiği' ifade edilmiş, ancak tek bir örnek de verilmemiştir. Bilindiği gibi ulusal güvenliğin sağlanmasından Meclis'e karşı Bakanlar Kurulu sorumludur. Bu sorumluluğu paylaşan bir kişinin kurumları hedef alan bu tür konuşması, mesnetten yoksun ve düşündürücüdür.

Kaldı ki ulusal güvenliğe ilişkin temel düzenlemeler, Başbakan imzasıyla yayımlanan 'Milli Siyaset Belgesi'nde yer almakta ve Silahlı Kuvvetler, bu belgeye istinaden 'Milli Askeri Strateji' dokümanını hazırlamaktadır. Tüm bunları yok kabul edip ulusal güvenliği 'ayak bağı' olarak nitelemenin, sağduyulu vatandaşlar tarafından makul görülmesinin mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.

İleri değil geri adım

'Ülkenin geleceği için gerekli her ileri adımın' her zaman gerçek anlamda ileri adım olup olmadığı tartışılmalıdır. Eğer atılması düşünülen ileri adımlar;

* Şeriatı düşünen sapık düşünce ve eylem sahiplerinin faaliyetlerini kolaylaştıracaksa,

* Ülkeye bölmeye çalışan gruplara yasal dayanak sağlayacaksa,

* Ülkenin yaşamsal güvenlik mülahazalarından tavizler verecekse, bunlar gerçek anlamda ileri değil, geriye doğru atılmış adımlar olacaktır.

Tarihi örnek olarak verilen matbaanın gelmesini istemeyen zihniyetin bu konuşmada ulusal güvenlik kavramını reddeden zihniyet olduğu değerlendirilmektedir.

Üzerinde düşünülmesi gereken önemli konu, kişi ve kurumların sorunlar karşısında, üzerlerine düşen görevleri eksiksiz yapmak yerine, başkalarına saldırarak sorumluluktan ve başarısızlıktan kaçma gayretleridir.

İnsafsız ve tehlikeli

* Bugün Türkiye Cumhuriyeti'nde; ekonomi iflas noktasına gelmişse,

* Ekonomiyi bu hale getirenler hakkında en ufak bir işlem yapılmıyorsa,

* Millî ve ahlaki değerler aşındırılmışsa,

* Soygun düzeni adeta normal bir davranış haline gelmişse,

* AB'ye girmeyi hedefleyen bir ülkede ortaçağı hedefleyen zihniyetler devlet kadrolarında bile yer alabiliyor ve buralara özenle yerleştiriliyorsa,

* Siyasi istikrar, kişisel ihtiraslar nedeniyle sağlanamıyorsa,

Ülkenin bir parçasında ekonomik ve sosyal tedbirlerin alınamaması neticesi ayrılıkçı terörün, etnik/milliyetçi ve ayrılıkçı harekete dönüşmesi önlenemiyorsa, küreselleşme anlayışı ekonomik teslimiyetçilik olarak benimseniyorsa...

Tüm bu olumsuzlukların nedenini 'ulusal güvenlik kavramı' ile örtmek ve bunun sonucu olarak görmek hem makul hem de insafsız değildir, aynı zamanda tehlikelidir.

Yaklaşım onurlu değil

Son tartışma konusunun, sorumlu bir makamda olunmasına rağmen, meşru zeminlerde tartışmak yerine, dünyaya şikâyet etme şeklinde gündeme getirilmesinin onurlu bir yaklaşım olarak kabul edilmesi mümkün değildir. TSK, Türkiye'nin bekası, refahı ve mutluluğunu hedef alan konuların daha ciddi, günlük siyasi çıkarlardan arındırılmış platformlarda tartışılmasının uygun olacağı inancı içindedir.

Her fırsatta, doğrudan veya dolaylı olarak Silahlı Kuvvetleri yıpratmaya yönelik girişimlerin, bu girişimlerde bulunan kişi veya grupların yıpratıldığı ve ülkeye zarar verdiği geçmişte görüldüğü gibi, gelecekte de görülecektir.

Çağdaşlık, evrensellik ve ilerilik anlayışları kendi yarattıkları paradigmlar ile sınırlı kişilerin, ulusu aydınlık yarınlara yerine belirsiz karanlıklara götüreceği ve bunun geçmişte de örneklerinin bulunduğu bilinen bir gerçektir. Kamuoyuna saygı ile duyurulur.

adım atmanın, rotamızı Avrupa'ya çevirmenin gerçek anahtarı, şartı ulusal güvenlik kavramının kapsam ve sınırlarını belirlemektir.”

Başbakan Bülent Ecevit ise, ANAP lideri Mesut Yılmaz'ın konuşmasına “çok şaşırdığını”, “ulusal güvenlik tartışmasından ne kastedildiğinin açıklanması gerektiğini” söyledi. Ulusal güvenlik konusunun Türkiye'ye engel olmasının söz konusu olmadığını söyleyen Ecevit, “ulusal güvenlik kavramının içinde boş bırakılmaması gerektiğini, Türkiye'nin dört bir yanının tehlikelerle ve güvensizlikle çevrili bir ülke olduğunu ve dolayısıyla ulusal güvenlik politikasını belirlerken bu gerçeğin doğal olarak göz önünde tutulacağını” savundu.

Mesut Yılmaz'ın konuşmasına Genel Kurmay Başkanlığı'ndan sert bir yanıt geldi. Genelkurmay Başkanlığı tarafından yapılan açıklamada, “hükümet sorumluluğu taşıyan” Yılmaz'ın sözlerinin makul olmadığı, insafsız ve tehlikeli bulunduğu belirtildi. Açıklamada, “Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu ekonomik iflas durumuna, aşınan milli ve ahlaki değerlere, ayrılıkçı terörün etnik/milliyetçi ve ayrılıkçı harekete dönüşmesinin engellenememesine” vurgu yapıldı.

Genel Kurmay'ın açıklamasının ardından ANAP Genel Merkezi tarafından yapılan açıklama ile tartışma sona erdi. 8 Ağustos tarihinde yapılan açıklamada Mesut Yılmaz'ın yaptığı konuşmada “ulusal güvenlik kavramının alabildiğine geniş yorumlanmasının AB ile bütünleşme çabaları açısından engel oluşturduğuna” dikkati çektiği ve herhangi bir kişi ya da kurumun hedef alınmadığı belirtildi.

Çeşitli siyasi partilerin ve medya temsilcilerinin de yoğun olarak katıldıkları ulusal güvenlik tartışmaları sırasında, RTÜK, ulusal güvenlik bakımından sakıncalı içerik bulunduğunu belirten bir rapor temelinde Nisan ayında daha önce yayınlarına izin verdiği BBC ve Almanya'nın Sesi radyolarının Türkçe yayınlarını durdurdu. (Bkz. İletişim Özgürlüğü).

1.2.2. ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ

Türkiye Ulusal Programının kısa ve orta vadeli önlemler paketinde yer alan anayasa değişiklikleri için TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerden ikiye temsilcinin görev aldığı Partilerarası Uzlaşma Komisyonu bünyesinde oluşturulan Alt Komisyon, çalışmalarını Mayıs ayında tamamlayarak Uzlaşma Komisyonu'na Anayasanın 51¹ maddesinde değişiklik yapılması konusundaki önerilerini ilettiler.

TBMM Partilerarası Uzlaşma Komisyonu, alt komisyonun önerdiği 51 maddelik değişikliği 37 maddeye düşürdü.

MGKnin Haziran ayı olağan toplantısında toplantının ağırlıklı gündem maddesini, üzerinde anlaşmaya varılan 37 maddelik Anayasa değişikliği paketi

oluşturdu. Kurulun askeri kanadının konu hakkındaki görüşleri konusunda Başbakan Ecevit, “Anayasa değişikliği konusunda yararlı görüşmeler oldu. Yakından ilgileniyorlar. Görüşlerini söylediler. Genel olarak destek var. Zaten biz de ilgili tüm toplum kesimleri görüşlerini söyleyin istiyoruz. Hükümet üyelerinin de tam olarak maddeleri incelemesi gerekir.” dedi.

Uzlaşma Komisyonu'nun kabul ettiği 37 maddelik değişiklik paketi, hükümeti oluşturan koalisyon parti başkanları ile birlikte 288 milletvekili tarafından imzalanarak bir teklif haline getirilerek 6 Eylül 2001 tarihinde TBMM Başkanlığına sunuldu. 17 Eylül tarihinde Meclis Başkanı'nın olağanüstü toplantı çağrısıyla toplanan TBMM Genel Kurulu Anayasa Değişikliği teklifini Anayasa Komisyonuna sevketti. TBMM Anayasa Komisyonunda yapılan görüşmelerde, idam cezası ve siyaset yasağını düzenleyen maddelerde değişiklik yapıldı. 24 Eylül tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda yapılan ilk tur görüşmelerde, “yasayla uluslararası antlaşmaların çatışması durumunda, uluslararası antlaşmaların esas alınmasını” öngören teklifin 32. maddesi, Anayasanın öngördüğü 330 rakamının altında kalarak 221 oy aldı. (Anayasa değişikliklerinde, bir maddenin kabul edilmesi için üye tam sayısının beşte üçünün kabul oyu kullanması gerekiyor) İkinci tur görüşmelerde ise 27. ve 28. maddeler 330 oyun altında kaldılar. Teklifin 27. maddesi, Anayasanın milletvekili seçilme yeterliliğine ilişkin 76. maddesindeki “ideolojik ve anarşik eylemlere katılma” ibaresinin “terör eylemlerine” katılma şeklinde değiştirilmesini öngörüyordu. Teklifin 28. maddesi ise, Anayasa'nın “Yasama Dokunulmazlığı” başlıklı 83. maddesinde “TBMM üyesi hakkında, seçiminden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zaman aşımı işlemez” ibaresinin madde metninden çıkarılmasını hükme bağlıyordu. Milletvekili Ödeneklerine ilişkin olarak Anayasanın 86 maddesine düzenleme getiren 27. madde, verilen değişiklik önerileri sonucu değiştirilerek kabul edildi. Milletvekili maaşlarına yüksek oranda zam yapılması olanağını sağlayan bu madde kamuoyundan geniş tepki gördü.

¹ Partilerarası Uzlaşma Komisyonutarafından oluşturulan Alt Komisyonun hazırladığı değişik önerileri Anayasa'nın 2, 3, 6,13, 14, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 28, 30, 31, 33, 34, 36, 38, 40, 41, 46, 49, 51, 53, 54, 55, 65, 66, 67, 69, 74, 75, 82, 83, 86, 87, 90, 94, 96, 100, 101, 104, 105, 118, 125, 130, 131, 132, 135, 138, 157, 159, 175 ve Geçici 15. Madde'yi kapsıyordu. Alt Komisyon'da Cumhuriyet'in nitelikleri ile ilgili 2. madde, Devletin bütünlüğü, Resmi Dili, bayrağı, Milli Marşı ve Başkenti ile ilgili 3. madde, Temel Hak ve Hürriyetlerin Kötiye Kullanılmaması ile ilgili 14. madde, Kişi Hürriyeti ve Güvenliğine ilişkin 19. madde, Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyetine ilişkin 26. madde ve basın Hürriyetine ilişkin 28. madde de önerilen değişiklikler üzerine MHP çekince koydu. Basın araçlarının korunması ile ilgili 30. madde için alt komisyonun yaptığı değişiklik önerisi de DSP ve MHPnin itirazlarına konu oldu. Her iki parti de maddenin mevcut hali ile korunmasını savundular.

3 Ekim tarihinde, Teklifin 3 maddesi düşürülerek geri kalan 34 madde onaylandı. 1982 yılında yürürlüğe konulduğundan bu yana gerçekleştirilen 5 değişikliğin en kapsamlısı olan bu paket, kamuoyu tarafından geç atılmış, önemli ancak eksik bir paket olarak değerlendirildi. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, 15 Ekim tarihinde Anayasa değişikliğine ilişkin yasanın 33 maddesini onayladı, milletvekillerinin maaşlarına ilişkin maddeyi ise referanduma gitmesi için geri gönderdi. Cumhurbaşkanı "Yasanın çerçeve 27. maddesiyle Anayasanın 86. maddesinde yapılan değişikliğin TBMM üyelerinin özlük haklarını ilgilendirmesi ve üyelere yönelik her türlü olumsuz eleştiriyi önlemesi amacıyla doğrudan halkoyuna sunulması" kararına vardı. (Bkz. Ek 2)

Cumhurbaşkanı Sezer'in 27. maddeyi halkoylamasına götürme kararından sonra yaşanan referandum tartışmaları sırasında, Başbakanlık, Sezer'in referandum kararını böyle bir talimat bulunmadığını ileri sürerek Resmi Gazetede yayımlamamak için direndi. Ancak Cumhurbaşkanının daha sonra yazılı gelen talimatıyla karar Resmi Gazete'nin 22 Ekim tarihli nüshasında yayınlandı.

Anayasa değişiklikleri, yazılı ve görsel medya tarafından kamuoyuna Türkiye'nin yeni Anayasası olarak sunuldu. Düşünce özgürlüğü alanının daha da genişletildiği, Kürtçe yayına özgürlük getirildiği, haberleşme hürriyetine müdahale edilmeyeceği gibi gerçekle bağdaşmayan bir kampanya yürütüldü.

Anayasa Değişikliği Tartışmaları

Anayasa değişikliklerine ilişkin tartışmaya, 10 Mayıs günü Danıştayın 133. kuruluş yıldönümü ve idari yargı günü nedeniyle yaptığı açılış konuşmasında Danıştay Başkanı Nuri Alan da katıldı. Alan, 1982 Anayasa'sının daha yürürlüğe girdiği ilk günden bu yana tartışma konusu olduğunu ve hiç bir toplumsal ve siyasal örgüt tarafından tümüyle benimsenmediğini söyledi. Danıştay Başkanı, "kişinin temel hak ve özgürlüklerine getirilen sınırlamalar; idari yargının ve Anayasa yargısının kapsamını ve denetim alanını daraltan kuralları ile 1982 Anayasası temelinde, toplumun çağdaş ülkeler düzeyine ulaşması güç görülmektedir" ifadesini kullandı. Toplumun tüm kesimlerinin yapımına katılabildiği ve içeriğini tartışabildiği, hukukun üstünlüğünü ve çağdaş demokrasi düzeyini amaçlayan ve bunu "yıllardan beri siyasal gündemde yer almasına karşılık geçici 15.

maddenin üçüncü fıkrasının kaldırılmamış olması, 1982 Anayasa'sının hiç değilse antidemokratik kurallardan arındırılması yolundaki umutlarımızı da gölgelemektedir" dedi.

TÜSİAD tarafından 2001 yılının Mayıs ayında kamuoyuna sunulan "Türkiye'de Demokratikleşme Perspektifleri ve AB Kopenhag Siyasal Kriterleri: Görüş ve Öncelikler" çalışması, Avrupa Birliği'nin Türkiye için Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yer alan kısa ve orta vadeli tedbirlere yönelik olarak bir destek ve Türkiye'nin bu çerçevede hazırladığı Ulusal Programına eleştirel bir bakış açısını taşıyordu. Türkiye'nin hazırladığı programın Katılım Ortaklığı Belgesi ile birlikte değerlendirildiğinde, bazı "siyasal kriterlerin" neredeyse, tamamen gözardı edildiğinin ifade edildiği raporda, "Türkiye'nin gerçekten düzeltilmesi gereken eksikliklerin bir bölümünü neredeyse hiç cevap verilmeden, bir anlamda geçiştirilmiş olduğu gözlenmektedir" denildi.

Ulusal Programda bir takım soyut ifadelerin kullanılmış olmasının eleştirildiği raporda, soyut ilkelere bunların somutlaşmasını sağlayacak Anayasal, yasal ve idari düzenlemelerin belirlenmesinin ve bu yöndeki değişikliklerin bir an önce TBMM tarafından gerçekleştirilmesini ya da İdare tarafından yürürlüğe sokulmasını sağlamanın yollarının oluşturulması gerekliliğinin altı çizildi. Siyasi partiler, seçim sistemi, yasama dokunulmazlığı ve Meclis soruşturması, düşünce ve ifade özgürlüğü, toplantı hakkı ve sivil toplum, ölüm cezasının kaldırılması, kültürel yaşam ve bireysel özgürlükler, Milli Güvenlik Kurulu, işkence ve kötü muamele, hukuk devleti alanlarında yapılması gereken düzenlemeleri içeren önerilerin yer aldığı bu Rapor, Anayasa değişiklikleri sürecinde yerini bulmadı.

12 sivil toplum kuruluşunun Anayasa değişikliklerine yönelik olarak ortaklaşa hazırladıkları bir basın açıklaması 17 Eylül tarihinde açıklandı. Açıklama metnini Ankara'da Yüksel Caddesinde okunmasına polis engel oldu. Açıklamada esas olarak; Anayasanın tümüyle değiştirilmesi gerektiği, bu nedenle bazı maddelerdeki olumluluklara rağmen 37 maddeyle sınırlı bir değişikliğin yetersiz olduğu, değişikliğin beş siyasi partinin uzlaşmasıyla hazırlandığını ve böylece toplumsal talepleri yansıtmayacağını, toplumsal diyalog kurulmadığı için yıllardan beri oluşmuş birikim ve önerilerin dikkate alınmadığı ifade edildi.

ORTAK BASIN AÇIKLAMASI

(Anayasa Değişikleri)

17 Eylül 2001, Saat: 12:00, Yüksel Caddesi

Türkiye Toplumunu özellikle 12 Eylül askeri müdahalesinden sonra sürekli bir Anayasa bunalımı yaşamaktadır. Bireysel ve toplumsal hak ve özgürlükleri kısıt ve baskı altında tutan, hak arama yollarını zorlaştıran, yurttaşları kullandıran, toplumu sessizleştiren, Devleti de mutlak bir otorite olarak kabul eden yürürlükteki Anayasa bu özellikleriyle sürekli ve yaygın bir eleştiriye hedef olmuştur.

Temel hak ve özgürlükler alanındaki adaletsizlikler, ekonomik sosyal ve kültürel alanlarda da yaşanmıştır. Çok kimlikli

kültürel toplumsal çoğulcu yapıyı tekleştirme politikası yaşadığımız anayasal temel sorun alanlarından birini oluşturmaktadır. Anayasaya sinmiş bulunan bu kabul edilemez anlayış Türkiye'nin uluslararası alanda da büyük zorluklar yaşamasına neden olmuştur. Mevcut Anayasanın tümüyle değiştirilmesi gereği ertelenemez hale gelmiştir. Yeni bir Anayasanın toplumsal ve uluslararası istemlere denk düşen yeni bir anlayış ile hazırlanması gerekmektedir. Bu nedenlerle Anayasa'nın ve aynı anlayışla hazırlanmış pek çok yasanın değiştirilmesini Hükümet ve Parlamento da gündemine almış ve çalışmalar başlatılmıştır. Değişiklik sürecinin başlatılmış olmasının olumlu bir gelişme olarak değerlendiriyoruz.

Ancak toplumsal yeniden yapılandırma gereksinimine çözüm ararken bu değişiklik çalışmalarının parlamentoda grubu bulunan siyasi partilerle ve Hükümet'le sınırlı tutulmasını büyük bir eksiklik ve yanlışlık olarak değerlendiriyoruz. Toplumsal sözleşme niteliğindeki Anayasa çalışmalarının açık katılımı ve toplumun tüm kesimlerinin görüşünü alan bir süreç olarak yaşanmamış olmasını da temel bir eleştiri olarak dile getirmek istiyoruz. Bu, toplumsal iradeyi hiçe saymak demektir. Değişikliğin bazı maddelerle sınırlı tutulmasını da Anayasa'nın tümünde var olan antidemokratik anlayışın bütünlüğüne ve özüne dokunulmayacağına bir işareti olarak görüyoruz.

(..)

Yukarıda açıklanan görüşlerin ışığında Partiler Arası Uzlaşma Komisyonu tarafından hazırlanıp, TBMM'ne sunulan anayasa değişikliklerini, sunulmak istendiği gibi bir "reform paketi" olarak değerlendirmek mümkün değildir. Fakat, 37 maddeden oluşan değişiklik önerilerini, eksik ama ileri bir adım olarak görüyoruz. Getirilmek istenen değişiklikler içerisinde hak ve özgürlüklerin geliştirilmesi açısından olumlu hükümler olduğu gibi, eksik hatta sakıncalı düzenlemeler de bulunmaktadır.

● Hak ve özgürlüklerin temel sınırlama nedenleri olarak 'milli güvenlik', 'kamu düzeni', 'genel ahlak' gibi sınırları ve tanımı net olmayan, kötüye kullanılmaya müsait kavramların kullanılması özgürlükler alanındaki anayasal güvenceyi ortadan kaldırır niteliktedir. Aynı kavramların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından kullanılıyor olması düzenlemeyi haklı kılmaz.

● 26.ve 27. Maddelerde yapılan değişikliklerle, ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğü gibi en temel özgürlük alanlarının kullanım esaslarının düzenlenmesinin yasalara bırakılmış olması, siyasal iktidarlara bu yolla özgürlükleri kolaylıkla sınırlama olanağı getirmektedir. Özellikle, anlatım ve basın özgürlüğünün önündeki en temel engellerden biri olan ve toplumumuzun çoğulcu yapısı ile çelişen "kanunla yasaklanmış dil" konusunda siyasi partiler arasında uzlaşma sağlanamaması ve konunun çözümünün yasalara bırakılmış olması kaygı vericidir. Toplumumuzun çoğulcu yapısına uygun olarak herkesin anadilini kullanma ve geliştirme hakkı kabul edilmeli, anadilde eğitim anayasal bir hak olarak düzenlenmelidir. RTÜK uygulamaları dikkate alınarak ifade özgürlüğü alanındaki güvenceler açık ve anlaşılabilir hale getirilmelidir.

● Örgütlenme özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yapma özgürlüklerinin sınırlama nedenleri anayasada belirtildikten sonra, özgürlüklerin kullanımının yasalara düzenlenmesi savıyla, özgürlüklerin kullanımı zorlaştırılmamalı, yeni sınırlamalar getirilmemelidir.

● Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek 6 Nolu Protokol hükümlerine uygun olarak ölüm cezasının herhangi bir ayrıma tabi tutmadan, kesin olarak kaldırılması yerine, savaş, yakın savaş ve terör suçları hallerinde ölüm cezasının verilebileceğinin öngörülmesini insan haklarına ve demokratik ilkelere aykırı buluyoruz. Ölüm cezası gibi geri dönüşü olmayan bir konuda, Yakın savaş ve terör suçları gibi tanımı zor ve sınırları kesin olarak belirlenmemiş kavramlara yer verilmiş olması ceza hukuk ilkeleri ile de bağdaşmamaktadır.

● Anayasanın 51. maddesinde yapılan değişikliklerle özel olarak "sendikaların devlet tarafından denetimine" yer verilmesi, sendikaların devlet kontrolü altına almaya yönelik geriye gidüş yönünde, geri bir adım olarak değerlendirilmektedir. Kamu düzeninin sendika hakkı ile ilgili değildir. sendika hakkı bu şekilde sınırlandırılmaz.

● Asgari ücretin tespiti ile ilgili 55. maddede getirilen ilkelere "sosyal devlet" ilkesinden uzaklaşıldığı izlenimi vermektedir. Asgari ücretin tespitinde, ülke kaynaklarının hakça paylaşımına yer verilmeli, sosyal devlet ilkesine vurgu yapılmalıdır.

● Parti kapatmaları konusunda 69. maddede zorlaştırıcı düzenlemeler yapılmış ve kapatma yerine mali yaptırımların uygulanabilmesi olanağı getirilmiş ise de; yapılan düzenlemenin demokratik ilkelere ve siyasi partilerin demokrasilerin temel kurumları olduğu gerçeği ile bağdaştığı söylenemez. Suçların kişiselliği ilkesi doğrultusunda, siyasi parti mensup ve üyelerinin suç olan eylemleri konusunda kişisel sorumluluk ilkesi getirilmeli, parti kapatmaları anayasadan çıkarılmalıdır.

● Milli Güvenlik Kurulu anayasadan tümüyle çıkarılmalıdır. Anayasal bur kurum olmaktan çıkarılmadıkça, üye yapısında değişiklik yapılması, Kurulun hükümetler üstü etkili konumunu değiştirmeyecektir.

● Anayasanın Geçici 15. maddesi tümüyle kaldırılmalıdır. Böylece hem olağanüstü bir dönemde çıkarılmış olan yasa ve yasa hükmündeki düzenlemelerin anayasa mahkemesi tarafından iptal edilmesinin önu açılacak, hem de olağanüstü dönemin yöneticilerine tanınan yargı bağımsızlığı ortadan kalkacaktır. Demokrasilerde hiç kimseye ayrıcalık tanınamaz, sınırsız yargı bağımsızlığı verilemez.

İmzacı Kuruluşlar:

İsmet Demirdöğen, Başkan, ÇGD , Ali Ersin Gür, Başkan, ÇHD, Çetin Öner, Genel Başkan, Edebiyatçılar Derneği, Mustafa Coşar, Genel Sekreter, Halkeveleri, Hüsnü Öndül, Genel Başkan, İHD, Yılmaz Ensaroğlu, Başkan, Mazlumder, Sami Evren, Başkan, KESK, Ali Balkız, Genel Başkan, Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, Yavuz Önen, Başkan, TİHV, Kaya Güvenç, Başkan, TMMOB, Babür Pınar, Başkan , Türkiye Ortadoğu Forumu Vakfı.

2. KÜRT SORUNU VE OLAĞANÜSTÜ HAL UYGULAMALARI

Kürt sorununun insan haklarına dayalı ve barışçıl çözümü konusunda 2001 yılında da adım atılmadı. Bu nedenle Kürt sorunu, 2001 yılında da Türkiye’de insan hakları sorunlarının ve ihlallerinin temel belirleyicisi olmayı sürdürdü. Kürt sorunu konusunda devlet politikalarını geliştiren ve uygulayan MGK ve güvenlik güçleri, Kürt sorununun çözümüne yönelik talepleri, “toprak bütünlüğü ve ulusal güvenlik kaygılarına bağlı olarak “terörist” talepler olarak görmeye devam ettiler. “Sakıncalı” bulunan konuşmalar, yazılar ve haberler yasaklandı, bu fiilleri işleyenler de cezalandırıldı.

1999 yılında PKK’nin tek tarafı olarak silah bırakması ile çatışmaların sayısında azalma olmasına rağmen özellikle OHAL ve Mücavir alanlarda “özel güvenlik operasyonları”na devam edildi. Koruculuk sisteminin kaldırılmasına ilişkin tedbir alınmadı. Boşaltılmış köy ve mezralarda döşeli kara mayınlarının ve sahipsiz patlayıcıların temizlenmesi konusunda etkin bir adım atılmadı. Bölgede son iki yıldır yaşanan barış ortamı, 2001 yılı başında önce Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan’ın faili meçhul bir saldırıya uğrayarak hayatını kaybetmesi, hemen ardından da HADEP’in Silopi İlçe Yöneticilerinin Jandarma garnizonuna girdikten sonra kaybedilmeleri ile yeniden gerginleşti. Gaffar Okkan’ın Emniyet Müdürlüğü döneminde Diyarbakır’da sağlanan görece demokratik ortam, öldürülmesinin ardından sona erdi. Gösteri ve toplantılara müdahale eden emniyet görevlilerinin, kötü muamele ettikleri kişilere “Gaffar sizi şimdi kurtarsın bakalım!” dedikleri iddia edildi. Emniyet görevlilerinin, yerel halkın işyerlerine astığı Gaffar Okkan resimlerini indirmeye zorladığı da iddialar arasındaydı.

OHAL ve Mücavir illeri kapsayan bölgede yasaklamalar, insan haklarına aykırı fiili uygulamalar devam etti. Sendikal faaliyetlere katılan pek çok işçi ve memur, idari kararlarla bölgeden sürüldü, kültürel etkinlikler, Kürtçe müzik kasetleri ve bazı yayın organlarının OHAL bölgesine girişi yasaklandı. Kürt sorunu konusunda yazılan yazılarından ötürü çok sayıda gazeteci, yazar ve bilim adamı yargılandı ve hapse girdi. RTÜK kararlarıyla Kürtçe müzik yayını yapan radyolar cezalandırıldı. (Bkz. düşünce özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, insan hakları savunucuları). Hükümet’in çeşitli ortamlarda yaptığı

açıklamalarda Olağanüstü Hal Bölgesinde daha önceki yıllara oranla “terörün marjinal hale getirildiğini, ancak aktivitesini ve alt seviyelere inen potansiyelini koruma gayretinde olduğu” ifade edilmiş olmasına rağmen Diyarbakır, Tunceli, Hakkari ve Şırnakta devam etmekte olan ve 14. yılını dolduran Olağanüstü Halin kaldırılması konusunda herhangi bir adım atılmadı. Bu illerde devam eden OHAL, 2001 yılı içinde üç kez uzatıldı.

Türkiye’nin AB üyeliği yolunda atması gereken adımlar ve gerçekleştirmesi gereken yapısal düzenlemelerin belirlendiği “AB Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesi”nin açıklanmasıyla beraber Kürtçe’nin kamusal alanda kullanılmasına ilişkin yoğun tartışmalar başladı. Kürtçe yayın ve eğitim hakkı konularında odaklanan bu tartışmalar Hükümet ile sivil ve askeri bürokrasinin yanısıra Kürt sorununun insan haklarına dayalı barışçıl çözümü konusunda çaba gösteren kuruluşların da 2001 yılı boyunca Kürt sorunu konusundaki temel gündemini oluşturdu.

8 Kasım 2000 tarihinde açıklanan Katılım Ortaklığı Belgesi’nde AB, Türkiye’den kısa vadede “Türk yurttaşlarının kendi anadillerinde televizyon ve radyo yayını yapmalarını yasaklayan her türlü yasal hükümün kaldırılmasını”, orta vadede ise “kültürel çeşitliliğin sağlanması ve kökenlerine bakılmaksızın tüm yurttaşların kültürel haklarının güvence altına alınmasını, bu hakların kullanılmasını engelleyen her türlü yasal hükmün –eğitim de dahil olmak üzere- kaldırılmasını” istedi¹.

Söz konusu talep, gerçekte, ne resmi otoriteler ne de Kürtler ve çeşitli demokratik inisiyatifler tarafından tam bir memnuniyetle karşılanmadı; diğer bir deyişle ne “ulusal çıkar ve güvenlik” tartışmaları bağlamında uygun görüldü, ne de “insan hakları, toplumsal barış ve demokrasi”nin gelişmesine sunacağı olası katkılar bakımından tatmin edici bulundu. Resmi çevreler, Kürtçe yayın ve eğitim talebine genel anlamda geleneksel inkarcı bir yaklaşımla cevap verdiler. Ancak, yine de Kürtçe’nin kullanılması hükümet ve askeri bürokrasi içinde şiddetli iç tartışmalara neden oldu. Milliyetçi Hareket Partisi’nin başını çektiği

¹ Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesi için bkz. (www.deltur.cec.eu.int)

statüko yanlısı milliyetçi çevreler ve askeri yetkililer tarafından yapılan açıklamalarda KOB'un "yeni bir Sevr'i dayattığı ve Türkiye'nin bölünmesine yol açacağı" ifade edilirken, ANAP ve büyük sermayenin temsil edildiği TÜSIAD gibi kurumlar, Kürtçenin serbest bırakılmasının Türkiye'nin içinde bulunduğu değişim sürecinin en gerekli öğelerinden birini oluşturduğu görüşünü savundular.

Kürtçe Eğitim ve Yayın Tartışmaları

Katılım Ortaklığı Belgesinin açıklanmasının ardından Türkiye'de yüksek sesle tartışılmaya başlanan Kürtçe yayın ve eğitim konusunda MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun 30 Kasım 2000 tarihinde yaptığı bir açıklamada "Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, yurttaşlara Türkçe öğretilmediği, devletin özellikle Kürt analarına yayın yoluyla ulaşamadığı, Kürtlerin, yurt dışından yayın yapan televizyonların 'yalan haber'lerinin etkisi altına girdiğini" ve bu sebeple Kürtçe yayın yapılmasının gerekli olduğunu ifade etti. Atasagun'un açıklaması Başbakan Bülent Ecevit ve Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz tarafından ilk başta desteklendiyse de, bu destek Genelkurmay Başkanlığı'nın "Kürtçe yayının kabulünün, devletin üniter yapısına tehdit oluşturacağı ve izin verilemeyeceği" yolundaki açıklamaları üzerine geri çekildi. Genel Kurmay Başkanlığı tarafından 7 Aralık 2000 tarihinde yapılan 2000 yılı iç güvenlik değerlendirmesi'ne ilişkin açıklamada Kürtçe yayın ve eğitim istemlerinin "PKK'nin ayrılıkçı faaliyetlerinde toplumu ikna çabası olarak değerlendirildi. (Bkz. Ek 1)

Genelkurmay eski Başkanı ve MGK Üyesi Emekli Orgeneral Nurettin Ersin Ocak ayı başlarında yaptığı bir açıklamada "Kürtçe diye bir dilin olmadığını" ve dolayısıyla "Kürtçe TV'nin tartışılmayacağını" iddia etti. Korgeneral rübbesi ile MİT Müsteşarlığı görevinde bulunduğu sırada "Kürt" ve "Kürtçe" kelimelerinin telaffuzunu yasaklattığını belirten Ersin, "Bu kelimenin kullanılmaması için emir vermiştim. O bölgedeki insanları (Doğu ve Güneydoğu Bölgemizde yaşayan vatandaşlarımız) diye tanımlıyorduk. Veya (Diyarbakır ,Urfa, Şırnaklı vatandaşlar) diye söz edilmesini istedim. Çünkü geniş çaplı bir araştırma yaptırıtım. Bu insanların da Türk kökenli olduklarını kanıtladık. İlk göçlerde gelmiş ve Hazar'ın güneyine yerleşen bir kavimdir. Bahtiyari Kabilesinin bulunduğu bölgede yaşamaya başladılar...Dilbilimcileri harekete geçirdik. Bunların dillini incelediler. Zazaca falan vardır. Bu ayrı ama genel olarak Kürtçe dediğimiz lisan tamamen Pers'ler ile birlikte yaşadıkları için Persçe ağırlıktadır. Yüzde 70-75 Farsça etkisinde kalmıştır. Bu bölgede Arap etkisi de olduğu için yüzde 10 civarında Arapça da görülür. Bizim dahi bilemediğimiz ancak Orta Asya'da kullanılan Öztürkçe kelimeler de vardır" dedi. Ersin, Atasagun'un idam cezasının kaldırılabilmesi yolundaki açıklaması karşısında da benzer bir tutum sergileyerek "Benim aklım almıyor. Müsteşara mı kalmış bu konuyu tartışmaya açmak. Apo'yu astırıp

astırmamak gibi laflar olmaz. İstihbarat örgütleri dünyanın her yerinde gizlidir. Gizli örgütün şeffaflaşması söz konusu olamaz. İşlevine aykırıdır. Açıklama yapmasını isteyen bile olsa (Ben bunları söyleyemem) demesi gerekirdi" diye konuştu.

Askeri yetkililerce yıl içinde yapılan diğer açıklamalar da Korgeneral Ersin'in görüşlerine benzer nitelikte oldu. 11 Ocak günü Harp Akademileri Komutanlığı Silahlı Kuvvetler Akademisi Komutanı Tuğgeneral Halil Şimşek, Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği, AB ve NATO ilişkilerinin Geleceği ve Türkiye'ye Etkileri konulu sempozyumda yaptığı konuşmada, ordunun AB süreci, Kürt sorunu ve Kürtçe konularındaki yaklaşımını şöyle özetledi: "Katılım Ortaklığı Belgesinde Kürt orijinli vatandaşlarımız için kültürel haklar, anadilde yayım ve eğitim hakları adı altında, ülkemiz bölünmek istemektedir. İçeriden ve dışarıdan desteklenen bu gelişmeler milli birliğimizi ve toprak bütünlüğümüzü bozacak büyük bir tehdit niteliğini almıştır. Çünkü bu oluşumların arkasında olan Avrupa, Ermeni kozu ile Kafkaslara, Ege sorunuyla Balkanlara, Kıbrıs ve Güneydoğu sorunlarıyla Ortadoğu'daki politikalara müdahil olmanın hukuki altyapısını hazırlamaktadır".

Hükümet ortağı MHP tarafından da, yıl boyunca, "Kürtçe'nin kamusal alanda kullanımını" Kürt halkının ve Kürt dilinin varlığı zemininde tartışan benzer açıklamalar yapıldı.

MHP Genel Başkan Yardımcısı Şevket Bülent Yahnici, Ocak ayı başında, Cumhurbaşkanlığı, TBMM Başkanlığı, Başbakanlık ve Genelkurmay Başkanlığı ile yabancı misyon şeflerine gönderdiği bir mektupta, "AB'nin Sevr'i dayattığı ve Kürt milleti yaratmakta kararlı olduğunu" iddia etti. Mektupta, "AB'nin PKK'nin sözcülüğünü yaptığını ve Kürt milleti yaratmakta kararlı olduğunu", "kültürel haklar ve Kürtçe TV ile ilgili istemlerin reddedilmesi gerektiğini" savunan Yahnici "AB'nin içeriği dikkatle gizlenmek istenen taleplerinin, demokratik mülahazalarla ve insan hakları gayretkeşliğiyle değil, siyasal amaçlar, hem de PKK'nin siyasal amaçları doğrultusunda düzenlendiği ortadadır" dedi. Yahnici'nin ardından MHP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli de, KOB doğrultusunda hazırlanmakta olan "Ulusal Programa" ilişkin yaptığı değerlendirmede, siyasi kriterler bölümünün Kürtçe'yi dayattığını belirterek, kritik maddelerde ödün vermeyeceklerini ve "dayatma olursa hükümet krizi yaşanacağını" ifade etti. Bahçeli "anadilde yayın" denildiği zaman TV'de Kürtçe'nin ayrı lehçelerinden birinin kullanılması gerektiğini iddia ederek "Bizim belirlediğimiz tür, anadil olur. Böylece milli dile dönüşür. Milli dil, milli kimlik yaratır. Milli kimlik de milleti yaratır. O da devleti getirir. Anadilde yayına bu nedenle izin verilemez" diye konuştu.

Kürtçe yayın ve eğitim konusu, Türkiye'nin Avrupa Birliği Komisyonu'na sunmak üzere hazırladığı "Ulusal Program"ın da en çok tartışma yaratan

bölümünü oluşturdu. Hem Hükümet ortaklarının kendi aralarında hem de hükümetle Genelkurmay arasında uzlaşma sağlanamayan “Kürtçe” sorunu, MGK’nin 26 Şubat tarihinde yapılan toplantısında çözüldü. MGK toplantısında, AB’ye verilecek yanıtta “Kürtçe” ve “anadil” kelimeleri yerine “Türkçe’nin dışında gündelik yaşamda konuşulan diller” ifadesinin kullanılması, “Türkçe’nin resmi dil olduğu” vurgulandıktan sonra, Kürtçe ya da eğitim kelimeleri kullanılmaksızın “Türkçe dışındaki dillerde yayın ve öğretim konularındaki engellerin ortadan kaldırılması için çaba harcanacaktır” ifadelerinin kullanılması tavsiye edildi.

19 Mart günü açıklanan Ulusal Program’da MGK’nin tavsiye kararı değiştirilmeksizin kabul edildiği görüldü. Ulusal programın kabul edilen metninde “Türkiye Cumhuriyeti’nin resmi ve eğitim dili Türkçedir. Ancak bu, vatandaşlarının günlük yaşamlarında farklı dil, lehçe ve ağızların serbest kullanılmasına engel teşkil etmez. Bu serbestlik, ayrılıkçı veya bölücü amaçlarla kullanılamaz.” ifadesi yer aldı

Katılım Ortaklığı Belgesi gibi Ulusal Program da Kürtçe’ye ilişkin hükümleriyle kamuoyunda yüksek sesli tartışmaları beraberinde getirdi.

Türk Sanayici ve İş Adamları Derneği tarafından Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Süheyl Batum’a hazırlanan “Türkiye’de Demokratikleşme Perspektifleri ve AB Kopenhag Siyasal Kriterleri-Görüşler ve Öncelikler” başlıklı raporda Kürtçe yayın ve eğitimin yanısıra düşünce ve ifade özgürlüğü, Siyasal Partiler Yasası, idam cezası, MGK’nin yapısı ve işlevi konularında Hükümet ve Genelkurmay’ın görüşlerine karşıt bir demokratikleşme perspektifi gündeme getirildi. 20 Mayıs günü kamuoyuna açıklanan raporun “Kültürel Yaşam ve Bireysel Özgürlükler” başlıklı bölümünde “ana dilde eğitim ve TV-Radyo yayını alanındaki serbestliğin” AB’ye üyelik konusunda en temel kilometre taşlarından biri olduğunu belirtilerek şu ifadeler yer verildi: “anadilde yayın konusunda Devletin tek yükümlülüğü, kişilerin istedikleri dilde yayın yapabilme özgürlüklerini yok eden hukuksal düzenlemelerin ortadan kaldırılmasıdır. Bunun dışında, Devletin “pozitif bir yükümlülük” altına girmesine gerek yoktur. Ana dilde eğitim konusunda ise, iki yönlü bir yükümlülük söz konusudur. Herşeyden önce, Devlet, her türlü engelleyici ve kısıtlayıcı hukuksal düzenlemeleri kaldırmak zorundadır. Ancak, bunun yanısıra, eğitim hakkı kapsamında, bir de Devletin, talebe göre ana dilde eğitime destek olması ve bizzat pozitif edimlerde bulunması gereklidir. Kısaca bazı pozitif yükümlülüklerini yerine getirmesi gereklidir. Bu yükümlülük, yeni bir eğitim sisteminin zorunlu olarak getirilmesi yönünde değil ama en azından eğitim programının değiştirilmesi, eğitim programı içinde

seçimlik derslere yer verilmesi ya da gözetim ve denetim altında bazı kurs ve programların düzenlenmesi biçiminde gerçekleştirilebilir.” Raporunda, bu doğrultuda, Anayasa’nın 26 ve 28. maddelerinde yer alan ifadelerin Anayasa metninden çıkarılması ve ilgili mevzuatta yer alan sınırlamaların kaldırılması önerildi.

TÜSİAD Raporu’nda Türkiye’nin AB üyeliği süreci ve KOB hakkında Genelkurmay ve MHP’nin açıklamalarında ifadesini bulan görüşlere ilişkin olarak da “Diğer aday ülkeler gibi tam üyelik müzakerelerini başlatabilmemiz açısından ön koşul olan siyasi kıstaslar konusunda KOB, evrensel insan hakları ilkelerini ve AB’deki ortak demokratik standartları tanımlamakta ve Türkiye’nin bu ilke ve standartlara uyum sağlamasını istemektedir. AB’nin bu konudaki yaklaşımı, Türkiye’nin bugünkü üniter devlet yapısı, anayasal düzeni ve yurttaşlık kavramı sınırları içerisinde. Reform taleplerinin odak noktasını yasal düzenimizdeki bireysel özgürlükleri ve kültürel kimliklerin ifadesini yasaklayıcı mevcut yasal düzenlemeler oluşturmaktadır. AB, bunun ötesinde bir taleple gelmemekte, kendi içindeki anlayış ve uygulama farklarını da dikkate alarak asgari müşterekler temelinde bir yaklaşım sergilemektedir. Bu gerçekler gözönüne alındığında, Kopenhag kriterlerinin bizi zayıflatmak için düzenlenmiş bir kompo olduğu yaklaşımı, Türkiye’deki siyasi reformların önünü tıkamaktan başka bir işe yaramamaktadır” denildi. TÜSİAD raporu “ulusal çıkar ve güvenlik” takıntılı çevreler tarafından “bölücülük propagandası” olarak nitelendi.

2001 yılında Kürtçe eğitim ve yayın konusunun AB’ye uyum sürecinde gerçekleştirilmesi öngörülen yapısal düzenlemeler bağlamında tartışıldığı son zemin Anayasa değişiklikleri oldu. Anayasa değişikliklerine ilişkin tasarımı hazırlamakla görevlendirilen Partilerarası Uzlaşma Komisyonu’nun üzerinde anlaşıldığı 37 maddelik değişiklik paketi, 4 Eylül günü TBMM’de imzaya açıldı. Komisyon’un hazırladığı pakette Anayasa’nın 26. maddesindeki “düşüncenin açıklanmasında kanunla yasaklanmış dil kullanılamaz ve eserler toplattırılır” hükümlerini içeren ibarenin metinden çıkarılması önerildi. Komisyon, değişiklik teklifini şöyle gerekçelendirdi: “(böylelikle) düşünce ve anlatım özgürlüğünün sınırları genişletilmekte, toplumdaki dil farklılıkları sosyolojik bir gerçek olarak değerlendirilmekte ve bu duruma Anayasa’da getirilen engel kaldırılmaktadır”. Ancak, hükümet ortakları arasında yaşanan sert tartışmalar sırasında “sosyolojik gerçek” ibaresinin, “Kürtlerin azınlık sayılmasına ve Kürtçe eğitimin önünün açılmasına” yol açabileceğine karar verilerek değişiklik teklifinin gerekçesi “Bu değişikliklerle, düşünce ve anlatım özgürlüğünün sınırları genişletilmekte, vatandaşların günlük yaşamlarında farklı dil, lehçe ve ağızları serbestçe kullanabilmelerine olanak sağlanmaktadır” olarak değiştirildi.

Uzlaşma Komisyonu'nun Anayasa'nın 26. maddesinde teklif ettiği değişiklik önerisi 3 Ekim günü Meclis Genel Kurulu'nda kabul edilen "4709 Sayılı Anayasanın Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkındaki Kanun"un 9. maddesinde hükme bağlandı.

Kürt Sorunu gündeminin önemli bir ayağını oluşturan bu tartışmalar, aynı süreçte Kürt dilinin öğretim ve eğitimi, Kürt kültürünün gelişmesine olanak verecek

bir alt yapının oluşturulması, Kürtçe'nin edebiyatta, tiyatrodaki, güzel sanatlarda ve bilimde kullanılmasının üzerindeki yasal ve fiili engellemeleri değiştirmedir. Kürt dilinin var olup olmadığına ilişkin tartışmalar Anayasa değişikliklerinden sonra da tartışılmaya devam etti.

2001 yılında da, Kürt dili konusunda yapılan sözlü ve/yazılı açıklamalarından dolayı yüzlerce kişi hakkında dava açıldı. Toplumsal gösterilerde, kültürel

Unutmayın! 1876'ın gerisine düşmeyin!
Kürşat Bumin, 26 Mayıs 2001-Yeni Şafak

Bir gazete dünkü sayısında, Ali Kırca'nın yönettiği Siyaset Meydanı'nda bu hafta "Kürtçe TV-Kürtçe Eğitim" konusunun tartışılacağını duyurduktan sonra konu başlıklarının ayrıntılarını verirken şöyle bir ifade de kullanıyordu: "Kürtçe bir anadil olarak kabul edilebilir mi?(!) Gülümsemeyin! Bildiğiniz gibi bu soru sadece söz konusu gazetenin hayal mahsulü olan (ve bizi gülümseten) bir soru değil. Bu soruyu ülkede birçok siyasetçi ve devlet görevlisi de ciddi ciddi soruyor. "Kürtçe bir anadil olarak kabul edilebilir mi?" Bana göre, sağduyulu insanların bu soruya tek bir cevabı olabilir: "Eğer dünyada Kürtçe konuşan Kürt analar olduğu müddetçe Kürtçe niçin bir anadil olarak kabul edilmesin? Bu ne biçim soru bu böyle, siz bizimle kafa mı buluyorsunuz?"

Yine bildiğiniz gibi, Anayasa'nın "Eğitim ve öğretim hakkı ve ödevi" başlığı altındaki 42. maddesi de insanı çok gülümseten bir maddedir. Özellikle de şu bölümü: "Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez." Çok problemlidir, fazlasıyla problemlidir bir fıkradır bu. Bu fıkra, ideolojik donanımdan çok önce "mantık" açısından problemlidir. Ne yani, bir öğrencinin anadili Kürtçe ise, okula gidiyor diye onun anadili de "a priori" olarak da Türkçe mi oldu? Ideolojik yanını bir tarafa bırakın, "komik", hatta "gülünç" fıkralardır bunlar...

Gelelim "resmi dil" meselesine. Son günlerde TÜSİAD'ın bu kez Prof. Süheyl Batum'a hazırlattığı (ve benimsediği) rapor ve Anayasa değişikliklerini gözden geçirmek üzere oluşturulan partiler arası komisyonun açıklamalarıyla tekrar (bu kaçınıcı "tekrar") gündeme gelen bu meseleye nasıl yaklaşmamız gerekiyor? Her iki girişim de, Türkçe'den Anayasa'da "resmi dil" olarak söz edilmesini öneriyor. Bu durumda Türkçe, Anayasa'da belirtildiği gibi "Devlet dili" ya da "anadil" olmaktan çıkıp "resmi dil" olarak nitelenecek.

İsterseniz, T.C. Anayasaları'nı açıp bu meseleyi karşılaştırmalı olarak gözden geçirelim:

1982 Anayasası'nın 3. maddesinin birinci fıkrası şöyle: "Türkiye Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir."

1961 Anayasası'nın 4. Maddesi meseleyi şöyle formüle etmiş: "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Resmi dil Türkçedir."

1924 Anayasası'nda söz konusu madde iki kez değişiklik geçirmiş. Maddenin ilk hali şöyle: "Türkiye Devletinin... resmi dili Türkçedir..." Söz konusu maddenin 1928'de uğradığı değişiklikle bizi ilgilendiren fasıl yine aynı kalmış: "Türkiye Devletinin resmi dili Türkçedir; makarrı Ankara şehridir." 1924 Anayasası'nın bu maddesi 1937 yapılan değişikliğe gelince bayağı değişiyor: "...Devlet dili Türkçedir. Başkent Ankara'dır."

Hadi biraz daha geriye gidelim: Bu kez 1921 Anayasası: "Türkiye Devletinin dini. Dini İslamdır. Resmi lisanı Türkçedir." (2. madde)

Şimdi de 1876 Anayasası'nın 18. Maddesi: "Osmanlı uyruklarının, devlet hizmetine alınmaları için, Devletin lisanı resmi olan Türkçeyi bilmeleri şarttır." Görüyorsunuz; bu memlekette şu kadar yıllık Anayasa tecrübesi nasıl bir çizgi çiziyor. 1876 Anayasası'nın "resmi dil" olarak nitelenen Türkçe, "2000'li yılların" başında olmuş size "Devlet dili"! Dikkat ederseniz, Anayasa tarihimizde Türkçeden "Devlet dili" olarak iki kez söz edilmiş. Bunlardan birisi 1924 Anayasası'nın 2. maddesinin 1937'de (1937!) geçirdiği dönüşümde, ikincisi ise 1982 Anayasası'nda karşımıza çıkıyor.

Bir ülkenin Anayasa tarihi açısından ne hüzün verici bir tablo... Hür dünyada anayasalar daha açık, daha demokratik, daha özgürlükçü bir yapı kazansın diye yenilenirken, Türkiye'de 1876 Anayasası'nın üzerinden dört anayasa geçmesine rağmen birincinin Türkçe'den söz ederkenki ruhunu arar duruma gelmişiz! Hadi gelin de "küreselleşin" bakalım!

Son olarak birkaç söz de "Devlet dili" kavramının niçin bir kavram olmadığına ilişkin olarak edelim: Hepimiz biliyoruz ki, "devlet" in eli, kolu, gözü, kulağı, v.s olmadığı gibi "dili" de olamaz. Bu "kavramlar" dan gündelik hayatımızda söz etmemiz (mesela: "Devletin kulağı her yerdedir" gibi!) sadece lâfın gelişidir. Oysa anayasalar ciddi metinlerdir ve "lâfın gelişi" olarak kaleme alnamazlar... Kimse söylemeden bir hususu daha belirtmek istiyorum: Şöyle bir gözden geçirin, "Devlet dili" lâfına Avusturya Anayasası'nın da yer verdiğine şahit oldum. Şaşırdım desem yalan değil.. Ama hemen sonra kendi kendime şöyle dediğimi iyi hatırlıyorum: "Bu neyi değiştirir ki; Avusturya böyle yapıyor diye yanlış karşısında hazırolma mı duracağız!" Vesselâm!

ve bilimsel etkinliklerde, yapılan Kürtçe konuşmalar yargı konusu oldu. OHAL Bölgesi'nde 17 adet Kürtçe kasetin satılması dağıtılması ve yayınlanması yasaklandı. Kürtçe müzik eserlerini yayınladıkları için çeşitli radyo ve televizyon kuruluşları hakkında toplam binlerce günü bulan kapatma cezaları verildi (Bkz. Düşünce, İfade ve İletişim Özgürlüğü).

2001 yılında "Kürtçe düşünce ve ifadenin" karşılaştığı engellemelerden bazıları şöyle:

İstanbul Kürt Enstitüsü Başkanı Hasan Kaya hakkında "izinsiz Kürtçe kursu düzenlediği" gerekçesiyle dava açıldı. Dava, 26 Aralık günü "delil yetersizliği" sebebiyle beraatle sonuçlandı. Ancak, mahkeme fiillerin 3713 sayılı yasa kapsamında kalıp kalmadığının belirlenmesi ve bu konuda soruşturma yapılıp yapılmayacağına değerlendirilmesi için dosyanın İstanbul DGM Başsavcılığı'na gönderilmesine karar verdi. Şişli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün suç duyurusu üzerine açılan davada Kaya'nın "625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Yasası'na aykırı olarak izinsiz enstitü açtığı ve Türkçe'den başka bir dille eğitim ve öğretim yaptığı" iddiasıyla 2 yıla kadar hapisle cezalandırılması isteniyordu.

Eğitim-Sen Diyarbakır Şube Başkanı Hayrettin Altun Ocak ayında Medya TV'de yayınlanan bir programa katılarak Kürtçe konusunda değerlendirmelerde bulunduğu için İl Valiliği tarafından 'kıdem durdurma' ve 'ek tazminat verilmeme' cezasına çarptırıldı. Hayrettin Altun, kararın haksız olduğunu belirterek İdare Mahkemesi'ne başvurdu ve ceza iptal edildi.

HADEP Diyarbakır Merkez İlçe Örgütü'ne 18 Ocak günü Diyarbakır Güvenlik Şube Müdürlüğü tarafından gönderilen yazıda, Siyasi Partiler Yasası'nın 81. maddesi uyarınca partinin tüm faaliyetlerinin kanun hükmüne uygun olarak yapılması gerektiği uyarısı yapıldı. Yazıda parti binası içinde de Kürtçe konuşmanın yasak olduğu ileri sürüldü.

Batman'a bağlı Oymataş Köyü Soğuksu Mezrası İlköğretim Okulu Müdürü Mahmut Toprak, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamaları sırasında Kürtçe "Delilo" türküsünü çaldırarak "PKK propagandası yaptırdığı" iddiasıyla 1 Haziran günü evine yapılan baskının ardından gözaltına alındı. Savcılıkta ifadesi alınan Toprak, çıkartıldığı mahkeme tarafından serbest bırakıldı. Toprak hakkında daha sonra "yasadışı örgüte yardım ve yataklık ettiği" iddiasıyla dava açıldı. Davanın 14 Haziran günü yapılan duruşmasında Toprak, "Suçun vahameti ve delillerin karartılabileceği" iddiasıyla tutuklanarak Batman Cezaevi'ne konuldu. Toprak, davanın 2 Temmuz günü yapılan duruşmasında tahliye edildi. Dava daha sonra beraatle sonuçlandı; ancak Toprak, Valilik kararıyla Zonguldak'a sürgün edildi.

KESK Diyarbakır Şubeler Platformu'nun 6. kuruluş yıldönümü nedeniyle Mayıs ayında düzenlemek istediği etkinlik, "davetiyelerin Kürtçe basıldığı" gerekçesiyle yasaklandı.

27 Mayıs günü Gaziantep'te piknik düzenleyen HADEP Kadın Kolları üyesi 25 kadın, "Kürtçe şarkı söyledikleri ve Kürt tarihine ilişkin bilgi yarışması düzenledikleri" gerekçesiyle gözaltına alındı. Kadınlar 28 ve 29 Mayıs günleri savcılığa ifade verdikten sonra serbest bırakıldılar. Gözaltına alınan kadınlarından isimleri öğrenilenler şunlar: HADEP Merkezi Kadın Kolları Saymanı Ülkü Adıyaman, Antep İl Kadın Kolları Yöneticisi Pelin Çiçek, Şehit Kamil İlçe Yöneticisi Sıdıka Deniz, Şahinbey İlçe Yöneticisi İncil Selçuk ile kadın kolları üyeleri Zeynep Dalgıç, Zehra Süleymanoğlu, Fatma İnce, Yasemin Süleymanoğlu, Ayten Polat, Bircan Demir, Güley Toma, Zeynep Güngör, Rabia Özer, Habibe Tışkaya, Perihan Dündar ve Özlem Özkan.

Haziran ayında 'İstanbul-Hakkâri Sanat Köprüsü' etkinlikleri kapsamında düzenlenen konserler de Kürtçe şarkı ve türkü yasağından nasibini aldı. Etkinliklerde Kürtçe şarkı söylenmesi önce "Hakkâri İl Jandarma Alay Komutanı Albay Erdal Akpınar tarafından yasaklandı. Yasaklamanın ardından tertip komitesinin itirazları sonucunda OHAL Valiliği konserlerde Kürtçe üç parçanın söylenmesine "izin" verdi.

Emeğin Partisi 4. Kuruluş Yıldönümü kapsamında EMEP Elazığ İl Örgütü tarafından düzenlenen etkinlikte Kürtçe parça söylendiği gerekçesiyle Tertip Komitesi hakkında dava açıldı.

ÖDP Elazığ Merkez İlçe Örgütü yöneticileri hakkında da düzenledikleri bir şölenle müzisyen Ferhat Tunç'un söylediği bir Kürtçe parçadan dolayı DGM Başsavcısı Vural Savaş tarafından "görevden alınmaları istemiyle" bir dava açıldı. Davanın beraatle sonuçlanmasının ardından, yine aynı kişiler hakkında ve aynı istemle Grup Munzur'un söylediği Kürtçe parçalardan dolayı yeni bir dava daha açıldı.

HADEP Elazığ İl Başkanı Mehmet Artan, Kürtçe kullanması nedeniyle hakkında açılmış pek çok dava olduğunu bildirdi. Dili ve kültürel farklılıkları yok sayan Cumhuriyet'in demokratik sayılamayacağını ifade eden Artan, bu sorunun da sadece Kürtlerin sorunu olmadığını, bu ülkede yaşayan ve "kendine insanım" diyen herkesin sorunu olduğunu ifade etti.

Van'ın Çatak ilçesine bağlı Şaminis köyünde 15 Temmuz günü yapılan bir düğünde Kürtçe şarkı söyledikleri gerekçesiyle gözaltına alınan Salih Baykur ve adları öğrenilemeyen dört kişi gözaltına alındı. Van Emniyet'inde sorguları yapılan Baykur ve arkadaşları 17 Temmuz günü çıkarıldıkları Van DGM tarafından "bölücülük propagandası yaptıkları" gerekçesiyle tutuklanarak Van Cezaevi'ne gönderildiler.

Temmuz ayında Urfa'nın Siverek ilçesinde petrol kaçakçılığı yaptığı iddiasıyla ifadesi alınmak üzere jandarma karakoluna götürülen Fahri Karaalp adlı kişi kapıda bıraktığı cep telefonuna Kürtçe 'İyi günler Kürdistan' mesajı gelmesi üzerine "bölücülük yaptığı" iddiasıyla tutuklandı.

Diyarbakır'ın Çınar ilçesine bağlı Karalar köyü Başalan mezrasında Temmuz ayında gösterilecek bir film için Kürtçe anons yapılması nedeniyle Çınar Kaymakamı Osman Yenidoğan hakkında soruşturma açıldı. Edinilen bilgiye göre, "Vizontele" ve "Komser Şekspir" filmlerinin anonsunun Kanal D ve CNN Türk kanallarında haber yapılması üzerine açılan soruşturmada, gazetecilerin ifadesi alındı. Soruşturma, "ihmal ve suç unsuru olmadığı belirlenmesi" üzerine Eylül ayı başlarında takipsizlikle sonuçlandı.

Bingöl'ün Karlıova ilçesinde minübüs şoförlüğü yapan Abdullah Yağan, arabasında Kürtçe müzik çaldığı için Ağustos ayında gözaltına alınarak Kalencik Jandarma Komutanlığı'na götürüldü. Burada, ehliyetine, ruhsatına "suç unsuru" bulunan müzik kasetine el konulan Yağan daha sonra savcılığa sevk edildi.

Mersin'de "Kürt Kadınları İnişiyatifi" tarafından düzenlenen "Dilimizle ve Kültürümüzle Yaşamın Her Alanındayız" etkinliği çerçevesinde 28 Eylül günü yöresel giysileriyle gezen, alışveriş ve işlerinde Kürtçe konuşan Hediye Bakrak, Fatma Kurul, Sevgi Gökdoğan, Fatmagül Demirtaş, soyadı öğrenilemeyen Aynur ve adları belirlenemeyen iki kadın gözaltına alındı.

Eğitim-Sen Diyarbakır Şubesi'ne, şubenin 5 Ekim Dünya Öğretmenler Günü nedeniyle Türkçe-Kürtçe bastırılan davetiyelerde "bölücülük propagandası" yapıldığı gerekçesiyle 26 Eylül günü baskın düzenlendi. Baskının ardından, Şube Başkanı Hayrettin Altun ve Şube Yönetim Kurulu üyeleri hakkında dava açıldı. Eğitim-Sen Diyarbakır Şubesi yöneticileri hakkında 2000 yılında aynı gerekçeyle açılan dava beraatle sonuçlanmıştı.²

Batman'da 1 Ocak günü yayınlanmaya başlanan Batman Doğu gazetesi, "Beroj (Kazan)" başlıklı köşede Kürtçe yazı yayınlandığı için Batman Asliye Ceza Mahkemesi tarafından Ekim ayında süresiz olarak kapatıldı. Ancak, gazetenin sahibi Hamdullah Uyanık'ın itirazını değerlendiren Batman Ağır Ceza Mahkemesi kararı iptal etti.

HADEP Siirt İl Örgütü Başkanı Ahmet Konuk, 15 Ekim günü gözaltına alındı. Yurtdışından yayın yapan Medya TV'de yayınlanan bir programa katılarak "yasadışı örgüt propagandası yaptığı" gerekçesiyle gözaltına alınan Konuk, ertesi gün serbest bırakıldı. Hakkında "yasadışı örgüt propagandası yaptığı" iddiasıyla dava açılan Konuk, söz konusu programın Kürtçe yayınlandığını ve programa ilişkin çevirilerin hatalı ve saptırılmış olduğunu belirtti.

Kasım ayında Diyarbakır'dan Lice'ye giderken askerler tarafından durdurulan bir kamyonun sürücüsü Fehmi Andan, kamyonunda bulunan Şivan Perver'in "Helbesten bijarti (Seçme türküler)" adlı 12 ve Dilgeş'in "Ez u Yar (Benle yarım)" adlı 3 kaseti nedeniyle gözaltına alındı.

Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) Batman İl Başkanı

Murat Ceylan hakkında, 1999 yılında Med-TV'de yayınlanan bir programa telefonla katılması nedeniyle dava açıldı. Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, "Murat Ceylan'ın Eğitim-Sen Batman Şube Başkanı olduğu dönemde katıldığı programda Kürtçe konusunda yaptığı açıklamaların bölücülük propagandası olduğu" ileri sürüldü. Ceylan, dava nedeniyle 13 Aralık günü Batman Ağır Ceza Mahkemesi'nde ifade verdi.

Kürtçe Eğitim Kampanyası

Anayasa Değişikliklerine ilişkin 4709 Sayılı Yasa'nın 17 Ekim günü Resmi Gazete'de yayınlanmasının ardından İstanbul, Ankara ve İzmir gibi metropollerde öğrenim gören üniversite öğrencileri rektörlüklere Kürtçe'nin ders olarak okutulması talebiyle dilekçe vermeye başladılar.

Öğrencilerin Kürtçe eğitim taleplerine yönelik ilk tepki Yüksek Öğretim Kurulu'na (YÖK) bağlı Üniversitelerarası Kurul'dan (ÜAK) geldi. Kurul 5 Kasım günü bir bildiri yayınlayarak "AB ve demokratikleşme sürecinde Kürtçe eğitime izin verilmesinin kabul edilemez olduğunu" açıkladı. Kurulda bildiri yayımlanmasının oybirliğiyle kabul edildiğini söyleyen ÜAK Başkanı Prof. Dr. Rıza Ayhan, "Üniversite programlarına bazı düşüncelerle müdahale edilmeye çalışılması, etnik dille eğitimin öngörülmesi kabul edilemez. Türk milletinin anadili Türkçedir, üniter devlet yapısını bozacak mahiyette eğitim programlarının teklifi kabul edilemez" dedi. Ayhan 6 Kasım günü yaptığı bir açıklamada da, "Kürtçe eğitim popülist politikalara, popülist tartışmalara malzeme yapılıyor. Kimsenin, öğrencilerle öğretim üyelerini karşı karşıya getirmeye hakkı yok. Rektörlüklere dilekçe yağıyor. Ve biz tespit ettik ki, bu öğrenciler belli bir merkezden yönetiliyor" diye konuştu.

Rektörlerin 'Kürtçe eğitim' yakınmalarının ardından, YÖK üniversitelerdeki güvenlik önlemlerinin artırılmasını istedi.

YÖK ve rektörlüklerin aldığı önlemlere rağmen öğrenciler Kürtçe Eğitim talebinde ısrar ettiler. "Kürtçe Eğitim ve Öğretim için Kürt Öğrencileri Girişimi" adı

² Eğitim-Sen Diyarbakır Şubesi Yönetim Kurulu üyeleri Figen Aras, Nesip Gültekin, Hüseyin Kaya, Müzeyyen Akıncı, Ali Erdemirci ve Medeni Kaya hakkında 2000 yılı 5 Ekim Dünya Öğretmenler Günü nedeniyle yapılması planlanan etkinlik için "Kürtçe davetiye bastırdıkları" gerekçesiyle dava açıldı. Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede sendikacıların "davetiyelerde Türkçe ve Kürtçe'yi yan yana kullanarak 'bölücülük propagandası' yaptıkları" gerekçesiyle 3713 Sayılı Yasanın 8. maddesi uyarınca cezalandırılmaları istendi. Sendikacılar daha sonra Diyarbakır Valiliği tarafından görevlerinden alındılar. İddianamede, Davanın 13 Aralık 2000 tarihinde yapılan ilk duruşmasında, Eğitim-Sen yöneticileri, savunmalarında, "bölücülük propagandası yapma" amaçlarının olmadığını söylediler. Öğretmenler Kürtçe ve Türkçe basılan davetiyelerin devletin aleyhine propaganda içermediğini belirttiler. Esas hakkındaki mütalaasını veren DGM Savcısı da, "davetiye metninin yasalar açısından suç teşkil etmediğini" belirtti. DGM, öğretmenler hakkında beraat kararı verdi.

altında bir araya gelen öğrenciler, 20 Kasım günü topladıkları 200 dilekçeyi İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü'ne verdiler. Girişimde bulunan öğrenciler aynı gün İHD İstanbul Şubesi'nde düzenledikleri bir basın toplantısıyla "Kürtçe'nin seçmeli dersler kapsamında alınması amacıyla bir kampanya başlattıklarını" duyurdular. Basın toplantısında kampanyanın amacı şu şekilde ifade edildi: "Türkiye'de demokratikleşmenin önünü açacağına inandığımız küçük bir adım attık. Anadilimizi öğrenmek ve geliştirmek için Kürtçe dersinin, seçmeli dersler kapsamında açılmasını, rektörlüğe verdiğimiz dilekçelerle talep ettik. Başvuruların artması için bizler 'Kürtçe Eğitim ve Öğretim için Kürt Öğrencileri Girişimi' adıyla bu kampanyayı devam ettireceğiz. Başta Kürt öğrenciler olmak üzere Türk, Arap, Ermeni, Laz, Çerkez vb. bütün öğrenci arkadaşlarımızı, değerli hocalarımızı, demokratik kitle örgütlerini, sivil toplum kuruluşlarını bu kampanyaya sahip çıkmaya çağırıyoruz."

Kürtçe Eğitim Kampanyası kamuoyunda büyük tartışmalar yarattı. HADEP, EMEP, ÖDP İHD, Aydın ve Sanatçı Girişimi gibi oluşumlar "anadilin kullanılması ve geliştirilmesinin temel bir hak olduğunu" ilkesinde hareketle "Anadilim Varolma Koşuludur" sloganıyla yürütülen kampanyayı desteklediklerini bildirdiler.

Kürt sorununun çözümü ve Kürtçe konusunda Hükümet ortakları arasındaki görüş farklılıkları Kürtçe Eğitim Kampanyası ile bir kez daha gündeme geldi. ANAP Diyarbakır Milletvekili ve ANAP'ın hazırladığı "Kürt Raporunu" koordine eden Abdülbaki Erdoğan, 20 Kasım günü Özgür Politika gazetesine yaptığı bir açıklamada Anayasa değişiklikleri ile birlikte Kürtçe yayının önünün açılmasını yetersiz gördüğünü belirterek, "Özellikle eğitim alanında ileride olumlu bir adım atılacağına inanıyoruz. Kürtlerle ilgili konjonktürel gelişmelere bağlı olarak önümüzdeki dönemde daha olumlu gelişmeler olacaktır. Türkiye'nin bu alanda da mutlaka adım atması gerekiyor. Hem AB ile uyum açısından hem de kendi içinde toplumsal barışı sağlama hususunda bu hassasiyeti göstermek zorundadır... Çok kültürlü toplumlarda bunlar barışın vazgeçilmez unsurlarıdır. Bunlar olmadan barış olmaz, istikrar, ilerleme de olmaz. Bunlar temel unsurlardır. Mutlaka gerçekleştirilmesi lazım" dedi.

Kürtçe Eğitim Kampanyası'na YÖK ve İçişleri Bakanlığı'nın polisiye tedbirlerle yaklaşım gösterileceğine dair açıklamalarına değinen Erdoğan "YÖK ve İçişleri Bakanlığı'nın yaklaşımı doğru değil. Bunu haklı görmemiz mümkün değil" dedi.

Öte yandan, YÖK, 26 Kasım günü yayınladığı bir bildiri ile "üniversite rektörlüklerinin Kürtçe eğitim talebiyle dilekçe veren ve eylemde bulunan öğrenciler hakkında, Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği hükümlerini uygulamaları talimatını verdi. YÖK Başkanı Prof. Dr. Kemal Gürüz imzasıyla

açıklanan YÖK bildirisinde "Kürtçe eğitim talebinin masum olmadığı, kampanyayı PKK'nin yönlendirdiği" iddia edilerek "üniversitelerde bu tür eylemlere fırsat verilmemesi" istendi. Kararda, "Bilerek ve isteyerek eylemlere katılan, Kürtçe eğitim-öğretim yapılması talebiyle dilekçe veren öğrenciler hakkında Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin 13. maddesinin (a) bendinde yer alan hüküm uyarınca rektörlükler tarafından soruşturma açılarak, varsa suçluların aynı yönetmeliğin 9. maddesinin (d) bendi, 10. maddesinin (b) ve (c) bentleri hükümlerine göre cezalandırılması hususunun üniversite ve yüksek teknoloji enstitüsü yönetimlerini takdirlerine sunulmasına karar verildi" denildi. Söz konusu yönetmelikte belirtilen hükümler, kararda sayılan eylemlere katılmanın, propaganda yapmanın, kışkırtmanın ve benzeri eylemlerin "üniversiteden 1 veya 2 yarıyıl için uzaklaştırma veya üniversiteden atılma" ile cezalandırılmasını öngörüyor.

YÖK bildirisinin ardından kampanyaya katılan öğrencilere yönelik kitlesel bir gözaltı ve tutuklama uygulaması başlatıldı.

İstanbul Üniversitesi öğrencileri kampanya çerçevesinde topladıkları 550 kadar dilekçenin rektörlük tarafından reddedilmesini protesto etmek amacıyla 30 Kasım günü bir protesto gösterisi düzenlediler. Gösteriye müdahale eden polis Nurcan Akyol, Haşim Güler, M. Halit Çölgeçen, Özcan Özsoy ile Ozan Fatihoglu adlı öğrencileri gözaltına aldı. 1 Aralık günü ise aynı üniversitede öğrenim gören Mursel Fargut, Savaş Sarıaltın ve Serhat Azizoğlu adlı öğrenciler gözaltına alındı. Gözaltına alınan öğrencilerden Serhat Azizoğlu, Özcan Özsoy ve Mursel Fargut, 4 Aralık günü çıkarıldıkları İstanbul 5 Nolu DGM Yedek Hakimliği'nce "yasadışı örgüt üyesi oldukları" iddiasıyla tutuklandılar.

Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde görev yapan Mesut Fırat, Roşhat Kayran ve Leyla Durmuş adlı Eğitim-Sen üyesi öğretmenler Kürtçe Eğitim Kampanyası'na katıldıkları gerekçesiyle gözaltına alındı.

Malatya İnönü Üniversitesi'nde "6 Kasım günü Yüksek Öğretim Kurulu'nu protesto amacıyla düzenlenen gösteriye ve 'Kürtçe eğitim' kampanyasına katıldıkları gerekçesiyle altı öğrenci bir yıl, dört öğrenci de 6 ay süreyle okuldan uzaklaştırıldı.

Eğitim Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası (Eğitim-Sen) Diyarbakır Şube Sekreteri Medeni Alpkaya 4 Aralık günü gözaltına alındı. Medeni Alpkaya'nın "Kürtçe eğitim kampanyası"na ilişkin açıklamaları nedeniyle gözaltına alındığı bildirildi.

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde "Kürtçe eğitim kampanyası" nedeniyle kurulan stand polisler tarafından dağıtıldı. 4 Aralık günü okul bahçesine giren polisler, standın başında bulunan Meral Uç ve Oğuz Dikmen adlı öğrencileri döverek gözaltına aldı.

Gaziantep Üniversitesi'nde açılan Kürtçe Okuma Masası'na 4 Aralık günü ülkücü öğrenciler tarafından yapılan saldırının ardından öğrenci yurdu ve evlerini basan polis, Metin Oruç, Şahin Bakır, Semih Esengül, Abdulkarim Karagöz, Kasım Gündem, Sunrullah Canbey, Davut Aksu, Ali Durmuş, Burhan Çelik, Murat Elçi, Recep Elçi, Yakup Söyler, Serdar Şeker, Yakup Gürkaynak, Akın Çelik ve soyadı öğrenilemeyen Emre isimli öğrencileri gözaltına aldı. Öğrenci avukatlarının müvekkillerinin serbest bırakılması için yaptıkları başvuru reddedildi. Gaziantep Cumhuriyet Savcılığı'nın başvurusu üzerine Anıl Oktay Çelik, Yusuf Çiftçi, Erkan Özalp, Redi Adıbelli, Orhan Çiftçi, Sezai Karatay ve Umut Özakıtay adlı öğrenciler hakkında da giyabi tutuklama kararı verildi.

Kampanya nedeniyle yoğun güvenlik önlemlerinin alındığı Dicle Üniversitesi'nin 4-5 Aralık günleri polis ablukası altında tutulduğu bildirildi. Aynı günlerde fakülte kapılarına "Türkleri dışında herhangi bir dille eğitim yapılamaz" ifadelerini içeren bir duyuru asıldı. Diyarbakır'da 4 Aralık gecesi düzenlenen bir ev baskınında, Dicle Üniversitesi Mühendislik ve Hukuk fakülteleri öğrencileri Ahmet Turhan, Hamit Koçak, Özgen Canan ve Yunus Özdemir gözaltına alındı.

Dicle Üniversitesi'nde "Kürtçe Eğitim Kampanyası"nda toplanan yaklaşık 1.700 dilekçeyi rektörlüğe vermek isteyen Fen Edebiyat Fakültesi öğrencisi Abdurrahim Demir, Mühendislik Fakültesi öğrencisi Reşat Bağcı ve Tıp Fakültesi öğrencisi Ömer Kaçmaz, 7 Aralık günü üniversite girişinde gözaltına alındılar.

Diyarbakır'ın Çarıkli beldesinde "okullarda Kürtçe eğitim yapılması" için yürüyüş yaptıkları gerekçesiyle 20 kadar çocuk gözaltına alındı. 11 Aralık günü Çarıkli İlköğretim Okulu'na giden askerler tarafından gözaltına alınan çocukların akşam saatlerinde serbest bırakıldığı, 12 Aralık günü de yeniden gözaltına alındığı bildirildi. Çocuklarla birlikte iki öğretmenin ve okulun bulunduğu mahallenin muhtarının da gözaltına alındığı öğrenildi. Gözaltına alınanlardan adları öğrenilenler şöyle: Ahmet Ok (14), Erdal Özdoğan (13), Burhan Karabat (9), Nihat Kılınç, Celal Dolat, Şehmus Kızıltay ve Cebraail Yeşil.

İzmir Ege Üniversitesi öğrencilerinden Lütfü Ay, Ali Derin, Ozan Kınık, Sanem Erdil, Süleyman Kısa, Erhan Hagi, Berivan Alataş, Ferhan Arslan, Hamdi Bayhan ve Mahmut Çelim adlı öğrenciler, Kürtçe Eğitim Kampanyası'na katıldıkları gerekçesiyle 12 Aralık günü evlerine yapılan baskınlarda gözaltına alındılar. Gözaltına alınan öğrencilerden Hatip Aydın ve Berivan Alataş, 14 Aralık günü İzmir DGM tarafından tutuklandı. Lütfü Ay, Ali Derin, Ozan Kınık, Sanem Erdil, Süleyman Kısa, Erhan Hagi, Hamdi Bayhan, Ferhan Arslan, Mahmut Çelim, Hüseyin Pınar, İbrahim Tunçalp, Yusuf Çiçekli, Kemal Yaşar Demirci, Sami İner adlı öğrenciler ise tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Hüseyin Aslan, Selahattin Kuntbey, Mehmet Öztekin, Cemil Gün, soyadı öğrenilemeyen Onur ve adı öğrenilemeyen 5

öğrencinin de 12 Aralık günü İzmir Emniyet Müdürlüğü'nce serbest bırakıldığı öğrenildi.

Bolu İzzet Baysal Üniversitesi öğrencileri Ali Demir, Ersin Urma, Ömer Akşin ve Burhan Yeşilbaş Kürtçe Eğitim Kampanyasına katıldıkları gerekçesiyle 23 Aralık günü gözaltına alındılar.

Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) yöneticisi İhsan Kandemir ve Eğitim-Sen Ana Dil Komisyonu üyesi Sadık Varlı, 27 Aralık günü Ankara'nın Pursaklar semtindeki evlerine jandarma tarafından yapılan baskınlarda gözaltına alındı. Baskıların Ankara DGM Savcılığı'nın kararıyla yapıldığı öğrenildi. Aynı gün İstanbul Üniversitesi'nde "Kürtçe Eğitim Kampanyası"na katılan öğrencilerden Nezir Naz, M.Ali Turgay ve Yıldız Polat gözaltına alındılar. Polat, 29 Aralık günü "PKK'nin gençlik faaliyetlerini örgütlediği ve bu doğrultuda afiş asarak eylemlere katıldığı" iddiasıyla İstanbul DGM tarafından tutuklandı.

27 Aralık günü Diyarbakır'da "çocuklarına okullarda Kürtçe eğitim verilmesi talebiyle" İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne dilekçe vermek isteyen Güler Şen ile Şükran Gültekin adlı kadınlar gözaltına alındı. 28 Aralık günü aynı taleple Batman Millî Eğitim Müdürlüğü'ne başvuran kadınlardan dördü gözaltına alındı. Aynı olay dolayısıyla 28 Aralık gecesi Terörle Mücadele Şubesi polislerince yapılan ev baskınlarında da Saime Onar, Fadime Kırşık, Sultan Acar ve Nefiye Turhan adlı kadınların gözaltına alındığı bildirildi. Evlere baskın yapan polislerin elinde Millî Eğitim Müdürlüğü'ne dilekçeler verildiği sırada çekilen kamera görüntüleri olduğu öğrenildi.

Kürtçe eğitim kampanyası çerçevesinde 2001 yılının sonuna kadar en az 12000 dilekçe imzalandı. Anayasa'nın dilekçe verme hakkını düzenleyen 74. maddesi³ kamu yetkililerince ihlal edilerek dilekçelerin çok büyük bölümü alınmadı. İlgili mercilerce kabul edilen dilekçelere ise kimi yerlerde Cumhuriyet Savcılıkları tarafından el konuldu. Kabul edilen dilekçeler sonucunda hemen her yerde dilekçe sahipleri hakkında yasal işlemler başlatıldı. Kampanyayı destekleyici türden her tür açıklama suç nedeni sayıldı.

2001 yılı sonu itibarıyla Kürtçe eğitim talebiyle dilekçe verdikleri için gözaltına alınanların sayısı en az 2731 aynı gerekçeyle tutuklananların sayısı da en az 76'ya yükseldi.

³ Madde 74.- (Ek : 03.10.2001 – 4709/26 md.) Vatandaşlar, ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. (Ek : 03.10.2001 – 4709/26 md.) Kendileriyle ilgili başvurularının sonucu, gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir. Bu hakkın kullanılma biçimi kanunla düzenlenir

2.1. OLAĞANÜSTÜ HAL UYGULAMALARI

1987 yılından bu yana yürürlükte olan Olağanüstü Hal uygulaması 2001 yılında da devam etti. OHAL Uygulaması TBMM'nin 28 Mart, 29 Haziran ve 27 Kasım günü yaptığı toplantılarda üç kez uzatıldı. 19 Temmuz 2001 tarihinde on beşinci yılını dolduran OHAL Uygulaması halen 4 ilde (Diyarbakır, Hakkari, Şırnak ve Tunceli) sürerken Olağanüstü Hal Bölge Valiliği sorumluluk sahasında bulunan diğer 7 il (Batman, Bingöl, Bitlis, Mardin, Muş, Siirt ve Van) ise halen Mücavir İl statüsünde bulunuyor.

İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen, OHAL'in 30 Kasım 2001 tarihinden itibaren dört ay daha uzatılması için 27 Kasım günü Meclis Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada 1 Ocak-17 Kasım günleri arasında bölgede 185 olayın meydana geldiğini; bu olaylarda 22'si güvenlik görevlisi olmak üzere toplam 32 kişinin öldüğünü; 54'ü güvenlik görevlisi olmak üzere toplam 81 kişinin yaralandığını açıkladı. Dönemler arasında yapılan kıyaslamaya göre bölgede meydana gelen "terör olaylarında" 1999-

2000 yılları arasında %83 oranında azalma tesbit edildiğini, 2001 yılında meydana gelen çatışmalarda ise bir önceki yıla nazaran %26 oranında azalma kaydedildiğini ifade eden İçişleri Bakanı, "tehditin" henüz bitmediği gerekçesiyle bölgede bir müddet daha OHAL'in devamının gerekli olduğunu söyledi.

OHAL'de İnsan Hakları

1990'lı yıllar boyunca yargısız infazlar, faili meçhul cinayetler, kayıplar, gözaltına ölümler, kitlesel köy/ev yakma/boşaltma uygulamaları, işkence, tecavüz gibi ağır insan hakları ihlalleriyle, Kürt sorununun militer yöntemlerle çözülmesinde ısrarın yarattığı trajik insan dışılık durumuyla sürekli gündemde olan OHAL uygulaması 2001 yılında da, yalnızca yasal ve idari bir tasarruf olarak değil yasa koyucuların ve uygulayıcılarının mantığı da değişmeksizin devam etti.

OHAL Bölgesi'nde yaşanan insan hakları ihlalleri sayısal olarak 1990'lı yıllara oranla son iki yılda azalma göstermişse de, insan hakları ihlalleri

29 Haziran 2001 tarihinde İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen'in Meclis Genel Kurulu'nda yaptığı konuşma: Değerli milletvekilleri, olağanüstü hal uygulamaları, kamu düzeninin yeniden ihdası, can ve mal güvenliğinin sağlanması ve ülke bütünlüğünün korunması açısından, demokratik rejimlerin zaman zaman başvurdukları zorunlu bir uygulamadır. Ülkemizde de, 1984 yılında tırmanışa geçen bölücü terörist faaliyetlerle etkin mücadeleyi sağlamak amacıyla, 1987 yılından itibaren Olağanüstü Hal Bölge Valiliği ihdas edilmiş ve olağanüstü hal uygulaması, çeşitli tarihlerdeki uzatma kararlarıyla, bugüne kadar devam etmektedir. En son, Türkiye Büyük Millet Meclisimizin 27.3.2001 tarihli ve 74 üncü Birleşiminde, Diyarbakır, Hakkâri, Şırnak ve Tunceli illerimizde olağanüstü hal dört ay daha uzatılmıştır. Bu çerçevede alınan etkin tedbirler ve güvenlik kuvvetlerimizin yapmış olduğu başarılı operasyonlar sonucunda, bazı iç ve dış odakların da yoğun bir şekilde desteklediği bölücü terör örgütü etkinliğini yitirmiş ve giderek yok olma trendine girmiştir; ancak, halen, genel güvenliği tehdit edici ve huzur bozucu bir faktör olarak karşımızda durmaktadır ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde sağlanan huzur ve güven ortamını bozmaya dönük eylemlerin arayışı ve planı içerisinde. Silahlı mücadeleyi kaybeden bölücübaşının yakalanarak Türkiye'ye getirilmesinden sonra, yargılama aşamasından başlayarak, sözde barış çağrısı adı altında yeni bir taktiğe başvurduğunu görüyoruz. Bu taktikle, bölücü örgüt, bir yandan yurt dışında yeni söylemine uluslararası destek sağlamaya çalışırken, yurt içinde de legal ve illegal örgütlere nüfuz ederek, bu oluşumlar vasıtasıyla faaliyetlerini yoğunlaştırmaktadır. Öte yandan, siyasallaşma hedefi çerçevesinde, sosyal ve kültürel haklar görünümü olarak, toplum yaşamını ilgilendiren her alanda, daha örgütlü ve dış destekleri de yedeğine almayı öngören bir hareket tarzını esas almaktadır.

Bölücü örgütün buradaki esas amacı, bölücü faaliyetlerine meşru zeminler oluşturmak, toparlanmak, yeniden taban bulmak ve lojistik ve siyasî destek sağlamak için zaman kazanmaktır.

Diğer taraftan, Olağanüstü Hal Bölge Valiliğinin sorumluluk alanındaki 4'ü olağanüstü hal, 7'si mücavir olmak üzere, toplam 11 ilde, 2001 yılının ilk beş ayında, 22'si silahlı saldırı-çatışma, 5'i taciz ateşi, 22'si patlayıcı madde ve kundaklama olmak üzere 66 olay meydana gelmiştir. Bu dönemde, bölgedeki 71 terörist ölü, 81 terörist sağ olmak üzere, toplam 152 terörist ele geçirilmiş, 9 terörist teslim olmuştur.

Yapılan operasyonlarda 380 adet uzun namlulu silah, 47 adet tabanca, 20 969 adet mermi, 864 adet şarjör, 34 roketatar ve 121 roketatar mermisi ele geçirilmiştir. Ayrıca, çok sayıda sığınak, barınak ve gıda maddesi imha edilmiştir.

Bu beş aylık dönemde, terörle mücadele eden güvenlik güçlerimizden, maalesef, 17'si şehit olmuş, 19 güvenlik görevlimiz ve 14 vatandaşımız da yaralanmıştır.

Yine, 2001 yılının ilk beş aylık döneminde, bölücü terör örgütüyle irtibatları nedeniyle haklarında soruşturma yapılan 1 075 kişi gözlem altına alınmış olup, 297 kişi adli makamlarca tutuklanmıştır.

Görüldüğü üzere, Türkiye gündemine geldiği günden itibaren, sürdürdüğü silahlı eylem ve bölücü fikirleri içeren talepleri değişmeden halen devam eden, yurt dışındaki faaliyetlerini ve silahlı yapılanmasını sürdüren bölücü örgüt, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde sağlanan huzur ve güven ortamını bozmaya dönük terör eylemlerine yönelmek için fırsat kollamaktadır ve bölgedeki terör tehdidinin tam olarak ortadan kalktığını söylemek için ise henüz çok erkendir.

Kaynak: www.tbmm.gov.tr

sistemik olma özelliğini korudu.. TİHV' derlediği bilgilere göre 2001 yılında Türkiye'de meydana gelen yagısız infaz, faili meçhul, gözaltında kayıp ve işkence olaylarının çok büyük bir kısmı OHAL Bölge Valiliği'nin sorumluluk alanında gerçekleşti. Özellikle 430 sayılı "Olağanüstü Hal Bölge Valiliği ve Olağanüstü Halin Devamı Süresince Alınacak İlave Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile sağlanan "dokunulmazlık" sonucunda 3 Ekim tarihinde yapılan ve gözaltı sürelerinin 4 güne indirilmesi ile ilgili Anayasa değişikliğini OHAL bölgesinde geçersiz hale getirdi (Bkz. Kişi Güvenliği).

25 Ocak günü Şırnak'ın Silopi ilçesindeki Jandarma Komutanlığı'na giden iki HADEP yöneticisi Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'den bir daha haber alınamadı. Bölgede 1990'lı yıllarda sıkça yaşanan "kaybetme" olaylarının yaklaşık üç yıllık bir dönemden ardından yeniden başlaması ciddi bir huzursuzluk ve gerginliğe yol açtı. Tanış ve Deniz'in akıbetlerini öğrenmek ve yaşananları protesto etmek amacıyla yapılan her etkinlik sert müdahalelerle önlenirken yüzlerce kişi gözaltına alındı. Tanış ve Deniz'in ardından OHAL bölgesinde bulunan bir çok HADEP yöneticisi benzer tehditlerle karşılaştıklarını açıkladılar. (Bkz. Kişi Güvenliği)

2001 yılının ilk aylarında OHAL Bölgesi'nde ardarda meydana gelen bir dizi başka olay bölgede can güvenliğine yönelik tehditlerin varlığını büyük oranda sürdürdüğünü gösterdi. 9 Şubat günü Bingöl'ün Karlıova ilçesine bağlı Yorgançayır köyündeki evine düzenlenen baskında gözaltına alınan Selahattin Öge adlı Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) üyesi, bir gün sonar ilçeye 2 kilometre uzaklıktaki yatılı bölge okulu yakınlarında bulun ağır yaralı halde bulundu. Öge'nin iki kaburgasının ve kolunun kırıldığı, kafasına aldığı darbeler sonucu beyin travması geçirdiği bildirildi.

Öge'nin ardından, 19 Mart günü, Gazal Berü (11) adlı çocuk Karlıova ilçesine bağlı Yiğitler köyünde Jandarma Karakolu'nda beslenen köpekler tarafından öldürüldü. (bkz. Yaşam Hakkı)

OHAL Bölgesi'nde ev ve köy baskınları geçmiş yıllara nazaran sayısal olarak geçmiş yıllara oranla büyük ölçüde azalmasına rağmen devam etti. Baskınlar sırasında ev ve/veya köy halkına yönelik kötü muamele, işkence, tehdit ve koruculuk dayatmaları gündeme geldi. Baskınlar sırasında gözaltına alınan yüzlerce kişi hakkında "PKK'ye yardım ve yataklık ettikleri" iddiasıyla yasal işlemler başlatıldı.

Bingöl'ün Karlıova ilçelerine bağlı, Hasanoba, Yukarı Çır ve Aşağı Çır köylerine, 10 Mart günü baskın düzenleyen özel timin, aralarında Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) üyelerinin de bulunduğu bir çok kişiye köy meydanında işkence yaptıkları bildirildi. Köylerde kimlik kontrolü yapan özel timin, arananlar listesinde olduklarını belirttikleri HADEP üyesi Ferit Aksoy'u gözaltına aldıkları bildirildi. Özel timin PKK sığınaklarını göstermeye zorladıkları Aksoy'u köy

dışına çıkardıktan sonra da kar üstünde çıplak bekleddikleri öğrenildi. Aksoy'un hakkındaki iddiaları yalanlaması üzerine özel tim, gözaltına aldıkları Mustafa Güngör'den Aksoy'un evini kazmasını istedi. Kazıya karşı çıkan Güngör ve Aksoy'u döven özel timler, evde sığınak bulunmaması üzerine iki köylüyü serbest bıraktı.

Hakkari'nin Yüksekova ilçesine bağlı köylere Haziran ayında düzenlenen baskınlarda gözaltına alınan ve sorguları Yüksekova Alay Komutanlığı'nda yapılan 14 köylüden Ali Düzce, Sefer Canan, Mehmet Canan, Celalettin Döğer, Cemal İşleyen, Hasan İşleyen, Abuzer İşleyen, Abdulkemil Urbay, Şahin Urbay, Adil Aka ve Farız Baskın 27 Haziran günü çıkarıldıkları Yüksekova Sulh Ceza Hakimliği'nce "PKK'ye yardım ve yataklık ettikleri" gerekçesiyle tutuklandılar. 4 köylü de tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

Tunceli'nin Pertek ilçesinde 2 Temmuz günü düzenlenen köy baskınlarında ise 11 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanların adları şöyle: Aşağı Gülbahçe köyünde Zeynel Aslaner (muhtar), Asiye Aslaner, Ferhat Durmuş, Balıdut köyünde Haydar Taş (muhtar), Seyit Ali Karyemez, Ali Aktepe, M. Ali Demir ve oğlu, Gövdeli köyünde Kazım Aktepe (muhtar), Geçitkaya köyünde de Turan Baysal ve Barış Kaş.

25 Eylül günü Tunceli'nin Hozat ilçesine bağlı Sarıaltuk köyüne yapılan baskında askerler tarafından gözaltına alınan Doğan Bozkurt, M.Turan Bozturkmen ve Tahir Bozturkmen adlı köylüler tutuklanarak Hozat Cezaevi'ne konuldular.

Köy Koruculuğu

4 Nisan 1985'te Köy Kanunu'na eklenen iki madde ile yürürlüğe konulan "Geçici Köy Koruculuğu (GKK) uygulaması" 2001 yılında da devam etti. Köy korucularının adları 90'lı yıllar boyunca adam öldürme/yaralama, işkence, tecavüz gibi bir dizi insan hakları ihlali ve kaçakçılık, gasp, çetecilik gibi suçlarla birlikte anılmasına ve köy koruculuğunun 1999 yılı Ağustos ayından bu yana silahlı çatışma olaylarının büyük ölçüde azalmasıyla beraber büyük ölçüde cazibesini yitirmesine rağmen GKK uygulamasının islahı ya da kaldırılmasına yönelik 2001 yılında da etkin bir adım atılmadı.⁴ ABD Dışişleri Bakanlığı'nın Şubat 2001 tarihli raporunda,

⁴ 1998 yılı Ocak ayında Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan "Susurluk Raporu"nda geçici köy korucularının sayısal olarak "kirli işlere" en fazla bulasan kesim oldukları saptanmıştı.

Geçici köy koruculuğu uygulaması uluslararası kuruluşlar tarafından da yoğun insan hakları ihlallerinin sebeplerinden birisi olarak kabul ediliyor. Avrupa Komisyonu Parlamenterler Assamblesi, 1998 yılında aldığı "Kürt mültecilerin içinde bulunduğu insani Koşullar, ve Türkiye'nin Güneydoğu'sunda ve Kuzey Irak'ta yerinden edilenlere" ilişkin 1377 sayılı tavsiye kararında Türk yetkililerinden köy korucuğu sisteminin kaldırılmasını istemişti. (Bkz. Honouring of Obligations and Commitments by Turkey issued by the Parliamentary Assembly of Council of Europe, Doc. No 8300, 15 January, 1999, Brussels)

askeri yetkililerden alınan bilgiler doğrultusunda, 2000 yılı sonu itibarıyla 65 bin kişinin bilfiil geçici köy korucusu olarak çalıştıkları belirtildi. Yıl boyunca bölgedeki köylere yönelik korucu baskılarına ilişkin bir çok olay tespit edildi.

(1998 yılı Ocak ayında Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan "Susurluk Raporu"nda geçici köy korucularının sayısal olarak "kirli işlere" en fazla bulasan kesim oldukları saptanmıştı.

Geçici köy koruculuğu uygulaması uluslararası kuruluşlar tarafından da yoğun insan hakları ihlallerinin sebeplerinden birisi olarak kabul ediliyor. Avrupa Konseyi Parlamento Meclisi, 1998 yılında aldığı "Kürt mültecilerin içinde bulunduğu insani Koşullar, ve Türkiye'nin Güneydoğu'sunda ve Kuzey Irak'ta yerinden edilenlere" ilişkin 1377 sayılı tavsiye kararında Türk yetkililerinden köy korucu sisteminin kaldırılmasını istemişti. (Bkz. Honouring of Obligations and Commitments by Turkey issued by the Parliamentary Assembly of Council of Europe, Doc. No 8300, 15 January, 1999, Brussels)

Örneğin, Muş'un Yaygın beldesine bağlı Kardeşler köyünde Ocak ayında Filit Türkmen adlı korucunun S.Y. (14) adlı kız çocuğuna tecavüz ettiği iddia edildi. S.Y.'nin, önce olayı ailesinden gizlediği, hamile olduğu anlaşılınca Filit Türkmen'in kendisine tecavüz ettiğini açıkladığı bildirildi. Bunun üzerine Filit Türkmen'in, Abdullah Yalçın adlı bir çobanı suçladığı, ancak gözaltında S.Y.'nin Filit Türkmen'i teşhis ettiği öğrenildi. Filit Türkmen, 10 Temmuz günü Muş'ta tutuklandı.

Bingöl'ün Sancak ilçesine bağlı Şirin köyü 14 Temmuz akşamı korucular tarafından basıldı. Edinilen bilgiye göre, "PKK militanı gibi giyinen" korucular Şirin köyünü bastılar. Sabaha kadar köylülere hakaretlerde buldukları bildirilen korucuların, sabah köyü ve camiyi uzun namlulu silahlarla taradıktan sonra, köyden ayrıldıkları öğrenildi. Ancak, köylerini basan korucuları tanıyan ve olaydan sonra Şirvan Karakolu'na başvuran Şirin köyü sakinleri, Çiçekdere korucuları olduğunu bildikleri Mehmet Yetkin ve Cumali Çinta tarafından köylerinin basıldığını ihbar ettiler. Çiçekdere köyünden Karakol'a getirilen 5 korucunun köylerini basan korucular olduğunu belirtmelerine rağmen, sözkonusu kişiler, Şirvan Jandarma Karakol Komutanı tarafından serbest bırakıldı. Köyleri basılan Şirin köyü sakinleri, bunun üzerine, olayı Bingöl Valiliği'ne götüreceklerini belirttiler. Benzer olayların Bingöl'ün Solhan ilçesine bağlı bazı köylerde de yaşandığı bildirildi.

Siirt'in Pervari ilçesine bağlı Döğüncü köyünde ise, 11 Aralık günü köylülerle korucular arasında çıkan çatışmada bir kişi öldü, iki kişi de yaralandı. Edinilen bilgiye göre, köy sınırları içinde bulunan kömür ocağına kimin sahip olduğu konusunda çıkan çatışmada soyadı öğrenilemeyen Mervan adlı köylü

korucular tarafından öldürüldü. Olayın ardından, köye baskın düzenleyen jandarmaların çoğunluğu korucu 11 kişiyi gözaltına aldığı öğrenildi.

OHAL Bölgesi'nde yapılması planlanan toplumsal gösterilere, kültürel ve sanatsal etkinliklere yönelik engellemeler "kamu düzeni ve güvenliğini bozacağı" iddiasıyla 2001 yılında da devam etti. Örneğin, Tunceli Valiliği Mart ayında sivil toplum örgütlerinin ve siyasi partilerin yapacağı her türlü etkinliğin yasaklandığını açıkladı. 15 Mart günü Vali Mustafa Erkal tarafından yapılan yazılı açıklamada, "çeşitli siyasi parti, sendika ve sivil toplum kuruluşları tarafından açık alanlarda gerçekleştirilen basın açıklamaları ve faks çekme eylemlerinin 'amacını aşarak izinsiz mitinge dönüştüğü' ileri sürüldü. Açıklamada, bu nedenle hiçbir siyasi parti ve sivil toplum kuruluşunun kendi mekanlarında gerçekleştirilebilecekleri faks çekme, basın açıklamaları gibi eylemlerin toplu gösteri, yürüyüş, miting şekline dönüşmesine izin verilmeyeceği belirtildi. Eylemlerin ancak yetkili makamların izni ile yapılabileceği ifade edilen açıklamada, şöyle denildi: "İzinsiz gösteri ve yürüyüşlere, siyasi partilerin düzenledikleri etkinliklere ve çeşitli siyasi partilere katılan memurlar, güvenlik birimleri ve kurumlarının tespit edilerek gereği yapılacaktır." Haziran ayında ise Diyarbakır Sur Belediyesi tarafından düzenlenen "Diyarbakır 1. Çocuk Şenliği" çerçevesinde gerçekleştirilmesi planlanan "çocuk yürüyüşü" ve Eğitim-Sen'ün hazırladığı "Alternatif Eğitim" paneli Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından "etkinliklerin kamu güvenliğini bozacağı" gerekçesiyle yasaklandı.

Etkinliklere izin verildiği durumlarda da, örneğin KESK tarafından 1 Aralık 2000 tarihinde düzenlenen iş bırakma eyleminde olduğu gibi, katılımcılar hakkında çeşitli iddialarla yasal işlemler başlatıldı. Örneğin, 1 Aralık 2000 tarihinde işçi ve memur sendikaları ile kitle örgütlerinden oluşan Emek Platformu tarafından düzenlenen bir günlük iş bırakma eylemine Diyarbakır'da katılan 4137 memur hakkında soruşturma açıldı. Etkinliklerde Kürtçe'nin kullanılmasına yönelik ciddi engellemeler yaşandı.

OHAL bölgesindeki HADEP'li belediyelere yönelik baskılar 2001 yılında da devam etti. HADEP'li belediye başkanları Kürt sorunu konusunda yaptıkları konuşmalar ve düzenledikleri etkinliklerin yanısıra rutin belediye hizmetleri sebebiyle de baskılarla karşılaştılar. (Bkz. Örgütlenme Özgürlüğü) HADEP'li belediyelere İller Bankası'ndan verilmesi gereken ödemelerde kısıntılar yapıldığı bildirildi.

Yayla Yasakları

OHAL bölgesinde 1993 yılından itibaren yürürlükte olan yayla yasağı 2001 yılı yazında bazı illerde kısmen de olsa kaldırıldı. Bingöl'e bağlı yaylaların kullanımı üzerindeki yasağın Mayıs ayında Valilik kararınca kaldırılmasının ardından Van Valisi

Sokak İsimleri de Huzuru Bozar!

Başkanı HADEP'li olan Batman Belediye Meclisi, 2000 yılı Haziran ayında bazı cadde ve sokak isimlerini değiştirdi. Batman Valiliği, bu cadde ve sokaklara verilen isimlerin iptalinin sağlanması için İçişleri Bakanlığı'na başvurdu. Başvuruda 'Binaların Numaralanması ve Sokaklara İsim Verilmesi Hakkındaki 1003 sayılı Yasası ile İl İdaresi Yasası'na göre bu isimlerin sokaklara verilemeyeceği savunuldu. İçişleri Bakanlığı, başvuruyu yerinde gördü ve gereği için Danıştay'a iletti. Danıştay, 28 Eylül 2000 tarihinde aldığı karar ile Zozan, Zilan, Mahatma Gandhi, Yılmaz Güney, Halepçe, Munzur gibi isimlerin cadde ve sokaklara verilmesini yasakladı. Danıştay'dan onay alan iptal istemindeki gerekçeler şöyle:

Ömer Muhtar: Libya'da Fransa'ya karşı bağımsızlık mücadelesinin önderlerinden biridir. Bu isim verilmeden önce Dışişleri Bakanlığı'ndan uygun görüş alınmalıydı, bu izin alınmamıştır.

Mahatma Gandhi: Hindistan'da İngiltere'ye karşı bağımsızlık mücadelesi veren bir liderin ismidir, bakanlıktan izin alınmadan kullanılamaz.

Elmedina: Batman yakınlarında sel altında kalan bir köy ismidir, yabancı dil kurallarına göre yazılmıştır.

Zilan: Bölgede bir aşiret ismi olmakla birlikte 1930'larda çıkan Kürt isyanında Kürtlerin katledildiği öne sürülen çayın adıdır.

Tilmerç: Batman'a bağlı bir köyün eski adı olup Türkçe olmayan ismin yeniden canlandırılması hedeflenmektedir.

Zozan: Kürtçe bir kelime olup 'yayla' anlamına gelir.

Laleş: Kürtçe lale anlamına gelmekle birlikte Yezidilerin kutsal sayıp Irak'ta hacı olmak için ziyaret ettikleri yer ismidir.

Hazzo: Batman'ın Kozluk ilçesinin eski adıdır.

Munzur: Tunceli yöresinde bir dağ ve çayın adı olmakla Dersim isyanı sırasında Kürt katliamı yapıldığı iddia edilen bir yerden esinlenilmiştir.

Said Nursi: Hem irtica hem bölücü faaliyetlerde propaganda aracı olup, toplumu ayrımcılığa sevk eder.

Yılmaz Güney: Bu isim sahibinin bölücülükle ilgili çeşitli faaliyetleri olduğu gibi bir hâkimi öldürmekten ceza alıp yurtdışına kaçmıştır

Halepçe: Irak'ta yerleşim adıdır. Irak devletinin Kürtleri toplu olarak öldürdüğü yer olarak biliniyor.

Arapkent: Bismil'e bağlı eski bir köyün adı olup Türkçe olmayan ismin canlandırılması hedeflenmektedir.

Bu isimler Türkçe değildir. Yabancı dil kurallarına göre teşkil edilmiştir. Bir kısmının önceki tarihlerde devlete yapılan isyanları ve devletçe katledilenleri çağrıştırdığı, Halepçe isminin de aynı amaca hizmet ettiği, Mahatma Gandhi gibi isimlerin sömürgecilere karşı mücadele eden kişiler olması nedeniyle özellikle seçildiği, bu isimler konularak halk nezdinde devlete isyan etmenin makbul bir şeymiş gibi gösterilmeye çalışıldığı, etnik köken ve dini düşüncede farklılık gösteren kesimlere mesaj verilerek siyasi rant elde etmenin hedeflendiği, isimlerin bilinçli seçildiği anlaşılmaktadır. Bu isim değişiklikleri hem kültürel erozyona yol açar, hem isimlerinden beklenen fayda sağlanamaz; hem de birtakım kamu hizmetlerinin gerilemesine neden olur."

Durmuş Koç Temmuz ayı içerisinde yaptığı bir açıklamada, Van'da güvenliğin sağlandığı bölgelerin yüzde 90'ında yayla yasağını kaldırdıklarını açıkladı. Bahçesaray, Çatak ve Başkale ilçeleri dışında "güven ortamının sağlandığı alanları" tamamen kullanıma açtıklarını belirten Koç, yasağın kaldırılmasıyla birlikte bölgede hayvancılığın yeniden canlanacağını ifade etti. Öte yandan, Valilikçe kullanımı serbest bırakılan yaylara çıkış ise bölgedeki askeri yetkililer tarafından ağır şartlara bağlanarak fiili olarak engelleniyor.

Van'da en büyük yayla olarak bilinen ve 1993 ile 1996 yılları arasında 72 köy ve mezranın boşaltıldığı Gürpınar ilçesinin Nordız Yaylası'na bu engellemelerden dolayı kimse giremiyor. Valilik kararına göre yaylalara çıkmak için hiçbir şart öne sürülmemesine rağmen, bölgedeki askeri yetkililer köyleri boşaltıldıktan sonra Van ve Gürpınar'a göç etmiş olan köylülerinin yaylaya çıkmasına izin vermiyor. Ot biçmek isteyen köylülerin ise ot biçmeye gitmeden önce kimlik fotokopilerini Gürpınar İlçe Jandarma Tugayı'na vermeleri; sabah saat 07:00'de işe gidip akşam gün batımı ile birlikte ilçeye ya da Van'a geri dönmeleri; buldukları yerde ateş yakmamaları

ve köye giderken de kimliklerini Aksin Karakolu'na bırakmaları şart koşuluyor.

Edinilen bilgiye göre, Gürpınar'ın Nordız Bölgesi'nde bulunan ve 1996 yılında boşaltılan Şivreş Köyü'ne ot biçmek için giden Sabri, Ekrem ve ismi öğrenilemeyen 6 köylü izinsiz köye girdikleri gerekçesiyle 6 Temmuz günü Aksin Karakolu'na bağlı askerlerce gözaltına alındı. Gürpınar İlçe Jandarma Karakolu'nda bir gece gözaltında tutulan köylüler 7 Temmuz günü serbest bırakıldı.

İğdır ve Ağrı çevresindeki yaylalara çıkmak isteyen köylülerin de yaylalarına çıkabilmek için bir kimlik fotokopileri, ikametgah belgeleri ve askerlik durum belgesi ile beraber jandarmaya başvurmaları gerektiği, sabıka kaydı olan köylülere yaylaya çıkma izni verilmediği bildirildi.

Bölgede çalışma yapan insan hakları kuruluşlarının verdikleri bilgilere göre köylüler yaylaya götürülecek hayvan ve malzemeler konusunda da bir çok engelle karşılaşılıyorlar. Ağrı Dağı civarındaki yaylalara çıkan köylülerin, karakollarca yaylaya çıkarmak istedikleri yiyecek ve giyecek eşyasının yanısıra tavuk, eşek, köpek, koyun, inek, öküz, at, kısrak gibi tüm

hayvanların sayısının tespit edildiğini; telef olan, kaybolan ya da kestikleri hayvanlara ilişkin bilgileri de ilgili karakollara bildirmek zorunda kaldıklarını, aksi durumda PKK militanlarına göndermekle suçlandıkları ifade ediliyor. Tüm bu engellemelerden sonra yaylalara çıkabilen köylülerin bu defa da korucu baskısına maruz kaldıkları; korucuların köylülerden yanlarında getirdikleri hayvanların sayısı kadar "tırnak bastı" parası istediklerini belirtildi.

Keyfi Uygulamalar

Haziran ayında Şırnak'ın İdil ilçesinde ardarda yaşanan iki olay OHAL'de gündelik yaşamın keyfi uygulamalarla ne denli baskı altına alındığını ortaya koydu.

İdil ilçesinde yaşadığı köy ve çevresinde video kamera ile çekim yapan sekiz köylü hakkında "bölücülük propagandası" iddiasıyla Haziran ayında dava açıldı. Edinilen bilgiye göre, dava açılmasına neden olan olaylar şöyle gelişti: Almanya'da yaşayan Abdullah Koçak, İdil'in Sulak köyünde yaşayan kardeşi Abdülkerim Koçak'a bir video kamera göndererek, köyün görüntülerini istedi. Abdülkerim Koçak da köyün, akraba ve yakınlarının görüntülerini kaydetti. Bu arada kasette, arka planda bazı çocuklar zafer işareti yaparken görünüyordu. 29 Mayıs günü kaseti Almanya'ya göndermek üzere İdil Postanesi'ne giden Koçak'a, görevliler tarafından 'İçeriğinin ne olduğunu bilmediğimiz kasetleri gönderemeyiz' yanıtı verildi. Jandarmaya da 'Koçak'ın güvenlik görevlilerinin kullandığı yolların çekimini yaptığı' ihbar edildi. Bunun üzerine, Koçak'ın evi 30 Mayıs gecesi askerler tarafından basıldı. Kasetin incelenmesi sonucunda görüntülerde yer alan yedi kişi daha gözaltına alındı. 1 Haziran günü de Abdülkerim Koçak, Cevher Varçin, Emin Varçin, Hüsnü Varçin, Hamza Teke, Hacı Akbaş, Beşir Oltan, Abdülaziz Beldek adlı köylüler tutuklandı. Dosyanın gönderildiği Diyarbakır DGM Savcılığı da, tutuklananlar hakkında 'arka planda çocukların zafer işareti yapması' nedeniyle 'bölücülük propagandası' iddiasıyla dava açtı. Sanıklar iki hafta kadar sonra, avukatlarının itirazı üzerine serbest bırakıldı.

8 Haziran günü Şırnak 2. Hudut Taburu'nun yanında bulunan Meryemana Kilisesi'ne giden Süryani asıllı İbrahim Konutgan (27) ve Bilal Güleç (18) adlı gençler, kiliseyi gezerken birbirlerinin çekimlerini yaptılar. Askerlerin, "askeri tesislerin çekimi yapıldığı" yolundaki ihbarı üzerine gençler, polisler tarafından gözaltına alındı. Kasetlerin incelenmesinde Bilal Güleç'in "Çatışmalarda 12 asker öldü, gerillalarda sıyrık yok", Konutgan'ın da Daryul Umur Kilisesi'nde mum yakarken "Bu mumları Avrupa'daki tüm halkımızın Mezopotamya'ya dönmesi için yakıyorum" dediği iddia edildi. 9 Haziran günü mahkemeye sevk edilen gençler, "bölücülük propagandası yaptıkları" ve "askeri tesislerin görüntülerini kaydettikleri" gerekçesiyle tutuklandılar.

"Sürgün Bölgesinden" sürülenler

OHAL Bölgesi'nde Valilik tarafından "tehlikeli" bulunan kamu çalışanlarının sürgün edilmesi uygulaması 2001 yılında da devam etti. OHAL, bölgesinde geçtiğimiz yıl en kitlesel sürgünler Ocak ayında gerçekleşti. Diyarbakır, Tunceli, Bitlis ve Mardin'de sürgün edilen sendikacı sayısı 57'e ulaştı. Özellikle Eğitim Sen üzerinde yoğunlaşan sürgün kararlarının OHAL Valiliği tarafından verilmiş olması⁵ nedeniyle yargı yoluna gidilemedi. Bu nedenle sürgün edilen sendikacıların AİHM'e başvuracağı belirttiler. OHAL bölgesinde sürgün edilen öğretmenlerin hemen hiçbiri hakkında soruşturma açılmamasına rağmen bölge dışına ve özellikle batı illerine gönderilmeleri dikkat çekti. Bu arada Eğitim Sen yöneticileri, sürgün kararlarının siyasi olduğunu vurguladılar. Tunceli Valisi Mustafa Erkal 30 Ocak günü basına verdiği brifingte öğretmenleri işten atmadıklarını, sadece yerlerini değiştirdiklerini söyleyerek, "Yerleri değiştirilen öğretmenlerin şehirde huzuru bozdukları, suç işledikleri konusunda elimizde güçlü deliller var" iddiasında bulundu.

Tunceli'de öğretmenlerin başka kentlere sürülmesini protesto amacıyla Eğitim-Sen tarafından düzenlenen gösteriyi polisler zor kullanarak engellendi. 13 Şubat günü Cumhuriyet Meydanı'nda oturma eylemi yapmak isteyen yaklaşık 1500 kişilik grubun üzerine panzer süren polisler, göstericileri döverek, basınçlı su sıkarak ve eğitimli köpekler kullanarak dağıttı. Gösteride aralarında Eğitim-Sen Tunceli Şube Başkanı Kemal Tumar'ın da bulunduğu 20 kişi gözaltına alındı.

Sürgünleri gündeme getirmek amacıyla 18 Şubat günü Diyarbakır Demokrasi Platformu tarafından Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Tiyatro Salonu'nda düzenlenen basın toplantısına yaklaşık bin kişi katıldı. Tespit edilen sürgünlerin hiçbirinin yargı denetimine tabi tutulmadığını belirten İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir, 1992 yılından bu yana sürülen memur sayısının 18 Şubat itibarıyla 471'e ulaştığını açıkladı. Petrol-İş Şube Başkanı ve Platform sözcüsü Ali Öncü ise sürgün edilenlerin tümünün sendika yönetici ve üyesi olduğunu, Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi'nin tüm yöneticilerinin de sürgüne tabi tutulduğunu söyledi. Son dönemde sürgün edilen memurlar basın toplantısına ağızlarına siyah bant takarak katıldılar.

OHAL Bölgesinde Silahlı Çatışmalar

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nin internet sitesinde, olağanüstü hal uygulamasının ilan edildiği 19 Temmuz 1987 tarihinden 31 Ocak 2002 tarihine kadar geçen sürede, 23.514 PKK militanı, 3.668 asker (220 subay, 421 astsubay, 3.027 er), 1.177 korucu ve

⁵ Olağanüstü Hal Bölge Valiliği İhdası Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye göre, "Olağanüstü Hal Bölge Valisine tanınan yetkilerin kullanılmasına ile ilgili idari işlemler hakkında dava açılmayaz" (7.r.madde)

OHAL Valiliğinin Kararıyla Ocak ayında Sürgün Edilen Kamu Çalışanları

Sürgün Edilen Eğitim Sen Üyesi Öğretmenler

1. Kemal Tumar Eğitim Sen Tunceli Şube Başkanı (Artvin)
2. Kemal Ataş Eğitim Sen Tunceli Şube YK Üyesi (Gümüşhane)
3. Süleyman Güler Eğitim Sen Tunceli Şube Sekreteri (Bayburt)
4. Kazım Ünlü Eğitim Sen Tunceli Şube üye (Bartın)
5. İlhami Şahbaz Eğitim Sen Tunceli Şubesi Pertek temsilcisi (Kocaeli)
6. Ali Makal Eğitim Sen Tunceli Şube üyesi (Çorum)
7. Eylem Dönertaş Eğitim Sen Tunceli Şube üyesi (Sinop)
8. Cemal İlgün Eğitim Sen Tunceli Şube üyesi (Bartın)
9. Adnan Yaşar Eğitim Sen Tunceli Şube üyesi (Düzce)
10. Türcü Ay Eğitim Sen Tunceli Şube üyesi (Rize)
11. Figen Aras Eğitim Sen Diyarbakır Şube Sekreteri (Sinop)
12. Nesip Gültekin Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi Mali Sekreter (Erzurum)
13. Hüseyin Kaya Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi Örgütlenme Sekreteri (Kocaeli)
14. Ali Erdemirci Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi Eğitim Sekreteri (Rize)
15. Müzeyyen Akıncı Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi Kadın Sekreteri (Yalova)
16. Medeni Alpkaya Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi Özel Hukuk Sekreteri (Bolu)
17. Şivezat Işık Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi üye (Düzce)
18. Veli Sürmen Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi üye (Sakarya)
19. Hikmet Altuğ Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi üye (Yozgat)
20. Emine Gül Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi üye (Amasya)
21. Atik Tiryaki Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi üye (Zonguldak)
22. Remzi Özmen Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi üye (Karabük)
23. Asuman Feyza Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi üye (Kırklareli)
24. Ayhan Kaplan Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi üye (Afyon)
25. Devrim Beyaztaş Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi üye (Samsun)
26. Nejat Sürücü Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi üye (Niğde)
27. Muhammet Ata Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi üye (Aksaray)
28. Ömer Esmir Eğitim Sen Mardin Şube Temsilci (Sinop)
29. Şeyhmus Baydu Eğitim Sen Mardin Şube Temsilci (Kastamonu)
30. Fadıl Dalçın Eğitim Sen Mardin Şube Temsilci (Kütahya)
31. Behçet Karakoyun Eğitim Sen Mardin Şube Temsilci (Bilecik)
32. Mehmet Şerif Ekinci Eğitim Sen Mardin Şube Temsilci (Bayburt)
33. Şuayip Toktaş Eğitim Sen Bitlis Şube Başkanı (Amasya)
34. Serkan Koçar Eğitim Sen Bitlis Şube Mali Sekreter (Kocaeli)
35. Barış Derse Eğitim Sen Bitlis Şube Örgütlenme Sekreteri (Kastamonu)
36. Hüseyin Yıldız Eğitim Sen Bitlis Şube üye (Artvin)
37. Maşallah Bacı Eğitim Sen Bitlis Şube üye (Giresun)
38. Abdullah Ok Eğitim Sen Bitlis Şube üye (Samsun)
39. Ömer Dinç Eğitim Sen Bitlis Şube üye (Osmaniye)
40. Cesim Susam Eğitim Sen Bitlis Şube üye (ilişkisi kesilmiştir)
41. Nedim Çiftçi Eğitim Sen Adıyaman Şube üye (Yozgat)

Diğer Sendikalardan Sürgün Edilen Kişiler;

1. Yaşar Türk SES Diyarbakır Şube Başkanı (Trabzon)
2. Muhsin Uyanık SES Diyarbakır Şube (Ordu)
3. Mehmet Ali Dicle SES Diyarbakır Şube (Artvin)
4. Vahdet Kılıç SES Diyarbakır Şube (Giresun)
5. Hülya Alökmen SES Diyarbakır Şube (Kütahya)
6. Muzaffer Yontan Tüm Banka Sen Diyarbakır Şube Başkanı (Bolu)
7. Ömer Yıldız Tüm Sosyal Sen Diyarbakır Şube Sekreteri (Zonguldak)
8. Baki Kazmacı Tüm Bel Sen Diyarbakır Şube Eski Şube Başkanı (Eskişehir)
9. Mehmet Kaya Tüm Belsen Diyarbakır Şube Başkanı (Samsun)
10. Rıza Maçın Tüm Yargı Sen Diyarbakır Şube İşyeri Temsilcisi (Aksaray/Ağaçören)
11. İbrahim Işıktaş Tüm Yargı Sen Diyarbakır Şube Sekreteri (Diyarbakır/Hazro)
12. Ahmet Tanboğa Tüm Yargı Sen Diyarbakır Şube Sosyal İşler Sekreteri (Diyarbakır/Lice)
13. Şefik Yıdırım Tüm Yargı Sen Diyarbakır Şube İşyeri Temsilcisi (İliçi)
14. Fethi Güçlü Tüm Yargı Sen Diyarbakır Şubesi Denetleme Kurulu Başkanı (İliçi)
15. Ahmet Çoban Diyarbakır Büro Emekçileri Sendikası (BES) Şube Başkanı (Çankırı)
16. Vezir Perişan Diyarbakır Sur Bld. İş Sendikası Şube Başkanı (Kocaeli)

199 polisin öldüğü, 2.494 güvenlik görevlisinin ve 623 PKK militanını yaralandığı ileri sürüldü. OHAL verilerine göre aynı dönemde 4.447 sivil ve 307 kamu görevlisi öldü, 5489 sivil ve 204 kamu görevlisi de yaralandı.

Bu rakamlar Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından Temmuz ayında yapılan açıklama ile karşılaştırıldığında, Temmuz 2001-Ocak 2002 arasındaki dönemde çıkan çatışmalarda 29 PKK militanı, 1 astsubay ve 3 erin öldüğü ortaya çıkıyor.

İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen de Olağanüstü Hal'in uzatılması için 29 Haziran günü TBMM'de yapılan oturumdaki konuşmasında, 4'ü olağanüstü hal, 7'si mücavir olmak üzere toplam 11 ilde, 2001 yılının ilk beş ayında, 22'si silahlı saldırı-çatışma, 5'i taciz ateşi, 22'si patlayıcı madde ve kundaklama olmak üzere 66 olay yaşandığını bu olaylarda, 71 PKK militanı ile 17 güvenlik görevlisinin öldüğünü, 19 güvenlik görevlisi ve 14 vatandaşın yaralandığını söyledi. Yücelen, bu dönemde 81 PKK militanının sağ yakalandığını, 9'unun da teslim olduğunu bildirdi.

Yedisu Olayı:

22 Mayıs günü Bingöl'ün Yedisu ilçesi yakınlarında çıkan çatışmada 21 PKK militanı öldü. Ölen militanlardan Nazlı Sevgin, Özden Bingöl, Gülcihan Aktar, Sevda Aktar, Devrim Han, Mehmet Hayme, Fuat Güneş, Nusret Balcadurmuş ve Mehmet Çap'ın adı öğrenildi.

Çatışmada öldüğü ileri sürülen Sibel Bingöl adlı PKK militanının yakınları ise Diyarbakır DGM Savcılığı'nda kendilerine gösterilen fotoğraflardan Sibel Bingöl'ü teşhis edemediler.

Yakınları Kaybolan Mağdur Aileleri ile Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (MAÇ-DER) tarafından yapılan açıklamada, Nazlı Sevgin, Devrim Han ve Mehmet Haymer'in yakınlarının "operasyonda kimyasal gaz kullanıldığı" gerekçesiyle derneğe başvurdukları bildirildi. Açıklamada, öldürülenlerin cesetlerinin parçalandığı ve yüzlerinin tanınmaz hale geldiği belirtildi.

Almanya'da yayınlanan Özgür Politika gazetesinde 8 Haziran günü yayınlanan haberde, ölen PKK militanlarına Yedisu Jandarma İlçe Komutanlığı'nın bahçesinde yapılan otopside, tüm cesetlerin başlarında ve vücutlarında kırıklara ve ezilmelere rastlandığı ileri sürüldü.

İHD Genel Başkan Yardımcısı ve Diyarbakır Şube Başkanı Osman Baydemir, Mehmet Hayme'nin ailesinin başvurusu üzerine yürüttükleri çalışmalarda, Hayme'nin ölümünün yargısız infaz olduğu yönünde ciddi belirtilere ulaştıkları ifade etti. Baydemir, şunları söyledi:

"Bize yapılan başvurudan sonra tekrar bir otopsi yapıldı. İki otopsi arasında ciddi bir farklılık var. Birinci otopside, Mehmet Hayme'nin ölüm nedeni

'şarapnel parçalarının vücuduna isabet etmesi' gösteriliyordu. Ancak Diyarbakır'da yapılan otopside, vücudun hiç bir yerinde şarapnel yarasına rastlanmamıştır. Mehmet Hayme'nin vücudunun dört ayrı yerinde kurşun giriş çıkışları vardı. Kurşunların hepsi vücudun ön tarafına isabet etmiş. Bu bilgiler, bir çatışma durumunu göstermediği gibi, bir hukukçu ve klasik otopsiye katılan biri olarak Hayme'nin infaz edilmiş olma ihtimalini güçlendirdiğini söyleyebilirim."

Hayme'nin birinci otopsi raporu ile ölüm nedeninin gizlenmeye çalışıldığından kuşkulandıklarını belirten Baydemir, "Bu gizlenme olgusu, bizi daha da şüpheye düşürmektedir. İkinci şüphe ise kimyasal silahların kullanılmasıdır. Bunun üzerine Mehmet Hayme'den parça alınarak, otopsi için İstanbul Adli Tıp'a gönderilmiştir. Bunun sonucunu beklemekteyiz." dedi.

İddialar 27-29 Haziran günleri bölgeye giden İHD heyeti tarafından incelendi. İncelemenin sonuçları, 6 Temmuz günü düzenlenen basın toplantısında açıklandı.

Bölgeye gittiklerinde sürekli engellemelerle karşılaştıklarını belirten Osman Baydemir, olayda "kimyasal silah" kullanılıp kullanılmadığına ilişkin ellerinde net deliller bulunmadığını, ancak yerel kaynakların ve Diyarbakır'da yapılan otopsi raporlarının olayın "yargısız infaz" olduğu yönündeki iddiaları güçlendirici nitelikte olduğunu belirtti. Baydemir, "Yerel kaynaklar, 4 ya da 5 kişinin olay sırasında sağ yakalandığını ve sorgulandıktan sonra öldürüldüklerini anlattı. Yine, 4-5 kişilik grubun yer göstermesi sonucu diğer 15 kişilik grubun buzul kütleleri altında sıkıştırıldığını ve orada, gaz kullanılarak infaz edildikleri iddiaları var." dedi.

İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir, Genel Merkez Yürütme Kurulu Üyesi Kiraz Biçici, Elazığ Şube Başkanı Cafer Demir ve İHD Bölge Temsilcisi Hanifi Işık'ın da bulunduğu heyet tarafından hazırlanan raporda, PKK militanlarından Mehmet Hayme'ye Yedisu'da ve Diyarbakır'da yapılan iki otopside farklı sonuçlar alındığı belirtildi. Raporda, iki otopsi arasındaki farklar şöyle anlatıldı:

"Birinci otopsi tutanağında birbirinden bağımsız değişik ebatlarda dört şarapnel yarasının olduğu belirtilirken, ikinci klasik otopsi tutanağında birbirinden tamamen bağımsız beş bulgu tespit edilmektedir. Çıplak gözle görülmesi olanaklı yara ebatları birinci otopside büyük gösterilirken, ikinci otopside ateşli silah mermi çekirdeğinin oluşturacağı yaranın ebatları tespit edilmiştir. Daha açık bir ifadeyle 0.5 cm. civarındaki kurşun giriş delikleri 2 cm., çıkış delikleri 4 cm. olarak gösterilmiştir. Kurşun giriş çıkış delikleri şarapnel yarası olarak tanımlanmıştır. Ölüm nedeni kurşun yaralarının sol akciğer ve bağırsak yaralanmasına bağlı kanamadan ölüm iken, birinci otopside şarapnel yarasına bağlı ölüm olarak tespit edilmiştir."

Adının açıklanmasını istemeyen bir görgü tanığının “Uçaklardan beyaz toz gibi bir maddeyi attıklarını gördüm” dediğine yer verilen raporda, görgü tanıklarının PKK militanlarından Meral Özcan’ın cesedinde yara izi olmadığını, diğer cesetlerin de renk değiştirdiğini söyledikleri bildirildi. Raporda, Yedisu Cumhuriyet Savcılığı tarafından düzenlenen “Olay Yeri Tespit Tutanağı”, “Ölü Muayene ve Otopsi Tutanağı”, “Ele Geçen Malzeme Tutanağı”, “İfade Tutanakları”, “Olay Yeri Basit Kroki Tutanağı” incelendiğinde, aralarında çelişkiler bulunduğu vurgulandı. Tutanaklara göre, 12-22 Mayıs günleri arasında çatışmaların sürdüğü ve PKK militanlarının öldürüldüğü ifade edilen raporda, “Ele Geçirilen Malzeme Tutanağı”nda ise çok sayıda silah ve mühimmatın sayılmasına karşın PKK militanlarına ait herhangi bir kovan bulunduğu belirtilmediğine dikkat çekildi. Raporda şöyle denildi:

“Olay Yeri Tespit Tutanağı içeriğinden 17 Mayıs günü uçaklarla bombardıman yapıldığı, 18 Mayıs günü yapılan arazi taramasında beş örgüt mensubunun ölü ele geçirildiğinden söz edilmektedir. Bu durumda bu beş kişinin kesin ölüm tarihi 17 Mayıs ya da öncesi olmalıdır. Ancak ölü muayene ve otopsi tutanağında ölüm tarihleri bir ceset için 1 günlük, yedisi için 2 günlük, üçü için 3 günlük, üçü için 2-3 günlük, biri için 4 günlük, üçü için 3-4 günlük, biri için 5 günlük, biri için 4-5 günlük olduğu bilgisine yer vermektedir.

Olay yeri tespit tutanağı doğru kabul edildiğinde ölümlerin 17 Mayıs ve öncesi olduğunu kabul etmemiz gerekir. Otopsinin yapıldığı tarih, 23 Mayıs olduğuna göre, beş ceset için ölüm zamanının en erken 6 ve en geç de 11 günlük olması gerekir. Yani beş ceset için 6 günden erken bir ölüm kuşku doğurucudur. Verilerden de görüleceği gibi bir ceset için 1 günlük, bir ceset için 5 günlük, biri için 4 günlük, diğerleri için 4 günden daha az bir zamana tekabül etmektedir. O halde bu beş cesedin 17 ve 18 Mayıs tarihlerinden daha sonra yani arazi taramasından ve bulunmalarından daha sonra ölmüş olabilecekleri kuşkuvarıdır.

Olay yeri tespit tutanağı esas alındığında 15 kişilik grubun buzul kitlesi altında sıkıştıkları ve 22 Mayıs günü saat 17.30 sıralarında kaçmaya çalışırken ‘teslim ol’ çağrılarında ateşle karşılık vermeleri üzerine karşılıklı çatışma çıktığı ve tümünün ölü ele geçirildiği belirtilmektedir. Bu durum doğruysa 15 kişilik grubun ölüm zamanının, 22 Mayıs ile otopsinin yapıldığı 23 Mayıs günü saat 12.45 arasındaki yaklaşık 19 saatlik bir zamana tekabül etmesi gerekirken, yani ölüm zamanının 24 saat olması gerekirken, tutanaklardan da belirtildiği gibi cesetlerden sadece biri için 24 saat, yedisi için 48 saat, diğerleri için 3 gün ve daha fazla bir zamanda gerçekleştiğini göstermektedir. Bu durum, 22 Mayıs günü herhangi bir çatışmanın yaşanmadığını, ölümlerin 22 Mayıs’tan önce ve başka şekilde gerçekleştiğini göstermektedir.

Olay yeri tespit tutanağında, ‘teslim ol’ çağrılarında

ateşle karşılık verildiği, bunun üzerine karşı ateş açıldığı ve PKK militanlarının ölü olarak ele geçirildiğinden söz edilmektedir. Bu durumda ölü olarak ele geçirilen pek çok militanda kurşun yarası olması gerekirken, ölü muayene ve otopsi tutanağında tüm cesetlerde şarapnel yaralarının olduğu, sadece üç cesette hem şarapnel yarası hem de kurşun yarası olduğu tespiti yapılmaktadır. Bu durumda eğer ölü muayene ve otopsi tutanağı doğru ise ölümlerin büyük bir çoğunluğu uçak ve helikopterlerden atılan bombalar sonucu gerçekleşmiştir. Bu durumda karşılıklı bir çatışma yaşanmamıştır. Eğer olay yeri tutanağı doğru ise ölü muayene tutanağındaki tespitlerin doğru olması mümkün değildir.

Olay yeri tespit tutanağında belirtilen ve yöre sakinlerinden edinilen bilgi çerçevesinde operasyonda kullanılan güç ile karşı güç arasında çok büyük bir aşırılık olduğu heyetimiz tarafından tespit edilmiştir. Zira olay yeri tespit tutanağında belirtildiği gibi Jandarma Asayiş Komando Bölük Komutanlığı, 5. İç Güvenlik Piyade Bölüğü, Merkez Jandarma Karakol Komutanlığı, Yedisu İlçe Jandarma Komutanlığı, Bingöl İl Güvenlik Komutanlığı Jandarma Özel Harekat Timleri, Tunceli Özel Kuvvet Tabur Komutanlığı’na bağlı kuvvetlerin operasyona katıldıkları, ayrıca Skorsky helikopterlerin ve F-14 uçaklarının operasyonda kullanıldığı, operasyonda 4.000 ile 5.000 arasında askeri personelin görev aldığı yöre sakinleri ve görüştüğümüz ilgililer tarafından da belirtilmektedir. Bu durum aşırı güç kullanımını gündeme getirmektedir.

Olay yeri tespit tutanağında 15 örgüt mensubunun buzul kitlesinin altına sığındıkları, 19-20-21 Mayıs günleri buzul kitlesinin kırıldığı ve 22 Mayıs günü örgüt mensuplarının kaçma girişiminde bulduklarından söz edilmektedir. Tutanakta ve hazırlık tahkikatında buzul kitlesinin nasıl kırılmaya çalışıldığı belirtilmemiş olmakla birlikte buzul kitlesinin 1 ila 3 metre kalınlığında, 350 metre uzunluğunda olduğundan bahsetmektedir. Bu durumda buzul kitlesinin altında bulunan örgüt mensuplarının ateş açma olanağından söz etmek mümkün olamamaktadır. Operasyonda kullanılan yöntem dışında başka yöntemlerle örgüt mensuplarının sağ yakalanma hassasiyetinin gösterilmediği ortadadır.”

Andrea Wolf: Alman asıllı PKK militanı Andrea Wolf’un, 23 Ekim 1998 tarihinde Van’ın Çatak ilçesi Keleş köyü yakınlarında sağ yakalandıktan sonra öldürüldüğü iddiaları nedeniyle⁶, Çatak Cumhuriyet Savcılığı soruşturma açtı.

⁶ Wolf’un sağ yakalandıktan sonra işkence yapılarak öldürüldüğü iddiaları üzerine Frankfurt Eyalet Savcılığı soruşturma başlatmıştı. Soruşturma sürerken Wolf’un annesi Liselotte Wolf, kızının cesedini almak amacıyla Türkiye’de girişimlerde bulunmuştu. Wolf’un avukatı Eren Keskin’in bilgi isteğine İçişleri Bakanlığı tarafından verilen yanıtta, “söz konusu tarihte düzenlenen operasyonda Andrea Wolf adlı birinin öldürülmediği” öne sürülmüştü.

Wolf'un Avukatı Eren Keskin'in, Çatak Cumhuriyet Savcılığına 2000 yılı Kasım ayında suç duyurusunda bulunması üzerine açılan soruşturmada, çatışmada sağ yakalanan PKK militanlarının DGM'de ve jandarmada verdikleri ifadeleri alındı. Savcı ile görüşmesini aktaran Avukat Keskin, Savcının olay Türkiye'de meydana geldiği için davanın da Türkiye'de görülmesi gerektiğini ve dolayısıyla AIHM'e gidilmesinin gerekli olmadığını söylediğini aktardı. Avukat Keskin Wolf'un mezarının yerini bildiğini ve havalarda düzeldiğinde Savcılığa göstereceğini ve Savcının yakın bir sürede soruşturmayı tamamlayıp davayı açacağına inandığını söyledi.

Olaylar

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nden yapılan açıklamada, Şırnak'ta 9-10 Ocak günleri askerler ile PKK'liler arasında çıkan çatışmada 6 PKK'linin öldüğü, bir PKK'linin de sağ yakalandığı ileri sürüldü.

Erzincan'ın Kemah ilçesi yakınlarındaki Acemoğlu boğazı bölgesinde 8 Şubat günü çıkan çatışmada, "Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu (TIKKO) militanı oldukları" iddia edilen 4 kişi öldürüldü.

Aynı bölgede 13 Şubat günü çıkan çatışmada ise adının Zeynep Yeşil olduğu ileri sürülen bir kişi daha öldürüldü. Çatışmada, Ferhat Koç adlı er de yaralandı.

Bölgede daha önce öldüğü belirlenen 2 militanın da cesedi bulundu. Ancak, Almanya'da yayınlanan Özgür Politika gazetesinin 14 Şubat günü TIKKO'ya dayanarak verdiği haberde, çatışmada 5 askerinin ve P.Ü. adlı bir militanın öldüğü belirtildi.

Tunceli merkeze bağlı Gökçek Köyü Jandarma Karakolu'na 10 Mart günü akşam saatlerinde silahlı saldırı düzenlendi. Saldırıda jandarma er Ramazan Saltan (21) yaralandı. Saltan, hastaneye kaldırıldı. Saldırının PKK'den ayrılan bir grup tarafından düzenlendiği iddia edildi. Saldırı nedeniyle Yaşar Yolaşan, Cahit Kıray, Yusuf Sogal, Mehmet Bozkurt ve Ali Bozkurt adlı köylüler, 26 Mart günü gözaltına alındı.

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından yapılan açıklamada, Şırnak'ta 15 Mart günü çıkan çatışmada, 9 PKK militanının öldüğü ileri sürüldü. Çatışmadan sonra bölgede yapılan arama sırasında mayına basan bir askerinin de öldüğü bildirildi.

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği, bölgede 19 Mart günü çıkan çatışmada, 7 PKK militanı ile 2 güvenlik görevlisinin öldüğünü açıkladı. Ancak açıklamada, çatışmanın nerede çıktığı ve ölen güvenlik güçlerinin adları belirtilmedi.

Diyarbakır'ın Kulp ve Lice ilçeleri ile Bingöl'ün Genç ilçesi arasında kalan bölgede 13 ve 14 Nisan günleri çıkan çatışmada Önder Altay, Abdülkadir Kocatürk, Turgay Türkmen, Kadir Altınöz ve Kamil Üngör adlı

askerler öldü, iki asker de yaralandı. Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nin açıklamasında, çatışmada 9 PKK militanının öldürüldüğü iddia edildi. PKK tarafından yapılan açıklamada ise çatışmada, 7 asker ile 2 PKK militanının öldüğü, bir militanın da yakalandığı ileri sürüldü.

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından yapılan açıklamada, 24-25 Nisan günleri Hakkari yakınlarında çıkan çatışmada dört PKK militanının öldürüldüğünü ileri sürdü.

Özgür Politika gazetesinde 7 Mayıs günü PKK açıklamasına dayanılarak verilen haberde, Şırnak'ta 26 Nisan-3 Mayıs arasında gerçekleştirilen operasyonda 5 askerin öldüğü ileri sürüldü.

Özgür Politika gazetesinde yer alan bir haberde, Bingöl'e bağlı Sancak beldesi yakınlarında 5 Haziran günü çıkan çatışmada Felat Demir adlı PKK militanının öldüğü belirtildi. Felat Demir, 7 Haziran günü Diyarbakır'da toprağa verildi.

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği, 7 Haziran günü Hakkari'de çıkan bir çatışmada 3'ü Suriye uyruklu, 5 PKK militanının öldürüldüğünü ileri sürdü. Hakkari yakınlarında 11 Haziran günü çıkan çatışmada da 2 PKK militanının öldürüldüğü ileri sürüldü.

Şırnak yakınlarında Cudi dağında 1-12 Haziran günleri arasında gerçekleştirilen operasyonlarda bir PKK militanının öldüğü bildirildi.

26 Haziran günü Diyarbakır yakınlarında çıkan çatışmada biri Irak uyruklu 3 PKK militanının öldürüldüğü ileri sürüldü. Şırnak yakınlarında da mayına basan 2 güvenlik görevlisi yaralandı.

28 Haziran günü Tunceli'nin Ovacık ilçesi yakınlarındaki Çayırdüzü bölgesinde askerlerle TIKKO militanları arasında çıkan çatışmada, Yücel Altın adlı TIKKO militanı öldü.

7 Temmuz günü Bingöl'ün Genç ilçesi Mahmudan köyü yakınlarında çıkan çatışmada 2 askerin öldüğü, 3 askerin yaralandığı ileri sürüldü.

Şırnak'ın Beytüşşebap ilçesine bağlı Ilıcak (Germav) köyü yakınlarında 14 Temmuz günü askeri bir aracın mayına çarpması sonucunda bir subay ve üç er yaralandı. Olay üzerine köye düzenlenen baskında aralarında Yakup Ceylan, Fahri Ceylan, Orhan Abi, Sadun Yeşil, Şeyhmus Abi, Şemsettin Abi ve İsa Abi adlı korucuların da bulunduğu 24 korucu gözaltına alındı. Hakkari'de de aynı ailelerden Cemil Abi, Ahmet Abi, Bahattin Abi ve Nazmi Abi adlı kişiler 15 Temmuz günü gözaltına alındı. (Bkz. Zorunlu Göç ve Yargısız İnfaz)

Elazığ'ın Arıcak ilçesi yakınlarında 21 Temmuz günü çıkan çatışmada Yüzbaşı Erol Uykusuz ve adı öğrenilemeyen bir itirafçı öldü.

21 Ekim günü Tunceli'nin Ovacık ilçesi Elmapınar

köyü yakınlarında askeri bir araca açılan ateş sonucunda iki asker yaralandı. Askeri aracın Hozat'tan dönen Ovacık Cumhuriyet Savcısı Fikret Sümbül'ü izlediği bildirildi. Saldırının TİKKO militanları tarafından düzenlendiği ileri sürüldü.

27 Ekim günü Mardin yakınlarındaki Bagok dağında mayına basan üç askerin öldüğü ileri sürüldü. Ancak bu konuda Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından açıklama yapılmadı.

27 Ekim günü Mardin yakınlarındaki Bagok dağında mayına basan üç askerin öldüğü, 2 askerin de

yaralandığı ileri sürüldü. Almanya'da yayınlanan Özgür Politika gazetesinde 2 Kasım günü yer alan haberde "operasyona götürülen 'Şiyar' kod adlı itirafçının askerler tarafından öldürüldüğü ve cesedinin arazide bırakıldığı" iddia edildi.

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından yapılan açıklamada, 2 Kasım günü Siirt yakınlarında çıkan bir çatışmada bir PKK militanının öldürüldüğü iddia edildi. Bu arada Siirt'in Eruh ilçesinde çıkan bir çatışmada ölen Sadık Kızılkaya adlı er, 8 Kasım günü Çankırı'da toprağa verildi.

2.2. KÜRT SORUNU ve PKK

PKK lideri Abdullah Öcalan Türkiye'ye getirilmesinin ardından Öcalan'ın çağrısıyla başlatılan ateşkes süreci 2001 yılında da devam etti. Bu süreçte PKK'nin sivil ve askeri yetkililere Kürt sorununun "şiddeti dışlayan, demokratik ve barışçıl yöntemlerle çözülmesi" yolunda yaptığı çağrılar ciddi bulunmadı, değerlendirilmeksizin reddedildi. PKK'ye yönelik askeri operasyonlar ve "özel güvenlik hareketleri" bu süreç içinde devam etti. Öte yandan, PKK yetkilileri, kendilerine yönelik topyekün bir savaş dayatması olmadıkça başlattıkları "barış sürecini" sonuna kadar götürmekte kararlı olduklarını belirten açıklamalar yaptılar.

Genelkurmay Başkanlığı'nın 7 Aralık 2000 tarihinde açıkladığı "2000 Yılı İç Güvenlik Harekatı Değerlendirme Raporu"nda (tam metin için bkz.Ek) "2000 yılının PKK'den kaynaklanan 'terörün', şiddet boyutunda azalmanın, bunun yanında başta siyasi bir güç haline gelme gayretleri olmak üzere çeşitli alanlara yayılmanın hızlandığı ve buna paralel olarak karşı mücadelenin değişik boyutlarda sürdürülmesine olan ihtiyacının açıkça ortaya çıktığı bir yıl olduğu" belirtilerek şöyle denildi: "Bu kapsamda terörle mücadele terör şiddetinin boyutunun sona erdirilmesi; konunun etnik milliyetçilik temeline dayalı, siyasi ayrılıkçı bir hareket haline gelmesinin önlenmesi; Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin sosyal ekonomik kalkınmalarının sağlanarak, terörün istismarına neden olan noksanlıkların giderilmesi olarak gruplandırılabilir üç boyut kazanmıştır". Raporla "PKK'nin siyasallaşma hareketinin aslında etnik milliyetçi temele dayalı, siyasi ayrılıkçı bir hareketin yaratılma ve geliştirilmesi olduğu ve bunun için PKK'nin etnik kimlik, ana dilde eğitim, anadilde radyo/tv yayını ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gibi sloganları kullandığı ve bunu en çok cesaretlendiren gelişmelerin de Türkiye'nin AB'ne giriş sürecinde yaşandığı" ileri sürüldü.

"PKK'nin siyasallaşması tehdidinin" sınırlarının bu denli geniş bir biçimde tanımlanması, Kürt sorunu, Kürt kimliği, hatta demokratikleşme üzerine yapılan

hemen her türlü etkinlik ve açıklamanın "PKK'ye yardım yataklık" ve "PKK'nin siyasal sözcülüğünü yapma" olarak değerlendirilerek toplumda ciddi bir gerilim ve huzursuzluk yaratılmasını beraberinde getirdi.

Bu çerçevede, başta OHAL Bölgesi olmak üzere, Türkiye'nin hemen her yerinde PKK'yi destekledikleri gerekçesiyle sivillere yönelik baskılar 2001 yılında da devam etti. Her tür eylem bu baskılara konu olabılırken, her yaş grubundan insan da baskılara maruz kaldı.

8 Ocak günü, Urfa'nın Viranşehir ilçesinde, F tipi cezaevleri ile Türkiye'nin Kuzey Irak'taki sınır ötesi hareket hazırlıklarını protesto etmek amacıyla gösteri düzenleyen 29 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan 23'ünün 18 yaşının altında olduğu, bir çocuğun ise henüz 7 yaşında olduğu bildirildi. (Bkz. İşkence)

"PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla Malatya DGM tarafından 3 yıl 9 ay hapis cezasına mahkum edilen ve cezaları 2000 yılı Aralık ayında Yargıtay tarafından onanan Ali Adır (56) ile özürülü Naciye Sevük (20), Güllü Çelik (63), Yemiş Altıntaş (63), Emine Kıyanççek (76) ve Fatma Sevük (77) adlı kadınlar 21 Mart günü tutuklandılar. Tutuklanmayı bekleyen Emine Kıyanççek, mahkemeye bile çağrılmadığını ifade ederek "Bizim köyün dışında çatışma yaşanmış, 2 PKK'li öldürülmüş. Bir gün sonra bizi gözaltına aldılar ve savcılığa çıkardılar. Savcı 'Bir daha PKK'yi köye bırakmayın' deyip serbest bıraktı. Kimse de dava açıldığını söylemedi. Yatalak yaşıyorum. Bu yaşında PKK'ye nasıl yardım eder, yük taşıyım. Bizi mahkemeye bile çağırmadılar. Bir baktık ki ceza almışız. Belki yarın gelip bizi cezaevine koyacaklar. Yaşlıyım. Şeker hastalığı ve romatizmam var." dedi.

Diyarbakır'ın Çermik ilçe merkezinde 9 Nisan günü yapılan ev baskınlarında "PKK propagandası yaptıkları ve örgütsel faaliyetlerde buldukları" iddiasıyla Çermik Meslek Yüksekokulu öğrencisi 21 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan 9'u 17 Nisan

günü çıkarıldıkları mahkeme tarafından tutuklandılar. 21 öğrenci hakkında Diyarbakır DGM'de açılan davanın 23 Mayıs günü yapılan ilk duruşmasında Avukat Meral Beştaş, müvekkilleri hakkında ev baskınları sırasında bulunan kitap ve dergiler dışında hiç bir somut delil olmadığını ifade ederek tutuklu öğrencilerin tahliye edilmesini istedi. DGM, tutuklu öğrencilerden Ömer Çağrıncı'nın tutukluluk halinin devamına, diğer 8 öğrencinin ise tahliyesine karar verdi. İddianamede, 21 öğrenci hakkında 15 yıla kadar hapis cezası isteniyor.

2000 yılı sonbaharında Kürdistan Yurtseverler Birliği (YNK) ile PKK arasında çıkan çatışmaların sona erdirilmesi amacıyla Barış Anneleri Girişimi adına Kuzey Irak'a giden Şekernaz Çakar (59), Müesser Güneş (48), Rahime İnci (65), Azize Yıldız (39), Fahriye Bıkım (65) ve tercüman Murat Batgi hakkında açılan dava 9 Mayıs günü sonuçlandı.⁷ Diyarbakır DGM'de yapılan duruşmada, esas hakkındaki görüşünü açıklayan DGM Savcısı, "suçun yasal unsurları oluşmadığı" gerekçesiyle beraat kararı verilmesini istedi. DGM'de sanıklar hakkında beraat kararı verdi. Davada, sanıkların "yasadışı örgüte yardım" iddiasıyla TCY'nin 169. maddesi uyarınca cezalandırılması isteniyordu.

İzmir'de, "cep telefonunun ekranında PKK lideri Abdullah Öcalan'ın resmi bulunduğu" gerekçesiyle gözaltına alınan Ömer Bahçeci (19) adlı genç, 6 Eylül günü İzmir DGM tarafından tutuklandı. Muhyeddin Aydın adlı kişi de aynı gerekçeyle tutuklandı. Hakkında "yasadışı örgüt propagandası yaptığı" iddiasıyla Diyarbakır DGM'de dava açılan Aydın, 1 Kasım günü DGM tarafından 5 ay hapis ve 142 milyon lira para cezasına mahkum edildi. DGM'nin cezaı ertelemesi üzerine Aydın tahliye edildi.

Başta HADEP olmak üzere, Kürt sorununun barışçıl ve demokratik ilkeler esasında bir çözüme kavuşturulması için mücadele eden birçok kurumunun üye ve yöneticileri de "PKK'nin siyasallaşması tehdidi" üzerine geliştirilen yoğun baskı ve sindirme operasyonlarına maruz kaldılar. 2001 yılı içinde İHD'nin bölge şubeleri ile Türkiye İnsan Hakları Vakfı Diyarbakır Temsilcilikleri de sözkonusu ithamlara maruz kaldılar. (Bkz. İnsan Hakları Savunucuları)

HADEP'e Yönelik Baskılar

Yukarıda tanımlandığı biçimde "PKK'nin siyasallaşması" tehditinin en belirgin ayağının "HADEP'in PKK'nin siyasal uzantısı" iddiası oluşturdu. 2001 yılında çok sayıda HADEP üye ve yöneticisi bu iddia temelinde yapılan operasyonlarda gözaltına alınıp tutuklandılar.

Almanya'da yayın yapan Özgür Politika gazetesinin 1 Temmuz 2001 tarihli sayısında "Güney Deniz Saha Komutanlığı'na bağlı Akdeniz Bölge Komutanlığı

tarafından HADEP'in faaliyetlerine ilişkin olarak hazırlanan gizli bir istihbarat raporu"na yer verildi. "HADEP'e Andıç" başlığıyla yayınlanan haberde, "HADEP Faaliyetleri" konulu 08.03.2001 tarih ve ZI/0601/İSTH sayılı istihbarat raporunun, Akdeniz Bölge Komutanlığı tarafından 6. Kolordu Komutanlığı'nın, 'İsth.: 3590-01/PL.EğT.KS (884)' sayılı mesajı doğrultusunda hazırlandığı ve 'Çok İvedi' kaydıyla İçel Valiliği'ne, oradan da MİT Bölge Müdürlüğü, Emniyet ve İl Jandarma Komutanlığı ile diğer mülki idare amirliklerine gönderildiği belirtildi.

HADEP'in 13 Ocak 2001 tarihinde Ankara'da yaptığı İl Başkanları Toplantısı'nda tartışıldığı iddia edilen eğitim faaliyetleri programına dayandırılan ve Kurmay Başkanı Dz. Kur. Albay B.E ile İsth. İkk. Güv. Ş. Md. V. Dz. Kur. Yb. A. A imzasını taşıyan raporda, çok kültürlülük, demokratik cumhuriyet ve sivil itaatsizlik gibi konular "PKK'nin sık sık kullandığı konular" olarak nitelendiriliyor.

HADEP'in eğitim programı konularına yer verilen raporda, özellikle sivil itaatsizlik eylemleri üzerinde durulduğu; HADEP'in gerçekleştireceği "imza kampanyaları, açlık grevleri, afişleme, broşür dağıtma, balon-güvercin uçurma, toplu dava açma, toplu şikayet, belli günlerde sokağa çıkmama, mitinglerde, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakanların katıldığı toplantılarda isteklerini haykırma, faks çekme, idamın kaldırılması için ülke genelinde gazete ve televizyonların telefonlarının kilitlenmesi, belirli günlerde siyasi parti merkezlerine ziyaret, geceleri damlarda ve pencere önlerinde meşale yakma, Kürtçe'yi konuşmak ve yaygınlaştırmak, köy okuma odalarına günlük katılım sağlama, kültüre baskı ve yasaklara karşı yerel giysilerin giyilip teşvik edilmesi, belli günlerde mezarlıkların toplu ziyaret edilmesi, mevlut okutulması, yerli malı kullanma anlamında kimi gıda ve ürünleri tüketmeme" ve benzeri sivil itaatsizlik eylemlerine karşı tedbir alınmasının istendiği; HADEP'in İl-İlçe merkezinde (İçel) istihbarat

⁷ Barış Anneleri, Kürdistan Yurtseverler Birliği (YNK) Celal Talabani ile yaptıkları görüşmenin ardından 4 Ekim 2000 tarihinde Habur sınır kapısında gözaltına alınmış ve "PKK'ye yardım ve yataklık ettikleri" gerekçesiyle 7 Ekim 2000 tarihinde tutuklanmışlardı. Tutuklanan anaların durumu hakkında İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin 26 Ekim günü düzenlenen bir basın toplantısında "Barış Anneleri"ne gözaltında tutuldukları süre boyunca işkence gördüklerine ilişkin bir rapor açıklamıştı. Gözaltında, kadınların gözlerinin bağlandığını ve çirliçiplak soyulduklarını belirtilen raporda şu ifadelere yer verilmişti: "65 yaşında, ameliyatlı ve yüksek tansiyonlu Fahriye Bıkım, rahatsızlığını belirtmesine rağmen, hücrede bütün gece ayakta bekletilmiş ve taciz edilmiştir. 65 yaşındaki Rahime İnce, boğazı sıkılmış, saçları çekilmiş ve omuzları ağır bir cisimle vurularak ezilmiştir. Hepsi, 'orospu, fahişe, sen oraya Talabani ile yatmaya mı gittin? Senin kızın ormanda erkeklerle para karşılığı yatıyor' denilerek taciz edilmiştir".

Barış Annelerinin avukatları Muharrem Erbey, Fırat Anlı ve Metin Kılavuz müvekkillerine işkence eden Silopi Jandarma Karakolu görevlileri hakkında TCY'nin 243. maddesi uyarınca cezalandırılmaları istemiyle 2000 yılı Kasım ayında suç duyurusunda bulunmuşlardı. Barış Anneleri 7 Kasım günü avukatlarının itirazı üzerine tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmışlardı.

ağının kurulması ve geliştirilmesi, afiş, pankart vb. ilanların asılabileceği yerlerin tespit edilip, buralarda istihbarat birimlerince planlı ve etkin bir kontrolün sağlanması, toplantı ve miting yapılan veya yapılması muhtemel yerlere giriş-çıkış noktalarında önceden gerekli tedbirlerin alınması, HADEP yöneticilerinin diğer siyasi parti merkezlerini toplu ziyaret edebilecekleri hususunda, parti başkanlarının uyarılması, gece saatlerinde ara sokak ve kenar mahallelerde yapılan kontrol faaliyetlerinin sıklaştırılması isteniyor.

Raporda, ayrıca, okullarda ve resmi dairelerde “Kürtçe propaganda yapanların” tespit edilmesine yönelik tedbirlerin alınması ve gerekli yasal işlemlerin başlatılması’nın da istendiği ve söz konusu tedbirlerin yanısıra ‘ilave tedbirler’in de geliştirilmesi ve ‘gerektiğinde’ uygulanması gereğinin de yer aldığı öne sürüldü.

Adana DGM’nin 24 Mayıs tarihli talimatı uyarınca HADEP İl Örgütü’ne düzenlenen baskında 54 kişi gözaltına alındı. HADEP Adana İl Başkanı Avukat Muzaffer Akad ve 3 yönetici hakkında TCY’nin 169 maddesinden dava açıldı. HADEP’in PKK’nin yasal kolu olduğunu öne sürdüğü iddianamesinde Savcı Hacı Mehmet Gündül, “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Türk’tür, Türk kimliği de tarihin saptadığı en ‘şerefli’ bir kimliktir” görüşünü savunarak HADEP’i ‘İstiklal Marşı, bayrak, Türkçe ve Atatürk’ü ulusal ortak değer olarak kabul etmemek’le suçladı. İddianamede ayrıca “HADEP ile PKK arasındaki organik bağın HADEP yöneticilerince gizlenmeye çalışıldığı ve parti çalışmalarında PKK yerine “Parti” ve Abdullah Öcalan için “Parti Önderliği” kavramlarının kullanılmasına özen gösterildiği anlaşılmaktadır” denildi.

Mart ayında içinde Diyarbakır’da HADEP üyesi Aydın Şimşek, Ethem Karabulut, Muzaffer Tekin, Sedat Yaşar, Süleyman Tekin, İhsan Temel, Tamer Temel, Cemil Azık, Salih Kaya, Adnan Erdem, M.Ali Aslan, Tahir Aslan, Yalçın Suçin, Rıdvan Tekin, Tarban Savacı, Şehymus Orak, Şahin ve Fuat Şimşek adlı kişiler gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Fuat Şimşek dışındakiler “PKK’ye yardım ve yataklık ettikleri” iddiasıyla tutuklandılar.

Van’da “PKK’ye yardım ettikleri” iddiasıyla 2000 yılı Ekim ayında gözaltına alınan 11 HADEP’li hakkında açılan dava 8 Şubat günü Van DGM’de başladı. Duruşmada, tutuksuz yargılanan Kamil Erkol tutuklandı. Tahir Kaya, Selim Turgut, Selahattin Pulat, Cesim Turgut (Belediye Meclis üyesi), Musa Aslan, Feysel Kaya ve Ruknettin Hakan (HADEP Merkez İlçe Başkanı) tahliye edildi. Davada, İkrım Teker ve Şemsettin Aslan da tutuksuz yargılanıyor.

HADEP Diyarbakır Merkez İlçe Yöneticilerinden Osman Ocaklık hakkında “Yasadışı örgüte yardım ve yataklık ettiği” iddiasıyla TCY’nin 169.maddesi uyarınca dava açıldı.

Şırnak’ın Kumçatı beldesinde de “PKK’ye yardım ettiği” iddiasıyla gözaltına alınan HADEP’li Belediye Başkanı Osman Demir, 11 Mayıs günü tutuklandı. Daha sonra, aralarında Osman Demir ve Şırnak Millî Eğitim Müdürlüğü bürokratlarının da bulunduğu 4’ü tutuklu 28 kişi hakkında, “PKK’ye yardım ettikleri” iddiasıyla dava açıldı. Tutuklu sanıklar Diyarbakır DGM’de görülen davanın 5 Temmuz günü yapılan ilk duruşmasında tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldılar. iddianamede, sanıkların 3 yıl 9 aydan 12 yıl 6 aya kadar hapis cezasına mahkum edilmeleri istendi.

Ankara’da 16 Mayıs günü düzenlenen operasyonlarda “PKK üyesi oldukları” iddiasıyla gözaltına alınan 43 HADEP yönetici ve üyesinden 27’si tutuklandı. 43 kişiden 4’ü Ankara Emniyet Müdürlüğü’nde ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakılmıştı. 22 Mayıs günü Ankara DGM Savcılığı’na gönderilen 39 kişiden 12’si savcılıktan serbest bırakıldı. Ankara DGM tarafından tutuklanan 27 kişinin adları şöyle: Sait Köse (Ankara İl Yönetim Kurulu üyesi), Serhan Ecer (Ankara İl Yönetim Kurulu üyesi), Mehmet Çetin (Mamak İlçe Örgütü yöneticisi), Yeter Çevik (Yenimahalle İlçe Örgütü yöneticisi), Nuri Çağlar Şanlı, Meral Taştekin, Ceren Ekin Doğruak, Hasan Küçük, Sibel Koyun, Lider Bal, Evin Yıldız, Burçin Kalkın, İbrahim Polat, Baykal Ay, Bilal Yönük, Civan Demir, Düzgün Doğan, Eray Öztürk, Eylem Tuna, Faysal Yeşil, Mehmet Aydın, Meral Uç, Rauf Fidan, Seda Boyacılar, Sıdar Açar, Taner Artuner ve Faruk Yönlü.

HADEP Varto (Muş) ilçe yöneticilerinden Tahir Meşe ile Suphi Kılıç, Mehmet Yalçın, Faruk Özmen ve Gücen Meşe Türk bayrağını yırttıkları iddiasıyla tutuklandılar.

İzmir’de “PKK adına faaliyetlerde buldukları” iddiasıyla HADEP İzmir İl Gençlik Kolları üyesi 12 kişi, 5 Temmuz günü gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Serbülen Yavuz, Adnan Arıca ve Ersin Fırat Çavuş İzmir DGM tarafından tutuklandı, Zozan Uzun, Emine Korkut, Ramazan Erdoğan, İslim Ateş, Mehmet Maç, Pelin Yılmaz, Ayşe Fide Türkmen, Yunus İşler ve Pınar Aytekin serbest bırakıldı.

HADEP Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Türk’ün Şubat ayında Mersin’e gelişinde “slogan attıkları ve Abdullah Öcalan’ın posterini taşıdıkları gerekçesiyle HADEP İçel İl Başkanı Muzaffer Akat, İl Sekreteri Hasan Yurtsever, Mersin Merkez İlçe örgütü Başkanı Ahmet Bal, HADEP yöneticisi Musa Demir ve Akdeniz Belde Gençlik Kolları Başkanı Bayram Sabah hakkında “PKK üyesi oldukları” iddiasıyla açılan davaya 13 Ağustos günü devam edildi., Adana DGM’de yapılan duruşmada davanın tek tutuklu sanığı Bayram Sabah tahliye edildi.

17 Ağustos günü Bursa’nın Yenişehir ilçesinde mevsimlik işçilerin kaldıkları çadırlara düzenlenen baskında gözaltına alınan HADEP üyelerinden Ali

Abiş, Nazım Karaman, Fesih Ural ve Ramazan Ural "PKK adına faaliyette buldukları" iddiasıyla tutuklandı.

Muşun Varto ilçesinde 14 Eylül günü yapılan baskınlarda 22 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan 11'i, 20 Eylül günü Varto Sulh Ceza Mahkemesi tarafından tutuklandı. "PKK'ye yardım ettikleri" gerekçesiyle tutuklananların adları şöyle: HADEP Varto İlçe Başkanı Behçet Özen, İlçe Sekreteri Mehmet Özçelik, HADEP üyeleri Abdulbasit Taş, Şiyar Taş, Mehdi Yıldırım, Atilla Yıldırım, Çetin Aslan, Abdulmecit Han, Şirin Bingöl, Fesih Çiçek ve Sırrı Taşkın. Serbest bırakılan Kasım Sever, Özgür Yılmaz, Behçet Yılmaz, Salih Özen, Sırrı Taşkın, Aslan Bulak, Çetin Kaya, Ersin Çiçek ve Maşallah Bingöl, gözaltında dövüldüklerini, üzerlerine basınçlı su sıkıldığını ve askıya alındıklarını bildirdiler. Uluslararası Af Örgütü (ai) tarafından yapılan acil eylem çağrısında da "Gözaltına alınanlar, Muş emniyetindeki anti-terör şubesinde kimseyle görüşülmeden tutuluyorlar. Gözaltındakilerin işkence gördüklerine inanılmaktadır. Kendilerinin neyle suçlandıkları ise henüz bilinmemektedir" denildi. Af Örgütü açıklamasında, "15 Eylül günü Şirin Taş gözleri bağlı olarak evine getirildi. Evde silah arandı. Bu sırada Şirin Taş'ın kendisi, annesi, eşi ve kız kardeşi dövüldü. Görgü tanıkları Taş'ın işkenceye maruz kaldığını bildirdi" denildi.

Tutuklu HADEP Varto İlçe Örgütü yöneticileri Behçet Özen, Mehmet Özçelik, ve HADEP üyeleri Abdulbasit Taş, Maşallah Bingöl, Mehdi Yıldırım, Çetin Kaya ve Abdulmecit Han, 12 Aralık günü Van DGM'de yapılan duruşmada tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldılar.

HADEP Van Erciş ilçe binasına giderken 19 Eylül günü gözaltına alınan Gençlik Kolları üyesi Abdurrahman Bedir, 20 Eylül günü "PKK'ye yardım ettiği" iddiasıyla tutuklandı.

26 Eylül günü Batman'da bazı mahallelere baskın düzenleyen polisler, HADEP Batman İl Yöneticisi Ekrem Tutak, M. Emin Yılmaz ve Mahmut Şahin'i gözaltına aldı. Daha sonra tutuklanan HADEP'liler hakkında "yasadışı örgüte yardım" iddiasıyla dava açıldı.

HADEP Siirt İl Örgütü'de 15 Ekim günü düzenlenen baskında aralarında İl Örgütü Başkanı Ahmet Konuk, İl Meclisi Üyesi Ramazan Gök, HADEP üyeleri Menderes Yılmaz Murat Yağcıbulut ve Özcan Erdem gözaltına alındı. Konuk, Gök ve Yılmaz ertesi gün serbest bırakıldı. Konuk hakkında "yasadışı örgüt propogandası" yaptığı iddiasıyla dava açıldı. Gözaltına alınanlardan Yağcıbulut ve Erdem ise "PKK'ye yardım ve yataklık ettikleri iddiasıyla 19 Ekim günü tutuklandılar.

HADEP Saray (Van) İlçe Başkanı Nesim Akın, kardeşi Memduh Akın ve adları öğrenilemeyen dört kişi, 15 Kasım günü askerler tarafından gözaltına alındı.

Gözaltına alınanlar aynı gün akşam saatlerinde serbest bırakıldı. "PKK adına para topladıkları" iddiasıyla gözaltına alındıklarını söyleyen Nesim Akın, Saray Merkez Jandarma Karakolu'nda dövüldüklerini ve psikolojik baskıya maruz kaldıklarını bildirdi.

"PKK üyesi oldukları" iddiasıyla HADEP İzmir Konak İlçe Başkanı Mahmut Sığak ile Besna Rahat, Ali Vesek, İbrahim Bayzi, Hüseyin Arasan, İzzet Tunç, Yunus İşler ve Abdulsamet Rahat adlı kişiler hakkında açılan davaya 22 Kasım günü İzmir DGM'de devam edildi. Duruşmada, Mahmut Sığak ve Besna Rahat tahliye edildi.

HADEP Diyarbakır İl, Merkez İlçe ve Kayapınar belde örgütlerine 24 Kasım günü polisler tarafından baskın düzenlendi. Baskınlarda, binalarda bulunan çok sayıda belgeye el konulurken HADEP Gençlik kolları üyesi Mustafa Doğrul'un tartaklandığı, Mazlum Tekdağ adlı HADEP üyesinin de gözaltına alındığı öğrenildi. Mazlum Tekdağ 28 Kasım günü "yasadışı örgüte üyelik" suçlamasıyla tutuklandı.

HADEP Mersin Merkez İlçe Başkanı Ahmet Bal, Yenişehir Belde Başkanı Cafer Şimşek, Toroslar Belde Başkanı Turgut Şahin, Akdeniz Belde Başkanı İbrahim Şahin ve Yenitaşkent Belde Başkanı Zeki Akboğa hakkında "parti binalarında yasak yayın bulundurdukları ve PKK propagandası yaptıkları" iddiasıyla açılan dava, 20 Ağustos günü Adana DGM'de başladı. Duruşmada tutuklu yargılanan Ahmet Bal, Cafer Şimşek, Turgut Şahin, İbrahim Şahin ve Zeki Akboğa tahliye edildi. HADEP yöneticileri, parti binalarına 24 Mayıs günü düzenlenen baskının ardından 27 Mayıs günü tutuklanmışlardı.

İzmir'de 11-14 Eylül günleri arasında gözaltına alınan HADEP Konak İlçe Başkanı Mahmut Sığak, MKM İzmir Şube Müdürü Hüseyin Acar, İran uyruklu İbrahim Baizi, Abdulsamet Rahat, Ali Vesek, İzzettin Tuş, Yunus İşler, ve B.R. (17) 18 Eylül günü İzmir DGM tarafından tutuklandı. Gözaltına alınanlardan E.T. (18) savcılık, Ali Poyraz, Sultan Arasan ve E.D. (18) ise mahkeme tarafından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

Şirnak'ın Balveren beldesi Belediye Başkanı Sait Sidar ve Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) Merkez İlçe Sekreteri Mehmet Yumak'ın da aralarında bulunduğu 7 kişi hakkında "PKK üyesi oldukları ve PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla açılan davaya 26 Aralık günü devam edildi. Diyarbakır DGM'de yapılan duruşmada tutuklu sanıklar Sidar, Yumak ve Refik Yıldız'ın tahliye talepleri reddedildi.

Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye getirilişinin Yıldönümünde Yapılan Eylemler

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın 15 Şubat 1999 tarihinde Kenya'dan Türkiye'ye getirilmesinin ikinci yıldönümünde de OHAL Bölgesi'ndeki kentler ile İstanbul, İzmir, Konya, Adana ve Mersin gibi

metropollerde kitlesel protesto gösterileri düzenlendi, kepenkler kapatıldı. Eylemlere bir çok yerde müdahale edilerek yüzlerce kişi gözaltına alındı.

15 ve 16 Şubat günleri Batman'da yapılan gösterilere müdahale eden polisler 34 kişiyi gözaltına aldı.. Batman'ın İpragaz mahallesinde 16 Şubat gecesi düzenlenen gösterilere katıldıkları iddia edilen ve aralarında HADEP Batman İl Örgütü yöneticisi Kasım İmret, çocukları Sait ve Bahattin İmret, HADEP Batman Gençlik Kolları Başkanı Burhan Şat, Fesih Eryılmaz ve Özgür Halk Dergisi Batman temsilcisi Kemal Onar'ın da bulunduğu 24 kişiden 24 kişiden 20'si tutuklandı. Tutuklananların adları şöyle: HADEP Batman İl Gençlik Kolları Başkanı Burhan Şat, İl Gençlik Kolları yöneticisi M. Sait İmret, Gençlik Kolları üyesi Osman Alışak ile Bahattin İmret, Özgür Halk dergisi Batman Temsilcisi Kemal Onar, Edip Bal, Sohbet Ekinci, Fesih Eryılmaz, Barış Saklı, Ekrem Boğucu, Celal Boğucu, Adil Tekin, Şafi Doğan, Cihan Zeroğlu, Hüseyin Özkaya, Maruf Saklı, M.Şah Kızıl (17), İbrahim Yeşilırmak (17), Hasan Taşar (15) ve Ramazan Demir (17). Yaşları 18'den küçük olan Hasan Parlak, Mehmet Kızıl, Sait Demir ve Zübeyir Demir ise serbest bırakıldı.

15 Şubat günü Diyarbakır'ın çeşitli semtlerinde yapılan gösterilerde toplam 41 kişinin gözaltına alındı. Bağlar, Şehitlik, Mardinkapı ve Balıkcılarbaşı semtlerinde açılmayan işyerlerinin kepenkleri polisler tarafından balyozla kırıldı. Koşuyolu semtinde düzenlenen gösteri sırasında, Fikri Arat ve Alaattin Arat adlı kardeşler ile anneleri polisler tarafından dövüldü. Gözaltına alınan 41 kişiden 40'ı 20 şubat günü savcılık tarafından serbest bırakıldı. Adı öğrenilemeyen bir kişi ise tutuklandı.

Diyarbakır'ın Bismil ilçesinin Bozkurt, Dicle, Sanayi, Ulutürk ve Dumlupınar mahallelerinde gösteri düzenleyen 10 ile 15 yaşlarındaki 10 çocuk gözaltına alındı. Çal mahallesinde de çok sayıda kişi gözaltına alındı.

İstanbul Kağıthane Saray mahallesinde 14 Şubat gecesi düzenlenen gösteriden sonra düzenlenen baskınlarda 17 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar 15 Şubat günü serbest bırakıldı.

Mardin'de Anafartalar Lisesi önünde toplanan gruptan 10 kadar çocuk gözaltına alındı.

Adana'nın Ova mahallesinde yapılan gösteri sırasında polisler havaya ateş açtı. Öğleden sonra Gülbahçe mahallesinde toplanan yaklaşık 400 kişiye müdahale eden polislerin ateş açması üzerine adı öğrenilemeyen bir kişinin bacağından yaralandığı ve polis tarafından hastaneye kaldırıldığı öğrenildi. Gösteride 10 kişi gözaltına alındı. Bir süre sonra aynı mahallede yeniden toplanan grup ateş yakarak gösteri düzenledi. Eylem sırasında ateşe düşen Zerga Önder adlı kişinin elleri ve yüzü yandı. Adana'nın Ceyhan ilçesi Küçükırım ve Yersuat mahallelerinde 16 Şubat günü

protesto gösterilerine katıldıkları iddiasıyla çok sayıda kişi gözaltına alındı

Gösteriler 16-17 Şubat günleri de sürdü. Siirt'in Çakmak mahallesinde 16 Şubat gecesi yapılan gösteride, polislerle göstericiler arasında taşlı sopalı çatışma çıktı. Polis araçlarının hasar gördüğü çatışmanın ardından mahallede çok sayıda ev basıldı. Abdülmenaf Adıgüzel adlı kişinin arabasının da polisler tarafından tahrip edildiği öne sürüldü.

Mersin'in Güneş mahallesinde 16 Şubat gecesi düzenlenen gösteride çatışma çıktı..

Adıyaman'ın Cumhuriyet mahallesinde, ateş yakarak gösteri yapan gruptan yaklaşık 40 kişi gözaltına alındı. Antep'in Ocaklar mahallesinde düzenlenen gösteride de 6 kişi gözaltına alındı.

23 Şubat günü İstanbul Güngören'de, PKK lideri Abdullah Öcalan lehine gösteri yapmak isteyen grup polisler tarafından engellendi. Polislerin göstericilerin üzerine ateş açması sonucu, Rüzgar Bilge adlı kişi kalçasından silahla yaralandı.

Abdullah Öcalan'ın AİHM Davası

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Abdullah Öcalan'ın avukatlarının Öcalan davasının "Birinci Daire" yerine 17 yargıçtan oluşan "Büyük Daire"de görülmesi talebini 24 Ocak günü reddetti. AİHM tüzüğü uyarınca, davanın "Büyük Daire"ye gönderilmesi için, davalı ve davacıların rızası gerekiyor.

Türkiye'de idam cezasına çarptırıldıktan sonra⁸ avukatları tarafından AİHM'ne götürülen davaya ilişkin olarak Birinci Daire Aralık 2000'de başvurunun incelemeye alınmasına ve davanın kendisi tarafından değil 17 yargıçtan oluşan Büyük Daire tarafından görülmesi kararını vermişti.

AİHM, Abdullah Öcalan'ın avukatları tarafından başvuruyu görüşerek, davada Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (AİHS) şu maddelerinin ihlal edilip edilmediğini incelemeyi kabul etti:

⁸ Türkiye'nin Şam yönetimine yaptığı yoğun baskının sonucu olarak yıllarca kaldığı Suriye'den, 9 Ekim 1998 tarihinde ayrılmak zorunda kalan Abdullah Öcalan, Rusya, Yunanistan ve İtalya'da bir süre kaldı. Daha sonra Kenya'nın başkenti Nairobi'deki Yunanistan Büyükelçiliği binasında kalmaya başlayan Abdullah Öcalan 15 Şubat 1999 günü MİT, CIA ve MOSSAD tarafından ortaaklaşa düzenlenen bir operasyonla Türkiye'ye getirildi. Öcalan hakkında Türkiye'ye getirilmesinin ardından "Ölüm Cezası İstemiyle" açılan İmralı'da 31 Mayıs 1999 tarihinde yargılanmaya başladı. Ankara 2 Nolu DGM tarafından yapılan yargılamada, 30 bin kişinin ölümünden sorumlu tutulan Öcalan 28 Haziran 1999 tarihinde idam cezasına mahkum edildi. Öcalan'ın cezası 29 Kasım 1999 tarihinde Yargıtay tarafından onandı. 20 Kasım günü ise AİHM, Öcalan'a verilen idam cezasının infazının önlenmesi için "ihtiyati tedbir" kararı aldı. Öcalan'ın cezasının infazı sorunu, Hükümeti oluşturan DSP, MHP ve ANAP liderleri tarafından 12 Ocak 2000 tarihindeki zirvede ele alındı. Uzun toplantı sonunda Başbakan Bülent Ecevit, Öcalan dosyasının AİHM'deki dava süreci tamamlanıncaya kadar Başbakanlık'ta tutulmasına karar verildiğini açıkladı.

“Yaşama hakkıyla ilgili 2. madde, kötü muamelenin yasaklanmasıyla ilgili 3. madde, güvenlik hakkıyla ilgili 5. madde, adil yargılanma hakkıyla ilgili 6. madde, kanunsuz cezalandırma ile ilgili 7. madde, özel hayata ve aile hayatına saygıyla ilgili 8. madde, düşünce ve vicdan özgürlüğüyle ilgili 9. madde, düşünce özgürlüğüyle ilgili 10. madde, mağdurun hak arama hakkıyla ilgili 13. madde, ayrımcılığın yasaklanmasıyla ilgili 14. madde, hakların kullanımının sınırlandırılmasıyla ilgili 18. madde ve bireysel başvuru hakkıyla ilgili 34. madde.”

AIHM, davada AIHS'nin 5. maddesinin “tutuklama nedeniyle ilgili bilgilendirme hakkı”nı düzenleyen 2. fıkrası, ve “tazminat hakkına ilişkin” 5. fıkrasının ihlal edildiği görüşünün incelenmesine gerek duyulmadığını açıkladı.

31 Mayıs tarihinde yapılacak olan ilk duruşma, savunma avukatlarının, “müvekkilleriyle görüşmelerinin kısıtlı olması ve hazırlıklarını tamamlayamamaları” nedeniyle talep ettikleri ek süre kabul edilerek 31 Ağustos gününe ertelendi. Davaya ilişkin olarak yaklaşık bin sayfalık bir savunma hazırlayan PKK lideri Öcalan, AIHM davasının yargılama aşamasında “savaşın her iki tarafının da masaya yatırılması gerektiğini” vurguladı. Savunmalarının bu nedenle özgürlük ve hukuk sürecine ilişkin olduğunu belirten Öcalan, “40.000 insan öldü, 4.000 köy boşaltıldı; bu iki taraflı düşük yoğunluklu çatışmadır. Yargılamanın her iki tarafının da masaya yatırması gerekir. AIHM bunun yolunu açmalıdır. Komplö Avrupa hukukunu da can evinden vurmıştır. Mesele bir kişinin davası değil, bu dava bir halkın kaderini ilgilendiriyor” ifadelerini kullandı. Öcalan, faili meçhul cinayetlere kurban gidenlerin ailelerinin de kendilerini savunmalarını ve haklarını aramalarını isteyerek, “Ciddi bir yargılama açısından bunu yapabilmeliyiz” dedi.

31 Ağustos tarihinde yapılan ilk duruşmada Asrın Hukuk Bürosu avukatlarından İrfan Dünder ve Kürt İnsan Hakları Projesi (KHRP) Başkanı Kerim Yıldız, dava için hazırlanan 3 bin sayfalık belgeleri AIHM'in muhatap Birinci Daire'sine teslim ettiler. Sunumların teslimi esnasında Özgür Politika gazetesine açıklama yapan avukatlar, “bu kadar kapsamlı bir sunumun yapılmasının nedeninin şimdiye kadar yapılan adil olmayan yargılamalar ve hukuk dışı ihlaller olduğunu” ifade ettiler. Avukatlar, mahkemenin 3-4 aydan önce sonuçlanmayacağını belirtirken, bu sürenin karşılıklı yazışmalarla geçeceğini belirttiler. Mahkeme süresi içinde Türkiye'den “dostane çözüm” beklediklerini belirten avukatlar, konunun AIHM'in işleyişini aşan bir dava olduğunu ve bu nedenle “yaratıcı hukuk” olgusunun devreye girmesini beklediklerini vurguladılar. PKK lideri Öcalan'ın kaçırılışından sonra Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde (DGM) yapılan yargılamaları da yargılayacaklarını belirten avukatlar, AIHM'e yaptıkları sunumlarda,

davanın yeni baştan ele alınmasını istediklerini belirttiler.

Avukat Kerim Yıldız, bu davanın bugünlere gelmesinin Kürt sorununun çözümsüzlüğünün bir sonucu olduğunu dile getirdi ve sonuçları itibarıyla herkese sorumluluk düştüğünü kaydetti. Yıldız, davanın kapsamını şöyle izah etti: “AK Bakanlar Kurulu ve Türkiye'den tutalım tüm uluslararası organlar yükümlülükler altına girecek.” Davada sözkonusu olan idam cezasının kaldırılması durumunun ise uluslararası alanda bir emsal teşkil edeceğini belirten Yıldız, Öcalan'ın da bu konuya dikkat çektiğini belirtti.

Avukat İrfan Dünder, amaçlarının uluslararası komploya dikkat çekmek ve bunun telafisi olduğunu dile getirdi. Dünder, “PKK Liderinin uluslararası bir komployla Kenya'dan Türkiye'ye kaçırılışının hukuka aykırı bir girişim olduğunu” hatırlatarak, “öncelikli itirazın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AIHS) ihlali sayılan bu girişimi mahkum etmek olduğunu” belirtti. Mahkemenin tekrarlanması için girişimde bulunacaklarını vurgulayan Dünder, “Öcalan'ın kaçırıldığı yere geri gönderilme istemi” doğrultusunda hareket edeceklerini söyledi. Bu seçeneklerden birisinin Kenya olduğunu ifade eden Dünder, “Bu kabul edilmezse üçüncü bir devlet önereceğiz. Öne çıkan İtalya oluyor ve Öcalan'ın iltica başvurusu da sözkonusu oluyor” diye konuştu.

Avukat Dünder, mahkemeden davanın tüm ayrıntılarını incelemesini talep ettiklerini, ayrıca mahkeme heyetinin İmralı'ya gitmesi dahil, uluslararası komploda adı geçen tüm devletlerin dinlenmesini istediklerini belirtti.

Öcalan'ın avukatları “PKK liderine verilen idam cezasının kaldırılması, kendisine yönelik tehditlerin son bulması başta olmak üzere, DGM'lerin kaldırılması ve bu mahkemede yargılamanın hukuk dışı sayılmasını da talep edeceklerini” açıkladılar.

Abdullah Öcalan'ın Avukatlarına Karşı Açılan Soruşturma ve Davalar

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın savunmasını üstlenen avukatlar hakkında yaptıkları yazılı ve sözlü açıklamalar nedeniyle Adalet Bakanlığı'nın onayı üzerine Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından çok sayıda soruşturma açıldı

Avukat İrfan Dünder, Öcalan'ın avukatları olarak kendilerine yönelik savunma engellerin, İmralı yargılaması öncesi başlayan ve halen devam eden bir süreci kapsadığını açıkladı. Dünder, Türkiye'deki iç yargılamanın sona ermesinde karşın, AIHM'de Öcalan'ın Türkiye aleyhine yürütülen yargılaması devam ettiğini hatırlatarak, “Sürmekte olan bir yargılamadan kaynaklı aleyhimize başlatılan soruşturmalar ve açılan davaları savunma engelleri kapsamında ele almak gerekmektedir” dedi.

Avukatlara yönelik başlatılan soruşturma ve açılan davaların içeriğine bakıldığında tümünün Öcalan adına yapıldığı ileri sürülen açıklamalar olduğunu söyleyen Dündar, şöyle devam etti:

“Sayın Öcalan’ın hukuka aykırı hiç bir açıklaması olmamıştır. Açılan davalarda ileri sürülen iddiaların hiçbirinde bizim açıklamalarımızla bağlantısı yoktur. Kaldı ki, sayın Öcalan’ın açıklamaları başından beri büyük bir sorumlulukla demokratik çözüme yönelik olup, çatışmaların durdurulması, toplumsal barışın sağlanması çerçevesinde olmuş ve bu açıklamalar sonucu da Türkiye’de barış iklimi egemen olmuştur. Bu açıdan Sayın Öcalan’ın açıklamalarının yargılama konusu yapılmasının içeriksel bir hukuki dayanağı yoktur.”

İstanbul Barosu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 2000/165 sayılı yazısı ile Baroya kayıtlı Avukatlar Ahmet Avşar, İrfan Dündar ve Aysel Tuğluk hakkında disiplin soruşturması açılması talebini değerlendirerek 22 Şubat 2001 tarihinde söz konusu avukatlar hakkında disiplin kovuşturması açılmasına yer olmadığını oybirliği ile karar altına aldı. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, adı geçen avukatların 2000 yılında çeşitli tarihlerde Milliyet, Güneş ve Akit gazetelerinde yayınlanan beyanatlarına dayanarak disiplin kovuşturması açılmasını talep etmişti. İstanbul Barosu Yönetim Kurulu tarafından yapılan inceleme sonucu verilen kararda şöyle denildi: “Dosya içerisinde bulunan ve şikayet konusu olan gazete kupürleri incelenmiştir. Gazete kupürleri ile, şikayetli avukatın yazılı cevapları, Anayasanın 36. maddesi, Avukatlık Kanununun 1., 2., 34 ve 134. maddeleri, TBB Meslek Kurallarınının 40. ve genel meslek kuralları uyarınca değerlendirilmiştir. Buna göre, avukat kamuoyunun gündemine gelen sözlü, yazılı ve görüntülü medyada yer alan dava ve soruşturmalara ilgili olarak suç, eylem ve kişinin niteliği ne olursa olsun, Anayasamız ilgili yasalarımız ve başta Avrupa İnsan Hakları sözleşmesi olmak üzere Türkiye’nin imzası bulunduğu uluslararası belgelerde güvence altına alınan adil yargılama ilkesine uygun bir biçimde kamuoyunu bilgilendirebilir. Bu bilgilendirme meslek onuruna zarar vermeden ve meslek ilkelerini ihlal edecek bir biçime bürünmeden müvekkilinin kamuoyunda ihlale uğrayan veya ihlale uğraması olası haklarını koruma amacıyla yapılmalıdır. Soruşturma konusu gazete haberlerinde bu durumu aşan bir husus görülmemektedir. Yukarıda belirtilen nedenlerle, şikayet konusu olayda şikayetli avukatların Avukatlık Kanununa ve TBB. Meslek Kurallarına aykırı bir eylemleri bulunmadığı anlaşıldığından Yönetim Kurulunun 22.02.2001 günü toplantısında dosya incelenmiş, raportörün raporu okunup, sözlü açıklamaları da alındıktan sonra ... şikayet edilen avukatlar hakkında Disiplin Kovuşturması açılmasına yer olmadığına karar verilmiştir.”

Avukat Aysel Tuğluk: Mersin’de Akdeniz Belediyesi’nin 16 Kasım 2000 tarihinde düzenlediği Kadın ve Barış konulu panelinde yaptığı bir konuşma üzerine 20 Aralık 2000 tarihinde Adana Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan iddianamede Tuğluk’un konuşmasında PKK propogandası yaparak PKK örgütüne yardım ve yataklık yaptığı iddia edildi. İddianamede Avukat Tuğluk’un “Sayın Öcalan’ın, kadın konusunda çok önemli tesbitlerinin bulunduğu, yaşanan süreç açısından kadının hızlı bir şekilde hareket ederek etken bir biçimde yerini alamadığı, barış sürecinde gelinen nokta açısından olumlu bir süreç izlenmekte olduğu, barış militanları olarak çevredeki herkese yapılan Kürt mücadelesini savunmanın insanı onurlandıracağı, büyüteceği, çok acılar yaşanmasına rağmen sayın Öcalan tarafından başlatılan sürecin dikkate alınması gerektiği, bu şekilde mücadele ile olumlu bir sürece girildiği, Kürt halkı açısından bir olgunlaşma süreci yaşandığı, sayın Öcalan’ın çağrısı ile PKK’nın silahlı mücadelesini sınırdışı etme kararı verildiği, Kürt halkı açısından Kürt kadınının bu mücadele içinde kendini ispatladığı” şeklinde ifadelerin yer aldığı iddia edildi. İddianamede Av. Tuğluk’un TCYnin 169, TMYnin 5 ve TCYnin 31nci maddeleri uyarınca cezalandırılması talep ediliyor.

Avukat İrfan Dündar: İspanya’da yayınlanan El Mundo gazetesinde 22 Şubat 2001 tarihinde yayınlanan bir röportajda “... fakat o ideolog ve milletin ruhuydu. Biz bunu istemiyoruz ama belirsiz bir durum devam ederse tekrar silaha sarılmaya hazırız. Kuvvetlerimiz belli bir bölgeye çekilmiştir ama halen mevcuttur ve silahlarını muhafaza etmektedir...” denildiği öne sürülerek 31 Temmuz 2001 tarihinde İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı, Abdullah Öcalan’ı övmek suretiyle örgüte yardım yataklık yaptığı iddiasıyla dava açtı. İstanbul DGM, 31 Temmuz tarihinde, İstanbul Barosu’na İrfan Dündar hakkında disiplin soruşturması yapılması isteminde bulundu.

Avukat Hadice Korkut: Bursa Özel Tıp Cezaevi Müdürlüğünün ihbarına dayanarak Yalova Cumhuriyet Başsavcılığı, Avukat Hadice Korkut hakkında Avukatlık görevini kötüye kullandığı iddiasıyla 13 Eylül günü soruşturma açılması talebinde bulundu. İddianamede, “Bursa Özel Tıp Cezaevinde hükümlü olarak bulunan PKK yöneticisi Sabri Ok’un vasisinden vekaletname alması gerekirken, tutukluluğu sırasında vekili olan Avukat İrfan Dündar’dan tevkil yoluyla vekaletname alarak cezaevine adı geçenle görüşmeye gittiği, görüşme sonucu cezaevi uygulamaları ile ilgili elde ettiği gerçek dışı bilgileri İnsan Hakları Derneği Bursa Şubesi ve HADEP’e iletip, kamuoyunu yanıltmak suretiyle görevini kötüye kullandığı” iddia edildi.

Avukat Mahmut Şakar: Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın avukatlarından Mahmut Şakar'ın Diyarbakır Barosu tarafından cezalandırılmasını istedi. Savcılık tarafından baroya gönderilen yazıda, Şakar'ın 24 Ocak günü Öcalan'la yaptığı görüşmeden sonra "hukuki yardım amacının dışına çıkarak basın sözcüsü gibi Öcalan'ın beyanlarını yabancı basın ajanslarına bildirdiği" belirtilerek, Mahmut Şakar'ın Avukatlık Yasası uyarınca cezalandırılması istendi. Diyarbakır Barosu Başkanı Mustafa Özer, konunun Baro Yönetim Kurulu toplantısında ele alınacağını bildirdi.

Avukatlar Doğan Erbaş, İrfan Dünder, Filiz Köstak: Bursa Cumhuriyet Başsavcısı tarafından hazırlanan fezleke uyarınca, müvekkilleri Abdullah Öcalan ile 7 Şubat 2001 tarihinde yaptıkları görüşmeyi yayınlattıkları, Öcalan'ın kurucusu olduğu örgütü kaldığı cezaevinden yönetmeye devam ettiği intibahı uyandırdıkları ve bu suretle PKK terör örgütünün propogandasını yaptıkları iddiasıyla haklarında soruşturma açılması için Adalet Bakanlığında istenene izin için bakanlık 5 Nisan günü olur verdi.

Avukatlar Doğan Erbaş, Aysel Tuğluk, İrfan Dünder, Hatice Korkut: İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, 19 Kasım günü soruşturma açılması için İstanbul Ağır Ceza mahkemesine iddianamesini gönderdi. İddianamede Abdullah Öcalan'ın " ... Türkiye'yi kendine bağlı tutmak için İsrail İstihbari anlamda işin içine girmiştir. Kenya'da resim çekşilmiştir. Bunu İsrail İstihbaratı yapmış olabilir..." şeklindeki açıklamasının sözkonusu avukatlar tarafından usulsüz bir biçimde alınıp Yeni Gündem Gazetesine fakslandıkları ve bu suretle Akit Gazetesinin 10.10.2000 günlü sayısında "Apodan Müthiş İddia" başlığı ile haber yapılmasına sebebiyet verdikleri; Avukat Doğan Erbaş'ın müvekkillerinin Kenya'da Yunanistan Büyükelçiliğinde fotoğraflarının çekildiğini belirterek "... Abdullah Öcalan bu fotoğrafların İsrail İstihbarat örgütü tarafından verildiğini zannediyorum ..." şeklinde basına sözlü açıklama yapmak suretiyle atılı eylemi gerçekleştirdiklerine yer verildi.

Avukatlar Ahmet Avşar, Aysel Tuğluk, İrfan Dünder, Doğan Erbaş, Hadice Korkut, Aydın Oruç, Mahmut Şakar ve Türkan Aslan: Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından Abdullah Öcalan'ın 9.1.2000 tarihli Gözcü Gazetesinde yayımlanan "Apo resmen tehdit etti", 8.1.2000 tarihli Milliyet Gazetesinde yayımlanan "İmralı'dan zirveye tehdit gibi bir mesaj", 8.1.2000 tarihli Yeni Bin Yıl Gazetesinde yayımlanan "Bazı trajediler gelişebilir", 9.1.2000 tarihli Akit Gazetesinde yayımlanan "Ötmeye devam", 3.6.2000 tarihli Türkiye Gazetesinde yayımlanan "Öcalan yine tehdit etti", 14. 1.2000 tarihinde Kanal D televizyonu ana haber bülteninde yayımlanan "Abdullah Öcalan'ın avukatları aracılığı ile yaptığı açıklama" başlıklı sözlerine aracılık ettikleri iddiasıyla Avukatlar Ahmet Avşar, Aysel Tuğluk, İrfan Dünder, Doğan Erbaş,

Hadice Korkut, Aydın Oruç, Mahmut Şakar ve Türkan Aslan hakkında soruşturma açılması için izin verilmesi istemi 29 Haziran tarihinde olumlu bulunarak Avukatların bağlı oldukları illerin barolarına tebligat yapıldı.

"2. Barış Grubu" Davaları

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın çağrısı üzerine, 29 Ekim 1999 tarihinde Avrupa'dan gelen 8 PKK'liden beşi hakkında TCY'nin "yasadışı örgüt üyeliği" suçunu düzenleyen 168/2. maddesi uyarınca açılan dava 2 Mayıs günü İstanbul DGM'de karara bağlandı. DGM, Türkiye'ye gelen gruptan Haydar Ergül'e (ERNK yöneticisi), 18 yıl 9 ay, Aygül Bidav, İmam Canpolat (Kürdistan Aleviler Birliği yöneticisi), Ali Şükran Aktaş (ERNK üyesi) ve Yusuf Kıyak'a (ERNK üyesi) da 12 yıl 6 ay hapis cezası verdi. Av. İrfan Dünder karar üzerine yaptığı açıklamada şunları söyledi: "Verilen karar, talihsizliktir. Kararla, Türkiye'de barış ve demokrasinin gelişimi yönünde, gelişebilecek böylesi adımların önü kesilmiştir. Daha öncacı olunmalıydı. Bu olay, PKK Genel Başkanı Abdullah Öcalan'ın başlattığı barışçıl çözüm sürecinin bir parçası ve devamıydı. Böyle yaklaşılmalı." Dünder, kararla ilgili temyiz başvurusu haklarını kullanacaklarını belirtti.

2. Barış Grubu'nun diğer 3 üyesi, Aysel Doğan, Dilek Kurt ve Hacı Çetin hakkında TCY'nin "yasadışı örgüt üyeliği" suçunu düzenleyen 168/2. maddesi uyarınca açılan dava 10 Mayıs günü karara bağlandı. İstanbul DGM sanıkları 12'şer yıl 6 ay hapis cezasına mahkum etti. Temyiz edilen karar Yargıtay'da görüşülüyor.

Kuzey Irak

Hükümet 2001 yılı boyunca bir yandan PKK'ye karşı Kuzey Irak'taki Kürt liderleri ile öte yandan da aynı liderlerin yönetiminde olan otonom Kürt bölgesine karşı AB ve ABD nezdinde diplomatik girişimlerini sürdürdü. Dışişleri Bakanlığının Türkiye'nin Irak politikasına ilişkin olarak hazırladığı ve 26 Mart günü Başbakan Bülent Ecevit tarafından, MGK Genel Sekreterliği, Genelkurmay ve MİT'in de aralarında bulunduğu 8 ayrı kuruma gönderildiği bildirilen bir raporda Kuzey Irak'ta kurulacak bir Kürt devletinin "Casus Belli" (Savaş Nedeni) sayılacağı ifade edildi. Raporun, Kuzey Irak'taki Kürt liderler Mesut Barzani ve Celal Talabani'ye yönelik bir tehdit, ABD'ye ise bir mesaj içerdiği değerlendirildi. Başbakan Bülent Ecevit ve Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in imzasını taşıyan raporda şu ifadeler yer verildi: "Kuzey Irak'ın 1992 öncesi durumuna dönmesinin mümkün olmadığını dikkate almak durumundayız. Kuzey Irak'ta bizim için hiçbir şekilde kabulü mümkün olmayan senaryo, bağımsız bir Kürt devletinin ilanıdır. Bu doğrultudaki bir deklarasyon tarafımızdan 'casus belli' (savaş ve müdahale nedeni) sayılmalıdır." Raporunda PKK ile ilgili olarak da şu görüşlere yer verildi: "PKK'nın bölge ile ilişkilerimizde bir sorun olmaktan çıkarılması için uygun bir fırsatın ortaya çıktığı değerlendirilmektedir. Bu çerçevede,

öncelikle Pişmanlık Yasası'nda gerekli değişiklikler yapılarak esasen bölge halkı nezdinde itibar kaybına uğramış olan PKK'nın silahlı gücünün tasfiyesi için ortam yaratılmalıdır. IKDP, IKYB, Bağdat ve Tahran nezdindeki girişimlerimiz sürdürülerek PKK'nın Kuzey Irak'taki askeri varlığını tamamen ortadan kaldırmaya yönelik bir strateji izlenmelidir."

TBMM Genel Kurulu, Haziran ayının ortalarında yaptığı bir toplantıda, Kuzey Irak'ta bulunan Çekiç Güç'ün (Kuzeyden Keşif Harekatı) görev süresinin 30 Haziran'dan itibaren 6 ay daha uzatılmasını kararlaştırdı. Genel Kurul'da konuya ilişkin yapılan görüşmelerde bölgede bir 'Kürdistan devleti'nin kurulmaya çalışıldığı' öne sürülerek "Orada, Türkmenlere de başka unsurlara da yer olmadığı" ifade edildi.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin, 1993 yılından bu yana bir çok defa askeri harekât düzenlediği Kuzey Irak'ta sınır ötesi operasyonlar 2001 yılında da sürdü. TSK'nın yürüttüğü operasyonlara itirafçılar, YNK güçleri ve korucular da katıldı. Ayrıca, yıl boyunca, Kuzey Irak'ın YNK kontrolündeki Soran bölgesinde konuşlanan TSK subaylarının YNK'ye bağlı peşmerge komutanlarına eğitim verdiği haberleri basına yansıdı.

2000 yılı Aralık ayında TSK'nın, PKK ile çatışma halinde olan Celal Talabani liderliğindeki YNK güçleriyle birlikte PKK'ye yönelik olarak, kapsamlı bir operasyon başlatmak üzere 20 Aralık 2000 tarihinden itibaren Kuzey Irak'a yığınak yaptığı bildirildi. Yerel kaynaklar ve bazı televizyon kanalları, 20 Aralık 2000 tarihinden itibaren yaklaşık 10 bin askerin sınırı geçtiğini ve sınırdan 150 metre ilerdeki Süleymaniye kenti yakınlarında konuşlandırıldığını belirttiler.

PKK Başkanlık Konseyi üyelerinden Murat Karayılan, 24 Aralık 2000 günü Medya TV'ye yaptığı açıklamada, "TSK'nın Kuzey Irak'a girişinin ardında uluslararası bir plan olduğunu ve bölgeye elektronik donanım aktarıldığını" iddia ederek, PKK Başkanlık Konseyi üyelerinin Çeçen lider Dudayev gibi tasfiye edilmek istendiğini savundu. Bunun yeni bir süreç olduğunu ifade eden Karayılan, "ilerleyen günlerde çözüm bulunmaması halinde kimsenin savaşın önüne geçemeyeceği" şeklinde açıklamalarda bulundu. Karayılan'ın ardından PKK Başkanlık Konseyi üyelerinden Ali Haydar Kaytan da 25 Aralık günü yaptığı açıklamada "Talabani güçlerinin PKK'ye yönelik saldırıları sürerken, TSK birliklerinin de 1000 kişilik bir kuvvetle Süleymaniye'de konuşlandığını, Süleymaniye'de konuşlanan TSK birliğine İsrail özel kuvvetlerine mensup bir tim ile ABD ve İngiltere'den uzmanların da eşlik ettiğini" iddia etti. Kaytan, söz konusu İsrail timinin "Öcalan'ın Kenya'dan kaçırılması ve ünlü Filistinli lider Ebu Cihad'ın öldürülmesinde rol aldığını, şu anda da kendileri için 'Yakala ve getir' biçiminde nokta operasyonlarını planlandığını" iddia etti.

Ocak ayı başlarında Genelkurmay Başkanlığı tarafından yapılan açıklamada, Kuzey Irak'taki PKK kamplarına karşı yeni bir hareket hazırlığının yapıldığı yolundaki bilgileri yalanlandı. Başbakan Ecevit ise 7 Ocak günü katıldığı "Pazar Panorama" adlı televizyon programında operasyona katılan 10 bin askerden haberi olmadığını ancak TSK'nın "Kuzey Irak'ta süren PKK - Talibani mücadelesinde Kürdistan Yurtseverler Birliği'ne teknik yardımda bulunulduğunu, bunun da Türkiye'nin güvenliği açısından zorunlu olduğunu" söyledi.

Mayıs ayı sonlarında, TSK'nın Kuzey Irak'taki Zagros, Botan ve Behdinan bölgelerine yönelik bir hareket düzenledi. 2 tugaylık hava birliklerinin de katıldığı iddia edilen hareketin 1 Haziran günü Oramar, Ertuş, Çarçela bölgelerine yayıldığı; TSK'nın 12 Haziran gününden başlayarak bölgedeki güçlerinin bir kısmını Cudi Dağı çevresine doğru geri çektiği bildirildi. Yerel kaynaklar, TSK'nın bahar ve yaz ayları boyunca Türkiye Irak sınırında bulunan Metina bölgesi, KDP denetimindeki Şeladizê kasabası ve Kanimasi ile Bamerni bölgelerindeki askeri varlığını sürdürdüğünü bildirdiler.

Haziran ayında Kuzey Irak'ta yaşanan askeri hareketlilik ile ilgili bir açıklama yapan PKK Başkanlık Konseyi Üyesi Mustafa Karasu, ABD ile Türkiye'nin bölgede askeri varlığının Kuzey Irak'taki mevcut siyasi durumu değiştirmeye yönelik bir müdahaleyi öngördüğünü ve kendilerinin de gerekirse politikalarının yeniden gözden geçirebileceklerini ifade etti.

TSK, 25 Ağustos günü ise Kuzey Irak'ın Haftanın bölgesine yönelik bir operasyon düzenledi. Resmi açıklamalarda, operasyon boyunca çıkan çatışmalarda 15 PKK militanının öldürüldüğünü, 4 askerin de yaralandığı ileri sürüldü. Yedinci Gündem gazetesinin internet sayfasında ise Deriya Davete ile Eranuş bölgelerindeki çatışmalarda ikisi subay 17 askerin öldüğü iddia edildi.

TSK'nın Ekim ayında, 7 Ekim gecesinden başlayarak, Habur Sınır Kapısı ve Nusaybin üzerinden Zaxo kentine yerleştirilmek üzere, yüzlerce araçlık konvoylarla asker sevkiyatı yaptığı bildirildi. Konuya ilişkin resmi açıklama yapılmadı.

Öte yandan, Habur Sınır Kapısı'nın 11 Eylül günü ABD'ye yapılan saldırının ardından kapatıldığı; insani yardım taşıyan araçların da sınırda bekletildiğini, sadece BM'ye ait araçların geçişine izin verildiği, ambargo nedeniyle Kuzey Irak'ta günlük tüketim eşyası fiyatlarında büyük bir artışın baş gösterdiği, Soran ve Behdinan alanlarında bazı tüccarların malları stoklaması ve ambargodan yararlanarak karaborsa satışa başlaması nedeniyle halkın zor bir duruma düştüğü bildirildi. Olaya ilişkin bir açıklama yapan Şırnak Valiliği, Kuzey Irak'a yönelik herhangi bir ambargonun olmadığını iddia etti.

3. YAŞAM HAKKI

2001 yılında da uygulanmayan ölüm cezası, Avrupa Birliği'ne üyelik tartışmalarının önemli noktalarından birini oluşturdu. Özellikle Devlet Güvenlik Mahkemelerinde ölüm cezası istemi ile pek çok sayıda kişi yargılandı. (Bkz. 3.1. Ölüm Cezası)

2001 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde yaşam hakkının ihlali ile ilgili toplam dokuz dava sonuçlandırıldı. Bir davanın dışında, diğer 8 davada Türkiye'nin yaşam hakkını ihlal ettiği sonucuna varıldı. İki dostane çözümle biten bu davalardan birinde (Faysal Akman davası) hükümetin dostane çözüm önerisini kabul edilmediği için AİHM davayı listeden çıkardı. (Bkz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları).

Yaşam hakkına yönelik ihlaller sistematik olma özelliğini korudu. Özellikle cezaevlerine yönelik olarak 19 Aralık'ta gerçekleştirilen 'Hayata Dönüş' operasyonu 30 kişinin ölümü ile sonuçlandı (Bkz. Cezaevleri). 25 Ocak günü Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan'ın bir suikast sonucu beş koruma memuruyla birlikte öldürüldü. Hemen ardından HADEP'in Silopi ilçesi yöneticisi iki kişinin kaybedilmesi ise OHAL Bölgesinde bir süredir yaşanan huzurlu ortamın bozulmasına neden oldu.(Bkz. Kayıplar)

a) Silah Kullanma Yetkisi

1999 yılı Ocak ayında Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen Terörle Mücadele Yasası'nın "güvenlik görevlilerine duraksamadan ateş etme yetkisi veren" maddeye¹ ilişkin gerekçeli karar, 19 Ocak günü Resmi Gazete'de yayımlandı.² Gerekçeli kararda, "teslim ol çağrısına uyulmaması durumunda polisin doğrudan hedefe ateş etme yetkisinin, anayasada yer alan 'yaşam hakkı' ilkesine aykırı olduğu belirtildi. Anayasa Mahkemesi, kimi olaylarda faillerin can güvenliğini daha az tehlikeye sokan yöntemlerle de etkisiz hale getirilmelerinin olanaklı olabileceğine dikkat çekti. Anayasada yer alan "Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme

¹ Mahkemenin "yaşam hakkı" ilkesine aykırı bulunduğu madde şöyle: "Terör örgütlerine karşı icra edilecek operasyonlarda 'teslim ol' emrine itaat edilmeyerek silah kullanmaya teşebbüs edilmesi halinde kolluk kuvveti görevlileri failleri etkisiz kılmak amacıyla doğrudan ve duraksamadan hedefe karşı ateşli silah kullanmaya yetkilidirler."

² 1996 yılı Ağustos ayında 4178 sayılı "İdare Kanunu, Terörle Mücadele Kanunu, Kuvvetli Tayın Kanunu, Er Kazanından İşe Edilecekler İlişkin Kanun, Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun ve Kimlik Bildirme Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" kabul edilmesinden sonra Mümtaz Soysal, Oya Araslı ve 113 milletvekili, 1 Kasım 1996 tarihinde iptal istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştu. Mahkeme de, 1999 yılı Ocak ayında yasa değişikliğini iptal etmişti.

Tablo : Türkiye'de Yaşam Hakkı İhlalleri 1990-2001.

	Yargısız İnfazlar sonucu ölenler	Faili meçhul siyasi cinayet sonucu ölenler	Kaybedilen	Gözaltı-cezaevinde ölenler	Mayın-Bomba patlaması
1990	---	11	9+2	12	---
1991	98	31	3	21	---
1992	283	362	8	18	38
1993	189	467	30	40	123
1994	129	423	57	53	131
1995	96	166	49	37	45
1996	129	113	19	72	40
1997	98	65	10	52	63
1998	80	45	11	43	28
1999	63	52	16	55	37
2000	56	13	---	58	29
2001	37	24	2	57	18

hakkına sahiptir" ilkesinin hatırlatıldığı kararda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin de aynı yönde düzenleme getirdiği ifade edildi. Yaşama hakkını korumak için devletin her türlü önlemi alma yükümlülüğü bulunduğu, yasa ile ancak zorunlu durumlarda silah kullanma yetkisinin verilebileceği vurgulanan kararda, "Silah kullanmaya yetki verilebilmesi için yetkililerin silah kullanma dışında başka olanaklarının bulunmaması gerekir" denildi.

İl İdaresi Yasası'nda yapılan değişiklikle, ilde çıkabilecek ve çıkan olayların mevcut kuvvetlerle önlenememesi halinde "bu iş için tahsis edilen kuvvetlerden" yararlanılabileceğine ilişkin hükmü iptal etmeyen mahkeme, bir ilde çıkan olaylarda kimden yardım isteneceğini belirleme yetkisinin valilere verilmesini uygun buldu. Anayasa Mahkemesi'nin kararı, "terörle mücadelede yasal boşluk oluşmaması için" yayımlandıktan bir yıl sonra yürürlüğe girecek.

Ancak Anayasa Mahkemesi'nin bu kararına tepki gösteren dönemin İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, "Güvenlik güçleri, saldırıdan sonra mı silah kullanacaktı?" dedi. 27 Ocak günü Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma Uygulama Merkezi ile İnsan Hakları Araştırma Uygulama Merkezi tarafından düzenlenen "Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ve Kara Para Aklamaya Mücadele" konulu seminere katılan Sadettin Tantan, kararı eleştirirken "Şimdi saygın mahkeme üyelerine bir şey söylemek istemiyorum. Ama şunu söylüyorum, bugünkü koşullarda, geçtiğimiz günlerdeki bu terörist saldırıya karşı saldırıdan sonra mı, güvenlik güçleri silah kullanacaktı? Bunu onların takdirine bırakıyorum. Ülke gerçekleri dikkate alınmadan sadece ve sadece görev verilen insanların hayatları pahasına görev beklenemez" dedi. Sadettin Tantan, kolluk güçlerine verilecek yetki konusunda yapılacak tartışmanın da son derece ilkel olduğunu iddia etti.

Tantan'ın bu konuşması üzerine başlayan tartışmaya politikacılar ve bilim adamları da katıldı. Bu konudaki bazı tepkiler şöyle:

Prof.Dr. Orhan Aldıkaçtı: "Tantan'ın tepkisine aynen katılıyorum. İptaline karar verilen maddenin yaşama hakkını ihlal eden bir özellik taşımadığı kanaatindeyim. Düzenlemede güvenlik birimlerine uyarıda bulunmadan silah kullanma yetkisi verilmemiş. Aksine silah kullanmadan önce teslim ol çağrısı yapacaksınız diye bir de şart getirilmiş. Bu çağrı, teröristin yaşama hakkının korunması anlamına da geliyor. Güvenlik birimleri bu çağrıyı yaparak, seni vurmak istemiyorum teslim ol ve hayatta kal mesajı veriyorlar. Bu fırsatı rağmen teslim olmayan ve güvenlik birimlerine ateşle karşılık vermeye hazırlanan kişiye her halde karanfil uzatılmaz. Anayasa Mahkemesi'nin hatalı bir karar verdiğini düşünüyorum."

Ord. Prof.Dr. Sulhi Dönmezer: "Polisi riske tabi tutacak hükümleri yorumlamaya çalışmayı doğru bulmuyorum. Mahkemenin kararına karşı çıkıyorum."

Mehmet Açar: "Polisin silah kullanma yetkisinde ortaya çıkan bir kısıtlamanın olaylar gözönüne alındığında bu teşkilata sıkıntı vereceğini de aklımızda tutmalıyız. Gerçekleri de gözardı etmeksizin meselelere eğilelim.

İçişleri eski Bakanı Nahit Menteşe, "Ben de Sayın Tantan ile aynı kanaatteyim. Güvenlik güçlerinin silah kullanma yetkisinin kısıtlanmasını katiiyen tasvip etmiyorum. Güvenlik kuvvetlerini silahsız düşünmüyorum. Silah kullanma yetkisinin kısıtlanmasını doğru bulmuyorum. Güvenlik güçleri nerede olursa olsun silahlıdır. Bence şu andaki yetkileri devam etmeli"

Prof.Dr. Kayıhan İçel: "Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı ve iptal gerekçesi çok dikkatli değerlendirilmelidir. Ben bu kararı polisin silah kullanma yetkisinin elinden alındığı şeklinde yorumlamıyorum. Anayasa Mahkemesi iptal gerekçesinde, yaşama hakkının hangi koşullarda gözetileceğinin altını çizmiş durumda. Yüksek mahkeme, 'güvenlik birimleri silah kullanamaz' demiyor. Kararda silahın zorunlu olmadıkça kullanılmaması vurgulanıyor. Sayın Tantan'ın duygusal davrandığını düşünüyorum."

Gazal Berü-Selahattin Öge

İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir, İHD Bölge Temsilcisi Hanifi Işık, Elazığ Şube Başkanı Cafer Demir, İHD Muş Şube Başkanı Sevim Yetkiner, İHD Bingöl Şubesi yöneticileri Rıdvan Kızgın ve Kasım Elçi'den oluşan heyetin 19 Mart günü Gazal Berü (11) adlı çocuğun Bingöl'ün Karlıova ilçesi Yiğitler köyü Jandarma Karakolu'nun köpekleri tarafından parçalanarak öldürülmesi ve 19 Şubat günü Karlıova'ya bağlı Yorgançayır köyünde Selahattin Öge adlı köylüye işkence yapılması olaylarına ilişkin raporu, 10 Nisan günü açıklandı. İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir'in açıkladığı raporda, 1994 yılından itibaren köpeklerin saldırıları sonucunda çok sayıda kişinin yaralandığı vurgulandı. Çok sayıda görgü tanığının yanısıra Bingöl Valisi Tamer Ersoy, Bingöl Belediye Başkanı Feyzullah Karaaslan, Bingöl Cumhuriyet Savcısı M. Ali Erbay, Karlıova Kaymakamı Hikmet Aydın ve Karlıova Cumhuriyet Savcısı Musa Kanıcı ile görüşülerek hazırlanan rapora göre Gazal Berü'nün ablası Meral Berü (13) şunları söyledi:

"Olay günü sabah 09.00 sıralarında ben, kardeşim Gazal ve köyümüzden 10'u aşkın kız çocuğuyla birlikte çiriş otu toplamaya gittik. Çiriş otu toplamak için karakolun önünden geçmek gerektiğinden karakolun önünden geçtik. Ancak bir müddet sonra Gazal'ın bıçağını kaybettiğini fark ettik. Gazal ile birlikte diğer kızlardan ayrılarak bıçağımızı aramak

için geri döndük. Karakola vardığımızda, bize yaklaşık 15-20 metre mesafede iki ayrı mevzide nöbet tutan askerler vardı. Karakolun tel örgüyle çevrili avlusu içerisinde dört, mevzilerden bize yakın olanının hemen bitişiğinde iki köpek bekliyordu. Bize yakın mevzide nöbet tutan asker uzaklaşmamızı istedi. Ben de, 'asker abi bıçağımızı kaybettik. bulunca gideceğiz' dedim. Asker yanındaki köpeklere bizi göstererek, 'yakala' dedi. Mevzinin hemen yanında bekleyen iki köpek bize doğru gelmeye başladılar. Köpekler bize ulaştıklarında, önce ısırmadılar. Sadece havlıyorlardı. Gazal, çok korkuyordu ve ağlıyordu. Onu arkama aldım. Köpekler çok büyüktü. Ben de korktum, ağlamaya başladım. 'Asker abi yapma, asker abi bizi ısıracağız, bizi kurtar' diye bağıryordum. Aynı mevzideki askerın tekrar 'Yakala' demesi üzerine, karakol havlusundaki köpekler de, tel örgüyü aşp bize ulaştılar. Biz de mezarlığın içine doğru kaçtık. Gazal elbisemden tutunduğu için bir müddet benimle beraber kaçtı. Ancak mezarlığın duvarı biraz yüksek olduğundan, Gazal çıkamadı. Ve 5-6 köpek birden Gazal'ı dişleyip çekiştiriyorlardı. Bağırarak, köye doğru koşmaya başladım. Köylümüz olan Harun Arat ve Abdülbasir Buğda'ya rastladım ve yardım istedim. Harun, beni kucağına alıp, olay yerinden uzaklaştırdı. Köpekler, karakolun köpekleriydi ve her zaman orada dururlar. Asker 'Yakala' demeseydi, köpekler bize saldırmayacaktı."

Raporun sonuç bölümünde şöyle denildi:

"* Heyet üyeleri, iki günlük gezileri sırasında herhangi bir engellemeyle karşılaşmamış olmakla birlikte, özellikle ilçe kırsal alanında, daha çok jandarma uygulamalarından kaynaklı yoğun insan hakları ihlalleri ve hukuka aykırı keyfi uygulamaların devam ettiğini gözlemiştir. Heyet üyeleri, kamuoyuna daha önce hiç yansımayan işkence ve kötü muamale vakalarıyla karşılaşmışlardır.

* Heyet üyeleri, yaşanan insan hakları ihlallerinin yoğunluklu olarak karanlıkta kaldığını, şikayet mekanizmasının hak ihlaline maruz kalan yurttaşlar tarafından kullanılmadığını, yurttaşlarda hukuk mekanizmalarının etkin sonuç doğurmayacağı inancının yaygın olduğu ve/veya şikayet mekanizmasının kullanılmasıyla tekrar hak ihlaline maruz kalınacağı kaygısının yaygın olduğunu gözlemiştir.

* Yiğitler köyü sakinlerinin yaşamlarının her yönüyle jandarma karakolunun cenderesi altında olduğu, köy sakinlerinin gerek karakol köpeklerinin terörü ve gerekse köy yerleşim birimi ile iç içe olan karakolun arazi ve mezarlığı mayınlama uygulaması ile diğer uygulamalar karşısında adeta canlarından bezdirildiklerini gözlemlenmiştir.

* Heyet üyelerinin dinlediği tüm köy sakinleri köpeklerin karakola ait olduğunu ve Meral Berü'nün savcılık beyanındaki açıklığa rağmen, olay günü

mevzide nöbet tutan ve köpeklere 'yakala' talimatını veren askerın hala tutuklanmamış olması, Ceza Muhakemeleri Usülü Yasası'nın açık hükmüne aykırılık teşkil ettiği gibi soruşturmanın hukuka uygun devam edeceği konusunda kaygılar doğurmaktadır.

* Selahattin Öge'nin ilçe jandarma tarafından sözkonusu uygulamaya maruz kaldığı çok açık ortadayken halen ilçe jandarmadan herhangi bir yetkilinin ifadesinin dahi alınmamış olması, soruşturmanın selameti açısından son derece kaygı verici bir durumdur.

* Özellikle Selahattin Öge'nin kaçırılması, sorgulanması ve maruz kaldığı uygulamanın aynı şekilde vakanın tarihi Diyarbakır İl Emniyet Müdürü'ne yönelik suikast ve HADEP Silopi İlçe teşkilatı yöneticilerinin kaybolmaları olaylarının devamı ve paraleli olduğunu göstermektedir.

* Heyet üyeleri, Karlıova'daki iki konuya ilişkin araştırma ve inceleme yaparken, HADEP Solhan İlçe Teşkilatı yöneticileri olduklarını söyleyen kişiler, telefonla sürekli heyet üyelerini arayarak çeşitli hak ihlallerine maruz kaldıklarını belirtmiş ve heyeti Solhan ilçesine ısrarla davet etmişlerdir. 4 Nisan günü Solhan'a giden heyet üyelerine, HADEP Solhan İlçe Örgütü yöneticilerinin anlattıkları, örgütlenme özgürlüğü hakkının ihlali açısından başka bir raporun konusu olabilecek vehamettedir. Hemen hemen haftada bir HADEP ilçe binasına giren Terörle Mücadele Şubesi ekipleri, yöneticileri tartaklamakta, küfür ve hakaretler savurmakta, HADEP'e üye olanların evlerine gidilerek istifa etmeye zorlanmaktadırlar. HADEP yöneticileri, maruz kaldıkları olayları savcılığa aktardıklarından ancak sonuç alamadıklarından yakınmaktadırlar."

Rize Milletvekili Prof.Dr. Mehmet Bekaroğlu'nun da Mayıs ayında İçişleri Bakanı tarafından yanıtlanması istemiyle verdiği soru önergesine 26 Haziran 2001 tarihinde yanıt verildi. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı tarafından verilen yazılı yanıtta

"...a. Olayın; 19 Mart 2001 tarihinde, karakolun tel örgüsü dışında, karakola 400 metre mesafede bulunan çöplüğe beslenmek maksadıyla gelen, karakola ait olmayan başıboş köpeklerin saldırısı ile vuku bulduğu,

b. Olayın meydana geldiği andan itibaren maktuleye ilk yardımın jandarma personeli tarafından yapıldığı, hastaneye sevki ile bizzat karakol personelinin ilgilendiği,

c. Bu hususta; Olayın meydana gelmesini müteakip, Karlıova Cumhuriyet Savcılığınca 19 mart 2001 tarihinde adli tahkikata başlandığı, yapılan adli tahkikat kapsamında yer alan tanık ifadelerin de de (maktulenin ablası, olay yerine yakın olan köylüler, karakol personeli, maktuleyi hastaneye götüren sivil araç sahibi) köpeklerin karakola ait olmadığını açıkça anlaşıldığı, ayrıca karakol kayıtlarından da

tespit edildiği, bu nedenlerle soru önergesinde belirtilen iddiaların doğru olmadığı,

ç.. Tanık ifadelerine ve kayıtlara rağmen, Köpeklerin karakoldan beslenmesi ihtimaline binaen; Cumhuriyet Savcılığınca Karakol Komutanı hakkında "Dikkatsizlik ve tedbirsizlik ile bir kişinin ölümüne neden olunması" suçundan hazırlanan dosya soruşturma izni verilmesi için Karlıova Kaymakamlığına gönderilmiştir. Kaymakamlıkça yapılan idari tahkikat sonucunda; Karlıova komutanı hakkında herhangi bir suç unsuru tespit edilemediğinden, adli soruşturmaya gerek olmadığına karar verilmiştir.

2. Güvenlik güçlerimiz, bölge halkının huzur ve güvenliğini sağlamak amacıyla, tüm birimleriyle koordineli olarak insan haklarına saygılı, hukuk kurallarına uygun gerekli tedbirleri almıştır. Herhangi bir olayın meydana gelmesi halinde, ihmali bulunan personel hakkında derhal yasal işlem yapılmaktadır." denildi.

Polis ve Asker İntiharları

Yıl içinde özellikle Olağanüstü Hal Bölgesi'nde görev yaptıktan sonra batıya atanan güvenlik görevlilerinin intihar etmelerine ya da yakınlarını öldürmelerine rastlandı.

Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine göre, 1999-2001 yılı Nisan ayı arasındaki dönemde 57 polis intihara kalkıştı, bu polislerden 46'sı öldü, 10 polis memuru ikna edildi ya da kendisini yaraladı. Ölen polislerden 37'sinin Çevik Kuvvet şubelerinde görev yaptığı bildirildi. Polis intiharları üzerine Şubat ayında Emniyet Genel Müdürü Turan Genç imzasıyla bir genelge yayınlandı. İl emniyet müdürleri, polis okulu müdürleri, genel müdür yardımcıları ve daire başkanlarına gönderilen genelgede, "personelin her türlü sorunuyla yakından ilgilenilmesi, iletişim kanallarının açık tutulması ve alt kademe personele çalışmalarında şevk kazandıracak sevginin gösterilmesi" istendi. Aynı konuda Mayıs ayında da bir genelge yayınlandı.

12 Aralık günü Milliyet gazetesinde açıklamaları yayınlanan "uzun yıllar Güneydoğu'da görev yapan üst düzey bir emniyet görevlisi" Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde görev yapanların psikolojik tedavi görmesi gerektiğini bildirdi. Habere göre, birçok polisin "silahlı görev yapamaz" raporu verileceği korkusuyla psikolojik tedaviden kaçındığını vurgulayan yetkili şunları söyledi:

"Dağdaki adamı, çatışmadan kente indirip ahlak veya pasaport şubesine veriyorsunuz. Bu tip insanlar için mühür vurmuk, evrak işi yapmak, fotoğraf yapıştırmak, trafikte çalışmak gibi işler basit, önemsiz ve anlamsız geliyor. Bu da patlamalara yol açıyor. Psikolojik tedaviye ihtiyacı olduğunu bilenler var. Ama doktorun silahla görev yapamaz raporu

verebileceği korkusuyla meslekten olurum diye tedaviden kaçınanlar da bulunuyor."

Yedinci Gündem gazetesinde 15 Aralık günü yayınlanan bir haberde ise Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yaptırılan "Polis ve İntihar" konulu araştırmanın sonuçlarına yer verildi. 1989-1999 yılları arasında toplam 242 polisin intihar ettiği saptanan araştırmada, bu polislerin yüzde 33'ünün ruhsal sorunlar, yüzde 24'ü ailevi sorunlar, yüzde 9'unun maddi sorunlar, yüzde 5'inin psikiyatrik sorunlar, yüzde 13'ünün ise bilinmeyen nedenlerle intihar ettikleri ortaya çıktı.

Vietnam Sendromu ya da Post Travmatik Stres Bozukluğu konusundaki en ilginç örneklerden biri Kasım ayında Antalya'nın Manavgat ilçesinde yaşandı. 11 Kasım gecesi Oymapınar Barajı Asayiş Bölüğü'nde görevli Astsubay Murat Zencirli komutasındaki 6 er ilçe merkezindeki 11 banka şubesini otomatik silahlarla taradı. Olayda ölen ya da yaralanan olmadı.

3 yıl Hakkari'de görev yaptıktan sonra Manavgat'a atanan Zencirli'nin kredi talebinde bulunduğu bazı bankalardan olumsuz yanıt aldığı öğrenildi. Olay sırasında Zencirli'nin aşırı alkollü olduğu belirlendi. Olay üzerine 13 Kasım günü tutuklanan Murat Zencirli ile erler Erhan Kara, Barış Turan, Alper Genç, Ali Akkuş, Zekeriya Yılmaz ve Çağdaş Şentel hakkında daha sonra dava açıldı. Davada Zencirli'nin ve erlerin "suça iştirak, suça azmettirme, şartlı tehdit ve mütecaviz sarhoşluk" suçlarından cezalandırılması isteniyor.

22 Şubat günü Çavuş Gürbüz adlı astsubay Diyarbakır'daki evinde el bombasıyla intihar etti.

24 Haziran günü Adana'nın İslahiye ilçesinde polis kardeşi Hüseyin Yalçın'ın evlilik sorunu için Yüksel ailesinin evine giden Murat Yalçın adlı polis, Saniye Yüksel, oğlu Barış Yüksel (3), Musa Yüksel (55), Kezban Yüksel (45) ve kardeşi İbrahim Yüksel'i (15) öldürdü. Olayda Zeynep Yüksel (10) adlı çocuk da yaralandı. (kesin ilgisiz)

9 Ağustos günü Konya'nın Ahırılı ilçesi Akkise beldesinde Hasan Gültekin adlı gencin ölümüyle sonuçlanan olayların başlamasına neden olan Ali Çalışkan adlı astsubayın uzun süre Olağanüstü Hal Bölgesi'nde görev yaptığı saptandı.

Hakkari'nin Kıran mahallesinde Kerem Koç adlı köy korucusu 15 Eylül günü intihar etti. Kerem Koç'un nöbetten evine dönerken, elindeki silahı kafasına dayayarak ateş ettiği bildirildi.

27 Kasım günü İzmir Buca Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde görev yapan Turgut Karahan (40) adlı polis, eşi Gülferi Karahan (35), çocukları Havva Karahan (12), Sümeyye Karahan (5) ve Hasan Karahan'ı (2) öldürdükten sonra intihar etti. Karahan'ın Özel Harekât Şube Müdürlüğü'nde görevli olarak bulunduğu Batman'da 1998 yılında çıkan bir

çatışmada başından yaralanıp 8 ay tedavi gördüğü bildirildi

29 Kasım günü Bingöl Emniyet Müdürlüğü Özel Harekat Şube Müdürlüğü'nde görev yapan Mustafa Yavuz (29) adlı polis silahıyla kendini vurdu. Elazığ Fırat Üniversitesi Tıp Merkezi'ne kaldırılan Mustafa Yavuz 11 Aralık günü öldü.

İzmir'in Kemalpaşa ilçesi Merkez Polis Karakolu'nda

görev yapan Hüseyin Pehlivan adlı polis, 5 Aralık günü eşi Necibe Pehlivan tarafından öldürüldü. Necibe Pehlivan da intihar etti. Hüseyin Pehlivan'ın 3 yıl Tunceli Emniyet Müdürlüğü Özel Harekat Şube Müdürlüğü'nde görev yaptığı öğrenildi.

Adana Emniyet Müdürlüğü Özel Harekat Şube Müdürlüğü'nde görev yapan Ali Soner Durmaz (29) adlı polis 16 Aralık gecesi bir kahvede tartıştığı garson Abdullah Sızdı'yı öldürdü.

3.1. ÖLÜM CEZASI

2001 yılı sonu itibariyle TBMM Adalet Komisyonu'nda 59 dosyada 113 kişi hakkında verilen ölüm cezası kararları görüşülmeyi bekliyor. 29 kişi hakkındaki ölüm cezası TCY'nin 125. maddesi, 41 kişi hakkındaki ölüm cezası TCY'nin 146. maddesi, 43 kişi hakkındaki ölüm cezası da adli suçlar nedeniyle verildi.

TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edilenlerin adları şöyle:

Nizamettin Özoglu, Mehmet Sait Dayan, Sinan İyit, Aslan Kaya, Abdurrahim Akalp, Yusuf Akbaba, Türkan İpek, Mehmet Darga, Celal Türk, Salih Gün, Zübeyir Paksoy, Yusuf Çabuk, Hüseyin Güçlü, Bayram Kaymaz, Fikri Demir, Nihat Yağız, Mehmet Emin Çeçi, Cumali Karasu, Enver Özer, Ahmet Güven, Kadri Sönmez, Ramazan Akdağ, Nadir Kalkan, Vefa Kartal, Ramazan Kızıldağ, Şeyhmuz Poyraz, Şemdin Sakık, Şahin Gümüş, Nuri Akbulut

TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edilenlerin adları şöyle:

Ali Osman Köse, Rabbena Hanedar, Hasan Şahingöz, Ali Nazik, Selmani Özcan, Cemal Çakmak, Kemal Gömi, Ali Teke, Lütfi Topal, Ali Tekin, Muhsin Erbaş, Harun Gülbaş, Bekir Çınar, Erol Sarıkaya, Ahmet Turan Kılıç, Kenan Kale, Harun Yıldız, Zafer Yelok, Yunus Karataş, Halil İbrahim Düzbiçer, Ömer Faruk Gez, Ahmet Oflaz, Ekrem Kurt, Erkan Çetintaş, Faruk Sarıkaya, Hayrettin Gül, Harun Kavak, Süleyman Toksun, Hayrettin Yeğin, Mehmet Yılmaz, Adem Kozu, Mustafa Uğur Yaraş, Faruk Belkavli, Ömer Demir, Alim Özhan, İbrahim Duran, Etem Ceylan, Vahit Kaynar, Turan Kaya, Cafer Tayyar Soykok, Faruk Ceylan,

Adli suçlar nedeniyle ölüm cezasına mahkum edilenlerin adları şöyle:

Seyfettin Uzundiz, Bekir Gedik, Yakup Karaca, Halil Yıldırım, Taner Keleşoğlu, Murat Katrağ, İsmail Özdemir, Coşkun Öztürk, Hasip Mehmet Atay, Kadri Şahin, Mürsel Girgin, Aziz Varkan, Nadir Şenol, Halil Güneş, Celal Atalay, Birsen Güngören, Yaşar Akan (Askeri Mahkeme), Cüneyt Erengül (Askeri Mahkeme), Adil İnandı, Mehmet Pesci, İbrahim Çınar, Burhanettin

Duman (iki ayrı dosyadan), Ali Azaklı, Mustafa Namlı, Ali Sezgin, Çağatay Çelikel, Mehmet Babür (Askeri Mahkeme), Süleyman Güney, Erdem Berber, Harun Aslan, Ali Aslan, Zülküf Almalı, Sami Akyürek, Ömer Gök, Ramazan Koban, Levent Makbutlar, Metin Mıcık, Taci Nergis, Resul Köse, Mutlu Akın, Abdullah Aksel, Mehmet Ayhan Uluş, Tuncay Çakır,

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne adaylık sürecinde gerçekleştireceği düzenlemeleri içeren Ulusal Program 19 Mart günü açıklandı. Katılım Ortaklığı Belgesi'nde kısa vadeli hedefler arasında yer alan ölüm cezasıyla ilgili moratoryumun sürdürülmesi talebi, ulusal programda orta vadede yer aldı. Belgede, ölüm cezalarının yerine getirilmesi kararının TBMM'nin yetkisinde olduğu hatırlatılarak, "Ölüm cezasının kaldırılması hususu, TBMM tarafından orta vadede ele alınacaktır" denildi.

Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz da, 21 Mart günü gazetecilere yaptığı açıklamada, ölüm cezasına ilişkin düzenlemenin 1 ile 5 yıl arasında mutlaka yapılması gerektiğini söyledi. Yılmaz, "Orta vade, bir senenin üstünde bir vade ama bunun azami sınırı 5 yıla kadardır. Çünkü o zaman AB'nin genişleme takvimiyle çelişiyor. Bunu mümkün olduğu kadar bir yıl ile 5 yıl arasında en kısa süreye indirmemiz lazım" dedi.

Ölüm cezasının tüm dünyada kaldırılması amacıyla Haziran ayında Strasbourg'da düzenlenen kongrede konuşan Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Walter Swimmer, "Avrupa Konseyi üyeleri Türkiye ve Rusya'dan, idam cezalarını kaldırmalarını ve 6. protokolü onaylamalarını istiyor" dedi. Ölüm cezasının kaldırılması amacıyla Türkiye'de de bir kampanya başlatmak için koşulları araştırdıklarını söyleyen Swimmer, Avrupa Konseyi tarafından 1982 yılında düzenlenen 6. protokolün, dünyada ölüm cezasının kaldırılmasına ilişkin bağlayıcı niteliği olan tek uluslararası belge olduğuna dikkat çekti.

22 Haziran günü biten kongre sonunda, tüm ülkelere ölüm cezasını kaldırmaları çağrısında bulunan bir bildiri yayımlandı. Bildiride, Avrupa Konseyi ülkelerinden Türkiye, Rusya ve Ermenistan'dan, ölüm

cezasının kaldırılmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6 nolu protokolünü imzalamaları istendi. Kongrede açıklanan rakamlara göre, dünyada halen 86 ülkede ölüm cezası uygulanıyor ve 2000 yılında 1457 kişi idam edildi.

Türkiye'nin, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan'ın 2000 yılında düzenlenen 'Milenyum Zirvesi' öncesinde yaptığı çağrıya uyarak imzaladığı iki Birleşmiş Milletler (BM) sözleşmesini yıl içinde onaylamadı. "İkiz sözleşmeler" olarak bilinen BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (MSHS) ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin (ESKHS) nasıl onaylanacağı, hangi maddelerine çekince konulacağı (Türkiye'nin MSHS'nin ilk maddesinde yer alan 'halkların kendi kaderlerini tayin hakkı' maddesini, 'üniter devlet' anlayışıyla sınırlandırması bekleniyor) da belli olmadı.

MSHS'nin 6. maddesinde yer alan "yaşama hakkı" tanımı nedeniyle sözleşmenin onaylanması durumunda ölüm cezasının tümüyle ortadan kalkması gündeme gelecek. Maddenin ikinci fıkrasında "Ölüm cezasını kaldırmamış ülkelerde ölüm hükmü, ancak suçun işlendiği anda yürürlükte olan yasalara uygun olarak ve Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi (Türkiye bu sözleşmeye taraf olan ilk ülkelerden biri) hükümlerine aykırı olmamak şartıyla en ağır cürümlere verilir" hükmü yer alıyor.

Anayasa Değişikliği

Anayasa'nın bazı maddelerinin değiştirilmesine ilişkin kanun teklifinin Eylül ayında TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilmesiyle birlikte ölüm cezası kısmen kaldırıldı. Başbakan Bülent Ecevit, Başbakan Yardımcıları Mesut Yılmaz, Devlet Bahçeli ve 288 milletvekilinin imzası ile verilen "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi"nin kabul edilmesiyle Anayasa'nın 38. maddesine² "Savaş, çok yakın savaş tehdidi ve terör halleri dışında ölüm cezası verilemez", "Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez" ve "Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz" fıkraları eklendi.

Yasa teklifinin görüşülmesi sırasında, teklifte yer alan "Genel müsadere cezası ile savaş, yakın savaş ve terör suçları halleri dışında ölüm cezası verilemez" biçimindeki fıkra "savaş, çok yakın savaş tehdidi" olarak değiştirildi.

Anayasa değişikliğinin Anayasa Komisyonu'nda görüşülmesinden önce yaşanan tartışmalar sırasında ölüm cezasına ilişkin değişikliğin tekliften çıkarılması gündeme geldi. Ölüm cezasının anayasada değil, TCY'de düzenlenmesini gündeme getiren Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, bu önerisini hükümet

ortağı partilerin liderlerine ilettili. Ölüm cezasını sınırlandıran bir hükmün konulması durumunda anayasada idamın meşrulaştırılacağını vurgulayan Türk, TCY taslağında konunun düzenlendiğini, Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ek 6. protokolünü, çekince koyarak imzalaması durumunda sorun kalmayacağını belirtti.

Ancak ölüm cezası tekliften çıkarılmadı ve Anayasa Komisyonu'nda 19 Eylül günü yapılan görüşmelerde teklif kabul edildi. Ancak, teklife eklenen bir geçici madde ile özellikle PKK lideri Abdullah Öcalan hakkındaki ölüm cezası kararının infaz yolu açık tutuldu. Geçici maddenin, B fıkrasına göre, Meclis'e beşte üç çoğunlukla af çıkarma yetkisi veren Anayasa'nın 87. maddesindeki değişikliğin yürürlük tarihinden önce devlete karşı işlenen suçlarda (Anayasa'nın 14. maddesindeki fiillerin) uygulanmayacağı hükme bağlandı.

Anayasa değişikliği ile ölüm cezası kararlarının ve ölüm cezası istemiyle açılan davaların durumu belirsizleşti. TBMM, TCY'nin ölüm cezası öngören maddelerinde düzenleme yapana kadar bu belirsizlik sürecek.

Bu arada Anayasa Mahkemesi, Anayasa değişikliği doğrultusunda "adam öldürme suçuna" ölüm cezası verilmesini öngören TCY'nin 450. maddesindeki ilgili hükmün iptal istemini esaslan görüşecek. Anayasa Mahkemesi, Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin, 450. maddedeki "...fail idam cezasına mahkûm edilir" ibaresinin iptali istemiyle yaptığı başvuruda ilk incelemeyi 3 Ocak günü yaptı. Mahkeme, başvuruyu esaslan görüşmeye karar verdi. Anayasa'nın 38. maddesine yapılan eklemeye, "terör, savaş ve yakın savaş tehdidi" halleri dışında ölüm cezası verilmemesi hükmüne bağlanmıştır.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi de, "Anayasa değişikliği ile ölüm cezasına sınırlama getirilmesi" nedeniyle Konya 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen bir ölüm cezası kararını bozdu. Mahkemenin TCY'nin 450/7. maddesi uyarınca verdiği ölüm cezası kararını yerinde bulan Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin bozma kararında şöyle denildi:

² Maddenin halen yürürlükte olan şekli şöyle:

Madde 38 - Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

* Suç ve ceza zamanaşımı ile ceza mahkumiyetinin sonuçları konusunda da yukarıdaki fıkra uygulanır.

* Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.

* Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.

* Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.

* Ceza sorumluluğu şahsidir.

* Genel müsadere cezası verilemez.

* İdare, kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamaz. Silahlı Kuvvetlerin iç düzeni bakımından bu hükme kanunla istisnalar getirilebilir.

* Vatandaş, suç sebebiyle yabancı bir ülkeye geri verilemez.

Rona Aybay (www.tv8dergi.com.tr)

Türkiye’de Ölüm Cezasını Kaldırmanın Kısa ve Basit Yolu: 6 Sayılı Protokolü Onaylamak!

Ölüm cezasının Türk yasalarından çıkarılması konusunda tartışmalar sürüp gidiyor ama yakın gelecekte bir sonuç alınacak gibi görünmüyor. Siyasetçilerimiz, birçok başka sorunda olduğu gibi bu konuda da, uzmanların uyarılarına uzun yıllar kulak tıkadılar. Ardından, Avrupa Konseyi’nin baskısıyla, mahkemelerce verilip kesinleşmiş ölüm cezalarını “fiilen” uygulamama yolunu seçtiler; sonra da Abdullah Öcalan’ın yargılanıp ölüm cezası alması ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin, cezanın uygulanmasının durdurulması yolunda tedbir kararı vermesi üzerine iyice telaşlandılar. Öte yandan, ölüm cezasının yasalarımızda yer alması, kimi sanıkların Avrupa ülkelerinden “suçluların iadesi” yoluyla Türkiye’ye getirilmesine de engel oluyor. Haklarındaki ölüm cezası kesinleşmiş onlarca kişinin dosyası, yıllardır T.B.M.M. komisyonlarında bekletiliyor. Bu bekleyiş, çağdaş hukuk açısından zaten kabul edilmez bir ceza olan ölüm cezasından da daha ağır bir ceza oluşturuyor. Ölüm cezasını kabul edip uygulamış hukuk sistemlerinde bile bu böyle... Çünkü ölüm cezasına çarptırılan da, o cezayı veren de, uygulayan da er geç öleceğine göre burada önemli olan, ölümün kendisi değildir. Ölüm cezasını “ceza” yapan şey, ölüme mahkum edilen belli bir kişinin, başkalarının ölümüne karar verilmiş olduğunu bilmesi ama “infaz”ın zamanını bilmemesi; yani “öldürülmeyi bekleyiştir”. Bu bekleyişin zalimliği, ölüm cezasının “insanlık dışı” sayılmasını gerektiren nedenler arasında bu belki de en başta geleni.

Son zamanlarda, çeşitli çevrelerde Anayasa değişikliği önerileri için çalışmalar yapıldığı görülüyor. Bunların bir bölümü, “1982 Anayasası” denilen metnin bazı hükümlerinin değiştirilmesine yönelik, kimisi ise, bütünüyle yeni bir Anayasa yapılmasını öngörmekte. Bu çalışmalarda, ölüm cezasının Türk hukukundan çıkarılması yolunda öneriler var. Ayrıca, Türk Ceza Kanunu’nu değiştirmeye yönelik yeni Tasarıda da, ölüm cezasına yer verilmemiş bulunuyor. Ama, gerek Anayasa değişikliği, gerek yeni Ceza Kanununun kabulü hiç de öyle kısa zamanda sonuç verecek konular değil. Aylar, belki de yıllar geçmesi gerek bunların gerçekleşmesi için.

Oysa, Türk Hukukundan ölüm cezasını çıkarmanın, çok kısa ve basit bir yolu var: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne Ek 6 sayılı Protokolün Türkiye tarafından imzalanıp, onaylanması! 1983 yılında imzaya açılan ve bugün Avrupa Konseyi üyesi 41 devletin 36’sı tarafından onaylanmış bulunan bu Protokolün Giriş bölümünde şu husus belirtilmiş: “Avrupa Konseyi üyesi devletlerin bir çoğunda görülen gelişmelerin, ölüm cezasının kaldırılması yolunda genel bir eğilimi ifade ettiği göz önünde bulundurulur...”

Altıncı Protokol, birinci maddesiyle şu hükmü getiriyor: “ölüm cezası kaldırılmıştır. Hiç kimse bu cezaya çarptırılmaz ve idam edilemez”. Ancak ikinci madde, Protokolü onaylayan devletlere, savaş halinde ya da yakın savaş tehlikesi zamanında işlenen eylemler için ölüm cezası öngörme olanağı tanıyor. Bu maddeye göre, Altıncı Protokolü onaylayan devletler, bu durumlarda uygulanabilecek yasa hükümlerini Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği’ne bildirerek ölüm cezasını uygulama yetkisini saklı tutabilecek. Bunun için, hangi yasanın hangi maddesini uygulama yetkisinin saklı tutulduğunun açıkça bildirilmesi gerekiyor. Avrupa Konseyi’ne üye 41 devlet arasında, Altıncı Protokolü imzalamamış durumda sadece iki devlet var: Arnavutluk ve Türkiye!

Gürcistan, Polonya ve Rusya ise, imzalamış ama henüz onaylamamış durumda. 36 ülke ise, Altıncı Protokolü onaylamış yani kendi ülkelerinde, barış zamanında ölüm cezasını kesin olarak kaldırmış durumda. Bu devletler şunlar: Almanya, Andorra, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Hırvatistan, İngiltere (Birleşik Krallık), Kıbrıs (Rum Yönetimi), Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Hollanda, Macaristan, İrlanda, İtalya, İzlanda, Letonya, Lihtensteyn, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Moldova, Ukrayna, İspanya, İsveç, İsviçre, Makedonya, Norveç, Portekiz, Romanya, San Marino, Slovakya, Slovenya, Yunanistan.

Altıncı Protokol, yukarıda da belirttiğimiz gibi, savaş hallerinde ya da yakın savaş tehlikesi zamanında ölüm cezası uygulamasına olanak tanıyor.

Haksız olarak, Kıbrıs’ın tamamını temsil ettiği savında olan Kıbrıs Rum Yönetimi (Güney Kıbrıs Cumhuriyeti), Avrupa Birliği üyeliği için yapmış olduğu başvuruyu güçlendirmek için olsa gerek, bu yılın Ocak ayında Protokolü onaylamış. Ama, Avrupa Konseyi’ne yaptığı bir bildirimle; savaş sırasında silahlı kalkışma, isyan, düşmana yardım etme ve bilgi verme, bir komutanın elinden gelen herşeyi sonuna kadar yapmadan düşmana teslim olması gibi belli suçlardan mahkum olanlara ölüm cezası verilebilmesini öngören kendi Askeri Ceza ve Usul Kanunu’nun ilgili hükümlerini saklı tuttuğunu belirtmiş.

Altıncı Protokolü onaylamış başka devletlerin de yapmış oldukları benzeri bildirimler var. Türkiye’nin de aynı yolu seçmesine hiçbir engel yok. Türkiye Altıncı Protokolü onaylarken, savaş hallerinde ya da yakın savaş tehlikesi zamanlarında belli suçlar için ölüm cezası uygulama yetkisini saklı tuttuğunu belirtebilir. Böylece, ulusun ölüm kalım günleri yaşadığı savaş dönemlerinde, yurt savunması için insanlar can verirken, mahkemelerin belli suçlar için ölüm cezasına hükmedebilmelerine olanak tanınmış olur. Altıncı Protokol, buna engel değil. Görüşüme göre, Hükümetin bu konuda derhal yapması gereken şey, Altıncı Protokolü imzalamaktır. Hükümet karar verirse; bu imza, bir günlük iştir. Bunun ardından, onaylanmanın uygun bulunmasına ilişkin kanunun TBMM’nce kabulü gerekirse de, Altıncı Protokolün imzalanmış olması, ölüm cezasına çarptırılmış kişiler açısından bugünkünden çok daha “hukuki” ve sağlam bir güvence oluşturacaktır. Böylece, ölüm cezası kesinleşmiş kişilerin, infaz konusunda yıllarca süren bir belirsizlikte kalmaları gibi, çağdaş hukukça kesinlikle kabul edilmez bir durumda bırakılmalarına da son verilmiş olacaktır.

"Cezanın TCY'nin 450/7 maddesi ile belirlenmiş olması, 17 Ekim 2001 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren ve Anayasa'nın 38. maddesine 'Savaş, çok yakın savaş tehdidi ve terör suçları halleri dışında ölüm cezası verilemez' hükmünü ekleyen 4709 sayılı yasanın öngördüğü normlar disiplini karşısında, TCY'nin 2/2 maddesinin (Bir cürüm veya kabahatin işlendiği zamanın kanunu ile sonradan neşir olunan kanunun hükümleri birbirinden farklı ise failin lehinde olan kanun tatbik ve infaz olunur.) lafzı ve ruhu itibarıyla yasanın 450. maddesince temel ceza olarak verilebilecek ölüm cezalarının anayasal geçerliliğinin kalmaması, TBMM'ce ceza yasalarında yapılacak zorunlu uyarılama ve değişimler gözetilerek sanığın öldürme suçuyla ilgili olmak üzere yerel mahkemeye yeniden hüküm kurulması zorunluluğunun doğması nedeniyle hükmün bozulmasına karar verildi."

Balıkesir Ağır Ceza Mahkemesi de, 6 Nisan günü Balıkesir'in Susurluk ilçesinde Afşar Sıla Çaldıran (11) adlı çocuğu öldürdüğü iddia edilen Recep İpek adlı kişinin yargılandığı davada, "TCY'nin 450. maddesinde öngörülen ölüm cezası kaldırıldığı" için bu konuda yasal düzenleme yapılana kadar beklenmesine karar verdi.

Ölüm Cezası Kararları

Adana DGM'de "Hizbullah üyesi oldukları" iddiasıyla yargılanan 49 kişiden Nurettin Üdürgücü, Bekir Tanırkulu ve Burhan Çevik, TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edildi. 20 Mart günü sonuçlanan davada, DGM sanıklardan 27'sine de 12 yıl 6 ay hapis cezası verdi. Davada, 19 sanık hakkında beraat kararı verildi.

"Radikal İslamcı İBDA/C örgütünün lideri" olduğu iddiasıyla yargılanan Salih İzzet Erdiş (Salih Mirzabeyoğlu), Sadettin Ustaosmanoğlu, Mehmet Fazıl Aslantürk ve Hüsnü Göktaş hakkında açılan dava, 2 Nisan günü İstanbul DGM'de sonuçlandı. Erdiş'in avukatı Ahmet Arslan, müvekkilinin polis ifadesini mahkemede kabul etmediğini belirtti ve Erdiş hakkında ciddi ve somut delil bulunmadığını söyledi. Salih İzzet Erdiş'in "fikir adamı" olduğunu savunan Arslan, "Mevcut düzeni benimsememek, laik düzenin taraftarı olmamak suç değildir" dedi. Daha sonra kararını açıklayan İstanbul DGM, Erdiş'i TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm, Sadettin Ustaosmanoğlu ve Mehmet Fazıl Aslantürk'ü de "yasadışı örgüt üyesi olmak" suçundan TCY'nin 168. maddesi uyarınca 18'er yıl hapis cezası verdi. "Yasadışı örgüte yardım"

suçundan yargılanan tutuksuz sanık Hüsnü Göktaş'ın dosyası ise Şartla Salıverilme Yasası uyarınca ertelendi.

Erdiş ve İBDA/C davalarından yargılanan 52 kişi hakkında İstanbul Metris Cezaevi'nde 5 Aralık 1999 tarihinde çıkan olaylar nedeniyle açılan dava da Bakırköy 7. Asliye Ceza Mahkemesi'nde sürüyor.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Salih İzzet Erdiş'e (Salih Mirzabeyoğlu) "radikal İslamcı İBDA/C örgütünün lideri" olduğu iddiasıyla verilen ölüm cezasının onanmasını istedi. Başsavcılığın tebliğnamesinde Sadettin Ustaosmanoğlu ve Mehmet Fazıl Aslantürk'ün cezalarının da onanması istendi.

Yargıtay 9. Ceza Dairesi, Salih İzzet Erdiş'e verilen ölüm cezası kararını 26 Aralık günü bozdu. Bozma kararı, "İstanbul DGM'nin gerekçeli kararında Salih İzzet Erdiş'in kimlik bilgilerinin kısa yazılması, hüküm fıkrasının yazılmaması ve hüküm fıkrasının yer aldığı duruşma tutanağının mühürlenmemesi" gerekçeleriyle usulden alındı. Yargıtay, ölüm cezası kararı usulden bozulduğu için hapis cezasına mahkum edilen Sadettin Ustaosmanoğlu ve Mehmet Fazıl Aslantürk hakkında karar vermedi. Yargıtay, Hüsnü Göktaş hakkında Şartla Salıverilme Yasası uyarınca verilen erteleme kararının temyiz istemini ise reddetti.

"PKK üyesi oldukları ve Mardin'in Kızıltepe ilçesinde 20 Haziran 1999 tarihinde kaymakamlık binası önündeki polis koruma noktasına silahlı saldırı düzenleyerek Şahin Karasakal adlı polisi öldürdükleri, 7 polisi de yaraladıkları" iddia edilen Abdullah Oral, Cuma Tanırkan ve Mehmet Salih Yaşasın'ın yargılandığı dava 13 Nisan günü sonuçlandı. Diyarbakır DGM, sanıkları ölüm cezasına mahkum etti.

"DHKP-C üyesi oldukları ve 7. Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e suikast düzenlemeyi planladıkları" ileri sürülen 4 kişi hakkında açılan dava 8 Mayıs günü İstanbul DGM'de sonuçlandı. DGM, Ercan Kartal'a, TCY'nin 146/1. maddesi uyarınca ölüm, Berkan Abatay ve Fadime Baştuğ "yasadışı örgüt üyesi oldukları" gerekçesiyle 15'er yıl hapis cezası verdi. DGM, İlhan Uçar'a ilk yargılamada verilen 3 yıl 9 ay hapis cezasını Şartla Salıverilme Yasası uyarınca erteledi. Yargıtay, Aralık ayında kararı onadı.

22 Nisan 1999 tarihinde sonuçlanan davada, haklarında ölüm cezası istenen Abatay ve Baştuğ'a "yasadışı örgüte üye oldukları" gerekçesiyle 12 yıl 6

Prof. Dr. Mustafa Erdoğan (H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi)

İdam cezası, yalnız barış dönemleri bakımından -o da kısmen- kaldırıldı. Değişiklikten sonra da 'terör suçları' için idam verilebilecek. Oysa, Türk mevzuatında terör suçu olarak tanımlananların bir kısmı aslında örgütlenme ve düşünce suçları. Ayrıca, mevzuattaki 'terör' tanımı da teknik hukuk gereklerine uygun, nötr bir tanım olmayıp, büyük ölçüde resmi-ideolojik kaygıların etkisiyle biçimlendirilmiştir. Bu yüzden, değişiklikten sonra bile hâlâ gerçekte terör niteliğinde olmayan faaliyetlerden (yayın, konuşma, bir araya gelme) dolayı idam cezası verilebilecek. Yani, idam cezası barış döneminde bile istisnai bir müeyyide değil. (Radikal 18 Ekim 2001)

ay, İlhan Uçar'a "yasadışı örgüte yardım ettiği" gerekçesiyle 3 yıl 9 ay hapis cezası verilmişti. Hakkında ölüm cezası istenen Ercan Kartal ile Filiz Gencer, Şerif Minaz ve Canan Ferai Köker adlı sanıklar ise beraat etmişti. Yargıtay, Kartal hakkında verilen beraat kararı ile Berkan Abatay ve Fadime Baştuğ'a verilen hapis cezalarını bozmuş, Uçar hakkındaki hapis cezası ile Filiz Gencer, Şerif Minaz ve Canan Ferai Köker hakkındaki beraat kararlarını onamıştı.

Antalya'da 9 Nisan günü Sibel Nefer (11) adlı çocuğu öldürdüğü gerekçesiyle yargılanan Ercan Tarıkçı, 25 Haziran günü Antalya 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan ilk duruşmada ölüm cezasına mahkum edildi.

Halen Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde ölüm orucunu sürdüren Hakkı Alphan, 17 Ağustos günü Malatya DGM'de sonuçlanan davada "TİKKO yöneticisi olduğu" iddiasıyla ölüm cezasına mahkum oldu.

Muğla'nın Milas ilçesinde 21 Ocak günü "hırsızlık için girdiği evde eski İçişleri Bakanı Nahit Menteşe'nin akrabaları Yıldız Menteşe (67) ve Beysun Menteşe'yi (20) öldürdüğü" gerekçesiyle yargılanan Yüksel Kocagöz, Muğla Ağır Ceza Mahkemesi'nde 13 Eylül günü yapılan duruşmada ölüm cezasına mahkum edildi.

3 Kasım 2000 tarihinde Muğla'nın Marmaris ilçesinde Nilgün Koşar adlı kadını tecavüz edip öldürdükleri gerekçesiyle yargılanan Aytaç Şahin, Ümit Şehirlioğlu ve Celal Türker adlı kişiler, Muğla Ağır Ceza Mahkemesi'nde 5 Ekim günü yapılan duruşmada, ölüm cezasına mahkum edildi.

21 kişi hakkında "DHKP-C üyesi oldukları" iddiasıyla açılan dava 27 Kasım günü sonuçlandı. İzmir DGM'de yapılan duruşmada, Yalçın Hafçı, Süleyman Erol ve Özlem Taşdemir ölüm cezasına mahkum edildi. İlk yargılamada ölüm cezasına mahkum edilen Vicdan Şahin ve Özlem Taş'a ise ömür boyu hapis cezası verildi. İlk yargılamada ölüm cezasına mahkum edilen Gürsel Akmaz, 16 Nisan günü ölüm orucunda öldüğü için hakkındaki dava ortadan kalktı. Bülent Ersoy ve Hatice Aşık'ı 15'er yıl hapis cezasına mahkum eden DGM, ilk yargılamada 3 yıl 9 ay hapis cezasına mahkum edilen Hacı Ahmet Akkaya, 5 yıl hapis cezasına mahkum edilen Ahmet Zencirci ile ilk yargılamada beraat eden sanıklar Erdem Albayrak, Gülizar Ersoy, Yaşar Bilibay, İHD Denizli Şubesi eski yöneticisi Sevgi Yamaç ve Hatice Akkaya hakkındaki davanın Şartla Salıverilme Yasası uyarınca ertelenmesine karar verdi. İlk yargılamada İsmail Payat, Ramazan Zencirci, Fizan Koç, Hüseyin Serinkan, Osman Serinkan ve Ali İbin hakkında verilen beraat kararı ise temyiz edilmemişti.

İzmir DGM'de 31 Mayıs 2000 tarihinde sonuçlanan davada verilen kararlar Yargıtay tarafından 5 Şubat

günü bozulmuştu. Dava, Denizli'nin Tavas ilçesi Balkıca köyünde 30 Kasım 1998 tarihinde çıkan bir çatışmada üç DHKP-C militanı ile Cumali Kaya adlı erin ölümü üzerine düzenlenen operasyonlardan sonra gündeme gelmişti.

"TİKKO Karadeniz sorumlusu olduğu" iddiasıyla Ankara DGM'de yargılanan Ali Gülmez, 13 Aralık günü sonuçlanan davada Türk Ceza Yasası'nın 146. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edildi.

Ölüm Cezası İstemiyle Açılan ve Süren Davalar Adana'da, kendisine tecavüz ettiğini öne sürdüğü kuzeni Mehmet Aslan'ı (21) öldüren Gülten Turaktekin (19), hakkında Adana Cumhuriyet Savcılığı tarafından ölüm cezası istemiyle dava açıldı.

Diyarbakır DGM Savcılığı, Sadullah Özdemir adlı kişi hakkında ölüm cezası istemiyle dava açtı. Davada, Özdemir'in "PKK'nin Diyarbakır sorumlusu olduğu, örgütlenme çalışması yaptığı ve eylem emirleri verdiği" iddia edildi. Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Feridun Çelik, Siirt Belediye Başkanı Selim Özalp ve Bingöl Belediye Başkanı Feyzullah Karaaslan'la birlikte yargılanan Sadullah Özdemir'in 30 Ocak günü yapılan duruşmada tahliye edildiği, ancak tahliye işlemleri tamamlandıktan hemen sonra cezaevi içinde gözaltına alındığı ve yeniden tutuklandığı öğrenildi. Özdemir'in avukatı Habibe Değer, müvekkilinin "suçun işlendiği iddia edilen tarihlerde cezaevinde olduğuna" dikkat çekti.

İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, "5 kişiyi boğarak öldürmekle" suçlanan Orhan Aksoy adlı kişi hakkında 5 kez ölüm cezası istemiyle dava açtı. Dava, 2 Nisan günü İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı.

İstanbul'da Ahmet Kurt, Hızır Ali Muratoğlu adlı kişileri öldüren Ufuk Salih Hantal hakkında, İstanbul Cumhuriyet Savcılığı iki kez ölüm cezası istemiyle dava açtı.

Üsküdar Cumhuriyet Savcılığı, operasyon sırasında Ümraniye Cezaevi'nde bulunan 399 mahkum hakkında ölüm cezası istemiyle dava açtı. İddianamede mahkumların "Cezaevi idaresine karşı isyan çıkarmak", "İsyan çıkararak birden fazla kişiyi taammüden öldürmek", "Patlayıcı madde imal etmek", "Silahlı müessir fiil" ve "6136 sayılı Ateşli Silahlar Yasası'na muhalefet" suçlarından birer kez ölüm ve 14 yıl 3'er ay ile 23'er yıl arasında hapis cezasına mahkum edilmeleri istendi.

Şırnak'ın İdil ilçesi Kirca köyünde, korucuların el koyduğu tarlalarını geri almak için dava açan köylüler hakkında, yine korucuların şikayeti üzerine ölüm cezası istemiyle açılan dava, 4 Mart günü Diyarbakır DGM'de başladı. Duruşmada ifade veren köylüler Abdullah Örnek, Nurettin Ergün, Yusuf Bil, Mahsum Şişman ve Abdurrahman Üstün, mayın döşendiği iddia edilen tarihlerde, göç ettikleri için köyde

olmadıklarını anlattılar. DGM, köylüler hakkında tahliye kararı verdi.

Şırnak'ın Uludere ilçesine bağlı Ballı köyünde görev yapan Cemil Kayıcı, Mehmet Kaya, Muhsin Kayar, Abdullah Yıldırım, Ahmet Kayar, Lezgin Kayar ve Mehmet Varış adlı korucular hakkında "PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla açılan davaya 13 Mart günü Diyarbakır DGM'de devam edildi. Duruşmada savunmalarını yapan korucular, suçsuz olduklarını söylediler. Dava, korucuların "PKK militanlarına malzeme ve bilgi sağladığı, 6 Mart 1999 tarihinde PKK militanlarıyla birlikte Ballı Köyü yakınlarındaki Bağlıca bölgesinde askeri konvoyu saldırı düzenleyerek bir asteğmen ve bir sivil öldürdükleri, 5 askeri de yaraladıkları" iddiasıyla açılmıştı. İddianamede, korucuların TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edilmesini isteniyordu.

Aralarında PKK lideri Abdullah Öcalan'ın da bulunduğu 101 kişi hakkında ölüm cezası istemiyle açılan davaya, 26 Mart günü Ankara 8. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada, sanıklardan Selahattin Eyyübü Karakeçili'nin avukatı Vedat Aytaç, iddianamede müvekkiline isnat edilen herhangi bir eylem bulunmadığını, isim benzerliği nedeniyle Karakeçili'nin dosyaya dahil edildiğini ifade etti. Mahkeme, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın ifadesinin Mudanya Asliye Ceza Mahkemesi tarafından İmralı Adasında alınmasına karar verdi. 17 Mayıs günü yapılan duruşmada ifadesi alınamayan sanıklardan Yılmaz Sümer hakkında giyabi tutuklama kararı verildi.

RP Genel Başkanı Necmettin Erbakan ile RP, MGV ve MÜSİAD yöneticilerinin de aralarında bulunduğu 28 kişi hakkında açılan davaya 19 Mart günü Ankara DGM'de devam edildi. Duruşmada esas hakkında görüşünü açıklayan DGM Savcılığı, iddianamede istenen cezaları yineledi. MGV ve MÜSİAD'ın kapatılması istenen iddianamede, RP eski Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Tekdal ile eski milletvekilleri Şevki Yılmaz, Hasan Hüseyin Ceylan ve İbrahim Halil Çelik hakkında, TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası isteniyor. Davada, 24 sanık hakkında da TCY'nin 146/3 ve Terörle Mücadele Yasası'nın 5. maddesi uyarınca 7 yıl 6'şar aydan 22 yıl 6'şar aya kadar hapis cezası isteniyor.

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, Tufan Doğan adlı kişi hakkında "Keçiören'deki bir çocuk parkında S.K. adlı çocuğu tecavüz ettikten sonra öldürdüğü" gerekçesiyle dava açtı. Davada, Doğan'ın TCY'nin 450. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edilmesi istendi.

9 Şubat günü İstanbul Laleli'deki bir mağazada tezgahtarı öldürüp, hırsızlık yaptığı iddia edilen Moldova uyruklu Iurie Vulpe hakkında ölüm cezası

istemiyle dava açıldı. İstanbul Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan davada, Moldova uyruklu Anastasia Vulpe ve Olaksandr Nebosney ile Nizamettin Ateş, Günaydın Gürdal, Semir Gürdal hakkında da hapis cezası isteniyor. Dava, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülecek.

2 Nisan günü Fatma Zehra Çuhacıoğlu (22) adlı kadını öldürdüğü iddia edilen Arif Baş hakkında ölüm cezası istemiyle dava açıldı. Baş, İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanacak.

Edirne Kapıkule Sınır Kapısı'ndan Türkiye'ye 21 Aralık 1997 tarihinde giren bir otobüste Ömer Balaban, oğlu Murat Balaban, Nedim Sevim, Bedri Kara, Halil Altınay ve Ayhan Fındık'ın öldürülmesi olayı nedeniyle aranan Selahattin Büyüköztekin 19 Nisan günü Adana'da yakalandı. Büyüköztekin hakkında ölüm cezası istemiyle dava açılmıştı.

29 Ocak günü İstanbul Florya'da çantasını çalmak istediği Demet Karaca adlı kadının ölümüne neden olduğu iddia edilen Kenan Garip ve Lokman Akkuş adlı kişi hakkında ölüm cezası istemiyle dava açıldı. Demet Karaca, arabayla yanına yaklaşarak çantasını almak isteyen kapkaççılar tarafından arabayla sürüklenmiş ve 12 gün sonra hastanede ölmüştü.

"TİKKO üyesi oldukları" iddia edilen 15'i tutuklu 31 kişi hakkında açılan davaya 23 Mayıs günü Adana DGM'de devam edildi. Duruşma, Sincan F Tipi Cezaevi'nde bulunan tutuklu sanıkların ifadelerinin alınması için ertelendi. Davada, Yadiğar Kuyun, Demiral Yiğitalp, Atılcan Saday (ölüm orucunda Wernicke-Korsakof hastası), Rafet Ünal, Hasan Emre ve Osman Kaan hakkında ölüm, diğer 25 sanık hakkında da 3 ile 12 yıl arasında değişen hapis cezaları isteniyor.

Silivri'de 1996 yılında kayınpardesini ve kayınpederini öldüren Belgin Yüksel Halıcı'ya verilen 36 yıl hapis cezası Yargıtay tarafından "ölüm cezasına mahkum edilmesi" gerektiği görüşüyle bozuldu. Bunun üzerine Halıcı'nın yargılanmasına 30 Mayıs günü Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yeniden başlandı.

"Türkiye Devrim Partisi (TDP) yöneticilerinden olduğu" iddia edilen Burhan Bayram adlı kişi hakkında ölüm cezası istemiyle açılan davaya, 5 Haziran günü Erzurum DGM'de devam edildi. Bayram, Pişmanlık Yasası'ndan yararlanmak istediğini söyledi.

İstanbul Kadıköy Cumhuriyet Savcılığı, Ebru Balkan ve Işık Balkan adlı kız kardeşleri öldürmekle suçlanan Tarkan Altınok, Hasan Hüseyin Akdoğan, Ahmet Kaplantan, Faruk Çiftçi ve giyabi tutuklu Fikret Aydın hakkında TCY'nin 450/5. maddesi uyarınca ölüm cezası istemiyle dava açtı.

Sincar aşireti reisi Murat Sincar ve kardeşi Davut Sincar hakkında, İstanbul Bostancı'da Sait Yılmaz ve

Mustafa Yanbul adlı kişilerin öldürülmesi nedeniyle dava açıldı. İstanbul DGM Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, Sincar kardeşlerin "taammüden adam öldürmeye kışkırtma" iddiasıyla ölüm cezasına mahkum edilmesi istendi. Davada, Sincar kardeşlerin annesi Selma Sincar ile Mehmet Saylağ ve Şevket Gürdap hakkında da hapis cezası isteniyor. İki kişinin öldürülmesi nedeniyle, cinayeti işlediği iddia edilen Şükrü Uyar ile 9 kişi hakkında daha önce dava açılmıştı.

PKK yöneticilerinden olduğu iddiasıyla Moldova'dan Türkiye'ye getirilen Cevat Soysal, SES eski yöneticisi Ali Kandemir ve HADEP eski Genel Başkan Yardımcısı Osman Özçelik'in yargılanmasına 19 Haziran günü Ankara DGM'de devam edildi. Duruşmada ifade veren Soysal, emniyette yapılan sorgulaması sırasında aralarında DTP eski Genel Başkanı Hüsamettin Cindoruk'un da bulunduğu çok sayıda kişi aleyhine ifade vermesinin istendiğini söyledi.

Davanın 21 Ağustos günü yapılan duruşmasında, Cevat Soysal, "Ben bu mahkeme dışında bir yargı süreci olduğuna inanıyorum. Söylediklerim zabıtlara ya geçmiyor ya da yanlış geçiriliyor. Bütün bunlardan sonra mahkemenin bir görüntü olduğunu, asıl yargıyı başkalarının yaptığını, kararı başkalarının verdiğini düşünüyorum. 'Seninle işimiz bitmedi' diyorlar. 10 Temmuz günü Batman'da kardeşim Ziya Soysal'ın aracına, içinde iki astsubay ile bir itirafçının bulunduğu bir araç çarpmış. Kazada abim öldü. Karşı taraf kusurlu bulunmuş. Abim adeta bir trafik kazası süsü verilerek öldürüldü." dedi.

26 Aralık günü yapılan duruşma, savunmaların hazırlanması ve kararın açıklanması için 24 Ocak 2002 tarihine ertelendi.

Davada, Cevat Soysal hakkında "bölücülük" suçlamasıyla TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezası isteniyor.

Şişli Cumhuriyet Savcılığı, "İstanbul Mecidiyeköy'de bir taksi sürücüsünü öldürdüğü, bir taksi sürücüsünü de yaraladığı" iddiasıyla Nadir Pandul adlı kişi hakkında ölüm cezası istemiyle dava açtı.

"Yaklaşık iki yıl önce İstanbul Bayrampaşa'da kızkardeşinin bileziklerini çalarken kendisini gören iki yeğenini öldürdüğü" gerekçesiyle yargılanan İsmiye Akgöz adlı kadın, Eyüp 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 10 Ağustos günü sonuçlanan davada, iki kez ölüm cezasına mahkum edildi.

Eyüp Cumhuriyet Savcılığı, İstanbul Alibeyköy'de 16 Eylül günü oğlunu öldüren Nevzat Kunter adlı kişi hakkında ölüm cezası istemiyle dava açtı.

Şişli Cumhuriyet Savcılığı, Mayıs ayında İstanbul Kasımpaşa'da Kudrettin Gören adlı kişinin öldürülmesi nedeniyle, Seval Yurdayiğit adlı kadın hakkında ölüm cezası istemiyle dava açtı.

Çanakkale'de, Yılmaz Yarenci adlı kişiyi öldürdükleri gerekçesiyle Ömer Cumalı (19), Kerim Gezen (19) ve Hayrettin Kırçıçek (22) adlı gençler hakkında ölüm cezası istemiyle açılan dava 26 Ekim günü Çanakkale 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı.

16 Temmuz günü Adana'da Abdullah Karabulut adlı kişiyi öldürdüğü ileri sürülen A.G. (17) adlı genç hakkında ölüm cezası istemiyle dava açıldı. Dava, Adana 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülecek.

İşadamı Üzeyir Garih'i 25 Ağustos günü öldürdüğü iddia edilen Yener Yermmez³ hakkında ölüm cezası istemiyle açılan dava, 9 Kasım günü Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı. Mahkeme, Anayasa'da yapılan değişiklikten sonra "Yermmez hakkında ölüm cezası verilemeyeceği" gerekçesiyle uyum yasalarının çıkmasını beklemeye karar verdi.

Şırnak'ın Uludere ilçesinde "PKK üyesi oldukları ve PKK'ye yardım ettikleri" ileri sürülen 6'sı korucu 12 kişi hakkında açılan davaya 13 Kasım günü Diyarbakır DGM'de devam edildi. Duruşma Avukat Ejder Talay'ın savunmasını hazırlaması için 29 Ocak 2002 tarihine ertelendi. DGM, sanıklardan Hamdullah Salman'ın Pişmanlık Yasası'ndan yararlanma istemini reddetti. Davada, Mustafa Ürek, Ömer Yaman, Kerem Bilen ve Hamdullah Salman hakkında TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm, tutuksuz yargılanan diğer 8 sanık hakkında da TCY'nin 169. maddesi uyarınca hapis cezası isteniyor.

İstanbul Bağcılar'da çantasını çalmak istedikleri Rıdvanıye Kahraman adlı kadını öldürdükleri iddia edilen Sinan Demirkaya ve Erkan Çeliker hakkında Aralık ayında dava açıldı. Bağcılar Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, sanıkların ölüm cezasına mahkum edilmesi istendi.

Şırnak Balveren Belediye Başkanı Sait Sidar ve HADEP Şırnak Merkez İlçe Sekreteri Mehmet Yumak'ın aralarında bulunduğu 7 kişi hakkında 26 Aralık günü Diyarbakır DGM'de devam edildi.

Duruşmada savunmasını yapan Avukat Zülal Erdoğan, Sait Sidar'ın evinde bulunan silahların korucubaşı olduğu için devlet tarafından verildiğini söyledi. Mehmet Yumak'ın avukatı Tahir Elçi de, müvekkilinin

³ Yener Yermmez, 4 Eylül günü Kayseri'de gözaltına alındı ve 11 Eylül günü tutuklandı. Eyüp Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, Yermmez'in "gasp amacıyla adam öldürmek" ve "işlediği suç gizlemek ya da delillerini ortadan kaldırmak" iddialarıyla ölüm, "gasp" iddiasıyla da 20 yıldan az olmamak üzere ağır hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

Üzeyir Garih'in öldürülmesinden sonra 28 Ağustos günü yayınlanan Trud adlı Rus gazetesinde yayınlanan yazısında "Üzeyir Garih'i İsrail gizli servisi MOSSAD'ın öldürttüğünü" ileri süren Dimitar Rigudin, 4 Eylül günü Bulgaristan'da öldürüldü. Rigudin'in Türkiye sınırı yakınlarındaki Svilengrad kentinde öldürüldüğü ve cesedinin buraya 250 kilometre uzaklıktaki Varna kentindeki evinin önünde bulunduğu belirlendi. Dimitar Rigudin yazısında, "MOSSAD, Amerikan merkezi istihbarat örgütü CIA'ya rapor gibi kasetler hazırladı. Bu kasette, Garih'in başına bir şey gelirse, bizden uzaklaştığı için gelir sözleri kayıtlıydı." demişti.

evinde yakalandığı iddia edilen silahın aynı gün helikopterle Van'a götürülüp ekspertiz raporu çıkarılmasının mümkün olmadığını bildirdi. Davaya 5 Mart 2002 tarihinde devam edilecek.

"Sait Sidar'ın, Balveren beldesi yakınlarında bulunan Milli Jandarma Karakol komutanı Yener Soylu'nun PKK militanları tarafından kaçırılmasına yardımcı olduğu, PKK'nin onayı ve desteği ile belediye başkanı seçildiği" ileri sürülen iddianamede, Mehmet Yumak ise İbrahim Sidar adlı kişiyi öldürmekle suçlanıyor. Davada, Mehmet Yumak ve İdris Tunç ölüm, diğer

sanıklar hakkında ise TCY'nin 168/2. maddesi uyarınca hapis cezası isteniyor.

Adana'da 23 Ekim 2001 tarihinde icra işlemi için evine gelen Avukat Savaş Bedir ve icra memuru Hasan Fındıl'ı öldüren Sedat Gözüküçük hakkında ölüm cezası istemiyle dava açıldı. Adana Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, Gözüküçük'ün TCY'nin 450/5. maddesi uyarınca iki kez ölüm cezası istendi. Dava, 3 Ocak günü Adana 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı.

3.2. YARGISIZ İNFAZLAR⁴

TİHV'nin belirlemelerine göre, 2001 yılında güvenlik görevlilerinin ev baskınları, dur ihtarına uymayanlara ateş etme, çevreye rastgele ateş açma, gibi uygulamaları sonucunda 33 kişi yaşamını yitirdi.

Bu tür olaylarda güvenlik güçlerine ateş açılması sonucunda da 3 polis öldü. İstanbul Ümraniye'de bir eve 11 Mayıs gecesi düzenlenen baskında silahlı çatışma çıktı. Çatışmada, komiser yardımcısı Tevfik Fikret Erciyes ağır yaralandı. Erciyes, 14 Mayıs günü hastanede öldü. Evde bulunan Yüksel Akay, eşi Yeter Akay ve Hasan Tahsin Akgün ile Akay çiftinin bir ve üç yaşlarındaki iki çocuğu gözaltına alındı. Evde bulunan bir kişinin kaçmayı başardığı ileri sürüldü. Bu olayın ardından 19 Mayıs günü Milliyet gazetesinde, "son günlerde düzenlenen operasyonlarda gözaltına alınan 12 DHKP-C üyesinden birinin çatışma sırasında evde olduğu" ileri sürüldü. Haberde, gözaltına alınanlardan Hasan Çelik'in de, 1 Nisan gecesi İstanbul Bahçelievler Kocasınan'da Kürşat Çağırın ve Mehmet Sekman adlı polislerin öldürülmesi eylemine katıldığı öne sürüldü.

Operasyonlar sonucunda gözaltına alınanlardan, Hasan Tahsin Akgün, Melek Akgün (Hasan Tahsin Akgün'ün annesi), Yeter Akay, Yüksel Akay, Pınar Kaya ve Mustafa Kaya tutuklandı.

Hasan Tahsin Akgün'ün, 4 Haziran 1999 tarihinde "İstanbul'da ABD Konsoloslugu'na saldırı hazırlığı içinde oldukları" iddiasıyla öldürülen Cem Selçuk Akgül'ün oğlu olduğu anlaşıldı.

Davut Kınay: Diyarbakır'ın Çınar ilçesi Pembeviran mezrasında 4 Şubat günü düzenlenen operasyonda, "teslim ol" çağrısına uymayan Davut Kınay adlı kişi öldürüldü. Baskından sonra üç kişi gözaltına alındı.

X.X. (İranlı): 11 Şubat günü Van'ın Başkale ilçesine bağlı Kızılca köyü yakınlarında, İran'dan kaçak motorin getirdikleri ileri sürülen yaklaşık 20 kişilik bir gruba askerler tarafından ateş açıldı. Olayda adı öğrenilemeyen bir kişi öldü, Nasır Muhammedi (22) ve Selim Abdali (25) adlı kişiler yaralandı. Gruptaki diğer kişilerin İran'a kaçtığı öğrenildi.

Ahmet Yıldız: Ahmet Yıldız adlı kişi, 3 Mart günü İstanbul Esenyurt'ta jandarmaların "dur ihtar"na uymadığı gerekçesiyle öldürüldü. Ancak görgü tanıkları, "kız kaçırdığı" iddiasıyla gözaltına alınmak istenirken vurulduğu iddia edilen Ahmet Yıldız'ın, Murat Tekin adlı uzman çavuş tarafından kasıtlı olarak öldürüldüğü bildirdiler. Görgü tanıklarından Ahmet Yıldız'ın çalıştığı işyerinin sahibi Güven Avşar, şunları söyledi:

"İki jandarma önce Ahmet'in evine gitmiş. Annesine Ahmet'in yerini sormuşlar. Anneyi alıp benim dükkana geldiler. Ahmet, Yenikent'e mal yüklemeye gitmişti. Birlikte depoya gittik. Ahmet yumurta yüklüyordu. Üzerinde sadece atlet vardı. Bizi jandarmalarla birlikte görünce kaçmaya başladı. Jandarmalar ve ben peşinden koşmaya başladık. Jandarma, Ahmet'e 'dur' diye seslendi. Ahmet ellerini kaldırmak durdu. Uzman Çavuş Murat Tekin, Ahmet'in yanına gitti. İddia edildiği gibi Ahmet jandarmaya direnmedi. Bir boğuşma yaşanmadı. Jandarma Ahmet'in kolunu bükte. Sırtına silahı dayadı bir el ateş etti. Kurşun sırtından girmiş, göğsünü delip çenesini parçalayıp çıkmış. Hastanede ölmüş."

Yıldız ailesinin avukatı Erkan Dere, Ahmet Yıldız'ı gözaltına almaya, bir astsubay komutasındaki erler yerine bir astsubay ve Uzman Çavuş Murat Tekin'in gözaltına almaya gittiğine dikkat çekerek Güven Avşar dışında da görgü tanıkları olduğunu bildirdi. Tekin'in Büyükçekmece Cumhuriyet Savcılığı'nda ifadesi alındıktan sonra serbest bırakıldığı bildirildi.

Ahmet Yılmaz: Askerden firar eden Ahmet Yılmaz (22) adlı kişi, Adana'nın Mutlu mahallesinde 'dur ihtarına' uymadığı gerekçesiyle Jandarma Astsubay Abdullah Akman tarafından 5 Mart günü vuruldu.

⁴ Siirt'in Pervari ilçesine bağlı Döğüncü köyünde 11 Aralık günü köylülerle korucular arasında çıkan çatışmada bir kişi öldü, iki kişi de yaralandı. Edinilen bilgiye göre, köy sınırları içinde bulunan kömür ocağına kimin sahip olduğu konusunda çıkan çatışmada soyadı öğrenilemeyen Mervan adlı köylü korucular tarafından öldürüldü. Köye baskın düzenleyen jandarmaların çoğunluğu korucu 11 kişiyi gözaltına aldığı öğrenildi.

Ahmet Yılmaz hastaneye kaldırılırken öldü, Astsubay Abdullah Akman ise gözaltına alındı.

Şahin Kavuçin: Diyarbakır'da Şahin Kavuçin (23) adlı kişi, Nazmi Kayaalp adlı polis memuru ile arasında çıkan tartışmada, polisin kafasına ateş etmesi sonucu öldü. Olay şöyle gelişti: 15 Mart günü ailesi ile birlikte bir alışveriş merkezine giden ve ismi açıklanmayan polis memuru ile Şahin Kavuçin arasında bilinmeyen bir nedenle tartışma çıktı. Polis, tartışma sırasında silahını çekerek Kavuçin'i kafasından vurdu. Arkadaşları tarafından Diyarbakır Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine kaldırılan Kavuçin kurtarılamadı. Diyarbakır Terörle Mücadele Şubesi'nde görevli polisin gözaltına alındığı bildirildi.

Selahattin Atlı: 17 Mart günü Diyarbakır'ın Koşuyolu semtindeki Oryil Petrol kavşağında Selahattin Atlı (27) adlı kişi silahla öldürüldü. Saat 21.00 sularında meydana gelen olayda görgü tanıkları, kavşaktaki polislerin dur ihtarına uymayan Atlı'nın sırtından vurularak öldürüldüğünü söylediler. Polis telsizlerinden geçilen anonslarda ise olay intihar olarak duyuruldu. Polis yetkilileri, Diyarbakır Yenişehir Belediyesi'nde zabita olarak çalıştığı öğrenilen Atlı'nın, Seyrantepe semtinde hırsızlık yaptığını ve yakalanmak üzereyken intihar ettiğini öne sürdüler.

Hasan Sariağaç: Diyarbakır'ın Bağlar semti Göçmen caddesindeki bir eve 28 Mart günü saat 03.00 sıralarında düzenlenen baskında, Hasan Sariağaç adlı kişi polisler tarafından öldürüldü. "Hizbullah üyesi olduğu ve Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan'a düzenlenen suikasta katıldığı" iddia edilen Hasan Sariağaç'ın, polislerin "teslim ol" çağrısına silahla karşılık verdiği, bunun üzerine çıkan çatışmada öldürüldüğü öne sürüldü. Evde bulunan 5'i çocuk 9 kişi ise yara almadan kurtuldu. Polis yetkilileri, bir ihbar üzerine eve baskın düzenlendiğini iddia ettiler. Sariağaç'ın üzerinde bulunan otomatik silahın balistik inceleme sonucunda Okkan suikastında kullanıldığının ortaya çıktığı bildirildi. Baskından sonra gözaltına alınan eşi Azize Sariağaç, babası Abdülkadir Sariağaç, annesi Ayşe Sariağaç, kızkardeşi Fatma Sariağaç ve beş çocuğu, 31 Mart günü serbest bırakıldı. Hasan Sariağaç, 31 Mart günü yakınları tarafından toprağa verildi.

Sariağaç'ın Diyarbakır DGM'de ölüm cezası istemiyle süren bir davada gıyabi tutuklu olarak yargılandığı öğrenildi.

Gökhan Yavuz: 8 Nisan günü İstanbul Ümraniye Sarıgazi'de Gökhan Yavuz (16) adlı çocuk "dur ihtarına uymadığı" gerekçesiyle jandarmalar tarafından öldürüldü. Yavuz'un babası Hüsnü Yavuz "Oğlum çalıntı arabayla değil, arkadaşlarıyla kiraladığı aracı kullanırken, jandarma tarafından öldürüldü." dedi.

Mehmet Ali Kurtuluş: 25 Nisan gecesi Manisa Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi mahkûm koğuşundan kaçmaya çalıştığı ileri sürülen Mehmet Ali Kurtuluş adlı mahkum, jandarmalar tarafından öldürüldü. Gece saatlerinde Mehmet Ali Kurtuluş, Rıza Kurt ve Seyran Akman adlı hükümlülerin koğuş kapısında görevli jandarmalardan su istediği ve kendilerine su vermek için koğuşa giren jandarmanın tüfeğini aldıkları iddia edildi. Bahçeye koşan Kurtuluş'un, jandarmaların dur ihtarına uymadığı için öldürüldüğü bildirildi.

Sadi Aslan: 26 Nisan günü Hakkari'nin Yüksekova ilçesine bağlı Dedeler (Zizon) köyü yakınlarında askerlerin açtığı ateş sonucunda Sadi Aslan öldü, Cüneyt Aslan da ağır yaralandı. Nihel deresi yakınlarında hayvan otlatan köylülere, Kamışlı Karakolu'ndan ateş açıldığı bildirildi. Hakkari Valisi Orhan Işın ise bir hırsızlık ihbarını değerlendiren jandarma ekiplerinin, Sadi Aslan ve Cüneyt Aslan'ı takibe aldıklarını iddia etti ve "İhtara uymayan iki kişi kaçmaya başlamış ve teslim olmaları için ekipler havaya ateş açmışlar. Buna rağmen durmayan kişilerin üstüne açılan ateş sonucu Sadi Aslan (35) olay yerinde öldü, Cüneyt Aslan yaralandı" dedi.

Abdullah Üçbaş: Çanakkale'nin Çan ilçesindeki cezaevinden 24 Nisan günü firar eden dört mahkumdan Abdullah Üçbaş, 29 Nisan günü Balıkesir'in Edremit ilçesi Camcı köyü yakınlarında özel tim görevlileri tarafından öldürüldü. Üçbaş'ın "dur ihtarı"na uymadığı iddia edildi. Üçbaş'ın yanında bulunan Daniş Yıldız'ın da yakalandığı bildirildi. Ali Tosun ve Cüneyt Eryeşil ise 27 Nisan günü yakalanmıştı.

Muhammet Bozyiğit: 24 Mayıs gecesi İstanbul Üsküdar'da bir polisin karıştığı kavgayı seyreden Muhammet Bozyiğit adlı kişi söz konusu polisin

Hürriyet-30 Nisan 2001

"Okkan'ın açıkladığı 26 kişilik listede yer alan ve suikasta da karıştığı öne sürülen Sariağaç neden canlı ele geçirilmedi? Suikastın ardından Diyarbakır'ı, en azından belli bir süre terk etti mi?

Terk etmediyse, nasıl bulunamadı?

Okkan suikastında kullanılan silah neden ortadan kaldırılmadı?

Sariağaç yeni bir eylem hazırlığında mıydı?

Polis, beşi çocuk 10 kişinin yaşadığını tespit ettiği bir eve nasıl ateş açarak girebildi?

Örgütte geri hizmete çekildiği, polis kayıtlarında ve yakalanan Hizbullahçılar'ın ifadelerinde varken, Okkan suikastında yer aldığı kesinleşti mi?"

silahından çıkan kurşunla öldü. Edinilen bilgiye göre, saat 19.00 sıralarında Üsküdar Emniyet Müdürlüğü Asayiş Bürosu'nda görev yapan Mustafa adlı komiser yardımcısı ile bir kişi arasında kavga çıktı. Kavgayı yakınlardaki bir binada balkondan izleyen Muhammet Bozyiğit, polislerin havaya ateş açması sonucu göğsünden yaralandı. Bozyiğit kaldırıldığı hastanede öldü.

Şafi Demirağ: Batman'ın Bahçelievler mahallesinde 27 Mayıs günü "Hizbullah üyesi olduğu" iddia edilen bir kişi polisler tarafından öldürüldü. 30 Mayıs günü öldürülen kişinin adının Şafi Demirağ olduğu belirlendi. Polis tarafından yapılan açıklamada, mahallede devriye gezen polislerin saat 20.30 sıralarında 1612. sokakta kuşkulandıkları bir kişiye kimlik sordukları, bu kişinin polisler ateş açması üzerine silahlı çatışma çıktığı ileri sürüldü. Çatışmada, Hakan Kara ve Ahmet Topaloğlu adlı polisler yaralandı. Hakan Kara, 30 Mayıs günü tedavi gördüğü hastanede öldü. Daha sonra düzenlenen operasyonlarda 24 kişi gözaltına alındı.

X.X.: Hatay'ın Reyhanlı ilçesi yakınlarında Türkiye'ye kaçak yollardan girmek isteyen bir gruba askerler tarafından ateş açıldı. Olayda, kaçaklara yardım ettiği ileri sürülen bir kişi öldü, 5'i Irak, biri Gana uyruklu 6 kişi ise kişi gözaltına alındı.

İsmail Kahraman: 6 Temmuz günü İstanbul Avcılar'da polislerin "dur ihtarına uymadığı" iddia edilen İsmail Kahraman (24) adlı kişi öldürüldü. Resmi açıklamada, üzerinden Bülent Doğan adına düzenlenmiş kimlik çıkan Kahraman'ın, polislerin "dur ihtarına" uymadığı ve silahlı çatışma sonucunda öldürüldüğü iddia edildi. Polis yetkilileri, Kahraman'ın çantasından iki el bombası, bir tabanca ve bir DHKP-C bayrağı çıktığını bildirdiler.

Tabancanın, 1 Nisan günü İstanbul Bahçelievler'de Mehmet Sekman ile Kürsat Çağırın, 12 Mayıs günü de İstanbul Ümraniye'de bir eve düzenlenen baskında Fikret Erciyas adlı polislerin öldürülmesi olaylarında kullanıldığı iddia edildi. Kahraman, 8 Temmuz günü Malatya'da toprağa verildi.

Halkın Hukuk Bürosu'ndan yapılan açıklamada, Kahraman'ın öldürülmesi "yargısız infaz" olarak nitelendi. Açıklamada, polisler hakkında suç duyurusunda bulunulacağı belirtildi.

Kahraman'ın öldürülmesini protesto amacıyla 8 Temmuz günü İstanbul Taksim'de düzenlenen gösteriye müdahale eden polisler, 10 kişiyi döverek gözaltına aldı. İsmail Kahraman aynı gün Malatya'da toprağa verildi.

23 Temmuz günü de polisler hakkında suç duyurusunda bulunmak isteyen TAYAD üyelerinin dilekçesi İstanbul Cumhuriyet Savcılığı tarafından "suç duyurusunun Avcılar Cumhuriyet Savcılığı'na yapılması gerektiği" gerekçesiyle alınmadı.

İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, 2002 yılı Ocak ayında İsmail Kahraman'ın öldürülmesi nedeniyle Nihat Çulhaoğlu ve İsmail Erşan adlı polisler hakkında dava açtı.

Abdülhakim Tan: 9 Temmuz günü saat 05.00 sıralarında Diyarbakır'ın Bağlar beldesi Şeyh Şamil mahallesi Cengizler caddesindeki bir eve düzenlenen baskında, Abdülhakim Tan adlı kişi öldürüldü. Resmi açıklamada, "Hizbullah üyelerinin bulunduğu" iddia edilen eve düzenlenen baskında, evdekilerin "teslim ol" çağrısına ateş ederek karışıklık verdikleri öne sürüldü. 6 saat kadar süren çatışmada, birinin adının Selahattin Uslu olduğu öğrenilen iki polis yaralandı. Baskında evde bulunan iki erkek, Remziye Alabalık adlı kadın ve 2 çocuk gözaltına alındı.

Mehmet Altan, Kreyz Ram: 13 Temmuz günü Hatay'ın Yayladağı ilçesi Hisarcık köyü yakınlarında jandarmaların dur ihtarına uymayan bir minibüse ateş açılması sonucunda, minibüs sürücüsü Mehmet Altan ve Hindistan uyruklu Kreyz Ram öldü, Mısır uyruklu Muhammet Hasan, İbrahim Şükrü, Marşit Taha, Abdolvahap Mahmut, Eşref Süleyman, Hindistan uyruklu Muhammet bin Haris ve Muhammet Semmin de yaralandı. Minibüsün, Türkiye'ye kaçak yollarla giren mültecileri taşıdığı belirlendi.

Zeki Çulha: Çorum'un Laçın ilçesinde, jandarmaların yanlışlıkla açtığı ateş sonucu Zeki Çulha adlı öğretmen öldü. Edinilen bilgiye göre, Şaziye Taşgözklek adlı kadın 30 Temmuz gecesi saat 02.00 sıralarında Yenimahalle 2. sokaktaki evlerinin terasında hırsız olduğu gerekçesiyle jandarmayı aradı. Bu sırada aynı evin alt katında oturan öğretmen Zeki Çulha da hırsızı yakalamak için tabancasını alarak dışarı çıkmak istedi. Kapıda bekleyen bir jandarmanın yaklaşık 8 metre mesafeden açtığı ateş sonucunda Zeki Çulha öldü. Olaydan sonra yapılan açıklamada, Çulha'nın Gökhan Baz adlı er tarafından "yanlışlıkla" öldürüldüğü ileri sürüldü. Ancak görgü tanıkları Zeki Çulha'ya Astsubay Yakup Erden'in ateş ettiğini açıkladılar.

Daha sonra Laçın Cumhuriyet Savcılığı'nın sürdürdüğü soruşturma çerçevesinde, Gökhan Baz adlı er tutuklandı. Savcılığın tutuklanmasını istediği Astsubay Yakup Erden ve er Sinan Çelik ise Laçın Sulh Ceza Mahkemesi tarafından serbest bırakıldı. Savcılığın bu karara itirazını değerlendiren Çorum Asliye Ceza Mahkemesi, Erden ve Çelik'in de tutuklanmasına karar verdi.

Laçın Cumhuriyet Savcılığı daha sonra üçü tutuklu beş jandarma hakkında dava açtı. İddianamede, jandarmaların "yasal sınırları aşarak adam öldürdükleri" gerekçesiyle 30 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmesi istendi. Astsubay Yakup Erden, erler Gökhan Baz ve Sinan Çelik'in tutuklu, Ali Kemal Çalışkan ve Hacı Yusuf Dağ adlı erlerin de tutuksuz yargılandığı dava Çorum Ağır Ceza Mahkemesi'nde sürüyor.

Akkise/Konya Olayları

9 Ağustos gecesi Konya'nın Ahırlı ilçesi Akkise beldesinde jandarmaların halkın üzerine ateş açması üzerine Hasan Gültekin (20) adlı genç öldü, en az beş kişi ve 30 kadar da asker yaralandı.

Edinilen bilgiye göre, Akkise beldesine gelen Ahırlı Jandarma Karakolu Komutanı Astsubay Recep Karabacak komutasındaki 20 kadar jandarma belde meydanındaki kahvelerde kimlik kontrolü yaptı. Askere gidecek gençlerin arkadaşlarıyla eğlendiği kahvede, üzerinde kimlik bulunmayan iki gencin götürülmek istenmesi üzerine gerginlik yaşandı. Çıkan kavgada bazı kişiler hafif yaralandı.

Olayın büyümesi üzerine jandarmalar beldeden ayrıldı. Recep Karabacak'ın durumu bildirdiği Ahırlı Jandarma Bölük Komutanı Astsubay Ali Çalışkan, bir saat sonra Bozkır ve Yalınhüyük ilçelerinden takviye aldığı 100 kadar jandarma ile birlikte beldeye geldi. Beldeye ana yol yerine ara yollardan giren jandarmalar meydanı kuşatırken sivil giysili olduğu belirtilen Çalışkan'ın, elinde tüfekle bir masanın üzerine çıkarak, "Nedir sizden bu çektiğim?" diyerek konuşma yaptığı, kalabalığı ve jandarmaları sakinleştirmeye çalışan Akkise Belediye Başkanı Abdullah Kayaalp ve beldenin ileri gelenlerinin de bu sırada jandarmalar tarafından dipçikle uzaklaştırıldığı ileri sürüldü.

Meydanda toplananlarla jandarmalar arasında itiş kakış başlayınca Çalışkan'ın halkın üzerine ateş açtığı, jandarmalara da ateş etmeleri emri verdiği bildirildi. Ateş sonucunda Hasan Gültekin (21) olay yerinde öldü. Olayda Sami Tokmak, Kemal Candan ve İsmet Taşbaşı adlı kişiler silahla, çok sayıda kişi de dipçik darbesiyle yaralandı.

Olaylar üzerine beldeye İçişleri Bakanlığı tarafından müfettiş gönderildi. Daha sonra yapılan resmi açıklamada, toplanan kalabalığın askerlere saldırdığı ve bu sırada silah kullanıldığı iddia edildi. Açıklamada, olayda 10'u rütbeli 33 askerin yaralandığı ve 5 askeri aracın tahrip edildiği ileri sürüldü.

Bu arada Çalışkan'ın, bir süre önce bir kaçakçılık olayını izlerken Akkise'de tarlada çalışan kadınlara ateş açtığı ve Ümmügülüm Erbil (56) adlı kadını dövdüğü ileri sürüldü.

Mazlum-Der Konya Şube Başkanı Mustafa Akmeşe, Adem Seleş ve Avukat Mustafa Atılğan tarafından hazırlanan raporda, olayın geçmişte yaşananlarla bağlantılı olduğu vurgulandı. 6 ay önce Ahırlı İlçe Jandarma Bölük Komutanlığı'na atanan Astsubay Ali Çalışkan'ın Akkise'de yaşananlar üzerinde baskı kurmak istediği belirtilen raporda, Çalışkan'ın 3 ay kadar önce kaçak aramak gerekçesiyle bir düğün evini izinsiz olarak aradığı, sadece kadınların bulunduğu eve taciz ateşi açtığı, bu evde gözaltına alınan bir

genci 8 gün gözaltında tutarak işkence yaptığı vurgulandı.

Raporda, bu olaydan 2 ay sonra ise yine Astsubay Ali Çalışkan'ın, kimlik kontrolü sırasında kimliğini vermediği için gözaltına aldığı Şükrü Gültekin (öldürülen Hasan Gültekin'in ağabeyi) ve Ali Araç adlı kişilere gözleri bağlı olarak 1,5 saat kadar işkence yaptığı belirtildi. Raporda, "Ali Araç'ın bir kulağından hâlâ kan gelmektedir. Ayrıca Şükrü Gültekin son olayda da sırtından aldığı dipçik darbeleriyle ağır şekilde yaralanmıştır. Bu ve benzeri olaylar nedeniyle Jandarma Astsubay Ali Çalışkan'ın savcı tarafından uyarıldığı da halk tarafından nakledilmiştir" denildi.

9 Ağustos gecesi meydana gelen olayın ayrıntılı olarak anlatıldığı raporda, kimlik kontrolü için beldeye gelen jandarmaların halka kötü davrandığı ifade edildi. Jandarmaların ikinci kez Akkise'ye gelmesinden sonra yaşananlar raporda şöyle anlatıldı:

"Bu sefer askerlerin başında sivil elbiseli olarak İlçe Jandarma Bölük Komutanı Astsubay Üstçavuş Ali Çalışkan yer almıştır. Halkı beldenin meydanına dipçik darbeleriyle ve hakaretlerle toplamışlardır. Bu arada da devamlı etrafa ateş açılmaktadır. Kendinden geçmiş bir şekilde bağırıp çağıran, halka küfürler eden ve bir elinde tabanca ve bir elinde otomatik tüfekle etrafa ateş eden Astsubay Çalışkan, gerek Belediye Başkanı Abdullah Kayaalp, gerek beldenin ileri gelenlerinin uyarılarına kulak asmamıştır. Yaklaşık olarak 20 dakika süresince bir kısım askerler havaya ateş ederken, bir kısım askerler ise suç delili olan mermi kovanlarını toplamışlardır. Çevredeki cami, evler ve belediye binasında kurşun izleri müşahade edilmiştir. Resmi rakamlarda 920 olan mermi sayısının aslında binlerle ifade edileceği belirtilmiştir. Çünkü olay 24.00 civarlarında bitmesine rağmen, tahkikat sabahleyin 07.00 civarında başlamıştır."

20 dakika süren yayılım ateşi sonucunda askere "araç bin" emrini veren Ali Çalışkan'ın, halkın arasından çevreye ateş ederek araçlara doğru yürüdüğü kaydedilen raporda; "Bu ateş sırasında Hasan Gültekin'in amcası Yusuf Gültekin; Astsubay Ali Çalışkan'ın bir kişiyi öldürüp 4 kişiyi yaraladığını görmüştür. Hasan Gültekin, karnından aldığı tek kurşun yarası sonucu ölmüştür. Daha sonra jandarmalar olay mahallini terk etmişlerdir. Ahırlı Kaymakamı Fatih Yılmaz'a haber verilmiştir. Saat 02.00 civarlarında resmi yetkililer beldeye gelmişlerdir. Resmi açıklamalarda yer verildiğinin aksine, hiçbir jandarma olay sırasında yaralanmamış ve karşılık görmemiştir. Askeri araçlara da hiçbir şekilde zarar verilmemiştir" denildi.

Mazlum-Der raporunda, resmi yetkililerin delilleri karartarak olayı bir çatışma ve arbede gibi göstermek istediği, bu konuda belde ahalisine ve resmi yetkililere baskı yapıldığının gözlemlendiği ifade edildi. Raporun son bölümünde şu soruların yanıtlanması gerektiği belirtildi:

* Herkesin isim isim bilindiği bir beldede, kimlik yoklaması için bu kadar önem kazanmaktadır?

* Ali Çalışkan'ın hareketi ferdi midir, olaydan Ahırlı Kaymakamı ve İl Jandarma Alay Komutanı'nın haberi var mıdır?

* Olay 24.00 civarlarında bitmesine ve 02.00 civarlarında resmi yetkililerin gelmesine rağmen soruşturma ve delil toplama faaliyetleri neden sabah 07.00'de başlayabilmiştir?

* Cami minaresine neden 86 kurşun sıkılmıştır?

* Olaya karışan asker ve rütbelilerin isimleri nelerdir? Bu askerlerin hemen başka illere gönderildiği doğru mudur?

* Yaralandığı iddia edilen askerlerin kimlik bilgileri neden verilmemiştir?

* Bu olayla ilgili gözaltına alınanlar var mıdır?

* Yaralanan askerler ve tahrip edilen araçlar neden iki gün sonra açıklanmıştır?

Soruşturma çerçevesinde Astsubay Ali Çalışkan'ın görevden alındığı öğrenildi.

12 Ağustos günü savcılıkta ifadesi alınan Ahırlı Jandarma Bölük Komutanı Kıdemli Astsubay Ali Çalışkan, şunları söyledi:

"Astsubay Recep Karabacak komutasında Akkise'ye giden 20 kişilik birlik saldırıya uğradı, olayın büyümemesi için geri çekildi. Acil durum nedeniyle sivil kıyafetle, 50 kişilik kuvvetle Akkise'ye gittim. Cumhuriyet Meydanı'nda, herkesin duymasına için masaya çıkıp yardımcı olunmasını istedim. Sandalye attılar, başımdan yaralandım. Saldırıyı durdurmak için elimdeki silahla havaya ateş açtım. Kalabalık, ere de saldırınca, uyarı ateşi için emir verdim. Üzerimize her taraftan taş, sopa, sandalye ve boş sebze kasası yağıyordu. Hızla köyü terk ettik."

Ali Çalışkan, 13 Ağustos günü de Jandarma Genel Komutanlığı tarafından İl Jandarma Komutanlığı emrine alındı.

İçişleri Bakanlığı tarafından görevlendirilen müfettişlerin ilk inceleme sonucunda hazırladıkları raporda, "Jandarmanın saldırıya uğrayan personelini kurtarmak için silah kullanmak zorunda kaldığı" ³ ileri sürüldü. Raporda, olayın "umuma açık yerlerin kontrolü" sırasında meydana geldiği belirtildi ve "jandarmanın, çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu kahvehanede yaşı küçük olduğu değerlendirilen bir şahıstan kimliğini istediği, bu sırada gösterilen direniş çevredekilerin de katılımıyla büyüyen kalabalığın kimliği olmayan ve direnen iki genci jandarmanın elinden zorla aldığı" anlatıldı. Jandarmanın ikinci kez beldeye geldiğinde "hakaret ve direnişe karşılaştığı ve saldırıya uğradığı" ileri sürülen raporda, "Olayın jandarmanın saldırıya uğrayan personelini kurtarmak için silah kullanmak zorunda kalmasından

kaynaklandığı, ateş açılmasının kişileri yaralamak veya zayıf etmek amacıyla olmadığı, uyarı amaçlı, topluluğu dağıtmak ve kalabalıktan kurtarmak amacıyla taşıdığı anlaşılmıştır" denildi.

İçişleri Bakanı Rüstü Kazım Yücelen 15 Ağustos günü düzenlediği basın toplantısında gazetecilerin konuya ilişkin sorusunu yanıtlarken "olayın münferit ve komuta zafiyetinden kaynaklanmış olabileceğini" iddia etti.

Resmi açıklamalarda ve mülkiye müfettişlerinin raporunda "halkın jandarmalara saldırdığı ve ateş açtığı" yolundaki iddialar üzerine Akkise Belediye Başkanı Abdullah Kayaalp (ANAP), beldedeki dört muhtarla birlikte 16 Ağustos günü bir basın toplantısı düzenledi. Kayaalp, olaylardan Recep Karabacak ve Ali Çalışkan'ın sorumlu olduğunu ifade ederek halkın jandarmaya karşı koymadığını ve askere saldırının söz konusu olmadığını savundu. Kayaalp, "Jandarma, normal kimlik kontrolü yapmadı. Vatandaşa hakaret etti, küfürler yağdırdı ve dipçiklerle vurdu. Buna rağmen askere saldırıda bulunulmadı. Jandarma komutanı emriyle, vatandaşın üzerine ateş açıldı. Binlerce mermi yakıldı. 25 askerin yaralandığı, iki gün sonra ortaya çıkıyor. Hastanelere sorduk. Hiçbir yerde er veya erbaş kaydı yok. Olay yerinde de yakıcı, delici, kırıcı gibi en ufak bir suç aleti yok. Askeri araçların tahrip edildiği iddia ediliyor. Peki basın mensupları buraya geldiğinde, bu araçlar neredeydi? Akkise halkı, askerin üzerine ateş açmamıştır. Çalışkan, 'Burada 50 kişiyi öldürme hakkım var. Bana kimse hesap soramaz' diye vatandaşlara ateş açtı." dedi.

Konya Cumhuriyet Savcılığı Aralık ayında Astsubay Ali Çalışkan hakkında dava açtı. Soruşturmada Ahırlı Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan dosya, Seydişehir Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderildi. Seydişehir Ağır Ceza Mahkemesi de dosyayı, Çalışkan "zabıta amiri olduğu için" Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası'nın 154. maddesi uyarınca Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'ne gönderdi. Genel Müdürlük de, dosyanın Konya Ağır Ceza Mahkemesi tarafından incelenmesine ve dava açılmasına karar verdi. Bunun üzerine Konya Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, Çalışkan'ın "kasten adam öldürmek, kasten adam öldürmeye teşebbüs etmek ve kötü muamele" suçlarından hapis cezasına mahkum edilmesi istendi. Çalışkan, Konya 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanacak. Bu arada Ahırlı Cumhuriyet Savcılığı da, vatandaşlar ve jandarmalar hakkında "görevli memura direnmek ve kötü muamele" iddialarıyla dava açtı.

³ 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu uyarınca 17 Aralık 1983 tarihinde çıkarılan yönetmelik "son çare" olarak silah kullanılmasını düzenliyor. Yönetmelikte, savunmaya yönelik aletlerle güvenliğin sağlanamaması durumunda silah kullanılması öngörülüyor. Yönetmelik, "ateşli silahların kullanılmasında öncelikle havaya, etkili olmaması halinde ayağa, bütün bunların sonuç vermemesi halinde hedef gözetilmeden ateş edilmesi gerektiğini" belirtiyor.

Hürriyet İç: Konya'da bir işadamının oğlu Mustafa Böge'nin (13) kaçırılması ve çocuğun serbest bırakılması için düzenlenen buluşma sırasında polis memuru Salih Başkol'un silahla yaralanması olayları nedeniyle aranan Hürriyet İç (38) adlı kişinin, 11 Ağustos günü Konya'nın Kaşınhanı beldesinde saklandığı eve polisler tarafından düzenlenen baskın sırasında intihar ettiği ileri sürüldü.

Hüseyin Aslan: 13 Ağustos gecesi saat 23.30 sıralarında Tokat'ın Erbaa ilçesine bağlı Akarçay beldesi yakınlarında dur ihtarına uymadığı ileri sürülen Hüseyin Aslan (73) adlı köylü jandarmalar tarafından öldürüldü. Evinden 300 metre uzaktaki bahçesine su yolu açmak için gittiği sırada öldürülen Aslan'ın, işitme sorunu olduğu öğrenildi.

Yusuf Alver: 16 Ağustos günü Edirne'nin İpsala ilçesine bağlı Sarıcaali köyü yakınlarındaki askeri bölgede, "dur ihtarına uymayan Yusuf Alver adlı kişinin, askerin elindeki tüfeğe takılı kasaturanın saplanması sonucu öldüğü" ileri sürüldü. Anadolu Ajansı'nın haberine göre, Gerenlik bölgesinde, 26 kişiyi sınırı geçirmek için askeri bölgeye sokan Yusuf Alver'e (35) Sedat Başakçı adlı er dur ihtarında bulundu. Haberde, Yusuf Alver'in dur ihtarına uymayarak askerin üzerine yürüdüğü sırada Başakçı'nın elindeki tüfeğe takılı kasaturanın saplanması sonucu ağır yaralandığı öne sürüldü. Yusuf Alver, İpsala Devlet Hastanesi'ne götürülürken yolda öldü.

Sulhaddin Üruk: Adana'nın Pozantı ilçesine bağlı Tekir yaylasında bir eve 5 Eylül günü düzenlenen baskında "Hizbullah'ın üst düzey yöneticilerinden olduğu" iddia edilen Sulhaddin Üruk adlı kişi öldürüldü.

İçişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, polislerin dur ihtarına uymayan Üruk'ün evden kaçmaya çalışırken öldürüldüğü iddia edildi. Görgü tanıkları, çatışma sürerken saat 04.40 sıralarında sabah ezanı okunduğunu bu sırada Sulhaddin Üruk'ün "Namazımı kılayım, teslim olacağım" diye bağırması üzerine polislerin ateşi kestiğini söylediler. Evde yangın çıkınca Üruk'ün evdeki belgeleri yakmak için zaman kazanmaya çalıştığını anlayan polislerin yeniden operasyona başladığı bildirildi. Üruk'ün balkondan atlayarak kaçmaya çalışırken öldürüldüğü ileri sürüldü.

Resmi açıklamada evde bulunan "Hizbullah üst düzey yöneticilerinden" Hacı Bayancık, Halil Aslan sahte kimlikli Remzi Kaçar, Mehmet Veysi Özel, Zeynep Bozan ve yedi çocuğun gözaltına alındığı bildirildi.

Açıklamada, aynı operasyon çerçevesinde Niğde'nin Çiftehane ilçesindeki bir eve düzenlenen baskında da üzerinde Naci Mungan sahte kimlikli Fadıl Şanı ve Nazmiye Güneş sahte kimlikli Adile Aslan adlı kadının gözaltına alındığı bildirildi.

Gözaltına alınanlardan Zeynep Bozan ve Adile Aslan, 7 Eylül günü Adana DGM tarafından tutuklandı. Osman Koç, Durmuş Ali Akalın ve Kerim Şimşek ise tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Hacı Bayancık, Remzi Kaçar, Mehmet Veysi Özel ve Fadıl Şanı ise 14 Eylül günü Diyarbakır DGM tarafından tutuklandı.

Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nden yapılan açıklamada bu kişilerin, Konca Kuriş (16 Temmuz 1998 tarihinde Mersin'de kaçırıldı. Cesedi 2000 yılı Ocak ayında Konya'da bir evde bulundu.), Zehra Vakfı Başkanı İzzettin Yıldırım, Vakıf yöneticisi Mehmet Kanlıbıçak (Yıldırım ve Kanlıbıçak'ın cesetleri aynı dönemde İstanbul'da bir evde bulundu), adı Susurluk olayında da geçen Mehmet Sümbül, İran gizli servisi SAVAMA tarafından ajan ilan edilen Cihangir Gaffari Negiş ile işadamları Ahmet Atçı, Ömer Çınar, Nezir Aslan, Mehmet Şehit Avcı, Kadri Tüzer, Mahmut Kaymaz, İsmail Aksoy ve soyadları belirlenemeyen Alican ve Yusuf adlı iki kişinin kaçırılarak öldürülmelerinden sorumlu oldukları iddia edildi.

Mustafa Demir: 13 Eylül günü Edirne'nin Keşan ilçesinde, evini boşaltmak istemeyen Mustafa Demir (70) adlı kişi, polisle silahlı çatışmaya girdi. Olayda, Demir ve Nuri Tanışman adlı polis öldü. Edinilen bilgiye göre, belediye görevlilerinin evindeki çöpleri boşaltmasına karşı çıkan Mustafa Demir, tartışmanın büyümesi üzerine pompalı tüfek ile çevreye rastgele ateş açtı. Bunun üzerine polis ve jandarma ekipleri evi kuşattı. Demir'in tüm uyarılara rağmen evi boşaltmaması üzerine içeriye gaz bombası atıldı. Daha sonra çıkan silahlı çatışmada Mustafa Demir ve Nuri Tanışman adlı polis memuru öldü, Keşan Emniyet Müdürü Hasan Özcan ile Hasan Kör, Mustafa Gürsoy ve Fatih Hacıoğlu adlı polisler yaralandı.

Halit Aslan, Ebuzeyt Aslan: İHD, Halit Aslan (62) ve Ebuzeyt Aslan (47) adlı kişilerin Şırnak'ın Beytüşşebap ilçesinde 7 Eylül günü güvenlik görevlileri tarafından öldürüldüğünü açıkladı. İHD Bölge Temsilcisi Hanefi Işık yaptığı açıklamada, Aslan ailesine 15 Eylül günü telefon eden bir kişinin "Halit Aslan ve Ebuzeyt Aslan'ın Yeşilöz köyü Geçitli mezrası Dereyatağı bölgesinde öldürüldüğü" haberini verdiğini söyledi. Hanefi Işık, iki köylünün tarladan ürün toplamak için Van'dan bölgeye gittikten sonra kendilerinden haber alınmadığını bildirdi. Hanefi Işık, Halit Aslan ve Ebuzeyt Aslan'ın cenazelerinin "güvenlik" gerekçesiyle ailelerine verilmediğini de kaydetti.

Halit Aslan ve Ebuzeyt Aslan'ın cenazeleri 2002 Ocak ayı itibarıyla yakınlarına verilmedi. İHD Diyarbakır Şubesi yetkililerinden alınan bilgiye göre, Halit Aslan ve Ebuzeyt Aslan'ın cenazelerinin verilmesi için yapılan girişimlerden bir sonuç alınmadı.

İHD Bölge Temsilcisi Hanefi Işık, İçişleri Bakanlığı'na, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na, OHAL Bölge Valiliği'ne, İnsan Haklarından Sorumlu

Devlet Bakanlığı'na, Şırnak Valiliği'ne, Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığı'na, Beytüşşebap Cumhuriyet Başsavcılığı'na ve Beytüşşebap Kaymakamlığı'na konunun araştırılması, ölüm olayı ile ilgili sorumluların tespit edilmesi, otopsi ve teşhis için gerekli diğer işlemlerin yapılması ve cesetlerin ailelerine teslim edilmesi yönünde başvurularına rağmen bugüne kadar herhangi bir yanıt alamadıklarını bildirdi.

Halit Aslan ve Ebuzeyt Aslan'ın yakınları Ekim ayında AIHM'e başvurdu. Avukat Osman Baydemir, Hukuk Komisyonu'ndan avukatlar Reyhan Yalçındağ, Metin Kılavuz, Cihan Aydın ve Ayla Akat aracılığıyla Ekim ayı sonunda yapılan başvuruda, tüm girişimleri karşın, Halit ve Ebuzeyt Aslan'ın cesetlerinin yakınlarına verilmediği bildirildi.

Halit Aslan ve Ebuzeyt Aslan'ın, 26 Haziran ve 8 Temmuz günleri Beytüşşebap'ın Ilıcak (Germav) köyü yakınlarında mayına basan İsmail Kıvrak adlı askerinin ölümü, Turhan Ataş, Sebahattin Çoban, Ali Osman Tekel, Nihat Döner, Gürkan Sarı ve Abdullah Demir adlı askerlerin de yaralanması üzerine Ilıcak, Ortalı, Dağaltı ve Aşat köylerine uygulanan baskılar sırasında gözaltına alınan ve işkence gören köylülerin akrabası oldukları bildirildi. (Bkz. Zorunlu Göç Sayfa xxx)

Bu olayın ardından Diyarbakır DGM Savcılığı, söz konusu köylülerin de arasında bulunduğu 31 köylü hakkında 1 Kasım günü dava açtı. İddianamede, Ulucak köyünden 28 Temmuz günü kaçarak baskıları İHD Diyarbakır Şubesi'ne haber veren Kasım Aslan ve bölgeye giden insan hakları heyetine köylerde yaşananları anlattığı için gözaltına alınıp işkence gören Rasim Aşan adlı gencin akrabalarının da bulunduğu köylülerin mayınları yerleştirdikleri ve PKK militanlarına yardım ettikleri iddia edildi.

İddianamede, Şemsettin Abi (23-tutuklu), Cafer Aslan (23-tutuklu), İsa Abi (30-tutuklu), Yasin Abi (22-tutuklu), Keser Acar (47-tutuklu), Fahri Ceylan (34-tutuklu), Şehmus Abi (26-tutuklu), Kemal Acar (26-tutuklu), Sadun Yeşil (23-tutuklu), Hamit Acar (29-tutuklu), Orhan Abi (23-tutuklu), Yakup Ceylan (55-tutuklu), Kerim Acar (37-tutuklu), Karaman Abo (37-tutuklu), Ali Abo (52) ve Nazmi Abi (36-tutuklu) hakkında TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezası istendi.

Davada, Mirza Aşan (38-tutuklu), Naif Aşan (62-tutuklu), Yakup Aşan (47-tutuklu), Ekrem Aşkan (23-tutuklu), Nezir Abo (49-tutuklu), Zeydin Aşan (29-tutuklu), Hekim Aslan (23-tutuklu), Hakkı Aşan (25-tutuklu), Turan Aslan (30-tutuklu) ve Bahattin Aslan (27-tutuklu) TCY'nin 168/2 ve Terörle Mücadele Yasası'nın 5. maddesi uyarınca, İsa Abi (37-tutuklu), Ahmet Abi (46-tutuklu), Faki Aşkan (23), Nazmi Aslan (37) ve Cemil Abi (42) de TCY'nin 169 ve Terörle Mücadele Yasası'nın 5. maddesi uyarınca hapis cezası istemiyle yargılanıyor.

Davanın 7 Aralık günü yapılan ilk duruşmasında Mirza Aşan, Naif Aşan, Yakup Aşan, İsa Abi (37), Ekrem Aşkan, Nezir Abo, Zeydin Aşan, Hekim Aslan, Hakkı Aşan Turan Aslan ve Ahmet Abi tahliye edildi. Davaya, 7 Şubat 2002 tarihinde devam edilecek.

Haşim Beyazgül: Haşim Beyazgül (25) adlı sağır-dilsiz gencin 19 Eylül günü Van'ın Başkale ilçesi Yüksel köyü yakınlarında askerler tarafından öldürüldüğü bildirildi. Haşim Beyazgül'ün yakınları, İHD Van Şubesi'ne yaptıkları başvuruda, 19 Eylül günü Haşim Beyazgül'ün hayvan otlattığı bölgede askerlerin İran'dan mazot getiren köylülere karşı operasyon düzenlediğini, operasyonu haber alan köylülerin kaçtığını, silah seslerini duyamayan Haşim Beyazgül'ün ise olay yerinden uzaklaşmadığını anlattılar. Yakınları, sol koltuk altına isabet eden tek kurşunla ölen Haşim Beyazgül'ün cesedinin olay yerinde bir çukura konulup üzerinin örtüldüğünü, 20 Eylül günü Kinyas Şahin adlı köylünün haber vermesi üzerine cesedi bulduklarını bildirdiler. İHD'nin raporunda, Uğurlu köyünden Bülent Çeri, Daştan Çeri, Abdülselem Çeri ve Medeni Çakır adlı köylülerin olayı gördükleri ve savcılığa ifade verdikleri kaydedildi. Bülent Çeri'nin ifadesinde, "rütbeli bir askerin ellerinin ve giysilerinin kanlı olduğunu" söylediği öğrenildi.

Fahri Erçin: 11 Ekim günü İstanbul Kasımpaşa'da polislerin dur ihtarına uymadığı öne sürülen Fahri Erçin adlı kişi öldürüldü. Erçin'in "kapkaç ve hırsızlık suçlarından sabıkalı olduğu" bildirildi. Erçin'in yanında bulunan Fahrettin Mete adlı kişi gözaltına alındı. Ahmet Aras, Yusuf Duman ve Serkan Taşkın adlı polisler hakkında soruşturma açıldığı bildirildi.

Selma Kılıç, Necdet Demirkandan, XX: 17 Ekim günü saat 05.00 sıralarında Diyarbakır'ın Silvan ilçesi Konak mahallesinde bir eve düzenlenen baskında Selma (Gurbet) Kılıç (18), Necdet Demirkandan ve adı öğrenilemeyen Suriye uyruklu bir kişi öldürüldü. Ev sahibi Kasım Kılıç'ın kızı Selma Kılıç'ın evin arkasındaki depoda karnından vurulduğu, daha sonra bindirildiği polis panzerinde başına da ateş edildiği ortaya çıktı. Baskında Savaş Kılıç (8) adlı çocuk da yaralandı.

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından yapılan açıklamada ise, öldürülenlerin PKK militanı olduğu, çatışmada 2 güvenlik görevlisinin de yaralandığı ileri sürüldü. İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen de gazetecilere yaptığı açıklamada, "PKK militanları tarafından güvenlik görevlilerine ateş açıldığını ve çatışmada üç kişinin öldürüldüğünü" iddia etti.

Kılıç ailesinin verdiği bilgiye göre, baskın şöyle gerçekleşti:

"Saat 05.00 sıralarında baskın düzenleyen polisler evde arama yaptı. Aramada herhangi bir suç unsuru bulunamaması üzerine polisler yanlarına Selma Kılıç'ı da alarak evin altındaki depoya indiler. Evde tutulan

Kılıç ailesi, Selma Kılıç'ın depoya girmesini isteyen polisler "Hayır ben girmem siz girin" dediğini, bunun üzerine dövüldüğünü, yanlarındaki polislerin telsizlerinden duyduklarını anlattılar.

Olayı evinin camında izleyen Selma Kılıç'ın halası Zeyno Alkan şunları söyledi:

"Bulduğum pencere Gurbet'in götürüldüğü yeri ayna gibi görüyordu. Gurbet'le tartışmaya başladılar. İçeri girmesini istediler, o kabul etmedi. Zaten sinirli bir kızdır. İyice sinirlenmişti. Önce dövüldü. Sonra özel timlerden biri silahını çektiği gibi Gurbet'i karnının sol tarafından vurdu. Gurbet bağırma başladı. Bu sırada onlar da kendi arasında tartışmaya başladılar. Kız yerdedi."

Selma Kılıç'ın yaralandığı sırada depoda bulunan iki PKK militanının üzerlerindeki bombaları patlatarak intihar ettikleri öğrenildi.

Kızının bağırması üzerine evden çıkan anne Remziye Kılıç, "Kızı yerde görünce bağırma başladım. 'Kızın da teröristmiş' dediler. Kız yerde yatıyordu ama yaşıyordu da. Yaralı halde bağırıyordu. Yanına yaklaştırmadılar. Birkaç özel tim beni aralarına alıp dövüldü. Üzerimdeki elbisemi çekiştirip yırttılar. Eşimi de dövmeye başladılar. Eşim bir yandan bağırıyor, kızım bir yandan bağırıyordu. Hepimizi topladılar, Gurbet'i de dört saat sonra panzere koyup hastaneye götürdüler." dedi.

Amcası Hüseyin Kılıç da, cenazeyi alırken, emniyet yetkililerinin kendilerine, "Kızınızı terörist ilan etmeyeceğiz. Özür dileriz. Cenazenizi gece gömün, olay çıkmasın" dediklerini söyledi.

Baskından sonra Murat Kılıç, Kübra Kılıç, İbrahim Kılıç, Zozan Kılıç, Barış Kılıç, Remziye Kılıç, Reşit Kılıç, Soner Kılıç, Mehdi Kılıç, Yasemin Kılıç, Ali Kılıç, Mehmet Kılıç, Sadiye Kılıç, Songül Kılıç, M. Emin Kılıç, Ferih Kılıç, Kamil Kılıç, Adil Kılıç, HADEP İl Genel Meclisi üyesi Adil Kılıç, Çetin Kılıç, Cemal Kılıç ve Mevlüt Kılıç adlı kişiler gözaltına alındı. Çevredeki evlerden de gözaltına alınanlar olduğu bildirildi. Gözaltına alınanlardan Selma Kılıç'ın babası Kasım Kılıç, Adil Kılıç ve Reşit Kılıç, Diyarbakır DGM tarafından tutuklandı. İHD Diyarbakır Şubesi avukatlarından Cihan Aydın ve Reyhan Yalçındağ, tutuklanan üç kişiye gözaltında işkence yapılması nedeniyle, 31 Ekim günü Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Avukatların üç kişinin öldürülmesi nedeniyle, kesin otopsi raporlarının açıklanmasından sonra suç duyurusunda bulunacakları bildirildi.

Kasım ayı başında avukatlar Cihan Aydın ve Reyhan Yalçındağ, güvenlik görevlileri hakkında suç duyurusunda bulundular.

Öldürülen Selma Kılıç'ın babası Kasım Kılıç'ın anlatımlarına yer verilen dilekçede eve gelen polislerin Selma Kılıç'ı alt kattaki ambara indirdiği,

polis telsizlerinden "arama yaptık ama içeride hiçbir şey bulamadık" anonsunun geçmesinin ardından silah seslerinin duyulduğu belirtildi. Dilekçede, daha sonra evden çıkarılan Kasım Kılıç'ın, kapının önünde bekletildiği ve bu sırada evin bulunduğu sokağın başındaki tandırın yanında kızı Selma Kılıç'ı yerde yaralı yatarken gördüğü bildirildi.

Suç duyurusunda Kasım Kılıç'ın kardeşi Reşit Kılıç'ın ağzından olay şöyle anlatıldı:

"17 Ekim günü sabah saat 05.30-06.00 sularında kapımız çalındı. Kim olduklarını sormamız üzerine 'Polis kapıyı açın' diye seslendiler. Bunun üzerine kardeşim Kasım kapıyı açtı. İçeriye çok sayıda polis ve asker giyimli ellerinde uzun namlulu silah bulunan kişiler girdi. İçeri girer girmez 'Teröristler nerede' diye bağırıldılar. Biz, evde terörist olmadığını ve evi arayabileceklerini söyledik. Olay sırasında evde 20 kişiydik. Bizleri evin mutfağına kapattılar ve evde arama yapmaya başladılar. Ancak, evin sakinleri dışında kimse yoktu. Bunun üzerine evin depo ve ambar olarak kullanılan bodrum katının anahtarını istediler. Kasım'ın kızı Selma anahtarını alıp güvenlik görevlileri ile birlikte dışarı çıktı. Ambar olarak kullandığımız yerin kapısı dışarı açılıyor. Dışarı çıktuktan sonra önce 1-2 el silah sesi geldi. Ardından da seri şekilde silah sesleri duydum. Kardeşim Kasım kızının sesini duyunca dışarı çıkmak istedi. Ancak bahşimizde bulunan güvenlik görevlileri izin vermediler ve kardeşimi dövüp ona küfür ettiler. Kısa bir süre sonra ben ve kardeşim Kasım'ı dışarı çıkardılar. Komşumuz Mehmet'in evinin bahçesinde bulunan etrafı naylonlarla çevrili yerde tütünlü asılmıştı. Önce bize ağaçtan yapılmış bu yerin etrafında bulunan naylonları söktürdüler. Ardından elimize uzun ağaçlar verip asılı durumda olan tütünlüleri sağa sola çekmemizi istediler. O sırada etrafımızda çok sayıda güvenlik görevlisi elindeki uzun namlulu silahlar ile ateşe hazır bir şekilde bekliyordu. Ancak orada da hiç kimseyi bulamadılar."

Diyarbakır DGM Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2001/1769 sayılı hazırlık dosyasında yer alan 17 Ekim 2001 tarihli "Ölü Muayene ve Otopsi" zaptında Selma Kılıç'ın ölüm nedeninin "Göğsün sol yan tarafına isabet eden bir adet mermi çekirdeğinin meydana getirdiği dalak, mide ve karaciğer sol lop uç kısmında yaralanmasına bağlı karın içi ve dış kanamadan öldüğü" olduğu belirtildi. Suç duyurusunda, Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı tarafından hazırlanan 19 Ekim 2001 tarihli raporda, Selma Kılıç'ın ellerinde yapılan incelemede "barut izi bulunmadığı" yönündeki raporuna da yer verildi.

Bu arada baskından sonra tutuklanan Kasım Kılıç, Adil Kılıç ve Reşit Kılıç'ın ifadesini alan Diyarbakır DGM Hakimi'nin de ifadeler üzerine güvenlik görevlileri hakkında suç duyurusunda bulunduğu bildirildi.

Burhan Koçkar: 30 Ekim günü saat 24.00 sıralarında Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesinde bir eve düzenlenen baskında Burhan Koçkar (30) adlı kişi öldürüldü.

Edinilen bilgiye göre, Ahmedî Xani mahallesinde bazı evlere baskın düzenleyen polisler daha sonra Doğubeyazıt Belediyesi'nde zabıta memuru olarak çalışan Burhan Koçkar ile ağabeyi HADEP İlçe Örgütü yöneticisi Nedim Koçkar'ın aynı binada bulunan evlerini bastı.

Burhan Koçkar'ın eşi Ufuk Koçkar baskını şöyle anlattı:

"Kapı çalındı. Eşim kapıyı açmaya gitti. Kapı açılır açılmaz 3 el silah sesi duydum. Eşim yerdedi. Maskeli yaklaşık 10 polis başına üşüştü. Beni hemen odaya kapattılar. Polisin biri diğerine, 'niye hemen ateş ettin' diyordu. Daha sonra olay yerine gelen polislere neden eşimi öldürdünüz dediğimde ise 'bunlar Ağrı'dan gelen ekip, haberimiz yok' dedi."

Aynı binada oturan Nedim Koçkar'ın eşi Figen Koçkar ise "Saat 12 civarıydı. Kapı çalındı. Eşim kapıyı açtıktan sonra pusuda duran polisin biri çocuğumu görünce arkadaşına 'ateş etme çocuk var' diye bağırıldı."

Ağrı Valisi Cumhur Ersoy, olaydan sonra yaptığı açıklamada, "Nedim Koçkar'ın evine giden polislerin silah sesi duyulması üzerine üst kata yöneldiklerini ve polislerin karşısına elinde silahla çıkan Burhan Koçkar'ın öldürüldüğünü" ileri sürdü. Ancak, aramada Burhan Koçkar'ın evinde silah bulunmadığı belirlendi. Baskından sonra 4 saat kadar evde bekletilen Burhan Koçkar'ın cesedi Doğubeyazıt Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı.

Olayın duyulması üzerine 31 Ekim günü sabah saatlerinde hastanenin önünde toplanan kalabalık bir grup Doğubeyazıt Karakolu ve cezaevini taşıdı, bir askeri aracı da devirdi. Olayda bir askerin yaralandığı öğrenildi. Kalabalığın dağılmaması üzerine Burhan Koçkar'ın cenazesi "otopsi yapılacağı" gerekçesiyle Trabzon'a götürüldü. 31 Ekim günü Belediye Başkanı Mukaddes Kubilay'ı telefonla arayan Ağrı Valisi Cumhur Ersoy'un, "olaydan derin üzüntü duyduğumu" bildirdiği ve "Personel hatası olabilir, kurumların bunla bir bağlantısı yoktu, parti olarak bize yardımcı olun. Gereken işlem yapılacaktır" dediği öğrenildi.

Operasyonun yapıldığı gece gözaltına alınanlardan adları öğrenilenler şunlar: Belediye Meclis Üyesi Ahmet Turan, HADEP İlçe Örgütü yöneticileri Atilla Taştan, Burhan Koçkar'ın ağabeyi Nedim Koçkar, Mehmet Emin Çetin, Muhsin Kolan, Mustafa Tunç, Mehmet Tunç, Nuri Elçi, Sait Gün, Fevzi Atar, Hasan Elçi, Ahmet Bubiliç ve Mehmet Çebuze.

Gözaltına alınanlardan Atilla Taştan, Nuri Elçi, Ahmet Bozilik ve adı öğrenilemeyen bir İran vatandaşı serbest bırakıldı. Serbest bırakılanlar, gözaltında dövüldüklerini ve askıya alındıklarını bildirdiler.

Burhan Koçkar, 1 Kasım günü Doğubeyazıt'ta toprağa verildi. Otopsi için Trabzon'a gönderilen Burhan Koçkar'ın cesedi, 1 Kasım günü öğle saatlerinde Doğubeyazıt'a getirildi. Koçkar'ın cenaze törenine yaklaşık 15 bin kişinin katıldığı ve tören sırasında ilçedeki işyerlerinin kapandığı bildirildi.

Burhan Koçkar'ın öldürülmesi üzerine açılan soruşturma çerçevesinde olay sırasında silah kullandığı ileri sürülen Halil Akdağ adlı polis 3 Kasım günü tutuklandı. Doğubeyazıt Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan davada, Halil Akdağ'ın TCY'nin "kastan adam öldürmek" suçuna ilişkin 448. maddesi uyarınca cezalandırılması ancak "verilen emri yerine getiren memurlara ceza verilmemesi"ni öngören 49. maddenin gözönüne alınması istendi. Dava 24 Ocak 2002 tarihinde Doğubeyazıt Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlayacak.

Olay üzerine 2 Kasım günü Doğubeyazıt'a giden İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir, Mazlum Der Van Şube Başkanı Abdülbasit Bildirici, Van Bölge Barosu Yönetim Kurulu üyesi Ayhan Çabuk, İHD Bölge Temsilcisi Hanefi Işık, İHD Van Şube Başkanı Abdulvahap Ertan, İHD Muş Şube Başkanı Sevim Yetkiner, İHD Muş Şube Yönetim Kurulu üyesi Mensur Işık ve İHD Diyarbakır Yönetim Kurulu üyesi Pirozhan Doğrul'dan oluşan heyetin raporu 5 Kasım günü açıklandı.

Heyet üyeleri Doğubeyazıt Kaymakamı Abdullah Özbek, İlçe Emniyet Müdürü Tuncer Avcı, Cumhuriyet Başsavcısı Enis Yavuz Yıldırım, Belediye Başkanı Mukaddes Kubilay, HADEP Ağrı İl Başkanı Ayhan Demir, Ağrı Baro Başkanı Eyüp Duman, Ağrı Emniyet Müdürü Ahmet Pek, mağdur yakınları ve görgü tanıkları ile görüştü.

Kaymakam Abdullah Özbek, heyet üyelerine "operasyon kararının il mülki erkanı ve kolluğu tarafından planlanıp yürütüldüğünü, kendisine operasyondan önce haber verilmediğini, olay olduktan sonra gece saat 02.00'de bilgilendirildiğini" söyledi.

Rapora göre, Doğubeyazıt Emniyet Müdürü Tuncer Avcı da "Koçkar'ın gözaltına alınmak istenen kişi olmadığını" söyledi. Raporda Emniyet Müdürü Avcı'nın heyet üyeleriyle görüşmesinde, "operasyonun Doğubeyazıt Emniyeti tarafından yapılmadığını hatta operasyonla ilgili kendilerine önceden bilgi verilmediğini, geçmişte puro operasyonunun da burada il tarafından aynı şekilde kendilerinden habersiz bir şekilde yapıldığını, bunun da rahatsızlık yarattığını" söylediği bildirildi.

Raporun "Heyetin Yaptığı Tespitler" başlıklı bölümünde özetle şu bilgilere yer verildi:

1. Heyetimiz maktulun evinde yaptığı incelemelerde tüm resmi anlatımların ötesinde M-16 silahından çıkan kurşunların kapıya isabet ediş şekli ve oradan

maktulün vücuduna saplanmış şekli, aynı şekilde maktulün düşüş pozisyonu ve vücudu da aşan mermi çekirdeklerinin duvara saplanmış yerlerini fotoğraflarla tespit etmiştir.

2. Resmi yetkililerce de kabul edilen, olayda kullanılan M-16 silahına ait 5 adet boş kovan incelendiğinde, bunlardan üçünün FNM 87-7 iki tanesinin de CJ 9-4 ibareli olduğu, aynı şekilde CJ 9-4 ibareli kapsüllerin yeşil boyalı bir halka taşıdığı tespit edilmiştir.

3. Heyetimizin Doğubeyazıt'ta görüştüğü hemen herkes, operasyonda görev alan güvenlik personelinin kar maskesi kullanılmasından, operasyon esnasında sert tutum takınılmasından, operasyonun gece ve ilçenin atlanarak gerçekleştirilmesinden ve ölümlerle sonuçlanmasından rahatsız olduğu tespit edilmiştir.

4. Göz altına alınış esnasında, göz altına alınanların hukuka aykırı sert tutumla karşılaşmaları ile göz altında kalanların yasak sorgu yöntemine maruz kaldıkları ve Cumhuriyet savcısına bu konuda suç duyurusunda buldukları tespit edilmiştir.

5. Operasyonda maktul Burhan Koçkar'dan ziyade kardeşi Nedim Koçkar'ın hedeflendiği yaygın kanaati tespit edilmiştir.

6. Burhan Koçkar'ın öldürülmesinin ilçede yarattığı infialin daha büyük olaylara dönüşmemesi için HADEP, Belediye Başkanı, Kaymakam, İlçe Emniyet Müdürü ve İlçe Jandarmanın büyük çaba sarf ettiği, sağduyunun sağlanmasında HADEP'in ve Kaymakamlığın tutumunun belirleyici olduğu tespit edilmiştir.

7. Gerek Doğubeyazıt'ta ve gerekse Ağrı'da farklı çevreler Ağrı İl Emniyet Müdürlüğü TEM Şube ve İstihbaratta görevli Mutlu isimli polis görevlisinin görevi kötüye kullandığı, ideolojik ve agresif davrandığı, bunun gerilimlere yol açtığı ortak yakınmalarını tespit etmiştir.

"Aydınlatılması Gereken Noktalar"

1. Göz altına alma operasyonuna konu olan şahısların tümünü HADEP yönetici ve üyeleridir. Bu insanların tamamı tanınıp bilinmelerine rağmen operasyonun gece yürütülmesinden maksat nedir?

2. Operasyonda görevli güvenlik personelinin kar maskesini kullanmasının (yüzünü gizlemesinin) amacı nedir?

3. Operasyonda göz altına alınanların ve operasyon yerinin Doğubeyazıt olmasına rağmen operasyon Doğubeyazıt mülki erkanından ve İlçe Emniyet Müdürlüğünden neden gizlenmiştir? Operasyonda Doğubeyazıt kamu otoritelerinin benimsemeyeceği bir sonuç mu hedeflenmiştir?

4. Operasyonda göz altına alınmak istenilenlerin bir siyasi partinin üye ve yöneticileri oldukları

gözetildiğinde, operasyonda kullanılan güç aşırı değil midir? Amaç sadece göz altına almak ise, söz konusu şahıslar Emniyet Müdürlüğüne davet edilemezler miydi. Operasyonun abartılarak gerçekleştirilmesinin esas amacı nedir?

5. Maktul Burhan Koçkar operasyonda göz altına alınacaklar listesinde olmamasına rağmen, evine gidilmiş olması, kolluk soruşturması itibari ile her halükarda bir ihmal veya kusur değil midir? Arama ve yakalama emri-izni olmayan bir eve baskın düzenlenmesi ve ölümün gerçekleşmesinin hukukta izahı var mıdır?

6. Maktul Burhan Koçkar'ın ölümüne yol açan M-16 silahının 5 boş kovani neden dosya kapsamına konulmamıştır? Heyetimizin gördüğü boş kovanlardan ikisinin CJ 9-4 ibareli oluşu ve yeşil halka boyalı oluşu ne anlam ifade etmektedir?

7. Maktul Burhan Koçkar'a isabet eden kurşunlar iki ayrı silahtan mı atılmıştır? Zehirli kurşun kullanılmış mıdır?

8. Maktul Burhan Koçkar'ın cenazesi, ölüm saati ile hastaneye götürülüşü arasında üç buçuk saat neden bekletilmiştir? Üç buçuk saatlik zaman dilimi içerisinde maktulun bulunduğu antreye ailesinden hiç kimse neden alınmamıştır? Maktulun ölümünden sonra, maktulun başında silah mekanizması seslerinin geldiği eşi tarafından beyan edilmektedir. Maktul öldükten sonra yanına silah mı bırakılmıştır?

9. Maktul Burhan Koçkar'a ait olduğu daire içerisinde iki el ateş edildiği söylenen tabancanın mermi çekirdeği bina içerisinde hiçbir yere isabet etmediği ve hiçbir iz bırakmadığı, aynı şekilde maktul Burhan Koçkar'ın içerisinde bulunduğu dairede polis tarafından kullanılan M-16 silahına ait duvara saplanan beş kurşun izi dışında bir izin bulunmaması, tabancadan çıktığı iddia edilen kurşunların buharlaştığını mı göstermektedir? Yoksa var olduğu iddia edilen tabanca kasıt, ihmal veya kusur sonucu öldürmeyi meşrulaştırmaya yönelik midir?

10. Bir bütün olarak operasyonun zamanlaması, şekli, sonucu, HADEP'in Doğubeyazıt ve Ağrı gezileri ile HADEP çalışmalarına yönelik tahammülsüzlüğün sonucu mudur?

11. Doğubeyazıt operasyonunda Burhan Koçkar'ın ölümü 11 Eylülde ABD'de gerçekleşen saldırıdan sonra, bölgede yaygınlaşarak cereyan eden yaşam hakkı ihlallerindeki hareketliliğin bir devamı mıdır?

Raporun "Kanaat ve Sonuç" başlıklı bölümünde ise insan hakları heyetinin vardığı sonuçlar özetle şöyle anlatıldı:

"Heyetimiz tüm incelemeler sırasında yaptığı görüşmeler ve edindiği bulgular ve aynı şekilde gözlemlerinden hareketle Burhan Koçkar'ın silahlı olduğu, silahlı mukavemet gösterdiği iddialarının inandırıcı bulmamaktadır. Heyetimiz maktulun evinde

yaptığı incelemelerde tüm resmi anlatımların ötesinde M-16 silahından çıkan kurşunların kapıya isabet ediş şekli ve oradan maktulün vücuduna saplanış şekli, aynı şekilde maktulün düşüş pozisyonu ve vücudunu da aşan mermi çekirdeklerinin duvara saplanış tespitinden hareketle, maktul ile güvenlik personelinin esasen birbirini hiç görmediğini düşünmektedir.

İnsan Hakları heyeti, kapı dilinin açılmasıyla birlikte ateş edildiğini düşünmektedir. Güvenlik personelinin esasen kime ateş ettiğini görmediği kanaatine sahibiz. Maktulun ölümünden sonra yanına silah bırakmayı hukuksal sorumluluğu ortadan kaldırma veya en azından sorumluluğu hafifletmeye yönelik delil uydurma çabası olarak değerlendirmekteyiz. Heyetimiz, ister kasıt, ister ihmal veya kusur olsun, esas hedefin maktul değil, kardeşi Nedim olduğu kanaatindedir.

İnsan Hakları Heyeti, göz altı operasyonunda aşırı güç kullanıldığı, operasyonun abartıldığı, göz altına alma esnasında sert davranıldığı ve göz altında zanlılara yasak sorgu yöntemi kullanıldığı kanaatine varmıştır.

Bu ihlalle birlikte Doğubeyazıt ilçesindeki infialin daha büyük olaylara dönüşmemesi memnuniyet vericidir. Infialin önlenmesinde HADEP ve kamu otoritelerinin işbirliği takdir edilmelidir. Olayla ilgili olarak bir kamu görevlisinin açığa alınması ve tutuklanması, adaletin tecellisinde umut vericidir. Ancak hukuksal sorumluluk operasyonun planlanmasında ve yürütüm şeklini kapsayacak biçimde genişletilmelidir. Etkin soruşturulmayan, üzeri örtülen her hak ihlali, yeni hak ihlallerinin habercisi ve zemin hazırlayıcısıdır.

Yaralama

23 Şubat günü Edirne'nin Büyükismailçe köyü yakınlarında Türkiye-Yunanistan sınır bölgesinde dur ihbarına uymadığı ileri sürülen İlhami Arslan adlı kişi, askerlerin açtığı ateş sonucu ağır yaralandı.

23 Şubat günü İstanbul Güngören'de, PKK lideri Abdullah Öcalan lehine gösteri yapmak isteyen grup polisler tarafından engellendi. Polislerin göstericilerin üzerine ateş açması sonucu, Rüzgar Bilge adlı üniversite öğrencisi kalçasından silahla yaralandı.

9 Ağustos günü İstanbul Kocamustafapaşa'da kapkaççılara kovalayan polislerin ateş açması üzerine sokakta oyun oynayan Gökhan Dilmen (10) adlı çocuk yaralandı. Karnından yaralanan Gökhan Dilmen'in hayati tehlikesi bulunmadığı bildirildi.

İzmir'de "kendisini polis olarak tanıtarak Sedat Türkeli adlı kişinin parasını gasp eden" Harun Ceylan adlı kişi, 5 Eylül günü polisler tarafından silahla yaralandı. Harun Ceylan'ın, polislerin dur ihbarına ateş ederek karşılık verdiği, bunun üzerine çıkan çatışmada ayağından yaralandığı bildirildi. Harun Ceylan'ın Tunceli'de asker olduğu belirlendi.

İstanbul Ümraniye'de dur ihbarına uymayan Ufuk Dağlar (17) adlı genç, polislerin açtığı ateş sonucu yaralandı. 19 Eylül gecesi meydana gelen olayda, polislerin üç genci kimlik kontrolü için durdurmak istediği, üzerinde kimlik olmayan Ufuk Dağlar'ın bunun üzerine kaçmaya kalkıştığı bildirildi. Ensesinden ve sırtından yaralanan Dağlar, felç oldu.

Ufuk Dağlar'ın annesi Remziye Dağlar daha sonra yaptığı açıklamada, oğlunun polisler tarafından dövüldüğü için kaçtığını bildirdi. Remziye Dağlar, "Hastaneye gittiğimde 'bu oğlum' dediler, tanıyamadım. İşkence yapmışlar oğluma. Eli yüzü tanınmayacak haldeydi" dedi. Remziye Dağlar, olay gecesi oğlu ve iki arkadaşının alkollü olduklarını, oğlunun üzerinde kimlik olmadığı için kaçmaya çalıştığını anlattı. Remziye Dağlar, arkadaşlarından aldığı bilgiye göre, yakalanıp polisler tarafından dövülen oğlunun yeniden kaçmaya çalışınca vurulduğunu söyledi.

Ufuk Dağlar da 26 Eylül günü yaşadıklarını gazetecilere anlattı. Üsküdar'daki bir düğünden ayrılıp eve dönerken evlerinin bulunduğu Örnek mahallesine geldikleri sırada kuzeniyle tartışmaya başladıklarını, bu sırada oradan geçmekte olan polis ekibinin kimlik sorduğunu belirten Ufuk Dağlar, şunları söyledi:

"Kimliğimin evde olduğunu, evimin yakın olduğunu ve gidip alabileceğimi söyledim. Bunun üzerine polislerle tartışmaya başladık ve bana vurmaya başladılar. Daha önce bir kavga yüzünden karakola düşmüş ve çok kötü dayak yemiştim. Tekrar karakola götürüleceğimi düşündüm. Çok alkollüydüm, annem de kızacaktı. Bunun için kaçmaya başladım. Polis arkamdan 'dur' diye bağırıyordu. Sonra silah sesleri duydum. Dört el ateş ettiler, beşinci kurşun boynuma isabet etti. Ben yerde yatarken yakama yapışan polis sürekli küfür ediyordu. Yerdeyken bir el daha ateş etti, o kurşun sıyrıldı geçti." Dağlar, polislerin şikayetçi olmaması için ailesine "haber gönderdiğini" de söyledi.

İran'dan Türkiye'ye girmeye çalıştıkları öne sürülen 10 kişiye 18 Ekim günü askerler tarafından ateş açıldı. Olayda Zahrullah bin Nurullah (19) adlı Afganistan vatandaşı yaralandı. Gruptaki 3 Afganistan ve 6 Pakistan vatandaşının ise gözaltına alındığı öğrenildi.

30 Ekim günü Urfa'nın Viranşehir ilçesinde Karakuzu Jandarma Karakolu yakınlarında kimlik kontrolü sırasında dur ihbarına uymadığı ileri sürülen Nuri Taşkiran (24) adlı kişi, askerlerin açtığı ateş sonucunda ayağından yaralandı. Nuri Taşkiran'ın asker kaçağı olduğu için kaçtığı öğrenildi.

5 Kasım günü Ankara'nın Gölbaşı ilçesinde "dur" ihbarına uymadığı ileri sürülen bir araca polisler tarafından ateş açıldı. Olayda, Sultan Karasöğüt (11) ve Ayzer Karasöğüt (9) adlı çocuklar yaralandı. Edinilen bilgiye göre, Ankara'nın Gölbaşı ilçesinde bir

mağazadan hırsızlık yapıldığı ihbarı üzerine olay yerine giden polisler, Ömür Karasöğüt ve Azize Karasöğüt adlı kişileri bir arabaya binerken durdurmak istedi. Ancak içinde üç kişinin daha bulunduğu aracın sürücüsü Ümit Bayram kaçmaya başladı. Bunun üzerine polis ekipleri Gölbaşı çıkışında barikat kurdu. Aracın barikatta durmaması üzerine polisler ateş açtı. Olaydan sonra gözaltına alınan Ömür Karasöğüt, Azize Karasöğüt, Nehir Karasöğüt ve Ümit Bayram serbest bırakıldı.

Sultan Karasöğüt ve Ayzer Karasöğüt, yakınları tarafından ailesinin yaşadığı Bursa'ya götürüldü. Sultan Karasöğüt Bursa Devlet Hastanesi Beyin Cerrahi Servisi'nde, Ayzer Karasöğüt de Hayat Hastanesi'nde tedavi altına aldı. Doktorlar, iki çocuğun da aldıkları kurşun yaraları nedeniyle felç olduklarını açıkladı.

Sultan Karasöğüt'ün annesi Gönül Karasöğüt, şunları söyledi:

“Kızım, yakınlarımızla Adana'ya düğüne gidiyordu. Kızım Sultan, yeğenlerim Ayzer ve Nehir de ısrarla gitmek isteyince çocukları kıramadık. Görümcem Hatice Karasöğüt, rahat yolculuk yapmaları için kendi otomobilini verdi. Ömür, otomobil kullanmadığı için komşumuz Ümit'ten şoförlük yapmasını rica ettik. Gölbaşı'na vardıklarında bir marketten alışveriş yapmak istemişler. Polis yanlış yere park ettiği için Ümit'ten ehliyet sormuş. O da alkollü araç kullandığı için daha önce ehliyetini aldırıldığından kaçmaya başlamış. Polis de ateş edince çocuklarımız felç oldu. Sorumlu polisler hakkında tazminat ve ceza davaları açacağız.”

5 Aralık günü İzmir Alsancak'ta “hırsızlık yaptığı” ileri sürülen İbrahim Bulut adlı kişi, polislerin “dur” ihtarına uymadığı için silahla yaralandı.

5 Aralık günü davaları için Denizli Adliyesi'ne getirilen Mustafa Yanmaz, Hakan Çetin ve Murat Emer adlı tutukluların duruşmadan sonra kaçmaya çalışmaları üzerine jandarmalar ateş açtı. Murat Emer, olay yerinden 200 metre kadar uzaklıkta kentin en kalabalık yerlerinden Bayramyeri semti Kayalık caddesinde omzundan vuruldu.

3.2.1. Yargısız İnfaz Davaları

Özkan Tekin: 10 Aralık 2000 tarihinde saat 03.00 sıralarında İstanbul Okmeydanı Fatih Sultan Mehmet caddesi Kuzey sokakta duvarlara afiş asan dört kişiye polisler tarafından ateş açıldı. Olayda, Özkan Tekin (21) öldü, Şükrü Yıldız (18) ve Fatih Buğrul sahte kimlikli Şamil Camekan yaralandı. Kimliği belirlenemeyen bir kişi ise kaçmayı başardı. Hücre tipi cezaevlerine karşı afiş astıkları öğrenilen dört kişinin “MLKP üyesi oldukları” ileri sürüldü.

Adli Tıp Kurumu'nda yapılan otopside, Tekin'e biri kafasına, biri beline diğeri de bacağına olmak üzere

üç kurşun isabet ettiği ve “ateşli silah yaralamasına bağlı beyin kanaması sonucu öldüğü” belirtildi.

Polis yetkilileri tarafından yapılan açıklamada, dört kişinin kendilerini gören polisler ateş açtığı ve Özkan Tekin'in çatışma sonucu öldürüldüğü iddia edildi. Görgü tanıkları, Şükrü Yıldız'ın silahla yaralanmadığını, yakalandıktan sonra başına vurulduğunu ileri sürdüler. Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi Acil Servisi'ne kaldırılan Yıldız'ın sağlık durumunun ciddiyetini koruduğu ve yoğun bakıma alındığı bildirildi. Fatih Buğrul ise tedavisinin ardından sorgulanmak üzere İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldü.

Olayı görüntülemeye çalışan gazeteciler de, polisler tarafından zor kullanılarak engellendi. İnterstar televizyonu muhabiri Muharrem Çağlar, başına aldığı yumruk darbeleri nedeniyle baygınlık geçirdi, BRT muhabiri Boğaçhan Kaplan ise köprücük kemiğine yediği dipçik darbesiyle hafif yaralandı.

Özkan Tekin'in yakınları gazetecilere yaptıkları açıklamada, olayın “yargısız infaz” olduğunu savundular. Özkan Tekin'in teyzesi Dilcan Yeşil, “Sabıkası yoktu. Yanlarında silah da yok. Polisin bu yaptığı infazdan başka bir şey değil. Özkan'ın başından hiç çıkarmadığı bir şapkası vardı. Başına isabet eden kurşuna rağmen şapkada en ufak kan izi yok” dedi. Özkan Tekin, 12 Aralık 2000 tarihinde İstanbul'da toprağa verildi. Adli Tıp Kurumu'ndan sabah saatlerinde alınan Özkan'ın cenazesinin Yenibosna Cemevi'ne götürülmesi polisler tarafından engellendi. Bunun üzerine İkitelli Cemevi'ne götürülen cenaze burada yapılan törenin ardından Kanarya Mezarlığı'na götürüldü. Törende, mezarlığa pankartla girmek isteyen 4 kişi gözaltına alındı. Özkan'ın toprağa verilmesinden sonra adları öğrenilemeyen 2 kişi daha gözaltına alındı.

Olay nedeniyle Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütülen soruşturma Ekim ayında tamamlandı. Savcılık, Tekin'in öldürülmesi, Yıldız ve Camekan'ın yaralanması nedeniyle Necati Öcel, Hüseyin Yağmur, Halil Yorulmaz, Kemal Koçer, Kadir Gümeş, Celalettin Durmuş, Köksal Öztaş, Ayhan Mert, Satılmış Karakaya, Mehmet Yabul, Sabri Kahraman, Seyfettin Kara ve Nevzat Demirel hakkında dava açtı. Davada, polislerin TCY'nin “adam öldürme” suçuna ilişkin 448, “faili belli olmayacak şekilde adam öldürme” suçuna ilişkin 463. maddeleri uyarınca yargılanması ancak “suçun bir yasa hükmünü ya da yetkili amirin emrini yerine getirirken işlenmesi durumunda ceza verilmemesine” ilişkin 49. maddesinin uygulanması istendi. Dava 5 Şubat 2002 tarihinde başlayacak.

Hüseyin Velioglu: İstanbul Beykoz'da 17 Ocak 2000 tarihinde Hizbullah lideri Hüseyin Velioglu'nun öldürüldüğü operasyona katılan 20 polis hakkında “faili belli olmayacak biçimde adam öldürmek”

suçlamasıyla açılan dava 30 Kasım 2000 tarihinde sonuçlandı. İstanbul Üsküdar 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, polisler hakkında beraat kararı verildi. Karar yıl içinde Yargıtay tarafından onandı.

İrfan Ağdaş: Kurtuluş gazetesi dağıtımıcısı İrfan Ağdaş'ın İstanbul Alibeyköy'de 13 Mayıs 1996 tarihinde öldürülmesi nedeniyle Birol Mıdık, Abdurrahman Yolcu ve Aytekin Kayhan adlı polisler hakkında açılan davaya 22 Ocak günü Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada, Savcı İbrahim Babür, sanık anlatımları, telsiz konuşmaları ve delillerden olay yerinde herhangi bir çatışmanın yaşanmadığının belirlendiğini vurgulayarak, Ağdaş'ın önce ateş açılarak kolundan yaralandığını belirtti. Babür, "Bilahare maktülün yaralı olarak arabaya alındıktan sonra arabada gelişen olay nedeniyle görevli polislerce vurulduğu kanaatine varılmıştır" dedi. Polislerin "görev sırasında faili belli olmayacak şekilde adam öldürmek" suçundan 8 ile 10'ar yıl arasında hapis cezasına mahkum edilmesini isteyen Babür, ancak söz konusu suçun Şartlı Salıverilme Yasası kapsamına girmesi nedeniyle polislerin bundan yararlandırılmasını istedi. İddianamede ise polislerin "faili belli olmayan şekilde adam öldürmek" suçundan 12 yıl ile 15 yıl arasında hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyordu.

Dava, 2 Nisan günü Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Duruşmada söz alan Avukat Behiç Aşçı, "Bu davanın da diğer infaz davalarından pek bir farkı yok. Tıpkı diğer davalarda olduğu gibi sanık polisler tutuksuz yargılanıyorlar. Ancak dava sürecinde toplanan deliller polisin 17 yaşındaki bir genci öldürdüğünü ortaya çıkarttı" dedi. Aşçı, Polisin Vazife ve Selahiyetleri Kanunu'nun polise silah kullanma yetkisi verdiğini, adam öldürme yetkisi vermediğini kaydetti.

Adli Tıp Kurumu raporunun İrfan Ağdaş'ın silah kullanmadığını ortaya çıkardığını söyleyen Aşçı, bu raporun Ağdaş'ın silah kullandığı yönündeki iddiaları da çürüttüğünü aktardı. 17 Haziran 1997 tarihinde başlayan davada dinlenen görgü tanığı Aynur Bedir de, Ağdaş'ın silahı olmadığını, polislerin arkadan ateş açtığını ve Ağdaş'ın polis arabasına sağ olarak bindirildiğini anlatmıştı.

Daha sonra kararını açıklayan mahkeme, "meşru müdafaa" sınırları içinde kaldıkları gerekçesiyle TCY'nin 49. maddesi uyarınca polisler hakkında beraat kararı verdi. Dava halen Yargıtay gündeminde bulunuyor.

Murat Bektaş, Erdinç Aslan: Adana'nın Akıncılar mahallesinde iki eve 5 Ekim 1999 tarihinde düzenlenen baskında Murat Bektaş ve Erdinç Aslan adlı kişilerin öldürülmesi nedeniyle 19 Şubat gecesi keşif yapıldı. Adana 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan keşifte, Bektaş'ı öldürdüğü öne

sürülen polislerden Ali Erdurucan, "Dışardan ışık gelmiyordu. Bektaş'ın vurulduğu evin lambası yanmıyordu" dedi. Polislerden Fevzi Mustan ise "El fenersiz içeriyi kontrol ettik. Odanın sol köşesi zifiri karanlık değildi. Ancak, ay ışığı mı vardı yoksa sokak lambası mı geliyordu onu hatırlamıyorum" dedi.

Mahkeme, Aslan'ın vurulduğu evde pencere ve perdelerin açık olması, sokak lambaları bulunması nedeniyle birkaç metreden içerdeki kişilerin silüet halinde görülebileceği, yüzlerinin tanınamayacağı gözleminde bulundu. Mahkeme, "evdekilerin silüet halinde görülüp görülmeyeceğinin ve yüzlerinin tanınıp tanınmayacağı" bilirkişi tarafından araştırılmasını kararlaştırdı.

19 Mart günü yapılan duruşmada ise keşfe ilişkin İl Jandarma Komutanlığı Kriminal Tahkikat Bölümü'nde görevli bilirkişi Ergün Kocakaya'nın hazırladığı rapor okundu.

Raporda, olay saatinde sokak lambalarının yanması ve perdelerin kapalı olması durumunda, evdekilerin 1-1.5 metre mesafeden silüet olarak görülebileceğine dikkat çekildi. Raporda, Erdinç Aslan'ın öldürüldüğü evden ateş açılması halinde, sesin yankılanarak bitişik dairedaki Murat Bektaş'ın evinin içinden yayılacağı ve merdivenlerde duran polislerin her iki daireden de ateş sesi geldiğini zannedebilecekleri kaydedildi.

Bilirkişi raporunun sonuç bölümünde "Olay günü çekilen fotoğraflarda her iki evde de mermi izleri odalarda, pencere ve kapılarda dağılmış vaziyette görüldüğünden, yapılan atışların rastgele ve hedef gözetilmeden yapıldığı kanaatine varılmıştır" denildi. Raporda, Erdinç Aslan'ın "görüş mesafesinin kısıtlılığı ve karşılıklı ateş edilmesi nedeniyle nişan alınarak vurulmasının mümkün olmadığı" kanaatine varıldığı belirtildi.

Dava, 9 Mayıs günü Adana 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Mahkeme, Bektaş'ın öldürülmesi olayına katıldıkları iddia edilen Nurettin Bülbül, Eyüp Yalçınkaya, Ali Erdurucan (tutuklu) ve Haydar Erol'a "kanunun ve zaruretin tayin ettiği hududun aşılması suretiyle faili gayri muayyen şekilde kastı aşan müessir fiil sonucu ölüme sebebiyet vermek" suçundan, "suçun işleniş şekli, sanıkların kişilikleri, şahsi ve sosyal durumları göz önünde bulundurularak" önce 8'er yıl hapis cezası verdi. Ceza daha sonra, "failin belli olmaması", "suçun ikrarı ve sanıkların duruşmalarındaki iyi halleri" gerekçe gösterilerek 6'şar ay 20'şer gün hapis ve 3 ay memuriyetten men cezasına indirildi. Bu ceza da, "polislerin sabıksız olmaları ve suç işleme eğiliminde olmamaları" gerekçesiyle ertelendi.

Erdinç Aslan'ın öldürülmesi olayına katıldıkları öne sürülen Fevzi Mustan ve Muammer Topaç hakkında ise "verilen emri ve görevlerini yerine getirdikleri" gerekçesiyle TCY'nin 49. maddesi uyarınca beraat kararı verildi. Dava halen Yargıtay gündeminde.

Avukat Mustafa Çinkılıç, infaz davası için verilen karara bir bütün olarak bakıldığında öncelikle mahkemenin Murat Bektaş'ın öldürüldüğünü tescil ettiğini, ancak ceza uygulamasında kasten adam öldürme durumunu göz önünde bulundurmadığını belirtti.

Polislerin; "ellerinde silah vardı, bize ateş ettiler. Murat Bektaş, kapıya kadar çıkıp bize ateş etti" açıklamalarını yaptığı hatırlatan Çinkılıç, sanıkların suçlu bulunmasını kısmen olumlu bir gelişme olarak değerlendirdi. Çinkılıç şunları söyledi:

"Mahkeme kararı şunu gösteriyor; eğer bir kişiye terörist damgasını vurabilirseniz onu öldürebilirsiniz. Kararın en zayıf noktasından biri bu. Mahkeme, maalesef Erdinç Arslan'ı öldürülen bir kişi olarak değil 'terörist olarak' görmüştür. Dolayısıyla kendisine göre terörist bir insanın öldürülebileceği kararını vermiştir. Mahkeme bir gerçeği gözden ırak tutuyor. O da demokratik toplumlarda güvenlik güçlerinin temel görevinin 'suçluyu ya da suç işleyen kişiyi yargının önüne çıkarmak' olduğudur. Oysa burada suçlu olduğu düşünülen ve suç işlediği iddia edilen Erdinç Arslan'ın yargı önüne çıkarılması değil, cezasının bizzat güvenlik güçleri tarafından verilmesi mahkemece meşru görülmüştür. Bu tehlikeli bir durumdur. O zaman güvenlik güçleri istediğinde bir kişiyi, terörist ilan edip, infaz edebileceklerdir. Çünkü, verilen bu kararla yapılan ve yapılacak infazlar meşruluk kazanmıştır. Burada yargısız infazda bulunmuş, yargısız infaz bizzat yargı tarafından da olumlu olarak görülmüştür."

Çinkılıç, mahkemenin Erdinç Arslan'ın öldürülmesinde sanıkların "yasal savunma" hakkını kullandıkları değerlendirmesinde, operasyon sırasında yaralı olarak yakalanan ve daha sonra itirafçı olan Mustafa Köprü'nün etkili olduğunu belirtti.

Kararda mahkemenin hafifletici nedenleri göz önünde bulundurarak ceza indirimine gittiğini anımsatan Çinkılıç; "Oysa çok açık bir şekilde öldürülen şahısta hata yapıldığı yargılama aşamasında ortaya çıkmıştır. Çünkü ne sonradan itirafçı olan Mustafa Köprü, ne öldürülen Murat Bektaş'ın ailesi ne de tanıklar 'hücre evi' olarak gösterilen Arslan ile Bektaş'ın evi arasında bir bağlantı olduğuna dair ifade vermemişlerdir. Burada en azından Murat Bektaş'ın evi için, Emniyet'in yanlış istihbarat sonucu gidip bastığı ve bir kişiyi öldürdüğü açıktır. Bu kadar ağır kusur varken ve masum bir kişinin öldürülmesi söz konusu iken, mahkeme cezayı hep alt sınırdaki tutma kaygısı ile hareket etmiş, bu durum yine yargısız infaz gerçekleştirenlere önemli bir katkıdır" dedi.

Mahkeme ceza indirimi için çok cömert davrandığını ifade eden Mustafa Çinkılıç, davanın "kasten adam öldürmek (TCY 448)" iddiasıyla açıldığını ancak kararın "kasıtsız öldürme (TCY452/1)" suçundan verildiğine dikkat çekti.

Sanıklara ilk verilen cezanın TCY'nin 452/1. maddesinde yer alan "Katil kastı ile olmayan, yani öldürme niyeti ile olmayan bir ölüm olayı meydana gelmiş ise sanıklar en az 8 yıl ağır hapis cezası alır" maddesi ile örtüştüğüne işaret eden Çinkılıç, "Katil kastı olmayan bir durum söz konusu değildir. Tam tersine doğrudan öldürme kastı vardır. Bunu şöyle anlıyoruz. Sanıklar mahkemede sürekli öldürülen her iki kişi için, 'Ellerinde silahlar vardı. Bizde ateş ettik.' diyorlar. Şöyle bir savunma değil; 'Bir gürültü vardı bizde bu gürültü dolayısıyla oraya operasyona gittik. O tedirginlikle ateş ettik ve adam öldü.' demiyorlar. Kesinlikle, 'Biz onu öldürmek istemiyorduk ama öldü' de demiyorlar. Tam tersine dava boyunca sanıklar, 'Bize ateş etmek istedi, elinde silah vardı, biz o yüzden öldürdük.' diyorlar. Öldürme işini bilerek ve isteyerek yaptıkları açık, kendileri de bunu ifade etmişlerdir. Dolayısıyla 452/1 uygulama koşulları yok" dedi.

Mahkemenin Bektaş ve Erdinç'in öldürülmesini ayırdığını, ancak cezayı aynı maddeden verdiğini ifade eden Çinkılıç, bu mantıkla verilen cezanın tecil sınırlarına kadar düşürüldüğünü belirtti.

Mahkemenin ceza indiriminde de cömert davrandığına dikkat çeken Çinkılıç, şöyle devam etti:

"Kasten adam öldürme suçu işlenmişse, bu suçu işleyen kişi sayısı birden çok ise ve kimin öldürdüğü belli değilse, TCY'nin 463. maddesine göre indirim yapılabilir, ama 463'e göre indirim 1/3'ten yarıya kadar söz konusu olabilir. Mahkeme doğrudan yarısını indirmiş, yani 1/3 indirim yapabiliyordu. Niye 1/3 indirebilirdi; çünkü mahkeme boyunca ve öncesinde sanıklar olayın anlatımı sırasında gerçeği ifade etmemişler, mahkemeye bu anlamda yardımcı olmamışlardır. Karşısındakinin terörist olduğunu ve kendilerine ateş etmek istediği için ateş etmek durumunda kaldıkların söyleyememişlerdir. Hatta, olay sonrası olay yerindeki delilleri ortadan kaldırarak mahkemeyi yanıltmaya kalkmışlardır. Birçok unsur ile ceza indirimi yapılacak ise en az ceza indirimini hak etmişlerken mahkeme tersini en çok ceza indirimini yapmış, 1/3 bir yerine yarıya kadar indirim uygulamıştır. Böyle bakınca mahkemenin beraat karar vermesi bundan daha iyidir. Çünkü o zaman, mahkeme bu olayı da Erdinç Arslan'da olduğu gibi meşru müdafaa kapsamında değerlendirmiş denilebilirdi. Ancak ikili bir ayırım yapılması, Murat Bektaş sanıklarının anlatımlarına itibar etmemesi, arkasından da adeta sanıkları beraat etmişçesine bir cezaya tabi tutması önemli bir yanıltır."

Turgay Metin, Ümit Metin: Ordu'nun Mesudiye ilçesine bağlı Güneyce köyünde 23 Ağustos 1997 tarihinde Turgay Metin (12) ve Ümit Metin (14) adlı çocukların özel tim görevlileri tarafından öldürülmesi nedeniyle, İçişleri Bakanlığı aleyhine açılan tazminat davası Şubat ayı sonunda sonuçlandı.

Ordu İdare Mahkemesi, İçişleri Bakanlığı'nın, Turgay Metin'in (12) ailesine yasal faizleri ile birlikte 11 milyar 87 milyon 999 bin 222 lira, Ümit Metin'in (14) ailesine de 11 milyar 101 milyon 893 bin 900 lira manevi tazminat ödemesine karar verdi. Mahkeme çocukların ailelerine faiz yürütülmeksizin 2'şer milyar lira da manevi tazminat ödenmesini de öngördü. Öldürülen çocukların ailelerinin, cenaze harcamaları için bakanlıktan 100'er milyon lira ödenmesi talebi ise faturalar mahkemeye ibraz edilmediği gerekçesiyle reddedildi.

Ordu İdare Mahkemesi'nin kararında şu yorum yapıldı:

"Kamu hizmetinin görülmesi sırasında kişilerin uğradıkları özel ve olağandışı zararların idarece tazmini, Anayasa'nın 125. maddesi gereği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 'Sosyal Hukuk Devleti' niteliğinin doğal bir sonucudur. İdare, kural olarak yürüttüğü kamu hizmetiyle nedensellik bağı kurabilen zararları tazminle yükümlü olup, idari eylem ve işlemlerden doğan zararlar, idare hukuku kuralları çerçevesinde, 'hizmet kusuru' veya 'kusursuz sorumluluk ilkeleri' gereği tanzim edilmektedir. İdareler, hizmetin geç, kötü veya hiç işletilmemesi sonucu kişilere verdikleri zararları gidermek zorunda oldukları gibi, yasalarla kendilerine verilen kamu hizmetlerinin gereği gibi işlemlerini sağlayacak örgütü kurmak, araç-gereç ve personeli o hizmetin gereklerine uygun biçimde hazırlamakla yükümlüdür."

İçişleri Bakanlığı ise Ordu İdare Mahkemesi'ne bir yazı göndererek ölen çocuklara mezar taşı yaptırılması için ailelerine yardım yapıldığını, ayrıca aile reislerine verilen silahların ruhsat harcamalarının da Polis Yardımlaşma Vakfı tarafından karşılandığını belirtti. Bakanlık, 2 milyar 750'şer milyon lira tutan bu harcamaların tazminatlardan düşülmesini istedi. Bu talep mahkeme tarafından reddedildi.

İçişleri Bakanlığı'nın tazminat kararına karşı Danıştay'a açtığı yürütmeyi durdurma davası da reddedildi. Tazminatın İçişleri Bakanlığı'na ödenmemesi üzerine mağdurların avukatı Tevfik Karabulut, Ordu 1. İcra Müdürlüğü'ne başvurarak tazminatın icra yoluyla tahsilini istedi. Çocukları öldüren 6 özel tim görevlisi hakkında ise bugüne kadar dava açılmadı.

Eda Yüksel, Taşkın Usta, Sabahat Karataş: İstanbul'un Çiftelievler semtindeki bir eve 17 Nisan 1992 tarihinde düzenlenen baskında Eda Yüksel, Taşkın Usta ve Sabahat Karataş adlı kişilerin öldürülmesi nedeniyle 22 polis hakkında açılan dava, 13 Temmuz günü Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı.

Duruşmada esas hakkındaki görüşünü açıklayan Cumhuriyet Savcısı, "operasyonda ölenler, pencereye örgüte ait bez asmış, canlı teslim olmayacaklarını belirtmiş. Slogan attıkları, ateş açtıkları, içerde

birşeyleri yakmaya başladıktan sonra polisler, 2549 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu gereğince zor kullanma yetkilerini kullanmışlardır. Bir timin kapıyı bombayla açıp, silahlı çatışmada üç kişiyi ölü ele geçirdiği hücre evinde silah, mermi, örgütsel doküman bulunduğu görülmüştür. Tüm sanıklar hakkında dava açılmışsa da bizzat çatışmaya giden sanıklardan Reşat Altay, Abdullah Dindar, İbrahim Şahin, Adnan Taşdemir, Adalet Üzün, Ayhan Çarkın, Aslan Pala ve Ali Türker'in silah kullandığı, diğer polislerin ise operasyonda silah kullanmadığı, çevre güvenliği aldıkları anlaşılmıştır. Olay sırasında zaruret sınırının aşıldığı iddiasının tetkikinde, baskına katılan sanıkların içinde bulunduğu ruh ve psikolojik durumun göz önüne alınması gerektiğinden sanıkların, saldırının boyutunu bilmediği, hedeflerinin ilk etapta karşısındaki illegal örgüt elemanlarını etkisiz hale getirmek için hareket etmişlerdir" dedi.

Savcı, sanıklardan Mehmet Baki Avcı hakkındaki davanın ölümü (14 Ekim 1994) nedeniyle düşürülmesini, diğer polisler hakkında da beraat kararı verilmesini istedi. Mahkeme heyeti de, polisler Reşat Altay,⁶ İbrahim Şahin, Vasfi Kara, Abdullah Dindar, Mehmet Şakir Öncel, İsmail Alıcı, Adnan Taşdemir, Ruhi Fırat, Aslan Pala, Mehmet Düzgün, Adalet Üzüm, Şenel Karaman, Ömer Mesut Yağcıoğlu, İsmail Türk, Ali Türken, Yahya Kemal Gezer, Zülfikar Çiftçi, Sönmez Alp, Ayhan Çarkın, Salih Tonga ve Yaşar Karaçam hakkında beraat kararı verdi. Dava sürerken ölen Mehmet Baki Avcı hakkındaki dava ise düştü. Yargıtay kararı onadı.

Davada sanık polislerin "adam öldürmek" suçundan yargılanmaları, ancak "verilen emri yerine getirdikleri ve çatışma sırasında silah kullanmak zorunda kaldıkları" göz önüne alınarak meşru müdafaa hükümlerinin uygulanması isteniyordu.

Fuat Erdoğan, Elmas Yalçın, İsmet Erdoğan: İstanbul Beşiktaş'taki bir kafeteryaya 28 Eylül 1994 tarihinde yapılan baskında "Devrimci Sol üyesi oldukları" öne sürülen Avukat Fuat Erdoğan, Elmas Yalçın ve İsmet Erdoğan adlı kişilerin öldürülmesi nedeniyle Hilmi Kalaycı, Şefik Kul, Mustafa Karabulut ve Ramazan Ayan adlı polisler hakkında açılan davaya 27 Mart günü İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşma, polislerin silahlarını inceleyen Adli Tıp Kurumu raporunun beklenmesi için ertelendi. Sanıklardan Baki Avcı dava açıldıktan sonra ölmüştü.

Davaya, 16 Haziran günü İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşma, polislerin

⁶ 16 Mart katliamı davasında da adı gündeme gelen Gaziantep Emniyet Müdürü Reşat Altay, Temmuz ayında Bursa Emniyet Müdürlüğü'ne atandı. 16 Mart katliamının mağdurlarından Avukat Kamil Tekin Sürek atamayı yorumlarken "Reşat Altay, önce İstanbul Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'ne, sonra Gaziantep Emniyet Müdürlüğü'ne atandı. Şimdi ise Bursa gibi büyük bir şehrin Emniyet Müdürlüğü'ne atanıyor. Buna ödüllendirme demek yanlış olmaz. Demek ki Reşat Altay'ın özel bir durumu var" dedi.

silahlarını inceleyen Adli Tıp Kurumu raporunun beklenmesi için ertelendi. 5 Aralık günü yapılan duruşmada okunan raporda, olay yerinde bulunan mermilerden bazılarının Şefik Kul'un silahından çıktığı belirtildi. Duruşma, 22 Ocak 2002 tarihine ertelendi.

Selma Çıtak, Mehmet Salgın, Sabri Atılmış, Hasan Kasa, Nabi Akyürek: Yargıtay 1. Ceza Dairesi, İstanbul'un Okmeydanı semtindeki Perpa İş Merkezi'nde bulunan bir kafeteryaya 13 Ağustos 1993 tarihinde yapılan baskında 5 kişinin (Selma Çıtak, Mehmet Salgın, Sabri Atılmış, Hasan Kasa ve Nabi Akyürek) öldürülmesi nedeniyle beş polise verilen hapis cezasını "beraat etmeleri" gerektiği görüşüyle bozdu. Mayıs ayında alınan kararda, "Polislerin teslim olun çağrısına karşılık maktullerin başlattığı silahlı saldırının hangi aşamada sona erdiği belirlenemediğinden, olayda savunmada aşırılığa kaçıldığı kabul edilerek, hüküm kurulması yasa ve usule aykırıdır. Polisler yasal savunma sınırları içinde görevlerini yapmışlardır" denildi. Yargıtay, dört polis hakkındaki beraat kararını ise onadı.

Yargıtay kararı üzerine yapılan duruşmada, daha önce ceza alan beş polis hakkında da beraat kararı verildi. Bu karar da müdahil avukatlar tarafından temyiz edildi. Dava halen Yargıtay gündeminde bulunuyor.

İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde, 21 Aralık 1999 tarihinde sonuçlanan davada, Ercüment Yılmaz, Ali Çetkin, Hasan Erdoğan ve Kadir Uçar adlı polisler "olayda silah kullanmadıkları gerekçesiyle beraat etmişti. Ayhan Çarkın, Hüseyin Doğrul, Ömer Kaplan, Ayhan Özkan ve Selim Kostik'e TCY'nin "kasten adam öldürmek" suçuna ilişkin 450/5. maddesi uyarınca verilen ölüm cezası, daha sonra çeşitli gerekçelerle 3 yıl 10 ay 20'er gün hapis cezasına indirilmişti.

Cem Selçuk Akgül, Sadık Mamati: 4 Haziran 1999 tarihinde İstanbul Tarlabaşında Cem Selçuk Akgül ve Sadık Mamati'nin öldürülmesi nedeniyle İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube'de görev yapan Sami Şen, Selim Orhan Doğan ve Rüştü Güneş adlı polisler hakkında açılan davaya 27 Haziran günü Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Müdahil avukatlar, olay yerinde savcının bulunmadığını ve savcının olay yeri tespit tutanağını daha sonra imzaladığını bildirdiler. Müdahil avukatlardan Nurhayat İşıyapan, olay yerinde keşif yapılmamasını eleştirdi. Çağdaş Hukukçular Derneği adına olay yerinde inceleme yaptıklarını anlatan İşıyapan, çatışma çıktığına ilişkin bir bulguya rastlamadıklarını bildirdi. İşıyapan, Mamati ve Akgül'ün yakın mesafeden atışla öldürüldüklerini saptayan otopsi raporlarına dikkat çekti. Cumhuriyet Savcısı ise "sanıkların, Polis Vazife ve Selahiyetleri Yasası'nın 16. maddesinde belirtilen yetkiyi aştığına ve keyfi davrandıklarına ilişkin delil olmadığı için beraat kararı verilmesi" yönündeki esas hakkındaki görüşünü yineledi.

Dava, 27 Eylül günü sonuçlandı. Mahkeme, polisler

hakkında TCY'nin "suçun bir yasanın hükmünü uygularken ya da verilen bir emri yerine getirirken işlenmesi durumunda ceza verilmemesine" ilişkin 49. maddesi uyarınca beraat kararı verdi.

"DHKP-C üyesi oldukları ve ABD Konsoloslugu'na silahlı saldırı düzenlemeye hazırlandıkları" iddia edilen Akgül ve Mamati, konsoloslugin karşısındaki bir binanın bodrum katında öldürülmüşlerdi. Olaydan sonra üç polis hakkında açılan dava, müdahil avukatlara haber verilmemişti. Müdahil avukatlar, davayı rastlantı sonucu öğrenmiş ve ilk olarak 2 Şubat 2000 tarihinde yapılan duruşmaya katılabilmişlerdi. Daha sonra da Haziran ayında yapılan duruşmada, müdahil olmak için 50 avukatın yaptığı başvuru dilekçelerinin kaybolduğu ortaya çıkmıştı.

Süleyman Örs: Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 9 Haziran 1997 tarihinde İstanbul Gaziosmanpaşa'da DHKP-C militanı Süleyman Örs'ün öldürülmesi nedeniyle yargılanan Sami Şen adlı polis hakkındaki beraat kararını onadı.

28 Haziran 2000 tarihinde Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlanan davada, Sami Şen beraat etmişti. 200 polisin katıldığı operasyonda öldürülen Süleyman Örs'ün vücudundan 48 kurşun çıkmış, bu kurşunlardan 7'sinin Sami Şen'in silahından çıktığı tespit edilmişti. Yargılama sırasında ortaya çıkarılan telsiz konuşmalarından olayın bir çatışma olmadığı anlaşılmıştı.

Süleyman Ekrem: EMEP Pertek İlçe Örgütü yöneticisi Süleyman Ekrem'in, 29 Kasım 1999 tarihinde Tunceli'nin Pertek ilçesine bağlı Pirinçli köyünde öldürülmesi nedeniyle açılan soruşturma, Yargıtay'ın Temmuz ayında verdiği kararla kapandı.

10 Aralık 1999 tarihinde Pertek Cumhuriyet Savcılığı'na yapılan suç duyurusundan sonra, Savcılık dosyayı Tunceli İl İdare Kurulu'na göndermişti. Kurul da, 2000 yılı Mayıs ayında "Olağanüstü Hal Yasası'nın görevlilere doğrudan ateş etme yetkisi verdiği, görevlilerin de bu yetkiyi kullandıkları" gerekçesiyle meni muhakeme kararı (yargılamaya gerek olmadığı) vermişti. Avukatların, karara karşı yaptığı itiraz da 2000 yılı Ağustos ayında Malatya Bölge İdare Mahkemesi tarafından reddedilmişti. İdare Mahkemesi'nin kararı üzerine Pertek Cumhuriyet Savcılığı, takipsizlik kararı vererek soruşturmayı kapatmış; buna karşı Ekrem ailesinin avukatları da savcılığın kararının iptali istemiyle Erzincan Ağır Ceza Mahkemesi'ne başvurmuşlardı. Erzincan Ağır Ceza Mahkemesi, 2000 yılı Ekim ayında "sanıklar hakkında kamu davası açmak için yeterli kanıt olduğu" gerekçesiyle "dava açılmasına" karar vermişti.

Bunun ardından Pertek Cumhuriyet Savcılığı, 4 Ocak günü Adalet Bakanlığı'na başvurarak Erzincan Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararının "idari ve adli yargı organları arasında olumlu görev uyumsuzluğu bulunduğu ve bu nedenle adli yargı organının verdiği kararın kaldırılmasını" istemişti. Bunun üzerine Adalet

Bakanlığı'nın dosyayı gönderdiği Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Temmuz ayı başlarında, Pertek Cumhuriyet Savcılığı'nın kararını onadı. Süleyman Ekrem'in eşi Güllü Ekrem davayı AİHM'ye götüreceğini söyledi.

Fuat Ünlü: 17 Mart 1999 tarihinde İstanbul Bahçelievler Kocasinan'da Fuat Ünlü adlı kişinin öldürülmesi nedeniyle Erol Tekten, Ayhan Özkan ve Şaban Düzer adlı polisler hakkında açılan dava, 11 Eylül günü Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Duruşmada esas hakkındaki görüşünü açıklayan Cumhuriyet Savcısı, polisler hakkında beraat kararı verilmesini istedi. Mahkeme, polisler hakkında beraat kararı verdi. Ünlü'nün elinde barut izi saptanmadığını ifade eden müdahil Avukat Gülizar Tuncer, silah, bomba ve belgelerde de parmak izi bulunmadığının kanıtlandığını, ancak mahkemenin bunu dikkate almadığını vurguladı.

Hüseyin Kılıç, Satı Taş, Ahmet Ercüment Özdemir: 17 Nisan 1992 tarihinde İstanbul Kadıköy'de düzenlenen bir ev baskınında "Devrimci Sol üyesi oldukları" ileri sürülen 3 kişinin öldürülmesi nedeniyle yargılanan 14 polis hakkında verilen beraat kararı 14 Kasım günü Yargıtay tarafından onandı. Hüseyin Kılıç, Satı Taş ve Ahmet Ercüment Özdemir'in öldürülmesi nedeniyle olaydan yaklaşık 7 yıl sonra 1999 yılında Özel Harekat Dairesi eski Başkanvekili İbrahim Şahin (Susurluk sanığı), Ziya Bandırmalıoğlu (Susurluk sanığı), Arif Tütüncü, Sever Ulu, Ahmet Cemal Arslan, Ali Tunçbilek, Ahmet Faik Şahbudak, Osman Eriş, Erdal Akman, Şahin Arslan, Erhan Yamancıoğlu, Sami Çerçi, Alaattin Parmaksızoğlu ve Mustafa Ordu hakkında açılan dava Kadıköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 14 Kasım 2000 tarihinde beraatla sonuçlanmıştı. Beraat kararı TCY'nin "yasa hükmünü yerine getiren ya da amirlerin emrini uygulayan memurlara ceza verilmemesine ilişkin 49/1. maddesi uyarınca verilmişti. Müdahil avukatlar Yargıtay kararından sonra AİHM'e başvurdu.

Gazi Davası: İstanbul Gazi mahallesinde 1995 yılının Mart ayında 19 kişinin öldürüldüğü olaylar nedeniyle açılan "Gazi Katliamı" davasında Trabzon Ağır Ceza Mahkemesi'nin Adem Albayrak ve Mehmet Gündoğan adlı polisler hakkındaki hapis cezası kararı, Haziran ayında Yargıtay tarafından bozuldu. Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 18 polis hakkındaki beraat kararını ise onadı. Bozma kararında, "olaylar sırasında göstericilerin polise taşlı sopalı saldırılarda bulunduğu" belirtilerek mahkum olan polisler hakkında TCY'nin "yetkili bir merciden verilen bir emir doğrultusunda, kanunun tanıdığı bir yetkiyi kullanan kişilerin ceza alamayacağı" hükmünü içeren 49/1. maddesinin uygulanması gerektiği savunuldu.

Kararda, "Olaydan sonra kendiliğinden gelip görgü tanığı olduklarını söyleyenlerin beyanları ile kasetlerdeki görüntülerde sanıkların aynı kare içinde oldukları, sanıkların bulunduğu yerin Dilek Sevinç'e 43 metre, Reis Kopal'a 38 metre, Fevzi Tunç'a 20

metre mesafede oldukları, maktuller Mümtaz Kaya ile Zeynep Poyraz'ın farklı yerlerde buldukları görüldüğünden Gündoğan'ın bulunduğu yerden Mümtaz Kaya'yı nasıl vurduğunun irtibatlandırıldığının açıklanması gerekir" denildi.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi tarafından bozulan "Gazi katliamı" davası, 12 Temmuz günü Trabzon Ağır Ceza Mahkemesi'nde yeniden başladı. 3 Mart 2000 tarihinde açıklanan ilk kararla birlikte tahliye edilen Adem Albayrak, duruşmada Yargıtay'ın bozma kararına uyulmasını istedi.

Gazi mahallesinde öldürülenlerin yakınları ve avukatları ise "davadan bir sonuç çıkmayacağına inandıkları için" bundan sonra duruşmalara katılmayacaklarını açıkladılar. Müdahil avukatlardan Sevim Akat, "Geçen yıl karara bağlanan davadaki taleplerimiz yerine getirilmedi. Yargıtay, sanıklar ile maktullerin birbirlerinden uzakta bulunmalarını gerekçe göstererek bu ölüm olaylarının bu sanıklarca nasıl yapıldığının açıklanmasını istedi. Bu bozma gerekçesi yerinde değil. Çünkü sanıklar belirli bir noktada görevlendirilmemiş ve sürekli hareket halindedir. Değişik yerlerde silah kullandıkları anlaşılıyor. Ayrıca polislerin yargılandığı davada, deliller polis laboratuvarında incelendi. Karar cezalandırmaya yönelik değil, adeta teşvik edici. Yapılacak yargılamadan bir fayda görmediğimiz için yargı sürecine katılmama kararı aldık." dedi. Duruşma sonunda olaylarda ölenlerden Reis Kopal'ın annesi Gülnaz Kopal, Albayrak'a "köpek" diye bağırıp yüzüne tükürdü. Bunun üzerine kısa süreli bir arbede yaşandı.

Aynı saatlerde İstanbul Gazi mahallesinde açıklamada yapan mağdurlar davadan çekildiklerini bildirdiler.

Dava, 5 Kasım günü Trabzon Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Mahkeme, ilk yargılamada dört kişiyi öldürmek suçundan 6 yıl 8 ay hapis cezasına mahkum edilen Adem Albayrak'a, bu kez 3 kişiyi öldürdüğü gerekçesiyle 5 yıl hapis ve 9 ay memuriyetten men cezası verdi. İlk yargılamada iki kişiyi öldürdüğü için 1 yıl 8 ay hapis cezasına mahkum edilen Mehmet Gündoğan ise bir kişiyi öldürdüğü gerekçesiyle 1 yıl 8 ay hapis ve 3 ay memuriyetten men cezasına mahkum edildi. Polislere verilen bu cezalar da Şartla Salıverilme Yasası uyarınca ertelendi.

Bu arada İstanbul Gaziosmanpaşa Gazi Mahallesinde 12 Mart 1995 tarihinde 19 kişinin ölümüyle sonuçlanan olayların yıldönümü nedeniyle düzenlenen törenlerde yüzlerce kişi gözaltına alındı. Alibeyköy Mezarlığı'ndan yürüyüşe geçmek isteyen gruba engel olan polis, 180 kişiyi sokaklarda gözaltına aldı. Tören sırasında, göstericilerin birkaç katı sayıda polisin görev yaptığı bildirildi. Olayların yıldönümü nedeniyle çeşitli illerden gelen HADEP'lilerin mahalleye girişine polisler tarafından izin verilmedi.

3.3. FAILİ MEÇHUL CİNAYETLER

1987-2001 yılları arasında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde siyasi nitelikli 2.914 cinayet işlendiği, bunlardan 1.748'inin failinin bulunamadığı bildirildi. Zaman gazetesinde "İçişleri Bakanlığı verilerine" dayanılarak verilen haberde, cinayetlerin 1.334'ünün polis sorumluluk alanında, 1.580'inin de jandarma sorumluluk alanında işlendiği kaydedildi. Haberde, polis sorumluluk alanında 457, jandarma sorumluluk alanında da 1.291 cinayetin aydınlatılmadığı belirtildi.

İçişleri Bakanı Saadetin Tantan, FP İstanbul Milletvekili Nazlı Ilıcak'ın "Hizbullah'a yönelik operasyonlar ve Türkiye'de faili meçhul olaylar" hakkındaki soru önermesine 5 Şubat tarihinde verdiği yanıtta, 1987-2000 yılları arasında polis sorumluluk bölgesinde 1991 siyasi cinayet işlendiğini bildirdi. Cinayetlerden 639'u halen faili meçhul kalırken, 114'ünün faili firarda, olduğunu 1238'inin ise failinin yakalandığını bildirdi. Açıklamaya göre Türkiye'de 1996-2000 yılları arasında toplam 426 siyasi kayıp başvurusu yapıldı. Kayıp başvuruları, 1997, 1998 ve 1999 yıllarında yoğunlaştı. Hakkında kayıp başvurusu yapılan 46 kişinin cesedi bulunurken, 90 kişinin sağ, 18 kişinin ise cezaevinde olduğu belirlendi. 272 kayıp hakkında ise herhangi bir bilgi bulunmuyor.

Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamada, yılın ilk 3 ayında düzenlenen operasyonlarda Hizbullah üyesi olduğu ileri sürülen 609 kişinin gözaltına alındığı bildirildi.

İçişleri Bakanının verdiği bilgiye göre, 13 yıllık dönemdeki "siyasi nitelikli cinayet" (polis sorumluluk bölgesi) sayısı şöyle:

Yıl	Toplam cinayet	Faili meçhul	Faili belli (firar)	Yakalanan
1987	13	3	0	10
1988	12	4	1	7
1989	16	4	0	12
1990	51	15	1	35
1991	148	53	8	87
1992	398	101	25	272
1993	411	148	24	239
1994	453	155	26	272
1995	150	46	8	96
1996	112	36	7	69
1997	53	13	5	35
1998	66	19	1	46
1999	70	22	8	40
2000	38	20	0	18
Toplam	1991	639	114	1238

Tantan'ın yanıtına göre, son 5 yılda, 426 kişi (1996-23, 1997-114, 1998-154, 1999-106, 2000-28, 2001-1) hakkında "kayıp" başvurusunda bulunuldu.

Tantan, 17 Ocak 2000 tarihinde Hizbullah'a yönelik başlatılan operasyonlarda, kayıp başvurusu yapılan kişilerden 24'ünün cesedine ulaşıldığını, 4 kişinin operasyonlarda sağ olarak kurtulduğunu ve 1 kişinin de Hizbullah üyesi olduğu iddiasıyla yakalanarak cezaevine konulduğunu belirtti.

1987-2001 yılları arasında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde siyasi nitelikli 2.914 cinayet işlendiği, bunlardan 1.748'inin failinin bulunamadığı bildirildi. Zaman gazetesinde "İçişleri Bakanlığı verilerine" dayanılarak verilen haberde, cinayetlerin 1.334'ünün polis sorumluluk alanında, 1.580'inin de jandarma sorumluluk alanında işlendiği kaydedildi. Haberde, polis sorumluluk alanında 457, jandarma sorumluluk alanında da 1.291 cinayetin aydınlatılmadığı belirtildi.

Faili Meçhul Cinayetler.

Davut Orhan: Batman'ın Hasankeyf ilçesindeki evinden 26 Aralık 2000 tarihinde çıktıktan sonra ortadan kaybolan Davut Orhan adlı köylünün cesedi de, 22 Ocak günü Hasankeyf çayında bulundu. Orhan'ın el, ayak ve boynunda ip izleri olduğu ancak, vücudunda kurşun yarası olmadığı öğrenildi. Bazı tanıklar, Orhan'ı kayb olduğu gün, askeri bir aracın içinde gördüğünü iddia etti.

Faruk Solhan: Mardin'in Kızıltepe ilçesine bağlı Yumurcak köyündeki evinden 6 Şubat günü Mardin'in Derik ilçesine bağlı Hanika köyüne gitmek için

Bulunan kayıplar

Yıl:	96	97	98	99	00	01	Top.
Ölü	4	7	11	21	3	-	46
Sağ	6	40	23	15	6	-	90
Cezaevinde	-	5	9	3	1	-	18
Top.	10	52	43	39	10	-	154

ayrılan Faruk Solhan'dan 18 Şubat gününe kadar haber alınamadı. Faruk Solhan'ın cesedi, 18 Şubat günü Kızıltepe'ye beş kilometre uzaklıktaki Sürekli köyü yakınlarında bulundu. Solhan'ın kafasına üç kurşun sıkılarak öldürüldüğü anlaşıldı.

Hasan Rani: 13 Şubat gününden itibaren kendisinden haber alınamayan Mersin Dumlupınar Lisesi Müdür Yardımcısı Hasan Rani'nin cesedi 17 Şubat günü Mersin'in Susanoğlu semtinde bulundu. Hasan Rani'nin başına tek el ateş edilerek öldürüldüğü öğrenildi. Hasan Rani'nin eşi Ayşe Rani ile Elif (7) ve Gözde (4) adlı çocukları, 30 Temmuz 1993 tarihinde Maraş'ın Pazarcık ilçesine bağlı Kara Hasan köyündeki evlerine baskın düzenleyen kimliği belirsiz iki kişi tarafından baltayla öldürülmüştü. Hasan Rani baskın sırasında, evden kaçmayı başardığı için kurtulmuştu. Resmi açıklamada, saldırının PKK tarafından gerçekleştirildiği iddia edilmiş ancak Hasan Rani, PKK ile bir sorununun bulunmadığını ve eylemin PKK tarafından yapıldığını sanmadığını söylemişti.

Necati Eriş: Şubat ayı ortalarında kaybolduğu öğrenilen Necati Eriş adlı kişinin cesedi, 11 Mart günü Van'ın Gürpınar ilçesine bağlı Hoşap beldesi yakınlarında bulundu. Hoşap'ta tefecilik yaptığı iddia edilen Eriş'in cesedinde işkence izlerine rastlandığı, burun ve kulaklarının da kesik olduğu belirtildi. İHD Van şubesi'ne Eriş hakkında kayıp başvurusu yapılmadığı öğrenildi.

X.X., X.X., X.X.: 19 Mart günü Batman'ın Hasankeyf ilçesine bağlı Üçyol köyü yakınlarında toprağa gömülmüş biri kadın üç kişinin cesedi bulundu. Cesetlerin tanınmayacak halde olduğunu belirten yetkililer, DNA testi ile kimlik saptanmasına çalışılacağını bildirdiler.

Mehmet Kaya: Mehmet Kaya adlı kişi 29 Nisan gecesi Diyarbakır'da kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından öldürüldü. İstanbul'dan geldiği öğrenilen Mehmet Kaya'nın Sakarya caddesi Ay sokaktaki evine gelen maskeli 6 kişi tarafından dışarı çıkarıldığı ve evin önünde silahla öldürüldüğü öğrenildi. Polis yetkilileri, saldırganlardan üçünün elinde, Hizbullah tarafından faili meçhul saldırılarda sık sık kullanılan satır bulunduğunu, diğer üç kişinin de silahlı olduğunu bildirdiler. Olay yerinde de, yine Hizbullah tarafından kullanıldığı bilinen Takarof marka bir tabanca bulunduğunu belirten polis yetkilileri, Mehmet Eren

adlı kişinin "saldırısıyla ilgisi olduğu" iddiasıyla gözaltına alındığını açıkladılar.

Mehmet Kaya'nın Mehmet Zengin adlı polisin 20 Ekim 2000 tarihinde Diyarbakır'da öldürülmesi nedeniyle gözaltına alındığı ve daha sonra serbest bırakıldığı belirlendi. Zengin'in öldürülmesi nedeniyle Yunus Aysu hakkında ölüm, Mukadder Selamboğa hakkında hapis cezası istemiyle açılan dava, Diyarbakır DGM'de sürüyor.

Mahmut Arda: 22 Mart günü Tunceli'nin Yeşilkaya köyü yakınlarında Mahmut Arda adlı kişinin cesedi bulundu. Jandarma yetkilileri, Arda'nın "PKK'nin Tunceli bölgesi mali işler sorumlusu olduğu ve örgüt paralarını kendi çıkarları için kullandığı" gerekçesiyle öldürüldüğünü iddia ettiler. PKK ise yaptığı açıklamada iddiayı yalanladı.

X.X., X.X., X.X.: 4 Haziran günü Diyarbakır'ın Silvan ilçesine bağlı Boşat köyündeki bir evde bir erkek, bir kadın ve bir çocuğun cesedi bulundu. Diyarbakır Devlet Hastanesi'nde yapılan otopsi sonucunda, bu kişilerin 29-30 Mayıs günlerinde silahla öldürüldükleri belirlendi. Öldürülenlerin dilencilik yaptıkları öğrenildi.

X.X.: Şırnak'ın Kumçatı beldesi yakınlarında 11 Haziran günü tanınmayacak hale gelmiş bir erkek cesedi bulundu. Belde yakınlarında uzun süre silah sesi gelmesinden sonra bulunan cesedin yanında uzun namlulu bir silah olduğu ileri sürüldü.

Mehmet Salih Kalenderoğlu: Mehmet Salih Kalenderoğlu adlı kişinin cesedi, 24 Haziran günü Şırnak'a bağlı Silopi ilçesi yakınlarında bulundu. Devlet Su İşleri'nde memur olarak çalıştığı öğrenilen Kalenderoğlu'nun yaklaşık iki hafta önce kaybolduğu bildirildi.

Vildan Ersin: Yeni Şafak gazetesinin ve gazeteyi yayınlayan Albayrak Holding'in avukatlarından Vildan Ersin, 28 Temmuz günü İstanbul Sarıyer'de boğularak öldü. Vildan Ersin'in, Albayrak Holding hakkında çeşitli yolsuzluk iddialarının yoğun olarak tartışıldığı bir dönemde ölümü dikkat çekti. Olaydan sonra 1 Ağustos günü Hürriyet gazetesinde yayınlanan haberde, Vildan Ersin'in kazara boğulmadığı, öldürüldüğü yolundaki iddialara yer verildi. Habere göre, Vildan Ersin'in kardeşi Tahir Ersin "Vildan ölmeden önce Kadir Koçyiğit adlı polisin evine gidip kahve içip şeftali yemiş. Evden çıkarken de kusmuş.

Bunu bize polisin yakınları söyledi. Kardeşim bulunduğunda da üzerinde elbiseleri vardı. O iyi bir yüzüğüydü. 1.5 metrelik suda boğulması imkansız. Otopsi raporunu bekliyoruz” dedi. Haberde, Ersin’in annesi Melahat Ersin’in de “Ölmeden birkaç gün önce bana telefon açıp, ‘Çocuğuma iyi bakın, çocuğum size emanet. Eğer bana bir şey olursa benden size miras olarak kabul edin’ dediğini anlattı. Vildan Ersin’in öldüğü sırada yanında bulunan Mali Şube Müdürlüğü Dolandırıcılık Büro Amirliği’nde görevli polis memuru Kadir Koçyiğit hakkında idari soruşturma başlatıldı. Haberde, Koçyiğit’in Avukat Ersin’e, Albayrak Holding hakkında Mali Şube tarafından yürütülen soruşturma ile ilgili bilgi sızdırıp sızdırmadığının araştırıldığı belirtildi.

Kardeşi Tahir Ersin de, Vildan Ersin’in, Albayrak-Doğan gurubu ve Recep Tayyip Erdoğan-Mesut Yılmaz arasındaki çekişmede ciddi belgelere ulaştığını, bu nedenle öldürülmüş olabileceğini iddia etti.

Aynı gün Yeni Şafak gazetesinde yayınlanan haberde ise “Recep Tayyip Erdoğan’ın önderliğindeki ‘yenilikçi’ hareketi durdurmak için bir süre önce ANAP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz’ın başkanlığında bir dizi toplantı yapıldığı, toplantılara İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen ve Milliyet gazetesinden bazı üst düzey isimlerin de katıldığı” iddia edildi. “Recep Tayyip Erdoğan’ı yıpratmak için Erdoğan’a yakınlığıyla bilinen Albayrak Holding’in hedef seçildiği” öne sürülen haberde, Vildan Ersin’in ölümünün bu planla bağlantılı olduğu iddia edildi.

Zeki Ölmez: Şırnak’ın Uludere ilçesinde yaklaşık bir haftadır kayıp olduğu bildirilen Zeki Ölmez adlı gencin cesedi 26 Ağustos günü Elamun (Andaç) köyü yakınlarında bulundu. Zeki Ölmez’in kollarının ve bacaklarının kırıldığı bildirildi. Zeki Ölmez’in, Irak’tan Türkiye’ye kaçak yollardan giren biri kadın 5 Iraklıya rehberlik yaptığı, 2 gün kadar dağlarda gezen Iraklıların daha sonra Batı ülkelerine gitmekten vazgeçerek Andaç yakınlarındaki Habur-2 Karakolu’na teslim olduğu öğrenildi. Söz konusu kişilerin Irak’a gönderilmesinden üç gün sonra Zeki Ölmez’in cesedi bulundu. Ölmez’in rehberlik yaptığı Iraklılar tarafından dövüldüğü ve kayalıktan atılarak öldürüldüğü öne sürüldü.

Şaban Elaltunteri, Mehmet Elaltunteri: 25 Ağustos günü İstanbul Esenler’de kimliği belirlenemeyen iki kişinin silahlı saldırısına uğrayan Şaban Elaltunteri (42) ve oğlu Mehmet Elaltunteri (22) öldürüldü. Şaban ve Mehmet Elaltunteri’nin içinde bulunduğu araca Ayvalıdere köprüsü altında kırmızı ışıkta durdukları sırada ateş açıldığı bildirildi. Şaban Elaltunteri’nin “Hizbullah üyesi olduğu” gerekçesiyle 1998 yılında İstanbul’da gözaltına alındıktan sonra itirafçı olduğu öğrenildi. Diyarbakır DGM’de yargılanan Şaban Elaltunteri’nin TCY’nin 168. maddesi uyarınca 12 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum edildiği, 2000 yılında çıkarılan Pişmanlık Yasası’ndan yararlanarak serbest bırakıldığı bildirildi.

İbrahim Doğan: 1996 yılındaki ölüm oruçlarına katılan İbrahim Doğan adlı eski mahkum, Yunanistan’da tedavi gördüğü hastanede ölü bulundu. 4 Eylül günü İHD İstanbul Şubesi’nde basın toplantısı düzenleyen Ali Doğan, oğlu İbrahim Doğan’ın 1992 yılında “DHKP/C üyesi olduğu” iddiasıyla tutuklandığını, ölüm orucundan sonra 1998 yılında CMUK’un 399. maddesi uyarınca tahliye edildiğini bildirdi. Daha sonra tedavi için Yunanistan’a giden İbrahim Doğan’ın cesedi, 11 Ağustos günü tedavi gördüğü hastanenin balkonunda asılı olarak bulundu. İbrahim Doğan’ın ellerinin arkadan bağlı olduğu, Yunanistan polisinin olay yerinde herhangi bir parmak izine rastlamadığı bildirildi.

Hüseyin Bağüstani, Nusret Turgay, Mahmut X.: Hakkari’nin Şemdinli ilçesi yakınlarında 26 Eylül günü Hüseyin Bağüstani, Nusret Turgay ve soyadı öğrenilemeyen Mahmut adlı köylüler öldürüldü. Köylülerin, bölgedeki askerler tarafından öldürüldüğü iddia edildi.

X.X.: 2 Ekim günü Şırnak’ın İdil ilçesinde, A-5 karayolu üzerindeki Beyhan konaklama tesislerinin yakınlarında kimliği belirlenemeyen bir kişinin cesedi bulundu. 21-22 yaşlarındaki kişinin vücudunda ve gözlerinde kurşun yarası olduğu bildirildi. Cesedin ayaklarında daha çok PKK militanlarının kullandığı mekap ayakkabı olduğu öğrenildi.

Fuat Baraçkılıç: Fuat Baraçkılıç adlı kişinin cesedi Kasım ayı başlarında Bingöl’ün Kiğı ilçesi yakınlarında bulundu. Cesedin başının kesildiği, yakınlarının Fuat Baraçkılıç’ı güvenlik görevlileri tarafından kendilerine gösterilen fotoğrafta pantolon ve kemerinden teşhis ettikleri bildirildi. “PKK üyesi olduğu” iddiasıyla Diyarbakır DGM’de yargılanan Fuat Baraçkılıç’ın kimler tarafından ne amaçla öldürüldüğü belirlenemedi.

27 Mayıs günü Diyarbakır DGM’de yapılan duruşmadan sonra “kaçırıldığı” iddia edilen Fuat Baraçkılıç’ın ağabeyi Bekir Baraçkılıç, 12 Eylül günü İHD Bingöl Şubesi’ne yaptığı başvuruda, “kardeşinin Diyarbakır DGM tarafından verilen cezasının Yargıtay’da bozulması için Mayıs ayında Muş’un Ziyaret beldesinde korucubaşı Reşit Türkmen aracılığıyla Hüseyin adlı bir yarbaydan ‘kendisinin güvenlik güçlerine yardımcı olduğu’ yönünde bir not aldığını ve bu notu avukatı Fethi Gümüş’e ilettiğini” bildirdi. Bekir Baraçkılıç, 4 Kasım 1999 tarihinde tutuklanan ve beş ay cezaevinde kalan kardeşinin Şubat ayında sonuçlanan davada, 12 yıl 6 ay hapis cezası aldıktan sonra kendisinin kimliğini taşıdığını bildirdi.

Bekir Baraçkılıç başvurusunda, korucubaşı Reşit Türkmen’in “Fuat Baraçkılıç’ın (başvurunun yapıldığı tarihlerde) sağ olduğunu, özel tim tarafından yüzü maskeli olarak operasyonlara götürüldüğünü” söylediğini de aktardı.

Yurtdışında yayınlanan Özgür Politika gazetesinde 9 Kasım günü yer alan haberde ise şu bilgiler verildi:

“Duruşmaya katıldığı söylenen Muş Merkeze bağlı Ziyaret (Yaygın) köyünden soyadı öğrenilemeyen Suat (Reşit?) isimli korucubaşının, ‘bu adam terörist nasıl bırakırsınız, ben onu çözmesini bilirim’ şeklinde konuştuğunu söyleyen yakınları, Fuat Baraçkılıç’ın mahkeme çıkışında korucubaşı ve JTEM elemanlarınca kaçırıldığını söylediler.

Kaçırıldıktan sonra kendisinden haber alınmayan 1972 Elazığ Palu doğumlu Baraçkılıç, bir süre sonra Bingöl’ün Kiğı ilçesi yakınlarında bulunan Cehennem Deresi mıntıkasında bir grup asker ve korucu arasında elleri arkadan bağlanmış bir halde görülür. Aynı günlerde Baraçkılıç, yine elleri arkadan bağlı bir şekilde bölgedeki bir köye yemek almaya giden asker ve korucularla görülür.

Söz konusu köyde köylülere “beni öldürecekler, yardım edin, bir yerlere haber verin” diyerek yardım isteyen Baraçkılıç, tekrar Cehennem Deresi mıntıkasına götürülür.

Geçtiğimiz hafta Cehennem Deresi bölgesinde bir erkek naaşı gören köylüler, Beritan Aşireti’nden olan Baraçkılıç ailesine haber verirler. Naaşı teşhis etmek için askerlerle bölgeye giden Baraçkılıç’ın yakınları, naaşı teşhis etmelerine rağmen askerler, cenazeye el koyarak Karlova Jandarma Taburu’na götürür.

Karlova Devlet Hastanesi morgunda tutulan naaşın Fuat Baraçkılıç’a ait olup olmadığını anlaşılması için DNA testinin yapılmasını isteyen İlçe Cumhuriyet Savcılığı, annesi Ayşe Baraçkılıç’ı İstanbul’a gönderdi. Naaşı gören ve teşhis eden yakınları büyük bir ihtimalle kurşuna dizilmiş olabileceğini söylediler.”

3.4. KARA MAYINLARI

IHD ve İsviçre Anti Mayın Kampanyası desteğiyle 7 Aralık 2000 tarihinde başlatılan “Mayınsız Bir Türkiye Kampanyası” projesi için hazırlanan broşürde verilen bilgilere göre, 1997 Ottawa Anti Personel Mayınları Yasaklama Anlaşması’nı imzalamayan 53 ülkeden biri olan Türkiye’de hangi tür mayınların kullanıldığı konusunda net bir bilgi bulunmuyor. En fazla ölüm ve yaralanma olayının Suriye sınırında olduğu belirtilen broşürde özetle şu bilgilere yer verildi:

“Devletin elindeki mayın sayısı ve yerleştirilenlerin sayısı konusunda herhangi bir resmi rakam yok. 1990 yılından sonra PKK ile çatışmaların yoğunlaşması üzerine birçok alana mayın yerleştirildi ve bunların büyük çoğunluğu geri çıkarılmadı. Türkiye’de ne kadar mayın kurbanının bulunduğu bilinmiyor. Mayın mağdurlarının tedavi sorunlarının boyutu ve tekrar topluma kazandırılması şimdiki kadar herhangi bir kurum tarafından ele alınmadı.”

Broşürde, dünyadaki mayınlar konusunda da şu bilgiler verildi:

“Araştırmalara göre, bir bölgede çatışmalar bittikten sonra kara mayınlarının öldürdüğü ya da sakat bıraktığı sivil sayısı; savaş sırasında mayın nedeniyle ölen ya da sakat kalan asker sayısından daha fazla. 70 ülkede yaklaşık 70 milyon mayının toprak altında olduğu biliniyor. Bu mayınlar yılda 6 -10 bini çocuk yaklaşık 20 bin kişinin ölümüne sebep oluyor. Sağ kalanlar da hayatları boyunca fiziksel, psikolojik, ve ekonomik sıkıntılarla karşı karşıya kalıyor. Dünyada 22 dakikada bir, mayın yüzünden ölenler ya da yaralananlar olurken, her ay yaklaşık 2 bin kişi ölüyor. 64 ülkede bulunan 120 milyon mayının temizlenmesi için 33 milyar dolar gerekiyor. Kara mayınları yerleştirildikten sonra yaklaşık 75 yıl etkisini koruyor. 54 devlet 340 çeşit anti personel mayın üretiyor. Bunların üretimi ortalama 3-4 dolara mal olurken, bir mayının bulunup, çıkarılması ve imha edilmesi 300 ile 1000 Dolar arası bir maliyet gerektiriyor. Halen

önderliğini Çin, Rusya, Beyaz Rusya ve ABD’nin yaptığı 105 ülkenin elinde 250 milyondan fazla anti personel mayın bulunduğu tahmin ediliyor.”

Kara mayınlarının temizlenmesi amacıyla IHD İstanbul Şubesi’nin sürdürdüğü kampanya çerçevesinde, mayınların yasaklanmasına ilişkin Ottawa Sözleşmesi’nin imzalanmasının 4. yıldönümü nedeniyle 1 Mart günü basın toplantısı düzenlendi. Toplantıda konuşan Şube Başkanı Eren Keskin, Türkiye’de Suriye sınırı başta olmak üzere 3.5 milyon dönümlük tarıma elverişli arazinin mayınlı olduğunu belirtti. Sadece 1999 ve 2000 yıllarında mayın patlaması sonucu 19’u çocuk 31 kişinin öldüğünü, 37’si çocuk 47 kişinin de yaralandığını ifade eden Keskin, mayınlanan alanlarda gerekli tedbirlerin alınmadığını ve bölge halkının bu konuda eğitilmediğini vurguladı.

Keskin, Türkiye’yi 137 ülke tarafından imzalanan Mayınları Yasaklayan Uluslararası 1997 Ottawa Sözleşmesi’ni imzalamaya ve mayınların yeni ölümlere neden olmaması için tedbir almaya çağırdı.

Dışişleri Bakanı İsmail Cem ve Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Papandreu, 6 Nisan günü yaptıkları görüşmede, anti personel kara mayınlarının kullanımını yasaklayan Ottawa Sözleşmesi’ne taraf olmak üzere eşzamanlı girişim başlatmayı kararlaştırdılar. 1997 yılı Aralık ayında imzalanan anlaşma, 1999 yılı Mart ayında yürürlüğe girdi. Yunanistan, aynı yıl anlaşmayı tanımış, Türkiye ve ABD ise anlaşmaya karşı çıkmıştı. Türkiye anlaşmayı imzalarsa 10 yıl içinde sınırlarındaki mayınları temizleyecek.

Başbakan Bülent Ecevit, 9 Haziran günü gazetecilere yaptığı açıklamada, Türkiye’nin sınır bölgelerindeki mayınların temizleneceğini ve 306 bin hektarlık alanın tarıma açılacağını bildirdi. Yüksek Planlama Kurulu’nun verimli tütün ekimi yapılamayan yörelerde çok karlı ürünlere geçilebilmesi için gerekli olanakları

köylülere sunmayı kararlaştırdığını anımsatan Ecevit, buna özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde gereksinim duyulduğunu vurguladı.

Nusaybin Ziraat Odası Başkanı Nizamettin Başak, yaptığı açıklamada, Antakya'dan Şırnak'ın Silopi ilçesine kadar uzanan 840 kilometre uzunluğundaki mayınlı arazinin çok verimli olduğunu belirterek, 306 bin hektar arazinin topraksız köylülere dağıtılmasının, en az 30 bin aileye geçim kaynağı sağlayacağını kaydetti.

Merkezi ABD'de bulunan Barış İçin Doktorlar Vakfı'nın (Physicians For Peace) girişimleriyle, Dicle Üniversitesi bünyesinde kurulan "Protez Uygulama ve Rehabilitasyon Merkezi" 28 Haziran günü açıldı. 1985 yılında ABD'de Prof. Dr. Charles Horton tarafından kurulan vakıf, bedensel sakatlıkları bulunanlara ücretsiz hizmet götürüyor. Vakıf üyesi doktorların, çeşitli tarihlerde Diyarbakır'da 79 kişiyi ameliyat ettiği bildirildi.

Olağanüstü Hal Bölge Valisi Gökhan Aydın, 6 Temmuz günü yaptığı açıklamada, Türkiye'nin, Irak ile Suriye arasında bulunan sınırlarındaki mayınların temizlenmesi için hazırlanan mayın projesinin hükümet tarafından da kabul edilmesinden sonra temizleme çalışmalarına başlandığı bildirildi. Projeye göre ilk olarak bir ekip, doğa şartları nedeniyle yerleri değişebilen mayınları tespit edecek. Mayınlar, daha sonra ekipler tarafından kademeli olarak yerlerinden sökülecek.

Aydın, çalışmaların Hakkari, Şırnak, Urfa, Mardin, Hatay ve Kilis'i kapsayan alanda yürütüleceğini ve yaklaşık 360 bin dekar alanın temizleneceğini bildirdi. Aydın, proje sonuçlandığında mayınlardan temizlenerek tarıma açılan arazilerin, ihtiyacı olan köylülere dağıtılacağını kaydetti.

Tarım ve Köy İşleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalp, DYP Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Yalçınkaya'nın "mayınlı tarım arazilerinin temizlenmesine" ilişkin soru önermesine verdiği yanıtta "iç güvenlik harekât bölgesindeki mayınların temizlenmesi için hazırlanan kısa, orta ve uzun vadeli 'Mayın Temizleme Planları'nın 6 ile 10 yıllık bir süreyi kapsadığını" bildirdi. Öncelikli olarak iç güvenlik harekât bölgesinde yer alan tüm karakolların çevresindeki mayınların temizlenmesi ve bunun ardından diğer bölgelerdeki mayınların temizlenmesi için plan yapıldığını kaydeden Gökalp, "Mayınların temizlenmesine, en erken 2008'den sonra başlanabilecektir" dedi.

Mayın Taramasında Kullanılan Köylüler: 15 Aralık 1996 ve 21 Şubat 1997 tarihlerinde Batman'ın Sason ilçesine bağlı Tekevler (Gundenu) ve Kel Hasan (Kelhesna) köylülerinin mayınlı olduğundan kuşku edilen arazide dolaştırılması nedeniyle açılan soruşturmanın dosyası kayboldu.

Olaydan sorumlu olduğu iddiasıyla Sason Jandarma Komando Birliği'nde görevli Üsteğmen Hakan Başakçı hakkında Sason Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan soruşturma 21 Eylül 1999 tarihinde, takipsizlikle sonuçlanmıştı. Yeni bir dava açmak için soruşturma dosyasını isteyen köylülere ise "dosyanın kayıp olduğu" yanıtı verildi.

Mayınlı arazide dolaştırılan köylülerden Erol Kılıç, 23 Mart günü Savcı Ümit Şahiner ile görüştiklerini, savcının dosyanın Kaymakam Mahmut Halhal'da olabileceğini söylediğini aktardı. Bunun üzerine, Halhal'a gittiklerini belirten Erol Kılıç, "Kaymakam, dosyayı incelemek için savcıdan aldığını, ancak sonra geri gönderdiğini söyledi. Dosyanın savcıya ulaşmadığını söylediğimizde ise Kaymakam, 'Savcıda da değilse, öyleyse dosya kayboldu' şeklinde cevap verdi." dedi.

Soruşturmanın hiçbir aşamasında ifadelerinin alınmadığını belirten köylülerden Erdal Kılıç ise o dönemde askerler tarafından ifade vermemeleri için tehdit edildiklerini söyledi.

Sason Cumhuriyet Savcısı Ümit Şahiner ise hakkında soruşturma açılan kişi üsteğmen olduğu için 'Memurün Muhakematı Kanunu' uyarınca dosyayı Kaymakamlığa gönderdiğini belirterek, "Ancak dosyaya ne oldu bilmiyorum. Büyük bir ihtimalle hala kaymakamlıkta tutuluyordur. Köylüler, kaymakamlıktan dosyayı sorduklarını ancak kendilerine 'dosya kaybolmuştur' denildiğini söylüyorlar. Bu konuda bir bilgim yok. Sonuç olarak kapanan bir dosyaydı." dedi.

Daha sonra Erdal Kılıç hakkında "adliye yanılmaya kalkıştığı ve devlete hakaret ettiği" iddiasıyla dava açıldı. Erdal Kılıç, Savcı Şahiner'le görüşmelerinden sonra 3 Nisan günü saat 01.00 sıralarında ellerinde uzun namlulu silahlar ve telsizler olan sivil giyimli kişilerin evine geldiğini, ancak kendilerinin kapıyı açmadıklarını bildirdi. Erdal Kılıç, 5 Nisan günü de Sason Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Ancak savcılık, evin basılmasına Erdal Kılıç'ın annesi Belkıs Kılıç ve kız kardeşi Secih Kılıç'tan başka tanıklık eden olmadığı için soruşturmayı takipsizlik kararıyla kapattı. Kılıç hakkında da "adliye yanılmaya kalkıştığı ve devlete hakaret ettiği" iddiasıyla dava açtı. Erdal Kılıç, silahlı kişilerin kapılarını zorladığını gören köylülerin korkudan ifade vermediklerini ileri sürdü.

Köylülerin koruculuğa zorlandığı Tekevler ve Kel Hasan köylerine 15 Aralık 1996 tarihinde sabah saat 08.30 sıralarında baskın yapan yaklaşık 200 jandarma ve 50 korucu, bir alanda topladıkları köylüleri dövdüler ve hakaret ettiler. Jandarma ve korucular tarafından götürülen yaklaşık 50 köylü Newala Giyane bölgesinde yaklaşık 5 saat boyunca arazide dolaştırıldı. Daha sonra serbest bırakılan köylüler, Sason Kaymakamlığı'na başvurdu. Kaymakamın, "Askerlerin işine karışma yetkim yok, bu yüzden de

bir şey yapamayacağım” demesi üzerine köylüler, Sason Jandarma Tabur Komutanlığı'na başvurdu. Burada köylülere, emrin Tabur Komutanı tarafından verildiği, korucu olmadıkları sürece bu tür olayların sık sık yaşanacağı söylendi.

21 Şubat 1997 tarihinde ise Sason'a bağlı Şıgo, Darxane ve Bidri aşiretlerine bağlı korucular ile askerler, merkeze gitmek isteyen Tekevler ve Kel Hasan köylülerinin yolunu keserek, köylüleri iki gün boyunca aralıklarla Newala Giyane ve Helqîz mevkileri ile Kel Hasan köyü çevresindeki dağlık alanda mayın tarama aracı olarak kullandılar.

Haberin Demokrasi gazetesinde yayımlanmasından sonra, kapatılan Refah Partisi (RP) Batman Milletvekili ve TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Üyesi Musa Okçu, konuyu Meclis gündemine getirdi. Komisyon üyeleri Musa Okçu, DSP İçel Milletvekili A. Baki Gökçel, DYP Kayseri Milletvekili Osman Çılsal, bölgeye giderek Şırnak Valisi Salih Şarman, İl Garnizon Komutanı ve köylülerle görüştüler. Komisyon'un Nisan ayında açıklanan raporunda olay doğrulandı.

Raporda, Salih Şarman'ın, "PKK'nin bölgede yaptığı mayınlama nedeniyle birkaç olay oldu. Bunun üzerine örgüte müzahir olan kimi köylerin uyarılmasını istedik. Örgüt militanlarının ziyaret etmeyi alışkanlık haline getirdiği bu köyler, zaman zaman bilinen yöntemlerin ötesinde ve bir anlamda manevi baskı altında tutularak gerekli şekilde uyarılmıştır" sözlerine dikkat çekildi. Raporda, "Vali Şarman'ın 'bilinen yöntemlerin ötesinde' ve 'gerekli şekilde' kavramları heyetimizin dikkatini çekmiştir. Ancak, bu yöntemlerin ne olduğu tam olarak açıklığa kavuşturulmamıştır" denildi. Yetkililer ve köylülerle yapılan görüşmelere yer verilen raporda, köylülerin mayın taramada zorla kullanıldıkları iddialarının ciddi ve tutarlı bulunduğu, zaman geçirilmeden soruşturmanın başlatılması gerektiği belirtildi:

Ancak askeri yetkililer, TBMM'nin ve kamuoyunun tepkisine karşın uygulamadan vazgeçmedi. Tekevler köyü yakınlarında 27 Temmuz 1997 tarihinde iki askerin mayına basarak yaralanmasından sonra, köylere yönelik baskılar arttı. Köylüler, 31 Temmuz 1997 tarihinden itibaren her sabah 07.30'da köyün çevresinde 4-5 kişilik gruplar halinde mayın aramaya çıktıklarını bildirdiler. "Mayın taraması," daha sonra Kel Hasan köyü ile Tira mezrasında da başladı. Köylerden dört kişinin Eylül ayından itibaren askeri birliklerin köyün girişi ve çıkışı da içeren yol güzergahında sabah saatlerinde mayın kontrolü yaptıkları, bunun için köylerde nöbet çizelgesi oluşturulduğu öğrenildi. Köylüler, kolluk görevlilerinin "askerlere yönelik mayınlı bir saldırı olduğu takdirde köylerinizi yakarız" şeklindeki tehditleri üzerine uygulamayı başlattıklarını açıkladılar. Tekevler ve Kel Hasan köylerindeki uygulama, 1997 yılının Ekim ayında sona erdi.

Davalar

Halit Şalakaya (11): 7 Nisan 2000 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesi yakınlarında askeri birliklerin çöplerini boşalttığı alanda bulunduğu el bombasını kurcalayan Halit Şalakaya adlı çocuğun ölümü nedeniyle ailesi İçişleri Bakanlığı'ndan 23 milyar lira tazminat istedi. Şalakaya ailesinin avukatı Cihan Aydın, 3 Ocak günü tazminat talebiyle İçişleri Bakanlığı'na başvurduklarını ve halen yanıt beklediklerini söyledi. Bakanlığın tazminat talebini reddetmesi durumunda, ailenin idare mahkemesinde dava açma olanağı bulunuyor. Patlamada, Uğur Değirmenci (13) adlı çocuk da yaralanmıştı.

Ali Aydın (12): 2 Haziran 2000 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesi Kayacık Jandarma Karakolu yakınlarında bulunduğu havan mermisinin patlaması sonucu ölen Ali Aydın adlı çocuğun ailesi, "yaşam hakkının ihlal edildiği" gerekçesiyle AİHM'e başvurdu. Aydın ailesinin avukatı Meral Danış Beştaş, olayda idarenin kusuru bulunduğunu ifade ederek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. maddesinde yer alan "yaşam hakkı"nın ihlal edildiğini vurguladı. Aydın ailesi, İçişleri Bakanlığı'ndan da 45 milyar lira tazminat istedi. Bakanlığın talebi reddetmesi üzerine idare mahkemesinde dava açıldı.

Olaylar (18 ölüm, 23 yaralanma)

Mehmet Taş: 29 Mart günü Bingöl'ün Genç ilçesine bağlı Dağanca köyü yakınlarında hayvan otlatan Mehmet Taş (19) adlı genç, arazide bulunduğu bir bombanın patlaması sonucu ağır yaralandı. Mehmet Taş, kaldırıldığı hastanede öldü.

Adnan Çevik, Yusuf İşler: Türkiye-Yunanistan sınırını geçmek isterken mayın patlaması sonucu ölen Adnan Çevik (26) ve Yusuf İşler (28) adlı kişilerin cesetleri, 29 Mart günü Yunanistan güvenlik görevlileri tarafından bulundu.

Seyithan Çakırgöz: Bitlis'in Mutki ilçesine bağlı Geyikpınar köyü yakınlarında hayvan otlatan Seyithan Çakırgöz (12) adlı çocuk, 7 Nisan günü mayın patlaması sonucu öldü.

Mesut Ekinci: 30 Nisan günü Batman'a bağlı Suçeken köyü yakınlarında bulunduğu el bombasını kurcalayan Mesut Ekinci (26), bombanın patlaması sonucunda öldü.

Cevdet Karabay: 30 Nisan günü Bitlis'in Hizan ilçesi Kolludere beldesinde de hayvan otlatırken mayına basan Cevdet Karabay (25) öldü.

Ahmet Özgür: Tekirdağ'ın Çerkezköy ilçesindeki askeri bölgede bulunduğu patlamamış roketatar mermisini kurcalayan Ahmet Özgür (13) adlı çocuk, öldü. Ahmet Özgür'ün cesedi, 22 Mayıs günü gece geç saatlere kadar eve dönmemesi üzerine başlatılan arama çalışmaları sonucunda Çerkezköy 3. Zirhlî Tugay Komutanlığı tarafından kullanılan atış alanında bulundu.

Remzi Eren, Bedirhan Aydınlık, Fettah Çiğdem: 12 Haziran günü Şırnak'ın Silopi ilçesi Derebaşı köyü yakınlarında tarım işçilerini taşıyan bir kamyonun mayına çarpması sonucunda sürücü Remzi Eren, Bedirhan Aydınlık ve Fettah Çiğdem öldü, Cihan Aydınlık, Şahin Aydınlık, Metin Çiğdem ve Celal Aydınlık yaralandı.

İHD Diyarbakır Şube Başkanı Osman Baydemir ve İHD Bölge Temsilcisi Hanefi Işık hastanedeki yaralılarla görüştüktan sonra yaptıkları açıklamada, "Derebaşı köyünün 1992-1993 yıllarında boşaltıldığı, köylülere Botaş Karakolu'ndan izin alarak gece kalmamak koşuluyla köye gitme izni verildiği" bildirildi. Açıklamada, "Olayda kamu sorumluluğu bulunmaktadır. Çok yönlü araştırma ile birlikte başvuru ve kimlik bırakılan Botaş Karakolu'nun objektif ve subjektif sorumluluğu üzerinde ayrıca araştırma yapılmalıdır. Mayın patlamasından ancak iki saat sonra güvenlik güçleri olay yerine gitmişlerdir. Olay mahalli, Silopi ilçesine en fazla 10 kilometre uzaklıktadır. Yani araçla 15 dakikalık bir mesafedir. Yaralılara ilk müdahale Cizre Devlet Hastanesi'nde saat 11.00'de yapılmıştır. Bu durum erken müdahalenin yaşamı kurtarabileceği inancını doğurmaktadır." denildi. Açıklamada, yaralılardan Şahin Aydınlık'ın akrabası Muhyettin Aydınlık'ın "yolu son iki üç ay içinde sürekli kullandığını ve olaydan bir gün önce kendi arabasıyla yoldan geçtiğini" söylediği de belirtildi.

X.X.: 21 Haziran günü Hakkari'nin Çukurca ilçesi yakınlarında adı belirlenemeyen bir kişi mayın patlaması sonucunda öldü, bir kişi de yaralandı.

Şükrü Toprak: 22 Temmuz günü Hakkari'nin Şemdinli ilçesine bağlı Koçyiğit köyü yakınlarında mayına basan Şükrü Toprak (30) adlı kişi öldü, Mikail Kıvcı adlı kişi ise yaralandı.

X.X., X.X.: 1 Ağustos günü Hakkari'nin Şemdinli ilçesine bağlı Kelet ve Begalte köyleri arasındaki bölgede mayına basan iki kişi öldü, iki kişi de yaralandı. Patlamada ölen ve yaralananların kimliği öğrenilemedi. Daha sonra iki köye baskın düzenleyen askerlerin 8 köylüyü gözaltına aldığı öğrenildi.

Recep Kör, İdris Kör: 26 Eylül günü saat 18.45 sıralarında Ankara Karşıyaka Mezarlığı'nın yanındaki çamlık alanda meydana gelen patlamada Recep Kör ve İdris Kör adlı kardeşler öldü. Çocukların mezarlıkta su sattığı öğrenildi.

Ankara Emniyet Müdürü Hasan Yücesan, yaptığı ilk açıklamada "Olayda ölenlerin ikisi kardeş, aileleri tarafından teşhis edildiler. Büyük miktarda patlayıcı bulundu. Patlayıcıyı burada mı buldular yoksa bir örgütsel bağlantıları var mı araştırıyoruz. Ölenleri tanıyan arkadaşları ve örgütlerle ilgili operasyonlarımız devam ediyor. İçi boşaltılmış bir el bombası var. 17 ve 18 yaşlarında iki insan. Mezarlıkta su sattıkları söyleniyor. Ama 17-18 yaşında aklı

başında kişiler. Ellerindekinin patlayıcı olduğunu biliyorlardı" dedi. Yücesan ölenlerin çocuk olduğunu ortaya çıkması üzerine yaptığı açıklamada ise "İlk açıklamamda 17-18 yaş dedim. Çok gelişmişler, öyle görünüyorlar. 1988 ve 1990 doğumlu oldukları nüfus kayıtlarından çıktı" dedi.

Nihat Alkan: 3 Ekim günü Malatya'nın Doğanşehir ilçesi Savaklı köyü yakınlarında bulunduğu el bombasını kurcalayan Nihat Alkan (18) adlı genç öldü, babası Ali Alkan da yaralandı.

Selahattin Bayar: 12 Ekim günü Şırnak yakınlarında ava çıkan Selahattin Bayar adlı korucu mayın patlaması nedeniyle öldü, yanında bulunan Mehmet Anık ve oğlu Şeyhmus Anık ise yaralandı.

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nden yapılan açıklamada söz konusu kişilerin korucu olmadıkları ileri sürüldü.

17 Aralık günü Van'ın Bostaniçi mahallesinde Nizamettin Kahraman adlı korucu, kurcaladığı el bombasının patlaması sonucu öldü.

Yaralananlar

11 Mart günü Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı Abalı köyünde mayına basan Musa Başbuğ (11) adlı çocuk ağır yaralandı.

1 Nisan günü Diyarbakır'ın Kulp ilçesine bağlı Şeyhhamza köyü yakınlarında bulunduğu el bombasını kurcalayan Veysel Bozkurt adlı çoban, iki parmağını ve gözünü kaybetti.

7 Nisan günü Hakkari'nin Yüksekova ilçesi Tokağaç köyü yakınlarında buldukları bombayı kurcalayan İkbal Acar (8) ve kardeşi Erdal Acar (7) yaralandı.

13 Nisan günü Mardin'in Kızıltepe ilçesi Cumhuriyet mahallesi yakınlarında hayvan otlatan çocukların bulunduğu el bombasının patlaması sonucu, Salih Kılıç ile çocukları Ahmet Kılıç (10) ve Hediye Kılıç (3) yaralandı.

13 Mayıs günü İstanbul Gaziosmanpaşa'da bir çöp kutusuna konulan bombanın patlaması sonucu Rıza Çiçek (25) adlı kişinin sağ eli koptu. Polis yetkilileri, Çiçek'in bombayı yerleştirirken yaralanmış olabileceğini iddia ettiler.

Temmuz ayı ortalarında Diyarbakır'ın Orak köyünde buldukları uçaksavar mermisini kurcalayan Recep Özer (9), L. Özer (5) ve M. Özer (2) adlı çocuklar yaralandı. Patlamada, Recep Özer'in sol elinin parçalandığı öğrenildi. Recep Özer'in babası Sait Özel, "Patlamanın operasyondan dönen askerler tarafından unutulmuş ya da bırakılan bir uçaksavar mermisinden kaynaklandığını sanıyoruz. Olaydan sonra patlama yerine gelen bir astsubay da patlayan uçaksavar mermisinin askerlere ait olabileceğini söyledi" dedi.

Edinilen bilgiye göre Recep Özer, Dicle Sağlık Ocağı'nda yapılan ilk müdahalenin ardından Diyarbakır Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı. Hastane yetkilileri, çocuğun, teknik olanakları daha iyi olan Dicle Üniversitesi Hastanesi'ne (Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi bünyesinde, 28 Haziran günü açılan "Protez Uygulama ve Rehabilitasyon Merkezi" bulunuyor.) götürülmesini önerdi. Ancak, Dicle Üniversitesi Hastanesi, Özer ailesini yeterli parası olmadığı için geri çevirdi. Recep Özer bunun üzerine yeniden Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı.

Recep Özer'in yakınları 50 milyar lira tazminat istemiyle Savunma Bakanlığı'na başvurdu. Avukat Muharrem Erbey'in Savunma Bakanlığı'na yaptığı başvuruda, sol eli bilekten kesilen Recep Özer'e

maddi sıkıntılar nedeniyle protez takılmadığı bildirildi.

4 Ağustos günü Mardin'in Eskihisar ve Dağışçı köyleri arasındaki bölgede tarla sulamaya giden Mehmet Gökçe ve Fuat Yılmaz adlı kişiler mayın patlaması sonucu yaralandı.

29 Ağustos günü İstanbul Ümraniye'de bir evde meydana gelen patlamada, Fuat Daha (27) adlı kişi yaralandı. Patlamaya, evde bulunan bir uçaksavar mermisinin neden olduğu anlaşıldı.

8 Eylül günü Bingöl'ün Karlıova ilçesine bağlı Yiğitler köyü yakınlarında buldukları el bombasını kurcalayan Bilal Altun ve Sebahattin Buğta adlı çocuklar yaralandı.

3.5. SİLAHLI ÖRGÜTLER ve YAŞAM HAKKI

2001 yılında yasadışı örgüt saldırıları sonucunda 15 polis, 6 sivil ve 2 eylemci hayatını kaybetti.

Naci Canan Tuncer (p), Gültekin Koç (e): İstanbul Mecidiyeköy'de bulunan Şişli İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne 3 Ocak günü düzenlenen intihar saldırısında, saldırıyı gerçekleştiren kişi ile Naci Canan Tuncer adlı polis öldü, 4'ü polis yedi kişi de yaralandı. Saldırıyı gerçekleştiren kişinin DHKP-C üyesi Gültekin Koç olduğu iddia edildi. Saat 13.50 sıralarında binaya gelen Gültekin Koç'un, Şişli Emniyet Müdürü Selçuk Tanrıverdi'nin odasının bulunduğu 4. kata çıktığı öğrenildi. Gültekin Koç'un, Naci Canan Tuncer tarafından durdurulunca üzerindeki bombayı patlattığı ileri sürüldü. Binada ağır hasara yol açan patlamada, polis memurları Murat Ergüder, Süleyman Okkacı, Mehmet Kayışçı, bekçiler Hayati Balcı, Yavuz Mendar ile olay sırasında yoldan geçen Derya Aslan ve Sebahat Kısakol yaralandı. İstanbul Emniyet Müdürü Kazım Abanoz, olaydan sonra gazetecilere yaptığı açıklamada, olayı üstlenen bir örgüt olmadığını belirtti. Abanoz, DHKP/C üzerinde durulduğunu söyledi. Abanoz, saldırganın DHKP/C adına çeşitli eylemlere karıştığı iddiasıyla 3 yıl 9 ay hapis cezası bulunan Gültekin Koç adlı kişi olduğunun parmak izlerinden saptandığını söyledi. Eylem, DHKP-C tarafından üstlenildi.

İntihar saldırısı nedeniyle daha sonra beş kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan birinin adının Kader Kaya olduğu öğrenildi. Daha sonra gözaltına alınanlarla birlikte bu sayı 15'e çıktı. Ancak, gözaltına alınanların tümü serbest bırakıldı. Emniyet Müdürlüğü de, Mustafa Kahraman, Bülent Karadeniz ve Gökhan Alkan adlı polisleri açığa aldı. Polis müfettişleri tarafından hazırlanan raporda, Gültekin Koç'un, Mustafa Kahraman'ı tanıdığı, bu nedenle Emniyet Müdürlüğü binasına rahatça girdiği ileri sürüldü.

Haşim Kayık (p): 10 Ocak gecesi İstanbul Bağcılar Barbaros mahallesinde bir polis aracına düzenlenen silahlı saldırıda Haşim Kayık adlı polis öldü, Ali Şenol hafif yaralandı. İstanbul'da düzenlenen operasyonlarda "TİKB üyesi oldukları" iddiasıyla gözaltına alınan çok sayıda kişiden, Erdinç Yücel, Erkan Altun, Yüksel Okuyucu, Menderes Sadıkoğulları, Esmeray Özdemir, Mehtap Kuruçay, Meliha Yıldız, Alican Erkol, Hıdır Canpolat, Hasan Topluer, Fahri Türk, Mustafa Sadıkoğulları ve Cemal Taşpınar tutuklandı.

İstanbul DGM Savcılığı daha sonra 21 kişi hakkında dava açtı. İddianamede, Erdinç Yücel, Erkan Altun ve Yüksel Okuyucu hakkında ölüm, Menderes Sadıkoğulları hakkında TCY'nin 168/1. maddesi uyarınca 21 yıl 6 aydan az olmamak üzere hapis, diğer sanıklar Esmeray Özdemir, Mehtap Kuruçay, Meliha Yıldız, Alican Erkol, Hıdır Canpolat, Hasan Topluer, Eyüp Yılmaz, Veysel Yiğit, Nursel Türüç, Serkan Şer, Fahri Türk, Kadir Aydın, Haydar Yılmaz, Mustafa Sadıkoğulları, Cemal Taşpınar, Adem Çiçek ve Yeliz Yelgedik hakkında da "yasadışı örgüt üyeliği" ve "yasadışı örgüte yardım" iddiasıyla 15 yıla kadar hapis cezası istendi.

Veli Köse (s): İstanbul Sarıgazi'de öldürülen Veli Köse (20) adlı kişinin cesedi, 16 Ocak günü Eski Şile Yolu Kayalidere bölgesinde bulundu. Emniyet Müdürlüğü'nden yapılan açıklamada, Veli Köse'nin "polis ajanı olduğu gerekçesiyle DHKP-C militanları tarafından öldürüldüğü" iddia edildi. Polis yetkilileri, Ümraniye Cezaevi'nde yapılan operasyonda ele geçirilen belgeler doğrultusunda düzenlenen baskınlar sonucunda Veli Köse'nin öldürülmesine adı karışan Ali Şahin, Erkan Bülbül, Dilek Zekioglu, Güzel Özdemir ve Levent Köse adlı kişilerin gözaltına alındığını açıkladılar. Gözaltına alınanlardan Bülbül ve Şahin'in "Köse'yi öldürdükleri" iddia edildi. Gözaltına alınanlardan Erkan Bülbül, Ali Şahin, Dilek

Zekioğlu, Güzel Özdemir, Levent Köse, Mehmet Ali Toktay ve Filiz Havuç adlı kişiler 23 Ocak günü tutuklandı. İsa Alpaslan ve Mahmut Terzi ise serbest bırakıldı.

Abdulsamet Seçilmiş (s): 22 Ocak günü Adıyaman'ın Kâhta ilçesinde, Çataltepe köyü yakınlarında bir minibüse kimliği belirsiz kişiler tarafından ateş açılması sonucu MHP Kahta İlçe Başkanı Abdullah Seçilmiş'in kardeşi Abdulsamet Seçilmiş öldü, Abdullah Seçilmiş, Ertan Seçilmiş, Muhittin Tuğ, Zeynel Tangün ve Mehmet Çoban yaralandı. Kâhta'da 29 Temmuz 2000 tarihinde yapılan MHP ilçe kongresi sırasında meydana gelen bir olayda, başkan adaylarından Necmi Taş'ın kardeşi Abuzer Taş tabancayla öldürülmüş; Ahmet Çelik ve Abdulmecit Taş yaralanmıştı. Olayla ilgili olarak diğer başkan adayı Abdullah Seçilmiş'in kardeşi Mehmet Abidin Seçilmiş tutuklanmıştı. Abdullah Seçilmiş, Abdulsamet Seçilmiş, Ertan Seçilmiş, Muhittin Tuğ, Zeynel Tangün ve Mehmet Çoban'ın olay nedeniyle açılan davanın duruşmasına katılmak için ilçe merkezine gittikleri bildirildi.

Gaffar Okkan (p), Atilla Durmuş (p), Mehmet Kamalı (p), Sabri Kün (p), Mehmet Sepetçi (p), Selahattin Baysoy (p): Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan ve 5 emniyet görevlisi, 24 Ocak günü düzenlenen silahlı saldırıda öldürüldü. Edinilen bilgiye göre, Gaffar Okkan Emniyet Müdürlüğü binasından ayrıldıktan sonra, binaya 500 metre kadar uzaklıktaki Şehitlik kavşağında saldırı gerçekleşti. Dört kişi oldukları ileri sürülen saldırganlar, Okkan'ın makam aracı, motosikletli eskortlar ve bir koruma aracından oluşan konvoyu önce el bombası attılar, daha sonra da ateş açtılar. Saldırıda, Gaffar Okkan'la⁷ birlikte Atilla Durmuş (Sağlık Bakanı Osman Durmuş'un yakın akrabası), Mehmet Kamalı (Özel Kalem Müdürü), Sabri Kün, Mehmet Sepetçi ve Selahattin Baysoy öldü. Nuri Bozkurt, Mustafa Dinçer, Veli Göktepe ve Fatih Gökçek adlı polisler de yaralandı. Olaydan sonra Diyarbakır'da düzenlenen operasyonlarda çok sayıda kişi gözaltına alındı. Polis yetkilileri, olay yerinde 450'ye yakın kalaşnikof mermi kovana ile olay yeri yakınlarında bir kalaşnikof silah ile makarov marka bir tabancanın bulunduğunu bildirdiler. Hizbullah tarafından işlenen cinayetlerde sıkça kullanılan makarov tabancanın "imza" amacıyla bırakıldığı iddia edildi.

Gaffar Okkan ve 5 emniyet görevlisi için 25 Ocak günü Diyarbakır'da cenaze töreni düzenlendi. Törene, üst düzey devlet yetkilileri ile binlerce kişi katıldı.

Daha sonra yapılan açıklamada, saldırganlardan sekizinin adının Haşim Alabalık, Abdulvahap Ekinci, Nurullah Gülsever, M. Guli Kınay, Hüseyin Sarıağaç, Haydar Solmaz, Ramazan Elmas ve Hasan Gürbüz olduğu iddia edildi.

Diyarbakır DGM, Emniyet Müdürlüğü tarafından çekilen saldırıya ilişkin görüntülerin televizyonlarda yayınlanmasını, "soruşturmanın gizliliği ve selameti" açısından yasakladı. Bu görüntüleri televizyonlara verdikleri saptanan iki polis memuru açığa alındı.

Gaffar Okkan'ın öldürülmeden önce düzenlediği basın toplantısında, adı 26 tetikçi arasında sayılan Nizamettin Gökçe adlı kişi, 27 Ocak günü İstanbul Zeytinburnu İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne teslim oldu. Sorgulanmak üzere Diyarbakır'a götürülen Gökçe'nin "Hizbullah tetikçileri" listesinde adının geçtiğini, ancak örgütle ilgisi olmadığını öne sürdüğü bildirildi. Gökçe'nin Yılmaz Gökçe adlı akrabasının "muhabirlik yaptığı" gerekçesiyle Hizbullahçılar tarafından işkenceyle öldürüldüğü ileri sürüldü. Nizamettin Gökçe, 6 Şubat günü Diyarbakır DGM tarafından "yasadışı örgüt üyesi olduğu" gerekçesiyle tutuklandı. Ancak, Gökçe'nin Okkan suikastına katıldığı yolunda bir bulguya ulaşılamadı. Nizamettin Gökçe ile iki kişi hakkındaki iddianame 17 Mart günü tamamlandı. Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, Gökçe'nin, 1994 yılında Diyarbakır'ın çeşitli semtlerinde 3 kişinin öldürülmesi olayına katıldığı ifade edildi. İddianamede, Enver Tekin ve Sezai Orak'ın da örgüt üyesi oldukları ileri sürüldü. İddianamede, "Anayasal düzeni silah zoruyla değiştirmeye kalkıştıkları" iddiasıyla Nizamettin Gökçe, Enver Tekin ve Sezai Orak hakkında TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası istendi.

Operasyonlar sırasında 4 Şubat günü Diyarbakır'ın Çınar ilçesine bağlı Pembevıran mezrasında bir eve düzenlenen baskında "Hizbullah militanı olduğu" iddia edilen Davut Kınay adlı kişi öldürüldü.

Diyarbakır'da, Olağanüstü Hal Bölge Valisi Gökhan Aydın, Diyarbakır, Batman, Mardin, Bingöl, Siirt, Şırnak, Urfa valileri, Jandarma Alay komutanları ve Emniyet Müdürleriyle 3 Şubat günü bir toplantı yapan İçişleri Bakanı Sadettin Tantan daha sonra basın toplantısı düzenledi Tantan, bir gazetecinin, "Olay Hizbullah üzerinde mi yoğunlaşıyor?" şeklindeki sorusu üzerine, örgüt adının henüz verilemeyeceğini belirterek, şunları söyledi:

"Ama terör örgütü Hizbullah'ın ne kadar tehlikeli bir örgüt olduğunu biliyorsunuz. Hizbullah terör örgütü,

⁷ Okkan'ın yerine 6 Şubat günü Malatya Emniyet Müdür Vekili Atilla Çınar atandı. Çınar'ın Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü görevine vekaleten atanması insan hakları savunucuları arasında rahatsızlık yarattı. Atilla Çınar hakkında İstanbul'da Terörle Mücadeleden Sorumlu Emniyet Müdür Yardımcısı olarak görev yaptığı dönemde, Limter İş Sendikası uzmanı Süleyman Yeter'in gözaltında ölümü, 4 Haziran 1999 tarihinde de İstanbul'da Tarlabasında Cem Selçuk Akgül ve Sadık Mamati adlı DHKP-C militanlarının öldürülmesi nedeniyle suç duyurusunda bulunulmuştu. Diyarbakır Barosu Başkanı Mustafa Özer de, Atilla Çınar'ın atanmasını kaygı verici bulduklarını söyledi. Çınar'ın adının Diyarbakır'da sertlikle anıldığını belirten Mustafa Özer, Atilla Çınar'ın 18 Şubat 1999 tarihinde makamında eski Çağdaş Hukukçular Derneği İstanbul Şube Başkanı Avukat Murat Çelik'i dövdüğünü anımsattı.

kendi öz evladını, kendi kardeşini, babasını dahi boğduran bir örgüt. Yani o bizim elimizdeki arşiv bilgilerinde var. Biz, onu Türk kamuoyuna aktarmadık. Bu örgüt, sindirme, yıldırma ve tehdit adı altında insanları yok etmeye gelen, kendi menfaati doğrultusunda hareket eden, yönlendirilen bir örgüt. Daha bu örgütün ismini bu olaydan dolayı koymuş değiliz. Ama bizim çalışmalarımız bütünüyle köklü bir kapsam içinde sürmektedir. Güvenlik güçlerimiz, bu konuda çalışan arkadaşlarımız, her türlü akan bilgiyi analize edip değerlendirmekte ve o çalışmalarını yönde geliştirmektedirler.”

Ancak 26 Şubat günü toplanan Milli Güvenlik Kurulu'nda ele alınan bir raporda, saldırının Hizbullah tarafından gerçekleştirildiği ileri sürüldü. Gazetelere yansıyan haberlere göre, raporda şu bilgiler verildi:

“Hizbullah terör örgütü toparlanmak ve liderlerinin intikamını almak amacıyla 24 Ocak günü Diyarbakır İl Emniyet Müdürü'ne yönelik eylemi gerçekleştirdi. Eylemde uzun namlulu otomatik silahlar kullanıldı. Eyleme 20 terörist katıldı. Diyarbakır suikastında kullanılan silahların daha önce de 5 adam öldürme ve 6 yaralama olayında kullanıldığı belirlendi. Eylemin il merkezi ve köylerdeki teröristlerce ortaklaşa gerçekleştirildiği saptandı. Son operasyonlardan sonra, ele geçirilen Hizbullah terör örgütüne mensup terörist sayısı 332'ye ulaştı.”

7 Şubat günü suikastın gerçekleştirildiği yerde, polislerin dur ihtiarına uymayan bir kişi gözaltına alındı. Polislerden kaçarak bir binaya giren kişi, binaya atılan gaz bombaları ile etkisiz hale getirildi. Gözaltına alınan kişinin üzerinden Abdülbasri Arpa adına düzenlenmiş bir kimlik çıktığı öğrenildi.

Aktüel dergisinde Mart ayında yayınlanan bir haberde, tanıklara dayanılarak, saldırıda polis ve JİTEM elemanlarının da yer almış olabileceği ima edildi. Diyarbakır halkının, suikastın Hizbullah tarafından yapıldığı iddiasına inanmadığı vurgulanan haberde, iki görgü tanığının anlatımlarına yer verildi. Bu iki kişinin ifadesine göre; saldırıdan hemen önce olay

yerine gelen yaklaşık 15 kişi, polisiye bir tatbikat yapılacağını belirterek çevreyi boşalttı. Tanıklardan biri, “Bu kişilerden sivil giyimli olan ikisinin elinde telsiz vardı, Türkçeleri çok iyiydi. Suikast sonrası saldırganların bir kısmı yeşil bir araca binip gitti, geri kalanlar olay yerine gelen polislerle birlikte arama çalışmasına katıldı.” dedi.

Suikastten sonra polislerin, bütün çevre yolları kapattığı belirtilen haberde, Mardin yolu üzerindeki Radyoevi önündeki polis noktasında bulunan polislerin anlatımlarına da yer verildi. Polislerin ağzından şunlar aktarıldı:

“Saldırının olduğu Sezai Karakoç bulvarına en yakın kaçış yollarından biri bu yol. Gelen araçları durdurmaya başladık. 20 dakika kadar sonra iki adet Land geldi. JİTEM'in kullandıklarından, Land Rover. Durdurmaya kalktık ama sadece yavaşladılar ve kapıyı açıp ‘Devrem işimiz acele’ dedikten sonra el sallayarak geçtiler. Donup kaldık. Durduramadık ama ikisinin de içi sivil ve üniformalı adamlar doluydu.”

Haberde başka bir polisin de anlatımlarına yer verilerek, saldırıdan hemen sonra mandallama ve gereksiz anonlar sonucu uzun süre telsizlerin kullanılmadığı, bu nedenle müdahalenin geciktirildiği öne sürüldü.

Hizbullah'ın Batman sorumlusu olduğu iddia edilen Mihtat Yılmaz adlı kişi Mart ayı ortalarında Antalya'da gözaltına alındı. Yılmaz, Ankara'da sorgulandıktan sonra Gaffar Okan suikastı hakkında sorgulanmak üzere Diyarbakır'a gönderildi. Yılmaz ile birlikte gözaltına alınan 3 kişinin ise Ankara DGM tarafından serbest bırakıldığı bildirildi. 24 Mart günü tutuklanan Yılmaz'ın, Diyarbakır ve Batman'da çeşitli tarihlerde işlenen 20 ayrı cinayet olayının planlayıcısı, tetikçisi ve gözçüsü olduğu iddia edildi.

Diyarbakır'ın Bağlar semti Göçmen caddesindeki bir eve 28 Mart günü saat 03.00 sıralarında düzenlenen baskında, Hasan Sarıgaç adlı kişi polisler tarafından öldürüldü. “Hizbullah üyesi olduğu ve Okkan'a

Akla ilk gelen (Enis Berberoğlu-Hürriyet/4 Şubat2001)

Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan'ın ölüm haberini duyduğum an, “Hizbullah'ın işi” diye düşündüm... Sanıyorum bu tahminde yalnız kalmadım ki, gazeteler benzer manşetlerle çıktı... Ama sonra farklı sesler duyuldu...

İstanbul Emniyet Müdürü Kazım Abanoz, 30 yıllık meslek hayatında böyle organize bir eylem görmediğini söyledi... Ordu Valisi (eski İstanbul Emniyet Müdürü) Kemal Yazıcıoğlu, “Hizbullah taşeron” dedi.

Nihayet İçişleri Bakanı Sadettin Tantan Diyarbakır'da gazetecilerin sorusu üzerine “Hizbullah demedik” açıklamasını yaptı.

Hizbullah, Gaffar Okkan suikastında -polis tabiriyle- olağan şüphelidir... Hatta akla ilk gelen örgüt olması da doğaldır...

Ne var ki, gerek bakanın gerekse istihbarat/terör deneyimine sahip polis şeflerinin bu kısa kontak mantığa itirazları olduğu da bellidir...

Çünkü ellerinde bu iddiaya kesin kanıtlar yoktur. Ayrıca bu mantık sürecinin diplomatik sonuçları da vardır. Başta İran olmak üzere bölge ülkeleriyle ilişkilerin gerilmesi gibi...

Demek ki Gaffar Okkan'ın katil zanlıları arasında ilk sırayı Hizbullah'ın alması başka meseledir, Hizbullah şüphesiyle yeni bir sürecin tetiklenmesi ayrı konudur...

düzenlenen suikasta katıldığı” iddia edilen Hasan Sariağaç’ın, polislerin “teslim ol” çağrısına silahla karşılık verdiği, bunun üzerine çıkan çatışmada öldürüldüğü öne sürüldü. Evde bulunan 5’i çocuk 9 kişi ise yara almadan kurtuldu. Polis yetkilileri, bir ihbar üzerine eve baskın düzenlendiğini iddia ettiler. Sariağaç’ın üzerinde bulunan otomatik silahın balistik inceleme sonucunda Okkan suikastında kullanıldığının ortaya çıktığı bildirildi. Baskından sonra gözaltına alınan eşi Azize Sariağaç, babası Abdülkadir Sariağaç, annesi Ayşe Sariağaç, kızkardeşi Fatma Sariağaç ve beş çocuğu, 31 Mart günü serbest bırakıldı. Hasan Sariağaç, 31 Mart günü yakınları tarafından toprağa verildi.

Sariağaç’ın Diyarbakır DGM’de ölüm cezası istemiyle süren bir davada giyabi tutuklu olarak yargılandığı öğrenildi.

“Hizbullah üyesi olduğu ve Okkan suikastına katıldığı” iddiasıyla Mart ayı sonunda gözaltına alınan Şahin Çeribaşı 5 Nisan günü Diyarbakır DGM tarafından tutuklandı. Çeribaşı hakkında daha sonra ölüm cezası istemiyle dava açıldı.

Saldırıya katıldığı ileri sürülen Mehmet Fidancı adlı kişi de, 13 Nisan günü Diyarbakır’da gözaltına alındı. Fidancı, 23 Nisan günü Diyarbakır DGM tarafından tutuklandı. Fidancı’nın verdiği ifadeler doğrultusunda, aralarında Mardin Devlet Hastanesi’nde görev yapan Yaşar Ekiner adlı hekimin de bulunduğu çok sayıda kişi gözaltına alındı.

Diyarbakır Valisi Ahmet Cemil Serhadlı, 17 Nisan günü düzenlediği basın toplantısında, Mehmet Fidancı hakkında bilgi verdi. Fidancı’nın 1991 yılında Diyarbakır’ın Silvan ilçesinde Hizbullah’a katıldığını ve bu tarihten itibaren “askeri kanat, istihbarat ve sorgu timleri ile silahlı birimlerinde” görev aldığını anlatan Serhadlı, Fidancı’nın katıldığı iddia edilen eylemleri şöyle sıraladı:

“1992-1997 arasında Silvan ilçesinde Abdullah Ay, Mehmet Keleşoğlu, Silvan Belediyesi’nde çalışan bir şahıs, Diyarbakır’da amcasının oğlu olan Mehmet Hamit Fidancı, Halis Güneşli, Mahmut Ergün, Mehmet Şeyhmus Öztürk, Cahit Tekdemir, Diyarbakır Emniyet Müdürü Ali Gaffar Okkan, koruma polisleri Mehmet Kamalı, Mehmet Sepetçi, Selahattin Baysoy, Sabri Kün ve Atilla Durmuş’un öldürülmeleri. 1993’te Silvan’da çarşı içinde bir köylünün yaralanması.”

Serhatlı, Fidancı’nın sorgusuna ilişkin bir video kasetini de gazetecilere dağıttı. Sorgu kasetinde elleri ile yüzünü gizlediği gözlenen Fidancı, Okkan ve arkadaşlarına suikast yapılması talimatını eylemden bir gün önce aldıklarını belirtti. Fidancı, eylemin yapılacağı Sezai Karakoç Bulvarı’na akşam saat 17.30 sıralarında geldiklerini söyledi. Eylemin yapılacağı günden bir gün önce dışarı çıktıklarını, gereksinimlerini karşıladıktan sonra Bağlar’daki bir evde eylem saatine kadar saklandıklarını anlatan

Fidancı şunları anlattı:

“Daha sonra eylem yerine Bağlar’dan ve sokak aralarından geldik. Bende 1 Kalaşnikof, 1 Makarof tabanca ve 1 de el bombası vardı. Silahlarımız görünmesin diye ceketlerimizin altına koyduk. Olay gerçekleştiği sırada benim de içinde olduğum grup gözetleme yapıyorduk. Saldırı gerçekleştikten sonra yaya olarak Şehitlik kavşağına, oradan da Bağlar Körhat mevkiindeki mezarlığın yanından kaçtım ve evime geldim.”

Serhatlı’nın açıklamasıyla Okkan’a saldırının Hizbullah tarafından düzenlendiği ilk kez resmen kabul edilmiş oldu.

Mayıs ayında Mehmet Fidancı hakkında, ölüm cezası istemiyle dava açıldı. Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, Mehmet Fidancı’nın 14 kişiyi öldürdüğü ileri sürüldü. Mehmet Fidancı hakkında, TCY’nin “Anayasal düzeni zorla değiştirmeye kalkışmak” suçuna ilişkin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası verilmesi istendi.

Mehmet Fidancı’nın yargılanmasına 26 Haziran günü Diyarbakır DGM’de başladı. Duruşma Fidancı’nın savunmasını hazırlaması için ertelendi. Mehmet Fidancı’nın yargılanmasına 11 Aralık günü Diyarbakır DGM’de devam edildi. Duruşmada savunmasını yapan Fidancı, Gaffar Okkan’ın öldürüldüğü 24 Ocak günü İstanbul’da olduğunu ileri süren Fidancı, “Ben kesinlikle suikaste katılmadım. Yakalandığımda yoğun işkence gördüm. Bu nedenle eylemi kabul etmek zorunda kaldım. Ben şu an cezaevinde de tecrit koşullarında yaşıyorum. Başka cezaevine sevkimi istememe rağmen göndermediler” dedi. Duruşma 12 Şubat 2002 tarihine ertelendi. İddianamede, 14 kişiyi öldürdüğü iddia edilen Fidancı’nın Türk Ceza Yasası’nın “Anayasal düzeni zorla değiştirmeye kalkışmak” suçuna ilişkin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası verilmesi isteniyor.

22 Ağustos günü Diyarbakır DGM’de yapılan duruşmada savunmasını yapan Mehmet Fidancı, iddianamede sözü edilen Okkan ile birlikte 6’sı polis toplam 14 kişinin öldürülmesi ve 7 kişinin yaralanması olayıyla ilgisi bulunmadığını öne sürdü. Mehmet Fidancı, savunmasında “24 Mart günü yakalandım. 20 gün boyunca bilmediğim bazı yerlerde sorgulandım. Savcılıktan cezaevine oradan emniyete devamlı götürülüp getirildim. Şimdi de gözaltına alınma endişesi taşıyorum. Can güvenliğim yok, bu yüzden bazı şeyleri anlatmak istemiyorum, daha sonra anlatmak istiyorum. Okkan suikastı dahil diğer öldürme olaylarıyla ilgim yok. Fakat, cemaat üyesiyim ve cemaatte faaliyetlerim oldu. Bu faaliyetlerimden de pişman değilim; çünkü devlete karşı bir şey yapmadım.” dedi. Mehmet Fidancı, DGM’den kendisine avukat bulunmasını da istedi.

1 Haziran günü Diyarbakır’ın Bağlar semtinde bir eve düzenlenen baskında biri kadın 10 kişi gözaltına

alındı. Gözaltına alınanlardan hamile olduğu öğrenilen kadın ile evi taşımaya gelen hamal oldukları anlaşılan beş kişi serbest bırakıldı. Bedran Selamboğa, Veysi Şanlı, Ömer Akgül ve Mahmut Tetik ise 11 Haziran günü Diyarbakır DGM tarafından tutuklandı

Diyarbakır Valisi Cemil Serhadlı 4 Haziran günü düzenlediği basın toplantısında, evde 5 kalaşnikof tüfek, 4 tabanca, 7 el bombası, bir bomba fünyesi, 41 kovan, Ali Gümüş ve Yılmaz Özer adına düzenlenmiş 2 sahte kimlik ele geçirildiğini bildirdi. Kriminal inceleme sonucu silahların 3 ayrı olayda kullanıldığını belirlediğini anlatan Serhadlı, tüfeklerden dördünün 24 Ocak günü Gaffar Okkan'a düzenlenen saldırıda kullanıldığını belirlediğini açıkladı.

Serhadlı, diğer tüfeğin 11 Eylül 2000 tarihinde Bağlar Fatih mahallesi 32. sokakta bir eve düzenlenen baskında Adem Bayrakçı⁸ adlı polisin öldürülmesinde, tabancalardan birinin de 16 Aralık 1996 tarihinde Diyarbakır'ın Siverek caddesinde Vedat Keser, Mehmet Tura ve İsmail Altındağ adlı korucuların öldüğü, 4 korucunun yaralandığı olayda kullanıldığını bildirdi. Cemil Serhadlı, Okkan suikastında kullanılan silahlardan birinin saldırıya katıldığı ileri sürülen Mehmet Fidancı'ya ait olduğunu ileri sürdü.

Diyarbakır DGM Savcılığı, Bedran Selamboğa hakkında ölüm cezası istemiyle dava açtı. Selamboğa'nın 13 kişiyi öldürdüğü, 9 kişiyi de yaraladığı öne sürülen iddianamede, Veysi Şanlı, Mahmut Tetik ve Ömer Akgül adlı kişiler hakkında da 15'er yıl hapis cezası istendi. Selamboğa'nın, 24 Ocak günü Gaffar Okkan'a düzenlenen saldırıya Mehmet Fidancı ve Necmettin Şanlı ile birlikte katıldığı belirtilen iddianamede Selamboğa'nın ayrıca polis memuru Adem Bayrakçı ile Adem Keser, Yılmaz Keser, Salih Keser, Hamza Karabulut, Vedat Keser, Sedat Keser adlı kişileri öldürdüğü de iddia edildi. İddianamede, Veysi Şanlı, Mahmut Tetik ve Ömer Akgül adlı kişiler hakkında da 15'er yıl hapis cezası istendi.

Bedran Selamboğa, 16 Kasım günü Diyarbakır DGM'de yapılan duruşmada, zaman zaman cezaevinden alınarak emniyete götürüldüğünü bildirdi ve cezaevinden isteği dışında çıkarılmaması için DGM'ye dilekçe verdi. DGM Başkanı ise Selamboğa'nın isteğinin mahkemeyi ilgilendirmediğini söyledi.

Abdülvahap Ekinci adlı kişi de "suikasta katıldığı" gerekçesiyle 28 Mayıs günü İstanbul'da gözaltına alındı ve 2 Haziran günü Diyarbakır DGM tarafından tutuklandı. Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, Ekinci'nin "Yasin Özalp ve Hatip Pirizade, Aziz Başak, Nurettin Güneş, Hasan Bozan, Suat Erciyes'in kaçırıldıktan sonra sorgulanarak öldürülmesi eylemlerinde kaçırma sorumlusu, Ali Eroğlu, İsmail Sevinç'in öldürülmesi ve Hakan Sevim'in yaralanmasında eylem sorumlusu

olarak görev yaptığı" ileri sürüldü. İddianamede Ekinci'nin TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edilmesi istendi. 29 Kasım günü Diyarbakır DGM'de devam edilen davada savunmasını yapan Ekinci, "hiç kimseyi kaçırmayı öldürmediğini" öne sürdü.

Diyarbakır'da "Hizbullah üyesi oldukları" iddiasıyla 28 Eylül günü gözaltına alınan Servet Yoldaş, Suat Yaşasın, Yusuf Elbahadır, Mustafa Burak Tekin, M. Nedim Bayar, Abdülrahim Karadeniz ve Esat Kemal Aydın, 9 Ekim günü Diyarbakır DGM tarafından tutuklandı. Kasım Uruç adlı kişi ise serbest bırakıldı. Diyarbakır Valisi Cemil Serhadlı 10 Ekim günü düzenlediği basın toplantısında, gözaltına alınanlardan Suat Çetin, Servet Yoldaş ve Şener Dünük'ün Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan'a düzenlenen saldırıya katıldığını ileri sürdü.

Diyarbakır DGM Savcılığı, Servet Yoldaş, Şener Dünük ve Suat Çetin hakkında TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası istemiyle dava açtı. İddianamede, Servet Yoldaş'ın 17 kişinin öldürülmesi, 11 kişinin de yaralanması eylemine katıldığı ileri sürüldü. Dava halen sürüyor.

Kürşat Çağırın (p), Mehmet Sekman (p): İstanbul Bahçelievler Kocasinan'da devriye gezen bir polis aracına 1 Nisan gecesi saat 20.30 sıralarında düzenlenen silahlı saldırıda Kürşat Çağırın ve Mehmet Sekman adlı polisler öldü. Olaydan sonra kuşkulu oldukları gerekçesiyle dokuz kişi gözaltına alındı. Saldırının hangi örgüt tarafından düzenlendiği öğrenilemedi.

Ahmet Öztürk (s): İstanbul Üsküdar Örnek mahallesinde 10 Nisan gecesi bir polis aracına düzenlenen silahlı ve bombalı saldırıda Seyfullah Kalyon ve Sedat Topal adlı polisler yaralandı. Saldırganlar daha sonra olay yerinden geçen İhsan Kurşunlu İlköğretim Okulu Müdür Yardımcısı Ahmet Öztürk'ün arabasını durdurmak istediler. Ancak, arabayı durdurmamayan Öztürk, saldırganların açtığı ateş sonucu öldü. Saldırı, DHKP-C tarafından düzenlendi.

Engin Aslan (s): 25 Nisan günü İstanbul Bahçelievler'de, Özkan Aslan adlı kişiye ait ticari aracı gasp eden iki kişi, bu sırada kendilerine müdahale eden Metin Tanışman adlı polisin de silahını aldılar. Söz konusu kişiler, kendilerini izlemek isteyen Özkan Aslan'ın kardeşi Engin Aslan'ı silahla öldürdüler. Adlarının Erol Volkan İlden ve Fevzi Oğuz Aslan (Yalçın Kurtoğlu kimliği ile yakalandı) olduğu öğrenilen söz konusu kişilerin "TIKKO üyesi oldukları" iddia edildi. Daha sonra düzenlenen operasyonlarda

⁸ "Hizbullah üyesi oldukları ve Diyarbakır'ın Bağlar semtindeki bir eve 11 Ekim 2000 tarihinde yapılan baskında Adem Bayrakçı adlı polisi öldürdükleri" iddiasıyla Leyla Gülsever, Remziye Solmaz ve Cuma Güzel hakkında açılan dava Diyarbakır DGM'de sürüyor. 6 Şubat günü yapılan duruşmada ifade veren Cuma Güzel, Adem Bayrakçı'yı öldürdüğünü kabul etmişti.

kimliği açıklanmayan iki kişi daha gözaltına alındı. İstanbul Emniyet Müdürü Kazım Abanoz, 30 Nisan günü düzenlediği basın toplantısında gözaltına alınanlarla birlikte iki adet güdümlü füze ele geçirildiğini iddia etti. Gözaltına alınanlardan, Fevzi Oğuz Aslan, Erol Volkan İlden ve Cengiz Kahraman 1 Mayıs günü İstanbul DGM tarafından tutuklandı, Eylem Duymaz ve Mehmet Yıldırım adlı kişiler ise serbest bırakıldı.

İstanbul Emniyet Müdürü Kazım Abanoz, olay nedeniyle düzenlediği basın toplantısında, gözaltına alınanlarla birlikte güdümlü füze ele geçirildiğini açıkladı.

Uğur Bülbül (e), Tuncay Karataş (p), Halil İbrahim Doğan (p), Amanda Rig (s): 10 Eylül günü İstanbul Taksim meydanında düzenlenen intihar saldırısında, eylemci, 2 polis ve bir kişi öldü, 13'ü polis 20 kişi yaralandı. Edinilen bilgiye göre, Gümüşsuyu caddesinde, Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü ekiplerinin sürekli bekledikleri noktaya 17.40 sıralarında yaklaşan Uğur Bülbül adlı kişi, üzerindeki bombaları patlattı. Patlamada, Uğur Bülbül ile Tuncay Karataş ve Halil İbrahim Doğan adlı polisler öldü. Patlamada yaralanan Avusturya vatandaşı Amanda Rigg de 13 Eylül günü tedavi gördüğü hastanede öldü.

Olayda, Aşkın Öztürk, Mehmet Nasır Durali, Cem Ersoy, Burcu Koray, Abdullah Düztaş, Tülin Şenmar adlı kişiler ile Mehmet Nuri Murdi, Recep Kaya, Kamuran Erkaya, Gediz Akkaya, Deniz Bahri Bekar, İbrahim Öztürk, Tuncer Erker (Erkur), Osman Eker, Hasan Hüseyin Çiftçi (Çığırıcı), Reşat Susuz, Yaşar Murat Acar, Abdüllatif Bedel, Murat Sevinç, Bülent Gonca, Murat Temiz, Eşref Koçak ve Arif Duman adlı polisler yaralandı.

"DHKP-C üyesi olduğu" iddiasıyla tutuklu bulunduğu Bartın Özel Tıp Cezaevi'nde ölüm orucuna başlayan Uğur Bülbül'ün cezaevi operasyonundan sonra götürüldüğü Sincan F Tipi Cezaevi'nden Şartla Salıverilme Yasası uyarınca Ocak ayında tahliye edildiği bildirildi.

Saldırı üzerine bir açıklama yapan İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül, İHD'nin politikada ve hayatın her alanında şiddeti reddettiğini belirterek, demokrasinin demokratik yöntemlerle yükselilebileceğini vurguladı. TİHV Başkanı Yavuz Önen de, sorunların barışçıl yöntemlerle çözülmesini, 'bu dehşet ortamlarının bir kez daha yaşanmamasını' dilediklerini belirtti. Önen, "Yaşanan şiddet olayını kınıyoruz. Sosyal, ekonomik ve politik sorunların ağırlaştığı, toplumsal muhalefete yönelik baskıların yoğunlaştığı, demokratik yaşamın önündeki engellerin kaldırılması tartışmalarının yapıldığı bir dönemde yaşanan bu şiddet olayı, kaygılarımızı daha da artırmıştır" dedi.

Kemal Karahan (s): Eylül ayı ortalarında silahlı kişiler tarafından kaçırıldığı bildirilen Tokat'ın Almus ilçesine

bağlı Gölge köyü Muhtarı Kemal Karahan'ın cesedi 19 Eylül günü köy yakınlarında bulundu.

Köksal Bulut (p), Mustafa Koçak (p), Mustafa Bilicik (p): 14 Ekim günü sabah saatlerinde İstanbul Küçükçekmece Fevzi Çakmak mahallesinde bir polis aracına düzenlenen silahlı saldırıda polis memurları Köksal Bulut ve Mustafa Koçak öldü, Mustafa Bilicik (Biricik) adlı polis yaralandı. Mustafa Bilicik, tedavi gördüğü hastanede 30 Ekim günü öldü. Araca ateş açanlardan birinin kaçarken silahını beline takmak istediği sırada kendisini yaraladığı bildirildi.

Saldırının Hizbullah militanları tarafından düzenlendiği ileri sürüldü. İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamada, olay yerinde bulunan mermi çekirdeklerinin balistik incelemesi sonucunda silahın, 25 Ağustos günü İstanbul Esenler'de Hizbullah itirafçısı Şaban Elaltunteri ve oğlu Mehmet Elaltunteri'nin öldürülmesinde kullanıldığının anlaşıldığı ileri sürüldü.

Köksal Bulut ve Mustafa Koçak için 15 Ekim günü İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde düzenlenen tören sırasında İçişleri Bakanı Rüştü Kâzım Yücelen protesto edildi. Polislerin yakınları Yücelen'e "Şerefsiz, yalan söyleme" diye bağırıldılar.

Yücelen, 30 Ekim günü yaptığı açıklamada, saldırıyı düzenleyen kişinin "Aziz" kod adlı Hizbullah militanı olduğunun belirlendiğini söyledi.

Swissotel Baskını

22 Nisan günü geç saatlerde İstanbul Swissoteli basan silahlı bir grup çok sayıda müşteriyi ve otel çalışanını rehin aldı. "Rusya'nın Çeçenistan'da yaptıklarını dünyaya duyurmak istediklerini" ileri süren Muhammet Emin Tokcan⁹, Ali Tokcan, Mehmet Yapıcı, Bahri Demir, Ertan Coşkun, Yalçın Şahin, Sedat Seferoğlu, Emin Taştan, Yüksel Özdemir, Bünyamin Kivik, Atilla Kivik, Ramazan Karabulut, Hayri Kadı adlı işgalciler, daha sonra müşterilerin ve otel çalışanlarının büyük bölümünü serbest bıraktı. Eylemciler, 23 Nisan günü İçişleri Bakanı Sadettin

⁹ Eylemcilerin lideri Tokcan, Avrasya Feribotu'nun 16 Ocak 1996 tarihinde kaçırılması eylemine de katılmış ve 8 yıl 10 ay 20 gün hapis cezasına mahkum edilmişti. 7 Mart 1997 tarihinde sona eren davada, Muhammed Emin Tokcan, Tuncer Özcan, Sedat Temiz, Erdinç Tekir, Ertan Coşkun, Ceyhan Mollamehmet, Roki Gitsba (Abhaz uyruklu), Ramazan Zubarayev (Çeçen uyruklu) ve Viskan Abdurrahmanov'a 8 yıl 10 ay 20'er gün ceza verildi. Emin Tokcan 3 Ekim 1997 tarihinde, Dalaman Yarı Açık Cezaevi'nden, Viskan Abdurrahmanov aynı gün tedavi için götürüldüğü Bursa Devlet Hastanesi'nden, Tuncer Özcan 9 Ekim 1997 tarihinde Ankara Ulucanlar Yarı Açık Cezaevi'nden, Ramazan Zubarayev ve Roki Gitsba da 21 Ekim 1997 tarihinde İmralı Yarı Açık Cezaevi'nden kaçtılar. Eylemcilerin, Türkiye ile Çeçenistan arasında bazı kişilerin takas edilmesi için kaçmalarına izin verildiği ileri sürüldü. 29 Nisan 1999 tarihinde İstanbul'da yakalanan Tokcan, Şartla Salıverilme Yasası uyarınca 22 Aralık 2000 tarihinde serbest bırakılmıştı. Emin Taştan'ın da daha önce Türkiye Komünist Partisi (TKP) davasından yargılandığı belirlendi.

Tantan'la görüştüktan sonra saat 11.00 sıralarında teslim oldu. Eylemde rehin alınanlar herhangi bir zarar görmedi.

Çeçenistan'ın Rusya tarafından tanınmayan Devlet Başkanı Aslan Mashadov olay nedeniyle yaptığı açıklamada, eylemi kınadı. "Mashadov'un insan haklarını ihlal eden, milliyetleri ve inançları ne olursa olsun sivillerin yaşamını ve güvenliğini tehlikeye atan hiçbir eylemi kabul etmediği" belirtilen açıklamada, "eylemin Çeçenistan Devlet Başkanlığı'nın eylemi ve politikasıyla hiçbir ilgisinin bulunmadığı" kaydedildi.

Eylemin kendisinden çok, resmi yetkililerin eylemcilere karşı "hoşgörülü" tavrı tartışıldı. Eylemin devlet ve MİT'le bağlantısı olduğu yolunda iddialar da ortaya atıldı. Silahsız eylemler nedeniyle "terör" ve "terörist" sıfatını kullanmaktan çekinmeyen bir çok gazete ve televizyon kanalında, otel baskını "terör eylemi" olarak nitelendirilmedi. Eylemciler için de "eylemci", "işgalci" gibi sıfatlar tercih edildi.

Hoşgörünün başka ifadesi de İstanbul Emniyet Müdürü Kazım Abanoz'un açıklaması oldu. Abanoz,

eylemin sona ermesi üzerine "terörist" sözcüğünü kullanmadan yaptığı açıklamada "Şu anda sadece 13 silah var, patlayıcı yok. Ancak oteli de arıyor ve araştırıyoruz. Eylemciler tarafından bırakılan rehinenlerin sağlık durumlarında herhangi bir olumsuzluk yok. Eylemciler arasında çok gençler var, acemi çocuklar var. Çocuklar telaşa kapılıp, kötü sonuçlar doğuran olaylar olabilirdi. Müdahaleyi ön plana almadık. Sürekli görüşmelerle eylemi sona erdirmeye çalıştık." dedi.

Turizm Bakanı Erkan Mumcu da, eylemcilerin amaçlarının "şiddet uygulamak, fena muamele yapmak veya otel müşterilerini rehin almak olmadığını, basit bir protesto eylemi olduğunu" söyledi.

Muhammet Emin Tokcan, Emin Taş, Ali Tokcan, Hayri Kadı, Yusuf Özdemir, Yalçın Şahin, Bahri Demir, Atilla Kivik, Bünyamin Kivik, Hayati Ak, Mehmet Yapıcı, Serdal Seferoğlu ve Ramazan Karabulut 30 Nisan günü İstanbul DGM tarafından "Ateşli Silahlar Yasası'na muhalefet", "suç işlemek amacıyla çete kurmak", "hürriyeti sınırlama", "panik

Teröriste 'derin' hoşgörü (Haber Analiz/Fatih Polat-Evrensel-24 Nisan 2001)

Bu 12 saatlik eylemin gelişimine bakıldığında, bir "terör" eyleminden ziyade olayın bir tür diplomasi olarak ele alınıp sunulduğunu görmek mümkün. Önceki gece 23.30'dan itibaren canlı yayına geçen çeçen televizyon spikerleri, eylemi gerçekleştiren grubu teşhis etmeye ve olayın nedenini anlamaya çalışırken Swisotel'in önündeki muhabirlerine "Teröristler Türkçe mi konuşuyordu yoksa bozuk bir Türkçe ile mi konuşuyorlardı?" gibi sorular yönelttiler. Eylemi gerçekleştirenlerin Muhammet Tokcan ve adamlarından oluşan Çeçen grup olduğunun öğrenilmesinden sonra ise rahatlandı ve üslup değişti. Terörist nitelemesi yerini "Çeçen eylemcilere", "silahlı gruba" bıraktı. Son esnaf eyleminde de görüldüğü gibi devletin hoşuna gitmeyen eylemlerde çok kolay "terörist" parmağı arayabilen medyanın, Çeçen eylemcilere gösterdiği saygılı üslup oldukça dikkat çekiciydi.

Türkiye'de YÖK'ü protesto eden öğrenci eylemine polis müdahalesi gerçekleştiren, üniversitelerin girişine polis kontrolü koyan ve çevresine panzerler yerleştiren bir yönetme anlayışının, Tokcan ve adamları ile İçişleri Bakanı ve vali düzeyinde ilişki kurması en hafif tabiriyle nasıl yorumlanabilir? Türk devlet politikasında "terörü" bertaraf etme yöntemleri düşünüldüğünde Tokcan ve adamlarına gösterilen ihtimam, ancak bir diplomat grubuna gösterilecek bir yaklaşımı yansıtıyordu.

AA'nın "terörist" yerine silahlı grup diye adlandırmayı uygun gördüğü grupla görüşen devlet yetkililerinden İstanbul Valisi Erol Çakır'ın şu sözleri bunun bir itirafı değilse nedir:

"Oradaki misafirlerimize iyi davranıyorlar. Onu gözlemledik. Ama eylem kabul edilebilir bir şey değil ve onlara kendimizi arkadan hançerlenmiş gibi hissettiğimizi ifade ettik. Çünkü ülkemizin turizme önem verdiği bugünlerde, turistleri de hedef alan bir eylem kabul edilemez." Yani ülke turizmini etkilemeyecek bir yerde yapılsa, bu kadar dert edilmeyecek ve "Arkadan hançerlenmiş gibi hissettik" biçiminde bir gücenmeye de yer kalmayacak.

...

Ve Türk halkına da, "Verdiğimiz geçici rahatsızlıktan dolayı özür dileriz. Böylesi bir kriz ortamında Türkiye'yi zor durumda bırakmak istemezdik. Rusya'nın biz Çeçenlere yaptıklarına dünya basını yer vermediği için bu eylemi gerçekleştirmek zorunda kaldık" dediler.

Ayrıca Tokcan daha önce ATV muhabirine ülkücü mafyadan Sedat Peker'in kendisine çok yardımcı olduğunu söylemişti. Peker'in de MİT'le ve Susurluk'la bağlantılandırılan bir isim olduğu düşünüldüğünde Tokcan'ın tek başına eylem yapan bir "romantik militan" olduğu ihtimali gündemden düşmektedir. Tokcan ve adamları bu yönüyle, ABD kontrgerilla tarzının Türkiye'ye Çatlı olarak yansıyan biçiminin Çeçen versiyonu olma yolunda ilerliyorlar. Bunu söylemek için CIA-MİT-Tokcan bağlantısının damgalı mühürlü belgesini aramak, ABD kontrgerilla diplomasisi açısından da, onun, Azerbaycan'da darbe girişiminde bulunmuş, Çeçenya'ya el altından militan gönderdiği iddia edilmiş, Ankara versiyonu açısından da çoktan aşılımış bir yöntemdir ve onlara toy bir çocuk muamelesi yapmak anlamına gelir. Bu açıdan önemli olan "statejik ve ideolojik birlik"tir!

AIHM davalarında uzun süre Türkiye'nin avukatlığını yapan Prof. Dr. Bakır Çağlar, Tokcan ve adamlarının "terör" yerine "çete" suçundan yargılanmalarının AB ve BM kararlarına aykırı olduğunu söyledi. Çağlar, Tokcan ve arkadaşlarını uluslararası anlaşmalara göre "çete kurmak" suçundan yargılayan Türkiye'nin, üç ayrı uluslararası kararı ihlal ettiğini belirtti. Çağlar, "Bu durum uluslararası siyasi platformda Türkiye'nin güvenilirliğini yine tartışma konusu yapacaktır" dedi.

AB Konseyi bünyesinde oluşturulan "Terörle Mücadele Avrupa Sözleşmesi" ile BM'nin "Rehin Almaya Karşı Uluslararası Sözleşmesi"ne ilişkin kararların dikkate alınmadığını söyleyen Çağlar, "Türkiye mademki otel baskınında ateşli silahların kullanıldığı rehin alma olayını kabul ediyor, o zaman bu olayı terör kabul edip, altına imza attığı sözleşmelerin de gereğini yerine getirmek zorunda" dedi. (Milliyet-3 Mayıs 2001)

ve korku yaratacak şekilde ateş etmek" suçlarından tutuklandı. Bu kişilere yardım ettikleri iddia edilen dört kişi ise serbest bırakıldı.¹⁰

İstanbul DGM Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, eylemcilerin lideri Muhammed Emin Tokcan'ın "cürüm işlemek amacıyla silahlı teşekkül oluşturmak ve yöneticiliğini yapmak", "birden çok kişinin hürriyetini kısıtlamak", "vahim nitelikte silah bulundurmak" ve "panik yaratacak şekilde ateş etmek" suçlarından 33 yıl hapis, Emin Taştan'ın ise "Ateşli Silahlar Yasası'na muhafalet etmek", "Hürriyeti tahdit", "Panik yaratacak şekilde ateş etmek" suçlarından 28 yıl hapis cezasına mahkum edilmesi istendi. İddianamede diğer sanıklar, Ali Tokcan, Hayri Kadı, Yüksel Özdemir, Yalçın Şahin, Bahri Demir, Atilla Kivik, Bünyamin Kivik, Hayati Ak, Mehmet Yapıcı, Serdal Seferoğlu ve Ramazan Karabulut hakkında da, "Cürüm işlemek amacıyla oluşturulan teşekküle katılmak", "Birden çok kişinin hürriyetini kısıtlamak", "Ruhsatsız silah bulundurmak" ve "Panik yaratacak şekilde ateş etmek" suçlarından 9 yıl 6 aydan 19 yıla kadar hapis cezası istendi. Dava halen sürüyor.

Bu arada aralarında Muhammed Emin Tokcan'ın kardeşi Ali Tokcan'ın da bulunduğu altı sanık, dolandırıcılık suçundan cezaevinde bulunan Yahya Murat Demirel ile bazı bankacı ve işadamlarını tehdit ettikleri gerekçesiyle Kartal Özel Tıp Kapalı Cezaevi'nden Metris Cezaevi'ne nakledildi.

Yaralamalar

İstanbul Tarabya'da bulunan Finlandiya Başkonsolosluğu önünde nöbet tutan polis memuruna 12 Aralık gecesi kimliği belirlenemeyen bir kişi tarafından ateş açıldı. Olayda, polis memuru Ali Direk, kırılan camlardan hafif yaralandı.

7 Ocak gecesi İstanbul Kağıthane'de bir polis aracına düzenlenen silahlı saldırıda Yalçın Zoroğulları adlı polis bacağından yaralandı.

Jandarma Asayiş Bölge Komutanı Tümgeneral Bekir Uğurlu'ya 21 Mart günü silahlı saldırı düzenlendi. Saldırıda ölen ya da yaralanan olmadı. Saldırı Uğurlu, Çorum'daki askerî birlikleri denetledikten sonra Ankara'ya dönerken Çorum'a 38 kilometre uzaklıkta meydana geldi. Bir kişi tarafından gerçekleştirildiği ileri sürülen saldırıda, üç mermi karşı yönden gelen bir kamyonun kasasına, bir mermi de Uğurlu'nun korumalarının bulunduğu araca isabet etti. Eylemin

hangi örgüt tarafından düzenlendiği belirlenemedi.

Olay üzerine Tokat ve Sivas ile çevresinde operasyon başlatıldı. Operasyonlarda çok sayıda kişi gözaltına alındı. Olay yerinde bulunan boş kovanlarının balistik incelemesinde, aynı silahın 2000 yılında Tokat yakınlarında çıkan bir çatışmada kullanıldığı belirlendi.

30 Temmuz günü İstanbul Çemberlitaş'da tramvay durağı yakınındaki bir çöp bidonuna bırakılan bombanın patlaması sonucu Mehmet Timurtaş adlı genç yaralandı.

1 Ağustos günü İstanbul Kadıköy Göztepe'de bir kırtasiye dükkanına atılan bombanın patlaması sonucu Candan Sayın ve Sinan Sayın adlı kardeşler yaralandı.

İstanbul Levent'te bulunan Mc Donald's şubesine yerleştirilen bombanın 28 Eylül günü akşam saatlerinde patlaması sonucunda yabancı uyruklu Abdullah Feyyazi adlı kişi yaralandı.

20 Ekim günü İstanbul Kartal'da bir işyerinin önüne bırakılan bombanın patlaması sonucu Zeynep Buruntay (10) adlı çocuk yaralandı.

İstanbul Gaziosmanpaşa'daki Gazi Polis Karakolu'na 26 Ekim gecesi ateş edildi. Saldırıda ölen ya da yaralanan olmadı.

Fehriye Erdal'ın Yargılanması: Sabancı Holding Yönetim Kurulu üyesi Özdemir Sabancı, holding yöneticilerinden Haluk Görgün ve sekreter Nilgün Hasefe'nin 9 Şubat 1996 tarihinde öldürülmesi nedeniyle 12 kişinin yargılandığı (İtirafçı sanık Mustafa Duyar, 15 Şubat 1999 tarihinde cezaevinde

¹⁰ Avrasya Feribotu'nun kaçırılması nedeniyle açılan davada, sanıklar "terör" yerine "çete" suçlusu olarak mahkum oldukları için özel tip cezaevi yerine yarı açık cezaevine konulmuşlardı. Refahiyol hükümeti (Temmuz 1996-Haziran 1997) döneminde Çeçen eylemcilerin yargılanmasını da etkileyen yasal değişiklikler yapılmıştı. Bu dönemde, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun çeşitli maddeleri ile 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kuruluş ve Yargılama Usulleri Kanunu'nda değişiklik yapan bir yasa çıkarıldı. Düzenleme ile TCY'nin 312. maddesinin ikinci fıkrası, çete oluşturmaya ilişkin 313 ve 314 ile toplu taşıma araçlarını kaçırma fiilini düzenleyen 384 ile 385. maddelerinin DGM kapsamı dışına çıkarılması öngörülmüyordu. Susurluk davasının gündemde olduğu bu dönemde, başta ANAP, DSP ve CHP bu suçların DGM kapsamı dışına çıkarılmasına tepki gösterdi. ANAP ve DSP'nin sadece 384 ve 385. maddelerin DGM kapsamı dışında kalmasına ilişkin önergesinin kabul edilmesi üzerine "çete" suçu DGM kapsamında kalırken, 384 ve 385. maddeler (ulaşım araçlarını kaçırma) DGM kapsamı dışına çıkarıldı. Çeçen eylemciler de "terörist" olarak kabul edilmediler ve sadece çete suçundan hüküm giydiler.

öldürüldüğü için sanık sayısı 11'e düşmüştü) dava 15 Mart günü sona erdi.

İstanbul DGM'de yapılan duruşmada, "örgüte yardım ettikleri" iddiasıyla yargılanan Fatma Erdem, Metin Narin, Ejder Güngör, Mehmet Gökmen, Ferhan Taş, Nazlı Güngör, Murteza Deveci ve Melek Akkaya hakkındaki dava "suçun 23 Nisan 1999 tarihinden önce işlenmesi nedeniyle" Şartla Salıverilme Yasası uyarınca ertelendi. DGM, gıyabi tutuklu sanıklar İsmail Akkol ve Belçika'da tutuklu bulunan Fehriye Erdal hakkındaki dosyaların ayrılmasına, tutuklu sanık Ercan Kartal hakkındaki davanın da aynı mahkemede görülen başka bir dava dosyasıyla birleştirilmesine karar verdi.

Davada, eylem talimatını verdiği ileri sürülen Ercan Kartal ile eylemi gerçekleştiren Mustafa Duyar, İsmail Akkol ve Fehriye Erdal'ın, TCY'nin 146/1. maddesi uyarınca "Anayasal düzeni silah zoruyla değiştirmeye teşebbüs etmek" suçlamasıyla ölüm; Fatma Erdem, Metin Narin, Ejder Güngör, Mehmet Gökmen, Ferhan Taş, Melek Akkaya, Nazlı Güngör ve Murteza Deveci'nin ise "örgüte yardım" iddiasıyla TCY'nin 169. maddesi uyarınca 7 yıl 6 aya kadar hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyordu.

Brüksel İlk Müracaat Mahkemesi, Fehriye Erdal'ın, "Türkiye'de işlediği suçlar nedeniyle" Belçika'da yargılanmasına karar verdi. 13 Eylül günü alınan kararda, Belçika yasalarının "silahlı eylemlerin terör suçu kapsamına girmesi için otomatik silah kullanılması gerektiği" yolundaki hükümlerini dikkate almadı. Fehriye Erdal'ın avukatları ise karara karşı temyize başvurdu.

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, karar üzerine gazetecilere yaptığı açıklamada şöyle dedi:

"Mahkemenin kararı, Terörizme Karşı Avrupa Sözleşmesi'ne dayanıyor. Biz daha önce bunu Fehriye Erdal'ın ya iade edilmesi ya orada yargılanması talebimizde de belirtmiştik. 'Iade olmayan yerde istinabe olmaz' denilerek bunu kabul etmemişlerdi. Suçlunun iade edilmese bile orada yargılanması gerektiği sözleşme maddelerinde var. Sözleşme, belli silahlarla belli kişilere karşı işlenmiş terör olaylarını kapsıyor. Daha önce suikastın otomatik silahla işlenmediği iddiası vardı. Şimdi anlaşılıyor ki, mahkeme bu kararı verirken ortada hangi silahın kullanıldığından çok, işlenmiş olan bir terör suçuna işaret ediyor."

Adalet Bakanlığı da Fehriye Erdal'ın Belçika'da tutuklu yargılanması için ikinci kez Belçika makamlarına başvurdu. Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürü Cenk Alp Durak'ın verdiği bilgiye göre, Bakanlık, Dışişleri Bakanlığ'ından, Türkiye'nin yargılamaya müdahil olup olamayacağı konusunda da araştırma yapılmasını istedi.

Türkiye'nin Fehriye Erdal'ı iade talebi Belçika tarafından "suçun terör değil, siyasi nitelikte olduğu ve bu suça 'ölüm cezası' öngörüldüğü" gerekçesiyle reddedilmişti.

Türkiye bunun üzerine Terörizme Karşı Avrupa Sözleşmesi'nin 7. maddesi uyarınca yargılamanın Belçika'da yapılması talebinde bulunmuş, ancak bu da reddedilmişti.

Mehmet Ali Acun, Fahir Toka: 11 Aralık 2000 tarihinde saat 19.45 sıralarında İstanbul Gazi mahallesinde bir polis otobüsüne kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından ateş açıldı. Saldırıda, Mehmet Ali Acun ve Fahir Toka adlı polisler öldü, 12 polis de yaralandı. TEM Otoyolu Hal Sapağında gerçekleşen saldırıda yaralanan polislerin adları şöyle: Emin Gül, Lütfi Kalın, Yahya Sakallı, Aydın Şensoy, Ayhan Yiğitler, Nezih Şah Yüceler, Murat Muş, Recep Okay, Hüseyin İnan, Mahmut Aydın, Halil Durmaz (Ağır), Hasan Polatkan Tap. Olay yerine giderek bilgi alan İstanbul Emniyet Müdürü Kazım Abanoz, Özkan Tekin adlı gencin öldürülmesine misilleme olabileceğini ileri sürdü. Saldırı üzerine başta İstanbul olmak üzere bir çok kentte çevik kuvvet şube müdürlüklerinde görev yapan polisler yürüyüşler düzenlediler.

"Saldırıya katıldıkları ve TIKKO üyesi oldukları" iddia edilen 15 kişiden Zeynel Karataş (Ölüm orucunda rahatsızlanan Karataş, 6 Ocak 2002 tarihinde Tekirdağ F Tipi Cezaevi'nde öldü), Özgür Eker, Özlem Eker, Erbil Kızıl ve Şerafettin Yer, 5 Şubat günü İstanbul DGM tarafından tutuklandı. Cengiz Dönmez, Orhan Öztürk, Songül Kaplan, Hasan Günaçan, Metin Sarıbiyık, Metin Yılmaz, Hasan Altın, Özgür Kaya, Hüseyin Çınar ve Mustafa Yılmaz ise DGM Savcılığı tarafından serbest bırakıldı.

İstanbul DGM Savcılığı, silahlı saldırı nedeniyle 8 kişi hakkında dava açtı. Davada, "TIKKO üyesi oldukları" iddia edilen sanıklardan Zeynel Karataş, Erbil Kızıl, Şerafettin Yer, Özlem Eker ve Özgür Eker hakkında TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası istendi. İddianamede, tutuksuz yargılanan Orhan Öztürk, Songül Kaplan ve Hasan Altın hakkında da, "Yasadışı örgüt üyelerine yardım" iddiasıyla 4 yıl 6 ayla ile 7 yıl 6 ay arasında hapis cezası istendi. Savcılık, Cengiz Dönmez, Hasan Günaçan, Metin Sarıbiyık, Metin Yılmaz, Özgür Kaya, Hüseyin Çınar ve Mustafa Yılmaz hakkında ise takipsizlik kararı verdi.

Dava 21 Mayıs günü başladı. İstanbul DGM'de yapılan duruşmada söz alan Zeynel Karataş, F tipi cezaevinde tutulduğu için avukatıyla görüşemediğini, iddianamenin de kendisine tebliğ edilmediğini söyledi. Sanıklardan Özlem Eker'in de Bayrampaşa Cezaevi'nde ölüm orucunu sürdürdüğü için duruşmaya getirilemediği bildirildi. Avukat Muharrem Çöpür ise Kırklareli Cezaevi'nde bulunan bazı sanıkların "ödenek yokluğu" gerekçesiyle duruşmaya getirilemediğini öğrendiklerini açıkladı.

Polis Eylemleri: Mehmet Ali Acun ve Fahir Toka'nın 12 Aralık 2000 tarihinde yapılan cenaze töreni olayı geçti. Sabah 08.45 sıralarında Bayrampaşa'daki Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü'nden slogan atarak yürüyüşe geçen 4 bin kadar polis, TEM Otoyolunu trafiğe kapatarak Aksaray Vatan caddesindeki İstanbul Emniyet Müdürlüğü önüne yürüdüler. Emniyet Müdürlüğü önünde İstiklal Marşı okuyan ve af yasasına karşı sloganlar atan polisler, eyleme katılmayan polisleri de protesto etti. Polisler, görüntü almaya çalışan Interstar kameramanı Ertuğrul Uzunogulları ve Milliyet gazetesi muhabiri Veysi Şahin'i de dövdüler. Daha sonra Çağaloğlu'ndaki İstanbul Valiliği'ne yürüyen polisler İstanbul Emniyet Müdürü Kazım Abanoz'u ve Vali Erol Çakır'ı da protesto ettiler. Silah gösteren ve af afişlerini yırtan polisler 'Bizi satanı biz de satarız', 'Pasif müdür istemiyoruz' sloganları attılar. Valilik önünde yarım saat oturma eylemi yapan polisler, kendilerini eyleme son vermeye çağıran Kazım Abanoz'u dinlemediler ve cenaze töreninin yapılacağı İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne döndüler. İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın törene gelmesi üzerine "Tantan uyuma polisine sahip çık" sloganı atan polisler, Emniyet Genel Müdürü Turan Genç'in de aralarında bulunduğu üst düzey polis yöneticilerini protesto ettiler. Cenaze töreninin ardından polisler yeniden Çevik Kuvvet Müdürlüğü'ne yürüyerek eylemlerine son verdiler. Bursa'da da, iki polisin öldürülmesi ve af yasasını protesto eden 500 kadar polis yürüyüş yaptı. Bursa Emniyet Müdürü Aydın Genç daha sonra yaptığı açıklamada, protesto yürüyüşü düzenleyen Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü'ne bağlı polis memurlarını tahrik ettikleri ve yürüyüşü yönlendirdikleri tespit edilen 8 polisin açığa alındığını belirtti. Genç, "Her ne kadar duygularını dile getirmiş olsalar dahi amirlerinin emirlerini dinlemeyerek yürüyüş yapan çevik kuvvet polislerini, yapılan tespitlere göre tahrik eden, yönlendiren ve yürüyüş yapmalarına vesile olan Esat Özgüzel, Kadir Keleş, Süleyman Dönmez, Murat Mot, Harun Tatlıoğlu, Taner Uysal, Mete Berke ve İsmail Ergül adlı polis memurları, haklarında polis başmüfettişlerince gerekli tahkikat yapılmak üzere vilayet makamının onayı ile açığa alınmışlardır." dedi.

İstanbul ve Bursa'da başlayan polis yürüyüşleri 13 Aralık 2000 tarihinde de Adana, Mersin, İzmir ve Antep'te gerçekleşti. Bu kentlerdeki yürüyüşlerde, çevik kuvvet polisleri kendilerini durdurmak isteyen amirlerini dinlemediler. İzmir'de eyleme engel olmak isteyen Emniyet Müdürü Hasan Yücesan, eylemci polisler tarafından tartaklandı.

Adana'da da polisleri durdurmaya çalışan Emniyet Müdürü Şükrü Yetimoğlu ve adı öğrenilemeyen bir şube müdürü, polislerin sert tepkisi ile karşılaştı. Yaşanan itiş kakış sırasında şube müdürü yere düşerek sürüklendi. Adana ve İçel cumhuriyet başsavcılıkları, protesto yürüyüşüne katılan polisler hakkında,

"Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet" suçundan soruşturma başlattı. İçişleri Bakanlığı da yürüyüşlerin gerçekleştiği illere mülkiye müfettişlerini gönderdi.

Eylemler nedeniyle İçişleri Bakanlığı tarafından başlatılan soruşturmalar kapsamında, İzmir, Mersin, Antep, Bursa, Adana ve İstanbul'da 100'e yakın polis görevden uzaklaştırıldı.¹¹

Aralarında DISK, KESK, TTB, EMEP, ÖDP, HADEP, İHD ve ÇHD'nin de bulunduğu 15 kitle örgütünün temsilcileri 14 Aralık 2000 tarihinde yaptıkları ortak açıklamada, "son günlerdeki şiddet ve terör ortamının yükselen toplumsal muhalefetin sindirilip baskı altına alınması amacıyla yaratıldığını" savundular.

Polis eylemleri nedeniyle cumhuriyet savcılıkları tarafından yürütülen soruşturmalar sonucunda, Ocak ayında çok sayıda polis hakkında dava açıldı. Davalarda, polislerin izinsiz gösteri düzenledikleri iddiasıyla cezalandırılması istendi. İlk dava Bursa'da açıldı. Bursa Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, Esat Özgüzel, Kadir Keleş, Süleyman Dönmez, Murat Mot, Mete Berke, İsmail Ergül, Harun Tatlıoğlu ve Taner Uysal adlı polislerin "izinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla 3 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmesi istendi. 16 Ocak günü Bursa 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlayan dava, beraatla sonuçlandı. İstanbul'da 700 polis hakkında gruplar halinde açılan davalar henüz başlamadı. Bunların dışında İzmir'de 31, Adana'da da 21 polis hakkında dava açıldı.

Emniyet Genel Müdürlüğü Sözcüsü Feyzullah Arslan 7 Aralık günü düzenlediği basın toplantısında, yürüyüş eylemleri nedeniyle haklarında soruşturma açılan 1827 çevik kuvvet polisinden 1558'ine çeşitli idari cezalar verildiğini bildirdi. Arslan, İstanbul, İzmir, Adana, Gaziantep, Bursa, Antalya ve İçel'deki protesto yürüyüşlerine katılan 14 polise uyarı, 362 polise kınama, 168 polise üç günlük aylık kesimi, 493 polise 6 ay, 482 polise 10 ay ve 39 polise de 24 ay kıdem durdurma cezası verildiğini bildirdi. Polisler hakkında "izinsiz gösteri yürüyüşü düzenledikleri" gerekçesiyle açılan davalar da, asliye ceza mahkemelerinde sürüyor.

Mavi Çarşı: "13 Mart 1999 tarihinde İstanbul Göztepe'de Mavi Çarşı adlı iş merkezine molotof kokteyli atarak 13 kişinin ölümüne neden oldukları" iddiasıyla Ergin Atabay, Abdullah Günay, Azime Işık ve Metin Yamalak hakkında ölüm cezası istemiyle açılan davaya 28 Eylül günü İstanbul DGM'de devam edildi. Avukat Eren Keskin, olay yerinde bulunan 5 adet saç kılından, zayıf oldukları için DNA örneği alınmadığını ve imha edildiğini, olay yerinde

¹¹ İstanbul Bayrampaşa Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü'nde görev yapan Kamber Kantaş adlı polis 19 Aralık günü intihar etti. İstanbul'da polislerin gerçekleştirdiği eyleme katılan Kantaş hakkında soruşturma açıldığı öğrenildi.

bulunan molotof kokteyli şişesinden de bugüne kadar parmak izi alınmadığını belirtti.

“MHP Kartal (İstanbul) İlçe Başkanı Nihat Uygun (2 Şubat 1997), Adana Cumhuriyet Savcısı Ethem Ekin, koruma görevlisi Mehmet Kenar’ı öldürdükleri (20 Nisan 1993) ve TİKB üyesi oldukları” iddia edilen 9’u tutuklu 23 kişi hakkında açılan davaya 12 Ekim günü İstanbul DGM’de devam edildi. Duruşma, DGM Savcılığı’nın esas hakkındaki görüşünü açıklaması için ertelendi. Davada, Tamer Tuncer, Sevgi Ülkemin Ordu, Mete Tuncer, Ergül Çelik, Nuri Akalın, Kenan Güngör, Sefa Gönültaş hakkında ölüm, diğer sanıklar hakkında ise hapis cezası isteniyor.

Mısır Çarşısı: 9 Temmuz 1998 tarihinde İstanbul’daki Mısır Çarşısı’na bomba yerleştirerek 7 kişinin ölümüne 120 kişinin yaralanmasına neden oldukları iddia edilen 15 kişinin yargılandığı dava 2001 yılında sonuçlanmadı. Davada, 2000 yılı Aralık ayında önemli bir gelişme yaşandı: Prof. Dr. Neşet Kadırgan, Prof. Dr. Ali Şaşmaz ve Prof. Dr. Nurşen İpekoğlu tarafından hazırlanan rapor, Aralık ayında DGM’ye verildi. Rapor, patlamanın meydana geldiği büfedeki LPG tüplerinin sağlam olduğu, bu nedenle “tüpün içindeki gazın genleşmesinden kaynaklanan bir patlamanın söz konusu olmadığı” vurgulandı. Rapor, 36 metrelik büfede 8 adet LPG tüpünün bulunduğu dikkat çekilerek olayın “havanın içine en az yüzde 2 oranında karışan tüp gazın, bir kibrit, bir sigara izmariti ya da statik elektriğin doğurduğu bir kıvılcımla yanma reaksiyonu vererek patlaması sonucu gerçekleştiği” ifade edildi. Tanıkların ifadelerinden, havanın yağışlı olması nedeniyle büfe içine ve kapıların önlerine sığan insanların, zaten küçük olan hacmi azalttığı ve kapıların havalandırma engelleyici kaydedildi.

Adli Tıp Enstitüsü tarafından bilirkişi raporunda ise “büfede yapılan araştırmada nitroselüloz bulunduğu için patlamanın bombadan kaynaklandığı” ileri sürülmüştü. Son bilirkişi raporunda ise nitroselülozun, “vernik, taklit deri, mürekkep, sosis, salam ve sucukta ta bulunduğu” belirtildi. Davada, daha önce ifade veren bomba uzmanı Başkomiser Nuri Çelik de, patlamanın bombadan kaynaklanmadığını söylemişti.

Bu rapor üzerine Pınar Selek’in avukatı ve babası Alp Selek, 24 Aralık 2000 tarihinde İstanbul DGM’ye başvurarak tahliye talebinde bulundu. DGM de, “Selek’in suç vasfının değişerek Şartlı Salıverilme Yasası kapsamına girme olasılığı bulunduğu için” 25 Aralık 2000 tarihinde tahliye kararı verdi. DGM, Selek hakkında yurtdışına çıkma yasağı koydu.

7 Mayıs günü yapılan duruşmada ise Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen bir rapor okundu. Rapor, patlamanın bombadan kaynaklandığı iddia edildi ve yeniden bilirkişi heyeti oluşturularak inceleme yapılması istendi. Sosyolog Pınar Selek’in avukatı İsmail Hakkı Altan ise emniyetin istenmediği halde mahkemeye belge göndermesinin sıkıyönetim döneminde bile görülmeyen bir uygulama olduğunu belirterek raporun dosyaya konulmasını istedi. Emniyet Genel Müdürlüğü’nün raporunu delil olarak kabul etmeyen DGM de, bugüne kadar hazırlanan bilirkişi raporlarının Adli Tıp Kurumu tarafından yeniden incelenmesine karar verdi.

Pınar Selek’in babası Avukat Alp Selek, 23 Temmuz günü yapılan duruşmada, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü’nden gönderilen bir yazıda, kimliği belli olmayan bir kişinin ifadesine yer verildiğini ve bu belgede kendisinin suçlandığını kaydetti. Selek, “Yazıda tek doğru olan şey, eski TİP üyesi olmamdır” dedi. Avukat Bahri Belen ise söz konusu belgenin,

Bitmeyen duruşma (Duygu Asena-Cumhuriyet/26 Temmuz 2001)

Mısır Çarşısı bombacısı suçlamasıyla iki buçuk yıl içeride yatan Pınar Selek için tahliye kararı verilmişti... Mahkemeyi bir kez izleyen en ilgisiz insanın bile, Pınar’ın bir komplo ile karşı karşıya olduğunu anlayacağı davanın üzerinden aylar yıllar geçmişti... Görülen davalarda, “sanığı nerede yakaladığını hatırlamayan”, üstelik “hatırlamak zorunda olmadığını” iddia eden polis tanıkları bile görmüştü şu gözlerimiz... Üstelik bir bomba uzmanı tarafından verilen ilk rapora göre, patlama bomba değil gaz sıkışmasıydı, bundan sonra çeşitli kurumların verdiği yedi ayrı rapora göre de olay bomba değil... Ama birileri kurban istiyordu ve suçu kanıtlanmamış insanların yıllarca hapsedilmesi bu ülkedeki sıradan olaylardan biriydi... Şimdi “birileri” inat ediyor... “Biz söylemiştik, biz ne söylersek doğrudur” dermişçesine ille de Pınar Selek’in suçlu olduğunu kanıtlamaya çalışıyorlar... Önceki gün görülen davada, bu kez ortaya yeni bir belge atıldı...

Belirsiz suçlamalar

Başı sonu ve kimin ya da hangi kuruluşun hazırladığı belli olmayan bu belgedeki suçlamalardan birisi, “Pınar Selek’in babasının zaten eski bir TİP’li olması”! Alp Selek, “TİP 1965 yılında Meclis’e 15 milletvekili soktu, Demirel bile ‘TİP’lilerin gelişimiyle Meclis’in kalitesi arttı’ demişti. Bu belgedeki tek doğru benim TİP’li oluşumdur, bundan da onur duyuyorum. Bu durum bu belgede bir suçlama olarak kullanılıyor. Bu belgenin gelişi ve dosyaya konu şekli utanç vericidir” dedi. Pınar Selek’in avukatları, bunun bir siyasal dava ve komplo olduğunu söylediler ve şu savunmayı yaptılar: “Adalet Bakanı ikide bir bu davanın sonucunu soruyor. Ona ne? Hiçbir makam adaletle telkinde bulunamaz. Bugün ortaya çıkarılan bu belge Temmuz 98 tarihli. Kimin hazırladığı belli değil, altında imza yok... Bunca zaman bu belge neredeydi? Bu kadar ciddiyetsiz bir yazı bu ciddi davaya nasıl gönderilir? Komplo olayı görülen her davada çürüdükçe kimi güçler telaşlanıyorlar. Yeni belgeler hazırlıyorlar, ama altına imza ya da mühür koymuyorlar. Bu belgelerle mahkeme usule aykırı bir şekilde etkilenmek isteniyor. Başı sonu ve kimin, hangi kurumun verdiği belli olmayan belgelerdir bunlar. Düzmece bir iddia, gerçek bir suç haline getirilmek isteniyor.”

Resimli savunma

Pınar Selek davasıyla birleştirilen bir cinayet davasında ise Avukat Ayhan Erdoğan, olay yeri tespit tutanağının ne kadar baştan savma yapıldığını kanıtlamak için çizirdiği resimlerle savunma yapıyor. Bu savunmada polisin, aslında dört kurşun deliği

olan kişi için üç kurşun deliği var diye rapor verdiğini, hem de kalçasındaki değil ensesindeki deliği fark etmediğini vurguluyor. Polisin tutanağına göre, önce yakından, sonra uzaktan atışı diye ifade edilen durumun, tam tersi, önce iki el uzaktan, sonra yakından olduğunu resimlerle anlatıyor... Bu dava da tüm ötekiler gibi, binbir soru işareti, imzasız belgeler, pek çok şeyi hatırlamak zahmetinde olmayan tanıklarla bir ay sonraya erteleniyor... Birileri gencecik bir kızı suçlamış, yalancı çıkmamak adına direniyor da direniyor... Bilim kurumları ve kişileri, "Bu bir gaz sıkışmasıdır" dese de Türk polisi "birisini yakalamış olmanın başarısı" nı kaptırmak, daha doğrusu mahcup çıkmak istemiyor... Pınar Selek ise eylül başında İstanbul'da yapılacak olan şenliği, Doğu'dan gelen hemcinslerini nerede nasıl ağırlayacağını düşünüyor...

Türkiye'yi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde mahkum ettirebileceğini savundu. Belen, "Kimden geldiği belli olmayan bu yazıların dosyadan çıkarılması gerekir" dedi.

Adli Tıp 1. İhtisas Kurulu'ndan gönderilen rapor 3 Ekim günü yapılan duruşmada okundu. Raporda, "patlamanın kaynağının saptanamayacağı" belirtildi.

Daha sonra söz alan tutuklu sanıklardan Alaattin Öget, "İtirafçı olmak istiyorum. Artık sonuna kadar devletin yanında yer alacağım" dedi. "Örgüt arkadaşlarının kendisine komplo kurduğunu ve can güvenliği olmadığını" iddia eden Öget, "Pınar Selek'le 1998'de Cüneyt adıyla tanıştığım dava sanıklarından Delibaş Arat aracılığıyla tanıştım. Tanışma örgütsel nitelikteydi" dedi. Daha sonraki duruşmada geniş açıklamalarda bulunacağını anlatan Öget, "Çarşıda bomba patladığını daha sonra iddia edeceğim" dedi.

Öget'ten sonra söz alan Kübra Sevgi de, "1998 yılında itirafçı olmak istedim ama dava sanıkları beni ölümle tehdit etti. Sanıkların hepsi PKK'lı" dedi. Sevgi, "Leyla kod adlı Selek 1998'de tutuklandı. Bunun üzerine Azat kod adlı Abdülmecit Öztürk bize gelerek, Pınar'ın tutuklanmasından sorumlu tuttuğu Erdal Nayır'ı infaz etmemizi istedi. Biz de öldürdük." dedi.

Öget ve Sevgi daha önce İstanbul DGM Savcılığı'na Kırklareli Cezaevi'nden gönderdikleri dilekçelerde patlamanın bombadan değil, LPG tüpünden kaynaklandığını ve kendilerinin bu olayla ilgilerinin bulunmadığını belirtmişlerdi. Kübra Sevgi, DGM'ye 25 Haziran 1999 tarihinde gönderdiği dilekçede "Pişmanlık Yasası'yla ilgili herhangi bir fiil işlemediğim için Pişmanlık Yasası'na başvurumun iptalini istiyorum. Bulduğum Kırklareli Cezaevi, itirafçı cezaevi olduğu için burada can güvenliğim yoktur. Konumun gereği Ümraniye Cezaevi'ne sevkimin bir an önce yapılabilmesi için gerekli kararın gönderilmesini talep ediyorum." demişti.

Kübra Sevgi, daha önceki ifadesinde ise kendisinin örgüt üyesi olmadığını, öldürülen Erdal Nayır'ı tanımadığını söylemişti. Sevgi, 28 Şubat 2000 tarihinde DGM'ye verdiği savunmada, "Bu kişinin öldürülmesinde bir bilgim ve ilgim yok. Zaten adı geçen PKK adlı yasadışı örgüte sempati bile duymuyorum." demişti.

Avukat Ayhan Erdoğan ise Öget ve Sevgi ile Kırklareli Cezaevi'nde iki hafta önce ailelerinin isteğiyle görüştüğünü belirterek, "Alaattin Öget bana Abdülmecit Öztürk'ün sevgilisine asıldığını, intikam için itirafçı olacağını söyledi" dedi. Erdoğan,

sanıkların kıskançlık nedeniyle verdiği ifadelerin gerçekleri yansıtmadığını belirtti. Avukat Alp Selek de "Son raporun ardından Öget ve Sevgi'nin itirafçı olmak istemesi düşündürücüdür. Bütün bunlar baştan beri düzenlenen senaryonun bir parçasıdır. Adı geçen sanıklar itirafçıların kaldığı koşutta kalıyor. Adalet Bakanlığı'na defalarca mektup yazarak, 'Can güvenliğimiz yok, bizi bu koşuştan alın' dediler. Baskı altında tutuldukları için iftira atıyorlar" dedi.

7 Kasım günü yapılan duruşmada söz alan Alaattin Öget, "bombayı Pınar Selek'le birlikte hazırladıklarını, Abdülmecit Öztürk ve Pınar Selek'in Mısır Çarşısı'na koyduğunu" iddia etti. "Erdal Nayır'ı Pınar Selek'in yakalanmasına neden olduğu için Abdülmecit Öztürk'ün talimatıyla öldürdüm" diyen Öget, tutuklu bulunduğu Kırklareli Cezaevi'nden itiraflarının yer aldığı bir yazı gönderdiğini belirterek cezaevinde can güvenliğinin bulunmadığını söyledi. Öget, can güvenliğinin sağlanması durumunda, daha geniş açıklamalarda bulunacağını kaydetti.

Avukat Ayhan Erdoğan ise dava dosyasına dışardan bazı güçlerin müdahale ettiğini vurgulayarak itirafçı Öget'in sürekli yalan söylediğini savundu. Erdoğan, "Öget, ilk önce itirafçı olması için baskı gördüğünü söyledi. Şimdi de itirafçı olduğu için tehdit edildiğini söylüyor. Öget'te kişilik bozukluğu olabilir" dedi.

DGM, ölüm ve yaralanmaların bombadan mı yoksa gaz sıkışmasından mı kaynaklandığının araştırılması için dosyanın yeniden Adli Tıp Kurumu Genel Kurulu'na gönderilmesine karar verdi. DGM, halen Almanya'da "PKK yöneticisi olduğu" iddiasıyla yargılanan Mehmet Tanboğa'nın Mısır Çarşısı patlamasıyla ilgili ifadelerinin Adalet Bakanlığı aracılığıyla istenmesini de kararlaştırdı.

Davada, Pınar Selek, Abdülmecit Öztürk, Alaattin Öget, İsa Kaya, Kübra Sevgi hakkında TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm, Baran Öztürk, Heval Öztürk, Ercan Alır, Maşallah Yağın, Delibaş Arat, Menderes Öget, Erkan Öget, Hasan Kılıçdoğan, Alican Öget ve Suat Kaya hakkında ise 3 yıla 31 yıl arasında hapis cezası isteniyor.

Davada, Pınar Selek, Abdülmecit Öztürk (tutuklu), Alaattin Öget (tutuklu), İsa Kaya (tutuklu), Kübra Sevgi (tutuklu) hakkında TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm, Baran Öztürk (tutuklu), Heval Öztürk (tutuklu), Ercan Alır, Maşallah Yağın (tutuklu), Delibaş Arat (tutuklu), Menderes Öget, Erkan Öget, Hasan Kılıçdoğan, Alican Öget ve Suat Kaya hakkında ise 3 yıl ile 31 yıl arasında hapis cezası isteniyor.

Bu ülkede Pınar olmak zor! (Celal Başlangıç/Radikal-23 Aralık 2001)

(...) 11 Temmuz 1998'de gözaltına alındı Pınar. Poliste hep yaptığı araştırma nedeniyle sorgulandı. Ancak savcılığa çıkarıldığında karşısında hiç ummadığı bir suçlama buldu: Mısır Çarşısı'nı bombalamak... Tanımadığı insanlar da 'suç ortakları'ydı. Kendisine ait olmayan bir atölyede Pınar'a ait bombalar bulunduğu öne sürüldü. "En büyük yanılığarımdan biri buydu. Benim yerim zannettiler atölyeyi" diyordu Pınar. Sonra garip tanıklar bulundu. Birlikte yargılandığı kişiler itirafçı olmaya zorlandı. Defalarca dilekçe verdi sanıklar itirafçı olmak istemediklerine ilişkin. Ancak yıllar sonra, duruşmalarda defalarca Pınar'ı tanımadıklarını söyleyen sanıklardan ikisi itirafçı olmayı kabul edip Pınar'ı suçlamaya başladı.

Zaten Mısır Çarşısı'nda bomba patlayıp patlamadığı da tartışılan ayrı bir konuydu. Emniyet bomba olduğunu kanıtlamaya çalışıyor, getirilen uzmanlar, hatta emekli emniyet mensupları bomba olmadığını söylüyorlardı. Neyse... Pınar'ın yargılanması sürüyor. Asıl ilginç olanı Pınar'ın son altı aydır yaşadıkları.

Tutuklandıktan 2.5 yıl sonra tahliye edilen Pınar, kendi anlatımıyla 'suçluluğuna inanmayan bir kamuoyu'nun büyük ilgisi ve desteğiyle karşılaştı. İlk zamanlarda dışarıda kendisini rahatsız eden yoktu. Cezaevinde kazandığı deneyimlerle toplumsal çalışmalarına başladı Pınar. Diyarbakır'da, Batman'da, İstanbul'da yapılan 'Kadın Buluşmaları'na etkin bir katılımcı oldu. Daha derinlikli bir çalışma yapmak için arkadaşlarıyla birlikte bir akademi kurdu. Adı 'Amagi'. Sümer dilinde 'özgürlük' ve 'anaya dönüş' anlamına geliyor bu sözcük. Amagi Kadın Kültür Araştırma Yayıncılık Kooperatifi toplumdaki felsefeye, hukuktan yaşama kadar ataerkilliği, erkeklerin yarattığı her şeyi sorgulamayı amaçlıyor. Kooperatifin adıyla çalışmalara destek vermek amacıyla bir arkadaşı lokanta açmış. Pınar da yardım ediyor. Hatta bir gazetede 'Pınar Selek açıcı olacak' diye bir haber de çıkmış. Bir gün lokantanın sahibine polis gidiyor.

Elinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nden gönderilen '... kişinin öldüğü Mısır Çarşısı'nın bombalanması olayının ve PKK zanlısı olan Pınar Selek'in bu lokantayla ilişkisinin saptanması' yolunda bir yazı da var.

Karakola götürülüp sorgulanıyor lokantanın sahibi. 'Amagi ne demek', 'Pınar Selek'le ne ilişkin var' gibi sorular soruluyor. Lokantanın sahibi de Pınar'ın çok yakın bir arkadaşı olduğunu ama lokantayla ticari bir ilişkisi olmadığını anlatıyor. Bunun üzerine polis lokantanın sahibine 'Pınar Selek'in bu lokanta ile ticari ilişkisi yoktur' yazılı bir belgeyi imzalatıyor.

İlk olarak Yeşil adlı internet sitesinde hedef gösteriliyor. Sitede Pınar için 'Melek yüzlü şeytan', 'Daha çok bomba patlayacak Mısır Çarşısı davasında' diye yazılıyor.

İşin ilginç uzun süre direnen ve sonunda itirafçı olmaya karar veren iki kişinin mahkemede açıklama yaptığı günün ertesinde Pınar'la ilgili yazılanların tümü çıkarılıyor Yeşil adlı siteden.

Sonra 'Ben Yeşil' diye telefonlar almaya başlıyor Pınar. Telefondaki 'Yeşil', kendisinin dahil olmadığı bir grup tarafından öldürüleceğini söylüyor. Daha sonra cinsel tacizler başlıyor gelen telefonlarda. 'Bu akşam iki kişi geleceğiz, başkasına söz verme' gibisinden sanki Pınar 'seks işçisi'ymiş türünden telefonlar almaya başlıyor. Ardından sokakta laf atmalar başlıyor; 'Pınar, beni de Batman'a götürsene' gibisinden. Yolda yalnız yürürken birileri arkasından bağırmağa başlıyorlar 'Gece geliyorum, sakın müşteriye gitme' diye.

Bir süre önce de Beyoğlu'nda tenha ve dar bir sokakta iki kişi önden, iki kişi arkadan sıkıştırıyor Pınar'ı. Üzerine saldırlıyorlar, cinsel tacizde bulunuyorlar. Son olarak bir mesaj geliyor Pınar'ın telefonuna: 'Pınar yarın boş musun? İki kişi gelsek ne kadar olur?'

İşin ilginç daha önceki tacizlerde ekrana numara düşmezken bu kez mesajla beraber telefon numarası da ekranda beliriyor. Bu kez savcılığa başvuruyor Pınar. Dilekçesinde kendisine tacizde bulunulan telefonun da numarasını bildiriyor savcılığa.

Gözaltına alınanlar kendilerine Pınar'ın sorulduğunu 'Daha onunla işimiz bitmedi' denildiğini anlatıyorlar. Bazı gazeteci dostları benzeri duyumları aktarıyor Pınar'a. İnsan Hakları Derneği'ne saldırı amaçlı gelen kişi 'Buradan çıkıp Pınar'a gideceğim' diyor.

Oysa Pınar sokakların tutkunu. Ama şimdi mümkün olduğunca yalnız çıkıyor sokaklara.

"Hedefleri, hiçbir şey yapmayı evime çekilmem, sokakta gezmemem. Spekülatif olmak istemiyorum ama bütün bunların Hasan Özdemir'in yeniden İstanbul Emniyet Müdürü olmasından sonra başladığını söyleyebilirim. Cezaevinden ilk çıktığımda çok rahattım. Ama bu son beş-altı aydır çirkin bir kuşatma altındayım."(...)

Çankırı Valisi Ayhan Çevik'e yönelik bombalı saldırı (5 Mart 1999) nedeniyle açılan dava, 2001 yılında sonuçlanmadı. 21 Aralık 2000 tarihinde Ankara DGM'de yapılan duruşmada Bülent Ertürk ve Cemile Sönmez, Şartlı Salıverilme Yasası kapsamına girdikleri için tahliye edildi. 9 Ağustos günü yapılan duruşmada, Kemal Ertürk hazırladığı savunmanın cezaevi çıkışıında gardiyanlar tarafından elinden alındığını bildirdi. Ertürk'ün, 2 Ağustos günü ölen Muharrem Horuz hakkında konuşması DGM Başkanı tarafından engellendi. Bunun üzerine slogan atan Ertürk, jandarmalar tarafından salondan çıkarıldı. 4 Eylül günü yapılan duruşmada ise Şener Kökten tahliye edildi.

Davada, Kemal Ertürk, Lale Açık, Nihat Konak, Küçük

Hasan Çoban, Kemal Kaygısız ve Mesut Deniz hakkında TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm, Şener Kökten, Savaş Kör, Hakan Eren, Erkan Balçık ve Devrim Karacan hakkında da TCY'nin 168/2. maddesi ve TMY uyarınca, 22 yıl 6'şar ay hapis cezası isteniyor. Bülent Ertürk, Özgür Deniz Demirdiş, Arap Deniz, Bilal Ekin, Halil Köseoğlu, Cemile Sönmez, Serdal Çitil ve Murat Yılmaz'ın TCY'nin 169. maddesi ve TMY uyarınca 7 yıl 6'şar aya kadar hapis cezası istemiyle yargılanıyor. DGM Savcılığı esas hakkındaki görüşünde, Sevinç Güden, Selahattin Yurdaer, Murat Demirdiş, Turan Açık, Ömer Necmi Hatipoğlu, Aziz Batur, Cafer Kaya Bozkurt, Metin Sezgin ve Eren Karacan hakkında beraat kararı verilmesini istemişti. Davanın sanıklardan ölüm orucu eylemcisi Muharrem Horuz, 2 Ağustos günü ölmüştü.

3.6. SİVİL ÇATIŞMALAR

Gülizar Tunç: Kocaeli'nin Gebze ilçesinde Gülizar Tunç adlı kadın 6 Mayıs günü MHP'liler tarafından öldürüldü. HADEP üyesi Tunç'un iki yıl önce "PKK'ye yardım ettiği" iddiasıyla tutuklandığı ve Şartla Salıverilme Yasası uyarınca 2000 yılı Aralık ayında serbest bırakıldığı öğrenildi. Olay günü bir genci, para sorunu nedeniyle baltayla yaralayan Tevfik Güven adlı MHP'linin evinin önünde kavga çıktığı, Gülizar Tunç'un oğlunun da karıştığı kavga sırasında Güven'in pompalı tüfekte "hedef gözeterek" Tunç'a ateş ettiği ileri sürüldü. Tunç, 7 Mayıs günü toprağa verildi.

Olaydan sonra tutuklanan Tevfik Güven'in yargılanmasına 29 Haziran günü Gebze Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlandı. Tutuklu yargılanan Tevfik Güven, savunmasında kavga sırasında evinin taşlandığını, bu nedenle tüfekte ateş ettiğini söyledi. Güven, kavga sırasında Gülizar Tunç'u görmediğini iddia etti. Yıl içinde önemli bir gelişme yaşanmayan davaya 31 Ocak 2002 tarihinde devam edilecek.

Hasan Yılmaz: Antep'in İslahiye ilçesinde 13 Kasım gecesi bir polis aracına düzenlenen silahlı saldırıda Hasan Yılmaz adlı kişi öldü, Şevket Çam, Cebrail Göçer ve Metin Barak adlı polisler yaralandı. Polislerin, Antep Emniyet Müdürlüğü Narkotik Şube Müdürlüğü'nde görev yaptıkları ve bir uyuşturucu kaçakçılığı olayını araştırdıkları bildirildi.

Ali Köse: 31 Aralık günü Trabzon'da Sümerbank'a ait para nakil aracı silahlı üç kişi tarafından soyuldu. Kent merkezinde aracın önünü kesen üç kişinin açtıkları ateş sonucu Ali Köse adlı banka güvenlik görevlisi yaralandı. Köse, kaldırıldığı hastanede öldü.

Ramazan Çağlar: 18 Aralık günü Isparta'da kuşkulandıkları iki kişiye kimlik soran Ramazan Çağlar ve Hasan Hüseyin Çetiner adlı polisler silahlı saldırıya uğradı. Olayda, Isparta Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü'nde görev yapan Ramazan Çağlar öldü. Saldırığı gerçekleştirdikleri ve "İslami Cemiyet ve Cemaatler Birliği adlı örgütün üyesi oldukları" ileri sürülen Mahir Ertuğrul Zevkliler ve Sedat Dönmezer adlı kişiler gözaltına alındı.

Yüksel Aktaş: 2 Ocak günü İstanbul Esenler'de bulunan metro istasyonunda Salih Hacısüleymanoğlu adlı polis memuru, tartıştığı iki kişiye ateş açtı. Olayda Yüksel Aktaş adlı kişi öldü, Zeki Kaya ise ağır yaralandı. Salih Hacısüleymanoğlu daha sonra tutuklandı.

Antep Üniversitesi öğrenci yurdunda kalan Abdurrahim Tuğrul ve Davut Ezgin adlı öğrenciler, 30 Kasım 2000 tarihinde gece yurdu basan MHP yanlısı bazı kişiler tarafından dövüldü. Olaydan bir gün önce yurt kantininde Kürtçe konuşan iki öğrencinin MHP'lilerle tartıştığı öğrenildi.

Marmara Üniversitesi Göztepe Kampusu ve İstanbul

Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde 13 Aralık 2000 tarihinde çıkan olaylarda dört sol görüşlü öğrenci ile bir polis yaralandı. Göztepe Kampusu'nda sabah saatlerinde MHP yanlısı bir grup öğrenci, sol görüşlü öğrencilere saldırdı. Saldırı sonucu Kemal Tunç adlı öğrenci elinden bıçakla yaralandı. Öğlen saatlerinde kantinde toplanarak saldırıyı protesto eden öğrenciler, yeniden MHP'lilerin saldırısına uğradı. Çıkan taşlı sopalı kavgada Edip Gölbaşı ve Ömer Gür adlı sol görüşlü öğrenciler yaralandı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde ise MHP'lilerin saldırısı sonucu sol görüşlü bir öğrenci ile bir polis hafif yaralandı.

Gökhan Balcı adlı İstanbul Üniversitesi öğrencisi 15 Aralık 2000 tarihinde 10 kadar MHP'linin bıçaklı saldırısı sonucu yaralandı. Konya Selçuk Üniversitesi öğrencisi Göksel Kuru da aynı gün "oruç tutmadığı" gerekçesiyle sağ görüşlü bir grubun saldırısına uğradı.

Bursa Uludağ Üniversitesi öğrencisi Serdar Karakuş, 17 Aralık 2000 tarihinde okul çıkışında MHP yanlısı bir grubun saldırısına uğradı. Göğsünden 5 bıçak darbesi alan Karakuş Bursa Devlet Hastanesi'nde ameliyat edildi. Öğrencilerin teşhis ettiği ve polis tarafından gözaltına alınan saldırganlardan birinin üniversitenin İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenci olduğu saptandı.

Bolu Meslek Yüksekokulu'nda okuyan yaklaşık 10 sol görüşlü öğrenci, 24 Ocak günü 30 kadar MHP'linin saldırısına uğradı. Sabah saatlerinde, sol görüşlü öğrencilerin, MHP'liler tarafından okula alınmadığı, öğleden sonra ise kent merkezinde saldırının gerçekleştiği bildirildi. Olayda İbrahim Akyol ve Tahsin Çağlar Kurtay adlı sol görüşlü öğrenciler yaralandı. Saldırığı gerçekleştiren MHP'lilerden birinin 2 Mayıs 1998 tarihinde Kenan Mak'ın öldürüldüğü saldırıya da katıldığı ileri sürüldü. Saldırığı protesto amacıyla basın açıklaması düzenleyen öğrencilere polis müdahale etti. Öğrenciler, 25 Ocak günü Adliye binası önünde basın açıklaması yaptıktan sonra dağılmaya başladılar. Bu sırada bir kız öğrenci ile bir polis memuru arasında çıkan tartışma üzerine 10 öğrenci gözaltına alındı.

Marmara Üniversitesi (M.Ü.) İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Zekeriya Beyaz, 8 Ocak günü öğrencilerle yaptığı tanışma toplantısı sırasında Halil Cihan adlı öğrencinin bıçaklı saldırısına uğradı. Boğazından, kalbinden ve elinden yaralanan Beyaz, hastanede tedavi altına alındı. Edinilen bilgiye göre, Beyaz, toplantıda yaptığı konuşmada başörtüsü konusunda davranılacağını söyledi. Bunun üzerine bazı öğrenciler Beyaz'ı protesto ederken, ön sıralarda oturan bir kişi Beyaz'a bıçakla saldırdı. Olaydan sonra saldırganı kaçmasında yardım ettikleri ileri sürülen

İmdat Bingöl ve Mustafa Cebeci adlı öğrenciler gözaltına alındı.

Halil Cihan, olaydan bir gün sonra Antep'te gözaltına alındı. Bu arada okuldaki İslamcı öğrenciler tarafından yapılan basın açıklamasında, saldırı "provokasyon" olarak nitelendirildi.

Halil Cihan ve olayla ilgileri olduğu gerekçesiyle gözaltına alınan Hakkı Barutçu, Bekir Çete ve Mustafa Devci adlı kişiler 13 Ocak günü İstanbul DGM'ye sevk edildi. İstanbul DGM'nin görevsizlik kararı vermesinin ardından Üsküdar Adliyesi'ne getirilen Halil Cihan, tutuklandı. Diğer üç kişi serbest bırakıldı.

Üsküdar Cumhuriyet Savcılığı daha sonra Halil Cihan hakkında, "görevi başındaki kamu görevlisini taammüden öldürmeye tam teşebbüs" suçlamasıyla Türk Ceza Yasası'nın 450. maddesi uyarınca ölüm cezası istemiyle dava açtı. İddianamede, Halil Cihan 18 yaşından küçük olduğu için, indirim maddelerinin uygulanması ve 13 yıl hapis cezası verilmesi istendi. İddianamede diğer sanıklar Hakkı Barutçu, Bekir Çete ve Mustafa Devci'nin de, 'kamu görevlisine hakaret ettikleri' gerekçesiyle 6 aydan 30 aya kadar hapis cezasına mahkum edilmeleri istendi. Aynı iddianamede, sanığın kız arkadaşı Hatice Kuyrukçu'nun da, "sanığı saklamak" ve "kamu görevlisine hakaret etmek" suçlarından 2 yıl 6 aydan, 6 yıl 6 aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılması istendi.

Halil Cihan adlı öğrenci hakkında açılan dava, 28 Şubat günü başladı. Üsküdar 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada ifade veren tutuklu sanık Halil Cihan, "Beyaz'a dinle alay ettiği için saldırdığını" söyledi.

Çukurova Üniversitesi Osmaniye Meslek Yüksekokulu öğrencisi Duran Gök, 28 Şubat günü okulda 10 kadar MHP'li tarafından ağır bir biçimde dövüldü. Duran Gök'ün boynuna sardığı puşi nedeniyle saldırıya uğradığı bildirildi. Hastaneye kaldırılan Duran Gök'ün burnunun kırıldığı ve dudağına dikiş atıldığı öğrenildi.

Düş Sokağı Sakinleri müzik grubunun 17 Mart günü Gazi Üniversitesi Konser Salonu'nda gerçekleştirdiği dinleti, MHP'liler tarafından basıldı. Yaklaşık 500 kişinin bulunduğu salona giren MHP'liler, grup üyeleri Murat Çelik ve Murat Yılmazıdırım'a saldırdılar. Olayda bazı dinleyiciler de yaralandı.

Ankara Keçiören Lisesi'nde okuyan Aytaç Şan ile soyadları öğrenilemeyen Serkan ve Ümit adlı arkadaşları 21 Mart günü Ülkü Ocakları üyesi bir grup tarafından dövüldü. Edinilen bilgiye göre, Aytaç Şan'ın uzakta gördüğü bir arkadaşını ıslık çalarak yanına çağırmak istemesi üzerine, kendisine ıslık çalındığını zanneden bir kız öğrenci, durumu Ülkü Ocaklarına bildirdi. Bunun üzerine, Aytaç Şan ve iki arkadaşı, kendilerini Ülkü Ocakları Keçiören Temsilciliği'ne götürülen bir grup tarafından ağır bir

biçimde dövüldü. Hastaneden bir haftalık rapor alan Aytaç Şan'ın suç duyurusu üzerine adları açıklanmayan dört kişi gözaltına alındı.

Konya Selçuk Üniversitesi öğrencisi Bakıl Açık, 23 Mart günü 25 kadar MHP'linin saldırısına uğradı. Açık, MHP'liler tarafından sopa ve zincirlerle dövüldü. Bakıl Açık, 24 Mart günü de MHP'liler tarafından kaçırıldı. Açık, İHD Konya Şubesi'nde yaptığı basın açıklamasında, Mesleki Eğitim Fakültesi'ndeki MHP'lilerin reisi Yusuf Narin ve arkadaşları tarafından kaçırılarak bir eve kapatıldığını bildirdi. Evde sorguya çekildiğini, tehdit edildiğini, odun ve kalaslarla dövüldüğünü anlatan Açık, daha sonra da Konya Ülkü Ocağı Dergisi Temsilciliği'nde yaklaşık 5 saat tutulduğunu bildirdi.

İstanbul'da Şahmettin Akyüz (43) adlı kişi 16 Mart günü MHP'liler tarafından dövüldü. Şahmettin Akyüz yaşadıklarını şöyle anlattı: "Depremden sonra Yalova'dan geldim. Kalacak yerim olmadığı için bir arkadaşın yardımıyla Yeni Sahra Ülkü Ocakları'nda yatıp kalktım. Sonra mahallede kötü bir ev buldum üç çocuğumla oraya taşındım. Geçimimi ise Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği gibi kuruluşlar, çevredeki insanlar ve Kadıköy Belediyesi'nin yardımlarıyla sağlıyorum. Bundan birkaç gün önce gelip benden para istediler, param olmadığı için yok dedim. Bende para var sanıyorlardı, ya da o kuruluşların bana yardım etmesinden rahatsız oldular, bilemiyorum. 16 Mart günü bu olay oldu. Gece 22.00 sıralarında evi basıp, beni ve üç çocuğumu Ülkü Ocağı'na götürdüler. Sabaha kadar dövdüler. Beni dövenler arasında Ülkü Ocağı Başkanı Murat Kara ile Yılmaz ve Eyüp adındaki kişiler vardı. Geç saatlerde Kara ve diğerleri gitti. Bıraktıkları nöbetçilerin sabaha karşı uyumalarından faydalanarak kaçtım."

4 Nisan günü Marmara Üniversitesi Göztepe kampüsünde, MHP eski Genel Başkanı Alpaslan Türkeş'in ölüm yıldönümü nedeniyle toplanan bir grup, sol görüşlü öğrencilere satır ve sopalarla saldırdı. Polislerin müdahale etmediği saldırıda, iki öğrenci yaralandı. Olaydan sonra saldırıyı protesto eden sol görüşlü öğrencilerden Nadir Erol ve Özgür Yardım gözaltına alındı. Ankara Gazi Üniversitesi'nde ise 3 Nisan günü iki sol görüşlü öğrenci MHP'liler tarafından dövüldü. Olay yerine giden sol görüşlü öğrenciler de, 150 kadar MHP'linin saldırısına uğradı. Çıkan kavgada, 11 öğrenci yaralandı. Yaralanan öğrencilerden İnan Ulusan ve Mehmet Yeşil hastaneye kaldırıldı.

İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi'nde "formasyon derslerinin kaldırılarak öğretmen olmalarının engellenmesini" protesto etmek amacıyla 20 Nisan günü gösteri yapan öğrenciler, radikal sağcı bir grubun saldırısına uğradı. Saldırıda sol görüşlü Mehmet Candemir, Mehmet Cançığek, İbrahim Yılmaz ve adı öğrenilemeyen iki öğrenci yaralandı. Mehmet Candemir'in durumunun ağır olduğu bildirildi.

Ankara Gazi Üniversitesi öğrencisi Bahadır Dehmen, 26 Nisan gecesi saat 23.30 sıralarında 7-8 MHP'li tarafından ağır bir biçimde dövüldü. Başına 35 dikiş atılan, sağ kolu alçıya alınan Dehmen, iç kanama riski nedeniyle hastanede 24 saat gözetim altında tutuldu.

Sakarya'da yerel yayın yapan Kanal 54 adlı televizyon kanalı, 11 Mayıs günü bir tartışma programı sırasında BBP üyesi oldukları ileri sürülen yaklaşık 30 kişi tarafından basıldı. Saldırganlar, stüdyoda bulunan CHP Sakarya Merkez İlçe Yönetim Kurulu üyesi Erdal Er'i ağır bir biçimde dövdüler. Edinilen bilgiye göre, Show TV'de yayınlanan "Deliyürek" dizisinde oynayan Ahmet Yenilmez, Er ile birlikte Kanal 54 televizyonunda yayınlanan, "Ortam" adlı programa katıldı. Programda Erdal Er, dizide anlatılanlarla, Susurluk kazası ve Abdullah Çatlı arasında bağlantı kurdu ve eleştiriler yöneltti. Tartışmanın kızışması üzerine dışarıda bekleyen Alperen Ocakları (BBP'ye yakın gençlik örgütlenmesi) üyesi 30 kişi stüdyoyu basarak Er'i dövdü. Komaya giren Erdal Er hastaneye katıldı. Olayın duyulması üzerine CHP İl Başkanı Ayhan Mutan ve Merkez İlçe Başkanı Necdet Çakar, ayrı ayrı araçlarla hastaneye doğru yola çıktılar. Mutan'ın içinde bulunduğu CHP minibüsünün yolunu kesen saldırı Ayhan Mutan ve oğlu Volkan Mutan'ı bacaklarından bıçakladılar. Saldırganlardan biri olay yerine giden Necdet Çakar, diğeri de polis tarafından yakalandı. İki saldırı ise kaçtı. Televizyonu basan saldırıdan ikisi 12 Mayıs günü tutuklandı. Saldırının canlı yayında yaşanmasına rağmen, olayla ilgili görüntülerin silindiği ileri sürüldü.

Baskına katıldıkları ileri sürülen Nadir Saka, Burhan Kılıç, Ercan Gültekin, Ahmet Yılmaz ve Semih Polat adlı kişiler de daha sonra gözaltına alındı.

Kayseri Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde okuyan Özgür Demirci adlı öğrenci, 29 Mayıs günü Ülkü Ocakları Bölge Başkanı Serhat Durak ve adını bilmediği iki kişi tarafından dövüldüğünü açıkladı. Demirci, 30 Mayıs günü İHD Kayseri Şubesi'nde düzenlendiği basın toplantısında, nedenini bilmediği saldırı sonucunda burnunun kırıldığını bildirdi. Özgür Demirci, şikayetçi olmaması için tehdit edildiğini de kaydetti.

12 Haziran günü İstanbul Üniversitesi'nde gösteri düzenleyen sağ görüşlü öğrencilerin, sol görüşlü öğrencilere saldırması sonucu çıkan olayda, iki kişi yaralandı. Üniversitenin Edebiyat Fakültesi'nde çıkan olaylara karıştıkları gerekçesiyle 11 öğrencinin okuldan atılmasını protesto amacıyla gösteri düzenleyen 100 kadar sağ görüşlü öğrenci, sol görüşlü öğrencilere taşlarla saldırdı. İstanbul Üniversitesi kampüsü dışında da süren taşlı sopalı çatışmada gözaltına alınan olmadı.

Adapazarı Devlet Hastanesi Müdürü Altan Kahraman, 21 ve 28 Haziran günleri MHP'lilerin saldırısına uğradı. Edinilen bilgiye göre olay şöyle gelişti:

Kahraman, 17 Ağustos depreminden sonra 10 yıldır görev yaptığı hastaneden, Akyazı ilçesine tayin edildi. Kahraman, yürütmenin durdurulması istemiyle Bölge İdare Mahkemesi'ne başvurdu. Bu sırada müdürlüğe atanan Yaşar Bilgin de 8 ay kadar önce E-25 karayolunda otomobilinde silahlı saldırıya uğradı. Yaralanan Bilgin, olaydan kısa süre sonra görevinden ayrıldı. Bilgin'in yerine MHP İl Başkanı Hamdi Kılıçarslan'a yakınlığıyla bilinen Ahmet Kemiksizoglu atandı. Ancak Bölge İdare Mahkemesi, yaklaşık 18 ay aradan sonra Altan Kahraman'ı görevine iade etti. Kahraman, 21 Haziran günü odasında 2 kişinin saldırısına uğradı. Kahraman, yeniden göreve başladıktan sonra MHP Sakarya İl Başkanı Hamdi Kılıçarslan'ın kendisini yanına çağırarak "Tayin iste rapor al ve ayrıl" dediğini, saldırıdan da azmettirdiğini iddia etti. Kahraman, Adapazarı Hastanesi Başhekimisi Dr. Vecdi Müderrisi' de MHP İl Başkanı Kılıçarslan'la birlikte hareket etmekle suçladı.

Saldırı nedeniyle suç duyurusunda bulunan Kahraman, 28 Haziran günü de hastane bahçesinde kimliği belirlenemeyen 6-7 kişi tarafından sopalarla dövüldü. Başından ve vücudunun çeşitli yerlerinden yaralanan Kahraman, ilk saldırıyı gerçekleştirenlerin, bu grubun içinde yer aldığını söyledi.

İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Maçka Kampüsü'nde kayıt işlemlerinde öğrencilerden ek harç alınmasına karşı Eylül ayı sonunda düzenlenen gösteriye polislerin müdahalesini protesto amacıyla 2 Ekim günü basın açıklaması yapıldı. Basın açıklamasında, gözaltına alınan öğrencilerin dövüldüğü ve evlerinin basıldığı bildirildi.

Basın açıklamasının sonunda, gözaltına alınan öğrencilerden biri, çevrede bulunan polislerden birini göstererek, "İşte bize işkence yapan polis" diye bağırması gerginliğe neden oldu. Bunun üzerine kampüste bulunan polislerin şefi, "Akşama kadar buradayız. Çıktıkları an gözaltına alacağız. Özellikle o çocuğu istiyorum. İşkenceci polis neymiş görsün, özellikle beni görsün" diye bağırды. Polisler iki saat kadar Yabancı Diller Yüksek Okulu'nu ablukaya aldıktan sonra kampüsten ayrıldı.

24 Ekim günü İstanbul Sultanbeyli'de araba çaldığı ileri sürülen İsmail Turan adlı kişi ile polisler arasında silahlı çatışma çıktı. Çatışmada İsmail Turan ve Mehmet Çakır adlı polis yaralandı.

31 Ekim günü Van 100.Yıl Üniversitesi kampüsünde sağ görüşlülerin saldırısına uğrayan sol görüşlü bir öğrenci bıçakla yaralandı. Bunun ardından 1 Kasım günü kentte çıkan kavgada ise üç sağ görüşlü öğrenci yaralandı. Olayların ardından 50 kadar sol görüşlü öğrenci gözaltına alındı.

31 Ekim günü Van 100. Yıl Üniversitesi'nde MHP'lilerin saldırısına uğrayan sol görüşlü bir öğrenci bıçakla yaralandı. Bunun ardından 1 Kasım günü kent merkezinde çıkan kavgada MHP yanlısı üç öğrenci

dövüldü. Olaylardan sonra gözaltına alınan 103 öğrenciden 85'i mahkemeye çıkarılmadan aynı gün serbest bırakıldı. 18 öğrenciden 17'si ise 3 Kasım günü Van DGM tarafından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Veli Balyemez adlı öğrencinin "ifadesinin eksik alındığı" gerekçesiyle yeniden Jandarma Alay Komutanlığı'na götürüldüğü öğrenildi. Bu öğrenci de 3 Kasım günü serbest bırakıldı.

Konya Selçuk Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otelcilik Bölümü'nde okuyan Songül Çorca, Çağatay Çiftçi ve Ülkü Baş adlı öğrenciler 7 Kasım günü MHP yanlısı bir grubun saldırısına uğradı. Aralarında Selçuk Üniversitesi'ndeki MHP'lilerin lideri Yusuf Narin'in de bulunduğu ileri sürülen 10 kişinin, öğrencilere "Kürtçe konuştukları" için saldırdıkları bildirildi. Saldırıda ağır yaralanan ve hastaneye kaldırılan Songül Çorca, 9 Kasım günü taburcu edildi.

9 Kasım gecesi İstanbul Zeytinburnu'ndaki Atatürk Öğrenci Sitesi'ni basan bir grup MHP'li, sol görüşlü öğrencilere saldırdı. Yurdun 6. bloğunun birinci katında bulunan 106 nolu odaya zorla girmeye çalışan MHP'lilerin öğrencilerin kapıyı açmaması üzerine içeri gaz bombası attıkları bildirildi. Odada bulunan öğrencilerin pencereden kaçmayı başardıkları öğrenildi.

İstanbul Maltepe Orhan Gazi Lisesi öğrencisi Sultan Kura, 21 Kasım günü MHP yanlısı bazı kişiler tarafından ağır bir biçimde dövüldü. Kura'nın okulun yanındaki bir internet kafede otururken zorla çıkartıldığı ve okulun bahçesinde dövüldüğü bildirildi. Kura, 6 Ekim günü de MHP'liler tarafından bıçakla yaralanmıştı.

Ankara Gazi Üniversitesi'nde "oruç tutmadıkları" gerekçesiyle MHP yanlılarının saldırısına uğrayan öğrenciler 22 Kasım günü İHD Ankara Şubesi'nde basın toplantısı düzenlediler. İHD Ankara Şube Başkanı Ender Büyükçulha, 16 Kasım günü Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi'nde iki öğrencinin, 19 Kasım günü Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda bir öğrencinin dövüldüğünü, 20 Kasım günü de aynı okulda sol görüşlü öğrencilerin dışarıda can güvenlikleri olmadığı için üç saat süreyle okulda mahsur kaldıklarını söyledi. Basın toplantısında konuşan Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi öğrencisi Mahmut Tektaş, oruç tutmayan iki arkadaşının MHP'liler tarafından tartaklandığını, kendisinin de oruç tuttuğu halde okul çıkışında dövüldüğünü söyledi.

3 Aralık günü Gaziantep Üniversitesi Elektrik Mühendisliği bölümü kafeteryasında oturan bir grup sol görüşlü öğrenci MHP'lilerin saldırısına uğradı. "Öğrencilerin oruç tutmadığı" gerekçesiyle yaşanan saldırıda yaralanan öğrenciler Gaziantep Cumhuriyet Savcılığı'na verdikleri dilekçede olayı şöyle anlattılar:

"3 Aralık günü elektrik mühendisliği bölümü kafeteryasında, saat 15.00 sıralarında 3-4 arkadaş

oturup çay içiyorduk. O sırada yanımıza gelen yaklaşık 40 kişi, ellerinde demir çubuk, bıçak, demir boru, sopa ile bizleri tehdit ederek ite kaka zorla ormana kaçırdılar. Burada Manço Cafe adlı yerde cep telefonlarımızı alıp 'Kellenizi vücudunuzdan ayırırız. Okul hayatınızı bitiririz, sizi öldürürüz' diye tehditvari konuştular. Bu sırada saçımızı çekip küfrederek tartakladılar. Olayı duyan öğrencilerin haber vermesiyle üniversitenin güvenlik görevlileri bizi zorbalardan elinden aldı ve sopa, demir çubuk gibi aletleri kafeteryanın işletmecisi Ayhan isimli şahsa teslim etti."

4 Aralık günü de Gaziantep Üniversitesi Öğrenci Yurdu'nda Burhan Çelik ve soyadı öğrenilemeyen Sedat adlı öğrencilerin MHP'liler tarafından dövüldü. 5 Aralık günü ise üniversitede açılan "Kürtçe Okuma Masası"nın başında bekleyen sol görüşlü öğrenciler MHP'lilerin saldırısına uğradı. Kavgada 2'si ağır 10 MHP'li yaralandı.

Daha sonra yurt ve öğrenci evlerine düzenlenen baskınlarda, Metin Oruç, Şahin Bakır, Semih Esengül, Abdulkerim Karagöz, Kasım Gündem, Sunullah Canbey, Davut Aksu, Ali Durmuş, Burhan Çelik, Murat Elçi, Recep Elçi, Yakup Söyler, Serdar Şeker, Yakup Gürkaynak, Aydın Çellik, Vural Tarla, Özkan Sun, Salman Kılınç, Ayfer Işıldak ile soyadları öğrenilemeyen Emre, Durmuş, İsmail ve Haydar adlı öğrenciler gözaltına alındı.

Öğrencilerden Şahin Bakır, Metin Oruç, Erol Kanar, Özgür Vicdan, Vural Tarla, Server Şeker, Recep Tel, Davut Aksu, Nurullah Canbay, Haydar Anıkçıkan, Murat Aktaş, A. Gökhan Kutbeyoğlu ve Ali Sönmez 7 Aralık günü tutuklandı. 20 öğrenci hakkında "kavgaya çıkardıkları ve okulda eğitimi engelledikleri" iddiasıyla açılan dava 25 Aralık günü Antep 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başladı. Duruşmada, Şahin Bakır, Metin Oruç, Erol Kanar, Özgür Vicdan, Vural Tarla, Server Şeker, Recep Tel, Davut Aksu, Nurullah Canbay, Haydar Anıkçıkan, Murat Aktaş, A. Gökhan Kutbeyoğlu ve Ali Sönmez ile giyabi tutuklu Anıl Oktay Çelik, Yusuf Çiftçi, Erkan Özalp, Redi Adıbelli, Orhan Çiftçi, Sezai Karatay ve Umut Özakay adlı öğrenciler hakkında tahliye kararı verildi.

Bu arada Ülkü Ocakları Gaziantep Şube Başkanı Fatih Atahan'ın Devlet Hastanesi Başhekimisi Mehmet Özdal'ı tehdit ederek Ülkü Ocağı'na ait telefon faturalarını ödemesini istediği ileri sürüldü. Başhekim Mehmet Özdal'ın şikayeti üzerine gözaltına alınan Atahan, ifadesi alındıktan sonra serbest bırakıldı. Gaziantep Üniversitesi öğrencisi olan Fatih Atahan'ın sol görüşlü öğrencilere yönelik saldırılardan sorumlu olduğu ve Rektör Prof. Dr. Hüseyin Filiz tarafından desteklendiği iddia edildi.

7 Aralık günü Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi kafeteryası MHP yanlısı öğrenciler tarafından basıldı. Ankara ve Gazi üniversiteleri öğrencilerinden oluşan 150 kadar MHP'li kafeteryada yemek yiyen

öğrencilere çivili sopa ve satırlarla saldırdı. Olayda, Akman Kırmızıtaş, İsmail Dilek, Ufuk Genel, Gonca Çapraz, Tunga Çit ve Sezin Coşkun adlı öğrenciler yaralandı. Sağ kalçasından bıçaklanan Tolga Çit'in yürüyememe tehlikesiyle karşı karşıya olduğu öğrenildi.

5 Aralık günü Aydın'ın Nazilli ilçesinde de Adnan Menderes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde okuyan bir öğrencinin MHP'liler tarafından dövüldüğü, aynı kişilerin 6 Aralık günü de okulda çalışan bir işçiye saldırdıkları bildirildi.

Konya Selçuk Üniversitesi öğrencisi Abdülkadir Bozdoğan, 29 Aralık 2001 tarihinde MHP yanlısı bir grubun saldırısı sonucu yaralandı.

Zonguldak'ın Devrek ilçesinde de aynı gün Mehmet Budak adlı yerel sanatçı MHP'liler tarafından dövüldü. Budak'ın olaydan iki gün önce sahneye çıktığı bir otelde, Devrek Ülkü Ocağı Başkanı Erdal Çolak ve kardeşi Engin Çolak'ın istediği bir şarkıyı söylemediği gerekçesiyle dövüldüğü öğrenildi. Çolak kardeşler olayın ardından polise teslim oldu.

5 Aralık günü İstanbul Gaziosmanpaşa'da "araba çaldıkları" ileri sürülen üç kişi kendilerini durdurmak isteyen polisler ateş açtı. Olayda, Lütfi Altın ve Ayhan Korkmaz adlı polisler hafif yaralandı.

5 Ocak günü Urfa'nın Siverek ilçesinde polisler tarafından durdurulan bir kişinin açtığı ateş sonucu Ahmet Kılıç adlı polis yaralandı.

Ümit Cihan Tarho: Malatya İnönü Üniversitesi öğrencisi Ümit Cihan Tarho'nun oruç tutmadığı gerekçesiyle 11 Ocak 1998 tarihinde öldürülmesi nedeniyle yargılanan Caner Öztürk Bedri Yaylagül, Mehmet Fatih Gökalp, Mehmet Hanefi Azdikoğlu, Muhammed Şahiner, Korkut Özalp, Levent Mutlu, Memiş Dünder ve İrfan Küçük hakkındaki dava 22 Ekim günü sonuçlandı.

Malatya Ağır Ceza Mahkemesi, davanın Şartla Salıverme Yasası uyarınca ertelenmesine karar verdi. Malatya Ağır Ceza Mahkemesi'nde 17 Ocak 2000 tarihinde sonuçlanan davada, tutuklu yargılanan Kadri Kılıç "kasten adam öldürmek" suçundan 20 yıl, Caner Öztürk, Bedri Yaylagül, Mehmet Fatih Gökalp, Mehmet Hanefi Azdikoğlu, Levent Mutlu, Memiş Dünder, İrfan Küçük ve Muhammed Şahiner "ölümle sonuçlanan kavgaya karışmak" suçundan 1 yıl 8 ay, Korkut Özalp 5 ay hapis cezasına mahkum edilmişti. Caner Öztürk hakkında "bıçak taşıma suçundan" ise beraat kararı verilmişti. Yargıtay, 12 Şubat günü açıkladığı kararında Kadri Kılıç'ın hapis cezası ile Caner Öztürk'ün beraat kararını onamış, diğer cezaları bozmuştu.

19 Aralık 2000 tarihinde Zeytinburnu Ülkü Ocağı'na düzenlenen baskında Şükrü Sancak adlı kişinin öldürüldüğü saldırıya katıldıkları ve TKEP-L üyesi oldukları" iddiasıyla gözaltına alınan yedi kişiden

Serbülent Sürücü, Bekir Özer ve Ercan Tilbaş, 9 Mayıs günü İstanbul DGM tarafından tutuklandı. Gözaltına alınanlardan Mülazım Çokşirin ve Kurtuluş Gürbüz de haklarında başka bir davadan verilen giyabi tutuklama kararı nedeniyle tutuklandılar. Serbülent Sürücü'nün kızkardeşi Sibel Sürücü 22 Nisan günü ölüm orucunda hayatını kaybetmişti. Ülkü Ocağı'na düzenlenen baskın nedeniyle Ocak ayında gözaltına alınan Nurettin Temel adlı kişi tutuklanmıştı.

Hüseyin Duman: 17 Nisan 1999 tarihinde SİP üyesi Hüseyin Duman'ı (28) öldürdüğü gerekçesiyle Küçükbakkalköy Ülkü Ocakları Başkanı İhsan Bal hakkında açılan davaya, 22 Mart günü Kadıköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Bal savunmasında, suçlamaları reddederek olay günü başka bir yerde olduğunu iddia etti. Bu sırada sanığa saldırmak isteyen Duman'ın kardeşleri Ali Haydar Duman ve Gülizar Duman, salondan çıkarılarak gözaltına alındı. Müdahil avukatlardan Bahri Bayram Belen, sanığın kefaletle tahliye kararının kaldırılarak tutuklanmasını istedi. Tutuklama talebi reddedildi.

Bal, Şartla Salıverilme Yasası'nın yayımlanmasının ardından 4 Ocak günü teslim olmuş ve aynı gün 10 milyar lira kefaletle serbest bırakılmıştı. SİP'in Sarıgazi'de düzenlediği mitingden dönen araç konvoyuna Kayışdağı caddesinde MHP'liler tarafından düzenlenen saldırıda Hüseyin Duman silahla öldürülmüştü. Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığı, 2000 yılı Aralık ayında İhsan Bal hakkında, "kasten adam öldürmek" suçundan TCY'nin 448. maddesi uyarınca dava açmış ve 22 Aralık 2000 tarihinde de Bal hakkında giyabi tutuklama kararı verilmişti.

13 Temmuz günü yapılan duruşmada tanık olarak ifade veren SİP yöneticisi Yusuf Yılmaz, partinin Sarıgazi semtindeki mitinginden Kadıköy'e dönerken araç konvoyuna kalabalık bir grubun saldırdığını, bunun üzerine konvoydan inen Hüseyin Duman'ın yanına gittiğini anlattı. Yılmaz, "Duman'ın yanına gitmişim, bizden 3-4 metre ilerde şimdi gördüğüm ve o sırada üzerinde kül kareli ceket bulunan pantolonunu hatırlamadığım ancak bu sanık olduğunu kesin olarak gördüğüm şahıs, elindeki metal kaplamalı kurşuni renkli tabancayla Hüseyin Duman'ın üzerine doğru tutarak bir el ateş etti." dedi. Hakan Aslan adlı tanık da, İhsan Bal'ın Hüseyin Duman'a ateş ettiğini ve hızla olay yerinden uzaklaştığını söyledi. Aslan, olayları yatıştırmak için polislerin birkaç el havaya eteş etmelerinin dışında, mahkeme salonundaki sanıktan başka kimsenin ateş etmediğini anlattı.

26 Ekim günü yapılan duruşmada ise Duman ailesinin avukatları "mahkemenin tarafsızlığına güvenmediklerini" belirterek reddi hakim talebinde bulundular. Mahkeme, reddi hakim talebinin incelenmesi için dosyanın Kadıköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderilmesine karar verdi. Kadıköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi daha sonra bu istemi reddetti.

İhsan Bal 30 Kasım günü yapılan duruşmada “kasten adam öldürmek suçundan yargılanması ve kaçma olasılığı” nedeniyle tutuklandı. Duruşmada tanık olarak dinlenen Buğra Varol, “Bu sanık, tabancayla ateş ederken Hüseyin Duman ile aramızda 3-4 metre mesafe vardı. Ateş ettiğinde yüz yüzeydiler, aralarında herhangi bir tartışma, konuşma olmadı” dedi. Bu arada Duman ailesinin mahkeme başkanı hakkındaki reddi hakim talebinin reddedildiği öğrenildi. 26 Aralık günü yapılan duruşmada İhsan Bal’ın silah bulundurma ya da taşıma ruhsatının olup olmadığının araştırılmasına karar verildi. Duruşma, 25 Ocak 2002 tarihine ertelendi.

Bu arada İhsan Bal’ın adının 23 Nisan 1977 tarihinde Kurtuluş örgütü yanlısı Ali Güngör’ün, 22 Şubat 1979 tarihinde de Akıncılar Derneği Başkanı Metin Yüksel’in öldürülmesine karıştığı bildirildi. İlk olay nedeniyle Kadıköy 3. Ağır Ceza Mahkemesi’nde, ikinci olay nedeniyle de İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi’nde yargılanan Bal’ın “delil yetersizliği” gerekçesiyle beraat ettiği öğrenildi.

Evrensel gazetesinde 27 Aralık günü yayınlanan haberde verilen bilgilere göre, 23 Nisan 1977 tarihinde Küçükbakkalköy’de Ülkü Ocakları Derneği üyeleri İhsan Bal, Mustafa Bilir, Mehmet Bilir, Zeki Yılmaz, Osman Dedeoğlu ve Ali Bilir ile sol görüşlü Ali Güngör, İrfan Karagöz ve Enver Şekerci arasında kavga çıktı. Kavga sırasında silahla yaralanan Ali Güngör kaldırıldığı hastanede öldü. Yaralı olan Bal ise arkadaşları tarafından bir minibüse bindirilerek olay yerinden uzaklaştırıldı.

Bal’ın adının karıştığı ikinci cinayet ise 23 Şubat 1979 tarihinde gerçekleşti. Fatih Camii avlusunda meydana gelen silahlı saldırıda Akıncılar Derneği Başkanı Metin Yüksel öldü.

İlk olay nedeniyle Kadıköy 3. Ağır Ceza Mahkemesi’nde, Yüksel’in öldürülmesi nedeniyle de İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No’lu Askeri Mahkemesi’nde dava açıldı. Ancak yurtdışına kaçan Bal’ın 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından da polise teslim olduğu ve delil yetersizliğinden serbest bırakıldığı bildirildi.

Kahraman Kurumuş: 11 Eylül 2000 tarihinde İstanbul Fatih’te Kahraman Kurumuş adlı genci öldüren Fatih Ülkü Ocakları üyesi Yaşar Bostan hakkında açılan dava, 4 Aralık günü İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nde sonuçlandı. Yaşar Bostan, TCY’nin “kasten adam öldürme” suçuna ilişkin 448. maddesi ve ruhsatsız silah taşıdığı gerekçesiyle 20 yıl 10 ay hapis cezasına mahkum edildi.

Annesi Satu Cüce’nin 3 Mayıs günü İHD İstanbul Şubesi’nde düzenlenen basın toplantısında verdiği bilgiye göre, Kahraman Kurumuş 2000 yılı Mayıs ayında askerden döndükten sonra, Fatih Ülkü Ocakları’na ve MHP’ye üye oldu. Oğlunun bir süre sonra kendisine “Fatih Ülkü Ocakları Başkanı

Ramazan’ın Recai adlı kişiyi öldürmesini” istediğini söyleyen Satu Cüce, oğlunun bu isteği reddetmesi üzerine Ramazan tarafından “Ülkü Ocaklarına kayıt yapan herkes, verilen görevleri yerine getirmek zorunda, yoksa ölür” diye tehdit edildiğini bildirdi. Satu Cüce, oğlunun öldürülmesinde Ülkü Ocakları Başkanı Ramazan’la birlikte Eyüp adlı arkadaşının da rolü olduğunu söyledi.

Susurluk Olayı

Balıkesir’in Susurluk ilçesinde 6 Nisan günü Afşar Sıla Çaldıran (11) adlı kız çocuğunun öldürülmesi üzerine çıkan olaylarda, Kürtlere ait işyerleri ve evler tahrip edildi, olaylar nedeniyle 158 kişi gözaltına alındı. Türkiye’de bir süredir görülmeyen¹² Kürtlere karşı toplu saldırı olayı şöyle gelişti:

Anne ve babasının, kız kardeşinin tedavisi için İstanbul’a gitmesi üzerine anneannesinin Han mahallesindeki evinde kalan Afşar Sıla Çaldıran, 6 Nisan günü arkadaşı Berivan İpek’le oynamak için evden ayrıldı. Afşar Sıla Çaldıran’dan daha sonra haber alınamadı. Yakınlarının başvurusu üzerine çocuğun kaybolmasını araştıran polisler, Berivan İpek’in ifadesi üzerine, Recep İpek (Berivan İpek’in amcası) adlı kişinin evinde yaptıkları aramada bir şey bulamadılar. Daha sonra 7 Nisan günü saat 21.30 sıralarında Recep İpek’in evinde yeniden yapılan arama sonucunda, Afşar Sıla Çaldıran’ın cesedi, bodrumda bir çuvalın içinde bulundu. Bu arada Recep İpek’in Susurluk’tan ayrıldığı öğrenildi.

Olayın duyulması üzerine saat 22.00 sıralarında sokaklarda toplanan yaklaşık 5 bin kişilik grup “Kürtlere ölüm”, “Kahrolsun PKK” sloganları atarak Bursa-İzmir Karayolu’nu trafiğe kapattı. Polislerin göstericilere engel olmakta yetersiz kalması üzerine polis ve jandarma takviyesi istendi. Kalabalık daha sonra sloganlar atarak ve mehter marşları söyleyerek, zanlı Recep İpek’in çalıştığı ilçe merkezine 1.5 kilometre uzaklıktaki Diyarbakır nüfusuna kayıtlı Sadık Çetin adlı kişiye ait Şahinler Dinlenme Tesisleri’ne yöneldi. Polisler, tesisleri taşıyan ve yakan göstericileri, havaya ateş açarak dağıtmaya çalıştı. Olaylar saat 03.00 sıralarında sona erdi. Gösteriler sırasında kalp krizi geçiren Susurluk Kaymakamı Abidin Ünsal, hastaneye kaldırıldı.

Olaylardan sonra, özellikle Sultaniye mahallesinde oturan Kürt kökenli çok sayıda kişi ilçeyi terketti. Bu arada kalabalığı tahrik edenler arasında, MHP İlçe Başkanı Ümit Çanakçı ve ilçede serbest çalışan Dr. Ali İhsan Güler’in de bulunduğu iddiaları ortaya atıldı.

¹² İcel’in Silifke ilçesi Taşucu beldesinde MHP’li olduğu bildirilen Raif Levent Koçak adlı kişinin 2 Mayıs 1999 tarihinde öldürülmesi olaylara neden oldu. Olaylarda, MHP’liler beldedeki Kürt kökenli kişilere ait işyeri ve evlere saldırdılar. Gece saatlerinde de süren olaylarda Kürt kökenli vatandaşlara ait 10 kadar evin de saldırıya uğradığı öğrenildi. 19 Mayıs günü de, daha önce işyeri tahrip edilenlerden Hüsnü İğdikut adlı kişiye ait işyerine bomba atıldı.

8 Nisan günü ilçede yerel yöneticiler tarafından düzenlenen toplantıda, durum değerlendirildi ve üç gün süreyle içki satışı yasaklandı. Aynı gece aralarında Çaldıran ailesinin de bulunduğu yaklaşık 700 kişilik bir grup, akşam saat 21.30 sıralarında katil zanlısı Recep İpek'in ve babası Arap İpek'in evlerinin önünde toplandı. Bu sırada evlerin camlarını kırıp yakmaya çalışan gruba polis dağıttı. Aynı kalabalık, Kürt kökenli bir ailenin evini de tahrip ettikten sonra Heykel semtine yürüdü. Buradaki kalabalık çevreden gelenlerle birlikte yaklaşık 5 bin kişiye ulaştı. "Kürtlere ölüm", "Susurluk size mezar olacak", "Kahrolsun PKK" sloganları atan kalabalık İzmir yolu üzerinde bulunan garaja kadar yürüdü. Polisin panzerlerle durdurmaya çalıştığı kalabalık saat 22.30 sıralarında Bursa-İzmir karayolunu bir saat kadar trafiğe kapattı. Yeniden yürüyüşe geçen kalabalık, Kürt kökenli vatandaşların işyerlerinin camlarını kırdı, Şahinler tesislerini işleten Dursun Oruç'un eşi Saniye Oruç'un işyerini de tahrip etti. MHP Susurluk İlçe Örgütü 2. Başkanı Dursun Oruç'un olaylar nedeniyle ilçeyi terk ettiği öğrenildi. Saat 24.00'e kadar dağılmayan kalabalık, çevre il ve ilçelerden gelen takviye güvenlik güçlerinin de yardımıyla dağıtılmaya çalışıldı. Bu sırada grupla güvenlik görevlileri arasında taşlı sopalı çatışmalar yaşandı. Saat 02.00 sıralarında kadar süren olaylarda 4 polis ve bir asker yaralandı.

Bu arada Avşar Sıla Çaldıran'a yapılan otopsinin sonucu 9 Nisan günü açıklandı. Otopside, Çaldıran'ın "tecavüze uğramadığı" tespit edildi. Bursa Cumhuriyet Savcısı Cemil Kuyu, Çaldıran'ın iple boğularak öldürüldüğünün belirlendiğini söyledi. Otopsinin ardından Afşar Sıla Çağlayan'ın cenazesi, akşam saatlerinde Susurluk'a getirilerek toprağa verildi.

Olaylarda gözaltına alınanlardan 22'si 11 Nisan, 7'si de 17 Nisan günü "izinsiz gösteri düzenledikleri, halkı düşmanlığa kışkırttıkları, başkasının malına zarar verdikleri" iddialarıyla tutuklandı, 156 kişi ise tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Tutuklanınlardan bazıları adları şöyle: Ersan Bekmez, Cüneyt Günay, Cevdet Par, Mesut Kural,

Ümit Başol, Halil Hasbi Altunbaş, Nuri Aygörmüş, Münir Aydoğmuş, Gürsel Kutlu, İsmail Yıldırım, İbrahim Yaşar, İdris Köse, İlhan Umut, Şeref Başar, Seyfettin Çelik, Bülent Karakılıç, Ayhan Şenli, Rüştü Can, Mustafa Kargay, Nedim Şentürk, Recep Çubuk ve Saadet Çam.

Katil zanlısı Recep İpek de 16 Nisan günü Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde yakalandı. İpek'in ilk sorgusunda cinayeti işlediğini itiraf ettiği bildirildi. Recep İpek'in ölüm cezası istemiyle yargılanmasına 18 Mayıs günü Balıkesir Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlandı. İpek, yazılı savunmasında, bazı kişilerin kendisini kumara alıştırmaya üzerine yaşamının değiştiğini söyledi. "Doğulu olduğu için" iş bulamadığını, parasızlık nedeniyle eşinin evden kaçtığını iddia eden İpek savunmasında, "Olay günü, abimin evine giderek kendisinden alacağım vardı, onu istedim. Vermeyince de tartıştım, ancak araya yengem girdi. Bu arada intihar etmeyi bile düşündüm. Ancak iki çocuğum olduğu için intihardan vazgeçtim. Bu sırada tanımadığım iki kişi beni buldu. Avşar Sıla Çaldıran'ı kendilerine getirmemi istediler. Ben yapamayacağımı söyleyince silahla tehdit ettiler ve yeğenim Berivan ile birlikte benim evime gelmesini istediler. Korktuğum için dediklerini yaptım. Sonra yeğenimi temizlik teli alması için bakkala gönderdim. Şahıslar kızı öldürmemi istediler, ama ben direndim. Kız da adamlara kalbi delik kız kardeşinin olduğunu söyledi. Bana sarıldı, öptü, kendisini kurtarmamı istedi. Adamlar silah dayayıp, 'Kızı öldür, iple boğ. Çuvala koy, kömürlüğe bırak' dediler. Ben kendi isteğimle öldürmedim."

Olaylar nedeniyle 180 kişi hakkında açılan dava 9 Mayıs günü Susurluk Asliye Ceza Mahkemesi'nde başladı. "İzinsiz gösteri düzenlendiği" gerekçesiyle açılan dava ileri bir tarihe ertelendi. Bu arada sanıklardan 50'si hakkında "Halkı sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etmek (TCY 312)" ve "başkasının malına zarar vermek" iddialarıyla açılan soruşturmanın da sürdüğü bildirildi.

3.7. SİYASİ CİNAYET DAVALARI

Bahçelievler Katliamı Davası: Ankara Bahçelievler'de 8 Ekim 1978 tarihinde TİP üyesi 7 gencin¹³ işkenceyle öldürülmesi nedeniyle açılan dava 15 Şubat günü Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Duruşmada söz alan 19 yıl boyunca aranan ve 10 Nisan 1999 tarihinde Kuşadası'nda yakalanan Ünal Osmanağaoğlu'nun avukatı, "Olayı bizzat gerçekleştiren Haluk Kırıcı'dır. Aynı olaya katıldığı iddia edilen iki kişiden benim müvekkilim, olayın asli faili, firardaki Mahmut Korkmaz ise ferî fail olarak belirtilmektedir. Bunu anlamak mümkün değildir" dedi.

İlk yargılamada verdiği kararda direnen Mahkeme, Bünyamin Adanalı ve Ünal Osmanağaoğlu'nu, 7'şer kez ölüm cezasına mahkum etti. İlk yargılamada verilen karar Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından 14 Temmuz 2000 tarihinde "sanıkların asli fail gibi cezalandırılmasının yasaya aykırı olduğu" görüşüyle bozulmuştu. Mahkeme, ilk kararında direndiği için dosya Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nda ele alınacak.

Mahkeme, Fransa'da oldukları sanılan gıyabi tutuklu sanıklar Mahmut Korkmaz ve Kadri Kürşat Poyraz'ın dosyalarını bu davadan ayırmıştı. Korkmaz ve Poyraz'ın davaları sürüyor. Ankara 1. Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanan Haluk Kırıcı, 7 TİP'li öğrenciyi öldürdüğü gerekçesiyle 7'şer kez ölüm cezasına mahkum edilmişti. Kırıcı, halen bu mahkumiyet nedeniyle cezaevinde bulunuyor.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu da Bünyamin Adanalı ve Ünal Osmanağaoğlu'na verilen 7'şer kez ölüm cezası kararını onadı. Kurulun kararıyla Osmanağaoğlu ve Adanalı hakkındaki hüküm kesinleşti. Sanıklar hakkında verilen ölüm cezaları, suç 1991 yılından önce işlendiği için Terörle Mücadele Yasası'nın geçici 1. maddesi uyarınca yerine getirilmeyecek. Bunun yerine her ölüm cezası için 10 yıl ağır hapis cezası uygulanacak. Osmanağaoğlu ve Adanalı'nın 70'er yıl hapis cezaları, TCY ve İnfaz Yasası uyarınca 36 yıl olarak infaz edilecek¹⁴.

Kemal Türkler Cinayeti: Ünal Osmanağaoğlu hakkında, 22 Temmuz 1980 tarihinde DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'i İstanbul Merter'deki evinin önünde öldürdüğü iddiasıyla açılan dava İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sürüyor. Davada, Osmanağaoğlu ölüm cezası istemiyle yargılanıyor.

Umut Operasyonu Davası: Aralarında Uğur Mumcu, Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı, Bahriye Üçok ve Muammer Aksoy'un öldürülmesinin de bulunduğu 22 ayrı olayın failleri oldukları iddiasıyla 17 kişi hakkında açılan dava 2001 yılında sürdü. Davadaki sanık sayısı daha sonra eklenenlerle 24'e yükseldi.

21 Aralık 2000 tarihinde Ankara DGM'de yapılan duruşmada da, Yusuf Karakuş hakkında, İstanbul

DGM'de açılan davanın bu dava ile birleştirilmesine karar verildi. Duruşmada ayrıca, Adli Tıp Kurumu'nun, Prof. Dr. Muammer Aksoy'un öldürülmesinde kullanılan silahın, sanıklarda ele geçirilen silah olduğuna ilişkin raporu okundu. DGM, Arif Tarı, Derviş Polat, Yüksel Pekdemir ve İsmail Koçhan adlı sanıklar hakkında tahliye kararı verdi. 13 Nisan günü Ankara DGM'de yapılan duruşmada, Bahriye Üçok'a gönderilen bombalı paketin ambalajındaki el yazılarının Ferhan Özmen'e ait olup olmadığının Adli Tıp Kurumu Grafoloji İhtisas Dairesi tarafından belirlenemediğine ilişkin yazı okundu.

Davanın 11 Mayıs günü yapılan duruşmasında ise sanıklardan Yusuf Karakuş'a işkence yaptıkları öne sürülen 3 polis hakkında Fatih Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan soruşturmanın takipsizlik kararıyla sonuçlandırıldığı açıklandı.

DGM Savcısı, 9 Eylül günü yapılan duruşmada esas hakkındaki görüşünü açıkladı. DGM Savcısı, iddianamede hakkında ölüm cezası istenen Abdullah Argun Çetin ile hapis cezası istenen Musa Koca, İsmail Koçhan, Şeref Dursun ve Adnan Yükdag'ın beraatine karar verilmesini istedi. Esas hakkındaki görüşte, Ferhan Özmen¹⁵, Rüştü Aytufan, Necdet Yüksel, Yusuf Karakuş, Muzaffer Dağdeviren, Abdulhamit Çelik, Fatih Aydın, Hasan Kılıç ve Mehmet Şahin hakkında TCY'nin 146/1. maddesi uyarınca ölüm cezası istendi.

TCY'nin "yasadışı örgüt üyeliği" suçuna ilişkin 168/2 ve TMY'nin ceza artırımı öngören 5. maddesi uyarınca mahkum edilmesi istenen sanıklar şunlar: Murat Nazlı, Adil Aydın, Mehmet Gürova, Mehmet Kasap, Hakkı Selçuk Şanlı (iddianamede ölüm cezası isteniyordu) ve Talip Özçelik.

DGM Savcısı, Mehmet Ali Tekin'in TCY'nin "yasadışı örgüt yöneticiliği" suçuna ilişkin 168/1 ve TMY'nin 5. maddesi, Derviş Polat ve Yüksel Pekdemir'in ise TCY'nin "yasadışı örgüte yardım" suçuna ilişkin 169 ve TMY'nin 5. maddesi uyarınca cezalandırılmasını

¹³ Serdar Alten, Latif Can, Salih Gevence, Faruk Ercan, Efraim Ezgin, Osman Nuri Uzunlar ve Hürcan Gürses.

¹⁴ Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 1 Kasım 1999 tarihinde sonuçlanan davada, sanıklara 7'şer kez ölüm cezası verilmişti. Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 14 Temmuz 2000 tarihinde ceza, "sanıkların asli fail gibi cezalandırılmasının yasaya aykırı olduğu" görüşüyle bozmuştu. Mahkeme, 15 Şubat günü verdiği kararda, sanıkları yeniden aynı cezaya mahkum etmişti. Yargıtay'ın bozmasına karşın ilk kararda direndiği için dava, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nda ele alınmıştı. Mahkeme, Fransa'da oldukları sanılan gıyabi tutuklu sanıklar Mahmut Korkmaz ve Kadri Kürşat Poyraz'ın dosyalarını ayırmıştı. Ankara 1. Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından 7 kez ölüm cezasına mahkum edilen Haluk Kırıcı halen bu mahkumiyet nedeniyle cezaevinde bulunuyor.

¹⁵ Cumhuriyet gazetesinde 21 Ekim günü yayınlanan bir haberde, Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı'nın bombalı bir saldırı sonucu öldürülmesi (21 Ekim 1999) eylemine katıldığı iddia edilen Oğuz Demir'in İran'a kaçtığı ileri sürüldü.

istedi. DGM Savcısı, Arif Tarı hakkında davanın Şartla Salıverilme Yasası uyarınca ertelenmesini önerdi.

Bu arada davanın firari sanıklarından Salih Barış, Ekim ayı sonlarında İstanbul'da bazı soygun olaylarına karıştığı gerekçesiyle gözaltına alındı. Davanın 13 Ağustos günü yapılan duruşmasında ifade veren Adnan Yükdag, aile dostu Salih Barış'ın İstanbul'daki evinde, kendisini "Cemal" olarak tanıtan Rüştü Aytufan ile tanıştığını söylemişti.

9 Kasım günü devam edilen davada söz alan Avukat Cüneyt Toraman Sincan'da bir tarlada bulunan seri numarası silinmiş silahların "eylemlerin türü ve yapısıyla bağdaşmadığını" belirtti. Operasyonda 51 susturucu bulunduğunu hatırlatan Toraman, sanıkların eylemlerinde susturucu kullanmadığını vurguladı. Toraman, "Kanaatimizce bu silahlar Susurluk davasında kaybolduğu söylenen ve faili meçhul cinayetlerde kullanılan silahlardır. Bombayla eylem yapan bir örgütte bu kadar çok sayıda silah olmaması gerekir. Ele geçen silahlar eyleme katıldığı iddia edilen sanık sayısı ile bağdaşmamaktadır. Bu silahların eylemde kullanıldığı iddiası da sanık anlatımlarıyla uyumsuzdur. Balistik raporlarındaki çelişkiler de bu iddiaları doğruluyor. Ben davanın başında yaptığım ilk savunmada bu operasyonun nedenlerinden birinin başta Uğur Mumcu suikastı olmak üzere bazı faili meçhul dosyaların kapatılması olduğunu ifade etmiştim. Dava dosyasında kanıt olarak sunulan çok sayıda silahın başka faili meçhul cinayetlerde kullanılan silahlar olması kuvvetle muhtemeldir." dedi. Toraman, önceki duruşmalarda müdahil avukatlardan Turgut Kazan'ın dile getirdiği "Bombalı eylemleri tercih eden sanıklarda bir değil, iki değil, beş değil, on değil tam 51 adet susturucu bulunmuştur. Susturucu ile tek bir eylem yapmayan bir sanık bu kadar susturucuyu niçin alsın temin etsin?" sözlerini de hatırlattı.

Abdi İpekçi: Milliyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Abdi İpekçi'nin 1 Şubat 1979 tarihinde öldürülmesine karışıkları iddia edilen Yalçın Özbey ve Yusuf Çelikkaya hakkında açılan dava, 29 Ocak günü başladı. İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, tanık olarak dinlenmek istenen Mehmet Ali Ağca¹⁶, "davanın mağduru olduğunu" belirterek tanıklıktan çekildi ve yemin etmeden ifade verdi. Ağca, "Yalçın Özbey bu cinayeti işlediğini sağda solda anlatıp övünüyor." dedi. İpekçi cinayetindeki itirafının işkenceyle alındığını öne süren Ağca, davanın yeniden görülmesi için başvuracağını söyledi.

Gıyabi tutuklu sanık Özbey'in, Türkiye'ye iade istemi de Belçika tarafından "dava zaman aşımına uğradığı" gerekçesiyle reddedildi. Mahkeme, Ünye Cezaevi'nde bulunan Yusuf Çelikkaya'nın dinlenmesine karar verdi. Olaydan 21 yıl sonra hakkında dava açılan Çelikkaya, "gasp, hırsızlık ve ruhsatsız silah"

suçlarından cezaevinde yatıyor. Çelikkaya 4 Ocak günü İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderdiği ihbar mektubunda "1978 yılında Ülkücü Gençlik Derneği Aksaray İlçe binasında Abdullah Çatlı, Mehmet Şener, Oral Çelik, Mehmet Ali Ağca ve Yalçın Özbey ile biraraya gelerek suikast planı yaptık. Abdi İpekçi'nin öldürülmesini Abdullah Çatlı gündeme getirdi. Daha sonra görev bölümü yaptık. İpekçi'nin gazeteye geliş gidiş saatlerini tespit ettik. Arabasını park ettiği yerleri tespit ettik. Yavuz Ceylan olayda arabayı kullandı. 1 Şubat 1979 2000 günü saat 17:20 sıralarında olayı tamamladık." demişti.

Mehmet Ali Ağca'nın avukatı Şevket Can Özbay, 31 Ocak günü düzenlediği basın toplantısında, Ağca'nın İpekçi'nin katili olmadığını kanıtlayacak bir tanık bulunduğunu ileri sürdü. Özbay, basın toplantısında "1979 yılında Ağca'nın Adli Tıp'tan kaçırılma girişimine katıldığını" iddia ettiği Atilla Serpil adlı kişiyi gazetecilere tanıttı. Serpil, Ağca'nın kaçırılması olayında devlet adına görev yaptığını öne sürerek, şöyle konuştu: "Bu girişimde, Ağca'yı kaçırmak için değil, kaçırılmasını önlemek için yer aldım. Ankara'da İpekçi cinayetini aydınlatmak için özel bir grup oluşturuldu. Ben, içeriden haber almak için, devlet tarafından devreye sokuldum. Adli Tıp'a silahları ben götürdüm. Ama olay devletin inisiyatifindedir. Ağca bile kendisinin kaçırılacağını sanıyordu."

15 Mart günü yapılan duruşmada, Ünye Cezaevinden getirilen Yusuf Çelikkaya, İpekçi suikastına ilişkin bilgi sahibi olduğunu belirterek 1999 yılının Eylül ayında Ünye Cumhuriyet Başsavcılığı'na bilgi verdiği söyledi. Çelikkaya, gitmek istediği iki cezaevi olduğunu, bu cezaevlerine nakli yapıldığı takdirde konuya ilişkin bilgi vereceğini söylediğini bildirdi. Çelikkaya daha sonra Eskişehir Cezaevi'ne gönderildi.

17 Mayıs günü yapılan duruşmada ise suikast hakkında bilgisi olduğunu ileri süren Fahri Kabaca adlı mahkumun mahkemeye bir mektup gönderdiği bildirildi. Kabaca'nın mektupta, 1979 yılında İstanbul Babiali caddesinde bulunan Nakışlar yayınevinin sahibi Cengiz Alpay'ın yanına gittiğinde orada bulunan Türkiye gazetesinin sahibi Enver Ören'in, bir yazısından rahatsız olduğu İpekçi için "bu Yahudi dönmesi bardağı taşırdı, öldürülmesi gerek. Öldürtmek için bir adam bulalım, benden 20 milyon" dediği ileri sürüldü. Kabaca, mektubunda "1 hafta sonra Minnetoğlu Yayınevi'ne gittiğimde ise karşı köşede Ören'i, Ağca'ya İpekçi'yi gösterirken gördüm. İpekçi'nin öldürülmesinden sonra yeniden yayınevine gittiğimde ise yayınevi sahibi, Ören'in benden şüphelendiğini söyleyerek beni tehdit etti" dedi.

¹⁶ Mehmet Ali Ağca hakkında 1979 yılında gerçekleştirilen iki ayrı gasp suçundan yargılandığı dava 18 Aralık 2000 tarihinde sonuçlandı. Kadıköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, Ağca'ya 36 yıl hapis cezası verildi. Ceza daha sonra "Ağca'nın duruşmalardaki iyi hali nedeniyle" 7 yıl 2 aya indirildi.

İddianamede, Yalçın Özbey'le ilgili zaman aşımı süresinin 6 Aralık 1983 tarihli gıyabi tutuklama kararı nedeniyle kesildiğini belirtilerek her iki sanığın TCY'nin 450/4, 65/3 maddeleri uyarınca "suikaste katılmak ve yardım etmek" suçlarından 20'şer yıl hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor. İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde bir süre tutuklu yargılanan Oral Çelik ise bürokrasi ve yargı arasındaki yazışmalar sırasında yaşanan skandallar ve delil yetersizliği nedeniyle beraat etmişti.

Bu arada Abdi İpekçi'nin katili Mehmet Ali Ağca'ya 1979 yılında gerçekleştirilen iki ayrı gasp suçu nedeniyle verilen 7 yıl 2 ay hapis cezası Yargıtay 6. Ceza Dairesi tarafından 4 Nisan günü onandı. Dava, 18 Aralık 2000 tarihinde Kadıköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlanmıştı.

16 Mart Katliamı Davası: 16 Mart 1978 tarihinde İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden çıkan öğrencilere düzenlenen saldırı nedeniyle¹⁷ gıyabi tutuklu sanıklar Latif Aktı, Sıddık Polat ve eski polis Mustafa Doğan hakkında açılan davaya, 22 Mart günü İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada alınan karar uyarınca dönemin İçişleri Bakanı Hasan Fehmi Güneş, daha sonra Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde ifade verdi. Güneş, dönemin Avrupa Ülkü Ocakları Federasyonu Lokman Kondakçı ile görüşmesini doğruladı ancak "devlet sırrı olduğu" gerekçesiyle görüşmenin içeriği hakkında bilgi vermedi. Güneş "Türkiye'ye döndüğünde kendisiyle Marmara Köşkü'nde beş saat özel bir görüşme yaptım. Abdi İpekçi konusunda bilgisi olup olmadığını sordum, bazı bilgiler verdi. Ama bunlar tutanağa geçirilmedi. Bilgim dışında tutanak tutulmuşsa, onu bilmem. Öğrencilerin öldürülmesine değinip değinmediğimizi hatırlamıyorum. Ancak devlet sırrı olan hiçbir şeyi yasal olarak söylemem mümkün değil. İçişleri Bakanı olduktan sonraki dönemlerde, kamu erkini kullanan bazı şahısların sivil kişilerden oluşan bir örgütü kullanıp, korudukları ve oluşumuna destek verdikleri izlenimi edindim. Bu izlenim Susurluk olayıyla da doğrulanmıştır." dedi.

13 Temmuz günü yapılan duruşmada söz alan müdahil avukatlardan Cem Alptekin, Güneş'in talimatla alınan ifadesinde, ifadeyi alan mahkeme heyetinin dosyayı iyi bilmemesi nedeniyle istenilen konularda yeterli yanıt alınamadığını belirtti. Alptekin, "Hasan Fehmi Güneş'in heyetiniz karşısında yeniden ifadesinin alınmasını istiyoruz. Çünkü bu olaya katıldığını düşündüğümüz Oktay Engin ile Hasibullah Türker'in durumlarının ortaya çıkması için Güneş'in vereceği ifade önemlidir. Lokman Kondakçı'nın da tanık olarak dinlemesini talep ediyoruz" dedi. Bunun üzerine Güneş, 12 Ekim günü İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada tanık olarak dinlendi. Hasan Fehmi Güneş, Avrupa Ülkü Ocakları Federasyonu Başkanı Lokman Kondakçı ile Abdi İpekçi cinayetini çözmek amacı ile görüştüğünü belirtti.

Müdahil avukatlar, Güneş-Kondakçı görüşmesine ilişkin MİT belgesinde Oktay Engin ve Hasibullah (Nasullah) Engin adlarının geçtiğini, bu kişilerin 16 Mart katliamını düzenlediği yolunda iddialar bulunduğunu hatırlattılar. Bunun üzerine yeniden söz alan Hasan Fehmi Güneş, Kondakçı ile katliam konusunda konuşup konuşmadığını hatırlamadığını ancak Engin'in adının Alaattin Çakıcı'ya sahte pasaport sağlamak gibi bazı olaylarda geçtiğini kaydetti. Davaya 28 Şubat 2002 tarihinde devam edilecek.

Davada sanıkların "taammüden adam öldürmek ve yaralamak" suçlarından 7'şer kez ölüm ve 41'er kez de 20 yıldan az olmamak üzere hapis cezasına mahkum edilmeleri isteniyor.

İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'ne, Güneş ile Ülkücü Türk Federasyonu Başkanı Lokman Kondakçı arasında geçen konuşmaların bant çözümünü sunan Cem Alptekin, "MİT'in gizli belgelerini açıklamak" suçundan yargılanmıştı. İstanbul 5. Ağır Mahkemesi'nde görülen dava, 16 Ekim 2000 tarihinde beraatla sonuçlanmıştı. Yargıtay 9. Ceza Dairesi, Cem Alptekin hakkında verilen beraat kararını 15 Mart günü bozdu. Kararda, Alptekin'in Terörle Mücadele Yasası uyarınca yargılandığı belirtilerek bu yasa uyarınca açılan davalarda DGM'lerin görevli olduğu hatırlatıldı. Yargıtay kararını "Savunmaya terörist muamelesi yapıyor" diyerek tepki gösteren Alptekin, "Avukatlık Yasası'na göre bir avukat hakkında dava açabilmek için savcılığın Adalet Bakanlığı'ndan izin istemesi ve bakanlığın da izin vermesi gerekir. Benim yargılanmam için ne savcılığın bir izin istemi, ne de bakanlığın bu yönde verdiği bir karar vardır" dedi.

Sivas Davası: Sivas'ta 2 Temmuz 1993 tarihinde 37 kişinin öldürülmesi nedeniyle açılan dava 22 Mart günü Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nde görüldü. Oturumda savunmasını yapan Avukat Muhammet Emin Özkan, Şartlı Salıverilme Yasası'nın Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olduğunu belirterek Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmasını istedi.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan tebliğnamede, Anayasa'nın 143. maddesinin değiştirilmesine ilişkin 4388 sayılı Yasa'nın 18 Haziran 1999 tarihli Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlandığı hatırlatıldı. Söz konusu Anayasa değişikliği ile askeri hakimlerin DGM'lerdeki görevine son verildiği belirtilen tebliğnamede, aynı gün yapılan duruşmaya askeri hakimlerin katıldığına işaret edildi. Tebliğnamede, bu durumun Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'na aykırı olduğu belirtilerek, Ankara 1 No'lu DGM'nin kararının bu yönden bozulması istendi.

¹⁷ Olayda Hatice Özen, Cemil Sönmez, Baki Ekiz, Turan Ören, Abdullah Şimşek, Hamit Akıl ve Murat Kurt adlı öğrenciler öldü, 41 öğrenci yaralandı.

Yargıtay 9. Ceza Dairesi kararını 10 Mayıs günü açıkladı. Yargıtay Sivas katliamı davasında Ankara DGM'nin 33 sanık hakkında verdiği ölüm cezası kararından 31'ini onadı, 2 sanık (Mevlüt Atalay ve Ali Kurt) hakkındaki hükmü bozdu. Atalay ve Kurt'un ölüm cezası "Pişmanlık Yasası'ndan yararlanma istemlerine DGM'nin yanıt vermemesi nedeniyle bozuldu. Ölüm cezası onanan sanıklar şunlar:

Muhsin Erbaş, Harun Gülbaş, Bekir Çınar, Erol Sarıkaya, Ahmet Turan Kılıç, Kenan Kale, Harun Yıldız, Zafer Yelok, Yunus Karataş, Halil İbrahim Düzbiçer, Ömer Faruk Gez, Ahmet Oflaz, Ekrem Kurt, Erkan Çetintaş, Faruk Sarıkaya, Hayrettin Gül, Harun Kavak, Süleyman Toksun, Hayrettin Yeğin, Mehmet Yılmaz, Adem Kozu, Mustafa Uğur Yaraş, Faruk Belkavli, Ömer Demir, Alim Özhan, İbrahim Duran, Etem Ceylan, Vahit Kaynar, Turan Kaya, Cafer Tayyar Soykök ve Faruk Ceylan.

Daire, çeşitli hapis cezalarına mahkum edilen diğer 15 sanıktan 14'ü hakkındaki kararı onadı, bir kişi (Durmuş Tufan) hakkındaki kararı da bozdu.

Haklarındaki ölüm cezası onanan 31 kişinin dosyası Ağustos ayında TBMM'ye gönderildi. Bu dosyayla birlikte TBMM Adalet Komisyonu'nda bekleyen dosya sayısı 59'a, hakkında ölüm cezası verilenlerin sayısı da 116'ya ulaştı.

Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nin haklarındaki cezayı bozduğu üç sanığın yeniden yargılanmasına ise 26 Temmuz günü Ankara DGM'de başlandı. Duruşmada, dosyanın esas hakkındaki görüşünü hazırlaması için DGM Savcılığı'na gönderilmesine karar verildi.

Bu arada İçişleri Bakanlığı, Sivas'ta 2 Temmuz 1993 tarihinde Madımak Otelinde öldürülen 37 kişiye ödediği toplam 27 milyar 363 milyon 435 bin lira tazminatı Ankara DGM'de yargılanan sanıklardan alınması istemiyle dava açtı. Sivas 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde görülen dava, Ankara DGM'deki davanın sonuçlanmasından sonra karara bağlanacak.

Madımak Otelinin 2 Temmuz 1993 tarihinde yakılması ve 37 kişinin ölümüyle sonuçlanan katliamdan sonra açılan davada yargı süreci özetle şöyle gelişti:

"Olaylardan sonra Kayseri DGM, Sivas Ağır Ceza Mahkemesi ve Sivas Asliye Ceza Mahkemesi'nde sanıklar hakkında üç ayrı dava açıldı. Davalar, güvenlik gerekçesiyle Ankara'ya alındı. Ankara'da Ağır Ceza ve Asliye Ceza mahkemeleri görevsizlik kararıyla DGM'ye gönderildi. Ankara DGM'nin de görevsizlik kararı vermesi üzerine dosyaları inceleyen Yargıtay, görevli mahkemenin DGM olduğuna karar verdi. Ankara DGM'de o zaman 79'u tutuklu olan 124 sanığın yargılanmasına, 21 Ekim 1993 tarihinde başlandı ve 26 Aralık 1994 tarihinde karar verildi. 124 sanıktan 26'sına 20 yıl hapis cezası veren DGM, daha sonra olayda yazar Aziz Nesin'in tahriki olduğunu gerekçe göstererek sanıkların cezalarını 15 yıla indirdi. 60 sanık hakkında 3'er yıl hapis cezası verirken, 37 sanığın beraatını ve davanın bir numaralı sanığı yakalanamayan eski Sivas Belediyesi Meclisi üyesi Cafer Erçakmak hakkındaki dava dosyasının ayrılmasını kararlaştırdı.

Yargıtay'ın kararı bozması üzerine davanın yeniden görülmesine 19 Kasım 1996 tarihinde başlandı. Mahkeme, ikinci kararında, 33 sanığı ölüm cezasına mahkum etti. Yargıtay, 33 sanık hakkındaki ölüm cezası kararını usul yönünden bozdu. 26 Şubat 1999 tarihinde davanın üçüncü kez görülmesine başlandı. Karar, 16 Haziran 2000 tarihinde açıklandı. DGM, 33 sanığı ölüm, 15 sanığı da çeşitli hapis cezalarına mahkum etti."

Bu arada haklarındaki ölüm cezası Yargıtay'da onanan sanıklardan Harun Kavak ve Mehmet Yılmaz ile davada yargılanan Metin Ceylan, Sedat Yıldırım, Adem Ağbektas ve Serhat Özgentürk adlı sanıkların Almanya'ya iltica ettikleri yolunda haberler yıl sonunda gazetelerde yer aldı. Ancak bu konuda kesin bir bilgiye ulaşılamadı.

4. İLTİCA HAKKI VE MÜLTECİLERİN DURUMU

Asya ve Afrika ülkeleri ile Avrupa arasındaki sığınmacı (mülteci adayı) trafiğinde önemli geçiş noktalarından biri olan Türkiye’de, 2001 yılında yaklaşık 100.000 kişi “kaçak göçmen” oldukları gerekçesiyle yakalanarak sığınma hakkına ilişkin talepleri tespit edilmeksizin sınır dışı edildi; Avrupa’ya geçiş yapmaya çalışan çok sayıda göçmen ve sığınmacının, göç yolunda öldüğüne dair haberler medyaya yansdı. Giderek yoğunlaşan ölümcül olaylar, Avrupa’ya doğru yola çıkan mültecilerin yaşam pahasına memleketlerini terk ettiklerini kanıtlar niteliktedir.

Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesi’ne koyduğu çekince nedeniyle Avrupa dışından gelenlere mülteci statüsü tanımıyor. Avrupalı olmayan mültecilere üçüncü bir ülkeye yerleştirilmelerine kadar geçici sığınma hakkı tanıyan 1994 Sığınma Yönetmeliğinin uygulanmasının, çok sayıda sığınmacıyı sığınma prosedürlerinin dışında bıraktığı gözlemleniyor. Bu nedenle, Türkiye’nin doğu ya da güney sınırındaki ülkelerden gelenlerin daha çok batı ve kuzey sınırından bir çıkış yolu aramaktan başka çareleri olmadığı görülüyor. Çok sayıda T.C. vatandaşı da, baskılara dayanmayıp ya da daha iyi yaşam koşulları bulma umuduyla Asya veya Afrika ülkelerinden gelenlerle birleşip aynı yola çıkmaktadır. 2001 yılında rapor edilen çok sayıda olgu, bu durumun geniş bir “insan kaçakçılığı” sektörünün gelişmesine yol açtığını göstermektedir.

2001 yılında bu alanda yaşanan önemli gelişmelerden biri, bir grup insan hakları kuruluşunun Türkiye Sığınma Hakkı ve Mültecilerin İnsan Hakları Platformunu kurmaları oldu. Platform Girişim Grubu, İnsan Hakları Derneği (İHD), İnsan Hakları ve Mazlumlarla Dayanışma Derneği (Mazlum-Der), Uluslararası Af Örgütü (UAÖ) Türkiye Grupları, Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (ASAM), Toplumsal Araştırmalar, Kültür ve Sanat İçin Vakıf (TAKSAV) ve Helsinki Yurttaşlar Derneği (HYD) temsilcilerinden oluştu. Girişim Grubu, sığınma hakkını temel bir insan hakkı olarak savunmak ve Türkiye’de bulunan sığınmacı ya da mülteciler ile “yasadışı göçmenler” olarak nitelendirilen kişilerin insan hakları sorunlarına çözüm getirmek kaygısıyla, kalıcı bir yapı oluşturmayı hedefleyerek bir araya

geldiklerini açıkladı. Ayrıca, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ile Avrupa Birliği (AB) Türkiye Temsilciliği, Girişim Grubunun toplantılarına gözlemci olarak katılmayı kabul ettikleri ve ilgili başka kuruluşların da Platforma katılmaları için toplantılar düzenlendiği bildirildi.

Girişim Grubu, Platformun çalışma amacını şu şekilde açıkladı: “Temel bir insan hakkı olarak sığınma hakkının Türkiye’de ve üyesi olduğu uluslararası kuruluşlar nezdinde korunması ve geliştirilmesi için çalışmalar yürütmek; bu amaçla, i) resmi tutumları, hukuksal ve idari düzenleme çalışmalarını ve idari pratikleri izlemek, raporlamak, öneri geliştirmek, bu alandaki düzenleme ve pratiklerin insan hakları temelinde belirlenmesi için lobi yapmak; ii) Türkiye’de bulunan sığınmacı, mülteci ve uluslararası göçmenlerin insan haklarının ve uluslararası hukuktan doğan diğer haklarının korunması amacıyla, durumlarını izlemek, raporlamak, ilgili kuruluşları uyarmak, mağdurlara sağlık ve hukuk yardımı ile sosyal yardım sağlamaya yönelik gerekli yapıları oluşturmak için girişimde bulunmak ya da bu alandaki girişimleri desteklemek; iii) iltica hakkının ve sığınmacı ya da mültecilerin temel haklarının ihlal edilmesi riski olan durumlarda acil müdahale mekanizmalarının geliştirilmesine katkıda bulunmak; iv) sığınma hakkı ve sığınmacı/mültecilerin insan hakları konusunda karar ve kamuoyu oluşturucuları ile kamunun duyarlılığını geliştirmek; v) bu alanda çalışma yapan kuruluşların ve ilgili meslek gruplarının kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, eğitim programları düzenlemek ya da istendiğinde düzenlenmesine katkıda bulunmak; vi) ilgili kişi ve kuruluşlarla kalıcı bir danışma ve dayanışma ortamı oluşturmak ve sürdürmek; sığınmacı ve mültecilerle ilgili bilgileri hızlı ve yaygın bir şekilde paylaşmak.”

Girişim Grubu, 2 Kasım 2001 günü, Türkiye çapında “Sığınma Hakkı, Temel İnsan Hakkıdır” kampanyasını başlattı.

4.1. SORUNUN KAPSAMI

Yıl ortasında güvenlik güçleri, 2001 öncesi son altı yılda Türkiye’ye “yasadışı yollardan giriş-çıkış yapan” toplam 230.074 “kaçak göçmen”in yakalandığını

Kampanya Açıklaması

2 Kasım 2001, Cuma

Sığınma hakkı, temel bir insan hakkıdır.

Her mülteci korunması gereken haklarıyla birlikte insandır.

Her sığınmacının kendi hikayesi vardır ve bu baskının, ihlalin, korkunun ve kaçmanın hikyesidir.

Sınırlar, insan haklarının, insan hayatının korunmasının önünde engel teşkil etmemelidir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin kabul edilmesinin üzerinden 53 yıl, Mültecilerin Statüsüne Dair Sözleşmenin kabul edilmesinin üzerinden 50 yıl geçti. Dünya insan hakları camiası, hâlâ hayatın kıyasına itilmiş olanların, kendi ülkelerinde insanca yaşama şansı kalmamış olanların, başka devletlere sığınma hakkı ve bu devletlerde temel haklarının korunması için mücadele veriyor. Yarım yüzyıllık deneyimler, hükümetler tarafından sığınma hakkının, kişinin yalnızca insan olmakla sahip olduğu temel bir hak olarak değil, bir lütuf olarak görüldüğünü gösterdi bize.

İnsan hakları açısından büyük umutlar beslediğimiz 21. yüzyılda, insan hakları konusunda büyük iddiaları olan Kuzey Amerika ve Avrupa devletlerinin, sığınma hakkını kendi mevcut pratikleri doğrultusunda ortadan kaldırma çabalarına tanık oluyoruz. Dünyada yaşayan mülteci/sığınmacıların %90'ı dünyanın en fakir ülkeleri olan güneyde barınıyorlar. Sadece Afrika; Okyanusya, Kuzey Amerika ve Avrupa'nın toplam barındırdığı mülteci sayısının iki katından fazlasını barındırıyor.

Bugün hâlâ, kendi yurtlarında yaşamlarına yönelik tehditlerden, işkenceden, hukuksuzluktan kaçan kişilerin, sığınmak istedikleri ülkelerde de, aynı insanlık dışı muamelelerle karşılaştığına tanık oluyoruz.

Günümüzde bir sığınmacı, insanların dünyasının dışında bırakılan, hukukun dışında bırakılan bir kişidir. Türkiye Sığınma Hakkı ve Mültecilerin İnsan Hakları Platformu için Girişim Grubunu oluşturan bizler, sığınma hakkının Türkiye'de uluslararası standartlarda güvence altına alınması; sığınmacı ve mültecilerin temel haklarının Türkiye'de korunması amacıyla çabalarımızı birleştirerek yola çıkmış bulunuyoruz. (...)

İlk çağımız, kamuoyunadır: Sığınma hakkı, temel bir insan hakkıdır. Sığınmacı nüfusunun artan sayıda büyümesi, geçici ve belirli bir zamana bağlı olgu değildir. Başkaları üzerinde karar verme yetkisi kullanan insanların hatalarının kaçınılmaz sonucudur.

Siz de sığınmacı olabilirsiniz.

Sığınmacıların sınırlardan yaşama geçişi, ortak çabalarımızla mümkündür.

Helsinki Yurttaşlar Derneği, İnsan Hakları Derneği, Mazlum-Der, Toplumsal Araştırmalar Vakfı, Uluslararası Af Örgütü Türkiye Grupları

açıkladı. Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Kara Kuvvetleri Komutanlığının sorumluluk alanlarında yakalanan "kaçak göçmenler" in yıllara göre dağılımı şöyle: 1995'te 11.362, 1996'da 18.804, 1997'de 28.439, 1998'de 29.426, 1999'da 47.529 ve 2000'de 94.514.

2000 yılında "yakalanan kaçak göçmenler" den 17.280'inin Irak, 8.746'sının Afganistan, 8.290'ünün Moldova, 6.825'inin İran, 5.027'sinin Pakistan, 4.554'ünün Rusya, 4.527'sinin Ukrayna, 4.500'ünün Romanya ve 3.300'ünün Gürcistan vatandaşı olduğu belirlendi. 2000 yılında insan kaçakçılığına yönelik operasyonlarda ise, organizatör olduğu iddia edilen 850 kişi yakalandı. Bu kişilerden 701'inin Türk, 48'inin Iraklı, 19'unun İranlı, 14'ünün Afgan, 11'inin Bangladeşli, 10'unun Yunanlı, 9'unun Faslı ve 8'inin de Pakistanlı olduğu bildirildi.

Emniyet raporlarına göre, 2001 yılı 11 ayında, Türkiye'ye kaçak giriş yapan 86 bin 104 kişi yakalandı, 4 bin 97 yabancı iltica ve geçici sığınma başvurusunda bulundu. Yasadışı yollardan ülkeye giren kişilerin barınma ve iye masrafları için 2000 yılında 152 milyar lira, 2001 yılı 11 ayında, 276 milyar lira harcama yapıldı. Bu kişilerin Türkiye'den çıkışının sağlanması için 2000 yılında 82 milyar lira, 2001 yılı 11 ayında ise 257 milyar lira ulaşım harcaması yapıldı.

Haziran ayında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) verilerine göre Türkiye'de, Avrupa dışı ülkelere 7.345 kişinin iltica için başvurdu. Bunlardan 4.543'ünün İran, 2.513'ünün de Irak vatandaşı olduğu öğrenildi. Sığınmacıların ne zaman başvurduklarına dair bilgi edinilemedi.

Türkiye'ye 2000 yılında 5 bin 777, 1999 yılında 6 bin 606, 1998 yılında ise 6 bin 838 sığınma başvurusunda bulunuldu. BMMYK Türkiye Temsilciliği'nden alınan bir başka bilgiye göre, 2001 yılında 5.041 kişi sığınma başvurusu yaptı. Mülteci statüsü kazanıp da hala üçüncü bir ülkeden kabul bekleyen (yani Türkiye'de bulunan) mülteci sayısı 2.527. Başvuru hakkında henüz yanıt alamamış kişi sayısı ise 5.041. Türkiye'de BMMYK ilgi alanına giren toplam insan sayısının, 2001 yılının sonu itibarıyla 6.703 (3.980 erkek, 2723 kadın) olduğu öğrenildi.

Bu rakamlar, Avrupalı olmayan sığınmacı ve göçmenler açısından Türkiye'nin sadece bir transit ülkesi durumunda olduğunu gösteriyor. Türkiye'deki BMMYK temsilciliğine başvuranların elde edebileceği en iyimser sonuç üçüncü bir ülkeye gitmektir. Bu yüzden sığınmacılar doğrudan kalabilme umudu gördükleri ülkelere yolculuğa devam etmeyi tercih etmektedir.

Türkiye'nin Avrupalı mülteciler açısından 1951 Sözleşmesi altında yükümlülükleri olmasına karşın,

Türkiye Mülteciler Platformu, eski Yugoslavya ve Kafkasya bölgelerinden gelen çok sayıda mültecinin iltica başvurularının alınmadığını, ancak Türkiye’de kalmalarına, bir statüs tanınmaksızın hoşgörü gösterildiğini bildirdi. Bu mültecilerin de, Türkiye’de yıllarca belirsiz bir durumda ve sosyal bakımdan güç koşullarda kalmaları üzerine, yasadışı yollardan başka Avrupa ülkelerine geçmeye çalıştıkları belirlendi.

Edirne Emniyet Müdürlüğü, Edirne’deki sınırlardan yasadışı geçiş yapmak isterken yakalananların, otobüslerle komşu ülkelerin sınırlarına götürülme maliyetinin Aralık ayı itibarıyla 10 ayda 36 milyar lirayı bulduğunu bildirdi. Sınırdaki yakalananlar arasında ise ilk sırada 1.900 kişiyle Afganlar, ikinci sırada 1.400 kişiyle Iraklılar yer aldılar. Edirne Emniyet Müdürlüğü’nden alınan bilgiye göre, 2001 yılının 10 ayında, sınırda yakalanan 7 bin 600 yabancı uyrukluya işlem yapıldı. “Kaçak göçmen” oldukları iddia edilen kişilerden 1.300’ünün, Yabancılar ve Pasaport Şubesi tarafından sınır dışı edildiğini belirten yetkililer, 6 bin 300 göçmen ve sığınmacıyla ilgili de konsolosluklara bilgi verilerek, ülkeyi terk etmeleri için tebligat yapıldığını kaydettiler.

Aralık ayının başında İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen, Türkiye sahillerinden Yunan adaları, İtalya ve Fransa sahillerine yapılan insan kaçakçılığı olaylarında büyük artış olduğunu açıkladı. Yücelen, 1 Ocak 1996 tarihinden bugüne kadar son 5 yıl içinde Sahil Güvenlik unsurlarınca yakalanan toplam 6 bin 743 “yasadışı göçmen”in, 2 bin 816’sının sadece geçtiğimiz 11 ay içerisinde yakalandığını söyledi.

İHD Göç ve Mülteciler Komisyonu Sözcüsü, Y. Bülent Peker, 2001 yılında İHD’ye başvuru yapan yaklaşık 2000 sığınmacı ve uluslararası göçmenden çeşitli Afrika ülkelerinin yurttaşı olan 482 kişi hakkında şu bilgileri verdi: “Başvurucular, 73 kadın ve 397 erkektir (12 kişi cinsiyetini belirtmemiş). 12 kişi 18 yaşından küçüktür (ayrıca başvuruculardan üçünün 1 yaşının altında bebeği vardır; diğer başvurucuların çocuklarına ya da ailelerinin 18 yaşından küçük çocuklarına ilişkin bilgi alınmamıştır). Başvuru yapan kişilerden 183 kişi Nijerya, 2 kişi Güney Afrika, 59 kişi Etiyopya, 35 kişi Senegal, 43 kişi Sierra Leone, 18 kişi Sudan, 1 kişi Çad, 4 kişi Tanzanya, 12 kişi Kongo/Zaire, 1 kişi Liberya, 3 kişi Togo, 3 kişi Eritre, 4 kişi Gambiya, 50 kişi Gana, 3 kişi Fildişi Sahili, 23 kişi Kenya, 3 kişi Ruanda, 1 kişi Madagaskar ve 1 kişi Kanada uyrukludur (6 kişi hangi ülkenin vatandaşı olduğunu belirtmiştir).”

Peker, Afrikalı göçmen ve sığınmacıların Türkiye’ye gelişi nedenlerine ilişkin olarak da şu bilgileri verdi: “Başvuru yapan kişilerden 265 kişi başka bir ülkeye sığınma amacıyla ülkesini terk ettiğini beyan etmiş ya da kendilerini ekonomik göçmen olarak tanımlamalarına rağmen, ülkelerini terk etme nedenlerini belirtirken, mülteci olarak

tanımlanmalarını gerektirecek türden baskı ya da ayrımcılık olaylarına ilişkin bilgi vermişlerdir. 126 kişi sığınma talebinde bulunmadığını belirtmiştir. (91 kişi, Türkiye’de bulunma sebeplerine ilişkin bilgi vermemişlerdir.) Kişilerin ülkelerini terk etme sebepleri arasında öncelikli faktörler şöyledir: 99 kişi, siyasal nedenlerle baskı gördüğünü ya da hayatlarının tehdit altında olduğunu beyan etmiştir. Bölgesel ya da iç savaşa bağlı nedenlerle ülkelerini terk ettiğini beyan eden kişi sayısı, 34’tür. 6 kişi, silahlı grupların saldırılarından dolayı ülkelerini terk ettiklerini bildirmişlerdir. 10 kişi ise, kendi istekleri dışında yersiz-yurtsuz kaldıklarını, göç etmeye zorlandıklarını ya da göç etmek zorunda kaldıklarını beyan etmişlerdir. Etnik olarak azınlık olmaları nedeniyle baskı ya da zulüm gördüğünü beyan eden kişilerin sayısı 20, dinsel azınlık olmaları nedeniyle baskı ya da zulüm gördüğünü beyan eden kişilerin sayısı 48, din değiştirmeleri nedeniyle hayatlarının tehdit altına girdiğini beyan eden kişilerin sayısı 4’tür. İrk ayrımcılığı ya da ırk farkına dayalı baskı ve zulüm görmeleri ya da tehdit altına girmeleri nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kaldığını beyan eden kişi sayısı 16’dır; bu kişiler Moritanya’dır. Bölgesel ayrımcılık nedeniyle ülkelerini terk ettiğini belirten kişilerin sayısı 2’dir (Senegal) ve 7 kişi ise, Etiyopya-Eritre çatışmasına bağlı olarak, ulusal ayrımcılığa maruz kaldıklarını beyan etmişlerdir. 2 kişi kabile çatışmaları nedeniyle, 1 kişi aile içi çatışma nedeniyle ve 1 kişi kadın olması nedeniyle hayatlarının tehdit altında olabileceğini gösteren beyanlarda bulunmuşlardır. 103 kişi ekonomik göçmen olduğunu beyan etmiştir. Bu kişilerin önemli bir kısmı, üniversite mezunu ya da sporcu olduklarını beyan etmişlerdir Ekonomik göçmen olarak tanımlanan kişilerden bazıları, ticaret ya da iş amacıyla geçici olarak Türkiye’ye gelmiş ya da Türkiye ile kendi ülkelerinde sürekli ticaret yapan kişilerdir. Ayrıca, 16 kişi öğrenimlerine devam etmek amacıyla ülkelerini terk etmişlerdir.

Afrikalı göçmen ve sığınmacıların Türkiye’deki durumlarına ve iltica taleplerine ilişkin bilgiler de şöyleydi: “Başvuruculardan çok azının iltica hakkı ya da mülteci olarak tanınmak için gerekli prosedürlerle ilgili bilgisi olduğu görülmüştür. Başvuruculardan 38 kişinin BM Mülteciler Yüksek Komiserliğinde kaydı vardır, ayrıca 2 kişi daha önce BMMYK başvurusu yapmış ve reddedilmiş, 1 kişi Almanya’da sığınma başvurusu yaptıktan sonra bu ülkeden sınırdışı edilmiştir. Başvurucuların Derneğimize verdikleri bilgilere göre, 1 kişi 1981 yılından beri Türkiye’dedir; 12 kişi 1994-97, 155 kişi 1998-2000 yıllarında ve 120 kişi 2001 yılının ilk yarısında, 24 kişi 2001 yılının ikinci yarısında yıllarında Türkiye’ye gelmiştir. Başvuru yapanların beyanlarına göre, 35 kişi vizesizdir ve 100 kişinin vizesinin süresi geçmiştir. 42 kişinin geçerli bir vizesi vardır. Ayrıca 66 kişinin polis kaydı yoktur ve 12 kişinin polis kaydı vardır.”

Yabancı tehdidi

Y. Bülent Peker

Radikal, 13 Ocak 2002

Son yıllarda Türkiye'de uluslararası göç ve mültecilerle ilgili gazete ve TV haberlerini (özellikle Anadolu Ajansı kaynaklı haberleri) izleyenler, "Türkiye'nin bu konudaki "mağduriyeti" hakkında yeterince bilgi edindi. Hükümet kaynaklı bu haberlerden, Türk yetkililerinin yakalanan "kaçak göçmenler"i sınırdışı ederek görevini yaptığını da öğreniyoruz. Ayrıca, AB İlerleme Raporu'nda bu konuda yapılan uyarıların hemen ardından, hükümetin komşu ülkelerle ve Avrupa ülkeleriyle bir dizi anlaşma yaparak "kaçak göç" sorununu halletmekte olduğunu da öğreniyoruz.

Afganlar, Iraklılar, İranlılar, Afrikalılar, Pakistanlılar, Sri Lankalılar, Hindistanlılar, Romanyalılar, Rus kadınlar, Bulgarlar, Çeçenler, Gürcüler ve diğerleri... Onları devletlerinin adıyla anıyoruz. Onları, "sinsice" refaha ve özgürlüğe kaçış yönündeki "haksız" çabalarından tanıyoruz.

İHD ile Türkiye Sığınma Hakkı ve Mülteciler Platformu'nu oluşturan birkaç kuruluş, bu alandaki birikim ve güçlerini birleştirerek, onlara başka bir açıdan, insan hakları ve insan onuru açısından yaklaşmak için ilk adımları bu yıl attı. Böylece insan hakları mücadelesi, insanlığın bataklığında olduğu gibi insan hakları hukukunun da ucunda yaşayan insanlar üzerine odaklanma fırsatı buldu: "gönüllü" göçmenlerin, modern kapitalizmin marjinlerindeki yeni köle ırkının, modern ticaretin yeni kölelerinin, mültecilerin, vatansızların, kendi vatanlarında yersiz-yurtsuz bırakılan insanların hakları...

Aslında yabancıya karşı bu mağduriyet retoriği, BM insan haklarıyla ilgili izleme kuruluşları ve mülteciler ya da göçmenlerle ilgili uluslararası hükümetdışı kuruluşların araştırmalarından anlaşılıyor ki, günümüzde evrensellik kazanmış bulunuyor. BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, Uluslararası Çalışma Örgütü, Uluslararası Göç Örgütü ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin Ağustos ayında Güney Afrika'da toplanan İrkçılığa ve Ayrımcılığa Karşı Uluslararası Konferans'ta sundukları bir rapor, Avrupa ülkelerinde "kaçak göçmenler"le ilgili söylemin, Avrupa'nın "yabancı" nüfusunun insan haklarını reddetmek, ırkçılığı gizlemek, ayrımcı politikaları meşrulaştırmak ve yabancı düşmanlığını körüklemek amacıyla hükümetler tarafından üretildiğini gösteriyor. Bu politika, hükümetlerin, devletin ekonomik ve sosyal alanlardan çekilmesini, hakim ekonomi dogmatizminin uygulanması sonucunda artan işsizlik ve yoksulluğu, kamusal kaynakları (halkın vergilerini) özel sektöre sübvans etmek ve uluslararası (ABD ve Avrupa) sermayenin önündeki engelleri kaldırmak amacıyla kullanma eğilimini meşrulaştırma; toplumsal tepkileri hükümetten "yabancı" olana kaydırma işlevlerini görüyor.

Göçmenler Türkiye ve Polonya'ya

İşsizlik ve yoksullaşma sorununun objektif durumlardan mı, yoksa ideolojik tercihlerden mi kaynaklandığının tartışılmadığı bir ortamda, Avrupa ülkelerinde bu ülkelerin yurttaşları arasındaki işsizliğin yüzde 10'un altında, Türkiye gibi ülkelere gelenler arasında ise yüzde 40'ın üzerinde olmasının açıkça ayrımcılık olduğunu göstermek de mümkün olmuyor. Türkiye gibi ülkelere gelenlere, artık hakları olan kişiler olarak değil de, parazitler olarak bakıldığında, bu kişilerin sosyal haklardan ve statüden, dolayısıyla da sesini çıkarma, hakkını arama olanağından yoksun olarak, marjinal işlerde çok ucuza çalıştırılması mümkün oluyor.

Bugün Avrupa hükümetlerinin gündeminde, mülteci yükünün Polonya ve Türkiye gibi ülkelere kaydırılması var. AB, bu yükün yıkılacağı ülkelere maddi ve teknik yardım yapıyor. Avrupa Mülteciler ve Sürgünler Konseyi'nin bu konudaki araştırmaları, mültecilerin aday ve diğer çevre ülkelerde durdurulması ya da AB sınırlarına gelmeyi başaran mültecilerin geçiş yaptıkları bir çevre ülkesine geri gönderilmesine yönelik düzenlemelerde, sınır güvenliği konularına ayrılan muazzam AB kaynaklarına karşın mültecilerin belirlenmesi ya da korunması yönündeki düzenlemeler için marjinal kaynaklar ayrıldığını gösteriyor.

Şimdi Türkiye gibi ülkeler, Avrupa kalesinin güvenliğini sürekli artırmak için seferber olmalı, bu programa göre. Sürekli artırılması, hem Adriyatik'ten Çin'e kadar (bu abartma değil, gerçekten Çin'e kadar) hem de bizzat Avrupa içinde sürekli tahkim edilmesi gereken bir güvenlik...

İnsana körlük

Bu konudaki haberlerin tipik bir örneği olan AA "haber"ine göre, Türkiye'deki bu "yasadışı yabancı varlığı", "sorunun boyutunu ortaya koyuyor". Habere göre, 2000 yılında 94 bin 514 yabancı yasadışı olarak Türkiye'de buldukları için, 31 bin 399 yabancı "çeşitli suçlara karıştıkları" için Türkiye'den sınırdışı edilmiş, 24 bin 502 kişi ise "durumlarında ve belgelerinde görülen eksiklikler" nedeniyle Türkiye sınırlarından geri çevrilmiş.

Tipik bir Türk gazetecisi ya da okuru, başka soruların varolabileceğini, sorulabileceğini düşünüyor mudur: Peki bu insanların derdi ne? Neden kaçıyorlar, neden "yasadışı" ya da "kaçak"lar? Hangi yasanın dışındalar? Peki sınırdışı edilen bu insanların kaç çoçuktur, kaç mültecidir? Türkiye'ye girerken, çıkarken, geri çevrilirken, sınırdışı edilirken kaç, neden yaşamını yitiriyor? Hangi "çeşitli suçlara" karışmışlar, nasıl ve neden karışmışlar? Kim ve nasıl yargılamış da bu kararı vermiş? Yakalandıktan sonra nerelerde, hangi koşullarda, ne kadar süre tutuluyorlar? Aynı "haber"de, çare de gösterilmiş: "... yakalanan yasadışı göçmenlerin uluslararası hukuka uygun biçimde, insan haklarına saygı gözetilerek hızlı ve güvenli bir biçimde ülke dışına çıkartılmaları önem taşıyor. Türkiye'nin geri kabul anlaşmaları yapması, sadece AB müktesebatına uyum bakımından değil, ulusal güvenlik ihtiyaçları bakımından da zorunlu hale geliyor." Haberin dikte ettirilmesinin amacının, uluslararası kuruluşlar tarafından insani sonuçları nedeniyle sürekli eleştirilen mülteci ve göçmenlerin geri gönderilmesine ilişkin anlaşma ve uygulamalar için kamuoyu desteği sağlamak, bu amaçla da göçmenlere karşı düşmanlığı besleyecek bir gazeteciliği harekete geçirmek (ya da canlandırmak demeli, çünkü Afrikalılara karşı bu yeterince yapıldı) olduğu anlaşılıyor. Zira, Türkiye hükümetinin eleştirildiği başka bir alana, yani insan kaçakçılığı ve insan ticareti konularına hiç değinilmiyor.

Bugün Türkiye'de insan kaçakçılarının eline düşerek her şeyini yitirdikten sonra aylarca, bazen yıllarca gözaltında kalan mülteci ve göçmenler varken, insan tüccarlarının eline düştükten sonra (istisnai olarak) "operasyonlarda yakalanan" kadın ve

çocuklar apar topar (neden apar topar?) sınırdışı edilirken (yine istisnai olarak) yakalanan insan kaçakçılarının ve tüccarlarının nerede olduğunu sormaya gerek var mı? Bu tür suç örgütlerinin kurbanlarına hak arama ya da pervasız suçlulara karşı ifade verme, davalarda tanık ya da müdahil olma şansı verilmezken (eğer hayatta kalmayı başarabildilerse elbet, çünkü uzun süre gözaltında kalmak ya da sınırdışı edilmek de şanstır), bu suç örgütlerine karşı mücadele yalanına kim inanır?

İnsanlığın dışı

Sorunun özü, insanın yasadışı olmasında. Göçmek ve sığınmak amacıyla kendilerine başka yol bırakılmayan kişilerin, çocuk çocuklarıyla birlikte tehlikeli yollara düşmesi, hayatını ve geleceğini riske atması nasıl bir dünyada mümkündür?

Özellikle acil sığınma durumlarında başka bir yolun kalmaması zaten beklenir; ensesinde celladın nefesini hisseden insanların, sefaretlerin kanun kitabı suratlı memurlarından vize dilenmesini rica etmek, saflıktan başka bir şeydir. Ama insanın yasadışı olması sorununu, bu tür tekil durumlardan yola çıkarak anlamak ne kadar mümkün? Kendisi de bir mülteci olan Hannah Arendt, bu konuda son sözü söylemiş: "İnsan haklarından esaslı bir şekilde mahrum bırakılmak, her şeyden önce ve her şeyin üstünde, insanın dünyada bir yerinin olmaması, bundan mahrum bırakılmasıdır; fikirleri anlamlı ve eylemleri etkin kılan, insanın dünyada bir yerinin olmasıdır oysa...."

4.2. GÖÇMEN ve SİĞİNMACILARIN YAŞAM HAKKI

Basına yansıyan haberlere göre, 2001 yılında daha iyi bir yaşam için yola çıkmış Türkiye toprağından geçen mülteci adaylarından en az 103 insan boğularak, vurularak ya da donarak hayatını kaybetti. Buna Afrika ülkelerinden Türkiye'ye gelen en az 3 sığınmacı ya da göçmenin Türkiye ile Yunanistan arasında gidip gelmeye zorlandıkları öldükleri iddiası ve Aralık ayında İrlanda toprağında ölen 5 TC vatandaşı eklenirse 100'den fazla insan yaşamını bir yıl içinde yitirdiği anlaşılmaktadır.

İsrail'den gelip 3 gün Antalya limanında bekleyen Gürcistan bandıralı 'Pati' adlı kuru yük gemisi 31 Aralık 2000 tarihinde saat 07.30'da Antalya Limanı'ndan yük almadan ayrıldıktan 24 saat sonra Antalya'nın Kemer İlçesi'nin Kiriş mevki açıklarında kayalara çarparak ikiye ayrıldı. Gemi mürettebatından hepsi (10) ve ne zaman alındığı bilinmeyen yolculardan 34 kişi kurtuldu. 53'ü Pakistanlı, 15'i Faslı, 5'i Bangladeşli toplam 73 mülteci geri kalan 39 kişiden 15 Ocak gününe kadar 21 bütün halindeki cesedin yanısıra, 33 ceset parçası bulundu. Geminin kaptanı Yunanlı Polizois Gulanis, 2. Kaptan Alexandr Leontiev, makinistler Athanasios Kontis ve Lika Blend ile gemi şirketinden 2 kişi "tedbirsizlik sonucu ölüme neden olmak" suçundan 5 ile 7 Ocak günlerinde tutuklandılar.

Bir başka dram da Edirne'de yaşandı. 4 Ocak günü Edirne'nin merkez ilçesine bağlı Büyükismailçe köyü sınırlarında donarak öldükleri tahmin edilen Muayyet Emirabdu ve Luiz Besim adlı Filistinlilerin cesetleri bulundu. Olayda yakalanan 12 Filistinli mültecinin, bir hafta önce yasadışı yollardan Bulgaristan'a geçtiklerini ancak, Bulgar polisi tarafından, aynı yoldan resmî bir protokol yapılmadan sınır dışı edildiklerini söylediler.

13 Temmuz günü Hatay'ın Yayladağı ilçesi Hisarcık köyü yakınlarında jandarmaların dur ihtiarına uymayan bir minibüse ateş açılması sonucunda, minibüs sürücüsü Mehmet Altan ve Hindistan uyruklu Kreyz Ram öldü, Mısır uyruklu Muhammet Hasan,

Ibrahim Şükrü, Marşit Taha, Abdulvahap Mahmut, Eşref Süleyman, Hindistan uyruklu Muhammet bin Haris ve Muhammet Semmin de yaralandı. Hastanede ayakta tedavi gören yaralılarla İran uyruklu Fahri Selim, Feysel Hüseyin, Amcet Derviş, Fehmi İsmail, Sudan uyruklu Halit Hasan ve Faysal Babkir ile Hindistan uyruklu Ajit Simgit gözaltına alındı. İHD Hatay Şubesi, yaralıların tedavilerinin tamamlanmasının ardından sınırdışı edildiğini; iki kişinin ölümüyle ilgili olarak ise, askeri mahkeme tarafından soruşturma açıldığını bildirdi.

Eylül ayında Yunanistan'ın Eğriboz adası açıklarında sığınmacılara ait beş ceset bulundu, 350 sığınmacı, Yunan sahil güvenlik ekipleri tarafından kurtarıldı. İnsanların nereden ve nasıl geldiği açıklığa kavuşmadı, fakat bir yük gemisinden atladıkları tahmin ediliyordu.

19 Eylül günü İtalya'nın Lecce-Bari sahillerinde bir gemiden denize atılan Kürt kökenli mültecilerden Recep Çakır, Yasin Demirhan, Hüsnüye Kaya ve Şirin Akdar adlı kişilerin cesetleri bulundu, Murat Mercan (Bingöl), Yasin Kav (Antep), Sultan Yılmaz, İbrahim Yılmaz, Türkan Günsu, Helin Köse adlı kişilerin cesetlerine ise ulaşılamadı. Sağ kurtulan mültecilerin birçoğu Arnavutluk üzerinden tekrar Türkiye'ye gönderildi.

11 Ekim gece yarısı lastik botla Muğla'nın Akyarlar köyünden denize açılan dört Afgan'a, uluslararası sularda bir gemi çarptı. Devrilen botta bulunan Afganlılardan Nesim Zahidi, Ahmet Yusufi ve Habib İbrizhimi Sahil Güvenlik botu tarafından kurtarıldı, Ali Zahidi ise bulunamadı. Bacağının parçalandığı öğrenilen İbrizhimi, hastanede öldü.

Edirne'de yakalanan Pakistan ve Afganistan uyruklu 65 kişi 5 Kasım günü sınır dışı edilmek üzere bindirildikleri otobüsün İstanbul Okmeydanı'nda yavaşlamasını fırsat bilerek kaçmak istedi. İki katlı otobüsün camlarını kırarak atlayan insanlardan 1'i başının üstüne düşerek yaşamını yitirirken, 2 kişi de yaralandı. 23 Kasım tarihli bir rapora göre Türkiye-İran sınırında Türkiye'ye kaçak yollardan girmeye çalışan 6 kişinin sığıktan donarak öldü. İran Haber

Ajansı'nin (IRNA) haberinde, ölenlerden ikisinin Rıza Dalai Miran ve Ziyad Dalai Miran adlı İran vatandaşları olduğu, 4 Afgan'ın kimliğinin ise saptanamadığı bildirildi.

6 Kasım tarihinde Muğla - Bodrum'un Bitez sahilinde yabancı uyruklu 5 sığınmacının ölümüyle ve 12 kişiyi kaybolması ile sonuçlanan tekne faciasının ardından 7 Kasım tarihinde bir tekne daha battı. 1'i Türk 16 yabancı uyruklu kişinin bulunduğu "Performans" isimli sürat teknesi, su alarak battı. Mehmet Yokuş (31) adlı Türk ile 6'sı Nijeryalı, 4'ü Sione Leoneli, 1'i Kuzey İrlandalı ve 1'i kimliği belirsiz toplam 13 kişi boğularak öldü. 3 kişi ise sağ olarak kurtulurken, 1 kişinin kaybolduğu bildirildi.

7 Temmuz günü İstanbul'da gözaltına alınan en az 200 Afrikalı sığınmacı ve göçmenin 14 Temmuz gününe kadar gözaltında tutulup, "Yunanistan'dan Türkiye'ye geçiş yaptıklarına ve gönüllü olarak Türkiye'den ayrılmak istediklerine" dair ifadeler imzalatıldıktan sonra İpsala'ya götürüldükleri ve Yunanistan sınırında bırakıldıkları öğrenildi. Yunanistan'ın da kabul etmemesi üzerine yeniden Türkiye'ye dönen bu kişilerden en az üçünün, Meriç ırmağının bataklık bölgelerinde boğularak öldüğü iddia edildi. Afrikalı sığınmacılardan bazılarının da sınırda jandarmalar tarafından gözaltına alındığı, bu kişilere tecavüz edildiği bildirildi. Ancak, bölgede kaç kişinin öldüğü, kaçının kayıp olduğu ve kaçının Yunanistan ya da Türkiye'de kaldığı bilinmiyor.

İHD'nin sığınmacı ve göçmenler konusundaki Sözcüsü Y. Bülent Peker, İHD İstanbul Şubesinin sınır bölgesine yaptığı araştırma gezisinde, bölgenin askeri bölge olması nedeniyle tespit yapılamadığını, Ağustos ayı başında bölgeyi tarama izni alan BMMYK yetkililerinin ise, bir sonuca ulaşamadığını bildirdi. Peker, Afrikalı sığınmacı ve göçmenlerden yaklaşık 120 kişinin, yerel kiliseler aracılığıyla çeşitli sağlık kurumlarına sevk edilerek tedavilerinin yapıldığını, TİHV İstanbul Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi aracılığıyla tecavüz iddiasından bulunan üç Etyopyalı mülteci ile gözaltı koşulları sonucunda düşük yapan bir Etyopyalı mültecinin muayene ve tedavilerinin yapıldığını açıkladı. Peker, sığınmacı ve göçmenlerin başlangıçta hukuki yollara başvurmak istediklerini, ancak geçerli kimliklerinin olmayışı ve güvenlik kaygıları nedeniyle bu başvuruların henüz yapılamadığını bildirdi. İHD, olaylarla ilgili olarak BM İnsan Hakları kuruluşu ve raportörleri ile Avrupa İşkenceyi Önleme Komisyonuna bilgi verdi. İHD İstanbul Şubesi, olaylarla ilgili olarak İstanbul ve İpsala Cumhuriyet Savcılıklarına suç duyurusu yaptı.

4.3. AFGANİSTANLI MÜLTECİLER

Mültecilerin dramına 11 Eylül tarihinde New York'ta Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırının ardından farklı bir olgu daha eklendi. ABD'nin saldırıdan hemen sonra başladığı savaş hazırlıkları ile birlikte

Afganistan'dan kaçan insan sayısında görülür bir artış oldu. Medya tarafından gösterilen ilgiye rağmen resmi tutumda bir değişiklik olmadı ve Türkiye topraklarında yakalananlar Afganlılar da diğer yabancı uyruklu kişiler gibi derhal sınır dışı edildiler.

Afgan sığınmacılara Türkiye'de kamp kurulması projesinde somut bir gelişme 2001 yılında yaşanmadı. Ekim ayının başında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK/UNHCR), Afganistan'da bulunan temsilcisi Flipp Grandi aracılığıyla İran'dan 400 bin Afgan mülteciyi kabul etmesini istedi. İran'da halen 2 milyonun üzerinde Afgan mülteci bulunduğu tahmin ediliyordu. İran Kızılayı'nın, ülkenin kuzeydoğu sınırında Afganistan topraklarında 6 mülteci kampı kurduğu ve 100 bin kişi ağırlama kapasitesine sahip olduğu açıklandı.

BMMYK Türkiye Basın Sözcüsü Metin Çorabatır, 9 Ekim günü yaptığı basın açıklamasında, Afganistan'daki insani durumun endişe verici olduğunu ve 1.5 milyon Afganlının ABD müdahalesi sonucu ülkesini terk edebileceğini söyledi. Çorabatır, İran ve Irak'ın sınırlarını kapalı tutmaya devam etmesine karşın müzakerelerin sürdüğünü, özellikle kadın, çocuk, sakat ve yaşlıların sınırlardan içeri alınması konusunda ümitli olduğunu ifade etti. Çorabatır, "Pakistan ve İran, halihazırda 4 milyona yakın mülteci bulunduruyorlar" dedi.¹

Cumhuriyet gazetesinde 8 Ekim günü yayınlanan bir habere göre yaklaşık 4 milyon Afgan, olası ABD saldırısı korkusuyla yollara düştü. BM Genel Sekreteri Kofi Annan, Afganistan'dan kaçanların sayısının daha da artacağını hesaplandığını ve bu mültecilerin 6 aylık dönemdeki ihtiyaçlarını karşılamak için 584 milyon dolara ihtiyaç duyulduğunu açıkladı.

10 Ekim günü Milliyet gazetesinde yer alan bir başka habere göre Kızılay, Van'ın Çaldıran, Özalp ve Başkale ilçeleriyle Şırnak Silopi'de mülteciler için barınma merkezleri kurulmasını kararlaştırdı. Valilikler ise bu 4 ana kamptan başka, Van'ın Saray, Hakkâri'nin Yüsekova, Çukurca ve Şemdinli ilçelerinde kamplar kurmak için hazırlıklara başladı.

Savunma Bakanlığı tarafından Diyarbakır, Mardin, Van, Iğdır, Kars, Hakkari, Şırnak valiliklerine gönderilen yazıda da sınırda gerekli önlemlerin alınması istendi. Bunun üzerine Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Hakkari'nin Şemdinli ilçesi ile Yüksekova ilçeleri arasında yer alan bölgede iki kamp yerinin açılması için çalışma başlattı. Kamplarda sağlık personeli görevlendirileceği ve yiyecek stoku yapılacağı bildirildi. Bu arada İran, Irak ve Suriye sınırında bulunan karakol ve seyyar taburlara takviye personel ve araç gereç gönderildiği de öğrenildi.

¹ Ayrıntılar için UNHCR Türkiye temsilciliğinin sitesi <http://www.un.org.tr/unhcr/ziyaret> edebilir.

27 Temmuz 2001

AFRİKALİ GÖÇMEN VE MÜLTECİ BAŞVURULARI ÖN DEĞERLENDİRME RAPORU

İnsan Hakları Derneği

Bir devletin insan hakları konusundaki tutumunun nihai göstergesi, göçmenlere ve mültecilere yapılan muamele ve onların insan haklarının ne ölçüde korunduğudur.

İddia Edilen Olgular

Derneğimize ulaşan bilgilere ve görüşme yapılan sığınmacı ve göçmenlerin iddialarına göre, 7 Temmuz günü İstanbul'da en az 300 Afrikalı göçmen ve mülteci polis tarafından gözaltına alınmış, 13 ve 14 Temmuz gününe kadar bu kişiler gözaltında tutulmuştur.

1. Bu kişilerin gözaltına alınmasında tek ölçüt, renkleri olmuş; gözaltına alınan kişilere ülkelerini terk etme ve Türkiye'de bulunma nedenleri sorulmamış; Türkiye'de yasal olarak bulunup bulunmadıkları tespit edilmemiştir. Gözaltına alınma nedenleri açıklanmamış, hiçbir suçlama getirilmemiştir.

2. Alınan bilgilere göre, gözaltında bulunan kişilere, gereği gibi yiyecek, içecek ve hijyen koşulları sağlanmamış; hasta olan kişilere tıbbi bakım yapılmamıştır. Ayrıca, bu kişiler, kalabalık hücrelerde en az 6 gün toplu gözaltında tutulmuşlardır. Gözaltı koşulları ve özellikle temiz içme suyundan yoksun kalmaları sonucunda, gözaltında tutulan kişiler, özellikle kadınlar, hastalanmışlardır.

3. Gözaltına alınan kişilere, "Yunanistan'dan Türkiye'ye geçiş yaptıklarına ve gönüllü olarak Türkiye'den ayrılmak istediklerine" dair ifadeler imzalatılmıştır. Bu ifadeyi imzalamayan 7 kişinin hala gözaltında tutulduğu ve ifadeleri imzalamadıkları sürece gözaltında kalacakları; pasaportlarında Türkiye vizesi olanların vizelerinin yırtıldığı öğrenilmiştir.

4. İfadeleri imzalayan 205 ila 290 Afrikalı göçmen ve mültecinin, otobüslerle Yunanistan sınırında bulunan Ipsala bölgesine götürüldüğü ve burada yiyecek ve içecek bırakıldıkları, ancak bu kişilerin Yunanistan tarafından da kabul edilmediği, Yunan sınır polisi tarafından bir gün gözaltında tutulduktan sonra geri gönderildikleri; bazılarının kötü koşullarda halen aynı bölgede bekletildikleri öğrenilmiştir.

5. Ipsala bölgesine bırakılan Afrikalı göçmen ve mültecilerin ilkin sınır bölgesinde bulunan jandarmalar tarafından gözaltına alındıkları; bu sırada en az 3 mülteci kadının tecavüze uğradıkları; jandarmanın bu kişilere Yunan tarafına geçme emri verdiği ve geri dönmeleri halinde öldürmekle tehdit ettiği; Yunan ve Türk tarafı arasında defalarca gelip gitmek zorunda bırakılan göçmenlerden 3 kişinin boğularak ölmüş olabileceği iddia edilmektedir. Bu iddialar derhal açıklığa kavuşturulmalıdır.

6. Halen gözaltında tutulan 7 Afrikalı mültecinin durumunu öğrenmek ve hukuk yardımı sağlamak üzere 18 Temmuz günü Yabancılar Şubesine giden İstanbul Şube Başkanımız Avukat Eren Keskin'e, yasalara aykırı olarak, görüşme izni verilmemiştir.

Başvurular

IHD İstanbul Şubesine, 20-26 Temmuz tarihleri arasında yapılan 123 başvurunun incelenmesinde, aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

Başvuruculardan 56 kişi Nijerya, 21 kişi Etyopya, 13 kişi Sierra Leone, 10 kişi Gana, 7 kişi Kenya, 6 kişi Zaire, 2 kişi Ruanda, 2 kişi Tanzanya, 2 kişi Güney Afrika, 1 kişi Togo, 1 kişi Liberya ve 1 kişi Kanada yurttaşı olduklarını beyan etmiştir.

3 kişi tecavüz iddiasında bulunmuş, TIHV İstanbul Temsilciliğine sevk edilmişler; tanık ifadeleri alınmıştır.

17 kişi cinsel taciz iddiasında bulunmuş; tanık ifadeleri alınacaktır. 1 kişi, gözaltına alındığı sırada hamile olduğunu, açlık ve tuvaletten su içmesi sonucunda sağlığının bozulduğunu ve serbest bırakılmasının hemen ardından düşük yaptığını belirtmiş; sağlık yardımı başlatılmıştır. 123 kişi kötü muamele iddiasında bulunmaktadır. 123 kişi usulsüz gözüddiasında bulunmaktadır. 112 kişi usulsüz sınırdışı işlemi iddiasında bulunmaktadır. 116 kişi pasaportlarına el konduğunu, viza sayfalarının yırtıldığını ve/veya Meriç nehrinde kimlik belgelerini kaybettiklerini beyan etmektedir. 84 kişi mülkiyet hakkı ihlali iddiasında bulunmuştur. En az 28 kişinin durumunda, Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşmeye uygun usuller uygulanmamıştır. Şubemize başvurular devam etmektedir.

Değerlendirme

Komisyonumuzun değerlendirmesine göre, gözaltına alınarak sınırdışı edilen kişilerin büyük çoğunluğu, geldikleri ülkeler itibarıyla mülteci olabilecekleri anlaşılmaktadır. Esasen, Derneğimize yapılan başvurulardan, bu kişilerin ülkelerinden siyasal ya da etnik ayrımcılık, insan hayatını tehdit eden yaygın şiddet olayları ve silahlı grupların saldırılarına karşı korunma olanakları olmaması gibi nedenlerle ülkelerini terk ettikleri; ancak iltica prosedürleriyle ilgili bilgi sahibi olmadıkları için gerekli başvuruları yapmadıkları anlaşılmaktadır. Derneğimiz, başvuran kişileri, gerekli prosedürü yerine getirmeleri için BM Mülteciler Yüksek Komiserliğine yönlendirmektedir.

Öte yandan, Türkiye'de statüleri ne olursa olsun, bu kişilerin gözaltına alınma biçimi, gözaltı koşulları ve şu anda içinde buldukları anlaşılan kötü koşullar, bizlerde derin kaygı uyandırmaktadır. Edinilen bilgiler, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesinin 1997 yılında İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesinde yaptığı denetlemeler dolayısıyla yaptığı acil açıklamada belirttilen gözaltı koşullarının pek değişmediği kaygısını uyandırmaktadır.

Bu kişilerin gözaltına alındığı "operasyon"da gözaltına alınmalarının tek ölçütünü renkleri oluşturmuştur. Uluslararası Sözleşmelerde, ırk ayrımcılığı konusunun son derece hassas bir konu olarak düzenlendiği dikkate alındığında, belirli bir ırka mensup kişilerin, topluca gözaltına alınmasının, ırk ayrımcılığı konusunda kuşkular uyandıracığı da gözönünde bulundurulmalıdır.

Genel olarak gerek yetkililerin gerekse basın Türkiye’de bulunan yabancılarla ve özellikle de Afrikalı göçmen ve mültecilerle ilgili kullandığı söylemin, Türkiye’de yabancı düşmanı ve ırkçı eğilimleri güçlendirmekte, bu da güvenlik güçlerine yansımakta olduğunu gözlemlemekteyiz. Türkiye, ne etnik bakımdan ne de renk bakımından homojen bir ülke değildir ve olmamalıdır. Hiçbir insan, renginden dolayı “istenmeyen misafir” olarak görülemez; Türkiye halkının güvenlik birimlerinden böyle bir talebi yoktur.

Ülkelerinden hayatlarını ve çocuklarının geleceğini kurtarmak için ayrılmak zorunda kalan insanların, en azından misafirperverlikle karşılaşma hakkı, insanlığın köklü bir geleneğidir.

Bir devletin insan hakları konusundaki tutumunun nihai göstergesi, göçmenlere ve mültecilere yapılan muamele ve onların insan haklarının ne ölçüde korunduğudur.

Ayrıca, her ne kadar Türkiye Mültecilerin Statüsüne Dair Sözleşmeyi coğrafi sınırlama getirerek imzalamış ise de, bu çekince, yalnızca Avrupa dışındaki kıtalardan gelen kişilere mültecilik statüsü tanınıp tanınmamasıyla ilgilidir. Yoksa, başka ülkelere mülteci statüsü almak isteyen kişilerin geçici sürelerle Türkiye’de kalmalarına ve onlara bu süre içinde insani koşullar sağlanmasına engel değildir. Avrupa dışındaki ülkelere de gelseler, mültecilere yönelik tutum ve muamelelere ilişkin Sözleşmede belirtilen genel ilkeler, Türkiye için de geçerlidir.

Kaldığı, Türkiye’nin uluslararası insan hakları hukuku, özellikle de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İşkenceyi Önleme Sözleşmesi altındaki yükümlülükleri, hükümete Türkiye’de bulunan herkes için sorumluluklar ve yasaklar getirir.

Derneğimiz, bu soruna Türkiye yargısında çözüm bulamaması halinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine ve diğer uluslararası insan hakları mekanizmalarına başvurma zorunluluğunu duyacaktır.

Özellikle bu kişilerin uluslararası hukuka aykırı bir şekilde ve her hangi bir itiraz hakkı tanınmaksızın, istekleri dışında Yunanistan sınırına bırakılmaları, besin ve içme suyundan yoksun bırakılmaları, hukuksal olarak ve insani açıdan kabul edilemez. Sınırdışı etme uygulamaları, belirli kurallar dahilinde ve bütün idari işlemlerin yargı denetimine açık olması ilkesi ihmal edilmeksizin yapılmalı; insan yaşamını tehdit eden ve insan onuruna aykırı işlem yapılmamalıdır. Ne yazık ki, ülkemizde pek çok kişi “kaçak göçmen” oldukları iddiasıyla gözaltına alınmakta, gerek ulusal gerekse uluslararası hukukun onlara tanıdığı olanaklar kullandırılmadan sınırdışı edilmektedir. Bu uygulamalar, yerel güvenlik birimlerinin takdiri dahilinde yapılmakta ve hem siyasal denetimin hem de yargı denetiminin dışında kalan bir alan oluşturmaktadır.

Son olarak, insan hakları aktivistlerinin, insan hakları ihlallerinin söz konusu olabileceği durumlar hakkında yerinde inceleme yapmasına olanak sağlanması, uluslararası insan hakları hukukunun ve Avrupa hukukunun bir kuralıdır. Ayrıca, avukatların gözaltında bulunan kişilerle görüşmesi engellenemez. Bu hukuksuz uygulamayı kınıyoruz. Sınır bölgesinde aç ve susuz, kaderleri belirsiz, her türlü tehlikeye açık olarak bekletilen bu insanlara insani yardım ulaştırılması ve durumlarının derhal açıklığa kavuşturulması çağrısında bulunuyoruz. Derneğimizin bu konuda yapacağı çalışmaların engellenmemesini talep ediyoruz.

Göçmen ve mültecilere ilişkin olarak yaşanan bu son olay, hükümetin Türkiye’de bulunan, üçüncü bir ülkeye yerleştirilmek için bekleyen ya da Türkiye üzerinden üçüncü bir ülkeye geçiş yapmak isteyen kişilere yönelik “kaçak göçmen” operasyonlarının son bir örneğidir. Komisyonumuz, “insan kaçakçılığı” sorununun iltica hakkını engelleyen uygulamalardan bağımsız olmadığı görüşünü bu vesileyle ifade etmekte ve bu konudaki raporunu yakın bir zamanda kamuoyuna açıklayacağını bildirmektedir.

Burada sorun, “kaçak göçmen”lere ve mültecilere yönelik uygulama ve düzenlemelerin insan haklarına aykırı olmasıdır. Derneğimiz, bu uygulama ve düzenlemelerin derhal insan hakları standartlarına dayalı olarak ele alınmasını ve yeniden yapılandırılmasını talep etmektedir.

Türkiye-Yunanistan sınırında bulunan Afrikalı göçmenlerin tamamı, hiçbir ülkenin koruması altında bulunmadıklarından, yurttışı oldukları ülkelere dönüp dönemeyecekleri, o ülkenin korumasından yararlanıp yararlanamayacakları açıklığa kavuşturulmadığı sürece, Derneğimiz açısından mültecilerle aynı konumdadırlar.

Talepler

1. Türkiye ve Yunanistan yetkilileri, sınır bölgesinde araştırma ve kurtarma çalışmaları yapılması; insani yardım yapılması için izin vermeli, bu konuda derhal açıklama yapmalıdır. Arazinin bataklık olması ve Yunanistan tarafından mayınlı bölgenin olması, kaygılarımızı arttırmaktadır. Derneğimiz, Afete Karşı Sivil Yardım Derneği ile işbirliği içinde, bu tür bir çalışmanın ön hazırlıklarını yapmış; ancak bölgeye yapılan keşif gezisinde, bölgenin askeri bölge olması nedeniyle operasyon yapılamayacağı görülmüştür.
2. Kötü muamele, cinsel taciz, tecavüz, gözaltı kurallarının ihlali, mülkiyet hakkı ihlali ve pasaport ihlali konularındaki şikayetler, derhal etkin olarak soruşturulmalıdır. Derneğimiz, başvuru yapan kişilere bu konularda hukuksal yardım sağlamak için hazırlık yapmaktadır.
3. Söz konusu uygulamalara maruz kalan ve travma yaşamış bulunan; hukuksal ve tıbbi işlemleri süren kişilerin gözaltına alınması ve sınırdışı edilmesine karşı önlem alınmalıdır.
4. Türkiye’deki yasal durumları belirsizliğe düşmüş bulunan kişilerin yasal statüleri konusunda geçici bir çözüm getirilmelidir.
5. Mağdur kişilere insani yardım yapılması konusunda çalışmalar yapılmalıdır.

4.4. ANLAŞMALAR ve ÖNLEMLER

Türkiye’de sığınmacı ve göçmen trafiğine karşı önlemler, yakalanan kişilerin gözaltına alınarak sınırdışı edilmesinden ibaret kaldı. İnsan hakları kuruluşları, özellikle yakalanan kişilerin sığınma hakkına ilişkin prosedürlerin dışında bırakılması ve uzun süre gözaltında tutulmaları konusunda eleştiriler getirdiler. Örneğin İHD, Kasım ayında Hatay ilinde yaptığı bir araştırmada, burada 29 sığınmacı ve göçmenin yaklaşık 3 aydır gözaltında tutulduğunu, Türkiye ile Suriye yetkilileri içinde 2001 yılında yapılan düzenleme gereğince Türk yetkilileri kimlik belgesi olmayan kişileri Suriye’ye geri gönderemediği için bu kişilerin durumunun belirsiz olduğunu açıkladı.

Türkiye ve komşu ülkeler, “insan kaçakçılığı” konusunda çeşitli önlemler geliştirdiler; fakat sığınmacı ve göçmenlerin insan hakları ve sığınma hakkının korunması konusunda bir çabalarının olmaması, insan hakları kuruluşları tarafından eleştirilmeye devam etti.

Yunanistan'ın İstanköy Sahil Güvenlik Komutanı ve Liman Başkanı Yüzbaşı Yannis Argenio Kasım ayında iki ülkenin Dışişleri Bakanları İsmail Cem ile Yorgo Papandreu arasında yapılan görüşmelerde sınır ihlalleri konusunda işbirliği için anlaşmaya varıldığını belirtti. Argenio, şöyle konuştu:

“Son 2 yılda 2 binden fazla kaçak yakaladık. İstanköy Adası kaçakların kullandığı teknelerin mezarlığı haline geldi. Sahillerimizde en az 70 tekne var. İstanköy

Hatay’da Sığınmacı ve Göçmenler

İHD, Kasım 2001

(...) Gözlemler

1. Antakya nezarethanelerinde bulunan “yasadışı göçmen”ler, 19 Eylül gününden beri özgürlüklerinden yoksundur. Bu nezarethane ve diğer karakollarda bulunan kişilerin yemek ve giyim gibi ihtiyaçları, kendi aralarında toplanan ve daha sonra polis memurlarının aralarında topladıkları paraların yanı sıra Polis Misafirhanesinden getirilen yemeklerle karşılanmaktadır. Ancak havalandırma gibi bir olanak olmadığı gibi, telefon etme olanağı da nadiren ve kısıtlı olarak vardır.
2. Emniyet görevlileri bu kişilere her ne kadar konuk gözüyle bakmakta iseler de, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi kararları ışığında değerlendirildiğinde, teknik açıdan uzun süreli gözaltında bulunmaktadırlar ve Emniyet görevlilerinin de belirttiği gibi, insanlıkdışı koşullarda yaşamlarını sürdürmektedirler.
3. Görüşülen bütün kişiler, geçerli kimlik belgelerinden yoksundurlar. Nezarethane tutulmalarının temel gerekçesinin bu durum olduğu anlaşılmaktadır.
4. Sığınmacıların çok uzun bir yolculuk yaparak Türkiye’ye gelmelerinde ve sığınma başvurusu yapabilecekleri pek çok ülkeden geçmelerinde, yanlış bilgilendirilmeleri ve prosedürleri bilmemelerinin etkin olduğu gözlemlenmiştir.
5. Görüşülen bütün kişiler, ülkelerine geri dönmeyi istemediklerini, yalnızca Türkiye’de serbest bırakılmayı istediklerini belirtmişlerdir. Sudan dışında Afrika ülkelerinden gelen kişiler, BMMYK’ye başvuru şansının verilmesini talep etmişlerdir.
6. Prosedür konusunda bilgisi olmayan bu kişilerle geçici sığınma yönünden görüşme yapılması ve BMMYK’ye sevk edilmeleri mümkün olduğu halde, 10 günlük başvuru süresinin geçmesiyle ilgili yanlış anlama ve usule ilişkin problemin esasa ilişkin talebe engel teşkil etmesi yönündeki yerleşik uygulama, söz konusu işlemin yapılmasını engellemektedir.
7. Bu alanda yapılan eğitim çalışmalarında ve yayımlanan genelgelerde, Mültecilerin Statüsüne Dair 1951 Cenevre Sözleşmesi, Mülteci Statüsünün Belirlenmesine Dair BMMYK Elkitabı ve BMMYK Yürütme Komitesi tavsiyeleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ve Türkiye İdari Mahkemeleri kararları gibi kaynaklardan yararlanılmadığı; kişileri tehlike altında bulunabilecekleri ülkelere geri göndermeme ve usule ilişkin engellerin sığınmanın önünde engel teşkil etmemesi gibi bağlayıcı sözleşmeler ve uluslararası örf hukuku kurallarının yeterince korunmadığı görülmüştür. (...)

Sonuçlar

Yasadışı göçmen ve sığınmacılarla ilgili bütün sorumlulukların, gerekli altyapı ve diğer olanaklar sağlanmadan, tamamen güvenlik güçlerine ve özellikle de Emniyet teşkilatına bırakılmasının; bu alandaki yasal ve mevzuat açısından belirsizliklerin insan haklarının korunması açısından yarattığı olumsuz durumlar bu olayda da görülmüştür.

Polis memurlarının, başka pek çok yerde olduğu gibi Hatay’da da, sorunlara insani açıdan yaklaşmakta ve durumun kendilerine dayattığı insani sorunlara geçici çözümler bulmakta olduğu gözlemlenmiştir. Ancak özellikle mevzuat alanındaki boşluklar, bağlayıcı uluslararası insan hakları hukuku açısından vahim eksiklikler ve yanlışlıklar söz konusudur.

BMMYK ve uluslararası insan hakları kuruluşlarının yanı sıra İHD’nin iltica hakkına ilişkin ilkelerinde de belirttiği gibi, özellikle sığınmacı ve mültecilerin muhatabı, güvenlik güçleri değil, her aşamada tam yetkili ve donanımlı, sorun alanına insan hakları yükümlülükleri ve hukukun üstünlüğü açısından bakan merkezi bir kuruluş olmalıdır.

Yasadışı ya da düzensiz göçmenler arasında da sığınmacı ve mülteciler bulunmaktadır. Özellikle sığınmacı ve mültecilerin saptanarak yetkili mercilere yönlendirilmeleri, Türkiye mevzuatında da geçerli olan önemli bir kuraldır.

Sığınma hakkının korunması açısından önemli kurallardan biri, kişilerin usule ilişkin eksiklik ya da hatalarının sığınma hakkını ortadan kaldırmamasıdır. Usule ilişkin hatalar nedeniyle kişilerin sığınma prosedürüne erişimlerinin engellenmesi, insan haklarının korunması açısından mutlak bir ilke olan geri gönderme yasağına aykırıdır.

Fakat burada hatanın, Emniyet yetkililerinin ve memurlarının uygulamasından değil, sistematik bir pratikten kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Ankara İdare Mahkemeleri, süre kısıtlamasının sığınma hakkının özünü ortadan kaldırdığı bu türden idari işlemlere karşı ihtiyari tedbir/yürütmeyi durdurma kararları vermiştir. Bu kararların mevzuata ve uygulamaya ilişkin genelgelere de yansıtılması, anayasal bir ilke olan hukukun üstünlüğünün gereğidir.

Nezarethanelerde bulunan sığınmacı ve göçmenler açısından, bu kişilerin nezarethane dışındaki, uluslararası standartlara uygun koşullarda bulundurulması; özellikle de aileleri, hukuk yardımı sağlayabilecek avukatlar, insan hakları kuruluşları ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ile istediklerinde irtibat kurma ya da görüşme olanağı sağlanması gerekmektedir. Emniyet

yetkililerinin ve memurlarının insani görevlerini yerine getirdikleri, hatta bu durumda mağdur oldukları gözlemlenmekle beraber, hükümetin bu olayda Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi standartlarına aykırı bir uygulama içinde olduğu görülmektedir.

Bu sorunların giderilmesi amacıyla bir Koruma Merkezi hazırlanması, olumlu ve önemli bir gelişmedir. Fakat bu merkezde barındırılacak göçmen ve sığınmacıların dış dünyadan tecrit edilmemesi, insan hakları ve insani yardım kuruluşları ile BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ile irtibatlarının, özellikle de sığınma taleplerinin olması halinde sığınma prosedürüne erişimlerinin güvence altına alınması temel bir gerekliliktir.

Yaşamını yitiren ve yaralanan sığınmacı ve göçmenler açısından, bu konuda yapılmakta olan soruşturmada yargısız infaz kuşkusu uyandıran olaylara ilişkin uluslararası standartların işletilmesi gereklidir. Özellikle yaralanan kişilerin ve aynı grupta bulunan kişilerin ifadeleri, bu davada temel kanıt durumundadır. Bu kişilerin dava sonuçlanmadan sınır dışı edilmeleri, düzgün bir yargılama açısından kaygı uyandırıcı bir durumdur. Derneğimiz, bu kişilere ulaşmak ve onlar adına davaya müdahil olmak için gerekli çabayı gösterecektir. Kaygıların giderilmesi açısından, davanın seyrinin insan hakları ve hukuk kuruluşları ile kamuoyuna açık olacağını umuyoruz.

Uluslararası göçmenler ile sığınmacı ve mültecilerin insan haklarının korunması açısından, insan kaçakçılığı günümüzdeki önemli sorun alanlarından birini oluşturmaktadır. Uluslararası enstrümanlarla güvence altına alınmış bulunan temel haklar olan seyahat hakkına ve sığınma hakkına yönelik kısıtlayıcı, engelleyici ve caydırıcı önlemler, insan kaçakçılığının yaygınlaşmasına; çok sayıda kişinin insan kaçakçıların elinde mağdur olmasına ve yaşamını yitirmesine neden olmaktadır. Bu durum, insan ticaretine ve köleciliğin diğer yeni biçimlerine de elverişli bir zemin hazırlamaktadır.

İnsan kaçakçılığı yapan suç örgütlerinin kazanç hırsıyla insan hayatını tehlikeye sokmalarına karşılık, aklıktan ve zulümden kaçan insanların bu suç örgütlerinden başka çare bulamadıkları bir global durum ortadan kaldırılması, ulusları sistemin, özellikle de bu ülkelerdeki yoksullaşma ve zulümde belirleyici rolü olan ABD ve AB devletlerinin görevidir. Türkiye hükümeti dahil bölge hükümetleri ise, bu tür suç örgütlerini ortadan kaldıracak ve faaliyetlerini engelleyecek, gerektiği şekilde cezalandıracak düzenlemeleri yapmakla yükümlüdür. İnsan kaçakçılığının mağdurları, yalnızca bu yollara başvurarak umut aramaktan başka çaresi kalmayan insanlardır.

Antakya'da sürmekte olan davanın, insan hakları standartlarına uygun koşullarda, insan kaçakçılığının önlenmesine ilişkin uluslararası düzenlemeler göz önünde bulundurulacak sürdürülmesini umuyoruz. Derneğimiz, mağdurların davaya müdahil olarak katılması için gereken çalışmaları yapacaktır.

hapisanesinde de 25 Türk tutuklu. İnsan kaçakçılığı nedeniyle yakalananlara 1-3 yıl arası hapis ve kaçırdıkları insan başına 1 milyon Drahmi para cezası uygulanıyor.”

BMMYK, Türkiye ile Yunanistan arasında “kaçak göç” konusunda yapılan ve ilk kez 21 Kasım'da bir tekneyle Yunanistan'a geçmeye çalışan 42 sığınmacı ve göçmenin Türkiye'ye geri gönderilerek Türkiye güvenlik güçlerince gözaltına alınması olayında kullanılan Protokolü, temel hakları güvence altına almadığı gerekçesiyle eleştirdi. BMMYK yetkilileri, muhtemel mültecilerin, sığınma gereksinimleri konusunda bilgi alınmaksızın Türkiye'ye giriş yaptıkları ülkeye geri gönderilmelerini öngören bu anlaşmanın, 1951 Cenevre Sözleşmesine aykırı olduğunu belirtti. BMMYK, Türk ve Elen otoritelerini, Protokole sığınmacı ve göçmenlerin uluslararası hukuktan kaynaklan haklarını güvence altına alacak bir ek yapmaya davet etti. Af Örgütü Yunanistan Şubesi de, Elen yetkililerinin söz konusu teknede bulunan kişilerin sığınmacı olup olmadıklarını incelemeyen Türk güvenlik güçlerine teslim edilmesini kınadı.

Kasım ayının sonuna doğru Bodrum Kaymakamlığı, 'Ölümüne kaçış' organizasyonlarının, DGM'lik suç kapsamına alınması için İçişleri Bakanlığı'na başvurdu. Konuya ilişkin habere göre Ege kıyılarından Avrupa'ya insan kaçakçılığı, yıllık rantı 30 milyon dolarlık (45 trilyon lira) bir sektör yarattı. Ege'den insan ticareti yapanlar, özellikle Muğla'nın Bodrum'un Turgutreis, Akyarlar, Bala, Bitez ve Gümbet koylarını kullanmaktadır. Akyarlar Köyü'nün

Hüseyin Burnu Mevkii ile İstanköy'ün Kumburnu Mevkii arasındaki 2 millik mesafe, bir balıkçı teknesiyle 20, rüzgar sörfüyle 15 dakikada aşılabiliyor. Didim, Akbük, Güllük, Güvercinlik, Ören ve Datça ise uzaklığı nedeniyle 2'nci sırada tercih ediliyor. Jandarma, polis ve Sahil Güvenlik Komutanlığı'ndan edinilen bilgilere göre Bodrum'dan Yunanistan'a son 5 yılda yaklaşık 40 bin kaçak geçti. İki yakada 2 yılda 6 bin kaçak yakalanıp sınır dışı edildi. Yine son 2 yılda 100'e yakın kişi boğulup yaşamını yitirdi, 40 kadar mülteci de kayboldu.

İzmir polisinin Emniyet Genel Müdürlüğü için hazırladığı ve Aralık ayında sunduğu rapora göre, Türk karasularında 2001 yılının 9 aylık bölümünde 2 bin 565 kişi yasadışı yollardan başka bir ülkeye gitmeye çalışırken yakalandı. Yakalananların 864'ünün Türk, 686'sının Irak, 478'inin Afganistan, 122'sinin Filistin, 94'ünün İran ve 89'unun da Pakistan uyruklu olduğu belirlendi. Kaçak insan pazarının güzergahı üzerindeki Ağrı'da, insan tüccarlarına karşı aralıksız operasyonlar düzenleyen İl Emniyet Müdürü Ahmet Pek, insan ticaretini caydıracak yasal düzenlemelerin yapılarak bu suçun önüne geçilebileceğini söyledi.

Türkiye'ye, çoğunlukla Hakkâri, Van, Hatay, Ağrı ve Iğdır illerinden giren kaçaklar, Ege Bölgesi'ni geçiş noktası olarak kullanıyorlar. Türkiye'ye daha çok, Bağımsız Devletler Topluluğu, Pakistan, Bangladeş, Afganistan, Kuzey Irak ve İran ile Afrika ülkelerinden insanlar, yasadışı yollardan geliyor. Türkiye'yi geçiş bölgesi olarak kullanan sığınmacılar, Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İtalya ve Yunanistan'a

gitmeye çalışıyor. Mültecilerin yarısına yakınının yakalanmadan yurtdışına çıkmayı başardığını bildiren yetkililer, insan kaçakçılığı pazarının cazip olma nedenini, "cezası az, kazancı fazla olduğu için", şeklinde değerlendiriyor.

Kaçak operasyonlarında yakalanan insan tüccarlarının sayısı 2'den fazla olursa, sanıklar 313. maddeden mahkemeye sevk ediliyor. İnsan kaçakçılığı ile ilgili her hangi bir ceza maddesinin olmamasının umut tacirlerinin sayısını hızla çoğalttığını anlatan yetkililer, bu suçların DGM kapsamına alınması gerektiğini öne sürüyorlar.

Aralık ayında İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen, bir genelge yayımlayarak, deniz yoluyla yapılan yasadışı göçe karşı alınacak önlemleri açıkladı. Bakan Yücelen'in yayınladığı genelgede, son zamanlarda gelişen çeşitli ekonomik, sosyal ve siyasi sebeplerden dolayı Türkiye sahillerinden Yunan Adaları, İtalya ve Fransa sahillerine yapılan insan kaçakçılığı olaylarında büyük artışlar görüldüğü belirtildi.

Genelgede, göçmenlerin yüzde 31'lik bir yoğunluğun

Türkiye vatandaşlarından oluştuğu, ardından Irak ve Afganistan uyruklu göçmenlerin geldiği kaydedildi. İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan "İnsan Kaçakçılığı ve Ticaretinin Önlenmesine Dair Kanun Tasarı Taslağı"nda, yasadışı göç ve insan kaçakçılığı suçlarına ağır cezalar getirilmesinin gündemde olmasıyla birlikte, mevcut yasal mevzuatın yetersiz olmasının ve bu işlerle uğraşan kişilerin büyük paralar kazanmasının, insan kaçakçılığı olaylarını halen cazip kıldığı ifade edildi. Yücelen'in genelgesinde, yasadışı göçe konu olan yabancıların ülkemize giriş çıkışlarının önlenmesi için alınacak önlemler de sıralandı. Buna göre Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve MIT birimleri arasında etkin bir koordine kurulacak ve Türkiye'de insan kaçakçılığı, sahte evrak, ikâmet izni ve çalışma izni temini ile uğraşan şebekelerin üzerine kararlılıkla gidilecek. Limanlardan izinsiz olarak ayrılan veya şüpheli bulunan gemi ve tekneler hakkında en kısa zamanda Liman Başkanlıkları tarafından ilde bulunan Sahil Güvenlik, Emniyet ve Jandarma birimlerine bilgi verilecek.

SIRRIBERK ASLAN Sabah gazetesi 17.12.2001

7 Aralık tarihinde İrlanda'nın güneyinde Rosslare limanında bir konteyner içinde 8 ölü mülteci bulundu. Polis, ölen mültecilerden dördünün çocuk olduğunu, hayatta kalmayı başaran 5 kişinin de hastaneye kaldırıldığını kaydetti. Daha sonra ölü bulunan 8 kişiden 7'si ile sağ bulunan 5 kişiden 3'ünün Türk olduğunu bildirdi.

16 Aralık tarihinde Saniye Güler (28) ile çocukları İmam (10) ve Berkan'ın (3) cenazeleri memleketleri Kahramanmaraş'a getirildi. Cenazeler daha sonra Elbistan'a bağlı Kösekaya köyünde toprağa verildi. Aynı günlerde Yüksel Uçaroğlu'nun (26) cenazesi, Gaziantep'te toprağa verildi. Ölen diğer kişilerin kimlikleri Hasan Kalendergil (Pancar-42) ile kızı 9 yaşındaki Zeliye ve oğlu 14 yaşındaki Ali belirlendi. Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesi, Karaçay Köyü'nden olan aileden anneleri Kadriye Kalendergil ile Saniye Güler'in kocası Karadede Dülcer sağ kurtulanlar arasında idi. Karadede Güler, Kahramanmaraş'ın göçleriyle ünlü Pazarcık İlçesi'nin Köse Yahya Köyü'ndendi. Diğer bir çok hemşehrisi gibi o da karısı ve iki çocuğuyla umut yolculuğuna çıkma hayali kurmuştu uzun süre. Otobüsle başlayan yolculuğun ilk durağı Bosna Hersek'ti, ikinci durak ise Arnavutluk. Buraya kadar yasalı herşey. Kaçak yolculuk Arnavutluk - İtalya hattında başladı. Milano'da kendilerini bekleyen ekipten talimatları alıp Almanya'ya, Köln'e geçtiler. İngiltere ile aralarında yalnızca bir durak kalmıştı. Belçika...

Belçika'ya kaçak olarak girdiler ve bir benzin istasyonunun kuytusunda beklemeye başladılar. Koca bir TIR yanaşınca, "İşte o!.." dediler. Karanlıktan yararlanarak usulca süzülüler tırın arka kapısından. Mobilya yüklüydü tır. Çok hoşlarına gitti. Akar kokar, rahatsız edici bir şey yoktu. Bir süre sonra başkaları da süzüldü içeri. 9 kişi olduklarında yola koyuldu, koca tır. Bir limana geldiklerini gemi düdüklarından, martıların çığlıklarından anladılar. Tır, konteynerini bırakıp gitti limanda. İçindeki kaçak yolcuları kaderleriyle başbaşa. Sonra kapıyı açan manivelanın kaldırıldığını farkettiler. Yürekleri yerinden fırlayacakmış gibiydi. Yakalanmışlar mıydı yoksa?.. Kapı ağır ağır açıldı ve gece karanlığında bir adam, bir kadın ve iki çocuk daha süzüldü içeriye. Tanışınca, aynı ilçenin, başka köylerinden geldikleri ortaya çıktı. Sevindiler... Son gelen Pancar Ailesi'ydı. Yabancı ellerde birbirlerine destek olacaktı. Kadriye Pancar ile Safiye Güler, Hasan Pancar ile de Karadede Güler koyu bir sohbetle giriştiler. Çocuklarsa bir oyun kurmuştu kendilerince.

Geminin İngiltere yerine İrlanda'ya doğru yol aldığını anlama şansları yoktu. Çaresiz, birilerinin kapıyı açmasını bekleyeceklerdi. İki buçuk gün sonra konteyner hızla sarsıldı yine. Havada süzülüyordu. Vincin ucunda yumuşak bir iniş yaptı limana. Sevinçle birbirlerine sarıldılar. Kurtulmuşlardı. İnsan tacirleri şimdi gelirdi. Beklediler, beklediler... Üç-beş saat daha kopup gitti ömürlerinden. Çocuklar birer birer sığınmıştı analarının, babalarının kucacağına. Gelen olmadı. Onlar kapıyı açacak birini beklerken, konteyner bir kez daha yüklendi Waterford Limanı'ndan Wexford Limanı'na doğru. Artık kaçınılmaz sona gidiyordu. Önce en küçükleri, 3 yaşındaki Berkan Güler verdi son nefesini. Küçüktü, o kadar dayanabilmişti. Sonra Pancar Ailesi'nin küçüğü Zeliha... Anneler, babalar da çocuklarının yasını tutamadan arkalarından...

Gemi iki gün sonra Wexford Limanı'na girerken yüzen bir tabuta dönmüştü. Umudun peşinde koşanlar, açlık, susuzluk, havasızlık, dayanılmaz koku içinde haykırmışlar, bağıra bağıra son nefesi vermişlerdi. Bir gümrük görevlisi konteynerden gelen ağır kokudan şüphelenip kapıyı açtırdı hemen. Tam dört buçuk günün ardından ilk kez içeriye süzülen gün ışığı, çektikleri acıyı ömür boyu taşıyacak beş kişiyi hayata döndürdü. Onlar hastaneye kaldırıldı, diğerleri ise morga...

5. ZORUNLU GÖÇ

Kürt sorunu etrafında geliştirilen şiddet ortamında 1980'li yılların ortalarında uygulamaya konulan, 10 Temmuz 1987 tarihli OHAL Valiliği'nin kurulmasına ilişkin 285 No'lu Kanun Hükmünde Kararname'nin yürürlüğe girmesinin ardından kitleselleşen ve 1993-1997 yıllarında doruğuna ulaşan zorunlu göç uygulamasının yarattığı sorunlar ve çözüm yolları konusunda 2001 yılında da önemli bir gelişme yaşanmadı.

PKK'nin 1999 yılı Ağustos ayında ilan ettiği tek taraflı ateşkesle birlikte bölgede silahlı çatışmaların önemli ölçüde azalması, son iki yılda OHAL bölgesinde köy yakma ve boşaltma uygulamalarının da çok büyük ölçüde azalmasını beraberinde getirdi. Ancak, zorunlu göç uygulamasını yaratan siyasi anlayışın halen yürürlükte olması, sorunun etraflıca tartışılması ve yarattığı tahribatların giderilmesine ilişkin kalıcı bir çözüm geliştirilebilmesi olanaklarını büyük ölçüde zayıflattı. Bölgedeki yerleşim birimlerine ve köylerine geri dönmek isteyenlere yönelik baskılar 2001 yılında sürdü. Yetkililer yerinden edilen üç milyonun üzerinde insanın yaşadığı ağır sorunlara duyarsız kalmayı sürdürdüler. Sorunun çözümüne yönelik olarak resmi çevrelerce ortaya atılan "Köy-Kent" ya da "Merkezi Köy" projeleri kamouyuna tek çözüm yolu olarak sunulmaya devam etti. Bu projeler, göç mağdurlarının istek ve iradesini dışında üretilirken, toplumsal huzur ve güven ortamını yeniden tesis etmek yerine, resmi ideolojinin bir ürünü olarak devreye sokuldu. Göç mağdurlarının bizzat kendileri ve çeşitli hükümet dışı kuruluşlar tarafından bu tür projelerle ilgili olarak geliştirilen tüm eleştiri ve alternatif çözüm önerileri de dikkate alınmadı.

90'lı yıllarda zorunlu göçün önemli nedenlerinden biri olan koruculuk uygulamasına yönelik eleştiriler 2001 yılında da gündeme gelmesine rağmen uygulamanın kaldırılmasına yönelik herhangi bir girişimde bulunulmadı.

Bölgedeki çatışmaların azalması, zorunlu göçe yol açan yayla yasağı ve gıda ambargosu uygulamalarının kimi yerlerde kaldırılması gibi gelişmeler, zorla göç ettirilen insanların köylerine dönme isteklerini ve bölgede sürdürülebilir yaşam olanaklarının yaratılması umudunu arttırmasına rağmen, 2001 yılında da köye dönüşler kitlesel olmayan ve dağınık bir biçimde devam etti. Köylerine dönmek isteyen insanların

güvenlik güçleri ve korucular tarafından yoğun baskılara ve keyfi uygulamalara maruz bırakıldıkları gözlemlendi.

Başbakan Bülent Ecevit, 27 Aralık 2000 tarihinde yaptığı bir konuşmada, "kendisi için 2001'in en ilginç gelebilecek yönünün köyentler olduğunu" ve "bu yıl en çok yapmayı amaçladığı şeyin köyentlerin yaygınlaştırılması" olduğunu söyledi. Başbakan Ecevit 28 Mayıs günü 57. hükümetin iki yıllık çalışmalarına ilişkin yaptığı açıklamada ise "Güneydoğu'da hakça bir düzenin temellerinin atılmasına ve sağlıklı bir kalkınmaya yönelik yoğun çalışmalar yapıldığını, köye dönüş hareketinin hızlandığını ve köyentlerin yanı sıra, merkez köy yapımına da başlandığını; bu durumun da hem güvenliğin daha kolay sağlanabilmesi, hem de verimli çiftçilik ve hayvancılık yapılabilmesini beraberinde getireceğini" savundu. Ecevit ayrıca yıllardır hayvancılığa kapanmış olan meraların da hızla açılmaya başladığını ifade etti. Ancak bu meraların yerleri ve adları konusunda Nisan ayı başlarında Bitlis Valisi Uğur Boran'ın ve Temmuz ayında Van Valisi Durmuş Koç'un yaptığı açıklamalar dışında herhangi bir resmi açıklama yapılmadı.

Olağanüstü Hal Bölge Valisi Gökhan Aydın 27 Nisan günü yaptığı bir açıklamada, "Köye Dönüş Projesi" kapsamında son 10 ayda bölgede 2 bin 480 haneden oluşan 16 bin kişinin köye dönüşünün sağlandığını; bu kişilerden ekonomik durumu iyi olmayanlara "valiliklerce destek verilerek" dönüşlerin kolaylaştırıldığını iddia etti. Köye dönenlere "sanki devlet ev verecekmiş gibi bir hava olduğunu" ifade eden Aydın şöyle konuştu: "Bu doğru değil. Dilekçeler arasında Almanya'da oturan doktor bile var. 'Devlet ev verecek' diye Almanya'dan bile köye dönmek için başvuran var. Köylerden göç edenlerin büyük kısmı geçimini temin edecek bir iş bulup kentlere yerleşmiş. Bunlar geri dönmek istemiyor."

Aydın, aynı açıklamada, köyünden göç ederek kentlere yerleşenler için 1993-1994 yıllarında toplam 5 bin 800 konutun yapılarak göç mağdurlarına dağıtıldığını; 2000 yılında İçişleri Bakanlığı'ndan alınan ödenekle ise bin 304 evin yapımına başlandığını, bunlardan 657'sinin tamamlanarak göç mağdurlarının hizmetine sunulduğunu, yapımı süren 647 evin ise tamamlanmak üzere olduğunu da iddia etti.

Gökhan Aydıner, 7 Ağustos günü, Diyarbakır'ın Kocaköy ilçesine bağlı Şaklat köyünde, OHAL Valiliği, Diyarbakır Valiliği, 7. Kolordu Komutanlığı ve Emniyet Müdürlüğü işbirliğiyle, 'Köye Dönüş Projesi' ile 'Toplumsal Gelişime Destek Faaliyetleri' kapsamında düzenlen bir törende yaptığı konuşmada ise, 2001 yılında İçişleri Bakanlığı'nın, 'Köye Dönüş Projesi' için 3 trilyon 200 milyar lira ödenek ayırdığını, 5 bin 853 konut yapıldığını, bu çalışmalar sayesinde 7 Ağustos 2001 tarihi itibarıyla, 18.600 kişinin köyüne döndüğü, bu tarihe kadar Diyarbakır'dan köyüne dönen kişilerin sayısının 3.000'i bulduğunu, Temmuz ayı boyunca 900 kişinin köylerine geri döndüğünü ifade etti.

Orman Bakanı Nami Çağan 6 Mayıs günü Tunceli Valiliği'ni ziyaret ederek kentlin sorunlarıyla ilgili bilgi aldı. Valilik ziyaretinin ardından Kanioglu mahallesinde ağaç dikme törenine katılan Çağan, burada yaptığı konuşmada devletin köylere geri dönüş için büyük bir seferberlik içinde olduğunu, Bakanlık olarak kendilerinin dönüşler için her türlü desteği vereceklerini ifade etti. Ayrıca orman köylerinin kalkınması için bakanlığın kredi sağlamakta olduğunu belirten Çağan, Tunceli'ye bağlı Geyiksuyu köyüne şu ana kadar 50 milyar lira krediyle hane başına 15 süt koyunu ve bir koç verildiğini savundu.

4 Haziran günü, OHAL Bölge Valisi ile Ağrı, Bingöl, Bitlis, Hakkari, Muş, Siirt ve Van valilerinin ve bu illerin sanayici ve esnafının katıldığı bir toplantıda, zorunlu göç ve köye dönüş konusu ele alındı. Bitlis İl Jandarma Komutanlığı'nda yapılan toplantıya eski İçişleri Bakanı Sadettin Tantan başkanlık etti. Toplantının açılışında konuşan Devlet Bakanı Edip Safer Gaydalı, 2001 yılı içinde 16 bin kişinin köyüne geri dönmek için yetkililere başvurduğunu belirterek, şunları söyledi. "Bu bölgelerden batıya olan göçler nedeniyle İstanbul'da ve diğer büyük şehirlerimizde küçük küçük şehirler oluşturduk. Buraları şehirleştirmedik ama, büyük şehirleri köyleştirdik. Burayı tekrar ayağa kaldırırsak, sorunlar asgariye inecektir. Dönmek isteyenler arasında art niyetliler olacaktır. Gerçekten köylerine dönmek isteyenler var. Ama diğer tarafta, biz dönem devlet bize para versin tekrar büyük şehre göçelim diyenler var".

5.1. YERLEŞİME AÇILAN ALANLAR

5.1.1. Köy-Kent Projesi Kapsamında Yerleşime Açılan Köyler

1999 yılı sonlarında inşaatı tamamlanıp iskana açılan Van'ın Çatak ilçesine bağlı Konalga merkezi köyü, bir kaç ay boş kaldıktan sonra 2000 yılında koruculara tahsis edildi. Konalga Merkezi köyündeki konutların, korucu olmayan ve üzerinden bir yıl geçmeden, köylerine geri dönmek isteyen göç mağdurlarına fahiş fiyatlarla satılmaya çalışıldığı bildirildi.

2000 yılı içerisinde "Köye Dönüş Projesi" kapsamında Siirt'in Eruh ilçesinde yaptırılan Bayraklı Köy-Kenti'ne ise 2000 yılı Eylül ayından bu yana çoğunluğu korucu ve yakını olan 100'ü aşkın aile yerleştirildi. "

Köye Dönüş Projesi" kapsamında Şırnak ile merkez ilçe imar edilen ve Şırnak Valisi Hüseyin Başkaya'nın 106 ailenin yerleştirileceğini bildirdiği Başağaç Köy-Kenti'ne, açılışının üzerinden yaklaşık üç ay geçtikten sonra Ocak ayında çoğunluğu korucu olan 13 aile yerleştirildi. Vali Başkaya, Başağaç Köy-Kenti'ne yerleşen ailelerin projeden hoşnut olduğunu ileri sürdü.

Köy-Kent projesi kapsamında Tunceli'nin Ovacık ilçesinde yaptırılan 86 konut 20 Kasım günü düzenlenen bir törenle sahiplerine teslim edildi. Teslim töreninde konuşma yapan Tunceli Valisi Mustafa Erkal, "Amacımız yıllardır hem terörün vurduğu darbeler altında hem yoksullukla iç içe yaşayan köylülere yardımcı olmak" dedi.

Nisan ayı başlarında yerleşime açılan Köy-Kentler (Merkezi Köyler) ile ilgili bir açıklama yapan Göç-Der Başkanı Şefika Gürbüz "Köye Dönüş Projesi kapsamında inşa edilen köy-kentlerden; halihazırda yerleştirilmiş olan korucular dahil kimsenin memnun olmadığını ifade etti. Gürbüz şöyle konuştu: "20 yıl oturma zorunluluğu var. Köy-Kentlerdeki evlerin maliyeti köylülere ödettiler. Ödemeyince icra geliyor. Örneğin Konalga Köy-Kenti'nde oturan köylülere 4 milyar lira icra gelmiş. Bu köyde korucular oturuyor. Onlar bile memnun değil. Onlar da kendi köylerine dönmek istiyorlar. Van'da 50 köylü icra nedeniyle bize başvurdu. Sonra baskı ve tehditle başvurularını geri çektiler."

ANAP Diyarbakır Milletvekili Sebgetullah Seydaoğlu'nun bir soru önermesine 23 Kasım günü verilen yazılı yanıtta, Haziran 2000 ile Ekim 2001 tarihleri arasındaki 17 aylık dönemde 318 köy ve 144 mezraya 5373 haneden 30.224 kişinin köylerine geri döndüğü bildirildi. Yanıtta, "Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bulunan 25 ilden göç edilen köy sayısının 1.195, mezra sayısının ise 2.260" olduğu belirtildi.

İçişleri Bakanı Rüstü Kazım Yücelen'in imzasıyla verilen yanıtta, Köye Dönüş Projesi ile birlikte yapımı tamamlanmış/devam eden yerleşim birimlerinin son durumuna ilişkin şunlar kaydedildi:

"Köye geri dönüş için çeşitli program ve metoda dayalı çalışmalar yapılmaktadır.

a. Programlı olarak yapılan merkezi köylere dönüşler:

Bu çerçevede yapılan köye dönüşlerde altyapı hizmetleri Devlet tarafından yapılmakta, aynı zamanda konutların inşası da devletçe sağlanan ödenekle yapılmaktadır.

31 Ağustos 2001 tarihi itibarıyla Diyarbakır İslamköy'nde 50, Van konalga'da 383, Şırnak Kaymakamçeşme'de 68, Başağaç'ta 106, Siirt Dağdöşü'nde 70, Hakkari Üzümlü'de 125, İkiyaka'da 200, Bitlis Çalidüzü'nde 40 konut inşası devam etmektedir. Yani bölgede programlı geri dönüş kapsamında halen 11 yerleşim yerinde 769 konut yaptırılmış, 435 konutun ise inşaatı devam etmektedir.

b. 1993-1994-1995 yıllarında göç edenlerin, göçtükleri yerlerde rehabilitasyonu için il ve ilçe merkezlerine veya daha güvenli merkezi köylere 5853 konut yaptırılmıştır.

c. Asayiş ve ekonomik yönden dönülmesinde sakınca görülmeyen yerleşim birimlerine kendi isteği ile yapılan dönüşler.

Bu tip yerleşim yerlerinin altyapısı devletçe yapılmaktadır. Konut yapımı veya tamiri köylülere yapılmakta olup idare gerekli malzeme yardımıyla katkıda bulunmaktadır. [Kendi isteğiyle dönüş yapan ailelere] Valiler'ce yaklaşık 3 trilyon liralık malzeme yardımında ve yaşam desteğinde bulunulmuştur.

...

"Yıl içinde belli yerleşim yerlerinde geri dönüş izninin verilmesi" şeklinde bir uygulama yoktur.

2000 yılı içinde mülki makamlar, İl güvenlik Birimleri'nin görüşünü de alarak boşalmış yerleşim birimlerinden ekonomik, sosyal ve güvenlik açısından yerleşim birimi haline getirilmesinde sakınca görülmeyenleri tespit etmişlerdir... Yeniden oluşmasına izin verilmeyecek yerleşim yerleri ise, belirlenen Merkezi Köy ve Cazibe Merkezleri'ne yönlendirilmektedir. ..."

5.1.2. Geri Dönüşe İzin Verilen Köyler

TİHV'in derlediği bilgilere göre önceki yıllarda boşaltılan ve 2001 yılında resmi olarak yeniden yerleşime açılan köyler şunlar:

Nisan ayında Bitlis Valiliği tarafından yayınlanan genelgede, Bitlis sınırları içinde olan toplam 23 köye - Ortakapı (Şetek), Direktaş (Tito), Karınca (Qênêxder), Aşağı Ölek (Olek a xari), Yukarı Ölek (Olek a juri), Düzkaya (Sizor), Ünalı (Yako), Ilıca (Germav), Yarönü (Keremum), Oruçlu, Düzcealan (Çorsin), Kavunlu, Çallı (Pertuk), Aspincêr, Kapıkaya (Kurtıyan), Alatoprak (Sensar), Çaygeçit (Çeman a Beğdınan), Kaşıklı (Şêri), Dağören (Nomiş), Koçyiğit, Duyumlu, Köprücük (Ağisto), Yediveren (Kınasor) köylerine- geri dönüş izni verildi. Valilik tarafından yapılan açıklamada, 2000 yılında da 22 köy ve 22 mezraya geri dönüş izni verildiği hatırlatılarak, "Bitlis'te 83 köy ve 124 mezra boşaltılmış, 27.904 vatandaşımız başka illere gitmek zorunda kalmıştır" denildi.

Tunceli Valisi Mustafa Erkal, Mayıs ayının ilk haftasında yaptığı bir açıklamada, daha önce boşaltılan 29 köye kesin dönüş izni verdiklerini, 37

köy ile ilgili çalışmaların da sürdüğünü belirtti. Erkal, geçmiş yıllarda Tunceli'de 95 köy ve 72 mezranın tamamen boşaltıldığını; son zamanlarda bölgedeki "terör olaylarının" kontrol altına alınması nedeniyle köye dönüş uygulamasını hızlandırdıklarını; ancak, güvenlik nedeniyle bazı köylere dönüşlerle ilgili çekinceleri olduğunu kaydetti. Vali Erkal ayrıca, köylere geri dönecek insanlara evlerini onarmaları ve hayvancılık yapmaları için valilik olarak yardım etmeye hazır olduklarını; köylerin tekrar yerleşime açılmasıyla birlikte Tunceli'den göç etmek zorunda kalan çok sayıda ailenin geri döneceğini ve tersine göçün hızlanacağını ifade etti. Ancak, tüm girişimlere rağmen geri dönüşe izin verilen köylerin hangileri olduğuna ilişkin bir açıklama yapılmadı.

1992'de boşaltılan Diyarbakır'ın Kocaköy ilçesine bağlı Şaklat köyüne 80 ailenin Mayıs ayında geri döndüğü ve köylerinde temel geçim kaynakları olan hayvancılığa tekrar başladıkları bildirildi. 2000 yılında beş ailenin Kaymakamlığa yaptığı köye dönüş başvurusuna olumlu yanıt verilmesinin ardından diğer ailelerin de köylere döndükleri, köyün altyapı sorunlarının Kaymakamlık tarafından giderildiği, köylülerin ise herhangi bir baskıyla karşılaşmadıkları belirtildi.

Van Valisi Durmuş Koç, Ağustos ayı başında yaptığı açıklamada Çatak ve Gürpınar ilçelerine bağlı Sırmalı ve Beşbudak köylerinin iskana açıldığını bildirdi. Köylerde yol, su, elektrik, sağlık ve eğitim hizmetleri için gerekli altyapı çalışmalarının da tamamlandığını belirten Koç, ayrıca geri dönen köylülere toplam 600 koyun verildiğini, devlet yardımlarının ekonomik krizin bitmesiyle artacağını ileri sürdü. Alan Aşireti korucularının yaşadığı Sırmalı ve Beşbudak köyleri 1995 yılında "PKK'ye yardım edildiği gerekçesiyle" boşaltılmıştı. Beşbudak köyü ile aynı köye bağlı Karyağdı, Çizgili, Bağlıdere, Baltutan, Arkaç, Geçkalmaz ve Atabınen mezralarından 1995 yılında göç ettirilip Van'a yerleşen Alan aşiretine mensup 2, 500 kişilik 384 aile, yaz başında 'Köye Dönüş Projesi' kapsamında köylere geri döndüler. Ancak, kendilerine verilen destek sözlerinin yerine getirilmemesi sonucu ailelerin, Kızılay'ın dağıttığı 80 çadır ile kendi imkanlarıyla onardıkları ahırlara yerleştikleri bildirildi.

5.2. GERİ DÖNÜŞLERE YÖNELİK ENGELLEMELER

OHAL'in yürürlükte olduğu Diyarbakır, Şırnak, Hakkari ve Tunceli illeri ile mücavir alan kapsamındaki illere bağlı köylerin büyük bir bölümüne geri dönüş 2001 yılında da yasaklı kaldı. Bir çok yerde zorla göç ettirilenlerin ilgili mülki amirlere ve jandarmaya yaptığı geri dönüş başvuruları "güvenlik gerekçesiyle" reddedildi. Geri dönüş mülki amirler tarafından izin verilen az sayıda köye dönme girişimlerinin de büyük kısmı Jandarma tarafından

engellendi. Ancak geri dönüşlere resmi olarak izin verilmeksizin fiili olarak gerçekleştiği durumlar da yaşandı.

Köylere geri dönmek için resmi makamlara başvuran zorunlu göç mağdurlarına ilgili kaymakamlıklar tarafından zorla dilekçeler imzalatıldığı yönündeki haberler 2001 yılı boyunca gündeme geldi. Göç-Der Diyarbakır Şube Başkanı Avukat Serdar Talay, Temmuz ayında yaptığı açıklamada, göç mağdurlarına “Köyümü terör baskısı nedeniyle boşaltmış bulunmaktayım. Şu anda geri dönüş yapacağım köyümde terör baskısı olmadığından devletten herhangi bir maddi talepte bulunmadan köyüme geri dönmek istiyorum” şeklinde yazılı belgeler imzalatıldığını belirterek uygulamayı “Siyasi temizlik” olarak değerlendirdi. Köye geriye dönüş süreçlerinde hak ihlali yaşanmasını istemediklerini belirten Talay, göçün ve göç sonrasında insanların yaşamlarını sürdürmelerine dönük yaşanan her türlü hak ihlalinin temelinde Kürt sorununun olduğunu belirterek, “Ne insan haklarıyla ne de hukuk devletiyle bağdaşmayan bu durumun demokratik bir şekilde çözülmesi gerekir. Bu tür uygulamalar demokratik ülkelerde hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmaz. Bu nedenle hükümetin bu konuda yapılan hata ve yanlışlar konusunda açıklama yapması gerekir” diye konuştu. Geri dönüşlerde göç eden ailelerle görüşülerek, onların talepleri çerçevesinde dönüşlerin sağlanması gerektiğini ifade eden Talay, “insanların yaşamlarını cendere altına alacak şekilde yapılan köykentlerden de vazgeçilmesi gerektiğini” ifade etti. Köylerinden zorla göç ettirilmiş olan köylülerin birçok dayatmalara tabi tutularak belli şartlarla köylere dönebildiklerini belirten Talay, “bu uygulamalara son verilmesi, OHAL’in kaldırılması, köylere dönmek isteyen ailelerin üretim yapacakları alanların mayınlardan temizlenmesi ve göç mağdurlarının yaşamlarını sürdürebilmeleri için her türlü demokratik hak ve taleplerinin anayasal düzenlemelerle güvence altına alınması gerektiğini” söyledi.

1993 yılında zorla boşaltılan 450 haneli Diyarbakır’ın Kulp ilçesine bağlı Naderan (Alaca) köyünden göç ettirilene Kulp Kaymakamı İbrahim Akın tarafından, “köyünüze dönün” çağrısı yapıldı. Kaymakam Akın yaptığı çağrıda, Naderan köylülerinin, muhtar Vehbi Başer aracılığıyla köylere dönmek isteyenlerin kendisine başvurmalarını istedi. Ancak, yerel kaynaklar, yapılan duyurunun ardından, köylere dönme isteğiyle kaymakamlığa başvuran köylülere “Kendi imkanlarımla köyüme dönmek istiyorum” şeklinde bir tutanak imzalatıldığını bildirdiler. Daha önce de köylere geri dönen ailelere zorla, “köyümüz PKK tarafından yakıldı” şeklinde tutanaklar imzalatma iddiaları gündeme gelmişti.

Zorunlu göç davalarında AİHM tarafından da bir çok kez yargılanan ve cezaya çarptırılan Türkiye, bu tür

uygulamalarla, yaşanan zorunlu göç sürecinde devlet sorumluluğunu inkar etmeyi ve köylülerin göçten kaynaklanan maddi ve manevi zararlarını tazmin etme yükümlülüğünden kurtulmayı, ve geri dönüş esnasında yapılabilecek her türlü resmi yardımın önüne geçmeyi hedefliyor.

Naderan köylüleri arasından tutanağı imzalamayan birçok köylünün başvurusu kabul edilmediği bildirildi. Başvurusu kabul edilmeyen köylülerden Mehmet İlbey, göç ettirildikten sonra metropollerde sefalet içinde yaşadıklarını belirterek şöyle konuştu: “Köyümüz yakıldıktan sonra ‘yasak bölge ilan’ edildi. Ancak silahların durmasıyla birlikte Kaymakamlık tarafından çağrı yapıldı sevindik. Fakat ‘kendi imkanlarımızla dönmek istiyoruz’ belgesini imzalama şartı getirilince başvuru yapmaktan vazgeçtik” dedi. Köye geri dönüşte yapılacak yardımın önünün kesilmesi için böyle bir uygulama getirildiğini ileri süren İlbey, “Zaten mağdur olmuştuk. Yıkık evlerimiz onarılmalı ve köyde tarım ve hayvancılıkla geçinmemiz için bir miktar para ödenmeli” dedi.

Göç-Der eski Başkanı Mahmut Özgür, Ocak ayında yaptığı bir açıklamada “yıllardan beri köylerini görmeyen insanların köye döndüklerinde virane bir manzarayla karşılaştıklarını belirterek, bu insanların kendilerine yeniden bir düzen kurabilmek, evlerini onarabilmek, hayvan alabilmek için paraya ihtiyaçları bulunduğunu vurguladı. Özgür şöyle konuştu. “Evlerinden, topraklarından edilen bu insanların köylere dönüp kendilerine yeni bir düzen kurabilmeleri için zararlarına karşılık bir tazminat verilmesi lazım. Köylerin boşalması, Türkiye’yi her açıdan siyasi, ekonomik ve sosyal olarak derinden etkileyen bir sorun. Biraz derine inildiğinde kaçak et ve Buffalo yolsuzluklarıyla göç sorunu arasında bile bağlantı kurulabilir. Türkiye bu köyler boşalmadan önce dışarıya et ve canlı hayvan satarken şimdi ithal eden bir ülke konumuna geldi” dedi.

Göç ettirildikleri Siirt’in Oymaklı köyüne geri dönmek isteyen köylüler, 14 Aralık 2000 tarihinde geri dönüş koşullarını incelemek amacıyla Siirt Valisi Nuri Okutan ile birlikte köye gittiler. Göç mağdurları ile köyün kendi arazisi sınırları içerisinde inşa edilmesini isteyen muhtar Mahfuz Yılmaz arasında tartışma çıktı. Tartışma müdahale üzerine sona erdi ve köylüler Siirt’e döndü. Muhtar Yılmaz ve bir grup yakını aynı gün saat 15.00 sıralarında Siirt’e gelerek, köylülere taş ve sopalarla saldırdı. Saldırıda ağır yaralanan M. Ali Koçak hastaneye kaldırıldı. Adil Beştaş, Hurşit Beştaş, Kazım Beştaş, Ömer Kızgın, Nezir Beştaş ve Salih Beştaş adlı köylüler de gözaltına alındı.

Aralık ayı sonlarında göç ettikleri çevre il ve ilçelerden Batman’ın Kozluk ilçesine bağlı Gündüzlü (Zırnaçet) ve Kalkancık (Mezraxalke) köylere dönen yaklaşık 10 aile, 15 Ocak günü Kozluk Jandarma Taburu’na bağlı askerler tarafından tekrar köylerinden

çıkarıldı. Köylülerin Kozluk Jandarma Taburu'na geri dönüş için yaptıkları başvuru da kabul edilmedi. Boş olan Nawala Emero mezrasına yerleşen köylülerin buradan da çıkarılmak istendiği bildirildi.

Köylüler adına Tevfik Par ve Cemal Taş, geri dönüş için 17 Ocak 2001 tarihinde Kozluk Jandarma Taburu'na başvurdular. Tevfik Par ve Cemal Taş'ın askerler tarafından, "Bir daha sizi buralarda görmeyelim" şeklinde ölümle tehdit edildikleri bildirildi. Geri dönüş umutlarının kabusla dönüştüğünü belirten Tevfik Baz, daha önce Kozluk Kaymakamlığı ve Batman Valiliği'ne iki kez dilekçe verdiklerini söyledi. Dilekçelerine olumlu ya da olumsuz herhangi bir yanıt verilmediğini, bu yüzden de geri dönmek için Kozluk Jandarma Taburu'na başvurdıklarını anlatan Baz şöyle konuştu: "Yerleştiğimiz evler yıkılıyor. Burada geçinebileceğimiz hiçbir gelir kaynağımız yok. Bizim Zirnaqêt köyünde arazimiz, bağımız, bahçemiz var. Oraya gidersek hiçbir sorun yaşamayız. İzin almak için Kozluk Jandarma Taburu'na gittik. Ancak orada Alper adlı bir üsteğmen 'Sizi köyde görürsem ayaklarınızı kırarım' diyerek bizi tehdit etti." Aynı yetkilinin "Kalkancık'ta ekeceğiniz her şeyi yakarım" dediğini de belirten Baz, "Köylerimizin 'yasak bölge' olduğunu söylüyorlar" dedi. Konuyla ilgili açıklamada bulunan diğer köylüler ise, tek amaçlarının köylerine dönmek olduğunu ifade ettiler. Yetkililerden hiçbir yardım talebinde bulunmadıklarını aktaran köylüler, "Biz sadece köyümüze dönmek istiyoruz. Kimseden de bize yardım etmesini istemiyoruz. Bizi rahat bıraksınlar yeter. Biz köyümüzde geçiniriz" dediler.

17 Nisan 1992 tarihinde boşaltılan Mardin'in Savur ilçesine bağlı Taşlık köyüne Nisan ayı içerisinde geri dönmek isteyen köylüler, köylerine gittikten bir gün sonra Savur Jandarma Komutanlığı tarafından tehdit edilerek köyden çıkarıldılar. Yaklaşık üç-dört ay önce köye dönüş için yerel yetkililere başvuruda bulunan, ancak aldıkları olumsuz yanıtla rağmen köylerine dönen Taşlık köylülerine, "dönüş için izin almadıkları, üstelik dönenlerin sayıca az olmasının kendilerinin güvenliğinin sağlanmasını zorlaştırdığı" gerekçesi ileri sürülerek jandarma komutanlığı yetkilileri tarafından "bir gün içinde köyden çıkmazsanız olacaklardan siz sorumlusunuz," denildiği bildirildi.

Öte yandan, Hakkari'nin Çukurca ilçesine bağlı Ertoş beldesinden 1995'te zorla göç ettirildikten sonra Van Valiliği tarafından veterinerliğe ait ahırlara yerleştirilen ailelerin durumlarına ilişkin haberler Mayıs ayında gazetelere yansıdı. Ertoş'tan göç ettirildikten sonra 450 aile ile birlikte Van'a yerleşen, ancak sığınacak yer bulamadıkları için Valilik tarafından veterinerlik ahırlarına yerleştirilen 11 Ertoşlu aile, 1995 yılından bu yana ahırlarda yaşıyor. Dokuz odadan oluşan ahırlarda, 93 kişinin ikamet ettiği, ailelerin odaları hem yatakhane hem de yemekhane olarak kullandıkları, içme ve kullanım suyu vb. olanaklara

ancak çok kısıtlı oranlarda sahip oldukları; televizyon ve radyo gibi iletişim araçlarına ulaşımın ise söz konusu olmadığı, ailelere 1999 yılına kadar Valilik tarafından verilen kömür ve ekmeğe yardımının ise 17 Ağustos depreminden sonra kesildiği, ailelerin artık yiyecek ekmeğe bulmakta bile zorlandıkları belirtiliyor.

Diyarbakır'ın Kulp ilçesine bağlı Konuklu köyünden 1994 yılında göç ettirilen 20 kişilik Zümrüt ailesinin köylerine geri dönmek için valilikten izin almalarına rağmen, dönüşlerinin köyün bağlı bulunduğu Sivrice Jandarma Karakolu tarafından engellendiği bildirildi. Köy boşaltılmadan önce muhtarlık yapan Nesibullah Zümrüt'ün, 29 Aralık 1998 tarihinde köye geri dönmek için Diyarbakır Valiliği'ne yaptığı başvuru, Valiliğin "Yapılan araştırma neticesinde, köye dönmenizde sakınca bulunmadığı, Konuklu köyünün yerleşime açık olduğu, köyde ikamet eden vatandaşların olduğu tespit edilmiştir" şeklinde yanıtlandı. Nesibullah Zümrüt, bu izne dayanarak 2 Nisan günü köylerine gitmek istediklerini, ancak İlçe Jandarma Komutanlığı'nda görevli bir astsubay tarafından engellendiklerini ve tehdit edildiklerini bildirdi. 28 Temmuz günü Konuklu köyüne gittiklerini, köyde bir süre kaldıktan sonra ağabeyi Yusuf Zümrüt'le birlikte köy yakınındaki Sivrice Karakolu'na çağrıldıklarını belirten Nesibullah Zümrüt, buradaki komutanın kendilerini tehdit ettiğini anlattı. Bunun üzerine Diyarbakır'a döndüklerini ve 1 Ağustos günü Diyarbakır Vali Yardımcısı'ndan yeniden izin aldıklarını ifade eden Zümrüt, bu kez de Sivrice Karakolu'nda görevli Menaf adlı bir astsubay tarafından engellendiklerini, bu astsubayın kendilerine "Biz Valiyi tanımıyoruz. Biz ne dersek o olur. Bir daha gelirsiniz..." diye tehdit ettiğini söyledi. Nesibullah Zümrüt, karakol komutanı hakkında Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

1992 yılında boşaltılan Bitlis'in Mutki ilçesine bağlı Salasor (Alatoprak) köyüne sonbahar aylarında dönmek isteyen 9 nüfuslu Taşkın ailesi, köylerine yerleşmek için gerekli olan ihtiyaçlarını karşılayamadığı için açıkta kaldı. Aile adına bir açıklama yapan Ekrem Taşkın, evinin onarımı için Sosyal Yardımlaşma Vakfı'ndan 60 milyon yardım yapıldığını, bu parayla da evinin onarımını yapamadığını belirterek, şunları söyledi: "Şu anda resmen sokakta kaldık. Bu duruma 7 çocuğumla ne kadar dayanabilirim bilmiyorum. Yetkililer, çocuklarımı okula göndermemi istiyorlar. Onlara kalacak bir yer, yatacak bir yatak bile temin edemedim okula hangi parayla ve nasıl gönderirim. Şimdilik tek düşündüğüm, kışı geçirebileceğimiz bir ortama kavuşmak." Taşkın, kalacak bir yer bulamadığı takdirde eğer kabul ederlerse çocuklarının komşularında kalmasını sağlayacağını" da sözlerine ekledi.

11 Eylül günü İHD Diyarbakır Şubesi'ne başvuran Fadile Kartal adlı köylü, Bingöl'ün Genç ilçesi

Kaymakamı tarafından yapılan açıklamayla daha önce boşaltılmış olan Genç ilçesine bağlı Bulgurlu köyüne dönmek isteyenlere “köylerini PKK’nin yaktığına dair belge imzalamaları şartıyla izin verildiğini” bildirdi. Kartal, kendisinin de köyüne dönmek istediğini ancak kendi iradesi dışında yazılan bir formu imzalamak istemediği bildirildi.

Geri dönüşün önündeki önemli engellerden birisi de, boşaltılan köylere ait topraklara ve tarımsal alanlara korucular tarafından el konulması oldu. Göç-Der Başkanı Şefika Gürbüz, Ocak ayında yaptığı bir açıklamada köylere dönmek isteyen insanların karşılaştıkları baskıların başında OHAL’den kaynaklanan uygulamalar ve korucu baskılarının geldiğini belirtti. Gürbüz, açıklamasında “Köylerinden ayrılan birçok köylünün toprağı korucular tarafından zapt edilmiş durumda. Bu toprakları geri vermemek için toprak sahiplerinin köylere dönmelerine engel olmaya çalışıyorlar. Başbakan Ecevit tarafından gündeme getirilen Köy-Kent projesi beklentilere cevap vermedi. Buralara korucular yerleştirildi. Ancak tarım ve hayvancılık yapma imkanı olmadığı için insanlar, geçim sıkıntısı çekiyor” dedi.

Siirt’in Eruh ilçesine bağlı Buzıkri ve Hergule köyü korucuları arasında, boşaltılan köylerdeki arazilerin paylaşımı nedeniyle 19 Mart günü kavga çıktı. Eruh ilçe merkezinde yaşanan kavgada Hergule köyünden Abdurrahman Kaya, Sait Inan ve soyadı öğrenilemeyen Guri adlı 3 korucunun yaralandığı bildirildi. Olay üzerine Buzıkri köyü korucularından Mahfuz, Hacı, Sıdık ve Mustafa Aslan gözaltına alındı. Korucular, savcılıkta ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakıldılar. Daha sonra Buzıkri köyüne düzenlenen baskında, köy muhtarı Halil Beştaş ile Hacı Aslan Mahfus Aslan, Sıdık Aslan ve adı öğrenilemeyen bir korucunun silahlarına el konuldu.

Haziran ayında Muş’un Malazgirt ilçesine bağlı Nurettin köyü korucularının köylere geri dönmek isteyen köylülere saldırısı sonucu bir köylü yaralandı. Edinilen bilgiye göre, korucu olmayı kabul etmedikleri için 1994 yılında köylerinden ayrılan bir grup köylü, kaymakamlıktan aldıkları izinle 25 Haziran günü köylere geri dönmek istedi. Ancak köylüler, köy yakınlarında korucuların saldırısına uğradı. Bunun üzerine ilçeye geri dönmek zorunda kalan köylüler, Muş Valiliği ve Malazgirt Kaymakamlığı’na başvurarak, korucular hakkında işlem yapılmasını istediler.

Batman’ın Beşiri ilçesine bağlı Şimiz köyünden 1994 yılında can güvenlikleri olmadığı gerekçesiyle göç ederek Almanya’ya yerleşen Yezidi aileler, yaz aylarında köylere dönmek isteyince korucu baskısıyla karşılaştılar. Tapulu arazilerine korucuların zorla sahip çıktığını belirten köylüler, yetkililerden olaya müdahale etmelerini istediler.

Köylere geri dönmek ya da tarlalarını işlemek isteyen zorunlu göç mağdurlarının karşılaştıkları baskı ve tehditlere karşı nadiren de olsa hukuk yollarını kullandıkları görüldü.

1992 yılında koruculuk baskısı ve can güvenliği nedeniyle göç ettikleri Batman’ın Beşiri ilçesine bağlı Çéniri (Yolveren) köyüne yaz aylarında geri dönmek isteyen Yezidi aileler köylere yerleşen korucular tarafından ilk önce köye alınmadılar. Korucuların ev arazilerini geri vermemeye yanaşmaması üzerine aileler, köylerini tahliye ettirmek için Batman Asliye Ceza Mahkemesi’ne başvurular. Olayla ilgili yargı süreci devam ederken, korucular ve geri dönmek isteyen aileler arasında bir anlaşma sağlandı. Korucular Aralık ayının sonuna kadar köyü boşalttılar. Aralık ayının ortalarında sonuçlanan davada, mahkeme de köyün eski sahiplerinin lehine karar verdi.

Diyarbakır’ın Kırmetaş köyünden 1995 yılında göç etmek zorunda kalan Kadri Yaşa, kendisini tehdit ettikleri ve on binlerce ağacını keserek gasp ettikleri gerekçesiyle korucular hakkında Kocaköy Cumhuriyet Savcılığı’na suç duyurusunda bulundu.

Diyarbakır’ın Lice ilçesine bağlı Çıralı köylüleri, 1992 yılında köylerini yakarak kendilerini zorla göç ettirenler hakkında 7 Ağustos günü suç duyurusunda bulundular. Göç-Der yetkilileri Çıralı köyünden göç eden ailelerin büyük bir bölümünün bu yaz köylere geri döndüklerini belirttiler.

Köylerde kalan mallarının köy korucularınca gasp edilmesi karşısında hukuk yollarını kullanma çabalarının tehlikelerini ortaya koyan örnekler de yaşandı. Örneğin, 1993 yılında korucu olmayan köylülerin terk etmek zorunda bırakıldığı Şırnak İdil ilçesi Kırca köyünden Abdullah Örnek, Nurettin Ergün, Yusuf Bil, Mahsum Şişman ve Abdurrahman Üstün, mallarını gasbettikleri gerekçesiyle köy korucuları hakkında suç duyurusunda bulunmuştu.

Diyarbakır DGM Savcılığı, suç duyurusunda bulunan beş köylü hakkında “köy korucularından Yusuf Gürmen’in 24 Eylül 1993 tarihinde bu kişilerden birine ait tarlada mayına basarak yaralanması” nedeniyle 15 Kasım 2000 tarihinde dava açtı. İddianamede, “hadise tarihinden önce sanıkların yasadışı PKK örgüt zanlısı olarak bilindiği, müşteki ve yakınlarının Geçici Köy Korucusu (GKK) olması üzerine köylerini terk ederek Nusaybin ilçesine yerleşmiş oldukları, köyde kalanlara bu nedenle husumet besledikleri, GKK olan mağdur ve yakınlarına karşı PKK örgüt mensupları ile işbirliği içinde örgütten temin ettikleri mayınları mağdura ait tarla içine yerleştirdikleri ve tarlasını dolayan mağdur Yusuf Gürmen’in bu mayınlardan birine basması sonucu yaralandığı, sanıklarla ve köye sonradan yerleşen ve GKK olan kişilerle husumet içinde olan sanıkların bu nedenle İdil Adliyesinde buldukları

sırada Arafat Alptekin, Behçet Kısa ve Fikret Korkut'un köyü terketmelerini sağlamak amacıyla tehdit olarak 'Yusuf Gürmen'i nasıl sakat ettiyse, senin de başına aynı şey gelebilir' şeklinde beyanda buldukları tanıklar Arafat Alptekin, Behçet Kısa ve Fikret Korkut'un beyanları ile anlaşılmalıdır" denildi.

İddianamenin hazırlanmasında, Savcılığın yalnızca sanıklarla mal anlaşmazlığı olan köy korucularının tanıklığına başvurduğu ancak olayın bir arazi davasından kaynaklanabileceği olasılığının araştırılmadığı görüldü. Ayrıca, olayın 1993 yılında, sanıkların köyü terketmek zorunda kaldıkları tarihin ardından gerçekleşmesine karşın, olayla ilgili davanın neden 2000 yılında açıldığına ilişkin herhangi bir gerekçe gösterilmedi. Savcılık, mağdurun yaralanmasına neden olan mayının PKK tarafından döşenip döşenmediği konusunda da delil göstermedi. Sanıklar hakkında, "PKK üyesi olmak, örgüt adına mayın döşemek, yaralamaya sebebiyet vermek (TCY 125)" suçlamasıyla ölüm cezası istendi. (Bkz. Kişi Güvenliği)

Zorunlu göç mağdurlarının Türkiye'de hukuk yollarını etkin bir şekilde kullanamaması, bu konudaki davaların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) götürülmesine yol açtı. Örneğin, Silvan'a bağlı Dolapdere köyü ve mezralarından 1994 yılında göç ettirilen ve tarlalarını ekemediklerinden yakınan 24 köylü, zararlarının karşılanması için AİHM'e başvurdu. Abdulrezzak ve Seyithan Yavuz, İhsan ve İlhan Yavaş, Hüseyin ve Ferzende Deniz, Hasan Nergiz ile İsmail, Abdulhadi, Abdurrahim, Nizamettin ve Nezir Aykanat, Ahmet Biçer, Kasım Kur, Hanifi, Hamduselam, Mukaddes, Sakine, Nesime, Aygül, Siracettin, Saliha ve Mustafa Bal adına avukatları Mahmut Vefa tarafından sunulan başvuru dilekçesinde, başvuru sahiplerinin köylerinde çiftçilik yaptıkları; Şubat 2001'deki parasal değerle yıllık ortalama 12-13 milyar lira kazanç sağladıkları ifade edildi. Avukat Vefa, 1994 yılı Mayıs ayında köylerinin yakılması nedeniyle müvekkillerinin göç etmek zorunda kaldığını, Silvan'da sivil ve askeri yetkililere dilekçeler vererek zararlarının karşılanması, köye dönüşlerinin sağlanması ve ihmali bulunan güvenlik görevlilerinin yargılanması için şikâyetle bulunduğunu anlattı. Avukat Vefa, başvuru sahiplerinin hak arama çabalarından hiçbir sonuç alamadıklarını, dolayısıyla da iç hukuk yollarının tükenmiş olduğunu belirtti.

Dolapdere köyünün, toprak sahiplerine danışılmaksızın, Kaymakam ve İlçe Jandarma Komutanı tarafından yaz aylarında Muş Ovası'ndan gelen göçerlere 3 buçuk milyar lira karşılığı kiralandığı bildirildi.

5.3. BOŞALAN KÖYLER

TİHV'in derlediği bilgilere göre 2001 yılında 2 köy tamamen boşaltıldı. 1999 yılından sonra yavaşlayan köy boşaltma ve zorla göç ettirme olgusu Şırnak,

Hakkari ve Van illerine bağlı bazı köylerin boşaltılma tehdidiyle karşılaşmasının ardından yeniden Türkiye gündemine girdi.

12 Nisan günü Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı Darakol, Hezmaz, Herqıl ve Heraq köylerine Lice Karakol komutanlığı'na bağlı askerlerce düzenlenen baskında köylülerin PKK aleyhinde yürüyüş yapmadıkları takdirde göç ettirilmekle tehdit edildikleri bildirildi.

Hakkari'nin Yüksekova ilçesine bağlı Sırangel (Tokağaç), Memişte (İkizli), Sêgizan (Cevizli) ve Glort (Bostaniçi) köylerinin 3 Ağustos günü askerler tarafından basıldığı ve köylülerin göç etmeye zorlandığı bildirildi. Hakkari İl Genel Meclis Üyesi Abidin Eniş, boşaltılması istenen 4 köyün muhtarıyla birlikte Alay Komutanı ile görüşmeye çalıştıklarını ancak bunun gerçekleşmediğini söyledi. Köylüler baskılara karşı Yüksekova Kaymakamlığı'na başvurarak, köylerinin boşaltılması girişimlerinden vazgeçilmesini istediler.

Beytüşşebap Olayı

14 Temmuz günü Şırnak'ın Beytüşşebap ilçesine bağlı Germav (İlıcak) köyü yakınlarında mayına basan bir askerin ölümü, ikisinin de yaralanmasının ardından Germav (İlıcak) köyü ile civarda bulunan Ortalı, Dağaltı ve Aşat köyleri yoğun baskılara maruz kaldı. Askeri yetkililerin mayın patlamasından köylülerin sorumlu tutmaları üzerine dört köye de baskın düzenledi ve toplam 32 kişi gözaltına alındı. 10 gün boyunca gözaltında tutulan köylülerden 28'i "PKK'ye yardım ve yataklık" ettikleri iddiasıyla tutuklandılar. Tutuklanan köylülerin hepsinin Gevdan aşireti korucuları olduğu olduğu ve gözaltında işkenceye maruz kaldıkları bildirildi. Tutuklanan köylülerden adları öğrenilenler şunlar: Cafer Aslan (78), Kerim Acar (66), İsa Abi (61), Yakup Ceylan (55), Fahri Ceylan (30), Şeyhmus Abi (25), İsa Abi (30), Yasin Abi (23), Hadi Abi (30), Keser Acar (49), Hamit Acar (78), Orhan Abi (23), Kemal Acar (25) ve Şemsettin Abi, Turan Aslan, Bahattin Aslan, Mirza Aşan, ve Hekim Aslan.

Köylere yönelik baskı, Ulucak köyünden 28 Temmuz günü kaçan Kasım Aslan adlı kişinin İHD Diyarbakır Şubesi'ne başvurusuyla ortaya çıktı. Aslan başvurusunda, "Ortalı ve Aşat köylerinin boşaltıldığını, Dağaltı, İlıcak ve Hisarkapı köylerinin ise abluka altına alındığını, bu köylerde gıda ambargosu uygulandığını, köylülerin açlık tehlikesiyle yüzyüze olduklarını" bildirdi. Aslan, "zorla göç ettirilen 250 kadar köylünün Beytüşşebap yakınlarındaki boş bir arazide çadırlarda yaşadığını, olaylar sırasında toplam yetmiş kadar korucunun da silahının alındığını" ifade etti.

Bunun üzerine İHD Van Şubesi Başkanı Abdulvahap Ertan, Mazlum-Der Van Şube Başkanı Abdulbasit Bildirici ile Tutuklu Yakınları Derneği Van Şube

Başkanı Şirin Aslan'dan oluşan bir heyet Beytüşşebap'a giderek göçettirilen köylüler ile tutuklanan Turan Aslan, Bahattin Aslan, Cafer Aslan, Kerim Acar, Mirza Aşan, Yakup Aşan ve Hekim Aslan adlı korucularla görüştü.

Heyet üyelerinin hazırladıkları raporda, gözaltına alınan köylülerin dövüldüğü, askıya alındığı, tazyikli su, copla tecavüz ve dışkı yedirme türü işkencelere maruz kaldıkları, köylerine gıda ambargosu uygulandığı ve ailelerinin büyük bir baskıyla yüzyüze olduğu belirtildi. Raporda ayrıca mayın patlaması olayına da yer verilerek, patlamanın meydana geldiği yerin köylerden 30-40 kilometre uzakta olduğu, yakın zamana kadar askeri birliğin kullandığı bu araziye, askerlerin varlığı ve arazinin yapısı nedeniyle köylülerin kolayca gidemedikleri ifade edildi.

31 Temmuz günü İHD Diyarbakır Şubesi'nde düzenlenen basın toplantısında, Beytüşşebap köylerinin maruz kaldığı uygulamalarla ilgili bir rapor açıklandı. Toplantıda, ayrıca, TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun konu hakkında bir inceleme başlatması istendi. Rapor, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Olağanüstü Hal (OHAL) Bölge Valiliği, Şırnak Valiliği ve Beytüşşebap Kaymakamlığına gönderildi.

5 Ağustos günü Şırnak Valisi'nin gıda ambargosu uygulandığına dair haberleri yalanlamak amacıyla Hisarkapı köyüne düzenlediği ziyaret sırasında

köylülerin uygulamanın doğru olduğu yönünde açıklama yapmaları üzerine köye tekrar baskın düzenlendi. Baskın sırasında askerlerin köylülere hakaret ettiği ve kaba muamelede bulunduğu, 35 kişilik Temel ailesinin 24 saat içinde köyden zorla göç ettirildiği öğrenildi.

8 Ağustos günü İHD, Mazlum-Der, TMMOB, TİHV, TTB, Göç-Der ve Diyarbakır Demokrasi Platformu temsilcilerinden oluşan ikinci bir insan hakları heyeti bölgeye giderek iki gün süreyle köy boşaltmaları ve gıda ambargosu ile ilgili incelemelerde bulundu. Heyet izlenimlerini 10 Ağustos günü İHD Diyarbakır Şubesi'nde yapılan ortak bir basın açıklamasıyla kamuoyuna duyurdu.

Yedinci Gündem gazetesinin 11 Ağustos günü yayınlanan sayısında yer verilen 6 Temmuz tarihli bir belge gıda ambargosu uygulamasını kanıtladı. Belgede, Beytüşşebap Kaymakamı tarafından onaylanan gıda miktarlarının bir kısmının bir astsubay tarafından yarıya indirildiği bir kısmının ise tamamen yasaklandığı görüldü. Yerel kaynaklar, Dağaltı ve İlicak köylerine yiyecek götürülmesi için askerlerin daha önce verdikleri izin belgesinin artık verilmediğini ve köylülerin açlık sınırında olduğunu; eskiden kalan sınırlı miktardaki yiyeceklerle idare ettiklerini, askerlerin bu iki köyü de boşaltmak istediğini, kaymakam ve savcının ise buna karşı çıktığını, ancak gıda ambargosu konusunda sessiz kaldıklarını ifade ettiler.

10.08.2001, Diyarbakır

ORTAK BASIN AÇIKLAMASI

- İnsan Hakları Heyeti'nin Şırnak / Beytüşşebap'taki Göç ve Gıda Ambargosu'na İlişkin Araştırma ve İncelemesi- Değerli Basın Mensupları,

Şırnak ili Beytüşşebap ilçesine bağlı Aşat (15 hane) ve Ortaklı (30 Hane) köylerinin 20 Temmuz 2001 günü boşaltılması, aynı ilçeye bağlı İlicak (70-80 hane), Dağaltı (40-50 hane), Hisarkapı (12 hane) Köylerine gıda ambargosunun uygulanması, köye giriş ve çıkışların yasaklanması, söz konusu köylerin boşaltılma tehdidi ile karşı karşıya olmasıyla, işkence konulu başvuru ve iddiaları araştırmak üzere ; İHD Genel Başkan Yardımcısı Av. Osman BAYDEMİR, Mazlum-Der Genel Başkan Yardımcısı Av. Şeyhmus ÜLEK, TMMOB MYK Üyesi, Celal BEŞİKTEPE, İHD MYK üyesi İsmail BOYRAZ, TİHV adına Feray SALMAN, İHD Bölge Temsilcisi M. Hanefi İŞİK, TTB adına Dr. Kamuran YILDIRIM, Göç-Der adına Av. Zülfü DEMİR Diyarbakır Demokrasi Platformu Sekreteriyasından Arif AKKAYA, Yakup KESKİN, Bahri KARHAN'dan oluşan İnsan Hakları Heyeti 08.08 2001 tarihinde başlayan ve iki gün süren araştırma ve incelemelerini tamamlamıştır.

İnsan Hakları Heyeti'nin araştırma ve incelemelerine ilişkin hazırlamakta olduğu detaylı rapor, en kısa zamanda kamuoyuna duyurulacaktır. İnsan Hakları Heyeti, yaşanan dramı ve bu dramın sürüyor olmasını dikkate alarak sorunla ,ilgili bazı tespitlerini kamuoyuna ve yetkililerin dikkatine öncelikle sunma zorunluluğunu duymuştur.

İnsan Hakları Heyeti'nin incelemeleri sırasında tanık olduğu manzara tüyler ürperticidir. Boşaltılan Aşat ve Ortaklı köyü yerleşimcileri Beytüşşebap ilçesi kenarında çadırlara yerleşmişlerdir. Toplan 80 çadırdan oluşan göçzedelerin 600- 700 kişilik nüfusunun çoğunluğu çocuk , kadın ve yaşlılardan oluşmaktadır. Bu insanların tamamı yokluk, yoksunluk ve kaygı verici bir belirsizlik içerisinde yaşamaktadırlar.Görüştüğümüz göçzedelerin tamamı derin bir korku ve travmayı en üst düzeyde yaşamaktadırlar. Tarım, arıcılık ve hayvancılıkla geçimlerini sağlayan göçzedeler, göçün yaşandığı 20 Temmuz 2001 gününden bu güne yaklaşık 600 küçükbaş hayvanlarının telef olması, köylerinde bıraktıkları arılarına gerekli bakımın yapılamaması nedeniyle yok olması, bağ ve bahçelerine bakım yapma olanaklarının ortadan kaldırılması nedeniyle tüm ekonomik kaynaklarını yitirmişlerdir. Halkın, üretim damarları kesilmiş durumdadır.

İnsan Hakları Heyeti, göç ettikleri günden bu yana hiçbir sağlık hizmeti görmeyen ve son derece sağlıksız bir ortamda yaşamlarını sürdürmeye çalışan göçzedelerin çadır kent yerleşimcilerinin, salgın hastalıklar dahil çok ciddi sağlık sorunları tehdidi ile kaşı karşıya olduklarını gözlemiş ve bundan duyduğu kaygıya dikkat çekmektedir.

İlicak, Dağaltı ve Hisarkapı köylerine uygulandığı söylenen gıda ambargosuyla ilgili incelemelerini İlicak köyünde sürdüren Heyetimiz, İlicak sakinlerinin yaşamlarına dair korku ve kaygı olduklarını tanıklık etmiştir. Gıda ambargosu uygulamasının köy yolu üzerindeki "kontrol noktası yapısı ve barikatlarını" bizzat gören Heyetimize, yerleşimciler, heyetin geleceği

haberinden dolayı sadece o gün için kontrol noktasında görevli askerler ve korucuların çekildiğini belirtmişlerdir. Ilıcak köyü yerleşimcileri son günlerde gıda ambargosunun biraz yumuşadığını, almak istedikleri gıda maddesinin listesinin İlçe Jandarma Komutanlığına verildikten sonra listede onaylanan ve nüfus sayısına göre de miktarı belirlenen yiyecek maddelerini alabildiklerini belirtmektedirler.

İnsan Hakları Heyeti üyelerinin gerek çadır kentte yaşayan, boşaltılan köy yerleşimcileri ile gıda ambargosu uygulanan köy yerleşimcileri ile yaptıkları görüşmelerde, heyetle konuşan tüm şahıslar “ Temmuz ayı içerisinde kırsal kesimlerde sürdürülen operasyonlar sırasında bazı askerlerin yaşamlarını yitmesine ve yaralanmalarına sebep olan mayın patlaması ile kendi köylerinin ilgisinin olmadığını, mayının çok önceden yerleştirilmiş olabileceğini, olay yerinin kimi köylerinden 20-25, kimi köylerinden ise 40 km. uzakta olduğunu” ifade etmişlerdir. Olay sonrası gözaltına alınan ve büyük kısmı tutuklanan yakınlarına çok ağır işkenceler yapıldığını, sürekli tehdit edildiklerini, korucu silahlarına el konulduğunu anlatmışlardır. Mayın patlaması olayı ile ilgili olarak tutuklanan Cafer ASLAN’ın olaydan bir ay önce askerlikten terhis olup köye geldiği yakınları tarafından heyetimize aktarılmıştır.

Heyet, inceleme bölgesine gidinceye kadar rutin OHAL uygulamaları dışında başka bir basınçla karşılaşmamıştır. Ancak mağdurlarla görüşme esnasında köylüler üzerinde psikolojik baskı oluşturulduğu, sivil giyimli güvenlik personelinin konuşanları ve konuşulanları tespit etmeye çalıştığı, bundan dolayı da tüm mağdurların konuşmaktan kaçındıkları heyetimiz tarafından gözlemlenmiştir. Heyete “köyümüzü kendi isteğimizle terk ettik” beyanında bulunan Muhtara orada bulunan kadınlar muhtarın doğru söylemediğini, baskı altında olduğunu, bu şekilde beyanda bulunmaya zorlandığını, bu nedenle muhtarın yadırganmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun üzerine muhtara, “niye doğruyu söylemekten çekiniyorsun” diyerek, Heyete tanıklığını anlatan Rasim AŞAN, yaklaşık 40 dakika sonra çok ciddi şekilde tehdit edildiğini, Heyetimizin ayrılması sonrası can güvenliğinden endişe duyduğunu belirterek heyetle birlikte Beytüşşebap’tan çıkmak istediğini iletmıştır. Heyetimiz, bu insani talep üzerine oluşan korku ve baskı ortamını da dikkate alarak Rasim AŞAN’ı güvenlik personelinin gözleri önünde araçlarına almış ve bölgeden ayrılmıştır.

Heyete, Şırnak’a gittiği gibi dönüşünde de güvenlik personeli refakat etmiştir. Şırnak girişinde jandarma kontrol noktasında durdurulan Heyet, tehdit edilerek yapmış olduğu tespitlerin bilgi, belge ve notları ile basın mensuplarına ait mağdur anlatımlarını ve görüntülerini içeren video kasetlerine ve fotoğraf filmlerine hukuka aykırı bir şekilde el konulmuştur. Heyet üyelerinin Cumhuriyet Savcılığı ve diğer resmi yetkilerle telefon görüşmeleri engellenerek fiili bir gözaltı uygulamasına maruz bırakılmıştır. Heyete tanıklık eden ve can güvenliği nedeniyle Heyetimizin aracında bulunan 18 yaşındaki Rasim Aşan, kimliğinin sahte olabileceği gerekçesiyle gözaltına alınmıştır. .

Heyetimiz, Rasim Aşan’ın işlemleri sonuçlanmayıncaya kadar Şırnak’tan ayrılmama kararını resmi yetkililere iletmıştır. 9 Ağustos 2001 saat 14.00’de Şırnak Cumhuriyet Savcılığı’ na getirilen Rasim Aşan, ağır işkence gördüğünü Heyet ve Heyet üyeleri hakkında gerçeğe aykırı beyanda bulunmaya zorlandığını, bunu reddedince de kendisine önceden hazırlanan bir ifade tutanağının zorla imzalatıldığını beyan etmiştir. Cumhuriyet Savcılığında işkence gördüğünü söylemesine ve bu hususta doktor raporu bulunmasına rağmen TCK 159.maddeden tutuklamaya sevk edilmiş ve tutuklanmıştır. Heyetimizin tüm üyeleri bir hukuk skandalına tanık olmuşlardır.

Rasim Aşan’a kollukta imzalatılan beyanlar üzerine İHD Genel Başkan Yardımcısı Av. Osman Baydemir, sanık sıfatıyla suça azmettirme iddiası ile Cumhuriyet Savcısı tarafından ifadesi alınmış ve serbest bırakılmıştır. Bunun üzerine bu kez Şırnak Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi’nce GBT’de arama kaydı olduğu gerekçesiyle gözaltına alınmış, yaklaşık üç saat süreyle TEM sorgu odasında gözaltında tutulduktan sonra kayıt hatası olduğu açıklaması yapılarak serbest bırakılmıştır.

İnsan Hakları Heyeti, çalışmalarına başlamadan önce amacını ve randevu taleplerini ilgili tüm yetkililere iletmesine rağmen, Şırnak Valisi ve İnsan Hakları İl Koordinasyon Kurulu’ndan sorumlu Vali Yardımcısı, çeşitli gerekçelerle Heyetimizin görüşme talebini reddetmiştir. Ayrıca, Beytüşşebap Kaymakam Vekili ve aynı zamanda İlçe Jandarma Komutanı mezrada olduğu gerekçesiyle Heyetimizle görüşmemiştir. Görüşme yapabildiğimiz Beytüşşebap Belediye Başkanı ise tabiri caizse “görmedim, duymadım, bilmiyorum” şeklinde beyanda bulunarak nasıl bir baskı altında olduğunu göstergesi olan ruh halini yansıtmıştır.

İnsan Hakları Heyetinin, köy boşaltma ve gıda ambargosu uygulamalarının gerçek olduğunu gözlemlemiş, gözaltına alınanların işkence gördüklerine ilişkin anlatımlara tanıklık etmiştir. Gerek köy boşalt ma, gerekse gıda ambargosunun mağduru olan bütün köy sakinleri büyük bir insanlık dramı yaşamaktadırlar. Bu uygulamaların sorumluları korunduğu ve gizlendiği müddetçe orada yaşayan bütün yurttaşlarımız ciddi bir risk altındadırlar. Heyetimizin hazırlamakta olduğu geniş kapsamlı rapor, görsel materyallerle birlikte kamuoyuna ve ilgililere duyurulacaktır.

Heyetimizin tanık olduğu insanlık dışı bu uygulamalar derhal durdurulmalıdır. Hükümeti, insan haklarının evrensel değerlerine ve hukuka aykırı bu çağdışı uygulamalara son vermeye davet ediyoruz. Halkın mağduriyeti giderilinceye kadar olayın sürekli takipçisi olacağımızın bilinmesini istiyoruz. Basını, kamuoyunu ve duyarlı tüm çevreleri de bu uygulama ve insanlık dramı karşısında duyarlı olmaya çağırıyoruz.

Av. Osman Baydemir (İHD Genel Bşk. Yardımcısı)

Av. Şeyhmus Ülek (Mazlum-Der Gen.Bşk. Yardımcısı)

Celal Beşiktepe (TMMOB MYK üyesi)

Dr. Kamuran Yıldırım (TTB GYK üyesi)

M.Hanefi Işık (İHD Bölge Temsilcisi)

İsmail Boyraz (İHD MYK üyesi)

Feray Salman (TİHV adına)

Av. Zülfü Demir (Göç- Der YK üyesi)

Zülküf Karatekin (Diyarbakır Demokrasi Platformu Sekreteryası-İMO)

Bahri Karhan (Diyarbakır Demokrasi Platformu Sekreteryası-TMMOB)

Arif Akkaya (Diyarbakır Demokrasi Platformu Sekreteryası-işçi sendikaları adına)

Yakup Keskin (Diyarbakır Demokrasi Platformu Sekreteryası-KESK)

5.4. KÖY KENT PROJESİ

Başbakan Bülent Ecevit 2001 yılında Köy-Kent ya da Merkezi Köy projesinin vaat ettiği olanaklar konusunda birbiri ardına iyimser açıklamalar yaptı ve yetkililerin köye dönüşü desteklemek için kaynak aktarımı, ve kredi tahsisi dahil her türlü yardımı üstlendiğini belirtti. Zorla göç ettirilenler tarafından benimsenmeyen bu projeler yıl içinde çeşitli sivil toplum kuruluşları, uzmanlar ve parlamento üyeleri tarafından yöneltilen yoğun eleştirilere maruz kaldı.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Prof. Dr. Güröl Ergin, Ocak ayında yaptığı bir konuşmada, "Köy Kent Projesi"nin kendi mantığı içinde bile başarı şansı olmadığını belirterek, "köye dönüş için kırsal kalkınmanın şart olduğunu ve dönüşün de gönüllülük temelinde olması gerektiğini" vurguladı. Bu çerçevede "OHAL uygulamasına son verilmesini ve arazilerin mayınlardan temizlenmesini" isteyen Ergin, "dönüş için her aileye en az 18 milyar kamu yardımı yapılması gerektiğini" belirtti. Ergin, projelerin yeterince tartışılmadan uygulandığını belirterek, "Son derece yüksek kamu kaynakları, verilen emirlerle acele hazırlanmış ve yeterli nitelikte olmayan projelere aktarılmaktadır" dedi. Proje uygulamasını değerlendiren Ergin, "Köy-Kent Projesi"ni savunan ve uygulamaya çalışanların bile "projeyi ciddiye almadığı" kanısını ifade etti. Ergin, "Böylesine bir projenin, alan araştırması da dahil olmak üzere yaklaşık 9 haftada hazırlanmış olması, projenin niteliğine yönelik haklı endişeleri gündeme getirmektedir. Projenin başarılı olma şansı yoktur" dedi.

Göç-Der Başkanı Şefika Gürbüz Nisan ayında yaptığı açıklamada "Köy-Kent projesinin kendinden bekleneni vermeyeceğini, gerçekten köylere dönüş isteniyorsa, OHAL ve koruculuğun kaldırılması, tüm göç mağdurlarının zarar ziyanlarının tazmin edilmesi gerektiğini" belirtti.

Atatürk Üniversitesi Coğrafya Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Hayati Doğanay, Haziran ayında yaptığı açıklamada siyasilerin çeşitli dönemlerde ortaya attıkları projelerle oy toplamaya çalıştıklarına dikkat çekerek, Ecevit'in anlattığı projenin her 10-15 köye bir merkez köy-kent öngördüğünü, ancak buna göre yaklaşık 3 bin 700 köy-kent kurulması gerektiğini ve bunun ancak ütopyik olarak değerlendirilebileceğini söyledi.

Haziran ayında Göç-Der'in düzenlediği "Göç Haftası" etkinlikleri kapsamında düzenlenen "Göç Sorunu ve Çözümü" konulu panelde konuşan TBMM Göç Komisyonu Başkanı Haşim Haşimi, Komisyon tarafından hazırlanan rapora göre, bölgede yaşanan göçlerin temel sebeplerini şöyle sıraladı: "OHAL, koruculuk, özel tim, faili meçhul olaylar, can güvenliğinin olmaması, baskı ve şiddet, hayvancılığın ve tarımın ortadan kaldırılması sonucu ekonomik sorunların zorlaması."

Köylerin onarılması için devlet bütçesinden sadece 3 trilyon liralık bir kaynak ayrıldığına da dikkat çeken Haşimi, 3 trilyon parayla sadece 4 mezra yapılabileceğini söyledi. Köy-Kent projesini "insanları bekleme odasına almak" olarak değerlendiren Haşimi, köylerinden zorla göç ettirilen insanlara tazminat ödenmesi gerektiğini vurguladı.

TBMM Soru Önergesi: Saadet Partisi (SP) Genel Başkan Yardımcısı ve TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Üyesi Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu'nun 9 Haziran günü Başbakan Bülent Ecevit'e verdiği "Köye Dönüş Projesi"ne ilişkin soru önergesi, 5 Temmuz günü Devlet Bakanı Mustafa Yılmaz tarafından yazılı olarak yanıtlandı.

Mehmet Bekaroğlu söz konusu soru önergesinde Bülent Ecevit'e şu soruları yöneltmişti:

1) "Köye Dönüş Projesi"nde son durum nedir? Bugüne kadar boşaltılan kaç köye dönüş izni verildi? Bu proje çerçevesinde köylere dönen aile sayısı illere göre nedir?

2) Köye dönüş konusunda valiliklerin izin vermesine rağmen bölgedeki güvenlik kuvvetlerinin zorluk çıkardığı doğru mudur? Valilik ile güvenlik kuvvetleri arasındaki bu çelişkinin nedeni nedir? Bu iddialarla ilgili olarak herhangi bir araştırma ve soruşturma yapılmış mıdır? Yapılmış ise sonuçları ne olmuştur?

3) Yetkililerin; "Doğu ve Güney Doğu'da güvenliği sağlandığı herhangi bir sorun olmadığı" açıklamaları doğru ise; bu bölgenin kalınması ve vatandaşların köylere dönmelerinin sağlanması için daha kapsamlı çalışmaların yapılması gerekmiyor mu? Örneğin, geriye dönüşün yasal bir çerçeveye oturtulması mümkün değil midir?

4) Köy korucularının, köylere dönen ve dönmek isteyen vatandaşlarımızı dövdükleri, öldürmekle tehdit ettikleri, mal ve hayvanlarını gasp ettikleri, evlerini yaktıkları iddiaları doğru mudur? Bu konuda vatandaşlarımızdan kaymakamlıklara, valiliklere, güvenlik kuvvetlerine veya savcılıklara yapılmış herhangi bir şikayet veya suç duyurusu yapılmış mıdır? Yapılmış ise sonuçları ne olmuştur?

5) Şu an köylere dönmek isteyen vatandaşlarımıza hangi kolaylıklar sağlanmakta, ne tür yardımlar yapılmaktadır? Bu yardımlar hangi esas ve usullere göre yapılmaktadır?

6) Köye geri dönüş projesi hangi illeri kapsamaktadır? Hangi köyün dönüşü hazır olduğunu kim, hangi kriterlere göre belirlemektedir? Bu belirlemelerde önyargıların ve kayırmaların önüne nasıl geçilecektir?

7) Geri dönüş öncesi, boşaltılan tüm köyler ve bunların çevreleri mayınlardan temizlenmiş midir? Temizlenmemiş ise mayınların temizlenmesi konusunda bir plan ve proje yapılmış mıdır?

Soru önergesine verilen yanıtta, köye dönüşlerin halen

27 Ocak 1998 tarihli Başbakanlık Genelgesi ile belirlenen şu esaslar doğrultusunda yapılmakta olduğu kaydedildi:

- * Geri dönüş isteğe bağlı olacaktır.
- * Yerleşim yerlerinin toplulaştırılması prensibine uygun hareket edilecek köy altı yerleşim yerlerinin iskana açılmasına izin verilmeyecektir.
- * İskana açılacak yerleşim birimlerinin seçiminde ek güvenlik önlemi gerekmeyenlere öncelik verilecektir.
- * Yeniden iskana açılacak yerleşim birimleri güvenlik veya başka nedenlerden dolayı göçe açık bulunmayacaktır.
- * Ek güvenlik önlemleri ile iskana açılacak yerleşim birimlerinde bu birimlerin açıkta olan sakinlerine öncelik verilecektir.
- * Bütün bu çalışmalar sırasında ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma çabalarına devam edilecektir.
- * Köylerini terk eden vatandaşlara kent merkezinde, konut ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik "Kendi Evini Yapana Yardım" dahil her türlü destek sağlanacaktır.

Mustafa Yılmaz yaptığı yazılı açıklamada 1998 yılında yayınlanan Başbakanlık Genelgesi ile esasları belirtilen köye dönüş projesinde "Kendi Evini Yapana Yardım Metodu" uygulamasına geçildiğini, ancak aileler tarafından benimsenmediği için bu yöntemin uygulanmadığını belirtti. Yılmaz, 1999'da köye dönüşlerin "Karşılıksız Devlet Yardımı" projesi ile gerçekleştirilmesi kararlaştırıldığını ve köye dönmek isteyen ailelerin planlı bir şekilde yerleştirilmeleri için çalışmaların başlatıldığını ve halen yürütüldüğünü kaydetti.

Bakanlar Kurulu kararıyla GAP Bölge Kalkınma İdaresi'nin Yatırım Programı'na 1999 yılında "Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi" ve "Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Alt Bölge Gelişme Planı" adı altında iki ayrı projenin ilave edildiğini hatırlatan Yılmaz'ın verdiği bilgiye göre, "Köye Dönüş Projesi" ile Diyarbakır'ın Aşağı Beyan köyüne 9, Şırnak'ın Kaymakam ve Çeşme köylerine de 68 aile yerleştirildi.

Yılmaz, Diyarbakır, Batman, Bingöl, Bitlis, Hakkari, Kars, Muş, Siirt, Van illerinde toplam 2.859 ailenin kapsama alındığı "Köye Dönüş Acil Uygulama Projesi" çerçevesinde 555 konutun yapımı devam ederken 52 köyün etüt çalışmalarının da sürdürüldüğünü öne sürdü.

Yılmaz, köylerine dönmek isteyenlere yönelik herhangi bir engellenmenin söz konusu olmadığını, köye dönmek için valiliklere yapılan müracaatların "güvenlik ve diğer sosyal şartlar itibariyle detaylı bir şekilde incelendikten sonra, gerekirse yerleşim yerleri değiştirilmek ve her türlü altyapı hizmeti ikmal edilmek suretiyle" göç mağdurlarının geri dönüşlerine izin verildiğini savundu. Köy korucularının güvenliğini

bir parçası olduğunu ve "vatandaşlara eziyet yapmalarının söz konusu olmadığını" iddia eden Yılmaz, şu ana kadar geri dönen köylülere "güvenlik güçlerince baskı yapıldığına dair" herhangi bir tepite ulaşmadıklarını ileri sürdü.

Yılmaz bölgedeki mayınların temizlenmesi için herhangi bir plan ya da proje olup olmadığı sorusunu ise yanıtız bıraktı.

Mehmet Bekaroğlu, 3 Ağustos günü Günlük Evrensel gazetesine yaptığı açıklamada, soru önergesine verilen yanıtların, soruları karşılamadığını kaydetti. Köye dönüşlerin engellendiğini bizzat yerinde tespit ettiğini ve özellikle askeri yetkililerin insanların köylerine dönmeye zorluklar çıkardığını anlatan Bekaroğlu, köye dönüşün koruculara rağmen yapılmasının mümkün olmadığını vurguladı.

Bekaroğlu, Bingöl, Tunceli ve Diyarbakır'da incelemelerde bulunduğunu, köylerine dönmek isteyen, ancak engellerle karşılaşan ailelerle görüştüğünü belirterek, askeri yetkililerin davranışlarına dikkat çekti. Askerlerin, köyüne dönmek isteyenlere "Burada güvenliğiniz yok, biz güvenliğinizi sağlayamayız" diyerek engel çıkardığını aktaran Bekaroğlu, "Oradaki yetkili 'evet' de diyebiliyor 'hayır' da. 'Hayır' dediği için vatandaş gitmiyor" dedi.

Köye dönüş önünde bulunan temel engellerden birinin de koruculuk sisteminin halen sürdürülmesinde ısrar edilmesi olduğunu kaydeden Bekaroğlu, "Bu insanlar aşiret mensupları, silahlı ve maaşlı. O bölgenin kültürünü düşündüğünüz zaman, kan davasından tut da, daha başka şeylere kadar sorun olabiliyor" diyerek, köye dönüşün koruculara rağmen yapılmasının mümkün olmadığını vurguladı. "Bölgede bu yara sarılmak isteniyorsa, koruculuk sistemine el atılması lazım. Ellerindeki silahların toplanması gerekiyor" diyen Bekaroğlu, korucuların halka eziyet ettiğine dair çok sayıda örnek bulunduğunu ifade ederek, ayrıca evleri ve arazileri tahrip ettiklerini belirtti.

Köye dönmek isteyen ailelere Valilikler tarafından yapılan maddi yardımların keyfi olduğunu dile getiren Bekaroğlu, köye dönüşlerin cazip hale getirilmesi için böylesi tutumlardan vazgeçilmesi gerektiğini belirtti. Bekaroğlu, ayrıca insanlara artık 'potansiyel suçlu' olarak bakma anlayışının bırakılmasını da isteyerek, insanların artık kendi topraklarına dönmelerinin sağlanması gerektiğini sözlerine ekledi.

Bekaroğlu, "Köye dönüş konusunda isteğin bulunduğunu gösteren cümleler var ama ne kadar talep alınmıştır, bunlar nasıl planlanıyor, konuyla ilgili bölgeye, ilgili valiliklere verilmiş ne kadar para var, hangi bütçeden karşılanıyor, bunlar belirsiz" dedi. Köye dönüşlerde herhangi bir engelin söz konusu olmadığı iddiasını da yalanlayan Bekaroğlu, "Biz o engeli gördük. O engelle ilgili çok sayıda başvuru var.

Hakkari’de olan olayı biliyorsunuz. Gittiler ceviz toplamaya, 6 kişi öldü. Kim öldürdü, nasıl öldü? Resmi açıklama ‘ölü bulundu’ diyor. Kim öldürdü bu insanları?’ diye sordu.¹

Öte yandan, Dünya Bankası’nın Türkiye Temsilcisi Ajay Chhibber, 17 Kasım günü Başbakan Bülent Ecevit’le yaptığı görüşmede Köy-Kent projesine büyük önem verdiklerini ve projeyi finanse edeceklerini bildirdi. Görüşmenin ardından gazetecilerin sorularını yanıtlayan Chhibber, projenin kırsal kalkınmayı öngörmesi nedeniyle Dünya Bankası tarafından çok önemsendiğini vurgulayarak, “Bu projeyi finanse etmek için yapılan çalışmalar sürüyor. 2002 yılı yazına kadar bu projenin finansının gerçekleştirileceğini umut ediyorum” dedi. Köy-Kent projesinin diğer ülkelere de model olabileceği inancında olduklarını belirten Chhibber, “Türkiye’nin diğer kesimleri de bu projenin uygulanmasını ister. Biz bunları finanse edeceğiz” dedi.

5.5. SİVİL GİRİŞİMLER

Toplumsal Araştırmalarda Zorunlu Göç

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin göç konusunda düzenlemek istediği anket Şubat ayında İçişleri Bakanlığı tarafından engellendi. “Göçün belediye hizmetlerine etkisi” konusunda düzenlenen anket nedeniyle, Devlet İstatistik Enstitüsünden Diyarbakır Büyükşehir Belediyesine gönderilen yazıda, “Araştırma formunuz teknik açıdan sakıncalı bulunmamasına rağmen, içeriği açısından İçişleri Bakanlığı’nca sakıncalı bulunmuştur. Bu nedenle alan uygulamasına izin verilmemiştir” denildi. 27 sorudan oluşan ankette, köyü terk etmenin nedenlerine yönelik bir sorunun seçenekleri arasında, “koruculuk baskısı”, “dini baskılar” “OHAL uygulaması”, “PKK baskısı”, “Güvenlik güçlerinin baskısı” yanıtları bulunuyordu.

Mart ayında Batman Barosu tarafından kentteki intiharların nedenlerini belirlemek amacıyla yapılan bir araştırmada, zorunlu göç intiharların başlıca nedenlerinden biri olarak gösterildi. Araştırmada, “intihar edenlerin büyük çoğunluğunun 1985 yılından itibaren kente göç eden insanların oluşturduğu” bulgusuna yer verildi.

Dicle Üniversitesi (D.Ü) Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü tarafından yapılan başka bir araştırmada ise köyden kentte göçün, çocukları sokağa ittiği belirlendi. Diyarbakır’daki “sokak çocukları” ile “sokaktaki çocukların” sosyo-kültürel ve ekonomik durumlarını belirlemek amacıyla yapılan araştırmada, Diyarbakır’da yaklaşık 6 bin “sokak çocuğu” ve “sokaktaki çocuk” bulunduğu, bunların yüzde 98’inin çeşitli nedenlerle köyden kentte göç eden ailelerin çocukları oldukları ve “bu çocukların yüzde 16’sının, en az bir kez çeşitli suçlar nedeniyle gözaltına alındığı” belirtildi. Araştırmada, ayrıca sokaktaki çocukların yüzde 35’inin nüfus kaydının olmadığı, yüzde 93’nün ise 5’ten fazla kardeşi bulunduğu belirtilerek şöyle denildi:

“Bu çocukların fiziksel gelişimleri, diğer akranlarına göre daha geridir. Aynı zamanda ilgi alanlarının ve olaylara yaklaşım ve tepkilerinin farklılığı da dikkat çekicidir. Çalışmak zorunda oluşları, yaşlarının gereği olarak oyun ve eğlenceyi sınırlamakta, ailelerinin kendilerine biçtiği üretime katkıdaki rol ve bu çerçevede çoğu kez toplum tarafından horlanmışlık, kendilerini bir yetişkin gibi algılamalarına yol açmıştır. Zorlukları erken yaşmaları nedeniyle, psikolojik ve sosyolojik sıkıntılar çekiyorlar. Ailelerin her birinin, sosyo-ekonomik ve kültürel yapıları bütün verileriyle elde edildikten sonra, bunların ihtiyaç düzeyleri belirlenmeli ve gerçek ihtiyaç sahiplerinin çalışabilir aile reislerine, çocuklarının hiçbirini sokağa çıkarmamaları şartıyla iş imkanı sağlayarak, bunun denetimi ciddi bir şekilde yapılmalıdır.”

İnsan Hakları Heyetinin Van Gezisi

26-27 Mayıs günleri İHD, TİHV, TMMOB, Toplumsal Hukuk Araştırmaları Vakfı (TOHAV), Göç Edenler Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği (GÖÇ-DER), HADEP ve ÖDP temsilcilerinde oluşan bir heyet HADEP’in daveti üzerine, boşaltılmış köylerin ve göç ettirililerin durumunu yerinde incelemek amacıyla, Van’a bir inceleme gezisi düzenledi. Heyet üyeleri gezi boyunca çeşitli baskılarla karşılaştılar. Van’da düzenlenen toplantı güvenlik güçlerinin yoğun önlemleri altında geçti. 27 Mayıs günü köylere düzenlenen ziyaretlerde ise heyet yol boyunca üç kez durduruldu, keyfi bir biçimde arandı, kaba muameleye maruz kaldı, heyet üyelerinin gezi notlarına jandarma tarafından el konuldu.

31 Mayıs günü heyet temsilcileri geziye ilişkin izlenimlerini İHD Genel Merkezi’nde düzenlenen bir basın açıklamasıyla kamuoyuna duyurdular. Basın açıklaması şöyle:

Göç-Der etkinlikleri

Almanya’da, göç ve göçün getirdiği sorunlar konusunda çalışma yapan kurum ve kuruluşlardan oluşan 14 kişilik bir heyet 25 Mart günü İzmir’de incelemelerde bulundu. Uluslararası Af Örgütü’nden

¹ 2000 yılı Ekim ayında, 1993 yılında “güvenlik gerekçesiyle” boşaltılan Van iline bağlı Yoncalı ve Kavaklı köylerindeki ağaçlarından ceviz toplamaya giden üç kişinin ölüm haberi 18 Ekim 2000 tarihinde Hakkari üzerinden Van’da yaşayan ailelerine ulaşmıştı. Olayın tek görgü tanığı olan Kemal Tekin, olay yerini tespit tutanağında PKK’liler tarafından elleri arkadan bağlanarak sorgulandıklarını ve üzerlerine ateş açıldığını anlatıyordu. Oysa, Tekin, savcılıkta verdiği ifadede Yoncalı köyünden Kavaklı köyüne giderken kendilerine otuz metre uzaktan ateş edildiğini, havanın karaması nedeniyle ateş eden kişilerin yüzlerini göremediklerini ve arkadaşlarının akıbetini bilmediğini söylemişti. Tekin’in bu olaydan nasıl olup da sağ kurtulduğu ve akıbetlerini bilmediği arkadaşlarının öldürüldükleri yeri nasıl olup da hemen bulduğu akıllarda soru işareti olarak kalmıştı.

Araştırmada, “sokak çocukları” teriminin, sokağı mesken edinen, bazı geceler ya da her gece evine dönmeyen, aile desteğinden yoksun çocuklar için, “sokaktaki çocuklar” teriminin ise ailesinin geçimine katkıda bulunmak amacıyla günün büyük bölümünü sokağa çalışarak geçirip, geç saatlerde evine dönenler için kullanıldığı belirtildi.

ORTAK BASIN AÇIKLAMASI

“Hangi köylere geri döneceğine güvenlik güçleri değil, o köyün nüfusuna dahil olan yurttaşlar karar vermelidir. Güvenlik güçlerinin görevi, geri dönülen köyde güvenliği sağlamak; diğer kamu kesimlerinin görevi ise mağduriyetlerini gidererek, geri dönülen köyde insani yaşam ortamının doğmasına gerekli desteği vermektir.”

TBMM Araştırma Komisyonu (10/25) Raporu, 1998

Köye geri dönüş kapsamında Halkın Demokrasi Partisi tarafından düzenlenen ve IHD, TIHV, TMMOB, Göç-Der, ÖDP, TOHAV temsilcilerinden oluşan bir heyetin 26-27 Mayıs tarihlerinde Van’da zorunlu göç mağdurlarıyla yaptığı toplantı ve Van-Bitlis illeri içinde boşaltılan üç köye (Van ili Gevaş ilçesi Söğütlü köyü, Bitlis ili Tatvan ilçesi Düzcealan (Çorsin) köyü, Tatvan ilçesi Çevre (Êz) köyü) yaptığı geziye ilişkin gözlemlerin sonucunda aşağıdaki tesbitlere ulaşılmıştır.

Türkiye’nin güneydoğusunda 1990’lı yılların başlarında yoğunlaşan köy boşaltma ve zorla göçtirme olgusu 1999 yılına kadar devam etti. Bu dönem içerisinde yaklaşık 3700 yerleşim alanından üç milyondan fazla bir nüfus kendi iradeleri ve denetimleri dışında yaşam ortamlarını terk etmek zorunda kaldı. 16 yıllık çatışma ortamında yalnızca yerleşim alanları yakılıp boşaltılmakla kalmadı, aynı zamanda yaylalara çıkmak yasaklandı, binlerce dönüm orman yakıldı. Boşaltılan, yakılan ve yıkılan yerleşim alanlarında yol, su, elektrik gibi temel altyapı olanakları da yok oldu. Tarlalar kullanılamaz hale geldi. Meyva bahçeleri yok edildi, ağaçlar kesildi. Yayla yasakları hayvancılığın yok olmasına neden oldu. Boşaltılan köylerdeki arazi ve mülkler köy korucuları tarafından hem tahrip edildi hem de el konuldu.

Yaşam alanlarından kopartılan insanlar, herhangi bir yer gösterilmeksizin sahipsiz bir biçimde bölgedeki ve bölge dışındaki kent merkezlerine göç etmek zorunda kaldılar. Barınma, iş, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlerden yoksun kaldılar. Üretim ve yaşam alanlarından kopartılarak temel hak ve özgürlüklerinden yoksunlaştırılan bu insanlar yoksulluk sınırı altında yaşamaya mahkum edildiler. Aileleri parçalandı. Gittikleri yeni yerleşim alanlarında kimliklerinden ötürü saldırıya maruz kaldılar.

Son iki yıldır yaşanan barış ortamında köyüne geri dönmek isteyen mağdurların önüne çeşitli engeller çıkarıldı. Kaymakamlıklara ve Valiliklere yapılan onbinlerce başvuru yanıtız bırakıldı. Hükümetin Köy-Kent ve Merkez köy uygulamaları bir başka zorlama olarak ortaya çıkarıldı. Köy-Kent uygulamasıyla, kullanılmayan tarım arazilerinin kullanımı da olanaklı değildir. Bu anlamda köy-kentler sosyo-ekonomik açıdan da doğru değildir.

Halihazırda valilikler tarafından geri dönüş izni verilen yerleşim yerlerine dönüş güvenlik güçlerinin engellemesiyle karşılaşmaktadır. Can güvenlikleri tehdit altındadır. Bölgede döşenmiş olan mayınların yerlerinin belirlenmesi ve temizlenmesi ile ilgili hiç bir çaba gösterilmemektedir. Ayrıca, köylerine geri dönmek isteyen mağdurların köylerine dönmeleri için Valilik ve Kaymakamlıklar tarafından hazırlanan format dilekçelerdeki köylerini terör nedeniyle terk ettiklerine ilişkin maddeyi işaretleme yönünde baskı yapılmakta, maddi ve manevi tazminat isteklerinde bulunmayacaklarına dair taahhüt istenmektedir. Dolayısıyla bir anayasal hak olan hak arama özgürlüğü ihlal edilmektedir. Bu nedenlerle

1. Kişilerin yaşam ortamlarını seçmeleri ve zorla yerlerinden edilmeden önceki yaşam ortamlarına dönmeleri, en temel hak ve özgürlükleridir. İnsan hakları bakımından, kişi ya da toplulukların yaşam ortamlarına geri dönmeleri ya da başka bir yerde yerleşmeleri “gönüllülük” esasına dayandırılmalıdır.
2. Merkezi idarenin bir tasarrufu olarak gerçekleştirilen zorunlu göçten kaynaklanan mal ve mülk zararlarının tazmin edilmesi, yaşam alanlarının insan hakları standartlarına göre oluşturulması, barınma, beslenme, sağlık, eğitim ve çalışma haklarının korunması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
3. Geri dönüş öncesi, boşaltılan tüm köyler ve bunların çevreleri mayınlardan temizlenmelidir.
4. Geriye dönüşte yaşanacak sıkıntıları gidermek ve öncelikle barınma koşullarını sağlamak için hem maddi hem de teknik yardıma gereksinim vardır. Valiliklerin köylerine geri dönenler için yaptığı yardım son derece yetersizdir. Bu yardımların düzenli, gerçek ihtiyaca yanıt verecek biçimde örgütlenmesi gerekmektedir.
5. Arıcılık, tütüncülük ve hayvancılık gibi ekonomik faaliyetlerin canlandırılması için gerekli donanımların sağlanması ve teşvik edilmesi gerekmektedir.
6. Eski yerleşim yerlerine dönmek isteyenlerin önündeki engeller ve baskılar kaldırılmalıdır. Bölgedeki can güvenliği sorununun ortadan kaldırılması gerekmektedir. Köye dönmek isteyenler üzerindeki güvenlik güçlerinin baskısına son verilmelidir. Geçici köy koruculuğu sistemi ortadan kaldırılmalıdır. Güvenlik güçleri ile bölge halkı arasında karşılıklı güvene dayanan ilişkilerin oluşturulması esastır. Geçmişte yaşanan şiddetin yarattığı korkunun ortadan kaldırılması yönünde çaba sarfedilmelidir. Şiddete maruz kalanların yaşadığı travmanın rehabilite edilmesi gerekmektedir.
7. Zorunlu olarak göç eden kişi ya da toplulukların geriye dönüş ya da yeniden yerleşim konusundaki tercihlerinin hayata geçirilmesinde devlet kuruluşları, güven duygusunun oluşturulması ve zorunlu göç mağdurlarının yaşamlarını yeniden kurmaya katılmalarını sağlamak üzere başta zorunlu göç konusunda çalışma yapan kuruluşlar olmak üzere, meslek örgütleri, insan hakları kuruluşları ve diğer sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapılmalıdır. Bu çerçevede sivil toplum kuruluşlarının bölgede etkin çalışma yapmasını sağlayacak koşullar oluşturulmalıdır. Böylesi demokratik süreçlerle hazırlanacak kapsamlı bir bölgesel kalkınma planının hazırlanması zırınludur.
8. Köyüne dönmek isteyen herkesin geri dönüş koşullarının varolmasına rağmen bu olanağın sağlanması yönünde valilikler ile jandarma arasındaki çelişkinin giderilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Yaşamı yeniden sürekli kılacak ve yukarıdaki önerileri dikkate alacak bir uygulama hem bir sosyal yarayı tedavi edecek hem de ülke demokrasisine ve ekonomisine büyük katkı sağlayacaktır. Gerçek barışın kurulması, temel hak ve özgürlüklere üstünlük tanıyan sağlıklı adımların atılmasıyla olanaklıdır.

Bizler bölge halkı ile dayanışma içerisinde olarak bu sorunu gerçek anlamda çözümlenmeye kadar sürekli gündemde tutacağız. Bölgedeki güvenlik güçleri, yalnızca kendi yaşam alanlarına geri dönmek isteyenlere değil aynı zamanda soruna çözüm yolları arayan kuruluşlara da kuşkuyla yaklaşmaktadır. HADEP'in düzenlediği bu etkinliğe katılan heyet üyeleri ve ziyaret edilen köylere geri dönmüş olan köylüler güvenlik güçlerinin olağanüstü denetim uygulamasına maruz kalmışlardır. Sivil polisler tarafından sürekli izlenen heyet, yol üzerinde jandarma tarafından üç kez durdurulmuş, kimlik kontrolünden geçirilmiş, araçları ve üstleri aranmış, gezi notlarına el konulmuş, kaba muameleye maruz kalmıştır. Heyete, Van merkezine dönünceye kadar hiçbir yerde durmama emri verilmiştir. Ziyaret edilen ya da ziyaret edilmesi planlanan köyler ziyaret öncesi ve sonrasında güvenlik güçlerinin baskısına maruz kalmıştır. HADEP, TMMOB ve Göç-Der temsilcilerinin Van Valisi ile görüşme talepleri de olumsuz karşılanmıştır.

İnceleme gezisine aşağıdaki kuruluş yöneticileri katılmıştır.
İHD, TİHV, TMMOB, TOHAV, GÖÇ-DER, HADEP, ÖDP

Udo Moerschen ve Leyla Zana'ya Özgürlük Derneği'nden Brigitte Schubert'in de aralarında bulunduğu heyet üyeleri, GÖÇ-DER İzmir Şube Başkanı Başkan Şehmus Aksoy ile görüşerek zorunlu göç üzerine yapılan çalışmalar hakkında bilgi aldı. Görüşmede, göç sorununun milyonlarca insanı olumsuz etkileyen önemli bir sorun olduğunu anlatan Aksoy, 1990 yılından bugüne kadar Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden gelenlerin çok büyük bir bölümünün zorunlu olarak göç ettiklerini kaydetti. Heyet üyeleri, daha sonra GÖÇ-DER yöneticileri ile birlikte İzmir'in Torbalı ilçesinde bulunan çadırkente giderek, göçzedeler ile görüştü. Heyet üyeleri, Aydın'da da çöp toplayarak yaşamlarını sürdüren göçzedeler ile görüştü.

Göç-Der tarafından 18-24 Haziran günleri arasında zorunlu göç mağdurlarının sorunlarını gündeme getirmek üzere bir dizi etkinlik düzenlendi. Etkinlikler kapsamında Göç-Der tarafından Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, TBMM Başkanlığı ve siyasi parti liderlerine göçün önlenmesi ile ilgili talepleri içeren birer mektup gönderildi. Mektupta aşağıdaki çözüm önerileri yer aldı:

- Devletin ilgili kurumlarının, sivil toplum örgütlerinin ve göç mağdurlarının içinde yer aldığı 'Hasar Tespit Komisyonu'nun kurulması göç edenlerin uğradığı zararın tespit edilerek karşılanması.

- OHAL uygulamasının çözüm olmadığı ve daha fazla tahribata yol açtığı görülmüştür. Halen devam etmekte olan OHAL ve koruculuk sisteminin kaldırılıp olağan uygulamalara geçilerek insanların güven içinde yaşayabilecekleri bir ortamın sağlanması.

- Köylere geri dönüş için uygun ortamın yaratılması, hiçbir şart ve dayatmada bulunulmaması. Tahrip olan köylerin alt yapısının devlet tarafından yapılması. Evlerini inşa etmeleri, topraklarını sürmeleri, bağ ve bahçelerini düzeltmeleri için tüm engellerin kaldırılması.

- Köylere dönmek isteyen ailelere evlerini inşa etmeleri ve üretime dahil olmaları için gerekli maddi yardımın yapılması.

- Yoksulluğun giderilmesine büyük katkı sunabilecek modern tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi için devletçe yardım ve teşvik kredilerinin sunulması.

- 1984 yılından itibaren 15 yılı aşkın süren çatışmalı süreç onbinlerce insanın yaşamına ve sakat kalmasına, binlerce köyün boşaltılmasına, milyonlarca insanın zorunlu iç göçü yaşamasına neden olmuştur. Bu nedenlerle sorunların çözümü için Kürt sorununun demokratik temelde çözümünün sağlanması.

- Farklı din, dil, kültür ve düşünce farklılıklarıyla bireylerin barınma, mülkiyet, seyahat özgürlüğü gibi en temel demokratik hak ve özgürlüklerini güvence altına alan çağdaş bir anayasa ve yasal düzenlemelerin yapılması."

20 Haziran'da Göç-Der Van Şubesi tarafından yapılmak istenen basın açıklamasına polis tarafından izin verilmedi.

Öte yandan, 2000 yılında yaklaşık 17 bin göç mağdurunun Göç-Der aracılığıyla TBMM'ye ilettiği dilekçelere verilen üst-yanıtta şunlar kaydedildi: "Devlet Bakanlığı tarafından boşaltılan yerleşim yerlerinin canlandırılması için 1 trilyon lira kaynak ayrılacak. 1017 aileyi kapsayan bu projeyi valilikler ve köy hizmetleri yürütecek."

Sivil İnisiyatif 2001

Bingöl ve Elazığ'dan göç edenler tarafından kurulan 71 yöre derneği ve vakfın, bölgede yaşanan sorunları dile getirmek ve çözüm önerileri geliştirmek amacıyla 1 Temmuz günü Bingöl'de "Sivil İnisiyatif 2001" adıyla düzenlemek istediği toplantıya Bingöl Emniyet Müdürlüğü tarafından izin verilmedi. Bunun üzerine, toplantının hazırlıklarının yapılması amacıyla oluşturulan 7 kişilik "İletişim Heyeti", Bingöl Valisi Tamer Ersoy'la görüşmek istedi; ancak heyetin görüşme talebi kabul edilmedi. Ersoy'la 30 Haziran günü görüşme fırsatı bulan heyet üyeleri, toplantıyı 22 Temmuz günü düzenlemek için Vali'den izin aldılar. Ancak, planlanan bu toplantı da 6 Temmuz günü Vali Yardımcısı Yalçın Sezgin'in talimatı üzerine Emniyet Müdürlüğü tarafından herhangi bir gerekçe gösterilmeden yasaklandı.

Diyarbakır Sanayici ve İşadamları Derneği'nin (DİSİAD) Köye Dönüş Kampanyası

DİSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Şeyhmuza Akbaş, 29 Aralık günü DİSİAD binasında yaptığı basın toplantısında Türkiye genelinde bir köye dönüş

İnisiyatifin istekleri

- * Yıkılan veya zarar gören evlerin zararları devlet tarafından ödensin,
- * Kapalı okullar açılsın, açık okullardaki eksiklikler giderilsin,
- * Bölge insanının kültürel yapıları önündeki engeller kaldırılsın,
- * Deri, dokuma, iplik, halı üretimi için teşvikler yapılsın,
- * Tarım-hayvancılığı teşvik edici krediler sağlansın,
- * Yol işkenesine dönüşen ulaşım sorunu çözülsün,
- * Köylerdeki telefon hatları yeniden döşensin,
- * Sağlık alanındaki eksiklikler giderilsin,
- * Organize sanayi bölgeleri açılsın,
- * Yayla yasakları kaldırılsın.

kampanyası başlatacaklarını söyledi. Diyarbakır'ın kırsaldan yaşanan göçlerle dünyanın en büyük köyü haline geldiğini ifade eden Akbaş, "Bilindiği üzere yıllardan beri yaşanan şiddet olaylarıyla birlikte metropol kentlere insan gücü akın etmiştir. Üretici konumda olan köylülerimiz buralarda tüketici konumuna gelmişlerdir" dedi. Daha önceden başlatılan "Köye Dönüş Projesi"nin etkili olmadığını söyleyen Akbaş şöyle konuştu: "Köylü vatandaşlarımızın köylerine geri dönmesi için gerekirse veleri onarılacak ve maddi destekte bulunulacaktır. Bu noktada bütün milletvekillerine çağrıda bulunarak kampanya başlatacağız. Bu kampanyaya herkesin destek vermesi gerekiyor. 2002 yılında köylü vatandaşlarımızın üretken bir hale gelmesi için kapsamlı bir çalışma başlatıp, ekonomik canlılığın gelişmesi amacıyla, büyük bir çaba içersine

gireceğiz. Bölgede doğal kaynakların değerlendirilmesi için, işadamlarına da çağrıda bulunuyoruz."

İnsan Hakları Konferansı - 2001

Türkiye İnsan Hakları Vakfı ve İnsan Hakları Derneği tarafından 24-25 Kasım günlerinde, "Travma" başlığı altında düzenlenen '4. İnsan Hakları Konferansı'nda, Zorunlu Göç deneyiminin yarattığı travma üzerine bir atölye çalışması yapıldı. Ferda Cemiloğlu, Hasan Kemal Elban, Mahmut Özgür, Metin Kılavuz, Migirdiç Margasyon, Necdet İpekyüz, Serpil Doğan, Yavuz Önen, Sezai Sarioğlu, Suavi Aydın, Av. Şeyhmus Ülek ve Zübeyit Gün'den oluşan çalışma grubu, zorunlu göç deneyiminin yarattığı travmanın niteliği, kaynağı, sonuçları ve bu travmanın giderilmesi atılması gereken adımları içeren bir sonuç bildirgesi hazırladı.

'SÜRGÜN-ZORUNLU GÖÇ DENEYİMİ'

NASIL BİR TRAVMA İLE KARŞIKARŞIYAYIZ:

KİMLİKLERİN, DUYGULARIN, KİŞİLİKLERİN BOŞLUĞA AKTIĞI BİR DURUM

Özellikle 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren diğer yerlerde olduğu gibi, yaşadığımız coğrafyada da ulus devletleşme süreci büyük ölçüde yerinden edilmelerle yaşanmış bir süreçtir. Bu yerinden edilme yalnızca basit bir yer değiştirme olmayıp şiddet unsuru da içeren ve sosyal kültürel ve ekonomik sonuçları olan bir tür coğrafi hareketliliklerdir. Ne yazık ki bugün de devletler, hem toprakları içinde kendileri için sorun yaratan unsurları uslandırmak hem de tasfiye etmek için bu yöntemle sıklıkla başvurumaktadırlar.

İnsanların kendi iradeleri dışında yer değiştirilmeleri her seferinde sosyal hayatın yeniden örgütlenmesi gereğini ortaya çıkarmakta ve tarihsel süreç içerisinde bu durumun sürekliliği, sosyal, kültürel ve siyasal çözümsüzlüğü yeniden üretiyor. Yerinden edilenlerin yaşamı yeniden kurmak için gerekli araçlardan yoksun bırakılmaları, geleceklerinin belirsizliği ve kendi yaşamlarını kontrol edememeleri göçün travmatik doğasını belirleyen önemli etkenlerdir.

İnsanların sosyal, kültürel, ekonomik yaşam alanlarından zor kullanılarak kopartılması sonucunda doğal gereksinimlerinden başlayarak psikolojik gereksinimlerine kadar uzanan bir spektrumda şiddeti içeren bir unsuruyla yoksunlaştırılmaya maruz kalınması.

Bu travma yalnızca akut bir travma olmayıp süreklilik gösteren ve geri dönüşe ilişkin fiili engellerle resmi söylemin yarattığı umudun kırılması ile daha da derinleşen bir travmadır.

Milli Güvenlik Kurulu'nun oluşturduğu bir Eylem Programı ile empoze edilen geri dönüşün yeni koşulları ise sivil hayatın üzerinde militarist bir gözetim sağlayan, nüfusun köy korucuları tarafından, korucuların askeri birlikler tarafından denetlendiği yeni bir yaşam biçimi dayatıyor. Belirli bölgeler "güvenlik" gerekçesiyle insansızlaştırılarak, göç mağduru aileler merkezi köylere dönmeye zorlanıyor. Özellikle köy korucularının yerleştirildiği merkezi köylere, köylüler borçlandırılarak merkezi köylerde yaşamaya mahkum ediliyorlar.

Devletlerarası ve bölgelerarası dengesizliklerin ve şiddet ortamlarının varlığı giderek artan bir biçimde bir başka zorunlu göç olgusunu yani bir başka ülkede mülteci ve sığınmacı olma olgusunu da ortaya çıkarmaktadır.

TRAVMANIN SONUÇLARI

Zorunlu göç sonucunda ortaya çıkan travmanın sosyal, kültürel, psikolojik ve ekonomik sonuçlarından başta çocuklar, kadınlar ve gençler olmak üzere her yaş grubu etkilenmektedir. Zorunlu göç sonucunda bir yandan ekonomik yaşamın idame ettirilebilmesi öte yandan geri dönebilme umudunun taşınması sonucu aile parçalanmaları yaşanmaktadır.

Yer gösterilmeden boşluğa bırakılan insanlar sosyal destek ağından yoksun kalmakta, yalnızlaşmakta, yoksullaşmakta, güven duygusunu yitirmekte ve içe kapanmaktadır. Bunların sonucu olarak da insani onur duygusu ciddi bir biçimde zedelenmektedir.

Zorla göç ettirme ve bunun sonucu oluşan travma kendi başına bir insan hakları ihlali olmasının yanısıra, yaşam hakkı, yaşam alanını seçme özgürlüğü, çalışma hakkı, eğitim hakkı, sosyal güvenlik hakları, seçme seçilme hakkı, mülkiyet hakkı gibi geniş bir haklar ve özgürlükler alanında bir dizi ihlalin ve kısıtlamanın da meydana geldiği bir dramatik süreçtir.

Sınırlar ötesi yaşanan göç sonucu oluşan travma ise hukuki olarak tanınmama, kabul görmeme, kimlik kaybı, minimum yaşam koşullarından mahrumiyet, yerleşik hayattan yoksunluk ve intibak sorunları ve geleceğin belirsizliği gibi varlık nedenini yitirmeye kadar giden bir süreç olarak karşımıza çıkıyor.

NE YAPMALI?

Evrensel bilgi ve deneylerle daha sık ilişki kurmak, uluslararası dayanışmayı artırmak gereği vardır. Resmi söylemin ve müzakere tekelinin yerine halk diplomasisini canlandırmak, bilgi eksikliğini gidermek, dezenformasyona itiraz etmek ve ötekileştirmeyi ortadan kaldıracak biçimde yeni bir kamu vicdanı yaratmak gerekliliği vardır.

Bunu oluştururken, resmileşmiş ve tabulaştırılmış, karşısındakini edilgenleştiren tarih ve toplum bilgisi yerine toplumu oluşturan bütün tarafların özgürce rol aldığı, tabularla mücadele eden, empatiyi güçlendiren yeni bir tarih ve toplum bilgisi en önemli unsurdur. Bunu yaratılmasının zemini ise korkutan, susturan travma yaratan mevcut altyapının alternatifi olacak kendi iç hesaplaşmasını yapmış, ezberini bozmuş, hiyerarşik olmayan sivil, özgür ve yeni bir örgütlenme pratiğinin hayata geçirilmesidir.

Böylelikle insanların sadece kendi mağduriyetlerinden hareketle kurdukları dünya ve çevre algısı yerine yaşanmış her türlü mağduriyetle empati kurmasını sağlayacak, kendi için istediğini bir diğeri için de isteyebileceği bir dayanışma ortamı oluşacaktır. Bu çerçevede insanların kendi deneyimlerini biricikleştirmeleri ve mağduriyetle sayısal azlık/çokluk ilişkisi kurmaları ve giderek başkalarının mağduriyetlerini haklılaştıracak bir tarih anlayışına yönelmeleri önlenmiş olacaktır.

Bu anlamda atılacak ilk adım, ötekini tanımak, toplumun görmediğini görünür hale getirmek, yaşanması gereken yüzleşmelere zemin sağlamak için bilginin sansür edilmeden ve insanın dünya ile aracısız ilişki kuyrmasını sağlayabileceği bir biçimde üretilmesini, tartışılmasını, aktarılmasını ve kamuoyunun özgürce oluşmasını olanaklı kılacak süreçleri hayata geçirmektir. Bu da sivil toplumun ve onun unsurlarının gerçek görevidir.

Bütün bunların gerçekleştirilmesi bir güven ortamına bağlı olduğundan ötürü benzer travmaların bir daha tekrarlanmayacağına ilişkin garantinin sağlanmasının ardından mağduriyetlerin giderilmesi ve göçe maruz kalmış olanların sosyal psikolojik, ekonomik ve eğitsel ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir.

Bir önceki konferansın sonuçlarında anılan konularda devletin herhangi bir adım atmadığı bu konferansta da tesbit edildiğinden önceki sonuçlar ve talepler burada da teyit edilmiştir.

Zorunlu göç sorununun asli çözüm yolu geriye dönüşün önündeki engellerin kaldırılarak ve maddi zararları karşılanarak özgürleştirilmesi olamla birlikte göçtirenlerin yeni yaşam ortamlarını özgürce seçmesi ve oluşturulması esastır.

Hukuksal mekanizmaların işletilmesi gereği gözardı edilmemle birlikte bunun yetmeyeceği ve sivil dayanışmanın, yeni tarih bilincinin ve karşılıklı anlama mekanizmalarının geliştirilmesinin gereği açıktır. Bu çerçevede zorunlu göç nedeniyle büyük kentlerde ortaya çıkan sosyal huzursuzluklar karşısında kamuoyunun ötekileştirme yoluyla tepki vermesini önleyecek şiddete ve militarist çözümlere cevaz veren vicdanı ortadan kaldıracak bilgilendirme süreci acil bir ihtiyaç olarak önümüzde durmaktadır.

Acil ihtiyaçlardan biri de iskan mevzuatıdır. Özellikle 1934 tarihli 2510 sayılı iskan yasasının bütün ırkçı ve milliyetçi unsurlarıyla halen yürürlükte oluşu, göçe dayalı travmanın sürekliliğinin kaynağı ve sürdürücü ögesidir. Acilen kaldırılmalıdır.

6. KİŞİ GÜVENLİĞİ HAKKI

2001 yılına 19 Aralık 2000 tarihinde Türkiye'nin 20 cezaevine yapılan operasyonun yarattığı travma ile giren Türkiye'de kişi güvenliği hakkı korunamadı. F tipi olarak sunulan yüksek güvenlikli hücre tipi cezaevlerinin açılması ve 19 Aralık 2000 tarihli operasyonun ardından özellikle siyasi tutuklu ve hükümlülerin bu cezaevlerine nakil edilmesi, daha önce başlamış olan açlık grevlerinin ölümlerle sonuçlanmasına yol açtı. Cezaevlerinde ölüm orucunu sürdüren 33 tutuklu ve hükümlü hayatını kaybetti. 2001 yılı Ocak ayında önce Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan'ın siyasi bir cinayet sonucu hayatını yitirmesi, hemen ertesi gün iki HADEP Silopi ilçe yöneticisinin Jandarma karakolunda kaybedilmesi, son iki yıldır teneffüs edilen barış ortamının bozulacağına yönelik kaygıları artırdı. İşkence sistematik olarak uygulanmaya devam edildi. 2001 yılında TİHV tarafından erişilebilen bilgiler çerçevesinde 643 işkence olayı tesbit edildi. Biri 18 yaşın altında 9 kişi gözaltında hayatını kaybetti. Ölüm oruçları dışında ceza ve tutukevlerinde 16 kişi ölü bulundu. İşkence yapan ve gözaltında ölümlere neden olan kolluk kuvvetleri hakkında açılan soruşturmaların çoğu takipsizlikle, açılan davaların çoğunluğu da beraat ya da ceza ertelemeleriyle sonuçlandı.

Hükümet 2001 yılında işkencenin varlığını kabul eden bir söylem kullanmakla birlikte işkencenin bir devlet pratiği olmaktan çok münferit olarak işlenen bir eylem olduğunu iddia etmeye devam etti. İşkencenin önlenmesi konusunda kapsamlı bir program oluşturmaktan kaçınan hükümet, 16 Mart tarihinde açıklanan "Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Program" kapsamında "işkenceyle mücadele" açısından kısa ve orta vadede alınacak tedbirleri şöyle sıraladı:

"İşkenceyle Mücadele

Türk Hükümeti, işkenceyle mücadele konusunda karardır. Bunun için, eğitimden başlayarak işkence olaylarının aydınlatılması ve sorumlularının cezalandırılmasına kadar uzanan yasal ve idarî önlemleri güçlendirmiştir.

Bu bağlamda son dönemde alınmış başlıca önlemler şunlardır:

● Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin etkin bir şekilde uygulanması ve uygulamanın sıkı bir biçimde denetlenmesini sağlamak üzere Haziran 1999'da bir Başbakanlık genelgesi yayımlanmıştır.

● Ağustos 1999'da Türk Ceza Kanunu'nun işkence ve kötü muameleyle ilgili maddeleri değiştirilerek, işkence ve kötü muamelelerin tanımı uluslararası sözleşmelere uygun şekilde yeniden yapılmış, cezalar artırılmış, ayrıca gerçeğe aykırı rapor düzenleyerek işkenceyi gizleyen sağlık personeline cezalar getirilmiştir.

Aralık 1999'da Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun kabul edilmiş ve böylece kamu görevlileri hakkında soruşturma ve takibatın süratlendirilmesi mümkün olmuştur.

Buna rağmen ortaya çıkan ve Hükümetimiz tarafından hiçbir şekilde müsamaha edilmesi mümkün olmayan işkence ve kötü muamele olaylarının önlenmesi için, ilgili bakanlıkların yanısıra, yeni kurulan Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı'na da görev verilmiştir.

İşkence ve kötü muameleyle mücadelenin güçlendirilmesine yönelik bir dizi yasa ve mevzuat değişikliği yapılması planlanmıştır. Bu doğrultuda kısa vadede,

● Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu ve Tüzüğü, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ve Yönetmeliği, Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ve Tüzüğü'nün gözden geçirilmesi,

● Adli Tıp Kurumu'nun modernizasyonu çalışmalarına başlanması öngörülmektedir.

Orta vadede ise,

● Yeni Türk Ceza Kanunu'nun,

● Yeni Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun yasalaşması;

● İnsan hakları ihlallerine meydan verilmemesi için güvenlik güçlerine gerekli eğitimin verilmesi ve ihlallerin yoğun olarak yaşandığı ortamların teknolojidenden daha fazla yararlanılarak etkin denetimi için malî kaynak tahsisi olanaklarının araştırılması,

● İşkenceye uğradığı kanıtlanan kişiye karşı bu fiili işleyenlerin müşterek ve müteselsil hukukî

sorumluluğunun yasa hükmüne bağlanması hedeflenmektedir

Duruşma Öncesi Gözaltı

Duruşma öncesi gözaltıyla ilgili yasal uygulama ve usullerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ile Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi tavsiyeleri ışığında uluslararası standartlara yakınlaştırılması ve mevzuatımızın yeknesak hâle getirilmesi amacıyla orta vadede,

- Anayasa'nın 19/6'ncı maddesinin gözden geçirilmesi ,
- Yeni Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun yasalaşması,
- Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu'nda değişiklik yapılması planlanmaktadır.

Cezaevlerindeki Tutukluluk Koşulları

Türk Hükümeti, cezaevlerindeki olumsuzlukların giderilmesi hususunda kararlıdır ve bu yönde yoğun bir çaba içindedir.

Tüm Avrupa'da 1960-70'li yıllarda vazgeçilen koğuş sistemi, ülkemizde de terkedilmektedir.

Cezaevleri, Avrupa Konseyi ve Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin tavsiyeleri doğrultusunda, BM Cezaevleri Asgari Standartları ile Avrupa Konseyi kurallarına uygun hale getirilmektedir.

Bu alanda kısa vadede,

- Adalet Bakanlığı'nca, idarecilerin ve Cumhuriyet başsavcılarının cezaevlerindeki denetim ve kontrollerinin daha etkin hâle getirilmesi sağlanacak ve
- Terörle Mücadele Kanunu Değişiklik Tasarısı'nın yasalaştırılarak, bu suçlardan hükümlü bulunanların da açık görüş yapma ve iş yurdu çalışmalarına katılımlarına ilişkin hususlar gözden geçirilecektir."

Türkiye İnsan Hakları Vakfı, 26 Haziran günü BM İşkence görenlerle Uluslararası Dayanışma Günü çerçevesinde hazırladığı bir broşürde 16 Mart tarihinde açıklanan "Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı"nın Siyasi Kriterler bölümüne ilişkin olarak yaptığı değerlendirmede Hükümetin kapsamlı bir işkence önleme politikasının olmamasını eleştirerek "işkence ile mücadele, kısa ve orta dönemli kategorilere ayrılabilir bir konu değildir. Anayasal garantilerden, pratik uygulamalardaki köklü değişikliğe, işkence aletlerinin ithalinden kamu görevlilerinin eğitime kadar sistemli, planlı, sürekli ve kararlı bir eylem programı ile ancak olanaklıdır" dedi.

TİHV aynı yayında işkencenin önlenmesi için önerilerini şöyle dillendirdi:

"İşkence ve kötü muamelenin önlenmesinde, uluslararası standartlara uygun yasal düzenlemelerin yapılmasının yanı sıra işkencenin ve kötü muamelenin

önlenmesinde engel olan anlayışların da ortadan kaldırılması gerekir. Bu da, insan hakları normlarının diğer normların üzerinde olduğunun anlaşılmasını; ulusal ve uluslararası düzenlemelerin bu temelde yapılmasını gerektirir.

1. Gözaltına alma yargı kararı ile olmalı ve suçüstü durumlarında kişilerin derhal yargı önüne çıkarılmasını sağlayacak yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Bu çerivede Adli Kolluk Teşkilatı kurulmalı ve adliye kurumsal olarak güçlendirilmeli ve eğitim olanakları sağlanmalıdır. Diğer kolluk görevlilerinin yetkileri daraltılmalı ve - adli eğitimleri de olmadığı gözönünde tutularak - adli konularla ilgili görevlerinde, güçlü bir savcılık örgütlenmesinin denetimi altında çalışmalarını sağlanmalıdır.

2. İşkence ve kötü muamele ile suçlanan görevlilerin adil yargılanmasının önündeki engeller kaldırılmalı; bu konudaki yanlış uygulama nedeniyle durdurulan soruşturma ve davalar yeniden açılmalı; işkence ve kötü muamele ile suçlanan görevliler, suçsuzlukları kanıtlanana kadar, savcıların talebiyle görevden ya da "aktif görevden" alınmalıdır. Bu suçları işleyen görevlilerin idari, adli ya da siyasi amirlerinin sorumlulukları da soruşturma konusu olmalıdır.

3. Adli Tıp Kurumu'nun etkin ve amaca uygun çalışması için başta bağımsızlığının sağlanması olmak üzere gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Görevlerinin kapsamına ya da meslek ahlakı ilkelerine aykırı işlemleri nedeniyle tabip odaları ya da yargı makamları tarafından suçlu bulunan kişilerin söz konusu kurumda ya da ilgili herhangi bir makamda görevlendirilmeleri engellenmelidir.

4. İşkencenin tıbbi ve hukuksal açılardan soruşturulmasına yönelik olarak Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın da etkin çabalarıyla uluslararası düzeyde hazırlanan ve BM İnsan hakları Yüksek Komiserliğine sunulan İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu-İstanbul Protokolü'ne uyum sağlanmalıdır.

İstanbul Protokolünde önerildiği gibi, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin yetki ve örgütlenmesine paralel olarak, İşkenceyi Önleme Ulusal Komitesi kurulmalı, bu komitede insan hakları örgütleri, Türk Tabipleri Birliği ve barolar yer almalıdır.

5. İşkence ya da kötü muameleyle maruz kalanların gereksindiği tıbbi, psikişik, sosyal ve hukuksal yardım sağlayan kuruluşlar açılmalıdır. Bu kuruluşlar, önerilen İşkenceyi Önleme Komitesi tarafından ve ilgili meslek kuruluşlarının da katılımıyla organize edilmelidir.

¹ 3 Ekim tarihinde yapılan Anayasa değişikliği paketinde Anayasa'nın 19. maddesi değiştirilerek toplu işlenen suçlarda gözaltı süresi onbeş günden dört güne indirilerek Avrupa İnsan hakları Sözleşmesinin Kişi Güvenliği ile ilgili 5. maddesine uyum sağlandı. Anayasa değişikliklerinin ardından OHAL bölgesinde uygulanan 430 No.lu KHK ise anayasa değişikliklerinin Bölgede işlerliğinin olmadığını ortaya koydu. (Bkz. İşkence)

Kişiler bu yardımları alacakları resmi ya da gayri resmi kuruluşu seçmekte serbest olmalı ve bu kuruluşların masrafları oluşturulacak bir fondan karşılanmalıdır.

6. İşkence ve kötü muamele mağdurlarının tazminat talepleri ile ilgili yasal durum açıklığa kavuşturulmalıdır.”

AIHM'e götürülen işkence davalarının çokluğunun ve Türkiye'ye verilen cezalar nedeniyle rahatsızlık duyan Hükümet 25 Temmuz günü Emniyet genel Müdürlüğüne, Jandarma Genel Komutanlığına, OHAL Bölge Valiliğine ve 81 İl Valiliğine bir genelge göndererek Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin tam olarak uygulanmasını istedi. (Bkz. İşkence ve Kötü Muamele)

İstanbul Protokolü:

İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu

9 Ağustos 1999 tarihinde Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri Mary Robinson'a sunulduğu andan itibaren resmen Birleşmiş Milletler Belgesi olan, "İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu", dünyanın 15 ülkesinden (ABD, Almanya, Danimarka, Fransa, Filistin, Güney Afrika, Hindistan, Hollanda, İngiltere, İsrail, İsviçre, Şili, Kosta Rika, Sri Lanka, Türkiye) 40 örgüte mensup 75 kişiden oluşan adli tıp uzmanı, hekim, psikolog ve psikiyatrist, avukat ve insan hakları gözlemcisinin TİHV koordinatörlüğünde sürdürdüğü 3.5 yıllık yoğun çalışma sonucunda oluştu.

TİHV, TTB ve ATUD tarafından 26 Haziran günü İstanbul'da yapılan bir basın açıklaması ile kamuoyuna duyurulan İstanbul Protokolü'nün birincil amacı, devletlerin bireyleri işkence ve kötü muameleden daha etkin biçimde koruyabilmelerini ve suçluları eylemlerinden ötürü sorumlu tutabilmelerini sağlamak olarak belirlendi. Kılavuzda yer alan prensiplerin amacı ise devletlerin, işkence ve kötü muamelelerin etkin dokümantasyonu ve araştırmasını sağlaması için uyması gereken minimum standartları belirlemektir. Ayrıca, işkence izlerini görmezden gelmeye, yanlış yazmaya ya da tamamen sahte rapor vermeye zorlanan sağlık çalışanları ya da benzer biçimde karar verme durumunda olanlar için bu el kılavuzu uluslararası referans veya dayanak noktası sağlamaktadır.

İstanbul Protokolü, işkence ve kötü muamelelerin soruşturması ve dokümantasyonu amacıyla oluşturulmuş ilk uluslararası tüzük veya kılavuz olma niteliğini taşıyor. El kılavuzu ve prensipler, varolan işkence ve kötü muamele konusundaki kesin yasaklar ile işkencecilerin suçlarından ötürü sorumlu tutulmaları arasındaki boşluğu kapatacak.

İstanbul Protokolü, işkence ve kötü muamelelerin

soruşturma ve dokümantasyonu için sadece enstrümantal bir değer taşımamakta aynı zamanda hukukçuların, karar verme konumunda olanların, işkence ve kötü muamelelerin etkin ya da etkin olmayan biçimde soruşturulması ve dokümantasyonu konusunda eğitilmelerine yardımcı olacak.

Protokolün uygulanırılığının sağlanması amacıyla TİHV 2002 yılında doktorlar ve avukatlara yönelik eğitim çalışmaları yapmayı planlıyor.

Cezaevleri

Hükümet, tutuklu ve hükümlülerin insan haklarını koruma görevini yerine getirmedir. 1991 yılında yürürlüğe giren Terörle Mücadele Yasasının 16. Maddesine dayanarak inşa edilen yüksek güvenlikli hücre tipi cezaevlerine karşı (Bkz. Ek 4/1) cezaevlerinde başlatılan açlık grevleri ve ölüm oruçları karşısında duyarsız kalan hükümet, "F tipi" cezaevlerinin bir devlet politikası olduğu, Avrupa Konseyi ve AIÖK'nin tavsiyeleri uyarınca geliştirildiğini ileri sürerek diyalog çağrılarına yanıt vermedi. 19 Aralık 2000 tarihinde 20 cezaevine yönelik olarak başlatılan ve 32 kişinin ölümüne neden olan operasyon ardından ortaya atılan iddialar karşısında hükümet en yakın desteği AIÖK'nden buldu. Komite'nin 10-16 Aralık 2000 ve 10-15 Ocak 2001 tarihlerinde Türkiye'ye düzenlediği ziyaretin sonuçlarını içeren ve Komite Başkanı Silvia Casale tarafından Türk hükümetine yazılan 26 Ocak tarihli bir mektup, hükümet tarafından Türkçeye çevrilerek kamuoyuna açıklandı. "Türkiye Aklandı" manşeti ile gazetelerde yer alan mektupta, 19 Aralık Operasyonunda iddiaların ve daha sonra yayınlanan adli tıp raporlarının aksine, cezaevi operasyonlarını yürütmekle sorumlu olan güvenlik güçlerinin barikat ve direnişle karşılaştıklarını, "müdahaleler sırasında bazı mahkumların ölümü ve yaralanmasıyla sonuçlanan esef verici olayların, güvenlik güçlerinin eylemlerinden değil, kişilerin kendi kendilerine zarar vermek amaçlı eylemlerinden kaynaklandığını teyid etmiştir" dendi.

Hükümetin özellikle kamuoyuna açıkladığı bu mektuba tepki gösteren TİHV, eleştirilerini AIÖK'ne açık mektup biçiminde iletti.

F tipi cezaevleri ile ilgili tartışmalara İnsan Hakları İzleme Komitesi (Human Rights Watch), Uluslararası Af Örgütü ve Uluslararası İnsan Hakları Kuruluşları Federasyonu (FIDH) katıldı. İnsan Hakları İzleme Komitesinin 4 Nisan günü hükümete sunduğu raporunda, cezaevi operasyonları sırasında mahkumların kasıtlı olarak öldürüldüğü, işkence ve tecavüze maruz kaldığı belirtildi. F tipi cezaevlerinde kalan tutuklu ve hükümlülerin yalnızca birinci derecede yakınlarıyla haftada bir kez görüşme olanağının "tecrit" uygulaması olduğuna dikkat çekilen raporda, F tipi cezaevlerinin uluslararası cezaevleri standardına aykırı olduğu da ileri sürüldü. Nisan ayında yayınlanan Uluslararası Af Örgütü'nün

Sayın Silvia Casale

AIÖK Başkanı

F-67075 Strasbourg Cedex, France

Sayın Bayan Casale,

CPT'nin 10-16 Aralık 2000 ve 10-15 Ocak 2001 tarihlerinde düzenlediği Türkiye Ziyareti'ne ilişkin değerlendirmelerinizi içeren ve kamuoyuna da açıklanan 29 Ocak 2001 tarihli mektubunuz tarafımızdan değerlendirilmiştir.

Bu mektupta ifade edilen görüşleriniz, özgürlüklerinden alıkonulmuş kişilere işkence ve/veya kötü muamele yapılmasının önlenmesi konusunda, Avrupa Konseyi prensipleri ışığında bağımsız-bilimsel-tarafsız bir çalışma yapma amacıyla oluşturulmuş CPT'nin, bu vasıflarını önemli ölçüde yitirme durumunda olduğu kaygısını yaratmıştır.

Ülkemiz kamuoyunun, değerlendirmelerinizi, 14 Aralık 2000 ve 17 Mart 2001 tarihli Hürriyet Gazetelerinin manşetinden öğrenmesi kaygılarımızı daha da arttırmış, bu değerlendirmelerin ve raporların ne gibi işlevleri olduğunun, olabileceğinin ipuçlarını göstermiştir.

Şiddetin kullanıldığı, ölüm ve yaralanmaların gerçekleştiği, işkencenin uygulanma olasılığının bulunduğu 20 cezaevinde yürütülen operasyonlar öncesinde ve sonrasında CPT'nin değerlendirmeleri operasyonu kışkırtan gazetelerin manşetlerinde kullanılmış, sorumluları ve Hükümeti aklayan bir 'temiz sicil raporu' işlevini görmüştür.

Cezaevleri operasyonu ve ardından hizmete açılan hücre tipi cezaevleri konusunda, insan hakları savunucularının, demokratik kitle örgütlerinin, aydın-sanatçıların ve en önemlisi de siyasi tutuklu yakınlarının üzerinde yoğun baskıların bulunduğu, her türlü tartışma ortamının ortadan kaldırıldığı bu dönemde, CPT'nin konuyla ilgili bağımsız-bilimsel-tarafsız bir araştırma yürütüp, bunların sonuçlarını açıklarken, kendisini ifade edebileceği en uygun dili bulma yükümlülüğünde bir komite olması gerektiğini hatırlatmak isteriz. Bu gereklilik, komitenin çalışmalarının amaca uygun olması bakımında önemli bir etkidir.

Bu genel değerlendirmelerin çerçevesinde mektubunuzda yer alan bazı konular hakkındaki görüşlerimiz aşağıdadır:

1. Bilindiği gibi 19 Aralık 2000 tarihinde yapılan cezaevleri operasyonu ile ilgili olarak gerek operasyonu gerçekleştiren hükümetin, gerekse operasyonun yöneltildiği tutuklu ve hükümlülerin iddiaları kamuoyunca bilinmekteydi. Ancak bu iddialardan, ağırlıklı olarak hükümetin iddialarına yer verilmesi ve bu iddiaların gerçek durum olarak aktarılması yanlı bir tutumun işaretiydi.

2. Tutuklu ve hükümlülerin can güvenliğinin Devletin sorumluluğu altında bulunduğu göz ardı edilerek, 32 kişinin öldüğü operasyonda sadece güvenlik görevlilerin ölümünden üzüntü duyulduğunun belirtilmesi diğer ölümleri meşrulaştırma eğilimini yansıtmaktadır. Kaldı ki, hepimizi derinden üzen bu ölüm olaylarında ölen güvenlik görevlisi sayısı mektupta yazıldığı gibi 3 değil 2'dir. Bu bilgi, sadece mektuptaki değerlendirmelerin ciddiyeti açısından ifade edilmiştir.

3. Cezaevlerine yapılan müdahaleler sırasında bazı mahkumların ölümünün bazılarının ise yaralanmasının 'güvenlik güçlerinin eylemlerinden değil, kişilerin kendi kendilerine zarar vermek amaçlı eylemlerinden' kaynaklandığı, tutuklularla yapılan görüşmelerde teyit edildiği belirtilmektedir. Otopsi raporlarının henüz çıkmadığı, çıkanların ise açıklanmadığı ve olaylarla ilgili soruşturmanın sürdüğü hatırlanacak olursa -ki siz de bunların sonuçlarının size ulaştırılmasını yetkililerden talep ediyorsunuz- bu kesin yargıya nasıl vardığınız anlaşılabilir. Ayrıca Bayrampaşa Cezaevi'nde C1 koğuşuna yapılan müdahalede, güvenlik güçlerinin yangını söndürmek için acil önlem almadığı iddiasına mektubunuzda yer vererek ölüm ve yaralanmaların kesin nedenleri hakkında bağımsız bir soruşturmanın derhal başlatılmasını ve bu konuda üç ay içinde bilgilenebilir talep ediyorsunuz. Bu durumda, ölüm ve yaralanmaların tutuklu ve hükümlülerin kendi eylemlerinden kaynaklandığını teyit etmeniz çok açık bir tutarsızlık örneği olarak görülmektedir.

Diğer yandan, ölümlerle ilgili tespit kesin bir yargı biçiminde ifade edilirken, güvenlik güçlerinin kullandığı şiddet yöntemleri, kullanılan silahlar, ölümler ve yaralanmalar, 'anlatılanlara göre' ya da 'iddia edilmektedir' biçiminde ifade edilmektedir. Burada "bazı ölümler" diye geçiştirilemeyecek 32 insanın ölümü söz konusudur. Her bir ölüm tek tek araştırılarak yargılara varılabilir. CPT'nin bu tarzı adil ve bağımsız yargı anlayışına ters düşmektedir.

4. Görevi, işkenceyi ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezaları önlemek olan bu komite, 32 kişinin ölümüyle sonuçlanan bir operasyonda güvenlik güçlerinin barikatlar ve şiddetli direnişle karşılaştıklarını, fevkalade zor ve zaman zaman da hayati tehlike içeren bir görev üstlendiğini belirterek, öldürülmelere, yaralanmalara, işkencelere mazeret bulma eğilimini yansıtmaktadır. Güvenlik güçlerine direnenlerin tümüyle devletin denetiminde bulunan cezaevlerinde bile öldürülebileceği kabul edilmektedir.

5. F Tipi Cezaevleri, ilgili tüm meslek kuruluşları ve doğal olarak bilim çevreleri tarafından izolasyon temelli cezaevleri olarak kabul edilmektedir. Kaldı ki, halen yürürlükte olan 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'nın 16. Maddesi ve 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Yasası'nın 13. Maddesi, bu cezaevlerinin izolasyon amaçlı olduğunu açıkça ifade etmektedir: Sorun, ortak kullanım alanlarının gelecekte açılmasını dilemekle geçiştirilemeyecek kadar büyüktür.

6. Mektubunuzda, bir yandan F Tipi Cezaevlerinin 'alelacele ve planlanan tarihten önce hizmete açılması nedeniyle yaşanan güçlükleri anlayışla karşıladığınızı' belirtiyorsunuz, 'cezaevi yetkilileri ve personeli takdir edilmelidir' gibi ifadeler kullanıyorsunuz diğer yandan 'halen uygulanmakta olan fiili tecrit sistemi kabul edilemez ve hemen sona erdirilmelidir' diyorsunuz. Tecrit kabul edilemez derken ve 'küçük grup izolasyon sistemine' karşı çıkarken, anlayışla karşılamak gibi ifadeler kullanmanız, operasyonu onayladığınız anlamına geldiği gibi çok kolay manipüle edilebilecek başka anlamlara da yol açabilmektedir.

7. Ülkemizde 'Cezaevi Reformu' adı altında cezaevlerinde son derece katı tecrit koşulları yaratılmış, sürmekte olan uygulamaların iyileştirilmesiyle ilgili her türlü toplumsal mutabakat girişiminin önu tıkanmış, bu tıkanıklığa karşı çıkan kamuoyu çeşitli manipülasyonlarla susturulmuş, bu konuda çaba gösterenler ise ağır insan hakları ihlallerine maruz

kalmışlardır. Değerlendirmelerinizde kullandığınız ifadeler, yaratılan bu ortamda insan hakları savunucuları ve demokratik kitle örgütlerini zor durumda bırakmakta ve üzerlerindeki baskıların daha da arttırılması için bir araç olarak kullanılabilir. Değerlendirmelerinizde kullandığınız ifadeler, yaratılan bu ortamda insan hakları savunucuları ve demokratik kitle örgütlerini zor durumda bırakmakta ve üzerlerindeki baskıların daha da arttırılması için bir araç olarak kullanılabilir.

Sonuç olarak;

Mektubunuzda cezaevleri operasyonunu ve halen sürmekte olan tecrit koşullarını onaylayan aynı zamanda da manipüle edilebilir ifadeler kullanıp sonra da operasyon sırasında kullanılan yöntemlerin, ölümlerin ve yaralanmaların soruşturulması talebinde bulunmanızın hiçbir tutarlılığı ve gereği kalmamaktadır.

Şiddeti, işkenceyi, ölümleri ve mevcut cezaevi rejimini görmezden gelerek hücre tipi uygulamayı destekleyen ve F Tipi cezaevlerine sevkleri temize çıkaran değerlendirmeleriniz karşısında şunu belirtmek isteriz ki;

Uluslararası kuruluşlardan gelen görüş ve öneriler bizim için ancak tarafsız, temel hak ve özgürlüklere, evrensel insan hakları değerlerine uygun olduğunda ve/veya onları geliştirdiklerinde geçerlidir. CPT'nin mektuptaki değerlendirmelerini bu ölçütlerden uzak buluyor ve reddediyoruz.

F tipi cezaevleri tartışması gerçekte, tutuklu ve hükümlüleri, özellikle siyasi olanları, temel ve vazgeçilemeyecek haklara sahip sosyal birer varlık olarak değil, kimliği değişmesi gereken, bu amaçla şiddeti, işkenceyi, ölümleri ve Terörle Mücadele Yasası'nın 16. Maddesinde yazıldığı üzere, hücrelerde tecritleri hak eden insanlar olarak görenlerle bunun aksini savunanlar arasında bir tartışmadır. CPT'yi tarafsız olma konumunu korumaya, sivil toplumun görüş ve önerilerine de gerekli duyarlılığı göstermeye davet ediyoruz.

Yavuz ÖNEN

TİHV Başkanı

raporunda ise, F tipi cezaevleri ve diğer cezaevlerinde uygulanan küçük grup izolasyonu ve tecritin hemen sona erdirilmesi çağrısı yapıldı. Cezaevlerinin, mahkumalara insanca davranılmasına ilişkin uluslararası standartlara uygun olarak yönetilmelerini sağlamak için doktorlar, avukatlar ve insan hakları örgütlerinin denetimine ve incelenmesine açılması da istendi.

29 Nisan günü Türkiye'ye gelerek hükümet yetkilileri, tutuklu yakınları ve insan hakları örgütleriyle görüşen Avrupa Parlamentosu Yeşiller grubu üyesi Daniel Cohn-Bendit, görüşmeler sonrası hazırladığı raporda "tutukluların, F tipi cezaevlerinde daha fazla işkenceye maruz kalacaklarından korkması ve izolasyon rejiminin siyasi ve ahlaki kimliklerini tehdit ettiğini düşünceleri" nedeniyle ölüm orucunun sürdürdüğünü belirtti. "Eski cezaevi sisteminin değiştirilmesi gerektiğini herkesin kabul ettiği" öne sürülen raporda, Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ün, "sorunun siyasi çözümü için tutuklularla diyalog kurulması gerektiğine inanmadığı ve eylemlerin

yasadışı örgütler tarafından Brüksel'den yönlendirildiğini savunduğu" vurgulandı. Mahkumların, hükümete güvenmediği ve "hem fiziksel hem siyasi olarak yok edilmek istediklerine inandığı" anlatılan raporda, hükümetin üç önemli isteği yerine getirmesi halinde eylemlerin üç gün içinde sona ereceği öne sürüldü. Raporda, bu istekler şöyle sıralandı: "F tipi cezaevlerinde günün belli saatlerinde 3-5 hücrenin açılması, tutukluların arasında sosyal ilişkilerin ve iletişim ortamının devamının sağlanması. Tutukluların aileleri, avukatlarıyla görüşmeleri sağlanmalı, radyo ve TV yayınlarına ulaşma izni verilmeli. Sorunun çözümü için bir an önce hükümet temsilcileriyle tutuklular arasında diyaloga başlanmalı."

Ulusal ve uluslararası tepkilere ve taleplere karşın hükümet, F tipi cezaevleri uygulamasından vazgeçmedi. Cezaevlerinde yaşanan işkence iddialarının üzerine gitmedi. Ölüm oruçlarının durdurulması konusunda hükümete yöneltilen talepleri görmezden gelmeye devam etti.

Merkezi Paris'te bulunan Uluslararası İnsan Hakları Dernekleri Federasyonu (FIDH) cezaevlerinde süren ölüm oruçlarına ilişkin 12 Nisan tarihinde yaptığı basın açıklaması:

TÜRKİYE, F TİPİ CEZAEVLERİ İÇİN BARIŞÇI VE KATILIMLI BİR ÇÖZÜMÜ ÖNCELİKLE BULMALIDIR

FIDH, aralık 2000 tarihinde polis tarafından uyguladığı, 32 kişinin ölümüne neden olan ve adı inandırıcı olmayan 'yaşama dönüş' şiddet operasyonu ile pek çok tutuklu ve hükümlünün zorla sevk edildikleri F tipi cezaevlerinde sürmekte olan açlık grevlerinden büyük kaygı duymaktadır.

Türk cezaevleri yetkililerinin, bir, iki ya da üç kişilik hücre uygulamasında, konfor sağlama ve ceza hukukunu düzenleme kaygılarına karşın, siyasi tutuklu ve hükümlüleri yalnızlaştıran ve ortak yaşamdan yoksun bırakan uygulamaları sürdürdükçe, cezaevlerini Avrupa normlarına yaklaştırma iddialarında inandırıcı olmaları mümkün değildir. Bu normlara karşı durmayı da daha fazla sürdürmezler.

Birkaç yıl önce Batı Avrupa ülkelerinin ve özellikle Fransa'nın 'yüksek güvenlikli' cezaevleri politikaları kınanmıştı. Sistemli bir tecrit demek olan bu uygulamayı yalnız insan hakları örgütleri değil hekimler, ruh sağlığı hekimleri hep birlikte mahkum etmişlerdi. Zira bu yaşamla uyum sağlama umutlarını kıran tıbbi yalnızlaştırma politikası tutuklu ve hükümlülerin kişiliklerine ve ruhsal yapılarına yönelik olumsuzluklar içeriyordu.

Kendisinden somut adımlar atması beklenen Türkiye, Kopenhag kriterlerinin öngördüğü üzere insan hakları durumunu geliştirme isteğini de ifade ederek, tutuklu ve hükümlüler, avukatlar ve sivil toplum örgütleri temsilcileriyle diyalog yolunu açmalıdır. Barolar özellikle İstanbul Barosu, Demokratik Kitle Örgütleri, insan hakları kuruluşları, aileleri yakın işbirliği içinde barışçıl acil bir çözüm bulmak amacıyla çalışma yapmalıdır. Bu, uygun bir hizmetten yararlanmayı ve diğer tutuklularla ortak yaşam zamanlarını paylaşmayı da öngörerek, güvenlik sorununu ve temel hakları bağdaştıran bir çalışma olmalıdır.

6.1. KAYBEDİLENLER

2000 yılı başlarında Hizbullah lideri Hüseyin Velioglu'nun öldürülmesinden sonra gelişen operasyonlar sonucunda, en az 65 kişinin cesedi bulundu. Çok sayıda cesedin bulunması, yetkililere "kayıpların ve faili meçhul cinayetlerin tek sorumlusunun Hizbullah olduğu" propagandası yapma olanağı tanıdı. Ancak, yetkililer "bulunan cesetlerin çoğunun Hizbullah tarafından kaçırılan Hizbullah yanlıları olduğu, sokak ortasında öldürülen yüzlerce insanın katillerinin bulunamadığı" konusuna değinmediler. 1995 yılında kaybolduktan sonra cesedi bulunan Hasan Ocak'ın² babası Baba Ocak, 28 Haziran günü geçirdiği kalp krizi sonucu öldü.

Evensel gazetesinde 8 Eylül günü yayınlanan "Gözetiminde kayıp itirafı" başlıklı haberde, 12 Eylül 1994 tarihinde gözetimine alındıktan sonra kendisinden haber alınamayan Kenan Bilgin'in yakınlarının başvurusu üzerine AİHM'de açılan davada³ tanıklık yapan dönemin Ankara Cumhuriyet Savcısı Selahattin Kemaloğlu'nun ifadelerine yer verildi.

Türk hükümetinin gösterdiği tanık olarak dinlenen Selahattin Kemaloğlu, ifadesinde Kenan Bilgin'in kardeşinin şikâyeti üzerine belgelerin kendisine geldiğini söyledi. Belgeleri alınca Ankara Emniyet Müdürlüğü İkinci Şube Müdürlüğü'ne yazı yazarak, "Kenan Bilgin'in gözetimine alınıp alınmadığını" sorduğunu anlatan Kemaloğlu, ifadesinde şunları söyledi:

"Polisten bana 'Biz Kenan Bilgin'i gözetimine almadık' diye bir yanıt geldi. Ben emniyetten gelen yazı üzerine emniyete bir yazı yazdım ayrıca. O tarihte kimlerin gözetimine alındığını sordum ve bana bir cevap geldi. Bir de Kenan Bilgin'in kardeşinin bazı şahitleri vardı. Onları da cezaevinden celp ettim. Onlara yemin verdim ve dinledim. Israr ettim, 'Doğru söyleyin' dedim. Bana gerçeği söylediler. İfadelerinde Kenan Bilgin ve kendileri de aynı şekilde gözetimindeyken bir şahsın 'Beni deftere yazmıyorlar, beni kayda geçirmiyorlar' diye tuvalete giderken gözü bağlı olarak bağırıldığını söylediler. Bir iki defa bunu duyduklarını, bilahare Kenan Bilgin'in gözü bağlı olarak daha böyle bitkin bir durumda tuvalete gidip geldiğini söylediler. Ben de bunları zapta geçtim. Kenan Bilgin'in bu şekilde ortadan kaybolduğuna artık ben de inanmıştım. Çünkü, o devirde kayıplar oldu. Bir savcı olarak bunu görüp üzülüyordum."

Tanıkların ifadelerinden Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün kendisine bilgi vermediğini anladığını kaydeden Kemaloğlu "Ben de bu sefer doğum yerine yazı yazdım , emniyete yazdım. Dedim ki, 'bu adamın PKK'ya katılma ihtimali de vardır, bunu da bir araştırın detaylı olarak'. Yine yazıya yanıt geldi, bir şey yok. İstanbul'a kaldığı yere yazdım⁴, yanıt

alamadım. Tahkikatı sürdürüyordum. Sonra benim tayinim Elmadağ'a çıktı" dedi.

AİHM'e ifade vermeden önce Adalet Bakanlığı avukatlarının gelip kendisiyle konuştuğunu belirten Selahattin Kemaloğlu, Türkiye'de yaşanan diğer kayıp olayları konusunda da şunları söyledi:

"O dönemde bana gelen evrak ve bazı tahkikatlar, bir de okuduğum kadarıyla çok kayıplar vardı. Mesela benim bir arkadaşım vardı, sınıf arkadaşım Yusuf Ekinci (22 Şubat 1994 tarihinde ortadan kaybolan Ankara Barosu avukatlarından Yusuf Ekinci'nin cesedi 25 Şubat 1994 tarihinde Ankara'nın Gölbaşı ilçesi yakınlarında bulundu). O devirde bazı şahıslar, bazı kişiler, polis kimliğiyle önüne çıkıp 'Biz polisiz' diye dayatıp götürüp 8 kurşun sıklmışlardı. Onun otopsisinde bulundum. Ben artık anladım ki Kenan Bilgin kesinlikle kaybedildi. Diğer binlerce kişi gibi. Ben artık o kaniya vardım bir savcı olarak. 12 Eylül'den sonra kesinlikle birçok kayıp oldu. Bunlar gayri resmi olarak kulağıma geliyordu, yakınlarım söylüyorlardı, basında okuyordum. 6200 kişi kaybedildi. Ama bunu diyemiyorsun, diyemediler, kimse diyemedi. Biz o zaman cezaevlerini, polisini bulunduğu yerleri denetleyemiyorduk. Ben bir keresinde emniyete gittim, bir vesileyle bir sesler duydum. Dedim bunlar nedir? Dediler ki 'Yok bu sesler teybe alınmıştır. Bu, sanıkların mukavemetini kırmak için bu figan sesleri, bu feryat sesleri şey ediliyor' diye beni bıraktılar gireyim içeriye. Başka bir tahkikat nedeniyle Ankara Emniyeti'nde ben buna bizzat şahit oldum. Böyle feryat ve figan sesleri

² 5 Şubat 1995 tarihinde İstanbul'da, polis tarafından gözetimine alındıktan sonra kaybolduğu" bildirilen Rıdvan Karakoç ile 21 Mart 1995 tarihinde İstanbul Gedikpaşa'da "polis olduğu" bildirilen kişiler tarafından götürüldükten sonra kaybolan Hasan Ocak, Beykoz'un Buzhane köyü yakınlarında, işkenceyle öldürülmüş olarak bulundu. Cesetleri bulunduktan sonra cenazeleri Adli Tıp Morgu'nda bekletilen ve öldürülmüş oldukları ailelerine haber verilmeyen Rıdvan Karakoç ve Hasan Ocak'ın akıbetleri ancak Mayıs ayında öğrenilebildi. Hasan Ocak'ın cesedinin 26 Mart 1995 tarihinde Beykoz'un Buzhane köyü yakınlarında bulunduğu, cesedin 28 Nisan 1995 tarihine kadar Adli Tıp Kurumu Morgu'nda bekletildiği, Rıdvan Karakoç'un cesedinin de Mart 1995 tarihinde aynı bölgede bulunduğu ve bir süre bekletildikten sonra Kimsesizler Mezarlığı'na gömüldüğü ortaya çıktı.

³ AİHM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) yaşama hakkıyla ilgili 2., özgürlük ve güvenlik hakkıyla ilgili 5. ve mağduriyetin karşılanmasıyla ilgili 13. maddesinin ihlal edildiği gerekçesiyle, Türkiye'nin Kenan Bilgin'in yakınlarına 270 bin Fransız Fransı (yaklaşık 49 milyar lira) ödemesine karar verdi.

⁴ 18 Kasım 1997 tarihinde yayınlanan Emek gazetesinde yayınlanan bir haberde de, Selahattin Kemaloğlu'nun Pertek (Tunceli) Cumhuriyet Savcılığı'na 27 Aralık 1995 ve 13 Eylül 1996, Üsküdar (İstanbul) Cumhuriyet Savcılığı'na da 13 Aralık 1996 ve 24 Nisan 1997 tarihlerinde yazdığı yazılarda Kenan Bilgin'in gözetiminde olduğunun belirtildiğine yer verilmişti. Habere göre, 24 Nisan 1997 tarihli yazıda "Kenan Bilgin'in gözetimine alındığı tarihlerde tanık olarak ifadesi alınmış ve Kenan Bilgin'in gözetiminde olduğu görülmüştür" ifadesinin yer aldığı, ancak yazıda, Kenan Bilgin'in "dışarıda" ya da "PKK'ye katılmış olabileceği"nin ileri sürüldüğü anlatılmıştı. Habere göre, yazılarda, "Kenan Bilgin'in durumu hakkında bilgi almak için yakınları ve akrabalarının gizlice araştırılması" istenmişti.

Avukat Kamil Tekin Sürek'le yapılan röportaj (Evrensel/08 Eylül 2001)

- AİHM'in Kenan Bilgin davasında dinlediği tanıklardan Savcı Selahattin Kemaloğlu, Kenan Bilgin'in kaybedildiğini itiraf ediyor. Savcının ifadesi konusunda ne düşünüyorsunuz?
 - AİHM Türkiye'de iki sene önce eylül ayında çok sayıda tanık dinledi. Tanık dinlenmesi sırasında başvuru İrfan Bilgin'in vekili olarak duruşmaya ben de katıldım. Fakat, duruşmada konuşulanların ve tanık ifadelerinin gizli olması nedeniyle burada konuşulanları kimseye anlatmadık, açıklamadık. Tabii, şimdi AİHM kararını açıkladı. Kararda, tanıkların ifadeleri ve diğer kanıtlar değerlendirildi. Biz, AİHM kararının tercüme edilmesini bekliyoruz. Çok uzun bir karar. Hem savcının hem de diğer tanıkların çok ilginç ifadeleri var.
 - Sözü ettiğiniz ifadelerde Kenan Bilgin davasında daha önce bilinmeyen yeni olgular var mı?
 - İfadelerde Kenan Bilgin'in emniyette gözaltında olduğuna dair somut bilgiler var. Ayrıca, hükümetin tanık olarak gösterdiği polis ve savcılarının ifadeleri çok ilginç. Savcı Kemaloğlu'nun ifadesini elde etmişsiniz zaten. Fakat, diğer savcı ve polislerin ifadeleri de ilginç.
 - O ifadelerde ilginç ne gibi şeyler var?
 - Örneğin bir savcı, Kenan Bilgin'in kaybolduğu iddiasını çürütmek için üç sayfalık bir rapor yazmış, bu raporda emniyet müdürlüğünün koşullarını anlatarak tanıkların yalan söylediğini iddia ediyor. Oysa, biz AİHM heyeti ve hükümet temsilcileri ile Ankara Emniyeti'ne gittik. Burada gördüklerimizden sonra savcının emniyete hiç gitmediği izlenimini edindik. Yani savcı emniyete gitmeden emniyetin koşullarını farklı anlatarak tanıkların ifadelerini çürütmeye çalışmış. Soruşturma yapacağına, gerçeklere ulaşmaya çalışacağına iddianın aksini kanıtlamak için gerçek dışı şeyler yazmış. Bu durum tanıklığına başvurulduğunda açıkça ortaya çıktı.
 - Polislerin ifadelerinde neler vardı?
 - Aslında diğer ifadeleri de bulup yayınlamak gerek. Şimdi ben tabii hatırlayabildiklerimi söylüyorum. Polislerin birinin sahte tutanak tuttuğu ortaya çıktı örneğin. Bir diğeri, Kenan Bilgin'in de gözaltına alındığı operasyonun ne kadar yasadışı bir operasyon olduğunu açığa çıkaran beyanlarda bulundu.
 - Savcının ve diğer tanıkların ifadeleri ve AİHM kararı hukuki olarak yeni bir durum ortaya çıkarıyor mu?
 - Tabii, yeni kanıtlar var. Bu kanıtlar daha önce Kenan Bilgin soruşturması dosyasında yoktu. Şimdi yeni kanıtlar ortaya çıktığına göre soruşturmanın daha da derinleştirilip iletilmesi gerekir. Ayrıca, yine bu tanıkların bazılarının görevini ihmal ettiği ya da suç işlediği anlaşılıyor. Bu tanıklarla ilgili de soruşturma yapılması gerekir. Karar Türkçe'ye çevrildiğinde bir suretini soruşturmayı yapan savcıya vereceğiz. Ve bu yeni kanıtlardan sonra neler yaptığını takip edeceğiz.
- Evrensel gazetesinde 18 Eylül günü de AİHM'de dinlenen iki polisin ifadelerine yer verildi.
- 1994 yılında Ankara Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde görev yapan Mehmet Karataş adlı polis ifadesinde, 1994 yılı Eylül ayında nezarethaneye gelenlerin kayıtlarını tuttuğunu, gözaltına alınan bir kişinin kayıt defterine adının yazılmamasının mümkün olmadığını ileri sürdü. Karataş ifadesinde, sabah 08.00'de göreve başladığını, akşam 18.00'de görevinin bittiğini, bazen bu sürenin saat 24.00'e kadar uzadığını ve kendisi dışında bir kişinin daha kayıt defterlerinden sorumlu olduğunu söyledi. Ancak AİHM tutanaklarına göre, Bilgin ailesinin avukatı Kamil Tekin Sürek, kayıt defterinin haftalık tutulmuş izlenimi verdiğini vurgulayarak bu ifadeye karşı şunları söyledi:
- "Burada 12 Eylül 1994 gece saat 01.45'te siz kayıt yapmışsınız. Sabaha kadar kalmışsınız. Sabah 09.45'te gene kayıt yapmışsınız. Sabah 10.15'te yine kayıt yapmışsınız. 11.20'de kayıt yapmışsınız. 11.45'te, akşam üzeri 18.25'te kayıt yapmışsınız. Gece 23.45'te kayıt yapmışsınız. Ertesi güne geçmişsiniz, gece 01.00'de kayıt yapmışsınız. Ertesi gün 02.40'ta kayıt yapmışsınız. Yine gece 04.00'te kayıt yapmışsınız. 13'ünde bu sefer sabah 07.00'de kayıt yapmışsınız. Yani 48 saat falan orada olmuşsunuz. Bu kayıtlar haftalık tutulmuş gibi geldi bana."

geliyordu. Dedim bu nedir? Yine dediler ki 'Bu banda alınmıştır. Bu odada çalışıyor, yan odadakinin mukavemeti kırılıyor, onun için de doğru söylüyor.' Bir de bu Kenan Bilgin olayı oldu."

6.1.1. Serdar Tanış, Ebubekir Deniz

Şırnak'ın Silopi ilçesinde 25 Ocak günü ifade vermek için Jandarma Komutanlığı'na çağrılan HADEP İlçe Başkanı Serdar Tanış ve İlçe Sekreteri Ebubekir Deniz'den bir daha haber alınamadı. Tanış ve Deniz'in bulunması için HADEP ve İHD tarafından oluşturulan heyetlerin girişimleri de sonuçsuz kaldı. Tanış ve Deniz ailelerinin avukatı İdris Tanış'ın Jandarma Karakolu ve Savcılığa yaptığı başvurulardan sonuç alınamaması üzerine 29 Ocak günü ilçeye giden HADEP ve İHD heyetleri yetkililerle görüştü. Cumhuriyet Savcısı, Kaymakam Yardımcısı Ünal Çakıcı ve Jandarma yetkilileri ile görüşen heyet üyelerine Tanış ve Deniz'in gözaltında olmadıkları yanıtı verildi.

Tanış ve Deniz'in Merkez Jandarma Karakolu'na

gittiklerini gören Hamit Belge ve İsa Kanat, Silopi Cumhuriyet Savcılığı'nda ifade verdiler. Tanış ve Deniz'i Jandarma Karakolu'nun bahçesinde gördüklerini belirten iki tanık, olayı şöyle anlattılar: "Bizim gördüğümüz sırada, Tanış ve Deniz, İlçe Jandarma nizamiesinden içeri henüz girmişlerdi. İçeriye girmelerini zorlayan kimse de yoktu. Kendi istekleriyle giriyorlar gibi rahattılar. Birbirimizi gördük, bize selam verdiler, biz de onlara selam verdikten sonra yolumuza devam ettik."

Şırnak'ta jandarmalar tarafından asılan afişlerde, Tanış ve Deniz'i bulanların "156 Jandarma imdat" telefonuna bildirmeleri istendi. HADEP Genel Başkan Vekili Ahmet Türk, Olağanüstü Hal Bölge Valisi Gökhan Aydın ve Şırnak Valisi'nin, Tanış ve Deniz'in 25 Ocak günü Jandarma Karakolu'na gittiklerini kabul ettiğini açıkladı. Türk, yetkililerin kendilerine cevap vermemesi üzerine, ANAP Genel Başkan Yardımcısı Salih Yıldırım'dan yardım istediklerini belirterek, "Yıldırım'ın görüştüğü OHAL ve Şırnak Valisi, yöneticilerimizin Jandarma

Karakolu'na geldiklerini kabul ederek, ifadelerinin alındıktan sonra serbest bırakıldıklarını aktarmışlar" dedi. Şırnak HADEP İl Başkanı Resul Sadak da, Silopi İlçe Örgütü'nün geçen hafta kapatıldığını belirterek "Arkadaşlarımız Jandarma Karakolu'na çağrıldıktan üç gün sonra Emniyet Müdürlüğü'nde görevli polisler partiye giderek açma ruhsatının olup olmadığını soruyor ve partinin pazar günü kapatılmasını istiyorlar. Yöneticilerimiz bundan sonra jandarma tarafından çağrıldıktan sonra kendilerinden bir daha haber alınamadı" dedi. Şırnak Alay Komutanı'nın kendisini daha önce makamına çağırıldığını belirten Sadak, "Görüşme sırasında 'Cizre ve Silopi'de parti tabelasını asarsan, sizi darmadağın ederim' şeklinde tehditte bulunmuştu" dedi. HADEP Parti Meclisi üyesi Dicle Anter de, "Jandarma yetkisi olmadan arkadaşlarımızı çağırıyor. Emniyet yetkilileriyle görüştük. Kendilerinde olmadıklarını ve bu durumdan da rahatsız olduklarını ilettiler." dedi. Anter, Silopi Jandarma Karakol Komutanı Süleyman Can ile görüşmek istediklerini, ancak "komutanın, eşinin rahatsızlığı nedeniyle 3 gün önce izne ayrıldığı" yanıtını aldıklarını belirtti. Şırnak Valiliği'nden yapılan açıklamada ise HADEP'lilerin 25 Ocak günü saat 14.00'te Silopi İlçe Jandarma Komutanı'nı ziyaret amacıyla komutanlığa geldiği kabul edildi. Komutanın görevli olarak dışarıda olması nedeniyle Tanış ve Deniz'in başka bir görevliyle görüştüğü ileri sürülen açıklamada, "Saat 14.30'da komutanlıktan ayrılmışlardır. Tanış ve Deniz'in geliş ve ayrılışları komutanlıktaki ziyaret ve iş izleme kayıt defterine işlenmiş, kimlikleri imzaları karşılığında alınıp verilmiştir" denildi.

Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'in kaybolması konusunda ilginç bir gelişme 24 Şubat günü yaşandı. Jandarma Karakolu'na girdikleri önce reddedilen Tanış ve Deniz'in kaybolması nedeniyle açılan soruşturmada, Silopi Cumhuriyet Savcılığı tarafından ifadesi alınan iki asker çelişkili ifade verdiler.

25 Ocak günü nizamiye kapısında nöbet tutan askerlerden Veysel Ateş, iki HADEP'liyi fotoğraflarından teşhis etti ve "İlçe Jandarma Komutanı Süleyman Can'la görüşmek istediklerini söylediler. Niçin görüşmek istediğini sorduğumda, kendisinin siyasetçi ve parti başkanı olduğunu söyledi. Ben kendisine denetim olduğu için bölük komutanımızın birlik dışında olduğunu, ne zaman döneceklerini de bilmediğimi söyledim. Fakat bu şahıs önemli konuda görüşeceklerini ve bir süre beklemek istediklerini söyledi. Ben de kendilerini bölük komutanımızın misafir odasında beklemek üzere içeri aldım. Giriş saatlerini ve isimlerini imza karşılığı yazdım. Ayrıca bir adet cep telefonu ve kimliklerini çıkarken almak üzere alıkoydum. Serdar Tanış ile Ebubekir Deniz birlikte geldiler. Fakat ben sadece Serdar Tanış ile konuştum. Daha sonra, 'Yarım saattir bekliyoruz. Bölük komutanı gelmedi. Biz daha sonra yeniden görüşmeye geliriz' diyerek nizamiyeden çıkıp gittiler. Çıkarken kimliklerini ve cep telefonunu teslim ettim.

Ayrıca çıkış saatlerini kaydedip imzalarını aldım. Nizamiyeden çıktuktan sonra ne yöne ve nereye gittiklerini görmedim. Ayrıca Serdar Tanış olarak teşhis ettiğim kişi 18 Ocak 2001 günü saat 10.35'te de Bölük Komutanımız Süleyman beyle görüşmeye gelmiş, 11.30'da da çıkış yapmıştır."

Aynı saatlerde kapıda nöbetçi olan er Yücel Erteki ise jandarmaya önce Serdar Tanış'ın geldiğini, Ebubekir Deniz'in ise Tanış'tan yarım saat sonra komutanlığa girdiğini söyledi.

Silopi Cumhuriyet Savcılığı 15 Mart günü "gizlilik" kararı aldı. Tanış ve Deniz'in Silopi Jandarma Komutanlığı'na çağırıldığı gün, Nizamiye kapısında görevli olan askerlerin ifadelerinin gazetelerde yayınlanması üzerine, soruşturmanın sağlıklı yürütülebilmesi için Savcılığın gizlilik kararı aldığı bildirildi.

Bu arada Tanış'ın babası Şuayip Tanış⁵ ile Deniz'in ağabeyi Deniz Deniz'i, 2 Şubat günü Merkez Jandarma Karakolu'na çağırılan Karakol Komutanı Süleyman Can, Şırnak Valiliği'nin "Tanış ve Deniz'in Merkez Karakoluna Komutanı ziyaret amacıyla gittikleri" şeklindeki açıklamasının aksine, iki kişinin karakola Selim adlı astsubay tarafından çağırıldıklarını söyledi. Bu arada bilgi almak üzere Silopi'ye gitmek isteyen HADEP heyeti Cizre'ye sokulmadı. HADEP Genel Başkan Yardımcısı Mahmut Şakar başkanlığındaki heyetin, Cizre girişinde polis tarafından durdurularak kimliklerine el konulduğu ve 2 saate yakın burada bekletildikleri bildirildi. Mahmut Şakar, "Kontrol noktasında bekletilirken, iki askeri araç geldi ve bir subay, 'Yukarıdan gelen talimat üzerine, ikinci bir emre kadar Şırnak ve Silopi'ye girişiniz yasaklanmıştır' dedi. Yaptığımız tüm girişimler sonuçsuz kaldı. İki askeri araçla konvoy halinde Cizre dışındaki Katran Jandarma Karakolu'na kadar geldik. Kimliklerimizi verip geri gönderdiler" dedi.

İHD Genel Başkan Yardımcısı Avukat Osman Baydemir, 13 Şubat günü düzenlediği basın toplantısında, Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar

⁵ Cizre'den Silopi'ye giderken 9 Kasım 2000 tarihinde gözaltına alınan ve tutuklanan Şuayip Tanış, Aralık ayı sonunda hakkında ifade veren itirafçı Ahmet Kahraman'ın, ifadesini geri alması üzerine tahliye edildi. 5 Ocak günü kendisini çağırılan Şırnak Alay Komutanı Levent Ersöz'ün "HADEP'ten vazgeçin" dediğini bildiren Şuayip Tanış, şunları söyledi: "Ona bu işin içinde olmadığını söyledim. Oğlumun HADEP'te çalıştığını söyledim. Ona, 'Serdar benden 4 yıldır ayrı yaşıyor. İstifa etmesini söyledim. Bana 'Baba sana saygım sonsuz. Ama yaptığım iş yasalara uygun niye istifa edeyim' dedi. Bunun üzerine Komutan Ersöz bana 'Eğer Serdar istifa etmezse sizi yaşatmam' dedi. Ben de 'Bize bu kadar baskı yaparsanız buradan göçerim' diye yanıt verdim. Komutan bunun çözüm olmadığını söyleyerek, 'İstifa edecek' dedi. Ben de 'Madem bu parti yasak Ankara'da kapatsınlar. Ne bizi ezin ne de kendinizi rahatsız edin' dedim. Bunun üzerine Komutan Levent Ersöz, Serdar ile görüşmek istedi. Serdar'ı telefonla aradım. Telefonda Serdar, Levent Ersöz'e, 'İşlerimiz bittiğinde sizi ziyaret edeceğiz' dedi." Şuayip Tanış bu olayın ardından Silopi İlçe Komutanı Yüzbaşı Süleyman Can'ın da oğlunu öldürmekle tehdit ettiğini bildirdi. Bu süreçte Diyarbakır'da bulunan Serdar Tanış ise, 8 Ocak günü başta Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık olmak üzere resmi makamlara yazdığı bir dilekçeyi HADEP Diyarbakır İl Örgütü'ne bıraktıktan sonra 9 Ocak günü HADEP PM Üyesi Cemil Aydoğan ile birlikte Silopi'ye gitti.

Okkan'ın öldürülmesinden sonra bölgede 1993-1997 yılları arasındaki atmosfere dönüldüğünü bildirdi. Baydemir, "Son 10 yılda Diyarbakır'da 136, bölge genelinde 301 kişinin gözaltına alındıktan sonra akıbetlerinden bugüne kadar haber alınmadı." dedi.

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu üyesi Mehmet Bekaroğlu olayı Ocak ayı sonunda Meclis gündemine getirdi. Bekaroğlu, İçişleri Bakanı Sadettin Tantan tarafından yanıtlanması istemiyle verdiği soru önergesinde, Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'den 6 gündür haber alınmadığına dikkat çekerek, şu soruları sordu: "Tanış ve Deniz'in nerede olduğuyula ilgili bir bilgi ve araştırma bulunmakta mıdır? Özellikle OHAL bölgesinde son zamanlarda bir çok olayın meydana gelmiş olması bölge halkını endişeye sevk etmiştir. Bölge halkının bu endişesini gidermek için herhangi bir girişimde bulunmayı düşünüyor musunuz?"

İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, soru önergesini, Jandarma Genel Komutanlığı Planlama Koordinasyon Şubesi Müdür Vekili Jandarma Kurmay Binbaşı Necdet Güngör'e dayanarak Mart ayında yanıtladı. Yanıtta, kayıpların aranmaya devam ettiği ve soruşturmanın adli makamlar tarafından yürütüldüğü ifade edildi.

1 Şubat günü Şırnak Valiliği'nden yapılan açıklamada, Tanış ve Deniz'in kaybolmasına dair bilginin resmi makamlara ulaşmasının ardından güvenlik güçlerinin de aramalara başladığı ileri sürüldü. "Bazı basın organlarında yer alan haberler gerçeği yansıtmamaktadır" denilen açıklamada, HADEP'lilerin 25 Ocak günü saat 14.00'te Silopi İlçe Jandarma Komutanı'nı ziyaret amacıyla komutanlığa geldiği kabul edildi. Komutanın görevli olarak dışarıda olması nedeniyle Tanış ve Deniz'in başka bir görevliyle görüştüğü öne sürülen açıklamada, "Saat 14.30'da komutanlıktan ayrılmışlardır. Tanış ve Deniz'in geliş ve ayrılışları komutanlıktaki ziyaret ve iş izleme kayıt defterine işlenmiş, kimlikleri imzaları karşılığında alınıp verilmiştir" denildi.

Valiliğin bu açıklamasına tepki gösteren HADEP Parti Meclisi üyesi Dicle Anter ise 26 Ocak günü Silopi'ye gittiğini belirterek "Gözaltına alınan arkadaşlarımızın telefonu var. Eğer bırakıldılarsa bizi arayabilirlerdi. Düne kadar karakol yetkilileri, arkadaşlarımızın karakola çağrılmadıklarını belirtiyorlardı. Oysa şimdi 'karakola çağrılmışlar' deniliyor. Çelişkili ifadeler var. Bir yandan 'araştırın' diyorlar. Bir yandan da 'biz çağırдық' diyorlar. Vali'nin muhatabı HADEP'tir. Bizi arayıp bilgilendirebilirlerdi" dedi.

Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'in durumu 8 Şubat günü TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nda gündeme geldi. Komisyon üyesi DYP Milletvekili Kamer Genç toplantıda, konuyu açarak, "Bu insanlar kayıp, önce gözaltına alındıkları, daha sonra serbest bırakıldıkları, hiç gözaltına alınmadıkları açıklamaları var. Dağda

çatışmada ölmüş olabilecekleri de söyleniyor. Bu konuyu araştırmalıyız. Bu konu açığa çıkarılmalıdır" dedi. Genç'in bu talebine MHP'li Komisyon Başkanı Hüseyin Akgül başta olmak üzere üyelerin hiçbiri yanıt vermedi.

Toplantıdan sonra gazetecilerin sorularını yanıtlayan MHP'li Akgül, İHD'nin 26 Ocak günü konuyu Komisyon'a bildirmesine karşın kayıplardan haberi olmadığını söyledi. Akgül, "Bize bu konuda herhangi bir başvuru da yok, olursa değerlendiririz" dedi. Bu açıklamanın ardından Yakup Tanış da, 9 Şubat günü TBMM İnsan Haklarını Araştırma Komisyonu'na başvurdu.

Şırnak Valisi Hüseyin Başkaya tarafından 14 Şubat günü yapılan açıklamada ise, Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'in her yerde arandığını belirtti ve HADEP'lilerin gözaltına alınmadığını ileri sürülerek yerlerini bilenlerin kendilerine başvurması istendi. Vali Başkaya, kayıpları araştıran HADEP ve sivil toplum örgütlerini de "huzuru bozmakla" suçlayarak, Tanış ve Deniz'in "terör örgütleri veya yandaşları tarafından kaçırılmış olabileceği ihtimalinin de değerlendirildiğini" belirtti. Başkaya, Tanış ve Deniz'in kendi imzalarıyla İlçe Jandarma Komutanlığı'na geliş ve ayrılış saatlerini tüm kamuoyuna açıklamalarına rağmen, "ilde ve bölgede huzurun bozulmasını, terörün yeniden hortlamasını arzulayanların, olayı istismar ederek kamuoyunu yanlış bilgilendirdiğini" öne sürdü.

İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı Rüştü Kazım Yücelen de, 14 Şubat günü kendisini ziyaret eden İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül, TİHV Başkanı Yavuz Önen ve Mazlum-Der Genel Başkanı Yılmaz Ensaroğlu'na "Kayıpların durumuyla ilgileniyoruz" yanıtını verdi. İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül, görüşmeden sonra yaptığı açıklamada, Bakan Yücelen'e kayıpların durumuyla ilgili endişelerini bildirdiklerini ve girişimlerde bulunmalarını talep ettiklerini belirtti. İHD'nin kayıpların durumlarına ilişkin düzenlediği gezilerin raporlarını da Bakan'a ilettiklerini belirten Öndül, Bakan Yücelen'in "Biz zaten konuyla ilgileniyorduk" dediğini aktardı.

Jandarma Genel Komutanlığı Dış İlişkiler ve İnsan Hakları Daire Başkanı Albay Emre Özyılmaz ise 22 Şubat günü Komisyon üyelerine bilgi verdi. Tanış ve Deniz'in kaybolmasının "jandarmaya karşı bir komplo olduğunu" iddia eden Albay Özyılmaz, söz konusu kişilerin saat 14.00'te karakola geldiğini, yarım saat sonra da ayrıldığını belirtti. Bu iki kişi hakkında iki saat sonra "kayıp" başvurusunda bulunulduğuna dikkat çeken Özyılmaz, "jandarmayı yıpratmaya yönelik bilinçli bir kontrol hareketi ile de karşı karşıya kaldıklarını" iddia etti.

Tanış ailesinin başvurusu üzerine Silopi ve Şırnak'a giden İHD heyetinin raporu da 31 Ocak tarihinde açıklandı. İHD Genel Başkanı Yardımcısı Osman

Baydemir, TİHV Diyarbakır Temsilcisi Avukat Sezgin Tanrıkulu, İHD MYK üyesi Necat Taştan ve yönetim kurulu üyesi Avukat Selahattin Demirtaş tarafından hazırlanan raporda, Heyetin, Silopi'de soruşturma ile görevlendirilen Cumhuriyet Savcısı Kubilay Taştan, Kıdemli Savcı Hakan Başverdi ile görüşmesine karşın, Şırnak Valisi, Alay Komutanı ve Kaymakam ile görüşemediği belirtildi. Raporu açıklayan Baydemir, "Tanış ve Deniz'in, yapılan baskılara rağmen HADEP'teki görevlerinden istifa etmemelerinin bu uygulamaya maruz kalmalarının tek nedeni olduğu kanaatindeyiz" dedi.

TİHV Diyarbakır Temsilcisi Avukat Sezgin Tanrıkulu da tipik bir kaybedilme olgusuyla karşı karşıya bulduklarını belirtti. Silopi ve Şırnak'ta bölgedeki genel yumuşama ortamının aksine farklı bir atmosferle karşılaştıklarını belirten Tanrıkulu, geçmişte yaşanan acıların bir daha yaşanmamasını isteyerek, "Barışa karşı olan güçler aynı ağ içinde hareket etmektedir. Diyarbakır'da suikastı yapan anlayış ile Silopi'de HADEP'li yöneticilerin durumundan sorumlu olan anlayış aynıdır. Her iki olayla ilgili sorumluların ortaya çıkarılmasını istiyoruz" dedi.

Osman Baydemir ve Sezgin Tanrıkulu'nun yanıt istedikleri sorular şöyle:

"25 Ocak günü Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'i PTT binası önünde araca bindirmek isteyen ve kendilerini

güvenlik görevlisi olarak tanıtan şahıslar kimdir? Hangi görevli HADEP ilçe binasını arayarak kayıpları jandarma komutanlığına çağırmıştır? Tehdit, Türk Ceza Yasası'nda suç olarak düzenlenmiştir. Tehdit suçunu kamu görevlilerinin politik görüş nedeniyle işlemeleri, ağırlaştırıcı nedendir. Bu suçun DGM kapsamında soruşturulması gerekirken, İlçe Jandarma Komutanı ve İl Alay Komutanı'nın kayıp şahıslara yönelik olarak mütemadiyen gerçekleştirdikleri tehditler, cumhuriyet savcılarında ve diğer mülki erkânlarla ulaşmasına rağmen neden idari ve hukuki herhangi bir işlem yapılmamıştır?"

Bunun ardından 3 Şubat günü de Cengiz Balık, Ahmet Bilgi, Mehmet Çakar, Mustafa Sapmaz, Mehmet Temelkuran ve Abdullah Bilgen'in Şırnak'a girişleri engellendi. Askerler, yazılı emir olduğu için HADEP'lilerin Şırnak'a gitmelerine izin verilemeyeceğini belirttiler.

Kayıpların bulunması için İHD İstanbul Şube Başkanı Avukat Eren Keskin, İHD GYK üyesi Avukat Metin Kılavuz, gazeteci-yazar Ayşe Düzkan, gazeteci Celal Başlangıç ve İHD Mardin Şube Başkanı Veysi Parıltı'dan oluşan heyet üyeleri de 5 Şubat günü Silopi'de incelemelerde bulundular. Heyet üyeleri, önce Tanış ve Deniz'in yakınlarıyla ardından da soruşturmayı yürüten Silopi Cumhuriyet Savcısı Gündoğan Öztürk'le görüştüler. Avukat Metin

Elde kalan dilekçe (Celal Başlangıç -Radikal/07.02.2001)

HADEP Silopi İlçe Başkanı Serdar Tanış, amcası Eyüp Tanış ile birlikte Silopi PTT binasının önünde yürürlerken, yeşil renkli, Fiat marka bir aracın içinde bekleyen üç kişi tarafından durdurulur. Araçtakiler "Biz güvenlik görevlisiyiz. Bizimle birlikte Emniyet'e kadar geleceksiniz" diyerek Serdar'la Eyüp'ü gözaltına almak isterler. Ancak Serdar direnir. Kendisinin HADEP İlçe Başkanı olduğunu, istenirse daha sonra Merkez Karakolu'na gidebileceğini söyler.

Eyüp Tanış, araçtaki temiz giyimli, tıraşlı, düzgün konuşan üç kişiden ikisini şimdi görse tanıyabilecek durumdadır. Telefonla çağırılırlar

Serdar ve Eyüp birlikte parti binasına dönerler. Serdar Tanış'ın cep telefonu aranır. Telefonu kapatan Serdar, parti binasındakilere "Jandarma karakolundan çağırılıyor" diyerek yanına ilçe yöneticisi Ebubekir Deniz'i de alarak parti önünde bekleyen Ömer Sansür'ün minibüsüne binerler. Ömer, Serdar ve Ebubekir'i Silopi İlçe Jandarma Komutanlığı'nın önüne bırakır. Ayrılırken "Sizi bekleyeyim mi?" diye soran minibüs şoförü Ömer'e Serdar, "Görüşme bitince seni telefonla çağırırız karşılığını verir.

Serdar ve Ebubekir İlçe Jandarma Komutanlığı'na girerken, yolun karşı kıyısında yürümekte olan Hamit Belge ve İsa Kanat tarafından görülürler. Hatta karşılıklı birbirlerine el sallarlar. İki tanık Silopi Cumhuriyet Savcılığı'na verdikleri ifadelerde de Serdar ve Ebubekir'i karakola girerken gördüklerini net biçimde belirtirler.

İşte o andan itibaren iki HADEP ilçe yöneticisinden bir daha haber alınamaz. İlçe Jandarma Komutanlığı'na girdiklerinden yaklaşık bir saat sonra yakınları ve partililer cep telefonlarından ikisini de defalarca arar, ulaşamazlar. (...)

29 Ocak'ta İHD Diyarbakır yöneticileri ve TİHV Diyarbakır Temsilciliği'nden oluşan bir heyet Şırnak ve Silopi'ye giderek incelemelerde bulunur. Heyet üyeleri kuşku artıracak en ilginç görüşmeyi Şırnak Cumhuriyet Başsavcısı'yla yapar. Başsavcı heyet üyelerine, soruşturmanın Silopi Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütüldüğünü, bütün olayın ailelerin iddiası ile sınırlı kaldığını, kendisinin alay komutanıyla telefonla görüştüğünü, komutanın 'adı geçen şahısları gözaltına almadıklarını, dolayısıyla kendisinin yapacağı bir şey olmadığını' söylediğini aktarır. (...)

HADEP Silopi İlçe Başkanlığı'na atanan Serdar Tanış, parti binasının açılışını yapmak üzere 9 Ocak'ta Silopi'ye gitmeden bir gün önce Cumhurbaşkanlığı'na, Başbakanlığa, İçişleri Bakanlığı'na, Adalet Bakanlığı'na, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'na 'her ihtimale karşı' bir dilekçe yazarak HADEP Diyarbakır İl Başkanı Ali Ürküt'e bırakır. Altında imzası bulunan ve kaybedilene kadar hiçbir yere gönderilemeyen dilekçede çarpıcı ipuçları vardır:

"Eylül 2000 tarihinde Genel Merkez tarafından atamam yapıldıktan bu yana sürekli güvenlik kuvvetleri tarafından bu görevimden vazgeçmem için uyarılmakta, değişik şekillerde tacizlere uğramaktayım. Aynı şekilde babam da zaman zaman jandarma görevlileri tarafından alıkonulmakta, parti çalışmasının devam etmesi durumunda işlerini yürütmesinin engelleneceği uyarısı yapılmaktadır.

Son olarak 2.1.2001 tarihinde babam, ikamet ettiği Cizre'den işyerinin bulunduğu Silopi ilçesine giderken askeri kontrol

noktasında durdurulmuş, Şırnak İl Jandarma Komutanı tarafından çağrıldığı söylenerek sivil görevlilerce alıkonulmuş, derhal alay komutanlığına gitmesi istenmiştir. Bunun üzerine, babam Alay Komutanlığına gitmiş, görevliler tarafından huzura çıkarılmıştır. Burada benim nerede olduğum, neden HADEP'ten ayrılmadığım konusunda sorgulandıktan sonra, 4 Ocak Perşembe günü Alay Komutanlığı'nda hazır bulunmam gerektiği iletilmiştir. O gün Diyarbakır'dan Alay Komutanlığı'nı arayıp Ankara'da işlerim olması nedeniyle söylenen tarihte hazır bulunamayacağımı belirttim. Bizzat telefona çıkan Alay Komutanı tarafından 5 Ocak Cuma günü hazır bulunmam gerektiği kesin bir dille bana iletildi.

Cuma günü babam işyerine giderken Cizre çıkışında sivil jandarma görevlilerince tekrar durdurularak Silopi İlçesi Merkez Komutanlığı'na götürülmüştür. Kendisine alay komutanı tarafından sorulduğu belirtilmiş, buradan Jandarma Merkez Komutanı tarafından Şırnak Alay Komutanlığı telefonla aranmıştır. Bir süre sonra babam telefona istenmiş, Alay Komutanı'yla bizzat görüşürülmüştür. Alay Komutanı 'Serdar bugün mutlaka buraya gelmelidir. Gelmediği takdirde bir daha Şırnak'a ayak basmasın. Bastığı takdirde kendisini öldüreceğim. Kime giderseniz gidin. Yerim, mekanım rütbem bellidir' dedikten sonra telefonu kapatmıştır."

Oğlu Serdar Tanış'ın kaybedilmeden önce yazdığı bu dilekçedeki anlatımları baba Şuayip Tanış da 29 Ocak tarihinde Silopi Cumhuriyet Savcılığı'na verdiği dilekçede aynen doğrulamaktadır.

Olayı araştırmak üzere önceki gün Silopi'ye giden İHD heyetiyle görüşen Silopi Savcısı, soruşturmayı tüm yönleriyle sürdürdüklerini, Serdar ve Ebubekir'i kaçırmak isteyen üç kişinin robot resimlerinin çizdirilerek ilçedeki sivil ve jandarma personeli ile yüzleştirileceğini söyledi. Savcılık, artık sıradan bir kayıptan çok, gözaltında kayıp ihtimali üzerinde durarak, iki HADEP'linin fotoğraflarını ve eşgallerini bir yazıyla çevredeki 27 ayrı savcılığa bildirdi. Artık kayıplardan yavaş yavaş umut kesiliyor. Artık bölgede bulunan cesetler de kayıpların yakınlarına gösterilmeye başlandı. Dün, ailelerin avukatı İdris Tanış Cizre Cumhuriyet Savcılığı'na çağrılarak Güçlükonak'ta çıkan çatışmada öldürüldüğü öne sürülen bir kişinin cesedi gösterildi. Ancak cesedin kaybolan iki HADEP'liye de ait olmadığı anlaşıldı. 1998'den bu yana bölgede pek yaşanmayan gözaltında kaybetme ve kaçırıp öldürme oluları yeniden hortlamaya mı başlıyor? Bölgedeki resmi görevlilerin ve yurttaşların çoğu da bundan endişe ediyor. Anlaşılan bölgede birileri kansız ve savaşız yaşamıyor. Daha önce yaşanan ve çok pahalıya malolan kanlı ve karanlık bir oyun yeniden sahneye konuluyor.

Kılavuz, Savcı Öztürk'ün, soruşturmayı derinleştirerek sürdüreceğini ifade ettiğini bildirdi.

Heyet üyeleri inceleme sonucunda hazırladıkları raporu 7 Şubat günü açıkladılar. İHD İstanbul Şubesi'nde düzenlenen basın toplantısında raporu okuyan Eren Keskin, olayın bölgede uzun zamandır HADEP'e yönelik sürdürülen baskıların bir devamı olduğunu söyledi. Olayla ilgili soruşturmayı yürüten Silopi Cumhuriyet Savcısı Gündoğan Öztürk ile görüştiklerini belirten Keskin, "Heyetimiz, savcının olayın üzerinde titizlikle durduğu konusunda hem fikirdir. Savcının, 'Tıkandığı yere kadar gideceğim' sözü heyetimiz tarafından düşündürücü bulunmuştur" dedi. Tanış'ın kaybedilmeden önce sürekli tehdit edildiğini ve bu konuda İçişleri Bakanlığı'na bir dilekçe yazdığını hatırlatan Keskin, "Gaffar Okkan'ın öldürülmesiyle bu olay arasında bağlantı var" dedi.

Girişimlerden bir sonuç alınamaması üzerine Serdar Tanış'ın kardeşi Yakup Tanış, 7 Şubat günü Cumhurbaşkanı Sezer, Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz ve İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'a başvurarak, kayıpların bulunmasını istedi.

Bu arada Tanış ve Deniz'in öldürüldüğü ve cesetlerinin bulunduğu yolundaki haberler de basına yansıdı. 9 Şubat günü gazetelerde, Silopi'de kafaları kesilmiş iki ceset bulunduğu yolunda haberler yer aldı. Haberler üzerine bir açıklama yapan HADEP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Metiner, kayıpların ölü bulduğuna ilişkin haberler geldiğini ancak bunların doğrulanmadığını bildirdi. Osman Baydemir de çevre il ve ilçelerde bazı cesetler bulunduğu ilişkin duyumlar aldıklarını, ancak yapılan incelemelerde bunların teyit edilemediğini kaydetti.

Baydemir, Silopi'de kafası kesilmiş iki ceset bulunduğu yönünde iddialar geldiğini, ancak Silopi Savcılığı'yla yaptıkları görüşmeler sonucunda, böyle bir ceset bulunmadığının kendilerine iletildiğini ifade etti.

İçişleri Bakanlığı'ndan 28 Şubat günü yapılan açıklamada, "kayıp" haberleri, "Türkiye aleyhinde yurtiçi ve yurtdışında faaliyet yürüten terör örgütlerinin gerçekdışı propagandaları" olarak nitelendirildi. 6 Ocak gününden sonra kendisinden haber alınamayan Yusuf Kırmızıoğlu'nun durumuna değinilen açıklamada, Tanış ve Deniz'in durumuna değinilmemesi dikkat çekti.

Açıklamada, şöyle denildi: "Son günlerde DHKP/C terör örgütünün yurtdışında faaliyet gösteren sözde basın bürosu, Tutuklu Aileleri İnsan Hakları Yardımlaşma Derneği (TİYAD), Tutuklu Ailelerle Yardımlaşma Derneği (TAYAD) ile Haklar ve Özgürlükler Platformu tarafından bazı medya organları kullanılarak 'Yusuf Kırmızıoğlu 6 Ocak 2001 tarihinden itibaren kayıptır', 'Yusuf Kırmızıoğlu nerede', 'kayıplara bir yenisi eklendi', 'polis, Yusuf Kırmızıoğlu'nu kaybettiğini itiraf etti' şeklinde haftalar öncesinden itibaren asılsız propaganda faaliyetleri yürüttükleri gözlenmektedir. Yusuf Kırmızıoğlu, söz konusu örgütün iddia ettiği gibi gözaltında kaybolmamıştır. Yusuf Kırmızıoğlu'nun DHKP/C terör örgütüne komşu iki ülkede siyasi ve askeri eğitim verildikten sonra silahlı eylemlerde kullanılmak üzere Türkiye'ye gönderildiği tespit edilmiş, yapılan arama çalışmaları sonucu 20 Şubat 2001 tarihinde Hatay ilinde Aziz Güngör adına düzenlenmiş sahte kimlikle ve örgütsel ilişkilerde kullandığı 1 Nokia marka cep

telefonuyla birlikte yakalanmıştır. Yapılan sorgulamasında 1 adet RPG-7 roketatar, 7 adet RPG-7 roketatar mermisi ve 7 adet roket sevk fişegi, kırsal alanda yer göstermesi sonucu elde edilmiş ve tahkikatı sonrası dün çıkarıldığı adli makamlar tarafından tutuklanmıştır.” denildi.

Durumun belirsizliğini koruması ve kuşkuvarın askeri yetkililer üzerinde yoğunlaşması nedeniyle Tanış'ın “jandarmanın ajanı olduğu” iddiası ortaya atıldı. Şırnak Valisi Hüseyin Başkaya, 7 Şubat günü bir televizyon kanalına yaptığı açıklamada, Tanış'ın “ajan” olduğunu iddia etti.

Bu iddianın bazı gazetelerde yayınlanması üzerine bir açıklama yapan Tanış'ın ağabeyi Yakup Tanış, kardeşinin 4 ay önce askerden geldiğini belirterek “Ajan olduğu için PKK tarafından kaçırılıp öldürüldüğü şeklinde bir hava yaratılmak isteniyor. Bu bölgeyi ve özellikle de Silopi'yi çok iyi biliyoruz. PKK'nin bu kadar güvenlik önlemi olan bir ilçeden ve HADEP ilçe başkanı olduğu için sürekli güvenlik güçlerince takip edilen bir kişiyi kaçırmaması mümkün değildir. PKK'nin bu kadar gücü yoktur.” dedi.

Yakup Tanış, kardeşinin sık sık jandarmaya gittiği iddialarını da şöyle yanıtladı:

“HADEP İlçe Başkanı olduktan sonra aldığı yoğun tehditler nedeniyle ilçede barınamayınca Diyarbakır'a gitmek zorunda kaldı. Bunu, oradaki partililer çok iyi biliyor. Bu süre içinde de Silopi'ye geldiğinde İlçe Jandarma Komutanı'nın çağrısıyla iki kez jandarmaya gitti. O da tehdit edildiği için gitti. Çünkü gelmesi onu öldüreceklerini söylediler. 18 Ocak'ta gittiğinde, İlçe Jandarma Komutanı Süleyman Can kendisine ‘Benden sana bir zarar gelmez, ben sana karışmam, ama öbür tarafın (alay komutanının) ne yapacağını bilmiyorum’ demiş. Bu da Alay Komutanı'nın ona karşı düşüncelerini ortaya koyuyor.”

Cizre yakınlarında çıkan bir çatışmada öldürülen iki PKK militanının Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz olabilecekleri iddiaları ve Vali Hüseyin Başkaya'nın, cesetlerin kimlik tespiti için mezardan çıkarılabileceği yolundaki açıklamasını da değerlendiren Yakup Tanış, “Biz oradaki halka soruyoruz, kesinlikle bir çatışma olmadığını söylüyorlar. Avukatlarımız cesetlerin onlara ait olmadıklarını teşhis etti” diye konuştu.

“Ajan”lık iddiasının ardından Şırnak Vali Yardımcısı Eyüp Cülüm de, Tanış ve Deniz'in, “iç hesaplaşma” sonucu kaybedildiklerini ileri sürdü. Cülüm, olayı araştıran gazetecileri de ‘militanlık’ yapmakla suçladı. Mezopotamya Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Cemil Aydoğan, Mezopotamya gazetesi sorumlusu Türkan Aydoğan, Ekspres gazetesi sorumlusu Emin Karakulak ve Show Radyo sahibi Gevzi Şimdi Silopi'de yaptıkları incelemenin sonucunda bir rapor hazırladılar. Raporunda, “Vali Yardımcısı, ‘HADEP’lilerin kaçırılması bir iç hesaplaşmadır. Bu şahısları kaçırınlar gene politik anlamda sahip çıkıyorlar. Bunların barış

taleplerinde de samimiyet yoktur. Sadece fitne vardır. Barış sloganları ve serhildanlarla hedeflerine varmak istiyorlar. Yemezler’ dedi. Heyet olarak bu düşüncelerinin uzlaşma ortamından çok uzak olduğu, devlet ciddiyetiyle de bağdaşmadığını söyleyerek, ‘Okkan’ı öldürenler ve HADEP’lileri kaçırınların kaynağı birdir. Ancak bu kaynak devlet içinde ve dışında güçlü destekleri olan barış ve demokrasi sürecine düşman olan rantçı çevreler ve piyonlarıdır’ diyerek, bu düşüncede mutabakat istedik. Vali Yardımcısı da nezaket sınırını aşarak, ‘Bu düşünceler militan gazetecilerin düşünceleridir’ diyerek, telaşlı ve heyecanlı bir tepkiyle görüşmeyi bitirdi.”

İçişleri Bakanı Sadettin Tantan da, gazetecilere yaptığı açıklamada “ajanlık” iddialarını yalanladı⁶.

Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'in “kaybolmadığı” yolundaki girişimlerden biri de 4 Mart günü Anadolu Ajansı tarafından servise konulan bir haberle gündeme geldi. Haberde, Habur'dan geçiş yapan 73 SN 564 plakalı bir TIR'da 3 Mart günü yapılan aramada, “Yurtsever Kürdistan halkına ve halk serhildanı Şuayp'e” başlıklı ve PKK Merkez Komitesi imzalı bir not bulunduğu iddia edildi. Mektubun, “Silopi HADEP İlçe Başkanı Serdar Tanış'ın babası Şuayip Tanış'a hitaben yazıldığı” ileri sürülen haberde, iki partininin “örgüte ihanet ve düşmanla işbirliği” ile suçlandığı iddia edildi. Habere göre, mektupta, özetle şöyle denildi:

“Ulusal kurtuluş mücadelemiz, başkan Abdullah Öcalan yoldaşa karşı yürütülen uluslararası komplo ile yeni bir sürecin başlangıcının ikinci yılına yaklaştığımız şu günlerde, Türk sömürgeciliği-empereyalizmi ve siyonizmi her türden gericiliğin desteğini alarak ulusal inkar ve imha politikalarını başarıya götürmek üzereyken, hainlik duygularını içlerinden atamayan ve düşmanla işbirliği etmek için ihanet içerisine giren bu iki arkadaşımız, başlangıçta ‘halk serhildanıyız’ diye ortaya çıktıklarında genç ve tecrübesiz olmalarına rağmen bütün desteğimizi onlardan yana kullandık. Biliyorduk ki bizim devrimimizde gerilla serhildansız, serhildanlar da gerillasız olamaz.

Yurtsever halkımız ve kardeşimiz Şuayp!

Oğlun ve yanındaki Bekir arkadaş bizimle beraberdir. Bizim yanımızda Dolokoki'de kalmaktadır. Bunları merak etmemenizi, soruşturmaların devam ettiğini bilmenizi istiyoruz. Telefon ve diğer cihazlar T.C tarafından dinlendiği için bu notu sana gönderiyoruz.

⁶ Mart gecesi CNN Türk'te yayınlanan 32. Gün programına katılan İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, Tanış ve Deniz için “Canlı olduklarını dair hareketlilik var. Öldürüldüklerine dair ise bir iz yok” dedi. Tantan'ın açıklamasını umut verici olduğunu belirten HADEP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Metiner de, bu konuda daha ayrıntılı açıklama beklediklerini söyledi. Metiner, “İçişleri Bakan'ın açıklaması bizleri umutlandırmıştır. Bakan bir an önce elindeki bilgi ve belgeleri kamuoyuyla paylaşmalıdır. Aileler ve kamuoyunun beklentisi de kayıp arkadaşlarımızın sağ olarak bulunması yönündedir” dedi.

Serdar ve Bekir isimli arkadaşlar bir süre daha bizimle beraber kalacaklardır. Sizlerden arkadaşlarımızı merak etmemenizi istiyoruz. Yakın bir zamanda sana haber göndereceğiz ve seni görüştüreceğiz. Sizden istediğimiz, bu başlayan ulusal birlik ve üçüncü serhildan dönemini başarıya götürmek için T.C aleyhine propaganda ve kışkırtmalara devam etmenizdir. Beklediğimiz şekilde gelişen bu halk serhildanında bu arkadaşların T.C tarafından katledildiğini ısrarla anlatmanız ve kitlelere yaymanızdır.”

Mektubun sonunda “05 Şubat 2001 PKK merkez komitesi” ibaresiyle PKK’yi simgeleyen mührün yer aldığı belirtildi.

Haber üzerine Serdar Tanış’ın babası Şuayip Tanış 4 Mart günü gözaltına alındı. Tanış ailesinin avukatı İdris Tanış, Şuayip Tanış’ın gözaltına alınması üzerine emniyete gittiğini belirterek “Emniyetin iddiasına göre, Habur’dan Türkiye’ye giriş yapan bir kamyonunda PKK’ye ait döküman ele geçirilmiş. Dökümana göre, bu iki şahsın PKK’nin elinde olduğu ve sorguları yapıldıktan sonra aileleriyle irtibata geçileceği belirtiliyormuş” dedi. Avukat Tanış, kamyon sürücüsü İbrahim Bahşiş’in de gözaltına alındığını ifade etti. İbrahim Bahşiş ve Şuayip Tanış, 5 Mart günü serbest bırakıldılar.

Şuayip Tanış, serbest bırakıldıktan sonra yaptığı açıklamada, gözaltında kötü muameleye maruz kalmadığını belirterek polisleri, “Serdar ve Ebubekir’in yerini biliyorsanız söyleyin. Neredeyse gidip kendim getireyim” dediğini, polislerin de kendisine “Bu olaya biz karışmayız” dediklerini söyledi. Bahşiş’in de olayın farkında olmadığını ifade eden Tanış, “İbrahim de, komploya maruz kaldığını söyledi” dedi.

PKK tarafından Medya TV’ye yapılan açıklamada ise ele geçirildiği iddia edilen mektubun sahte olduğu bildirildi. Açıklamada, “PKK 7. Olağan Kongresi’nde ‘Merkez Komite’ yerine ‘Parti Meclisi’ ifadesinin kullanılmasının kararlaştırıldığına dikkat çekildi.

Anadolu Ajansı tarafından 15 Ekim günü servise konulan bir başka haberde de, Serdar Tanış’ın PKK militanlarına katıldığı ileri sürüldü. Ajans, haberle birlikte birinin Serdar Tanış olduğu ileri sürülen iki kişinin fotoğrafını da abonelerine geçti. Ancak, Tanış ailesi, fotoğraftaki kişinin Serdar Tanış olmadığını açıkladı.

Avukat Tahir Elçi haber ve fotoğraf üzerine gazetecilere yaptığı açıklamada “AİHM, 9 Şubat’ta yaptığımız başvuruyu kabul etti ve prosedür başladı. Türkiye bundan önceki savunmalarında, Tanış ve Deniz’in Jandarma Alay Komutanlığı’na girip çıktıklarını söylemişti. Fakat biz başvuruda tüm tanıkların anlatımlarını, tehditleri detaylıca bildirdik ve Türkiye, son olarak 17 Ekim’de savunma yapacaktı. Yani bu fotoğrafların açıklanmasından iki gün sonra.

Fotoğraflara gelince, benim kişisel fikrim, bu fotoğrafları kamuoyuna sunanlar, Deniz ve Tanış’ın failleridir. Çünkü bu oldukça komik. Fotoğraflardan biri sivil, diğer fotoğraftaki gerilla elbiseli kişi de zaten Serdar Tanış değil. Emin olmak için çevremdeki birçok insana gösterdim fotoğrafı, ama değil” dedi.

Almanya’da yayınlanan Özgür Politika gazetesinde 23 Ekim günü yayınlanan bir haberde de, PKK tarafından fotoğraf nedeniyle yapılan açıklamaya yer verildi. PKK açıklamasında, fotoğrafta görülen kişilerin “Doktor Kawa” ve “Kemal” kod adlı militanlara ait olduğu belirtildi.

Heyetler

Kayıpların akıbetini araştırmak amacıyla Adana ve Mersin’den Silopi’ye giden heyetler de, 16 Şubat günü araştırma sonuçlarını ayrı ayrı düzenledikleri basın toplantıları ile açıkladılar. İHD Adana Şubesi’nde düzenlenen basın toplantısında konuşan ÇHD Adana Şube Başkanı Şiar Rışvanoğlu, ellerinde çok sayıda belge ve bilginin bulunduğunu söyledi. Rışvanoğlu, “21 Şubat Çarşamba günü Silopi’de yaşadıklarımız ve kayıp HADEP’lilerle ilgili geniş bir rapor hazırlayarak, başta İçişleri Bakanlığı olmak üzere Adana ve ülke genelindeki tüm ilgili resmi kurumlara göndereceğiz” dedi. Rışvanoğlu, “Kaotik bir ortam yaratılmaya çalışılıyor. Siyasi otoriteler orda bir şiddet ortamı yaratmaya çalışıyor. 7 noktada bekletildik. Kurumcu Karakolu’nda beş saat arabanın içinde bekletildik, tuvalet ihtiyacımızı bile karakolun bahçe duvarına yapma tehdidiyle ancak karşılayabildik. 3,5 saatte Yeşil’in mekanı olarak bilinen Botaş Karakolu’nda tutulduk. Sınır olduğu için çok büyük bir rant dönüyor. Bunu kaybetmek istemeyen çevrelerin işi, resmi yetkililer de itiraf ediyorlar.” Heyet üyesi İHD Adana Şube Başkanı Şehmuz Kaya ise, görüştükleri resmi yetkililerin kendilerine, “Burası Türkiye’nin en zengin ilçesi. Huzurumuzu kaçırmaya çalışıyorlar. Sakın siz onlara alet olmayın” dediklerini aktardı.

13 Şubat günü Adana’dan yola çıkan heyette yer alan HADEP Adana İl Başkan Yardımcısı Abdullah Aydemir, üzerinde “Maraş otu” bulunduğu gerekçesiyle gözaltına alındı. Daha sonra tutuklanan Aydemir, 22 Şubat günü kefaletle serbest bırakıldı. Aydemir, daha sonra yaptığı açıklamada, “Gözaltındayken, karakol komutanı telsizle konuştuğu üstüne, ‘elimizde hiçbir gerekçe yok’ diyordu. Ama komutanı, ‘ben sana getir diyorum’ diyerek, keyfi şekilde gözaltına aldırdı” dedi. Şırnak Jandarma Tugay Komutanlığı’nda sivil giysili kişiler tarafından sorgulandığını belirten Aydemir, gözaltından sonra çıkarıldığı savcının ise “Senin söylediklerine inanıyorum, ama tutuklamak zorundayım” dediğini belirtti.

Mersin’den Silopi’ye giden “Barış Heyeti” tarafından hazırlanan rapora ilişkin bilgi veren İHD Akdeniz Bölge Temsilcisi Avukat İsmail Kartal da, “Yaptığımız

görüşmelerin sonucunda olayın ağırlıklı olarak Silopi değil Şırnak eksenli olduğunu düşünmekteyiz. HADEP Şırnak İl Başkanı da defalarca Şırnak Alay Komutanı tarafından tehdit edildiğini söylemiştir. Dolayısıyla kaybolma olayıyla siyasal bir partinin söz konusu ilçede teşkilat kurmuş olması arasında yakın bir ilişki var. Resmi bir takım girişimler olayın vehameti ile paralellik arzetmiyor. Heyetimiz kayıp olayı ile Silopi’de mevcut sınır kapısı dolayısıyla gerçekleşen ve hacmi 2 milyar doları bulan ticaret usulü arasında bir ilişki olduğunu düşünmektedir.” dedi.

Olayın sorumlusu olarak Şırnak İlçe Jandarma Komutanlığı, İl Alay Komutanlığı, OHAL Bölge Valiliği, olay yeri mülki erkanları ve hükümeti gördüklerini belirten Kartal, olayın aydınlığa kavuşması için Meclis Araştırma Komisyonu kurulması ve yürütülen soruşturmanın selameti açısından bazı yetkililerinin görevden alınması gerektiğine dikkat çekti.

Heyette yer alan HADEP İl Yönetim Kurulu Üyesi Aziz Çetin de, Tanış ile Deniz’in gözaltına alındığı 25 Ocak günü İlçe Jandarma Komutanlığı’nda nöbetçi olan ve şu an terhis olan bir erin Silopi Cumhuriyet Savcılığı’na “Tanış ve Deniz’in karakoldan çıktığını görmediği” şeklindeki ifadesine dikkat çekerek, “Bu er verdiği ifadeye her zaman aynı ifadeyi vermeye hazır olduğunu belirtmiştir” dedi.

Olayı araştırmak amacıyla gazeteciler Cengiz Çandar, Ali Bayramoğlu, Mehmet Altan, Altan Tan, Gül Demir ve HADEP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Metiner’den oluşan heyet de 23 Şubat günü Diyarbakır’a gitti. Heyet üyeleri, Diyarbakır, Şırnak ve Silopi’de yetkililerle görüştü.

Uluslararası Tepkiler

Tanış ve Deniz’in kaybolması uluslararası örgütler tarafından da gündeme getirildi. Uluslararası Kayıplarla Mücadele Komitesi (İCAD) tarafından 3 Şubat günü yapılan açıklamada, Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz’in gözaltında kaybedilmesine izin verilmemesi istendi.

Uluslararası Af Örgütü de 10 Şubat günü acil eylem çağrısında bulundu. Af Örgütü’nden yapılan açıklamada, İçişleri Bakanı, İnsan Haklarından sorumlu Bakan, Jandarma Genel Komutanı, Şırnak Valisi ve Şırnak Jandarma Komutanı’na mesajlar iletilmesi ve Türkiye’nin tarafı olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin “Hiç kimse işkenceye, kötü muameleye ya da insanlık dışı muameleye tabi tutulamaz” şeklindeki 3. maddesindeki yükümlülüklerinin anımsatılması da istendi.

Birleşmiş Milletler (BM) İstemdişi Kayıplar Çalışma Grubu Başkanı Ivan Tosevski, işkence konusunda İnsan Hakları Komisyonu Özel Raportörü Nigel Rodley ile Düşünce ve İfade Özgürlüğü Özel Raportörü Abid Hussain de, Dışişleri Bakanı İsmail

Cem’e gönderdikleri mektupta, yaşam hakkı, kişi güvenliği ve gözaltında tutulmayla ilgili evrensel temel ilkeleri hatırlattıktan sonra, Tanış ve Deniz hakkındaki kaygılarını dile getirdiler. Mektuplarda, bundan önce gözaltına alınan HADEP yöneticilerine kötü muamele yapıldığı yönündeki raporlar hatırlatılarak, Tanış ve Deniz’in işkenceye maruz kalmış olabileceklerine ilişkin endişeler bulunduğu vurgulandı.

Akdeniz İnsan Hakları Araştırma Merkezi ve İHD’nin ortak çalışmasıyla Güneydoğu Anadolu bölgesindeki illerde inceleme yapan Dünya Doktorlar Birliği, Akdeniz İnsan Hakları Araştırma Merkezi, Fransa Aile Planlama Örgütü üyeleri Silopi’de yetkililerle, Tanış ve Deniz’in yakınlarıyla görüştü. Uluslararası Af Örgütü Türkiye Masası Şefi Dr. Heidi Wedel ve James Logan, 22 Haziran günü Silopi’de, resmi yetkililerle, HADEP yöneticileriyle ve kayıpların yakınlarıyla görüştüler.

AIHM’ye Başvuru

Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz’in yakınları 9 Şubat günü AIHM’e başvurdu. Avukat Tahir Elçi tarafından yapılan başvuruda, durumun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 2, 3, 5, 13 ve diğer ilgili maddelerine aykırı olduğu vurgulandı. Başvuruda, AIHM tüzüğü’nün 40 ve 41. maddeleri uyarınca konunun acil olarak ele alınmasını istendi.

AIHM 1. Dairesi 13 Şubat günü yaptığı toplantıda konuyu ele aldı ve Türkiye’den, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi uyarınca savunma istedi. AIHM, başvurunun acil olarak Türk hükümetine duyurulmasını ve savunma istenmesini kararlaştırdı. Elçi, bugüne kadar yapılan başvurularda hükümetten savunma istenmesinin 1.5-2 yıl almasına karşın, “olayın niteliği ve kişilerin halen yaşıyor olabileceği veya yaşamlarının tehlikede olduğu dikkate alınarak” ilk kez bu kadar kısa sürede karara bağlandığını vurguladı.

Türk hükümeti, Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AIHM) istediği savunmayı öngörülen tarih olan 26 Şubat günü yerine 2 Mart günü gönderdi. Avrupa Konseyi Daimi Temsilciliği aracılığıyla gönderilen 4 sayfalık savunmada, Tanış ve Deniz’in 25 Ocak günü saat 14.00’te komutanla görüşmek üzere kendi istekleriyle Silopi Jandarma Komutanlığı’na gittikleri, komutanı bulamayınca bir başka yetkiliyle görüşerek 14.30’da ayrıldıkları belirtildi. Savunmada, 26 Ocak günü kayıpların yakınlarından Avukat İdris Tanış’ın, 29 Ocak günü de Şuayip Tanış’ın, Silopi Cumhuriyet Savcılığı’na başvurarak tanıklar Eyüp Tanış ile Ömer Sansur’un ifadelerinin değerlendirilmesini istedikleri belirtildi. Bunun üzerine tanıkların ve bazı askerlerin de ifadelerinin alındığı anlatılan savunmada, soruşturmanın halen savcılık tarafından sürdürüldüğü ve karar verilmesi için sonucunun beklenilmesi gerektiği ifade edildi. Türkiye’nin bu savunmasına

karşılık kayıp aileleri adına mahkemeye başvuran Avukat Tahir Elçi ise Tanış ve Deniz'in daha önce de yetkililerce yüz yüze veya telefonla defalarca tehdit edildiğini bildirdi.

AIHM, başvuruyu Ekim ayında kabul etti.

Avukat Tahir Elçi, AIHM'in, "ihlalin yaşam hakkına yönelik olması ve kişilerin halen yaşaması olasılığı" nedeniyle normal prosedürün dışına çıktığını ve ön inceleme işlemlerini hızlandırdığını bildirdi. Elçi, AIHM'in başvurunun öncelikli ele alınmasına karar verdiğini ve esasa ilişkin savunmasını göndermesi için Türkiye'ye 17 Ekim gününe kadar süre verdiğini söyledi.

Elçi, Silopi Cumhuriyet Savcılığı'na yaptığı başvuruda da 25 Ocak günü Serdar Tanış'ı cep telefonundan arayarak Silopi İlçe Jandarma Komutanlığı'na çağırarak kişilerin belirlenmesini istedi.

İçişleri Bakanlığı, Tanış ve Deniz'in kaybolmasından 22 gün sonra 16 Şubat günü soruşturma başlattı. İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, soruşturma çerçevesinde bölgeye bir mülkiye müfettişi ve Jandarma Genel Komutanlığı'dan bir albayın gönderildiğini bildirdi.

Tepkiler

Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'in kaybolmasından sonra başta HADEP olmak üzere sivil toplum örgütleri tarafından bir çok kent ve ilçede eylemler gerçekleştirildi. HADEP, Tanış ve Deniz'in akıbeti belli olana kadar parti örgütleri önünde oturma eylemi ve basın açıklaması yapılması, yetkililere faks çekilmesi gibi etkinlikler gerçekleştirilmesi kararı aldı. Zaman zaman polisler tarafından zor kullanılarak engellenen eylemlerde çok sayıda kişi de gözaltına alındı.

3 Şubat günü Siirt'te yapılmak istenen oturma eylemine müdahale eden polisler aralarında İl Başkanı Ahmet Konuk, İl Saymanı Süleyman Yaş, İl Sekreteri Abdullah Gök, Merkez İlçe Başkanı Abdurrahman Taşçı ve Belediye Meclis üyelerinin de bulunduğu yaklaşık 80 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanların 39'u 4 Şubat, 37'si de 6 Şubat günü serbest bırakıldı. Ahmet Konuk, Abdurrahman Taşçı, Abdullah Gül, Bedrettin Polat ise tutuklandı. 4 kişi avukatlarının itirazı üzerine 9 Şubat günü serbest bırakıldı.

5 Şubat günü HADEP Batman İl Örgütü önünde yapılan oturma eyleminde ise İl Başkanı Murat Ceylan'ın da aralarında bulunduğu 16 parti yöneticisini gözaltına alındı.

Eylemlerin en büyüğü 6 Şubat günü Diyarbakır'da gerçekleştirildi. HADEP Diyarbakır İl Örgütü'nün, Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan'a yönelik silahlı saldırıyı ve Serdar Tanış ile Ebubekir Deniz'in kaybolmasını protesto amacıyla düzenlediği basın açıklamasına yaklaşık 2000 kişi katıldı. Ofis

semindeki Belediye Konukevi önünde toplanması engellenen grubun sloganlar atarak Ekinçiler, Gevran ve İstasyon caddelerine dağılması üzerine müdahale eden polisler, göstericileri döverek dağıtmaya çalıştılar. Polislerin cop darbeleri nedeniyle yaklaşık 20 kişi yaralandı, aralarında Eğitim Sen Şube Başkanı Hayrettin Altun'un da bulunduğu 26 kişi de gözaltına alındı. Gözaltına alınanların büyük kısmı aynı gün serbest bırakıldı.

7 Şubat günü gerçekleştirilen eylemlerde HADEP Konya İl Başkanı Mehmet Bozdağ, HADEP Antep İl Başkanı Abdullah İnce, Şehitkamil İlçe Başkanı Mehmet Aslanoğlu ve Şahinbey İlçe Başkanı Rıdvan Özer ile Parti Sekreteri Dılbaz Gökalp gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar daha sonra serbest bırakıldı. 8 Şubat günü gerçekleştirilen eylemde de Rıdvan Özer, Osman Polat, Selami Amaç gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar aynı gün serbest bırakıldı.

Antep'te 10 Şubat günü yapılmak istenen oturma eylemine de müdahale eden polisler, Antep HADEP İl Başkanı Abdullah İnce, Şehitkamil İlçe Başkanı Mehmet Aslanoğlu ve Şahinbey İlçe Başkanı Rıdvan Özer'i yeniden gözaltına aldı.

10 Şubat günü Mersin'de HADEP İl Örgütü önünde düzenlenen oturma eylemine müdahale eden polisler, parti binasına giriş ve çıkışları yasakladı.

11 Şubat günü HADEP Antep Gençlik Kollarının Balıklı Parkı'nda yaptığı basın açıklamasını engelleyen polisler, İl yöneticisi Seyfettin Elçiboğa, HADEP Gençlik Kolları Başkanı Ercan Sezgin ve Şehit Kamil İlçe Başkanı Mehmet Aslanoğlu ve Mehmet Aslan adlı kişiyi gözaltına aldı. 24 saat gözaltında tutulan bu kişiler hakkında "izinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla dava açıldı.

HADEP Antep İl Başkanı Abdullah İnce 12 Şubat günü yapılan eylemde de 4 kişi ile birlikte gözaltına alındı. Gözaltına alınanların adlarının Osman Acar, Sait Paray, Mehmet Dinçarslan ve Kazım Gülmez olduğu öğrenildi. Abdullah İnce ile parti yöneticilerinden Osman Acar, Kazım Gülmez, Mehmet Dinçarslan ve Sait Paray 14 Şubat günü mahkeme tarafından serbest bırakıldı. Bu eylem nedeniyle de gözaltına alınanlar hakkında "izinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla dava açıldı.

11 Şubat günü HADEP Diyarbakır İl Örgütü önünde yapılan eylemde, Kayapınar Belde Teşkilatı Mali Saymanı Ramazan Akkuş, Belde Yönetim Kurulu Üyesi Ramazan Şimşek ve 25 parti üyesi gözaltına alındı.

Kayıplarla ilgili bilgi almak ve aileleriyle görüşmek üzere 5 Mart günü Silopi'ye giden 14 kişilik ÖDP, HADEP, İHD, KESK ve Halkevleri temsilcileri, 9 Mart günü izlenimlerini açıkladılar. Basın toplantısında konuşan İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin, Serdar Tanış'ın HADEP Silopi İlçe Başkanı olmaması

OHAL'de korku geri geldi! (Celal Başlangıç-Radikal/10 Şubat)

(...) İşin ilginç, şu anda HADEP Şırnak İl Başkanı Resul Sadak ve partinin sekiz il yöneticisi 1 Şubat'tan bu yana, 'ikinci bir emre kadar' il sınırları içersine girememektedir. Birkaç kez değişik araçlarla kente girmeyi, evlerine ve işyerlerine, ailelerinin yanına gitmeyi denemişler ama, Cizre'ye 15 kilometre uzaklıktaki Kurumcu Jandarma Karakolu'ndaki denetim noktasında durdurulmuşlar. Çünkü burada denetim yapan askerlerin elinde bir liste var. Bu listede de 'ikinci bir emre kadar kente girmeleri yasak' olan HADEP yöneticilerinin adları yazılı. Zaten bölgede Olağanüstü Hal'in üzerinde ayrıca 'OHAL'den de üstün bir Şırnak Cumhuriyeti'nin kurulduğu resmen ifade edilmektedir.

Bir kent düşünün ki, Anayasa'nın güvencesi altında olan siyasi bir partinin yöneticileri kente sokulmamakta, hatta ilçe başkanı ve yöneticisi kaybettirilen bir siyasi partinin genel merkez yöneticileri arkadaşlarını arayabilmek için gittikleri Şırnak'a, Silopi'ye girememektedir.

İşin başka ilginç noktaları da var. Örneğin, önceki gün bir televizyon kanalında yayınlanan haberde bu olayla ilgili alt alta getirilmiş iki cümle var. Birincisi "Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'in kaybolmasından bir hafta sonra 2 Şubat gecesi Güçlükonak'ta bir çatışma yaşanıyor. Çatışma sonucu iki terörist öldürülüyor. Üzerinden kimlik çıkmayan teröristler güvenlik güçleri tarafından toprağa veriliyor. Şırnak Valiliği çatışmada öldürülen kişilerin Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz olabileceğini düşünüyorlar. Ancak, her iki aileden de resmi bir başvuru yapılmıyor."

Şimdi bunun hangisini düzeltilim. Birincisi, eğer valilik böyle bir kuşku duyuyorsa kimlik saptaması yapmadan iki kişiyi neden gömüyor? Güçlükonak başka bir ülkedeki ilçe mi? Yoksa Şırnak'a bağlı değil mi? İkincisi bu bilgi baştan aşağıya yanlış. Çünkü ailenin elbette böyle bir başvurusu var ve bölgede bulunan cesetlerden biri Cizre'ye getiriliyor, ailenin avukatı İdris Tanış teşhise gidiyor. Ancak, ceset kaybedilen iki kişiden birine ait değil.

Gelelim aynı haberin bir alt paragrafındaki cümleye: "Serdar Tanış'ın Kasım 2000 tarihinden itibaren ilçe jandarma komutanlığının haber elemanı olduğu, bu hususun resmi kayıtlarda yer aldığı, muhtelif tarihlerde ilçe jandarma komutanlığının mazot kaçakçılığı, silah kaçakçılığı ve HADEP'in çalışmaları hakkında bilgiler verdiği, bu bilgilerin tümen komutanlığına iletildiği..."

Şimdi sormak gerekiyor. Güvenlik güçleriyle çatışmaya giren iki kişi yoksa 'ilçe jandarma komutanlığının haber kaynağı' mı? Yani bölgedeki resmi görevliler kendi haber kaynaklarıyla her an bir çatışma kuşkusu mu yaşıyor?

İşin başka bir ilginç noktası da, bölgeye hâkim olan güvenlik güçleri kendi haber kaynaklarını koruyamıyor mu? Haydi koruyamadı diyelim, kaybolan 'haber kaynakları'nı aramaya gelen HADEP'in genel merkez yöneticileri neden engelleniyor? Yoksa bölgedeki resmi görevliler, kaybolan kendi 'haber kaynakları'nın bulunmasını istemiyor mu?

Gaffar Okkan suikastı ve iki HADEP'linin kaybedilmesinin ardından bölgede yeni bir süreç, daha doğrusu eskiden yaşanan, son birkaç yıldır değişmeye başlayan bir süreç yaşanıyor yeniden. Özellikle Gaffar Okkan'ın Diyarbakır'da Emniyet Müdürü olduğu süreçte gece yarılarında kadar sokaklarda olan kent halkı, garsonlar, şoförler artık saat 23.00'ten sonra ya evlerine çekiliyorlar ya da büyük bir tedirginlik yaşayarak kalıyorlar gece yarılarında. Her yerden ceset bulunduğu, yeni kayıplar olduğuna ilişkin haberler geliyor. Artık yeniden bölgede büyük bir güvensizlik ortamı yaşanmaya başlanmıştır. Son iki olay, gelecekte 1990'lı yıllarda yaşanan kanlı ve karanlık sürecin yeniden ama başka bir biçimde sahnelendiğine ilişkin inancı güçlendirmektedir.

Silopi olayını büyük bir titizlikle, herkese güven verecek biçimde soruşturan Cumhuriyet Savcısı Gündoğan Öztürk "Sıkıntılı bir dönem yaşıyoruz. Yaşanılanların bir daha yaşanmasını istemiyoruz. Bu olayın kötü bir başlangıç olmasını istemiyoruz. Bu süreç zaten çok zor sağlandı. Bir daha aynı sürece dönmek istemiyoruz. Tıkandığım yere kadar bu soruşturmayı sürdüreceğim. Tıkandığım noktada görevi bir başka arkadaşımıza devrederim" diye dile getiriyordu kaygılarını.

Evet, bölgede büyük bir rant var. Savaş ayrı bir rant; uyuşturucu, silah, insan, petrol kaçakçılığı ayrı bir rant. Bu rantı kaybetmek istemeyenler yine kanlı elleri ve karanlık güçleriyle çıkıyorlar bölgede ortaya. Belki de Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan'ın katillerini bulanlar, Silopi'de kaybedilen HADEP yöneticileri Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'i de bulurlar!

için Jandarma Alay Komutanlığı tarafından birçok kez keyfi olarak gözaltına alındığını belirterek, Tanış'ın İçişleri Bakanlığı'na yazdığı mektupta Alay Komutanı Levent Ersöz tarafından ölümlü tehdit edildiğini ifade ettiğini hatırlattı.

HADEP de, il ve ilçe örgütleri tarafından Tanış ve Deniz bulununcaya kadar 25 Mart gününden başlayarak, her ayın 25'inde çeşitli eylemler düzenlemesi kararı aldı. Eylemler parti binaları önünde oturma ve İçişleri Bakanlığı'na faks gönderme şeklinde gerçekleştirilecek.

Tanış ve Deniz için 25 Nisan günü Batman'da

düzenlenen basın açıklamasına müdahale eden polisler, HADEP Merkez İlçe Başkanı Avni Canpolat, Merkez İlçe Sekreteri Hüseyin Tüzel ile Murat Ceylan, Müzeyyen Aydın ve Hasibe Acar adlı HADEP üyelerini dövdü. Müzeyyen Aydın ve Hasibe Acar hastaneye kaldırıldı. Olay sırasında gözaltına alınan 10 kişi kısa bir süre sonra serbest bırakıldı.

Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'in kaybolmalarının yıldönümü nedeniyle 25 Ocak 2002 tarihinde çeşitli kentlerde düzenlenen gösteriler olaylı geçti. 100'den fazla kişinin gözaltına alındığı gösteriler nedeniyle aralarında İHD Bingöl Şube Başkanı Rıdvan Kızgın'ın da bulunduğu en az 30 kişi tutuklandı.

6.2. İŞKENCE ve KÖTÜ MUAMELE

Türkiye'nin en önemli insan hakları sorunlarından işkence ve kötü muamele 2001 yılında da sürdü. Resmi açıklamalara ve genelgelere karşın işkence uygulamalarında herhangi bir azalma olmadı. TİHV'nin belirlemelerine göre, yıl içinde en az 643 kişi, emniyet müdürlüklerinde, polis ve jandarma karakollarında ya da diğer yerlerde işkence ve kötü muameleyle maruz kaldı.

İşkencenin önlenmesi konusunda 2001 yılında yapılan en önemli düzenleme, 3 Ekim tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda onaylanan Anayasa değişiklikleri sırasında gerçekleşti. Anayasa'nın 19. maddesinin 5. fıkrasının "Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok onbeş gün içinde hakim önüne çıkarılır." biçimindeki ilk cümlesi, "Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır." şeklinde değiştirildi.

Maddenin "Yakalanan veya tutuklanan kişinin durumu, soruşturmanın kapsam ve konusunun açığa çıkmasının sakıncalarının gerektirdiği kesin zorunluluk dışında, yakınlarına derhal bildirilir." hükmünü içeren 6. fıkrasında yapılan değişiklikle "Kişinin yakalandığı veya tutuklandığı, yakınlarına derhal bildirilir." hükmü getirildi.

Son fıkrada yer alan "Bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, kanuna göre, Devletçe ödenir." cümlesi de "Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir." şeklinde değiştirildi.

Bu dönemde, "Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma" yönetmeliğinde değişiklik yapılması gündeme geldi. Dışişleri Bakanlığı tarafından İçişleri Bakanlığı'na gönderilen bir yazıda, yönetmeliğin 10. ve 14. maddelerinin değiştirilmesi istendi. Dışişleri Bakanlığı, 10. maddede yapılacak değişiklikle gözaltına alınan kişinin hekim tarafından muayenesinde, "yalnız kalmalarının" esas olduğunun öngörülmesini; 14. madde de, "4 günlük gözetimin uzatılmasında 'Cumhuriyet savcısı bu emri zanlıyı bizzat görerek ve işkence ya da kötü muameleyle maruz kalmadığından emin olmak suretiyle verir' hükmünün eklenmesini istedi. Ancak Yönetmelikte herhangi bir değişiklik yapılmadı.

430 sayılı Kanun Hükmünde Kararname

Gözaltı süresinin Anayasa'da yapılan değişiklikle 4 güne sınırlanmasından uygulamada Türkiye çapında

ışkencenin azaldığına dair yıl sonuna dek bir işaret alınmazken, Olağanüstü hal Bölgesinde (OHAL) tam tersine bir gelişmeye tanık olundu. 16.12.1990 tarihinde yürürlüğe giren ve güvenlik görevlilerine istedikleri kişiyi uzun sürelerle gözaltında tutma hakkı tanıyan 430 sayılı "Olağanüstü Hal Bölge Valiliği ve Olağanüstü Halin Devamı Süresince Alınacak İlave Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"⁷ yeniden uygulanmaya başlandı Bu kararnameye göre OHAL'de yakalanan kişiler yargıçların 10'ar gün uzatma kararları ile uzun sürelerle gözaltında tutulabilmektedir. Bu kararnameye yolaçan gelişme kısaca şöyle:".

Polis Vazife ve Selahiyatları Kanunu'nda 1985 yılında yapılan değişiklikle polisin ifade almasını düzenleyen 15. maddeye polisin cezaevinde bulunan kişileri gözaltına alabileceği hükmü eklendi. Yasa, bunun için polis amirinin isteği üzerine savcının talepte bulunmasını ve hakim tarafından karar verilmesi hükmünü getirdi.

93 milletvekili yasa değişikliğine karşı 1987 yılında Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu. Başvuruda "olayın gizliliği ve önemi hallerinde tutuklunun gözaltına alınabileceği" ibaresinin içerik olarak geniş olduğuna dikkat çekilerek savunma hakkının zaafa uğrayacağı vurguladı.

Başvuruyu CMUK'un 153. ve 154. maddeleri kapsamında değerlendiren Anayasa Mahkemesi, maddeyi iptal etti. CMUK'un bu hükümlerine göre hazırlık soruşturmasını yürütme görevinin Cumhuriyet Başsavcısı'na ait olduğuna dikkat çekilen Anayasa Mahkemesi kararında, CMUK'un 156. maddesinde polisin görevinin "Suçları aramak, işin aydınlatılması için gerekli önlemler almak ve düzenlediği evrakı Cumhuriyet Başsavcısı'na göndermek" olduğu kaydedildi. Savcının tutuklu ve hükümlüyü istediği zaman dinlemeyi ve araştırmayı kendi gözetiminde yapma hakkına sahip olduğu vurgulanan kararda, savcının konumu düşünüldüğünde polisin tutuklu ve hükümlüyü gözaltına almasını haklı gösterecek herhangi bir gerekçe olamayacağına dikkat çekildi.

⁷ Madde 3 - Olağanüstü hal ilan edilen illerde ve olağanüstü halin devamı süresince Olağanüstü Hal Bölge Valisi;
c) Hükümlü veya tutuklulardan, olağanüstü hal ilanına neden olan suçların soruşturmasında ifadelerine başvurulması gerekenler, Olağanüstü Hal Bölge Valisinin teklifi üzerine yetkili Cumhuriyet Başsavcısının talebi ve hakimin kararı ile, her defasında on gün geçmemek üzere ceza infaz kurumu veya tutukeviden alınabilir. Bu süre hükümlülük veya tutuklulukta geçmiş sayılır. Hükümlü veya tutuklu, ceza infaz kurumu veya tutukeviden ayrılış ve dönüşlerinde sağlık durumunun doktor raporu ile tespitini talep edebilir. Bu süre içinde tutuklama kararının kaldırılması yada hükümlülük sürelerinin sona ermesi durumunda, keyfiyet derhal bulundurulduğu yer Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilir.

Kararda, bu durumun kişi hürriyeti ve güvenliği açısından Anayasa'nın 19. maddesine aykırı olduğu ifade edildi.

Anayasa Mahkemesi'nin kararının ardından, 1990 yılında 430 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gündeme getirildi. Olağanüstü Hal Bölgesi'nde uygulanacak 430 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 3. maddesinin (c) fıkrasına konulan madde, Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle yine Anayasa Mahkemesi'ne gitti. Ancak Olağanüstü Hal Bölgesi'ne ilişkin kanun hükmünde kararnamelerin Anayasa'nın 148nci maddesine göre Anayasa'ya aykırılıkları iddia edilemeyeceği için başvuru sonuç vermedi. Mahkeme, "kanun hükmünde kararnamenin Olağanüstü Hal Bölgesi ile sınırlı olduğu" gerekçesiyle yetkisizlik kararı verdi.

Avukat Tahir Elçi'nin verdiği bilgiye göre, 28 Ekim günü jandarmalar tarafından gözaltına alınan Dicle Üniversitesi öğrencisi Emrullah Karagöz ve Mustafa Yaşar'ın gözaltı süresi 1 Kasım gününden itibaren OHAL Valiliği'nin isteği ile Diyarbakır DGM tarafından 10 gün uzatıldı. Gözaltı süresi daha sonra da 10 gün uzatılan Karagöz ve Yaşar, 21 Kasım günü tutuklandılar. Tutuklamanın ardından OHAL Valiliği'nin yeniden 10 gün ek gözaltı süresi isteği DGM tarafından reddedildi. Ancak, DGM Savcılığı'nın itirazı üzerine DGM, 22 Kasım günü üçüncü kez ek gözaltı süresi verdi. 430 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 1990 yılında yürürlüğe girdiğini belirten avukat Tahir Elçi, Anayasa değişikliğinde gözaltı süresinin 4 günle sınırlanmasından sonra kararnamenin yeniden uygulamaya konulduğunu söyledi. Uygulamayı "Anayasa'ya karşı hile" olarak nitelendiren Elçi, gözaltının uzatılmasında yeterli gerekçe gösterilmediğini, bu kararlara itirazlarında da "Kararname hakime takdir hakkı tanımıyor" yanıtıyla karşılaştıklarını bildirdi.

Adalet Bakanlığı, Diyarbakır'da gözaltına alınan Emrullah Karagöz ve Mustafa Yaşar adlı kişilerin gözaltı süresinin 430 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) uyarınca uzatılmasına izin vermeyen Diyarbakır DGM Yargıcı Ali Haydar Yücesoy⁸ hakkında soruşturma açtı. Gözaltı süresi ikinci kez 10 gün daha uzatılan sanıklar hakkında 20 Kasım 2001 tarihinde üçüncü kez uzatma talebinin gelmesi üzerine avukatları itiraz etmişti. İtirazı inceleyen Diyarbakır DGM Yedek Üyesi Hakim Ali Haydar Yücesoy, gözaltı süresinin uzatılmasını reddetmişti. Yücesoy red kararını şu gerekçeyle verdi: "Mahkememizin 24.10.2001 tarih ve 2001/130 sayılı yazılarında ve önceden verilmiş bu konu ile ilgili bir kısım kararlarda talep konusunda değerlendirme yapmak ve karar vermek üzere dayanak alınabilecek bilgi ve belgelerin sunulması istenmesine karşın bu gereğin yerine getirilmesinde herhangi bir hassasiyet gösterilmeyip sadece talep yazısı gönderilmesi ile

yetinildiği görülmüştür. 430 sayılı KHK'nın 3/c maddesi esasen 'her defasında 10 günü geçmemek üzere' diyerek ek süre verilmesi yoluyla sürenin aynı dönem içerisinde 10 günü aşmamasını amaçlamıştır. Mahkemelerin karar verme esasları yasalarla saptanmış olup, herhangi bir delil ve belge olmadan sadece talep yazısıyla karar vermek yasal 10 günlük sürenin aşılması sonucunu doğurur." Ancak Diyarbakır DGM Savcılığı'nın bu karara itirazı üzerine Diyarbakır DGM, Yücesoy'un kararını kaldırdı. Konuyla ilgili haberlerin basına yansımından sonra Adalet Bakanlığının Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nin talebiyle Yücesoy hakkında soruşturma başlattığı öğrenildi. "Yücesoy'un, süregelen genel uygulama ve yasal düzenlemenin aksine ilgili KHK'ya dayanılarak yapılan teklif ve talepleri olaya özgü değerlendirmeden reddettiği ve itiraz merciinin aksi kararlarına karşın aynı tutumu sürdürdüğü", "Yasal dayanağı olmadığı halde 430 sayılı KHK'nın 3/c maddesi ile ilgili teklif ve taleplerin nasıl yapılması gerektiği hususunda Diyarbakır DGM Cumhuriyet Başsavcılığı'na müzekkere yazdığı" gerekçeleriyle açılan soruşturmada Yücesoy'un "Hizmet içinde resmi sıfatının gerektirdiği güven duygusunun sarsılmasına sebebiyet verdiği" iddia ediliyor.

Elçi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3, 5, 6 ve 13 maddelerinin ihlali edildiği gerekçesiyle AIHM'ye başvurduklarını belirtti.

Mustafa Yaşar ve Emrullah Karagöz, Urfa Kapalı Cezaevi'ne konulduktan sonra avukatları Tahir Elçi, Ayla Akat ve İrfan Eser'e yaşadıklarını anlattılar. Mustafa Yaşar, "Yemek için 24 saatte bir yarım ekmecek veriyorlardı. İşkence uygulaması ardından tadı oldukça değişik bir bardak su veriyorlardı. Bazen de çay olduğunu söyledikleri bir içecek veriyorlardı. Ben bunları içtikten sonra hareketlerimde bir anormallik seziniyordum. Birkaç kez başımı duvarlara vurarak ölmek istediğimi bağırarak söylüyordum. 30 gün boyunca aynı uygulamalara maruz kaldım" dedi. Tutuklu Yakınlarıyla Dayanışma Derneği, İHD ve HADEP aleyhine ifade vermeye zorlandığını anlatan Mustafa Yaşar, cezaevine yeniden konulmadan önce 10 gün Siirt Jandarma Komutanlığı'nda sorgulandığını belirtti. Emrullah Karagöz ise 29 Ekim günü gözaltına alındığını ve 4 gün sonra tutuklandığını bildirdi. Cezaevine giriş işlemleri yapıldıktan sonra yeniden JTEM'e götürüldüğünü belirten Emrullah Karagöz, "Bir gün bir saat boyunca beni soğuk suyun içinde bekletiler. Bir battaniyeyi kollarıma ve bacaklarıma sardılar. Kollarımı başımın arkasına kenetlediler, hareketsiz kalıyordum, biri sürekli üzerimde oturuyordu ve bacaklarıma basıyordu. Ağzımı bir bez parçasıyla kapatmışlardı. Hayalarımı sıkıyorlardı ve her seferinde baygınlık geçiriyordum. Kendime

⁸ Yücesoy hakkında 17 Ekim 2001 tarihinde Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde düzenlenen ev baskınında üç kişinin öldürülmesinden sonra güvenlik görevlileri hakkında suç duyurusunda bulunması nedeniyle de soruşturma açıldı.

geldiğimde aynı uygulamaya devam ediyorlardı. Bu uygulamalar 40 gün boyunca saat 21.00 ile 04.00 arasında sürdü. Bir gün bana 9 saat boyunca işkence yaptılar. 44 günün sadece 4 gününde bu uygulamalara maruz kalmadım. Zamanı açık olan bir radyodan anlıyorduk. Cezaevine konulmadan önce birçok ifade tutanağı bize okutulmadan imzalatıldı. Gözaltında iken 4, 24 ve 34. günlerde devlet hastanesine kaldırıldım. Doktorlara bir şey anlatmamam için beni tehdit ettiler. Ben de anlatmadım." dedi.

26 Kasım günü gözaltı süresinin uzatılması için getirildiği Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde avukatı Ayla Akat ile görüşen Remziye Dağ'ın (60) ise yüksek tansiyon ve kalp hastalığı nedeniyle "çok fazla şiddete maruz kalmadığı" bildirildi. Avukat Akat, Remziye Dağ'ın "Bana fazla bir şey sormayın. Bana JITEM'de ilk 10 gün içinde iki soru sordular. Bu iki soruda adı geçen kişileri tanımadığımı söyledim. Bir hücre içerisinde gözlerimiz kapalı bir şekilde 6 kişi kalıyoruz. Beni bir daha oraya götürmemeleri için bir şeyler yapın." dediğini aktardı. Akat, Dağ'ın eşarbında kan izleri gördüğünü bildirdi. Remziye Dağ, 24 gün sorguda kaldıktan sonra cezaevine konuldu.

Avukatlar Meral Danış ve Mesut Bektaş da, Fehim Ak adlı kişinin de tutuklandıktan sonra 10 gün gözaltında kaldığını bildirdiler. Bu 10 günlük sürenin sonunda, gözaltı süresinin 10 gün daha uzatılması için DGM Savcılığı'nın başvurusunun Diyarbakır DGM Yedek Hakimliği tarafından 24 Kasım günü reddedildiğini belirten avukatlar, DGM Savcılığı'nın itirazı üzerine Diyarbakır DGM heyetinin, 26 Kasım günü gözaltı süresinin uzatılmasına karar verdiğini kaydettiler.

SP Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu, 10 Aralık günü Başbakan Bülent Ecevit'in yanıtlaması istemiyle TBMM Başkanlığı'na verdiği yazılı soru önergesinde, 430 sayılı kanun hükmünde kararnamenin uygulanmasını sordu. 1990 yılında çıkarılan ve 1999 yılına kadar istisnai durumlarda kullanılan kararnamenin bundan sonra daha çok kullanıldığını ifade eden Bekaroğlu, Anayasa değişikliği ile gözaltı süresinin 4 günle sınırlandırılması ile birlikte kararnameye daha yaygın bir biçimde başvurulduğunu vurguladı.

Önergesinde, kararname ile kaç kişinin, hangi sürelerle cezaevinden alınarak sorguya götürüldüğünü soran Bekaroğlu, özetle şu sorularına yanıt istedi:

"16.12.1990 tarih ve 430 sayılı kanun hükmündeki kararname, Anayasa'nın 121. maddesi ve TBMM İktüzüğü'nün 128. maddesi gereği prosedürü ikmal edilmiş ve halen geçerli bir kararname midir?

Anayasa'nın 121. maddesi olağanüstü hal süresince çıkarılacak kanun hükmünde kararnameler için 'Bu kararnameler, Resmi Gazete'de yayınlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onayına sunulur; bunların Meclis'ce onaylanmasına ilişkin süre ve usul,

İktüzükte belirlenir.' Hükmü vardır. İktüzüğün 128. maddesi de 'Anayasa'nın 121 ve 122. maddeleri gereğince çıkarılan ve TBMM'ye sunulan kanun hükmünde kararnameler, Anayasa ve İktüzüğün, kanun tasarısı ve tekliflerinin görüşülmesi için koyduğu kurallara göre, ancak komisyonlarda ve Genel Kurul'da diğer kanun hükmünde kararnameler, kanun tasarısı ve tekliflerinden önce, ivedilikle en geç otuz gün içinde görüşülür ve karara bağlanır. Komisyonlarda en geç yirmi gün içinde görüşülmeleri tamamlanmayan kanun hükmünde kararnameler, Meclis Başkanlığı'nca doğrudan doğruya Genel Kurul gündemine alınır' denilmektedir. 16.12.1990 ve 430 sayılı kanun hükmünde kararname, Meclis Başkanlığı'nca İçişleri ve Plan Bütçe komisyonlarına yollanmış ancak bu komisyonlarda süresinde görüşülmemiştir. Daha sonra Anayasa Mahkemesi'nce olağanüstü hal bölgesi dışında uygulamaya izin veren bazı maddeleri iptal edilen bu kararname, İktüzüğün 128. maddesine rağmen Meclis Başkanlığı'nca doğrudan Genel Kurul gündemine de alınmamıştır. Yani bu kararname Anayasa'nın 121. maddesi ve İktüzüğün 128. maddesinde öngörülen prosedürleri tamamlanmamış, dolayısıyla kadük kalmış, yani geçersiz bir kararnamedir. O halde 1990 yılından bu yana 430 sayılı kanun hükmünde kararnameye göre yapılan işlemler kanunsuzdur, bu işlemleri yapanlar suç işlemişlerdir. Bu görüşümüze katılıyor musunuz?

Ya da bu kanun hükmünde kararname Anayasa'nın 121. maddesine göre değil, Anayasa'nın 91. maddesine göre çıkarılmıştır. Eğer böyleyse, baştan sona OHAL'le ilgili ve ismi 'OHAL Bölge Valiliği ve Olağanüstü Halin Devamı Süresince Alınacak İlave Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname' olan, bu kanun hükmünde kararname niçin Anayasa'nın OHAL'i düzenleyen 121. maddesine göre çıkarılmamıştır? Bu kararname, OHAL uygulamaları ile ilgili olduğuna göre Anayasa'nın 121. maddesine göre işlem görmesi gerekmez mi?

Bu tartışmalı kararname niçin Anayasa'da gözaltı süresini 4 güne indiren değişiklikten sonra yaygın olarak kullanılmıştır?"

Daha sonra kararnamenin, bölge dışında olmasına karşın Bitlis'te de uygulandığı ortaya çıktı. Ekim ayında Siirt'te gözaltına alındıktan sonra Bitlis Cezaevi'ne konulan Fehime Ete adlı mahkumun Van DGM Yedek Hakimliği'nin izniyle 25 Kasım günü cezaevinden çıkarılarak sorguya götürüldüğü, 10 günlük sürenin dolmasının ardından 5 Aralık günü ikinci kez 10 günlük gözaltı süresi verildiği öğrenildi. Fehime Ete 18 gün cezaevinde kaldıktan sonra 13 Aralık günü cezaevine götürüldü.

Fehime Ete daha sonra avukatlarına yaptığı açıklamada, 18 gün işkence gördüğünü, çırılçıklak soyulduğunu, üzerine basınçlı su sıkıldığını, çıplak fotoğraflarının yayınlanacağı ve kızına işkence yapılacağı şeklinde tehdit edildiğini ifade etti. Fehime

Ete 13 Aralık günü yeniden cezaevine konuldu. Sorguda 6 gün tutulduktan sonra Siirt'te bulunan akrabalarının yanına gönderilen kızı Şahadet Ete'nin sürekli ağladığı, konuşmadığı, ağzından ve burnundan kan geldiği bildirildi. Bir süre akrabalarının yanında kalan Şahadet Ete'nin de 18 Aralık günü cezaevine annesinin yanına geldi

Ete'nin avukatlarından Bekir Kaya, Van DGM Yedek Hakimliği'nin kararına karşı itiraz etti. İHD Diyarbakır Şubesi Hukuk Komisyonu avukatlarından Reyhan Yalçındağ, 430 sayılı kanun hükmünde kararnamenin yetki alanın Olağanüstü Hal Bölgesi ile sınırlı olduğunu belirterek Van DGM'nin kararının hukuka aykırı olduğunu söyledi.

Van DGM, daha sonra Mehmet Akif Parın, Esat Güler ve Ercan Bilen adlı mahkumların 430 sayılı kanun hükmünde kararname uyarınca Muş Cezaevi'nden çıkarılarak sorguya götürülmesine izin veren Van DGM Yedek Hakimliği'nin kararını iptal etti. Mahkumların avukatlarının, "Van ve Muş'un Olağanüstü Hal Bölgesi sınırları dışında olması" nedeniyle karara itiraz ettikleri bildirildi.

Uygulamanın basına yansımından ve Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in, Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerini 10 Aralık Dünya İnsan Hakları Günü'nde kabulü sırasında yaptığı açıklamanın ardından sorguda tutulanlar cezaevine konulmaya başlandı. Anayasa değişikliği ile gözaltı süresinin indirilmesinin olumlu olduğunu belirten Sezer, "Olağanüstü Hal Bölgesi'nde Anayasa değişikliğine rağmen 10 günlük gözaltı süreleri var. Bu süre ardi ardına uygulandığı zaman 30-40 güne çıkıyor. Bu da Anayasa'nın uygulanmadığını gösterir" dedi. OHAL kararnamelerinin Anayasa Mahkemesi denetimi dışında olduğunu hatırlatan Sezer, Anayasa değişikliği yapılarak bu kararnamelerin denetime tabi tutulmasını istedi.

Tutuklandıktan sonra cezaevinden çıkarılan ve 40 günden uzun bir süre sorguya götürülen Emrullah Karagöz ve Mustafa Yaşar'ın Diyarbakır Cezaevi'ne konulduğu, itirazları üzerine de 12 Aralık günü Urfa Cezaevi'ne götürüldüğü öğrenildi.

İHD Urfa Şube Sekreteri Avukat Faruk Yaygın, işkence gördükleri dış görünüşlerinden belli olan Karagöz ve Yaşar'ın ayakta duramayacak halde olduğunu bildirdi. Bu kişilerin sakallarının uzadığını ve uzun süre yıkanmadıkları için çevreye koku yaydığını anlatan Yaygın, şunları anlattı:

"Onların durumunu basından takip ediyordum, görünce biraz sohbet ettim. 48 gün gözaltında kaldıklarını söylediler. Dış görünüşleri çok kötüydü. Zaten bu görünüşleri nedeniyle de herkesin dikkatini çekti. İşkence gördüklerini söylediler. Diyarbakır JİTEM'de tutulduklarını anlattılar. Emrullah da içeriğini bilmedikleri çeşitli ifadelerin kendilerine imzalatıldığını söyledi."

Diyarbakır'ın Sur beldesi Belediye Meclis üyesi Hatip Alay'ın da sorguda 14 gün işkence gördüğü, bunun üzerine yatırıldığı Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Üroloji Kliniği'ndeki tedavisinin ardından 6 Aralık günü Diyarbakır E Tipi Cezaevi'ne götürüldüğü öğrenildi. Alay, gözaltı süresi boyunca hayalarının sıkıldığını, üzerine basınçlı su sıkıldığını, başına torba geçirilerek havasız bırakıldığını, dövüldüğünü ve askıya alındığını bildirdi. 24'er gün gözaltında tutulan Remziye Dağ (60) ve Fehim Ak'ın da işkence gördükleri belirtildi.

Adalet Bakanlığı uygulamanın yarattığı rahatsızlık nedeniyle, "Uyum yasaları çıkarılana kadar gözaltı sürelerinde Anayasa'da yapılan değişikliklerin gözönünde bulundurulması" amacıyla bir genelge yayınladı. Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk imzasıyla yayınlanan genelgede, Anayasa değişikliği ile gözaltı süresinin 4 güne indirildiği hatırlatıldı ve "gözaltı süreleri ile işlemlerin Anayasa hükümleri gözönünde bulundurulmak suretiyle yerine getirilmesi, uygulamada doğabilecek mağduriyetlerin önlenmesi, temel hak ve özgürlüklerin korunması" istendi. Ancak genelgede, gözaltı süresinin Olağanüstü Hal Bölgesi'nde de en çok 4 gün olarak uygulanmasına yönelik bir istek bulunmuyor. Buna karşılık genelgede gözaltı süresinin bölgede 430 sayılı kanun hükmünde kararname uyarınca uzatılabileceği belirtildi.

Bu arada 21 Aralık 2001 tarihinde Diyarbakır'da gözaltına alınan Naif Demirci ve 22 Aralık 2001 tarihinde gözaltına alınan eşi Mekiye Demirci'nin 4 günlük yasal gözaltı süresinin sonunda tutuklandıkları ancak aynı gün 430 sayılı KHK uyarınca tekrar sorguya götürüldükleri bildirildi. 26 Aralık günü Diyarbakır DGM tarafından tutuklanan Mekiye Demirci'nin gözaltında işkence gördüğü ve DGM'de bekleyen kızıyla konuşmaya çalışması üzerine askerler tarafından dövüldüğü belirtildi. 11 Aralık 2001 tarihinde Diyarbakır'da gözaltına alınan Medeni Kavak adlı kişinin de aynı biçimde gözaltında tutulduğu öğrenildi.

Jandarma Genel Komutanlığı tarafından Şubat ayında TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na gönderilen bir bilgi notu, insan haklarının durumu açısından oldukça önemli bir gösterge oldu. Son 5 yıl içerisinde toplam 48 jandarma personelinin işkence suçundan yargılandığı, bunlardan 9'unun hüküm giydiği, 22'sinin beraat ettiği, 17'sinin yargılanmasının ise sürdüğü belirtilen bilgi notunda, AİHM'e Türkiye aleyhine yapılan 5 bin başvurudan 781'inin jandarma bölgesiyle ilgili olduğu, bunlardan 163 dava dosyasının işlemlerinin sürdüğü vurgulandı. Jandarma Genel Komutanlığı Dış İlişkiler ve İnsan Hakları Daire Başkanı Albay Emre Özyılmaz imzasıyla sunulan bilgi notunda, şöyle denildi:

"Bunlardan 23'ü ihlal, 3'ü ret kararıyla sonuçlanmıştır. Ayrıca 3 dava dostane çözüm yolu ile neticelendirilmiş, 13 dava da kayıttan düşürülmüştür.

Halen 121 dava devam etmektedir. İhlal kararıyla sonuçlanan jandarma bölgesi başvuruları için AİHM tarafından 1 trilyon 139 milyar 126 milyon lira ödenmesine hükmedilmiştir. Dostane çözümlerle sonuçlanan 3 dava için 238 milyar 80 milyon lira ödenmiştir. Jandarma bölgesi başvuruları için dostane çözüm ve ihlal kararları sonucu ödenen ya da ödenecek olan toplam meblağ 1 trilyon 377 milyar 206 milyon liradır.”

Notta, AİHM’ye jandarma bölgesi ile ilgili açılan davalarda 1996’dan itibaren azalma olduğu, 1999-2000 yıllarında ise hiç başvuru olmadığını ifade edildi. Polisin sorumlu olduğu bölgelere ilişkin bilgi

İşkencenin münferit olduğunu iddia eden geçmişteki diğer hükümetler gibi, bu hükümet de işkencenin önlenmesi için 2001 yılında da çok sayıda genelge yayınladı, fakat kararlı bir iradenin yokluğunda bunlar da işkencenin sistemli olarak uygulanmasına engel olamadı.

Emniyet Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Şube Müdürlüğü tarafından Meclis’e gönderilen bilgi notunda “insan hakları ihlalleri konusunda yapılan tüm iyileştirme çalışmalarına rağmen, bu konuda halen bazı iddialar olabildiği”ne dikkat çekildi. Notta, “Münferit olarak bu tür olayları yaptıkları iddia edilen mensuplarımız hakkında adli ve idari tahkikatlar yapılmaktadır. İşkence yaptığı tespit edilenler, TCY’nin 243. maddesi, kötü muamelede bulunanlar ise 245. maddesi uyarınca adli tahkikata tabi tutulmakta ve ayrıca Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü’nün ilgili maddeleri gereğince idari tahkikat başlatılmaktadır” denildi.

İşkence ve kötü muameleyle karşı bu dönemde yürütülen kampanyalar daha çok AİHM’ye ödenen yüksek tazminatlardan kaynaklandı. Örneğin İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen 24 Temmuz günü yayımladığı genelgede, “soruşturma ve ifade alma

işlemlerinde insan haklarına saygı gösterilmesini” isterken, özellikle “AİHM’ye yapılan başvuruların Türkiye’nin çok yüksek miktarda tazminat ödemesine ve itibarının olumsuz etkilenmesine neden olduğu”nu vurguladı.

Benzer şekilde 2 Ağustos günü savcılıklara bir genelge yollayan Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk de “Türkiye’nin AİHM’de mahkum edilmesi durumunda, tazminatların bizzat savcılara ödetirileceğini” bildirdi.

İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı Nejat Arseven imzasıyla Ekim ayı başında tüm valiliklere gönderilen genelgede de, “insan hakları ihlalleri ile ilgili iddialarda gereken hassasiyetin gösterilmesi” istendi. Genelgede, insan haklarının korunmasının iç sorun olmaktan çıktığı bu konuda uluslararası düzeyde, çeşitli izleme, denetim, yaptırım mekanizmaları oluşturulduğuna dikkat çekildi. AİHM’de 140 kadar davanın Türkiye aleyhine sonuçlandığını belirten Arseven genelgesinde Avrupa Konseyi’nin, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı’nın, Birleşmiş Milletler’in insan hakları ihlalleri ile yakından ilgilendiğini vurguladı. Özellikle AİHM’nin bu konuda Türkiye aleyhine aldığı kararlar hatırlatılan genelgede, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi’nin de önceden haber vermeden dönemsel denetimler yaptığını bildirildi.

Genelgede, Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği’nin eksiksiz uygulanması, işkence ve kötü muamele iddiaları hakkında süratle işlem yapılması istendi. Bu konudaki gelişmelerin Adalet ve İçişleri bakanlıklarından gelen raporlar doğrultusunda İnsan Hakları Üst Kurulu’nda ele alındığı belirtilen genelgede, il ve ilçelerde oluşturulan insan hakları kurullarında çocuklar, özürlüler ve kadınlarla ilgili sorunlara öncelik verilmesi, özellikle çocuk işçiliğinin önlenmesine ve sokak çocuklarına yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi istendi.

“Yakalama, gözaltına alma ve ifade alma yönetmeliği tam uygulanmalı. İşkence ve kötü muamele iddiaları bulunan görevliler hakkında derhal yasal işlem yapılmalı ve soruşturma en kısa sürede sonuçlandırılmalı.

Gözaltına alınanlar mutlaka kaydedilmeli. Gözaltı süresi, yakalanmayla başlar. Süre, şüphelinin nezarethaneye alındığı gün ve saatten daha sonra başlatılmamalı.

Kolluk kuvvetleri yasal yetki kullanırken (özellikle zor kullanma yetkisi) yetki aşımı veya gereksiz ve orantısız güç kullanımı olmamalı.

Görevli doktora baskı yapıldığı iddiasına fırsat verilmemeli.

Gözaltının dördüncü güne kadar savcılığa, yedi güne kadar hâkim kararıyla uzatılmasında yetkilinin şüpheliyi göreyerek karar vermesine özen gösterilmeli.

Zanlının avukatla görüşebilmesi sağlanmalı.

Gözaltına alınmayı gerektirecek nedenin tespit edilmemesi veya yakalama sebebinin ortadan kalkması halinde zanlı derhal serbest bırakılmalı.

Suç işlendiği şüphesi altındaki kişiler hakkındaki hazırlık soruşturmasında gizliliğe riayet edilmeli.

Evlerdeki aramalarda hâkim kararı alınmalı. Ancak gecikmesinde sakınca varsa ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişi bulundurulmalı.”⁹

⁹ Bu dönemde, “Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma” yönetmeliğinde değişiklik yapılması gündeme geldi. Dışişleri Bakanlığı tarafından İçişleri Bakanlığı’na gönderilen bir yazıda, yönetmeliğin 10., ve 14. maddelerinin değiştirilmesi istendi. Dışişleri Bakanlığı, 10. maddede yapılacak değişiklikte gözaltına alınan kişinin

hekim tarafından muayenesinde, “yalnız kalmalarının” esas olduğunun öngörülmesini; 14. madde de, “4 günlük gözetimin uzatılmasında ‘Cumhuriyet savcısı bu emri zanlıyı bizzat göreyerek ve işkence ya da kötü muameleye maruz kalmadığından emin olmak suretiyle verir’ hükmünün eklenmesini istedi.

İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen, Saadet Partisi Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu'nun bir soru önermesine Temmuz ayında verdiği yanıtta, "Türkiye'de sistematik işkence olmadığını" iddia etti. "İşkence ve cinsel işkence iddiaları üzerine yeteri kadar gidiliyor, bunu yaptığı iddia edilen personele gerekli cezalar veriliyor. Eğer böyle bir uygulama olsaydı, görevliler hakkında hiçbir araştırma ve soruşturma yapılmazdı" diyen Yücelen yanıtında şu bilgileri verdi:

"Ülkemizde işkence yapıldığına dair çok kapsamlı bir karalama kampanyası yürütülmektedir. Adli Tıp Kurumu'ndan alınan raporlarda işkence yapıldığına dair hiçbir bulguya rastlanılmazken, belli kesimlerden temin edilen doktor raporları ile işkence iddiaları desteklenmekte ve uluslararası camiada bu bir koz olarak kullanılmaktadır.

İşkence ve cinsel işkence iddiaları üzerine yeteri kadar gidilmekte, işkence ve kötü muamele yaptığı iddia edilen personel hakkında gerekli adli ve idari soruşturmalar yapılmakta ve gereken cezalar verilmektedir.

1 Ocak 1995-30 Nisan 2001 tarihleri arasında toplam 12.535 kişi hakkında işkence yaptığı iddiasıyla soruşturma açıldı.

Herhangi bir suç isnadı ile karakollara getirilen sanıkların çırılçıplak soyulmaları, bunlara sözle ve elle sarkıntılık yapılması onaylanamaz. Karakollarda ve emniyet müdürlüklerinde gözaltına alınanlar devletin sorumluluğu altındadır. Gözaltına alınan kadınların üst aramaları bayan görevlilerce yapılmaktadır."

Yücelen, 1995 yılından itibaren TCY'nin "işkence" suçuna ilişkin 243. maddesi uyarınca 762 personel hakkında adli, 614 personel hakkında idari; "kötü muamele" suçuna ilişkin 245. maddesi uyarınca da 4.586 personel hakkında adli, 6.573 personel hakkında da idari soruşturma açıldığını bildirdi. Son 1.5 yıl içinde açılan soruşturmalarda, işkence hükmü nedeniyle hiçbir personel hakkında meslekten ya da memuriyetten çıkarma cezası verilmediğini kaydeden Yücelen, "kötü muamele" suçundan ceza alan 2 kamu görevlisinin meslekten çıkarıldığını söyledi. Yücelen, yargıya giden dosyalardan 590'ı hakkında beraat kararı verildiğini, 149 memurun da mahkum olduğunu söyledi.

İçişleri Bakanı'ndan valilere: İşkenceye göz yummayın (Murat Yetkin-Radikal-26.07.2001)

İçişleri Bakanı Yücelen'in valilere yayımladığı son genelgenin ana fikri, 'Artık işkenceye göz yummayın' olarak özetlenebilir. Yücelen'in 24 Temmuz'da imzalayıp 81 il valisi ve Olağanüstü Hal Valisi'ne gönderdiği 3 sayfa ve 11 maddelik genelgesi şimdiye dek pek alışık olunmadığı kadar ayrıntılı şekilde, işkence ve kötü muamelelerin son bulması için neler yapılması gerektiğini sıralıyor.

Daha önce insan haklarından sorumlu devlet bakanlığı görevi yürüten Rüştü Kazım Yücelen'in bu genelgeyi Dışişleri Bakanlığı ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği uzmanlarının da desteğiyle kaleme aldığını biliyor. Zaten genelgenin girişinde 'Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf olduğu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı ve Türkiye'deki insan hakları durumunun uluslararası itibarını olumsuz etkilediği' vurgulanıyor. Genelgede öne çıkan ve daha önce bir hükümet üyesi tarafından bu netlikte söylenmeyen noktalar, aslında bunların uygulanmadığının birer itirafı olarak da alınabilir.

(...)

İyi niyet yetmiyor

İçişleri Bakanı Yücelen'in valilere bu talimatları vermesi iyi niyetini gösteriyor, güzel. Ama acaba uygulamada ne değişecek? Bu genelge de daha önceki onlarca gibi valilerin ya da il emniyet müdürlerinin sumen altında sararıp kalacak mı? Yücelen'in kendisine Emniyet Genel Müdürü olarak Kemal Önal gibi hukukçu kökenli bir valiyi seçmiş olması, devlet içindeki ilerlemeci güçlere göre bir kazanım. Önal, poliste yoğunlaşan insan hakları ihlali iddialarının önüne sürekli eğitimle geçebileceğini söylüyor. Geçenlerde insan hakları ihlalleri üzerine yaptığımız bir sohbette, polis okullarında 9 aylık eğitim yerine 2 yıllık yüksek okul statüsünde eğitim verilmesiyle, bu sonbahardan itibaren insan hakları ve genel kültür derslerine daha fazla ağırlık verileceğini söyledi. Polis okullarında insan hakları derslerinin çoğunlukla boş geçtiği gerçeğine karşın, bu beyanı da bir iyi niyet olarak kabul edelim.

Ama yine soruyorum, uygulamada ne değişecek?

Bir örnek vereyim.

25 Haziran tarihli Radikal'de, Yücelen'e bir soru sordum. Yasadışı örgüt üyeliği zannıyla İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde sorguya alınan sendikacı Süleyman Yeter'in 7 Mart 1999 günü sorgudayken işkence sonucu boynunun kırılarak öldürülmesi olayına katılma suçlamasıyla ve mahkeme kararıyla aranan komiser yardımcısı A.O.'nun neden hâlâ yakalanamadığı sorusuydu bu.

Yücelen konuyla hemen ilgilenerek, polislik görevinden istifa etmiş sayılan A.O.'nun 'yakalanması ve yakalanamıyorsa, yakalanmasıyla görevli emniyetçilerin bu konuda ihmallerinin olup olmadığının kendisine bildirilmesini' isteyeceğini söylemişti.

(...)

Şimdi hem Yücelen'e, hem de Önal'a soruyorum: İşkence sonucu adam öldürmekle suçlanan eski komiser yardımcısı A.O.'nun bulunup yakalanması için emriniz altındaki polislere sözünüzü nasıl geçirip, zanlının bir an önce yakalanmasını sağlayabilirsiniz?

Çünkü duyduğumuz kadarıyla talimatlarınız orta kademelerdeki polis şeflerinin masalarında takılıp kalıyor, uygulamaya konmuyor. (...)

Yücelen, Bekaroğlu'nun bir diğer soru önergesine verdiği yanıtta ise 1 Ocak 2000-30 Haziran 2001 tarihleri arasında, TCY'nin "işkence" suçuna ilişkin 243. maddesi uyarınca yargılanan 117 polis ve 7 jandarmanın beraat ettiğini, 30 polis ve 2 jandarma hakkında ise mahkumiyet kararı verildiğini bildirdi. 13 polis hakkında mahkemelerin 4616 sayılı Şartla Salıverilme Yasası uyarınca "erteleme" kararı verdiğini belirten Yücelen, işkence nedeniyle açılan soruşturmalarda ise 14 polis hakkında mülki amirliklerin men-i muhakeme kararı verdiğini, 29 polis hakkında açılan soruşturmanın ise savcılıkların takipsizlik kararıyla sonuçlandığını kaydetti. Yücelen, 26 polis ve 27 jandarma hakkındaki yargılamanın da sürdüğünü ifade etti.

MHP Genel Başkan Yardımcısı Şevket Bülent Yahnici'nin gazeteci Neşe Düzel'le yaptığı söyleşide işkence konusunda söyledikleri tartışma yarattı. Yahnici, Radikal gazetesinde 26 Kasım günü yayınlanan habere göre "Biz işkence yapılmasın diye TCK'nin 243. maddesini genişlettik. Meclis Adalet Komisyonu'na Emniyet Genel Müdürü geldi, '243'ten mahkûm olmuş Emniyetçilerimi affedin' dedi. Hâlâ bunları yaşıyoruz. Türkiye'de işkence olmaz mı, var. Türkiye AB'nin bütün kriterlerini yerine getirirse, biz gene işkence yaparız, işkence kriterinden yatarız. Ruhumuza işlemiş." dedi.

Yahnici'nin sözleri Milliyet gazetesinde 27 Kasım günü "Çapraz Ateş" başlığı altında ele alındı. "Susurluk davası" sanığı Korkut Eken ve eski Olağanüstü Hal Bölge Valisi Ünal Erkan yaptıkları açıklamalarda, "resmi tavrı" sürdürdüler:

Korkut Eken: Ben meslek hayatım boyunca hiçbir işkence olayına şahit olmadım. Şu anda da işkence olduğuna inanmıyorum. Bu tür açıklamalar hoş değil. Ayrıca devleti idare eden bir kişinin "işkence var" beyanatı Türkiye'nin dışarıdaki imajını da bozar. Yahnici emniyette mi çalışmış, polislik mi yapmış, nereden biliyor? Ya da hangi arkadaşına işkence yapılmış? Bunları belirtmesi lazım. Uluorta konuşmayalım. Geçmişten günümüze baktığınız da bu tür olaylarda yüzde 100 fark var. Daha ileriye gittiğimize inanıyorum.

Ünal Erkan: Türkiye'de işkencenin sistematik olarak devam ediyormuş gibi gösterilmesi güvenlik kuvvetlerine haksızlık olur. Türkiye'de belli çevreler kötü muameleyi de işkence gibi kamuoyuna yıllardır yansıtırlar. Bu günlerde yetkili, yetkisiz işkence yapıldığını bilen varsa, bu bilgilerini ilgili mercilerle paylaşsınlar. İşkence insanlık suçu olduğuna göre cezalandırılır. Böyle bir şey yok da, "Türkiye'de işkence de var" diye bir ifade de bulunuluyorsa bu çok yanlış olur.

8 Kasım günü Radikal gazetesinde yayınlanan bir haberde ise Emniyet Genel Müdürlüğü kaynaklarına dayanılarak, 1 Ocak 2000-31 Ekim 2001 tarihleri

arasında "kötü muamele" ve "işkence" suçu nedeniyle 4.897 polis hakkında soruşturma ya da dava açıldığı belirtildi. Aynı dönemde 3.908 polis de kurum içinde idari soruşturma geçirdi. Hakkında soruşturma/dava açılanlardan 186'sı mahkum oldu, 944'ü beraat etti, 1.341'i hakkında men-i muhakeme, 472'si hakkında ise takipsizlik kararı verildi. 314 polis hakkındaki dava ertelendi. 1640 polis hakkındaki soruşturma ya da dava ise sürüyor. Aynı suçlamalarla idari soruşturma geçiren polislerden 225'ine Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından çeşitli cezalar verildi.

İçişleri Bakanı Rüstü Kazım Yücelen, 8 Aralık günü TBMM Genel Kurulu'nda, İçişleri Bakanlığı bütçesi görüşülürken yaptığı konuşmada da, "insan hakları ihlalleri konusunda dünya ortalamasının altına düşme hedefine yaklaşıldığını" söyledi. Yücelen, "Alınan tüm tedbirlere rağmen işkence ve kötü muamele söz konusudur. Ancak bunlar ferdi olaylardır" dedi.

Yücelen, SP Milletvekili Sacit Günbey'in "YÖK'ü protesto eylemlerinde öğrencilere yönelik polis şiddetinin nedenine" ilişkin soru önergesine verdiği yanıtta da "işkencenin sistemli bir politika değil, 'münferit' olduğunu" savundu. Yücelen, "Polis zor kullanma yetkisini yasalardan alıyor. Zor kullanma anlarında amacını aşan olaylar yaşanması ferdi hareketlerdir. Tamamen münferit nitelikteki bu ferdi hareketler de kasıttan değil, toplum psikolojisi içerisinde yer alan heyecanın bastırılmamasından kaynaklanmaktadır. Toplum psikolojisinden kaynaklanan bu tür ferdi hareketlerin tamamen ortadan kaldırılması için başlatılan eğitim çalışmaları artırılarak devam ettirilecektir" dedi.

Sema Pişkinsüt

Temmuz ayı ortalarında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın¹⁰, eski TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'ün dokunulmazlığının kaldırılması için fezleke hazırlaması, yoğun tartışmalara neden oldu.

Fezleke hazırlanması ile ilgili süreç şöyle gerçekleşti: TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun 1998-2000 yıllarını kapsayan raporunun Erzincan ve Erzurum'la ilgili bazı bölümleri Adalet Bakanlığı tarafından Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildi ve soruşturma açılması istendi. Bakanlık, raporlarda adları gizlenen hükümlülerin kimliklerinin komisyondan alınabileceğini bildirdi. Bunun üzerine soruşturma başlatan Savcılık, 28 Haziran 2000 tarihinde komisyondan işkence mağdurlarının adlarını ve buldukları cezaevlerinin bildirilmesini istedi. Komisyon, savcılığa "Bu çalışmalar toplumsal bir görevdir, adli soruşturma gibi değerlendirilmemeli. Kimliklerinin saklı tutulacağına dair bu kişilere taahhütte bulunulmuştur" yanıtını verdi. Bunun

¹⁰ Pişkinsüt hakkında fezleke düzenleyen Ankara Cumhuriyet Başsavcivekili Bekir Selçuk, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 26 Eylül 1999 tarihinde 10 mahkumun öldüğü operasyonu yönetmişti.

üzerine takipsizlik kararı veren Savcılık, Pişkinsüt hakkında "Tutuklu ve hükümlülerin buldukları cezaevlerini ve kimliklerini bildirmeyerek 'adli soruşturma konusu bilgi ve belgeyi soruşturma makamına vermemek' suçunu işlediği" gerekçesiyle TCY'nin 296. maddesi uyarınca soruşturma açtı.

DSP Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt ise bu girişimin "siyasi olduğunu" savundu. Komisyon raporunun yayımlanmasından bu yana yaklaşık 1.5 yıl geçtiğini belirten Pişkinsüt, "Bu kadar uzun bir aradan sonra, böyle bir girişimde bulunulmasını siyasi nedenlerle birlikte değerlendirmek daha doğru olur" dedi.

TBMM raporlarının kişisel çalışması olmadığını da vurgulayan Pişkinsüt, "Bu raporlar, komisyonda oybirliğiyle kabul edilmiştir. Dolayısıyla, bu fezlekeyi TBMM'ye karşı düzenlenmiş kabul etmek gerekiyor. İddialar siyasi. Beni korkutamazlar" diye konuştu. İşkence raporlarını hazırlarken, infaz memurları, polisler ve 8 bin 500 mahkumla tek tek görüştüğünü anlatan Pişkinsüt, fezlekeye rağmen hiçbirinin adını vermediğini de kaydetti.

Bir önceki dönemde de dokunulmazlığının kaldırılmasını sağlayıp yargı önüne çıktıktan sonra aklanarak Meclis'te dokunulmazlığını tekrar kazandığını söyleyen Pişkinsüt, kendisi hakkında hazırlanan, fezleke TBMM'ye ulaştığında, dokunulmazlığının kaldırılmasını kendisinin isteyeceğini bildirdi.

Fezleke, hukukçulardan alınan görüşlerde "İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun resmi çalışması kapsamında yapılan bir çalışma nedeniyle bir milletvekili hakkında fezleke düzenlenemez" görüşünün ağır basması üzerine TBMM Başkanlığı tarafından bir süre işleme konulmadı. Meclis Başkanlığı'nın bu görüş doğrultusunda fezlekeyi Adalet Bakanlığı'na iade etmesi beklenirken, fezleke 22 Ekim günü Anayasa-Adalet Karma Komisyonu'na gönderildi.

Fezleke, önce Karma Komisyon tarafından oluşturulacak Hazırlık Komisyonu'na havale edilecek. Dosya burada incelenecek ve Pişkinsüt'ün ifadesi alınacak. Hazırlık Komisyonu'nun çalışmalarının tamamlanmasından sonra Anayasa-Adalet Karma Komisyonu, Pişkinsüt'ün dokunulmazlığının kaldırılması yönünde rapor hazırlarsa konu Meclis Genel Kurulu'nda ele alınacak.

Sema Pişkinsüt¹¹, fezlekenin işleme konulması üzerine 24 Ekim günü düzenlediği basın toplantısında, "Fezleke bana değil, TBMM'ye karşı düzenlenmiştir. Derhal geri gönderilmelidir. Bunu yapamayacak bir TBMM ile karşılaşarsak işlemin dönem sonuna bırakılmadan yargılanma hakkımı kullanmama izin verilmesini açıkça istemekteyim" dedi. Hükümetin dolaylı ama etkin olarak yargıyı yönlendirdiğini savunan Pişkinsüt şunları söyledi:

"Yargının da doğrudan yasamaya müdahale ettiği son derece açıktır. Hükümet, gerçekte yasama organına karşı düzenlenen fezlekeyi TBMM'ye göndererek güçler ayrılığı ilkesini bir kez daha çiğneme ve TBMM'yi vesayet altında tutma alışkanlığını sürdürmüştür."

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ise yaptığı açıklamalarda, Pişkinsüt'e ağır suçlamalar yöneltti. Fezlekenin doğruluğunu savunan Türk, Pişkinsüt'ün, adli makamlara yardımcı olmak yerine "yasadışı örgütler ve onların sözcüleri ile aynı doğrultuda hareket ettiğini" iddia etti. Türk, "Olayın herhangi bir siyasi yönü yoktur. TBMM, Pişkinsüt'ün dokunulmazlığının kaldırılmasına karar verirse, gerçekten TCY'nin 296. maddesindeki suç işleyip işlemediğine bağımsız mahkeme karar verecektir" dedi.

Pişkinsüt'ün, komisyon başkanı olduğu dönemde yayınlanan ve tutuklu ile hükümlülerin işkenceye uğradıklarını anlatan kitaplar hakkında verdiği soru önergesini yanıtlayan Adalet Bakanı Türk, bugüne kadar sonuçlanan soruşturmalardan 'takipsizlik' kararı çıktığını açıklarken, bu konuda raporlarda tutuklu ve hükümlülerin isimlerinin verilmemesinin rol oynadığını ima etti.

Sema Pişkinsüt hakkında 'işkence iddialarında failleri saklamak' gerekçesiyle dokunulmazlığının kaldırılması istemiyle fezleke hazırlanırken, ad verilerek yapılan suç duyurularıyla ilgili hiçbir işlem yapılmadığı ortaya çıktı. Komisyonun son bir yılda çeşitli savcılıklara yaptığı suç duyurularından sadece biriyle ilgili dava açıldı.

İnsan Hakları Komisyonu 2000 yılında işkence iddialarıyla ilgili yapılan başvurulardan yola çıkarak 44 savcılığa toplam 451 suç duyurusunda bulundu. Komisyona 17 savcıdan 69 suç duyurusuyla ilgili yanıt geldi. 382 suç duyurusuyla ilgili savcılıklar ise bilgi vermedi. Bu nedenle hangi işlemin yapıldığı anlaşılamadı.

Bilgi vermeyen savcılığın başında ise İstanbul geldi. İstanbul Savcılığı 115 suç duyurusuyla ilgili hiçbir yanıt vermedi. Ankara Savcılığı ise toplam 37 suç duyurusuyla ilgili bilgi vermedi. En çok bilgi veren savcılık ise Bursa oldu.

Savcılardan komisyona gelen yanıtlara göre, 69 suç

¹¹ Pişkinsüt'ün komisyon başkanlığı döneminde ortaya atılan işkence iddialarına ilişkin "Filistin Askısından Fezlekeye, İşkencenin Kitabı" adlı kitabı Ekim ayı başında yayınlandı.

Mahkumların ağızından işkence yöntemlerinin ayrıntılarıyla anlatıldığı kitapta, sorgu için hazırlanmış aynalı odalar (Diyarbakır, Şanlıurfa, Mardin, Erzurum, Aydın), su sistemleri ve vanalar (Erzurum, Elazığ, Erzincan, Batman, Muğla), duvara gömülü monte edilmiş vantilatörler (Aydın, Diyarbakır), duvara gömülü elektrik şalterleri (Diyarbakır, Erzurum, Mardin), tabana gömülü askı yuvaları (Batman, Erzincan, İstanbul Gülsuyu Karakolu), duvardan duvara monte edilmiş demir boru (Şanlıurfa), istenilen voltta elektriğin alınabileceği donanım (Erzurum, Diyarbakır) görüldüğü belirtildi.

Tarih: 27.07.2001

Sayı: 2001/24

Sayın Bülent Ecevit

Başbakan

T.C. Başbakanlık

Ankara

AÇIK MEKTUP

Sayın Başbakan,

Türkiye İnsan Hakları Vakfı, 25 Temmuz 2001 tarihinde gazetelerde TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Eski Başkanı partinizin Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt hakkında Başsavcılık tarafından hazırlanan fezlekeye ilişkin yer alan haberlerden duyduğu kaygıyı ifade etmek istemektedir.

Bir insanlık suçu olan işkence ve kötü muamelelerin devam ediyor olması Türkiye’de insan hakları alanında yaşanan en vahim sorunların başında gelmektedir. İşkence ile mücadelenin en önemli adımlarından birisi işkencenin var olduğunu kabul etmek bir diğeri ise işkence ve kötü muamele yaptığı iddia edilen kamu görevlileri hakkında etkin soruşturma yöntemlerini ve süreçlerini geliştirmektir.

Türkiye’de işkence ile mücadelede hukuksal alanda yapılan iyileştirmeler, işkence ve kötü muamele sorununa kökten çözüm getirici önlemleri kapsayan bir işkence ile mücadele programı çerçevesinde yer almadığı için sorunun çözümünde etkin olmamaktadır. Yalnızca TIHV’nin tesbit edebildiği kadarıyla 2001 yılının ilk altı ayında işkence ve kötü muameleye maruz kalan, kaldığını ifade eden kişi sayısı en az 166 kişidir. Yargılama süreçlerine bakıldığında ise, soruşturmaya gerek görülmeden iddiaların yanısıra uzun yıllara yayılan mahkeme süreçleri, verilen beraat kararları, ceza indirimleri, ceza ertelenmesi nedenleri ile caydırıcı olmaktan uzaktır. Aksine, işkence ve kötü muamele yapanların ödüllendirildiği ve terfi ettirildiğine ilişkin uygulamalarla karşı karşıya kalınmaktadır. Bu uygulamalara ilişkin örnekler TIHV’nin arşivlerinde mevcuttur.

İşkence yapanların cezalandırılmasının yerine, işkenceyi açığa çıkarmak için gayret gösterenlerin uğradığı baskılar, işkencenin ve işkence yapanların “dokunulmazlığı” konusundaki yargıları da güçlendirmektedir. İşkencenin önlenmesine ilişkin bir uğraş içinde olan ve işkence mağdurlarının isimlerini vermemesi nedeniyle TIHV’nin yakın bir geçmişte maruz kaldığı yargı süreci bu kez, Türkiye’nin yasama organı olan TBMM içinde kurulmuş olan bir komisyonun asli görevlerinden biri olan denetim görevini yerine getirmesi sonucu komisyonun eski başkanı için işletilmektedir.

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından hazırlanan işkence raporlarının ardından, işkence suçlarını ortaya çıkarmaya çalışmak yerine; etik anlayış çerçevesinde işkence mağdurlarının adlarını açıklamayan Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt hakkında “suç delillerini yoketmek ve suçun işlenmesinden sonra failine yardım etmek” gibi akıl almayacak suçlamalarla fezleke hazırlamıştır. Başsavcılığın, Sema Pişkinsüt hakkında, raporların kamuoyuna açıklanmasından yaklaşık 1,5 yıl sonra fezleke hazırlaması da dikkat çekicidir. Bu yaklaşım, işkenceyi önleme konusunda ifade edilen kararlılık sözlerini de çürütmektedir.

Sayın Başbakan,

Türkiye İnsan Hakları Vakfı, işkence ile mücadele konusunda yürüttüğü çalışmaları sürdürmeye kararlıdır. Bu çerçevede hükümetinizi, bir an önce işkence ile mücadele konusunda kararlı, kapsamlı ve uzun erimli bir programı oluşturmaya ve bu konuda mücadele veren insan hakları örgütleriyle işbirliği yapmaya davet etmektedir.

Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt yalnız değildir. Kendisine olan desteğimizi ve dayanışmamızı sürdüreceğiz.

Saygılarımla,

Yavuz ÖNEN, Başkan

duyurusundan 43’üyle ilgili delil yetersizliği gerekçesiyle takipsizlik kararı verildi. 12 suç duyurusuyla ilgili görevsizlik kararı verilirken, yedi olayla ilgili soruşturmanın sürdürüldüğü belirtildi. Savcılıklar, altı suç duyurusundaki olayların ise zamanlaşımına uğradığını, bu nedenle işlem yapılamayacağını bildirdi.

Komisyonun yaptığı suç duyurularından sadece biriyle ilgili dava açıldı. Leyla Özbakar adlı kadın İnsan Hakları Komisyonu’na yaptığı başvurusunda 24 Temmuz 2000 tarihinde Bursa Emniyet Müdürlüğü’nde işkence gördüğünü ileri sürdü. Bursa Cumhuriyet Savcısı Emin Özler, suç duyurusuyla ilgili gereken soruşturmayı yaptığını ve Bursa 3. Ağır Ceza Mahkemesi’ne iddialarla ilgili dava açıldığını, davanın sürdürüldüğünü bildirdi.

Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığı Aralık ayında, İzmir Barosu İnsan Hakları Merkezi’nin İstanbul Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi’ndeki işkence iddialarıyla ilgili suç duyurusunda, “mağdur adlarının

açıklanmaması” nedeniyle takipsizlik kararı verdi. Takipsizlik kararıyla sonuçlanan süreç şöyle gelişti:

Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu’nun 1998-2000 yıllarına ilişkin raporunun Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi’ne ilişkin bölümü üzerine İzmir Barosu o tarihlerde görevli Bakırköy savcılığı ile cezaevi savcısı, müdür, gardiyan ve adları belirlenen 13 jandarma hakkında 24 ayrı suç duyurusunda bulundu. Bakırköy İlçe İdare Kurulu da, raporlarda belirtilen 14 mağdurun ifadesini almadan, sadece adları saptanan sanık 13 jandarmanın savunmasına dayanarak “soruşturma izni verilmemesi” kararı aldı. Kurul, diğer sanıklarla ilgili herhangi bir değerlendirme yapmadı.

Bunun üzerine İzmir Barosu, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi’ne başvurarak Bakırköy İlçe İdare Kurulu’nun kararına itiraz etti. İtirazı haklı bulan mahkeme, 29 Mayıs günü verdiği kararda, kurulun aldığı kararı iptal ederek soruşturma açılmasını istedi. Mahkeme kararında, Meclis Komisyonu’nun raporlarında “tutuklu 28” diye belirtilen mağdurların,

sevkte jandarmaların küfür ve tehditlerine maruz kaldığı, adliye nezarethanesinde beklerken aç bırakıldığı, kötü muamele gördüğü yolundaki ifadelerine dikkat çekilerek “Olay tarihinde cezaevinde bulunan ve cezaevine giriş çıkış tarihi tespit edilen 14 tutuklunun ifadesinin alınmadığı, sadece sanıkların ifadesi alınarak işkence iddiasına ilişkin delile rastlanılmadığı sonucuyla soruşturma izni verilmemiştir. Bu nedenle karar eksik incelemeye dayalıdır. AİHM’ce verilen kararlar da dikkate alınarak, konunun hassasiyeti bakımından soruşturmanın derinleştirilmesi gerektiği sonucuna varılarak, soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararın yöntem ve yasaya uygun bulunmaması nedeniyle soruşturma izni verilmesine karar verilmiştir” denildi.

Bunun üzerine Kadıköy Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütülen soruşturmada, Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu’ndan mağdurların kimlik ve adresleri istendi. Komisyon ise mağdurların adları savcılığa vermedi. Savcılık da “mağdur adlarının açıklanmaması” gerekçesiyle takipsizlik kararı verdi.

Çeşitli uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri ve milletvekilleri de Pişkinsüt hakkında açılan soruşturmayı kınadı. İHD tarafından yapılan açıklamada, Pişkinsüt hakkında soruşturma açılmasının Türkiye’de işkencenin “sistematik” olduğunu gösterdiği vurgulandı. İnsan Hakları İçin Hukukçular Komitesi yöneticilerinden Robert Varenik de Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk’e gönderdiği iki sayfalık mektupta, Pişkinsüt hakkında fezleke hazırlanmasından derin kaygı duyduklarını dile getirerek, konuşan kişilerin BM’nin, ‘Cezaevlerinde ya da Gözaltındaki Kişilerin Korunması İçin Temel İlkeler’inin 33. maddesi gereğince korunmak zorunda olduklarını vurguladı. Varenik, bütün bunlara karşın Pişkinsüt’e yönelik girişimlerin, işkenceyle mücadele eden devlet güçlerinin katkıları konusunda soru işaretleri doğuracağı uyarısında bulundu.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından 2000 yılı Şubat ayında İstanbul Gaziosmanpaşa Küçükköy Polis Karakolu’na düzenlenen baskında bulunan “Filistin askısı” ve “sopa” nedeniyle açılan soruşturma 26 Aralık günü sonuçlandı. Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütülen soruşturmada, karakolda görevli polislerin “söz konusu aletleri kullanmadıklarını ve neden orada bulunduğunu bilmediklerini” söyledikleri öğrenildi. Bunun üzerine savcılık, komisyondan mağdurların ad ve adreslerini istedi. Komisyon ise “gizlilik” nedeniyle bu isteği yanıtı bırakmadı. Bunun üzerine savcılık, “aletlerin hangi olayda ve kim tarafından kullanıldığı saptamadığı” gerekçesiyle takipsizlik kararı verdi. Savcılık, bu aletlerin benzer davalarda, “yan delil” olarak kullanılabilmesiyle gerekçesiyle saklanmasını da kararlaştırdı.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanvekili Emre Kocaoğlu, hiçbir savcının işkence iddiasını kovuşturmak varken, işkence iddiasını, insan hakları ihlallerini ortaya çıkaran kişiyi kovuşturamayacağını belirtti. Mazlum-Der Genel Sekreteri Ömer Ekşi de konuyla ilgili olarak yaptığı açıklamada, “Bu gelişme, en başta, Pişkinsüt’ün şahsında, hepimizin potansiyel işkence kurbanı pozisyonunda görüldüğümüzün ifadesidir. Buna göre, her birimiz bir gün, bir işkenceciye yem olabiliriz, ancak ondan hesap soramayız” dedi.

Bu arada Pişkinsüt’ten Komisyon Başkanlığını devralan MHP’li Hüseyin Akgül’ün de Pişkinsüt’ün “suç sayılan” tavrını sürdürdüğü ortaya çıktı. Akgül’ün, raporlarda “tutuklu” diye bildirilen kişilerin isimlerini isteyen savcılara vermediği, “Raporlarda yer alan ifade sahiplerine, isimlerinin gizli kalacağı taahhüt edilmiştir. Savcılarımızın üzerinde durmaları gereken esas nokta, ortaya çıkarılan işkence ve kötü muamele olaylarında, bu iddia sahiplerinin kimliklerinden ziyade, işlendiği iddia edilen suçun niteliği olmalıdır. Üzerinde durulması gereken bir diğer nokta ise, işkence ve kötü muamele suçu ile hüküm giyen kimselerin hapis yatmamasıdır.” yanıtına rağmen hakkında başlangıçta herhangi bir işlem yapılmadı.

Ancak İzmir Cumhuriyet Savcılığı, Aralık ayı sonunda Sema Pişkinsüt ve Komisyon Başkanı Hüseyin Akgül hakkında dokunulmazlıklarının kaldırılması için fezleke hazırladı. Fezlekeler Başbakanlık tarafından TBMM Başkanlığı’na ulaştırıldı. Fezlekeler halen Anayasa ve Adalet Karma Komisyonu’nda bulunuyor. İzmir Cumhuriyet Savcılığı’nın MHP Milletvekili Hüseyin Akgül ve DSP Milletvekili Sema Pişkinsüt hakkında “işkence gördüklerini komisyona açıklayan kişilerin açık kimliklerini savcılıklara bildirmedikleri gerekçesiyle” açtığı soruşturma nedeniyle hazırlanan fezlekelerde milletvekillerinin TCY’nin “görevi kötüye kullanma” suçuna ilişkin 230/1. maddesi uyarınca yargılanabilmesi için dokunulmazlıklarının kaldırılması istendi.

Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi Raporları

Türkiye, Ocak ayında Avrupa İşkencenin ve Gayrıinsani veya Küçültücü Ceza ya da Muamelenin Önlenmesi Komitesi’nin (AİÖK) 16-24 Temmuz 2000 tarihindeki Türkiye ziyaretine ilişkin raporunun (raporda, hükümetin F tipi cezaevleri politikasını destekleyen ifadelerle yer veriliyor) yayımlanmasına izin verdi. Dışişleri Bakanlığı’ndan yapılan açıklamada, raporun, Türkiye’nin bu rapora ilişkin görüşleriyle birlikte yayımlandığı belirtildi. Açıklamada hükümetin, AİÖK’nin 27 Şubat-3 Mart 1999 tarihleri arasında yaptığı Türkiye ziyaretiyle ilgili raporun da yayımlanmasına izin verdiği hatırlatıldı. Açıklamada, AİÖK raporlarının Avrupa İşkencenin ve Gayrıinsani veya Küçültücü Ceza ya da Muamelenin Önlenmesi Sözleşmesi’nin 11. maddesi uyarınca gizli olduğuna dikkat çekildi.

AIÖK heyeti, 1999 yılındaki Türkiye ziyaretinde, tutuklu ve hükümlülere yapılan muameleyi değerlendirmişti. Bu amaçla İstanbul ve İzmir'deki gözaltı merkezlerini ziyaret eden heyet üyeleri İmralı adasında da Abdullah Öcalan'ın durumunu incelemişti. Heyetin ilk gözlemleri, ziyaretten hemen sonra, 4 Mayıs 1999 tarihinde Türk makamlarının talebiyle yayımlandı. AIÖK heyetinin 16-24 Temmuz 2000 tarihleri arasındaki ziyaretin temel amaçları arasında ise 'ceza ve tutuklevlerinde daha küçük yaşam ünitelerinin oluşturulması yolundaki adımları ve özellikle F tipi cezaevi projesini incelemek' yer alıyordu.

Kasım ayında ise, AIÖK'nin 1990 ve 1996 yılları arasında yaptığı ziyaretler üzerine hazırlanan raporların açıklanmasına izin verildi. AIÖK tarafından hazırlanan yedi rapor ve Türkiye'nin bu raporlara verdiği yanıtlar 2002 yılı başlarında kamuoyuna açıklanacak. Avrupa Konseyi ülkelerinin cezaevi ve karakollarını haber vermeden denetleyen AIÖK, raporlarını Avrupa Konseyi'nin karar organı Bakanlar Komitesi'ne sunuyor. İlgili ülkenin onay vermesi halinde, yanıtlar ve rapor kamuoyuna resmen açıklanabiliyor.

Uluslararası Af Örgütü

Uluslararası Af Örgütü'nün 2000 yılı İşkence Raporu, 12 Nisan günü açıklandı. Raporda, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 76 ülkede işkencenin sürdüğü belirtildi. Elektrikli cop, göz yaşartıcı gaz gibi "öz savunma" araçlarının işkence amacıyla kullanıldığı vurgulanan raporda, bu aletlerin başta Almanya ve ABD olmak üzere dünyada 170 firma tarafından üretildiği açıklandı. Rapora göre, ABD'de 97, Almanya'da da 30 firma bu aletleri üretiyor.

Demokratik Sosyalizm Partisi de, Alman Parlamentosu'nda verdiği soru önergesi ile bu tür aletlerin "hangi amaçlarla kullanıldığının ve şimdiki kadar bunların kaç çeşidinin ihraç edildiğinin" açıklanmasını istedi. Hükümet adına soru önergesine verilen yanıtta "1997 yılı Nisan ayından itibaren bireysel korunma ve hayvanların bayılması amacıyla 588.704 Alman Markı tutarında 64 tür aracın ihraç edilmesine izin verildiği" belirtildi.

Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu toplam 23 ülkeye bu aletlerin satıldığı açıklanan yanıtta, Alman hükümetinin "bu aletlerin işkence amacıyla kullanıldığına dair herhangi bir ipucu ve bilgi bulamadığı" öne sürüldü.

Uluslararası Af Örgütü, "Türkiye'de işkence yapanların yargılanmalarını ve ceza almalarını engelleyen yasal düzenlemelerin değiştirilmesi için" Aralık ayında kampanya başlattı. Uluslararası Af Örgütü tarafından hazırlanan raporda, Türk yetkililerin işkence iddialarını soruşturmadaki başarısızlıklarının, yalnızca işkencecilerin cezasız kalmalarına yol açmakla kalmayıp aynı zamanda "işkence altında

alınan ifadeler nedeniyle" mağdurların adil olmayan biçimde yargılanmalarına, bazı olaylarda da adaletin "yanlış tecelli etmesine" katkıda bulunduğu vurgulandı.

Türk hükümetinden "İnsan hakları ihlallerinden sorumlu olanların, bu konuda emir verenler de dahil yargı önüne çıkarılması, BM İşkence Özel Raportörü'nün Türkiye'yi ziyaretinin ardından önerdiği üzere; işkence ve kötü muamele nedeniyle yargıya sevk edilen kamu görevlilerinin yargılanmalarını hızlandırması" istenen raporda, cezaların da suçun ağırlığıyla orantılı olması istendi.

İşkence Aletleri

Uluslararası Af Örgütü'nün işkence aleti üreten firmalar arasında gösterdiği ABD'li CCS adlı firmanın Türkiye temsilciliğini, EHS Elektronik Haberleşme Sistemleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin yürüttüğü ortaya çıktı. Şirketin ortakları arasında 12 Eylül döneminin Emniyet Genel Müdürü Fahri Görgülü ile Fahrettin Otluoğlu, Ali Demirağ ve Sevin Türe adlı kişiler bulunuyor.

Casusluk araçları, elektroşok aletleri, ayaklanma kontrolünde kullanılan araçlar üreten firma, Uluslararası Af Örgütü'nün işkenceye karşı yürüttüğü kampanya çerçevesinde adını açıkladığı "170 işkence aleti üreticisi" arasında yer alıyor.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesi FP Milletvekili Mehmet Bekaroğlu, Başbakan Bülent Ecevit'in yanıtı istemiyle TBMM Başkanlığı'na verdiği soru önergesinde "Hükümet, bir yandan 'Türkiye'de işkence yok, biz işkenceye karşıyız' derken, bir yandan da işkence aletleri sayılabilecek malzemeleri gerçekten ithal ediyorsa, bu durum, ülkemizi demokratik ülkeler nezdinde küçük düşüreceği gibi, adil devlet anlayışını da zedeleyecektir" dedi. Bekaroğlu, Ecevit'e şu soruları yöneltti:

* Emniyet Genel Müdürlüğü, MİT ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın adı geçen şirketten veya Türkiye distribütörü olan şirketten herhangi bir malzeme alımı olmuş mudur?

* Alınmış ise bu alımlar, ihale sonucunda mı gerçekleşti?

* Bir ihale sonucunda yapılmış ise bu ihaleye başka hangi şirketler katılmıştır?

* Eğer ilgili alım, bir ihale olmadan yapılmış ise, bunun resmi prosedürü nasıl gerçekleşmiştir?

* İlgili şirketten alımlar hangi tarihlerde ve kaç defa olarak gerçekleşmiştir?

* İlgili şirketten alınan malzemelerin, çeşitleri ve birim fiyatları nedir?

* Bu malzemeler hangi alanlarda kullanılmaktadır?

* İlgili kurum ve kuruluşlar adı geçen şirkete veya şirketlere bu malzemeler için toplam ne kadar ödeme yapmıştır?

* Bu tür malzemelerin alındığı başka şirketler var mıdır?

* Varsa isimleri ve birinci derecede yöneticileri kimlerdir?

* CCS isimli ABD'li firmanın Türkiye distribütörü, EHS Ticaret AŞ'nin sahibinin veya yetkilisinin Emniyet eski Genel Müdürü Fahri Görgülü olduğu iddia olunmaktadır. Bu iddia doğru mudur?

* Fahri Görgülü'nün adı geçen şirketle herhangi bir ilişkisi bulunmakta mıdır?

Fahri Görgülü ise 30 Mart günü yaptığı açıklamada, bu şirketle ilişkilerini kestiklerini açıkladı. Görgülü, CCS'nin, kamu kurumlarına ürün satmak amacıyla EHS ile ilişkiye geçtiğini ancak CCS'nin sahiplerini "güvenilir bulmadıkları ve uygun çalışma ortamı sağlanamadığı" için ilişkilerini kestiklerini bildirdi. Şirketlerinin 7 yıldan yana pasif durumda olduğunu öne süren Görgülü, CCS'nin Türkiye'de başka şirketlerle irtibata geçtiğini ve şu anda biri Ankara diğeri İstanbul'da bulunan iki şirketle birlikte çalıştığını açıkladı.

Nazlı Top

The Washington Post gazetesinde 21 Mayıs günü yayınlanan bir haber, işkence olgusunun Türkiye'de de basın gündeme gelmesini sağladı. The Washington Post'un dış haberler sayfasında verilen haberde, gözaltında işkence gören ve tecavüze uğrayan Nazlı Top adlı kadının yaşadıkları yer aldı. Haberde, 10-11 Haziran 2000 tarihinde düzenlenen "Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Hayır Kurultayı"nda yaşadıklarını anlatan Nazlı Top'un bu nedenle yargılandığı da belirtildi. Bu haber 24 Mayıs günü TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu toplantısında gündeme geldi. Toplantıda "iddia"nın araştırılmasına karar verildi.

Bugüne kadar işkence konusunda resmi görüşe bağlı kalan basın yayın organları da, The Washington Post gazetesinin haberinden sonra bir "işkence" haberine yer verdiler. Nazlı Top, Fatih Altaylı'nın Kanal D'de yayınlanan "Teke Tek" programına katılarak yaşadıklarını anlattı. Ardından 31 Mayıs günü de Hürriyet gazetesi haberi birinci sayfadan "Nazlı Hemşire'nin müthiş zaferi" başlığıyla yayınladı. Haberde, Nazlı Top'un yaşadıkları, polislerin beraat etmesi ve Top'un kurultaydaki konuşması nedeniyle yargılanması anlatıldı.

Nazlı Top, 1 Haziran günü Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun ANAP Milletvekili Emre Kocaoğlu başkanlığındaki alt komisyon üyelerine yaşadıklarını anlattı.

Kocaoğlu, "Gazetede çıkan haber ihbar kabul

edilmiştir. Bu yüzden İnsan Hakları Komisyonu bizi, yani bir alt komisyonu görevlendirdi. Nazlı Hanım'ın iddiaları bizi ilgilendirmiyor. Bizi, şikâyetlerini dile getirdiği için yargılandığı ilgilendiriyor. Davayı etkileme gibi bir amacımız yok. Bir insanın başına gelenleri anlattığı için yargılanmaması gerekir. Bu yüzden bizim amacımız bu konunun İnsan Hakları Kurulu'na gelmesini sağlamak. 4 kişiden oluşan bir ekip olarak bir rapor hazırlanacak. Daha sonra bu rapor incelenecek. Eğer kabul edilirse bu dosya İnsan Hakları Komisyonu'na gidecek." dedi.

"Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Hayır Kurultayı"

İstanbul'da 10-11 Haziran 2000 tarihinde düzenlenen "Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Hayır Kurultayı"nda yaptıkları konuşmalarda "güvenlik güçlerine hakaret ettikleri" ileri sürülen 18'i kadın 19 sanık hakkında "orduya hakaret ettikleri" iddiasıyla açılan dava, 21 Mart günü Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı.

Duruşmada, Avukat Fatma Karakaş, gazeteci Sultan Seçik, Derya Engin, Nazlı Top, Cemile Güçlü, Nahide Kılıç ve Zeynep Ovaoglu savunmalarını yaptılar. Nazlı Top, 1992 yılında 3 aylık hamileyken gözaltında tecavüze uğradığını belirterek "Yaşadıklarımı başkaları yaşamasin diye anlattım. Yargılanması gereken, gözaltında devleti temsil eden ve yetkilerini kötüye kullanan polislerdir." dedi. İddianamenin araştırılmadan hazırlandığını vurgulayan avukat Eren Keskin, kurultayda konuştuğu iddiasıyla yargılanan Fatma Deniz Polattaş'ın iki buçuk yıldır cezaevinde olduğunu hatırlattı. Mahkeme heyeti, diğer sanıkların dava konusu konuşmalarının eklenmesi için dosyanın Cumhuriyet Savcılığı'na gönderilmesine karar verdi.

21 Haziran günü yapılan duruşmada ifade veren Avukat Gülizar Tuncer, iddianamenin sadece konuşmalara dayandığını belirterek "İzin olarak gerçekleştirdiğimiz kurultayda her şey yasalara uygun olarak yapıldı. Yapılan işkenceyi anlatmak suç sayılıyorsa, yapacağımız hiçbir şey yok" dedi. Sanıklardan avukat Fatma Karakaş da soruşturma aşamasında sanıkların ifadesinin alınmamasının hukuka aykırı olduğuna dikkat çekti.

Davada, Ümran Yurdakul, Özgül Han, Gülizar Tuncer, Suna Aras, Duygu Aydın, Tülay Çağlar, Berrin Taş, Nazlı Top, Fatma Karakaş, Nahide Kılıç, Fatma Kara, Safiye Top, Zeynep Ovaoglu, Temim Salmanoğlu (Polattaş'la birlikte işkence gören N.C. Samanoğlu'nun babası), Cemile Güçlü, Sultan Seçik, Derya Engin, Fatma Deniz Polattaş ve Songül Yıldız, TCY'nin 159. maddesi uyarınca yargılanıyor.

Dava nedeniyle 23 Mart günü İHD İstanbul Şubesi'nde düzenlenen basın toplantısına katılan Uluslararası Af Örgütü temsilcisi Barbara Neppert, taciz ve tecavüz mağdurları ile avukatların yargılanmalarına anlam veremediklerini belirterek,

Nazlı Hemşire'nin müthiş zaferi (Hürriyet/31 Mayıs 2001)

Nazlı Hemşire 9 yıl önce 'kazara' gözüaltına alındı, hamileydi. Derdini anlatamadı, tecavüze uğradı. Rapor almasına rağmen işkenceciler beraat etti. Üstelik, 'işkence gördüm' dediği için hakkında dava açıldı. TBMM İnsan Hakları Komisyonu, Nazlı Hemşire, Washington Post Gazetesi'ne konu olunca olayı araştırmaya başladı.

Hemşire Nazlı Top, şu anda 32 yaşında. Onu diğerlerinden ayıran özelliğiye, hiçbir kadının başına gelmesi istenmeyecek acı bir olgu: Tecavüz... Üstelik tecavüz gözüaltındayken yaşanmıştı. Acı, acı olduğu kadar müthiş bir mücadele de başladı bu kâbusla.

Nazlı Hemşire, 1992'den bu yana sürdürdüğü mücadelesinde sonunda müthiş bir zafer elde etti. Kimliğini hiç gizlemeyen, mücadelesini hep kamuoyunun önünde sürdüren Nazlı Hemşire, önce uluslararası kongrelerde yer buldu kendine, televizyonlarda programlara çıktı; ardından dünyanın en saygın gazetelerinden Washington Post'un sayfalarına, son olarak da TBMM'nin gündemine oturdu.

10 Günlük Gözaltı

Nazlı Hemşire, 27 Nisan 1992'de, çalıştığı hastaneden evine giderken, bir eylem nedeniyle bölgede bulunan polislerce tesadüfen gözüaltına alındı ve 10 gün İstanbul Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'nde gözüaltında kaldı. Bu süre içinde kendisine, üstelik 3 aylık hamile olmasına karşın, çeşitli işkenceler yapıldı.

Teke Tek'e de Çıktı

Nazlı Hemşire, iki hafta önce Kanal D'de yayınlanan Fatih Altaylı'nın "Cinsel taciz" Teke Tek programına katılarak, başından geçenleri anlattı. Top, programın diğer izleyicilerini ve ekran başındaki milyonları dehşete düşüren öyküsünü anlattıktan sonra, "Tecavüze uğradığım zaman karnımda olan bebeğim, şimdi 9 yaşında. Oğluma bakınca, yaşadığım kötü günleri anımsıyor, onun ve benim hayata bağlılığımızdan kıvanç duyuyorum" dedi.

Hamileyim dedim, copla tecavüz ettiler

Nazlı Hemşire, başından geçen olayları, İstanbul'da 12 Haziran 2000 günü, Muammer Kara Tiyatrosu'nda, Gözüaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Girişim Platformu'nca düzenlenen uluslararası kurultayda şöyle anlattı: "Orada, kimliğime, mesleğime ve cinsime saldırı yapıldı. Filistin askısına alındım, her çeşit işkenceye maruz kaldım. En sonunda da, 'Hamileyim' dememe rağmen, copla tecavüze uğradım. Bu, 10 gün boyunca devam etti. Çıkarıldığım DGM'de serbest bırakıldım. Uluslararası Af Örgütü'ne, Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundum. 5 günlük işkence raporu aldım. Ama, bana tecavüz eden polisler beraat etti. Hatta, duruşmaya bile gelmediler. Davam ortada kaldı. Hukuksal olarak bir kazanç elde edemedim, ama toplumsal kazanımım oldu."

Mağdurdu sanık oldu

Gözüaltında cinsel tacizin tartışıldığı 'Tecavüz Kurultayı'nda konuşan Nazlı Top, Sultan Seçik, Zeynep Ovaoğlu, Cemile Güçlü ve Derya Engin 6'şar yıl ile 30'ar yıl arasında ağır hapis istemiyle Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanıyorlar. Suçlarıysa; konuşmalarında, cumhuriyetin, devletin askeri ve emniyet muhafaza kuvvetlerinin, adliyenin manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif etmek.

Kadınların Onuru

Sanıklar, 21 Mart'taki duruşmada, "Yargılanan değil, yargılayan olması gereken kadınların, AB'ye girişin tartışıldığı, demokrasi söylemlerinin havada uçtuğu bir ortamda, tecavüzcüleri teşhir ettikleri için, cezalandırılmaya çalışmaları işkencenin devletin sistematik bir politikası olduğunu göstermiyor mu?" diye konuştular. Sanıkların avukatı, İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi Başkanı Eren Keskin ise, "İşkence bir devlet politikası ve sorgu yöntemidir. Bu dava da, işkence görenlere, 'İşkenceyi açıklamayın, devleti suçlamayın' tehdididir. Bu dava, kadınların, Türkiye ve dünyadaki şiddete karşı mücadelesi olacaktır" diye konuştu.

Washington Post'ta çıkınca TBMM harekete geçti

Nazlı Hemşire'nin dramı geçtiğimiz günlerde de dünyanın en saygın gazetelerinden Washington Post Gazetesi'nde yer aldı. Burada yayınlanan yazı da TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nu harekete geçirdi.

İşkenceciler hakkında değil, "Uluslararası Tecavüz Kurultayı"nda, gözüaltında işkence gördüklerini ve tecavüze uğradıklarını anlatan kadınlar hakkında dava açılmıştı.

Komisyon, bu konuda bir alt komisyon kurulmadan önce bir milletvekilinin olayla ilgili araştırma yapmasını istedi. ANAP İstanbul Milletvekili Emre Kocaoğlu İstanbul'a giderek, haklarında dava açılan kadınların avukatlarıyla görüştü. Kocaoğlu, İstanbul İnsan Hakları Kurulu'nu da ziyaret ederek, bu olayla ilgili olarak kendilerine bir başvuru yapıp yapılmadığını sordu. Kurul'a bu konuda bir şikâyet gelmediği belirtildi.

Tecavüze uğradıklarını iddia eden kadınlardan 5'inin dosyasının DGM'ye sevk edildiği ortaya çıktı. Dava açılan mağdur kadınlardan birinin ise toplantıya hiç katılmadığı, o sırada cezaevinde tutuklu olduğu belirlendi.

Kocaoğlu, tecavüze uğradıklarını iddia eden kadınların avukatlarından hem iddiaları, hem de dava dosyasını edinmek istedi. Bu konunun Kurul'a götürülmesi gerektiğini de dile getirdi.

Kocaoğlu, temaslarını tamamladıktan sonra komisyona bir ön rapor sunacak. Bu olayla ilgili bilgileri toplayacak olan Kocaoğlu, komisyonun bu konuda bir alt komisyon kurmasını ve yerinde inceleme yapmasını isteyecek. TBMM, gecikmeli de olsa bu olay için inisiyatif kullanmaya başlayacak.

"Kadınlar kongrede, sadece başlarına gelenleri anlattı. Böyle bir davanın açılması bizde işkence mağdurlarına gözdağı verilmek istendiği izlenimini bırakıyor. Mağdurların değil, işkencecilerin yargılanması gerekiyor. Af Örgütü, resmi makamlardan bu davanın düşürülmesini, kapatılmasını talep etti" dedi.

Davanın işkenceye karşı mücadelede bir tehdit olarak kullanıldığını belirten İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin de, konuşmaların ihbar kabul edilmesi gerekirken mağdurlara dava açıldığına dikkat çekti.

Kurultaya katılan beş kadının "konuşmalarında bölücülük propagandası" yaptıkları iddiasıyla yargılanmasına da 28 Haziran günü İstanbul DGM'de başlandı. Duruşmada savunmalarını yapan sanıklar, konuşmalarında Türkiye'de yaşanan işkence ve tecavüz olaylarını anlattıklarını belirttiler. Dava halen sürüyor.

İddianamede, avukat Fatma Karakaş, Emekçi Kadınlar Birliği temsilcisi Nahide Kılıç, gazeteci Zeynep Owayolu, Fatma Kara ve işkence mağduru Kamile Çiğci'nin, TCY'nin 312 ve Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesi uyarınca cezalandırılması isteniyor.

Diyarbakır Barosu Kadın Komisyonu tarafından 25 Şubat günü düzenlenen "Yaşamda ve Hukukta Kadın" konulu panelde konuşan Komisyon Başkanı Avukat Meral Danış, 2000 yılında gözetiminde cinsel taciz ve tecavüze uğrayan 123 kadının başvurduğunu bildirdi. Danış konuşmasında şu bilgileri verdi:

"123 başvurudan 47'si tecavüze, 73'ü cinsel tacize uğramış. Bu suçu işleyenlerin 97'si polis, 24'ü asker ve itirafçı. Bu kadınlardan 93'ü Kürt, 24'ü Türk, 4'ü Romen, biri Alman, biri de Pomak. Gözetiminde tecavüze ve cinsel tacize uğrayan kadınlardan 14'ü adli, 107'si siyasi nedenlerden dolayı gözetim altına alınmış."

Danış, taciz ve tecavüz vakalarına ilişkin olarak halen AİHM'de 24 davanın bulunduğu dikkat çekti. Savcılıklarda 46 vakanın soruşturmasının sürdüğünü belirten Danış, gözetiminde cinsel tacize uğradıktan sonra savcılıkların hiçbir işlem yapmadığı kadın sayısının ise 16 olduğunu kaydetti.

1997 yılında kurulan "Gözetiminde Cinsel Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu" da 2000 yılı "Devlet Kaynaklı Cinsel Şiddet Raporu"nu Mart ayında açıkladı. Raporla; Büro'ya faaliyete başladığı tarihten bu yana 132, 2000 yılı içinde de 18 başvuru yapıldığı belirtildi. Mağdurların büyük bölümünün cezaevlerinde olduğu ifade edilen raporda, Türk hukuk sisteminde kadına yönelik şiddete karşı hukuki hiçbir yaptırım olmadığı anlatıldı.

Dr. Nur Birgen

13 Temmuz 1995 tarihinde gözetim altına alınan ve 5 gün gözetiminde tutulan Mahir Karaçam, Bülent Güzel,

Barış Arslan, Gülsare Akkuş, Fikret Korkmaz, Tekin İme ve Aşur Tavşan'a vücutlarındaki belirgin darp izlerine karşın "sağlam raporu" verdiği ve "görevini ihmal ettiği" gerekçesiyle Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu Başkanı Dr. Nur Birgen hakkında açılan dava, 7 Aralık 2000 tarihinde Beyoğlu 9. Asliye Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Duruşmada, savunma yapan Birgen'in avukatı Mehmet Fuat Mehmetoğlu, şikayetçi gençlerin muayeneye toplu halde getirildiğini ve sadece kollarını gösterdikleri için toplu rapor düzenlendiğini ileri sürdü.

Daha sonra kararını açıklayan mahkeme, Birgen'e 3 ay hapis cezası verdi. Bu ceza 1 milyon lira para cezasına çevrildi ve ertelendi.

Olay nedeniyle İstanbul Tabip Odası'nın Nur Birgen'e "İşkence izlerini gizleyerek, meslek etiğine aykırı davrandığı" için verdiği 6 ay meslekten men cezası, TTB Onur Kurulu tarafından onaylanmıştı. TTB'nin 31 Mayıs 1998 tarihinde aldığı kararı uygulamayan Adalet Bakanlığı, Beyoğlu Adli Tıp Şube Müdürü Nur Birgen'i terfi ettirerek Adli Tıp 3. İhtisas Kurulu Başkanlığı'na atamıştı. TTB, cezayı uygulamayan Adalet Bakanlığı kararına karşı iptal davası açmış, Ankara 9. İdare Mahkemesi TTB'nin itirazını yerinde bularak atama kararını iptal etmişti. Ancak, 1999 yılında çıkan Memur Sicil Affı yasası ile Birgen'e verilen meslekten men cezası ortadan kalktı.

TTB Merkez Konseyi'nin Nur Birgen'in görevden alınması kararının uygulanması istemiyle Adli Tıp Kurumu'na verdiği dilekçede Nur Birgen'e "Neo Mengele" diyerek hakaret ettiği iddiasıyla Dr. Cem Cemal İsyapan hakkında açılan dava da Fatih 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde sürüyor.

Prof.Dr. Şebnem Korur Fincancı

Şubat ayında işkence konusunda yaşanan en önemli gelişmelerden biri, Adli Tıp 1. İhtisas Kurulu üyesi Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı'nın bu görevinden alınması oldu.

İnsan hakları ihlallerine ve işkenceye karşı aldığı tutum nedeniyle tanınan İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı, 8 Şubat günü Adli Tıp 1. İhtisas Kurulu üyeliği görevinden Adalet Bakanlığı kararıyla alındı.

İstanbul Valisi Erol Çakır, Limter İş Sendikası Eğitim Uzmanı Süleyman Yeter'in gözetiminde işkence sonucu öldürüldüğünü belgeleyen Adli Tıp Raporu'nu imzalayan Fincancı hakkında "yasadışı örgüt üyelerini koruduğu" iddiasıyla suç duyurusunda bulunmuştu. Fincancı da, bunun üzerine Vali Çakır aleyhine tazminat davası açmıştı. Davanın 9 Kasım 2000 tarihinde yapılan duruşmasında mahkeme görevsizlik kararı vermişti.

Prof. Dr. Fincancı, görevden alınmasını şöyle değerlendirdi:

"Bizler bu göreve süresiz olarak atanıyoruz. Ancak her yıl Bakanlık, rektörlüklere, atanan kişilerin görevde kalıp kalmamalarını sorar. Rektörler de olumlu ya da olumsuz yanıt bildirir. Rektörlüklerin bu kararlarını Bakanlıklar da değerlendirilir. Onlar da, görevde kalıp kalmamalarına karar verirler. Benimle ilgili olarak da, 1 yıllık görevimin dolması üzerine yaklaşık 4 ay önce rektörlük tarafından bana bir yazı iletildi ve görevime son verileceği bana bildirildi. Ben de durumu Kurum'a bildirdim ve gerekçesinin açıklanmasını istedim. Ancak geçen süre içinde bana herhangi bir gerekçe sunulmadı. Bu ülkede bir vali aleyhine dava açmak pek görüldük bir durum değil. Ben hakkımı aradım, arıyorum. Hak aramak da pek hoş karşılanmıyor. Benim bu yaşadıklarımın, görevden alınmamda etkisi olduğunu düşünüyorum. Ancak karar hala bana tebliğ edilmediği için gerekçesini bilmiyorum. Ben 1996'da da benzer şekilde görevden alınmışım. O dönem beni görevden alan Adalet Bakanı ve Başbakan aleyhine Danıştay'a dava açtım. Davayı kazandım ve görevime iade edildim. Şimdi bu yazışmaların tamamlanmasının ardından, görevime iade edilmem için yeniden dava açacağım."

Adli Tıp Uzmanları Derneği Başkanlığını da yürüten Prof. Dr. Fincancı, BM tarafından kabul edilen ve basılmak üzere olan İşkence ve Diğer Zalimane Gayri İnsani Aşağılayıcı Ceza ve Davranışların Etkin Dokümantasyonu ve Araştırması İçin El Kitabı-İstanbul Protokolü'nün yazımını üstlenen işkencenin fizik bulguları ile ilgili çalışma grubu içinde yer alıyor.

İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin de, Fincancı'nın görevinden alınmasının "işkencenin sistematik olduğunu" gösterdiğini belirtti. Keskin, Fincancı'nın işkencenin belgelenmesindeki cesur tavrı nedeni ile "tepki çektiğini" belirtti ve görevden alma kararını, "işkencecilere verilmiş bir ödül" olarak değerlendirdi.

Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı hakkında Milliyet gazetesinin 13 Nisan 2000 tarihli sayısında yayımlanan "Rapor Namlunun Ucunda" başlıklı röportajı nedeniyle Adli Tıp Kurumu Başkanlığı "araştırma" başlattı. Şebnem Korur Fincancı hakkında söz konusu röportajda "polise hakaret ettiği" iddiasıyla TCY'nin 159. maddesi uyarınca açıldı. Dava 6 Şubat günü İstanbul Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı.

Haksız Gözaltına Tazminat

23 Nisan 1998 tarihinde İstanbul Okmeydanı'nda "şüpheli" olduğu gerekçesiyle gözaltına alınan avukat Metin İriz, İçişleri Bakanlığı aleyhine açtığı tazminat davasını kazandı. Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi, 20 Nisan 2000 tarihinde verdiği kararda, bakanlığı 100 milyon lira tazminat ödemeye mahkum etti.

İriz'in verdiği bilgiye göre olay şöyle gelişti:

"Saat 21.00 sıralarında Okmeydanı'nda evine

giderken, polisler tarafından durdurulan Metin İriz, avukat kimliğini gösterdi. İriz, üzerinin ve çantasının aranmasına ise 'mahkeme kararı' gerektiğini belirterek izin vermedi. Kimliğini gösterdiği halde 'şüpheli' durumundan kurtulamayan İriz, Örnektepe Karakolu'na götürüldü. Yakalama tutanağı hazırlanmadan gözaltına alınan İriz'in çantası, dosyaları karakolda arandı. İriz'in itirazlarına rağmen yapılan bu aramanın sonucunda tutanak tutulmadı. İriz, savcının 'GBT'sinde (Genel Bilgi Taraması) bir şey yoksa bırakın' sözleri üzerine, 1.5 saat sonra serbest bırakıldı.

Polisin bu keyfi uygulamasından rahatsız olan İriz, 466 sayılı 'Kanundışı Yakalama ya da Tutuklanan Kişilere Tazminat Verilmesine İlişkin Kanun'a dayanarak, İçişleri Bakanlığı aleyhine 1 milyar liralık manevi tazminat davası açtı."

Yargılama sonucunda Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi, İçişleri Bakanlığını 100 milyon lira tazminat ödemeye mahkum etti. Kararda, İriz'in kimlik gösterdiği halde haksız yere gözaltına alındığı, çantası ve üzerinin mahkeme kararı olmaksızın arandığı, tutanak düzenlenmeden yakalanıp serbest bırakıldığı belirtildi.

Avukat İriz, başına gelen olaydan sonra 'hak arama bilinciyle hareket ettiğini', bu nedenle dava açtığını belirterek "Verilen miktar açısından kararı temyiz ettik. Ancak bu karar, benzer durumlar için örnek teşkil etmesi açısından önemli. Bu, yargının bir tepkisidir. Hasan Özdemir'in dönmesiyle İstanbul'da yeniden asayiş uygulamaları dönemi başladı. İstanbul karakol haline geldi. Herkesin başına gelebilecek bir durum. Hukuk literatüründe 'şüpheli şahıs' diye bir şey yok. Bu durumda kalan vatandaşlar mutlaka dava açmalı ve haklarını aramalı. Bu türden kararların çoğalması caydırıcı olabilir." dedi.

Erdal Bulut: İstanbul Boğaziçi Üniversitesi öğrencisi Erdal Bulut, 2000 yılı Kasım ayında gözaltına alındığını ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün Gayrettepe'deki binasında işkenceye maruz kaldığını bildirdi. İHD İstanbul Şubesi'nde 20 Haziran günü basın toplantısı düzenleyen Erdal Bulut, gözaltında vücuduna elektrik verildiğini ve dövüldüğünü anlattı. İki gün gözaltında tutulduktan sonra serbest bırakıldığını belirten Erdal Bulut, daha sonra sürekli ajanlık yapması için baskıya maruz kaldığını ve 18 Haziran günü polisler hakkında suç duyurusunda bulunduğunu bildirdi.

Ümit Kıvanç, Sadık Tutar, Murat Keçeli, Ali Karaca: İşkence konusundaki ilginç örneklerden biri de, 28 Mart günü gazetelere yansıdı.

Cinayet sanığı olarak Zonguldak Beycuma Özel Tıp Cezaevi'nde 5 yıldır tutuklu bulunan 4 kişi, suçlu işkence altında kabul ettikleri ortaya çıkınca, tahliye edildi. Denizli'nin Acıpayam ilçesi Akalan kasabasında 5 yıl önce öldürülen Kubilay Öztaş'ın

katil zanlısı olarak tutuklanan Ümit Kıvanç, Sadık Tutar, Murat Keçeli ve Ali Karaca'nın sorgusuna ilişkin video kasetlerin Zonguldak Ağır Ceza Mahkemesi'nde yeniden incelenmesi sonucunda, 5 yıldır fark edilemeyen özel kayıtlara rastladı. İki sanığın yüzleştirmesine ilişkin görüntülerin sona ermesinin ardından, İlçe Kaymakamı ile İlçe Jandarma Bölük Komutanı'nın konuşmalarının devam ettiği belirlendi. Sanıklardan Ümit Kıvanç ve kim olduğu belirlenemeyen bir kişinin bulunduğu ortamda Jandarma Komutanı'nın kayıtlardaki konuşması şöyle: "Adam kafa karıştırmak için sağdan soldan bizim bilmediğimiz, hiç duymadığımız isimler söylüyor. Halen 'ben değilim' diyor, o kadar profesyonel. 8 gündür aç yatıyor efendim. İlk defa size söylüyorum. Bizim alaydan gelen sorgucuları bile kandırdı. Sorgucular, 'Bu işi yapanlar bunlar değil. Bizim attığımız dayığı yiyen adam bülbül gibi şakırdı' diyorlar." Bu konuşmanın ortaya çıkmasının ardından, mahkeme heyeti, ifadelerin işkence altında alındığı için sanıkların tahliyesine karar verdi.

Emrullah Kahraman: AKP Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya, "İBDA-C üyesi olduğu" iddiasıyla 25 Mart 2000 tarihinde Sinop'un Ayancık ilçesinde gözaltına alınan Emrullah Kahraman adlı kişinin işkence gördüğünü bildirdi.

TBMM Genel Kurulu'nun 9 Ekim günü yapılan oturumunda, Musa Uzunkaya'nın bu konudaki soru önergesini yanıtlayan İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen, Kahraman'ın "İBDA-C üyesi olduğunu, 1996

yılında Samsun'da yapılan 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı törenleri sırasında Metin Sevindik ve beş kişi ile birlikte şeref tribününün altına bomba koyduklarını ancak bombanın patlamadığını" söyledi. Yücelen, Emrullah Kahraman'a işkence yapılmadığını da ileri sürdü. Bunun üzerine söz alan Musa Uzunkaya, Emrullah Kahraman'a Samsun Adli Tıp Kurumu tarafından 7 Nisan 2000 tarihinde 10 günlük rapor verdiğini bildirdi. Avukat Mustafa Remzi Toprak da aynı dönemde yaptığı açıklamada Metin Sevindik'in gözaltında işkence gördüğünü bildirmişti.

F.İ. (28): Mardin Midyat Cezaevi'nde tutuklu bulunan 28 yaşındaki F.İ. (28) adlı kadın maruz kaldığı işkenceyi ancak olaydan 6 yıl sonra, bu yılın Temmuz ayında Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Projesi avukatlarına açıkladı. 1995 Newroz'unda Diyarbakır'da gözaltına alınan F.İ., götürüldüğü Çevik Kuvvet Müdürlüğü'nde ağır işkencelere maruz kaldığını anlattı. Çınlı çıplak soyulup üzerine su döküldüğünü, askıya alındığını, askıdayken cinsel organına ve göğüs uçlarından elektrik şoku verildiğini kaydeden F.İ., koridorda elleri demir bir kapiya kelepçelenerek bir polisin kendisine parmaklarıyla tecavüz ettiğini anlattı. F.İ.'nin olayı açıklamasının ardından avukatlar, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'na dönemin polis ve amirleri hakkında suç duyurusunda bulundu. Avukatlar, ayrıca müvekkillerinin maruz kaldığı işkencenin tespiti ve tedavi için Çapa Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı'na sevkini istedi.

6.2.1. İŞKENCE OLAYLARI

Naşit Önen: Kürt yazar Mahmut Baksı'nın 4 Ocak günü yapılan cenaze töreninden sonra gözaltına alınan Naşit Önen adlı kişi Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nde dövüldüğünü ve hakaretlere maruz kaldığını açıkladı.

Engin Duruk: Diyarbakır Birlik Lisesi Müdür Yardımcısı Uğur Yüce tarafından dövülen 10. sınıf öğrencisi Engin Duruk'un, Yüce'yi şikâyet etmesi üzerine okulda görevli sivil polisler tarafından tehdit edildiği ileri sürüldü. Engin Duruk, 7 Ocak günü okula 10 dakika geç kaldığı için izin istediği Müdür Yardımcısı Uğur Yüce'nin kendisini dövdüğünü ve kafasını duvara çarptığını anlattı.

Velisinin, Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunması ve Yüce'yi İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne şikâyet etmesi üzerine, Yüce açığa alındı. Engin Duruk, bu gelişmelerin ardından, 17 Ocak günü Okul Müdürü Cemil Arslan'ın odasında, müdür yardımcıları Uğur Yüce ve Aydoğan İrfan ile Aydın Öztürk ve soyadını bilmediği Ahmet adlı polisler tarafından tehdit edildiğini belirtti.

Meral İpek, Ali Akgöl, Özgür Türe: 7 Ocak günü İzmir'in Menemen ilçesinde F tipi cezaevlerine ilişkin eylemden sonra gözaltına Meral İpek, Ali Akgöl ve Özgür Türe adlı kişiler, eylem yapılan yerde ve Emniyet Müdürlüğü'nde dövüldüklerini açıkladılar.

Viraneşir'de Gözaltına Alınan Çocuklar¹² : Urfa'nın Viraneşir ilçesinde, F tipi cezaevleri ile Türkiye'nin Kuzey Irak'taki sınır ötesi hareket hazırlıklarını protesto gösterisi düzenlediği iddia edilen ve yaşları 9 ile 18 arasında değişen 23 çocuk gözaltına alındı. 23 çocuk çıkarıldıkları mahkemece tutuklandı. İHD Diyarbakır Şubesi'ne yapılan başvuruda 8 Ocak günü yapılan gösteri nedeniyle 55'i çocuk toplam 60 kişinin

¹² Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı tarafından 19 Nisan günü düzenlenen "Politika ve Şiddet" konulu panelde konuşan Sema Pişkinsüt, komisyon başkanlığı döneminde inceleme yaptıkları çocuk islahavleri ve kadın tutukevlerindeki ortamın çok kötü olduğunu saptadıklarını söyledi. Elazığ Çocuk İslahevi'nde 8 kişilik koşu yollarında 40 çocuğun kaldığını gördüklerini ifade eden Pişkinsüt, "İslahevinde disiplin suçu işleyen çocuklar, büyüklerin yanına atılıyor. Çocukların yüzde 90'ının farklı yöntemlerle işkenceden geçirildiğine tanık olduk. İncelemeler sırasında, yaklaşık 8.500 tutuklu ve hükümlüyle görüştük. Bunları tespit ettik ve Meclis'e sunduk." dedi.

İHD Diyarbakır Şubesi Hukuk Komisyonu üyeleri Avukat Bekir Benek, Avukat Selahattin Demirtaş, Avukat Cihan Aydın ve Avukat Gülay Koca'nın Viranşehir Kapalı Cezaevi'nde 23'ü çocuk 28 kişi ile görüşerek hazırladıkları raporda şöyle denildi: "Çocuklar gözaltına alındıktan sonra Emniyet Müdürlüğü'nde yaklaşık 3 saat yüzleri duvara dönük ve elleri de havaya kaldırılmış bir şekilde ayakta bekletilmişler. Bu sırada etrafa bakmaları ve birbirleriyle konuşmaları yasaklanmış, sürekli küfür, hakaret ve tehditlere maruz kalmış, sözle de taciz edilmişlerdir. Mağdurların tümü Emniyet Müdürlüğü'nde yaklaşık 3x3 metre boyutundaki bir hücreye konulmuşlardır. Hücrede yatacak yer, yatak, tuvalet ve lavabo bulunmadığı tüm mağdurlarca beyan edilmiştir. Tuvalet ihtiyaçlarını gidermeleri engellenmiş, 48 saat yalnızca 2-3 kez tuvalete götürülmüşlerdir. Yemek ihtiyaçları giderilmemiş ve ailelerinin dışarıdan getirdikleri yemekler de içeriye alınmamıştır." Çocukların gözaltında içeriğini bilmedikleri belgeleri imzaladığı ve cezaevinde avukat görüş odası bulunmadığı için tutuklularla sağlıklı bir görüşme yapılmadığı belirtilen raporda daha sonra şu görüşlere yer verildi: "Çocuklarda korku ve durgunluk hali gözlenmiş, özellikle 9-13 yaş arası mağdurlar ilk önce komisyon üyelerine beyanda bulunma noktasında tereddütte bulunmuşlardır. Mağdurlardan 12'sinin okuma yazma bilmediği tespit edilmiştir. Ayrıca mağdurlardan önemli bir kısmının Mardin ili Derik ilçesinden göç ederek Viranşehir'e yerleştikleri ve mevsimlik işçi olarak aileleriyle birlikte ülkenin çeşitli illerine çalışmaya gittikleri tespit edilmiştir."

gözaltına alındığı, gözaltına alınanlardan 24'ü çocuk 29 kişinin bir gün gözaltında kaldıkları bildirildi. 9 Ocak günü adliyeye sevk edilen 29 kişiden 28'i hakkında "PKK üyesi oldukları, PKK lehine slogan attıkları ve izinsiz gösteri yaptıkları" suçlamasıyla tutuklama kararı verildi. Nöbetçi Mahkeme, adı açıklanmayan bir çocuğu ise serbest bıraktı. Tutuklanan çocuklar Viranşehir Kapalı Cezaevi'ne gönderildi.

Çocuklardan 14'ü avukatlarının yaptığı itiraz üzerine 16 Ocak günü tahliye edildi. Sanık avukatları tarafından Diyarbakır DGM'ye yapılan itirazda, çocukların gözaltında kötü muameleyle maruz kaldıkları, yaşları ve eğitim durumları nedeniyle üzerlerine atılan suçu anlayamayacakları, tutuklamanın ruh ve fizik sağlıkları açısından olumsuzluklara neden olacağı belirtildi. DGM de, sanıklardan 14'ünün tahliyesine karar verdi, bir sanığın tahliye talebini ise reddetti. Bu arada, Urfa Emniyet Müdürlüğü'nden yapılan açıklamada, tutuklananlara kötü muamele ve işkence yapılmadığı iddia edildi. Avukat Mahmut Vefa'nın yaptığı itiraz üzerine İsmail Salucu dışında tahliye edilen 14 kişinin adları şöyle: İsmet Salucu (15) Yasin Tan (19), Mehmet Şirin Vural (22), Özcan Ece, Mikail Doğan (18), Mehmet Hatip Tan (18), Feyzullah Vural (16), Necmettin Vural (16), Hikmet Doğan (16), Fatih Barlak, Ferhat Vural, Mehmet Vural (17), Ramazan Erol ve Hayrettin Vural.

Diyarbakır DGM Savcılığı'nın 23'ü çocuk 28 kişi hakkında açtığı soruşturma sonucunda 15 çocuk hakkında delil yetersizliği gerekçesiyle takipsizlik kararı verildi; 13 çocuk hakkında ise dava açıldı. İddianamede, yaşları 11 ile 16 arasında değişen 13 çocuğun 'F tipi cezaevlerini protesto amacıyla gösteri yaptıkları, yürüyüş sırasında PKK lehine slogan attıkları' ve olay yerine gelen polislerden kaçarken yakalandıkları ileri sürüldü. İddianamede, Orhan Danış (1985), Lütfü Elkatmış (1984), Faruk Dinek (1985), Mehmet Yılmaz (1984), Bahattin Denk (1985), Mehmet Şefik Esen (1984), Sabri Kaya (1986), Şerif Kaya (1986), Hamdin Kaya (1987), Yaşar Kaya (1989), Ahmet Doğan (1987), Tahsin Güngörür (1987) ve

Hakkı Yılmaz (1989) hakkında, "PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla TCY'nin 169. maddesi uyarınca 5 yıla kadar hapis cezası istendi. İHD Diyarbakır Şubesi Çocuk Komisyonu üyesi Avukat Cihan Aydın tutukluluğu devam eden 6 müvekkilinin arkadaşları tahliye edildikten sonra daha kötü durumda olduklarını söyledi.

DGM Savcılığı, İsmet Salucu (1982), Mehmet Şirin Vural (1978), Yasin Tan (1982), Özcan Ece (1982), Mikail Doğan (1982), Mehmet Vural (1984), Hikmet Doğan (1985), Ramazan Erol (1985), Ferhat Vural (1983), Necmettin Vural (1984), Fatih Takbaz (1985), Mehmet Hatip Tan (1983), Fahrettin Vural (1985), Feyzullah Vural (1983), İsmail Salucu (1986) hakkında ise takipsizlik kararı verdi.

Çocuklar daha sonra avukatları Mahmut Vefa'nın aracılığı ile tazminat talebinde bulundular. Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi'ne verilen dilekçede, Viranşehir'in Demirel mahallesinde gösteri yaptıkları iddiasıyla Viranşehir Sulh Ceza Mahkemesi tarafından tutuklanan 15 müvekkilinin, daha sonra Diyarbakır DGM'ye yaptıkları itiraz üzerine tahliye olduğu belirtildi. Çoğu 18 yaşın altındaki müvekkillerinin haksız yere 8 gün tutuklu kalarak mağdur olduklarını, örgüt üyesi olarak suçlanmalarının basında yer almasının da çocukların çevreden dışlanmalarına neden olacağını belirten Avukat Mahmut Vefa, bu durumun müvekkillerinin okul yaşamlarını zorlaştırdığını vurguladı. Dilekçede, "haksız tutuklanma ve bunun yarattığı manevi zarar" karşısında her kişiye 500 milyon lira olmak üzere toplam 7 milyar 500 milyon lira manevi tazminat istendi.

Kemal Us, Ali Çelik, Cihangir Arslan, Mehmet U., Erhan Güneş, Nuray Aslan, İpek Halıcıoğlu, Engin Yurdakul: 11 Ocak günü Ankara Üniversitesi Cebeci Kampüsü'nde yapılan F tipi cezaevlerine ilişkin basın açıklaması sırasında gözaltına alınan öğrencilerden Kemal Us, Ali Çelik, Cihangir Arslan, Mehmet U., Erhan Güneş, Nuray Aslan, İpek Halıcıoğlu ve Engin Yurdakul, gözaltı süresince işkence gördüklerini ve kötü muamele ile karşılaştıklarını açıkladılar.

Hakkı Yılmaz (12): “Biz sokakta top oynuyorduk. Polisler panzerlerle gelerek tekme tokat dövüp küfrederek, hepimizi karakola götürdü. Emniyet’te de küfür ve dayak devam etti. Bizi 48 saat aç, susuz, uykusuz ayaküstü beklettiler. Sonra mahkemeye götürdüler, bir bodruma attılar, altımızda pis kokulu sular akıyordu. 6-7 saat orada bekletildik. Mahkemeye çıkarılırken de yanımızda polisler duruyordu. Hepimiz açlık, uykusuzluk ve yorgunluktan bitkin haldeydik. Bize ne sorduklarını neyi imzalattıklarını bilmiyorduk, anlamıyorduk. Birçok arkadaşım, ayakta uyuyor, sayıklıyordu. Çok pis küfürler ediyorlardı. Sürekli olarak, ‘terörist’ olduğumuzu söylüyorlardı. Biz bırakılırken, içerde kalan diğer 6 arkadaşımız arkamızdan ağlıyordu. Onlar da çıkmak istiyordu. Beton üzerinde uzun süre kalmamdan dolayı hastalandım.”

Sabri Kaya (15): “Bizi gerçekten boşu boşuna aldılar. Kendi aramızda boş sahada top oynuyorduk. Ne olduğunu anlamadan, üstümüze silah dikili biçimde karakola götürdüler. Emniyet’te üzerimize soğuk su sıkıyorlardı. Bize, “eğer bu suçlamaları kabul etmeseniz, sizleri öldürürüz” şeklinde sürekli tehditler yapılıyordu. Aramızda 9-10 yaşında olanlar vardı. Anne ve babalarını istiyorlardı. Mesela kardeşim Yaşar Kaya vardı, çıktıktan sonra sürekli ağlıyor, uykusunda bağıarak, sürekli yataktan fırlıyor. Çıktığımız için mutluyuz. Tek isteğim, içerde kalan arkadaşlarımın bir an önce serbest bırakılmasıdır. Onlar suçsuzdur. Şimdi, polise karşı büyük bir korku ve inançsızlık içindeyim. Yaşadıklarımı kolay kolay unutamam. Her an gözlerimin önüne geliyor. Bize ‘teröristsiniz’ ve ‘Nasil köyden buraya geldiyeniz, burdan da sizi süreceğiz’ deniliyordu.”

Ahmet Doğan (12): “Arkadaşlarımla top oynuyordum. Polisler, bir anda silahlarını bize doğrultarak, tekme tokat bizi toplayıp arabaya bindirdiler. Beni eve getirdiler. Arama yaptılar, her yeri dağıttılar, kardeşlerime hakaret ederek dövdüler. Uyumamıza izin vermiyorlardı. Gece saat 02.00’da bizi alıp mahkemeye götürdüler. Bize çok pis küfürler ediyorlardı. ‘Siz teröristsiniz’, ‘Siz meydanı boş bulmuşsunuz, bunu size bırakmayız’ diyorlardı. İçerde kalan arkadaşlarımızın durumu hiç iyi değildi. Onların da hemen bırakılmasını istiyoruz. Orada yaşadıklarımın dolaylı hastalandım. İki üç kere ailem tarafından doktora götürüldüm. Kaburgalarım ağrıyor. Sürekli o görüntüler aklıma geliyor, rüyama giriyor.”

Şerif Kaya (12): “Arkadaşlarımla oynarken polisler tarafından karakola götürüldüm. Uykulu ve aç halde, ‘Biz ne söylüyorsak, kabul edin’ denilerek, tehdit ediyorlardı. 15 metrelik yerde 28 kişi bulunuyorduk. Ona rağmen kafamızı kaldırdığımızda, sopalarla kafamıza vuruyorlardı. ‘Burası otel mi, yatacaksınız?’ denilerek, oturmamıza izin verilmiyordu. Şimdi uyuyamıyorum. Diğer arkadaşlarımın da bir an önce bırakılması gerekiyor. Çünkü, onlara ifadeler zorla kabul ettirildi, hiçbir suçları yok.”

Atila Aşıcı, Erkan Bayram, Savaş Gül, Rüya Kurtuluş, Hasan Ali Uğur, Ferdi Çiloğlu, Gülnaz Türkmen: 14 Ocak günü İstanbul Bakırköy Özgürlük Meydanı’nda cezaevleri operasyonunu protesto amacıyla düzenlenen eylemde gözaltına alınan Atila Aşıcı, Erkan Bayram, Savaş Gül, Rüya Kurtuluş, Hasan Ali Uğur, Ferdi Çiloğlu ve Gülnaz Türkmen adlı kişiler, götürüldükleri Bakırköy Polis Karakolu’nda cop-tekme-yumruklarla dövüldüklerini, dar ve havasız bir odada saatlerce bekletildiklerini açıkladılar.

Sudan Güven (26): 22 Ocak günü Diyarbakır’ın Bismil ilçesinde evine düzenlenen baskında gözaltına alınan Sudan Güven adlı kadın, gözaltında tutulduğu 4 gün boyunca işkence gördüğünü açıkladı. Sudan Güven, İHD Diyarbakır Şubesi’ne yaptığı başvuruda yaşadıklarını şöyle anlattı:

“Önce Bismil Emniyet Müdürlüğü’ne oradan da Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü’ne götürüldüm. Burada beni bir salona aldılar. Ellerimi kelepçeleyerek montumu başıma örttüler. Bir merdivenden aşağıya indirdiler. Üzerimdeki eşyaları aldıktan sonra bir erkek polis üzerimi aradı. Arama sırasında vücudumun her yanına dokundu. Sonra da bir hücreye bırakıldım. Gözlerim siyah bir bantla kapatılmak sureti ile sorguya alındım. Alındığım odada sanırım 5 polis vardı. Üzerime atılı suça karşı çıktım, bu yüzden de tartaklamaya başladılar. Beni ‘Ya bunu yaptığını kabul edersin ya da sana işkence yapar sonra da tecavüz ederiz’ şeklinde tehdit ediyorlardı. Soyunmamı istediler. Ben reddedince enseme bir darbe yedim. Kendime geldiğimde yerdeydim. Beni tekrar kaldırarak çok yoğun bir

şekilde tartaklamaya başladılar. Bu yüzden tekrar bayılmışım. Kendime geldiğimde, polislerden biri beni sarımsakla ayıltmaya çalışıyor, diğerleri de kafama su döküyorlardı. Kendime geldikten sonra onlar odadan çıktılar ve bir bayan polis geldi. Beni çırılçıplak soyarak arama yaptı. İstediklerini yapmadığım takdirde cesedimi bulacaklarını söyleyerek beni tehdit ediyorlardı.”

Mustafa Evren, Dursun Taşçı, Ali Taşçı, Safter Taşçı, Nail Akın, Şahin Akın, Yaşar Ekşi, Mehmet Tufan, Hüseyin Uzun, Uğur Ulusoy ve Günay Demirel: Uşak’ın Sivaslı ilçesine bağlı köylerden koyun çaldıkları gerekçesiyle 23 Ocak gecesi gözaltına alınan 11 kişi işkence gördüklerini açıkladılar. Gözaltına alınan Mustafa Evren, Dursun Taşçı, Ali Taşçı, Safter Taşçı, Nail Akın, Şahin Akın, Yaşar Ekşi, Mehmet Tufan, Hüseyin Uzun, Uğur Ulusoy ve Günay Demirel, 2 Şubat günü savcılık tarafından serbest bırakıldılar. Aynı gün savcılığa başvuran köylüler, Sivaslı Jandarma Karakol Komutanlığı’nda işkence gördüklerini bildirdiler. Jandarmalar tarafından gece yarısı evlerinden alındıklarını, gözlerinin bağlandığını ve ellerinin kelepçelenerek götürüldüklerini ifade eden köylüler, “Üstümüze çıkıp ayaklarıyla çiğnediler. Daha sonra ayakkabılarımızı çıkararak ayaklarımıza copla vurdular” dediler. 4 gün boyunca dövüldüklerini ve hakarete maruz kaldıklarını belirten köylüler, kendilerine işkence yapan askerler hakkında suç duyurusunda bulundu.

Mehmet Kerbela Erdiç (21), Abdülislam Uygun (23), Emin Kortak (19), Mehmet Şahin Kandemir (23), Murat Yeğin (25), Özcan Sarıtop (20): 23 Ocak günü

Bismil'de "duvarlara yazı yazdıkları" iddiasıyla gözaltına alınan Mehmet Kerbela Erdiñ, Abdülselem Uygun, Emin Kortak, Mehmet Şahin Kandemir, Murat Yeğın ve Özcan Sarıtop adlı gençler götürüldükleri Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nde işkence gördüklerini bildirdiler. Gençler serbest bırakıldıktan sonra İHD Diyarbakır Şubesi'ne başvurular. Mehmet Kerbela Erdiñ, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Duvarlara bölücü içerikli yazı yazmak iddiasıyla gözaltına alındım. Bismil Emniyet Müdürlüğü'nde tutulduğum kısa sürede tartaklandım. Sonra da Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüm. Burada, üzerimdekileri çıkardılar ve ellerimden bir hücrenin kapısına bağladılar. Uzun bir süre bu şekilde ayakta bekletildim. Psikolojik şiddet, tartaklama vs. uygulamalara maruz kaldım. Ayrıca tuvalet ve yemek ihtiyacım karşılanmadı. Savcılığa çıkarıldıktan sonra serbest bırakıldım. Kapıda bekleyen ailemin yanına giderken polisler tarafından tekrar tartaklandım."

Mehmet Şahin Kandemir de, "Önce hücreye konuldum ve bir gün sonra da sorguya alındım. Bana, konuşmazsam işkence yapacaklarını söylediler. Sonra beni çıırılçıplak soydular. Tazyikli su döktükten sonra bir odaya götürerek tehdit etmeye başladılar ve testislerimi sıktılar. Bismil'de duvar yazıları yazdığımı söylüyorlardı. Ben reddedince tekrar tazyikli suya tabi tuttular ve bir hücrenin kapısına çıplak bir vaziyette ellerimden bağlayarak ayakta beklettiler." dedi.

Özcan Sarıtop ise şunları söyledi:

"Önce Bismil Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüm. Burada benimle konuşan bir yetkili duvarlara yazı yazdığımı iddia ediyordu. Ben bunu reddedince bana; 'Seni Diyarbakır'a göndereyim de aklın başına gelsin' dedi ve yanındaki polise de bırakıldığım taktirde de sürekli takip edilmemi ve ne yaptığım konusunda kendisine günlük rapor verilmesini istedi. Daha sonra Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüm. Burada üzerimdekileri çıkardılar. Başka odaya götürüldüm. Bu odada, 3-4 kişi olduklarını tahmin ediyorum. Saçımдан tutarak kafamı duvara vurmaya başladılar. Uzun süre bu şekilde dövüldüm. Sonra üzerimdekileri giydirerek hücreye götürdüler. Daha sonra ifademi imzalatmak için beni hücreden çıkardılar. Ben ifademi okumadan imzalamayacağımı söyleyince tekrar dövmeye başladılar. Israrcı davranınca ifademi okuttular. Sonra da doktora götürüldüm. Bana, maruz kaldığım uygulamalara ilişkin doktora herhangi bir şey söylersem beni öldüreceklerini söyleyerek tehdit ettiler."

Durmuş Baysal (20): İstanbul Dolapdere'de 24 Ocak günü gözaltına alınan Durmuş Baysal adlı kişi, Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü'nde işkence gördüğünü bildirdi. 26 Ocak günü savcılığa suç duyurusunda bulunan Baysal, şüphe üzerine gözaltına alındığını belirtti. Baysal, "Dolapdere'de bir benzincide otururken 4 sivil şahıs beni gözaltına alarak Beyoğlu

Araştırma Birimi'ne götürdü. Beni tekme tokat dövüldüler. Tuvalete götürerek hortumla ıslattılar. 4 kişi beni tutarken, diğer polis hortumla ve tekme atarak beni dövüyordu. Bunları yaparken ağzımı ve gözlerimi bantlamışlardı." dedi. Kendisine işkence yapan polisleri tanıyabileceğini söyleyen Baysal'a adli tabiplik tarafından 5 günlük rapor verildi.

Yılmaz Varsak: Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan'a 25 Ocak günü düzenlenen suikasttan sonra gözaltına alınan olay yeri yakınlarındaki bir büfenin sahibi Yılmaz Varsak, büfesinin polisler tarafından tahrip edildiğini, Emniyet Müdürlüğü'nde ifadesinin alınması sırasında dövüldüğünü bildirdi. Varsak, dayak sonucu burnunun kırıldığını açıkladı.

Mehmet Eryılmaz: 25 Ocak günü Diyarbakır'da evine giderken sivil polisler tarafından durdurulduğunu belirten Mehmet Eryılmaz, sokak ortasında dövüldüğünü ve yerlerde sürüklendiğini açıkladı.

Erdal Adın, Ahmet Adın: 27 Ocak günü İstanbul Beyoğlu Polis Karakolu'nun karşısındaki bir kahvehaneden, "kuşukulu" görüldükleri gerekçesiyle alınan Erdal Adın ve Ahmet Adın adlı kardeşler, götürüldükleri Ekipler Amirliği'nde işkence gördüklerini açıkladılar. Kafalarına vurulduğunu ve maket bıçağıyla kollarının çizildiğini anlatan Adın kardeşler, koldaki kırık ve yaralara karşın hastaneye gönderilmediklerini söylediler.

Fidan Alpdoğan, Hatice Yalvaçlı, Vedat Karaca, Murat Çoçelli: 28 Ocak günü Yaşamda Atılım gazetesinin F tipi cezaevlerine ilişkin özel sayısını Gaziantep'te dağıtırken gözaltına alınan Vedat Karaca ve Murat Çoçelli adlı muhabirler ile Fidan Alpdoğan ve Hatice Yalvaçlı adlı lise öğrencilerinin işkence gördüğü açıklandı. Gazetenin Gaziantep temsilciliğinden yapılan açıklamada, gözaltına alınanların "dövüldükleri, tehdit edildikleri, askıya alma, elektrik verme, basınçlı su sıkma, tecavüz girişimi" gibi işkencelere maruz kaldıkları bildirildi. Gözaltına alınanların mahkeme tarafından serbest bırakıldığı öğrenildi.

Faruk Menekşe: 4 Şubat günü askerliğini yaptığı Denizli'de gözaltına alınan Faruk Menekşe adlı kişi daha sonra götürüldüğü Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığı'nda bir hücrede bekletildiğini, hücrede beton zeminde yatmak zorunda kaldığını, dövüldüğünü ve tehdit edildiğini bildirdi.

Aylan Seyidoğlu, Nagihan Özer: 8 Şubat günü Diyarbakır'ın Lice ilçesinde gözaltına alınan Aylan Seyidoğlu ve Nagihan Özer ile tutuldukları jandarma sorgu merkezinde 16 Şubat günü görüştürülen İHD Diyarbakır Şubesi Hukuk Komisyonu üyeleri, Seyidoğlu ve Özer'in "kendilerini ifade etmede güçlük çektiklerini, yüz ve gözaltılarında morluklar olduğunu, giysilerinin dağınık ve gelişigüzel giyilmiş olduğunu" bildirdiler.

Adil Demir: 8 Şubat günü Diyarbakır'da gözaltına alınan Adil Demir ile jandarma sorgu merkezinde görüşen İHD Diyarbakır Şubesi Hukuk Komisyonu üyeleri, Demir'de "halsizlik, el ve vücutta titreme, konuşmada güçlük" gibi olgular gözlediklerini, bu durumun Demir'in psikolojik ve fiziksel işkenceye maruz kalma olasılığını güçlendirdiğini söylediler.

Abdullah Şakar, Mustafa Kırmızıççek, Hasan Şentemur: İHD Diyarbakır Şubesi'ne başvuran Abdullah Şakar adlı kişi, 11 Şubat günü HADEP İl Örgütü binasından çıkarken, Mustafa Kırmızıççek ve Hasan Şentemur ile birlikte gözaltına alındıklarını ve sorgu süresince dövüldüklerini, saçlarının çekildiğini ve başlarının duvara vurulduğunu söyledi.

Sıddık Göçtürk (33): 12 Şubat günü Diyarbakır'da gözaltına alınan Sıddık Göçtürk adlı kişi, gözaltında yaşadıklarını İHD Diyarbakır Şubesi'ne yaptığı başvuruda şöyle anlattı:

"Sorgunun birinci gününde tazyikli su sıkıyorlar, elektriği cinsel organıma ve parmak uçlarıma bağlanan kablolarla veriyorlardı ve testislerimi buruyorlardı. Bu uygulamalardan sonra hücre kapısına bağlandım kendimden geçmişim ne kadar baygın kaldığımı hatırlamıyorum. Bu uygulamalar ikinci gün de devam etti, üçüncü gün ise bana iki fotoğraf gösterdiler her ikisi de aynı kişiye aitti tanıyıp tanımadığımı sordular. Tanımadığımı söylediğimde ise işkence devam etti. Bu arada yüksek sesle müzik ve işkence gören insanların sesini dinletiyorlardı. Ayrıca gözaltı süresince sık sık bayılıyordum. 20 Şubat günü savcılığa çıkarıldım. Benim verdiğim ifadelerin tam tersi yazılmıştı. Serbest bırakıldım. Şu anda uyku bozukluğu, hafıza kaybı ve boğazımda ağrılar mevcut".

Burcu Gümüş: 12 Şubat günü Yaşamda Atılım gazetesi Adana bürosuna düzenlenen baskın sırasında polisler tarafından dövülen Burcu Gümüş'ün parmağı kırıldı.

Ali Çelik: Yeni Gündem gazetesi dağıtımıcısı Ali Çelik, 14 Şubat günü Mardin'in Nusaybin ilçesindeki evine düzenlenen baskında dövüldüğünü bildirdi. Çelik, 15 Şubat günü gittiği Devlet Hastanesi'nde, "ancak savcılığın isteği üzerine rapor verilebileceği" gerekçesiyle rapor verilmediğini söyledi.

Hasine Çelik, Huri Çelik, Mehmet Ali Çelik: 14 Şubat günü Mardin'in Nusaybin ilçesindeki evlerine baskın düzenlenen Hasine Çelik, Huri Çelik ve Mehmet Ali Çelik adlı kişiler, evde dövüldüklerini açıkladılar. Savcılığa suç duyurusunda bulunan Hasine Çelik'e, vücudunda darp izleri olduğuna ilişkin üç günlük rapor verildi.

Gülbahar U.: Ankara'da iki polis tarafından gözaltına alınan Gülbahar U. (30) adlı kadının tecavüze uğradığı bildirildi. Gülbahar U.'nun anlatımıyla olay şöyle gelişti:

"15 Şubat gecesi çalıştığı gazinonun kapanmasından sonra saat 04:30 sıralarında lokantaya giden Gülbahar U.'nun yanına resmi giysili iki polis memuru geldi. Önce kimlik soran polisler, Gülbahar U.'nun verdiği kimlik üzerinde inceleme yapacaklarını belirterek, genç kadını lokantanın dışına çıkarıp polis minibüsünün yanına getirdi. Kimliği inceleyen polisler, Gülbahar U.'yu 'Seni Emniyet'e götüreceğiz.' diyerek minibüse bindirdiler. Polisler Gülbahar U.'ya Altınpark'ta tecavüz ettiler. Olaydan sonra sürekli kaldığı Ulus'taki otele gelen Gülbahar U. kendisine tecavüz eden polislerden şikâyetçi oldu. Adlarının Halil İbrahim Yavuz ve Metin Parmaksız olduğu öğrenilen polisler daha sonra tutuklandı." Polis memurları savunmalarında Gülbahar U. ile para karşılığında birlikte olduklarını ileri sürdüler.

Sitem Ateş: Marmara Üniversitesi öğrencisi Sitem Ateş, İHD İstanbul Şubesi'nde 17 Şubat günü yaptığı açıklamada, yaklaşık 15 gündür sivil polisler tarafından takip edildiğini ve tehdit telefonları aldığını açıkladı. Ateş, "Okulda gelip bana 'Seni de paketleyip Kandıra'ya göndereceğiz. Seni toprağın altına göndermek lazım' diye tehdit ettiler" dedi. Sitem Ateş, Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunduğunu söyledi.

Atilla Demir, Oktay Şahin, Mehmet Şeker, Ayhan Özalp, İdris Özer, Sabahattin Turan: Muş'un Malazgirt ilçesinde 16 Şubat günü gözaltına alınan Atilla Demir, Oktay Şahin, Mehmet Şeker, Ayhan Özalp, İdris Özer ve Sabahattin Turan adlı kişiler, gözaltında kaldıkları bir gün boyunca dövüldüklerini, hakaret ve tehditlere maruz kaldıklarını bildirdiler.

A. Selam Bayram, Ramazan Akkuş, Ramazan Şimşek, Sıddık Göktürk: Diyarbakır'da 17 Şubat günü gözaltına alınan A. Selam Bayram, Ramazan Akkuş, Ramazan Şimşek ve Sıddık Göktürk ile görüşen İHD Diyarbakır Şubesi hukuk komisyonu üyeleri, söz konusu kişilerin gözaltında işkence gördüklerini anlattığını bildirdiler. Komisyon üyeleri, görüştükleri kişilerin "yüzlerinde çökme, el ve vücutlarında titreme" gibi olgulara rastladıklarını belirttiler.

Bilgen Hızmay: İHD İzmir Şubesi'nde 23 Şubat günü basın açıklaması yapan Bilgen Hızmay adlı kişi, polisler tarafından tehdit edildiğini söyledi. Avukatı Lokman Acar ile birlikte açıklama yapan Hızmay, cezaevi operasyonlarını kınama eylemlerinden sonra rahatsız edilmeye başladığını belirterek, "16 Şubat günü iş çıkışında polisler beni yolda durdurarak, randevu verdiler. Gitmezsem 4 yaşındaki çocuğumu kaçıracaklarını söylediler" dedi. Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunduğunu kaydeden Hızmay, savcılığın telefonlarını dinlemek istediğini belirterek "22 Şubat akşamı saat 16.50'de telefonla arayarak neden savcılığa suç duyurusunda bulunduğumu sordular. 'Sakin elimize düşme yoksa perişan ederiz' dediler." dedi.

Selahattin Öge, Fevzi Atan, Nazife Atan (60) Sosin Atan (18): Bingöl'ün Karlıova ilçesine bağlı Yorgançayır köyündeki evine düzenlenen baskında gözaltına alınan Selahattin Öge adlı HADEP üyesi, bir gün sonra ağır yaralı olarak bulundu. İlçeye 2 kilometre uzaklıktaki yatılı bölge okulu yakınlarında bulunan Öge'nin iki kaburgasının ve kolunun kırıldığı, kafasına aldığı darbeler sonucu beyin travması geçirdiği bildirildi. Edinilen bilgiye göre, 19 Şubat günü saat 01.00 sıralarında Yorgançayır köyüne gelen dört kişi, köyün girişinde bulunan Atan ailesinin evini basarak, Selahattin Öge'nin evini göstermelerini istediler. Evde bulunan Fevzi Atan, Nazife Atan ve Sosin Atan'ı döven sözkonusu kişiler, Fevzi Atan'ı yanlarına alarak Selahattin Öge'nin evine gittiler. Selahattin Öge'nin eşi Melek Öge de olayı şöyle anlattı:

"Kapı çalındı. Seslendim, cevap vermediler. Son kez seslendiğimde, 'Açın biz askeriz' dediler. Yanlarında komşumuzun çocuğu da vardı. Kapıyı açtığımda yüzleri maskeli 3 kişi duruyordu. Evde arama yaptıktan sonra eşime 'Seni alaya götürüyoruz' dediler. Çoraplarını bile giymesine izin vermeden çıkardılar. Evin 500 metre ilerisinde beyaz bir otomobil bekliyordu. Yanında iki kişi daha duruyordu. Dışarı çıktım, birkaç el silah sesi geldi. Komşularımızdan yardım istedim. Kimse korkudan dışarı çıkmadı. Ben de eve döndüm."

23 Şubat günü hastaneden taburcu edilen Selahattin Öge ise evden çıkarılır çıkarılmaz gözlerinin bağlandığını belirterek yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Evin ilerisinde duran otomobile doğru götürdüler. Arabaya yaklaştığımızda oradaki kişi beni götürünlere niye geç kaldıklarını sordu ve silahını havaya kaldırarak birkaç el ateş etti. Daha sonra beni yere yatırdılar ve dövmeğe başladılar. Bilmediğim isimler sordular. Bilmediğimi söylediğimde, içlerinden biri silahı başımın yanına dayayarak birkaç el ateş etti. Daha sonra gözlerimi bağladılar ve arabaya bindirdiler. Kapalı bir yere götürüp burada sabaha kadar işkence yaptılar. Bir ara gözlerimi açıp tanımadığım birini getirdiler ve tanıyıp tanımadığımı sordular. Gece bir iğne yaptılar. Bu iğnenin etkisiyle kendimden geçmişim. Kendime geldiğimde bir merdivenden aşağı yuvarlanıyordum. Daha sonra ellerimi çözüp bir araca bindirdiler. Yaklaşık iki üç dakika sonra araba durdu. Göz bandını araladığımda önümüzde askeri bir aracın durduğunu gördüm. Beni arabadan çıkarırlarken birisi, 'Bunu götürüp bir yere atın' dedi. Otomobilden çıkararak askeri araca bindirdiler. Tahminen birkaç kilometre ilerledikten sonra araç durdu ve beni yol kenarına attılar. 'Gözlerini açarsan seni öldürürüz' diye tehdit ettiler. Kısa bir süre sonra gözlerimi açtığımda, askeri aracın çamura saplandığını gördüm."

Öge, Karlıova Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'nun yakınlarında olduğunu anlayanca okul bahçesine

kadar gittiğini ve daha sonra hastaneye kaldırıldığını belirtti. Öge, hastanede cebinde aynı gece gözaltına alınan Mehmet Özen adlı kişinin kimliğini bulduğunu da kaydetti.

Olayı araştırmak için Karlıova'ya giden HADEP Bingöl İl Örgütü yöneticileri Emniyet yetkilileri ile görüştü. HADEP Bingöl İl Başkanı Mahmut Becerikli, "Emniyet Müdürü ile bir görüşme yaptık. Olayın ortaya çıkarılması gerektiğini dile getirdik. Kendileri de bu olayın aydınlanmasını istediklerini belirttiler ve olaya kendi birimlerinden kimsenin kesinlikle katılmadığını dile getirdiler" dedi. Becerikli görüşmede, olayı askerlerin yapıp yapmadığını sorduklarında ise "Onlar yapmış olabilirler" yanıtını aldıklarını söyledi. Becerikli, Karlıova Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunulduğunu da söyledi.

Bu arada, aynı gün Karlıova'da Sincar Kısaoğlu ve Abdurrahim Kısaoğlu adlı kişiler de gözaltına alındı.

Bingöl'ün Karlıova ilçesine bağlı Yorgançayır köyünde 19 Şubat günü gözaltına alınan ve ağır işkence gören Selahattin Öge ile Öge'nin evini soran kişiler tarafından dövülen Sosin Atan ve Fevziye Atan'ın durumunu incelemek için köye giden Bingöl Valisi Tamer Ersoy, Karlıova Kaymakamı Hikmet Aydın, Bingöl Emniyet Müdürü Ömer Kılıç, Karlıova Cumhuriyet Savcısı Cevat Gül ve Karlıova Alay Komutanı Ali Özevin, köylülerle görüştü.

Soruşturmayı sürdüren Savcı Cevat Gül daha önce ifadelerini aldığı Sosin Atan ve Fevziye Atan'ın tekrar ifadelerini aldı. Atan'lar ifadelerinde, 19 Şubat günü saat 24.00 sıralarında beyaz bir arabayla gelen asker elbiseli, kar maskeli 4 kişinin kendilerine işkence yaptığını söylediler. Bu kişilerin, Karlıova Alay Komutanlığı'ndan geldiklerini söylediğini belirten Sosin Atan ve Fevziye Atan, Selahattin Öge'nin de aynı kişiler tarafından kaçırıldığını anlattılar.

Vali Ersoy başkanlığındaki heyet üyeleri yaptıkları araştırmada olay yerinde 6 adet boş kovan buldular.

Rojhat Altun: Eğitim-Sen Diyarbakır Şube Başkanı Hayrettin Altun'un oğlu Rojhat Altun, 21 Şubat günü Öğretmenler Sitesi'nin önünde gözaltına alındığını ve işkence gördüğünü açıkladı. Altun, yaşadıklarını şöyle anlattı: "Üzerime çullanıp ellerimi bağlayarak, sivil bir arabaya atıldılar. Gözlerim kapalı halde götürüldüğüm bir binaya konuldum. Burada, başta elektrik, cop, haya sıkma, vurma, tazyikli su gibi işkencelere maruz kaldım. Bir cep telefonundan yapılan bir konuşmayı sürekli dinleterek, bir yandan telefon sahibinin adını söylememi isterken diğer yandan da telefon görüşmelerini benim yaptığımı dair suçlamalarda bulunuyorlardı. Suçlamalarla ilgim olmadığını belirtmememe rağmen, 15 saat boyunca belli aralıklarla işkenceye devam ettiler. İkinci gün tahminen saat 14.00-15.00 sıralarında bir kaç kişi üzerine atılarak, sağ ve sol kalçama iğne yaptılar. İğneden sonra sersemleştim, hafıza kaybına uğradım ve hiç konuşmak istemedim."

Altun, "2000 yılında da Lice'de beraber gözaltına alındığımız, sonradan itirafçılığı kabul ederek JİTEM'e çalışan Samide Ölmez adlı kadın ile bana, JİTEM elemanları tarafından aynı iğne yapılmıştı. Bunu özellikle mahkemede dile getirdiğim halde, dikkate alınmayarak kayıtlara geçmedi." dedi.

Sorgu sırasında, sürekli olarak kendisine yapılanlar hakkında kesinlikle konuşmaması gerektiğinin hatırlatıldığını kaydeden Altun, "Bana durmadan, 'eğer konuşmazsan senin de akibetin Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'inki gibi olur, seni kaybederiz' diyorlardı. Burada, uzun boylu ve mavi gözlü iri yapılı birisi, hep bunu tekrarlıyordu" dedi.

Rojhat Altun'a yapılan iğne konusunda gazetecilere görüşünü açıklayan Dr. Veysi Ülgen, "Bunlar, piyasada satılmayan genelde ameliyatlarda anestezi için kullanılan ilaçlardır. Tabii ilaç yüksek dozda verildiği zaman ölüme kadar götürebilir. Yine kişiyi kişiliksizleştirme, ruhsal yapısını bozma, dengesizleştirme ve beyin organlarını öldürmeye kadar götürür. Halojen grubuna giren ilaçlardır. Bir de Diazem türü ilaçlar vardır, bunlar da aynı sonuca götürür. Büyük ihtimalle kullanılan ilaçlar, bu grupta olan ilaçlardır. Bu tür ilaçlar, karıştırılarak da kullanılabilir. Ama günümüzde, bu ilaçlar eczanelerde bulunmazlar. Tahlillerde bu ilaçların olduğunu tespit etmek zor değil. Son yıllarda piyasaya sürülmemiş ilaçların kullanılması olasılığı yüksektir. Bu da gösteriyor ki, bölgedeki insanlar kobay olarak kullanılıyor. Yeni geliştirilen ilaçlar, bölgedeki insanların üzerinde deniyor." dedi.

Ramazan İmir (16): 8 Mart günü Diyarbakır'da gözaltına alınan Ramazan İmir gözaltı süresince yaşadıklarını şöyle aktardı:

"Ev arama tutanağını bana okutmadan imzalattıktan sonra bir hücreye koydular. Daha sonra ifademi almak için beni çıkardılar. Bana, PKK adına eylemlerde bulunduğumu söylediler. Ben reddedince de kafama vurmaya başladılar. İfademi imzalamam için bana baskı yaptılar. Ben okumadan imzalamayacağımı söyledim. Bunun üzerine tekrar tartaklamaya başladılar ve zorla imza attırdılar."

Erdal Saran, Kürşat Şahin, Çağrı Yağar: Aydın'da 8 Mart gecesi Sulu Park'ta oturan Erdal Saran, Kürşat Şahin ve Çağrı Yağar adlı öğrenciler polisler tarafından dövüldü. Çağrı Yağar, Efeler Karakolu'na götürülene kadar dövüldüklerini söyledi. Erdal Saran yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Doktor, bize çok ayrıntılı bakıyordu. Polis, işkencenin tespit edilmemesi için ikide bir içeri geliyordu. 'Çabuk ol savcı bekliyor' diyordu. Doktor, polisleri dışarı çıkarttı ve muayene ettikten sonra raporunu zarfa koyarak ağzını mühürledi. Ancak polisler kapının dışarısında zarfı gözlerimizin önünde açıp okudular. Polislerden biri 'şerefsiz bir de zarfı mühürlemiş' diyerek, zarfı yırttı. Savcılığa çıkartırken

de 'emniyet yetkililerine mukavemet ettiler, artık takdir sizindir' diyerek savcıcı tehdit ettiler. Ancak savcı bizi serbest bıraktı" dedi.

Serbest bırakıldıktan sonra, eşyalarını almak üzere yeniden karakola götürülen üç genç, tekrar dövüldüklerini anlattı.

Şeyhmus Çınar (24): 9 Mart günü Diyarbakır'ın Çarıklı beldesinde bir arkadaşıyla yolda yürürken silahlı ve telsizli 7 kişi tarafından durdurulduklarını belirten Şeyhmus Çınar, yere yatırılarak dövüldüklerini, kabzayla başlarına vurulduğunu belirtti. Bu kişilerin içinde sigara, çakmak ve cep telefonu bulunan kabanını yakınlarda yanan bir ateşe attıklarını anlatan Çınar, kimliğini ve cep telefonunu istediğini fakat kendisine sadece kimliğinin verildiğini söyledi.

Ferit Aksoy, Mustafa Güngör: Bingöl'ün Karlıova ilçesinin Hasanoba, Yukarı Çır ve Aşağı Çır köyleri, 10 Mart günü özel tim görevlileri tarafından basıldı.

Yukarı Çır ve Aşağı Çır köylerinde kimlik kontrolü yapan özel tim görevlileri, Aşağı Çır köyünde Ferit Aksoy, Yukarı Çır köyünde de Mustafa Güngör adlı köylüleri gözaltına aldı. Aksoy'u kar üstünde çıplak olarak bekleten özel tim görevlileri, Aksoy'dan, PKK sığınaklarının yerlerini göstermesini istedi. Aksoy'un sığınakları bilmediğini söylemesi üzerine Mustafa Güngör'ü, Aksoy'un evinin altını kazmaya zorladı. Buna karşı çıkan Güngör ve Aksoy, özel tim görevlileri tarafından dövüldü.

Özel tim görevlileri 11 Mart günü de, bir süre önce işkence gören Selahattin Öge'nin yaşadığı Yorgançayır ve Çatak köylerine baskın düzenlendi.

Hüseyin Çalışkan: Adıyaman'ın Kömür beldesinde 16 Mart günü jandarma karakoluna çağrılan Belediye Meclisi üyesi Hüseyin Çalışkan (HADEP) askerler tarafından dövüldü.

A.D. (11), R. Altun (9), F.Ç. (12), H.İ. (11): İstanbul Kasımpaşa Hacı Ahmet mahallesinde, Newroz Bayramı nedeniyle 16 Mart günü ateş yakan bir grup çocuğa müdahale eden polisler, A.D., R. Altun, F.Ç., H.İ. adlı çocukları gözaltına aldı. Saat 19.30-20.00 sıralarında gözaltına alınan çocuklar, saat 24.00'e kadar Kasımpaşa Karakolu'nda tutuldular. H. İ., polis arabasına bindirildiklerinde polislerin kendilerine "Apo'yu seviyor musunuz?" diye sorduğunu ve Abdullah Öcalan'a küfretmelerini istediklerini belirterek, "Biz küfretmeyince tekme tokat ve yumruklarla bizi dövdüler. Silahlarını üstümüze doğrulttular. Biz de küfretmeye başladık. Bize bakıp gülüyorlardı." dedi. A.D. ise, "Arabada bizi tekme-tokat, yumruklarla dövdüler. Bize zorla İstiklal Marşı'nı okuttular. Sesimiz kısıldığında bizi döverek, 'daha çok bağırın komiserimiz duymuyor' diyorlardı. Bizimle gülerek alay ediyorlardı ve terörist diyorlardı" dedi.

Çocuklarının gözaltına alınması üzerine karakolun önüne giden annelerden Şemse Altun ise, kendi aralarında Kürtçe konuştukları için nöbet tutan polis tarafından tehdit edildiklerini söyledi.

Bahri Erdem (45), Nuri Temel (43): 17 Mart gecesi Diyarbakır'da evlerine düzenlenen baskında gözaltına alınan Nuri Temel ve Bahri Erdem adlı kişiler, gözaltında başlarına yumrukla vurulduğunu, hayalarının sıkıldığını, yüksek sesle müzik ve işkence sesleri dinletildiğini bildirdiler.

Sabri Daşlık (51), Murat Daşlık (19), Bayram Daşlık (17): 17 Mart günü Diyarbakır'da evlerine düzenlenen baskında gözaltına alınan Sabri Daşlık ile oğulları Murat Daşlık ve Bayram Daşlık gözaltında işkence gördükleri için İHD Diyarbakır Şubesi'ne başvurular. Murat Daşlık gözaltında yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Beni Bağlar Emniyet Müdürlüğü'ne götürdüler. İlk üç gece beni sorguya sadece bir kez aldılar. Dördüncü gece tekrar sorguya aldılar. O ana kadar niçin alındığımı bile bilmiyordum, bana okulda korsan eylemler yaptığımı söylediler. Ben iddiaları kabul etmeyince dövmeye başladılar. Bana, küçültücü küfür ve hakaretlerde bulunuyorlardı. Sorğu odasında soyunmamı istediler soyunduktan sonra çıplak bir vaziyete tuvalete götürüldüm. Üzerime tazyikli su döktüler ve daha sonra pencereye yakın bir hücreye çıplak bir şekilde kelepçelediler. Bir saat sonra beni tekrar sorguya aldılar. Genellikle aynı soruları soruyorlardı. Bunları kabul etmedim, bunun üzerine testislerimi burmaya başladılar ve tekrar tazyikli su sıkarak çıplak bir şekilde hücre kapısına kelepçelediler. Sürekli kafama tokat ve yumruk atıyorlardı. Ve yüksek sesle müzik dinletiyorlardı."

Taylan Gülhan: Büro Emekçileri Sendikası (BES) üyesi Taylan Gülhan adlı kişinin polis tarafından kaçırıldığı ve muhbirlik yapmaya zorlandığı bildirildi. BES tarafından 17 Mart günü yapılan açıklamada, Gülhan'ın 14 Mart günü mesai bitiminde Kocatepe Camii yakınlarındaki Mimar Kemal Lisesi önünde kimliği belirsiz kişiler tarafından sivil plakalı bir arabaya bindirilerek, Ankara dışında açık araziye götürüldüğü ve muhbirlik yapması için tehdit edildiği bildirildi.

Abdullah Dünder (64): Mersin'in Demirtaş mahallesinde 20 Mart günü akşam saatlerinde gerçekleştirilen Newroz kutlamaları sırasında polisler tarafından ağır bir biçimde dövülen Abdullah Dünder adlı kişi, bu nedenle 6 gün evde yatmak zorunda kaldığını bildirdi.

Sebahattin Sıvağcı, Filiz Oğuz, Musa Çiftçi, Bedirhan Koçyoğun: Hakkâri'de yapılan Newroz kutlamalarının ardından 22 Mart günü Van'a gitmek için yola çıkan HADEP Hakkâri İl Başkanı Sebahattin Sıvağcı, HADEP Genel Saymanı Filiz Oğuz ile yöneticiler Musa Çiftçi ve Bedirhan Koçyoğun, kent çıkışında bulunan Zap karakolunda askerler tarafından durduruldu. Araçtan

indirildikten sonra karakola götürüldüklerini belirten Sıvağcı, "Tüm arkadaşlarımızı çırılçıplak soydular. Onur kırıcı aramaya tabi tutarak, Newroz kutlamalarıyla ilgili sorgulamaya başladılar" dedi. Burada Hakkâri İl Jandarma Alay Komutanı Erdal Akpınar tarafından ölümle tehdit edildiğini ifade eden Sıvağcı, "Alay komutanı bana, 'Bu bölgede olacak her türlü olaydan seni sorumlu tutacağım. Topun ağzındasın. Keskin bir bıçak üzerinde yürüyorsun. Ölümün benim elimden olacak' diye tehdit etti. 4 saat kadar gözaltında tuttuktan sonra serbest bıraktılar" dedi.

Dr. Cem Sungur Tutuk: Mardin'in Midyat ilçesine bağlı Acırlı Beldesi sağlık ocağında görev yapan Dr. Cem Sungur Tutuk, Mustafa Ekici adlı astsubay tarafından dövüldüğünü açıkladı. Dr. Tutuk'a 7 günlük iş göremez raporu verildi. Edinilen bilgiye göre, Dr. Tutuk 2000 yılı Kasım ayında Abdurrahim Dilekçi adlı kişinin, elindeki ilaç kupürlerinin resmi reçeteye geçirilmesi istemini reddetti. Bunun üzerine Abdurrahim Dilekçi, Dr. Tutuk'u ölümle tehdit etti. Dr. Cem Sungur Tutuk'un suç duyurusu üzerine de, bu kişi hakkında dava açıldı.

Dr. Tutuk, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Önce 19 Mart günü, sağlık ocağına gelen bir korucu, 20 Mart sabahı 07.30'da Midyat Merkez Jandarma Karakolu'na gitmem gerektiğini söyledi. Ben de bilgi almak için İlçe Jandarma Komutanı ile görüşmeye çalıştım. Sonuç alamayınca da, hakime durumu anlattım. Hakim bana, 'gitmenize gerek yok, asıl olan sizin mahkemeye gelmenizdir' dedi. Ben de bunun üzerine şahit Mihdi Deniz ile beraber 20 Mart sabahı mahkemeye gittim. Duruşma salonunun kapısında beklerken, Acırlı Beldesi Korucubaşı Ahmet Cengiz geldi ve bizim karakola gitmemiz gerektiğini söyledi. Aradan 10 dakika geçti ki, bir uzman çavuş ve yanında askerlerle beraber, şahit Deniz'le beraber ismimizi okuyarak, karakola gitmemizi istedi. Mahkememiz var dememe rağmen, arkadan itekleyerek gitmek zorunda olduğumuzu söyledi."

Midyat Merkez Karakolu'na götürüldükten sonra, aynı uzman çavuşun kendisine "gel buraya" diye bağırdığını belirten Dr. Tutuk, "Ben de içeri girip, 'bana mı diyorsunuz, gel buraya' dedim. O sırada odada bulunan ve hiç tanımadığım bir astsubay üstüme gelerek, 'Ne var, diyemez mi?' diyerek bana bağırdı. İtiraz edince, sonradan adının Mustafa Ekici olduğunu öğrendiğim astsubay, bana vurmaya başladı. 'Ben doktorum, bana vurmaya hakkınız yok' dememe ve düşmeme rağmen Ekici, 'fark etmez' diyerek, vurmaya devam etti." dedi. Astsubay Mustafa Ekici'nin daha sonra askerlere, "memura mukavemet gösterdi, bunu alıp nezarete atın" dediğini kaydeden Dr. Tutuk, şöyle devam etti:

"Astsubay Ekici çıktıktan sonra, bu sefer Erol Astsubay bana vurmaya başladı. Ben aldığım darbeler ve kırılan

gururum nedeniyle ağlamaya başlayınca, Erol astsubay odadaki iki sivil kişiyi dışarı çıkarttı. Ve benim üzülmememi, bir yanlışlık olduğunu, bunun aramızda kalacağını ve eğer şikayetçi olmazsam, onların da bu olayı dışarı duyurmamalarını söyledi. Ve daha sonra bana, 'Keşke kapıdan girerken selam verseydin, o zaman sana sana vurmazdı' dedi."

Dr. Tutuk, Astsubay Ekici hakkında suç duyurusunda bulundu.

Abdurrahman Bedir, Şahabettin Demir, Emin Üzen, Adem Yılmaz: Van'ın Erciş ilçesinde 19 Mart günü gözaltına alınan HADEP İlçe Gençlik Kolları üyeleri Abdurrahman Bedir, Şahabettin Demir, Emin Üzen ve Adem Yılmaz, gözaltında işkence gördükleri gerekçesiyle polisler hakkında suç duyurusunda bulundular. Gözaltına alınanlar, polislerin kendilerine, "Sizi de kaybedeceğiz, sizi sokak ortasında infaz edeceğiz, bir hafta içinde yok olacaksınız" şeklinde tehdit ettiğini bildirdiler.

Abdülkadir Aydın (45): İHD Diyarbakır Şubesi Yönetim Kurulu üyesi Abdülkadir Aydın, 20 Mart günü gözaltına alındı. Aydın yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Saat 23.00 sıralarında oğlum A. Selam Aydın'ın işlettiği büfede bulunduğum sırada caddede 7-8 polis ekibi büfenin önünü kapatacak şekilde durdular. Polislerin tümü sivil giyimliydi. Polisler büfenin üstünde bulunan lokantada yemek yiyen bir İtalyan grubu için yukarı çıkıp tekrar geri döndüler. Bu arada ekip arabalarından beşi büfenin önünden ayrıldı. Aşağıya inen İtalyan grubundan birkaç kişi büfeye gelip sigara istedi. İHD'de tanıştığımız heyet üyeleri ile selamlaşıp konuştuk. Bunun üzerine ekip arabasından inen iki polis 'Bunları nereden tanıyorsun ulan..' şeklinde sert bir sesle bağırarak hakaret etmeye başladı. Bu arada bana bağırıp hakaret eden polisleri başka bir görevli yanımdan alıp götürdü. 2-3 dakika sonra 4 kişiden oluşan başka bir ekip gelerek paketlediğimiz sigara makinesine yönelerek 'Bu makine halen burada mı?' diye bana bağırdı. Bende, sigara makinesini paketlenip kaldırdığımızı, kullanmadığımızı, satın aldığımız kişiye iade edeceğimizi söyledim. Görevlilerden biri 'Bu memlekette polis ne derse o yapılır.' diye bağırma başladı. Aralarında bulunan komiser, makineyi göstererek polislere götürmelerini söyledi. Ben de makineyi götürdükleri taktirde tutanak tutmaları gerektiğini belirttim. Bu sözün üzerine aynı komiser beni göstererek 'Bunu da alın götürün.' dedi. Ben de kendilerinden kimlik istedim. 'Bize hiç kimse kimlik soramaz sen kim oluyorsun' diye bağırıp hakaretler ederek, aralarından üç kişi beni sürükleyerek ve döverek zorla bir arabaya bindirdiler. Yol boyunca hakaretler ve küfürler devam etti. Yenişehir Karakolu'na götürdüler. Beni indirirlerken, dükkandan aldıkları sigara makinesini taşımamı istediler. Taşımayacağımı söyleyince beni yeniden dövmeye

başladılar. Ben de karakolun önündeki polislerle bakarak 'gözünüzün önünde bana işkence yapıyorlar' dedim. Ağzımı kapatarak beni karakolun içine götürdüler ve hakaretlere devam ettiler. Karakolda bulunan bir komiser beni döven polisleri arak dışarı çıkardı. İçerde beklediğim sırada, beni karakola getiren polisler tuttukları tutanağı getirerek imzalamamı istediler. Tutanağı okuduktan sonra tutanak içeriğinin gerçeği yansıtmadığını ve bu nedenle imzalamayacağımı söyledim. Bunun üzerine bana 'örgütsel ilişkin mi var, neden imzalamıyorsun?' şeklinde sorular yönetmeye başladılar. Ben de hiçbir örgütle ilişkimin olmadığını, insan hakları savunucusu olduğumu ve İHD yöneticisi olduğumu söyledim. Bu beyandan sonra bana karşı şiddet kullanmadılar. Ayrıca götürüldüğüm Devlet Hastanesi'nde, vücudumda iz olmasına rağmen muayene eden doktordan darp ve cebir raporu alamadım"

N.Y (16), İ.A (15), G.D (15), Ayşe Aslan (22), Ayten Aslan (18), Zinnet Yapıcı (20), Esmer Salkım (23), Çiçek Altaş (20), Fatma Alkaş, Nasip Aslan, Dilber Savgın, Nuri Savgın, Galip Daş, Necip Altun, İlhan Aktaş, Ahmet Koyun, Özgür Alabalık, Adnan Alkaş, Süheyla Yıldız (16), Medeni Yılmaz (14), Kerem Salgım (15), Engin Türk (14), Nihat Bakış (20), Hüsnü Yıldız (20): Bitlis'in Tatvan ilçesinde Newroz kutlamaları nedeniyle gözaltına alınan N.Y., İ.A., G.D., Ayşe Aslan, Ayten Aslan, Zinnet Yapıcı, Esmer Salkım, Çiçek Altaş, Fatma Alkaş, Nasip Aslan, Dilber Savgın, Nuri Savgın, Galip Daş, Necip Altun, İlhan Aktaş, Ahmet Koyun, Özgür Alabalık, Adnan Alkaş, Süheyla Yıldız, Medeni Yılmaz, Kerem Salgım, Engin Türk, Nihat Bakış, Hüsnü Yıldız adlı kişilere gözaltında işkence yapıldığı bildirildi.

Gözaltına alınanlar, Emniyet Müdürlüğü'nde dövüldüklerini, hakaretlere maruz kaldıklarını ve 1,5 x 1,5 metre boyutlarındaki hücrelerde 6-8 kişi tutulduklarını belirttiler. Tatvan Emniyet Müdürlüğü'ne giden İHD avukatları 30 Mart günü hazırladıkları raporda, çocukların gözaltında maruz kaldıkları uygulamalar nedeniyle psikolojilerinin bozulduğunu bildirdiler.

Cezmi Pelit (43), Mustafa Çakmak (35), Mehmet Dedeoğlu (30), Ahmet Dedeoğlu (18), A. Kadir Güneşoğlu (38): 27 Mart günü Urfa'nın Siverek ilçesine bağlı Karabahçe köyündeki evlerine düzenlenen baskında gözaltına alınan söz konusu kişiler, gözaltında tutuldukları süre boyunca işkence gördüklerini açıkladılar. İşkence sırasında vücutlarına verilen elektrik nedeniyle tırnaklarının karardığı belirten köylüler, ifadelerinin silah zoruyla kabul ettirildiğini kaydettiler.

Vedat Gökçe (16): İstanbul Bağcılar'da 23 Mart günü akşam saatlerinde toplanan kalabalık bir grubun Newroz Bayramı'nı kutlamasından sonra gözaltına alınan Vedat Gökçe adlı çocuk polisler tarafından ağır biçimde dövüldü. Gözüne sprey sıkılarak gözaltına

alınan Gökçe, yolda ve polis arabasında dövüldüğünü bildirdi. Bir süre sonra baygın vaziyette yola bırakılan Gökçe, çevredekiler tarafından hastaneye kaldırıldı. Burada ilk müdahalesi yapılan Gökçe'nin vücudunun çeşitli yerlerinde izler bulunduğu bildirildi. Gökçe'nin babası Mehmet Gökçe, suç duyurusunda bulunacaklarını söyledi.

Haşim Yiğit, 4 Kişi: HADEP Muş Gençlik Kolları üyesi Haşim Yiğit, Newroz kutlamalarından sonra 4 arkadaşı ile birlikte gözaltına alındıklarını ve işkenceye maruz kaldıklarını açıkladı. Gözaltına alındıktan sonra Karasu ırmağının kenarına götürüldüğünü ifade eden Yiğit, kafasının ırmağa sokulduğunu söyledi. Yiğit, kendisine ajanlık teklif edildiğini de bildirdi. Yiğit'in ağabeyi HADEP Muş Merkez İlçe Başkanı Sadrettin Yiğit, olay nedeniyle Muş Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Viyan Abi, Elif Talay: Van'da gözaltına alınan HADEP İl Kadın Kolları üyeleri Viyan Abi ve Elif Talay 25 Mart günü Van DGM tarafından tutuklandı. Yakınları, Abi ve Talay'ın gözaltında işkenceye maruz kaldıklarını, Viyan Abi'nin gördüğü işkence nedeniyle gözaltındayken iki kez hastaneye götürüldüğünü söylediler.

Özkan Büyükyılmaz, Mehmet Yavuz Gülen, Recai Pehlivan: Göçmenlerin yurtdışına sahte belgelerle çıkmasını sağladıkları ileri sürülen Abdurrahman Saghat ve Ali Çatır adlı kişilere yardım ettikleri iddiasıyla yargılanan İstanbul Atatürk Havalimanı Şube Müdürlüğü'nde görevli Komiser Özkan Büyükyılmaz, polis memurları Mehmet Yavuz Gülen ve Recai Pehlivan, gözaltında baskı gördüklerini açıkladılar. 12 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılanan polisler, emniyette baskı altında ifade verdiklerini söylediler.

Özkan Mazak: 1 Nisan günü Diyarbakır'da gözaltına alınan Özkan Mazak adlı kişi, dövüldüğünü, vücudun çeşitli yerlerine elektrik verildiğini, askıya alındığını, hayalarının burulduğunu, buz üzerinde yatırıldığını, üzerine basınçlı su sıkıldıktan sonra ıslak halde pervanenin önünde bekletildiğini, aç bırakıldığını ve uyumasının engellendiğini belirtti.

Celal Kaya, İbrahim Özçelik: 7 Nisan günü Kandıra F Tipi Cezaevi'nde ölen Bülent Çoban'ın cenaze töreninde gözaltına alınan Celal Kaya ve İbrahim Özçelik adlı kişiler, götürüldükleri Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünde işkence gördüklerini açıkladılar.

Atılğan Eren (20), Hatice Şendul (21), Filiz Salkam (24), Ayten Kaya (21), Nevzat Gültekin (22), Mehmet Demirkıran (25), Ömer Çağrı (25), Hüseyin Çiftçi (21), Mahsum Dikenyol (23): 9 Nisan günü evlerine düzenlenen baskınlarda gözaltına alınan Diyarbakır Dicle Üniversitesi Çermik Yüksekokulu öğrencileri Atılğan Eren, Hatice Şendul, Filiz Salkam, Ayten Kaya, Nevzat Gültekin, Mehmet Demirkıran, Ömer Çağrı,

Hüseyin Çiftçi ve Mahsum Dikenyol, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde gözleri bağlı olarak tutulduklarını, hakarete maruz kaldıklarını, yüksek sesle müzik dinletildiğini, tuvalet ihtiyaçlarının çok kısıtlı bir şekilde karşılandığını, tehdit edildiklerini ve kendilerine imzalatılan belgelerin hiçbirinin okutulmadığını belirttiler.

A.Veli Turhallı (58): Kimliğinin kaybolması nedeniyle 11 Nisan günü Diyarbakır Bağlar Polis Karakolu'na gittiğinde gözaltına alındığını belirten A.Veli Turhallı, "Çevik Kuvvet diye adlandırılan yere götürüldüm. Hasta olduğumu söyledim. Daha sonra beni doktora götürdüler, burada hasta olduğuma dair rapor aldım. Buna rağmen dövüldüm ve hakaretlere maruz kaldım. Bende boyun fıtığı var. Buna rağmen sürekli başıma vuruyorlardı şu anda çok kötü durumdayım. 13 Nisan günü Savcılığa çıkarıldım oradan tutuklama talebiyle hakimliğe sevk edildim. Daha sonra tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldım." dedi.

Behlül Ocak (15): 13 Nisan günü İstanbul Taksim'de ölüm oruçlarının sona erdirilmesi ve F tipi cezaevleri protestoları nedeniyle gözaltına alınan Behlül Ocak adlı çocuk gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. Behlül Ocak Taksim'de gezerken gözaltına alındığını ve eyleme katılmadığını belirterek, "Polis otosunda sürekli küfredip tekmelediler. Ölüm orucunda olanlara ve tutuklu yakınlarına hakaret ettiler. Beyoğlu Emniyet Amirliği'nde ellerimi arkadan kelepçeleyip dizüstü çöktürdüler. Vücudumun her yerine rasgele vuran polisler, kafamda özel hazırlanmış 4 tane odun kırdılar. Sürekli olarak 'geberin hepiniz, ölüm orucundakiler de bir an önce ölsün' diye bağıyorlardı. Yaralanan ağızımdaki kanın durması için pamuk tıkadılar. Nefes alamadığım için az kalsın ölüyordum. Benim boğulmak üzere olduğumu görünce panikleyen polisler, pamuğu ve kelepçeyi çıkardılar." dedi.

Kafasının üç ayrı yerinden yaralandığını, dişlerinin kırıldığını anlatan Ocak, Taksim İlkyardım Hastanesi'ne götürüldüğünü, ancak doktorların kendisiyle ilgilenmediğini söyledi. Gözaltına alındıktan bir gün sonra Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığının görevsizlik kararı vermesi üzerine bırakıldığını belirten Ocak, Adli Tabiplikten 10 günlük rapor aldığını ve polisler ile doktorlar hakkında suç duyurusunda bulunacağını söyledi.

Fırat Erol (26): Siirt'in Baykan ilçesinde 19 Nisan günü işyerinden gözaltına alınan Fırat Erol, "İşyerimi aradıktan sonra evime götürdüler bu arada sürekli hakarete ve küfürlere maruz kaldım. Evimi de aradıktan sonra Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'ne götürüldüm. Orada küçük bir hücreye konuldum, iki gün tek başıma kaldıktan sonra Ramazan Tekin ve A. Samet adlı kişi ile birlikte aynı hücreye konuldum. Gözaltında toplam 10 gün kaldım. Tuvalete götürülürken sürekli dövülüyordum.

Psikolojik olarak baskı yapıldı ve zorla bazı belgeler imzaladım.” dedi.

Alihan Alhan, 10 kişi: İHD Ankara Şube Sekreteri İlhami Yaban, 20 Ağustos günü düzenlediği basın toplantısında, 6 Haziran günü Ankara’da Atılım dergisi okurları ve çalışanlarına yönelik yapılan operasyonlar sonucu gözaltına alınan 11 kişinin işkence gördüğünü açıkladı. Gözaltına alınanlardan Alihan Alhan, gözaltında elektrik verme, haya burma, dayak gibi yöntemlerle işkenceye maruz kaldığını bildirdi. Alhan, “Gözaltı süresince polisler, beni öldürmekle, F Tipi cezaevine göndermekle tehdit ettiler. Bir yandan da polisler ‘Ben sana işkence yaparım, beni kime şikayet edeceksin, kimse beni cezalandıramaz’ diyerek, alay ediyorlardı” dedi.

Bülent Kara, Serdar Boyraz, Vahap Kaya ve Murat Bozkaş: Elazığ Emniyet Müdürlüğü tarafından düzenlenen “Huzur operasyonu” sırasında gözaltına alınan Bülent Kara, Serdar Boyraz, Vahap Kaya ve Murat Bozkaş adlı gençler, gözaltında kötü muameleyle maruz kaldıkları gerekçesiyle kendilerini 7 Haziran gecesi adliye lojmanları önünde yakmak istediler. Gençler, dalgınlıklarından yararlanan polisler tarafından gözaltına alındı.

Kaze Özlü: 19 Kasım 1999 tarihinde evine düzenlenen baskında polislerin copla tecavüz ettiği Kaze Özlü adlı kadının evi, 10 Haziran günü tekrar basıldı. İHD Adana Şubesi’nde 12 Haziran günü düzenlenen basın toplantısında konuşan Şube Başkanı Şehmuz Kaya, Özlü’nün Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne yaptığı başvuruyu geri alması için tehdit edildiğini bildirdi. Olay şöyle gelişmişti:

Adana’nın Gülbahçe mahallesindeki evine düzenlenen baskında tecavüze uğrayan, boğazı ütü kablosuyla sıkılan Kaze Özlü, TİHV’e başvurmuş ve 7 Aralık 1999 tarihinde polisler hakkında suç duyurusunda bulunmuştu. Suç duyurusu üzerine, 27 Aralık 1999 tarihinde eve baskın yapan polisler, TİHV tarafından verilen raporu istemişti. Bunun ardından Kaze Özlü’nün evine çeşitli tarihlerde sürekli baskın düzenlenmişti. 24 Haziran 2000 tarihinde düzenlenen baskında ölümle tehdit edilen Kaze Özlü, kendisine tecavüz eden polislerin de baskına katıldığını söylemişti. Kaze Özlü, evine 19 Kasım 2000 tarihinde düzenlenen baskında da dövüldüğünü ve ölümle tehdit edildiğini açıklamıştı. Kaze Özlü, polisler hakkındaki suç duyurularının takipsizlikle sonuçlanması üzerine AİHM’ne başvurmuştu.

Van’ın Başkale ilçesine bağlı Aşalan ve Kaburgalı köylerine 12 Haziran günü “kaçak mazot bulundurulduğu” gerekçesiyle düzenlenen baskınlarda, köy meydanlarına toplanan köylülerin askerler tarafından dövüldüğü bildirildi. Dövülen köylülerden Altan Yerli ve kız kardeşi Sabiha Yerli’nin ağır, 8 köylünün de hafif yaralandığı belirtildi. Olaydan sonra Başkale Devlet Hastanesi’ne götürülen

yaralıları ziyaret eden Başkale Kaymakamı’nın “olayın dışarı yansıtılmamasını istediği” ileri sürüldü.

Ahmet Candemir, Hamdullah Yıldız, Mehmet Kaya, Hasan Öner, M. Salih Ekinci, Selahattin Geyik, A. Sitar Kaptan, Eşref Ekinci, Mahmut İlhan, Kasım Şen, Şerif Taş, Beşir Taş, Mehmet Taş, Yusuf Yiğit, M. Nurullah Ak, İhsan Acet, M. Selim İş, Nimet Turan, Ramazan Aslan, Abdurrahman Aslan, İskender Kaya, Hacı Çağ, Semiyen Ölmez: Batman’da 15 Haziran gecesi düzenlenen ev baskınlarında, HADEP Batman İl Örgütü yöneticisi Ahmet Candemir, TUHAY-DER Şube Başkanı Hamdullah Yıldız, İHD Yönetim Kurulu üyesi Mehmet Kaya, HADEP Belediye Meclis üyeleri Hasan Öner ve M. Salih Ekinci, HADEP üyeleri Selahattin Geyik, A. Sitar Kaptan, Eşref Ekinci, Mahmut İlhan, Kasım Şen, Şerif Taş, Beşir Taş, Mehmet Taş, Yusuf Yiğit, M. Nurullah Ak, İhsan Acet, M. Selim İş, Nimet Turan, Ramazan Aslan, Abdurrahman Aslan, İskender Kaya ve Hacı Çağ adlı kişiler ile Semiyen Ölmez adlı kadın gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar 22 Haziran günü tutuklandı. Semiyen Ölmez adlı kadın ise tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Söz konusu kişilerin gözaltında işkence gördükleri bildirildi.

Faik Özlü (18): Adana’da 7 Temmuz günü gözaltına alınan Faik Özlü (18) adlı genç, polisler tarafından tehdit edildiğini bildirdi. 1999 ve 2000 yıllarında evine baskın düzenleyen polislerin tecavüzüne maruz kalan Kaze Özlü’nün oğlu Faik Özlü, iş çıkışında gözaltına alındıktan sonra polis arabasıyla bir süre dolaştırıldığını söyledi. Daha sonra Küçükdikili ve Büyükdikili beldesi arasında bulunan Jandarma Karakolu’na götürüldüğünü belirten Özlü, burada 3 saat gözaltında kaba dayak ve tehdide maruz kaldığını, polislerin ağızına silah dayadığını söyledi. Özlü, polislerin annesinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne başvurması nedeniyle kendisini tehdit ettiğini belirtti.

F.D.F. (16): Van’da 30 Haziran günü gözaltına alınan F.D.F. adlı genç kıza zorla bekarlık kontrolü yapıldığı bildirildi. Van girişindeki Yoldöndü jandarma kontrol noktasında “PKK’ye katılacağı” gerekçesiyle 10 kişiyle birlikte gözaltına alınan F.D.F.’nin avukatı Bekir Kaya, 9 Ağustos günü Van Cumhuriyet Başsavcılığı’na suç duyurusunda bulundu. Bekir Kaya, suç duyurusu dilekçesinde olayı şöyle anlattı: “Müvekkilim gözaltında bulunduğu Yoldöndü Karakolu’ndaki askerlerce rızası alınmadan önce Van Doğumevi Hastanesi’ne götürüldü. Kanunen rızası bulunsa bile 18 yaşını doldurmadığı için rızası kabul görmez. Ancak burada görev yapan Dr. Emine Karabulut, mesleğinin etik kurallarını ihlal ederek bekarlık kontrolü yapıp hakkında rapor hazırladı. Yine karakol yetkilileri 3 Temmuz günü F.D.F.’yi bu kez Van Devlet Hastanesi’ne götürdü. Hastane doktorları Dr. Adnan Soner ve Dr. Enver Sultanoğlu da müvekkilim hakkında ‘fiili livata’ olayının görülmediğine ilişkin

rapor verdi." Avukat Kaya, F.D.F.'nin maruz kaldığı uygulamaların TCY'nin "işkence" suçuna ilişkin 243. maddesinin kapsamına girdiğini vurguladı. Kaya, gözaltına alınanlardan dördünün 18 yaşından küçük olduğunu ve bu çocukların sorgulanması sırasında avukat bulundurulmadığına da dikkat çekti.

Osman Demir, Mehmet Şahin, 26 kişi: Aralarında Şırnak'ın Kumçatı beldesi Belediye Başkanı Osman Demir ve Şırnak Milli Eğitim Müdürlüğü bürokratlarının da bulunduğu 4'ü tutuklu 28 kişi hakkında, "PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla açılan dava, 5 Temmuz günü Diyarbakır DGM'de başladı. Duruşmada ifade veren Eğitim Sen üyesi Mehmet Şahin, gözaltında "kafaya torba geçirme, elektrik verme, basınçlı su sıkma" gibi yöntemlerle işkenceye maruz kaldıklarını söyledi.

Jandarma karakolunda gerçek dışı bilgilerin yer aldığı tutanağın kendisine imzalatılmak istendiğini kaydeden Mehmet Şahin, tutanağı imzalamadığı için "tabutluk" diye bilinen Şırnak Alay Komutanlığı'na götürüldüğünü anlattı. İşkenceden sonra doktora götürüldüğünü anlatan Şahin, "Ayakta duramıyordum. Jandarmalar koluma girerek, doktorun karşısına getiriyorlardı. Bir ara doktor görüntümden etkilenmiş olacak ki, ilaç yazdı, bacaklarıma masaj yaptı. Ancak karakol komutanı Halil Başçavuş, doktorun ilgisinden rahatsız olarak, tehdit savurdu" dedi. İkinci kez bir başka doktora gösterildiğinde doktor tarafından azarlandığını bildiren Şahin, bu doktorun kendisine muayene etmeden sağlam raporu verdiğini belirtti.

Şahin, "Bizimle birlikte iki yabancı vardı. Arapça konuşuyorlardı ve parmaklarıyla 70 gündür burada olduklarını söylüyorlardı. Biz çıktıktan sonra, biri Kumçatı'da diğeri Silopi'de olmak üzere iki ceset bulunduğu, cesetlerin PKK militanlarına ait olduğu açıklandı" dedi.

İddianamede, Demir ile birlikte yargılanan Eğitim-Sen üyeleri Mehmet Şahin, Özgür Barış Mercan ve Ali Ekber Çalgan'a 15 yıl, tutuksuz 24 kişi hakkında da 5 yıla kadar hapis cezası verilmesi istendi. Duruşmada, Osman Demir, öğretmenler Mehmet Şahin, Özgür Barış Mercan ve Ali Ekber Çalgan (Çağlan) tahliye edildi. Duruşma, 11 Eylül gününe ertelendi.

33 köylü, Aşat ve Ortaklı köyleri: 20 Temmuz günü askerler tarafından boşaltılan Şırnak'ın Beytüşşebap ilçesine bağlı Aşat ve Ortaklı köylerinde gözaltına alınanların işkenceye maruz kaldığı açıklandı. Köylerin boşaltılmasını incelemek için 8 Ağustos günü bölgeye giden İHD heyetinin raporunda, gözaltına alınan 33 kişinin İlçe Jandarma Komutanlığı'nda günlerce sorgulandığı ve işkence gördüğü bildirildi. Raporda, Cafer Aslan (1978), Kerim Acar (1966) ve İsa Abi'nin (1961) 10 gün boyunca copla tecavüz, elektrik şoku, kızgın güneşte tutma, ellere çivi çakılması gibi işkencelere maruz kaldıkları vurgulandı.

Raporda, Cafer Aslan'ın işkenceye ilişkin anlatımları şöyle yer aldı:

"Çırılçıplak soyulmak suretiyle Filistin askısına alındık. Vücutlarımıza elektrik verilerek, makatlarımıza cop sokulmak suretiyle tecavüz edildi ve bu esnada çıkan dışkı zorla ağızlarımıza sürüldü/sokuldu. Ailemizdeki kadınlara da böyle yapılacağı tehdidinde bulunuldu. Suçlamaları kabul etmediğim taktirde öldürüleceğim tehdidinde bulunuldu."

Sabri Acı: Muş'un Malazgirt ilçesine bağlı Mollabaki köyünde 18 Mayıs günü "Türkiye'ye yasadışı yollarla giren mültecilere yardım ettiği" iddiasıyla gözaltına alınan Sabri Acı adlı kişi, gözaltında tutulduğu Malazgirt Emniyet Müdürlüğü'nde işkence gördüğünü açıkladı. Malazgirt Cumhuriyet Savcılığı'na, soyadını bilmediği Halit adlı polis hakkında suç duyurusunda bulunan Sabri Acı, gözaltında tutulduğu iki gün boyunca dövüldüğünü, 18 Mayıs gecesi götürüldüğü doktora da yanında polisler olduğu için işkenceyi anlatmadığını bildirdi. Acı, 19 Mayıs günü, "21 Mayıs günü Cumhuriyet Savcılığı'na gelmesi" koşuluyla serbest bırakıldığını kaydetti.

Hakan Şimşek, Deniz Akgül: 13 Haziran günü tutuklulara kart atmak için Galatasaray Postanesi'nde toplanan gruptan gözaltına alınan Hakan Şimşek ve Deniz Akgül adlı kişiler götürüldükleri karakolda dövüldüklerini açıkladılar.

Yasemin Ergin, Seher Durgaç, Bayre Karataş: Diyarbakır'da 16 Haziran günü evlerine düzenlenen baskında gözaltına alınan Yasemin Ergin, Seher Durgaç, Bayre Karataş adlı kadınlar İHD Diyarbakır Şubesi Hukuk Komisyonu üyeleriyle yaptıkları görüşmede, gözaltında "elektrik, saç yolma ve ıslatma" gibi işkencelere maruz kaldıklarını bildirdiler.

Tekin Ülsen: 23 Haziran günü Diyarbakır'da gözaltına alınan Tekin Ülsen adlı kişiden uzun süre haber alınamadı. Bu durum Ülsen'in gözaltında kaybedileceği endişesi doğurdu. Tekin Ülsen'den uzun süre haber alınamaması üzerine yakınları Mazlum-Der'e başvurular. 13 Temmuz günü bir basın toplantısı düzenleyen Mazlumder Genel Başkan Yardımcısı Avukat Şehmus Ülek, "Emniyet Müdürlüğü'nün Tekin Ülsen'in gözaltına alındığını kabul etmediğini" açıkladı. Saniye Altın ise basın toplantısında gelişmeleri şöyle anlattı:

"Kardeşimle birlikte toplam beş kişi 23 Haziran günü sokakta gözaltına alınmış. Bunu gören iki kişi olmasına rağmen polis doğrulamadı. Dilekçelerle başvurduğum, cevap alamadım. Savcılığa verdiğim dilekçenin tarihi 28 Haziran. Gözaltını kabul etmeyen makamların resmi yanıtları avukatlarımda. 9 Temmuz günü evimi ziyaret eden bir kişi, kardeşimle birlikte gözaltına alındığını ve aynı hücrede tutulduğunu söyledi. 10 Temmuz günü de polisler kardeşimin evini basarak karakol kurdu. Önceki gün evime iki polis geldi. 'Gözaltında sahte kimlikli beş kişi var, gelin bu

kişilere bakın aralarında kardeşiniz olup olmadığını teşhis edin' dediler. Emniyet'te bu kişileri gösterdiler. Aralarında kardeşimi tanımakta zorluk çektim. Yara bere yoktu ama kafasında anormal şişlikler vardı. Burundan aşağısını tanıdım. Çok kötüydü ve işkenceden yürüyemez haldeydi. Tepki gösterdim. Bana 'Ne olmuş, bak kaşı gözünü yerinde bir şey yok' yanıtı verdiler. Kardeşimle ancak 3-5 saniye görüşebildim. Suç duyurusunda bulundum."

Mazlumder, Tekin Ülsen'den haber alınamaması nedeniyle, Cumhurbaşkanı, Başbakan, Adalet, İçişleri ve İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı ile TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'na birer mektup gönderdi. Olayın anlatıldığı mektupta şöyle denildi:

"Bütün bunlara rağmen, Tekin Ülsen'in akıbeti konusunda, resmi merciler şu ana kadar herhangi bir açıklama yapma gereği duymamışlardır. Acaba gözaltında kaybedilmeler zincirine bir halka daha mı eklenmek isteniyor? Resmi sessizlik, bu yöndeki endişelerimizi daha da artırmaktadır. Bölgede gözaltılar ve ardından tutuklama kararlarına rağmen cezaevleri yerine aylarca Terörle Mücadele Şubelerinde tutulan insanların sayısının her geçen gün arttığı bir ortamda sözkonusu kaybetme operasyonu, bundan sonraki ihlal stratejisini özetlemektedir. Benzer bir olay, 25 Ocak 2001 tarihinde Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'in başına gelmişti ve bu insanların akıbetleri hâlâ meçhul. Kendi vatandaşının yaşama hakkını güvence altına alamayan devlet olmaz. Bu tür olaylar zaten Türkiye'nin nasıl bir ülke olduğunu açıklıkla ortaya koymaktadır. Aksini iddia edenlere düşense öncelikle bu insanları bulup ortaya çıkarmaları ve sorumlulardan gerekli hesabı sormalardır..."

Metin Candoğan, İsmail Candoğan: Ankara'nın Tuzluca'yır semtinde çıkan bir kavgaya karıştıkları gerekçesiyle 26 Haziran günü gözaltına alınan Metin Candoğan ve İsmail Candoğan adlı kardeşlere gözaltında işkence yaptıkları gerekçesiyle 8 polis hakkında dava açıldı.

Ankara Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, 30 Ağustos Polis Karakolu'nda görevli İlhan Bozkurt, Yılmaz Çetin, Ali Haşim Erkuş, M. Kemal Yıldırım, Musa Aktürk, Nedim Binay, Yusuf Büyükoğlu ve Şerafettin Varol adlı polislerin Metin ve İsmail Candoğan'ı sopa, cop, tekme ve yumrukla dövdükleri bildirildi. İddianamede, polislerin TCY'nin "kötü muamele" suçuna ilişkin 245. maddesi uyarınca cezalandırılması istendi.

Candoğan kardeşlerin avukatı Metin Buğu, olaydan bir gün sonra Adli Tıp Kurumu'na götürülen Candoğan kardeşleri muayene eden Dr. Cumhuriyet Akpınar'ın İsmail Candoğan'a rapor vermediğini, Metin Candoğan'a ise bir günlük rapor verdiğini bildirdi. Buğu, olaydan 6 gün sonra suç duyurusu

üzerine Cumhuriyet Savcılığı tarafından Adli Tıp Kurumu'na götürülen iki kardeşe 15'er günlük rapor verildiğine dikkat çekti. Avukat Metin Buğu, Cumhuriyet Akpınar hakkında suç duyurusunda bulunacaklarını açıkladı.

Dava 13 Kasım günü başladı. Ankara 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, polis memurları İlhan Bozkurt, Ali Haşim Erkuş, M. Kemal Yıldırım, Musa Aktürk, Nedim Binay, Yusuf Büyükoğlu ve Şerafettin Varol'un ifadeleri alındı. Polisler ifadelerinde, olay gecesi karakolda görevli olduklarını ancak işlemler için karakola getirilen Candoğan kardeşlere kötü muamelede bulunmadıklarını savundular. Metin Candoğan ise karakolda 8-10 polis tarafından tekme, tokat ve coplearla dövüldüğünü söyledi. Adli Tıp Kurumu'na götürüldüğünde, yanında polis bulunduğu için ifade vermediğini belirten Candoğan, daha sonra yaptığı başvuruda 15 günlük rapor aldığını kaydetti. Candoğan'ın avukatı Metin Buğu da polislerin karakolda görevli oldukları halde hiçbir şey görmediklerini söylemelerinin garip olduğuna dikkat çekti. Duruşma, İsmail Candoğan ve polis memuru Yılmaz Çetin'in ifadesinin alınması için ertelendi.

19 Aralık günü Ankara 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada ifade veren İsmail Candoğan, Tuzluca'yır'da çıkan bir kavga sırasında, olayla ilgisi olmadığı halde kardeşinin gözaltına alındığını, kendisinin de olay yerine giderek durumu öğrenmeye çalıştığı sırada gözaltına alındığını söyledi. İsmail Candoğan, "Karakolda kardeşimle beraber bizi çembere alıp kıyasıya dövdüler" dedi. Sanık polisler ise suçlamayı reddettiler. Daha sonra söz alan Avukat Metin Buğu, polislerin "işkence" suçundan yargılanması gerektiğini belirterek görevsizlik kararı verilmesini ve davanın ağır ceza mahkemesine gönderilmesini istedi. Bu istemi reddeden mahkeme duruşmayı 27 Aralık gününe erteledi.

27 Aralık günü yapılan duruşmada ise Candoğan kardeşlerin avukatı Metin Buğu, "suçun niteliğinin 'kötü muamele' değil 'işkence' olduğunu belirterek mahkemenin görevsizlik kararı vermesini ve dosyanın ağır ceza mahkemesine gönderilmesini" istedi. Mahkeme, Buğu'nun istemini reddetti. Duruşma, Candoğan kardeşlerin ilk muayenesini yapıp haklarında rapor hazırlayan Dr. Cumhuriyet Akpınar ve Dr. Fuat Karaduman'ın dinlenmesi için 12 Şubat 2002 tarihine ertelendi.

Cumali Uğurlu Bizimer: 11 Temmuz günü Adana'da gözaltına alınan Cumali Uğurlu Bizimer adlı kişinin bacağı kırıldı. Bizimer, Bağlar Polis Karakolu'nda yaşadıklarını şöyle anlattı:

"İşyerim mühürlendiğinden moralim bozdu. Arkadaşlarla fırının önünde içiyorduk. Polisler götürmek isteyince tartışma çıktı. Karakolda suçumu sorunca polislerden biri kafama telsizle vurdu. Ben de üzerine yürüdüm. Bu sırada 5-6 polis tekme yumruk

saldırdı. Biri tabanıyla kasığımın altına vurduğunda, bacağımdan bir ses geldi yere yığıldım.”

Resmi açıklamada ise “Bizimer’in aşırı alkollü olduğu için dinlenme odasına alındığı, burada vücudunun çeşitli yerlerini duvara çarptığı, lavaboya giderken nöbetçi polise saldırdığı, bu sırada kapı eşiğine takılıp düşünce bacağının kırıldığı” iddia edildi.

S. Gül, M. Çelik, R. Kurtuluş, D. Civelek: 12 Temmuz günü İHD’nin miting bildirimlerini dağıtırken Kartal’da gözaltına alınan S. Gül, M. Çelik, R. Kurtuluş ve D. Civelek adlı kişiler, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü’nde dövüldüklerini, su ve tuvalet ihtiyaçlarının karşılanmadığını söylediler.

Nedim Kuleber (33): Temmuz ayı sonlarında İstanbul Ahmet Kutsi Tecer caddesinde gözaltına alınan Nedim Kuleber (33) adlı kişinin, Tozkoparan Karakolu’nda intihara kalkıştığı ancak polisler tarafından kurtarıldığı bildirildi. Edinilen bilgiye göre olay günü saat 21.00 sıralarında sokakta arkadaşlarıyla bira içerken polislerle tartışan Nedim Kuleber, aynı gece saat 01.30 sıralarında evine baskın düzenleyen polisler tarafından gözaltına alındı. Bundan yarım saat kadar sonra da Kuleber’in kardeşi ve ağabeyi Tozkoparan Karakolu’na gitti. Kısa bir süre sonra Kuleber’in “nezarete kendisini gömlekle astığı” gerekçesiyle Bakırköy Devlet Hastanesi’ne kaldırıldığı bildirildi. Kuleber, dört gün boyunca yoğun bakım servisinde gözetim altında tutuldu. Ailesi, Nedim Kuleber’e işkence yapıldığı gerekçesiyle suç duyurusunda bulundu.

Gökhan Keptiği: 20 Temmuz günü İHD İstanbul Şubesi’nde basın toplantısı düzenleyen Gökhan Keptiği adlı kişi, 11 Temmuz günü bir kavgaya nedeniyle üç arkadaşıyla birlikte şikayette bulunmak üzere gittikleri Beyoğlu Ekipler Amirliği’nde işkence gördüklerini açıkladı. Kendisinin 10, arkadaşlarının da 3’er günlük rapor aldıklarını belirten Keptiği, sol kulak zarının yırtıldığını ve vücudunda darp izleri bulunduğunu söyledi.

Ayşegül Sandalcıoğlu, Ş. Kızıl, B. Ocak, Ö. Oral: Genç Ekin Kültür Sanat Merkezi’ne (GESAM) 13 ve 14 Temmuz günleri düzenlenen baskında gözaltına alınanların işkence gördükleri bildirildi. 18 Temmuz günü İHD İstanbul Şubesi’nde basın açıklaması yapan GESAM çalışanları adına konuşan Ayşegül Sandalcıoğlu, Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğü’nde 2 gün gözaltında tutulduklarını söyledi. Gözaltı süresince elleri kelepçelenerek işkenceye maruz kaldıklarını anlatan Sandalcıoğlu, tedavi için götürüldükleri Taksim İlk Yardım Hastanesi’nde doktorların “kelepçelerin çıkarılmasına gerek olmadığını” söylediklerini, kendilerinin de tedaviyi kabul etmediklerini bildirdi. Sandalcıoğlu, Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğü’ndeki polisler hakkında suç duyurusunda bulduklarını bildirdi.

Orhan Özkapan (28): Diyarbakır’ın Bağlar beldesinde 22 Temmuz gecesi gözaltına alınan Orhan Özkapan adlı kişi, polislerin kafasına silah dayadığını, kendisini çamurla dolu bir çukura yuvarladıklarını, kafasına torba geçirilerek götürüldüğü Emniyet Müdürlüğü’nde 8 saat sorgulandığını ve tartaklandığını açıkladı. Özkapan, daha sonra polislerin “Yanlılık oldu, seni birine benzettik. Kusura bakma, hadi evine git” diyerek kendisini bıraktıklarını açıkladı.

A.E. (34): 27 Temmuz günü bir radyonun İstanbul Park Orman’da düzenlediği partiye katılan A.E. adlı kadın “gözaltında kötü muameleye maruz kaldığını” açıkladı. Kendisiyle birlikte 7 kişinin de gözaltına alındığını belirten A.E. yaşadıklarını şöyle anlattı:

“Panik atak olduğum halde kelepçe taktılar. Bir kadın polis, çantayla 3 kez kafama vurdu. Üç kez ‘şanlı narkotik polisi’ diye bağırtdılar. Sadece bende uyuşturucu çıkmadı. İzinli olduğum halde işyerim aranarak, gözaltına alındığım anlatıldı. Yaşadıklarımın ardından İstanbul Devlet Hastanesi’nde depresyon tedavisi gördüm.”

A.E.’nin “haksız gözaltı” nedeniyle İstanbul Valiliği İnsan Hakları İl Kurulu’na yaptığı şikâyet üzerine ifadesi alınan Park Orman güvenlik müdürü İsmail Kapucu, A.E.’nin her hafta sonu eğlenmeye geldiğini, hep olay çıkardığını ve hakarete bulunduğunu öne sürdü. Polisler ise uyuşturucu kullandığından şüphelendikleri A.E.’nin üst aramasını yapmak istediklerinde, kendisini yerlere atıp bağırırmaya başladığını, bunun üzerine onu kelepçelediklerini söylediler. Valilik tarafından hazırlanan raporun ardından polisler hakkında “soruşturma izni verilmemesine” karar verildi. A.E. ise savcılığa yaptığı başvuruyu geri aldı.

A.E.’nin yaşadıklarına ilişkin haberin 11 Aralık günü Milliyet gazetesinde yayınlanması üzerine İstanbul Emniyet Müdürlüğü Narkotik Şube Müdürlüğü 12 Aralık günü, A.E.’nin gözaltına alınması sırasında elleri arkadan kelepçeli olarak çekilen fotoğraflarını basına dağıttı. Narkotik Şube Müdürü Nihat Kubuş da, “Görevli arkadaşlarımız kadının direnmesi ve küfür ederek mukavemette bulunması ile karşılaşmışlardır. 24 saat gözaltında kalmış, ifadesi sonrası cumhuriyet savcılığına bilgi verilerek serbest bırakılmıştır. Bir çocuklu bir anne. Mağdur etmemek için daha önce vermedik. Olay böyle gelişmeseydi, vermeyi düşünmüyorduk” dedi.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü’nden yapılan açıklamada da “Narkotik ekiplerince Şişli ilçesinde faaliyet gösteren bir eğlence mekânında yapılan uygulamada toplam 7 kişi uyuşturucu madde kullanmak ve bulundurmamak suçundan gözaltına alınarak işlem yapılmıştır. Habere söz konusu olan bayan, gözaltı sırasında itiraz etmiş, küfürle sözlerle hakaretlere devam etmiş, sakin olması için uyarılmışsa da bunları dikkate almamış, bunun üzerine zor kullanılarak müdüriyete getirilmiştir.” denildi.

A.E.'nin durumuyla ilgili olarak hukukçular şu açıklamaları yaptılar:

Prof. Dr Ahmet Sözen: Yapılan bireysel özgürlüklere getirilen bir kısıtlamadır. Bir kişinin suçluluğu kanıtlanana kadar yasalar önünde o kişinin, suçsuz sayılması gerekir. Bu olay kişilerin bireysel hakkına yapılan bir ihlal, bir tecavüzdür. Yargı yolunun açılması gerekir. Bu konuda devlete ya da olayda adı geçen polisler hakkında dava açılabilir.

Avukat Turgut Kazan: Polisin böyle hizmet sunmak, servis yapmak gibi görevi olmadığı gibi hakkı da yok. Polis sadece herhangi bir nedenle suç işlediğini sandığı bir insanı gözaltına alıyorsa, sonrasının ne olacağı bilinmeyeceği için o insanın kişilik haklarını koruyacak şekilde davranmalı. Kesinlikle yanlış bir şeydir. Bu kişilik haklarına kesin saldırı yani tecavüz niteliği taşır. Görevi kötüye kullanmak suçundan soruşturma açılmalıdır.

Prof. Dr Bakır Çağlar: Kişi haklarının kesinlikle ihlalidir. Masumiyet karinesi, bir kişinin özel hayatının korunmasında hukuk devleti çerçevesinde temel bir prensiptir. Bir kişi için masumiyet karinesi sürdüğü sürece; suçlandırılmadığı, sanıklandırılmadığı sürece o kişinin bütün haklarının korunması gerekir. Korunmaması hukuk devleti temel prensibinin ihlalidir. Masumiyet karinesinin özel hayatının korunması prensibinin ve topluca hukuk devleti anlayışının ihlali nedeniyle dava açılabilir.

Murat Yavuzel: Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde hastane görevlileri tarafından sopalarla dövülen Murat Yavuzel adlı hastanın altı parmağının kırıldığı, sağ gözünün kör olduğu bildirildi. Temmuz ayı sonlarında yaşanan olay, Yavuzel'in annesi Fadime Yavuzel'in ziyareti sırasında ortaya çıktı. "Banyoda düştü" denilerek hastaneye götürülen Murat Yavuzel'in başına dikiş atıldığı, parmaklarının ise tedavi edilmediği bildirildi. Aynı Hastanede Haziran ayı içinde Nurcan Turhan adlı hastanın dövüldüğü ve sol kolunun kırıldığı belirtildi.

Behçet Çiçek: Bingöl'ün Solhan ilçesinde 2 Ağustos günü aracı polisler tarafından durdurulan Behçet Çiçek adlı kişi işkence gördüğünü açıkladı. Buğlan bulvarında aracının Siyasi Şube'de görevli Başkomiser İsmail Karataş tarafından durdurulduğunu belirten Çiçek yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Polisler önümü kesince araçtan indim. 'Ne oluyor?' diye sorunca, hakaret edip dövmeye başladılar. Bir süre sonra Solhan Karakolu'na götürdüler. Burada ayaklarımı zincirleyip dövmeye başladılar. Ağız ve burnumdan kanlar akıyordu. Oradaki tüm polisler vuruyordu. Akşam saatlerinde evimin yakınlarına bıraktılar."

3 Ağustos günü hastaneden üç günlük rapor alarak Solhan Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunduğunu ifade eden Çiçek, "Savcıya olayı anlattım. Vücudumdaki yara izlerini gösterdim. Beni tekrar hastaneye gönderdiler. Bu kez 5 günlük rapor aldım. Daha sonra üç polisin nezaretinde teşhis için saldırıya uğradığım karakola götürüldüm. Orada, bana saldıran polisleri teşhis ettim. Lavaboda duran kan izlerini gösterdim. Sonradan bana saldıran İsmail Karataş'ın tayininin Karlıova'ya alındığını öğrendim" dedi.

Ç. Pamuk, A. Aslan, V. Özbey, Mizgin Gülsever, M. Ali Tekin, S. Seyitvan, Şergoh Daş: 7 Ağustos günü Diyarbakır'da gözaltına alınan Ç. Pamuk, A. Aslan, V. Özbey, Mizgin Gülsever, M. Ali Tekin, S. Seyitvan ve Şergoh Daş'ı ziyaret eden İHD Diyarbakır Şubesi Hukuk Komisyonu üyeleri, söz konusu kişilerde "halsizlik, bitkinlik, göz altlarında morluklar

gözlediklerini, saç ve giysilerinin dağınık olduğunu, korkulu, kaygılı ve tedirgin bir halde bulduklarını" açıkladılar.

Rasim Aşan (17): Şırnak'ın Beytüşşebap ilçesine bağlı Aşat ve Ortaklı köylerinin boşaltılması, Ulucak, Dağaltı ve Hisarkapı köylerine de gıda ambargosu uygulanmasını araştırmak için bölgeye giden insan hakları heyeti ile birlikte Şırnak'a dönmeye çalışan Rasim Aşan adlı çocuk 8 Ağustos günü Şırnak girişinde gözaltına alındı. Gözaltında cinsel organına ve ayak parmaklarına elektrik verilen, askıya alınan Rasim Aşan'a zorla "askerler aleyhine konuşmam için İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir'den para aldım" yolunda ifade imzalatıldığı bildirildi. 9 Ağustos günü Savcılığa sevk edilen Rasim Aşan, bu ifadesini işkence altında alındığı için reddetti. Rasim Aşan, savcılıkta TCY'nin "güvenlik görevlilerine hakaret" suçuna ilişkin 159. maddesi uyarınca sorgulandı ve daha sonra çıkarıldığı mahkeme tarafından tutuklandı.

Heyette bulunan avukatların, TCY'nin 160. maddesinin "159. madde uyarınca soruşturma açılabilmesi için Adalet Bakanlığı'ndan izin alınması" gerektiği hükmü taşıdığı yolundaki itirazları mahkeme tarafından dikkate alınmadı. Rasim Aşan'ın işkence altında verdiği ifadesi üzerine Osman Baydemir'in de savcılıkta ifadesi alındı. "Suça azmettirme" iddiasıyla savcılığa çağrılan Osman Baydemir, daha sonra serbest bırakıldı.

Mehmet Ali Gülün, Kudret Gülün: 12 Ağustos günü İstanbul'da gözaltına alınan HADEP Bağcılar İlçe Örgütü yöneticisi Mehmet Ali Gülün ve kızkardeşi Kudret Gülün'ün işkence gördüğü açıklandı. Gülün kardeşler, 18 Ağustos günü İHD İstanbul Şubesi'nde düzenledikleri basın toplantısında yaşadıklarını anlattılar. Açıklamada, 12 Ağustos günü gözaltına alınan Kudret Gülün'ün İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube Müdürlüğü'nde dövüldüğü, cinsel tacize maruz kaldığı ve tecavüzle tehdit edildiği bildirildi. Kızkardeşinin durumunu öğrenmek için Bağcılar Karakolu'na giden Mehmet Ali Gülün, evlerinde arama yapmak isteyen polislere arama iznini sorduğunda kendisine "burada herşey bizim, savcı da

devlet de" yanıtının verildiğini söyledi. Mehmet Ali Gülün, daha sonra kızkardeşini getiren polislerin evlerinde arama yaptığını ve kendisine "evin aranmadığına" ilişkin bir tutanağı zorla imzalatırdıklarını ve ardından gözaltına alındığını bildirdi. Mehmet Ali Gülün İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde dövüldüğünü bildirdi. Gülün kardeşler daha sonra savcılık tarafından serbest bırakıldı.

Yaşar Atalan, Adil Atay: 13 Ağustos günü Diyarbakır'da bir eve yapılan baskında gözaltına alınan Yaşar Atalan ve Adil Atay adlı kişilerin Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube Müdürlüğü'nde işkence gördükleri bildirildi. Gözaltında tutuldukları ilk dört gün boyunca kimseyle görüştürülmeyen Yaşar Atalan ve Adil Atay, beşinci gün kendilerini ziyaret eden İHD avukatlarına, işkence gördüklerini anlattılar. Adil Atay'ın gözlerinin bağlanması, elektrik, basınçlı su sıkma ve testislerinin sıkılması gibi işkencelere maruz kaldığı, bu nedenle kalbinden rahatsızlandığı, görüşme esnasında ayakta durmakta zorlandığı, saçlarının ıslak ve üzerindeki tişörtün parçalanmış olduğu ve okuma yazma bilmemesine karşın kendisine zorla üç ayrı belge imzalatıldığı; Yaşar Atalan'ın da benzer şekilde işkenceye maruz kaldığı belirtildi. Atalan'ın yakınlarının 19 Ağustos günü Emniyet Müdürlüğü'ne çağrıldığı ve oğullarının itirafçı olması için kendilerine baskı yapıldığı da kaydedildi.

Emine Özbek, Remziye Özbek, 12 tutuklu yakını: 20 Ağustos günü açlık grevini sürdürdükleri ÖDP Diyarbakır İl Örgütü binasından gözaltına alınan Emine Özbek, Remziye Özbek ve 12 tutuklu yakını, gözaltında hakaret ve tacize maruz kaldıklarını, saçlarından sürüklendiklerini açıkladılar.

İsmail Bahar (57): 22 Ağustos günü Aydın'ın Kuşadası ilçesinde gözaltına alınan İsmail Bahar adlı kişi polisler tarafından dövüldüğünü açıkladı. İsmail Bahar yaşadıklarını şöyle anlattı: "Balıkçılar kahvesinde oturup maç izledim ve alkol aldım. Daha sonra ikinci maç izlemek için buradan ayrılarak Belediye Meclisi üyesi Ümit Özenmiş'e ait kafeye gittim. Alkollü olduğum için beni almadılar. Küçük bir tartışma yaşadık. Polis çağırdılar; 3 polis gelip beni aldı, Emniyet Müdürlüğü'ne götürdü. İçeri girer girmez bana vurmaya başladılar. Asker kökenli olduğumu, beni dövmeye hakları bulunmadığını, suçum varsa yasalara göre cezalandırılmam gerektiğini söyledim. Bunun üzerine sinirlenen polisler beni polis otosuna götürdü. Asayiş şubeye götürdüklerini sandım, ancak Kirazlı köyü yoluna sapıldığında nereye götürdüklerini sordum. Aracı kullanan polis, küfür ederek 'Senin kafana bir kurşun sıkmaya götürüyoruz' dedi. Şehirden yaklaşık 4-5 kilometre uzaklaştıktan sonra ıssız bir yerde durduk. Beni araçtan indirip dövdüler ve yol kenarındaki derenin içine attılar. Çalılarla kaplı dere içinden çıkamadım. Sabahın ilk ışıklarına kadar burada kaldım." Bahar'ın dövülmesi olayı ile ilgili

olarak, Kuşadası Kaymakamı'nın soruşturma açtığı öğrenildi.

Fuat Nalkıran (14): İşadamı Üzeyir Garih'in, 25 Ağustos günü İstanbul Eyüp Mezarlığı'nda öldürülmesinden sonra "zanlı" olarak gözaltına alınan Fuat Nalkıran adlı çocuk, gözaltında "suçu kabul etmesi için" işkence gördüğünü açıkladı. Polis ve basın tarafından "katil" ilan edilen Fuat Nalkıran, gözaltında polislerin tişörtünü ve pantolonunu çıkarttığını belirterek şunları söyledi: "Beni klimalı, buz gibi bir yere götürdüler. Orası soğuktu. Yarım saat bekletiler. Hayalarımı sıktılar. 'Bu işi sen yaptın, doğruyu söyle, kafanı kopartırız' dediler. Onlara 'Valla ben yapmadım' dedim."

Fuat Nalkıran, 26 Ağustos günü savcılığa çıkartıldıktan sonra yeniden gözaltına alındığını ve Emniyet Müdürlüğü'nde üç çocukla yüzleştirildiğini ifade etti. Babası Hasan Nalkıran da, çocuğunun "cinayet zanlısı" olarak basında teşhir edilmesi üzerine işten çıkarıldığını bildirdi.

İstanbul Barosu Çocuk Hakları Komisyonu'ndan Avukat Seda Akço yaptığı açıklamada, gözaltına alınan çocuğun, hukuk dışı uygulamalara maruz kaldığını bildirdi. Fuat Nalkıran'ın, Çocuk Mahkemesi Savcısı tarafından gizlilik ilkesine uyularak sorgulanmadığını söyleyen Akço, "Bir çocuğu gözaltına alıyor, suçlu olup olmadığını bilmeden zanlı ilan edip ailesini, arkadaşlarını teşhir ediyorsunuz, daha sonra yaşayacaklarını düşünmüyorsunuz. Polisin gözaltında tutma biçimi, yeri, süresi hukuka aykırı. Yakalamada, gizlilik ihlal edildi. Çocuğun yeniden yakalanması da hukuka aykırı. Yeni bir delil elde edilmediği takdirde çocuklar tekrar gözaltına alınamaz. Olayda 'bayağılaşmış hukuk ihlali' var." dedi.

Fuat Nalkıran ve ailesi, İçişleri Bakanlığı ile sekiz gazete hakkında tazminat davası açtı. Davada, İçişleri Bakanlığı'ndan 55, Star, Hürriyet, Sabah, Zaman, Türkiye, Posta, Akşam ve Güneş gazetelerinden de toplam 280 milyar lira maddi ve manevi tazminat istendi.

Pınar Konuşkan: İşadamı Üzeyir Garih'in 25 Ağustos günü öldürülmesinden sonra, olay yerinde "katille birlikte olduğu" iddiasıyla gözaltına alınan Pınar Konuşkan, gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. Radikal gazetesine yaşadıklarını anlatan Pınar Konuşkan, gözaltında dövüldüğü için "olay sırasında katil zanlısı Yener Yermmez'in yanında olduğu yönünde" ifade verdiğini söyledi. Konuşkan yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Polis bana vurdu, tehdit etti. Bana, 'Bizim söylediklerimizi anlatmazsan buradan çıkamazsın' diyorlardı. Korkudan benim adıma yazdıkları ifadeyi imzaladım. Emniyet'teki günlerim çok kötü geçti. Gözaltındayken ilk gün bana sadece bir tek poğaça verildi. Yiyecek istediğimde yanıma gelen asık suratlı

bir amca, 'Su yok, yemek yok' diyordu. Yermez yakalandıktan sonra Emniyet'te benimle yüzleştirdiler. İkimiz de birbirimizi tanımadığımızı söyledik. Ama benim konuşmama fırsat vermediler, hemen uzaklaştırdılar. Başka bir odaya götürdüler. Burada polisler, 'cinayet sırasında Yermez'in yanında olduğumu' savcıya söylemezsem beni tekrar gözaltına almakla tehdit ettiler. Korkuyordum ve tekrar gözaltına alınmamak, bir an önce kurtulmak için savcı ağabeye de aynı şeyleri söyledim."

Bu arada İstanbul Barosu CMUK servisi avukatlarından Hüseyin Sümer, olay nedeniyle gözaltına alınanlardan E.N. (17) adlı genç kızın altı günlük gözaltı süresinin son gününde kendilerine başvurduğunu belirtti. İstanbul Emniyet Müdürlüğü hakkında suç duyurusunda bulunabileceklerini söyleyen Avukat Hüseyin Sümer, "Reşit olmayan birinin altı gün boyunca avukatı olmadan poliste sorgulanması yasalara aykırıdır. İlk gün CMUK'a haber vermeleri gerekirdi. Usul yerini bulsun diye son gün haber vermişler" dedi. İstanbul Barosu CMUK servisi sorumlusu Metin İriz de, gözaltında tutulan diğer kadınlar için kendilerine başvuruda bulunulmadığını belirterek "Gözaltına alınan kişilere haklarının hatırlatılması gerekiyor. Gözaltına alınan kişinin avukat tutacak olanağı yoksa polisin barodan avukat sağlaması gerekiyor. Ayrıca 18 yaşından küçüklerin polis tarafından sorgulanmadan doğrudan savcılığa çıkarılması gerekir." dedi.

Ali İbiş: 6 Eylül günü Çankaya (Ankara) Belediyesi önünde basın açıklaması yapmak isteyen Ali İbiş adlı seyyar satıcı, zabıta tarafından dövüldü. Gazetecilerin ısrarları üzerine zabıta, Ali İbiş'in basın açıklaması yapmasına izin verdiler. Ali İbiş, zabıta'nın mallarını zorla alıp kendilerini dövdüklerini söyledi. Ali İbiş ve kardeşi Ayhan İbiş, daha sonra belediyeye gelen polisler tarafından gözaltına alındı.

Sabri Topçu, Tuncay Sağıroğlu, Rıza Ballı, Hüseyin Diri, Özcan Balkın, Aydın Çelebi, Cem Taylan Günel: 7 Eylül günü gözaltına alınan Türkiye Motorlu Taşıt İşçileri Sendikası (TÜMTİS) Genel Başkanı Sabri Topçu, Perpa (İstanbul) Temsilcisi Tuncay Sağıroğlu, İstanbul Şube Disiplin Kurulu üyesi Rıza Ballı ile sendika üyeleri Hüseyin Diri, Özcan Balkın, Aydın Çelebi ve Cem Taylan Günel'in gözaltında işkence gördükleri bildirildi. Elleri arkadan kelepçelenen ve gözleri bağlanan sendikacıların gözaltında elektrik verme, dayak, hakaret gibi işkencelere maruz kaldıkları bildirildi. İşkence sonucu Rıza Ballı'nın dudağının patladığı öğrenildi. 13 Eylül günü İstanbul DGM Savcılığı'na sevk edilen sendikacılar, DGM Savcılığı'nın görevsizlik kararı vermesi üzerine Şişli Cumhuriyet Savcılığı'na gönderildi. Burada ifadeleri alınan sendikacılar tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Sendikacıların, "Aktif Dağıtım şirketinde sendikacının aldığı grev kararına uymayan Hamit Çakıcı

adlı kişiyi kaçırdıkları ve dövdükleri" iddiasıyla gözaltına alındığı öğrenildi.

Sabri Topçu, 20 Eylül günü düzenlediği basın toplantısında, gözaltında yaşadıklarını anlattı. Gözaltında kaldığı sürenin 48 saatlik bölümünde çıplak soyulduğunu ve işkence görenlerin çıplaklığının dinletildiğini bildiren Topçu, "Psikolojik baskı gördüm. Gözlerim bağlandı ve o şekilde sorgulandım. 6 gün boyunca sorgulandım." dedi.

Abdulbasit Taş, Şirin Taş, Kasım Sever, Mehdi Yıldırım, Atila Aslan, Özgür Yılmaz, Behçet Yılmaz, Salih Özen, Sırrı Taşkın, Aslan Bulak, Çetin Kaya, Behçet Özen, Mehmet Özçelik, Ersin Çiçek, Maşallah Bingöl: Muş'un Varto ilçesinde 13 Eylül günü başlayan operasyonlarda aralarında HADEP Varto İlçe Başkanı Behçet Özen ve İlçe Yönetim Kurulu üyesi Mehmet Özçelik'in de bulunduğu çok sayıda kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanların Muş Emniyet Müdürlüğü'nde işkence gördükleri bildirildi.

Bu kişilerin işkence gördüğü haberi üzerine Uluslararası Af Örgütü acil eylem çağırısı yaptı. Aralarında İHD üyelerinin de bulunduğu 20'den fazla HADEP yönetici ve üyesinin gözaltına alındığı belirtilen çağırıda "Gözaltına alınanlar, Muş Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde kimseyle görüşülmeden tutuluyorlar. Gözaltındakilerin işkence gördüklerine inanılmaktadır. Kendilerinin neyle suçlandıkları ise henüz bilinmemektedir" denildi.

Acil eylem çağırısında, Şirin Taş'ın 15 Eylül günü gözleri bağlı olarak evine getirildiği, evde yapılan arama sırasında Şirin Taş, annesi, eşi ve kız kardeşinin dövüldüğü ifade edildi.

Doğan Ögüt: 24 Eylül günü İstanbul Avcılar'da gözaltına alınan Doğan Ögüt adlı genç, polisler tarafından dövüldüğünü bildirdi. Doğan Ögüt yaşadıklarını şöyle anlattı: "İşten çıktıktan sonra Parseller semtinde oturan bir arkadaşımı ziyaret etmek için dolmuş durağında beklerken bir polis aracı önümde durdu. Polisler, 'neden orada durduğumu' sordular. Ben açıklarken zorla minibüse bindirdiler. Minibüste cüzdanımı alıp karıştırmaya başladılar. Cüzdanımda EMEP üye kimliğimi görünce vurmaya başladılar. Beni dövmeye başladıklarında ameliyat olduğumu söyledim. Bunun üzerine ameliyat olduğum ayağıma vurmaya başladılar. Polislere ısrarla 'özürlü olduğumu, 4 defa ameliyat olduğumu' söyledim. Ben polislere özürlü olduğumu söyleyince, sivil giyimli bir polis 'ben de kafadan özürlüyüm, seni arabadan atabilirim' dedi. Küfür edip sürekli dövüyorlardı. Minibüsü kullanan polis, diğerlerini yönlendiriyordu. Beni döven polislerden birinin alkol aldığı yanımda oturduğu için anlaşılıyordu. Beni dövdükten sonra Avcılar Ambarlı'ya getirip yol kenarına attılar."

Öğüt'ün avukatı Arzu Kaya, Avcılar Emniyet Müdürlüğü'nde görevli polisler hakkında suç duyurusunda bulduklarını bildirdi.

Sadrettin Dinçer: MHP Trabzon Milletvekili Orhan Bıçakçıoğlu, İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen'in yanıtlanması istemiyle verdiği soru önergesinde, Bayındırlık ve İskan eski Bakanı Koray Aydın'ın danışmanı Sadrettin Dinçer'e Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde işkence yapıldığını ileri sürdü. Bıçakçıoğlu soru önergesinde "Geçtiğimiz hafta Emniyet yetkililerince 'Vurgun Operasyonu' çerçevesinde gözaltına alınan Dinçer'e burada domuzbağı işkencesi yapılmış. Bir polis memuru da kafasına oturarak, Koray Aydın aleyhine bilgi vermesini istemiş. Çırlıçiplak soymuşlar. Bu anlattıklarım Dinçer'in bana kendi ifadesi. Adli Tıp'da da işkenceyi tespit ettirdik." dedi.

Selma Kılıç: Selma Kılıç adlı kadın Eylül ayı ortalarında Batman'daki evine düzenlenen baskında polisler tarafından dövülerek gözaltına alındı. Selma Kılıç'ın siyasi nedenlerle evden ayrıldığı öğrenilen eşi Cemşit Kılıç'ın nerede olduğunu soran polislere "bilmiyorum" yanıtını verdiği ve bunun ardından arama izni sorduğu için dövüldüğü öğrenildi.

Necmi Kadioğlu, Mustafa Albayrak, Tufan Mengi, Harun Karaca: İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ndeki yolsuzluk iddiaları nedeniyle sürdürülen "Temiz Şehir operasyonu" çerçevesinde, 12 Eylül gecesi Albayrak Holding'in sahipleri Nuri Albayrak Kazım Albayrak ve Muzaffer Albayrak'ın evlerine baskın düzenlendi. Polislerin baskınlarda "evlerde bulunanlara kötü davrandığı" ileri sürüldü. Baskınlarda, Nuri Albayrak'ın eşi Havva Albayrak, oğulları Faruk Albayrak (5), Muhammet Albayrak (11), Muzaffer Albayrak'ın eşi Ayşe Albayrak, kızı Meryem Albayrak (6) gözaltına alındı.

Polisler, çocukların gözaltına alındığını bir süre kabul etmedi ve bu kişilerin kaçırıldığını ileri sürdü.

Daha sonra gözaltına alınan İstanbul Büyükşehir Belediyesi İştirakler eski Daire Başkanı Necmi Kadioğlu, Yeni Şafak gazetesinin sahibi Albayrak Holding'in yöneticisi Mustafa Albayrak, Harun Karaca ve Tufan Mengi'nin gözaltında işkence gördükleri bildirildi.

Operasyonda gözaltına alınan 13 kişi, 14 Eylül günü Haseki Hastanesi'nde sağlık kontrolünden geçirildi. Kontrolde, Mustafa Albayrak, Harun Karaca, Necmi Kadioğlu ve Tufan Mengi hakkında "cinsel organlarına elektrik verildiği ve dövüldükleri yolunda" rapor verildi. Raporda, "Kadioğlu'nun bacak damarlarında tıkanıklık görüldüğü" belirtildi. Tufan Mengi'ye verilen raporda ise "cinsel organında travmatik izler, sağ bacakta ödem ve ekimoz" görüldüğü anlatıldı. Albayrak'a verilen raporda da "darp izi" görüldüğü bildirildi.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü Organize Suçlar Şube Müdürlüğü ise "raporun doğru olmadığı" gerekçesiyle Albayrak ve Mengi'yi sırasıyla İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesi, SSK Okmeydanı Hastanesi, Şişli Etfal Hastanesi ve Fatih Cumhuriyet Başsavcılığı Adli Tabipliği'ne dört kez daha sağlık muayenesine götürdü. Buralardan Mustafa Albayrak ve Tufan Mengi'ye sağlam raporu verildi. İstanbul Emniyet Müdürlüğü, bu raporlara dayanarak Haseki Hastanesi'nde görevli Ayhan Sandal ve Orhan Gümrükçü adlı hekimler hakkında, "sahte rapor düzenledikleri" iddiasıyla Fatih Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Tufan Mengi 17 Eylül günü düzenlediği basın toplantısında, Kaçakçılık ve Organize Suçlar Şube Müdürü Adil Serdar Saçan'ın¹³ kendisini "AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan aleyhine ifade vermesi için tehdit ettiğini" söyledi. Mengi, "Beni gözaltına alan Saçan, 'Tayyip'in paralarının kimde olduğunu söylersen seni bırakırım. Yoksa elimden kurtulamazsın' diye tehdit etti. Yarım saat aralıklarla elektriğe verdiler. Husyelerimi bayılıncaya kadar sıktılar. Dört gün boyunca çarpmıha gerdiler. Ayak parmaklarımın ucundan elektrik verdiler." dedi.

Necmi Kadioğlu ve Harun Karaca da, 18 Eylül günü Mazlumder İstanbul Şubesi'nde düzenledikleri basın toplantısında, gözaltında gördükleri işkenceyi anlattılar. Yürümekte zorluk çektiği görülen Necmi Kadioğlu ve Harun Karaca, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Organize Suçlar Şubesi'nde hayalarının sıkıldığını, parmak uçlarından elektrik verildiğini, karanlık bir odada saatlerce sorgulandıklarını anlattılar. Avukat Faik Işık ise mağdurlara işkence yapıldığı yolunda rapor veren doktorun polisler tarafından arandığını ileri sürdü. Aynı soruşturma çerçevesinde gözaltına alınan Tufan Mengi de 17 Eylül günü düzenlediği basın toplantısında yaşadıklarını anlatmıştı. Bu arada İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nden yapılan açıklamada, işkence iddiaları yalanlandı.

Gözaltına alınanların açıklamaları üzerine soruşturma açan Fatih Cumhuriyet Savcılığı, 20 Eylül günü işkence yaptıkları ileri sürülen beş polisin ifadesini aldı. Başbakanlık da İçişleri Bakanlığı'ndan işkence ve kötü muamele haberlerinin araştırılmasını istedi. Bakanlıktan İstanbul Valiliği'ne gönderilen talimat üzerine üç polis müfettişi görevlendirildi. Müfettişler 27 Eylül günü işkence mağdurlarının ifadesini aldı.

¹³ AKP Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu, işkence iddialarını Başbakan Bülent Ecevit'e yönelttiği bir soru önergesi ile Meclis gündemine getirdi. Başbakan adına Göksu'ya yanıt veren İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen, gözaltına alınan sanıklara işkence yapıldığı yönünde çıkan haberlerin doğru olmadığını savundu. Saçan da, bu soru önergesi üzerine Göksu hakkında, İstanbul Fatih Asliye Hukuk Mahkemesi'nde dava açtı. Saçan, "kişilik haklarına hakaret" edildiği gerekçesiyle 5 milyar liralık tazminat davası açtı. Saçan dava dilekçesinde, "Davalının, gazetelerde ve televizyonlarda benimle ilgili tamamen hayal mahsulü beyan ve isnatlara devam etmesi sebebiyle hakkımda yayın yapmaması, karalama ve saldırılarda bulunmaması hususunda ihtiyati tedbir kararı verilmelidir" dedi.

Leyla Bozacı: Leyla Bozacı adlı kadın İstanbul Şile’de 30 Ağustos gecesi polis memurları Kerem Döndü ve Benal Demir’in tecavüzüne maruz kaldı. Edinilen bilgiye göre olay şöyle gelişti:

“Leyla Bozacı, 30 Ağustos günü, Ebru, Elif ve Elhan adlı çocuklarını da alarak tatil için aile dostları Hülya Yiğit’in Şile’deki yazlığına gitti. Çocukları uyuttuktan sonra, saat 23.30 sıralarında Şile limanına gezintiye çıkan Leyla Bozacı ve Hülya Yiğit’in arabası arıza yaptı. Bu sırada, Şile Emniyet Müdürü Yakup Acar’ın makam aracıyla gelen üç kişi, Leyla Bozacı ve Hülya Yiğit’in içinde bulunduğu arabanın önünü kesti. Emniyet Müdürü Acar’ın koruması Kerem Döndü, üzerinden kimlik çıkmayan Leyla Bozacı’yı makam otomobiline bindirip götürdü. Buna tepki gösteren Hülya Yiğit’i ise Şile’de bir barın sahibi olduğu öğrenilen Mehmet Pot engelledi. Leyla Bozacı önce ormanlık bir alana daha sonra da bir otele götürüldü.”

Leyla Bozacı, götürüldüğü otelde Kerem Döndü’nün başına silah dayayarak kendisini bir odaya götürüp tecavüz ettiğini, idrarını içirmeye çalıştığını söyledi. Bozacı, otel görevlilerinin de durumu gördükleri halde hiç bir şey yapmadıklarını belirtti.

Mehmet Pot tarafından Şile limanında zorla tutulan Hülya Yiğit de olayın gelişimini şöyle anlattı:

“Limanda zorla tutulurken, arkadaşlarımı gördüm ve yardım istedim. Bunu gören Mehmet Pot kaçtı. Sonra da arkadaşlarımla birlikte, Leyla’nın tutulduğunu öğrendiğimiz otele gittik. Otel görevlileri, bizi içeri sokmadı. Karakola gittik, kimse ilgilenmedi. Yaşlı bir polis geldi ve ‘Gayrettepe’deki Haber Merkezi’ni arayın, oradan talimat gelirse, mutlaka bakarlarsın’ diye yol gösterdi. Biz de öyle yaptık. Telsiz emri gelince, karakol otele ekip göndermek zorunda kaldı. Resmi süreç başladı ancak iş iştenden geçmişti.”

Olay sırasında alkollü olduğu öğrenilen polis memurları Kerem Döndü ve Benal Demir 17 Eylül günü tutuklandı. Mehmet Pot ise tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Leyla Bozacı daha sonra yaptığı açıklamada, şikayetinden vazgeçmesi için tehdit edildiği ve para önerildiğini bildirdi.

Bu arada olayın basına yansımaları üzerine gazetecilere konuşan Şileliler, Kerem Döndü’nün, ilçede birçok kavga, gasp, tehdit suçu işlediği, fakat Emniyet Müdürü Yakup Acar tarafından korunduğunu bildirdiler. Benal Demir’in ise bir gasp olayı nedeniyle daha önce açığa alındığı öğrenildi. Şile Emniyet Müdürü Yakup Acar da 22 Eylül günü İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından merkeze alındı.

Kerem Döndü ve Benal Demir hakkında Kasım ayında dava açıldı. Üsküdar Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, polislerin TCY’nin “tecavüz”, “darp” ve “zorla alıkoyma” suçlarına ilişkin maddeleri uyarınca cezalandırılması istendi. Dava, 7 Ocak 2002 tarihinde Üsküdar Ağır Ceza Mahkemesi’nde başlayacak.

Savaş karşıtı Platform-47 kişi: “Savaşa Karşı Platform” tarafından 29 Eylül günü İstanbul Bakırköy Özgürlük Meydanı’nda düzenlenen basın açıklamasında gözaltına alınan 47 kişinin polisler tarafından ağır bir biçimde dövüldüğü bildirildi.

“Savaşa Karşı Platform” tarafından 29 Eylül günü İstanbul Bakırköy Özgürlük Meydanı’nda düzenlenen basın açıklamasında gözaltına alınanların, polisler tarafından ağır bir biçimde dövüldüğü bildirildi. Platform tarafından İHD İstanbul Şubesi’nde 1 Ekim günü yapılan basın toplantısında, olaylar hakkında bilgi verildi. Platform adına açıklamayı okuyan İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin, “Gözaltına alınanlara Bakırköy Merkez Karakolu’nda şiddet uygulandı. Herkes işkence ve kötü muameleye maruz kaldı. İnsanlar saçlarından sürüklendi, yerlere ve duvarlara çarpıldı.” dedi. Toplantıya katılan Özgür Ersoy da, karakoldan hastaneye götürüldüğü sırada polisler tarafından dövüldüğünü ve burnunun kırıldığını söyledi.

Ergün Koç: HADEP üyesi Ergün Koç, 9 Ekim günü sivil polislerin kendisini kaçırmaya kalkıştığını ve dövüldüğünü açıkladı. Koç, HADEP Adana İl Örgütü’nde yaptığı açıklamada, Kocavezir Esnaf Sarayı yakınlarında kendilerini polis olarak tanıtan kişiler tarafından yolunun kesildiğini ve zorla bir arabaya bindirilmeye çalışıldığını söyledi. Bu kişilere kimlik sorması ve direnmesi üzerine ağır bir biçimde dövüldüğünü belirten Koç, kaçarak kurtulduğunu söyledi.

Veysel Yirmibeş, Suat Dikeç: İstanbul Büyükşehir Belediyesi’ne ait Darülaceze tesislerindeki kaynaktan su almak isteyen bir komiserin, kendisine engel olan belediye görevlilerini dövdüğü ve gözaltına aldığı bildirildi. Büyükşehir Belediyesi Sağlık İşleri Müdürlüğü tarafından Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığı’na yapılan suç duyurusunda, adının “Mesut” olduğu öğrenilen komiserin, tesislere resmi araçla girmesine izin vermeyen Veysel Yirmibeş ve Suat Dikeç adlı görevlileri dövdüğü, bu kişilerle birlikte Hamza Yaşaroğlu adlı görevliyi de gözaltına aldığı bildirildi. Suç duyurusunda üç belediye görevlisinin yedi saat gözaltında tutulduğu kaydedildi.

Orhan Yalçınoğlu, Orhan Toprak, Mehmet Güzel: Diyarbakır’da düzenlenen 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamaları sırasında gözaltına alınan Orhan Yalçınoğlu, Orhan Toprak ve Mehmet Güzel gözaltında tutuldukları Çarşı Polis Karakolu’nda işkence gördüklerini bildirdiler. Yalçınoğlu, İHD Diyarbakır Şubesi’ne yaptığı başvuruda, sivil polisler tarafından yüz üstü yere yatırıldıklarını ve dövüldüklerini söyledi.

Döndü Erdoğan: İstanbul Yenibosna’da 29 Nisan günü “üzerinde kimlik olmadığı” gerekçesiyle gözaltına alınan Döndü Erdoğan (14) adlı çocuk,

kelepçe takılarak 11 saat gözaltında tutulduğu için intihara kalkıştı. Ablasının evine gitmek için saat 14.00 sıralarında evden çıkan Döndü Erdoğan'dan haber alınamaması üzerine aramaya başlayan yakınları, Döndü Erdoğan'ı saat 23.00 sıralarında 75. Yıl Polis Karakolu'nda buldular. Karakolda buldukları kardeşinin bileklerini kelepçeye sürterek kestiğini, sürekli bağırdığını ve ağladığını anlatan ablası Gülsüm Erdoğan, ısrarları üzerine kelepçenin çıkarıldığını ancak evden kimliği getirilinceye kadar kardeşinin serbest bırakılmadığını söyledi. Karakolda pencereden atlamaya ve su bardağını kırarak bileğini kesmeye çalışan Döndü Erdoğan, hastaneye kaldırıldıktan sonra saat 01.00 sıralarında serbest bırakıldı. Gülsüm Erdoğan, kardeşini eve getirdikten sonra, intihar edeceği korkusuyla yatak odasının kapısından ayrılmadığını ancak yine de kardeşinin kendisini camdan attığını bildirdi. Döndü Erdoğan halen Çapa Tıp Fakültesi Yoğun Bakım Servisi'nde tedavi görüyor.

Döndü Erdoğan'ın annesi Yıldız Erdoğan da şunları söyledi:

"Kelepçeli elleri kanamış, saç başı darmadağın. Başında kızarıklık vardı. Sanırım ona elektrik vermişler. 'Kızım sana ne yaptılar?' diye sorduğumda yüzüme bakmaya çekindi. Polislerden kelepçelerini açmalarını onu serbest bırakmasını istedik. Ancak kimliği olmadığı için bunu yapmadılar. Evden kimliği getirildi, bu sefer de 'Genel Bilgi Taraması' yapacaklarını söylediler. Sonunda kelepçelerini açtırdık. Bir bardak su istedi. İçmeden bardağı kırıp bileklerini kesti. Hastaneye götürdük, pansumandan sonra tekrar karakola aldılar. Polis eşliğinde eve geldiğimizde saat gece 01.00 olmuştu. Çocuk yüzümüze bakamıyordu, ona dokunmaya çalışınca geri çekiliyordu. Kolunu tuttuğumda acı içinde bağırdı, her tarafının sızladığını söyledi. Vücudunda morarmalar başlamıştı. Ablası Gülsüm'ün evine yolladık açılır diye. Odada yalnız kalınca kendini dördüncü kattan atmış."¹⁴

Cem Hire: İstanbul'daki evine 17 Mayıs günü saat 02.00 sıralarında polisler tarafından düzenlenen baskında gözaltına alınan Cem Hire adlı kişinin dövüldüğü bildirildi. Sosyalist İşçi gazetesinden yapılan açıklamada, Eğitim Sen üyesi Cem Hire'nin hastanede tedavi altına alındığı belirtildi.

Ahmet Pembegüllü ve 60 kişi: Bir yolsuzluk soruşturması nedeniyle Gebze'de 1 Mayıs günü başlayan operasyonda gözaltına alınan Gebze Belediye Başkanı Ahmet Pembegüllü ve 60 kişinin İstanbul Emniyet Müdürlüğü Organize Suçlar Şubesi'nde işkence gördüğü bildirildi. İşkence haberleri üzerine FP Grup Başkanvekili Avni Doğan ve Kocaeli Milletvekili Osman Pepe, 30 Nisan Mayıs günü İçişleri Bakanı Saadetin Tantan'la görüştü. Görüşmede Tantan'ın, işkenceyi kabul ederek "Bu bir eğitim sorunu, bunun sona ermesi için 10-15 sene

zamana ihtiyacımız var." dediği bildirildi. 1 Mayıs günü yapılan FP grup toplantısında söz alan Pepe, Pembegüllü ve 60 kadar kişinin, çıplak soyulduğunu ve elektrik verildiğini belirtti. Pepe, işkence iddialarıyla ilgili olarak, şunları söyledi:

"Erkekleri anadan üryan soyuyorlar. Kadınlara bekaret testi yapıyorlarsa erkeklere de 'ib..... varsa onları keseceğiz' diyorlar. Elektrik vermek için soydukları insanların kollarına karton bağlayıp, üzerine plastik, sonra da zincir bağlıyorlar. Ellerinden ve ayaklarından asılıyorlar. Sağ taraflarından yukarı seyreltilmiş asit döküyorlar. Cinsel organlarına elektrik veriyorlar. Özel plastikle kapladıktan sonra jop kullanıyorlar." dedi.

Emin Dayan: İHD Siirt Şube Sekreteri Vetha Aydın 8 Mayıs, şube üyeleri Emin Dayan, Muhyettin Timurlenk, Beşiri Küneş, Mehmet Emin Küneş ve Yusuf Adıgüzel de 9 Mayıs günü gerekçe gösterilmeden gözaltına alındı. Mehmet Emin Küneş, gözaltında polisler tarafından dövüldü. Gözaltına alınanlar 10 Mayıs günü serbest bırakıldı. Emin Dayan, Muhyettin Timurlenk, Beşiri Küneş, Mehmet Emin Küneş ve Yusuf Adıgüzel'in aynı zamanda HADEP İl Örgütü'nde görevli oldukları bildirildi.

Ö.Ç. (16), F.T. (15): İzmir'in Çiğli ilçesinde 10 Ekim günü "hırsızlık yaptıkları" iddiasıyla gözaltına alınan Ö.Ç. ve F.T. adlı çocuklara işkence yapıldığı bildirildi. Çocuklar hakkında Karşıyaka 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan davada söz alan Avukat Nurhan Doğan, "Çocuklar kulaklarından kan gelene kadar kaba dayağa maruz kalmışlar ve parmak izleri uymamasına karşın suçu işlediklerini kabul etmişler" dedi. Çocukların yanında avukat olmadan ifadelerinin alındığını ve olay yeri tespiti yapıldığını ifade eden Doğan, CMUK'un ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ihlal edildiğini belirtti.

¹⁴ Döndü Erdoğan'ın gözaltına alınmasından sonra çocukların çeşitli gerekçelerle gözaltına alınmasına ilişkin haberler, çocukların işkence görüp görmediğinin belirlenememesine karşın gazetelerde daha sık yer almaya başladı. Manisa'nın Saruhanlı ilçesinde okul duvarına "siyasi içerikli yazı yazdığı" iddia edilen B.G. (14) adlı çocuk gözaltına alındı. Polis yetkilileri, Almış Şentürk Endüstri Meslek Lisesi yetkililerinin ihbarı üzerine giden polislerin, D.G. (11) adlı kız öğrenciyle konuşurken yanlarına gelen B.G.'yi "el ve tımaklarında yazıyla aynı renkte boya olduğu için" gözaltına almak istediğini iddia ettiler. Resmi açıklamada, polise yumruk atarak kaçmaya çalışan B.G.'nin gözaltında "duvarlara yazı yazdığını ve bazı örgütlere ilgisinin olduğunu itiraf ettiği" iddia edildi. Açıklamada, savcılık izniyle B.G.'nin evinde yapılan aramada "bazı yasak yayınlar ele geçirildiği" de ileri sürüldü. B.G., mahkeme tarafından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Manisa'nın Saruhanlı ilçesine bağlı Hacırhamanlı beldesinde, okul duvarlarına "hücreler boşalsın" yazdığı iddia edilen S.Ş. (13) adlı çocuk gözaltına alındı. S.Ş., 22 Mayıs günü savcılık tarafından serbest bırakıldı. Cengiz Topel İlköğretim Okulu öğretmenleri ise "algılama ve öğrenme güçlüğü" sorunu bulunan S.Ş.'nin, yazıyı yazma olasılığının çok düşük olduğunu söylediler. S.Ş.'nin annesi Ayşe Şahin, oğlunun iftiraya uğradığını söyledi. Anne Şahin, "O daha 13 yaşında, ne gibi bir siyasi görüşü olabilir ki. O yazıları başkaları yazmış. Bizim oğlumuz iftira atıldı. Bizim oğlumuz böyle yazılar yazmaz" dedi.

IHD Ankara Şubesi'nde 12 Kasım günü basın toplantısı düzenleyen "İnsanca Yaşam Platformu" üyesi bir grup eşcinsel, Ankara Emniyet Müdürlüğü bünyesinde kurulan Balyoz Timi'nin kendilerini sürekli baskı, şiddet ve işkence uyguladığını açıkladı.

Grup adına konuşan Okşan Öztop, cinsel tercihleri nedeniyle toplumda sürekli dışlandıklarını, buna son zamanlarda polislin kendilerine yaptığı baskı ve işkencelerin de eklendiğini belirtti. Öztop, özellikle Olağanüstü Hal Bölgesi'nde görev yapmış polislerden oluşan ve yakın dövüş tekniklerini bilen "Balyoz Timi"nin hakkında işlem yaptığı 700 kişiden 450'sinin eşcinsel olduğunu vurguladı. Öztop, çoğu zaman keyfi nedenlerden dolayı gözaltına alındıklarını ve işkenceye maruz bırakıldıklarını ifade etti. Öztop, baskıların sürmesi halinde yurtdışına çıkmak için iltica başvurusu yapacaklarını da sözlerine ekledi.

Kasım Kılıç, Adil Kılıç ve Reşit Kılıç: IHD Diyarbakır Şubesi avukatlarından Cihan Aydın ve Reyhan Yalçındağ, 17 Ekim günü Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde Selma Kılıç (18), Necdet Demirkandan ve adı öğrenilemeyen bir kişinin öldürüldüğü ev baskınında gözaltına alınan Kasım Kılıç, Adil Kılıç ve Reşit Kılıç'a işkence yapılması nedeniyle suç duyurusunda bulundular. Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı'na verilen suç duyurusu dilekçesinde, gözaltına alınan üç kişinin gözleri kapatılarak bir yere götürüldükleri ve ayrı ayrı hücrelere kapatıldıkları belirtildi. Kasım Kılıç'ın, Adil Kılıç ve Reşit Kılıç'ın çığlıklarını duyduğunu ifade edilen dilekçede, Kasım Kılıç'ın da gözleri bağlı şekilde çıırılçıklak soyulduğu, üzerine basınçlı su sıkıldığı ve dövüldüğü anlatıldı. Gözaltına alınanların dövüldüğü, testislerinin burulduğu, cinsel organlarına, göğüs uçlarına, dillerine ve ayak parmaklarına elektrik verildiği, başlarına naylon torba geçirilerek havasız bırakıldıkları kaydedilen dilekçede, Kasım Kılıç'ın, Silvan Devlet Hastanesi ve Diyarbakır'daki sağlık ocağında muayene edilmesine karşın kendisine rapor verilmediği ifade edildi. Ayrıca dilekçede Anayasa değişikliklerinden sonra gözaltı süresinin 4 günle sınırlanmasına rağmen gözaltına alınanların 8 gün gözaltında tutulduğuna da dikkat çekildi.

Mehmet Kısaoğlu, Nazım Kısaoğlu, İbrahim Kısaoğlu: Bingöl'ün Karlıova ilçesine bağlı Hasanova köyü Yukarı Çır mezrasına 1 Kasım günü düzenlenen baskında Mehmet Kısaoğlu ve felçli oğlu Nazım Kısaoğlu özel tim görevlileri tarafından dövüldü. IHD Bingöl Şubesi'ne başvuran Nazım Kısaoğlu şunları söyledi:

"İçeri girer girmez 'tamam aradığımızı şahıs burada' diyerek üzerimden yorganı attılar. 'Sen teröristsin' dediler. 'Ben hastayım, tedavi görüyorum, 5 yıldır felçliyim, ellerim ve ayaklarım tutmuyor, raporum var, kaymakamlık tekerlekli sandalye verdi' dedimse de beni dinlemediler ve dövmeye başladılar. Sürekli kod ismimi sordular. Her tarafıma rastgele vurdular. Biri telsizle 'şahıs bulduk öldürelim mi?' dedi. Karşıdan 'öldürmeyin, konuşturun' denilince beni yere fırlattılar, üzerime oturup dövmeye devam ettiler. Annem üzerime atılmak istedi. Onun da sırtına vurup yere atılar. Babamın kafasından kan akıyordu. Kardeşlerim Savaş ve Barış ağlıyordu. Evin her tarafını arayıp yataklarımız dışarı atılar. Saat 08.00'e kadar evde kaldılar. Babam ve ağabeyim İbrahim'i yanlarına alarak köyden ayrıldılar"

İzzet Baran: IHD Mersin Şubesi'nde 1 Kasım günü basın toplantısı düzenleyen Mersin Tutuklu-Hükümlü Aileleri ile Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Yönetim Kurulu üyesi İzzet Baran, kendilerini polis olarak tanıtan kişiler tarafından kaçırılarak sorgulandığını ve ajanlığa zorlandığını bildirdi.

Mehmet Şerif Oğuz: HADEP üyesi Mehmet Şerif Oğuz, İstanbul Kağıthane'de 13 Kasım günü polisler tarafından kaçırıldığını ve gözaltında tutulduğu bir gün boyunca işkence gördüğünü açıkladı. IHD İstanbul Şubesi'nde 21 Kasım günü basın açıklaması yapan Oğuz, saat 09.00 sıralarında evinden çıktığında üç sivil polislin kendisini zorla bir arabaya bindirdiklerini ve kafasına bir poşet geçirdiklerini söyledi. Oğuz, daha sonra yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Beni ilk önce telsiz seslerinin geldiği bir yere götürdüler. Oradan da sanırım şehir dışına çıkarıldım. Bir yere götürüp merdivenlerden indirdiler. Yanıma gelen iki kişi elbiselerimi çıkarıp bir sandalyeye oturtular. Sonra koluma bir iğne yapıp soru sormaya başladılar. İran'a gittiğimi, PKK kamplarında eğitim gördüğümü, PKK militanlarıyla çekilmiş fotoğraflarım olduğunu söylediler. Bu iddiaları kabul etmediğim için cinsel organıma ve ayak parmaklarıma elektrik vermeye, hayalarımı sıkmaya ve kafamı bir varilin içindeki sıvıya sokmaya başladılar."

Daha sonra bu yerden çıkarıldığını ve Gebze yakınlarında yol kenarında bırakıldığını anlatan Oğuz, polisler hakkında suç duyurusunda bulunduğunu söyledi.

Nesim Akın, Memduh Akın: Van'ın Saray ilçesinde 15 Kasım günü gözaltına alınan HADEP İlçe Başkanı Nesim Akın, kardeşi Memduh Akın ve adları öğrenilemeyen dört kişi, gözaltında işkence gördüklerini açıkladılar. "PKK için para topladıkları" iddiasıyla gözaltına alındıklarını söyleyen Nesim Akın, Saray Merkez Jandarma Karakolu'nda dövüldüklerini ve psikolojik baskıya maruz kaldıklarını belirtti.

Aslan Kaya, Hasan İlten, Eyüp Tanış, Erhan Polat, Bedia Alagöz, Halil Küçükdemirtaş: Yalova'da düzenlenen futbol turnuvasında kazandıkları üçüncülük kupasını HADEP Silopi (Şırnak) İlçe Başkanı Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'in ailelerine armağan etmek üzere Silopi'ye giden HADEP Genel Merkezi Gençlik Kolları yöneticisi Aslan Kaya, HADEP Batman İl Örgütü yöneticisi Hasan İlten, Erhan Polat ve Bedia Alagöz ile araç şoförü Halil

Küçükdemirtaş 15 Kasım günü gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar, 16 Kasım günü tutuklandı. 20 Kasım günü Kaya ile cezaevinde görüşen HADEP Batman İl Başkanı Murat Ceylan ve Avukat Oktay Bahadır, Kaya'nın ayak bileklerinde işkence izleri gördüklerini bildirdiler. Avukat Bahadır, Hasan İlten, HADEP Şırnak İlçe Örgütü Sekreteri Eyüp Tanış, Erhan Polat, Bedia Alagöz ve Halil Küçükdemirtaş'ın da işkence gördüğünü açıkladı.

Soner Aydoğdu: İHD Ankara Şubesi'nde 26 Kasım günü basın açıklaması düzenleyen Soner Aydoğdu adlı üniversite öğrencisi, polisler tarafından ajanlık yapması için tehdit edildiğini bildirdi. 20 Kasım günü Mamak'ta kendilerini polis olarak tanıtan üç kişi tarafından zorla bir arabaya bindirildiğini anlatan Aydoğdu, ailesi ve arkadaşlarının siyasi düşünceleri konusunda sorgulandığını ve ajanlık yapmasının istendiğini söyledi. Aydoğdu, daha sonra telefonla tehdit edildiğini de kaydetti.

N.K.: İstanbul'da "fuhuş" iddiasıyla Aralık ayında gözaltına alınan N.K. (21) adlı kadına Bakırköy Emniyet Müdürlüğü Asayiş Büro Amirliği'nde tecavüz ettiği ileri sürülen Asım Çetin adlı polis hakkında dava açıldı. Açığa alındığı bildirilen Asım Çetin, ağır ceza mahkemesinde yargılanacak.

Abdurrahim Demir, Reşat Bağcı, Ömer Kaçmaz: Diyarbakır Dicle Üniversitesi'nde 7 Aralık günü gözaltına alınan Fen Edebiyat Fakültesi öğrencisi Abdurrahim Demir, Mühendislik Fakültesi öğrencisi Reşat Bağcı ve Tıp Fakültesi öğrencisi Ömer Kaçmaz, 10 Aralık günü serbest bırakıldı. Öğrencilerin gözaltında dövüldükleri bildirildi. Öğrenciler, "Kürtçe Eğitim Kampanyası"nda toplanan dilekçeleri rektörlüğe vermek amacıyla gittikleri üniversite girişinde gözaltına alınmıştı.

Nihat Avcı: Tutuklu ve Hükümlülerle Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Van Şube Saymanı Nihat Avcı, kendilerini polis olarak tanıtan JİTEM elemanları tarafından ölümle tehdit edildiğini açıkladı. 10 Aralık günü basın toplantısı düzenleyen Nihat Avcı, 6 Aralık günü kendilerini polis olarak tanıtan iki kişinin birkaç kez evine gelerek kendisiyle görüşmek istediklerini ve bir cep telefonu numarası bıraktıklarını anlattı. Avcı yaşadıklarını şöyle anlattı: "Bıraktıkları telefondan 'Özkan' ile görüşmemi istemişler. Akşam bu telefonu aradım. Görüştüğüm kişi polis olduğunu ve benimle mutlaka görüşmesi gerektiğini söyleyerek randevu verdi. 7 Aralık günü Van Cumhuriyet Savcılığı ve Van Emniyet Müdürlüğü'ne birer dilekçe vererek durumu aktardıktan sonra saat 11.00'de randevu yeri olan Van Devlet Hastanesi önüne gittim. Beyaz bir araçla sivil giyimli iki kişi geldi ve araca binmemi istediler. Binmeyi reddettim. Bu sırada kardeşim ve iki polis geldi, ancak polisler müdahalede bulunmadılar. Polisler daha sonra emniyette verdikleri ifadeye olayı doğruladılar ve söz konusu iki kişi JİTEM elemanı olduğu için müdahale etmediklerini söylediler." Söz konusu iki kişinin kendisini tehdit ederek dernek

yönetici ve üyeleri hakkında bilgi istediklerini belirten Avcı, "bunu kabul etmeyince kendileri adına çalışmamam halinde bana, aileme ve dernekdeki arkadaşlarıma yöneleceklerini, hepimiz için tehlike yaratacaklarını söylediler. Ben yine reddedince 'biz seni yine de 10 Aralık günü saat 14.00'te Bayındırlık Müdürlüğü'nün önünde bekleyeceğiz, belki fikrini değiştirirsin' diyerek ayrıldılar." dedi. Nihat Avcı, basın toplantısında, görüşme sırasında gizlice yaptığı bant kaydını da gazetecilere dinletti.

Yeşim Tunçsan: İHD İzmir Şubesi'nde 12 Aralık günü basın toplantısı düzenleyen Ege Üniversitesi öğrencisi Yeşim Tunçsan, polis tarafından tehdit edildiğini bildirdi. "Devrimci Mücadele dergisi okuru olduğu" için polisler tarafından tehdit edildiğini belirten Tunçsan, 8 Kasım günü gözaltına alındığını ve götürüldüğü İzmir Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde ölümle tehdit edildiğini söyledi. Yeşim Tunçsan, 30 Kasım günü de okul girişinde kendisine kimlik soran polisler tarafından tehdit edildiğini söyledi.

Şükrü Duman, Fethiye Tepe, Özkan Kaygusuz, Tevhide Akıncı, Gülten Kahraman: Ölüm orucunu Bursa'da sürdüren Hüseyin Yıldız'ın kaldığı eve 11 Aralık günü düzenlenen baskında gözaltına alınan Şükrü Duman, Fethiye Tepe, Özkan Kaygusuz, Devrimci Demokrasi gazetesi Yazışmaları Müdürü Tevhide Akıncı ve gazete çalışanı Gülten Kahraman gözaltında işkence gördüklerini açıkladılar. İHD İstanbul Şubesi'nde 14 Aralık günü düzenlenen basın toplantısında konuşan Tevhide Akıncı, gözaltına alınanların dövüldüğünü, üzerlerine basınçlı su sıkıldığını, erkeklerin hayalarının sıkıldığını, tecavüz tehdidi, küfür ve hakarete maruz kaldığını söyledi. Akıncı, Hüseyin Yıldız'ın ise hastaneye kaldırıldığını, tedaviyi kabul etmemesi üzerine taburcu edildiğini kaydetti.

8 Öğrenci: Erzurum'un Çat ilçesindeki Pansiyonlu İlköğretim Bölge Okulu Yurdu'nda kalan 8 yatılı öğrenci, gürültü yaptıkları gerekçesiyle bekçi ve hizmetli tarafından dövüldü. Ramazan ayında meydana gelen olayda E.Y. adlı öğrencinin kolunda yumuşak doku zedelenmesi meydana geldi, diğer öğrencilerin de vücutlarında şişlik ve morluklar oluştu. Öğrencilerden C.Y. olayı şöyle anlattı:

"Sahur için kalkmıştık. Sabah namazını kılıp yatmak istedik. Bu sırada hizmetlilerden Ahmet Yavuz gelip bizlere uyumamızı söyledi. Yavuz, sonra yine koğuşa gelerek üstlerimizi giyinip kızların etüt odasına inmemizi istedi. 8 arkadaş etüt odasına girdik. Gece bekçisi Selami Tepe ile Ahmet Yavuz kapıyı kapatıp önceden ele geçirdikleri sopalarla bizi dövmeye başladılar. Bu sırada Tepe'nin yüzüme attığı kafa yüzünden burnum şişti. Bizleri dövdükten sonra olayı kimseye söylemememiz için tehdit ettiler. E.Y.'nin, durumu ailesine telefonla bildirmesi üzerine olay ortaya çıktı."

Çat Kaymakamı Ahmet Çırakoğlu, görevlilerin sahurdan sonra gürültü yapan öğrencileri korkutmak istediğini, bu sırada kapı ile sıra arasında sıkışan bir öğrencinin kolunda doku zedelenmesi tespit edildiğini söyledi. Okul Müdürü Ercan Aksakal ise olayı doğrulayarak idari soruşturma başlattıklarını bildirdi. Aksakal, olay günü yurt müdürü ile 2 öğretmenin yurttan bulunduğunu; ancak bunların olaydan haberinin olmadığını öne sürdü.

Abdulbari Karakoç: Diyarbakır'ın Bismil ilçesi Yukarı Salat beldesinde 23 Aralık günü gözaltına alınan HADEP Belde Başkanı Abdulbari Karakoç, gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. Karakoç, "Yukarı Salat beldesinde Aralık ayında 15 gün içinde 3 kez

gözaltına alındım. 10 Aralık günü gözaltına alındığımda askeri yetkililer, bana 'burada HADEP'i açmayacaksınız' dediler. Gözaltında bana basınçlı su sıkıldılar, dövüldüm ve ölümle tehdit edildim. 15 Aralık 2001 tarihinde hiçbir ilgilim olmamasına karşın kardeşimin evindeki elektrik saatinden çıkan bir sorun nedeniyle gözaltına alındım. Gözaltında elektrik saatinden çok HADEP'ten ayrılmam için tehdit ettiler. Bir askeri yetkili, 'seni burada öldüreceğim' diye tehdit etti. Son olarak belde teşkilatının açılışından bir gün sonra sabaha karşı gözaltına alındım 20 kişi ile birlikte. 2-3 saat gözaltında kaldım. Gözaltında aynı tehditlere maruz kaldım. Benimle birlikte gözaltına alınan yöneticileri yine aynı şekilde ölümle tehdit ettiler." dedi.

6.2.1. İŞKENCE DAVALARI

İstanbul Barosu İşkenceyi İzleme Çalışma Grubu tarafından yapılan bir araştırmaya göre, "son üç yıl içinde İstanbul'daki yedi adliyedeki ağır ceza mahkemelerinde görülen işkence davalarının yüzde 90'ında beraat kararı verildiğini" ortaya çıkardı.

Avukatlar Zeynep Kaya ve Şeref Turgut tarafından yapılan araştırma "İşkence Davaları Bilançosu (İstanbul)" adıyla yayınlandı. Araştırmada, Sultanahmet, Kadıköy, Bakırköy, Eyüp, Beyoğlu, Kartal ve Üsküdar adliyelerinde 1998, 1999 ve 2000 yıllarında TCY'nin "işkence" suçuna ilişkin 243. maddesi uyarınca açılan davalar incelendi. İşkence olaylarının çoğunun "kötü muamele" kapsamında değerlendirilerek TCY'nin 245. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemelerinde dava açıldığı belirtilen araştırmada, "Bunda TCY'nin 243. maddesindeki işkence tanımının, ülkemizin taraf olduğu Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Sözleşme'deki tanıma göre çok dar kapsamlı olmasının etkisi büyüktür" denildi. Araştırma sonuçlarına göre açılan 124 davada 353 polis yargılandı. Bu davalardan 63'ünde 193 polis hakkında beraat kararı verildi. 7 davada ise 12 polis mahkum oldu. 7 davada 18 polis hakkında görevsizlik, 2 davada 6 polis hakkında erteleme kararı verildi. 543 davada 122 polisin yargılanması ise sürüyor. Raporda davalardaki mahkûmiyet kararlarının sınırlı olmasına karşın uygulanmadığı, İnfaz Yasası uyarınca cezaların tecil edildiği vurgulandı. Polis memurları H.M. hakkında 6, B.K. hakkında 5, A.B. ve N.A. hakkında 3 dava açıldığı belirtilen araştırmada, M.S. adli polislin 3 yıl içinde yargılandığı iki davanın birinden 10 ay hapis ve 1 yıl görevden uzaklaştırma, diğerinden de 2 ay 15 gün hapis cezası aldığı halde cezalarının ertelendiği vurgulandı.

Gözaltına alınan bir kişiye işkence yapıldığı kuşkusuyla suç duyurusunda bulunan Avukat Nilgün Ögünçlü ve eşi Dr. Mehmet Ögünçlü hakkında "güvenlik güçlerine iftira ettikleri" gerekçesiyle açılan

davada, Kuşadası Cumhuriyet Savcısı Şenol Dağ'ın esas hakkındaki görüşü ve Kuşadası Asliye Ceza Mahkemesi'nin aldığı karar, benzer davalar açısından örnek oluşturacak nitelikteydi.¹⁵

Olay şöyle gelişti: "Kuşadası'nın Davutlar beldesinde koyun çaldığı iddiasıyla 1998 yılı Mart ayında gözaltına alınan İbrahim İmir adlı kişi, jandarma tarafından Kuşadası Devlet Hastanesi'ne getirildi. İbrahim İmir, hastanede kendisine işkence yapıldığını savundu. Testislerinin mengeneyle sıkıştırıldığını söyleyen İbrahim İmir'in, Dr. Mehmet Ögünçlü ve çocuk hastalıkları uzmanı tarafından yapılan ilk muayenesinde bir şişlik fark edildi. İki doktor da hastanın, konunun uzmanı Başhekim Süleyman Bilgen tarafından görülmesini istedi. Muayeneyi yapan Bilgen, testislerdeki şişliğin "Verikosell" denilen bir çeşit damar hastalığından kaynaklandığını saptadı. Üç doktor arasında uzlaşmaya varılamazken işkence bulgusuna rastlanmadığı yönünde rapor düzenlendi. Ancak İbrahim İmir iddiasında ısrar etti.

Bu arada Dr. Mehmet Ögünçlü, rapor konusundaki kuşkularını eşi Avukat Nilgün Ögünçlü'ye açtı. İddiaların açıklığa kavuşması için olay Aydın Barosu ve Kuşadası Cumhuriyet Savcılığı'na bildirildi. Aynı konuyla ilgili 8 avukat suç duyurusunda bulundu. Yapılan soruşturma sonucunda İbrahim İmir'e işkence yapılmadığı belirlendi ve savcılık olayla ilgili takipsizlik kararı verdi."

¹⁵ 1998 yılında Aydın'ın Incirliova ilçesinde görev yapan Eda Güven adli hekim hakkında, "işkenceyi belgeleyen rapor verdiği için" dava açılmıştı. Incirliova Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen dava, 10 Mart 1998 tarihinde beraatla sonuçlandı. Benzer bir biçimde 1999 yılında Çorum'un Oğuzlar ilçesinde, hırsızlık yaptığı iddiasıyla gözaltına alınan bir kişide, 'darp izine rastlandığı ve kırık şüphesi' tanısı ile rapor veren sağlık ocağı doktoru Nevin Semerci hakkında, "gerçekdışı rapor verdiği ve adli görevini ihmal ettiği" iddiasıyla dava açılmıştı. Oğuzlar Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen dava, 25 Mayıs 1999 tarihinde beraatla sonuçlandı.

Şeref Turgut'la yapılan söyleşiden (Evrensel 24 Aralık 2001)

Evrensel: (...) Sizce işkencenin yargılanmasında ne tür aksaklıklar yaşanıyor?

Şeref Turgut: Türkiye'de işkence suçunun mahkemenin önüne getirilmesi oldukça zor. Çünkü bizim karşılaştığımız genel uygulama savcıların işkence iddiaları karşısında, delil yokluğu, adli tıp raporu olmaması ya da raporlarda belirsizlik olduğu gibi gerekçelerle takipsizlik kararı vermesi. Ciddi deliller olduğunda da, savcılar genelde işkence suçundan değil de, daha hafif olan, meslekten ihracı gerektirmeyen TCK'nın 245. maddesinden, yani "kötü muameleden" dava açmaktadır. Eğer burayı da atlatırsak, yani savcı işkencenin olduğu kanaatine varır da dava açarsa, yüzde 90 oranında beraat kararı çıkıyor. Beraat kararlarının büyük çoğunluğu "yeterli delil elde edilmediği" ya da "adli tıp raporundaki izlerin ne şekilde meydana geldiğinin belirsiz olduğu" gibi ispatı mağdura yükleyen bir mantıkla veriliyor. Beraat kararı verilmeyen dosyalarda ise, çok uzun süre sonra mahkumiyet kararı verilmekte ve bu mahkumiyet kararları ertelenmekte, yani uygulanmaktadır.

E: Davaların böyle sonuçlanması yasal eksikliklerden mi yoksa başka nedenlerden mi kaynaklanıyor?

Ş.T.: Birincisi TCK'nın 243. maddesi BM İşkenceyi Önleme Sözleşmesi'ndeki işkence tanımına uygun değildir. 1999 yılında değişiklik olmasına rağmen, yalnızca işkence suçunun mağdurlarında bir genişleme sağlanmış, ama esas itibarıyla İşkenceyi Önleme Sözleşmesi'ne uygun hale getirilmemiştir. Bu tarihten önce, yalnızca sorguda ifade alma amaçlı yapılan işkence, işkence sayılıyordu. Bunun dışında her türlü insanlık dışı muamele, haysiyet kırıcı muamele "kötü muamele" kapsamında değerlendiriliyordu. 1999 yılı değişikliği sonrası, işkence tanımı biraz genişledi, ancak yine de BM Sözleşmesindeki tanımı karşılamıyor. Böyle olunca, savcılar soruşturma sırasında meydana gelmiş olsa bile, gayri insani, haysiyet kırıcı muameleleri kötü muamele kapsamına sokabilmekte ve asliye ceza mahkemelerinde kötü muameleden dolayı dava açabilmektedir.

Diğer bir konu adli tıp raporlarının yeterli açıklıkta bulunmamasıdır. Ayrıntılı adli tıp raporlarının gönderilmesi savcıların takipsizlik kararı vermesini bir nebze olsa engelleyecektir. Bütün bunlardan öte yasal düzenlemeler yine de işkence suçunun kovuşturmasına açıktır. Eğer istenirse Türkiye'nin onayladığı BM Sözleşmesi maddeleri uygulanabilir, devlet görevlileri hakkında işkence suçundan kamu davası açılabilir. Bunun önünde hiçbir engel yoktur. Ama bu yapılmıyor.

E: Yeni Ceza Kanunu Tasarısı, işkenceye ilişkin ne gibi yenilikler içeriyor?

Ş.T.: Ceza kanunu tasarısı işkence suçunu düzenliyor, 4 yıldan başlamak üzere ağır hapis cezaları öngörüyor. Ama, bu tasarı son derece sert ve kafa karıştırıcı. Hayata karşı işlenen suçlar adı altında bir başlık açıyor ve işkence suçunu bu başlık altında ayrı bir suç olarak düzenliyor. "Toplumda herkes işkence suçu işler, bu arada polis de işler" gibi bir mantık oluşturuyor. İşkence suçu sadece mağdurun, vücuduna verilen zarardan ibaret değildir. Bu aynı zamanda gözaltına alma, silah kullanma gibi yetkiler de verdiğiniz, bu yetkileri uyguladığınız kişilerin yapmış olduğu bir fiildir, sadece mağdura karşı değil, kamuya karşı işlenmiş bir suçtur. Devlet gücü ve otoritesi kullanılarak işlenmiş bir suçtur, üstelik sağlanan itiraflar, ikrarlar adli yargılama sürecine katılmakta ve belki yanlış mahkeme kararları çıkmasına neden olmaktadır.

Bütün bunlar birlikte değerlendirildiği zaman işkence suçunun devlet görevlisinin bizzat ya da onun izni ile bir başka şahsın yaptığı bir suç olarak düzenlenmesi gerekir. Verilecek cezanın alt sınırının muhakkak yüksek olması gerekir, 1999 değişikliği ile üst sınır 9 yıla çıkarılmış, ama 1 yılın üzerinde hapis cezası verilmesi söz konusu değil. Yargıtay Ceza Kurulu'nun vermiş olduğu bir karar var, Bolvadin Ağır Ceza Mahkemesi'nin bir kararını bozarken, "Bunlar devlet görevlisidir, görevleri sırasında işkence suçu işlemişlerdir, özel kasıtları yoktur, alt sınırdan uzaklaşamazsın" gerekçesiyle alt sınırdan uzaklaşmayı oldukça zorlaştırmıştır.

(...)

E: İşkenceden amirlerden, müdürlerden ziyade polisler sorumlu tutuluyor. Oysa AİHM bir kararında, işkenceden amirin habersiz olmasının mümkün olmayacağı belirtiliyor. Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ş.T.: İşkence belli merkezlerde çok işleniyorsa o merkezlerdeki amirlerin işkencenin uygulandığı soruşturmadan haberdar olmaması mümkün değil. Bir karakolda bir kere bir tokat, bir yumruk hadisesi olur, bundan amirin bilgisi olmayabilir. Ama Terörle Mücadele ve Narkotik'de görev yapan polislerle ilgili yüzlerce suç duyurusu yapılmış, birçok kişi yaşamını yitirmiş, birçok polis hakkında da kamu davası açılmış ise bütün bunlardan amirlerin bilgisinin olmadığını düşünmek mümkün değildir. Bu nedenle amirler hakkında, sadece birim amirleri değil, emniyet müdürleri ve bu müdürler hakkında işlem yapmayan mülki amirler hakkında da soruşturma açılmalı, cezalandırılmaları yoluna gidilmelidir. Hatta kişilerin keyfi şekilde gözaltına alınması konusunda, 10 günlük, 7 günlük gözaltı izinleri veren, gözaltı yerlerini incelemeyen savcılarının da sorumluluğu vardır.

Ancak Kuşadası Jandarma Komutanlığı, Dr. Mehmet Ögünçlü ve Avukat Nilgün Ögünçlü hakkında "iftira" iddiasıyla dava açtı. Kuşadası Cumhuriyet Savcısı Şenol Dağ 2000 yılı Kasım ayında sonuçlanan davada verdiği esas hakkındaki görüşünde iki sanığın da işkenceyle mücadele etmesinin görevleri gereği olduğunu belirterek beraatlarını istedi. Dağ, şöyle dedi:

"İşkence ile ilgili suçların ülkemizde ciddi bir sorun olup, bu hususta TBMM nezdinde komisyonların kurulduğu, yine işkence suçundan dolayı, AİHM nezdinde birçok kez mahkum olup, milyarlarca lira

değerinde tazminatlar ödendiğinin anlaşılması karşısında, bu tür suçlarla mücadele etmenin toplumun her kesiminin görevi olduğu ve meslekleri gereği bu hususta en büyük görevin işkence bulgularını tesbit edecek hekimlere düştüğü, yine bu suçlarla ilgili takip ve ihbarda bulunmanın bir kamu görevi yapan avukatların da görevi olduğu, sanıkların da iftira kastıyla hareket etmedikleri anlaşıldığından beraatlarına karar verilmesini talep ediyorum."

Kuşadası Asliye Ceza Mahkemesi de avukat ve doktorun beraatını kararlaştırdı.

Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Disiplin Kurulu Başkanlığı, Afyon'da 9-10 Mayıs günlerinde gözaltına alınan kişileri "dövdüğü ve işkence yaptığı" gerekçesiyle hakkında idari soruşturma açılan Yunus Sağlam adlı eski polisi bulabilmek için Resmi Gazete'ye ilan verdi. 6 Aralık günü yayınlanan ilanda, "tüm aramalara karşın bulunamayan Yunus Sağlam'ın 13 Aralık gününe kadar savunmasını vermesi, aksi halde bu hakkından vazgeçmiş sayılacağı" belirtildi.

Ordu Ağır Ceza Mahkemesi'nde 3 Nisan 2000 tarihinde sonuçlanan bir davada "işkence" suçundan yargılanan Erol B., Recep T. ve Kahrman A. adlı polisler hapis cezasına mahkum edildi.

Ordu Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürü Mustafa Oruç ise "kötü muamele" suçundan beraat etti, "zanlıyı keyfi olarak avukatlarıyla görüştürmediği" için "adli görevi ihmal" suçundan TCY'nin 230. maddesi uyarınca 3 ay hapis ve 1 milyon 500 bin lira para cezasına mahkum edildi. Bu ceza 2 milyon 16 bin 666 lira para cezasına indirildi ve erteledi. Yargıtay 8 Ceza Dairesi ise Ekim ayında kararı onadı.

Muharrem Akburak: Görev yaptığı Kütahya'nın Tavşanlı ilçesi cezaevinde 20 Ocak 2000 tarihinde siyasi polis tarafından gözaltına alınan Tüm Yargı-Sen Kütahya Şube Başkanı Muharrem Akburak'a gözaltında işkence yaptıkları gerekçesiyle Murat Tener, Haluk Gökçe ve Yaşar Özkan adlı polisler hakkında açılan dava 26 Haziran 2000 tarihinde Kütahya Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı.

Muharrem Akburak gözaltında yaşadıklarını şöyle anlattı:

"20 Ocak 2000 tarihinde cezaevindeki bazı evrakları Tavşanlı Adliyesi'ne götürdüm. Burada Cumhuriyet Başsavcısı Kemal Demirdön beni odasına çağırdı. Kapıda da 5-6 sivil giyimli kişi vardı. Başsavcı bana 'Muharrem aranıyorsun, evini ara herhangi bir şey varsa yok etsinler, evin aranacak' dedi. Eşimi arayarak durumu anlatacaktım ki kapıda bulunan sivil kişiler bana başsavcının odasında saldırdı, onlar bana saldırırken başsavcı da ortadan kayboldu. Daha sonra arama için eve götürüldüm. Polisler, evde eşime ve kızkardeşime kötü muamelede bulundular. Kütahya Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltında tutulduğum bir gün boyunca işkence gördüm. Gözaltından sonra götürüldüğüm Tavşanlı 1 No'lu Sağlık Ocağı'nda Dr. Feyzullah Sacit Öztoprak vücudumdaki işkence izlerine rağmen bana sağlam rapor verdi. Savcılık tarafından serbest bırakıldıktan sonra gece rahatsızlandım. Tavşanlı Devlet Hastanesi'nde işkence gördüğüme dair rapor alarak, polisler hakkında suç duyurusunda bulundum. Savcılık beni Bursa Adli Tıp Kurumu'na gönderdi. Burada da işkence gördüğüme dair rapor verildi."

Akburak hakkında "yasadışı örgüt üyeliği" iddiasıyla Ankara DGM'de açılan dava beraatle sonuçlandı. Bu arada Akburak Tavşanlı Cumhuriyet Başsavcısı Kemal

Demirdön'ün şikayeti üzerine Kırıkkale'nin Sulakyurt ilçesine atandı. Atama kararına karşı Eskişehir İdare Mahkemesi'ne yaptığı itiraz reddedilen Akburak, bu kez de Hakkari'nin Çukurca ilçesine atandı. Sağlık durumu elvermediği için atandığı yerde göreve başlamayan Muharrem Akburak, Aralık ayında görevden atıldı.

Hasan Irmak: Diyarbakır'da 7 Haziran 2000 tarihinde gözaltına alınan HADEP üyesi Hasan Irmak (50) adlı kişi gözaltında gördüğü işkence nedeniyle vücudunda kalıcı sakatlıklar olduğunu belirterek, Ocak ayında İçişleri Bakanlığı'na 100 milyarlık tazminat davası açtı. TLHV Diyarbakır Temsilciliği'nde 8 aydır tedavi gören Hasan Irmak'ın avukatı Sedat Yurtdaş müvekkilinin yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Gözaltına alınan müvekkilim çınlıçiplak eli bir demire kelepçeli halde saatlerce bekletilmiş. Burada testisleri sıkılarak işkenceye maruz kalmış. İşkencede bayılmasına rağmen kolonya ile uyandırılmış ve işkence tekrar devam etmiş. İşkence sonucu testisleri şişen müvekkilime sadece krem vererek bu şekilde tedavisini yapmışlar."

Hasan Irmak'ın götürüldüğü Bağlar Sağlık Ocağı'nda işkence gördüğüne dair rapor aldığını belirten Yurtdaş, daha sonra Diyarbakır Devlet ve Dicle Üniversitesi Hastanelerinde, Irmak'ın erkekliğini tamamen yitirdiği ve sol kulağında işitme kaybı olduğunun tespit edildiğini söyledi. Hasan Irmak "PKK'ye yardım ve yataklık ettiği" iddiasıyla yargılandığı davada Ocak ayında beraat etmişti.

Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı, olay nedeniyle Aralık ayı sonunda Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde görevli Kamber Özperçin ve Mustafa Yücel adlı polisler hakkında dava açtı. Hasan Irmak'ın üzerine basınçlı su sıkıldığı, hayalarının sıkıldığı, sol kulağına vurulduğu ve tehdit edildiği belirtilen iddianamede, polislerin TCY'nin 243. maddesi uyarınca hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

S.G., B.S.: 17 Haziran 2000 tarihinde İstanbul Avcılar'da çöplükten kağıt toplarken, araba hırsızlığı yaptığı iddiasıyla S.G. adlı akrabası ile birlikte gözaltına alınan B.S. adlı kişiye Ambarlı Karakolu'nda işkence yaptıkları gerekçesiyle Murat Çakıcı, Müjdat Arayan, Bircan Ballı, Rıza Köklü, İbrahim Murat Gazi ve Ömer Yiğit Doğan hakkında Aralık ayında dava açıldı.

B.S. yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Beni ve bacanağımı aşağı indirdiler. Gözlerimizi bağladılar. 5-6 polis vardı. İçlerinden biri tekme-tokat bize saldırdı. Biri göğsümün üzerine zıpladı. Nefes alamaz duruma geldim. Bir ara gözlerimizi açtılar. O polis, 'Ben boksör oldum, pazularına bak' dedi. Korkudan baktım. Bakınca yüzüme yumruk attı. 'Şimdi de sapık oldum' diyerek cinsel organlarımıza

elektrik verdi. Sonra bayılmışız. Gözümü açtığımda bir masada cinsel organımı tahtanın üzerine koymuş copla vuruyorlardı. Yine bayıldım. Tazyikli su sıkıldılar. Daha sonra ayıldım. Aynı polis, 'Şimdi de cinsi sapık oldum' dedi. Bir copa prezervatif takarak arkadaşlarının yardımı ile bacanağıma ve bana tecavüz ettiler. Kanama olmuştu, ölüyorum zannettim. O polis, bu kez beni kucağına oturttükten taciz etti. 'Abi yapmayın ben evliyim iki çocuğum var' dedim. 'Seni top yapacağım, karını da ben alacağım' dedi."

Durumlarının kötüleşmesi üzerine Avcılar'daki bir sağlık ocağına götürüldüklerini belirten B.S, daha sonra Silivri Devlet Hastanesi'ne sevk edildiklerini ve burada işkence gördüklerine dair rapor aldıklarını anlattı. Gözaltında 4 gün kaldıktan sonra Küçükçekmece Sulh Ceza Mahkemesi tarafından tutuklandıklarını söyleyen B.S. "Beni Silivri Cezaevi'ne koydular. Bacanağıma da asker kaçağı olduğu gerekçesiyle Antep Cezaevi'ne gönderdiler. Ben 21 gün içeride kaldıktan sonra ilk duruşmada tahliye edildim."

B. S., Tahliye edildikten sonra avukatı Ersin Dere aracılığıyla Silivri Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Savcılık soruşturma sonucunda, polisler hakkında dava açtı.

Nusret Sülük, Yusuf Çelik: 2000 yılı Ocak ayında "PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla gözaltına alınan Nusret Sülük ve Yusuf Çelik adlı kişilere işkence yaptıkları gerekçesiyle dört jandarma astsubayı hakkında dava açıldı. Edinilen bilgiye göre, Ocak ayında Mardin'in Dargeçit ilçesinde güvenlik görevlilerine teslim olan 2 PKK militanı, örgüte yardım eden kişilerin adlarını söylediler. Ancak militanlar, savcılık ve mahkemede, jandarmada verdikleri ifadeleri reddederek söz konusu kişilerin adlarını kendilerinin söylemediğini, bilgileri dışında yazıldığını belirttiler. Bu arada ifadelerde adları geçtiği öne sürülen Nusret Sülük ve Yusuf Çelik adlı kişiler de Gaziantep'te gözaltına alındı. Dargeçit'e götürülerek 10-15 Ocak günleri arasında sorgulanan Sülük ve Çelik, burada işkenceye maruz kaldı. Savcılığa çıkarılmadan önce yapılan doktor kontrolünde, iki kişinin vücutlarında son 36 saat içinde meydana gelmiş travmalardan kaynaklanan izler belirlendi. Bunun üzerine Nusret Sülük ve Yusuf Çelik'in avukatları Ayla Akat ve Cihan Aydın, Mardin Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundular. Soruşturma sonucunda Mardin Cumhuriyet Savcılığı, jandarma astsubaylar Mustafa Kırac, Naci Karahisar, Ali Çekük ve Ahmet İzi hakkında TCY'nin 243. maddesi uyarınca dava açtı.

Dava, 8 Şubat günü Mardin Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı. Duruşmada, olay tarihinde Sülük ve Çelik'i muayene eden Mardin Devlet Hastanesi Acil Servis Doktoru Emine Güdük, tanık olarak dinlendi. Dr. Emine Güdük, ifadesinde mağdurlara işkence yapıldığını belirtti. Dr. Güdük,

Mahkeme Başkanı'nın "işkencenin kaç saat içinde yapılmış olabileceği" şeklindeki sorusunu "Raporumda belirttiğim gibi darp ve cebir izlerinin en çok 36 saat içinde yapıldığını tespit ettim" diye yanıtladı. Davada daha sonra önemli bir gelişme olmadı.

Fatma Deniz Polattaş, N.C. Samanoğlu: 1999 yılı Mart ayında İskenderun'da gözaltına alınan Fatma Deniz Polattaş ve N. C. Samanoğlu (15) adlı genç kızlara gözaltında işkence yaptıkları gerekçesiyle İskenderun Emniyet Müdürlüğü'nde görevli polis memurları Murat Çıkar, Halil Özkan, Aysun Yüksel ve Siyasi Polis Büro Amiri Gürkan İlhan hakkında açılan davaya 22 Ocak günü İskenderun Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada, genç kızlara işkence yapıp yapılmadığının belirlenmesi için İstanbul Çapa Tıp Fakültesi Psikotravma Merkezi'nden istenen rapor açıklandı. Fatma Deniz Polattaş hakkında hazırlanan raporda, şöyle denildi:

"Duygu durumu kaygılı ve çökkün, duygulanımı sıklıkla üzüntülü, dönem dönem kaygılıydı. Düşünce hızı yavaştı. Düşünce içeriğinde hezeyan yoktu. 1.5 yıl önce belirttiği travmatik yaşantıyla ilgili zihni sıkça meşgul eden düşünceler mevcut olduğu anlaşılıyordu. Travma ile ilgili konularda konuşmaktan kaçındığı ve konuşma sırasında kaygısının arttığı gözlenmekteydi. Konuşma sırasında olayları tekrar yaşıyor gibi olduğunu, çaresizlik ve korku duygusu yaşadığını belirtmekteydi. Travmadan önce insanlarla ilişkilerinde sevecen ve yardımsever olduğunu, halen kendine bile yardım edecek gücü olmadığını belirtiyordu. İnsanlarla ilişki kurmaktan kaçındığını belirtiyordu. Hasta fizik bütünlüğünü tehdit eden fiziksel, psikolojik ve cinsel olaylar yaşadığını bildirmiştir. Travmatik olay tekrar tekrar anımsanmakta ve bu durum hastada kaygı yaratmaktadır. Olayla ilgili sık sık korku verici bir şekilde kabuslar görmektedir. Travmatik olayları aktarması istendiğinde bunu büyük bir kaygı içinde ve yer yer ağlayarak aktarabildi. Uykuya dalma ve sürdürmekte güçlük tarif etmektedir. Düşüncelerini belli bir konu üzerinde yoğunlaştırma zorluğu mevcuttur. Yaşamdan eskisi gibi zevk almadığını, yaşamının anlamlı gelmediğini, intihar etmenin onu sıkıntılardan kurtaracağını, intihar girişim şeklinin planlarını yaptığını belirtmiştir."

Raporda, Fatma Deniz Polattaş'ın tedavisinin devam etmesi gerektiği vurgulandı. N.C. Salmanoğlu ile ilgili raporda da benzer belirtiler saptandığı vurgulandı. Raporda son olarak her iki genç kız için "Travma yaşayan kişilerde görülen belirtilerin varlığı, hastanın travmatik bir deneyimi olduğunu kuvvetle düşündürmüştür" denildi.

19 Temmuz günü İskenderun Ağır Ceza Mahkemesi'nde basına kapalı yapılan duruşmada, müdahil Avukat Bülent Akbay'ın polislerin tutuklanması talebi reddedildi. Mahkeme heyeti, genç

kızların İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi Psiko Travma Merkezi'nden aldığı raporun bilimselliğinin olup olmadığının incelenmesi için dosyanın İstanbul Adli Tıp Kurumu'na gönderilmesine karar verdi. Polattaş ve Samanoğlu, halen İstanbul'daki cezaevlerinde Adli Tıp Kurumu'nun rapor hazırlamasını bekliyor.

Hasan Ersoylu: Ordu'da, 1994 yılında bir kişiyi öldürdüğü iddiasıyla 20 yıl hapis cezasına mahkum edilen, ancak suçu işlemediği anlaşılınca, 2000 yılı Temmuz ayında beraat eden Hasan Ersoylu'ya işkence yaptıkları belirlenen iki asker hakkında açılan dava sonuçlandı. Ordu Ağır Ceza Mahkemesi'nde 24 Ocak günü yapılan duruşmada, Yusuf Yiğit ve Önder Kaçmaz adlı astsubaylara, "Hasan Ersoylu'ya işkence yaparak suçu üstlenmesini sağladıkları için" 2'şer yıl hapis cezası ve 6'şar ay görevden uzaklaştırma cezası verildi. Ancak, askerlerin cezası, suç Şartlı Salıverilme Yasası kapsamına girdiği için ertelendi.

Süleyman Yeter ve 15 kişi: Limter İş Sendikası eğitim uzmanı Süleyman Yeter ile aralarında gazetecilerin de bulunduğu 15 kişiye 1997 yılında gözaltında işkence yapan 8 polisin yargılanmasına 25 Ocak günü İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada, sanık polislerin avukatı İlhami Yelekçi, polislerin Şartlı Salıverilme Yasası kapsamına alınması için mahkemenin Anayasa Mahkemesi'ne başvurmasını istedi. Müdahil avukatlardan Ercan Kanar ise işkence suçunun yasa kapsamına alınmamasının doğru olduğunu savundu ve polisler hakkında tutuklama kararı verilmesini istedi. Mahkeme, "benzer bir davanın Anayasa Mahkemesi gündeminde olduğu için bu davanın sonucunun beklenmesine" karar verdi. Anayasa Mahkemesi'nin "işkence" suçunun Şartlı Salıverilme Yasası kapsamına alınmasına ilişkin başvuruları reddetmesinden sonra süren davada önemli bir gelişme olmadı. Davada, Başkomiser Bayram Kartal, Komiser Yusuf Öz ve Sedat Semih Ay ile polisler Erdoğan Oğuz, Zülfikar Özdemir, Necip Tükenmez, Şaban Toz ve Bülent Duramanoğlu'nun 5 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor.

Sultan Öner: "PKK'ye yardım ve yataklık ettiği" iddiasıyla 5 Kasım 1997 tarihinde Diyarbakır'da gözaltına alınan Sultan Öner (30) adlı kadına işkence yaptıkları ve tecavüz ettikleri gerekçesiyle Hasan Şener, Kemal Kamış, Atilla Mert, Mehmet Ali Karakaya, Ali Güçlü, Cevat Çevik, Birol Sakallı ve Nurettin Şeker adlı polisler hakkında açılan dava 30 Ocak günü başladı. Sultan Öner'in, yaşadıklarını yaklaşık bir yıl sonra Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Projesi avukatları Eren Keskin ve Fatma Karakaş'a anlatması, avukatların da suç duyurusunda bulunması üzerine Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, soruşturma izni için dosyayı Diyarbakır Valiliği'ne gönderdi. Valiliğin izin vermemesine hem savcılık hem de Sultan Öner'in avukatları itiraz etti. Bölge İdare Mahkemesi de,

soruşturma için izin verdi. Bu izin üzerine başlatılan soruşturma sonucunda olay tarihinde Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nde görevli polisler Hasan Şener, Kemal Kamış, Atilla Mert, Mehmet Ali Karakaya, Ali Güçlü, Cevat Çevik, Birol Sakallı ve Nurettin Şeker hakkında "işkence" suçundan dava açıldı.

Sultan Öner, yaşadıklarını avukatlarına şöyle anlattı:

"Sivil giyimli polisler eve geldi. Bir saat boyunca küfür edip, dövdüler. 'Silahlar nerede?' diye soruyorlardı. Daha sonra bir arabaya attılar. Arabada da yere yatırıp dövdüler. Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'ne götürdüklerinde gözlerimi bağlayıp bir odaya koydular. 'Soyun' dediler. Ben sürekli yalvarıyordum. Ama onlar alay ediyordu. Daha sonra kendisine 'komiser' diye hitap ettikleri bir polis, eteğimi, gömleğimi ve iç çamaşırimi zorla çıkarttı. 'Silahların yerini söyle, yoksa namusun elden gider' dedi. Ardından da ellerim arkadan bağlı olduğu halde beni yere yatırarak tecavüz etmeye başladı. Kanamam oldu. Daha sonra çıplak bir halde bir başka odaya alındım. Kollarımdan askıya aldılar. Göğüslerimin uçlarından, ayaklarımdan parmaklarımdan ve cinsel organımdan elektrik verdiler. Askıdayken, bileklerimde ve cinsel organımda sigara söndürdüler. Askıdan sonra bir tekerleğin içine koyarak havada döndürdüler. Burada da elektrik verdiler. Daha sonra bu tekerleğin içindeyken makattan ve vajinadan cop ile tecavüz ettiler. Tüm bu uygulamalar burada kaldığım 3 gün boyunca 4-5 kez tekrarlandı. 8 Kasım'da beni doktora götürdüler. Ancak doktor muayene etmeden beni geri götürdüler."

İzmir Emniyet Müdürlüğü'nün talimatıyla gözaltına alındığı için 3 gün sonra İzmir'e gönderilen Öner, işkencelerin burada da devam ettiğini söyledi. Öner, İzmir'de başından geçenleri de şöyle anlattı:

"8 Kasım'dan 12 Kasım'a kadar da İzmir Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde kaldım. Burada da gözlerim bağlı olduğu halde beni çıplak soyup kollarımdan askıya aldılar. Sürekli elektriğe verip tazyikli suyun altında tuttular. Cinsel tacizde bulunup, tecavüz ile tehdit ettiler. Artık tüm bu insanlık dışı muamelelere dayanamıyordum. Hücredeyken battaniyenin iplerini söküp kendimi tavandaki demirlere astım. Ama benimle aynı hücrede olan iki bayanın bağırması üzerine polisler gelerek beni indirdi. Beni Yeşilyurt Devlet Hastanesi'ne kaldırdılar. Bir süre yattıktan sonra bu kez intihar olayı ile ilgili ifade vermem için savcılığa götürdüler. Ben intiharın nedenlerini, her şeyi anlattım ama savcılık hiçbir soruşturma açmadı."

Emniyete yeniden götürüldükten sonra el ve ayaklarının zincirlerle bağlandığını ve başında iki polisin bekletildiğini söyleyen Öner, 12 Kasım 1997 tarihinde İzmir DGM tarafından tutuklandı. Öner 2000 yılının Eylül ayında cezasını tamamlayarak tahliye edildi.

Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, Sultan Öner'in avukatı Fatma Karakaş, iddianamenin "tecavüz" suçunu içermemesini eksiklik olarak değerlendirdiklerini bildirdi. Karakaş, müvekkilinin TİHV tarafından tedavi edildiğini belirterek mahkemenin vakıftan belgeleri istemesini talep etti. Mahkemeye yazılı ifade gönderen dört polisin "Sanığı sadece gözaltına aldıklarını ve Emniyet Müdürlüğü'ne teslim ettiklerini" söyledikleri öğrenildi.

27 Kasım günü Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşma, İzmir'de görev yaptığı öğrenilen sanık polis Hasan Şener'in ifadesinin alınması için 30 Ocak 2002 tarihine ertelendi.

Davanın açılmasından sonra yaşadığı baskılar nedeniyle İzmir'e taşınan Sultan Öner ve avukatı Fatma Karakaş, 28 Kasım günü İHD İzmir Şubesi'nde bir basın toplantısı düzenlediler. Avukat Karakaş, "İzmir'de ilkokula giden 12 yaşındaki çocuğu sivil polislerce okuldan alınıp dövülen Öner'in yakın akrabaları da bu polis baskısından paylarına düşeni alıyorlar. Uluslararası Af Örgütü, Öner'in durumu hakkında 13 Kasım günü ikinci kez acil eylem çağrısı yaptı. Buna rağmen tüm aileye yönelik ağır baskı devam etmekte ve baskının sınırları her geçen gün genişlemektedir." dedi.

8 Travesti: Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde görev yaptığı dönemde 8 travestiyi hortumla döverken çekilen görüntüleri televizyonda yayınlanan 'Hortum Süleyman' takma adlı Başkomiser Süleyman Ulusoy hakkında, "travestilere kötü muamelede bulunduğu" gerekçesiyle, 3 aydan 3 yıla kadar hapis cezası istemiyle açılan dava 26 Ocak günü Beyoğlu 6. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başladı.

Duruşmada ifade veren Mustafa Öncel adlı travesti daha önce korktuğu için şikayetçi olmadığını belirterek, "Beyoğlu'ndaki evimin kapısını defalarca kez kırdı. Beni hortumla dövdü." dedi.

Süleyman Ulusoy ise bir televizyon kanalında yayınlanan görüntülerdeki kişinin kendisi olmadığını ileri sürdü. Ulusoy, "HABİTAT toplantıları nedeniyle çok geniş güvenlik önlemleri almak durumundaydık. Bu insanlar fuhuşu sektör haline getirmiş, Türkiye'nin imajını zedeliyorlar. Ekipler karakola getirmiş. Ancak karakolda 24 saatten fazla kalmamışlardır. Ben kimseyle muhatap olmadım. Hiç birini tanımam, her biri değişik makyajla dolaşiyor" dedi.

Duruşmadan sonra, Ulusoy'a destek vermek için gelen MHP'li bir grup, travestilere saldırdı. Saldırı nedeniyle 27 Ocak günü İHD İstanbul Şubesi'nde düzenlenen basın toplantısında konuşan Melike Demir adlı travesti, "Duruşma sonrası küfürler edip, kimliğimize hakaret ettiler. Linç girişiminde bulundular." dedi İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin de, "On yıl önce Hortum Süleyman Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü'nde görevliydi. O sırada eşcinselleri Belgrat Ormanlarına götürüp kazıklara

oturtuyordu. Bize başvuru yapıldığında ben gidip kendisiyle görüştim. O da bana, 'Sen şimdiye kadar teröristlerle ilgileniyordun. Şimdi de bunlarla mı ilgileniyorsun?' diye sordu. Ben de bütün insanların haklarını savunduğumu ve hiç kimseye işkence yapılmaması gerektiğini söyledim. O da, 'Ama bunlar insan değil' cevabını verdi. O ve onun gibilerine beraat kararları veren mahkemeler, işkence mağdurlarına rapor vermeyen adli tıp kurumları da onların suç ortaklarıdır." dedi.

19 Ekim günü yapılan duruşmada tanık olarak ifade veren İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin, "Süleyman Ulusoy adının işkenceciler arasında sık sık geçtiğini" belirtti ve katıldığı eylemlerde Ulusoy'un göstericileri elindeki hortumla döverken gördüğünü söyledi. Şikayetçi travestilerden Melike Demir de, Ulusoy'un 1991 yılında travestilerin yoğun olarak yaşadığı Ülker sokağını terk etmeleri için kendilerini hortumla dövdüğünü, mahalledeki esnaftan alışveriş yapmalarını yasakladığını belirtti.

Mahkeme, Süleyman Ulusoy'un suçunun Şartlı Salıverme Yasası kapsamına girip girmediğinin belirlenmesi için yasanın Resmi Gazete'de yayınlanmasını beklemeye karar verdi. Duruşma, 18 Nisan 2002 tarihine ertelendi.

Hüseyin Şimşek: 1995 yılı Nisan ayında İstanbul'da gözaltına alınan Hüseyin Şimşek adlı kişiye işkence yaptıkları gerekçesiyle yargılanan üç polisin davasında, mahkeme, "TCY'nin 243. maddesinin de Şartlı Salıverilme, Dava ve Cezaların Ertelemesine Dair Yasa kapsamına alınması" istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu. İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi, Mahir Katırcı, Şeren Kahraman ve Zaki Kavak adlı polislerin yargılandığı davada, Avukat İlhami Yelekcı'nin istemini kabul etti.

Enver Gündüz, Şehabettin Alp, Hanifi Turan, Hüseyin Avcu, Şirin Ağahatun, Menşure Avcu: 12 Mayıs 1995 tarihinde gözaltına alınan Enver Gündüz, Şehabettin Alp, Hanifi Turan, Hüseyin Avcu, Şirin Ağahatun ve Menşure Avcu adlı kişilere işkence yaptıkları gerekçesiyle 18 polis hakkında açılan davaya 30 Ocak günü devam edildi. Duruşmada polislerin avukatı Nilgün Duman'ın "işkence suçuna ilişkin 243. maddenin Şartlı Salıverilme Yasası kapsamına alınması için Anayasa Mahkemesi'ne başvurulması" istemi mahkeme tarafından reddedildi. Davada Ramazan Sürücü, Haluk Bayram Deniz, Hasan Koçak, Nebih Alpaslan, Gıyasettin Özturan, Mustafa Bölük, Cafer Ongün, Şevki Taşçı, Yusuf Ziya Evran, İlhan Kara, Recep Kaplan, Tevfik Işık, Ömer Uslu, İbrahim Uçar, Numan Çakır, Ekrem Korkmaz, Mahmut Yılmaz ve Orhan Çerçi adlı polisler yargılanıyor.

18 polisin yargılanmasına 27 Kasım günü Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşma, Hollanda'da yaşayan Şehabettin Alp'in ifadesinin alınması için 30 Ocak 2002 tarihine ertelendi.

Tamer Taylan, İsmail Turgut, Bülent Durmaz, Hayati Yılmaz, Muhsin Akbulut, Adem Öztürk, Hüseyin Serhan Ünal: Bursa'da 8-14 Mart 2000 tarihlerinde gözaltında tutulan Tamer Taylan, İsmail Turgut, Bülent Durmaz, Hayati Yılmaz, Muhsin Akbulut, Adem Öztürk ve Hüseyin Serhan Ünal adlı kişilere işkence yaptıkları gerekçesiyle 13 polis hakkında açılan davaya yıl içinde devam edildi. Bursa 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen dava halen sürüyor. Davada, Bursa Emniyet Müdürlüğü Mali Şube Müdür Vekili Mehmet Varol, Başkomiser Ragıp Doğanemir, Komiser Koray Keskin, Mustafa Kalaycıoğlu, Mehmet Kaçmaz, Kemal Nair, Mehmet Emin Güven, Nakşi Duran Seven, Yaşar Usta, Muammer Duran, Mustafa Yurtoğlu, Muzaffer Ak ve Yahya İlhan adlı polislerin TCY'nin 243. maddesi uyarınca 7'şer hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor.

X.X.: Kartal'da bir kişiyi döverek ormanlık bir alana götürdükleri ve silahla tehdit ettikleri iddiasıyla yargılanan Ömer Şahbaz, Sebahattin Balcı, Çetin Gültaş ve Orhan Akçı adlı polisler Kartal 2. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından 3'er ay hapis ve 60'şar milyon lira para cezasına mahkum edildi. 7 Şubat günü yapılan duruşmada, polislerin cezası "iyi halleri ve aynı suçu bir daha işlemeyeceklerine kanaat getirildiği gerekçesiyle" ertelendi.

Orhan Kur: 28 Temmuz 1997 tarihinde İzmir'de gözaltına alınan Orhan Kur adlı gence işkence yaptıkları gerekçesiyle Bülent Tezek ve Mustafa Yurdakul adlı polisler hakkında açılan davanın, Şartla Salıverilme Yasası uyarınca durdurulduğu ortaya çıktı. Davanın durdurulduğu, Kur ve avukatı Zeynep Sedef Erdoğan, 20 Şubat günü duruşma için İzmir 7. Asliye Ceza Mahkemesi'ne gidince ortaya çıktı. Avukat Erdoğan, Şartla Salıverilme Yasası'nın yürürlüğe girmesinden hemen sonra 22 Aralık 2000 tarihinde kendilerine haber verilmeden duruşma yapıldığını ve davanın durdurulmasına karar verildiğini öğrendiklerini bildirdi. Özdoğan, "Adli Tıp Kurumu ve 9 Eylül Üniversitesi'nden Orhan Kur'un falakaya yatırıldığına dair rapor alındığı halde olay tarihinden 2 yıl sonra uzun uğraşlar sonucu dava açılabilir. Bugün ise her 2 polislin yargılandıkları davanın 5 yıl süreyle ertelenmiş olduğunu öğrendik. 23 Kasım 2000 tarihindeki son duruşmada tanıkların dinlenmesine karar verildi. Polislerin TCY'nin 243. maddesi olan 'işkence suçundan yargılanmasını' talep ediyorduk. 243. madde af kapsamına girmiyor. Duruşma olsaydı af kapsamına girip girmeyeceğini tartışabilirdik." dedi.

Hüseyin Kaya: Diyarbakır'da Tüm Yargı Çalışanları Sendikası (Tüm Yargı Sen) tarafından yapılan basın açıklaması sırasında Hüseyin Kaya adlı infaz koruma memurunu döven üç polis hakkında açılan dava, Diyarbakır 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde 21 Şubat günü başladı. Duruşmada ifade veren Cengiz Çetintük, Serdar Eser ve Muzaffer Yılmaz adlı polisler, Kaya'nın kafasını polis arabasına çarparak yaralandığını ileri sürdüler.

Esmâ Halat: İstanbul Beşiktaş'ta 21 Ekim 1999 tarihinde gözaltına alınan Esmâ Halat adlı travestiye işkence yaptığı gerekçesiyle Beşiktaş İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde görevli Komiser Yardımcısı Barış Gören hakkında dava açıldı. İşkence nedeniyle beş günlük rapor alan Esmâ Halat'ın suç duyurusu üzerine açılan soruşturmada, Beşiktaş İlçe İdare Kurulu "soruşturmaya gerek olmadığı" kararı vermişti. Ancak Halat ve avukatı Fatma Karakaş'ın itirazı üzerine Bölge İdare Mahkemesi kararı kaldırmıştı. Bunun üzerine soruşturmayı tamamlayan Beşiktaş Cumhuriyet Savcılığı, olaydan yaklaşık 18 ay sonra Barış Gören hakkında dava açtı.

Abdullah Salman: "Hırsızlık" iddiasıyla gözaltına alınan Abdullah Salman (13) adlı çocuğa, Şişli Karakolu'nda görevli olduğu dönemde işkence yaptığı gerekçesiyle İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürü Mahir Güney hakkında açılan dava, 27 Şubat günü İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Mahir Güney'e, 1 yıl hapis, 3 ay memuriyetten men cezası verildi. Ancak ceza, polislin bir daha suç işlemeyeceğine kanaat getirildiği gerekçesiyle ertelendi.

1994 yılı Kasım ayında işyerinde meydana gelen bir hırsızlık olayı nedeniyle 3 kişiyle birlikte gözaltına alınan Abdullah Salman, 3 gün gözaltında tutulmuştu. Gözaltında "boğazı sıkılan, dövülen ve vücuduna elektrik verilen" Salman'a Adli Tıp Kurumu'ndan 3 günlük rapor verilmişti. Salman hakkında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi Bilim Dalı tarafından hazırlanan 16 Kasım 1994 tarihli bir başka raporda da, "Post travmatik stres bozukluğu" teşhisi konulmuş ve "Yapılan muayene ve testler sonucunda zeka geriliği tespit edilmektedir" denilmişti.

Olay nedeniyle Şişli 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde TCY'nin "kötü muamele" suçuna ilişkin 245. maddesi uyarınca yargılanan Mahir Güney, 3 ay hapis cezasına mahkum olmuş ancak ceza, 900 bin lira paraya çevrilmiş ve ertelenmişti. Yargıtay'ın kararı "Güney'in TCY'nin 'işkence' suçuna ilişkin 243. maddesi uyarınca yargılanması gerektiği" görüşüyle bozması üzerine dava İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam etmişti.

Kamile Çiğci: 1992 yılında Mardin'in Nusaybin ilçesinde gözaltına alınan Kamile Çiğci (45) adlı kadına işkence yaptıkları ve tecavüz ettikleri gerekçesiyle 7 polis hakkında açılan davaya 28 Şubat günü Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada, Çiğci ile aynı tarihlerde gözaltında tutulan Adnan Karakaş tanık olarak dinlendi. Karakaş, Kamile Çiğci'ye tecavüz edildiğini görmediğini ama gözaltında olayı duyduğunu söyledi. Davada yıl içinde önemli bir gelişme yaşanmadı.

Davada, olay tarihinde Mardin Emniyet Müdürlüğü'nde görevli komiser İbrahim Hakerler ile Yılmaz Papakçı, Nezih Karukuş, Kamil Vedat

Karaman, Muhammet Özcan, Taner Tamişgün ve Elmas Erzincan adlı polisler yargılanıyor.

Mehmet Ali Kaplan ve Sait Dönmüş: Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde 2000 yılı Haziran ayında gözaltına alınan Mehmet Sait Kaplan ve Sait Dönmüş adlı kişilere "Diyarbakır Devlet Hastanesi'nde sağlam raporu verilmesi" için hekimlere baskı yaptığı ileri sürülen Diyarbakır Sağlık Müdürü Emirhan Yardan hakkında açılan dava, 15 Kasım günü Diyarbakır 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Yardan, TCY'nin "görevi kötüye kullanma" suçuna ilişkin 240. maddesi uyarınca 10 ay hapis ve 2 ay 15 gün memuriyetten men cezasına mahkum edildi. Cezalar daha sonra toplam 988 milyon 650 bin lira para cezasına çevrildi ve ertelendi.

İdris Yıldırım ve Tuncay Beden adlı astsubaylar hakkında açılan dava da 27 Nisan günü sonuçlandı. Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, astsubaylar hakkında beraat kararı verildi.

Fatma Çakır: Mardin'de, 13 Eylül 1993 tarihinde gözaltına alınan Fatma Çakır adlı kadına işkence yaptıkları gerekçesiyle İl Jandarma Komutanlığı'nda görevli Şerif Çakmak, Muharrem Gözbeğ ve Atilla Baş adlı askerler hakkında açılan dava, 28 Mart günü başladı. Avukat Eren Keskin duruşmada, Çakır'a askerler tarafından elle tecavüz edildiğini belirterek "Her ne kadar muayenesinde kızlık zarının sağlam olduğu belirtilmiş ise de burada sanığın amacı tecavüzdür" dedi. Keskin, Fatma Çakır'ın İstanbul Çapa Tıp Fakültesi Psiko-Sosyal Travma Merkezi'ne sevk edilmesini istedi. Avukat Meral Daniş ise halen Batman Cezaevi'nde bulunan Çakır'ın sanıklarla yüzleştirilmesini istedi. Davada, yıl içinde önemli bir gelişme yaşanmadı.

Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Projesi avukatlarının yaptığı suç duyurusu üzerine açılan davada, sanıkların TCY'nin "işkence" suçuna ilişkin 243. maddesi uyarınca cezalandırılması istenen iddianamede, Fatma Çakır'a yapılan işkence şöyle anlatıldı: "Müşteki, Mardin Jandarma Karakolu önünde uzunca bir süre dövülmüştür. Müştekinin gözleri bağlanıp, çıırılçıplak soyulmuş ve bedeni duvarlara vurulmuştur. Görevli askerler silah vererek, kendisini öldürmesini istemiş, bunun üzerine müşteki silahı alarak tetiği çekmiş, ancak mermi olmadığı için eylem gerçekleşmemiştir. Müştekiye tecavüz edileceği ve ardından da ateşe verileceği gibi tehditlerde bulunularak psikolojik rahatsızlığa sebep olabilecek davranışlarda bulunmak suretiyle müştekiye işkence yapıldığı yukarıda sayılan deliller ışığında anlaşılmıştır."

Duruşmadan sonra gazetecilerin sorularını yanıtlayan Keskin, işkence ve tecavüz davalarında sanık ile mağdurun yüzleştirilmediğini, sanıkların tutuklanmadığını söyledi. Keskin, bu tür uygulamaların işkencenin bir devlet politikası

olduğunu gösterdiğini belirtti. Sırp savaş suçlularının yargılandığı Lahey Adalet Divanı'nda tecavüzün "insanlık suçu" kapsamına alındığını anımsatan Keskin, şunları söyledi:

"Lahey'de alınan bu karar çok önemli. Türkiye'de yaşananlar açısından da emsal teşkil edecek niteliktedir. Çünkü, üç yıllık çalışmamız sonucunda tecavüz ve tacize maruz kalan 135 kadın bize başvurdu. Bunların yüzde 95'i savaş kaynaklı olaylar. Bu rakamın, gerçeğin çok az bir bölümü olduğunu düşünüyoruz. Bölgede yaşanan olaylar, Bosna'da yaşananlarla benzer. O nedenle bunların da insanlık suçu kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir."

Murat Kaya, Aydın Aykanat, Cafer Doğan, Hakan Özek, Muzaffer Aktaş, Tayyar Sürül, Zeynel Aygün, Nesrin Çağlar Kılıç, Düzgün Zengin, Ulaş Bütün, Mustafa Kemal Eren, Ayhan Mimtaş, Talat Özel, Celal Gezer, Cafer Sadık Eroğlu: Kandira Cumhuriyet Savcılığı, Kandira F Tipi Cezaevi'nde görev yapan 5 infaz koruma memuru hakkında, "tutuklu ve hükümlülere kötü davrandıkları" gerekçesiyle dava açtı. İddianamede, Münir Kaygısız, Ali Haydar Bal, Erkan Cimcir, Tuncay Yıldırım ve Kadir Kızılkaya adlı infaz koruma memurlarının, operasyondan sonra Ümraniye E Tipi Cezaevi'nden Kandira'ya getirilen Murat Kaya, Aydın Aykanat, Cafer Doğan, Hakan Özek, Muzaffer Aktaş, Tayyar Sürül, Zeynel Aygün, Nesrin Çağlar Kılıç, Düzgün Zengin, Ulaş Bütün, Mustafa Kemal Eren, Ayhan Mimtaş, Talat Özel, Celal Gezer ile Cafer Sadık Eroğlu'na "kötü davrandıkları" belirtildi. TCY'nin 245. maddesi uyarınca açılan dava Kandira Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülüyor.

Mustafa Nergiz: "Uyuşturucu kaçakçısı olduğu" iddiasıyla Mersin'de gözaltına alınan Mustafa Nergiz adlı kişiye işkence yaptığı gerekçesiyle yargılanan Faruk Uzel adlı başkomiser, 11 Nisan günü sonuçlanan davada üç ay hapis cezasına mahkum oldu. Tutuksuz yargılanan Faruk Uzel'e hapis cezasının yanısıra 3 ay meslekten men cezası da verildi.

İlyas Sağır: Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, İlyas Sağır adlı kişiyi Karşıyaka Karakolu'nda döven 8 polis hakkında Nisan ayında dava açtı. Davada, Murat Güven, Mehmet Tecilli, Serhan Kolukırık, Ali Yıldırım, Recep Yıldır, Kudret Günöğlü, Musa Atalay ve Erdoğan Kılıçarslan adlı polisler hakkında TCY'nin 245. maddesi uyarınca 3 yıla kadar hapis cezası istendi. Edinilen bilgiye göre, 1999 yılı Aralık ayında İlyas Sağır ve bir arkadaşı, Sağır'ın alkollü olduğu halde kullandığı araçla Karşıyaka Karakolu önünde hatalı dönüş yapması nedeniyle karakola götürüldüler. Burada polisler tarafından ağır bir biçimde dövülen İlyas Sağır'a hastaneden "kulak zarının yırtıldığına" ilişkin rapor verildi. Sağır'ın suç duyurusu üzerine açılan soruşturma sonucunda, polisler hakkında dava açıldı.

İbrahim Öztürker: 23 Temmuz 2000 tarihinde İstanbul Avcılar'da kavga eden iki kişiyi ayırmaya çalışırken gözaltına alınan İbrahim Öztürker adlı kişiye Avcılar Polis Karakolu'nda işkence yaptıkları gerekçesiyle Bahadır Gök, Ali Deniz, Suat Başoğlu, Münir Öztürk ve Müjdat Arayan (Aryan, 2001 yılı Aralık ayında Bulgaristan'dan gelen bir işadamını fidye için kaçırdığı gerekçesiyle tutuklandı) adlı polisler hakkında açılan dava, 22 Haziran günü İstanbul Küçükçekmece 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başladı.

Duruşmada ifade veren polisler, İbrahim Öztürker'in "kendisini yere atarak yaraladığını" iddia ettiler. İbrahim Öztürker ise Müjdat Arayan'ın işkence yaptığını söyledi. İbrahim Öztürker, kendisine işkence yapan diğer polislerin arasında olmadığını belirtti. Avukat Şeref Turgut, İbrahim Öztürker'e işkence yapıldığı sırada karakolda bulunan iki çocuğunun ve o sırada gözaltında bulunan Yenal Aydın adlı kişinin tanık olarak dinlenmesini istedi. Davanın "kötü muamele" iddiasıyla TCY'nin 245. maddesi uyarınca açıldığını belirten Şeref Turgut, polislerin "işkence" suçuna ilişkin TCY'nin 243. maddesi uyarınca yargılanması için görevsizlik kararı verilerek dosyanın Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderilmesini de istedi. Duruşmaya 8 Şubat 2002 tarihinde devam edilecek.

Bu arada Avukat Şeref Turgut, Öztürker'e tazminat verilmesi için İçişleri Bakanlığı'na yaptıkları başvurunun reddedildiğini bildirdi.

Muharrem Horuz: İstanbul Fatih Cumhuriyet Başsavcılığı, 3 Ağustos 1999 tarihinde İstanbul Bahçeşehir'de gözaltına alınan Muharrem Horuz'a (ölüm orucunda olan Horuz, 2 Ağustos günü öldü) gözaltında işkence yapıldığı gerekçesiyle açılan soruşturmada takipsizlik kararı verdi.

Avukatların takipsizlik kararına itirazı Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 29 Eylül günü reddedildi. Horuz'un avukatları AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edildiği gerekçesiyle 10 Aralık günü AİHM'ye başvurdular.

Muharrem Horuz'a, 3 Ağustos 1999 ve 7 Ağustos 1999 tarihlerinde Haseki Devlet Hastanesi tarafından verilen raporlarda vücudundaki darp izlerinin anlatıldığını belirten Avukat Zeynel Polat, Komiser Erdoğan Abacıoğlu, Süleyman Yılmaz, Komiser Yardımcısı Tamer Aydın, Memduh Pökün, Erkan Kahraman ve Murat Erkan Eren adlı polislerin, "darp izlerinin Horuz'un gözaltına alındığı sırada direnmesinden ve 3 Ağustos 1999 akşamı hastaneden dönerken kaçmaya çalışmasından kaynaklandığı" yolunda ifade verdiklerini belirtti. Polat, takipsizlik kararına itiraz ettiklerini söyledi.

"TİKKO üyesi olduğu ve Çankırı Valisi Ayhan Çevik'e 5 Mart 1999 tarihinde düzenlenen bombalı saldırıya

katıldığı" iddiasıyla gözaltına alınan Muharrem Horuz hakkında, Ankara DGM'de ölüm cezası istemiyle açılan dava sürüyordu.

Kazım Ayaz, Mustafa Topal, Mecnun Delihan: Antep'te "tarihi eser kaçakçılığı" iddiasıyla gözaltına alınan Kazım Ayaz, Mustafa Topal ve Mecnun Delihan adlı kişilere işkence yapıldığı ve sahte rapor düzenlendiği gerekçesiyle üç astsubay ve bir doktor hakkında dava açıldı. Antep Cumhuriyet Savcılığı tarafından Eylül ayında hazırlanan iddianamede, astsubaylar Nihat Çeliker, Hakan Karaca ve Murat Tok'un gözaltına alınan kişilere işkence yaptıkları, Devlet Hastanesi'nde görev yapan Dr. Abdülkadir Kavillioğlu'nun da işkence mağdurlarına sağlam raporu verdiği belirtildi. İddianamede, Kazım Ayaz'ın ağabeyi Serdar Ayaz'ın evinde yapılan aramadan sonra tutulan tutanağa atılan "Adile Ayaz" imzasının da sahte olduğu belirtildi. İddianamede, sanıkların "işkence, sahte belge düzenlemek ve adli görevi ihmal" suçlarından cezalandırılması istendi.

Şehriban Şahin (20): Sivas'a bağlı Kurtlupa beldesi Jandarma Karakol Komutanı Astsubay Sezgin Civelek, Şehriban Şahin adlı genç kıza tecavüz ettiği gerekçesiyle görevinden alındı. Sivas Cumhuriyet Savcılığı da, Civelek hakkında dava açtı. İddianamede, Civelek'in, "21 Şubat günü korucu Ömer Ş.'nin evinde kızı Ş.Ş.'yi, belirlenemeyen bir sıvıyla uyutarak tecavüz ettiği" ve "olayı ailesine söylememesi için Ş.Ş.'yi tehdit ettiği" belirtildi.

Sezgin Civelek'in yargılanmasına 24 Aralık günü Sivas 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı. Duruşmada ifade veren Şahin, Civelek'in evlerine sık sık geldiğini ve zorla ırzıma geçtiğini söyledi.

Erol Kaplan, Rıdvan Kura, Fatma Günay, Mustafa Demir, Fazıl Ahmet Tamer, Hasan Demir: 19 Nisan 1994 tarihinde İstanbul'da gözaltına alınan Erol Kaplan, Rıdvan Kura, Fatma Günay, Mustafa Demir, Avukat Fazıl Ahmet Tamer ve Avukat Hasan Demir'e işkence yaptıkları gerekçesiyle 8 polis hakkında açılan dava, zamanaşımı nedeniyle düştü. İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 15 Ekim günü yapılan duruşmada esas hakkındaki görüşünü açıklayan Cumhuriyet Savcısı, "mağdurların vücutlarındaki izlerin sorgu sonucu meydana geldiğinin" kabul edilmesi gerektiğini belirtti. Ancak Savcı, 26 Aralık 1995 tarihinde açılan ve ilk duruşması 7 Mart 1996 tarihinde yapılan davanın zamanaşımı nedeniyle düşürülmesi gerektiğini bildirdi.

Davada, Ali Erşan, Dursun Ali Öztürk, Nizamettin Tuncer, Nihat Çulhaoğlu, Bahattin Çiftçi, Aydın Oruç Aydemir, Erhan Mamikoğlu, Ramazan Ayan adlı polisler TCY'nin 243. maddesi uyarınca yargılanıyordu. Duruşmalarda mağdurlar tarafından teşhis edilen Hilmi Kalaycı, Abdülkadir Dilber, Salih Babaaslan, Ceylani Baydar, Mustafa Karabulut adlı polisler hakkında ise herhangi bir işlem yapılmadı.

Erol Evcil: İşadamı Erol Evcil, Bursa Emniyet Müdürlüğü'nde kendisine işkence yaptıkları gerekçesiyle 11 polis hakkında açılan dava nedeniyle 8 Ekim günü İstanbul Kartal 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nde ifade verdi. Bursa 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin talimatı üzerine ifadesi alınan Erol Evcil gözaltında tutulduğu sekiz gün boyunca işkence gördüğünü belirterek şunları söyledi:

"Filistin askısına aldılar. Her gün çıırılçıplak soyulup işkence edildim. Ayak parmaklarımın arasına iğne batırdılar. Daha sonra beni bir doktora göstermiş, muayene ettirmiş gibi yapmışlar ve 'hiçbir cebir ve darp izine rastlanmamıştır' şeklinde rapor yazdırmışlar. Oysa bana doktor gelmedi. Sonradan Adli Tıp Kurumu'ndan bana 'cebir ve darp izine rastlanmıştır' şeklinde rapor verildi."

Davada, dönemin Bursa Emniyet Müdürlüğü'nde görev yapan Sırrı Tuğ, Candemir Özdemir, Ahmet, Hakan Ünsal Yalçın, Metin Soner Şentürk, Ragıp Doğanemir, Harun Özkay, Kemal Nair, Mehmet Kaçmaz, Yaşar Usta ve Mustafa Ak adlı polisler 8'er yıl hapis cezası istemiyle yargılanıyor. Ünlü tefeci Nesim Malki'nin 28 Kasım 1995 tarihinde Bursa'da öldürülmesi ve dolandırıcılık suçları nedeniyle 27 Ekim 1999 tarihinde Mudanya'da gözaltına alınan Evcil, Bursa Emniyet Müdürlüğü'nde sorgulanmıştı. Evcil'e, İstanbul Adli Tabipliği tarafından beş günlük rapor verilmişti.

Murat Ağartıcı: Askerden firar ettiği gerekçesiyle tutuklanan Murat Ağartıcı adlı kişiye Edirne Askeri Cezaevi'nde işkence yaptıkları gerekçesiyle, Cezaevi Komutanı Yüzbaşı Mustafa Reşit Beyit ile gardiyan askerler Sinan Mıh, Ferit Fidan, Erdoğan Bozkurt ve Mehmet Çınar hakkında dava açıldı. Edirne 3. Mekanize Piyade Tümen Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde görülen davada sanıkların TCY'nin "görevi ihmal" suçuna ilişkin 230 ve "kötü muamele" suçuna ilişkin 245. maddesi uyarınca cezalandırılması isteniyor.

Birkaç kez askerden firar eden Ağartıcı, Edirne Askeri Cezaevi'nde gardiyanlar tarafından çırıl çıplak soyulduğunu, başgardiyanın "esas duruşa geç" komutuna uymadığı için tekme tokat dövüldüğünü, ardından yemekhaneye indirildiğini ve burada çok sayıda asker tarafından kendisine işkence yapıldığını bildirdi. Soğuk su altında tutulan, ellerine yüzlerce kez copla vurulan ve tekme-tokat dövülen Ağartıcı, işkence sonucunda burnunun ve dişinin kırıldığını belirtti. Ağartıcı, işkenceden sonra yanına götürüldüğü Cezaevi Müdürü Yüzbaşı Mustafa Reşit Beyit'e hastaneye sevkedilmek istediğini söylediğinde de "Seni hücreye gönderirim bir sabuna basıp düşer ölürsün" tehdidiyle karşılaştığını ifade etti.

Mahmut Öktem, Memnune Öktem: "Türkiye Komünist Emek Partisi-Leninist (TKEP-L) örgütüne üye oldukları" gerekçesiyle 1996 yılının Mart ayında

gözaltına alınan Devrim Öktem'in, 26 Şubat 1997 tarihinde gözaltına alınan annesi Memnune Öktem ve babası Mahmut Öktem'e işkence yaptıkları gerekçesiyle 6 polis hakkında açılan dava, 14 Kasım günü sonuçlandı. İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, polislerden Mustafa Sara TCY'nin "kötü muamele" suçu uyarınca 1 yıl hapis cezasına mahkum edildi. Daha sonra 10 aya indirilen ceza "sanığın iyi hali ve suç işlemeyeceğine kanaat getirildiği" gerekçesiyle ertelendi. Metin Şenol, Hayati Sönmez ve Fatih Berkup adlı polisler hakkında da beraat kararı verildi.

Ali Macit, Nurettin Aydın, Ali Gökpınar, Salih Duran, Tahir Yıldız, Tahsin Horzum, Yunus Gürbüz, Orhan Kaymakçı, Ramazan Danacı, Hasan Ayyıldız: Burdur'a bağlı Bucak ilçesi Karaaliler köyünde hayvan hırsızlığı yaptıkları iddiasıyla 8-15 Mayıs 2000 tarihlerinde Bucak Jandarma Karakolu'nda gözaltında tutulan Ali Macit, Nurettin Aydın, Ali Gökpınar, Salih Duran, Tahir Yıldız, Tahsin Horzum, Yunus Gürbüz, Orhan Kaymakçı, Ramazan Danacı ve Hasan Ayyıldız adlı köylülere işkence yaptıkları gerekçesiyle 9 asker hakkında açılan davaya 22 Kasım günü Burdur Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşma, 24 Ocak 2002 tarihine ertelendi.

Davada, karakol komutanı Yusuf Hökelekoğlu, askerler Hikmet Batur, Sedat Şükrü Anafarta, Şeref Göztepe, Mustafa Türköz, Ali Ulvi Çelik, Erkan İzgöngür ve Süleyman Alagöz ile sivil memur Aziz Turan'ın "kötü muamele" ve "adli görevi suistimal" iddialarıyla hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor.

Mazlumder Genel Başkan Yardımcısı Avukat Süleyman Çetintulum ve Avukat Yunus Kalkan tarafından hazırlanan raporda olay şöyle anlatıldı:

8.5.2000 tarihinde bir hayvan hırsızlığı soruşturması için Bucak Jandarma K'lığı civar köylerden ve Afyon İli Dinar İlçesi köylerinden toplam 17 kişiyi gözetim altına almıştır. Gözetim altına alındıkları sırada alınan doktor tarafından sanıkların muayeneleri yapılmış ve sağlam olduklarına dair rapor verilmiştir. 9-15.10.2000 tarihleri arasında sanıkların gözetim altında tutuldukları sırada suçlarını itiraf ettikleri nedenle savcılığa sevk etmeden önce 15.10.2000 tarihinde topluca Bucak İlçesi 1.No'lu sağlık ocağından yeniden rapor alınmış ve kendilerinde "darp ve cebir izine rastlanmadığı"na dair raporlar alınarak dosyaya eklenmiştir.

Tahir Yıldız ve arkadaşları Savcılığa verdikleri ilk ifadelerinde üzerlerine atılı suçu inkar etmişler ve kendilerine Jandarma Karakolunda işkence ve kötü muamele yapıldığını adli raporların gerçeği yansıtmadığı iddia etmişlerdir. Bunun üzerine tekrar Bucak Devlet Hastanesine sevk edildikleri ve bu şahıslardan 10 tanesi üzerinde çeşitli yerlerinde künt cisimle vurmadan doğan yaygın ve uzun süreli

ekimozların meydana geldiği 16.10.2000 tarihli raporlarla tesbit edilmiştir. Bu raporlarda bir kısım sanıklar için 3 gün, bir kısmı için 2 ve 1 gün iş ve gücüne manidir, bir kısmı için iş ve gücüne mani olmaz raporları çıkmıştır.

Müştekilerin sanık olarak gözetim altına alındıkları sırada avukat yardımına başvurmalarına rağmen avukatlarıyla görüşmelerine mani olunmuştur. Bu nedenle avukatlar ile yerel savcı arasında uzun bir trafik yaşanmış, ilgili karakol komutanının yazılı savcılık iznine rağmen sanıklar ile avukatları görüştürmeme şeklinde eylemi devam etmiştir. Sonunda avukatların sanıkları görmesine izin verilmiş, sanıkların nezaret koşulları ve kendilerine işkence yapıldığı savı bu avukatlar tarafından belirlenmiştir. Örneğin sanıkların zincire bağlı olarak nezarethanedeki tutulduğu tespiti yapılmıştır.

Müştekilerin gözetim sırasında işkence gördüklerine ve bunun raporla tespit edilmesinden sonra yanlış rapor veren sağlık ocağı doktoru Mithat Şencan hakkında adli görevini savsaklamak suçundan dava açılmış (Bucak Asliye Ceza Mahkemesi 2000/235 E., 2001/104 K.) ve doktor bu suçtan mahkum olmuştur. Mahkeme gerekçesinde sanık doktorun "Muayene sırasında muayene yerinde asker bulundurduğu ve sanıkların kelepçelerinin çözülmediği ve 17 kişiyi sadece 45 dakika süren bir muayeneden geçirdiği, bunun ise mümkün olmadığı, Türkiye'nin altına imza attığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve diğer sözleşmeler ve uluslararası toplumda genel kabul gören diğer belge ve doktorların görev sırasında uymaları gereken tıbbi ilişkin etik değerler birlikte değerlendirildiğinde... sanığın cezalandırılmasına" denmektedir.

Keza, Jandarma Komutanının ve işkence yapan sair 9 kişi hakkında sanıkları avukatlarıyla görüştürmeme ve uzun gözaltı süresi nedeniyle hakkında görevi kötüye kullanma suçundan da cezalandırılmaları iddianamede ayrıca talep edilmiştir.

İşkence sanıklarının neler yaptığına gelince; işkenceye maruz kalan kişilerin dosyaya yansıyan beyanlarından şunları tespit etmek mümkündür:

- Tüm şahıslar kaba dayak ve küfür ile taciz edilmiştir.
- Beş gün boyunca ekme ve su verilmediğini hepsi beyan etmektedir.
- Gözetim sırasında gözleri hep bağlı tutulmuş, birbirleri aleyhine ifade vermeye zorlanmışlardır.
- Vücudun baş ve cinsel organından cereyan verme şeklinde (iki kişi hariç)
- Çirliçplak soyularak su içinde yalınayak bekletme (hepsi)
- Tazyikli su sıkma suretiyle üşüme ve titremelerine sebep olma (hepsi)

-Makata cop sokulması suretiyle cinsel taciz (4 kişi iddia etmiştir)

-Bir kişinin iki dişi kırılmıştır.

-Bir kişinin burnu kırılmıştır.

-Bir kişi 7 kez başına poşet geçirilerek boğulması teşebbüsünde bulunmuş 7 saat baygın kalmıştır.

İşkence sanıkları mahkemede suçlarını inkar etmişler, Afyon ve Isparta İl jandarma Komutanlığı'ndan gelen ekiplerin yapmış olabileceği savunmasında bulunmuşlardır. Mahkeme bu iddiaları araştırmaktadır.

27 Avukat: F tipi cezaevlerine karşı 16 Eylül 2000 tarihinde Galatasaray Lisesi önünde basın açıklaması yapmak isteyen ÇHD yönetici ve üyesi 26 avukatın dövülerek gözaltına alınması nedeniyle 6 polis hakkında dava açıldı.

Olaydan iki gün sonra İstanbul Valisi Erol Çakır, emniyet müdürleri ve polisler hakkında suç duyurusunda buluklarını belirten Avukat Ali Talipoğlu, saldırıyı gerçekleştiren polisleri televizyon görüntülerinden saptadıkları halde İçişleri Bakanlığı'nın İstanbul Valisi ve emniyet müdürleri hakkındaki soruşturmasından sonuç çıkmadığını, İstanbul Valiliği'nin de saptanan 6 polis hakkında soruşturma açılmasına izin vermediğini bildirdi. Talipoğlu, bu kararın iptali için İstanbul Bölge İdare Mahkemesi'ne başvurduklarını, mahkemenin de 17 Nisan günü valiliğin kararını iptal ettiğini belirtti. İdare Mahkemesi'nin kararının ardından Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı, 6 polis hakkında dava açtı.

Arif Ceylan, Beyhan Karaköse, Mehtap Geyik, Şengül Göçen, Emel Kaya ve Fatih Güngör adlı polislerin yargılanmasına 11 Aralık günü Beyoğlu 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlandı. Duruşmada, Avukat Gülizar Tuncer, Mehtap Geyik, Şengül Göçen ve Emel Kaya'yı, Avukat Muhittin Köylüoğlu'da Fatih Güngör'ü teşhis etti. Avukatların İstanbul Valisi Erol Çakır ve eski İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı Turan Tuna'nın yargılanması istemini reddeden mahkeme, duruşmayı 12 Mart 2002 tarihine erteledi.

Avukat Ali Talipoğlu, İstanbul Valisi Erol Çakır ve emniyet müdürleri hakkında dava açılmaması nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) başvuracaklarını da kaydetti. "İzinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla avukatlar Muhittin Köylüoğlu, Mehmet Ali Kırdök, Gökhan Ağırbaş, Ali Talipoğlu, Yasemin Başaran, Metin Florinalı, Gülay Erpul, Nermin Kaplan, Kenan Alkan, Seval Demir, Güzel Yazar, Gül Altay, Özcan Kılıç, Şafak Yıldız, Bilgütay Hakkı Durna, Cahit Özdemir, Mehmet Günsel, Gülizar Tuncer, Cemal Yücel, Behiç Aşçı, Hakan Semizoğlu, Zeynel Polat, Keleş Öztürk, Efkan Bolaç, İbrahim Ergül ve Murat Çelik hakkında açılan dava, Beyoğlu Asliye Ceza Mahkemesi'nde 28 Mart günü yapılan duruşmada beraatla sonuçlanmıştı.

Manisalı Gençler: "DHKP-C üyesi oldukları" iddiasıyla İzmir DGM'de yargılanıp beraat eden "Manisalı Gençler"den 13'ü, İçişleri Bakanlığı aleyhine toplam 759 milyar lira maddi ve manevi tazminat davası açtı. Avukat Sema Pekdaş ve Mehmet Sürücü tarafından idare mahkemesine sunulan dilekçede şu görüşlere yer verildi:

"466 sayılı yasanın 1/6 maddesinde belirtilen (yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra beraatlerine karar verilen kişiler) aynı yasanın 2/1 maddesinde belirtilen (kendilerine zarar veren işlemlerin yapılmasına esas olan iddiaların merciiilerince karar bağlandığı tarihten itibaren 3 ay içinde her türlü zararın tazminini isteyebilir) şeklindeki hükümlerden hareketle 3 aylık yasal süresi içinde tazminat talebini içeren davamızı açmaktayız." Dilekçede, müvekkillerinin gözaltında tutulduğu ve tutuklu bulunduğu sürelerde öğrenci oldukları ve bu nedenle devre kaybına uğrayarak hayata atılmalarının geciktirildiği ifade edilerek, "Müvekkillerimizin maddi ve manevi zararları bulunuyor" denildi. Dilekçede, ayrıca yüksek tazminat uygulamasının aynı zamanda keyfi yakalama ve haksız tutuklamalar için caydırıcı etki yaratacağı da dile getirildi.

Emrah Sait Erda, Aşkın Yeğin, Levent Kılınç, Ali Göktaş, Faruk Deniz 10'ar milyar lira maddi, 100'er milyar lira manevi, Ayşe Mine Balkanlı 3 milyar lira maddi, 50 milyar lira manevi, Sema Taşar, Özgür Zeybek, Münire Apaydın, 3'er milyar lira maddi, 30'ar milyar lira manevi, Hüseyin Korkut, Jale Kurt 2'şer milyar lira maddi, 20'şer milyar lira manevi, Fulya Apaydın ve Erdoğan Kılınç ise 500'er milyon lira maddi ve 5'er milyar lira manevi tazminat talebinde bulundu.

Gençlere işkence yaptıkları gerekçesiyle yargılanan polislerin davası da, 19 Nisan günü Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nde görüşüldü. Polislerin avukatları Talat Tekkılıç ve Rosa Kırkan savunmalarında, Tabip Odası raporlarının gerçeği yansıtmadığını iddia ederek "Cop sokma iddiası doğru olsaydı, muayenede genital çatlak, elektrik verilmiş olsaydı lokal yanık izi olurdu. Üç kişide sivilce büyüklüğünde sıyrık vardır, o da işkence sayılmaz" dediler. Polislerden Halil Emir de, "bir gencin sorguda 'susma hakkını kullandığını' söyledi ve '28 çeşit işkence yapmış olsaydık bu hakkını kullanabilir miydi?' dedi. Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 2 Mayıs günü kararı usulden bozdu. Bozma kararında, "Cumhuriyet savcısının sanıkların mahkûmiyeti yönünde esas hakkındaki görüşünü bildirdikten sonra, sanık avukatlarına uygun süre tanınarak savunma haklarının kötüye kullanıldığı olguları değerlendirilmeden salt duruşmalara sürekli katıldıkları gerekçesiyle savunma yapmak için süre isteminin reddi, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun (CMUK) 251. maddesine aykırı olduğundan bozmayı gerektirmiştir." denildi.

Dava, 18 Temmuz günü Manisa Ağır Ceza Mahkemesi'nde yeniden başladı. Duruşmada, sanık polislerin avukatlarından Talat Tekkılıç, Manisa Emniyet Müdürlüğü Terörle Şube Müdürlüğü'nün "işkenceye imkan verecek durumda olmadığını" iddia ederek keşif yapılmasını istedi. Davaya 10 Ekim günü devam edilecek.

Bu arada davada yargılanan polislerden Başkomiser Halil Emir, Levent Özvez, Musa Geçer ve Ramazan Kolak'ın halen Manisa'da görev yaptığı; Atilla Gürbüz'ün Van'a, Engin Erdoğan'ın Hakkari'ye, Fevzi Aydoğdu'nun Yozgat'a, Mehmet Emin Dal'ın¹⁶ Eskişehir'in Belen ilçesine, Turgut Özcan'ın da Ankara'ya tayin edildiği, Turgut Demirel'in ise emekli olduğu öğrenildi.

Gençlerin avukatları Sema Pekdaş ve Pelin Erda 12 Mayıs günü İzmir'de düzenledikleri basın toplantısında, davanın zamanaşımı nedeniyle düşürülmesinden çekindiklerini bildirdiler. Erda, "Bugünden sonra işleyebilecek sürece baktığımızda gördüğümüz en önemli şey davanın 5.5 yıl sürüyor olmasıdır. Bu davada zamanaşımı süresi 7.5 yıldır. Yani önümüzdeki 2 yıl kadar bir sürede dava bitirilmezse sanık polisler hakkındaki dava düşecektir" dedi. Yargıtay Ceza Kurulu'ndan dosyanın gelip ifadelerin toplanmasının 17 ay ve yeniden temyize gidip dönmesinin ise 6 ay sürdüğünü hatırlatan Erda şunları söyledi:

"Davamızın önümüzdeki iki yıl içinde bitirileceğinden, davanın bugüne kadar olan seyri nedeniyle kuşku duymaktayız. Davamızın ya zamanaşımı nedeniyle ya da af kapsamına alınma olasılığı nedeniyle sonuçsuz kalacağını düşünmekteyiz. Böylece iç hukuk yollarının etkisiz ve işlevsiz olduğu ortaya çıkmıştır."

Manisa'da yeniden başlayacak olan davanın duruşmalarına katılmayacaklarını ifade eden Avukat Pelin Erda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuracaklarını söyledi. Erda, AIHM'de işleyecekleri tezi şöyle aktardı:

"Türkiye'de işkence sistematiktir, idari bir pratiktir ve işkence cezalandırılmamaktadır. İşkence yapan polislerin çok azı yargılanabilmektedir. Yargı önüne çıkarılanların büyük bir çoğunluğu ceza almamaktadır, yargılandıkları süre içinde görevden alınmamakta, tutuklanmamakta, idari soruşturmaya uğramamakta, cezalandırılanların ise cezası infaz edilememekte, hatta terfi ettirililmektedir. Diğer taraftan

¹⁶ Eskişehir'den önce İskenderun'da görev yapan Mehmet Emin Dal'ın adı 1999 yılı Mart ayında gözaltına alınan N.C. Samanoğlu ve Fatma Deniz Polattaş adlı genç kızlara işkence yapılmasına da karışmıştı. Polattaş ve Samanoğlu ile birlikte gözaltına alınan Abdülcabbar Karabey'in sorgu tutanağını, Mehmet Şirin Kaplan'ın da üst arama tutanağını imzalayan Emin Dal'ın kimliği hem Manisa davasındaki hem İskenderun'daki tutanaklarda geçen "103615" yaka numarası ile anlaşılıyordu.

işkence iddialarında hekimler çoğunlukla rapor verememekte, verenler ise, Aydın İncirliova'daki hekim gibi yargılanmakta veya Adli Tıp Kurumu'ndaki hekimler gibi görevlerinden alınmaktadır. Belirttiğimiz bu uygulamalar işkence davalarında yaygındır ve devamız bu anlayışın somut örneklerinden biridir.”

1996 yılında Manisa Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlayan dava, ilk olarak 12 Mart 1998 tarihinde beraat kararıyla sonuçlandı. Yargıtay'ın bu kararı bozması üzerine yeniden yargılanan polisler hakkında 27 Ocak 1999 tarihinde ikinci kez beraat kararı verildi. Mahkemenin ilk kararında direnmesi üzerine dava Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nda ele alındı. Genel Kurul da, 15 Haziran 1999 tarihinde mahkemenin kararını, “polislerin işkence yaptığı” görüşüyle bozdu. Bunun üzerine üçüncü kez yargılanan polisler, 15 Kasım 2000 tarihinde hapis cezalarına mahkum edildi. Polislere verilen cezalar şöyle: Turgut Demirel 5 yıl, Turgut Özcan 5 yıl 10 ay, Atilla Gürbüz 8 yıl 4 ay, Halil Emir 10 yıl 10 ay, Levent Özvez 10 yıl, Engin Erdoğan, Fevzi Aydoğ,

Musa Geçer, Mehmet Emin Dal ve Ramazan Kolak 9 yıl 2'şer ay.

Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu uyarınca Manisa'da kurulan izleme kuruluna, işkence suçundan yargılanan polislerin avukatları Emin Uz ve Halit Moraloğlu seçildi. Edinilen bilgiye göre, Manisa Adalet Komisyonu üyeleri Cumhuriyet Başsavcısı Hakkı Kavas, Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Mehmet Yılmaz ve Seçim Kurulu Başkanı Arif Ergin Akdoğan, Manisa Barosu'na başvurarak kurulda görev alabilecek adlar konusunda öneri istedi. Manisa Barosu da, Baro Genel Sekreteri Bayram Nisket ile Disiplin Kurulu Başkanı Semih Altay'ı önerdi. Bu öneriyi dikkate almayan Manisa Adalet Komisyonu, izleme kuruluna Emin Uz ve Halit Moraloğlu'nu seçti. Kurulun oluşumu için Manisa Tabip Odası'na başvurmayan komisyonun, “doktor üye” olarak da Celal Bayar Üniversitesi'nde görev yapan kardiyolog Doç. Dr. Talat Tavlı'yı seçti. Kurula ayrıca, aynı üniversitenin Tarih Bölümü'nde görev yapan Prof. Dr. Mehmet Çelik ve Ticaret Odası Genel Sekreteri Ahmet Kurşun seçildi.

6.3. GÖZALTINDA ÖLÜM OLAYLARI

TİHV'nin belirlemelerine göre, 2001 yılında gözaltında işkence nedeniyle, gözaltı merkezlerinde intihar ederek ya da diğer yerlerde polisler tarafından dövülerek en az 8 kişi yaşamını kaybetti.¹⁷

SP Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu, Kasım ayı başında İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen'in yanıtlaması istemiyle TBMM Başkanlığı'na verdiği soru önergesi ile gözaltında ölüm olaylarını Meclis gündemine getirdi. Bekaroğlu önergesinde, “1995-2001 yılları arasında 50 kişinin gözetim altında öldüğü” iddiasının doğru olup olmadığını sordu. 23 Ekim günü İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde ölen Yunus Güzel'e ilişkin soruşturmanın hangi aşamada olduğunu da soran Bekaroğlu, bu konudaki adli tıp raporu ve ölüm sebebi ile ilgili bilgilerin açıklanmasını istedi.

İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen, soru önergesini 3 Aralık günü yanıtladı. 1995-2000 yılları arasında polis tarafından gözaltına alınan 62 kişinin “çeşitli nedenlerle” öldüğünü belirten Yücelen, bunlardan bir bölümünün “intihar ettiğini”, diğerlerinin de “gözaltında geçirdikleri rahatsızlık sonucu öldüğünü” iddia etti. Yücelen, gözaltındaki intiharların, “elbiseleri yırtarak, battaniyeden koparılan fitil parçasını ip olarak kullanarak” ve “binaların üst katlarından atlayarak” gerçekleştiğini açıkladı.

Gözaltındaki intihar olayları ile toplumdaki intihar olaylarını karşılaştıran Yücelen, 1995 yılı ile bu yılın Eylül ayı arasındaki dönemde ülke genelinde 16.021 kişinin intihar ettiğini açıkladı. Yücelen, “Aynı

dönemde 1 milyon 740 bin 70 kişinin gözaltına alındığı tespit edildi. Nüfusun 65 milyon olduğu düşünülürse, toplumdaki intihar oranı 10 binde 2.5, gözaltına alınanların intihar oranı 100 binde 3. Yani, gözaltındaki intihar oranı toplumdaki intihar oranıyla mukayese edilemeyecek kadar az” dedi.

Ölüm olayları nedeniyle üç güvenlik görevlisinin adli, 37 güvenlik görevlisinin de idari olarak ceza aldığını kaydeden Yücelen, 24 olaya ilişkin olarak 26 güvenlik görevlisi hakkında adli, dört güvenlik görevlisi hakkında da idari soruşturmanın devam ettiğini, 10 personelin de açılan davalarda beraat ettiğini bildirdi.

İçişleri Bakanı Rüştü Kâzım Yücelen, DSP Milletvekili Ali Arabacı'nın “Türkiye'de 12 Eylül 1980 tarihinden bugüne kadar emniyette ya da karakollarda gözaltında iken intihar, kötü muamele, işkence ya da başkaca herhangi bir nedenle ölenlerin sayısına ilişkin” soru önergesine verdiği yanıtta 1995-30 Ekim 2001 tarihleri arasında 67 kişinin öldüğünü, bu olaylar nedeniyle Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) toplam 1 milyon Fransız Frankı ödediğini belirtti. Yücelen, aynı dönem içinde ölümlerle ilgili olarak 112 güvenlik görevlisi hakkında tahkikat yapıldığını, bunun sonucunda 31 personelin beraat ettiğini, 62'sinin yargılanmasının devam ettiğini bildirdi.

TİHV'nin aynı dönemlere ilişkin çalışmasında 68 kişinin gözaltında öldüğü belirlendi. Bu rakama

¹⁷ 5 Aralık günü Bursa'da “araba çaldığı” gerekçesiyle polisler tarafından izlenen Coşkun Köşder adlı kişi, kaçarken çıktığı bir binanın çatısının kırılması üzerine 8 metreden düşerek öldü.

gözümlenmesine alındığı bilinmekle birlikte daha sonra cesedi bulunanlar dahil değildir.

1. Ataç Kurutürk (22) 31 Mart 1995 İstanbul Bağcılar 100. Yıl Polis Karakolu
2. Ali Yılmaz 27 Mayıs 1995 Ankara Sıteler Selahattin Doğan Polis Karakolu (hastanede öldü)
3. Halil Akça 3 Temmuz 1995 (hastanede öldü)
4. Sinan Demirbaş (23) 21 Temmuz 1995 Elazığ
5. Ali Haydar Efe (31) 10 Ağustos 1995 Ankara Emniyet Müdürlüğü
6. Safyettin Tepe 29 Ağustos 1995
7. Şaban Erkol (24) 17 Eylül 1995 İstanbul Emniyet Müdürlüğü Narkotik Şubesi
8. Ahmet Ertem 20 Eylül 1995 Van Gürpınar Araz köyü
9. Sebahattin Karlatlı (32) 27 Ekim 1995 Hasanpaşa Polis Karakolu (ilgisizlik)
10. Mustafa Akbulut 23 Kasım 1995 Gaziantep Araban Ragır köyü Hisar mezrası
11. Zehra Baysal 15 Aralık 1995 İstanbul (tutuklandıktan sonra hastanede öldü)
12. Abdülmenaf Zengin 18 Aralık 1995 Mersin
13. Selim Gezer 24 Aralık 1995 Çorum Çarşı Polis Karakolu
14. Metin Göktepe 8 Ocak 1996 İstanbul
15. Emin Yıldırım 7 Ocak 1996 Diyarbakır Çermik (Binbaşı Sezai Akgün tarafından dövüldükten 20 gün sonra hastanede öldü)
16. Çetin Karakoyun (14) 8 Ocak 1996 Mersin Mağazalar Polis Karakolu
17. Ali Ormancı 21 Ocak 1996 Bursa Emniyet Müdürlüğü
18. Hamdi Deniz 11 Şubat 1996 Kocaeli Derbent Jandarma Karakolu
19. Ali Karataş (45) 27 Mart 1996 Ağrı Patnos Kızıyapan köyü
20. Hasan Tanış (48) 3 Mayıs 1996 Bursa Karacabey
21. Akın Rençber 20 Mayıs 1996 Ankara (1 Mayıs İşçi Bayramı'nda İstanbul'da gözümlenmesine alındı. Ankara'da öldü)
22. Sedika Beyter 3 Haziran 1996 Hakkari Bay köyü
23. Ramis Hatipoğlu (46) 20 Haziran 1996 Eskişehir Çarşı Karakolu
24. Celal Nayır (38) 30 Haziran Balıkesir Bandırma
25. Servet Sürücü 2 Ağustos 1996 Manisa Sarıgöl Bahadırlar köyü
26. Gönül Kutlu (25) 27 Eylül 1996 Diyarbakır
27. Melek Şenyüz 6 Kasım 1996 İstanbul
28. Celal Cankoru 16 Şubat 1997 Antalya
29. Ferhat Nergizcan 20 Şubat 1997 Ankara Altındağ Seğmenler Karakolu

30. Hızır Akkuş 21 Şubat 1997 İzmit Bekirdere Karakolu
31. Beşir Gaman 24 Mart 1997 Mersin
32. Vezir Baycan 01 Nisan 1997 Van
33. Zekiye İşcan 15 Nisan 1997 İzmir
34. Fethullah (Fettah) Kaya 13 Mayıs 1997 İstanbul Aksaray Karakolu
35. Nevzat Durmuş 17 Haziran 1997 İstanbul Maslak İl Jandarma Alay Komutanlığı
36. Mahmut Yıldız 25 Kasım 1997 (22 Kasım 1997 tarihinde gözümlenmesine alındı, daha sonra hastanede öldü)
37. Ziya Zengin 01 Aralık 1997 Bursa
38. Burhanettin Akdoğdu 12 Aralık 1997 Ankara
39. Necmettin Çunku 13 Ocak 1998 Afyon Şuhut
40. İrfan Kaya 01 Şubat 1998 İzmir
41. Mehmet Yavuz 13 Mart 1998 Adana
42. Ali Efeer 14 Mart 1998 Bursa
43. Mehmet Emin Öner 27 Mart 1998 Diyarbakır Lice
44. İsmail Aydın 1 Nisan 1998 Edirne Enez
45. Murat Ekli 24 Nisan 1998 (20 Nisan 1998 tarihinde gözümlenmesine alındı, tutuklandıktan sonra hastanede öldü)
46. İsmail Aydın 18 Mayıs 1998 Van Gürpınar
47. İsmail Saydam 19 Eylül 1998 Bursa (polis minibüsünde öldü)
48. Memik Yazar 16 Kasım 1998 Antep (11 Kasım 1998 tarihinde gözümlenmesine alındı, hastanede öldü)
49. Hamit Çakır 16 Kasım 1998 Diyarbakır
50. Metin Yurtsever 20 Kasım 1998 Kocaeli
51. Hüseyin Uzun 26 Aralık 1998 İstanbul
52. İsmet Yencilek 31 Aralık 1998 İzmir (polis arabasında öldü)
53. Süleyman Yeter 7 Mart 1999 İstanbul
54. Mustafa Koca 6 Temmuz 1998 Çanakkale
55. Alpaslan Yelden 15 Temmuz 1999 (2 Temmuz 1999 tarihinde gözümlenmesine alındı, daha sonra hastanede öldü)
56. Şaban Cadiroğlu 16 Ağustos 1999 Van (Çarşı Karakolu önünde dövülerek öldürüldü)
57. Mehmet Solmaz 24 Eylül 1999 İstanbul
58. Fehmi Kaplan 14 Kasım 1999 Erzurum Narman
59. İbrahim Ay 3 Aralık 1999 Mardin Dargeçit Altıyol köyü Jandarma Karakolu
60. Aydın Muhammed Ali 13 Ocak 2000 İstanbul
61. Abdurrahman Özcan 6 Eylül 2000 Denizli
62. Resul Aydemir 15 Mart 2001 Aydın
63. Asım Ceylan 20 Mart 2001 Trabzon
64. Haşim Balık 19 Nisan 2001 İzmir
65. Ahmet Şahin 21 Mayıs 2001 Sakarya Sapanca
66. Özgür Ünal 22 Ağustos 2001 Balıkesir Edremit

67. Mustafa Kaya 4 Eylül 2001 Diyarbakır

68. Yunus Güzel 23 Ekim 2001 İstanbul

Gözaltında Ölüm Olayları

Resul Aydemir

Aydın'ın Ovaemir beldesi Telsiztepe semtinde, Aydın E Tipi Cezaevi'nin çevresindeki evlerin aranması sırasında, polisler arama izni soran Resul Aydemir (29) adlı işçi, polisler tarafından dövülerek öldürüldü. Görgü tanıklarından Türkan Aydemir, 15 Mart günü sabah saat 08.00'de evlerinin polisler tarafından basıldığını belirterek, şunları söyledi:

"Kapıyı Resul açtı. İçeride kimse olup olmadığını sordular. Resul de arama izni olup olmadığını sordu. Polisler içeri girmek isteyince, 'kadınlar giyinsin öyle girin' dedi. Bunun üzerine polisler, Resul'ü tartaklayarak içeri girdiler. Yukarı çıkarak Abdullah'ın eline kelepçe taktılar. Resul'ü mutfığa götürüp dövdüler. Göğsüne vurdukları için yere düştü. Bizler bağırıp çağırınca 'yalandan yere düştü' dediler. Kardeşleri Süleyman ve Abdullah gözaltına alınınca, Resul kalkarak arabanın önüne gitti. Polisler arabayı üzerine sürdüler."

Türkan Aydemir, Resul Aydemir'in olay yerinde öldüğünü ve yaklaşık bir saat cesedine yaklaştırılmadıklarını söyledi.

Özgül Aydemir de, ağabeyinin kasıtlı olarak öldürüldüğünü ve olaya bir çok kişinin tanık olduğunu söyledi. Ağabeyinin "polise direndiği" iddialarını yalanlayan Özgül Aydemir, "Özellikle komiser Mehmet ve polis Burhan'ın bu işte kastı var" dedi. Görgü tanıklarından Kazım Öcal da tanıklık yapacağını söyledi.

Resul Aydemir'in ölümü üzerine polisler taş ve sopalarla saldıran semt sakinleri, polis araçlarını tahrip etti. Protestonun büyümesi üzerine mahalleye jandarma birlikleri sevk edildi.

Daha sonra Aydemir'in cenazesini almak amacıyla hastaneye doğru yürüyüşe geçen yaklaşık 500 kişilik grup, hastane önünde polis barikatı ile karşılaştı. Acil Servise girmek isteyen grup ile polis arasındaki gerginlik büyüyerek kavgaya dönüştü. Polis panzerlerinin abluka altına aldığı bölgede, polis ile çatışan grup, daha sonra dağıldı. Aydemir'in cenazesi aynı gün otopsi için İzmir Adli Tıp Grup Başkanlığına gönderildi. Otopsi tutanağında, "Tetkik için, toksikoloji ve histopatoloji inceleme için parça alındığı" ifade edildi. Parçaların incelenmesi sonucu Aydemir'in ölüm nedeninin belirlenebileceği, sonucun alınmasının ise 5-6 ay sürebileceği belirtildi.

Aydın Emniyet Müdürü Cemil Demir ise, Resul Aydemir'in dövülmediğini ileri sürerek, şunları söyledi:

"Mahkeme kararı ile arama yapılırken, söz konusu evde bazı fertler tepki gösteriyor. Aramayı

engellemeye çalışıyor. Ekiplerimiz, asayişe yönelik lüzumlu bir arama olduğunu söylüyor. Evin ikinci katına çıkıldığında maktul, bir odanın aranmasına karşı çıkıyor. Polislerimizden birine cam çerçeveyi kırarak karşı koyuyor. Bıçak ve camla mukavemet etmek istiyor. Bu sırada fenalaşarak hayatını kaybediyor." Aydın Valiliği tarafından yapılan açıklamada da, Aydemir'in olaylar sırasında fenalaştığı, kendisinin daha önce de kalp ve sinir rahatsızlığı tedavisi gördüğü ileri sürüldü.

Aydın Emniyet Müdürlüğü polisler hakkında idari soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verdi. Aydemir ailesinin avukatı Avukat Mustafa Rollas, zanlı polislerin adam öldürmek suçundan yargılanması gerektiğini söyledi. Rollas, "Ortada kasten 'adam öldürme' olayı var. Bu bir iddia olsa dahi soruşturmanın başlatılıp, zanlıların hakim karşısına çıkartılması gerekiyordu. Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası'nın meşhud (aleni) suçlarda yargılamaya ilişkin hükümleri uyarınca ceza soruşturmasının başlatılması gerekiyor. Acaba olay, bir idari soruşturma ile geçiştirilmeye mi çalışılıyor sorusu aklımıza geliyor? Halbuki aynı anda hem idari, hem de tanık ifadeleri doğrultusunda adli soruşturmanın açılması gerekiyordu" dedi.

Resul Aydemir'in cenazesi otopside sonra 16 Mart günü Aydın'a getirildi. Kente sokulmayan cenazeyi karşılamak için toplanan yüzlerce kişi, polisler tarafından coplanarak dağıtılmaya çalışıldı. Gruptakilerin de polisler taş ve sopalarla karşılık vermesi üzerine çıkan olaylarda, Edihan Yalı ve adı öğrenilemeyen bir kişi ile bir polis yaralandı, çevredeki işyerleri de zarar gördü. Olaylardan sonra Aydemir'in cenazesi Telsiztepe mezarlığında toprağa verildi.

Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesi FP Milletvekili Mehmet Bekaroğlu da, 17 Mart günü İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın yanıtlaması istemiyle verdiği soru önergesi ile konuyu Meclis'e getirdi. Bekaroğlu önergesinde, "ölümün hangi nedenle gerçekleştiğini ve polisin o bölgede arama yapmak için izninin olup olmadığını" sordu.

Olay üzerine Mazlum Der İzmir Şubesi tarafından Aydın'da yapılan incelemenin sonuçları 19 Nisan günü açıklandı. Mazlum Der İzmir Şube Başkan Yardımcısı Selvet Çetin, Avukat Nihat Osmanoğlu ve Avukat Abdülkadir Tayyar tarafından yapılan incelemede, Resul Aydemir'in yakınları ve görgü tanıkları ile görüşüldü. Olay sırasında "Gökhan" adlı komiserin polisler "Vurun, ezin şerefsizi, sorumluluk bana ait" dediğinin görgü tanıklarının ifadeleriyle kanıtlandığı ifade edilen raporda, çarpmadan sonra da Aydemir'e 45 dakika müdahale edilmediği vurgulandı. Raporda, Vali ve Emniyet Müdürü'nün Aydemir'in kalp krizi sonucu öldüğüne ilişkin açıklama yapmalarının, olayın örtbas edilmek istendiği izlenimini verdiğine dikkat çekildi.

Raporun sonuç bölümünde şöyle denildi:

“Yaşam hakkını açıkça ortadan kaldıran bu olay, bir yargısız infaz uygulamasıdır ve sorumlular hakkında gerekli adli soruşturmanın biran önce yapılması zorunludur. Ancak olaydan hemen sonra Resul Aydemir’in kalp krizi sonucu öldüğüne yönelik Vali ve Emniyet Müdürünün açıklamaları, olayın örtbas edilmeye çalışıldığı izlenimi vermektedir. Savcılığın, ölümle sonuçlanan bu olayda ismi geçen görevliler hakkında biran önce soruşturma başlatması gerekmektedir.”

Dönemin İçişleri Bakanı Sadettin Tantan ise Mayıs ayında FP Milletvekili Mehmet Bekaroğlu’nun yazılı soru önermesine verdiği yanıtta, Aydın E Tipi Cezaevi’nin çevresindeki evlerde cezaevinden kazılabilecek bir tünele karşı, Aydın Sulh Ceza Mahkemesi’nin izniyle arama yapıldığını belirtti. Yanıtta, “Aydemir’in İzmir ili 5. Adli Tıp Kurumu tarafından yapılan otopsisinin, emniyet görevlilerince telefon ile alınan neticesinde, ‘ölümün kalp krizi sonucu gerçekleştiği, merhum şahısta her hangi bir darp ve cebir iziyle travmaya bağlı bir bulgunun bulunmadığı’ öğrenilmiş, raporun kendilerine ulaşmasının beklendiği anlaşılmıştır” denildi.

Resul Aydemir’in ölümü nedeniyle 11 polis hakkında açılan dava, 12 Temmuz günü Aydın 1. Ağır Ceza Mahkemesi’nde başladı. Duruşmada, mahkemenin yargılama başlamadan önce Aydın Valiliği’ne gönderdiği “davanın Aydın’da görülmesinde sakınca olup olmadığına” ilişkin yazının yanıtı okundu. Aydın Valiliği’nin “sakınca olduğu” yolundaki yanıtına Aydemir ailesinin avukatları “davanın başka bir ile nakledilmesinin hak aramayı ve delillerin toplanmasını engelleyeceği” gerekçesiyle karşı çıktılar. Mahkeme, davanın başka bir ilde yapılması için dosyanın Adalet Bakanlığı’na sorulmasına karar verdi.

Davada, Komiser Gökhan Akgün, Ekip amiri Yakup Şahin, polis memurları Ahmet Bostancıoğlu, Süleyman Gökçe, Bilal Yiğit, Mustafa Kaymaz, Ali Kutlu, Şerife Çeçe, Mustafa Alay, İbrahim Erdiç Okur ve Fikret Doğan hakkında TCY’nin “öldürme kastı olmadan faili belli olmayacak şekilde adam öldürme” suçuna ilişkin 452/2. maddesi uyarınca hapis cezası isteniyor. Davada, Resul Aydemir’in akrabaları Abdullah Aydemir ve Süleyman Aydemir de, “görevli memura direndikleri” gerekçesiyle TCY’nin 258/1. maddesi uyarınca yargılanıyor.

Asım Ceylan

Trabzon’da 20 Mart günü akşam saatlerinde polis tarafından dövülen Asım Ceylan adlı kişi öldü. Edinilen bilgiye göre saat 23.30 sıralarında Ceylan’ın işyeri önünde üç el ateş edildi. Bunun üzerine sokağa çıkan Asım Ceylan, bağırmağa başlayınca polisler müdahale etti. Polisler tarafından dövülen Asım Ceylan, bindirildiği polis arabasında öldü. 22 Mart günü toprağa verilen Ceylan’a yapılan otopsi

sonucunda, ciğerlerinde dövülme nedeniyle meydana gelen kanama sonucunda öldüğü anlaşıldı.

Trabzon Numune Hastanesi’nde hazırlanan ölüm raporunda, Asım Ceylan’ın sırt ve boynunda darp izleri olduğu belirtildi. Selami Ceylan, amcası Asım Ceylan’ın polisler tarafından dövüldüğünü belirterek, “Kelepçeleyip yere yatırdılar, dövmeye devam ettiler. Üç polis tekme-tokat acımasızca vurdu. Karşı koyunca benim de başıma telsizle vurdular” dedi. Asım Ceylan’ın ölümü üzerine yakınları olayın meydana geldiği Çömlekçi caddesine, “Polise bir şehit daha verdik” yazılı siyah çelenk bıraktı.

Trabzon Valisi Adil Yazar daha sonra yaptığı açıklamada, Asım Ceylan’ın ölümü nedeniyle açılan soruşturmaya ilişkin olarak “Ön otopsi raporunda, kafe sahibi Ahmet Ceylan’ın vücudunda darp izleri tespit edildi. Görgü tanıkları da polisin kötü muamele yaptığı doğrultusunda ifade verdiler. Olayla ilgili, Komiser Hüseyin Çapkın ile polis memuru Ali Kılıç’ı açığa alarak, haklarında adli soruşturma başlattık.” dedi. Açığa alınan polislerden Komiser Hüseyin Çapkın, Trabzon Sulh Ceza Mahkemesi’nde 26 Mart günü yapılan duruşmada tutuklandı. Olay gecesi görev yapan polis memurları ve tanıkların dinlendiği duruşmada, polis memuru Ali Kılıç ise tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

Bu arada Ceylan’ın ölümünün ardından Çömlekçi mahallesinde yaşayanlar da, polisler tarafından tehdit edildiklerini ve can güvenliklerinin olmadığını öne sürerek, Cumhuriyet Başsavcılığı’na suç duyurusunda bulundular.

Asım Ceylan’ın ölümü nedeniyle tutuklanan Komiser Hüseyin Çapkın (28) ile “ölümle biten kavgaya karıştıkları” iddia edilen Servet Özlü ve Birol Ceylan hakkında açılan davaya, 24 Mayıs günü Trabzon Ağır Ceza Mahkemesi’nde devam edildi. Duruşmada ifade veren Servet Özlü ve Birol Ceylan, Asım Ceylan’ın ölümünden polislerin sorumlu olduğunu iddia ettiler.

Duruşmada, Trabzon Emniyet Müdürlüğü’nde görevli 3 komiser ve Çömlekçi mahallesinde yaşayan 11 kişi tanık olarak dinlendi. Tanıkların bir kısmı Asım Ceylan’ın polisler tarafından dövüldüğünü gördüklerini ancak, bu polislerin arasında Hüseyin Çapkın’ın olup olmadığı söyleyemeyeceklerini belirttiler. Bazı tanıklar da Çapkın’ın Asım Ceylan’ı dövdüğünü gördüklerini söylediler. Tanık polisler ise Çapkın’ın Ceylan’a “şiddet uyguladığını” görmediklerini belirttiler. Mahkeme, Hüseyin Çapkın ve Servet Özlü hakkında tahliye kararı verdi.

Ceylan ailesinin avukatları da, Servet Özlü ve Birol Ceylan’ın, olaydan sonra “tanık” sıfatıyla alınan ilk ifadelerinde Hüseyin Çapkın aleyhinde konuştuklarını, bu nedenle “tanıklık yapmalarının önlenmesi için davaya sanık olarak katıldıklarını” ileri sürdüler. Davaya 7 Şubat günü devam edilecek.

Haşim Balık

İzmir'in Bornova ilçesinde 18 Nisan günü gözaltına alınan Haşim Balık adlı kişi, 19 Nisan günü nezarethanede ölü bulundu. "İki ay kadar önce Canan Erişen adlı kadının öldürülmesi" nedeniyle gözaltına alınan Haşim Balık'ın "parkasının iç cebine sakladığı kemerle kendisini astığı, intihar ederken sesinin çıkmaması için de burun deliklerine kağıt mendil tıkadığı" iddia edildi. Emniyet yetkilileri, nezarethaneye konulmadan önce Balık'ın ayakkabı bağcıkları ve kemerinin alındığını, 19 Nisan günü üşüdüğünü söyleyerek polislerden parkasını istediğini ve iç cebindeki kemerle intihar ettiğini belirttiler. Balık'ın cesedinde darp izine rastlanmadığı bildirildi.

Ahmet Şahin

21 Mayıs gecesi Sakarya'nın Sapanca ilçesi Güldibi mahallesinde "bir prefabrik evi gözetlediği" iddiasıyla gözaltına alınan Ahmet Şahin (36) adlı kişinin nezarethanede intihar ettiği ileri sürüldü. Eşofman lastiğiyle kendisini astığı belirtilen Ahmet Şahin, kaldırıldığı hastanede öldü.

Özgür Ünal

Balıkesir'in Edremit ilçesinde 22 Ağustos günü gözaltına alınan lise öğrencisi Özgür Ünal (16) nezarethanede ölü bulundu. Edinilen bilgiye göre, Özgür Ünal 21 Ağustos günü saat 21.00 sıralarında ailesinin işlettiği Edremit-Havran yolundaki petrol istasyonuna gelen sivil polisler tarafından "hakkında şikayet olduğu" gerekçesiyle gözaltına alındı. Edremit Emniyet Müdürlüğü'ne götürülen Özgür Ünal'ın cesedi 23 Ağustos günü saat 10.00 sıralarında nezarethanede bulundu.

Özgür Ünal'a yapılan otopsinin sonucu 1 Aralık günü açıklandı. Bursa Adli Tıp Kurumu'nda yapılan otopsi sonucunda, Ünal'ın "kesin ölüm nedeninin intihar" olduğu, "cesette herhangi bir darp ve cebir izine rastlanmadığı" belirlendi.

Özgür Ünal'ın babası Osman Ünal, "Özgür, benzinlikten Edremit şehir merkezine, benim mobiletimle gitti. Çarşamba (22 Ağustos) akşamı işyerime iki sivil polis geldi ve Özgür'ü sordular. O sırada Özgür içeri girdi. Daha sonra polisler, bana

1 Ekim 1998 Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 18. maddesi şöyle:

Küçüklerle İlgili Özel Hüküm

Madde 18- Küçükler bakımından yakalama ve ifade alma yetkileri aşağıdaki şekilde sınırlandırılmıştır.

a) Fiili işlediği zaman onbir yaşını bitirmemiş olanlar ile onbeş yaşını bitirmemiş sağır ve dilsizlere ceza verilmesi Türk Ceza Kanunu ve Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile yasaklandığından bu kişiler suç nedeni ile yakalanamaz. Ancak fiil, kanunen bir seneden fazla hapis cezasını veya daha ağır bir cezayı gerektiren bir cürüm ise kimlik ve suç tespiti amacı ile yakalama yapılabilir. Kimlik tespitinden hemen sonra küçük serbest bırakılır. Suç tespitinde küçük hiçbir suretle kullanılmaz. Tespit edilen kimlik ve suç, mahkeme başkanı tarafından tedbir kararı alınmasına esas olmak üzere derhal Cumhuriyet savcılığına bildirilir.

b) Onbir yaşını bitirmiş, ancak onbeş yaşını doldurmamış olanlar suç sebebi ile yakalanabilirler. Bu küçükler, yakınları ile müdafiyeye haber verilerek derhal Cumhuriyet savcılığına sevk edilirler. Hazırlık soruşturması Cumhuriyet Başsavcısı veya görevlendireceği Cumhuriyet savcısı tarafından bizzat yapılır.

c) Onbeş yaşını doldurmuş, ancak onsekiz yaşını doldurmamış olanların hazırlık soruşturması kolluk kuvveti tarafından yapılabilir. Hazırlık soruşturması aşağıdaki hükümlere göre yürütülür:

1) 3005 sayılı Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanununun hükümleri uygulanmaz.

2) Küçüğün gözaltına alındığı ana-baba veya vasisine bildirilir.

3) Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren fiiller dışındaki suçlarda kendi talebi olmasa bile müdafiden yararlandırılır; ana-baba veya vasi müdafii seçebilir.

4) Müdafii hazır bulundurulmak şartı ile şüpheli küçüğün ifadesi alınabilir.

5) Kendisinin yararına aykırı olduğu saptanmadığı sürece ve kanuni bir engel bulunmadığı durumlarda ana-babası veya vasisi ifade alınırken hazır bulunabilir.

6) Yetişkinlerden ayrı tutulur.

7) Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda yazılı suçlar büyüklerle beraber işlendiği takdirde hazırlık soruşturması sırasında küçüklerle ilgili evrak ayrılır, büyükler ve küçüklerin soruşturmaları ayrı ayrı yürütülür.

8) Küçüklerin kimlikleri ve eylemleri mutlaka gizli tutulur.

9) Suçun mağduru küçükse, bunlara karşı işlenen meşhud suçlarda, kovuşturulması suçtan zarar gören kimsenin şikayetine bağlı olan fiillerde şüphelinin yakalanması ve soruşturma yapılması için şikayete gerek yoktur.

10) Küçüklerle ilgili işlemler mümkün olduğu ölçüde sivil kıyafetli görevliler tarafından yerine getirilir. Küçüklere kelepçe takılamaz.

11) Sıfır-onsekiz yaşları arasındaki küçükler için kovuşturma niteliği taşımayan, suç isnadı oluşturmayan her türlü araştırma yapılır. Suçun iz, emare, eser ve delilleri tespit edilir, muhafaza altına alınır ve belgelenir. Şüpheli hakkında bilgi toplanır ve geciktirilmemesi gereken her türlü acele işlemler yapılır.

'Sen çekil, belki senden çekinir' dedi. Daha sonra Edremit İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne götürdüler. Ben de arkalarından Emniyet Müdürlüğü'ne gittim. Polisler, önce bana 'Oğlun ehliyetsiz, motosiklet kullanıyor. Bu yüzden 54 milyon 200 bin para cezası kesiyoruz, motora el koyuyoruz' dedi. Daha sonra Özgür'ü nezarethaneye aldılar. Polisler daha sonra da 'Oğlun hakkında bir kadına laf attığı şeklinde bir şikayet var. Yarın mahkemeye çıkaracağız. Senin yapacağın bir şey yok' dediler. Bunun üzerine işyerime döndüm. Sabah saat 11.00 sıralarında beni yeniden Emniyet Müdürlüğü'ne çağırdılar ve oğlumun intihar ettiğini ifade ettiler. Bir polis, 'Sabah saat 09.00 sıralarında oğlunu nezarethanede gördüm. Mahkemeye çıkarmak için üst kata evrakları almaya çıktım. Saat 10.00 sıralarında yeniden nezarethaneye geldiğimde cesediyle karşılaştım. Özgür, gece verdiğimiz battaniyenin kenarındaki şeritleri ip şekline getirip, kendini tuvalette asmış' dedi. Savcılık, otopsi isteyip, istemediğimi sordu. Ben de otopsi yapılmasını istedim. Boynunda morluk vardı, başka bir şey göremedim."

Osman Ünal, tutanaklarda oğlunun üzerinde 234 milyon lira bulunduğunun yazılmasına karşın, kendisine sadece 4 milyon lira verildiğini, Emniyet Müdürlüğü'nde girişimlerde bulunması üzerine paranın tamamını alabildiğini söyledi.

Ünal ailesinin avukatı Emir Emir de olayın intihar olması durumunda bile polisin birinci derecede sorumlu olduğunu belirtti. Avukat Emir, "Özgür Ünal işkenceyle öldürülmemişse bile çocuğun içinde bulunduğu ağır psikolojik durum nedeniyle intihar etmesi polisin suçudur" dedi. Bursa Adli Tıp Kurumu'ndan gelen raporun ise savcılık tarafından kendilerine verilmediğini belirten Avukat Emir, yasal işlemlerin geciktirilmesinin kuşkularını arttırdığını anlattı.

Balıkesir Emniyet Müdürü Kemal İskender¹⁸, Özgür Ünal'ın "iki kadına cinsel taciz ve kapkaç" iddiasıyla gözaltına alındığını belirterek, "Görevli memurun dalgınlığından yararlanmış, battaniye kenarındaki kumaş şeridini söküp tuvalete giderek, kendisini kalorifer borusuna asmış" dedi.

Edremit Emniyet Müdürü Ali Rıza Topçu, Özgür Ünal'ın nüfus cüzdanında doğum tarihinin 1983 olarak görüldüğünü, bu nedenle 18 yaşında zanlı muamelesi yapıldığını söyledi. Topçu, "Nüfus cüzdanı üzerinde, kalın uçlu dolma kalemle değişiklik yapıldığını fark ettik. Sabah, nüfus kayıtlarından gerçek doğum tarihinin 1985 olduğunu belirledik. 16 yaşında olduğu için hemen baroya haber verdik. Nöbetçi polis saat 11.30'da nezarete indiğinde cesedini buldu" dedi.

Ancak, oğlunun nüfus cüzdanındaki tahrifatı doğrulayan Osman Ünal, bunun Topçu'nun iddia ettiği gibi sabah saatlerinde anlaşılması olmasının

mümkün olamayacağını, asıl yaşının Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüğü gece ortaya çıktığını ileri sürdü. Osman Ünal, "Akşam (22 Ağustos) hemen Emniyet Müdürlüğü'ne gittim. 'Adresimiz belli. Ben yarın adliyeye kendim getiririm' dedim. Ancak polisler geceyi nezarete geçirmek zorunda olduğunu belirtti. Bu sırada oğlumun genel bilgi tarama sonuçlarında doğum tarihinin 1985 yazmasına karşın nüfus kâğıdında 1983 yazdığını söylediler. Oğluma bunu sormuşlar o da doğum tarihiyle oynadığını ve kendisinin 1983 yazdığını söylemiş. Buna rağmen bırakmadılar. Beni de eve gönderdiler." dedi.

Bu arada Özgür Ünal'ın gözaltına alınmasına ilişkin çelişkiler olduğu da ortaya çıktı. Resmi açıklamaya göre, 22 Ağustos günü saat 17.00 sıralarında Emniyet Müdürlüğü'ne giden N.T. (35) ve H.C. (25) adlı iki kadın, Özgür Ünal hakkında şikayetçi oldular. N.T, 45 YZ 219 plakalı motosikletteki bir gencin yanından geçerken kendisine elle tacizde bulunduğunu, bu kişiyi takip ettiğini, tacizcinin Edremit-Havran yolunda Adsan Petrol'deki lokantaya girdiğini söyledi. H.C. de 15 gün önce aynı motosiklette bulunan bir gencin kendisini aynı şekilde taciz ettiğini, çantasını kapıp kaçmaya çalıştığını iddia etti. İki olay arasında 15 gün olmasına rağmen iki ayrı şikâyetçinin aynı anda polise gidip şikâyetinde bulunması, şikâyetçilerin motosikletin plakasını akıllarında tutması ve lokantaya kadar takip etmeleri de dikkat çekti.

Özgür Ünal'ın babası Osman Ünal ise, şikâyetçileri ve oğluyla yüzleşmelerini şöyle anlattı:

"Karakolda beklerken yanında bir adamla içeriye giren bir kadın, 'Oğluna nasıl terbiye veriyorsun? Ben onun annesi yaşıdayım' diye bana bağırıyordu başladı. Polisler kadını susturdu. Sonra da bana oğlumun motorla giderken o kadına elle sarkıntılık ettiği yolunda şikâyetçi olduğunu, plakayı almaları üzerine oğlum Özgür'ü bulduklarını söylediler. Ama kadının yanındaki adam aynı gün, gündüz saatlerinde iki kez lokantaya gelip bana motorumun satılık olup olmadığını sordu. Oğlum Özgür'ü ve motoru da görmüştü. Aynı insanla şikâyetçi olarak karakolda da karşılaştık. Gittiğim karakolda iddia edilen kapkaç olayına maruz kalmış şikâyetçi bir kadın daha vardı. Ancak kadın oğlumu gördükten sonra 'Bana saldıran bu değildi' deyip gitti. Diğer şikâyetçileri de gönderdiler"

Özgür Ünal, Bursa Adli Tıp Kurumu'nda yapılan otopsinin ardından memleketi Manisa'da toprağa

¹⁸ Kemal İskender adı kamuoyunun gündemine ilk olarak, 1995 yılı sonlarında Manisa'da gözaltına alınan gençlere işkence yapılması ile geldi. İskender, 1998 yılı Ocak ayında Manisa'da "hırsızlık" iddiasıyla gözaltına alınan Emine Babaçörs (13) ve Nehir Bağdur (13) adlı çocuklara işkence yapıldığının ortaya çıkması üzerine yaptığı açıklamada, "Yankesici bunlar. Bunları önceden toplamazsak, vatandaşlar rahat alışveriş yapamaz. Perşembe kurulan pazara her taraftan insan gelir. Arkadaşlarımız bunları tanıdıkları için alırlar, akşam pazar sona erince bırakırlar. Olay bundan ibaret, iddialar doğru değil" demişti.

verildi. Otopside, kesin ölüm nedeninin anlaşılması için cesetten parça alındığı, bu araştırmanın iki ay kadar süreceği bildirildi

Özgür Ünal'ın ölüm nedenini araştırmak için İçişleri Bakanlığı tarafından müfettiş görevlendirildi. Müfettişlerin 22 Ağustos gecesi Edremit Emniyet Müdürlüğü'nde görev yapan Hakan İzmir adlı komiser ve üç polisin ifadesini aldığı öğrenildi.

Mazlum Der İzmir Şube Başkan Yardımcısı Selvet Çetin ve Avukat Ahmet İstek'in, Özgür Ünal'ın ölümü nedeniyle hazırladıkları rapor, Eylül ayı başında açıklandı. Edremit Cumhuriyet Savcısı, Emniyet Müdürü, Ünal'ın babası ve olayı haber yapan DHA muhabiri ile yapılan görüşmelere dayanılarak hazırlanan raporda, Özgür Ünal'ın, "kolluk güçlerinin keyfi tutumları sonucu öldüğüne" dikkat çekildi.

Raporda, "Halk arasında Edremit Emniyeti ile ilgili olumsuz değerlendirmelerin yapıldığı, son iki yıldır çok sayıda kişinin işkence ve kötü muamele gördüğü, bazı memurların görevlerini kötüye kullandıkları, bölge trafik binasının altının adeta işkencehaneyi andırdığı" iddiaları da anımsatıldı.

Raporda şu iddiaların ve soruların yanıtlanması gerektiği belirtildi:

-Özgür Ünal'ın kimlik bilgileri nasıl ve kimler tarafından tahrifata uğratılmıştır? Sadece doğum tarihi üzerinde değil, tüm kimlik belgesinde kalem ile yoğun tahrifatların yapılması, bir şeyleri gizlemeye mi yöneliktir?

-Nezarethanede Özgür'ü en son hangi memur ya da memurlar görmüştür? Normal şartlarda kışın dahi verilmediği iddia edilen battaniye, Ağustos sıcaklığında Özgür'e niçin verilmiştir?

-İlçe Emniyet Müdürü ve iki polis memuru hakkında daha önce cinayet zanlılarına işkence yaptıkları iddiasıyla açılan bir dava bulunduğu ve halen Burhaniye Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılandıkları iddiaları doğru mudur? Şayet doğruysa İçişleri Bakanlığı bu görevliler hakkında bugüne kadar ne gibi bir işlem yapmıştır?

-Müfettişlerin olay gecesi nöbetçi olarak görev yapan memur yerine ve o gün görevi bulunmayan başka bir memura görevden el çektiği iddiaları doğru mudur?

-Olay gecesi nezarethanede bir zanlının daha bulunduğu ve bu zanlının Özgür'ü ayaklarından aşağıya doğru asılmış bir şekilde gördüğü iddiaları sözkonusudur. Gerçekten o gece bu zanlının nezarethanede tutulup tutulmadığı, Özgür'ü nasıl gördüğü ilgili makamlar tarafından araştırılmış mıdır?

-Nezarethane kayıtları incelenmiş midir?

-Özgür'ün emanetteki parası neden istendiğinde verilememiştir? Sorumlular kimlerdir ve haklarında bir işlem yapılmış mıdır? Müfettişlerin umursamaz

ifadelerle bu olayı geçiştirmeye çalıştıkları iddiası araştırılmış mıdır?

Bu arada Özgür Ünal'ın gözaltında ölümü üzerine adları gündeme gelen Edremit Emniyet Müdürü Ali Rıza Topçu, Balıkesir Emniyet Müdürlüğü'ne Koruma Şube Müdürü olarak atandı. Topçu'nun yardımcısı İrfan Karakaş ise Emniyet Müdür Yardımcılığı'ndan Susurluk İlçe Emniyet Müdürlüğü görevine vekâleten getirildi.

İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen, Aralık ayı ortalarında Meclis İnsan Hakları Komisyonu'na gönderdiği bir yazıda Özgür Ünal'ın ölümü konusunda şu bilgileri verdi:

"Edremit'te gözaltına alınan 16 yaşındaki lise öğrencisi Özgür Ünal'ın karakolda intiharı üzerinde olayla ilgili soruşturma açılmıştır. Nuray Tekin ve Hülya Canavar'ı taciz ettiği şikayetleri üzerine karakola götürülmüştür. Daha sonra battaniyenin şeridini sökerek kendisini astığı belirlenmiştir. Olayla ilgili Burhaniye Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılama davası devam etmektedir. Açığa alınan Emniyet Müdürlüğü Merkez Karakol Amirliği'nde görevli polis memuru Ekrem Çirakoğlu'na meslekten çıkarma, polis memurları Fevzi Eken, Yener Atmaca, Fahri Acar, Taner Yıldırım, Hayri Güntürk, Yakup Kadri Öztürk ve Salih Köksal'a görevlerinde dikkatsizlikten dolayı aylık kesimi cezası verilmesi teklifinde bulunulmuştur."

Edremit Cumhuriyet Savcılığı, yıl sonunda Edremit Emniyet Müdürlüğü'nde görevli Hakan İzmir, Hayri Güntürk, Salih Köksal, Engin Ayışık, Ekrem Çirakoğlu ve Hüseyin Duran adlı polisler hakkında dava açtı. İddianamede polislerin "18 yaşından küçük sanığın gözaltında tuttıkları ve CMUK hükümlerine karşı derhal savcılığa sevketmedikleri" gerekçesiyle TCY'nin "görevi ihmal" suçuna ilişkin 240. maddesi uyarınca cezalandırılması istendi. Dava, 14 Şubat günü başlayacak.

Mustafa Kaya

4 Eylül günü Diyarbakır'da "üzerinde uyuşturucu madde bulunduğu" gerekçesiyle gözaltına alınan Mustafa Kaya adlı kişinin gözaltında öldürüldüğü ileri sürüldü. Basına yansımayan olay, Mustafa Kaya ile birlikte gözaltına alınan Sedat Önal'ın suç duyurusu sayesinde öğrenildi.

Sedat Önal suç duyurusunda, 4 Eylül günü saat 11.30 sıralarında arkadaşı Mustafa Kaya ile birlikte bir iş için sokağa çıktıklarında gözaltına alındıklarını ve Mustafa Kaya'nın üzerinde esrar bulunduğunu bildirdi. Gömlekleri kafalarına geçirilerek arabaya bindirildiklerini ve daha sonra Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü olduğunu anladığı bir yere götürüldüklerini belirten Sedat Önal, burada Mustafa Kaya ile ayrı ayrı odalara konulduklarını anlattı. Burada tutulduğu birkaç saat içinde dövüldüğünü, hayalarının sıkıldığını ve başına geçirilen naylon torba

ile havasız bırakıldığını kaydeden Sedat Önal, suç duyurusunda özetle şunları anlattı:

“(…) beni bulduğum odadan çıkarttılar, bu sırada gömleğim halen başımda sarılı duruyordu. Beni yandaki odaya götürdüler. Yere çömeldiğimde Mustafa’ya dokundum. Mustafa’yı odadan alıp götürdüler. Mustafa bu sırada odada bulunan kişilere ‘bu arkadaşın suçu yok, esnaftır, fırınımı satın alacaktır, bırakın gitsin’ dedi.

(…) Ben odada yaklaşık üç saat kaldım. Bu üç saatlik zamanda ne odaya gidip gelen oldu, ne de Mustafa’nın sesini duydum. Bu esnada telefon çaldı. Yanımda bulunan kişi telefonu açtı, sadece ‘tamam’ dedi. Bu kişi telefonu kapattıktan sonra yanıma gelerek başımdaki gömleği çıkarttı ve giymemi söyledi.

(…) Bu kişi 1.65 boylarında, koyu renk gömlek ve koyu renk pantolonlu, toparlak yüzlü, yaklaşık 70 kilo ağırlığında, esmer, kirli sakallı, düz ve siyah saçlı, siyah gözlü, tahminen 35 yaşlarında biriydi. Bizi getirenlerden biri değildi. Beni odadan çıkardı. Bulduğum yerin çevik kuvvet diye bildiğimiz yer olduğunu bu sırada anladım. Odaya giriş kapısı doğrudan bahçeye açılıyordu ve işkence gördüğüm odanın hemen yanındaydı.

(…) Dışarıda beklerken gömleğimi çıkartmamı ve başımı örtmemi istedi. Bu esnada bir aracın kapının önünde durduğunu duydum, arabadan bir kişi gelerek beni arabaya götürdü. Beni araca bindirirken araçtakilerin daha önce bizi getirenler olduğunu anladım.

(…) Yolda gidiyorduk, fakat nereye gittiğimi göremiyordum. Arabanın önünde oturan bana ‘Bu olayı unutacaksın, kesinlikle kimseye bahsetme gizli bir operasyondur. Mustafa’yı bırakacağız, bize yardımcı olacak, bir operasyona gideceğiz. Bu sebeple Mustafa ile ilgili hiç kimseye bir şey söyleme. Senin için hiç iyi olmaz. Seni burada indiriyoruz. 15-20 dakika başını kesinlikle açmayacaksın, arkandan bir arkadaşımız seni gözetliyor. Terminale yakın bir yerdesin. 15 dakika sonra başını açıp doğrudan terminale gidip ilk Ankara arabasına bineceksin. Arkadaşımız seni takipte’ dedi.”

Saat 15.45’de bırakıldığını belirten Sedat Önal, polislerin uyarısına karşın Mustafa Kaya’nın oğlu Serhat Kaya’yı arayarak durumu anlattığını ve daha sonra da Ankara’ya gittiğini bildirdi.

Suç duyurusu dilekçesinde, 5 Eylül günü Ankara’da bulunduğu sırada kendisini cep telefonundan arayan ve Diyarbakır Merkez Karakol Komutanı olduğunu söyleyen bir kişinin Mustafa Kaya’nın cesedinin bulunduğunu haber verdiğini kaydetti. Sedat Önal, 6 Eylül günü Diyarbakır’a döndüğünde, havaalanında Avukat Mete Özesen ve jandarmalar tarafından karşılandığını ve İl Jandarma Karakol Komutanlığı’na

götürüldüğünü belirterek, ifadesini almaya başlayan komutanın ifadeyi yarıda keserek savcılığa gitmesini istediğini söyledi.

Yunus Güzel

İstanbul’da “DHKP-C üyesi olduğu ve intihar saldırısına hazırlandığı” iddiasıyla 16 Ekim günü gözaltına alınan Yunus Güzel (33), 23 Ekim günü İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi’nde öldü. Resmi açıklamada, Güzel’in nezarethanedeki ranzayı sökerek duvara dayadığı ve ranzanın ayağına bağladığı çarşafı kendisini astığı iddia edildi. Açıklamada, saat 07.00 sıralarında nezarethaneye giren polislerin Yunus Güzel’in cesedini buldukları ileri sürüldü. Ancak, yere sabitlenen ranzanın kolay kolay sökülemeyeceği, nezarethanede çarşaf bulunmadığı ve aynı günlerde gözaltında bulunanların Güzel’in işkence gördüğünü açıklamaları, resmi açıklamayı yalanladı.

25 Ekim günü Hatay’da toprağa verilen Güzel’in ağabeyi Vahit Güzel, kardeşi gömülmeden önce çektiği fotoğraflarda belirgin işkence izleri görüldüğünü söyledi

Güzel’le birlikte aynı operasyonda gözaltına alınan ve 23 Ekim günü tutuklanan Mahmut Polat, Esra Üçgüzel ve Perihan Demirkıran¹⁹, cezaevinde görüştikleri avukatlarına Yunus Güzel’in işkence gördüğünü bildirdiler. Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi’ne gönderilen Esra Üçgüzel ve Perihan Demirkıran ile Bayrampaşa Cezaevi’ne gönderilen Mahmut Polat, avukatları Behiç Aşçı’ya yaptıkları açıklamalarda, Güzel’in sorguya götürülüp getirilirken, işkenceyi protesto eden sloganlar attığını, ayakta durmakta zorluk çektiğini ve sorguya polislerin kolları arasında götürülüp getirildiğini söylediler.

Hücrelerde tek katlı tahta ranza olduğunu ve bu ranzaların yere sabitlendiğini anlatan tanıklar, ranzaların kol gücüyle sökülmesinin olanaksız olduğunu, sökülecek olsa bile çıkacak sesin mutlaka duyulacağını belirttiler.

Adli Tıp Kurumu’nda Tansen Boran, Abdi Özasan ve Hızır Aslıyürek tarafından yapılan otopsinin sonucu Aralık ayı ortalarında açıklandı. Güzel’in alnında dışardan görülmeyen 4 santimetre çapında lezyon olduğu belirtilen raporda, Güzel’in sol el bileğinin dış kısmında üzeri kabuklu sıyrık, sol kolda dört adet yeşil-sarı renklerde ekimoz bulunduğu, sol omuz ön kısmında nokta şeklinde birden fazla kanama

¹⁹ DHKP-C operasyonu çerçevesinde Yunus Güzel’le birlikte gözaltına alınan Devrim Kalaycı, Şengül Aslan, İnan Doğan, Perihan Demirkıran, Tayfun Koç, Üzeyir Karahasanoğlu, Alp Yarbaş, Özgür Hancıoğlu, Egemen Seyfettin Kuşçu, İlhami Karakoç ve Erdoğan Sever, 19 Ekim günü İstanbul DGM tarafından tutuklandı. İsa Gökoğlu, Aynur Akdağ ve Şadiye Gül ise serbest bırakıldı. Açıklamada, Devrim Kalaycı ve Şengül Aslan’ın intihar saldırısı hazırlığı içinde oldukları öne sürüldü. Ayhan Bayrak, Mahmut Kozat ve Ali İhsan Güner de 23 Ekim günü tutuklandı.

gözlendiği kaydedildi. Raporla, Güzel'in sol kalçasında iki kabuklu iki de kabuğu dökülmüş yara bulunduğu ifade edildi. Raporun sonuç bölümünde Güzel'in asılma sonucu öldüğü bildirildi.

Raporu yorumlayan TİHV İstanbul Temsilciliği hekimlerinden Önder Özkalıpçı, Güzel'in vücudunda bulunan izlerin özellikle de kabuğu düşen yaraların işkence gördüğünü kanıtlandığını vurguladı. Özkalıpçı, özellikle alın bölgesinde bulunan ve dışarda görünmeyen ama 4 cm çapında bulunan ekimozun nasıl oluştuğunun düşündürücü olduğunu kaydetti. Özkalıpçı, bu izlerin ölümden önce gerçekleştiğini de sözlerine ekledi.

Olay üzerine İçişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, Yunus Güzel'in ölümünü araştırmak için polis başmüfettişlerinin görevlendirildiği açıklandı. Fatih Cumhuriyet Savcılığı da ayrıca soruşturma açtı.

İHD İstanbul Şubesi ve Toplumsal Hukuk Araştırmaları Vakfı (TOHAV) da 25 Ekim günü Yunus Güzel'in ölümü nedeniyle suç duyurusunda bulundu. İHD İstanbul Şube Başkanı Avukat Eren Keskin, Avukat Oya Ersoy Ataman ve Niyazi Bulgan tarafından İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na verilen suç duyurusu dilekçesinde, 20-23 Ekim günleri arasında İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde görev yapan amir ve memurların TCY'nin "işkence" suçuna ilişkin 243 ve "adam öldürmek" suçuna ilişkin 448. maddeleri uyarınca yargılanması istendi.

SP Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu'nun gözaltında ölüm olaylarına ilişkin bir soru önergesini 3 Aralık günü yanıtlayan İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen, Yunus Güzel'in ölümünü şöyle açıkladı:

"Güzel'in, İstanbul DGM Cumhuriyet Başsavcılığı'na sevk için gönderileceği 23 Aralık günü nezarethane

duvarına 'Yaşasın DHKP-C' şeklinde yazı yazdığı ve ranzayı monte edilmiş yerinden söküp duvara yaslayarak, kullandığı çarşafı ranzaya bağlayıp 'yarım ası' denilen bir yöntemle çarşafı boğazına dolamak suretiyle intihar ettiği görülmüştü. Olayla ilgili Fatih Cumhuriyet Başsavcılığı ile Emniyet Genel Müdürlüğü başmüfettişlerince soruşturma başlatıldı. Bir kişinin Yunus Güzel'in intihar olayında görüldüğü gibi 'yarım ası' tabir edilen şekilde intihar etmesi mümkün. Geçmişte yaşanan intihar olaylarında bunun örnekleri mevcut."

Fatih Mehmet Karakuş

Trabzon'un Vakıfkebir ilçesinde "dolandırıcılık" iddiasıyla 3 Kasım günü gözaltına alınan Fatih Mehmet Karakuş (27) adlı kişi Vakıfkebir Polis Karakolu'nda öldü. Karakuş'un nezarethane kedisini astığı ileri sürüldü. Trabzon Valiliği tarafından yapılan açıklamada, nezarethanedeki battaniyenin kenar fitillerini keserek kendisini zeminden 2 metre yükseklikteki pencere demirlerine asarak intihara kalkışan Karakuş'un polisler tarafından Vakıfkebir Devlet Hastanesi'ne götürüldüğü, ancak kurtarılamadığı ileri sürüldü. İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen, olay nedeniyle iki polis başmüfettişinin görevlendirildiğini bildirdi.

Varvara Savastin: İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü'nde "kaçak çalışmak ve vize ihlali" nedeniyle gözaltında tutulan Moldova uyruklu Varvara Savastin (46) adlı kadın 1 Ocak günü öldü. Savastin'in "kalp ve solunum yetmezliği" nedeniyle öldüğü bildirildi. İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamada, yılbaşından önce eşi Ivan Anghelcev'le birlikte Eminönü'nde gözaltına alınan Savastin'in 1 Ocak günü sabah saatlerinde gözaltındaki diğer kadınlar tarafından yatağında ölü bulunduğu bildirildi.

6.3.1. GÖZALTINDA ÖLÜM DAVALARI

Yücel Özen

Yücel Özen adlı kişinin işkence nedeniyle 24 Kasım 1991 tarihinde ölümü nedeniyle 7 polis hakkında açılan davaya 28 Şubat günü Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada, "Hortum" lakaplı Süleyman Ulusoy, Bekir Yerköy ve Zeki Erdoğan adlı polislerin ek iddianame ile yargılanması isteminin reddedildiği açıklandı. 22 Haziran 2000 tarihinde yapılan duruşmada, Ulusoy, Yerköy ve Erdoğan hakkında suç duyurusunda bulunularak ek iddianame ile dava açılması istenmiş ve dosya Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı'na gönderilmişti. Savcılık ise Temmuz ayında polisler hakkında "yeterli delil bulunmadığı" gerekçesiyle, takipsizlik kararı vermişti. Bunun üzerine mahkeme, "savcılığın kararına rağmen üç polis hakkında ek iddianame ile dava açılıp açılmayacağına incelenmesine" karar vermişti.

Dava 31 Mayıs günü Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Açıldıktan dokuz yıl sonra sonuçlanan davanın son duruşmasında, polislerin avukatı İlhami Yelekc'i'nin²⁰, sanıkların "Şartla Salıverilme Yasası'ndan yararlandırılması" isteği reddedildi. Mahkeme, Ahmet Güngör adlı polisi "kimliği saptanamayan bazı görevlilerle birlikte Özen'e işkence yaparak ölümüne neden olduğu"

²⁰ İstanbul Barosu Disiplin Kurulu, işkence ve yargısız infaz davalarında polislerin avukatlığını yapan İlhami Yelekc'i'ye 3 ay meslekten men cezası verdi.

İstanbul Bağcılar'da 1996 yılında gözaltına alınan 15-19 yaşlarındaki gençlere işkence yaptıkları için Mustafa Taner Paylaşan, Ahmet Bereket, Fatih Berkup, Mehmet Atilla Çavdar ve Yakup Doğan adlı polislerin yargılandığı davanın 7 Temmuz 1997 tarihinde yapılan duruşmasında, Bülent Gedik, İlhami Yelekc'i'nin satışmaları üzerine "Bu avukat da bunları savunmakla avukatlık mesleğinin yüz karası olmaktadır" demişti. Bunun üzerine Yelekc'i de, "Susturun şu vatan hainini" diye bağırıyordu. Müdahil avukatların ısrarı üzerine Yelekc'i'nin bu sözleri duruşma tutanağına geçirilmişti.

gerekçesiyle 5 yıl 4 ay hapis cezasına mahkum etti. Güngör'e ceza verilmesine Mahkeme Başkanı İskender Tepebaşı, muhalefet şerhi koydu. Abdullah Süzer, Hasan Kirman, Yavuzhan Boran, Nafiz Aktaş, Ünal Canlı ve Veysel Atasü adlı polisler ise "delil yetersizliği" gerekçesiyle beraat etti.

12 Kasım 1991 tarihinde İstanbul'da "hırsızlık" iddiasıyla gözaltına alınan Yücel Özen, önce Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü'nde ardından İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şubede sorgulanmıştı. Özen, gözaltında gördüğü işkence nedeniyle 24 Kasım 1991 tarihinde ölmüştü.

Vedat Han (Welathan) Gülşenoğlu

Vedat Han (Welathan) Gülşenoğlu (19) adlı üniversite öğrencisini 22 Mart 1994 tarihinde gözaltında tutulduğu Kasımpaşa Polis Karakolu'nda öldürmekle suçlanan Abdullah Bozkurt adlı polis, Şartlı Salıverilme Yasası'ndan yararlanmak için teslim oldu. Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 23 Ocak günü yapılan duruşmaya, hakkındaki gıyabi tutuklama kararına ve Isparta'da görev yaptığının bilinmesine karşın uzun süredir yakalanamayan Abdullah Bozkurt da katıldı. Duruşmada, müdahil avukatlar Fatma Karakaş ve Derya Bayır, "sanık trafik polisi olduğu halde Newroz kutlamalarının yarattığı kin ve öfke ya da anlaşılabilen başka bir nedenle Gülşenoğlu'nu kafasına arkadan sıkıdığı kurşunla öldürdüğünü" bildirdiler. Avukatlar, Bozkurt'un adam öldürme suçundan cezalandırılmasını ve suç görev başında işlendiği için cezanın arttırılmasını istediler.

Esas hakkındaki görüşünü açıklayan savcı ise Bozkurt'un TCY'nin "adam öldürme" suçuna ilişkin 448. maddesi uyarınca cezalandırılmasını istedi. Mahkeme, sanığın Şartlı Salıverilme Yasası'ndan yararlanıp yararlanamayacağını araştırılmasına karar verdi. Mahkeme, Bozkurt hakkındaki gıyabi tutuklama kararını vicahiye çevirdi.

Bozkurt, 12 Nisan günü yapılan duruşmada Şartlı Salıverme Yasası uyarınca tahliye edildi.

1994 yılında açılan dava, yaklaşık 7 yıl sonra 28 Haziran günü sonuçlandı. Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, Bozkurt'a önce TCY'nin "kasten adam öldürme" suçuna ilişkin 448. maddesi uyarınca 24 yıl hapis cezası verildi. Ceza, "görevi nedeniyle sahip olduğu silahla adam öldürdüğü" için 36 yıl hapis cezasına çıkarıldı. 36 yıl hapis cezası ise "iyi hal", "hafif tahrik" gibi indirimler uygulanarak 10 yıla indirildi. Kararın Yargıtay'da onanması durumunda Bozkurt, yaklaşık 4 yıl cezaevinde kalacak. Dava halen Yargıtay gündeminde bulunuyor. Gülşenoğlu ailesinin avukatları davanın sonuçlanmasından sonra Temmuz ayında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurdu.

Newroz Bayramı nedeniyle İstanbul'un Kasımpaşa semti Bahariye caddesinde 22 Mart 1994 tarihinde

öğle saatlerinde düzenlenen izinsiz gösteriden sonra gözaltına alınan Vedat Han Gülşenoğlu götürüldüğü Kasımpaşa Karakolu'nda öldürülmüştü. Kriminal incelemede Gülşenoğlu'nu öldüren merminin Abdullah Bozkurt'un silahından çıktığı anlaşılmıştı.

Bu arada, Abdullah Bozkurt'un Isparta Eğirdir Emniyet Müdürlüğü'nde görev başında olduğunun ortaya çıkması üzerine Yeni Gündem gazetesinde yayınlanan haberde, "polise hakaret edildiği" iddiasıyla Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı tarafından dava açıldı. Davada, gazetenin Yazışmaları Müdürü Erdal Taş hakkında 6 yıla kadar hapis cezası isteniyor.

Celal Cankoru

Antalya'da 16 Şubat 1997 tarihinde yapılan "Sürekli Aydınlik" eyleminde Celal Cankoru adlı vatandaşın başına telsizle vurduğu ve kalp krizi geçirerek ölmesine neden olduğu ileri sürülen Dursun Saygılı adlı polisin yargılandığı dava 12 Aralık 2000 tarihinde sonuçlandı. Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, Dursun Saygılı hakkında "delil yetersizliği" gerekçesiyle beraat kararı verildi. Yargıtay 3 Aralık günü kararı onadı.

Birtan Altunbaş

Birtan Altunbaş adlı gencin işkence sonucu ölümü nedeniyle 10 polisin yargılandığı davanın 1 Mart günü yapılan duruşmasında esas hakkındaki görüşünü açıklayan Cumhuriyet Savcısı, polislerden Tansel Kayhan, Talip Taştan, Mehmet Kırpıcı, Muammer Ekin ve Naip Kılıç (gıyabi tutuklu) hakkında "suç işlediklerine ilişkin delil bulunmadığı" gerekçesiyle beraat kararı verilmesini, İbrahim Dedeoğlu, Sadi Çaylı, Hasan Cavit Orhan, Süleyman Sinkil ve Ahmet Baştan'ın (gıyabi tutuklu) ise TCY'nin "işkence sonucu adam öldürmek" suçuna ilişkin 243. maddesi uyarınca cezalandırılmasını istedi.

Dava, 18 Temmuz günü Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı.

Duruşmada savunmasını yapan İbrahim Dedeoğlu, "gözaltına alınan örgüt mensuplarının, kendisinin ve ekibinin işkence yaptığı iddialarını" sürekli gündeme getirdiğini söyledi. Dedeoğlu, Altunbaş'a işkence yapıldığını iddia etti. Dedeoğlu, şunları söyledi:

"Örgüt mensupları her yakalanışta, benim ve ekibimin işkence yaptığını söyledi. Konumum itibarıyla

Duruşmanın sonunda, tanık olarak ifadelerinin alınması için getirilen gençler jandarmalar tarafından dövülmüş ve haklarında "jandarmaya mukavemet ettikleri" iddiasıyla dava açılmıştı.

Bu olayın ardından Avukat Gülizar Tuncer, İstanbul Barosu Disiplin Kurulu Başkanlığı'na başvurdu. Soruşturma kapsamında 7 Ocak 1998 tarihinde savunmasını veren Yelekcı, böyle bir olayın meydana gelmediğini, duruşma tutanaklarında bu ifadelerin bulunmadığını iddia etti. Yelekcı, soruşturmanın daha sonraki aşamalarında sadece "Susturun şunu" dediğini savundu.

Disiplin Kurulu, 10 Temmuz günü yaptığı son değerlendirmede, Yelekcı'ye "sözlerinin savunma sınırlarını aştığı" gerekçesiyle Türkiye Barolar Birliği Meslek İlkeleri'nin 4. ve Avukatlık Yasası'nın 34. maddesi uyarınca 3 ay meslekten men cezası verdi.

doğrudan sorguya katılmadım. Bazı belgelerde imzam mevcut. Maktule suçunu itiraf ettirmemiz için zor kullanmamızı gerektiren bir neden de yoktu. Zira daha önce yakalanan örgüt mensupları olayı anlatıp delilleri ortaya koymuş, bir kısmı da idama mahkum olmuştur. Dolayısıyla kendisine işkence yapmamızı gerektiren bir neden yoktur. Kaldı ki ilk yakalandığında da teslim edildiği ekibe zorluk göstermiş, kendisini birtakım yerlere çarpmak suretiyle yaralandığı da tutanaklarla bellidir. Dolayısıyla kendisine işkence yapmamız söz konusu değildir.”

Mahkeme, polisler İbrahim Dedeoğlu, Sadi Çaylı, Hasan Cavit Orhan ve Süleyman Sinkil'i önce “öldürme kastı olmadan müessir fiil sonucu faili belli olmayacak şekilde öldürdükleri” gerekçesiyle TCY'nin 452/1. maddesi uyarınca 8'er yıl hapis cezasına mahkum etti. Bu ceza çeşitli indirimler uygulanarak 4 yıl 5 ay 10'ar gün hapis cezasına çevrildi. Sanıklar ayrıca 3'er yıl kamu hizmetlerinden yasaklandı. Tansel Kayhan, Talip Taştan, Mehmet Kırpıcı ve Muammer Ekin ise “delil yetersizliği” gerekçesiyle beraat etti.

Bu güne kadar yakalanamayan gıyabi tutuklu sanıklar Ahmet Baştan ve Naip Kılıç'ın dosyaları ise ayrıldı. Emekliye ayrılan bu polislerin, adresleri telefonları ve emekli maaşlarını hangi banka şubelerinden aldıkları müdahil avukatların girişimleri sonucu Emekli Sandığı kanalıyla saptanmıştı. Mahkemenin Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na bu konuda gönderdiği yazıya ise yanıt verilmedi.

1999 seçimlerinden MHP'den Karaman milletvekili adayı olan İbrahim Dedeoğlu'nun da halen Devlet Bakanı Faruk Bal'ın danışmanı olduğu öğrenildi.

Birtan Altunbaş, Ankara'da 10 Ocak 1991 tarihinde gözaltına alınmış ve 16 Ocak 1991 tarihinde Gülhane Askeri Hastanesi'nde ölmüştü.

Mustafa Koca

Çanakkale'nin Yenice ilçesinde 6 Temmuz 1999 tarihinde gözaltına alınan Mustafa Koca adlı kişinin ölümü nedeniyle Niyazi Çağlar adlı polis hakkında açılan dava, 30 Temmuz günü sonuçlandı. Çanakkale Ağır Ceza Mahkemesi, Çağlar'ı 6 yıl 8 ay hapis cezasına mahkum etti. Çağlar, iki yıldır tutuklu yargılanıyordu.

Memik Yazar

Memik Yazar (19) adlı gencin Gaziantep Emniyet Müdürlüğü'nde işkence sonucu ölümü nedeniyle 7 polis hakkında açılan dava, 6 Kasım günü sonuçlandı. Gaziantep 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, esas hakkındaki görüşünü açıklayan Cumhuriyet Savcısı, “delil yetersizliği” nedeniyle beraat kararı verilmesini istedi.

Mahkeme de dönemin Asayiş Şube Müdürlüğü Hırsızlık Büro Amiri Başkomiser Köroğlu Kıraç, Komiser Yardımcısı Yakup Kılıç ile Mustafa Aygül,

Şehmuz Murat Kaya, Davut Baytar, Hasan Biçer ve Fikri Şirin hakkında beraat kararı verdi.

11 Kasım 1998 tarihinde hırsızlık amacıyla girdiği evde yakalanan Memik Yazar, gözaltına gördüğü işkenceden nedeniyle Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde 16 Kasım 1998 tarihinde ölmüştü. Soruşturma sırasında Cumhuriyet Savcısı tarafından tutuklanmaları istemiyle mahkemeye sevk edilen polisler serbest bırakılmıştı. Savcının bu karara itirazı üzerine haklarında tutuklama kararı verilen polislerin karardan bir gün önce izne ayrıldıkları belirlenmişti. Haklarında 29 Aralık 1998 tarihinde dava açılan polisler, 13 Ocak 1999 tarihinde teslim olmuşlar ve 15 Ocak 1999 tarihinde yapılan duruşmada tahliye edilmişlerdi.

Faruk Tuna

Faruk Tuna adlı kişinin 8 Ağustos 1980 tarihinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde işkence sonucu ölümü nedeniyle Halis Yelmen ve Mustafa Yıldırım adlı polisler hakkında, İstanbul Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan soruşturma takipsizlikle sonuçlandı. Tuna ailesinin takipsizlik kararına yaptıkları itirazdan yıl içinde bir sonuç alınamadı.

Faruk Tuna'nın ölümü nedeniyle 1988 yılında hakkında dava açılan Sinan Yalçın adlı polisin ifadesi üzerine Sebahattin Tür, Necdet Göksel, Mustafa Soylu, Hüseyin Gök ve Yusuf Tokur adlı polisler hakkında da dava açılmıştı. 21 Aralık 1995 tarihinde beraatla sonuçlanan dava, Yargıtay'ın kararı bozması nedeniyle halen İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sürüyor. Sinan Yalçın'ın bir röportajda, olay 2000 tarihinde kendisinin izinli olduğunu, Faruk Tuna'nın ölümünden Halis Yelmen ve Mustafa Yıldırım'ın sorumlu olduğunu söylemesi üzerine Ağustos ayında Tuna'nın yakınları İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunmuştu.

Süleyman Yeter

Limter İş Sendikası Eğitim Uzmanı Süleyman Yeter'in 7 Mart 1999 tarihinde gözaltında ölümü nedeniyle Ahmet Okuducu, Mehmet Yutar ve Erol Erşan adlı polisler hakkında “öldürme kastı taşımayan darp sonucu ölüme neden olmak” ve “kötü muamele” suçlarından 13 yıla kadar hapis cezası istemiyle açılan dava 2001 yılında da sürdü. Sanık polislerden gıyabi tutuklu Ahmet Okuducu yıl içinde yakalanamadı. Tutuklu yargılanan Erol Erşan ve Mehmet Yutar ise tahliye edildiler.

4 Aralık 2000 tarihinde İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada tanık olarak dinlenen İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'nde görevli polis memuru Süleyman Yılmaz, olay gecesi amirlerinin talimatı üzerine sorgularının yapılması için 3-4 kişiyi nezaretten alıp yukarı çıkardığını anlattı. Yılmaz, bu kişilerin vücutlarında gözle görülür bir darp izi bulunmadığını ileri sürdü.

Tanık Gonca İkmeç ise Süleyman Yeter'le aynı operasyon kapsamında gözaltına alındıklarını, bir arkadaşıyla hücrede buldukları sırada çılgık sesi duyduklarını belirterek, "Hücre kapısının alt kısmında parmaklıklardan koridor görünüyordu. Koridorda çıplak, esmer, gözleri bantlanmış ve zayıf bir kişi, iki kişi tarafından yerde sürükleniyor ve üzerine hortumla su sıkılıyordu. Bu kişiyi, yanımda bulunan arkadaşım Süleyman Yeter'e benzettik, ancak yüzünü tam göremediğim için emin değilim" dedi.

Mahkeme, giyabi tutuklu Ahmet Okuducu'nun kırmızı bültenle aranmasına karar verdi. Duruşmadan sonra bir açıklama yapan müdahil avukatlarından Ercan Kanar, Birleşmiş Milletler İşkenceyi Önleme Sözleşmesi'nin 6. maddesi uyarınca sanık Okuducu'nun kırmızı bültenle aranması için talepte bulduklarını belirterek, "Böyle bir karar ilk defa alınıyor. Bu emsal alınması gereken bir karardır" dedi.

29 Ocak günü yapılan duruşmada tanık olarak dinlenen Hüseyin İldan ise Yeter'le birlikte gözaltına alındığını ve askı, buz kalıpları üzerine yatırma, basınçlı su sıkma gibi işkencelere maruz kaldığını anlattı. İldan, "Süleyman Yeter'i muhabir olduğum için tanıyorum. 7 Mart Pazar gecesi bir ara polislerle konuşan Süleyman Yeter'in sesini duydum. Polisler 'legal bir şekilde alındık, niçin illegal bir şekilde sorgulanıyoruz' diye soruyordu. Bir müddet sonra bir hareketlenme hissettim. Kapılar açılıp kapanıyordu. Bir kişinin de 'kapıları kapatın' diye bağırdığını duydum. Ancak gözlerimiz kapalı olduğu için bir şey göremiyorduk. Daha sonra Süleyman Yeter'in öldüğünü duydum." dedi.

12 Mart günü yapılan duruşmada polislerin avukatı İlhami Yelekcı her iki tutuklu sanığın tahliye edilmesini istedi. Yelekcı ayrıca Yeter'in işkenceyle öldürüldüğüne dair Adli Tıp Kurumu Raporu yerine Adli Tıp Genel Kurulu'ndan yeni rapor alınmasını istedi. Cumhuriyet Savcısı da Erol Erşan'ın tahliyesini talep etti. Bunun üzerine Mahkeme, Erol Erşan'ın tahliyesine karar verdi.

Duruşmadan sonra adliye koridorunda slogan atan 60 kişilik grubun, adliye önünde basın açıklaması yapması polisler tarafından engellendi. Polisler, aralarında Süleyman Yeter'in eşi Ayşe Yeter'in de bulunduğu 28'i kadın 58 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar hakkında daha sonra "cumhuriyete hakaret ettikleri" iddiasıyla dava açıldı. Dava, İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülüyor.

İlhami Yelekcı, 24 Nisan günü yapılan duruşmada da Süleyman Yeter'in kalp hastası olduğunu iddia etti ve "bu nedenle suçun niteliğinin değişebileceği" gerekçesiyle Mehmet Yutar'ın tahliyesini istedi. Yeter ailesinin avukatı Ercan Kanar ise Adli Tıp Kurumu 1. İhtisas Dairesi'nin, Yeter'in vücudu ve özellikle boynunda ciddi travmalar bulunduğuna ilişkin

raporunu hatırlattı. Ayşe Yeter Yumlu de eşinin kalp hastası olmadığını bildirdi ve Erol Erşan'ın 12 Mart günü yapılan duruşmada tahliye edildikten sonra yurtdışına kaçtığını söyledi.

İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 9 Temmuz günü yapılan duruşmada, müdahil avukatlardan Ercan Kanar, mahkemeye İstanbul Protokolü'nü verdi. Ercan Kanar, Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen "İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu" nun Ek 1 bölümünde soruşturmanın nasıl yürütülmesi gerektiğinin, soruşturmanın uygun koşullarda yapılmaması halinde ne tür aksaklıkların doğabileceğinin belirtildiğini anlattı. Mahkeme heyeti de protokolün incelenmesine karar verdi.

Davanın 19 Kasım günü yapılan duruşmasında söz alan Avukat Ercan Kanar, firari sanık Ahmet Okuducu'nun "nasıl arandığını" İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nden sorulmasını ve Süleyman Yeter'in öldürüldüğü dönemde görev yapan Terörle Mücadele Şube Müdürü Atilla Çınar, Müdür Yardımcısı Şefik Kul ve TİM-4'ün şefi Sedat Semih Ay'ın tanık olarak dinlenmesini istedi. Mahkeme heyeti, "delil yetersizliği ve tutukluluk süresi" nedeniyle Mehmet Yutar'ın tahliyesine karar verdi. Mahkeme, Ahmet Okuducu'nun yakalanması için yapılan çalışmalar hakkında İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nden bilgi istenmesini de kararlaştırdı. Duruşma, 23 Ocak 2002 tarihine ertelendi.

Alpaslan Yelden

İzmir'de gözaltına alınan Alpaslan Yelden adlı kişinin 15 Temmuz 1999 tarihinde işkence sonucu ölümü nedeniyle ailesinin İçişleri Bakanlığı aleyhine İzmir 4. İdare Mahkemesi'nde açtığı 45 milyar liralık tazminat davasında, Yelden'in avukatları, işkencenin Emniyet Genel Müdürlüğü müfettişlerince hazırlanan raporla kanıtlandığını belirttiler. Avukatlar görüşlerini şöyle dile getirdiler:

"İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Teftiş Kurulu İzmir Bölge Başkanlığı tarafından Emniyet Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığı'na 14.12.1999 tarihinde gönderilen soruşturma raporunun 'netice ve kanaat' bölümünde, Yelden'in işkenceden öldüğü sonucuna varılarak Başkomiser İbrahim Peker, Komiser Yardımcısı Hakan Ergüden, Komiser Yardımcısı Tarkan Gündoğdu ile polis memurları Muharrem Çetinkaya, Ali Aykol, Hikmet Dudu, Yusuf Oyan ve Uğur Kocal hakkında Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü'nün 'Meslekten çıkarma' cezası gerektiren, 'iş sahiplerine ya da herhangi bir nedenle emniyet binalarına gelen ya da getirilenlere işkence yapmak' eylemini düzenleyen 8/39 maddesinin uygulanmasını istenmiştir. Davalı tarafından yapılan bu idari soruşturma sonucunda oluşan kanaat dahi davalının savunmasını

İçişleri Bakanı'na bir soru (Murat Yetkin-Radikal/25 Haziran 2001)

Yücelen'in Yeter davasıyla ilgili vereceği yanıtlar işkenceyle mücadelede caydırıcı olacak. Yarın Birleşmiş Milletler İşkence Mağdurlarıyla Dayanışma Günü ve ben İçişleri Bakanımıza bir soru sormak istiyorum. İçişleri Bakanı Yücelen'i şahsen de tanıyorum ve Türkiye'deki insan haklarının durumunun düzeltilmesi konusundaki iyi niyetine inanıyorum. Daha önce, insan haklarından sorumlu devlet bakanlığı yaptığı dönemde de dikkatine getirildiğini sandığım bu konu üzerine, şimdi İçişleri Bakanı olarak insan hakları sorununun üzerine gideceği sözünü veren Yücelen'in kayıtsız kalmayacağını umuyorum.

Sorumu, izninizle son iki yıldır gazetelerde bölük pörçük yer alan bir olayın kısa bir özetinden sonra soracağım. Süleyman Yeter, yasadışı ve silahlı bir grup olarak tanınan Marksist-Leninist Komünist Partisi örgütüne yönelik sürdürülen polis operasyonları sırasında, 5 Mart 1999 tarihinde, örgütün yayın organları arasında sayılan 'Sömürsüz bir dünya için dayanışma' gazetesinin İstanbul-Fatih'teki bürosunda diğer dört kişiyle birlikte gözaltına alınır. Yeter'in İstanbul polisindeki dosyası kabardır. Daha önce 1990 Ekim'i'nde bir izinsiz gösteri sırasında bir polisin yaralanması ve polis aracının tahrip edilmesi olayı nedeniyle gözaltına alınmıştır. 1994-95 yıllarında polisin yürüttüğü MLKP operasyonlarında yakalanan örgüt üyeleri, Yeter'in yasadışı örgütün aktif üyelerinden biri olduğu ve Kartal Semt Komite Sekreterliği'ni yürüttüğü ifadesini vermişlerdir. Yeter bunun üzerine 1997 Martı'nda yakalanır, tutuklanır ama mahkeme tarafından serbest bırakılır.

İki yıl sonra yeniden gözaltına alındığında Kartal-Pendik bölgelerindeki tersanelerdeki işçiler arasında örgütlenen Liman Tersane İşçileri Sendikası Limter-İş'te eğitim uzmanı olarak çalışıyor görünmektedir.

Polis argosuna göre 'Yeni Cami avlusunda güvercin yemi satmadığı' az çok belli olan Yeter, 5 Mart 1999'da Haseki Devlet Hastanesi'ne götürülür ve 'vücudunda darp ve cebir izine rastlanmadığına' dair rapor verilir.

Resmi kayıtlara göre, sorgusuyla İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi komiser yardımcılarında A.O. ile polis memurlarından M.Y. ve E.E. görevlendirilir. Yine resmi raporlar ve nezarethane defterine göre, Yeter burada dört kez sorgulanır. 7 Mart günü, yani gözaltına alınışının üçüncü günü yapılan dördüncü sorgusunda fenalaşır ve hastaneye kaldırılırken ölür. (Terörle Mücadele Yasası gereği terörle mücadelede görevli personelin isimlerini yayımlamıyoruz. Ancak bu isimler kayıtlarda bulunuyor.)

Adli Tıp Kurumu, 1'inci İhtisas Kurulu, 28 Temmuz 1999 tarihli raporunda, yapılan incelemeler sonucunda Yeter'in cesedinde çok sayıda 'künt beden travması' bulunduğu ve bunun Dünya Tıp Birliği Tokyo Bildirgesi'nde yapılan 'işkence' tanımına uyduğunu yazar. Ama rapora göre, Yeter'in ölümü bu işkence izlerine değil, işkence sırasında boynuna aldığı bir darbeye olmuştur. Yani polis sorgusu sırasında Yeter işkence görüp boynu kırılarak ölmüştür.

Soruşturma başlatılan İçişleri müfettişleri, 23 Ağustos 1999'da yazdıkları raporla, sorgucu üç polis 'işkence yapmak' suçuyla meslekten çıkarılmak ve cezalandırılmak üzere Merkez Disiplin Kurulu'na verilirler. Kurul, 29 Aralık 1999'da üç polisi memur affı kapsamına alır ve dosyalarını kapatır.

Ancak bu arada Fatih Cumhuriyet Başsavcılığı da tahkikat başlatmış ve olay yargıya yansımıştır. Savcılık üç polisin işkence sonucu ortaklaşa olarak ölüme sebebiyet vermek suçuyla kamu adına cezalandırılmasını ister.

İstanbul 6'ncı Ağır Ceza Mahkemesi, 7 Nisan 2000 tarihinde üç polisin giyaplarında tutuklama kararı alır. Polis memurları M.Y. ve E.E. aynı gün teslim olur. A.O. ise ortada yoktur.

Mahkeme 12 Mart 2001 günkü duruşmasında E.E'nin tahliyesine, M.Y'nin tutukluluk halinin devamına karar verir. Komiser Yardımcısı A.O. ise halen firardadır.

İşte soru

Şimdi İçişleri Bakanı Yücelen'e sorumu sorabilirim: İşkence sonucu ölüme neden olmakla suçlanan ve halen firarda olan komiser yardımcısı A.O. nerede?

Ve devam sorularım: A.O. yoksa hâlâ görevde mi? Görevde değilse, ne zaman ayrıldı? Ayrıldı mı, çıkarıldı mı?

Görevdeyse, nerede görev yapıyor? O zamandan bu zamana terfi aldı mı? Eğer görevdeyse, neden mahkemeye teslim edilmiyor, yargılanıp-eğer suçsuz ise- kendisini temize çıkarmasına ya da suçluysa mahkûm olmasına izin verilmiyor?

Yücelen, Türkiye'nin 1993'teki Lice olayları nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde açılan dava nedeniyle mağdurlara 4 trilyon lira ödeyecek olmasıyla ilgili sorularımıza verdiği ve 16 Haziran tarihli Radikal'de yayımlanan yanıtlarında, 'insan hakkı ihlalini kim yaptıysa, cezasını da onun ödemesi gerekir' demişti.

Yücelen'in bu tavrına bütünüyle katılıyorum. Ve yeniden soruyorum: İşkence sonucu gözaltındaki zanlıyı öldürmekle suçlanan komiser yardımcısı A.O. nerede? Yoksa hâlâ görevde mi? Bu soruya gelecek yanıt, Yücelen'in de çok önem verdiği işkenceyle mücadelede caydırıcılık açısından önem taşıyacak.

İçişleri Bakanı'ndan yanıt geldi (M. Yetkin-Radikal/26 Haziran 2001)

(...)

Dün bu köşede 7 Mart 1999'da İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltında gördüğü işkence sonucu boynunun kırılması sonucu öldüğü resmi belgelerle sabitlenen Süleyman Yeter'in durumunu gündeme getirmiş ve İçişleri Bakanı Rüşü Kazım Yücelen'e bir soru sormuştum. Yeter'in sorgusunda bulunması nedeniyle 7 Nisan 2000'de İstanbul 6'ncı Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 'işkence sonucu (sorgudaki diğer iki polisle birlikte) ortaklaşa olarak ölüme neden olmak' iddiasıyla tutuklanmasına karar verilen, ancak tarihten bu yana firarda olan komiser yardımcısı A.O.'nun nerede olduğu sorusuydu bu. Yoksa işkenceyle gözaltında adam öldürmekle suçlanan polis hâlâ görevde miydi?

Yücelen sabah saatlerinde aradı ve yanıt verdi. Komiser yardımcısı A.O. artık görevde değildi. 28 Nisan 2000 tarihinde, 30 Mart 2000 tarihinden geçerli olmak üzere istifa etmiş sayılmasına karar verilmişti. Yücelen insan haklarından sorumlu bakan olduğu dönemde vâkif olduğu konuyla İçişleri bakanı olduktan kısa süre sonra ilgilenmiş ve 18 Haziran 2001 tarihinde İstanbul Valiliği'ne yazdığı yazıda, A.O.'nun yakalanıp yakalanmadığının, yakalanmadıysa, nedenlerinin kendisine bildirilmesini istemişti. Bakan, 'Yakalamakla görevli Emniyet'çilerin bir ihmal ve kusuru olup olmadığını da soruyorum' dedi. Yücelen'e duyarlılığından dolayı teşekkür ederiz. Ama akla birkaç soru daha geliyor. A.O. işkenceyle ölüm nedeniyle mahkemelik olduğu için mi, yoksa firari olması nedeniyle işe gelmediği için mi istifa etmiş sayıldı? Bu yoksa, Emniyet örgütü içinde suç işleyenlerin, işledikleri suç nedeniyle cezalandırılmayacakları yönündeki kanının devamı için başvurulan bir uygulama mı?

Çünkü iş biraz da, Cumhurbaşkanı Sezer'in de söylediği gibi, yasaların herkes için olduğu bilincinin yerleşmesinden geçiyor.

çürütmektedir.” İçişleri Bakanlığı tarafından daha önce mahkemeye gönderilen savunmada ise Yelden’in “düşme sonucu öldüğü” ileri sürülmüş ve davanın reddi istenmişti.

İçişleri Bakanlığı, İzmir 4. İdare Mahkemesi’ne Şubat ayında gönderdiği savunmada, Yelden’in “sandalyeden düşerek” öldüğü görüşünde ısrar etti. Davanın ilk duruşmasında da Bakanlık, Yelden’in işkence sonucu değil yere düştükten sonra meydana gelen beyin kanamasından öldüğünü savunmuştu. Bakanlık adına 1. Hukuk Müşaviri Akif Tığ’ın yaptığı ikinci savunmada da benzer gerekçeler yer aldı:

“Yelden, sık sık dövdüğü karısı tarafından hakkında boşanma davası açılan, alkol ve kumar bağımlısı, başka kadınlarla dost hayatı yaşayan, kadın pazarlamak dahil çeşitli sabıkaları bulunan, saldırgan ve agresif yapıya sahip bir kişidir” denildi.

Ailenin avukatı Arif Ali Cangı ise Bakanlık savunmasındaki Yelden’le ilgili nitelermeleri kabul edemeyeceklerini belirterek, “İşkence sonucu öldürüldüğü konusunda kuvvetli deliller olan bir kişi hakkında bu biçimde sözler söylenmesi ne etik ne de hukuk kurallarına sığmaz. Yelden’in tarif edilen kişi olması öldürülmesini mazur göstermez” dedi.

Yelden’in ölümü nedeniyle Başkomiser İbrahim Peker, komiser yardımcılar Hakan Ergüden ile Hakan Gündoğdu, polis memurları Muharrem Çetinkaya, Ali Aykol, Hikmet Kudu, Yusuf Oyan ve Uğur Kocal hakkında açılan dava İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nde sürüyor. 2001 yılı sonunda Adli Tıp Kurumu tarafından hazırlanan rapor İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesi’ne ulaştı. Yelden ailesinin avukatları “Yelden’in işkence sonucunda öldüğüne dair bir bilgi bulunmayan” rapora itiraz ettiler. Davaya, 6 Şubat 2002 tarihinde devam edilecek.

Metin Yurtsever

20 Kasım 1998 tarihinde HADEP Kocaeli İl Merkezi’ne yapılan baskında gözaltına alınan Metin Yurtsever’in, 23 Kasım 1998 tarihinde gözaltında ölümü nedeniyle 16 polis hakkında açılan dava yıl içinde sonuçlanmadı. 18 Aralık 2000 tarihinde Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmada dinlenen HADEP Kocaeli eski İl Başkanı Ramazan Bilginer, 70 kadar partilinin, 18 Kasım 1998 tarihinde parti binalarına yapılan saldırıları kınamak için açlık grevi başlattığını, bu sırada dışarıda biriken kalabalığın il binasını taşladığını anlattı.

Bilginer, olayların büyümemesi için Kocaeli Valisi Memduh Oğuz, vali yardımcısı ve Emniyet Müdürlüğü’nü aradığını ancak yetkililere ulaşamadığını söyledi. 19 Kasım 1998 tarihinde kalabalığın parti binasına yeniden saldırması üzerine Vali Oğuz’u aradığını anlatan Bilginer, Oğuz’un “Durumunuz trafik kazasına benziyor” diyerek telefonu yüzüne kapattığını söyledi. Bilginer, 20 Kasım 1998 tarihinde düzenlenen baskında, kapıyı

kırarak içeri giren sivil polislerin, partilileri dövdüğünü ifade ederek Metin Yurtsever’in de “feci şekilde dövüldüğünü” söyledi. Yurtsever’in Eyüp Kılıçdoğan adlı HADEP üyesiyle birlikte aynı hücreye konulduğunu aktaran Bilginer, Yurtsever’in fenalaşması üzerine durumu yetkililere ilettiklerini, hücreye giren polislerin Yurtsever’i tekmelediklerini ve hastaneye götürmediklerini anlattı.

11 Temmuz günü yapılan duruşmada ifade veren Maşallah Akçay, olay tarihinde HADEP Kocaeli İl örgütü binasına ziyarete gittiğini, bir süre sonra binayı basan polislerin, kendisiyle birlikte birçok kişiyi gözaltına aldığını söyledi. Polislerin zor kullanması nedeniyle yaralandığını anlatan Akçay, “Polisler, copla bana vurmaya başladı, 4 kaburga kemiğim kırıldı. Metin Yurtsever de binadaydı” dedi. Akçay gözaltına alınan herkesin kendisi gibi dövüldüğünü söyledi.

24 Aralık günü yapılan duruşmada, Yurt Haber Ajansı muhabiri Dursun Sevim ve Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi hekimlerinden Gülseren Karabaş tanık olarak dinlendi. Duruşma, Dursun Sevim’in olay günü çektiği görüntülerin incelenmesi için ertelendi.

İddianamede Kocaeli Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube Müdürü Şinasi Yılgin, Başkomiser Şih Ömer Ediz, Komiser Yardımcısı Şaban Kurnaz ile Süleyman Başkal, İsmail Türkdemir, Sadettin Topal, Bülent Oral Tunar, Bekir Şahin, Temel Çakmak, Kadir Cenk, Onur Düzcun, Cemil Çetin, Nihal Yücesoy, Mehmet Gürcan, Mustafa Atik ve Recai Ergün adlı polislerin “görev sırasında faili belli olmayacak ve kastı aşacak biçimde adam” öldürmek suçundan 8 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmeleri isteniyor.

Mahmut Yıldız

Siirt’te 22 Kasım 1997 tarihinde gözaltına alınan Mahmut Yıldız (16) adlı gencin işkence sonucu ölümü nedeniyle bir binbaşı ve 6 astsubay hakkında açılan davaya 15 Mart günü Siirt Ağır Ceza Mahkemesi’nde devam edildi.

Davada, Binbaşı Dursun Şenol, astsubaylar Bestami Gelebek, Cemalettin Evgi, Yıldırım Gırlık, Hıdır Küçük, Ahmet Bozkuş ve Celalettin Demir hakkında 17 yıla kadar hapis cezası isteniyor. Siirt Alay Komutanlığı’nda sorgulanan Mahmut Yıldız, gördüğü işkence nedeniyle 25 Kasım 1997 tarihinde Diyarbakır Askeri Hastanesi’ne kaldırılmış ve 5 Aralık 1997 tarihinde “künt travmaya bağlı hemetom sonucu” ölmüştü.

Olay üzerine Siirt Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan soruşturma, takipsizlikle sonuçlanmıştı. Ancak Yıldız ailesinin avukatı Mahmut Vefa’nın Siirt Ağır Ceza Mahkemesi’ne itirazı üzerine takipsizlik kararı kaldırılmış ve soruşturma sonucunda dava açılmıştı. Dava halen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gündeminde bulunuyor.

6.4. CEZA ve TUTUKEVLERİNDE İNSAN HAKLARI

2001 yılı, cezaevlerinde yaşam hakkının ortadan kaldırıldığı ve işkence yasağına karşı bir idari pratik olarak değerlendirilen tecritin olağan bir uygulama haline dönüştürüldüğü bir yıl oldu. Ceza ve tutukevlerinde insan haklarına aykırı uygulamalar ise sürdürüldü. Gerek siyasi gerek adli tutuklu ve hükümlüler yıl boyunca sistematik olarak baskılara maruz kaldılar. Tutuklu ve hükümlülerin tedavileri engellendi, hem içeride hem de mahkeme ve hastanelere gidiş gelişlerinde işkence ve kötü muamele ile karşılaştılar, çeşitli genelgeler ya da cezaevi yönetimlerinin kararlarıyla birçok hak kısıtlanmasına gidildi. Görüşlerde kimlere izin verileceğinden, koşullarda bulundurulmasına izin verilen şeylerin sayısının sınırlandırılmasına kadar birçok kısıtlama gündeme geldi. Sözkonusu baskı ve kısıtlamalardan daha çok siyasi hükümlü ve tutuklulara yönelik olsa da genelde bütün tutuklu ve hükümlüler değişik ölçülerde etkilendi. Adalet Bakanlığı verilerine göre Kasım ayı itibariyle toplam 536 ceza infaz kurumunda 59.108 tutuklu ve hükümlü bulunuyor. Bunların 49.552'nin adli, 8.582'nin siyasi ve 974'nin de çıkar amaçlı örgüt kurma suçlarından ceza infaz kurumlarında bulunduğu bildirildi.

2000 yılı Ekim ayında F tipi cezaevlerine karşı başlatılan "ölüm oruçları" 2001 yılında toplam 45 tutuklu ve hükümlünün ölümüne ve en az 400 tutuklu ve hükümlünün de sağlığını yitirmesine yol açtı. Sonuç olarak 2001 yılı cezaevlerinde insan hakları bakımından 33 tutuklu ve hükümlünün ölüm orucu nedeniyle öldüğü, 400 kadarının ölüm orucuna bağlı olarak sağlık durumlarının bozulduğu gerekçesiyle cezasının ertelendiği, 33 kişinin tedavisinin engellendiği, 7 kişinin tecavüze uğradığını bildirdiği, 16 kişinin de çeşitli gerekçelerle öldüğü bir yıl oldu.

19 Aralık 2000 tarihinde Türkiye'deki 20 cezaevinde düzenlenen ve ikisi güvenlik görevlisi 30'u mahkum toplam 32 kişinin ölümü ile sonuçlanan "Hayata Dönüş" operasyonunun ardından "toplumsal mutabakata varılmadan" açılmayacağı duyurulan F tipi cezaevleri açıldı ve çoğunluğu siyasi çok sayıda hükümlü ve tutuklu buralara sevk edildi. F tipi cezaevlerine karşı yürütülen açlık grevlerini sonlandırmak iddiasıyla yapılan operasyon, daha fazla tutuklu ve hükümlünün açlık grevlerine katılması sonucunu doğurdu. Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, 13 Kasım günü Plan ve Bütçe Komisyonu'nda yaptığı konuşmada aktardığı verilere göre Ankara, İzmir, Kocaeli, Tekirdağ, Bolu ve Edirne'de birer F tipi cezaevinin açıldığını, 2002 yılı içinde de Ankara, İzmir, Kocaeli, Tekirdağ ve Adana'da birer F tipi cezaevinin daha açılacağını bildirdi. Aynı zamanda 45 cezaevinde de oda sistemine geçildi. Yine aynı konuşmada verilen bilgilere göre, 7 Kasım itibariyle

süresiz açlık grevini 14, ölüm orucu eylemini de 171 tutuklu ve hükümlü sürdürmeye devam ediyor. TİHV'in edindiği bilgilere göre yıl sonu itibariyle eylemi içeride ve dışarıda yaklaşık 150 kişi sürdürüyor.

19 Aralık operasyonunun öncesinden başlayarak hem cezaevlerinde tutuklu ve hükümlülerin direncini kırmak hem de dışarıda toplumsal muhalefeti susturmak için gizli bir sıkıyönetim uygulamaya konuldu. Operasyon öncesinde gerek DGM gerek RTÜK kararlarıyla sansür uygulanarak cezaevlerindeki gelişmelerle ilgili doğru ve yeterli bilgi alınmasının- verilmesinin önü alındı. Daha sonra da F tipi cezaevlerine sevk edilen tutuklu ve hükümlüler insanlıkdışı uygulamalarla yüz yüze kaldılar. Birçok işkence ve tecavüz olayı kamuoyuna duyurulmaya çalışıldıysa da konuya ilişkin açıklamada bulunan hemen herkes hakkında TCY'nin 169. maddesine dayanılarak soruşturma ve dava açıldı. F Tipi cezaevlerine ilişkin görüş ve düşüncesini bildirenler de aynı gerekçelerle yargı süreçlerine maruz kaldı.

6.3.1. Yasal ve İdari Düzenlemeler

Adalet Bakanlığı 12 Şubat günü, hükümlü ve tutukluların beslenme ve giyinmeleri ile kuruma alınacak eşyaları belirleyen bir genelge yayımladı. Genelge 15 Şubat günü yürürlüğe girdi. Genelgeye göre, mutfaklarda tüp ve ocaklara izin verilmeyecek. çaylar elektrikli ısıtıcılarda yapılacak. İlaş bedelinin 1 milyon 500 bin liraya çıkarıldığı bildirilen genelgede cezaevlerine girmesi yasak olan birçok eşyanın dışarıdan getirilen yiyeceklerle içeriye sokulduğu ileri sürülerek, mutfağı bulunan cezaevlerinde hükümlü ve tutuklulara çiğ besin maddesi verilmesinin yasaklandığı, pişmiş olarak yenilen yiyeceklerin de mutlaka kurum mutfağında pişirilerek verileceği bildirildi. Ziyaretçilerin yiyecek getirmesi de yasaklandı. Merkezi radyo yayın sistemi bulunan cezaevlerinde radyo, teyp ve walkman bulundurulamayacağı kaydedilen genelgede bir adet televizyon için izin verildi. Genelge ile ayrıca hükümlülerin giyim kuşamlarına da sınırlama getirildi ve her hükümlünün sahip olabileceği giyim eşyaları ayrıntılı olarak sıralandı. Genelgede ayrıca cezaevlerinde aydınlatma dışında kullanılan elektrik fatura bedellerinin de tutuklu ve hükümlüler tarafından ödeneceği bildirildi.

Adalet Bakanlığı 19 Haziran günü de mahkumların beslenmeleri, cezaevine alınacak eşyalar, yanlarında bulundurabilecekleri giyim eşyalarına ilişkin ek bir genelge yayımladı. Mahkumların çatal, kaşık, tabak gibi eşyaları bulundurmalarını kısıtlayan genelgeye göre ders kitabı ve sözlükler hariç, okunduktan sonra değiştirilmek kaydıyla her hükümlü ve tutuklunun en fazla 3 kitap bulundurabileceği bildirildi.

2000 yılında gerçekleştirilmesi taahhüt edilen ancak İçişleri Bakanlığı ile uzlaşmanın sağlanmaması nedeniyle geciken Terörle Mücadele Yasası'nın 16. maddesindeki değişikliğe, İzleme Kurulları oluşturulmasına ve Ceza İnfaz Yargıçlığı'na ilişkin üç yasa tasarısı Nisan ayında hazırlanarak Bakanlar Kurulu'na sunuldu.

TMY'nin 16. Maddesi

Türk, tasarı nedeniyle yaptığı açıklamada 16. madde değişikliğinin ölüm oruçlarının bırakılması için yeterli olacağını savundu. Türk, Cumhurbaşkanı Sezer ile kritik durumdaki eylemcilerin, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun "ağır hasta hükümlülerin infazının ertelenmesine ilişkin 399. ve Anayasa'nın 104. maddeleri çerçevesinde affı konusunu da görüştiklerini ve Sezer'in buna sıcak baktığını açıkladı. Türk şunları söyledi:

"Bakanlar Kurulu'nda imzaya açılan İnfaz Hakimliği Yasa Tasarısı ile cezaevlerindeki bütün uygulamaları yargı denetimine alınacak. Ceza İnfaz Kurumları İzleme Kurulları oluşturularak cezaevleri sivil denetime de açık olacak. Bu kurullar istedikleri zaman cezaevlerine girerek inceleme yapabilecekler. Cumhurbaşkanı Sezer'in Anayasa'nın 104. maddesine göre belirli koşulları taşıyan mahkûmlar için af yetkisi var. Sağlık durumu kötü olanları Sezer affedebilir. Tutuklu ve hükümlüler koridorlarda değil, iş yurtlarında, kütüphanede, spor salonlarında bir araya gelebilecek. Zaten üç kişi bir araya geliyor. Diğer tek kişilik odalarda bulunanlar da havalandırmada bir araya gelebiliyor. Değişiklik yasalastığında tutuklu ve hükümlüler haftada bir kez açık görüşten yararlanacak. Yapabileceğim her şeyi yapmış bulunuyorum. Kimse bu eylemi sürdüren örgütlerle müzakereye girmemi, pazarlık yapmamı beklememeli. Hiç kimsenin ölmemesini diliyorum."

TMY'nin 16. maddesinin değiştirilmesine ilişkin yasa tasarısı, Adalet Komisyonu üyesi Mehmet Ali Şahin'in yeni düzenlemenin subjektif ve keyfi uygulamalara yol açabilecek nitelikte olduğu, yeni düzenlemenin koşulsuz olması ve huzur bozucu davranışlar için genel hükümlere yollama yapılmasının daha uygun olacağı gerekçesiyle²¹ muhalif oy kullanmasına karşın kabul edildi.

1 Mayıs günü Meclis Genel Kurulu'nda kabul edilen yasa, dört ay önce hazırlanan taslaktan²² farklılıklar gösteriyor ve hükümlülerin bir araya gelebilmelerini ayrıntılı koşullara bağlıyor. Tasarının ilk halinden farklı olan bu son değişikliğe karşı meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarından tepkiler geldi.²³

TMY'nin 16. maddesindeki değişiklik Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından onaylandı. Yasa, 5 Mayıs günü Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi.

TMY'nin 16. maddesinde yapılan değişikliğin ardından, Adalet Bakanlığı 24 Mayıs günü F tipi cezaevlerindeki salon, kreş, kütüphane, işyurtları ve atölyelerden oluşan ortak yaşam alanlarının kullanımına ilişkin bir genelge yayınladı. Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ün imzasıyla yayınlanan genelge ile ortak alanların kullanılması birçok şarta bağlandı.

21 Mehmet Ali Şahin'in muhalefet şerhi: (Hükümlüler ve TMY'nin 16. maddesinin son fıkrası gereği doğal olarak tutuklular için getirilen yeni düzenleme, olumlu olmakla birlikte subjektif ve keyfi uygulamalara da yol açabilecek niteliktedir. Sosyal ve kültürel faaliyetlerden istifade etmek için birtakım koşullar getirilmektedir. "Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde" ve "iyileştirme ve eğitim programlarının amaca aykırı sonuçlar verdiği belirlenen hükümlüler yönünden bu uygulamaya son verilir." Düzenlemeler, yeni sıkıntılara yol açabilir. Bu nedenle getirilecek yeni düzenlemenin koşulsuz olması ve huzur bozucu davranışlar için genel hükümlere yollama yapılması daha uygun olurdu. Bu nedenlerle yeni düzenlemeye muhalifim.

22 Tasarının ilk hali ise şöyleydi:

"Bu kurumlardaki (F tipi) hükümlüler, iyileştirme ve eğitim (tretman) programlarına uygun olarak kurumlardaki ortak yaşam alanlarında eğitim, spor, rehabilitasyon ve iş yurdu çalışmaları ile diğer sosyal faaliyetlere katılırlar. Kınama dışında disiplin cezası alan hükümlülere bu ceza kaldırılıncaya kadar açık görüş yaptırılmaz. Bu kurumlarda cezalarının en az üçte birini iyi halle geçiren veya Pişmanlık Yasası'ndan yararlanan hükümlüler, diğer infaz kurumlarına nakledilebilirler"

23 İstanbul Barosu Genel Sekreteri Ali Saydı 20 Nisan günü yaptığı açıklamada, 16. maddede yapılması planlanan değişikliğin, "izolasyon mantığını pekiştirdiğini" söyledi. Saydı, "Siyasi tutuklu ve hükümlüler belli bir davranış biçimini kabul etmeleri halinde ortak yaşam alanlarına gidebilecek aksi takdirde izolasyon uygulanacak. Bu mevcut halden daha olumsuz çünkü insanların kişiliğini ortadan kaldırmaya yönelik bir düzenleme. Burada sözü edilen iyileştirme ve eğitim "tretmanı" tarif ediyor. Siyasi tutuklu ve hükümlülerin kendilerinden istenen davranış biçimini benimsemeleri halinde hücreden kurtulacağını, yoksa hücrede tutulmakla tehdit edildiğini belirtti. Düzenlemeyle, açık görüşün siyasi tutuklu ve hükümlülere bir hak değil, bir ödül olarak sunulduğunu vurgulayan Saydı, "Böyle davranırsanız ortak yaşam alanlarından yararlanırsın, deniliyor. Bu tarz yöntemler yeni değil. Örneğin insanları itirafçı yapmak içinde belli vaatlerde bulunuluyor, korkutuluyor. Burada iyileştirmenin anlamını düşünmek gerekir. Bu ortak alanlarına, ışıklara, kütüphaneye, spor salonuna tutuklu ve hükümlülere kimin götüreceği önemli. Cezaevi yönetimi götürecektir onları. Yani eğitime olumlu cevap verenleri, kendisi uygun görürse götürecektir. Burada aslanan gitmek değil gidememektir ve gitmek için nelerin istendiğidir. Yapılan bu değişiklik izolasyonu kaldırmıyor bu mantığı pekiştiriyor. TMY'nin 16. maddesinin tamamen kaldırılması gerekir." dedi.

IHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül ve IHD Yönetim Kurulu üyeleri, 25 Nisan günü Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'le görüştü. IHD Ankara Şubesi önünde toplanan Öndül, IHD Yönetim Kurulu üyeleri ve 11 şube başkanı, daha sonra Adalet Bakanlığı'na yürüdüler. Grup, Güvenpark'ta polisler tarafından durduruldu. Türk'ün görüşme talebini kabul etmesi üzerine, Öndül ve Yönetim Kurulu üyeleri bakanlığa geçtiler. Öndül, görüşmeden sonra yaptığı açıklamada, Meclis'e sunulan üç yasa tasarısı hakkındaki görüşlerini Türk'e anlattıklarını belirterek, cezaevi yönetimlerinin eylem ve işlemlerinin yargı denetimine tabi tutulmasının önemli bir adım olduğunu söyledi. Ceza İnfaz Kurumları ve Tutuklular İzleme Kurulları Yasa tasarısı ile oluşturulacak izleme kurullarının, uzman kuruluşların görüşleri alınarak oluşturulması gerektiğini bildirdiklerini kaydeden Öndül, 16. maddenin hem eski hem de yeni biçimine karşı çıktıklarını söyledi. Öndül, "Yeni tasarıyla tutuklu ve hükümlülerin gündüzleri bir arada bulunma ilkesi koşula bağlanmaktadır. Bu, kötüye kullanılmaya elverişli bir düzenlemedir" dedi.

“Ortak alanlar” yerine “faaliyet ve uygulamalardan” bahsedilen genelgede, şu şartlar yer aldı:

“Mahkûmların nerede kalacağı ve ortak alanlardan yararlanıp yararlanmayacağına seçici komisyon karar verecek. Komisyon cezaevi müdürü, doktor, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, öğretmen ve başgardiyandan oluşacak. Komisyon mahkûmun işlediği suçtan kültürel düzeyine kadar durumunu inceleyerek onun tek kişilik ‘oda’da mı, üç kişilik ‘oda’da mı kalacağına karar verecek. Mahkûmu ‘oda’sında izleyecek seçici komisyon, bir rapor hazırlayacak. Bu rapor doğrultusunda mahkûmun katılabileceği faaliyetler belirlenecek. Arama ve denetlemelerde ortak alanlar kapatılacak. Faaliyet programının mahkûm için durdurulması veya iptaline Disiplin Kurulu karar verecek. Mahkum, kurulun bu kararına karşı mahkemeye başvurabilecek. Açlık grevi, firar girişimi, boykot, isyan ve doğal afet gibi hallerde ortak alanlar kapatılabilecek. Mahkûm, günlük faaliyete zamanında hazırlanmadığı takdirde o günkü hakkını, üç kez isteksiz davrandığında ise tüm hakkını kaybedecek.”

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat Ertosun, F tipi cezaevlerindeki ortak alanların kullanımı amacıyla yayınlanan genelgenin diğer cezaevlerinde de geçerli olduğunu açıkladı. Ertosun, 25 Mayıs günü yaptığı açıklamada, “mahkumların kapalı cezaevlerinde çok amaçlı salon, kreş, kütüphane ile işyurtları ve çalışma atölyelerinden yararlandırılmasına” ilişkin genelgenin tüm kapalı cezaevlerine gönderildiğini bildirdi. Ertosun, F tipi cezaevlerinde “ortak alan uygulamalarından” 8 siyasi mahkum ile 80 çete suçlusu tutuklu ve hükümlünün yararlandığını açıkladı. Siyasi mahkûmların “örgüt baskısı” nedeniyle ortak alanlardan yararlanmak istemediğini söyleyen Ali Suat Ertosun “Hollanda ve Belçika’dan gönderilen e-mail’ler avukatlar ve aileler aracılığıyla mahkûmlara anlatılıyor, kuryeler var. Mahkûmlar da kendi aralarında iletişim kurmaya çalışıyor.” dedi.

Konuyla ilgili TİHV’in yaptığı basın açıklamasında “Tecriti yasallaştıran Terörle Mücadele Yasası’nın 16. maddesinin kaldırılması gerekirken, yapılan değişiklikte tecrit kalıcı, hak ve özgürlükler ise idarenin iradesine ve keyfiyetine bağlı kılınmıştır” denildi.

İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül ise şunları söyledi:

“Biz, Adalet Bakanlığı’na cezaevlerinde oluşturulacak izleme kurulları yasa tasarısıyla ilgili düşüncelerimizi açıklamıştık. İzleme kurulları fikrini destekliyoruz. Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, bu yasa tasarısını hazırlarken zaten sivil toplum örgütlerinin denetiminden değil, sivil toplum denetiminden bahsediyordu. Yani cezaevlerinde bireylerin denetimi söz konusu. Biz izleme kurullarının; sivil toplum örgütlerinden, insan hakları kurum ve kuruluşlarından, tabip odalarından ve barolardan önerdiğimiz isimlerden oluşmasını talep ettik. Tasarıya göre, sivil

toplum örgütlerinin önerileri alınacak ancak, bu önerilen isimler Adalet Komisyonu tarafından değerlendirilecek. İzleme kurulları bu yönüyle eksiktir. Bir de kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşleri alınıyor. Bizler ise kamu kuruluşu niteliğindeki kurumlar değiliz. Tasarı bu haliyle de amacı karşılamıyor.”

İstanbul Barosu Genel Sekreteri Ali Saydı da, izleme kurullarında baro temsilcilerinin bulunmayacağını hatırlatarak, “İhlali yapanla izleyen aynı. Kim kimi denetleyecek. Söz konusu durumda, hak ihlallerinin önüne geçilemeyecektir.” dedi.

TMY’nin tümüyle ortadan kaldırılması gerektiğini belirten Ankara Tabip Odası (ATO) Genel Sekreteri Tufan Kaan, 16. maddede yapılan değişikliğin tecridi kaldırmak yerine daha da pekiştirdiğini söyledi. Kaan, “Tasarıyla cezaevleri izleme komisyonları adeta emekli cemiyetleri birliğine dönüştürüldü. İzleme kurullarında bağımsız örgütler yer almıyor. Devletin resmi ideolojisinin etkilediği bir izleme kurulları oluşturuluyor. Bu da bağımsız denetimin olamayacağı anlamına gelir. Cezaevlerinde yaşanan sorunların öncelikli muhataplarından biri de hekimlerdir. Bizi bu kurullar içine almamaları, denetimimizi istemediklerinin göstergesidir.” dedi.

Mazlumder Genel Başkanı Yılmaz Ensaroğlu ise insan hakları dernekleri, sivil toplum örgütleri ve baroların izleme kurullarının dışında tutulmaya çalışıldığını belirterek “Bu kurumlar, devlet bünyesinde oluşturulan il ve ilçe insan hakları kurullarına dahi çağırılmadılar. İnsan hakları ihlallerini izleyen kurullar, insan haklarını ihlal edenler tarafından oluşturuluyor. İhlalcileri toplayıp insan hakları kurulları oluşturuyorsunuz. Yaşanılan hak ihlallerinin üzeri örtülmek isteniyor. Cezaevleriyle ilgili de böyle bir sürece tanık olacağız.” dedi.

Mazlumder, Eğitim Bir Sendikası, İlke Eğitim Kültür ve Dayanışma Derneği, Mahrumlar İçin Ekonomik ve Kültürel Dayanışma Vakfı, Başkent Kadın Platformu ve Adaleti Savunanlar Derneği tarafından 3 Mayıs günü yapılan açıklamada da, Terörle Mücadele Yasası’nın 16. maddesinde yapılan değişikliğin yeterli olmadığı belirtilerek F tipi cezaevlerinde tecridin kaldırılması ve Adalet Bakanlığı’nın görüşmeleri derhal başlatması gerektiği vurgulandı. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu’nun 3 Mayıs günü yapılan toplantısında konuşan Komisyon Başkanı Hüseyin Akgül de, Cezaevi Alt Komisyonu üyelerinin 2 Mayıs günü Kandıra, Tekirdağ ve Edirne cezaevlerini gezdiğini bildirdi. Akgül, “Terörle Mücadele Yasası’nın 16. maddesi, onların ziyaretinden bir gün önce değişmişti. Bu değişikliğin cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlüler tarafından nasıl karşılandığını, ölüm oruçlarının sona erdirilmesi için olumlu sonuç olup olmadığını merak ediyoruk. Cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlüler, ölüm oruçlarının sona erdirilmesi için 16. maddede yapılan değişikliği yeterli bulmamıştır. Bunu zaten Adalet Bakanı da ifade ediyordu.” dedi.

İnfaz Hakimliği ve Cezaevi İzleme Kurulları

İnfaz Hakimliği ve Cezaevi İzleme Kurulları'na ilişkin yasa tasarıları ise 2 Mayıs günü Meclis Adalet Komisyonu'nda benimsendi. Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, komisyonda yaptığı konuşmada, yasaların cezaevlerini uluslararası standartlara uygun hale getireceğini öne sürerek "Açlık grevi ve ölüm orucu eylemlerini sürdürenlerin gerekçelerinden bir bölümü, cezaevleri ile ilgilidir. Dolayısıyla bu yasalar çıktığı zaman cezaevleri ile ilgili gerekçelerin hiçbir haklı yanı kalmayacaktır" dedi. Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İşyurtları Kurumu Yasası'nda değişiklik yapılmasına ilişkin yasa tasarısının Meclis Genel Kurulu'nda görüşülmesine 3 Mayıs günü başlandı. Genel Kurul'da konuşan Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, F tipi cezaevlerinde mahkumların, üç kişilik "oda"larda kalmasının ve tek kişilik "oda"larda kalan mahkumların da üçer üçer aynı havalandırmayı paylaşmasının tecrit olmadığını iddia etti.

İnfaz Hâkimliği Yasası, 16 Mayıs günü Meclis Genel Kurulu'nda kabul edildi ve 23 Mayıs günü Resmi Gazete'de yayımlandı. Yasa uyarınca, infaz hâkimliklerinin görevleri şöyle:

"Hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak. Hükümlülerin cezalarının infazı, müşahedeye tâbi tutulmaları, açık cezaevlerine ayrılmaları, izin, sevk, nakil ve tahliyeleri; tutukluların sevk ve tahliyeleri gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak. Hükümlü ve tutuklular hakkında alınan disiplin tedbirleri ve verilen disiplin cezalarının kanun, tüzük veya yönetmelik hükümleri ile genelgelere aykırı olduğu iddiasıyla yapılan şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak. Ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurullarının kendi yetki alanlarına giren ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki tespitleri ile ilgili olarak düzenleyip intikal ettirdikleri raporları inceleyerek, varsa şikâyet niteliğindeki konular hakkında karar vermek."

Hükümetin "cezaevlerini sivil denetime açma" iddiasıyla gündeme getirdiği "Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Yasası", 15 Haziran günü Meclis Genel Kurulu'nda kabul edildi.

Yasa uyarınca, yargı alanında cezaevi bulunan adliyelerde bir izleme kurulu oluşturulacak. Yasaya göre izleme kurullarının görevleri şöyle belirlendi:

"MADDE 6.- İzleme kurullarının görevleri şunlardır:

1. Ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki infaz ve ıslah uygulamalarına ilişkin işlem ve faaliyetleri

yerinde görmek, incelemek, yönetici ve görevlilerden bilgi almak, hükümlü ve tutukluları dinlemek.

2. Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde infaz ve ıslah, hükümlü ve tutukluların sağlık ve yaşam koşulları, iç güvenlik, sevk ve nakil işlemleri ile ilgili olarak gördükleri aksaklık ve eksiklikleri yetkili mercilere bildirmek.

3. Ceza infaz kurumları ve tutukevleri ile ilgili tespitlerini ve aldıkları bilgileri değerlendirerek en az üç ayda bir rapor düzenlemek, raporun birer örneğini Adalet Bakanlığına, izleme kurulunun bulunduğu yargı çevresindeki infaz hakimliği ile Cumhuriyet başsavcılığına, gerektiğinde ayrıca Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığına göndermek.

4. Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak."

Yasa, insan hakları örgütlerinin, derneklerin, meslek birliklerinin ve tutuklu yakınlarının izleme kurullarında yer almasına olanak tanımiyor.

Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu'na dayanılarak hazırlanan yönetmeliğe göre, izleme kurulları, bulunduğu yargı çevresinde cezaevi olan her Adalet Komisyonu'nca kurulacak. İzleme Kurulu başkanla birlikte beş üyeden oluşacak. Yönetmeliğe göre, kurul görev alanına giren cezaevini en az iki ayda bir olmak üzere, gerekli gördüğü her zaman ziyaret edebilecek. Ziyaretler savcılığa bildirilecek. İzleme Kurulu, hükümlü ve tutuklularla yalnız görüşebileceği gibi, kurul isteği takdirde kurum görevlileri de görüşmelerde hazır bulunacaklar. İzleme kurulları kurumla ilgili tespitlerini ve aldığı bilgileri değerlendirerek en az üç ayda bir olmak üzere rapor düzenleyecek. Raporlar, Adalet Bakanlığı'na, ilgili savcılığa ve bir şikâyet konusunu bulunduğu takdirde ilgili infaz hakimliğine, gerektiğinde ayrıca TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'na gönderecek.

Kasım ayında yapılan bir açıklamayla Adalet Bakanlığı'nın F tipi cezaevleri başta olmak üzere tüm cezaevlerini sivil denetime açarak hak ihlallerini sona erdirmeye çalıştığı, cezaevlerinde 'izleme kurulları' oluşturulmasını öngören yasanın iki buçuk aydır uygulamaya konulmadığı bildirildi.

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk yaptığı açıklamada, yasanın kabul edilmesinin (14 Haziran 2001) üzerinden 4, yönetmeliğin yayınlanmasının üzerinden (7 Ağustos 2001) de iki buçuk ay geçmesine karşın adliyelerde bu yönde hiçbir çaba gösterilmediğini, varsa da genelgeye rağmen bu konuda bakanlığa hiçbir bilgi verilmediğini açıkladı. Bunun üzerine, konuyla ilgili yeni bir genelge yayımlandı ve kurulların oluşturulması için ivedilikle çalışmalara başlanması istendi.

Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan bir genelge ile siyasi mahkumların açık görüş yapabileceği yakınları, eş ve 0-10 yaşlarındaki çocukları ile sınırlandırıldı.

Adalet Bakanlığı tarafından 16 Haziran günü yapılan açıklamada, "12 Nisan 1991 tarihli 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'nın 16. maddesinin 2 ve 3. fıkralarında 4666 sayılı kanunla yapılan değişiklik uyarınca çıkarılan 15 Haziran 2001 tarihli genelgeyle bundan böyle; 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'na tabi olan tutuklu veya hükümlü olanlara kınama dışında disiplin cezası almadıkça ayda bir defa eş ve 0-10 yaş grubu çocukları ile açık görüş yapma imkânı sağlanmıştır." denildi.

Bu nedenle siyasi mahkumlar, 10 yaşından büyük çocukları ile anne, baba, kardeş, amca, hala, dayı, yeğen, büyükanne ve büyükbaba gibi yakınlarıyla açık görüş yapamayacak.

Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevlerinde Hükümlü ve Tutukluların Dışarıdaki Yakınlarıyla Telefonla Görüşmeleri Hakkında Yönetmelik

"Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevlerinde Hükümlü ve Tutukluların Dışarıdaki Yakınlarıyla Telefonla Görüşmeleri Hakkında Yönetmelik" 23 Haziran günü Resmî Gazete'de yayımlandı. Mahkûmlar, hangi yakınlarıyla telefon görüşmesi yapmak istiyorlarsa bir ay içerisinde o kişilerle olan akrabalık derecelerini, telefon numaralarını ve açık adreslerini, belgeleriyle cezaevi yönetimine bildirecek, önceden bildirilmeyen kişilerle telefon görüşmesine izin verilmeyecek. Mahkûmların telefonla konuşma gün ve saatleri, cezaevi yönetimi tarafından belirlenecek. Yönetmelikte, telefon etme olanağından yararlanacak mahkumların kınama dışında disiplin cezası bulunmaması koşulu getirildi.

6.3.2. Ölüm oruçları ile ilgili düzenlemeler

Sağlık Bakanlığı'nın, "ölüm orucundaki mahkumlara tıbbi etik kuralları uyarınca müdahale edilmesi" yolundaki tavsiye kararı, 1 Nisan günü Meclis, Adalet ve İçişleri Bakanlıklarına gönderildi. Daha sonra İçişleri, Adalet ve Sağlık Bakanlıkları müsteşarları ve ilgili genel müdürlerin 16 Nisan günü ölüm oruçlarının nedeniyle Adalet Bakanlığı'nda yaptığı toplantıda, kritik noktaya gelen ve organ ölümü başlayan tutuklu ve hükümlülere müdahale edilmesine ilişkin tavsiye kararı alındı. Kararın Adalet Bakanlığı'nca onaylanması durumunda, organ ölümü başlayan tutuklu ve hükümlülere müdahale edileceği belirtildi.

TTB, ölüm orucundaki mahkumlara "zorla tıbbi müdahale" konusundaki tartışmasına tepki gösterdi. TTB tarafından 17 Nisan günü yapılan açıklamada, zorla müdahale sırasında yaşanacak ölümlerin sorumluluğunun hekimlerde olmayacağı belirtildi. Açıklamada, zorla müdahale konusunda şu değerlendirme yapıldı: "Hekimler ölüm orucunun özendirilmesine yönelik tutum içinde olamazlar. Hekimlerin amacı, zorla beslenme girişimiyle karşı karşıya kalma ihtimali yüksek olan kişilerin tıbbi girişimler yoluyla baskıya maruz kalmasını engellemektir. Bilinci açık olan bir açlık grevcisinin

zorla beslenmesi uluslararası hekimlik değerlerine aykırıdır. Bilinci kapanan bir kişiye karşı hekimlerin doğal davranışı onu yaşama döndürecek girişimlere acil olarak başlamaktır."

Adalet Bakanlığı, ölüm orucundaki mahkumların hastanelerde ayrı odalarda tutulmasını isteyen bir genelge yayınladı. 13 Nisan günü yayınlanan genelgede şöyle denildi: "...cezaevlerinde barındırılan ve halen devam eden ölüm orucu eylemleri sebebiyle hastanelerde kontrol altında tutulan terör suçlularının birbirleriyle temasları halinde olmaları ve çoğunlukla hastanelerde aynı mahkûm koğuşunda bulundurulmaları sebebiyle, örgütten ayrılarak eylemine son vermek ve tedaviyi kabul etmek isteyenlerin örgütsel baskı nedeniyle eylemlerine devam etmek zorunda kaldıkları' anlaşılmıştır. Bu nedenle; ölüm oruçları sebebiyle hastanede bulunan tutuklu ve hükümlülerin mümkün olduğunca ayrı odalarda kalmalarının sağlanması ve birbiriyle temaslarının kesilmesi önemle rica olunur."

Genelge 22 Nisan günü uygulamaya konuldu. Ankara Hastanesi'nde 12 tutuklu ve hükümlünün tek kişilik odalara alındığı bildirildi. ATO Başkanı Ümit Erkol, uygulamanın sakıncaları olduğunu belirterek her an ani ölüm tehlikesi altındaki mahkumların sürekli gözetim altında tutulması gerektiğini bildirdi.

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, Ankara ve İstanbul'da iki hastanenin mahkumların tedavisine ayrıldığını açıkladı. Türk, 18 Nisan günü yaptığı açıklamada, "Eylemcilerden durumu kritikleşenler hastanelere kaldırılıyor. Ankara ve İstanbul'da iki hastane bu iş için ayrıldı, bunları bir haftada hizmete sokacağız. Zorla tedavi yok, tedaviyi kabul edenlere hizmet verilecek." dedi.

Öte yandan tutuklu yakınlarının hastanelerde bulunan yakınlarını ziyaret etmesi ve yanlarında refakatçi olarak kalmaları, 11 Nisan günü Adalet Bakanlığı'nın cumhuriyet savcılıklarına gönderdiği genelgeye rağmen savcılıklar tarafından fiili uygulamalarla engellendi. Numune Hastanesi'nde bulunan Bülent Öner'in amcası Murat Öner, sürekli başvurmasına karşın Ankara Cumhuriyet Savcısı Bekir Selçuk'un kendisine izin vermediğini söyledi. Refakatçilerin geceleri jandarmalar tarafından hastaneden çıkarıldığı, oturacak ya da yatacak yer sağlanmadığı bildirildi. ATO Başkanı Ümit Erkol ise "Hastanelerde yeterli sayıda personel yok. Özellikle tek kişilik odalarda ve yoğun bakım ünitesinde kalanlar için refakatçi olması çok önemli. Ölüm orucunda bulunan tutukluların en küçük bir fiziksel aktivitede bulunması, enerji harcaması tehlikelidir." dedi.

Bunun yanı sıra ölüm orucundaki mahkumları hastanede ziyaret etmek isteyen yakınlarının kol ve parmaklarına damga vurulması uygulamaları gündeme geldi. Ölüm orucunu sürdüren ağabeyinin eşi Oya Açı'nı ziyaret için Bayrampaşa Devlet Hastanesi'ne

giden Serpil Damar adlı tutuklu yakını, kollarına üç ve parmağına bir damga vurulduğunu bildirdi. Oya Açıkan'la 15 dakika görüşebildiğini belirten Serpil Damar, "Güvenlik gerekçesiyle damga vurulduğunu söylüyorlar. Ama çıkışta kollarımıza bakmadılar bile. Arada iki cam ve tel örgü var. Yüzünü bile doğru dürüst göremiyoruz" dedi.

Bazı F tipi cezaevlerinde ve bazı hastanelerde bulunan mahkumların TTB üyesi doktorlar tarafından muayene edilmelerine de izin verilmedi, avukatların da ölüm orucunda olan müvekkileriyle görüşmeleri engellendi.

Edirne F Tipi, Kocaeli F Tipi, Kartal Özel Tip ve Gebze cezaevlerinde, Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde, İstanbul Şişli Etfal ve İzmir Atatürk Eğitim Hastanesi'nde TTB üyesi doktorların mahkumların sağlık kontrollerini yapmalarına Sağlık Bakanlığı tarafından izin verilirken, Ankara Sincan F Tipi ve Tekirdağ F Tipi cezaevlerinde izin verilmedi. Ankara Numune ve Ankara Hastane'lerine kaldırılan mahkumların ise TTB üyesi doktorlar tarafından sağlık kontrollerinin yapıldığı bildirildi.

İTO Yönetim Kurulu üyesi Prof. Dr. Taner Gören, Bayrampaşa Cezaevi'nde ölüm orucu ve açlık grevindeki mahkumları muayene için Sağlık Bakanlığı'na yaptıkları başvuruya uzun süredir yanıt alamadıklarını söyledi. Her muayene için Sağlık Müdürlüğü aracılığıyla Sağlık Bakanlığı'ndan izin alındığını belirten Prof. Dr. Taner Gören, İstanbul'da düzenli olarak yürütülen muayeneleri 16 Mart gününden bu yana yapamadıklarını, mahkumların da tabip odası dışındaki doktorlara muayene olmadığını vurguladı. Gören, Bayrampaşa Cezaevi'nde bilinci açık olan mahkumların muayene olmadığını, başvurudan sonuç alamadıkları için hastalara "ulaşamadıklarını" kaydetti. İTO'nun ölüm orucunda bulunan mahkumları muayene etmek için oluşturduğu heyette yer alan Doç. Dr. Hulki Forta ise Bayrampaşa Devlet Hastanesi'ne durumu ağırlaştığı için sevk edilen 23 mahkumda aşırı kilo kaybı ve nörolojik sorunlar yaşandığını söyledi.

ATO Başkanı Ümit Erkol da hastanelerdeki tutuklu ve hükümlülerin tamamının yatağa zincirle bağlı olduğunu belirterek "Bir kısmı çiş ve kakasını altına kaçırıyor. Yeterli refakatçi olmadığı için kirli ve ıslak ortamda kalabiliyorlar. Personel yetersizliği var" dedi. Erkol, refakatçi bulundurulmasının önemini Adalet ve Sağlık bakanlıklarına bildirildiğini, ancak bir yanıt alınmadığını bildirdi. Mahkumların yatağa bağımlı hale gelmelerine karşın normal kliniklerde yatırıldığına dikkat çeken Erkol şunları söyledi: "Yatağa bağlı oldukları için dolaylı olarak açlık grevine bağlı, asıl yatağa bağlı olmaktan kaynaklanan bazı hastalıklarla yüz yüze gelmeye başladılar. Yaraların açılması söz konusu. Aralıklarla yataktan kaldırılıp yürütülmeleri, pozisyonlarının değiştirilmesi gerekiyor. Refakatçi alınmadan bunun değiştirilmesi

mümkün gözüküyor ya da personel takviyesi yapılması gerekiyor. Bir an önce de zincirlerin kaldırılması gerekiyor."

TİHV de, yatağa bağımlı mahkumlar için Ankara Hastanesi'ne 34 havalı yatak gönderdi. Ancak yataklar doğrudan hastaneye alınmadı. Tutuklu ve hükümlü yakınlarının verdiği dilekçe ve servis doktorlarının verdiği izinle yatakların hastalara ulaşması sağlanabildi.

İTO Yönetim Kurulu üyesi Doç. Dr. Hulki Forta, Açlık Grevleri Gözlem ve Muayene Komisyonu üyesi Prof. Dr. Huri Özdoğan, Doç. Dr. Beyza Çelenligil ve İTO basın sözcüsü Dr. Rıfat Yücel, 25 Nisan günü düzenledikleri basın toplantısında, tutuklu ve hükümlülerin, politikacıların ve basın kuruluşlarının etkisiyle B1 vitamini almayı bıraktıklarını belirterek, bunun "yaşasalar bile sakatlık olasılığını artırdığını" bildirdiler. ATO Başkanı Ümit Erkol ise yaptığı açıklamada, bugün ölüm orucu bırakılsa bile ölümlerin süreceğine dikkat çekti.

Taksim'de 10 Eylül günü gerçekleşen intihar saldırısıyla cezaevleri sorunu arasında ilişki kuran Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, açlık grevi ve ölüm orucu yapanların cezalandırılması için ayrı bir yasa taslağı hazırlandığını duyurdu. Türk, 12 Eylül günü yaptığı açıklamada Bakanlık tarafından hazırlanan yeni yasa taslağıyla cezaevlerinde açlık grevi ve ölüm orucu eylemi düzenlenmesi ile bu eylemlerin teşvik edilmesinin ayrı bir suç olarak düzenleneceğini açıkladı. Bu yasayla insan hayatının kurtarılması için açlık grevi ve ölüm orucunda bulunanlara tıbbi müdahalede bulunulmasının da zorunlu hale getirileceğini anlatan Türk, Alman Infaz Kanunu'ndaki benzer maddeleri örnek gösterdi.

Sağlık Bakanlığı'nın hazırladığı "Tıbbi Hizmetlerin Kötü Uygulamasından Doğan Sorumluluk Yasa Tasarısı"na (Malpraktis) göre hasta, bilinci yerindeyken tıbbi müdahaleye izin vermediği halde hayati tehlikesi söz konusu ise izin vermediğine dair yazılı beyanda bulunacak. Doktor, hastanın izin vermediği durumlarda en az bir şahitle birlikte düzenlenecek bir tutanak ile durum tespiti yaparak hasta dosyasına işleyecek ve hastanın izin vermediği müdahale dışındaki tıbbi hizmetlere devam edecek. Açlık grevi yapan veya ölüm orucu tutan kişinin, sağlıklı karar veremeyecek duruma gelmesi veya komaya girmesi durumlarında ise hekim, hastasının menfaatine olduğuna inandığı tıbbi hizmeti vermek yetkisine sahip olacak.

İçişleri Bakanı Rüstü Kazım Yücelen, 11 Eylül günü yaptığı açıklamada, "bundan sonra ölüm orucu eylemine müsamaha gösterilmeyeceğini" söyledi. İstanbul Taksim'de düzenlenen intihar saldırısı üzerine Suriye'ye yaptığı ziyareti yarıda keserek Türkiye'ye dönen Yücelen, İstanbul Atatürk

Havalimanı'nda bir basın toplantısı düzenledi. Yücelen, "Hoşgörünün işe yarayacağını düşünmüştük. 3 aydır müsamahalı idik. Akli selimin galip geleceğini düşündük. Ama artık bu kararımızdan döndük, bundan böyle müsamaha ve hoşgörü olmayacak. Yasadışı eylem yapanların ailelerine son çağrıda bulunmak istiyorum. Bu aileler bize yardımcı olmalı. Eylem yapanlar eylemlerine son vermeli. Bu tür acı veren olayların oluşmaması için özellikle ölüm orucuna yatanları ve bunların ailelerini bizimle işbirliğine davet ediyorum. Bunları teşvik edenler, bu işe zorlayanlar duysunlar ki devletimiz bundan böyle bunlara müsamahalı olmayacak. Müdahale edilmesi gerekirse müdahale edilecek." dedi.

"Mahkumları açlık grevi ve ölüm orucuna teşvik edenlere hapis cezası verilmesine, eylemcilere de 'zorla müdahale' edilmesine" olanak sağlayan yasa tasarısı TBMM Adalet Komisyonu'nda 15 Kasım günü kabul edildi. Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan "TCY ile Hapishane ve Tevkifhanelerin İdaresi Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa" tasarısında, cezaevlerine silah, patlayıcı madde, kesici-delici alet, zehirli gaz, uyuşturucu madde, cep telefonu, telsiz sokanlar ile bunları cezaevinde bulunduranlara 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası verilmesi öngörülüyor. Yeni düzenlemeye göre, görev ve sıfatı ne olursa olsun, cezaevlerine giren herkes duyarlı kapıdan geçecek. Gerekli görüldüğünde üstleri elle de aranacak. Avukatların, "savunmaya ilişkin olduğunu" yazılı olarak bildirdiği belge ve dosyalar aranmayacak. Ancak, şüphe halinde hâkimin, gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda da cumhuriyet savcısının kararıyla avukatlar da aranacak.

Ankara, Antalya, İstanbul ve İzmir Baro Başkanları, 29 Kasım günü İstanbul'da düzenledikleri basın toplantısında yasa tasarısı hakkında görüşlerini açıkladılar. Basın toplantısında konuşan İstanbul Baro Başkanı Yücel Sayman, yasa tasarısının Adalet, Sağlık ve İçişleri Bakanlıkları arasında imzalanan Üçlü Protokol uygulamasına zemin hazırladığına dikkat çekti. Yücel Sayman şunları söyledi:

"Tasarı avukatlara, Avukatlık Yasası'nın 36. maddesine aykırı biçimde ve meslek onuruyla bağdaşmayan bir yükümlülük getirmekte, müvekkilini ilgilendiren ya da ona vereceği belge ve dosyaları listeleyerek, yazılı biçimde cezaevi idaresine vermesini öngörmektedir. Bu uygulama bu haliyle dahi, savunma hakkına tehdittir, kabul edilemez. Adalet Bakanlığı, F tipi cezaevi mimarisinde, yapısında, güvenliğinde, hiçbir değişikliği getirmeksizin üçer kişinin kaldığı, yan yana üç odanın kapısını açarak, dokuz kişinin o birim içinde bir arada olabilmelerine, belirli saatlerde var olan ortak mekanlardan yararlanmalarını sağlasın, sağlayacağını açıklasın. Açlık grevindekiler ile ölüm orucundakiler, bu uygulamayı tecridi sona erdirme iradesi olarak görsünler, kabul etsinler. Açlık grevini, ölüm orucunu

sona erdirsinler, sona erdireceklerini açıklasınlar."

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, Kasım ayı başında yaptığı bir açıklama ile 'L tipi' cezaevi projesini gündeme getirdi. Bu tip cezaevlerinde hükümlüler gece tek kişilik, gündüz ise yedişer kişilik hücrelerde tutulacak. Bakan Türk, bakanlığının şimdi de L tipi cezaevi projesini gündeme getirdiğini ve ilk uygulamasının 250 kişi kapasiteyle Rize'de gerçekleştirileceğini ifade etti.

6.3.3. Meclis İnsan Hakları Komisyonu Cezaevleri Alt Komisyonu Çalışmaları

Meclis İnsan Hakları Komisyonu Cezaevleri Alt Komisyonu'nun "19 Aralık 2000 cezaevi operasyonu ve sevkler" konusundaki raporu yaklaşık beş ay sonra hazırlandı. 4 Ocak günü kurulan alt komisyon, Sincan, Kandıra, Edirne F tipi cezaevlerinde üçer kez, Tekirdağ F Tipi Cezaevi'nde de bir kez inceleme yaptı. İki mahkuma, F tipi cezaevine nakil sırasında copla tecavüz edildiği bildirilen raporda, görüşülen tutuklu ve hükümlülerin, cezaevlerinden çıkarılışları, hastaneye götürülüşleri ve F tipi cezaevlerine girişleri sırasında "şiddete maruz kaldıklarına" ilişkin ifadelerine yer verildi. Raporda, Kocaeli F Tipi Cezaevi'ne girişleri sırasında copla tecavüze uğradıklarına ilişkin şikayette bulunan mahkumların başvurusu üzerine, Adli Tıp incelemesi yapıldığı, savcılığın soruşturma başlattığı belirtildi. Raporda, mahkumların, F tipi cezaevlerine alındıktan sonra, özellikle jandarma tarafından tekme tokat ve coplarla dövüldüklerini belirttikleri ifade edildi.

Komisyon raporu, 17 Mayıs günü değerlendirildi. Raporda, ölen mahkûm ve görevlilere ilişkin otopsi raporlarının gelmediği, bu nedenle raporun cezaevlerinde yapılan görüşme, gözlem ve İçişleri Bakanlığı'nın video görüntülerine dayandığı vurgulandı. Raporda, tutuklu ve hükümlülerin nakiller sırasında kötü muamele, işkence ve tecavüz iddiasında buldukları belirtilerek, "Tek kişilik ve üç kişilik odalarda bulunan tutuklu ve hükümlülerden görüşülen kişiler operasyon ve sonrası nakillerde kötü muamele gördüklerini, Kandıra Cezaevi'nde bulunan üç mahkûm ise kendilerine cop ile tecavüz edildiğini iddia etmişlerdir" denildi.

Mahkumların çoğunun vücutlarında sıyrık ve yaralar görüldüğü bildirilen raporda, bir mahkûmun vücudunda kurşun yarası bulunduğu, bazı mahkûmlarda da nakil sırasında takılan kelepçelerden kaynaklanan izler olduğu kaydedildi. Edirne F Tipi Cezaevi'nde görüşülen bir tutuklunun operasyon sırasında Ali Ateş, Mustafa Yılmaz ve Cengiz Çalıkoparan adlı mahkumların vurularak öldürüldüğünü, bir başka mahkum da mazgal deliğinden koğuşun tarandığını söylediği ifade edildi.

Raporun sonuç bölümünde ise cezaevlerinde "her şeyin normal görüldüğü" belirtilerek, radyo, televizyon, sıcak su bulunduğu, tutuklulara gazete ve

kitap verildiği, sağlık ekiplerinin 24 saat görev yaptığı, kantin fiyatlarının çok yüksek olmadığı, yemeklerin de iyi olduğu ileri sürüldü.

Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ise raporu, "eksik ve yetersiz" olduğu gerekçesiyle kabul etmedi. Komisyon'un 31 Mayıs günü yapılan toplantısında, DSP Milletvekili Hasan Macit, MHP Milletvekili Abbas Bozyel, FP Milletvekili Nezir Aydın, ANAP Milletvekili Miraç Akdoğan tarafından hazırlanan rapor görüşüldü. Yaptığı açıklamada raporu "eksik olduğu, bilgi ve belgeye dayanmadan hazırlandığı" için eleştiren FP Milletvekili Mehmet Bekaroğlu'nun, toplantıda eleştirilerini yinelediği öğrenildi. Diğer milletvekillerinin de bu eleştirilere katılması nedeniyle rapor, üzerinde çalışılması için alt komisyona iade edildi.

6.3.4. Ölüm Oruçları

"Hayata Dönüş Operasyonu"na karşın ölüm oruçları içerde ve dışarıda sürdürülmeye devam edildi. Birçok sivil toplum kuruluşunca dile getirelen ve gerçekleşmesinden korkulan ölümler Mart ayından başlayarak Türkiye'nin gündemini belirlemeye başladı. 21 Mart günü Cengiz Soydaş'ın ölüm orucu nedeniyle ölmesinin ardından yıl sonuna kadar toplam 41 kişi ölüm orucu gerekçesiyle yaşamlarını kaybetti. Ölenlerin adları ve ölüm tarihleri şöyle:

Cezaevlerinde ölenler:

1. Cengiz Soydaş, 21 Mart: Tutuklu bulunduğu Sincan F Tipi Kapalı Cezaevi'nde durumunun ağırlaşması üzerine kaldırıldığı Ankara Numune Hastanesi'nde ölen Cengiz Soydaş, DHKP/C davasından tutukluymdu. Soydaş'ın cenazesinde 20 kişi de gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar arasında Avukat Zeki Rüzgar, Avukat Kenan Aslan ve Stajyer Avukat Özgür Güder de bulunuyor.
2. Adil Kaplan, 7 Nisan: TIKKO davası tutuklusunu Adil Kaplan Edirne F Tipi Cezaevi'nde öldü.
3. Bülent Çoban, 7 Nisan: DHKP/C davası tutuklusunu Bülent Çoban, Kandıra F Tipi Cezaevi'nde öldü.
4. Fatma Ersoy, 10 Nisan: DHKP/C davası tutuklusunu Fatma Ersoy, Kütahya E Tipi Cezaevi'nde öldü.
5. Nergis Gülmez, 11 Nisan: TIKKO davası tutuklusunu Nergis Gülmez, Kartal Özel Tip Cezaevi'nde fenalaşması üzerine kaldırıldığı Kartal Devlet Hastanesi'nde öldü.
6. Tuncay Günel, 11 Nisan: Edirne F Tipi Cezaevi'nde ölüm orucunda bulunan TIKB davası tutuklusunu Tuncay Günel, 5 yıldan bu yana tutuklu olarak yargılanıyordu.
7. Celal Alpay, 12 Nisan: TIKKO davası tutuklusunu Celal Alpay, Buca E Tipi Cezaevi'nde öldü.
8. Abdullah Bozdağ, 12 Nisan: DHKP-C davası hükümlüsü Abdullah Bozdağ, 19 Aralık Cezaevi operasyonundan bu yana tedavi görmekte olduğu

İzmir-Yeşilyurt Devlet Hastanesi'nde öldü. Bozdağ, operasyon öncesinde Buca E Tipi Cezaevi'nde tutuluyordu.

9. Erol Evcil, 13 Nisan: Sincan F Tipi Cezaevi'nde ölüm orucunu sürdüren DHKP/C davası tutuklusunu Erol Evcil, Ankara Eğitim Araştırma Hastanesi'nde öldü.
10. Murat Çoban, 13 Nisan: Aydın Kapalı Cezaevi'nde tutuklu iken 19 Aralık Cezaevi operasyonunda Sincan F Tipi Cezaevi'ne sevk edilen Murat Çoban, DHKP/C davası tutuklusuydu.
11. Gürsel Akmaz, 16 Nisan: DHKP/C davası tutuklusunu Gürsel Akmaz, İZMİR-Buca Kapalı Cezaevi'nde öldü.
12. Endercan Yıldız, 18 Nisan: TIKKO davası hükümlüsü Ender Can Yıldız, Ankara Sincan F Tipi Cezaevi'nde öldü.
13. Sibel Sürücü, 22 Nisan: TKEP/L adına faaliyetlerde bulunduğu gerekçesiyle İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde tutuklu olarak yargılanan Sibel Sürücü, sağlık durumunun kötüleşmesi üzerine Kartal Cezaevi'nden nakledildiği Sağmalcılar Devlet Hastanesi'ne öldü.
14. Hatice Yürekli, 22 Nisan: TKİP üyesi olduğu gerekçesiyle tutuklu olarak yargılanan Hatice Yürekli, Ankara Numune Hastanesi'nde öldü.
15. Sedat Karakurt, 24 Nisan: Edirne F Tipi Cezaevi'nde DHKP/C davasından tutuklu bulunan Sedat Karakurt, fenalaşması üzerine acil olarak kaldırıldığı Edirne Tıp Fakültesi'nde öldü.
16. Fatma Hülya Tümgan, 28 Nisan: 1966 Samsun doğumlu DHK/C davası tutuklusunu Fatma Hülya Tümgan, Ulucanlar Kapalı Cezaevi'nde fenalaşınca kaldırıldığı Ankara Numune Hastanesi'nde öldü.
17. Hüseyin Kayacı, 6 Mayıs: Buca Özel Tipi Kapalı Cezaevi'nde MLKP davasından tutuklu bulunan Hüseyin Kayacı, Buca Yeşilyurt Devlet Hastanesi'nde öldü.
18. Cafer Tayyar Bektaş, 6 Mayıs: Sincan F Tipi Cezaevi'nden sevk edilen Cafer Tayyar Bektaş, Ankara Numune Hastanesi'nde öldü.
19. Veli Güneş, 16 Haziran: DHKP/C davasından tutuklu bulunan Veli Güneş, Kandıra F Tipi Cezaevi'nde fenalaşması üzerine kaldırıldığı İzmit Devlet Hastanesi'nde öldü.
20. Aysun Bozdoğan, 26 Haziran: TKEP/L davası tutuklusunu Aysun Bozdoğan, 19 Aralık Operasyonu'ndan bu yana tutulduğu Kartal Özel Tip Kapalı Cezaevi'nden nakledildiği Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde öldü.
21. Ali Koç, 8 Temmuz: DHKP-C davasından hükümlü Ali Koç, Bartın Cezaevi'nden nakledildiği Ankara Sincan F Tipi Cezaevi'nde öldü. Koç, 1995 yılından bu yana cezaevinde bulunuyordu.

22. Muharrem Horoz, 2 Ağustos: TIKKO davası tutuklusunu Muharrem Horoz, Kandıra F Tipi Cezaevi'nde tutuklu iken durumunun ağırlaşması üzerine kaldırıldığı İzmit Devlet Hastanesi'nde öldü.

23. Ali Ekber Barış, 18 Ekim: Gebze Özel Tip Cezaevi'nde başladığı ölüm orucunu nakledildiği Kandıra F Tipi Cezaevi'nde sürdüren Ali Ekber Barış, İzmit Devlet Hastanesi'nde öldü. Barış, Komünist Partisi İşçi Örgütü davası tutuklu idi.

24. Tülay Korkmaz, 19 Kasım: Ölüm orucunu Kartal Özel Tip Kapalı Cezaevi'nde sürdüren Korkmaz, kaldırıldığı Bayrampaşa Devlet Hastanesi'nde öldü. Korkmaz, DHKP/C davasından tutuklu idi.

Tahliye olduktan sonra ölüm orucunu sürdürürken ölenler:

1. Uğur Türkmen, 27 Mayıs: Sincan Kapalı Cezaevi'nde DHKP/C davasından tutuklu iken tahliye edilen Uğur Türkmen, Mersin-Tarsus'ta bulunan evinde öldü.

2. Gökhan Özocak, 4 Temmuz: Buca Kapalı Cezaevi'nde ölüm orucu eylemini sürdürürken sağlık durumunun bozulması üzerine cezası 6 ay ertelenerek tahliye edilen DHKP/C davasından tutuklanmış olan Mahmut Gökhan Özocak, İzmir'in Yamanlar ilçesinde ölüm orucunu sürdürdüğü evde öldü.

3. Sevgi Erdoğan, 14 Temmuz: Uşak Kapalı Cezaevi'nde ölüm orucunda iken tahliye edilen DHKP/C davasından tutuklularından Sevgi Erdoğan, ölüm orucunu sürdürdüğü Küçükarmutlu'daki evde öldü.

4. Osman Osmanağaoğlu, 14 Ağustos: DHKP/C davasından tutuklanmış olan Osman Osmanağaoğlu, Kandıra F Tipi Cezaevi'nde tutuklu iken CMUK'un 399. maddesi uyarınca tahliye edildikten sonra ölüm orucunu sürdürdüğü Küçükarmutlu'da öldü.

5. Gülay Kavak, 7 Eylül: CMUK'un 399. maddesi gereğince tahliye edilen DHKP/C davasından tutuklanmış olan Gülay Kavak, ölüm orucunu sürdürdüğü Küçükarmutlu'daki evde öldü.

6. Ümüþ Şahingöz, 14 Eylül: CMUK'un 399. maddesi gereğince tahliye edilen DHKP/C davasından tutuklanmış olan Ümüþ Şahingöz, ölüm orucunu sürdürdüğü Küçükarmutlu'daki evde öldü. Ümüþ Şahingöz için 15 Eylül günü yapılan cenaze törenine polis müdahale etti. Şahingöz'ün cenazesini öldüğü evden alarak Küçükarmutlu meydanına götürülen gruba müdahale eden polisler, kalabalığı panzerlerden basınçlı su sıkarak ve gaz bombası atarak dağıttı. Plastik mermi de kullanan polisler 23 kişiyi döverek gözaltına aldı. Polislerin geri çekilmesinden sonra ölüm oruçlarının sürdürüğü evlerin çevresinde barikatlar kuruldu. Bunun üzerine ara sokaklara giren panzerler, barikatları dağıttı ve ölüm orucunun sürdürüğü evlere biber gazı sıktı. Saat 17.50 sıralarında yeniden

Küçükarmutlu'ya giren yüzlerce polis eylemciler arasında çatışma çıktı. Polislerin plastik mermi ve çok sayıda gaz bombası kullandığı çatışmadan sonra ölüm orucunu sürdürenler ve refakatçileri iki evde toplandı, boşaltılan iki eve ise polisler girdi. Polisler, geç saatlerde mahalleden çekildi. Bu arada eylemcilerle görüşmek için gelen Almanya Avukat İnisyatifi üyesi beş kişi ile bir çevirmen ve bir rehber de Küçükarmutlu girişinde gözaltına alındı. Heyeteki yabancılar aynı gün öğle saatlerinde serbest bırakıldı.

Istanbul Küçükarmutlu'da sürdürülen ölüm oruçlarına polisin müdahale etmesini protesto amacıyla Edirne F Tipi Cezaevi'nde Hakan Koluvaçık ve Bekir Şimşek, Tekirdağ F Tipi Cezaevi'nde ise İbrahim Eler adlı mahkumların kendilerini yaktığı bildirildi. İbrahim Eler öldü. Daha önce de Edirne F Tipi Cezaevi'nde bulunan Ufuk Keskin adlı tutuklunun "Küçükarmutlu'daki polis ablukasını ve F tipi cezaevlerinde yaşanan baskıları" protesto amacıyla kendini yaktığı bildirilmişti. TAYAD tarafından 31 Ağustos günü yapılan açıklamada, 28 Ağustos günü Ufuk Keskin'i ziyarete giden yakınlarının kendini yaktığını öğrendikleri belirtildi. Cezaevi yönetiminin ve savcılığın, Keskin'in yakınlarına olayı haber vermediği açıklanmıştı.

7. Ali Rıza Demir, 27 Eylül: CMUK'un 399. maddesi gereği Kandıra F Tipi Kapalı Cezaevi'nden tahliye edilen Ali Rıza Demir, ölüm orucunu sürdürdüğü Küçükarmutlu'daki evde öldü. Demir 1994 yılından bu yana DHKP/C davasından tutuklu idi.

8. Zeynep Arıkan Gülbağ, 27 Eylül: CMUK'un 399. maddesi gereğince tahliye edilen DHKP/C davası tutuklularından Zeynep Arıkan, ölüm orucunu sürdürdüğü Küçükarmutlu'daki evde öldü. Zeynep Arıkan ve Ali Rıza Demir'in cenaze töreni sırasında Yeter Gönül, Kadir Koç, Önder Çelik, Muharrem Önal ve Şükran Günay adlı kişilerin gözaltına alındığı öğrenildi.

9. Ayşe Baştımur, 28 Eylül: Cezaevinde başladığı eylemini evinde sürdüren Ayşe Baştımur, Ankara'da öldü. DHKP/C davasından tutuklanmış olan ve CMUK'un 399. maddesi uyarınca tahliye edilen Ayşe Baştımur, ölüm orucu eylemine başlayan ilk ekipten ölüm orucunu sürdüren son kişiydi. Ölüm orucuna başlayan ilk ekipten 28'i öldü, 71'i ise sakat kalıp belleklerini yitirdi. Bu arada Ayşe Baştımur'un kimseye haber verilmeden kimsesizler mezarlığına gömüldü. Kimsesi olmayan Ayşe Baştımur'un "cenazesinin avukatına teslim edilmesi" yolundaki vasiyetine karşın polisler tarafından gömüldüğünü belirten Avukat Zeki Rüzgar, yasalar uyarınca ölen kişinin kimsesiz olması durumunda cenazesinin 15 gün morgda bekletildikten sonra belediyeye teslim edilmesi gerektiğini söyledi. Ayşe Baştımur ölümünden ardından, buldukları ev polisler tarafından boşaltıldı. Ankara'nın Mamak ilçesi Şahintepe mahallesinde bulunan evin boşaltılması sırasında

gözüne alınan 13 kişiden Özlem Kütük, Birce Postacı, Çiğdem Eren, Derya Güngör, Hakan Gül, İbrahim Akın ve Şerafettin Taş, 3 Ekim günü Ankara DGM tarafından tutuklandı.

Tutuklu yakınlarından ölenler:

1. Gülsüman Dönmez, 9 Nisan: TAYAD üyesi Gülsüman Dönmez, Sarıyer Küçükarmutlu'da öldü.
2. Canan Kulaksız, 15 Nisan: TAYAD üyesi Canan Kulaksız, cezaevindeki yakınlarına destek vermek amacıyla başladığı ölüm orucu sonucu Küçükarmutlu'daki evinde öldü.
3. Şenay Hanoğlu, 22 Nisan: Ölüm orucunda bulunan tutuklu ve hükümlülere destek vermek amacıyla dışarıda ölüm orucunu sürdüren TAYAD'lı Şenay Hanoğlu, Sarıyer Küçükarmutlu'daki evde öldü.
4. Erdoğan Güler, 24 Nisan: TAYAD üyesi Erdoğan Güler, İzmir-Kahramanlar Mahallesi'ndeki evde öldü.
5. Zehra Kulaksız, 29 Haziran: Ölüm orucundaki tutuklu ve hükümlülere destek vermek amacıyla ölüm orucu sürdürenlerden Zehra Kulaksız, Küçükarmutlu'daki evde öldü. 1978 Rize doğumlu olan Zehra Kulaksız, yine ölüm orucunda yaşamını yitiren Canan Kulaksız'ın ablasıydı. . Canan Kulaksız ve Zehra Kulaksız'ın babası Ahmet Kulaksız'ın yazdığı "İki Kardeşin Hayatı - Canan ve Zehra" adlı kitap, İstanbul DGM tarafından toplatıldı. Tavır Yayınları tarafından yayınlanan kitabın "ölüm orucunun övüldüğü ve yasadışı örgüt propagandası yapıldığı" iddiasıyla toplatıldı.
6. Hülya Şimşek, 31 Ağustos: TAYAD'lı Hülya Şimşek Küçükarmutlu'da öldü. Hülya Şimşek, 3 Eylül günü Elazığ'a bağlı Sun köyünde toprağa verildi. Cenaze töreni için köye gelen HADEP ve İHD temsilcileri uzun süre köy girişinde bekletildi. Yaklaşık 500 kişinin katıldığı cenaze töreninde de, İHD Elazığ Şube Başkanı Cafer Demir'in konuşması, askerler tarafından engellendi. Cenaze töreninden sonra, HADEP Elazığ İl Sekreteri Ali Övün ile İstanbul'dan gelen TAYAD üyeleri Jale Çelik, Özer Barış Çelik, Murat Boran, Aydın Deniz, Hıdır Gül, Aytekin Dönmez, Şafak Yıldırım, Hasan Şimşek ve Baki Metin gözaltına alındı.
7. Abdülbari Yusufoglu, 20 Eylül: Mardin doğumlu 21 yaşındaki Abdülbari Yusufoglu, ölüm orucundaki arkadaşlarına destek olmak amacıyla başladığı ölüm orucunu sürdürdüğü Küçükarmutlu'daki evde öldü. Yusufoglu'nun, tutuklu yakını olmadığı, ancak daha önce İzmir'de TAYAD'ın çalışmalarına yardım ettiği belirtildi.
8. Özlem Durakcan, 28 Eylül: Ölüm orucundaki arkadaşlarına destek olmak amacıyla başladığı ölüm orucunu Ayşe Baştımur'un Ankara'daki evinde sürdüren 19 yaşındaki Özlem Durakcan, 19 yaşında öldü.

Sağlık sorunları nedeniyle salıverilen hükümlüler

Bu arada sağlık durumlarının bozulması nedeniyle hapisanelerde ölüm orucunu sürdüren 250'ye yakın eylemcinin de cezaları Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 399. maddesine dayanılarak 6 ay süreyle ertelendi. Cezalarının infazı ertelenen eylemcilerden ve davalarının sona ermesi ya da cezalarının tamamlanması gerekçesiyle tahliye edilen eylemcilerden 341'i tedavileri için Türkiye İnsan Hakları Vakfı'na başvurdu.

Ne var ki ölüm orucu sürecinde ölenler ölüm orucunda ve operasyonda ölenlerle sınırlı kalmadı. Çeşitli gerekçelerle ölümler 93'e ulaşmış oldu:

Kendini yakanlar:

1. Kazım Gülbağ, 25 Nisan: Demokratik Mücadele Platformu tarafından yapılan açıklamada Gülbağ'ın Almanya'nın Regensburg kentinde ölüm orucu eylemini desteklemek için kendini yaktığı bildirildi.
2. İbrahim Erler, 18 Eylül: İstanbul Küçükarmutlu'da Ümüş Şahingöz'ün cenaze töreninden sonra düzenlenen operasyonu protesto amacıyla 15 Eylül günü Tekirdağ F Tipi Cezaevi'nde kendisini yakan İbrahim Erler, kendisini yaktıktan sonra İstanbul Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi'ne kaldırılmıştı. Halkın Hukuk Bürosu'ndan yapılan açıklamada İstanbul Küçükarmutlu'da sürdürülen ölüm oruçlarına polis müdahale etmesini protesto amacıyla Edirne F Tipi Cezaevi'nde Hakan Kolucaçık ve Bekir Şimşek, Tekirdağ F Tipi Cezaevi'nde ise İbrahim Erler adlı mahkumların kendilerini yaktığı bildirilmişti.

[5 Kasım günü Küçükarmutlu'daki evlere yapılan müdahaleyi protesto amacıyla Savur Kandıra F Tipi, Çavuş Tekirdağ F Tipi ve Çetinkaya da Sincan F Tipi cezaevlerinde kendilerini yaktılar.

3. Eyüp Savur, 7 Kasım
4. Nail Çavuş, 7 Kasım
5. Muharrem Çetinkaya, 12 Kasım

Tedavi sırasında ölen:

1. Mustafa Coşkun, 3 Ekim: Kanseri tedavisi için kaldırıldığı hastanede yanlış sonda takılması sonucu öldü. Coşkun öldüğünde açlık grevi eylemini sürdürmekteydi. Ankara Numune Hastanesi'nde tedavi gören Mustafa Coşkun, cezaevleri operasyonundan sonra Malatya Cezaevi'nden Ermenek (Konya) Cezaevi'ne gönderildi. Coşkun'un gırtlak kanseri nedeniyle Ankara Numune Hastanesi'ne kaldırıldığı, burada tedavi sırasında mide sondasının yanlış takılması nedeniyle öldüğü bildirildi. Partizanın Sesi ve Halkın Günlüğü gazetelerinde çalışan Mustafa Coşkun'un 1999 yılında "TİKKO üyesi olduğu" iddiasıyla tutuklandığı ve TCY'nin 168/2 maddesi uyarınca hapis cezasına mahkum edildiği öğrenildi.

Saldırıları sonucu ölen:

1. Cafer Dereli, 9 Aralık 2000: Hollanda'da destek ölüm oruçcusu olan Dereli, aşırı sağcılarının saldırısı sonucu öldürüldü.

İntihar saldırısı sonucu ölenler:

1. Gültekin Koç (eylemci); 2. Naci Canan Tuncer, 3 Ocak: Koç, İstanbul Mecidiyeköy'de bulunan Şişli İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne 3 Ocak günü intihar saldırısında bulundu. Saldırıda Koç'un dışında Naci Canan Tuncer adlı polis öldü, 4'ü polis yedi kişi de yaralandı. Saat 13.50 sıralarında binaya gelen Gültekin Koç'un, Şişli Emniyet Müdürü Selçuk Tanrıverdi'nin odasının bulunduğu 4. kata çıktığı öğrenildi. Gültekin Koç'un, Naci Canan Tuncer tarafından durdurulunca üzerindeki bombayı patlattığı ileri sürüldü. Binada ağır hasara yol açan patlamada, polis memurları Murat Ergüder, Süleyman Okkacı, Mehmet Kayışçı, bekçiler Hayati Balcı, Yavuz Mendar ile olay sırasında yoldan geçen Derya Aslan ve Sebahat Kısakol yaralandı.

3. Uğur Bülbül (eylemci); 4. Tuncay Karataş; 5. Halil İbrahim Doğan; 6. Amanda Rigg, 10 Eylül: Bülbül, İstanbul Taksim meydanında intihar saldırısında bulundu. 2 polis ve eylemci öldü, 13'ü polis 20 kişi yaralandı. Gümüşsuyu caddesinde Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü ekiplerinin sürekli bekledikleri noktaya 17.40 sıralarında yaklaşan Uğur Bülbül, üzerindeki bombaları patlattı. Patlamada, Uğur Bülbül ile Tuncay Karataş ve Halil İbrahim Doğan adlı polisler öldü. Olayda Avusturya uyruklu Amanda Rigg, Aşkın Öztürk, Mehmet Nasır Duralı, Cem Ersoy, Burcu Koray, Abdullah Düzaş, Tülin Şenmar adlı kişiler ile Mehmet Nuri Murdi, Recep Kaya, Kamuran Erkaya, Gediz Akkaya, Deniz Bahri Bekar, İbrahim Öztürk, Tuncer Erker (Erkur), Osman Eker, Hasan Hüseyin Çiftçi (Çığırıcı), Reşat Susuz, Yaşar Murat Acar, Abdüllatif Bedel, Murat Sevinç, Bülent Gonca, Murat Temiz, Eşref Koçak ve Arif Duman adlı polisler yaralandı. "Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (DHKP-C) üyesi olduğu" iddiasıyla tutuklu bulunduğu Bartın Özel Tıp Cezaevi'nde ölüm orucuna başlayan Uğur Bülbül'ün cezaevi operasyonundan sonra götürüldüğü Sincan F Tipi Cezaevi'nden Şartla Salıverilme Yasası uyarınca Ocak ayında tahliye edildiği bildirildi. Avusturya uyruklu Amanda Rigg, 12 Eylül günü tedavi gördüğü Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde öldü.

5 Kasım Küçükarmutlu müdahalesi ve müdahale sırasında ölenler:

1. Arzu Güler, [Destek ölüm oruçcusu]
2. Sultan Yıldız, [Refakatçi]
3. Bülent Durga, [Refakatçi]
4. Barış Kaş, [Refakatçi]

Küçükarmutlu'daki eylemcilerle görüşmek için gelen

Almanya Avukat İnisiyatifi üyesi beş kişi ile bir çevirmen ve bir rehber de Küçükarmutlu girişinde gözaltına alındı. Heyetteki yabancılar aynı gün öğle saatlerinde serbest bırakıldı.

Küçük Armutlu Operasyonu

İstanbul Küçükarmutlu'da bir evde ölüm orucunu sürdürenler tarafından 23 Temmuz günü yapılan açıklamada, mahallenin polis ablukası altında tutulduğu, tüm yollarda aramalar yapıldığı, ev baskınları düzenlendiği belirtildi. 24 Temmuz günü mahallede inceleme yapan İHD heyeti, mahalle girişlerinin polisler tarafından tutulduğunu, mahallenin Baltalimanı girişindeki ilkokulun karakol olarak kullanıldığını, birçok eve baskın düzenlendiğini ve polisler tarafından imzasız bildirimler dağıtıldığını belirledi. Ölüm orucunu sürdürenlerin yanında refakatçi olarak kalan tutuklu yakını Hüseyin Aktepe, 28 Temmuz günü gözaltına alındı. Ölüm orucunu sürdürenleri ziyarete giden Grup Özgürlük Türküsü üyesi Yasin Ali Türkeri ve Tavrı dergisi çalışanı Gamze Mimaroglu, 29 Temmuz günü gözaltına alındı.

TAYAD tarafından 7 Ağustos günü yapılan açıklamada, tutuklu yakınlarının ve tahliye edilen mahkumların ölüm orucu nedeniyle İstanbul Küçükarmutlu'da polis baskısının sürdüğü bildirildi. Açıklamada, "Günlerdir F tipi cezaevlerinden tahliye olduktan sonra Armutlu'da direnişi sürdüren yakınlarımız, ziyaretçilerin gelmesi engellenerek tecrit edilmeye çalışılıyor. İnsanlar gözaltına alınıyor, tutuklanıyor, kimlik kontrolleri yapılıyor, ziyaretçilerin getirdiği çiçekler ellerinden alınıyor." denildi.

Aralarında İHD'den Avukat Gülseren Yoleri, Nakliyat-İş Genel Başkanı Ali Rıza Küçükosmanoğlu, HADEP Eminönü İlçe Örgütü Başkanı Münir Duran'ın da bulunduğu kitle örgütü temsilcileri 11 Ağustos günü İstanbul Küçükarmutlu'da ölüm orucunu sürdürenleri ziyaret etti. Küçükarmutlu girişinde polisler tarafından aranan heyet üyeleri daha sonra Abdülbari Yusufoglu, Halil Aksu, Serkan Güneş ve Osman Osmanağaoğlu'nun ölüm orucunu sürdürdüğü eve gittiler. Burada bir açıklamada yapan Gülseren Yoleri, Küçükarmutlu üzerindeki polis baskısını eleştirdi ve insanların ölüm orucuna zorlandığı iddialarını reddetti.

Küçükarmutlu'da 3 evde sürdürülen ölüm orucuna 5 Kasım günü müdahale edildi. Müdahalede 4 kişi öldü, 13 kişi de yaralandı. Eylemin başlatıldığı günden itibaren Küçükarmutlu'yu abluka altında tutan polisler, 5 Kasım günü G 25 sokakta bulunan 16 nolu eve baskın düzenledi. Gaz bombaları, otomatik silahlar, panzer ve iş makinelerinin kullanıldığı operasyon sırasında yaklaşık 2 saat süreyle silah sesleri duyuldu.

Yaralılardan adları öğrenilenler şunlar: Ali Baydar Bozkurt (refakatçi), Sinan Tokgöz (refakatçi), Nurgül

Kaypınar (ölüm oruçcusu), Zeki Lütfü Doğru (refakatçi), Hakkı Şimşek (refakatçi), Güzin Tolga (refakatçi), Dursun Ali Tekin (ölüm oruçcusu), Sinan Turga (refakatçi), Eylem Göktaş (refakatçi).

Operasyonun düzenlendiği gün Sabah gazetesinde Tayfun Hopalı imzasıyla verilen "Burası Filistin değil, İstanbul" başlıklı haberde Küçükarmutlu'nun hedef gösterilmesi TGS ve ÇGD tarafından kınandı. ÇGD İstanbul Şubesi de, Sabah gazetesindeki haberle operasyonun ilişkisini incelemek için 9 Kasım günü Küçükarmutlu'yu ziyaret etti. ÇGD üyesi gazetecilerle görüşen mahalle sakinleri, "Hopalı'nın operasyondan yaklaşık 10 gün önce Küçükarmutlu'ya iki foto muhabiriyle geldiğini ve gördüğü kişilere konu ile ilgili 3 günlük bir yazı dizisi hazırlayarak kamuoyu oluşturmak ve sorunun çözümüne katkıda bulunmak istediğini" söylediğini anlattılar.

Saldırı üzerine bölgeye giden İHD heyeti tarafından yapılan ilk açıklamaya göre olay şöyle gelişti:

"Saat 15.00 sıralarında aralarında kar maskeli özel tim görevlilerinin de bulunduğu 1000 kadar polis iki koldan mahalleye girdi. Çevreye sürekli ateş açan polisler ölüm orucunun sürdürüldüğü evlere doğru ilerlediler. İHD heyetine bilgi veren görgü tanıkları, ölüm orucu sürdürülen evlerde bulunanların ve barikatların başındakilerin polislerle direniş göstermediğini, sadece bir barikatın başında bulunan Ali Haydar Bozkurt'un kendisini yaktığını bunun üzerine polislerin bu kişiyi ateş açarak yaraladığını bildirdiler.

Daha önce ölen Şenay Hanoğlu'nun evinde çıkan yangının da uzun bir süre sonra söndürüldüğü ve polislerin bundan sonra eve girerek içerdekileri hastaneye kaldırdığı ya da gözaltına aldığı belirtildi. Ev, iş makineleriyle büyük ölçüde yıkıldı. Ölüm orucunun sürdürüldüğü diğer evin çevresindeki barikatların kaldırıldığı ve evde herhangi bir olumsuz durumla karşılaşmadığı bildirildi. Vücutlarında yanık izleri bulunan yaralıların Şişli Etfal Hastanesi'ne kaldırıldığı öğrenildi."

İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir ise operasyondan sonra yaptığı açıklamada, amaçlarının ölüm oruçlarının sürdürüldüğü evlere müdahale değil barikatları kaldırmak olduğunu ileri sürdü. Özdemir, "emniyet güçleri barikatları kaldırmaya çalışırken eylemcilerin kendilerini yaktığını, polisin de onlara engel olmak için evlere girdiğini" iddia etti. Özdemir "Kesinlikle ateş etmedik. 12 eylemci yaralanmıştır. Bunlar kendisini yakmak isteyen kişilerdir." dedi. Emniyet Genel Müdür Yardımcısı Turan Tuna da operasyonda polislerin silah kullanmadığını iddia etti. Tuna, "Evlere müdahale etmek için gelmedik. Kurulan barikatları kaldırmak için geldik. Ölüm orucu evindeki eylemciler kendilerini ve evi ateşe verdi. İlk müdahaleyi itfaiye yaptı. Daha sonra biz müdahale ettik. Diğer evlere girmedik. Yaralı olan kişilerin hepsi

kendisini yaktı. Diğer evlerde ölüm orucu eylemi devam ediyor. Biz eylemcilere ateş etmedik. Duyulan silah sesleri ise gaz bombasının sesidir. Bize karşıdan da ateş edilmedi" dedi.

Ancak müdahalede ölen dört kişiden üçünde kurşun yaraları olduğu ileri sürüldü. Operasyonda ölen Sultan Yıldız, Arzu Güler, Bülent Durga ve Barış Kaş'a 6 Kasım günü İstanbul Adli Tıp Kurumu'nda otopsi yapıldı. Otopsiye avukatlar alınmadı. Kesin ölüm nedenlerinin yaklaşık bir ay sonra çıkacak otopsi raporuyla anlaşılacağını belirten avukatlar tarafından yapılan açıklamada, "... bizim izlenimlerimiz ölümlerin emniyet yetkililerinin açıkladığı gibi kendilerini yakma sonucu olmadığıdır. Bülent Durga, Barış Kaş ve Sultan Yıldız'ın yanık dışında vücutlarında kurşun yaraları da bulunmaktadır. Arzu Güler'in ise sadece kafa bölgesinde yanık olması bizde Bayrampaşa Cezaevi'nde olduğu gibi gazdan mı öldüler kuşkusunu doğurmaktadır. Evdeki 14 kişiden dokuzu refakatçi olarak orada bulunuyordu. Sadece ölüm orucunda bulunan kişilerin kendilerini yakma yönünde açıklaması olmuştu. Refakatçilerin kendini yakmaları için bir neden yok. Zaten Haydar Bozkurt evden dışarı çıkıp barikat önünde kendini yakmış" denildi.

Operasyonda ölen dört kişi için hazırlanan otopsi raporunda ise "ölenlerin vücutlarında ateşli silah, kesici, delici alet yarası bulunmadığı" belirtildi.

Avukat Behiç Aşçı da, "Arzu dışında hepsinin vücudunun çeşitli yerlerinde yanık vardı. Yakıldıklarını düşünüyorum. Eğer Arzu burada yanmışsa niçin sadece başında yanık vardı? Bülent, Barış ve Sultan'da değişik yara izleri var. Kurşun olup olmadığını tam olarak ayırt edemedim." dedi.

Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ndeki tedavileri tamamlanan Halil Aksu, Sinan Tokuç, Güzin Tolga, Nurgül Kayapınar, Eylem Göktaş ve Zeki Doğru, 6 Kasım günü taburcu edildikten sonra gözaltına alındı. Durumları ağır olan Haydar Bozkurt, Hakkı Şimşek, Dursun Ali Pekin ve Ahmet Güzel'in tedavilerine devam edildi. Bu arada 6 Kasım günü sabah saatlerinde operasyonun gerçekleştirildiği evin önünde açıklama yapan TAYAD'lı aileler, güvenlik görevlilerinin kullandığı ve evden toplanan göz yaşartıcı gaz bombaları ile boş mermi kovanlarını gazetecilere gösterdiler. Polislerin "hedef gözeterek ateş açtıklarını" belirten tutuklu yakınları, resmi açıklamayı yalanladılar.

Müdahalenin ardından Tekirdağ F Tipi Cezaevi'nde Nail Çavuş ve Kemal Ayhan, Kandıra F Tipi Cezaevi'nde ise Eyüp Savur adlı mahkumlar saldırıyı protesto amacıyla kendilerini yaktılar. Çavuş ve Ayhan Tekirdağ Devlet Hastanesi'ne, Savur ise Bayrampaşa Devlet Hastanesi'ne götürüldü. Nail Çavuş ve Eyüp Savur tedavi gördükleri İstanbul Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi'nde 7 Kasım günü öldü. Adli Tıp

Kurumu'nda yapılan otopsilerin ardından Samur'un cenazesi, ailesi tarafından Zübeyde Hanım mahallesindeki evlerine götürülmek istendi. Ailenin isteğini engelleyen polisler, cenazeyi Cebeci Mezarlığı'nda toprağa verdi. Çavuş'un cenazesi ise Alibeyköy Cemevi'nde yapılan törenin ardından Gazi Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Sincan F Tipi Cezaevi'nde kendisini yakan Muharrem Çetinkaya ise 12 Kasım günü öldü.

6 kişinin ölüm orucunu sürdürdüğü Alibeyköy semti de polis tarafından çembere alındı. Alibeyköy'de 7 Kasım günü yapılacak basın açıklaması için mahalleye giden gazetecilerin eve kamera ve fotoğraf makinesi ile girmesine izin vermeyen polisler dağıtılan açıklama metnine de el koydular. Ölüm orucunu sürdüren Aydın Hanbayat, Murat Şahin, Hüseyin Yıldız, Cemal Keser, Yeter Güzel, Tekin Yıldız ve Orhan Gül'ün yakınları, Küçükarmutlu'da yaşanan olayların tekrarlanmasından endişe duyduklarını bildirdiler.

ÇHD İstanbul Şubesi Başkanı Seval Demir ise 7 Kasım günü düzenlediği basın toplantısında, operasyonun "infaz" amacı taşıdığını öne sürdü. Demir, evde bulunanlara yakın mesafeden, hedef gözetilerek ateş edildiğini ve kimyasal bir madde ile yakıldıklarını savundu.

Baskında gözaltına alınan Zeki Doğan, Eylem Göktaş, Ahmet Güzel ve Sinan Turga ile aynı gün Taksim'de gözaltına alınan Ayşe Betül Gökoğlu, 9 Kasım günü İstanbul DGM tarafından tutuklandı. Hastanede tedavi gören Güzin Tolga hakkında gıyabi tutuklama kararı verildi.

Küçükarmutlu'da 13 Kasım günü ikinci kez operasyon düzenlendi. Saat 06.30 sıralarında mahalleye giren polisler, ölüm orucunun sürdürdüğü ve 5 Kasım günü düzenlenen operasyonda girilmeyen diğer evi bastı. Evde bulunan dokuz kişi hastaneye kaldırıldı.

Halkın Hukuk Bürosu avukatları, polislerin hastaneye kaldırılan dokuz kişiyi "fiili gözaltı" uygulayarak kimseyle görüşmediğini bildirdiler. Operasyon sırasında, mahallede kurulan barikatlardan polisler taş ve molotof kokteyli atıldığı, polislerin de plastik mermi ve gaz bombasıyla karşılık verdiği bildirildi. İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir, Küçükarmutlu'da biri Almanya vatandaşı 10 kişinin gözaltına alındığını bildirdi. Hastaneye kaldırılanlardan sekizi (refakatçi Selma Kubat ve Vedat Çelik ile ölüm orucunu sürdüren Özkan Güzel, Ferhat Ertürk, Gamze Turan, Madımak Özen, Halil Acar ve Hüseyin Akpınar) Şişli Etfal Hastanesi'nde "tedaviyi kabul etmediklerine" dair tutanak hazırlandıktan sonra İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne gönderildi. Hastanede kalan Ergin (Ersin) Karagöz'ün ise ölüm orucu eyleminde olduğu ve kasığına göz yaşartıcı gaz bombası fişeginin isabet ettiği öğrenildi.

Bu arada Küçükarmutlu baskını sırasında boşaltılan ev polisler tarafından karakol haline getirildi.

13 Kasım günü İstanbul Küçükarmutlu'ya düzenlenen operasyonun ardından öğle saatlerinde de Alibeyköy semtinde ölüm orucunun sürdürüldüğü ev polisler tarafından basıldı. Polislerin baskında evde bulunanları tartakladığı ve tehdit ettiği bildirildi. Gözaltına alınanların adları şöyle: refakatçiler Gülten Kahraman, Beser Yıldız, Ali Gül, Fatma Hanbayat, ölüm orucunu sürdürenler, Hüseyin Yıldız (durumu kötü), Tekin Yıldız (durumu kötü), Aydın Hanbayat, Cemal Keser, Yeter Güzel, Murat Şahin, Orhan Gül.

Operasyonlarda gözaltına alınanlardan Gamze Turan, Selma Kubat, Vedat Çelik, Cemal Keser, Murat Şahin, Aydın Hanbayat, Orhan Gül ve Yeter Güzel İstanbul DGM tarafından 14 Kasım günü tutuklandı. Ölüm orucu eylemcileri Tekin Yıldız, Hüseyin Yıldız, Özkan Güzel, Ferhat Ertürk, Madımak Özen, Halil Acar, Hüseyin Akpınar ile refakatçiler Gülten Kahraman, Beser Yıldız, Ali Gül ve Fatma Hanbayat ise serbest bırakıldı.

Aydın Hanbayat, Orhan Gül ve Cemal Keser, avukatlarının itirazı üzerine 16 Kasım günü serbest bırakıldı. Murat Şahin ve Yeter Güzel ise halen tutuklu bulunuyor. Serbest bırakılan Aydın Hanbayat ve Hüseyin Yıldız'ın Bursa'da, Orhan Gül'ün Mersin'de, Tekin Yıldız ve Cemal Keser'in İstanbul'da, Murat Şahin ve Yeter Güzel'in ise cezaevinde ölüm orucunu sürdürdüğü bildirildi.

Küçükarmutlu ve Alibeyköy'de operasyonların ardından İstanbul DGM Savcılığı, 13 kişi hakkında dava açtı. İddianamede, Küçükarmutlu'da gözaltına alınan Gamze Turan (tutuklu), Selma Kubat (tutuklu), Vedat Çelik (tutuklu), Alibeyköy'de gözaltına alınan Cemal Keser, Murat Şahin (tutuklu) ve Aydın Hanbayat'ın "yasadışı örgüt üyesi oldukları" iddiasıyla TCY'nin 168/2, Orhan Gül, Yeter Güzel (tutuklu), Ferhat Ertürk, Madımak Özen, Hüseyin Akpınar, Halil Acar ve Özkan Güzel'in de "yasadışı örgüte yardım ettikleri" iddiasıyla TCY'nin 169. maddesi uyarınca cezalandırılması istendi.

Operasyondan sonra ölüm orucunu Bursa'da sürdüren Hüseyin Yıldız'ın kaldığı eve 11 Aralık günü baskın düzenlendi. Baskında, Şükrü Duman, Fethiye Tepe ve Özkan Kaygusuz adlı kişiler gözaltına alındı. Hüseyin Yıldız'ın gözaltına alınmadığı bildirildi. Baskın üzerine haber yapmak için Bursa'ya giden Devrimci Demokrasi gazetesi Yazışları Müdürü Tevhide Akıncı, gazete çalışanı Gülten Kahraman ve adları öğrenilemeyen iki kişi de, İstanbul'a dönerken gözaltına alındı.

Cezaevleri dışında ölüm orucu eylemine devletin sert bir biçimde müdahale etmesine koşut olarak tutuklu ve hükümlü eylemciler de çeşitli baskılara maruz kaldı.

Tekirdağ Cezaevi'nde bulunan Erkan Yirdem ve Edirne F Tipi Cezaevi'nde bulunan Savaş Dörtöl, revirlerde yapılan yanlış müdahale sonucunda hafızalarını yitirdiler. Halkın Hukuk Bürosu tarafından yapılan açıklamada, ölüm orucunda olan Erkan Yirdem'e Tekirdağ Devlet Hastanesi'nde ve Savaş Dörtöl'a Edirne F Tipi Cezaevi revirinde yanlış müdahale yapıldığı belirtildi.

6.3.5. "Üç Kapı, Üç Kilit" Önerisi

Cezaevlerinde ve dışarıda sürdürülen ölüm oruçlarının son bulması ve eylemcilerle devlet arasında bir uzlaşmanın sağlanabilmesi amacıyla Aralık ayı içinde İstanbul, Ankara, İzmir ve Antalya Baro Başkanları "üç kişilik odalarda kalan toplam dokuz mahkumun gündüzleri odaların açıldığı ortak koridorda zaman geçirmeleri" önerisini gündeme getirdi.

İstanbul Barosu Başkanı Yücel Sayman, Bakanlığın "üç kapı, üç kilit" olarak adlandırılan bu öneriyi gerçekleştirmesi halinde de açlık grevi ve ölüm orucundakilerin bu uygulamayı "tecridi sona erdirmeye iradesi" olarak görmelerini istedi ve "Açlık grevini, ölüm orucunu sona erdirsinler, sona erdireceklerini açıklasınlar" çağrısında bulundu.

Ankara, İstanbul, Antalya ve İzmir Barolarının, ölüm oruçlarına son vermek amacıyla gündeme getirdiği "üç kapı, üç kilit" önerisinin tanıtım toplantısı 3 Ocak günü yapıldı. Bu uygulamayı, tecridi sona erdirmeye iradesi olarak görsünler" dedi. Sayman, Ankara Baro Başkanı Sadık Erdoğan, Antalya Baro Başkanı Gürkut Acar ve İzmir Baro Başkanı Noyan Özkan ile birlikte hazırlanan ve tüm baroların destek verdiği önerinin onlarca hayat kurtaracağını belirterek "Bu öneri bakanlığa yanlış aktarıldı. Ana koridorda çıkış önerisi yok. Sadece birim koridoruna çıkılacak" dedi. Toplantıda konuşan İstanbul Barosu Başkanı Yücel Sayman, "Adalet Bakanlığı, F tipi cezaevlerinin mimarisinde hiçbir değişikliği gerektirmeyen, üçer kişinin kaldığı, yan yana üç odanın kapısını açarak dokuz kişinin o birim içinde bir arada olmalarını sağlasın.

Ortak metni okuyan Sayman şunları söyledi:

"Adalet Bakanlığı, hükümet kararlılığını gösterdi. Tutuklular, hükümlüler kararlılığını gösterdiler. Bizler, kamuoyu, toplumun demokratik kesimleri, Adalet Bakanlığı'na, hükümete, açlık grevindekilere, ölüm orucundakilere sesleniyoruz, öneriyoruz: Üç kapı, üç kilit; üç kapının üç kilidinin açılması ölümlerin sonunun başlangıcı olsun."

"Üç kapı, üç kilit" önerisi birçok sivil toplum örgütü ve insan hakları savunucusunun da desteğini aldı. Ayrıca mahkumlar da öneriyi kabul etti. Tutuklu ve hükümlü yakınları çözüm önerisine sıcak bakarken Halkın Hukuk Bürosu avukatlarından Behiç Aşçı, ölüm orucundaki tutuklu ve hükümlülerin

görüşmelere açık olduklarını ve "tecridi kıracak" her öneriyi "sıcak bakacaklarını" belirtti.

Ancak Adalet Bakanlığı uzun süre tartışmalarla ilgili bir açıklama yapmadı. Sivil toplum örgütleri ve insan hakları savunucularının oluşturdukları kamuoyu baskısı sonucu yapılan açıklamada öneri kesin bir dille geri çevrildi.

Türk, 9 Ocak günü düzenlediği basın toplantısında öneriyi karşı çıkışının gerekçesini şöyle anlattı:

"Öneride, üç odanın kapısının gün boyunca açılarak, tutuklu ve hükümlülerin koridorda bir araya gelmeleri amaçlanıyor. Her şeyden önce yasalar buna engel. Zaten uygulanması fiziken olanaksız. Öneri uygulandığında hükümlü ve tutuklulara verilen birçok hizmet aksayacak. Bir koridora dokuz kişiyi doldurduktan sonra görevlilerin güvenliği de tehlike altına girecek. Sayı dokuzla da sınırlı kalmaz. Öneri gerçekleştiğinde cezaevinde güvenliği sağlama imkânı ortadan kalkar, cezaevleri yine örgütlerin kontrolüne girer. Bu öneriyi kabul etmemiz mümkün değil. Çünkü bu öneri eylemleri sürdürenleri cesaretlendirmekten, sorunları daha çok çıkmaza sokmaktan başka işe yaramaz."

Türk basın toplantısında "üç kapı üç kilit" önerisine karşı "mahkumların 10'ar kişilik gruplar halinde haftada toplam beş saat bir araya getirilmesi" önerisini açıkladı. Türk, "Eylem sona erdiği takdirde, uygulamaya konulacak bir genelge hazır. Cezaevlerinde ortak etkinlik veya iyileştirme programlarından en az birine katılan hükümlü ve tutuklular istedikleri takdirde 10 kişiyi aşmadan idarenin gözetiminde, belirlenecek açık görüş alanlarında haftada beş saati aşmayacak şekilde, sohbet şeklinde bir araya gelebilecekler" dedi. Türk, eylemlerin bitmesi halinde cezaevi sorunlarını tartışmak için uluslararası konferans düzenleme sözü de verdi.

Adalet Bakanlığı'nın öneriyi karşı gündeme getirdiği genelge 18 Ocak günü yayımlandı. Genelgeye göre "seçici komisyon" tarafından belirlenecek en fazla 10 mahkum, haftada 5 saat sohbet için belirlenen alanlarda bir araya gelebilecek. Sohbet etmek isteyen hükümlü ve tutukluların, iyileştirme, eğitim, spor, meslek kazandırma, iş yurdu çalışmalarından en az birine katılmaları gerekiyor. Genelge şöyle: "Hükümlüler, işledikleri suçlara, kurumdaki davranışlarına, ilgi ve yeteneklerine göre gruplandırılarak, güvenlik açısından tehlike yaratmadığı ölçüde, kendileri için hazırlanmış iyileştirme ve eğitim programları çerçevesinde eğitim, spor, meslek kazandırma ve işyurdu çalışmaları ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetlere katılırlar. Programların süresi ve katılacak hükümlülerin sayısı, her programın özelliği, güvenlik koşulları ve kurumun olanakları dikkate alınarak belirlenir. İyileştirme ve eğitim programlarının amaca aykırı sonuçlar verdiği

tespit edilen hükümlüler yönünden bu uygulamaya son verilebilir veya gerekli değişiklikler yapılabilir. Sözü edilen faaliyetlerden en az birine katılan hükümlü ve tutuklulardan isteyenlerin, Seçici Komisyonca tespit edilecek 10 kişiyi aşmayacak gruplar halinde, idarenin gözetiminde ve idarece belirlenecek açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 5 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilmeleri uygun görülmektedir. Toplam 5 saatlik sürenin hafta içindeki düzenlenmesi, açık görüş, avukat ve ziyaretçi görüşlerini aksatmayacak şekilde idarece yapılacaktır.”

6.3.6. F Tipi cezaevlerinde baskılar

“Hayata Dönüş Operasyonu”nun ardından tutuklu ve hükümlülerin F Tipi cezaevlerine nakledilmesiyle beraber baskı ve işkence haberlerinde önemli bir artış gözlemlendi. F Tipi cezaevlerine gönderilenlerin birçoğu işkence, tecavüz, kötü muameleye uğradıklarını bildirdi.

Edirne F Tipi Cezaevi’nde copla tecavüz edilen Eyüphan Başar 17 Şubat günü kendini yaktı. “TİKKO üyesi olduğu” iddiasıyla tutuklanan ve 12 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum edilen Eyüphan Başar’ın 1988 yılında Ankara Emniyet Müdürlüğü’nde gözaltındayken tecavüze maruz kaldığı bildirildi. 1996 yılında yapılan ölüm oruçlarına katılan Başar, 19 Aralık operasyonundan sonra Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi’ne kaldırılmış ve yaklaşık 2 ay fiziki ve psikolojik tedavi görmüştü. Başar’ın 1996 ölüm orucu eylemi nedeniyle Wernicke-Korsakof hastası olduğu öğrenildi. Tedavisi tamamlanmadan Edirne F Tipi Cezaevi’ne götürülen Başar’ın cezaevi girişinde arama için tamamen soyunmasının istendiği ancak bunu kabul etmemesi üzerine işkence gördüğü ve copla tecavüz edildiği bildirildi.

Vücuduna gazete parçaları sararak kendini yakan Başar’ın kardeşi Gülmisal Başar, ağabeyinin yaşadıklarını bugüne kadar anlatmadığını, ancak son yaşadığı tecavüz olayından sonra ruh sağlığının bozulduğunu bu nedenle de kendini yaktığını söyledi. Gülmisal Başar şöyle devam etti: “Görüşüğümde suratında ve vücudunun değişik yerlerinde hâlâ yanık izleri vardı. Sol kolu felç olmuştu. Tekerlekli sandalyede geldi görüşe. Telefonla görüştük. Telefonun ahizesini tutamıyordu. Sürekli baygınlık geçirdiğini, tuvaletini dahi tek başına yapamadığını ve hücreden çıkmak istediğini söyledi. On yıl önce Ankara’da yaşadıklarını anlattı. ‘Ben bunu unutmaya çalışırken bir yenisini burada yaşadım. Makatımdan sürekli kan geliyor.’ dedi. Niçin kendisini yaktığını sorduğumda bana, ‘Kanlı yüzler ve kendini yakan insanları görüyorum. Ulucanlar Cezaevi’nde ölen arkadaşım Halil Türkler’i ve Bayrampaşa Cezaevi’de yakılan 6 bayan arkadaşımı gördüm halay çekiyorlardı. Beni de çağırdılar. Ateş

yakarsam onlara katılabiliyim, ayağa kalkabiliyim diye düşündüm. Onlara katılmak için kendimi yaktım’ dedi.” Gülmisal Başar, ağabeyinin her an yeniden kendisini yakabileceğini, bunun için arkadaşlarının sürekli başında nöbet beklediğini belirterek, “Maruz kaldığı işkenceler nedeniyle ağabeyimin beyninde ciddi hasar oluşmuş durumda. Her an kendisine zarar verebilir.” dedi. Cezaevi müdürüyle görüşüğünü söyleyen Gülmisal Başar, “Müdüriyetten bana, ağabeyimin orada kalamayacağına ilişkin raporu olduğunu söylediler. Ancak raporu bana vermediler.” dedi. Avukat Mihriban Kırdök de müvekkili Başar’ın sağlık durumunun bu cezaevinde daha fazla kalmasına uygun olmadığını, bu nedenle Edirne Cumhuriyet Başsavcılığı’na başvurarak, Adli Tıp Kurumu’na sevk edilmesini ve CMUK’un 399. maddesi uyarınca cezasının ertelenmesini talep ettiklerini bildirdi.

Tutuklu ve hükümlü yakınları Kurban Bayramı nedeniyle yapılan kapalı görüşlerde baskılara maruz kaldıklarını ve görüşlerin engellendiğini açıkladılar. Tutuklu yakınları, 6 ve 9 Mart günleri yakınları ile görüşürülmedikleri gerekçesiyle Ümraniye Cezaevi önünde oturma eylemi yaptılar. Eylem olaysız sona erdi. Kandıra F Tipi Cezaevi’nde, 6 Mart günü Kurban Bayramı için yapılacak görüş nedeniyle cezaevi önünde toplanan tutuklu yakınları bildiri dağıtmak isteyince jandarma müdahale etti. Olay sırasında Özgür Kocaeli gazetesi muhabiri Zafer Çakıroğlu ile adı öğrenilemeyen bir kişi gözaltına alındı. Çakıroğlu’nun, filmleri teslim etmesi üzerine serbest bırakıldığı öğrenildi.

İHD İstanbul Şubesi tarafından 9 Mart günü yapılan açıklamada Tekirdağ F Tipi Cezaevi’ne sevkler sırasında tutuklulara yoğun işkence yapıldığı bildirildi. Açıklamada şöyle denildi:

“Tekirdağ F Tipi Cezaevi’ne getirilen tutukluların saçları zorla kesilmeye çalışılmış, buna direnen tutuklular ise çıırılçıplak soyularak dövülmüşlerdir. Hazırola geçerek ‘Buradayım’ komutuyla sayım almaya çalışan idare, tutukluların bu uygulamaya direnmesi üzerine tutuklulara işkence yapmış, falakaya yatırmıştır. Ölüm orucunda olan birçok tutuklunun durumu bu nedenle ağırlaşmıştır. Sevk sonrası tutuklulara iki gün şeker verilmemiştir. Tekirdağ F Tipi Cezaevi’nde resmiyete dökülmeyen disiplin cezaları uygulanmaktadır. Tutuklulara kantin yasağı, havlandırma yasağı, dilekçe yasağı uygulanmaktadır.”

Tekirdağ F Tipi Cezaevi’nde bulunan Sabri Diri ve Ali Hıdır Polat adlı tutuklulara “saçlarının kestirilmesi, yüksek sesle çeşitli şarkılar dinletilmesi ve dövülmesi” nedeniyle yapılan suç duyurusunun ardından açılan soruşturma takipsizlik kararıyla sonuçlandı. Tekirdağ Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütülen soruşturmada, takipsizlik kararı “mahkumların sürekli aranması, saçlarının kestirilmesi ve yüksek sesle şarkı

dinletilmesi" uygulamalarının cezaevi yönetmeliğine dayandığı gerekçesiyle verildi. Takipsizlik kararında mahkumların dövülmediğinin doktor raporları ile anlaşıldığı da ileri sürüldü. Ancak, Avukat Mihriban Kırdök, Diri ve Polat'ın doktor muayenesinden geçirilmediğini bildirdi.

Soruşturmanın takipsizlik kararıyla sonuçlanmasından sonra Sabri Diri, Tekirdağ F Tipi Cezaevi'nde yeniden işkenceye maruz kaldı. Sabri Diri'ye işkence yapıldığı hekim raporuyla kanıtlandı.

Avukat Mihriban Kırdök, Tekirdağ Cumhuriyet Savcılığı'na ikinci işkence olayıyla ilgili yaptığı suç duyurusunun da takipsizlik kararıyla sonuçlanması üzerine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) başvurdu. AİHM, Türkiye tarafından gönderilen 24 Şubat 2001, 3 Mart 2001 ve 8 Mart 2001 tarihli raporları yetersiz ve eksik bularak Sabri Diri'nin tekrar muayeneden geçirilmesini ve sonuçların mahkemeye yollanmasını istedi. Bunun üzerine Sabri Diri, işkence gördüğü tarihten yaklaşık 5 ay sonra Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Nükleer Tıp Anabilim Dalı'nda kontrolden geçebildi. Burada hazırlanan raporda, "Kişinin kemik sintigrafisi sonuçlarına göre şahsın ayak bileklerinde darbe ile uyumlu bulgular saptanmıştır." denildi.

Gebze Cezaevi'nden Tekirdağ F Tipi Cezaevi'ne sevk edilen Mustafa Yaşar adlı tutuklunun kardeşi Can Yaşar, kardeşinin görüşme sırasında 10 infaz koruma memuru tarafından sopalarla dövüldüğünü açıkladı.

Halkın Hukuk Bürosu'ndan 31 Mart günü yapılan açıklamada, Kandıra F Tipi Cezaevi revirine kaldırılan Uğur Karademir adlı mahkumun dövüldüğü bildirildi.

Sincan F Tipi Cezaevi'nden 10 Nisan günü tahliye olan Mustafa Kılıç, Cesur Türk ve Barış Karagüç adlı mahkumlar, cezaevinde işkence gördüklerini açıkladılar. Barış Karagüç, "Sincan'a ilk girdiğimizde 'hoş geldin', tahliye olurken de 'güle güle dayacağı' yedik. Sürekli kaba yerlerimize vurdular ama bu uygulamaları saklamak için kameraların önünde değil kuytu bir köşeye çekerek dövüyorlar" dedi. Hücrelerin psikolojik işkence için yapıldığını savunan Karagüç, "Hücrelerde daha çok beyaz renk hakim ve bu bir süre sonra rahatsız etmeye başlıyor. Dışarıdan getirilen havlularımız bile alınmıyor. Özellikle kırmızı renkli elbiselerimizi almıyorlar. Kantinde bulunan malları dışarıdan alamıyoruz, burada da keyfi fiyat uygulamaları var. İsteddiğimiz sigarayı kantinde bulamadığımız için pahalı sigaraları içmek zorunda bırakılıyor" dedi. Barış Karagüç, hücrelere sürekli "arabesk ve oyun havası" yayını yapıldığını, hoparlörlere müdahale ettiklerinde ise 6 ay görüş yasağı cezası verildiğini söyledi. Karagüç, hücre aramalarının kendileri için işkenceye dönüştüğünü vurgulayarak "Aramalarda bütün gazete ve kitaplarımız alınmıyor, kantinden aldığımız sulara bile el konuluyor, eşyalarımız dağıtılıyor" dedi.

Sincan F Tipi Cezaevi'nde açlık grevini sürdüren Yunus Özgür'ün 23 Nisan günü yapılan bir sayım sırasında ayakta durmadığı için oturmak istemesi üzerine dövüldüğü ve daha sonra Numune Hastanesi'ne sevk edilip, üç gün tedavi gördüğü öğrenildi.

Sincan Cumhuriyet Savcılığı, Sincan F Tipi Cezaevi'nde gardiyanlar tarafından 3 Nisan günü dövülen 38 mahkumun suç duyurusu nedeniyle açılan soruşturmayı, takipsizlik kararıyla sonuçlandırdı. Mahkumlar başvurularında, cezaevinde yapılan genel aramada onur kırıcı davranışlara maruz kaldıklarını, gazete, dergi, kitap, özel eşya ve yiyeceklerine el konulduğunu açıkladılar. Takipsizlik kararında, aramaların Adalet Bakanlığı'nın 19 Aralık 2000 tarihli F tipi cezaevlerine ilişkin genelgesi ile Ceza ve İnfaz Kurumlarının Yönetimine Dair Tüzüğe ve buna bağlı yönetmeliğe uygun olarak yapıldığı ileri sürüldü. Kararda, "Kurum idaresi ile ilgili görevlilere geniş yetkiler ve tutuklu ile hükümlülere ise bu görevli ve kurallara mutlak itaat mecburiyeti içermektedir." denildi.

Sincan F Tipi Cezaevi'nde görev yapan yedi yönetici ve gardiyan hakkında Mehmet Güneş adlı mahkumu dövdükleri gerekçesiyle dava açıldı. Mehmet Güneş de aynı davada "görevli memurlara direndiği" iddiasıyla yargılandı. Edinilen bilgiye göre, 16 Mart günü avukatı İmam Buğu ile görüşmeden dönen Mehmet Güneş, gardiyanlar tarafından arama odasında ağır bir biçimde dövüldü. Olaydan sonra hastaneye gönderilen Mehmet Güneş'in gözünün morardığı, başının şiştiği, görme bozukluğu olduğu, göğüs ve böbreklerinde ağrılar olduğu bildirildi. İmam Buğu'nun suç duyurusu üzerine Sincan Cumhuriyet Savcılığı, Cezaevi 2. Müdürü Fazlı Çiftçi, başgardiyanlar Aydın Kılıç ve Ahmet Şahin ile gardiyanlar Yılmaz Kaya, Şakir Şengül ve Seyfi Utlu hakkında "Mehmet Güneş'e kötü davrandıkları" gerekçesiyle TCY'nin 245. maddesi uyarınca dava açtı. İddianamede, Güneş hakkında da gardiyanlardan Şakir Şengül ve Alaattin Ercan'a vurduğu gerekçesiyle 18 aya kadar hapis cezası istendi.

Tutuklu yakınları, Sincan F Tipi Cezaevi'nde bulunan Şevki Çetinkaya, Murat Güneş, Halil Can Doğan, Barış Güneşer, Ahmet Gün, Murat Yücesoy ve Emrullah Şimşek adlı mahkumların bir arama sırasında gardiyanlar tarafından dövüldüğünü bildirdiler. Mahkumlardan Şevki Çetinkaya'nın annesi Şerife Avcı, cezaevi görevlileri hakkında suç duyurusunda bulundu.

16 Haziran günü gardiyanlar tarafından Sincan F Tipi Cezaevi'nde ağır bir biçimde dövülen Özgür Soner adlı mahkum, Ankara Numune Hastanesi'ne kaldırıldı. Edinilen bilgiye göre, testislerindeki rahatsızlık nedeniyle belli aralıklarla hastaneye götürülmesi gereken Özgür Soner, randevunun üzerinden iki gün geçtikten sonra hastaneye

götürülmek istendi. Bunun için üstü aranan Özgür Soner, askerlerin bulunduğu bölümde ikinci kez aranmak istenmesine itiraz etti. Bunun üzerine görevli astsubay, Özgür Soner'e üzerini aramazsa hastaneye götürülmeyeceğini söyledi. Özgür Soner ise randevusunun üzerinden iki gün geçtiğini, tedavi olması gerektiğini hatırlattı. Bu sırada arama yerine gelen gardiyanlar, Özgür Soner'i tekme tokat dövdüler. İbrahim Demirel adlı gardiyanın Özgür Soner'in başının ve vücudunun üzerinde zıpladığı da bildirildi. Özgür Soner'in babası Abdullah Soner, operasyondan sonra Çankırı Cezaevi'nden Sincan F Tipi Cezaevi'ne getirilen oğlunun Demirel'i tanıdığını ve Demirel'in Çankırı'da da "tutuklulara işkence yaptığı" iddiaları bulunduğunu söyledi.

Sincan F Tipi Cezaevi'nde bulunan Necati Gönenç adlı mahkumun işkence gördü. Edinilen bilgiye göre, Necati Gönenç cezaevinde maruz kaldığı işkenceyi avukatı Kazım Bayraktar'a mektup yazarak anlattı, Cumhuriyet Savcılığı'na da suç duyurusunda bulundu. Ancak gardiyanlar mektup ve suç duyurusu dilekçesini yerine ulaştırmak yerine Gönenç'e iade etmek istedi. Gönenç'in bunları almak istememesi üzerine gardiyanlar tarafından dövüldüğü bildirildi.

Avukat Bayraktar, Sincan Cumhuriyet Başsavcılığı'na verdiği dilekçede olayı şöyle anlattı:

"22.06.2001 günü müvekkilimi ziyaret ettiğimde, görüşme sırasında infaz koruma memurları tarafından dilekçenin kendisine iade edildiğini, almak istememesi üzerine adını bilmediği infaz koruma memurlarının saldırısına uğradığını, ölüm orucunda olduğunu bilmelerine rağmen yumruklarla yüzüne, karnına, midesine, göğsüne vurulduğunu, yere düşükten sonra da tekmelendiğini, bunun üzerine savcılığa şikayet dilekçesi, tarafıma da mektup yazdığını, hem şikayet dilekçesinin hem de mektubun iade edildiğini bildirmiştir."

Gönenç de, görüşme sırasında yazdığı yazıda şunları anlattı:

"Ben Necati Gönenç, 22.06.02001 günü avukatım Kazım Bayraktar ile yaptığım görüşme sırasında avukatımın isteği üzerine son bir hafta içinde yaşadığım olayları kendi el yazımla yazıyorum. Tarafıma yönelik fiili saldırılar ve avukatıma yazdığım mektup ve dilekçelerin verilmemesi nedeniyle görüşme sırasında beyanlarımı yazılı olarak avukatıma vermek zorunda kaldım. Avukatıma verilmesini istediğim dilekçenin iade edilmek istenmesi üzerine, gardiyanlara bunun yasal hakkım olduğunu anlatmama dahi fırsat kalmadan, yumruk ve tekmelerle dayaklı işkenceye uğradım."

Görüş sırasında gardiyanların Kazım Bayraktar'ın elinden Gönenç'in verdiği yazıyı almaya çalıştıkları ancak görüş yerinde başka avukatların da bulunması nedeniyle bundan vazgeçtikleri bildirildi. Görüş yerinde bulunan avukatlar Ender Büyükçulha, Levent

Kanat, Gökçe Yılmaz, Turan Şat ve Zeki Rüzgar bir tutanak tutarak "Bayraktar'ın elindeki kağıtların gardiyanlar tarafından alınmaya çalışıldığını, ancak Bayraktar'ın elindeki belgeleri cezaevi müdürlüğüne tutanakla teslim edebileceği yönündeki ısrarı üzerine tartışmanın sona erdiğini" bildirdiler.

Sincan F Tipi Cezaevi'nde mahkumların gazete ve dergilerinin sansürlendiği bildirildi. Kemal Ertürk adlı mahkum, 20 Temmuz günü Sincan Cumhuriyet Savcılığı'na yaptığı suç duyurusunda, "Haklarında basın savcılığının toplatma veya bir işlemi bulunmamasına rağmen 25 Haziran ve 13 Temmuz günleri, satın aldığımız Cumhuriyet, Radikal, Milliyet gazetelerindeki kimi haberler üzeri karalanmış ve bazı dergiler de sayfaları yırtılmış olarak tarafımıza verilmiştir." dedi.

Gebze Cezaevi'nden Kandıra F Tipi Cezaevi'ne gönderilen 36 mahkumun dövüldü. Açıklamada, dövülen mahkumlardan Erdal Kurdiş durumunun ağırlaşması üzerine 27 Temmuz günü İstanbul Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi'ne kaldırıldı.

İHD Cezaevi Komisyonu üyesi Ümit Efe 3 Ağustos günü düzenlediği basın toplantısında, F tipi cezaevlerine yapılan nakiller sırasında tutuklu ve hükümlülerin "onur kırıcı" uygulamalara maruz kaldıklarını bildirdi. Ölüm orucunda olduğu sırada tahliye edilen ve halen İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde tedavi gören Erdal Kurdiş adlı tutuklunun Kandıra F Tipi Cezaevi'ne gönderilmesi sırasında yaşadığı olayları anlatan Efe, Kurdiş'in cezaevine getirildikten sonra arama odasında çırılçıplak soyularak arandığını belirtti. Uygulamayı "onur kırıcı" olduğu için reddeden Kurdiş'in tekme tokat dövüldüğünü anlatan Efe, tutuklunun fotoğraf çekimi ve parmak izi alınmasının ardından ikinci bir arama odasına alındığını anlattı. Efe, bu odada da dövülerek çırılçıplak soyulan Kurdiş'in saçlarının kesildiğini kaydetti. Efe, daha sonra hücreye konulan Kurdiş'i 4-5 saat sonra doktorun ziyareti ettiğini ve tutuklunun hastaneye sevk edildiğini sözlerine ekledi. Efe, sevkler nedeniyle ailelerin çocuklarından haber alamamasını ve tutuklulara B1 vitamini verilmemesini eleştirdi.

Tekirdağ F Tipi Cezaevi'nde bulunan Serbülen Sürücü ve Ercan Tilmaş adlı mahkumlar duruşma için götürüldükleri İstanbul DGM'de arama için ayakkabılarının çıkarılmasına karşı çıktıkları için dövüldü. Aynı cezaevinde bulunan Sedat Hayta'nın da aramalara karşı çıktığı için 5 hafta süreyle yakınlarıyla görüştürülmediği öğrenildi.

Avukat Halil Özpolat, Kandıra F Tipi Cezaevi'nde bulunan mahkumların "insanlık dışı uygulamalara maruz kaldıklarını" bildirdi. Sayım sırasında ayağa kalkmayan ve hazırolda durmayan mahkumların dövüldüğünü söyleyen Avukat Halil Özpolat, "9 Ağustos günü yaptığım görüşme sırasında dövülen

mahkum sayısı 9 olarak belirtilmiştir. Tutukluların birbiriyle haberleşmesi engellendiği için bu sayının daha fazla olma olasılığı var.” dedi. Mahkemeye ya da hastaneye götürülen mahkumların çırılçıplak soyularak arandığını ifade eden Özpolat, elleri arkadan kelepçelenen mahkumların cezaevi aracında da zincirlendiğini bildirdi. Avukat Halil Özpolat, görüşe giderken mahkumların ayakkabılarının çıkarılarak arandığını, bunu yapmayanların görüşünün iptal edildiğini de kaydetti.

Buca Cezaevi’nden Kırıklar F Tipi Cezaevi’ne götürülen mahkumlar da işkence gördü. 17 Ağustos günü Kırıklar F Tipi Cezaevi yöneticileri hakkında suç duyurusunda bulunan İHD üyeleri ve tutuklu yakınları adına yapılan açıklamada mahkumların cezaevine girdiklerinde çırılçıplak soyularak arandıkları, saç ve sakallarının zorla kesildiği belirtildi. Cezaevinde sayım yapılırken mahkumların sürekli ayağa kalkmaya zorlandıkları, kalkamayan mahkumların dövüldüğü ifade edilen açıklamada, cezaevinde sürekli yüksek sesle müzik yayını yapıldığı ve mahkumların kişisel eşyalarının verilmemesi kaydedildi.

29 Ağustos günü Kırıklar F tipi cezaevinde tutuklu ve hükümlülerin yakınları ile birlikte İHD İzmir Şubesi’nde açıklama yapan Avukat Zeynep Sedef Özdoğan, cezaevinde tecrit politikasının uygulandığını vurguladı. Özdoğan, “Cezaevi, avukat ve ziyaretçi görüş yerleri de dahil olmak üzere tek bir yeşil yapıya dahi göremeyecek şekilde yapılmış. Görüş yerlerine gün ışığı girmiyor, tavanlar basık. Havalandırma çalışmıyor. Avukat görüş yerleri de dahil olmak üzere sürekli ve rahatsız edici bir müzik yayını yapılıyor” dedi.

Sincan F Tipi Cezaevi’nde bulunan 200 kadar mahkum, Ağustos ayında cezaevinde tedavileri engellendiği gerekçesiyle Ankara Tabip Odası’na başvurdu. Tutuklular başvurularında, “cezaevleri operasyonundan sonra getirildikleri Sincan’da yaralarının tedavi edilmediğini, hatta raporlara geçirilmediğini, hastaneye gidiş gelişlerde işkenceye varan uygulamalara maruz kaldıklarını” bildirdiler. Tutuklular başvurularında sorumlular hakkında yaptıkları suç duyurusundan sonuç alamadıklarını da kaydettiler.

Gebze Cezaevi’nden Kandıra F Tipi Cezaevi’ne nakledilen mahkumların işkence gördüğü bildirildi. Ölüm orucunu sürdüren mahkumlardan Ali Polat’ın ağabeyi, Cömert Polat, kardeşinin Kandıra F Tipi Cezaevi’nde soyularak arandığını, saçlarının kazındığını ve bu uygulamalara karşı çıktığı için dövüldüğünü bildirdi. Cömert Polat, kardeşinin bacalarının yara içinde olduğunu ve B1 vitamini verilmediğini de kaydetti. Demokratik Mücadele Platformu tarafından Ağustos ayında yapılan açıklamada da, nakledilen 38 mahkumun işkence gördüğü, ölüm orucunu sürdüren mahkumların da tek kişilik hücrelere konulduğu belirtildi.

Tutuklu Yakınları Derneği (TUYAD) tarafından 7 Ağustos günü İHD İstanbul Şubesi’nde düzenlenen basın toplantısında konuşan Arzu Bektaş, Gebze Cezaevi’nden Bolu F Tipi Cezaevi’ne götürülen mahkumların işkenceye maruz kaldıklarını bildirdi. İşkence nedeniyle tutuklulardan Yusuf Polat’ın kafatasının kırıldığını ve tek kişilik hücreye konulduğunu söyleyen Bektaş, zorla müdahale nedeniyle Ayhan Engin adlı tutuklunun bilincinin kapandığını, Süleyman Gülbahar ve Abidin Gül’ün de sağlık durumlarının bozulduğunu ve İzmit Devlet Hastanesi’ne kaldırıldıklarını kaydetti.

Gebze Özel Tıp Cezaevi’nden Kandıra F Tipi Cezaevi’ne nakledilen tutuklu ve hükümlüler, Ağustos ayı içinde zorla soyularak makat araması yapıldığını ve ölüm orucunda yürüyemez durumdaki kişilerin dövüldüğünü bildirdiler. Bunun üzerine Adalet Bakanlığı, Gebze Özel Tıp Cezaevi’nden Kandıra ve Bolu F tipi cezaevlerine gönderilen tutuklu ve hükümlülere işkence yapılmadığını ve her biri için rapor düzenlendiğini iddia etti. Yapılan açıklamada, “Gebze Özel Tıp Cezaevi’nin onarımına alınması nedeniyle bazı hükümlü ve tutuklular Kocaeli ve Bolu F tipi cezaevlerine nakledilmişlerdir. Nakledilen hükümlü ve tutukluların cezaevine alınışı sırasında gerekli olan arama ve tıbbi muayeneleri yapılmış ve her biri için rapor düzenlenmiş olup, hiç kimseye herhangi bir kötü muamelede bulunulması söz konusu değildir. Cezaevlerinde ölüm orucunda bulunan hükümlü ve tutuklulara tuz, şeker, su ve meyve suyu gibi besin maddeleri ile B1 vitamini de verilmektedir.” denildi.

Tekirdağ F Tipi Cezaevi’nde aralarında ölüm orucunu sürdüren Halil İbrahim Şahin, Alibaba Arı ve Remzi Aydın ve açlık grevini sürdüren Cengiz Dönmez’in de bulunduğu mahkumların Ağustos ayında sayımlarda ayağa kalkmadıkları için dövüldükleri bildirildi. Tutuklu yakınları, cezaevine gönderilen mektup ve faksların da tutuklulara verilmemesi kaydedildi.

Sincan F Tipi Cezaevi’nde aramalar sırasında uğradığı saldırıları İnfaz Hakimliği’ne şikayet ettikten sonra Adli Tıp Kurumu’na götürülürken bu kez de askerler tarafından dövülerek sağ kulak zarı patlatılan Murat Güneş, 13 Eylül günü götürülmesi gereken hastaneye 4 Ekim günü sevk edildi. Kulak-Burun-Boğaz bölümünde muayenesi yapılan Güneş’e doktor, “Kulak zarında deliklerin görünmediğini, sinirlerin zedelenmiş olabileceğini, test edilmesi gerektiğini” bildirerek testlerin yapıldığı bölüme sevkinin yapılacağını bildirdi. Testler için Murat Güneş’e tedavisi için 2 Nisan 2002 tarihine gün verildi.

İHD İstanbul Şubesi Cezaevi Komisyonu tarafından 27 Ekim günü düzenlenen basın toplantısında, Bolu F Tipi Cezaevi’nde mahkumlar üzerindeki baskıların arttığı bildirildi. F tipi cezaevleri içinde en ağır uygulamaların Bolu F Tipi Cezaevi’nde yaşandığını

anlatan komisyon üyesi Ahmet Tamer, “Görüşe çıkarken bütün cezaevlerinde arama yapılır. Ancak, Bolu F Tipi Cezaevi’nde bu bir eziyet haline getiriliyor. Örneğin, eller arkaya kıvrılıyor, arama sırasında insanların yüzlerini duvara dönmesi isteniyor” dedi. Bolu F Tipi Cezaevi’nde iki çocuğu bulunan Yayla Tut da, “Çocuklarımızı elleri kelepçeli getiriyorlar, iç çamaşırlarına varana kadar her yerlerini arıyorlar. Bizim üzerimizi ararken de soyunmamızı istiyorlar. Yarım saat görüşmemize izin veriyorlar. Ayrıca, çocuklarımızı hastaneye getirip götürürken de dövdüklerini biliyoruz.” dedi.

6.3.7. Avukatlara Baskılar

Operasyonun ardından F tipi cezaevlerine nakledilen tutuklu ve hükümlüler üzerindeki baskıların artmasına koşut olarak tutuklu ve hükümlülerin davalarına bakan ya da F Tipi cezaevleri ile ilgili açıklamalarda bulunan avukatlar üzerindeki baskılar da arttı.

F tipi cezaevi yapımının durdurulması için 16 Eylül 2000 tarihinde Galatasaray Lisesi önünde açıklama yapmak isterken tartaklanarak gözaltına alınan ÇHD yönetici ve üyesi 26 avukat hakkında “Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası’na muhalefet ettikleri” suçlamasıyla dava açıldı. Haklarında dava açılan avukatların adları şöyle:

Muhittin Köylüoğlu, Mehmet Ali Kırdök, Gökhan Ağırbaş, Ali Talipoğlu, Yasemin Başaran, Metin Florinalı, Gülay Erpul, Nermin Kaplan, Kenan Alkan, Several Demir, Güzel Yazar, Gül Altay, Özcan Kılıç, Şafak Yıldız, Bilgütay Hakkı Durna, Cahit Özdemir, Mehmet Günsel, Gülizar Tuncer, Cemal Yücel, Behiç Aşçı, Hakan Semizoğlu, Zeynel Polat, Keleş Öztürk, Efkân Bolaç, İbrahim Ergül ve Murat Çelik. Avukatlar, iddianameye polis arşivlerinden eklenen bilgilerle “örgüt üyesi” ve “örgüt yöneticisi” olmakla suçlandı.

Edirne Cumhuriyet Savcılığı, İstanbul Barosu avukatları Sevim Akat, Gül Altay, Fatma Gül Yolcu ve Mihriban Kırdök hakkında “devlet memuruna hakaret ettikleri” iddiasıyla soruşturma açtı. 22 Ocak günü Edirne F Tipi Cezaevi’ndeki müvekkilleriyle görüşmeye gittiklerini belirten avukatlar, üzerlerinin elle aranmasına karşı çıktıkları için cezaevi yöneticileri ve askerlerin kendilerine hakaret ettiğini bildirdiler.

Adalet Bakanlığı, F Tipi Cezaevleri’ndeki açıklık grevleriyle ilgili açıklamalarından ötürü İstanbul Barosu hakkında suç duyurusunda bulundu. Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, 17 Mart günü İstanbul Barosu’nun, Avukatlık Kanunu’na aykırı faaliyetlerde bulunduğu gerekçesiyle Cumhuriyet Başsavcılığı’na başvurduklarını açıkladı. Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu’nun, barolar ve F tipi cezaevleriyle ilgili olarak yönelttiği yazılı soru önergesini yanıtlayan Türk, Avukatlık Kanunu’nun 76. maddesinde “Barolar, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar”

hükmünün yer aldığını belirtti. Hikmet Sami Türk, baroların görevlerinin, “Avukatlık mesleğine mensup olanların ortak ihtiyaçları karşılamak, mesleki faaliyetleri kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişimini sağlamak, meslek disiplini ve ahlakını korumak” olarak sıralandığını ifade etti. Avukatlık Kanunu’nun 77. maddesinin “amaçları dışında faaliyet gösteren barolar ile Türkiye Barolar Birliği sorumlu organlarının görevlerine son verilmesi ve yerlerine yenilerinin seçilmesi”ne ilişkin hükmü içerdiğini bildiren Türk, şunları kaydetti:

“Bu maddeler birlikte değerlendirildiğinde, yazılı ve görsel basında yayımlanan haberler üzerine, öngedede sözü edilen Baro’nun faaliyetlerinin Kanunda belirtilen amacı aştığı ve kanuna aykırı bir hal aldığı göz önüne alınarak bu durum ihbar kabul edilmiş ve Avukatlık Kanunu’nun 76 ve 77. maddeleri uyarınca gereğinin takdiri ve ifası ilgili Cumhuriyet Başsavcılığı’ndan istenmiştir.”

Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütülen soruşturmada İstanbul Barosu’nun F tipi cezaevlerine karşı yaptığı açıklamaların Avukatlık Yasası’na aykırı olmadığı karara bağlandı.

Ankara Cumhuriyet Savcılığı, avukatların, Ankara ve Numune hastanelerine kaldırılan mahkumlarla görüşme talebini reddetti. Ankara Cumhuriyet Başsavcısı Vekili Bekir Selçuk, altı avukatın görüşme isteklerine 26 Mart günü verdiği yanıtta, Sağlık, Adalet ve İçişleri bakanlıkları arasında imzalanan Üçlü Protokol ve Cezaevleri Tüzüğü uyarınca görüşme izni verilmediğini bildirdi.

Avukat Kazım Bayraktar da, Niğde E Tipi Kapalı Cezaevi’nde bulunan iki müvekkiliyle görüşme talebini reddeden Niğde Cumhuriyet Başsavcısı Vekili Mustafa Tefon hakkında Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’na suç duyurusunda bulundu. Müvekkilleri Esmâ Ekinci ve Fatma Akalın’la 10 Ocak gününden bu yana görüşemediğini belirten Bayraktar, operasyondan sonra haklarında dava açılan müvekkilleriyle görüşmek başvurduğu Başsavcısı Vekili Tefon’un gerekçe göstermeden izin vermediğini bildirdi. Bayraktar, Kartal Özel Tip ve Tekirdağ F Tipi cezaevlerindeki müvekkilleriyle de görüştürülmeyeceğini bildirdi. Kazım Bayraktar’ın bürosu evi 9 Nisan günü siyasi polis tarafından basıldı. Ankara DGM Savcısı Nuh Mete Yüksel’in yönettiği baskınlarda, aralarında Bayraktar’ın F tipi cezaevlerindeki müvekkillerinden gelen mektupların da olduğu belgelere el konuldu. Yüksel, Avukat Bayraktar’ı gözaltına almadıklarını, daha sonra ifade vermeye çağıracaklarını söyledi. Bayraktar ise, neden arama yapıldığının kendisine açıklanmadığını ve çok sayıda araştırma notuna el konulduğunu belirtti.

6.3.8. F Tipi Cezaevleri Protestoları

İstanbul Valiliği, çeşitli sivil toplum örgütleri ve siyasi partiler tarafından 14 Ocak günü İstanbul’da yapılacak

istenen “Yaşamın Hücreleştirilmesine Hayır Mitingi”ne izin vermedi. Mitingin yasaklanmasına gerekçe olarak tertip komitesinde yer alan ÖDP İstanbul İl Başkanı Sinan Tural’ın cezaevlerini protesto eylemleri nedeniyle tutuklanması gösterildi. Konuya ilişkin İHD İstanbul Şubesi’nde 12 Ocak günü yapılmak istenen basın açıklaması da polisler tarafından engellendi.

8 Ocak günü DSP İstanbul İl Başkanlığı önünde basın açıklaması yapmak isterken gözaltına alınan 39 kişiden ÖDP Genel Başkan Yardımcısı Erdal Karahanlı, Yönetim Kurulu Üyesi Sabahattin Uğraş, İstanbul İl Sekreteri Sinan Tural ve İHD üyesi Nimet Tanrıku tutuklandı. Diğer kişiler serbest bırakıldı. Tutuklular da 6 Şubat günü serbest bırakıldılar.

F tipi cezaevlerini protesto amacıyla Ankara Kızılay’da 12-19 Aralık 2000 tarihlerinde düzenlenen gösterilere katıldıkları iddia edilen 17’si tutuklu 24 kişi hakkında “yasadışı örgüt üyesi oldukları ve yasadışı örgüte yardım ettikleri” iddiasıyla dava açıldı. İddianamede, 20 sanık hakkında TCY’nin 169. ve TMY’nin 5. maddesi uyarınca 4 yıl 6’şar aydan 7 yıl 6’şar aya kadar, 4 sanık hakkında da TCY’nin 168/2 ve TMY’nin 5. maddesi uyarınca 15’er yıldan 22 yıl 6’şar aya kadar hapis cezası istendi. Sanıkların adları şöyle: Şahabattin Arpacı, İsmail Tekeli, Metin Akbıyık, Ali Gül, Umut Kılıç, Birce Postacı, Süleyman Boyraz, Olcay Küçükçelik, Ali Öztürk, Şafak Özgü, Başak Kavruker, Koray Ünal, Murat Korkut, Volkan Ayaz, Kazım Savcı, Deniz Sarıgil, İbrahim Çağlar Budak, Hatice Nevroz Tol, Yasemin Yüreğil, Sevda Öztekin, İsmail Doğan, Abdullah Soner, Tahsin Akça ve Halil İbrahim Aksun.

Dava, Ankara DGM’de 27 Şubat günü başladı. Sanıklar savunmalarında, F tipi cezaevlerini protesto amacıyla yapılan basın açıklamalarına katıldıklarını bildirdiler. Sanık avukatları da, müvekkillerinin ancak “izinsiz gösteri düzenlemekle” suçlanabileceğini belirterek DGM’nin görevsizlik kararı vermesini istediler. Tahliye taleplerini reddeden DGM, duruşmayı erteledi. 10 Nisan günü yapılan duruşmada, sanıklardan Ali Gül hakkında Ankara DGM’de açılan başka bir davanın bu dava ile birleştirilmesine karar verildi. Duruşmada, Birce Postacı, Kazım Savcı, Deniz Sarıgil ve İbrahim Çağlar Budak adlı sanıklar tahliye edildi.

31 Mayıs günü duruşmada esas hakkındaki görüşünü açıklayan DGM Savcısı, 4 sanığın 15 yıla 22 yıl 6 ay, 16’sının 4 yıl 6 ayla 7 yıl 6 ay, 4 sanığın da 3 yıla 5 yıl arasında hapis cezasına mahkum edilmesini istedi.

Dava 27 Kasım günü Ankara DGM’de sonuçlandı. DGM, sanıkları TCY’nin 169. maddesi uyarınca 3 yıl 9 ay hapis cezasına mahkum etti.

10 Şubat günü İstanbul Galatasaray Lisesi önünde düzenlenen protesto eylemi nedeniyle Güzel Şahin, Selvi Gülmez, İpek Bulut, Selma Kaan, Fatma Aslan,

Celal Türkmen, Gülnaz Türkmen, Ercan Erdoğan ve Emoş Erenler adlı tutuklu yakınları gözaltına alındı. Semiha Kırkoç, Selma Kaan, Gülnaz Türkmen, Yıldız Yılmaz ve Emoş Erenler daha sonra tutuklandı.

Tutuklu ve hükümlü yakınlarının 17 Mart günü Galatasaray Lisesi önünde yapmak istediği basın açıklamasına müdahale eden polis, 6 kişiyi gözaltına aldı.

İHD İstanbul Şubesi tarafından, Sultanahmet Meydanı’nda 19 Mart günü ölüm oruçlarına dikkat çekmek amacıyla yapılan eyleme polis müdahale etti. Aralarında İHD İstanbul Şubesi Başkanı Eren Keskin’in de bulunduğu 67 kişi dövülerek gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar 20 Mart günü serbest bırakıldı.

25 Mart günü Kartal F Tip Cezaevi önünde gösteri düzenlemek isteyen grup polis tarafından engellendi. Cezaevi önüne bir otobüsle gelen yaklaşık 45 kişilik grup, uçurtma uçurarak gösteri yapmak istedi. Polisler 12’si çocuk 45 kişiyi gözaltına aldı.

30 Mart günü Adalet Bakanlığı’na giden tutuklu yakınları MGK toplantısı nedeniyle Türk ile görüşemedi. Tutuklu yakınlarının, bakanlık görevlilerine bıraktığı dilekçede, “Cezaevlerinin insan hakları ve kitle örgütleri temsilcilerinden oluşan Bağımsız İzleme Komisyonları’nın denetimine açılması, bu kurumların hazırlayacağı raporlar doğrultusunda gerekli önlemlerin alınması, Terörle Mücadele Yasası’nın 16. maddesi başta olmak üzere infaz ve ceza artırımı konusunda siyasi tutuklular aleyhine hükümler içeren yasal düzenlemelerin kaldırılması, aynı davadan yargılanan tutukluların birarada tutulması, cezaevi yönetiminin karşılayamayacağı ihtiyaçların aileler tarafından karşılanması, cezaevlerinde siyasi temsilciliğin sürdürülmesi ve görüşlerde keyfi uygulamalara son verilmesi istendi.

Tutuklu yakınlarının 31 Mart günü İstanbul Galatasaray Lisesi önünde yapmak istediği basın açıklaması polisler tarafından engellendi. Polisler, Mehmet Soylu, Ali Yıldız ve Mahmut Yedibela adlı tutuklu yakınlarını gözaltına aldı. Tutuklu yakınlarının 8 Nisan günü İstanbul İstiklal Caddesi Tünel girişinde düzenledikleri eyleme de müdahale eden polisler, 20 kişiyi döverek gözaltına aldı. Gazetecileri de tartaklayan polisler, göstericilerin İstiklal caddesinde toplanması üzerine burada da 5 kişiyi döverek gözaltına aldı.

19 Aralık operasyonunu ve F tipi cezaevlerini protesto amacıyla 20 Aralık 2000 tarihinde, Tunceli’de faks çekme eylemi gerçekleştiren Tunceli Demokrasi Platformu üyeleri hakkında “yasadışı örgüte yardım ettikleri” iddiasıyla dava açıldı. Dava, 31 Mayıs günü Malatya DGM’de başladı. Duruşmada savunmalarını yapan sanık avukatları, aynı içerikteki faks metinlerinin bir çok baro ve kurum tarafından Adalet Bakanlığı’na gönderildiğini, bu nedenle açılan

davalarda da beraat ya da görevsizlik kararı verildiğini bildirdiler. Duruşma sanıkların ifadelerinin alınması için ertelendi. Davada, EMEP Tunceli İl Başkanı Salih Gündoğan, EMEP Merkez İlçe Başkanı Murat Üldes, ÖDP İl Başkanı Yusuf Cengiz, SİP İl Başkanı Kenan Aktan, HADEP İl Başkanı Ali Can Öncü, HADEP İl Örgütü yöneticisi Hıdır Ayaç, Genel İş Sendikası Şube Başkanı Hasan Çiçek, Tunceli Baro Başkanı Hüseyin Aygün, Eğitim Sen eski Şube Başkanı Kemal Tutar ve öğretmen Süleyman Güler'in "yasadışı örgüte yardım ettikleri" iddiasıyla cezalandırılması isteniyordu. Dava beraatle sonuçlandı.

Haklar ve Özgürlükler Platformu'nun 7 Mayıs günü İstanbul Taksim meydanında ölüm orucuna ilişkin basın açıklaması yapması polisler tarafından engellendi. Aralarında Oya Gökbayrak'ın da bulunduğu 10 kişi polisler tarafından gözaltına alındı.

13 Mayıs günü İstanbul Beyazıt meydanında toplanan binlerce kişi, ölüm oruçlarına son verilmesi için görüşmelerin yeniden başlatılması istemiyle gösteri yaptı. Çok sayıda siyasi parti ve örgütün katılımıyla gerçekleştirilen eylem için saat 13.00 sıralarında Beyazıt meydanında toplananların, diğer eylemcilerle buluşmak için Beyazıt otobüs duraklarına yürümesi polisler tarafından engellendi. Bunun üzerine Aksaray yönünde yürümeye başlayan grup, polisler tarafından zor kullanılarak dağıtıldı. Çok sayıda göstericinin gözaltına alındığı olayda, polisler gazetecileri de tartakladı. Daha sonra yeniden Beyazıt otobüs duraklarında toplanan eylemcilerin Sultanahmet Adliyesi'ne yürümesi de engellendi. Eylemciler, bunun üzerine yarım saat kadar oturma eylemi yaptı. Eylem komitesi, polislerle tartıştıktan sonra adliyeye dağılarak gitme ve suç duyurusu dilekçelerini verme kararı aldı. Küçük gruplar halinde İstanbul Adliyesi'ne ulaşan eylemcilerin suç duyurusu dilekçesi, Cumhuriyet Savcılığı'na verildi.

F tipi cezaevlerini protesto amacıyla 20-21 Mayıs günleri Ankara Kızılay'da gerçekleştirilmesi planlanan eylem Ankara Valiliği tarafından yasaklandı.

21 Mayıs günü Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'le görüşmek isteyen bir grup tutuklu yakınına izin verilmedi. Adalet Bakanlığı'na gelen 12 tutuklu yakını uzun süre bekletildi. Görevlilerle tutuklu yakınları arasındaki tartışmadan sonra dört tutuklu yakınının içeri girmesine izin verildi. Tutuklu yakınları, "Hayata dönüş operasyonu ve ölüm orucunun bilançosu" başlıklı metni Özel Kalem Müdürlüğü'ne bıraktıktan sonra bakanlıktan ayrıldılar.

31 Mayıs günü İstanbul Eminönü Nuruosmaniye caddesinde F tipi cezaevlerini protesto amacıyla gösteri düzenleyen TAYAD üyesi bir gruba müdahale eden polisler, Özgür Han, Yıldız Gerçek, Hayriye Tepeli ve İsmail Karagöz adlı kişileri gözaltına aldı.

Amasya'nın Merzifon ilçesinde F tipi cezaevlerine

ilişkin bir bildiriye imzalayan CHP eski İlçe Başkanı Mehmet Ali Yetkin, EMEP İlçe Başkanı Sadık Turan ve ÖDP İlçe Başkanı İlhami Gürbüz ile bildiriye yayınlayan Merzifonun Sesi gazetesi Yazışları Müdürü Fatih Karaduman hakkında "yasadışı örgüte yardım ettikleri" iddiasıyla dava açıldı. Dava, beraatla sonuçlandı.

13 Haziran günü İstanbul Beyoğlu İstiklal caddesinde F tipi cezaevlerini protesto amacıyla gösteri düzenleyen üniversite öğrencilerine müdahale eden polisler, 50 kadar öğrenciyi döverek gözaltına aldı.

Ölüm oruçlarının 250. gününe girmesi nedeniyle İstanbul Taksim meydanında 24 Haziran günü yapılan basın açıklaması, polisler tarafından engellendi. Yaklaşık 50-60 kişinin katıldığı basın açıklaması için çevredeki binaların çatılarına keskin nişancılar yerleştirildi, meydanın çevresi de panzerlerle tutuldu. Saat 12.00 sıralarında meydana gelen tutuklu yakınlarının basın açıklaması yapmasını engelleyen polisler, yaklaşık 30 kişiyi döverek gözaltına aldı. Polisler olayı görüntülemeye çalışan gazetecileri de engelledi.

Cezaevlerindeki ölüm orucu nedeniyle Başbakan Bülent Ecevit, Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ve diğer yetkililer hakkında suç duyurusunda bulunan tutuklu yakınları 5 Ocak günü İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu. "Suç duyurusu dilekçelerinde hükümete hakaret ettikleri" iddiasıyla dava açıldı. Davaya 10 Temmuz günü başladı. İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmaya, tutuksuz sanıklar Müslüm Kaya, Ali Bulut, Naime Kara, Nezahat Alanbay, Fethi Alanbay, Şah İsmail Karagöz, Berran Yıldırım, Huri Yavuç ve Kelime Eroğlu katıldı. Diğer tutuksuz sanıklar Süleyman Kartal, Nuriye Özdemir ve Rümeyza Ünal ise duruşmaya gelmedi. Sanıklardan Nezahat Alanbay ifadesinde, dilekçeyi imzaladığını ancak okuma-yazması olmadığı için ne yazdığını bilmediğini söyledi. Duruşma, sanıkların sorgularına devam edilebilmesi amacıyla ertelendi. Davada, tutuklu yakınlarının 1 yıla 6 yıl arasında hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor.

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'le görüşebilmek için 25 Temmuz günü Milli Güvenlik Kurulu toplantısının yapıldığı İstanbul Maslak'ta bulunan Harp Akademileri Komutanlığı önüne giden 9 tutuklu yakını gözaltına alındı.

Halkın Hukuk Bürosu avukatlarından Behiç Aşçı, "gözaltına alınan bazı kişilere ölüm oruçlarını kendisinin yönlendirdiği biçiminde ifadeler imzalatıldığı" gerekçesiyle, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü görevlileri hakkında suç duyurusunda bulundu. Suç duyurusu dilekçesini, 7 Ağustos günü İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na veren Aşçı, daha sonra yaptığı açıklamada, "Ölüm oruçlarına kimin katılacağını, kimin bırakacağını Vatan dergisi Genel

Yayın Yönetmeni Metin Yavuz, TAYAD Genel Sekreteri Tekin Tangün ve ben karar veriyordum. Terörle Mücadele Şubesi'nde zorla bu ifadeleri imzalatıyorlar. Bu komplo, tehdit, hakaret ve avukatlık mesleğimi engelleme çabaları nedeniyle Terörle Mücadele Şubesi amir ve polisleri hakkında suç duyurusunda bulundum" dedi. Tavır dergisi çalışanı Gamze Mimaroglu da, 29 Temmuz günü ölüm oruçlarının sürdüğü Küçükarmutlu'da gözaltına alındığını belirterek, sorgusunda ölüm oruçlarının Aşçı, Yavuz ve Tangün tarafından yönlendirildiğine ilişkin ifade vermeye zorlandığını söyledi.

"Mahkumları ölüm orucuna teşvik ettikleri, ölüm orucunda rahatsızlanarak tahliye edilenlerin eylemi sürdürmesini sağladıkları ve yasadışı örgüt propagandası yaptıkları" iddiasıyla 17 kişi hakkında açılan dava 12 Kasım günü İstanbul DGM'de başladı. Duruşmada ifade veren Marmara Tutuklu Aileleri Yardımlaşma Derneği (Marmara-TAYAD) eski yöneticisi Tekin Tangün, F tipi cezaevleri gündeme geldiğinde dernek olarak düşüncelerini açıkladıklarını belirterek "Ölümler yaşanmasın diye çaba sarf ettik. Buna rağmen ölümlerden sorumlu tutulduk" dedi. Avukat Behiç Aşçı da, bugüne kadar yaklaşık 80 müvekkilinin "ölüm orucu" eylemi nedeniyle öldüğünü belirterek, "Bunların en az 40'ının cenazesini ben kaldırdım. Hepsi de sevdiğim, saygı duyduğum ve özlediğim insanlardır. Ben bu insanları öldürmüşüm. Bu çok ciddiye bir iddiadır." dedi. Küçük bir çocuğun bile dosyadaki delillerle bu davanın açılmayacağını kavrayacağını savunan Aşçı, "Bence bu celsede beraat kararı verilmesi gerekir" dedi. DGM, tutuklu sanıklar Tekin Tangün, Vatan dergisi Genel Yayın Yönetmeni Metin Yavuz, Ali Ercan Gökoğlu ve Hüseyin Aktepe'nin tahliyesine karar verdi. İddianamede, Tekin Tangün, Metin Yavuz ve Ali Ercan Gökoğlu'nun "yasadışı örgüt üyesi oldukları", Hüseyin Aktepe, Avukat Behiç Aşçı, Hatice Ruken Kılıç, Gamze Mimaroglu, Egemen Seyfettin Kuşcu, Naciye Barbaros, Yasin Ali Türkeli, Duygu Eğici, Yeter Gönül, İsmail Özmen, Murat Bargu, Feridun Yücel Batu, İbrahim Akın ve Veli Hasan Ok'un da "yasadışı örgüte yardım ettikleri" iddiasıyla hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor. Duruşma, 20 Mart 2002 tarihine ertelendi.

HADEP Mersin İlçe Örgütü binasında 15 tutuklu yakını, 21 Ağustos günü üç günlük açlık grevine başladı. Tutuklu Aileleri İniyatifi adına basın açıklaması yapan Seyhan Alacatay, Adalet Bakanlığı'nın 15 Şubat günü yayınladığı genelgenin cezaevlerindeki huzursuzluğu tırmadığını anlattı ve "Toplumsal barış için cezaevlerindeki olumsuz, keyfi ve hukuk dışı uygulamalardan vazgeçilmesi, ayrımsız bir genel affın çıkartılması zorunludur" dedi.

28 Ağustos günü Cumhurbaşkanı Sezer'den randevu almak için Çankaya Köşkü'ne giden tutuklu yakınları, polisler tarafından gözaltına alındı. Öğle saatlerinde

Çankaya Köşkü'ne giden tutuklu yakınlarından 3'ü dilekçeleri vermek için içeri girdi, 4 tutuklu yakını ise dışarıda bekledi. Daha sonra, görüşecek bir yetkili bulamadıklarını belirten tutuklu yakınları, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ya da başka bir yetkili ile görüşünceye kadar köşkün önünden ayrılmayacaklarını açıkladılar. Bunun üzerine polisler tutuklu yakınlarını tartaklayarak gözaltına aldı. İstanbul Alibeyköy'de ölüm orucunu sürdüren Sabri Diri, Tekin Yıldız, Aydın Hanbayat ve Murat Şahin'in basın toplantısı yapması polisler tarafından engellendi. Gazetecilerin fotoğraf makinelerine ve kameralarına el koyan polisler, ölüm orucunu sürdürenlerle gazetecilerin sadece "sohbet etmesine" izin verdi.

Cezaevlerinde bulunan kadınlara dayanışma mektubu gönderen 15 kadın örgütü temsilcisi 9 Eylül günü Galatasaray Postanesi önünde biraraya geldi. Kadınlar mektup ve kartları gönderdikten sonra bir basın açıklaması yapmak istedi. Basın açıklamasına polisin izin vermemesi üzerine kadınlar yazılı bir açıklama yaptı. Açıklamada tecrit ve ölümler sona erinceye kadar mektup göndermeye devam edeceklerini belirten kadınlar, "Ölen insanların ve hücrelerdeki kötü muamelelerin sorumlusu devlettir. Bugün de ağızlarımız bantlı. Susarak 'F tipi ölümdür' diye haykırıyoruz" dedi.

Ölüm orucunun 1. yıl dönümü nedeniyle 20 Ekim günü İstanbul Taksim'de düzenlenen gösteriye müdahale eden polisler 20 kişiyi gözaltına aldı.

6.3.9. 19 Aralık Operasyonu Davaları

Bayrampaşa ve Ümraniye Cezaevlerindeki operasyonlarda soruşturmayı yürüten Eyüp ve Üsküdar Savcılıkları hazırlık soruşturmasında "gizlilik kararı" verdiler. Bu nedenle cezaevlerinde ölenlerin otopsi raporları ve dosyadaki evraklar müdahil avukatlara verilmedi. Avukat Eren Keskin, otopsi raporlarının verilmemesindeki amacın delillerin yok edilmesi olduğunu söyledi. Keskin, şöyle devam etti:

"Operasyon yapılan cezaevlerindeki delil tespitlerini, bizzat operasyona katılan jandarma yaptı. Bağımsız heyetlerce delil tespiti yapılması yönündeki başvurularımız ısrarla reddedildi. CMUK'un 162. maddesine göre keşif, muayene, tanık ve bilirkişi dinlenmesinde avukatların hazır bulunacağı hüküm altında. Ancak biz delil tespitinin hiçbir aşamasında bulundurulmadık."

Operasyon sırasında kaç çeşit bomba ve silah kullanıldığını araştıramadıklarını söyleyen Keskin, "Delilleri toplayıp ölümlerle ilgili tazminat davaları açacağız. Şimdi de hazırlık soruşturmalarını vermiyorlar. Hatta bize göstermiyorlar bile. Burada amaç delillerin yok edilmesidir. Avukatların gelişmelerden ancak dava açılınca haberdar olması hukuksuzluktur" dedi. Bilgi ve belgeleri edinme haklarının ellerinden alınmaya çalışıldığını belirten

Avukat Eren Keskin, delil tespiti yapılması yönündeki başvurularının reddedilmesiyle ilgili olarak AİHM'e başvuracaklarını kaydetti.

Bu arada mahkemeler, mahkumlara açılan davalar nedeniyle haklarında Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası'nın 104. maddesi uyarınca tutuklama kararı verildiği için Şartla Salıverilme Yasası'ndan yararlanması gereken mahkumların serbest bırakılmamasına karar verildi. Çok sayıda siyasi tutuklu ve hükümlünün, yargılandıkları davalarda tahliye kararı verilse ya da Şartla Salıverilme Yasası'ndan yararlanacak durumda olsalar bile haklarında operasyondan sonra "devlet malına zarar verdikleri ve cezaevinde isyan çıkardıkları" gerekçeleriyle açılan davalar nedeniyle tahliye edilmemeleri gündeme geldi.

Operasyon etkileri ise ilerleyen günlerde daha açık bir biçimde ortaya çıkmaya başladı. Sözelimi, Özgür Ayrılmaz adlı tutuklunun babası Hüseyin Ayrılmaz da, oğlunun 17 yaşında tutuklandığını ve cezası daha kesinleşmeden operasyonun ardından F tipi cezaevine götürüldüğünü belirterek, "Bu durumu Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'e de anlattım. Çocuğum şimdi açlık grevinde. 'Peki davadan beraat ederse ama ölürse bu ölümün sorumlusu kim olacak?' diye sordum" dedi. Ayrılmaz, tahliye olabilecek veya aftan yararlanabilecek durumda olan tutukluların "kamu malına zarar verdikleri" gerekçesiyle bırakılmamalarının inandırıcı olmadığını da söyleyerek, "Çocuklar iki ranzaya zarar vermişse biz aileleri olarak bu zararı karşılamaya hazırız. Bunun davası da görülsün. Ama önce operasyonlar sırasında ölen 32 kişinin sorumluları yargılsın ki biz de bu işi ciddiye alalım" dedi.

Bayrampaşa Cezaevi

Operasyon sırasında Bayrampaşa Cezaevi'nde bulunan 31'i kadın 167 mahkum hakkında "silahlı ayaklanma" suçlamasıyla dava açıldı. Eyüp Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, "cezaevinin C bloğundaki koşullarda yaklaşık 10 yıldır arama yapılamadığı" iddia edildi. İddianamede, sanıkların, olası bir operasyona karşı tıbbi malzeme, yiyecek ve içecek stokladıkları, çok miktarda delici, kesici alet, ok atan tüfek, mızrak, yanıcı ve yakıcı maddeler hazırladıkları, mutfak tüplerini lav silahı haline getirdikleri, aralarında görev bölümü yaptıkları öne sürüldü. Davada, sanıkların 7 yıl 6 ayla 10 yıl 6 ay arasında hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor.

Ölüm orucunu sürdüren ve İstanbul DGM tarafından 28 Şubat günü tahliye edilen Cem Yıldız adlı tutuklu ile Şartla Salıverilme Yasası'ndan yararlanan Yaşar Yağan'ın aileleri 4 Mart günü İHD İstanbul Şubesi'nde bir açıklama yaptılar. Cem Yıldız'ın babası İdris Yıldız, operasyon sırasında oğlunun Ümraniye Cezaevi'nde bulunduğunu belirterek, İstanbul DGM

tahliye kararı verdiği halde oğlunun tahliye edilmediğini açıkladı. İdris Yıldız, oğlu hakkında "kamu malına zarar vermek" iddiasıyla açılan dava nedeniyle tutukluluk kararı verildiğini söyledi. TCY'nin 169. maddesi uyarınca "örgüte yardım ettiği" iddiasıyla tutuklanan Yaşar Yağan'ın ağabeyi Hasan Yağan da kardeşinin salıverilmediğini söyledi.

Adli Tıp Kurumu bilirkişi heyetinin cezaevleri operasyonu sırasında 12 mahkumun öldüğü Bayrampaşa Cezaevi'nde yaptığı incelemede, mahkumların silah kullanmadıklarını ve koşullara öldürücü dozun çok üzerinde gaz bombası atıldığını ortaya çıkardı. Morg İhtisas Dairesi adli tıp uzmanları Dr. Bülent Şam, Dr. Gökhan Batuk, Fizik İncelemeler İhtisas Dairesi adli tıp uzmanları Doç. Dr. Bülent Üner ve Kimyasal Tahliller İhtisas Dairesi uzmanı Kimya Mühendisi Ayşegül Caymaz'ın 22 Aralık 2000-19 Ocak 2001 tarihleri arasında Bayrampaşa Cezaevi'nde yaptıkları inceleme sonucunda hazırlanan raporda, şu saptamalar yer aldı:

"30 metreküplük bir kapalı alanda 20 gram CS maddesi kullanıldığında, öldürücü dozaj süresi 38.1 dakikadır. C1 koşullarında bulunan gaz bombalarında 35 gram CS maddesi bulunmuştur. Sadece bu koşullarda 45 adet gaz bombası kullanılmıştır. C1 koşullarında öldürücü dozun çok üzerinde gaz etkisi açığa çıkmıştır. Koşullarda bulunan gaz bombalarının üzerinde 'bombayı insan ya da yanabilecek malzeme olmayan sahaya fırlat' yazmaktadır. C Blok maltası boyunca tespit edilen tüm mermi çekirdeklerinden, atışların idari kısım tarafından maltanın sonu olan 19. koğuş yönüne doğru yapılmış olduğu, ters yöne doğru herhangi bir atışın saptanmadığı tespit edilmiştir."

Bu gelişmeler üzerine Eyüp Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan soruşturma kapsamında, operasyonda görev alan askerlerin silahlarının incelenmesi için Bayrampaşa Cezaevi Koruma Taburu ve Halkalı Jandarma Komando Taburu'nda görev yapan askerlere ait 60 adet silah savcılığa teslim edildi. Dosyadaki otopsi raporlarında da Bayrampaşa Cezaevi'nde ölen 12 mahkuma en az 100 metreden ateş edildiği belirtildi. Operasyondan sonra yapılan resmi açıklamalarda ve tutanaklarda ise mahkumların birbirlerini silahla öldürdükleri iddia edilmişti.

Mahkumlar aleyhine açılan dava 4 Temmuz günü Eyüp 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başladı. Duruşmaya Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde bulunan 18 kadın mahkum ile tutuksuz sanık Hasan Demir katıldı. Duruşma salonunun küçüklüğü nedeniyle üç grup halinde salona alınan sanıklar, "diğer sanıklarla birlikte yargılanmak istediklerini" belirterek savunma yapmayacaklarını söylediler.

Operasyon sırasında silahla yaralanan Songül İnce, 19 Aralık gecesi Bayrampaşa Cezaevi'nde "korkunç bir vahşet ve katliam yapıldığını" söyledi. İnce, "Saat 05.00'de silah sesleriyle uyandık. Üzerimize Hitler'in

gaz odalarındaki gibi yüzlerce gaz bombası atıldı. Pencerelerden, mazgallardan ateş açıldı. Çok geçmeden alevler içinde yandığımızı farkettilik. Yangını söndürmek için koğuşlara bir damla su sıkılmadı. Suçlu bizler değil, 12 arkadaşımızı katledenlerdir" dedi.

Ağlayarak ifade veren Hülya Gülcan ise "Arkadaşlarımız diri diri yakıldı, o et kokularını hala burnumda hissediyorum" dedi.

Operasyonda yüzü yanan Birsen Kars, "Attıkları gaz bombalarından ve sıkıldıkları gazlardan, önce saçlarımız tutuştu, sonra ellerimden sarkan derileri gördüm. Bir lastiği ısıya tuttuğunuzda nasıl erirse bizim derimiz de aynen öyle eridi" dedi. Operasyon sırasında uyarı yapılmadan ateş açıldığını belirten Hasan Demir, cezaevinde ayaklanma olmadığını söyledi. Demir, "Gözümün önünde bir çok kişi katledildi. Bun insanların ellerinde ne bir silah ne bir bıçak vardı. Koğuştan çıktığımızda üzerimize yüzlerce gaz bombası atıldı, altı arkadaşımız öldü" dedi.

3 Ekim günü yapılan duruşmaya tutuklu yakınları ve gazeteciler alınmadı. Gazetecilerin ve tutuklu yakınlarının salona girmemesi için mahkumları getiren askerlerin başındaki üsteğmenin emir verdiği ileri sürüldü.

Adliye önünde 10 kadar tutuklu yakınına gözaltına alan polisler, gazetecileri de tartakladı. Duruşmaya, Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nden getirilen tutuklu sanıklar Nurse Demirdövecü, Meside Pehlivan, Münevver Köz, Gülderen Baran, Sakina Altın, Birsen Kars, Filiz Gencer, Funda Davran, Hülya Gülcan, Münire Demirel, Fatma Yıldırım ve tutuksuz sanık Fazıl Ahmet Tamer katıldı.

Duruşmada sanıklar, cezaevi yönetiminin kendilerine iddianameyi vermediğini belirttiler. Fazıl Ahmet Tamer ise gazetecilerin ve ailelerin duruşma salonuna alınmaması nedeniyle savunma yapmayacağını söyledi. Sanıkların güvenlik görevlileri hakkında suç duyurusunda bulunma istemi de hakim tarafından reddedildi. Buna karşın sanıklar dilekçeyi okumaya başlayınca hakim, "salonun boşaltılmasını" istedi. Bunun üzerine jandarmalar sanıkları döverek, yerlerde sürükleyerek salondan çıkardı. Dövülen mahkumlardan Münire Demirel'in başına darbe aldığı için hastaneye kaldırıldığı öğrenildi. Duruşma, 4 Şubat 2002 tarihine ertelendi. Duruşmadan sonra Eyüp Adliyesi önünde pankart asmak isteyen dört kişi de tartaklanarak gözaltına alındı.

Eyüp Cumhuriyet Savcılığı, cezaevleri operasyonu sırasında Bayrampaşa Cezaevi'nde görev yapan 1.615 görevli hakkında da dava açtı. İddianamede, jandarma ve gardiyanların "tutuklu ve hükümlülere kötü muamelede bulunduğu" ve "görevlerini ihmal ettikleri" ileri sürüldü. Görevlilerin sevk işlemleri sırasında C Blokte bulunan mahkumları döverek dışarı çıkardığı, kötü muamelenin cezaevi araçlarında da

sürdüğü belirtilen iddianamede, "görevi ihmal" suçlaması "operasyondan önce mahkumların cezaevine silah sokmasına göz yumulduğu" iddiasına dayandırıldı. İddianamede, cezaevinde son olarak 7 Aralık 2000 tarihinde arama yapıldığı, cezaevine silahların bu tarihten sonra sokulduğu ve bu durumdan cezaevi girişinde görev yapan jandarma ve gardiyanların sorumlu olduğu ileri sürüldü.

Dava 12 Aralık günü İstanbul Eyüp 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başladı. Duruşmaya katılan sanıklar, savunmalarında suçlamaları reddetti. Duruşma, diğer sanıkların ifadesinin alınması için ertelendi.

Ümraniye Cezaevi

Üsküdar Cumhuriyet Savcılığı, operasyon sırasında Ümraniye Cezaevi'nde bulunan 399 mahkum hakkında ölüm cezası istemiyle dava açtı. Operasyon sırasında Uzman Çavuş Nurettin Kurt ile mahkumlardan Haydar Akbaba ve Muharrem Buldukoğlu'nun öldüğü belirtilen iddianamede, 399 mahkumun, "Cezaevi idaresine karşı isyan çıkarmak", "İsyan çıkararak birden fazla kişiyi taammüden öldürmek", "Patlayıcı madde imal etmek", "Silahlı müessir fiil" ve "6136 sayılı Ateşli Silahlar Yasası'na muhalefet" suçlarından birer kez ölüm ve 14 yıl 3'er ay ile 23'er yıl arasında hapis cezasına mahkum edilmeleri istendi.

Üsküdar 1. Ağır Ceza Mahkemesi, "mahkumların işlediği iddia edilen suçların TCY'nin 146. maddesi uyarınca 'anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs' kapsamına girdiği" gerekçesiyle görevsizlik kararı vererek, dosyayı İstanbul DGM'ye gönderdi. İstanbul DGM ise "suçun TCY'nin 146. maddesi kapsamına girmediği ve terör suçu niteliğinde olmadığı" gerekçesiyle görevsizlik kararı verdi. Dava dosyası davanın hangi mahkemede görüleceğinin belirlenmesi için Yargıtay'a gönderildi.

Operasyonda ölen jandarma uzman çavuş Nurettin Kurt'un "mahkumlarda olmayan bir silahla öldürüldüğü" anlaşıldı. Nurettin Kurt'a İstanbul Adli Tıp Kurumu'nda yapılan otopside ölümün, "ateşli silah yaralanmasına bağlı beyin kanaması ve beyin doku harabiyeti sonucu" meydana geldiği belirtilerek şöyle denildi: "Ölüme yol açan kafa bölgesindeki yaralanmanın, 'yüksek kinetik enerjili bir silah' ile husulünün mümkün olduğu ve müstakilen öldürücü nitelikte bulunduğu, gerek saçlı deride, gerekse kafa kubbe kemiklerinde kayıplar bulunması nedeniyle giriş ve çıkış yaraları tefrik edilemediğinden atış mesafesi tayini yapılamadığı, cesetten mermi çekirdeği elde edilememiştir."

Olayların ardından cezaevinde yapılan aramada hazırlanan olay yeri tespit tutanağında, beş tabanca bulunduğu açıklandı. Adli tıp uzmanları tabancaların otopside belirtilen "yüksek kinetik enerjili silahlar" kapsamına girmediğini belirttiler. Uzmanlar "Kinetik enerjisi yüksek silahlar uzun namlulu silahlar, yani

tüfeklerdir. Otopsi raporunda özellikle böyle bir şey belirtilmişse atışın tabancayla yapılmadığı belirtilmek istenmiştir. Bu olayda maktulün kafatası parçalanmış. Yakın mesafeden dahi, cezaevinde ele geçirilen tabancalar bu etkiyi yapamaz” dediler. 10 Ocak 2001 tarihinde sona eren koğuş aramalarında düzenlenen “olay yeri tespit tutanağı”na dönemin cezaevi savcısı Durmuş Yargı, Cezaevi Müdürü Ramazan Kılıçkaya ve iki infaz koruma memuruna “imzadan imtina ettikleri” notu düşüldü. Cezaevi Müdürü Ramazan Kılıçkaya tutanağı neden imzalamadığını hatırlamadığını belirterek, “Gerekçelerimiz olmuştur. Birkaç tutanağı imzalamadım ama hangisini ne nedenle imzalamadığımı hatırlamıyorum” dedi. Tutanağı aramaya katılan dört asker imzalamıştı.

Yargıtay, davanın Üsküdar 1. Ağır Ceza Mahkemesi’nde görülmesine karar verdi.

Bu arada sanıklardan 46’sı hakkındaki tutuklama kararı, Adli Tıp Kurumu’nun “Wernicke-Korsakoff” tanısı koyması nedeniyle mahkeme tarafından kaldırıldı. 46 mahkumdan Kandıra F Tipi Cezaevi ile Bayrampaşa Devlet, İzmit Devlet, Haseki, Şişli Etfal ve Kartal Eğitim Araştırma hastanelerinde bulunan 20’si hakkında, İstanbul DGM yargılandıkları diğer davalarla ilgili olarak tahliye kararı vermişti. 20 mahkum ilk aşamada serbest bırakıldı. Diğer 26 tutuklunun da cezaevi olayları dışındaki davalarında tahliye kararı verilirse serbest bırakılmasına karar verildi.

Davaya, 31 Ağustos günü devam edildi. Duruşmaya sanıklardan Kartal Cezaevi’nde bulunan Gülpınar Adıyaman, Yeşim Ayriç, Gülay Boran, Necla Can, Tülin Doğan, Sultan Erdoğan, Hayriye Gündüz, Muhabbet Kurt, Yıldız Keskin, Sevinç Kocakafa, Yasemin Okuyucu ve Sevim Gözülü getirildi. Tutuklular savunmalarında, arkadaşlarının gözlerinin önünde öldürüldüğünü, yüzlercesinin de yaralandığını söylediler. Tutuklular, operasyonda Umut Gedik, Alp Ata Akçayüz, Rıza Poyraz ve Ahmet İbilli’nin gözleri önünde öldürüldüğünü belirterek Akçayüz’ün cezaevinden çıkarken sağ olduğunu, çıkışta kurşunlandığını anlattılar. “Suç vasfının değişmesi” olasılığını göz önüne alan mahkeme, tüm sanıkların tahliyesine karar verdi. Mahkeme, Akçayüz’ün cezaevi çıkışında askerler tarafından vurularak öldürüldüğü yönündeki ifadelerin de araştırılması için Üsküdar Cumhuriyet Başsavcılığı’na gönderilmesine karar verdi.

13 Aralık günü sanıkların getirilmediği duruşmada mahkeme heyeti, avukatların duruşmalara daha geniş bir salonda devam edilmesi ve olay yerinde keşif yapılması istemlerini reddetti. Değişik cezaevlerinde bulunan sanıkların ifadesinin talimatla alınmasına karar veren Mahkeme heyeti, duruşmayı 12 Nisan 2002 tarihine erteledi.

Bursa Özel Tip Cezaevi

Bursa Özel Tip Cezaevi’nde operasyondan sonra haklarında “cezaevinde isyan çıkarmak, intihara teşvik ve yardım etmek” iddiasıyla dava açılan 109 mahkumun yargılanmasına 4 Nisan günü Bursa 4. Ağır Ceza Mahkemesi’nde başlandı. Davanın çeşitli tarihlerde yapılan oturumlarında tutuklu yargılanan sanıkların tamamı hakkında tahliye kararı verildi.

16 Mayıs günü yapılan duruşmada, cezaevinde görev yapan 11 infaz koruma memuru tanık olarak dinlendi. İnfaz koruma memurları, sanıkları tanımadıklarını belirterek, olay günü, “ölüm orucu” eylemine katılan tutuklulara karşı jandarma tarafından operasyon başlatıldığını ve cezaevi dışında buldukları için bu sırada olanları görmediklerini söylediler. Dava sürüyor.

Çanakkale E Tipi Cezaevi

Çanakkale E Tipi Cezaevi’nde operasyondan sonra 154 mahkum hakkında “adam öldürmek, intihara azmettirmek, isyan, isyana teşvik, devlet malına zarar vermek” iddialarıyla dava açıldı. Ölüm orucu nedeniyle Wernicke-Korsakoff hastalığına yakalandığı için 9 Mayıs günü, altı ay süreyle tahliye edilen Hatice Yazgan hakkında da Çanakkale Ağır Ceza Mahkemesi tarafından gıyabi tutuklama kararı verildi.

4 Temmuz günü Çanakkale 1. Ağır Ceza Mahkemesi’nde başlayan ve mahkumların getirilmediği duruşmada söz alan Avukat Gül Kireçkaya, çatışmada ölen er Mustafa Mutlu’nun, güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonucu öldüğünü söyledi. Kireçkaya, “Jandarma erin cezaevi içinden açılan ateş sonucu ölmesi söz konusu değil, çünkü öldürücü kurşun yüksek kinetikli bir silahtan çıkmış. Jandarmayla ilgili soruşturma hazırlık safhasında, onu görünce her şey açığa çıkacak.” dedi.

31 Temmuz günü yapılan duruşmada söz alan avukat Ercan Kanar, operasyon sırasında cezaevinde bulunduğu ileri sürülen 7 silahta mahkumların parmak izinin araştırıldığını, ancak askerlerin parmak izlerinin araştırılmadığını belirtti. Avukat Hasan Hüseyin Evin ise dosyada Figen Kalşen’in kendisini yakması olayında sadece bir mahkumun adının geçtiğini ifade ederek diğer 153 mahkumun “intihara teşvik” iddiasıyla yargılanmasının hukuka aykırı olduğunu vurguladı. Duruşma, sanıkların tutukluluk durumunun, dava dosyası Burhaniye Ağır Ceza Mahkemesi’nden geldikten sonra değerlendirilmesi amacıyla ertelendi.

25 Eylül günü Çanakkale 1. Ağır Ceza Mahkemesi’nde devam edilen duruşmada söz alan sanık avukatları, cezaevleri operasyonundan sonra diğer cezaevlerinde de mahkumlar hakkında benzer davalar açıldığını, ancak bu davalarda tutuklama kararı olmadığını bildirdiler. Mahkeme, 43 mahkum hakkında tahliye kararı verdi. 23 Ekim günü yapılan oturumda da 48 mahkumun tahliyesine karar verildi.

Son oturumu 24 Aralık'ta günü yapılan dava, eksik ifadelerin tamamlanması ve Kriminal Laboratuvar'ın hazırlayacağı raporlarının beklenmesi için 30 Ocak 2002 tarihine ertelendi.

Bartın Özel Tip Cezaevi

Cezaevleri operasyonunda Bartın Özel Tip Cezaevi'nde bulunan tutuklulara işkence yapan görevliler hakkında "soruşturmaya yer olmadığı" kararı verildi. 20 tutuklu adına "güvenlik görevlilerinin, tutuklu ve hükümlülere kötü davrandığı, eşyalarını çaldığı, Bartın Devlet Hastanesi Başhekimi Dr. Gültekin Recepoğlu'nun hastanedeki mahkumlara işkence yapılmasına göz yumduğu" gerekçeleriyle suç duyurusunda bulunulmuştu. Bartın Cumhuriyet Savcılığı da, dosyayı "4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Yasa" uyarınca Bartın Valiliği'ne göndermişti. Bartın Valisi'nin soruşturmaya yer olmadığı kararında "görevlilerinin mahkumlara kötü davranması halinde ölümcül vakalar söz konusu olacağı" gerekçesiyle işkence yapıldığı iddiaları reddedildi.

Elbistan E Tipi Cezaevi

Cezaevleri operasyonundan sonra Elbistan Cezaevi'nde bulunan mahkumların görevliler hakkındaki suç duyurusu üzerine açılan soruşturma takipsizlikle sonuçlandı. Malatya DGM Savcılığı'nın kararında "güvenlik görevlilerinin zor kullanma yetkisini usulüne uygun kullandıkları" iddia edildi.

Malatya E Tipi Cezaevi

Cezaevleri operasyonundan sonra Malatya E Tipi Cezaevi'nde bulunan mahkumların görevliler hakkındaki suç duyurusu üzerine açılan soruşturma takipsizlikle sonuçlandı. Malatya DGM Savcılığı'nın kararında "güvenlik görevlilerinin zor kullanma yetkisini usulüne uygun kullandıkları" ve şikâyetin "soyut" olduğu iddia edildi.

Ceyhan Cezaevi

Cezaevleri operasyonu sırasında Ceyhan (Adana) Cezaevi'nde Halil Önder adlı mahkumun ölümü, çok sayıda mahkumun da yaralanması nedeniyle açılan soruşturma kapandı. Ceyhan Kaymakamlığı, jandarmalar hakkında "men-i muhakeme" kararı verdi. Ceyhan Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunulması üzerine açılan soruşturmanın dosyası, "Memurların ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Yasa" uyarınca Ceyhan Kaymakamlığı'na gönderilmişti. Ceyhan Kaymakamlığı da, "jandarmaların yasaların verdiği yetkiler çerçevesinde hareket ettiği, cezaevindeki direnişi bastırarak ölçüde zor kullandığı" gerekçesiyle yargılama izni vermedi.

6.3.10. Diğer Davalar

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 26 Eylül 1999 tarihinde yaşanan katliamdan sağ kurtulan 85 mahkum hakkında açılan dava sürdü. 161 jandarma hakkında açılan dava da 20 Mart günü başladı.

Katliamdan sonra Ankara İl İdare Kurulu'nun jandarmalar hakkında verdiği "soruşturmaya gerek olmadığı" kararı 2000 yılı Eylül ayında Ankara Bölge İdare Mahkemesi tarafından iptal edilmiş ve ardından 161 jandarma hakkında soruşturma açılmıştı. Ankara Cumhuriyet Savcılığı tarafından 161 jandarma hakkında hazırlanan iddianamede, operasyondan önce cezaevinde silah ve tünel bulunduğu yolunda yoğun istihbaratlar geldiği ve tutukluların arama için cezaevine gelen jandarmalara silah, alev makinesi, molotofkokteyli ve kesici aletlerle karşı koydukları iddia edildi. İddianamede, beş tutuklunun kendi arkadaşları, beş tutuklunun da jandarmalar tarafından "faili belli olmayacak şekilde öldürüldüğü ve 69'unun da yaralandığı" ileri sürüldü. Jandarmaların "yasalara ve görevlerinin gereğine uygun davrandığı" öne sürülen iddianamede, TCY'nin "görevini yerine getiren kamu görevlilerine ceza verilmemesine" ilişkin 49/1 maddesinin uygulanması istendi.

Dava, 20 Mart günü Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı. Olaylarda ölen ve yaralanan mahkumların avukatları, duruşma tarihine ilişkin tebligatın ulaşmaması nedeniyle duruşmaya katılmadı. Duruşmaya katılan sanık askerler, Jandarma Genel Komutanlığı tarafından görevlendirilecek avukat gelmeden savunma yapmayacaklarını belirttiler. Cumhuriyet Savcısı da, mahkumların yargılandığı dava ile askerlerin yargılandığı davanın birleştirilmesini istedi.

14 Mayıs günü devam edilen duruşmada ifade veren askerler, operasyon sırasında mahkumların ateş ettiğini, kendilerinin de önce havaya, daha sonra da "korunma" amacıyla mahkumlara ateş açtıklarını söylediler. Operasyonu yöneten Zahit Engin ise operasyonu Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ün sözlü talimatı üzerine gerçekleştirdiklerini belirtti. Mahkumların açtığı ateşle başından yaralandığını söyleyen binbaşı Engin, mahkumlardan şikâyetçi olmadığını kaydetti ve "Ben cezaevlerini bu hale getiren idarecilerden şikâyetçiyim" dedi.

Davaya, 9 Temmuz günü Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada savunmalarını yapan sanıklar, kendilerine verilen emir doğrultusunda operasyona katıldıklarını, silah kullanmadıklarını ileri sürdüler. Müdahil avukatlardan Zeki Rüzgar'ın isteği üzerine Mahkeme Başkanı, sanıklara cezaevine hangi silahlarla girdiklerini sordu. Cop ve kalkanla içeri girdiklerini öne süren sanıklar, cezaevi dışında bekleyen ekipte uzun namlulu silahlar bulunduğunu kaydettiler. Sanıklardan uzman çavuş

Cemal Doğan da, ölen mahkumlar arasında teslim olmak isteyenler bulunduğunu, ancak bu kişilerin kendi arkadaşları tarafından vurulduğunu iddia etti. Sanıklardan Atilla Güçlüoğlu da teslim olmak isteyen iki kişinin arkadaşları tarafından vurulduğunu ileri sürdü.

Duruşmada tanık olarak dinlenen eski tutuklu Filiz Uzal, saat 04.00 sıralarında güvenlik güçlerinin ateş ederek ve gaz bombaları atarak koşularına girdiğini söyledi. İşkence gördüklerini anlatan Filiz Uzal, sanıklardan astsubay Ceylani Ünal'ın kendisine işkence yapanlardan olduğunu bildirdi. Sincan F Tipi Cezaevi'nden getirilen tanık Nihat Konak ise "Kimsede silah yoktu. Karşı atış yapılmadı. Jandarma vurulanları itfaiye kancasıyla çekiyor, hamam denilen yerde kafasına kalas ve demirlerle vurarak işkenceden geçiriyordu. Koşuş temsilcilerinin de öleceğini belirtiyorlardı" dedi. Mahkeme, 85 mahkumun yargılandığı dava ile bu davanın birleştirilmesi konusunda, mahkumların yargılandığı Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nin görüşünün sorulmasına karar verdi.

Davanın 17 Ekim günü yapılan duruşmasında tanık olarak dinlenen Sevinç Şahingöz adlı mahkum, "Hiçbir uyarıda bulunmaksızın üzerimize saldırdılar. İşkenceye uğradık. Bu olayda 10 kişi yaşamını yitirmiştir. Ölenlerin sayısı bu olayın planlı bir katliam olduğunu göstermek için yeterlidir" dedi. Enver Yanık adlı mahkum ise ifadesinde ölüm orucunun nedenlerine ilişkin bir bildiri okudu. Mahkeme, Enver Yanık'ın ifadesinin "suç olup olmadığını incelemesi" için savcılığa gönderilmesine karar verdi.

Mahkumların davasına ise 27 Haziran günü Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Ancak duruşmaya 7. Ağır Ceza Mahkemesi heyeti çıktı. İddianamede, mahkumlardan Cemal Çakmak'ın TCY'nin 450/5 maddesi uyarınca ölüm, diğer mahkumların da "cezaevinde isyan çıkarma, mala zarar verme, faili belli olmayacak şekilde adam öldürme, memura karşı müessir fiil, adam öldürmeye teşebbüs" suçlarından hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor. Avukat Zeki Rüzgar duruşmada, savunmaları alınamayan müvekkillerinin, hangi cezaevlerinde kaldıklarını tam olarak bilemediklerini ifade etti. Mahkeme de, savunmaları alınamayan tutuklu ve hükümlülerin, kaldıkları cezaevlerinin saptanmasına ve ifadelerinin buralarda alınmasına karar verdi.

17 Eylül günü devam edilen davada sanıklar, gerekli imkanlar kendilerine sağlanmadığı için savunma yapmayacaklarını belirtti. Tutuklu Enver Yanık, Sincan F Tipi Cezaevi'nde kaldığını belirterek, cezaevi yönetiminin savunma haklarını kısıtladığını ifade etti; henüz iddianamenin kendilerine ulaşmadığını söyleyen Yanık, aynı davada yargılanan kişilerle biraraya gelerek savunma hazırlamak istediklerini

ifade etti. Enver Yanık, hukuki engeller kaldırılmadıkça savunma yapmayacaklarını söyledi. Diğer tutukluların da katıldıklarını ifade etmeleri üzerine Mahkeme Başkanı Zeki Durmuş, iddianame ulaşmayan tutuklulara, iddianamenin gönderilmesi için müzekkere yazılmasına karar verildiğini belirtti.

12 Aralık günü devam edilen davada Mahkeme Başkanı, 85 mahkumun yargılandığı dava ile bu davanın birleştirilmesi konusunda, mahkumların yargılandığı Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nin olumsuz görüş bildirdiğini açıkladı. İki mahkeme arasında ortaya çıkan olumsuz görev uyumsuzluğu nedeniyle dosyalar Yargıtay'a gönderildi.

Ankara Cumhuriyet Savcılığı ayrıca yargılanan mahkumların avukatları hakkında da soruşturma açtı. Jandarma Genel Komutanlığı'nın 19 Aralık 2000 tarihli başvurusu ve Adalet Bakanlığının onayı ile açılan soruşturmada, avukatların "1999 yılında Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde meydana gelen isyan olayı ile ilgili olarak Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılamaları yapılan tutuklu müvekkilleriyle birlikte hareket edip, 5 Aralık 2000 tarihli duruşma çıkışında slogan attıkları, sanıkları ve duruşmayı izleyenleri jandarmalara karşı kışkırtarak jandarma aleyhine bağırtıp mukavemette buldukları" iddia edildi. Hakkında soruşturma açılan avukatları adları şöyle: Suna Coşkun, Selçuk Kozağaçlı, Zeki Rüzgar, Kazım Bayraktar, Betül Vangölü, Belgün Çulhaoğlu, Mecit Engenci, Nurten Çağlar, Oya Aydın, Vedat Aytacı, Sevil Ceylan, Medeni Ayhan, Göksel Arslan, Aytül Kaplan, Devrim Karakulah, Rıza Karaman, Gaye Dinçel, Yüksel Biçen, Nuray Özdoğan, Ali Özhan, Filiz Kalaycı, Dilek Mıdır, Özgür Sarıyıldız, Gülizar Tuncer, Keleş Öztürk, İbrahim Ergün, Cem İlhan ve Sevim Akat.

Jandarma Genel Komutanlığı'nın avukatlar hakkındaki ihbarı üzerine açılan soruşturma ise Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (CMUK) uyarınca "en yakın ağır ceza mahkemesinin bulunduğu" Kırıkkale'ye gönderildi. Kırıkkale Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütülen soruşturmada "avukatların duruşmada, yasadışı örgüt üyesi müvekkillerine slogan attırdıkları, salonda bulunan izleyicileri görevlilere karşı kışkırttıkları" ileri sürüldü. Kırıkkale Cumhuriyet Savcılığı'nın "son soruşturmanın açılıp açılmaması konusunda mahkemenin karar vermesi için" hazırladığı iddianamede, avukatların TCY'nin "görevi kötüye kullanma" suçunu işledikleri ileri sürüldü. CMUK uyarınca, "savcıların dava açıp açmama konusunda kararsız kaldıkları" durumlarda başvuru bu yolda, mahkeme dava açılmasına avukatların yazılı savunmalarını aldıktan sonra karar verecek. Mahkeme, dava açılmasına karar verdi. Avukatların yargılanmasına 2002 yılında başlandı.

Bu arada katliamın yıldönümü nedeniyle İstanbul Sultanahmet meydanında basın açıklaması yapmak isteyen tutuklu yakınları polisler tarafından dövülerek

gözaltına alındı. Polislerin, olayla ilgisi olmayan bazı kişileri de gözaltına aldığı bildirildi.

Diyarbakır Cezaevi Katliamı

Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde 24 Eylül 1996 tarihinde özel tim görevlileri, jandarma ve infaz koruma memurlarının düzenlediği saldırıda 10 tutuklunun dövülerek katledilmesi nedeniyle 1 hekim, 6 infaz koruma memuru, 36 polis, 29 asker toplam 72 sanık²⁴ hakkında açılan davaya 2001 yılında devam edildi. Davada, sanıklar hakkında "görevi ihmal" (TCY 230) iddiasıyla 1 yıla kadar hapis ve "öldürme kastı olmayan eylem sonucu ölüme neden olma" (TCY 452/1) iddiasıyla 15 yıldan az olmamak üzere hapis cezası isteniyor. Savcılık, sanıkların suçlu bulunması halinde, "fail belirlenemezse cezanın 10 yıla kadar indirilmesine" ve "bir emri yerine getirirken yasa ve zorunluluk sınırını aşanlara" verilecek cezanın altıda bire kadar indirilmesine ilişkin hükümlerin uygulanmasını istedi.

14 Mart günü Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edilen duruşmaya daha önce de olduğu gibi hiç bir sanık katılmadı. Duruşmada, olaylardan sonra Gaziantep Cezaevi'ne sevk edilirken ölen Kadri Demir adlı tutuklu hakkındaki Adli Tıp Kurumu raporu açıklandı. Raporda, Demir'in ya cezaevinde ya da Gaziantep Cezaevi'ne sevk edilirken aldığı darp nedeniyle öldüğü ifade edildi. Rapor üzerine söz alan müdahil avukatlardan Sezgin Tanrıkulu, sevk sırasında meydana gelen ölümlerin sorumluları hakkında da dava açılması gerektiğini belirterek, Kadri Demir'in sevkinden sorumlu olan görevlilerin tutuklanmasını istedi. Daha sonra söz alan diğer avukatlar da sanıkların tutuklanması taleplerini yinelediler. Savcı ise bu talebin reddini istedi. Mahkeme Heyeti, avukatların taleplerini redderek duruşmayı erteledi.

Davaya 13 Haziran günü Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Sanıkların katılmadığı duruşmada müdahil avukatlardan Sezgin Tanrıkulu, olaydan sonra mahkumların Gaziantep Cezaevi'ne gönderilmesinde görev alan jandarmalar hakkında suç duyurusunda bulduklarını bildirdi.

15 Kasım günü devam edilen dava, eksik belgelerin tamamlanması için ertelendi.

Katliamda yaralanan Remzi Tanrıkulu, Cemal Taş, Ali Yermiş, Nusret Yelboğa, Şehmuz Kaya, Abdulvahap Uyanık, Ali Kaya, İrfan Korkar, Mehmet Pehlivan, Yavuz Eren, Halil Süren, Muharrem Doğan, Ahmet Sever, Muhlis Altun, Ramazan Nazlier, Ramazan Korkar, Emin İrza, Abdullah Eflatun, Mehmet Batıge, Kenan Acar, İskan Usal, Rasim Alevcan, Hakkı Bozkır ve Bedri Bozkır adlı tutuklu ve hükümlüler hakkında ise, "devlet malına zarar verdikleri ve görevlilere karşı koydukları" iddiasıyla Diyarbakır 4. Asliye Ceza Mahkemesinde açılan dava "Şartla Salıverilme Yasası" uyarınca durduruldu.

Burdur Cezaevi

Burdur Cezaevi'nde 5 Temmuz 2000 tarihinde düzenlenen operasyon[dipnotla olay anlatıla mı!] nedeniyle mahkumlardan tazminat istendi. Hazine Müsteşarlığı avukatları tarafından Burdur Asliye Hukuk Mahkemesi'nde açılan davada, cezaevinde meydana gelen 29 milyar 846 milyon liralık zararı mahkumların ödemesi istendi. Burdur Cumhuriyet Savcılığı 2000 yılı Kasım ayında, 61 mahkum hakkında dava açmıştı. Davada, "cezaevi idaresine karşı toplu isyan suçu" işledikleri iddia edilen mahkumların TCY'nin 304/1. maddesi uyarınca 7 yıl 6 aya kadar hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor.

İçişleri Bakanlığı, operasyon nedeniyle eski Burdur Valisi Kaya Uyar hakkında soruşturma açılmasına izin vermedi. Suç duyurusu üzerine Burdur Cumhuriyet Savcılığı da, Memurların ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Yasa uyarınca, Vali Uyar hakkında soruşturma açabilmek için İçişleri Bakanlığı'ndan izin istemişti. İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın imzasıyla gönderilen 12 Şubat tarihli yazıda, operasyonun cezaevinde "devlet hâkimiyeti ve kanun otoritesinin sağlanması amacıyla yapıldığı" savunuldu. Hükümlülerin cezaevi yönetimine karşı "isyan" başlattığı ve "memura mukavemet" suçu işlediği ileri sürülen yazıda, operasyonu Valinin değil İl Jandarma Komutanı Albay Ali Sait Erduran'ın yönettiği belirtildi. Yazıda, "Vali Uyar'ın bilgisi dahilinde hükümlülere işkence ve kötü muamele yapıldığı ve bunlara göz yumulduğu" iddiasının gerçek dışı olduğu öne sürüldü ve "Bu hususta hiçbir somut olay ve kanıt gösterilmediği ve iddianın soyut sözden öteye geçmediği anlaşıldığından soruşturma izni verilmemiştir" denildi.

Burdur Valiliği de operasyon nedeniyle görevliler hakkında soruşturma açılmasına izin vermedi. Veli Saçılık'ın kolunun koparıldığı, Azime Arzu Torun'a tecavüz edildiği çok sayıda mahkumun da yaralandığı operasyon nedeniyle, aralarında Burdur İl Jandarma Komutanı Albay A. Sait Erduran'ın da bulunduğu 405 görevli hakkında suç duyurusunda bulunmuştu.

²⁴ Dr. Serdar Gök; İnfaz Koruma Görevlileri, Mahmut Çaça, Aziz Gürer, Halil Uygun, Fethi Ahmet Onat, Şakir Tanrısever, Recep Alaca; askerler, Yüzbaşı Vedat Çolak, Erol Demir, Burhan Altaş, Hamza Görgülü, Mehmet Oğraş, Solmaz Karaoğlu, Bayram Ali Koca, Mahir Öztürk, Refik Günan, İrfan Çalı, Tuğrul Lak, Muharrem Yeni, Mehmet Çakmak, Mehmet Hanca, Erdal Güneş, Üzeyir Bozan, Zafer Kardeş, Kartal Filikat, Mehmet Evirgentürk, Adem Çadır, Abdullah Altın, Yaşar Can, Bahri Keser, Halit Kılavuz, Muhittin Şahin, Muhammed Özdil, Hasan Aral, Ali Kütük, Erdiç Bostan; polisler, Muammer Kaya, Hamza Altıntaş, Harun Drama, Nesimi Özbaş, Sami Bozdemir, Sedat Oraçlı, Cavit Er, Mehmet Karpuz, Oktay Acun, Bülent Özcan, Murat Ateş, İbrahim Ergün, Seyfullah Türkmen, Metin Kutlu, Mesut Dağlı, Seydi Ünlü, Mehmet Güngörmez, Coşkun Ekinci, Ayhan Gül, Ünver Avcı, Ahmet Yılmaz, Mahmut Kızıuşar, Cemil Ünsal, Ömer Soner, Duran Çoban, İsa Özdemir, Alper Özdemir, Osman Yılmaz, Ahmet Özavcı, Yunus Demir, Murat Tural, Nail Yılmaz, Salim Şahin, Nurettin Avcı, Çetin Şahin, Namık Bozalar.

Savcılık ise dosyayı, kamu görevlilerinin yargılanmasına ilişkin yasa uyarınca valiliğe göndermişti. Burdur Valiliği'nin 6 Nisan 2001 tarihli yazısında "Tamamen hukuki mevzuat içinde ve insan haklarına duyarlı biçimde başarıyla gerçekleştirildiği, operasyon sırasında hükümlülere kötü muamele ve işkence yapıldığı ve bunlara göz yumulduğu iddiasının tamamen gerçek dışı olduğu, iddiaların soyut sözden ibaret olduğu ve kanıtlayıcı herhangi bir belge ve bilgiye rastlanmadığı anlaşıldığından, adı geçenler hakkında soruşturma izni verilmemiştir." denildi.

Operasyondan sonra "isyan çıkarmakla" suçlanan 61 tutuklunun yargılanmasına da 28 Şubat günü Burdur Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlandı. Duruşmaya Veli Saçılık, Feryal Demircan ve Ayten Yıldırım katıldı. Duruşmada ifadesi alınan Demircan ve Yıldırım, "Cezaevinde isyan çıkarmadık. Bize bir saldırı yapıldı. Herhangi bir gerekçesi yoktu. İddia edildiği gibi mahkemeye gitmemelik de yapmadık. Bizden hiçbir talepte bulunmadan ışıkları söndürüp acımasızca saldırdılar. Biz sadece ölmemeye çalıştık" dediler. Sanık avukatları Betül Vangölü, Zeki Rüzgâr, Evren Paydak ve Selçuk Kozağaçlı ise iddianameyi hazırlayan savcının operasyon sırasında cezaevinde görevli olduğunu belirterek davanın reddini istediler. Avukatlar davaya itiraz gerekçelerini şöyle dile getirdiler: "Birincisi olay sırasında cezaevi savcısı olan kişi, daha sonra dava ile ilgili iddianameyi hazırlamıştır. Oysa kendisi müvekkillere yönelik işlenen suçta katılmıştır. Taraftır, yetkilidir. Bu davayla ilgili iddianameyi hazırlaması da bu nedenle hukuka aykırıdır. İkincisi, olayda bir kol kopması kadar hayati tehlike yaşanmış ve 60 yaralıya karşın da kamu görevlilerine değil tutuklu ve hükümlülere dava açılmıştır. Bu nedenle dava taraflıdır, uygulama hukuksuzdur. Davanın reddini talep ediyoruz." İstemi reddeden Mahkeme, çeşitli cezaevlerinde bulunan tutukluların ifadesinin alınması için duruşmayı erteledi.

Veli Saçılık

Operasyonda kolu kopan Veli Saçılık, Şartla Salıverilme Yasası uyarınca 23 Aralık 2000 tarihinde tahliye edildi. Veli Saçılık, serbest bırakıldıktan sonra görüştüğü gazetecilere olayı şöyle anlattı:

"5 Temmuz sabahı 08.30 gibi ilk olarak özel timler cezaevi çatısında belirdi. Ardından her tarafta askerler belirdi. Birden yüklendiler. Arkadaşlar da koğuştaki bulunan eşyalarla barikatlar kurdular. Ses, gaz ve sis bombası atılmaya başlandı. Koğuşun duvarını yıkmaya başladılar. Bir saat kadar sonra koğuşa girdiler. Biz 3. koğuşa çekildik, oraya girememişlerdi. O sırada insanlar kendilerini ellerine geçen her şeyle savunuyorlardı. İçerde birçok kişi yanma tehlikesi geçirdi. İtfaiye gaz döküyor, onlar yakıyordu. 3. koğuşa bir taraftan su sıkıyorlardı, bir taraftan yakıyorlardı. Ateş bir taraftan söndürüldüğü için

içerde yoğun bir duman vardı. Tavanı delerek gaz ya da sinirgazı bombası attılar. Bayılınca beni bayanlar koğuşuna çekmişler. Orada hava biraz daha iyiydi. Bir saat oturduk. Gaz bombası insanın iç organlarını yerinden sökecek kadar etkili. Bir süre sonra duvarları kırmaya başladılar. Dış bahçeye bakan duvar delindi. Delinmesiyle birlikte, kepçenin ağız içeri girdi. Yine gaz bombası atıldığı için içeriye duman dolmuştu. Biraz hava alabilmek için kepçenin açtığı deliğe yaklaştım. Büyük bir delikti. Kepçeyi rahatlıkla görebiliyordum. O da beni görüyordu. Kepçenin üzerime gelebileceğini düşündüm. Çekilmek istedim, nasıl oldu bilmiyorum kepçeyi kolumun üzerinde hissettim. Bilerek yaptığına eminim. Çok rahat görüyordu kepçe operatörü. Ben kolumla birlikte duvara yapıştım. Kolum o anda kopmuş. O anda bayılmadım, aşağıdan sesler geliyordu, jandarmanın ve operatörün sesi, 'kolu koptu' diye bağırıyorlardı. Yer içeri sıkılan sularla doluydu. Ben yere düştüğümde su başımı geçiyordu. Arkadaşlar sudan çıkardılar beni, başımın altına su bidonu gibi bir şey koymuşlar. Kendimden geçmemem için sürekli sorular soruyorlardı. Kolumu bir çaput parçasıyla kan kaybı olmasın diye bağladılar. Sonra birisi orada galiba geziyormuş, kolumun üzerine basmış. Elini sokup çıkarttı. Tam olarak kopmamış, deri parçası uzun bir şekilde duruyormuş. Kolumu alıp üstüne koydular. Bunlar olurken üst üste gaz bombası atılmaya başlandı içeriye. Herkes yere yattığı için o sırada yine suyun içine düştüm. Boğulma tehlikesi geçirdim. Bir arkadaş sürüne sürüne geldi, yine kafamın altına bir şey koydu. Kesinlikle biliyorlardı. Orada iki saat boyunca suyun içinde yattım. Daha sonra gaz bombasının etkisi geçti, arkadaşlar biraz kendilerine gelince 'Veli'yi aşağıya verelim' dediler. 'Yaralımızı veriyoruz' diye bağırıldılar. Beni sürükleyerek ambulansa bindirdiler, Burdur Devlet Hastanesi'ne götürüldüm. Hastaneye girdiğimde kendimdeydim. Doktor 'çok zor' dedi. Tetanos iğnesi gibi bir şey yaptılar. 'Biz bir şey yapamayız. Isparta'ya gönderelim' diye sevk kâğıdı çıkarttılar."

Veli Saçılık salıverilmesinin ardından Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı aleyhine 150 milyar liralık tazminat davası açtı. Üç bakanlığa önce yazılı olarak başvuran Saçılık'a sadece İçişleri Bakanlığı kanalıyla Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yanıt verildi. Yanıtta, "Bakanlık tarafından yargı kararı olmaksızın herhangi bir ödeme yapılması mümkün değil" denildi. Bunun üzerine Veli Saçılık'ın avukatı Oktay Polat, Ankara İdare Mahkemesi'nde üç bakanlık aleyhine dava açtı. Kolum koparılmasında ve yerine dikilmemesinde her üç bakanlığın da 'hizmet kusuru' olduğu savunulan dilekçede, şöyle denildi:

"Önce gecikmeli olarak Burdur Devlet Hastanesi'ne kaldırılan Saçılık'a, burada gerekli tıbbi müdahale yapılmamıştır. Kolum buz ve soğutucu kaplar içinde saklanarak gönderilmesi gerekirken, Temmuz

sıcağında hastanın eline verilerek Isparta'ya gönderilmiştir. Oysa Burdur'a en yakın mikro cerrahi (el cerrahisi) ünitesi Antalya Akdeniz Üniversitesi ve Konya Selçuk Üniversitesi tıp fakültelerinde bulunmaktadır. Buna rağmen sevk mikro cerrahi ünitesi bulunmayan Isparta'ya yapılmıştır."

Endüstri Meslek Lisesi Teknik Resim Bölümü mezunu olan Saçılık'ın artık bu şansını kaybettiği ifade edilen dilekçede, üç bakanlıktan, 100 milyar maddi, 50 milyar lira da manevi tazminat talep edildi.

Adalet Bakanlığı'ndan 16 Şubat günü yapılan açıklamada ise Veli Saçılık'ın tedavi edilmek üzere Burdur Cezaevi'nden Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne getirildiği belirtilerek şöyle denildi:

"Ankara Numune Hastanesi'nce yapılan muayene sonucunda takılması uygun görülen protez bedelinin bütçe talimatı gereğince belirlenen limiti aşması nedeniyle, Maliye Bakanlığı'ndan 18.12.2000 tarihli uygun görüş alınmış; ancak hükümlü, 24.12.2000 tarihinde tedavisi yaptırılmadan tahliye olmuştur. Bu tarihten sonra adı geçenin hükümlülük sıfatı kalktığından, protez kol bedelinin ödenip ödenmeyeceği konusunda Maliye Bakanlığı'ndan tekrar görüş istenmiştir. 14.02.2001 tarihinde alınan olumlu görüş uyarınca, protez takılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına yazı yazılmıştır."

Bu arada, Isparta Cumhuriyet Başsavcılığı, Saçılık'ın kopan kolunun bir sokak köpeğinin ağzında bulunması nedeniyle, Isparta Devlet Hastanesi'ndeki iki görevli hakkında "Tıbbi Atıkların Atılması Hakkındaki Kanun'a aykırı davrandıkları gerekçesiyle" dava açtı.

Bu açıklamanın ardından Velik Saçılık'a protez kol takılması için düzenlenen kampanya nedeniyle soruşturma açıldı. Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası Orta Anadolu Bölge Başkanı Yaşar Seyman'ın girişimiyle başlatılan kampanyada toplanan 700 milyon liraya da el konuldu. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 2860 Sayılı Yardım Toplama Yasası uyarınca sürdürülen soruşturma sonucunda Yaşar Seyman, kampanyayı duyuran Ekin Radyo'nun sahibi Servet Ünsal, Genel Yayın Yönetmeni Abdülrezzak Oral ve spiker Tuncay Karakış hakkında dava açtı. 29 Mayıs günü Ankara 2. Sulh Ceza Mahkemesi'nde başlayan davada Yaşar Seyman, Veli Saçılık'a yardım etmek istediğini belirterek "Saçılık'a kendi adına bir hesap açtırmasını, bu hesaba yakın çevremle birlikte katkı sunacağımı bildirdim" dedi. Abdülrezzak Oral ise Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan haberin radyonun sabah programında okunduğunu kendisinin ayrıca bir duyuru yapmadığını söyledi. Spiker Tuncay Karakış da, haberi okuduğunu ve yorum yaptığını anlattı. Dava beraatle sonuçlandı.

Engin Huylu'nun Ölümü

Engin Huylu adlı hükümlünün 6 Şubat 1999 tarihinde Çankırı E Tipi Cezaevi'nde ölümünden sorumlu oldukları iddiasıyla cezaevi görevlileri ve hekimler

hakkında açılan 2 ayrı dava, Çankırı Asliye Ceza Mahkemesi tarafından Şartla Salıverilme Yasası uyarınca ertelendi.

Engin Huylu'nun ölümü nedeniyle Cezaevi Müdürü Ali Rıza Yıldırım, 2. müdürler Nevzat Koraman, Hürrem Yazıhan, İbrahim Fakı, Aziz Gürer, Düzgün Çakmak ve cezaevi hastabakıcısı Hüseyin Kaş hakkında TCY'nin "görevi ihmal" suçuna ilişkin 230. maddesi uyarınca dava açıldı. Hekimler Selim Engez ve Cüneyt Uzunlar hakkında ise idari soruşturmanın uzun sürmesi nedeniyle ayrı bir dava açıldı. Avukat Ender Büyükçulha, hekimler hakkında açılan davanın Şubat ayında, cezaevi görevlileri hakkındaki davanın da Mayıs ayında ertelendiğini bildirdi.

Büyükçulha'nın suç duyurusu üzerine açılan davada Cezaevi 2. müdürlerinden Hürrem Yazıhan'ında kalan cezaevi görevlileri hakkında takipsizlik, hekimler hakkında görevsizlik kararı verildi. Bu karar itiraz edilmesi üzerine, Sungurlu Ağır Ceza Mahkemesi takipsizlik kararını iptal etti, Çankırı Cumhuriyet Savcılığı da görevliler hakkında dava açtı.

1996 yılında tutuklanan Engin Huylu, "DHKP-C davasından yargılanarak 18 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum olmuştu. Engin Huylu, şiddetli baş ağrısı şikayeti ile hastaneye kaldırılmış, "migren teşhisi" ile cezaevine geri gönderilmişti. Ankara Numune Hastanesi'ne ambulans yerine cezaevi aracı ile gönderilen Engin Huylu, hastaneye geldikten 20 dakika sonra ölmüştü. Adli Tıp Kurumu tarafından yapılan otopside, Engin Huylu'nun "zatürreye bağlı solunum yetmezliği" nedeniyle öldüğü ortaya çıkmıştı.

Uşak E Tipi Cezaevi

Uşak E Tipi Cezaevi'nde 1-2 Kasım 2000 tarihlerinde 5 kişinin ölümüyle sonuçlanan mafya çatışması nedeniyle açılan soruşturma yıl içinde sonuçlanmadı. Soruşturma çerçevesinde, Cezaevi Komutanı Astsubay Ergün Balkan, İnfaz Koruma Baş Memuru Cuma Kaçar ve İnfaz Koruma Memuru Zühtü Baş, 25 Nisan günü tutuklandı. Tutuklananların, mafya babaları Nuri ve Vedat Ergin'e yardım ettikleri, Ergin kardeşlerin avukatı Tuncay Kütükoğlu'nun cezaevine üç tabanca ve esrar sokmasına gözyumdukları iddia edildi.

Adana Kürkçüler Cezaevi

Adana Kürkçüler Cezaevi'nde, "Şirinler Çetesi" olarak bilinen gruptan 4 kişinin Antep Cezaevi'ne gönderilmek istenmesi üzerine 23 Ekim 2000 tarihinde çıkan isyana katıldıkları gerekçesiyle 74 mahkum hakkında 2000 yılı Kasım ayında açılan davaya, 2001 yılında devam edildi. İddianamede, isyanı yönettikleri öne sürülen Ali Aksoy, Mahmut Kurt, Mehmet Yılmaz ve Rıdvan Demir'in de aralarında bulunduğu sanıkların "isyani, hürriyeti tahdit ve kamuya ait binaları yakmak" suçlamalarıyla 5 yıldan 12 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor.

6.3.11. Cezaevinde Ölümler

Mustafa Ç.

Urfa Kapalı Cezaevi'nde, hırsızlık suçundan tutuklu bulunan Mustafa Ç. (15) adlı çocuk, 23 Ocak günü sabaha karşı intihar etti. Mustafa Ç.'nin babası Bakır Ç., oğlunun psikolojik sorunları olduğunu ve bir süre tedavi gördüğünü belirterek, "Buna rağmen küçük yaştaki çocuğu ıslahevi yerine cezaevine gönderince oğlum böyle bir yolu seçti. Bu intihardan gerekli ilgiyi göstermeyenler sorumludur." dedi. Mustafa Ç.'nin avukatı Vasfi Gözelekli de, müvekkilinin psikolojik sorunlarının olduğunu mahkeme heyetine söylediğini; ancak dikkate alınmadığını bildirdi. Konuyla ilgili Ahmet Demirel adlı cezaevi görevlisi hakkında TCY'nin "görevi ihmal" suçuna ilişkin 230. maddesi uyarınca dava açıldı. Bakır Çökmez, oğlunun sol kolundaki sakatlık nedeniyle kolunu kaldıramadığına dikkat çekerek, koşu sekiz kişi olduğu halde intiharı kimsenin görmemesinin kuşku olduğunu da vurguladı.

İbrahim Cici

Yeni Günaydın, Süper Tan ve Ekonomik Bülten gazetelerinin sahibi Bekir Kutmangil'in 23 Mayıs 1995 tarihinde öldürülmesi nedeniyle cezaevinde bulunan yeraltı dünyasının ünlü adlarından İbrahim Cici, 19 Ocak gecesi öldü. Eskişehir Cumhuriyet Başsavcısı Ali Turna, Cici'nin saat 22.30 sıralarında rahatsızlandığını söyledi. Tansiyonu yüksek çıkan Cici'nin saat 24.00'den sonra tekrar rahatsızlandığını belirten Turna, Cici'nin tansiyonunu ölçtürmek için odanın alt katına inmek isterken fenalaşarak merdivenlerden düştüğünü kaydetti. Turna, görevliler ve arkadaşları tarafından kaldırılan Cici'nin daha sonra ambulansla Devlet Hastanesi'ne gönderildiğini, ancak yolda öldüğünü bildirdi.

Numan Akman

Yozgat Cezaevi'nde yakalandığı tüberküloz hastalığı nedeniyle Ankara Sanatoryum Hastanesi'ne gönderilen Numan Akman (45) adlı siyasi hükümlü 26 Ocak günü öldü. Yaklaşık 8 yıldır Yozgat Cezaevi'nde bulunan Numan Akman'ın TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edildiği bildirildi. Numan Akman, Mardin'de toprağa verildi. Numan Akman'ın kardeşi Tajdin Akman, gözaltında ve cezaevindeki sağlıksız koşullar nedeniyle hastalanan ağabeyinin zamanında tedavi edilmediği için öldüğünü söyledi.

Mehmet Yıldırım

"Adam öldürmek" suçundan Eskişehir Özel Tip Cezaevi'nde tutuklu bulunan Mehmet Yıldırım (27) adlı kişi 9 Nisan günü intihar etti.

Yakup Özbek

İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'nde tutuklu bulunan Yakup Özbek (19) 26 Nisan günü intihar etti. Hırsızlık

suçundan 21 Nisan günü tutuklandığı öğrenilen Özbek'in kendisini çarşafıyla demir parmaklıklara astığı bildirildi.

Mehmet Yaşar Yediler

"Dolandırıcılık" iddiasıyla Antep E Tipi Cezaevi'nde bulunan Mehmet Yaşar Yediler adlı mahkum 9 Mayıs günü öldürüldü. Yediler'i, Ali Çolak adlı adli hükümlünün "kendisine cinsel tacizde bulunduğu" gerekçesiyle öldürdüğü ileri sürüldü.

Osman Gahta

Bayrampaşa Özel Tip Cezaevi'nde Senegal uyruklu Osman Gahta adlı tutuklu, 22 Mayıs günü öldü. Jandarma yetkilileri, uyuşturucu suçundan tutuklu bulunan Gahta'nın rahatsızlanması üzerine hastaneye kaldırıldığını ancak kurtarılamadığını bildirdiler.

Murat Ocak

Ordu Cezaevi'nde bulunan Murat Ocak adlı mahkum, 17 Temmuz günü intihar etti. Murat Ocak'ın 14 Temmuz günü karşılıksız çek vermek suçundan tutuklandığı bildirildi.

Hamza Kılıç

İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'nde bulunan Hamza Kılıç adlı mahkum, 25 Temmuz günü üç mahkum tarafından silahla öldürüldü. Hamza Kılıç'ın İstanbul DGM'de yapılan duruşmadan sonra cezaevine getirildiği, açık görüşün yapıldığı bölümden geçerken silahlı saldırıya uğradığı bildirildi. Olayda, Caner Koç, Numan Akıllı, Abbas Kızartıcı ve Sedat Bayer adlı mahkumlar da silahla yaralandı. Hamza Kılıç'a ateş eden Arkan Kaya ile Sezgin Kırım ve Kürşat Sağır adlı mahkumlar daha sonra teslim oldu. Hamza Kılıç'ın uyuşturucu kaçaklığı suçundan tutuklanan Urfi Çetinkaya'nın yakın adamı olduğu ve önemli itiraflarda bulunduğu bildirildi.

Adem Yeşil

Antalya Yarıaçık Cezaevi'nde bulunan Adem Yeşil adlı hükümlünün cesedi, 27 Temmuz günü hücrelerinde bulundu. Adem Yeşil'in 1999 yılında bir kişiyi öldürdüğü gerekçesiyle ömür boyu hapis cezasına mahkum edildiği öğrenildi.

Yavuz Çatuk

Edirne Tarım Açık Cezaevi'nde bulunan Yavuz Çatuk adlı mahkumun, 3 Austos günü tartıştığı Uğur Ardaçalan adlı mahkum tarafından bıçakla öldürüldüğü bildirildi.

E.T.

Kırklareli E Tipi Kapalı Cezaevi'nde tutuklu bulunan E.T. (16) kendisini merdiven boşluğuna çamaşır ipiyle asarak intihar etti. Hırsızlık suçundan tutuklu bulunan E.T.'nin psikolojik sorunları nedeniyle intihar ettiği, olayla ilgili soruşturma açıldığı bildirildi.

Şefik Akol

“PKK üyesi olduğu” iddiasıyla 1993 yılında tutuklanan Şefik Akol (37) adlı hükümlü, kanser hastalığı nedeniyle 1 Aralık günü öldü. Diyarbakır DGM tarafından 15 yıl hapis cezasına mahkum edilen Şefik Akol’un gözaltında gördüğü işkence nedeniyle omuriliğinin zedelendiği bildirildi. Bitlis’in Adilcevaz ilçesindeki cezaevinden bir süre önce kanser teşhisiyle Dicle Üniversitesi Hastanesi’ne kaldırılan Akol, 1 Aralık günü öldü. Akol’un cezasının bitmesine 3 ay kaldığı öğrenildi.

Mehmet Girgin

Kayseri Kapalı Cezaevi’nde de “cinayet” suçundan tutuklu bulunan Mehmet Girgin (19) adlı mahkumun 2 Aralık günü kaldığı koğuşun tuvaletinde kendisini asarak intihar ettiği bildirildi.

Oktay Koçal

Kandıra F Tipi Cezaevi’nde Oktay Koçal (41) adlı tutuklu, 19 Aralık günü geçirdiği kalp krizi sonucu öldü.

Mustafa Cumlu Tezdoğan

Kartal Özel Tip Cezaevi’nde bulunan Mustafa Cumlu Tezdoğan (50) adlı adli mahkum, geçirdiği astım krizi nedeniyle 20 Aralık günü öldü.

6.3.12. Cezaevlerinde Baskılar

Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Dayanışma Derneği (TUHAD-DER) Başkanı Abdullah Akengin, 7 Ağustos günü İHD Diyarbakır Şubesi’nde düzenlediği basın toplantısında, Olağanüstü Hal Bölgesi’ndeki cezaevlerinde mahkumların sağlık, ortak yaşam alanları, haber alma, ziyaret, işe gibi haklarının ihlal edildiğini bildirdi. Diyarbakır E Tipi Cezaevi’ne yeni bir müdür atanmasıyla birlikte baskıların arttığını belirten Akengin, ziyaretlerin 15 dakikayla sınırlandırıldığını ve görevlilerin sorularına Türkçe yanıt veremeyen yaşlı insanlara hakaret edildiğini, zorluk çıkarıldığını söyledi. Akengin cezaevi kantinlerinin fiyatlarının çok yüksek olduğunu bildirdi. Siirt Kapalı Cezaevi’nde kadın ziyaretçilerin çırılçıplak soyularak arandığını belirten Akengin, mahkemeye götürülen tutukluların insani ihtiyaçlarının karşılanmadığını da kaydetti.

Adalet Bakanlığı 12 Şubat günü, hükümlü ve tutukluların beslenmeleri, giyinmeleri ve kuruma alınacak eşyaları belirleyen bir genelge yayınladı. Genelge 15 Şubat 2001 tarihinden itibaren yürürlüğe girdi. Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk imzasıyla ilgili cumhuriyet savcılıkları ve cezaevi müdürlüklerine gönderilen genelgeye göre, mutfaklarda kullanılan tüp ve ocaklara izin verilmeyecek. Koğuşlarda tüp bulunmayacak, çaylar elektrikli ısıtıcılarda yapılacaktır. İşe bedelinin 1 milyon 500 bin liraya çıkarıldığı bildirilen genelgede, cezaevlerine girmesi yasak olan bir çok eşyanın dışarıdan getirilen yiyeceklerle içeriye

sokulduğu ileri sürülerek, mutfağı bulunan cezaevlerinde hükümlü ve tutuklulara çiğ besin maddesi verilmesinin yasaklandığı, pişmiş olarak yenilen yiyeceklerin de mutlaka kurum mutfağında pişirilerek verileceği bildirildi. Genelgede, ziyaretçilerin getireceği çiğ ve pişmiş besin maddelerinin de cezaevlerine alınmayacağı ifade edildi. Merkezi radyo yayın sistemi bulunan cezaevlerinde radyo, teyp ve walkman bulundurulamayacağını, bir adet 37 ekran tv alınabileceğinin kaydedildiği genelgede büyük koğuşlarda daha büyük ekrana izin verileceği belirtildi. Genelge ile ayrıca hükümlülerin giyim kuşamlarına da sınırlama getirildi ve her hükümlünün sahip olabileceği giyim eşyaları ayrıntılı olarak sıralandı. Genelgede ayrıca cezaevlerinde aydınlatma dışında kullanılan elektrik fatura bedellerinin de tutuklu ve hükümlüler tarafından ödeneceği bildirildi.

Genelge uyarınca, Erzurum Özel Tip Cezaevi’nde bulunan tutuklu ve hükümlülerin ellerindeki yiyecek malzemelerinin alındığı, cezaevinde bir süre sonra da tek tip elbise uygulamasına geçileceği bildirildi. Avukat Necati Güven, müvekkillerinin 8 kişilik koğuşlara yerleştirildiğini ve dışarıdan yiyecek ve giyecek alınmasının yasaklandığını söyledi. Güven, genelge uyarınca 28 Şubat günü tek tip elbise uygulamasına geçileceğini bildirdi. Mardin E Tipi Cezaevi’ndeki tutuklu ve hükümlüler tarafından yapılan açıklamada ise yeni genelge ile birlikte baskıların arttığı belirtilerek, 6 Mart günü bazı mahkumların F tipi cezaevlerine sevkedileceği bildirildi.

Ceyhan Cezaevinde bulunan PKK’li tutuklular da Şubat ayı içinde avukatları aracılığıyla yaptıkları açıklamada ilaçların verilmediğini ve kendilerinden elektrik-su parası istendiğini belirttiler. Ümraniye Cezaevi’nde bulunan PKK’li tutuklular tarafından yapılan açıklamada da operasyon sırasında koğuşların yıkıldığı ve televizyon, buzdolabı, daktilo gibi eşyalara el konduğu, masa, elbise ve nevresim gibi eşyaların da yaklaşık 15 gün önce yakıldığı belirtildi. Şu anda tek kişilik hücrelerde 4-5 kişi kaldıklarını belirten tutuklular, mahkemeye giderken hakaret ve dayaha maruz kaldıklarını kaydettiler. Midyat Özel Tip Cezaevi’nde bulunan PKK’li mahkumlar ise cezaevine sevklerde ve hastaneye gidiş gelişlerde arama gerekçesiyle çırılçıplak soyulduklarını ve hakarete uğradıklarını belirttiler. Mahkumlar tarafından yapılan açıklamada, Bakırköy Cezaevi’nden getirilen Güzel Çiçek adlı kadın tutuklunun ayaklarına pranga vurulup sözlü tacize uğradığı bildirildi.

Mardin E Tipi Cezaevi’ndeki tutukluların yakınları, Mardin HADEP Merkez İlçe binasında 1 Mart günü yaptıkları basın açıklamasında, götürdükleri yiyecek ve giyeceklerin Bakanlık genelgesi uyarınca içeri alınmadığını, cezaevinde bulunan buzdolabı, televizyon, radyo ve daktilo gibi eşyalara da el

konulduğunu bildirdiler. İHD Mardin Şubesi Cezaevi Hukuk Komisyonu üyesi Avukat Hüseyin Cangir, tutuklu yakınlarının Mardin Cezaevi ile ilgili başvuruları üzerine cezaevinde incelemelerde bulunduğunu ve gözlemlerini rapor haline getirdiğini açıkladı.

Tutuklu yakınlarından Şükriye Özmen de Sivas E Tipi Cezaevi'nde tutuklulara ait eşyalara el konulduğunu açıkladı. Şükran Özmen, "Gardiyanlar tutuklulara mektup, televizyon, radyo, iç çamaşırı, kağıt ve kalem vermiyor. Cezaevi yönetimi tutukluları 'askerleri getiririz' diye tehdit ediyor" dedi. Birinci dereceden akraba olmayanların görüşe alınmadığını, askerlerin ziyaretçilere hakaret ettiklerini söyleyen Özmen, sağlık durumu ağır olanların ise tedavisinin engellendiğini söyledi.

Siirt E Tipi Kapalı Cezaevi'nde bulunan PKK davasından yargılanan tutuklular adına yapılan açıklamada ise aynı uygulamaların cezaevinde yaşam koşullarının ağırlaştırdığı vurgulandı.

Aydın Cezaevi'ndeki PKK davasından yargılanan tutuklu ve hükümlüler tarafından yapılan açıklamada da "Öyle ki kaşkol atkı, yelek türünden giyim eşyalarımıza dahi tahammül edilememektedir. Bu dayatmaların cezaevlerinde düzeni sağlama ile ilgisi yoktur. Bizler açısından doğal insani sosyal kullanım araçları olan bu eşyalarımızın gasp edilmesi tamamen keyfi, tek tipçi ve provokatif bir anlayışa dayanmaktadır. Bir tutsağın atkısını yeleğini almak, hangi mantık ile izah edilebilir? Yanı sıra teyp, walkman ve kasetlerimiz elimizden alınmak istenmekte, en doğal insanı haklarımız gasp edilmektedir. Daktilolarımız günlük olarak kullandığımız çamaşır leğenlerimiz, su bidonlarımız, yemek kaplarımız ve benzeri günlük ihtiyaçlarımızı karşıladığımız her türlü gereçlerimiz, 27 Şubat günü yapılan bir baskın ile alınmıştır" denildi. Açıklamada, hasta tutukluların tedavi edilmediği ve görüşmelere kısıtlama getirildiği bildirildi.

Bergama Özel Tip Cezaevi'nde dışarıdan getirilen her türlü ihtiyaç maddesinin yasaklandığı, koşullarda bulunan ocak, yemek malzemesi ve tüm elektronik eşyalara el konulduğunu bildirildi. Iskenderun, Maraş, Erzurum ve Siirt Cezaevlerinde bulunan tutuklular ayrı ayrı yaptıkları açıklamalarda, genelgenin cezaevinde yaşam koşullarını ağırlaştırdığını vurguladılar.

PKK davalarından yargılanan tutuklular tarafından yapılan açıklamada, genelgeyi protesto amacıyla 1-10 Nisan günlerinde açlık grevi yapılacağı bildirildi. Açıklamada, bazı cezaevlerinde temsilcilik hakkının alındığı, mahkumların eşyalarına el konulduğunu ifade edildi. Görüşmelerin engellendiği belirtilen açıklamada "Ailelerin getirdiği ihtiyaç malzemeleri verilmemektedir. Tutuklu ve hükümlüleri mağdur hale getirmek ve cezaevlerinde rant ekonomisi geliştirmek amacıyla bütün ihtiyaçları kantinden satın alma

zorunluluğu getirilmektedir. 2-3 aydır diğer cezaevlerinde uygulamaya konan oda-hücre sisteminde ortak kullanım alanı bulunmamaktadır. Havalandırma yerlerinde güneş görmemektedir. Bir çok tutukluda görme ve kemik rahatsızlığı başlamıştır. Kürtçe radyo-teyp dinlememiz, yayın okumamız engellenmektedir." denildi.

F tipi cezaevlerini protesto amacıyla DSP İstanbul İl Binası önünde 8 Ocak günü yapılan basın açıklaması sırasında gözaltına alınan ve tutuklanan İHD Yönetim Kurulu üyesi Nimet Tanrıkkulu, 6 Şubat günü tahliye edildikten sonra, tutuklu bulunduğu Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'ndeki uygulamaları anlattı. 16 Şubat günü İHD İstanbul Şubesi'nde yaptığı basın açıklamasında, adli kadın tutukluların hemen hemen hepsinin işkence ve cinsel tacize maruz kaldıklarını ve tecavüz ile tehdit edildiklerini anlatan Nimet Tanrıkkulu yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Cezaevi girişinde itiraz etmeme rağmen kısmen zorlanarak tüm giysilerim çıkarılarak arandım. Siyasi tutuklularla kalmak istediğimi söylememe rağmen, hücreye konulmak istendim. Buna itiraz edince de adli kadınların bulunduğu ve tuvaleti içinde olan 8x8 metre karelik bir koğuşa konuldum. 10 kişi burada kalıyorduk. Bağırardım çağırdım, 'tamam bakarız deyip gittiler. Burası 'tecrit' diye adlandırılan bölümdü. Sağlık koşulları çok kötüydü, kaloriferleri yanmıyordu, banyo yapılmıyordu ve havalandırmaya çıkarılmıyordu. Koşullarımın düzeltilmesi için yazdığım bir çok dilekçeye cezaevi görevlileri, 'yapacak bir şeyleri olmadığı' şeklinde yanıt veriyorlardı. Adlilerden yan hücrede Özlem Eker isimli siyasi bir bayanın bulunduğu öğrendim. Geldiğim ikinci günü havalandırmaya çıkarıldım. Özlem Eker gözaltında işkence ve cinsel tacize maruz kaldığını ve tecavüz ile tehdit edildiğini söyledi. 3 gün boyunca adli bayanlarla kaldım. Burada kalan kadınların hepsi işkence gördüklerini, taciz edildiklerini anlattılar. Bazılarının anlatımlarından tecavüze maruz kaldıklarını da öğrendim. Dilekçelerimden sonra adlilerin yanından alındım ve bir gün hücrede kaldım. Ortamın pisliği yüzünden hemen herkeste yaralar oluştu. Cezaevindeki 229 çocuğun durumu da çok kötü. İnfaz koruma görevlilerinin yapması gereken bütün işleri yapıyorlar. Bir süre sonra adliler buradan alınarak adlilerin yanına götürüldüler. 5 siyasi bayanı bu koğuşa aldılar."

Bu arada Bayrampaşa Cezaevi'nden gelen kadınlarla da görüşme olanağını bulduğunu anlatan Nimet Tanrıkkulu, "Bayanlar basında yer alan kimyasal gaze ek olarak beyaz bir tozdan bahsediyorlar. 'Onu attıktan sonra alev çıkıyordu her yerden ne olduğumuzu anlayamadık' dediler. Yananların durumları hala çok kötüydü. Cezaevinde muhatap bulmak çok zor. Yazdığımız dilekçelere günlerce yanıt verilmiyor. Isınma aracı olarak verilen elektrik sobası,

daha sonra alınabiliyor. Tecrit koğuşunda günün her saatinde arama yapılabilir. Evrensel ve Yeni Gündem günlük verilmiyor. Bekletiliyor, toplantı yoksa 1 gün sonra veriyorlar. Dilekçelerim sonucu PKK davasından yargılanan kadınların yanına konuldum ve 15 gün de burada kaldım. Bu insanların operasyonlardan sonra yaşıyor olması bir mucize" dedi.

Ümraniye Cezaevi'nde bulunan PKK davası tutukluları da, 21 Mart günü Newroz kutlaması yapmak istediklerini, ancak askerlerin kendilerini, "operasyon düzenlemekle" tehdit ettiğini bildirdiler. Tutuklular, 26 Mart günü yapılan koğuş aramalarında da çırıl çıplak soyunmaya zorlandıklarını ve eşyalarının kullanılmaz hale getirildiğini açıkladılar.

Manisa E tipi Cezaevi'nde bulunan Gönül Özdemir, Leyla Çalışkan ve Zuhul Akıncı adlı tutukluların Manisa Adliyesi'ne götürülürken gardiyanlar tarafından dövüldüler. Özdemir, Çalışkan ve Akıncı'nın, Avukat Hasan Hüseyin Evin aracılığıyla Manisa Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundular. Hükümlülere ayakkabılarının çıkartılarak aranmasına karşı çıktıkları ve slogan attıkları gerekçesiyle 1 ay görüş yasağı cezası verildiği de öğrenildi.

Ermenek Cezaevi'nde Ahmet Korkmaz adlı tutukluya cezaevi görevlileri tarafından işkence yapıldığı bildirildi. Korkmaz'ın ablası Cihan Aydın 19 Haziran günü İHD İstanbul Şubesi'nde yaptığı açıklamada, kardeşinin işkence nedeniyle yürüyemez duruma geldiğini, konuşma ve hafıza kaybı sorunu yaşadığını söyledi. İHD Cezaevi Komisyonu üyesi Oya Ersoy da soyadları öğrenilemeyen Sami, Ramazan ve Recep adlı cezaevi müdürleri hakkında 1 Haziran günü suç duyurusunda bulduklarını açıkladı.

Haziran ayı başında İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'nden Erzurum E Tipi Cezaevi'ne gönderilen Sadık Önder'in sevk sırasında işkence gördüğü bildirildi. Ağabeyi Mustafa Önder, işkence nedeniyle kardeşinin iki gözünü de kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya olduğunu belirterek kardeşinin Erzurum Devlet Hastanesi'nden Ankara'daki Göz Bankası Hastanesi'ne sevk edildiğini, ancak maddi gerekçeler ileri sürerek sevk yapılmadığını söyledi. Mustafa Önder, 18 Haziran günü görüştüğü Erzurum Cumhuriyet Savcısı'nın "Bu işe giriştiğinde bize mi danıştı? Kör olursa olsun!" dediğini söyledi.

Batman Cezaevi'ndeki PKK'li tutuklular, "cezaevindeki baskıları protesto amacıyla" 15 Ağustos günü açlık grevine başladılar. Genelgeler gerekçe gösterilerek keyfi uygulama ve kısıtlamaların giderek arttığı belirtilen açıklamada, hasta tutukluların tedavilerinin yapılmadığı vurgulandı. Açıklamada, "Hasta arkadaşlarımızın ilaçları karşılanmamakta, tedavileri yapılmamakta, gereken uygun koşullar yaratılmamaktadır ve dışarıdan hiçbirşey

alınmamaktadır. Genelge gerekçe gösterilerek yasal olan kitap ve dergilerimiz içeriye verilmemektedir. Genelgede olmamasına rağmen daktilomuz alındı ve bize geri verilmedi. Teyp bulundurmamız kabul edilmemektedir. Herhangi bir sportif etkinlikte bulunmak için imkan verilmemektedir. Oda sistemine geçtiğimizden bu yana diğer arkadaşlarımızla tek bir gün biraraya gelemedik" denildi.

Malatya Cezaevi'nde görüşlerde Kürtçe konuşulmasının yasaklandığı bildirildi. Avukat Hamza Yılmaz, Kürtçe yasağının yanısıra görüşlerin 20 dakikaya indirildiğini, kitap, dergi, gazete ve mektupların içeri alınmadığını, yemek miktarlarının da azaltıldığı bildirdi. Yılmaz, 47 tutuklu ve hükümlü bulunan cezaevinde hasta mahkumların tedavi edilmediğini de kaydetti.

Tekirdağ F Tipi Cezaevi'nde aralarında ölüm orucunu sürdüren Halil İbrahim Şahin, Alibaba Arı ve Remzi Aydın ve açlık grevini sürdüren Cengiz Dönmez'in de bulunduğu mahkumların sayımlarda ayağa kalkmadıkları için dövüldükleri bildirildi. Tutuklu yakınları, cezaevine gönderilen mektup ve faksların da tutuklulara verilmemesini kaydettiler.

Cezaevindeki "olumsuz uygulamalar" konusunda 21 Ağustos günü cezaevi müdürüyle konuşan Karaali ve San, koğuşlarına dönerken 10-15 gardiyan tarafından dövülmüştü. Mahkumlar, saldırı talimatının Başgardiyan Kadir Erginoğlu tarafından verildiğini ileri sürmüşlerdi. Olay üzerine açılan soruşturma sonucunda Mardin Cumhuriyet Savcılığı, gardiyanlar hakkında takipsizlik kararı verdi. Savcılık, iki mahkum hakkında ise dava açtı. Karaali ve San, Mardin Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanacak. Şeyhmus Karaali ve Abdülkadir San hakkında "görevli memura direndikleri" iddiasıyla dava açıldı.

"PKK üyesi olduğu" iddiasıyla Ceyhan Cezaevi'nde bulunan Cuma Orhan (52) adlı mahkumun cilt kanseri hastalığına yakalandığı halde tedavi edilmediği bildirildi. Mahkumlar tarafından yapılan açıklamada, tahliyesine 2 yıl 4 ay kalan Cuma Orhan'ın ender olarak hastaneye götürüldüğü ve sadece ağrı kesici ilaç verildiği bildirildi. Açıklamaya göre, son olarak 31 Ağustos günü Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi Ana Bilim Dalı'na götürülen Orhan'a cilt kanseri teşhisi konuldu. Klinikte mahkum koğuşu bulunmadığı için operasyon yapılmadığı belirtilen raporda, Orhan'ın plastik cerrahi uzmanı bulunan Adana Numune Hastanesi'ne götürülmesinin uygun olacağı kaydedildi. Orhan'ın ilaç masraflarının ailesi tarafından karşılandığı öğrenildi.

Eylül ayı ortalarında Diyarbakır Barosu'ndan Avukat Selahattin Demirtaş, Maraş Cezaevi'nde hükümlü bulunan müvekkili Nurettin Demirtaş'ın kendisine aktardığı sorunlarla ilgili yazılı açıklama yaptı. Açıklamada, Şubat 2001'de cezaevinde oda sistemine

geçildiği, bu tarihten itibaren de müvekkiline gönderilen kitap ve dergi gibi yayınlara, toplama ve yasaklama kararı bulunmamasına rağmen el konulduğu belirtildi. Ayrıca, ziyaretçiler için konulan telefon cihazlarının azlığı ve görüşmelerin tek tek yapılması nedeniyle zamanın yetmediği, ziyarete gelenlerin bir çoğunun ise bu sorundan kaynaklı görüşme yapmadan geri döndüğü ifade edildi ve yapılan görüşmelerin de bilgisayar ortamında kaydedildiği vurgulandı.

Yumurtalık Cezaevi'nde bulunan Mehmet Kan ile Nuri Yavuz adlı tutukluların cezaevlerindeki baskıları protesto etmek için açlık grevine başladıkları bildirildi. 16 Ekim günü İHD Adana Şubesi'nde yapılan basın açıklamasında "Cezaevi yönetiminin, ailelerin gönderdiği eşyaları, kitap ve gazeteleri içeri almadığı" belirtildi.

İHD İstanbul Şubesi Cezaevi Komisyonu tarafından 27 Ekim günü düzenlenen basın toplantısında, Bolu F Tipi Cezaevi'nde mahkumlar üzerindeki baskıların arttığı bildirildi. F tipi cezaevleri içinde en ağır uygulamaların Bolu F Tipi Cezaevi'nde yaşandığını anlatan komisyon üyesi Ahmet Tamer, "Görüşe çıkarken bütün cezaevlerinde arama yapılır. Ancak, Bolu F Tipi Cezaevi'nde bu bir eziyet haline getiriliyor. Örneğin, eller arkaya kıvrılıyor, arama sırasında insanların yüzlerini duvara dönmesi isteniyor" dedi. Bolu F Tipi Cezaevi'nde iki çocuğu bulunan Yayla Tut da, "Çocuklarımızı elleri kelepçeli getiriyorlar, iç çamaşırlarına varana kadar her yerlerini arıyorlar. Bizim üzerimizi ararken de soyunmamızı istiyorlar. Yarım saat görüşmemize izin veriyorlar. Ayrıca, çocuklarımızı hastaneye getirip götürürken de dövdüklerini biliyoruz." dedi.

İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin Kasım ayı başında yaptığı bir açıklamada son bir haftadır Bayrampaşa Cezaevi'ne ailelerin ve avukatların alınmadığını, tutuklu ve hükümlülere işkence yapıldığını söyledi. İHD İstanbul Şubesi F Tipi cezaevlerini protesto için şube binasının önünde 5 dakikalık oturma eylemi yaptı. Keskin, durumu araştırmak için cezaevine gittiklerinde "Bayrampaşa Cezaevi'nde avukat ve aile görüşü yok" şeklinde bir yazıyla karşılaştıklarını ifade etti.

Makbule Özbek adlı tutuklu yakını da Malatya Cezaevi'nde görüşlerde Kürtçe konuşulmasına izin verilmediğini, mahkumların odaların nemli olduğuna, 12 kişilik koğuşlara 18 kişinin konulduğuna, televizyon ve radyo verilmediğine ilişkin şikayette bulduklarını bildirdi. Ayrıca cezaevinde sayım sırasında tek ayak üzerinde durmaya karşı çıkan mahkumların dövüldüğü bildirildi. Uygulama nedeniyle cezaevi yöneticileriyle görüşmek isteyen tutukluların 3 Kasım günü dövüldüğü, olayda Şükran Yılmaz ve Gülistan Uluçına adlı mahkumların yaralandığı bildirildi.

6.3.13. Tedavisi engellenen tutuklu ve hükümlüler

Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde 15 Şubat 1998 tarihinde kendisini yakan Muhyettin Sevinç adlı tutuklunun tedavi edilmediği bildirildi. Ölüm cezasına mahkum olan Sevinç'in, daha sonra Adıyaman Cezaevi'ne götürüldüğünü belirten yakınları, "Olaydan sonra Muhyettin'i Diyarbakır Devlet Hastanesi'ne kaldırdılar. Burada kötü davrandılar ve tedavisi tam yapılmadan cezaevine gönderdiler. 2 yıldan fazla bir sürede tedavisi bilinçli olarak yapılmadı. 2000 yılı Aralık ayında hastaneye getirildiğinde 2 Ocak günü ameliyat için randevu verildi ama Adalet Bakanlığı'nın izin vermemesi nedeniyle ameliyat yapılamadı. İzin 29 Ocak günü için çıktı. Hastaneye getirildi, ancak kendisine bakan Dr. Ahmet Bulut tedaviyi yapmayarak tıp fakültesine sevk etti. Fakülte hastanesinde bu kez 26 Mart için gün verildi. Muhyettin, Dr. Ahmet Bulut'un tedaviyi bilinçli olarak geciktirdiğini söylüyor. Doktor hakkında bir buçuk yıl önce suç duyurusunda da bulunmuştu. Doktor yüzünden diz altında kuruma ve et toplanması var. Hareket ettiği zaman çatlaklar oluşuyor, kramp giriyor." dediler.

Sincan F Tipi Cezaevi'nde bulunan Ali Rıza Bektaş adlı tutuklunun "psikolojik tedavi gördüğüne" dair doktor raporu olmasına karşın üç kişilik hücrede tutulduğu bildirildi. Bektaş'a, kaldığı hücrenin sifonunu, sandalyesini, fayanslarını ve pencere camını kırması nedeniyle aralarında bir psikologun da bulunduğu Sincan F Tipi Cezaevi Disiplin Kurulu tarafından 2 Ocak gününden itibaren 2 ay görüş yasağı cezası verildi. Cezanın "Bektaş'ın asayışı bozduğu ve diğer tutuklu ve hükümlülere kötü örnek olduğu" iddiasıyla verildiği öğrenildi. Babası Zeynel Bektaş, oğlunun F tipi cezaevine konulmaması isteğinin DGM Savcılığı tarafından reddedildiğini belirterek, cezaevinde iki kez ziyaret edebildiği oğlunun görüş sırasında çok sinirli olduğunu, uyumada zorluk çektiğini söyledi.

Muş Cezaevi'nde bulunan Eğitim-Sen Diyarbakır eski Şube Başkanı Kadri Gökdere'nin, Hepatit-B hastalığına yakalandığı halde tedavi edilmediği bildirildi. Gökdere'nin eşi Nadire Gökdere eşinin tedavisi için Adalet Bakanlığı'na yaptıkları başvurudan bir sonuç alamadıklarını söyledi. Kadri Gökdere'nin 1996 yılından bu yana tutuklu bulunduğu cezaevinde hastalığa yakalandığını belirten Avukat Abdolvahap Ertan da müvekkilinin tedavi edilmesi için 20 Şubat günü Van Cumhuriyet Savcılığı'na başvurduğunu söyledi. Aynı cezaevinde bulunan Mahmut Aslan ve Sinan Aslantosun adlı tutukluların da hasta oldukları halde tedavi edilmedikleri bildirildi.

Muş Cezaevi'nde bulunan Mehmet Nezir Aslan'ın tedavi edilmediği bildirildi. İHD Muş Şubesi'nde bir açıklama yapan Aslan'ın eşi Adalet Aslan, eşinin 1995 yılında tutuklandıktan sonra Nazilli, İzmir ve Muğla cezaevlerinde kaldığını; Nazilli Cezaevi'nde dengesiz

hareketleri nedeniyle Manisa Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'ne kaldırıldığını ve 15 gün müşahede altında tutulduğunu anlattı. Adalet Aslan, eşine aynı hastanede yapılan tetkikler sonucu kişilik bozukluğu teşhisi konulduğunu belirtti. Gökdere'nin eşi Nadire Gökdere, eşinin tedavi için götürüldüğü Van Cezaevi'nde tedavi için herhangi bir girişim de bulunmadığı halde kendilerinden 15 milyon lira istendiğini söyledi.

Elbistan E Tipi Cezaevi'nde sürekli baş ağrısı çeken Hanım Sağır adlı tutuklunun tedavisinin yapılmadığı kaydedildi. Sağır'ın annesi Telizade Sağır, sürekli baş ağrısı çeken kızının tedavisinin yapılması için Elbistan E Tipi Cezaevi'nden Malatya Cezaevi'ne gönderildiğini söyledi. Telizade Sağır, kızının hastaneye sevk edilmesine karşın hastaneye kaldırılmadığını belirterek, "Yaklaşık 6 aydır hasta. Röntgen çekmek için götürüldüğü Araştırma Hastanesinde, röntgen makinesi bozuk denilerek, cezaevine geri gönderildi. En son görüşte kızım 3 dakika zor görüşebildim. Gardiyanlar kızımı koltuk değnekleriyle ve kollarına girerek getirdiler."

Eskişehir Özel Tıp Cezaevi'nde bulunan Cengiz Sarıkaya adlı siyasi tutuklunun psikolojik sorunlarına ve felç geçirmesine karşın tedavi edilmediği bildirildi. "İslami Hareket Örgütü'ne üye olduğu" iddiasıyla İstanbul DGM tarafından 24 Temmuz 2000 tarihinde ömür boyu hapis cezasına mahkum edilen Cengiz Sarıkaya'nın avukatı Faruk Gökkuş, müvekkilinin vücudunun sağ tarafının felç olduğunu, psikolojik sorunları bulunduğunu ve gereksinimlerini tek başına karşılayamadığını bildirdi. Sarıkaya'nın sağlık durumu nedeniyle Bandırma Kapalı Cezaevi'ne gönderilmesini istemlerine Adalet Bakanlığı'nın yanıt vermediğini anlatan Avukat Gökkuş, Sarıkaya'nın kendisine zarar vermesinden endişe ettiklerini vurguladı. 1993 yılında gözaltına alınan Sarıkaya'nın İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde gördüğü işkence nedeniyle uzun bir süre komada kaldığı bildirildi. Konuşmadığı ve bilinci yerinde olmadığı için savcılığın tahliye edilmesini istediği Sarıkaya'nın gözaltına alınmasından yaklaşık 7 yıl sonra ilk kez ifadesinin alındığını belirten Avukat Gökkuş, duruşmada Sarıkaya'nın "sözlerinin zor anlaşıldığının, anlamsız beyanlarda bulunduğu ve ayakta zor durduğu için sorgusunun oturarak yapıldığının" tutanaklara geçtiğini söyledi.

Maraş Cezaevi'nde bulunan M. Emin Özkan (66) adlı tutuklunun hastalığına karşın tedavi edilmediği bildirildi. Özkan'ın kızı Selma Özkan, babasının işkence sonucu sağlığının bozulduğunu belirterek, doktora götürülmediği için hastalığının ne olduğunun öğrenilemediğini kaydetti.

Cezaevleri operasyonu sırasında Bayrampaşa Cezaevi'nde bulunan Songül İnce adlı kadın mahkumun, sol kolunu kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu bildirildi. Songül İnce'nin babası

Hasan Ali İnce, operasyonda kızının sol dirseğinden mermi ve bombayla yaralandığını belirterek hekimlerin haftada bir kontrole getirilmesini istemesine karşın, cezaevi yönetiminin araç ve personel olmadığını ileri sürerek kızını ayda bir hastaneye götürdüğünü söyledi. Hasan Ali İnce, "Aylık muayenede Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ndeki doktorlar, ameliyat edilmesi gerektiğini söylemesine karşın bu yapılmadı. Doktorlar ameliyat sonrası hastanede yatması gerektiğini ama hastanede mahkum koğuğu olmadığı için askerlerin buna izin vermediğini söylediler. Bu yüzden kızım zamanında ameliyat edilemedi. İstanbul, Bayrampaşa Cezaevi ve Bakırköy Cumhuriyet savcılıklarına yaptığım müracaat sonucunda 13 Temmuz günü kızımın sevki Şişli Etfal Hastanesi'ne yapıldı. Doktorlar, acilen ameliyat edilmezse kolunun kesileceğini söylediler" dedi. Hasan Ali İnce, ameliyat için hastanenin 6 milyar liralık fatura çıkardığını ifade ederek yardım için Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık ve Adalet Bakanlığı'na başvurduğunu kaydetti.

Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Dayanışma Derneği (TUHAD-DER) Başkanı Abdullah Akengin, 7 Ağustos günü İHD Diyarbakır Şubesi'nde düzenlediği basın toplantısında, çeşitli cezaevlerinde bulunan Yahya Perişan, Selim Yıldırım, Mahfuz Doğrudemir, Aziz Akşahin ve Fatma Kaşan adlı tutukluların kanser olmalarına rağmen tedavilerinin yapılmadığını vurguladı.

Yozgat Cezaevi'nde bulunan mahkumlar tarafından yapılan açıklamada Şükrü Karacan adlı tutuklunun ağır hasta olmasına rağmen tedavi edilmediği, sayım sırasında mahkumların dövüldüğü, gazete ve dergilerin alınmadığı kaydedildi.

Kasım ayında Siirt Cezaevi'ndeki mahkumların avukatları tarafından yapılan açıklamada, tutuklu ve hükümlülerin çeşitli rahatsızlıklarının tedavi edilmediği bildirildi. Açıklamaya göre, hasta mahkumların adları şöyle: Osman Üzüm (şeker), Edip Yalçınkaya (anemi), Şehmuz Aykut (astım), Mehmet Boşatlıoğlu (sara), Tarık Taş (kalp ve akciğer yetmezliği), Şehmuz Kalır (hepatit B), Reşit Şen (şeker), Mehmet Turhallı (migren, mide ve akciğer rahatsızlıkları), Hüseyin İdiğ (ülseri, böbrek yetmezliği) Cevat İnce (hepatit B), Mehmet Eryılmaz (ülser), Mehmet Yasak (bel fıtığı ameliyatı sonrası sakatlık), Recep Erdünder (hepatit B), Mehmet Apakan (bel fıtığı), Osman Şen (verem) ve İbrahim İnan (mide kanaması geçirmiş böbrek hastası).

6.3.14. Cezaevlerinde Olaylar

Malatya Cezaevi'nde bulunan felçli tutuklu Gülay Efendioğlu'na Mustafa Özen adlı infaz koruma memurunun tecavüz ettiği ileri sürüldü. 31 Ocak günü cezaevine giden tutuklu yakınları, "tutukluların olayı haber verdiklerini" belirterek baroya başvurular. Tecavüz haberi üzerine harekete geçen

avukatlar Ali Rıza Kılıç ve Sevgi Altuntaş'ın cezaevi yönetimi ve savcılığa yaptıkları başvurulara yanıt verilmediğini bildirdiler. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat Ertosun ise iddia üzerine Malatya Cumhuriyet Savcılığı tarafından soruşturma açıldığını söyledi. Ertosun 9 Şubat günü Efendioğlu'nun gerekli raporları alabilmesi için Adli Tıp Kurum'una sevk edildiğini belirtti.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nin B-1 koğuşunda kalan çocuk tutuklular, koğuşlarda değişiklik yapılmasına karşı iki kez eylem gerçekleştirdi. 29 Haziran günü koğuş kapısının arkasına barikat kuran çocukların Bakırköy Cumhuriyet Başsavcısı Celil Demircioğlu'yla görüşükten sonra eylemlerine son verdikleri öğrenildi. Çocuk tutuklular 2 Temmuz günü de eylem düzenledikleri; 5 saat kadar süren bu eylemin de Demircioğlu'nun çocuklarla görüşmesi üzerine sona erdiği bildirildi.

İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'nde 26 Temmuz günü saat 05.00 sıralarında D-5 koğuşunun çatısına çıkan Şahin Tulpar adlı tutuklu, B-13 koğuşuna ateş açtı. Hırsızlık suçundan tutuklu olduğu öğrenilen Şahin Tulpar'a, B-13 koğuşundan da silahla karşılık verildi. Olayda, bir mahkum kırılan camlardan hafif yaralandı. Cezaevi yönetimi, Şahin Tulpar'ın kullandığı silahın ele geçirildiğini açıkladı.

Bayrampaşa Cezaevi 2'nci Müdürü İshak Yıldırım, 12

Ağustos günü uyuşturucu kaçakçısı Ramazan Yıldız ve adamlarının saldırısı sonucu şişlenerek yaralandı.

Kürkçüler E Tipi Cezaevi'nde Eylül ayı başında çıkan kavgada bir tutuklu ile bir gardiyan yaralandı. Cezaevindeki tutuklulardan Hüseyin Yüksekayla (30), aynı koğuşta kaldığı öğrenilen tutuklularla belirlenemeyen bir nedenle çıkan kavgaya sırasında şişlenerek yaralandı. Kavgaya müdahale etmek isteyen gardiyanlardan biri de kolundan yaralandı. Yaralı tutuklu Hüseyin Yüksekayla Adana Devlet Hastanesi'nde tedavi altına alınırken, gardiyanın ayakta tedavi edildiği öğrenildi.

Adana Kürkçüler Cezaevi'nde mahkumlar, rahatsızlanan bir arkadaşlarının hastaneye kaldırılmaması üzerine 7 gardiyanı iki buçuk saat rehin alıp eylem yaptı. Olay 14 Eylül akşamı cezaevinin K koğuşunda yaşandı. Sarası tutan Emrah Derinpikap isimli mahkumun hastaneye kaldırılmasını isteyen arkadaşları, idarenin arkadaşları ile ilgilenmemesi üzerine saat 22.00 sıralarında Derinpikap'ı almak için koğuşa gelen 7 infaz koruma memurunu rehin aldılar. Başsavcı Gürçay, mahkumlarla görüşerek saat 01.00 sıralarında eyleme son verilmesini sağladı. Rehin alma olayının bitmesinin ardından hasta tutuklu Emrah Derinpikap, Adana Devlet Hastanesi'ne kaldırılarak tedavi altına alındı.

7. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI

Avrupa Konseyi devletlerinin yurttaşları ve yetki alanlarında yaşayan diğer kişiler, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) 2001 yılında toplam 13.858 başvuru yaptı. 1955-2001 döneminde toplam başvuru sayısı 77.764 oldu. 2001 yılında yapılan başvurulardan 2.108 başvuru Rusya Federasyonu, 1.763 başvuru Polonya, 1.117 başvuru Fransa, 1.062 başvuru Ukrayna ve 1.059 başvuru Türkiye aleyhine yapıldı. AİHM, 2001 yılında toplam 8.989 dava hakkında ya kabul edilemezlik kararı verdi ya da taraflar arasında dostane çözüme varılması sonucunda davaları listeden çıkarttı; 889 dava hakkında ise iddia edilen ihlalin olup olmadığı konusundaki bulgularına dayanarak yargısal karar verdi. Mahkeme, bu dönemde İtalya aleyhine başlatılan 359 davada en az bir ihlal tespit ederken (çoğunlukla adil yargılama hakkına ilişkin davalar) 45 davayı dostane çözüm sonucunda listeden çıkarttı. Türkiye aleyhine başlatılan 229 davayı 2001 yılında sonuçlandıran Mahkeme, 169 davada ihlal olduğuna, bir davada (Türkiye ve Danimarka aleyhine açılan bir dava) ihlal olmadığına karar verdi; Mahkeme, 58 davayı dostane çözüme bağlandığı için listeden çıkarttı. Mahkeme, 2000 yılında ise, İtalya aleyhine başlatılan 232, Fransa aleyhine başlatılan 49, Türkiye aleyhine başlatılan 23 ve Birleşik Krallık aleyhine başlatılan 16 davada ihlal kararı vermişti. 2001 yılında Sözleşmenin yaşam hakkına ilişkin 2. maddesi ve işkence yasağına ilişkin 3. maddesi uyarınca verilen (45 dava) kararların çoğu Türkiye hükümeti aleyhine başlatılmıştı.

Hükümetin TBMM'ye verdiği bilgiye göre, 2000 yılı sonuna kadar 131 dava Türkiye aleyhine sonuçlandı. Bu davalardan 22'sinin işkence, 14'ünün özgürlük ve güvenlik hakkı, 18'inin yaşama hakkı, 24'ünün adil yargılanma hakkı, dördünün özel hayatın korunması, 23'ünün etkin hukuk yollarına erişim hakkı, 58'inin mülkiyet hakkının korunması, 17'sinin ifade özgürlüğü, birinin düşünce ve vicdan özgürlüğü, üçünün de cezaların hukuka uygunluğu konusunda olduğu bildirildi. Bu kararlar sonucunda ödenmesi gereken toplam tazminat, 582.897 ABD doları, 7.839.610 Fransız Frankı, 1.568.883 İngiliz Poundu, 57.639 Alman Markı, 11.633.400 Türk Lirasını buldu.

Türkiye'nin AİHM'nin öngördüğü tazminatları ödememesi de sorun oldu. Avrupa Konseyi Genel

Sekreteri Walter Scwimmer, 27 Haziran günü düzenlediği basın toplantısında, AİHM kararlarına uyulmasının zorunlu olduğunu belirterek, Türkiye'nin Loizidou davasında karar verilen tazminatı ödemeyi reddetmesini eleştirdi. AİHM kararlarına uyulmasının Avrupa Konseyi üyeliğinin temel koşullarından biri olduğunu belirten Scwimmer, Avrupa Konseyi'nin karar organı Bakanlar Komitesinin Türkiye'ye baskı yapması gerektiğini söyledi.

IHD Diyarbakır Şubesi Yönetim Kurulu üyesi Avukat Reyhan Yalçındağ da, süresi içinde ödenmeyen tazminatlar nedeniyle Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ne başvurdu. Türkiye'nin ödemediği tazminatların 250 bin İngiliz Poundu (yaklaşık 412 milyar lira) düzeyinde olduğunu belirten Yalçındağ, ödenmeyen tazminatlarla ilgili olarak prosedürü şöyle açıkladı.

“Kararın açıklandığından itibaren üç ay içinde hükmedilen adli giderler ile tazminatlar, başvuruçunun bankada açılan hesabına yatırılır. Eğer bu üç aylık süre geçmesine karşın ödeme yapılmadıysa, ödeme yapıldığı güne kadar tazminata, yıllık yüzde 7.5 faiz uygulanarak ödeme yapılır. Ödemenin yine yapılmaması halinde, başvuruçuyu ödeme yapılmadığına ilişkin olarak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ne başvurur. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi de üye ülkelerin temsilcilerini toplayarak durumu tartışır. İlgili ülkenin, AİHS'i ihlal ettiği ve AİHM'in kararıyla bunun tescil ettiği belirtilir. Ayrıca, tazminat ve diğer adli giderlerin ödenmediğine ilişkin bir bildiri kaleme alır ve bunu ilgili devletin Dışişleri Bakanlığı'na gönderir. Bu bildiriye, tazminat ve işlenen faiz miktarlarının birlikte ödenmesi istenir. Ancak hâlâ ödeme yapılmazsa Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, ilgili ülkenin Konsey'den atılmasını tartışır.”

Ocak ayında Silopi'de kaybolan HADEP Silopi İlçe Başkanı Serdar Tanış ve Şube Sekreteri Ebubekir Deniz'in yakınları, yaşam hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle AİHM'e başvurular. Başvuru, Sözleşmenin 2, 3, 5 ve 13. maddelerine dayanarak Mahkeme tarafından kabul edildi. Mahkeme, Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmediğine dayanarak yaptığı itirazı, davanın esasına ilişkin konularla birlikte incelemeye karar verdi.

2001 yılında da AIHM, Türkiye'deki insan hakları durumuna ilişkin olarak tek yargısal denetim mekanizması, hatta etkin olarak çalışan tek uluslararası izleme mekanizması olmaya devam etti. Bu nedenle AIHM konusunda hem insan hakları aktivistleri açısından hem de hükümet ve medya açısından yoğun bir dikkat söz konusu oldu. Kıbrıs'taki siyasal durum, Abdullah Öcalan'ın ölüm cezasına mahkum edilmesi ve RP'nin kapatılması gibi Türkiye'nin temel bazı politikalarının insan haklarıyla ilgili boyutları da, AIHM çerçevesinde gündemde kaldı.

Türkiye'de "devlet politikaları"ndan başka siyasal sorunların insan hakları boyutu da AIHM'e götürülen başvurulara konu oldu. Örneğin, başörtüsü nedeniyle okullara alınmayan öğrenciler ve işlerinden uzaklaştırılan memurların da aralarında bulunduğu yaklaşık 100 kişi, AIHM'e başvurdu. Başvuruların özellikle "Eski hale iade; öğrencilik ya da memuriyete tekrar başlayabilme, uygulamaların AIHS'ne aykırılığın tespiti ve mağduriyetlerinin maddi-manevi tazminatı" talepleriyle yapıldığı bildirildi. AIHS'ye aykırılığın tespitinin istendiği ihlal konuları ise şunlar:

"Madde 3: Onur kırıcı muameleye maruz kalmak.

Madde 6: Adil yargılama olmadığı.

Madde 8: Özel hayatın ihlali.

Madde 9: Din özgürlüğü ihlali.

Madde 10: Düşünce ve ifade özgürlüğünün engellenmesi.

Madde 13: Etkili bir başvuru yolunun kullandırılmaması.

Madde 14: Ayrımcılık yapıldığı.

Ek 1. Protokol: Mülkiyet hakkı ihlali.

Ek 1. Protokol 2. Madde: Eğitim hakkının ihlali."

AIHM başvurularında görülen önemli bir eğilim, Mahkemenin ihlal konusunda karar vermesi yerine, hükümetin ihlali kabul ederek tazminat ödemesi, yani dostane çözüm yoluna gidilmesi oldu. 2001 yılında toplam 58 dava, dostane çözüm ile sonuçlandı. Bu şekilde AIHM gündeminden çıkartılan davalar içinde, yaşam hakkı, işkence ve köylerin boşaltılıp yakılmasına ilişkin başvurular da bulunuyordu.

2001 yılının AIHM açısından en ilginç ve tartışmalı konularından biri, yaşam hakkına ilişkin bir davada başvuruçunun dostane çözümü kabul etmemesine karşın, AIHM'in dostane çözümü kabul ederek dosyayı listeden çıkartma kararı oldu (bkz. Akman Davası). AIHM, Hükümetin davaya ve yaşam hakkına ilişkin deklarasyonunun, davanın sonuçlanması için yeterli olduğunu ve Hükümetin tutumunun, Sözleşmenin 2. maddesinde düzenlenen yaşama hakkının korunması için yeterli görüldüğü anlamına gelen bir karar verdi. Oysa bizzat söz konusu davaya ilişkin olarak, Hükümetin dostane çözüm aşamasında

kabul ettiği yaşam hakkı ihlalinden sorumlu olan görevliler yargılanarak cezalandırılmamıştı ve yaşam hakkı ihlallerine karşı yeterli güvencelerin varlığı, yalnızca hükümetin iddiasıydı. Bu iddia, ne uluslararası insan hakları kuruluşları ne de Türkiye insan hakları kuruluşları tarafından desteklenmemişti.

Hükümetin bu deklarasyonunda ve dostane çözüm için yaptığı diğer başvurularında önemli bir başka durum da, ihlallerin "münferit" olaylar olarak gösterilmesi oldu. AIHM, bu tür deklarasyonları yeterli kabul etti. Çünkü Mahkemenin kendisi de, başvuruçuların yaşam hakkı ihlalleri, işkence ve köy yakma gibi uygulamaların sistematik olup olmadığını tespiti yönündeki taleplerini, Sözleşmenin davalarda ele alınan durumlara uygulanması açısından bu tespitin gerekli olmadığını ileri sürerek reddetmişti. Oysa Sözleşme, nihai amaç olarak Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerde insan hakları ihlallerinin önlenmesini benimser. Türkiye'deki insan hakları durumunu izleyen kuruluşlar da, insan haklarının korunmasının önündeki temel engellerden birinin, hükümetin başta yaşam hakkı ve işkence olmak üzere insan hakları ihlallerini "münferit olaylar" olarak göstermesinden kaynaklandığını belirtmektedirler.

AIHM kararları açısından tartışmalı bir başka durum da, Mahkemenin ele aldığı davalarda, benzer davaların sayısına rağmen, "ayrımcılık yasağına" ilişkin 14. madde açısından karar vermeyi reddetmesi oldu. Kürt sorununa ilişkin olaylardan kaynaklanan ihlallere ilişkin çok sayıda başvuruda bu talep ileri sürüldü. Ancak Mahkeme, bütün başvuruları tekil olarak ele alma eğilimi gösterdi.

Başka bir sorun ise DGM'lerdeki yargılamalara ilişkin "adil yargılanma hakkının ihlali" savıyla getirilen başvurulardaki kararlar oldu. Bu davalarda AIHM, DGM'lerde askeri yargıçların varlığının adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini kanıtlamaya yeterli olduğunu tespit ederek, bu yargılamaların temel bazı özelliklerine ilişkin değerlendirme taleplerini reddetti. DGM Yasası'nda 1999 yılında yapılan bir değişiklikte askeri yargıçların bu mahkemelerdeki görevine son verilmişti. Böylece AIHM, DGM yargılamalarından kaynaklanan diğer sorunlar konusunda karar almayı ertelemiş oldu.

25 Temmuz günü İçişleri Bakanı Rüştu Kazım Yücelen, AIHM'nin kararlarıyla ilgili olarak Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, OHAL Bölge Valiliği ve 81 il valiliğine bir genelge gönderdi. Genelgede, AIHM'e bireysel başvuru hakkının 1987 yılında Türkiye tarafından kabul edildiği, 1990 yılında da Mahkemenin zorunlu yargı yetkisinin tanındığı hatırlatılarak, AIHM'e Türkiye'den çok sayıda bireysel başvuru yapıldığı, Türkiye aleyhine sonuçlanan davalar nedeniyle çok yüksek tazminat ödeme yükümlülüğü altına girdiği, bunun yanı sıra uluslararası kamuoyunda Türkiye'nin itibarının olumsuz yönde etkilendiği vurgulandı.

Genelgede, davaların Türkiye aleyhine sonuçlanmasının "hatalı uygulamalardan kaynaklandığı" belirtilerek mülki amirlerin ve jandarmanın uyması gereken tedbirler yeniden hatırlatıldı. Ayrıca "insan haklarına saygı düşüncesini esas alarak, soruşturmaları ve özellikle ifade alma işlemlerini yürütmek üzere, eğitilmiş personelin istihdam edilmesine özen gösterilmesi ve söz konusu çalışmaların kapsamlı bir şekilde yürütülmesine olanak sağlanması, sıralı amirlerce gereken hassasiyetin gösterilmesi" istendi.

1. Kıbrıs Davaları

AIHM Genel Kurulu'nun Kıbrıs-Türkiye davasına (başvuru no. 25781/94) ilişkin Strasbourg'da 10 Mayıs günü verdiği karar, bire karşı 16 oyla kabul edildi. Bu kararla Mahkeme, söz konusu başvuruda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ihlal edildiği yönünde ileri sürülen şikayetlerin Türkiye devletinin sorumluluk alanında olduğu sonucuna vardı.

Türkiye'nin Temmuz ve Ağustos 1974'te yaptığı askeri harekattan itibaren Kuzey Kıbrıs'ta sürmekte olan duruma ve Kıbrıs Cumhuriyeti topraklarının halen bölünmüş olmasına ilişkin davada, Kıbrıs, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nun daha önceki dönemlerde Kıbrıs'ın Türkiye'ye karşı şikayetleriyle ilgili olarak kabul ettiği iki rapordan sonra Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs'ta Sözleşmeyi ihlal etmeye devam ettiğini ileri sürdü.

Kıbrıs, Kasım 1983'te "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti"nin (KKTC) ilan edilmiş ve Mayıs 1985'te "KKTC Anayasası"nın çıkartılmış olmasına rağmen, Sözleşme usulü açısından bu bölgedeki ihlallerden Türkiye hükümetinin sorumlu olduğu savını getirdi. Bu bakımdan, KKTC'nin, uluslararası hukuka göre yasadışı bir varlık olduğunu ileri sürdü ve KKTC'nin ilan edilmesinin uluslararası topluluk tarafından da kınandığı belirtildi.

Türkiye hükümeti ise "KKTC'nin demokratik ve anayasal bir devlet" olduğunu, Türkiye'de dahil olmak üzere egemen bütün devletlerden bağımsız olduğunu ileri sürdü. Türkiye bu nedenle, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin şikayet ettiği ihlallerden "sorumlu tutulması gerekenin KKTC olduğunu" ve Türkiye'nin, Sözleşme açısından söz konusu eylem ya da ihallerden sorumlu tutulamayacağını savundu.

Komisyon, 22 Kasım 1994 tarihinde yapılan başvuruda 28 Haziran 1996 tarihinde kabuledilebilirlik kararı verdi ve araştırmayı yürütmek üzere bir heyet oluşturdu. Komisyon delegeleri, başvurunun ilgili olduğu çeşitli meseleleri araştırmak ve kanıt toplamak üzere Strasbourg'da (27-28 Kasım 1997), Kıbrıs'ta (21-24 Şubat 1998) ve Londra'da (22 Nisan 1998) çalışmalar yaptı. Dostane bir çözümün sağlanması için hiçbir dayanak olmadığı sonucuna varan Komisyon, davayla ilgili olguların ve görüşlerin belirtildiği raporu 4 Temmuz 1999 tarihinde kabul etti.

30 Ağustos 1999 tarihinde Kıbrıs hükümeti, 11 Eylül 1999 tarihinde de Komisyon, davayı Mahkemeye sundular. Mahkeme Genel Kurulu, davayı doğrudan kendisi ele almaya karar verdi.

Kıbrıs, Mahkemede Sözleşmenin 1. maddesinin (insan haklarına saygı yükümlülüğü) yanı sıra 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 17 ve 18. maddelerinin; ayrıca 1 No.lu Protokolün 1 ve 2. maddelerinin Türkiye'nin idari pratikleri yoluyla ihlal edildiğini ileri sürdü.

Mahkeme oybirliğiyle, Kıbrıs'taki tek meşru hükümet olan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin başvuru yapmaya yetkisi olduğuna ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Komisyonun daha önceki raporlarına ilişkin kararlarının başvuruda gündeme getirilen sorunlarla ilgili olarak sonuç vermemesi açısından, davanın esasına ilişkin incelemenin yapılması konusunda hukuksal çıkarı olduğuna karar verdi. Mahkeme, ayrıca Komisyonun başvurunun yapılmasından (22 Mayıs 1994) 6 ay önce sona ermiş olan durumların inceleme alanının dışında kaldığı sonucunu da onayladı.

Mahkeme, "iddiaların Türkiye'nin Sözleşme çerçevesindeki sorumluluklarının dışında kaldığı" savına ilişkin olarak ise bire karşı 16 oyla, başvuruda ileri sürülen olguların, Sözleşmenin 1. maddesinin anlamı kapsamında Türkiye'nin yetki alanında olduğu ve dolayısıyla, muhatap devletin Sözleşme yükümlülüklerini ilgilendirdiği kararına vardı. Mahkeme, Loizidou-Türkiye kararında da, Türk hükümetinin Kuzey Kıbrıs'taki askeri varlığı yoluyla bu bölgede etkin bir denetimi olduğu ve KKTC hükümetinin politika ve eylemleri üzerindeki denetiminin, Sözleşme açısından Türkiye'ye sorumluluk getirdiğini vurgulamıştı. Bu davada ise, Mahkeme, Türk hükümetinin Sözleşme çerçevesindeki yükümlülüklerinin, Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren asker ve diğer görevlilerinin eylemleriyle sınırlanamayacağını, Türkiye'nin askeri ve diğer desteğiyle varolan yerel yönetimin eylemleri konusunda da devlet sorumluluğu taşıdığını belirtti.

Mahkeme, ayrıca, 35. madde 1. paragraftaki hak arama yollarının tüketilmesi koşuluyla ilgili olarak da, KKTC'de varolan hak arama yollarının muhatap devletin "iç hak arama yolları" olarak kabul edilebileceği ve bu hak arama yollarının etkin olup olmaması konusunun da, her olguda tek tek incelenmesi gerektiği kararına vardı. Mahkeme çoğunluğu, Komisyon çoğunluğuna paralel olarak, başka sorunların yanı sıra, Uluslararası Adalet Divanı'nın Namibia davasındaki tavsiye kararına gönderme yaparak, incelenen davadakine benzer durumlarda KKTC gibi fiili olarak varolan yapıların eylemlerini görmezden gelemeyeceği kanısına vardı. Mahkeme, söz konusu bölgede yaşayanlar açısından yaşam koşullarının katlanılabilir hale getirilmesinin, bu tür fiili yönetimler tarafından korunması gerektiğini vurguladı. Mahkeme, bu bölgelerde yaşayan kişilerin çıkarlarının üçüncü devletler ya da uluslararası

kurumlar tarafından, özellikle de mahkemeler tarafından ihmal edilemeyeceği kanısını ifade etti. Mahkeme çoğunluğu, bu sonuca varırken, kararının hiçbir şekilde KKTC'nin varlığını meşrulaştırmadığını vurgulayarak, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bu ülkedeki tek meşru hükümet olduğunu teyit etti.

Mahkeme, aşağıda belirtildiği gibi Sözleşmenin 14 kez ihlal edilmiş olduğuna karar verdi:

Kaybedilen Kıbrıslı Elenler ve Yakınları

Muhatap devletin (Türkiye Cumhuriyeti) kaybedilen Kıbrıslıların akıbeti ve yaşamı tehdit eden koşullar konusunda etkin bir soruşturma yapmaması nedeniyle, 2. maddenin (yaşam hakkı) devam eden ihlali; Türk yetkililerinin, kayboldukları sırada Türk yetkililerinin gözetimi altında oldukları konusunda makul iddialar olan kaybedilen Kıbrıslıların akıbeti konusunda etkin bir soruşturma yapmaması nedeniyle, 5. maddenin (kişinin özgürlük ve güvenlik hakkı) devam eden ihlali; muhatap devletin kaybedilen Kıbrıslıların yakınlarının gerçek kaygıları karşısındaki, insanlık dışı muamele düzeyine varan sessizliği nedeniyle, 3. maddenin (insanlık dışı ve alçaltıcı muamelenin yasaklanması) devam eden ihlali.

Göç etmek zorunda bırakılan kişilerin evleri ve mülkiyetleri

Zorla yerinden edilen Kıbrıslı Elenlerin Kuzey Kıbrıs'taki evlerine dönmelerinin reddedilmesi açısından, 8. maddenin (özel yaşama, aile yaşamına, kişinin evine ve yazışmalarına saygı) süren ihlali; Kıbrıslı Elenlerin Kuzey Kıbrıs'taki mülkiyetlerine erişmelerinin, kontrol etmelerinin, kullanmalarının, yararlanmalarının ya da mülkiyet haklarına müdahale karşısında tazmin edilmelerinin reddedilmesi açısından, 1 No.lu Protokolün 1. maddesinin (mülkiyetin korunması) süren ihlali; Kuzey Kıbrıs'ta ikamet etmeyen Kıbrıslı Elenlere, 8. madde ve 1 No.lu Protokolün 1. maddesince korunan haklarına müdahale karşısında etkin hak arama yollarının tanınması açısından, 13. maddenin süren ihlali.

Kuzey Kıbrıs'ın Karpas Bölgesinde İkamet Eden Kıbrıslı Elenlerin Yaşam Koşulları

Kuzey Kıbrıs'ta yaşamayan Kıbrıslı Elenlerin seyahat etmelerinin kısıtlanması sonucunda ibadet yerlerine ulaşamamaları ve dinsel hayatın başka yönlerine katılamamaları açısından, 9. maddenin (düşünce, vicdan ve din özgürlüğü) süren ihlali; Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan Kıbrıslı Elenlerin ilköğretim okullarında kullandıkları kitapların aşırı sansüre tabi tutulması açısından, 10. maddenin (ifade özgürlüğü) süren ihlali; Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan Kıbrıslı Elenlerin, bu bölgeden sürekli olarak ayrılmalari halinde mülkiyetlerinden barış içinde yararlanmalarının güvence altına alınmaması ve Güney Kıbrıs'ta ölüm yoluyla akrabalarından miras aldıkları mülkiyetin tanınmaması açısından, 1 No.lu Protokolün 1.

maddesinin süren ihlali; Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan Kıbrıslı Elenlere uygun ortaöğrenim olanaklarının tanınmaması açısından, 1 No.lu Protokolün 2. maddesinin (eğitim hakkı) süren ihlali; Kuzey Kıbrıs'ta Karpas bölgesinde yaşayan Kıbrıslı Elenlere aşağılayıcı muamele düzeyinde ayrımcılık uygulanması açısından, Sözleşmenin 3. maddesinin süren ihlali; Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan Kıbrıslı Elenlerin özel ve aile yaşamlarına ve evlerinin dokunulmazlığına saygı gösterilmemesi açısından, 8. maddenin süren ihlali; Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan Kıbrıslı Elenlerin maruz kaldığı ihlaller karşısında etkin hak arama yollarının tanınmamasının idari pratiğin bir parçası olması açısından 13. maddenin süren ihlali.

Kuzey Kıbrıs'ta Yaşayan Kıbrıslı Türklerin Hakları

Sivil kişilerin yargılanmasında askeri mahkemelerin yetkilendirilmesinin yasal bir pratik olması açısından, 6. maddenin (adil yargılanma hakkı) ihlali. Mahkeme, Türklere ilişkin başka konularda ise ihlal bulgusuna ulaşmadı. Kıbrıs hükümeti, Sözleşmenin 4. maddesi (kölelik ve zorla çalıştırmanın yasaklanması), toplantı ve örgütlenme özgürlüğüne ilişkin 11. maddesi, ayrımcılık yasağına ilişkin 14. maddesi ve bu maddelerle ilişkili olarak haklara getirilen kısıtlamaların suistimal edilmesine ilişkin 17. maddesi altında şikayetler getirmişti. Diğer iddiaların ise incelenmesine gerek duyulmadı.

Mahkeme, tazminat konusundaki kararının hazır olmadığını açıkladı.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Türk Yurttaşları

Bu davanın (Denizci ve diğerleri-Kıbrıs, başvuru no. 25316-21/94 and 27207/95) sonucu, Kıbrıs-Türkiye davasına ilişkin karardan hemen sonra 23 Mayıs günü açıklandı.

Başvuru, 4-22 Nisan 1994 tarihinde Güney Kıbrıs'ta gözaltına alınan İlker Denizci, Aziz Merthoca, Hüseyin Mavideniz, Yılmaz Mavideniz, Doğan Davulcular, Hasan Merthoca, Erbay Kaptanoğlu, Taser Ali Kismir ve Rebiye Tufansoy'un kötü muameleye maruz kalmaları nedeniyle yapıldı. Başvuruda gözaltına alınanların, Güney Kıbrıs'tan ayrılarak özgür iradeleriyle Kuzey Kıbrıs'a gideceklerine dair ifade imzalamaya zorlandıkları, Kuzey Kıbrıs sınırına götürüldükleri ve geri dönmeleri halinde öldürüleceklerinin söylendiği ileri sürüldü.

Mağdurların AİHM'e başvurmalarının ardından Güney Kıbrıs'a döndüklerinde de polisin "Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvurmaları için KKTC yetkilileri tarafından kendilerine baskı yapıldığı" yolunda ifade imzalattığı bildirildi. Rebiye Tufansoy'un oğlu İlker Tufansoy, 2 Haziran 1994 tarihinde kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından öldürülmüştü.

Başvurucular, Sözleşmenin 3, 5, 8 ve 14. maddeleri ile 1 No.lu Protokolün 1., 4 No.lu Protokolün ise 2 ve 3. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürdüler.

Mahkeme, oybirliğiyle, Sözleşmenin 3. (insanlık dışı muamele yasağı) ve 5. maddeleriyle (özgürlük ve güvenlik hakkı) ile 4 No.lu Protokolün 2. (seyahat özgürlüğü) maddesinin ihlal edildiğine; diğer şikayet konularının ayrıca incelenmesinin gerekli olmadığına ve ayrımcılık yasağı ile başvurunun engellenmesi konusunda olgu bulunmadığına karar vererek, her başvurucuya manevi zararları için 20.000 Kıbrıs Poundu ve hukuksal masraflar için toplam 25.000 Kıbrıs Poundu ödenmesine karar verdi.

2. Yaşam Hakkı

AİHM, çeşitli dönemlerde Türkiye’de gerçekleşen yargısız infaz ve kaybetme olgularına ilişkin kararlarını 2001 yılında açıkladı. Yargısız infazla ilgili bir davada (Akman Davası), Mahkeme, başvurunun itirazına rağmen “dostane çözüm”e ulaşıldığını kabul ederek davayı incelemeye son verdi.

Faysal Akman Davası

19 Ocak 1997 tarihinde Mardin’in Savur ilçesinde bir eve düzenlenen baskında öldürülen Murat Akman adlı kişinin babası Faysal Akman’ın Türkiye aleyhine açtığı dava, hükümetin “dostane çözüm” konusundaki girişimleri sonucunda 27 Haziran günü AİHM dava listesinden çıkartıldı.

Başvurucu Faysal Akman, 20 Ocak 1997 tarihinde polislerin talimatı üzerine Savur’daki evinin kapısını açtığını, beş güvenlik görevlisinin evinde arama yaptığını, çağrılması üzerine elinde kimliğiyle polisler karşısına çıkan oğlu Murat Akman’ın öldürüldüğünü, oğlunun üzerindeki 5000 Markın ve yüzüğünün de alındığını açıklamıştı. Faysal Akman, olayın ardından savcı ve hekimin eve gelerek kanıtları topladıklarını, kendisinin de savcılığa başvurduğunu, savcılığın dosyanın Diyarbakır DGM’ye sevk edildiğini bildirmesine rağmen kendisinin bildiği kadarıyla bir soruşturma yürütülmediğini ileri sürmüştü. Bu nedenle, Sözleşmenin yaşam hakkına ilişkin 2. maddesinin, kişisel ve aile yaşamına saygı hakkına ilişkin 8. maddesinin, etkin bir hak arama yolunun sağlanması hakkına ilişkin 13. maddesinin ve ayrımcılık yasağına ilişkin 14. maddesinin ihlal edildiği ileri sürülmüştü.

İddiaları reddeden hükümet, daha sonra başvurucuya 85.000 pound ödemeyi kabul ederek dostane çözüm önerdi. Başvurucu bu öneriyi kabul etmedi. Mahkeme ise Türkiye hükümetinin 21 Mart günü yaptığı deklarasyonu göz önünde bulundurarak, dostane çözümü kabul etti ve davayı listeden çıkardı. Mahkeme, Sözleşmenin 37. maddesi uyarınca, Sözleşme ve Protokollerinde düzenlendiği şekilde insan haklarına ilişkin kaygıların Mahkemeyi başvuruyu incelemeye devam etmeye yükümlü kılmadığı sürece, başvuruyu Mahkemenin gündeminde tutmanın haklı bir gerekçesi olamayacağı yorumunu yaptı. Hükümet, “dostane çözüm” amacıyla başvurucuya 85.000 pound ödemeyi kabul etti.

Hükümetin dostane çözüm amacıyla yaptığı deklarasyonda şöyle denildi:

“Hükümet, mevcut Türk yasaları ve Hükümetin bu tür eylemleri önleme kararlılığına karşın, Murat Akman’ın ölümüne ilişkin durumlarda da olduğu gibi aşırı güç kullanımından kaynaklanan müferit ölüm olgularının meydana gelmesinden üzüntü duymaktadır.

Aşırı ya da orantısız güç kullanımı sonucunda ölümün meydana gelmesinin Sözleşmenin 2. maddesinin ihlalini teşkil ettiği kabul edilmektedir ve Hükümet, yaşam hakkına –etkin soruşturma yürütme yükümlülüğü de dahil olmak üzere- gelecekte saygı duyulmasını güvence altına almak için uygun talimatları vermeyi ve bütün gerekli önlemleri almayı taahhüt etmektedir. Bu bağlamda, yeni yasal ve idari önlemlerin, benimsenmiş olduğunu ve bunların, dava konusu başvurununkine benzer durumlarda ölümlerin meydana gelmesini azalttığını ve ayrıca daha etkin soruşturmaların yapıldığını ilave etmek gerekir.

Hükümet, bu ve benzer davalarda Mahkeme kararlarının uygulanmasının Bakanlar Komitesi tarafından denetlenmesinin, bu bağlamda iyileşmelerin devam etmesinin sağlanması için uygun bir mekanizma olduğu kanısındadır. Bu amaçla, bu süreçte gerekli işbirliğine devam edilecektir.”

İHD Diyarbakır Şubesi Hukuk Komisyonu, Mahkemenin davayı listeden çıkartma kararının, hükümetin dostane çözüm kapsamında ödeme yapmasının ve ihlal konusunda deklarasyon yayınlamasının Mahkemenin karar vermesiyle benzer sonuçlara yol açacağı gerekçesiyle verildiğini belirtti. Fakat İHD Hukuk Komisyonu, Murat Akman’ın öldürülmesinden sorumlu kişiler hakkında bir ceza davası açılmamış olmasının ve hükümetin beyan ettiği düzenlemelerin yaşam hakkının korunması açısından etkileri konusunda belirsizlik olduğu gerekçesiyle kararı eleştirdi. İHD Hukuk Komisyonu, bu durumda AİHM kararının Sözleşmenin insan haklarını koruma amacıyla ve Sözleşmenin bu amaca göre yorumlanması yoluyla geliştirilmiş olan AİHM içtihatıyla uyumlu olmadığını belirtti.

Çiçek Davası

AİHM, Tahsin Çiçek ve Ali İhsan Çiçek’in kaybolması nedeniyle yapılan başvuruda kararını 27 Şubat günü açıkladı. Hamsa Çiçek (1930 doğumlu) başvurusunda, 10 Mayıs 1994 tarihinde Lice’nin Dernek köyüne baskın yapan jandarmaların kendisini, oğulları Tahsin Çiçek ve Ali İhsan Çiçek ile torunu Çayan Çiçek’i (olay tarihinde 16 yaşında) gözaltına aldıklarını; iki oğlunun o zamandan beri “kayıp” olduklarını belirtmişti. Mahkeme, “jandarmaların bu tarihte köye geldikleri, bu kişileri ve diğer iki köylüyü gözaltına alarak Lice Yatılı Bölge Okulu’na götürdükleri, gözleri bağlı olarak binanın bodrumunda tuttukları” olgularının kesin olduğuna karar verdi. Burada iki gün tutulan Tahsin ve Ali İhsan Çiçek, daha sonra serbest bırakılacakları söylenerek götürülmüş; gözaltındaki

diğer kişiler ve başvurucu da bu olaydan bir gün sonra serbest bırakılmıştı. Hamsa Çiçek, oğullarından bir daha haber alamamıştı.

Başvuru, 8 Kasım 1994 tarihinde Komisyona sunulmuş ve 26 Şubat 1996'da kabul edilebilir bulunmuştu. Komisyonun atadığı 3 delege Ankara'da Haziran 1997 ve Haziran 1998'de yapılan duruşmalarda tanık ifadelerine başvurmuştu. Dava, 1 Kasım 1999 tarihinde Mahkemeye sunuldu.

Mahkeme, 1 oya karşı 6 oyla, Tahsin Çiçek ve Ali İhsan Çiçek bakımından yaşam hakkının (2. madde) ihlal edildiğine karar verdi. Mahkeme, bu kişilerden 6.5 yıldır haber alınmadığına göre, güvenlik görevlileri tarafından gözaltına alındıktan (yetkililer bunu kabul etmese de) sonra öldüklerinin farz edilmesi gerektiği sonucuna vardı. Kararda, Lice Savcılığı'nın, Tahsin Çiçek ve Ali İhsan Çiçek ile birlikte gözaltına alınan diğer kişilerin ifadesini olaydan 3.5 yıl sonra aldığını da vurguladı.

Mahkeme, işkence yasağı bakımından (3. madde) kayıp kişiler hakkında bir karar vermemekle birlikte, Koçeri Kurt davasında olduğu gibi (bkz. Türkiye İnsan Hakları Raporu 1998) başvurucunun kendisi için işkence konusunu ele aldı. Hamsa Çiçek'in 6 yıl boyunca oğullarından haber alamadığına ve ölmüş oldukları korkusuyla yaşadığına dikkat çekilen kararda, başvurucunun uzun bir süre sürekli olarak belirsizlik, kuşku ve tedirginlik içinde yaşamasının şiddetli strese ve ıstıraba yol açtığı belirtildi. Kararda, Hamsa Çiçek'in "vahim insan hakları ihlallerinin kurbanlarının annesi ve kendisinin de yetkililerinin yaşadığı ıstırap karşısında gösterdikleri umursamaz tutumun kurbanı olduğu" ifade edildi.

Mahkeme, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı (5. madde) ile ilgili olarak da, bir kişinin gözaltına alındığının kabul edilmemesinin, 5. maddenin "özellikle vahim bir ihlali" olduğunu belirtti. Mahkeme kararında "Yetkililer, kişi üzerinde denetim kurmakla, onun nerede olduğunun hesabını verme yükümlülüğünü üstlenmiş olurlar. Bu bakımdan 5. madde, yetkililerin kaybolma riskine karşı etkin önlemler almasını ve bir kişinin gözaltına alındıktan sonra görülmediği konusundaki bir şikayet halinde de, derhal etkin bir soruşturma yapmasını gerektirir. Lice Yatılı Bölge Okulundaki gözaltılar kaydedilmemiştir. Bu, kişileri özgürlüğünden yoksun bırakan işlemde sorumlu olanlara, bir suçtaki sorumluluklarını gizleme, izlerini kaybettirme ve hesap vermekten kurtulma olanağı tanımıştır." denildi.

Kararda "gözaltına alma işleminin tarihinin, yerinin, gözaltına alınan kişinin adının, işlemin nedenlerinin ve uygulayan kişinin adının kaydedilmemesinin 5. maddenin asıl amacına aykırı" olduğu vurgulandı. Jandarma görevlilerinin Komisyon delegelerine verdiği ifadelerin "jandarmaların, şüpheli kişilerin alıkonmasıyla (detention) onları gözaltında tutma (custody) arasında farka yol açan bir sistem

kurduklarını, bu iki işlem arasındaki sürenin 'müşahede süresi' olarak adlandırıldığını ve 24 saate kadar uzatılabildiğini" ortaya çıkardı. Mahkeme, alıkonan kişilerin bu "müşahede" süresince sorgulandığı ve gözaltı kayıtlarının yapılmadığını belirledi.

Mahkeme, savcının da başvurucunun şikayetleri üzerine "alarma geçmemiş" olduğunu tespit ederek, "yetkililerin başvurucunun iki oğlunun gözaltına alındıktan sonraki akıbeti konusunda inandırıcı ve temellendirilmiş bir açıklama yapmadığı; başvurucunun onların gözaltına alındığı ve yaşamları konusunda kaygı duyduğuna dair ısrarlı başvuruları üzerine anlamlı hiçbir soruşturma yapılmadığı; dolayısıyla, 5. maddedeki güvencelerin bütünüyle noksan olması karşısında, gözaltına alındıklarının ve bunun kabul edilmediğinin farz edilmesi gerektiği" sonucuna vardı.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden yapılan pek çok başvuruda olduğu gibi Mahkeme, Hamsa Çiçek'in şikayetinin ciddi bir biçimde soruşturulmadığı için etkin hak arama yollarının sağlanmasını gerektiren Sözleşmenin 13. maddesinin de ihlal edildiğine karar verdi: "Savcı, yazılı ifadesini almamış ve Dernek köyünde 10 Mayıs 1994'te yapılan operasyona katıldığı iddia edilen askerlere ilişkin soruşturma yapılmamıştır."

Mahkeme, diğer davalarda da olduğu gibi başvurucunun iki oğlunun Kürt oldukları için kaybedilmediklerini varsayarak, ayrımcılık yasağına ilişkin 14. maddenin ihlal edilmediğine karar verdi. Ayrıca, yargısal süreci kullanması önündeki engellerin "jandarma, savcı ve diğer yetkililer karşısında Kürtçe konuşmasına olanak sağlanmamasından kaynaklanmadığına", bu nedenle kendisinin etkin hak arama yollarını kullanamamasının ayrımcılık uygulamalarından kaynaklanmadığına karar verdi.

Mahkeme, başvurucunun torununa ilişkin olarak ise Çayan Çiçek'in gözaltına alındığına dair kanıt olmadığı kararına vardı. Mahkeme, adil tazminata ilişkin 41. madde uyarınca hükümetin, kaybedilen kişilerin mirasçılarına 10.000 pound maddi ve 40.000 pound manevi; başvurucuya 10.000 pound ve masraflar için de 10.000 pound ödenmesine karar verdi.

Şarlı Davası

Cemile Şarlı'nın, oğlu Ramazan Şarlı ve kızı Cemile Şarlı'nın Tatvan'daki evlerinden Aralık 1993'te güvenlik güçleri tarafından alındıktan sonra kaybedildikleri gerekçesiyle yaptığı başvuruda Mahkeme, "Şarlı'nın iki çocuğunun gözaltına alındığının makul bir şüphenin ötesinde kanıtlanmadığını; ancak kaybolma olayının ardından aile tarafından Tatvan Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusu yapıldığını" saptadı. Kararda, kaybolma tarihinde bölgede bir operasyon yapıldığına dikkat çekilerek Ramazan Şarlı ve Cemile Şarlı'yı alanların

kimlikleri belli değilse de, yetkililerin başvuruçunun çocuklarının kaybolması konusunda etkin bir araştırma yapmakla yükümlü oldukları vurgulandı. Mahkeme, yetkililerin bu konuda cezai bir soruşturma yapmayarak, Sözleşmenin etkin hak arama yollarına ilişkin 13. maddesini ihlal ettiği karar verdi.

Mahkeme, buna karşılık, kişi güvenliği ve özgürlüğünü güvence altına alan 5. maddenin ihlal edildiğinin kanıtlanmadığına ve başvuruçunun Mahkemeye bireysel başvuru hakkını güvence altına alan 34. maddenin de ihlal edildiğine karar verdi. Başvuruçuya, 5.000 pound tazminat ve masraflar için de 18.000 pound ödemesi istendi.

Akdeniz ve Diğerleri Davası

AİHM, Türkiye'nin 9 Ekim 1993 tarihinde Muş ile Diyarbakır'ın Kulp ve Lice ilçeleri arasındaki bölgede bir operasyonda gözaltına alındıktan sonra kaybolan 11 köylünün¹ yakınlarına yaklaşık 630.000 pound (yaklaşık 1 trilyon lira) ödemesine karar verdi.

Başvuruçular Mehmet Emin Akdeniz, Sabri Tutuş, Sabri Avar, Keleş Şimşek, Seyithan Atala, Aydın Demir, Süleyman Yamuk, Ramazan Yerlikaya ve Kemal Taş, 11 yakınlarının söz konusu operasyon sırasında gözaltına alındıklarını, 17-19 Ekim tarihlerine kadar gözaltında tutulduklarını ve bu tarihlerde bazılarının bir helikoptere bindirilirken görüldüğünü bildirdiler.

Başvuruçular, Ekim 1993'ten itibaren söz konusu olayla ilgili olarak savcılığa ve diğer yetkililere başvurarak yakınlarının akıbetleri konusunda araştırma yapılmasını istemişlerdi. Kulp Cumhuriyet Savcılığı, Aralık 1993'te soruşturma açmış, ancak olayın "PKK tarafından gerçekleştirilen bir terör eylemi olduğu" gerekçesiyle 2 ay sonra dosyayı Diyarbakır DGM'ye sevk etmişti. Diyarbakır DGM Savcılığı ise olayda PKK'nin rolü olduğuna dair bir kanıt olmadığı gerekçesiyle, Nisan 1997'de dosyayı Kulp Cumhuriyet Savcılığına iade etmişti. Davayla ilgili başka bir gelişme olmadı.

Bunun üzerine kayıpların yakınları 3 Nisan 1995 tarihinde AİHM'ye başvurular. AİHM'nin davayı kabul etmesinden sonra kayıp yakınları, güvenlik görevlileri tarafından gözaltına alındılar ve davadan çekilmeye zorlandılar.

31 Mayıs günü alınan kararda, "gözaltına alınan köylülerin öldürüldüğüne kanaat getirildiği, ancak ölümlerin ne şekilde gerçekleştiği sorusuna bir açıklık getirilemediği" belirtildi. Davayı AİHM'de izleyen İHD Diyarbakır Şubesi Hukuk Komisyon Sorumlusu Avukat Reyhan Yalçın, tanıkların köylülerin helikopterden atıldığı yönünde ifade verdiği söyledi. Avukat Reyhan Yalçın, operasyonu yönettiği öne sürülen Bolu Jandarma Tugayı Komutanı Tuğgeneral Yavuz Ertürk'ün, çağrılı olduğu halde AİHM duruşmasına katılmadığını bildirdi.

Türkiye adına AİHM'ye gönderilen savunmada, anılan tarihte söz konusu yerde operasyon yapılmadığı ve öldürüldükleri iddia edilen köylülerin gözaltına alınmadığı iddia edildi.

AİHM, Türkiye'nin, AİHS'nin yaşama hakkı, kişi güvenliği, etkili iç hukuk yollarının olmayışı, işkence yasağının ihlali ve tanıklara baskı konularına ilişkin 2., 3., 5., 13. ve 34. maddelerini ihlal ettiği kararına vardı.

Mahkeme, yaşam hakkı konusunda, kayıp kişilerin gözaltına alındığına dair hiçbir kayıt bulunmadığını ve aradan geçen 7 yıla rağmen hükümetin kaybetme iddiasıyla ilgili hiçbir ikna edici açıklama getiremediğini gözönünde bulundurdu. Ayrıca, "1993 yılında Türkiye'nin güney doğusundaki durumun genel bağlamında, bu tür kişilerin gözaltına alındığının kabul edilmemesinin, yaşamı tehdit edici nitelikte bir durum olması ihtimalinin dışlanamayacağını" kaydetti. Mahkeme, söz konusu 11 kişinin, gözaltına alınmalarının ardından öldüklerinin varsayılması gerektiğini; yetkililerin, bu kişilerin "gözaltında oldukları sırada neler olduğu konusunda açıklama getirmemeleri ve görevlileri tarafından herhangi bir öldürücü güç kullanımı konusunda herhangi bir haklılık gerekçesi göstermemelerini" gözönünde bulundurarak, bu kişilerin ölümlerinin "Türkiye'ye atfedilebilecek nitelikte olduğuna" ve bu bakımdan Sözleşmenin 2. maddesinin ihlal edilmiş olduğuna karar verdi.

Yaşam hakkı, ayrıca etkin soruşturma yapılmaması bakımından da ihlal edilmişti. Savcıların "başvuruçuların sunduğu kanıtların ağırlığına rağmen, jandarmaların ve güvenlik görevlilerinin olayla ya da kaybolan kişilerin akıbetiyle ilgili herhangi bir bilgi sahibi olduklarını inkâr etmelerini, hiçbir başka işlem yapmaksızın kabul ettiklerine" dikkat çekilen kararda, "soruşturmanın yaşam hakkı açısından hiçbir güvence sağlamadığı, bu açıdan Sözleşmenin 2. maddesi ihlal edildiği" vurgulandı.

Mahkeme, "öldürülmeden önce soğukta ve açık havada en az bir hafta bağlı olarak bekletilen ve dövülen bu kişilerin başlarına gelebilecekler konusunda da korku ve tedirginlikten ızdırap çektiklerini, bu muamelenin 3. maddede belirtilen insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele eşliğine ulaştığını" belirtti. Kaybedilen kişilerle ilgili diğer davalardan farklı olarak bu davada Mahkeme, başvuruçuların kendilerinin de ızdırap çektikleri konusunda kuşku olmamasına karşın, işkence yasağının ihlali derecesinde bir mağduriyet iddia edebilecekleri konusunda "tatmin olmadığı" kararına vardı.

¹ M. Şah Atala (24), Bahri Şimşek, Hasan Avar (41), Şerif Avar (24), Nusrettin Yerlikaya, Turan Demir (27), Behçet Tutuş (40), Abdi Yamuk, Salih Akdeniz (65), Celil Aydoğdu, Ümit Taş

Sözleşmenin bireysel başvuru hakkını düzenleyen 34. (11. Protokol öncesinde 25.) maddesi bağlamında ise başvurunun Türkiye hükümetine bildirilmesinin ardından polis ve cumhuriyet savcılığı tarafından ifadelerinin alınması, Mahkeme tarafından bireysel başvuru hakkının ihlali olarak değerlendirildi. Mahkeme, söz konusu işlemlerin başvuruçular açısından korkutucu olduğunu ve yetkililerin, başvuruçulara şikayetlerine ilişkin olgusal bilgilerin ötesinde, Mahkemeye başvuru yapmalarını sorgulayıcı nitelikte sorular sorduklarını gözlemledi.

Mahkeme, pek çok kararda olduğu gibi bu kararında da, ele alınan ihlallerin sistematik olup olmadığına karar vermeyi gereksiz buldu.

Mahkeme, maddi zararlar için toplam 382.340 pound, her başvuruçuya maddi olmayan zararları için 2.500 Pound, kaybedilen her bir kişinin mirasçıları için 20.000 Pound tazminat, dava masrafları için de 26.600 Pound ödenmesine karar verdi.

Avşar Davası

22 Nisan 1994 tarihinde silahlı kişiler tarafından evinden alınan ve 7 Mayıs 1994 tarihinde Diyarbakır dışında cesedi bulunan Mehmet Şerif Avşar'ın kardeşi tarafından 10 Ekim 1994 tarihinde AİHM'de açılan dava, 10 Temmuz günü sonuçlandı. AİHM, AİHS'nin "yaşam hakkına" ilişkin 2. ve "başvuru hakkına" ilişkin 13. maddelerinin ihlal edildiğine karar verdi. Mahkeme, sözleşmenin 41. maddesi uyarınca Türkiye'nin başvuru sahiplerine 62.500 pound ödemesini öngördü.

Şerif Avşar, Hazro Jandarma Komutanlığı tarafından Diyarbakır'a gönderilen beş köy korucusu, Mehmet Mehmetoğlu ve yetkili bir güvenlik görevlisi olduğu anlaşılan yedinci bir kişi tarafından 22 Nisan 1994 tarihinde kaçırıldı ve Saraykapı Jandarma Karakoluna götürüldü. Avşar ailesinin (ve DEP Milletvekili Sedat Yurtdaş'ın) girişimlerinin ardından beş köy korucusu ve Mehmet Mehmetoğlu adlı kişi 5 Mayıs 1995 tarihinde gözaltına alındı; bu kişilerin ifadelerinde yedinci kişiden söz edilmedi. Gözaltına alınanlar, kısa bir süre sonra serbest bırakıldı. 7 Mayıs 1994 tarihinde Şerif Avşar'ın cesedinin bulunmasının ardından yapılması gereken incelemeler yapılmadı. Saraykapı Jandarma Komutanlığı'nın yürüttüğü soruşturmanın 9 Mayıs 1994 tarihinde sona ermesinin ardından, Cumhuriyet Savcısı, altı kişi hakkında dava açtı, ancak yedinci kişiyle ilgili soruşturma yapılmadı. Köy korucuları, mahkemede verdikleri ifadede yedinci kişinin varlığını kabul ettiler; dört yıl sonra bu kişinin jandarma uzman çavuşu Gültekin Şütücü olabileceği belirlendiyse de, bu kişi yurtdışına çıkarak ortadan kayboldu. 1999 yılında köy korucularından biri cinayetten, diğer beş kişi ise adam kaçırma suçundan mahkum oldu.

Şerif Avşar'ın karesi Behçet Avşar, başvurusunda "kardeşinin güvenlik görevlilerinin gözetimi altında keyfi olarak öldürüldüğünü", "yetkililerin kardeşinin

yaşamını koruma" ve "öldürülmesiyle ilgili etkin soruşturma yapma görevlerini yerine getirmediklerini", böylece Sözleşmenin 2. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürdü. Ayrıca, 3. madde kapsamında, kardeşinin ırksal ayrımcılık temelinde işkence gördüğünü, kardeşinin ölümüne ilişkin cezai soruşturma ve davanın yürütülmesi bakımından 6 ve 13. maddelerin ihlal edildiğini ve kardeşi ile ailesinin ayrımcı muameleye maruz kaldığını (14. madde) ileri sürdü.

Mahkeme ise yaşam hakkını koruyan 2. maddenin, Şerif Avşar'ın ölümüne ilişkin iddialar üzerine olayın bütün yönleriyle ilgili etkin soruşturma yapma yükümlülüğünü yerine getirdiğini gözlemleyerek, jandarma, savcılık ve mahkemenin işlemlerinin "hemen ve yeterli bir soruşturma niteliğinde olmadığını" belirledi. Mahkeme, bu bakımdan yaşam hakkının ihlal edilmiş olduğuna karar verdi.

Mahkeme ayrıca, kanıtlar ve ifadeler ışığında, "Şerif Avşar'ın devlet görevlileri tarafından gözetim altına alındıktan sonra öldürüldüğüne dair yeterince veri olduğu, olayın kişisel cinayet ve dolayısıyla devletin sorumluluğu dışında bir suç olarak kabul edilemeyeceği" sonucuna vardı. Mahkeme, söz konusu dönemde "Türkiye'nin güneydoğusunda güvenlik görevlilerinin hesap verme yükümlülüğü olmadığı ve yaptıklarından sorumlu olmadıkları konusundaki yerleşik kararını" hatırlatarak, kısmen polis işlevi niteliğindeki işlemlerde sivil kişilerin kullanılmasının ek risklere yol açtığını belirtti. Hükümetin sunduğu yasal ve idari düzenlemelere ilişkin bilgilerin korucuların ilçe jandarma teşkilatına bağlı olduğunu göstermesine karşın korucuların ilçe sınırları dışında görevlendirilmeleri halinde ne gibi bir denetim altında tutuldukları, hangi makama karşı sorumlu olduklarının belirsizliğine dikkat çekildi. Kararda, "köy korucuları jandarma ve polis için geçerli olan normal disiplin ve eğitim yapısının dışında olduklarına göre, köy korucularının kendi inisiyatifleriyle ya da kendileri de hukukun dışında davranan güvenlik görevlilerinin emirleriyle yerine getirdikleri görevleri isteyerek ya da istekleri dışında suistimal etmelerine karşı yurttaşların güvencelerinin" açık olmadığına dikkat çekildi.

Kararda, "her ne kadar cezai bir soruşturma ve yargılama yapılarak köy korucularının ve altıncı kişinin mahkum olmaları sağlanmış ise de yedinci kişinin belirlenmesi için etkin bir soruşturma yapılmadığı, böylece Avşar'ın kaçırılması ve ölmesinde güvenlik güçlerinin rolünün belirlenemediği, bu nedenlerle hükümetin Avşar'ın kaçırılması ve öldürülmesi açısından yaşam hakkını ihlal ettiği" vurgulandı.

Mahkeme, Avşar'ın öldürülmesinde ırksal motivasyonlar olduğuna dair kanaat getirmeye yeterli bulgular olmadığı sonucuna vararak, 3. madde kapsamında bir ihlal kararı vermedi. Ayrıca, hukuk yollarına ilişkin şikayetleri 13. madde kapsamında ele alarak, 6. maddeyle ilişkin ayrıca karar vermeye gerek

olmadığı sonucuna vardı. Mahkeme, “yaşam hakkının önemine binaen, 13. maddenin, gerekli hallerde tazminat ödenmesinin yanı sıra, kişinin ölümünden sorumlu olanların belirlenmesi ve cezalandırılması için yeterli, kapsamlı ve etkin bir soruşturma yapılmasını gerektirdiği ve bu gerekliliğe, şikayetçiye soruşturma prosedürüne etkin erişim olanağı sağlanmasının da dahil olduğunu” belirtti. Mahkeme, bu gerekliliklerin yerine getirilmemesi sonucunda başvurunun etkin hukuk yollarından yoksun bırakıldığına ve böylece 13. maddenin ihlal edildiğine karar verdi.

Ayrımcılık yasağı konusunda ise Mahkeme, Avşar’ın ve ailesinin etnik ya da siyasi ayrımcılığa uğradığına dair yeterli kanıt bulunmadığı sonucuna vardı.

Tanlı Davası

AİHM, Tanlı Davasına ilişkin kararını tarihinde açıkladı. Başvurucu Mustafa Tanlı, Ağrı’nın Doğubeyazıt ilçesi Örtülü köyüne 27 Haziran 1994 tarihinde baskın düzenleyen jandarmaların oğlu Mahmut Tanlı’yı (22) gözaltına aldıklarını, 28 Haziran 1994 tarihinde polis görevlilerinin kendisine oğlunun “kalp krizi geçirerek öldüğü” haberini verdiğini, ancak oğlunun bedeninde morluklar ve izler bulunduğunu gördüklerini bildirdi. Otopsi raporunda ise Mahmut Tanlı’nın kalp krizi sonucu öldüğü, bedeninde güç kullanımına işaret eden izler bulunmadığı ifade edildi.

Savcılık tarafından yapılan soruşturmada, Mahmut Tanlı’nın sorgulanmasına katılan üç polis memuru, “PKK ile ilişkisi bulunduğu dair ellerinde kanıt bulunduğunu” söylemelerinin ardından Tanlı’nın kalp krizi geçirerek öldüğünü iddia ettiler. Savcılık, Ağustos 1994’te üç memur hakkında “işkence sonucu ölüme sebebiyet vermek” suçlamasıyla dava açtı. Mahmut Tanlı’ya İstanbul Adli Tıp Kurumunda yapılan ikinci otopside, Tanlı’nın kalp krizi geçirdiğine dair bulgu olmadığı, ancak cesedin bozulması nedeniyle ölüm nedenini belirlemek için yeterli kanıt bulunmadığı belirtildi. Kurum, ilk otopsi raporunun bilimsel değeri olmadığını, derinin ve diğer bölgelerin gereğince incelenmediğini belirledi. Bunun üzerine mahkeme, Mahmut Tanlı’nın işkence sonucunda öldüğüne dair yeterli kanıt olmadığı gerekçesiyle polislerin beraatine karar verdi.

AİHM, Türk Hükümetinin Mahmut Tanlı’nın ölümünden sorumlu olduğuna ve Sözleşmenin 2. maddesini ihlal etmiş olduğuna oy çokluğuyla, Tanlı’nın ölümüne ilişkin etkin bir soruşturma yapılmaması yoluyla 2. maddenin ihlal edildiğine oybirliğiyle karar verdi. Mahkeme, “bir kişinin sağlıklı bir haldeyken polis tarafından gözaltına alınmasının ardından ölümü karşısında, Devletin inandırıcı bir açıklama yapması gerektiği”ni belirtti. Mahkeme, Hükümetin “Tanlı’nın doğal nedenlerle öldüğünü” iddia etmesine karşın otopsi raporunun Tanlı’nın işkence sonucu öldüğü iddiasını ortadan kaldırmadığını vurguladı. Kararda, “soruşturmanın pek

çok açıdan eksik olduğu; özellikle ilk otopsi raporunda Tanlı’nın kalp krizi sonucu öldüğünün iddia edilmesine karşın kalbin incelenmediği, işkence kuşkusu olması halinde yapılması gereken adli tıp incelemelerinin de yapılmadığı” ifade edildi.

Buna karşılık AİHM, eldeki bulguların Mahmut Tanlı’nın işkence sonucunda öldüğü iddiasını kanıtlamaya yetmediği sonucuna vararak, Sözleşmenin 3. maddesi açısından ihlal kararı vermedi. Ayrıca, 13. maddenin de ihlal edildiğine karar verdi. Mahkeme, 5 ve 14. maddeleri açısından ise eldeki bulgular ışığında bir ihlalin tespit edilemediği sonucuna vardı. Mahkeme, başvuruca manevi zararları için 10.000, Tanlı’nın eşi ve çocuğuna manevi zararları için 20.000, maddi zararları için 38.755 ve masraflar için de 9.760 pound tazminat ödenmesine karar verdi.

Bilgin Davası

Mahkeme, Kenan Bilgin’in kaybedilmesine ilişkin davada 17 Temmuz günü karar verdi. Kenan Bilgin, 12 Eylül 1994 tarihinde siyasi polis tarafından gözaltına alındıktan sonra kaybolmuştu. 11 tanığın ifadelerinden, Bilgin’in en az 3 Ekim 1994 tarihine kadar Ankara Emniyet Müdürlüğü’nde tutulduğu anlaşılmıştı. İrfan Bilgin, kardeşinin kaybedilmesi nedeniyle Ankara Cumhuriyet Savcılığı’na başvurmuş, savcılık ta tanıkların ifadesini almış ve Emniyet Müdürlüğü’nden soruşturma yapmasını istemişti.

“Güvenlik güçlerinin Kenan Bilgin’in gözaltına alındığını kabul etmemelerine karşın, Bilgin’in gözaltına alındıktan sonra öldüğünün varsayılması konusunda tatmin olan” AİHM, hükümetin Kenan Bilgin’in ölümünden sorumlu olduğuna ve yaşam hakkının ihlal edildiğine karar verdi.

Mahkeme, “Bilgin’in gözaltında görüldüğüne ilişkin tanık beyanlarının Emniyet tarafından, ‘kamuyuunu yanılmayı ve polisin yasadışı örgütlere karşı operasyonlarına zarar vermeyi’ amaçladığı yolundaki ısrarının soruşturmayı engellediği” sonucuna vardı. Ayrıca Mahkeme, “cumhuriyet savcısına o dönemde görevde olan polis memurlarının listesinin verilmediğine, savcının Emniyetten kanıt toplayamadığına ve görgü tanığı oldukları iddia edilen kişilerle görüşemediğine” dikkat çekti. Mahkeme, cumhuriyet savcısının “Ankara Emniyet Müdürlüğü’ndeki hücreleri ziyaret etmesinin mümkün olmadığı, çünkü o dönemde polisin bir tür dokunulmazlığa sahip olduğu” konusundaki beyanlarına ilişkin kaygılarını ifade etti. Bu açıdan Mahkeme, gerektiği gibi bir soruşturmanın yapılmaması ve yetkililerin bu konuda temel sorumluluklarını yerine getirmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğine karar verdi.

Mahkeme, kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakılmaları halinde güvenliklerinin sağlanmasına ilişkin güvencelerin yokluğu nedeniyle 5. maddenin ve etkin hak arama yollarının olmaması nedeniyle 13.

maddenin de ihlal edildiğine karar verdi. Mahkeme, başvurucuya 200.000 frank manevi, 25.000 frank maddi tazminat ödenmesini, masraflar için de 45.000 frank ödenmesini istedi.

Köy Boşaltma Davası

Yakınları kaybedilen ve köylerinden zorla göç ettirilen bir grup Kürt köylüsünün başvurusu da, “dostane çözüm”e bağlanarak sonuçlandırıldı. 1994 yılında boşaltılan bir köyde yaşayan İ.İ., A.Ş., B.E. ve A.Ö. adlı kişiler, daha sonra başka bir köye yerleştiklerini, ancak bu köye de güvenlik görevlilerinin baskın yaptıklarını ileri sürmüşlerdi. Baskın sırasında bu kişilerin bazı yakınları helikoptere bindirilerek götürülmüş, kendilerinden bir daha haber alınamamıştı.

Dostane çözüm anlaşması çerçevesinde hükümet, bir deklarasyon yayınladı. Deklarasyona göre;

“Hükümet, başvuruya yol açan eylemlerden, özellikle de başvurucuların yakın akrabalarının kaybolmasından ve bunun ailelerinde yarattığı ıstıraptan üzüntü duymaktadır.

Kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakılmaları halinde kayıtlarının yapılmamasının ve kaybetme iddialarına ilişkin yetersiz soruşturma yapılmasının Sözleşmenin 2, 5 ve 13. maddelerinin ihlalini oluşturduğu kabul edilmektedir. Hükümet, Sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerine uygun olarak, kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları bütün durumlarda bunun yetkililer tarafından tam ve doğru olarak kaydedilmesi ve kaybetme iddialarına ilişkin etkin soruşturmanın yapılması için uygun talimatları vermeyi ve gerekli önlemleri almayı üstlenmektedir.”

Başvuruculara ayrıca, toplam 34.000 pound ödenmesine karar verildi.

3. İşkence ve Kötü Muamele

Türkiye’de sistematik bir biçimde süren işkenceye karşın 2001 yılında bazı işkence ve kötü muamele davalarında da dostane çözüme gidildiği görüldü.

Örneğin AİHM, Elif Gelgeç ve M. İzzet Özdemir davasını 1 Mart günü listeden çıkarttı. Şikayetçiler, 2000 yılı Kasım ayında hükümet ile “dostane çözüm” anlaşması yapmışlardı. Şikayetçiler, 26 Mayıs-3 Haziran 1994 tarihlerinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube Müdürlüğü’nde işkence gördükleri gerekçesiyle başvuruda bulunmuşlardı. Gelgeç ve Özdemir’in suç duyurusu üzerine açılan dava beraatla sonuçlanmıştı. Türkiye hükümeti, 24 Kasım 2000 tarihinde başvurucuların her birine 7.500 pound ödeyerek davada dostane çözüme gitmeyi önermiş ve başvurucular da bu öneriyi 28 Kasım 2000 tarihinde kabul etmişlerdi.

Özgür Çavuşoğlu davası da dostane çözüm nedeniyle 6 Mart günü kapatıldı. Özgür Çavuşoğlu, 17 Kasım 1995 tarihinde İzmir’de gözaltına alındığı ve İzmir Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi’nde

işkence gördüğü gerekçesiyle 2 Ağustos 1996 tarihinde AİHM’e başvurmuştu. Çavuşoğlu, 27 Kasım 1996 tarihinde tutuklanmış, bu tarihe kadar iki kez Adli Tıp Kurumu’nda muayene edilmesine karşın vücudundaki izler rapor edilmemişti. 28 Kasım 1995 tarihinde cezaevinde bir hekim tarafından yapılan muayene sonucunda, vücudundaki ekimozlar rapor edilmişti. Buna karşılık, Çavuşoğlu ve avukatı tarafından yapılan başvurular, Karşıyaka Ağır Ceza Mahkemesi tarafından reddedilmişti. Türkiye hükümeti 14 Eylül 2000 tarihli bir mektupla davanın dostane çözüme ulaştırılması amacıyla başvurucuya 75.000 Frank ödemeyi önerdi. Başvurucunun avukatı da, Mahkemeye 17 Ekim 2000 tarihinde gönderdiği mektupla bu öneriyi kabul etti.

20 Şubat 1994 tarihinde İstanbul’da “PKK üyesi olduğu” iddiasıyla gözaltına alınan ve işkence gören Lalehan Ekinci’nin açtığı davada, Türkiye’nin “dostane çözüm” çerçevesinde 48.000 Fransız frangını ödeme önerisi kabul edildi. Gözaltında tutulduğu 13 gün boyunca işkence gören Lalehan Ekinci, daha sonra tutuklanmış ve 21 Nisan 1995 tarihinde serbest bırakılmıştı.

17 Şubat 1994 tarihinde “PKK üyesi olduğu” iddiasıyla gözaltına alınan Fırat Koç’un açtığı davada da Türkiye’nin “dostane çözüm”e gidilmesi ve 51.000 Fransız Frangı tazminat önerisi kabul edildi. Gözaltında 15 gün boyunca işkence gören Fırat Koç, yaklaşık bir yıl tutuklu kaldıktan sonra serbest bırakılmıştı.

“Yasadışı örgüt üyesi olduğu” iddiasıyla İstanbul’da tutuklanan ve ömür boyu hapis cezasına mahkum edilen Ayfer Ercan’ın, AİHM’nin 3. (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelelerin ve işkencenin yasaklanması), 5/3. (derhal yargıç önüne çıkarılma hakkı) ve 4. (zorla çalıştırılmanın yasaklanması), 6/1. ve 3/c (bağımsız mahkemelerde yargılanma hakkı) maddelerinin ihlal edildiği gerekçesiyle yaptığı başvuruda, dostane çözüm yoluna gidildi ve Ercan’a mahkeme masrafları da dahil olmak üzere 30.000 pound ödenmesine karar verildi.

Devrim Berktaş Davası

1 Mart günü, Berktaş-Türkiye davasına ilişkin Mahkeme kararı açıklandı. Hüseyin Berktaş ve oğlu Devrim Berktaş tarafından yapılan başvuruya göre, o tarihte 17 yaşında olan Devrim Berktaş, 1993 yılı Şubat ayında polis tarafından gözaltına alınmış, daha sonra evi aranmıştı. Devrim Berktaş, arama sırasında balkondan düşerek ciddi bir şekilde yaralanmıştı. Mahkeme, “polislerin ev araması sırasında uyguladıkları muamelelerin Sözleşmenin 2. maddesine (yaşam hakkı) aykırı olduğu” iddiasını kabul etmedi. AİHM kararında “gözaltındaki kişileri korumanın yetkililerin görevi olduğu” ve “polislerin yargılama sonucunda beraat etmesinin, muhatap devleti Sözleşmedeki yükümlülüklerinden kurtarmadığı” vurgulandı.

Hükümet, savunmasında, ulusal mahkeme sonuçlarına dayanmış ve Devrim Berktaş'ın balkondan düşerek yaralanması konusunda polislerin, "Berktaş'ın kendini balkondan attığı" yönündeki ifadelerine dayanarak karar vermişti. Sonuç olarak Mahkeme, söz konusu olayda hükümetin Berktaş'ın yaralanmasından sorumlu olduğuna ve bu olayın, Sözleşmenin işkence yasağına ilişkin 3. maddesinin ihlali olduğuna karar verdi.

Mahkeme, polis gözetimi altındaki kişilerin ihlale maruz kalmaya açık olduklarını ve yetkililerin, onları korumakla görevli olduğunu vurguladı. Mahkeme kararında, "Devletler, gözetim altına alınan bütün kişiler için ahlaki sorumluluk taşır, çünkü bu kişiler polis görevlilerin elindedir. Yetkililer söz konusu olayların kısmen ya da tamamen farkında olduğuna göre, gözetim altına alınmaları dolayısıyla denetimleri altında olan kişilerin durumunda olduğu gibi bu tür kişilerin bu süre boyunca maruz kalabileceği herhangi bir yaralanma güçlü bir olgusal varsayıma yol açmıştır. Mağdur kişinin olayları anlatım biçimine şüphe düşürecek kanıtlar getirmek, davalı hükümetin görevidir." denildi.

"Başvurucunun yaralarının nasıl oluştuğunu akla yatkın bir şekilde göstermenin hükümetin görevi olduğu" ve "ulusal mahkeme kararını kanıt göstermenin yeterli olmadığı" belirtilen kararda, "suça, özellikle terörizme karşı mücadele" gerekçelerinin, "bir kişinin fiziksel bütünlüğünün korunmasında herhangi bir kısıtlamayı haklı gösteremeyeceği" vurgulandı.

Mahkeme, "Devrim Berktaş'ın özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya uygun olmadığı ve suç işlediğine ilişkin makul şüpheye dayanmadığı" gerekçesiyle Sözleşmenin 5. maddesi 1. paragrafının da ihlal edildiğini kabul etti.

Mahkeme başvuru sahiplerinin, güvenlik görevlilerine karşı Sözleşmenin 13. maddesinin gerektirdiği şekilde etkin hak arama yollarından da yoksun bırakıldıkları kararına vardı. Kararda, polisler hakkında açılan soruşturma ve dava sürecinde mağdurun ifadesinin bile alınmadığına, polis memurlarının ifadelerinde önemli ayrıntılara ilişkin ciddi farklar bulunduğu halde ceza mahkemesinin bu konuda bir soruşturma yapmadığına dikkat çekildi. Kararda, yerel mahkemenin polislerin ve davacının ifadelerine ilişkin kanıt elde etmeye çalışmadığı, Devrim Berktaş'ın balkondan düştüğü sırada polislerin denetiminde olmasına karşın, "eylemleri ile davacının yaralanması arasındaki ilişkiye dair hiçbir açıklama getirmeksizin" beraat kararı verdiği ifade edildi.

Mahkeme, Sözleşmenin adil tazminata ilişkin 41. maddesi uyarınca, Devrim Berktaş'a çektiği acı ve manevi zararları için 55.000 pound tazminat ödenmesine, Hüseyin Berktaş'a 2.500 pound manevi tazminat ödenmesine, yasal masraflar için de 12.000 pound ödenmesine karar verdi.

Mehmet Altay Davası

Altay-Türkiye davasında 22 Mayıs günü açıklanan yazılı kararda, şu sonuçlara yer verildi:

"TKP/B-SHB üyesi olduğu, bombalı saldırı ve soygun eylemlerine katıldığı iddiasıyla 2 Şubat 1993 tarihinde gözaltına alınan Mehmet Altay'ın vücudunda, gözaltına alınmasından 14 gün sonra yapılan muayenede yaralanma sonucu olan bir ekimoz ve bazı yaralar saptandı. Altay'a 3 günlük rapor verildi. İstanbul DGM tarafından tutuklanan Altay hakkında, söz konusu örgütün kurucusu ve eylemcisi olduğu iddiasıyla dava açıldı. Başvurucu, 11 Mayıs 1993 tarihinde kötü muameleden şikayet ederek suç duyurusunda bulundu. İstanbul İl İdare Kurulu ise soruşturmaya izin vermedi. Olayı soruşturan İstanbul Emniyet Müdürlüğü, Altay'ın 'yakalama sırasında polislerin güç kullanması ve kaçmaya çalışırken kafasını kapıya çarpması sonucunda' yaralandığını iddia etti."

AİHM, Altay'ın tutuklanmasının ardından tıbbi muayeneye tabi tutulmadığını, dolayısıyla bu sırada yaralandığının iddia edilemeyeceğini ama eğer gerçekten bu sırada yaralanmışsa, bu kez hükümetin, polislerin güç kullanımının duruma orantılı ve gerekli olduğunu kanıtlanması gerektiğini belirtti. Kararda, Altay'ın kaçmaya çalıştığı konusundaki iddianın bir olguya dayandırılmadığı gibi yaralanma tarihine ilişkin bilgi verilmemesi, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün Altay'a ve AİHM'e polislerin iddia ettiği ifadelerini bile göndermediğine ve ne savcılığın ne de Emniyet Müdürlüğü'nün Altay'ın ifadesini almadığına dikkat çekildi. Mahkeme, bu durumda yaralanmanın kötü muameleden kaynaklandığı ve bundan hükümetin sorumlu olduğu sonucuna ulaştı.

İstanbul DGM, 26 Mayıs 1994 tarihinde, TCY'nin 146. maddesi uyarınca Altay'ı ölüm cezasına mahkum etti, ceza ömür boyu hapis cezasına çevrildi. 2 Haziran 1995 tarihinde ceza Yargıtay tarafından onandı. AİHM, DGM'de askeri yargıç bulunmasına dayanarak, bu yargıçların tarafı sayılmayacağına, adil yargılanma hakkının bu bakımdan ihlal edilmiş olması nedeniyle bu hakka ilişkin diğer şikayetlerin ele alınmasına gerek olmadığına karar verdi.

Oybirliğiyle alınan kararda, Sözleşmenin işkence ve kötü muameleyi yasaklayan 3. maddesi ve adil yargılanma hakkını güvence altına alan 6. maddesinin ihlal edildiği gerekçesiyle başvuru sahibiye 100.000 Fransız Frangı tazminat ödenmesini kararlaştırdı.

4. Mültecilerin ladesi

AİHM, iki Özbek yurttaşının Türkiye hükümetine karşı yaptıkları başvuruları 2001 yılında incelemeye devam etti, ancak karara bağlamadı. Siyasal suçlardan aranan bu kişilerin ülkelerine iade edilmelerine karşı yapılan bu başvurularda AİHM, 1999 yılında "ihtiyati tedbir" kararı vermiş, ancak hükümet bu karara uymamıştı. Davanın son duruşması 23 Ekim günü yapıldı.

Başvurucular, ülkelerine iade edilmeleri halinde hayatları tehlikeye gireceği için iade işleminin Sözleşmenin 2. ve 3. maddelerine aykırı olduğunu, ülkelerinde yargılanmaları halinde bağımsız olmayan mahkemelerin kendilerine adil yargılanma hakkı tanımayacağını, dolayısıyla iade edilmelerinin Sözleşmenin 6. maddesinin de ihlaline yol açacağını ileri sürmüşlerdi.

Ayrıca, Türkiye’de gözaltına alınmalarının ve hükümetin Özbekistan’ın iade istemini kabul etmesinin ardından Türkiye’de başvurdukları mahkemelerde adil bir şekilde dinlenmediklerini, kendilerine dosyalara erişim hakkı tanınmadığını, böylece savunma haklarının kısıtlanmış olduğunu (Sözleşmenin 6. maddesi) ileri sürmüşlerdi.

Başvurucuların avukatları, AIHM’in 39. madde uyarınca aldığı “ihtiyati tedbir kararı”nın ardından hükümetin mültecileri iade etmesinin de, Sözleşmeyi ihlal ettiğini ileri sürdüler.

Türkiye hükümeti, 19 Nisan 1999 tarihinde Mahkemeye gönderdiği bir yazıyla, iade kararının Özbek otoritelerinden gerekli güvencelerin alınması üzerine verildiğini bildirdi. Yazıda, Özbek yetkililerinin, “başvurucuların varlıklarına genel olarak el konmayacağı, işkence yapılmayacağı ve ölüm cezasına mahkum edilmeyecekleri” konusunda güvence verdiği belirtildi. Türkiye hükümeti, “Özbekistan Cumhuriyeti’nin, BM İşkenceye Karşı Sözleşmesini imzaladığını, Türkiye’ye ve bütün uluslararası topluluğa karşı bu Sözleşmenin hükümlerini uygulama yükümlülüklerini teyit ettiğini” de kaydetti.

Özbekistan Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi, 28 Temmuz 1999 tarihinde başvuruculardan birini 20, diğerini de 11 yıl hapis cezasına mahkum etti.

5. Kişi Güvenliği ve Gözaltı Uygulamaları

2001 yılında kişi güvenliği ve özgürlüğü hakkına ilişkin 5. maddeyle ilgili davaların büyük bir çoğunluğunda “dostane çözüm” yoluna başvuruldu. Örneğin, usule uygun biçimde mahkeme önüne çıkarılmadıkları için şikayette bulunan 11 Türk vatandaşı hakkında verilen kararda, Türkiye’nin, AIHS’nin “işkence ve kötü muamelenin önlenmesine” ilişkin 3., “haksızlığın telafi edilmesine” ilişkin 13., “bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından yargılanma hakkına” ilişkin 6/1. maddeleri ile 5. maddenin “Bu maddenin 1/c fıkrasında açıklanan şartlara göre tutuklanan veya gözaltına alınan herkes hemen bir yargıç veya adli görevleri yerine getirmeye, kanunla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılır. Kendisinin makul bir süre içinde muhakeme edilmeye veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminat bağlanabilir.” hükmünü içeren 3. fıkrasını ihlal ettiği sonucuna ulaşıldı. Tarafların dostane çözüm yolunu

kabul etmesi durumunda, Türkiye bu davalarda toplam 2.249.000 Fransız Frangı tazminat ödeyecek.

Abdullah Akın (Batman Belediye Başkanı) davası da dostane çözüm yoluyla kapatıldı. Akın, HADEP Diyarbakır İl Örgütü Başkanı iken, 23 Haziran 1996 tarihinde Ankara’da yapılan parti toplantısının ardından başka partililerle birlikte 11 gün gözaltında tutulmuş ve tutuklanmasının ardından 12 Temmuz 1996 tarihinde tahliye edilmişti. Hükümet, uzun süreli gözaltı uygulaması nedeniyle başvurucuya 30.000 Frank ödeyerek dostane çözüme gitme önerisinde bulundu.

Polis tarafından aşırı uzun süre gözaltında tutulduklarından ve bu sürede yargı önüne çıkarılmamaktan yakınan HADEP yöneticisi başvurucularla hükümet, dostane çözüm yoluna gitti. Hükümet, başvuruculara toplam 180.000 Frank ödemeyi kabul etti.

Manisalı Gençler

Manisa’da “yasadışı örgüte üye olma” suçlamasıyla gözaltına alındıktan sonra işkence gören ve mahkum olan Mahir Gökteş, Ayşe Mine Balkanlı, Özgür Zeybek, Münire Apaydın, Fulya Apaydın, Sema Taşar, Boran Şenol, Erdoğan Kılıç, Abdullah Yüce Karakaş, Levent Kılıç, Jale Kurt. Aşkın Yeğin, Faruk Deniz, Ali Gökteş, Emrah Sait Erda ve Hüseyin Korkut’a 85.000 ile 110.000 Fransız Frangı arasında değişen miktarlarda tazminat ve dava masrafları için 35.000 Fransız Frangı ödenmesine karar verildi. Başvurucular, polis gözetiminde tutuldukları zamanın uzunluğu (7 ile 10 gün arası) nedeniyle AIHS’nin 5/3. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştü.

Başka bir davada 12 gün gözaltında tutulan Ekin Morsümbül’e toplam 35.000 Fransız Frangı ödenmesine karar verildi.

5 ile 15 gün arasında gözaltında tutulan Orhan Yıldırım, Reşit Dayan, Nasrullah Toraman, Osman Aksoy, Suphi Tutmaz, Binali Gencel, Memduh Demir, Süleyman Aksoy, Melik Demir, Abdullah Turan, Abbas Üste, Abdurrahim Çimen, Mirhan Arslan, Tahsin Özer ve Selahattin Güven’e toplam 525.000 Fransız Frangı ödenmesine karar verildi.

Cafer Cengiz, Sultan Toptaş, Zübeyit Coşkun, Mustafa Aydın, Abdulsamat Çelik, Velat Esen, Ekrem Günay, Abdurrahim Özkahraman, Abdurrahman Araz ve Hicran Aydoğmuş adlı kişilerin 5 ile 11 gün arasında gözaltında tutuldukları gerekçesiyle yaptıkları başvuru da 27 Eylül günü sonuçlandırıldı. AIHM, AIHS’nin 5/3. maddesinin ihlal edildiği gerekçesiyle başvuruculara 550 ile 2.300 pound arasında değişen manevi tazminat ödenmesine karar verdi.

6. Adil Yargılanma Hakkı

2001 yılında, 4616 sayılı Şartla Salıverilme, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Yasadan yararlandırılmayan bazı siyasi mahkumlar, Türkiye’nin

AİHS'nin 5. (özgürlük ve kişi güvenliği), 6. 13. ve 14. (ayrımcılık yasağı) maddelerinin ihlal edildiği gerekçesiyle AİHM'ye başvurdular. AİHM, 2001 yılında adil yargılanma hakkına ilişkin bir dizi başvuruda kararını açıkladı, bazı başvurularda ise dostane çözüm nedeniyle davayı incelemeye son verdi.

Sadak ve Diğerleri Davası:

Kapatılan Demokrasi Partisi (DEP) milletvekilleri Hatip Dicle, Leyla Zana, Orhan Doğan ve Selim Sadak'ın adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'e yaptıkları başvuru, 17 Temmuz tarihinde sonuçlandı. DEP milletvekilleri, DGM'nin adil yargılama yapamayacağı, bu nedenle Sözleşmenin 6. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma haklarının; ayrıca Kürt sorununa barışçıl çözüm bulunması amacıyla parlamenter olarak ifade ettikleri görüşleri nedeniyle mahkum oldukları gerekçesiyle Sözleşmenin ifade özgürlüğüne ilişkin 10. maddesinin; örgütlenme özgürlüklerinin ihlal edildiği gerekçesiyle Sözleşmenin 11. maddesinin ve ayrımcılık yasağına ilişkin 14. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdi.

AİHM, DGM heyetinde askeri yargıcın bulunması ve askeri hiyerarşi içinde çalışan bir yargıcın bağımsız sayılmayacağı, bu nedenle DGM'lerin adil yargılama yapamayacağı gerekçesiyle 6. maddenin ihlali konusunda oybirliğiyle karar verdi. Ayrıca, başlangıçta "vatana ihanet" suçlarından biri olan TCY'nin 125. maddesinden yargılanırken daha sonra yargılamanın "yasadışı örgüte üyelik" suçlamasıyla devam etmesine karşılık bunun kendilerine bildirilmemesi ve yargılanmalarında kilit rol oynayan tanıkların sorgulanmasını sağlamlarına olanak tanınması bakımından da adil yargılanma hakkının ihlaline oybirliğiyle karar verildi. Ancak Mahkeme, bu ihlallerin tespiti nedeniyle 6. madde kapsamındaki diğer şikayetleri ele almamaya karar verdi. Böylece, adil yargılanma hakkına ilişkin başka davalarda olduğu gibi bu davada da DGM yargılamalarının adil yargılanma hakkına aykırı temel bazı yönleri açısından ihlaller tespit edilmemiş oldu. Mahkeme, ayrımcılık yasağı ihlali konusunda ise inceleme yapmaya gerek olmadığına karar verdi.

Mahkeme, adil yargılama hakkının ihlali bakımından başvuru sahiplerinin her birine 25.000 dolar tazminat ve masraflar için de 10.000 dolar ödenmesine karar verdi.

Zana Davası

Mehdi Zana-Türkiye davasında Mahkeme, kararını 6 Mart günü açıkladı. Mehdi Zana, 28 Haziran 1992 tarihinde Halkın Emek Partisi (HEP) tarafından Bursa'da düzenlenen bir toplantıda yaptığı Kürt sorununa ilişkin konuşma nedeniyle, Terörle Mücadele Yasası'nın 8/1. maddesi uyarınca İstanbul DGM'de yargılanmıştı. Zana, 14 Nisan 1994 tarihinde "bölücülük propagandası yaptığı" gerekçesiyle 2 yıl

hapis cezasına mahkum edilmişti. DGM'nin kararına dayanak yaptığı cümleler şöyle:

"... biz davamız için nasıl öleceğimizi biliyoruz ve ölüyoruz da... Ey Kürtler, ellerinizi birleştirin ve her gün bir şehit verin. Biz, başarıya ulaşıncaya kadar davamıza bağlı kalacağız. Zulmü durduracağız ve haklarımızı bileğimizle kazanacağız. Eğer bugünkü hükümet bu zulme dur demeyecekse, biz durduracağız. Biz, tek bir savaşçımız kalsa bile geri çekilmemeye yemin ettik. Kürdistan ufukta görünüyor..."

İstanbul DGM'nin kararı, 31 Ocak 1995 tarihinde Yargıtay tarafından onandı. 27 Ekim 1995 tarihinde Terörle Mücadele Yasası'nda yapılan değişiklik uyarınca, İstanbul DGM davayı tekrar ele aldı ve 16 Şubat 1996 tarihinde Zana'yı 1 yıl hapis cezasına mahkum etti. Yargıtay 12 Ocak 1998 tarihinde kararı onandı.

AİHM'e 1 Eylül 1995 tarihinde başvuran Zana, DGM kararının ifade özgürlüğüne haksız bir müdahale olduğunu ve DGM yargıçlarından birinin asker olması nedeniyle adil yargılama hakkından da mahrum bırakıldığını ileri sürdü. AİHM, 19 Eylül 2000 tarihinde, Zana'nın ifade özgürlüğüne ilişkin başvurusunu reddetmiş, ancak adil yargılama hakkına ilişkin başvurusunu kabul etmişti. Mahkeme, 13 Şubat günü de Zana'nın adil yargılama hakkının ihlal edilmiş olduğu sonucuna vardı; ancak, kararın kendisinin yeterli bir tazminat olduğu gerekçesiyle, parasal tazminat ödenmesine gerek olmadığını açıkladı.

Dev-Yol Davaları

AİHM, 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından tutuklanan kişilerden bazılarının başvurularıyla ilgili 13 dosyaya ilişkin kararında AİHS'nin 6/1. maddesinin ihlal edildiğine, Sıkıyönetim Mahkemesinin bağımsız olmadığı ve yanlılığı gerekçesiyle de 12 dosyada sözleşmenin ihlal edildiğine karar verdi. Başvuru sahipleri, AİHS'nin 6/1. maddesine (makul süre içinde adil yargılanma hakkı) dayanarak Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nin bağımsız olmadığı ve kendileri aleyhine işleyen yargılama süreçlerinin uzunluğu (14 ile 16 yıl arası) nedeniyle şikayette bulunmuşlardı.

Mahkeme, Sıkıyönetim Mahkemelerinin askeri hiyerarşi içindeki konumu nedeniyle tarafsız ve bağımsız olmadığı gerekçesiyle Sözleşmenin 6. maddesi 1. paragrafının ihlal edildiğine karar verdi. Mahkeme her bir davacı için 80.000 ile 100.000 Fransız Frangı arasında manevi tazminat ödenmesini öngördü.

Ecer ve Zeyrek Davası

Mahkeme, cezaların geriye yürümezliği ilkesine ilişkin (7. madde) Ecer ve Zeyrek davasına ilişkin kararını 27 Şubat günü açıkladı. 1994 yılı Mayıs ayında "PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla hapis cezasına mahkum edilen Abdülaziz Ecer ve Mehmet Zeyrek, "suçun

1988-1989 yıllarında işlendiği” iddiasına karşın 12 Nisan 1991 tarihinde yürürlüğe giren Terörle Mücadele Yasası uyarınca hüküm giydikleri için AIHM’e başvurmuştu. AIHM, bu davada 7. maddenin ihlal edildiği sonucuna vararak, her iki başvurucuya da 7.500 dolar maddi tazminat ve 3.000 dolar da masraflar için ödenmesine karar verdi.

Akbay Davası

Abdülbaki Akbay, 1995 yılında bir PKK toplantısına katıldığı gerekçesiyle İstanbul’da 7 ve Tatvan’da 22 gün tutuklu kalmıştı. Tatvan’da yapılan polis sorgulamasında PKK üyesi olduğunu ve bir polis memurunun öldürülmesine katıldığını “itiraf” etmişti. Diyarbakır DGM’nin 1996 yılında verdiği karar sonucunda, “PKK üyesi olduğu” iddiasıyla 12 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum edilmişti. Başvurucu, işkence görmesi nedeniyle Sözleşmenin 3. maddesinin, makul süre içinde yargıç karşısına çıkarılmaması nedeniyle Sözleşmenin kişi güvenliğine ilişkin 5. maddesinin, kendisine davaya ilişkin suçlamalar konusunda zamanında bilgi verilmemesi, savunması için olanak ve zaman tanınmaması, hukuksal yardım almasına olanak verilmemesi açısından Sözleşmenin adil yargılanma hakkına ilişkin 6. maddesinin ihlal edildiğini, ayrıca etkin hak arama yollarının bulunmaması nedeniyle Sözleşmenin 13. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştü.

Hükümet, ihlal konusunda bir deklarasyon yayınlamakla dostane çözüme gidilmesini istemişti. Hükümetin deklarasyonunda şöyle denildi:

“Hükümet, mevcut Türk yasaları ve Hükümetin bu tür eylemleri önleme kararlılığına karşın, bu davada da olduğu gibi, kişilerin polis gözetiminde kötü muamele görmesine ilişkin münferit olguların meydana gelmesinden üzüntü duymaktadır.

Hükümet, gözaltına alınan kişilerin işkence ya da gayriinsani ya da aşağılayıcı muamele ya da cezalandırmaya tabi tutulmasının Sözleşmenin 3. maddesinin ihlalini teşkil ettiği kabul edilmektedir ve kötü muamelenin bu türlerinin yasaklanmasına dair –etkin soruşturma yürütme yükümlülüğü de dahil olmak üzere- uygun talimatları vermeyi ve bu yasağa gelecekte uyulmasını güvence altına almak için bütün gerekli önlemleri almayı taahhüt etmektedir.”

Hükümet, ayrıca başvurucuya 250.000 frank ödemeyi kabul etti.

Altekin Davası

Bir yakınlarının elektrik çarpması sonucu ölümü nedeniyle Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) aleyhine tazminat davası açan Mehmet Dindaroğlu, Ömer Dindaroğlu, İsmail Dindaroğlu, Hacer Dindaroğlu, Ahmet Altekin, Nevzat Altekin, Sati Altekin, Zeynep Altekin, Hamide Altekin, Ayşe Altekin adlı kişilerin, davanın 11 yıl sürmesi nedeniyle AIHM’de açtıkları dava, 27 Haziran günü sonuçlandı. AIHS’nin “yargılamanın makul sürede bitirilmesi”ne ilişkin 6.

maddesinin ihlal edildiği gerekçesiyle açılan davada, Türkiye’nin “dostane çözüm” önerisi kabul edildi. Buna göre, Türkiye başvuruculara mahkeme masrafları da içinde olmak üzere 55.000 Fransız Frangı tazminat ödeyecek.

7. Zorunlu Göç

AIHM’in 2001 yılında Türkiye’deki zorunlu göç uygulamalarına ilişkin kararları, bu ihlal alanına ilişkin daha önceki kararlardan önemli ölçüde farklılık göstermedi; “dostane çözüm” yöntemine bu alanda da başvuruldu. Örneğin Kemal Güven, Cemal Güven ve Nurhayat Güven adlı başvurucular, evlerinin güvenlik güçleri tarafından tahrip edildiği bir olayda, Sözleşmenin 3, 5, 6, 8, 13 ve 14. maddelerinin ve mülkiyet hakkına ilişkin 1 No.lu Protokol 1. maddesinin ihlalinden mağdur olduklarını belirterek başvuruda bulundular. Dostane çözüm sonucu, başvuruculara 10.000 pound ödendi.

Köylerinden zorla göç ettirildikleri ve evlerinin güvenlik güçlerince tahrip edildiği gerekçesiyle Sözleşmenin 3, 5, 6, 8, 13, 14 ve 18. maddelerinin ve mülkiyet hakkına ilişkin 1 No.lu Protokol 1. maddesinin ihlalini ileri sürerek başvuru yapan 16 başvurucu, hükümetle dostane çözüme gitmeyi kabul etti. Başvuruculara toplam 173.000 pound tazminat ödendi.

Güvenlik güçleri tarafından evinden çıkarılan ve evi yıkılan Şevket İşçi adlı kişi de, AIHS’nin 3, 5, 6, 8 (aile hayatına saygı hakkı), 13 (hak arama) ve 14. (ayrımıcılığın yasaklanması) maddeleri ile 1. Protokolün 1. maddesine (mülkiyetin korunması) dayanarak yaptığı başvuruda dostane çözümü kabul etti. İşçi’ye masraflar dahil 15.000 pound ödenmesine karar verildi.

Kasım, Cemal, Sultan, Arife, Nuriye, Kemal, Ali Aziz, Yıldız, Songül, Gülbahar ve Eser Aydın ve Şirin Erenler-Aydın adlı başvurucuların yakınlarının kaybedilmesi ve güvenlik güçlerinin evlerini, mülklerini ve hayvanlarını tahrip etmesi konusundaki başvuruları da, hükümetin 68,000 pound ödemeyi kabul etmesi üzerine “dostane çözüm” ile sonuçlandı.

Dulaş Davası

Mahkeme, 30 Ocak günü Dulaş-Türkiye davasına ilişkin kararını açıkladı. Zübeyde Dulaş (70), Hazro’nun (Diyarbakır) Çitlibahçe köyündeki evinin jandarmalar tarafından 8 Kasım 1993 tarihinde yakıldığını ileri sürmüştü. Köydeki evlerin içindeki eşyalar ve erzakla birlikte yakılmasının ardından, başvurucu ve diğer köylüler köyü boşaltmaya zorlanmıştı. Hükümet ise söz konusu köy baskınının PKK militanları tarafından düzenlendiğini, köyde öğretmen ve imamın öldürüldüğü iddia etmiş ve başvurunun hiçbir kanıta dayanmadığını savunmuştu.

Mahkeme, Komisyonun tanıkları dinleyerek elde ettiği kanıtlara dayanarak başvurunun evinin, eşyalarının

tahrip edilmesinden ve köyü terk etmeye zorlanmasından güvenlik güçlerinin sorumlu olduğuna, dolayısıyla bu davada Sözleşmenin işkence ve kötü muamele yasağı (3. madde), aile yaşamının ve konutun dokunulmazlığı (8. madde), ve mülkiyetten yararlanma hakkı (1. Protokol, Madde 1) ile ilgili maddelerinin ihlal edildiğine; hükümetin 22.600 pound tazminat ve masraflar için de 14.900 pound ödemesine karar verdi.

Dulaş, Komisyona 2 Mayıs 1994 tarihinde başvurmuş ve Komisyon da başvuruyu kabul edilebilir ilan etmişti. Komisyon, 6 Eylül 1999 tarihinde kabul ettiği raporunda Sözleşmenin pek çok maddesinin ihlal edildiği görüşünü benimseyerek, 30 Ekim 1999 tarihinde davayı Mahkemeye sevk etmişti.

Mahkeme, Komisyonun bir oturumunda saptanan olguları ele alarak başvuruçunun Komisyona başvurmadan önce yerel yetkililere hiç başvurmadığına kaydetti. Gerçekte, Dulaş'ın ifadesinin bir savcı tarafından alınması (10 Ekim 1995), ancak Komisyonun Türkiye hükümetine davayı iletmesinin ardından gerçekleşmişti. Yine de, savcılık soruşturma açmak bakımından hiçbir adım atmamış, davayla ilgili yetkisizlik kararı vermiş ve dosyayı idari bir kurula sevk etmişti. Mahkeme, daha önceki davalarda (bkz. Türkiye İnsan Hakları Raporu 1998) vermiş olduğu kararlara işaret ederek, başvuruçuya Türkiye'deki etkin bir hak arama yolu sağlanmadığı, böylece Sözleşmenin 13. maddesinin de ihlal edilmiş olduğu kararına vardı. Ayrıca, Dulaş'ın Komisyona başvurmasıyla ilgili olarak sorgulanması nedeniyle, bireysel başvuruların engellenmemesine ilişkin 25. maddenin de (11 No.lu Protokole göre yeniden düzenlenen Sözleşmede 34. madde) ihlal edildiğine karar verdi.

8. Örgütlenme Özgürlüğü

2001 yılında AİHM, örgütlenme özgürlüğüne ilişkin olarak RP'nin kapatılmasıyla ilgili davayı ele aldı. Anayasa Mahkemesi, 1997 yılında (bkz. Türkiye İnsan Hakları Raporu 1997) RP'nin "laikliğe aykırı faaliyetlerin odağı haline geldiği" gerekçesiyle kapatılmasına karar vermişti. Anayasa Mahkemesi, RP'nin mal varlığının da Hazineye devredilmesini öngörmüştü. Anayasa Mahkemesi, RP yöneticileri Necmettin Erbakan, Şevket Kazan ve Ahmet Tekdal'ın kamu önünde yaptıkları bazı konuşmaların partinin kapatılmasına zemin oluşturduğu gerekçesiyle milletvekilliklerinin düşürülmesi ve beş yıl boyunca siyasal görevlere getirilmelerinin yasaklanması kararını almıştı. RP ve üç yöneticisi, kapatma kararının ve kararın getirdiği cezaların Sözleşmenin düşünce özgürlüğü (9. madde), ifade özgürlüğü (10. madde), örgütlenme özgürlüğü (11. madde), ayrımcılık yasağı (14. madde), hakların suistimali yasağı (17. madde), hakların kullanımına getirilen sınırlarla ilgili hükümlerinin (18. madde), 1 Numaralı Protokolün mülkiyetin korunması (1. madde) ve serbest seçimlerle

(3. madde) ilgili hükümlerinin ihlal edildiği gerekçesiyle 22 Mayıs 1998 tarihinde AİHM'e başvurmuştu. Mahkemenin 3. Dairesi, 3 Ekim 2000 tarihinde başvuruyu kısmen kabul edilebilir bulduğunu açıklamıştı. AİHM, 16 Ocak günü yapılan duruşmanın ardından davanın kapalı incelenmesine başladı.

AİHM, RP'nin kapatılmasının Sözleşmeye aykırı olmadığını karara bağladı. Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan RP yöneticilerinin şikayet başvurusunda Türkiye'yi haklı bulan mahkeme, RP yöneticilerinin AİHM'nin "örgütlenme özgürlüğüne" ilişkin 11. maddesinin ihlal edildiği iddiasını reddetti. Mahkeme, Sözleşmenin 9, 10, 14, 17, 18 ve 1 numaralı protokolün 1 ve 3. maddeleri bakımından getirilen başvuruları da incelemeye gerek duymayarak tartışmalı bir karar verdi.

RP ile birlikte Necmettin Erbakan, Ahmet Tekdal ve Şevket Kazan'ın şahsi başvurularından oluşan RP davasında AİHM, 42 yıllık tarihinde ilk kez laiklik ile ilgili siyasal bir değerlendirme yaparak karar aldı. Mahkeme, ayrıca ilk kez parti kapatma konusunda Türkiye'den yapılan bir başvuruda örgütlenme özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar vermiş oldu. AİHM, daha önce TBKP (Türkiye Birleşik Komünist Partisi), SP (Sosyalist Parti) ve Özgürlük ve Demokrasi Partisi'nin (ÖZDEP) yaptığı başvurularda 11. madde bakımından ihlal olduğu sonucuna varmıştı.

Davayı görüşen AİHM 3. Dairesinin Başkan Yardımcısı Avusturyalı Willi Fuhrmann, liderleri şiddete çağrı yapan, siyasal amaçları demokratik ilkelerle bağdaşmayan ya da demokrasinin yok edilmesine yönelik faaliyetlerde bulunan siyasi partilerin AİHM tarafından korunamayacağı söyledi. Fuhrmann, "Mahkeme, RP liderlerinin laikliği farklı yorumlama bahanesi ile sözleşmenin ilkelerine tamamen aykırı olan, dini inançların farklılığına göre çok hukuklu sistemi kuracaklarını ve İslami hukuk sistemini tesis edeceklerini açıkladıkları için, kendilerine uygulanan müeyyidelerin demokratik toplumu korumak üzere ortaya çıkan sosyal bir ihtiyacın karşılanması olarak düşünülebileceğini kararlaştırmıştır. Söz konusu parti üyeleri iktidara gelmek için güç kullanıp kullanmayacakları konusuna açıklık getirmedikleri gibi, daha da önemlisi iktidarlarını korumak için güç kullanıp kullanmayacaklarını da netleştirmemişlerdir" dedi.

9. İstimalak Davaları

AİHM'nin 2001 yılında sonuçlandırdığı Türkiye davalarından önemli bir kısmını da, istimalak uygulamalarının ardından istimalak bedellerinin ödenmemesi ya da geç ödenmesi sonucunda doğan mağduriyetlere ilişkin başvurular oluşturdu.

Örneğin, 1987 yılında Kızılırmak kıyısındaki arazilerine Devlet Su İşleri tarafından baraj yapımı için el konulan Sinop ve Samsun'lu 21 köylünün

istimlak bedellerinin ödenmemesi nedeniyle AIHM'de açtıkları dava, 5 Haziran günü sonuçlandı. 1991 yılında açılan davada, AIHM, AIHS birinci protokolünün 1. maddesinin (şahsi mal varlığını koruma) ihlal edildiğine karar verdi. AIHM, Türkiye'nin 21 davacıya avukat masrafları hariç, toplam 275.000 ABD doları ödemesini öngördü.

AIHM, 3 Temmuz günü Türkiye'den yapılan 20 başvuru hakkında, Türkiye'nin AIHS'nin "mülkiyet hakkının korunmasına" ilişkin 1 Nolu Protokolünün

1. maddesini ihlal ettiğine karar verdi. AIHM, başvurucuların Karakaya Barajı'nın yapımı için öngörülen kamulaştırma bedellerinin tespit edilmesinden çok uzun bir zaman sonra yapılan ödemelere enflasyon oranlarının yansıtılmaması üzerine yaptıkları şikayeti haklı buldu. AIHM, Türkiye'nin 20 başvurucuya toplam 282.075 ABD doları maddi ve 16.000 ABD doları manevi tazminat olmak üzere toplam 298.075 ABD doları ödemesine karar verdi.

2001 Yılında AIHM'de Görülen Türkiye Davaları

Dava Adı	Karar Tarihi	İhlal edilen AIHS maddeleri	Tazminat +Mahkeme masrafları
Ulaş/Tr.	30.01.01	1/1, 3, 8, 13, 25	£ 22.600+14.900
24 dosya (74 kişi)	30.01.01	1/1	
Cihan/Tr.	30.01.01	5	FF 30.000 + 20.000
Cankoçak/Tr.	20.02.01	6/1	FF 100.000 + 10.000
Çiçek/Tr.	27.02.01	2, 3, 5, 13	£ 60.000 + 10.000
Ecer ve Zeyrek	27.02.01	7/1	\$ 15.000 + 3.000
Özel vd. (3)/Tr.	27.02.01	1/1	\$ 183.956
Alpay/Tr.	27.02.01	1/1	\$ 75.000
Gelgeç, Özdemir/Tr.	27.02.01	3	£ 15.000
Berktaş(2)/Tr.	01.03.01	3, 5, 13	£ 57.500 + 12.000
Zana/Tr.	06.03.01	6/1	Kararın kendisi hakkaniyete uygun tazminat değerinde
Çavuşoğlu/Tr.	06.03.01	3	FF 75.000
(25 başvuru)	10.04.01	1/1	(x1000). + 79.777 +7.500
Tanlı/Tr.	10.04.01	2, 13	£ 68.755 + 9.760
Akın/Tr.	12.04.01	5/3	FF 30.000
Şarlı/Tr.	22.05.01	13, 34	£ 5.000 + 18.000
Özata (6 kişi)/Tr.	22.05.01	5/3	FF 180.000
Kemal, Cemal, Nurhayat Güven/Tr.		3, 5, 6, 8, 13, 14	£ 30.000
Değerli/Tr.	22.05.01	5/3	FF 25.000
Aygördü vd./Tr.	22.05.01	3, 1/1 (idp)	£ x 50.000
Ağgül vd./Tr.	22.05.01	3, 1/1 (idp)	£ x 90.000
İnce vd. (16)/Tr.	22.05.01	3, 1/1 (idp)	£ x 33.000
Şanlı ve Erol/Tr.	22.05.01	5/3	FF 70.000
Civelek vd./Tr.	22.05.01	1/1	\$ 2.800
Kısa vd./Tr.	22.05.01	1/1	\$ 42.900
Altay/Tr.	22.05.01	3, 5/3, 6/1	FF 100.000 + 10.000
Kortak/Tr.	31.05.01	5/3	FF 30.000
Akdeniz vd./Tr.	31.05.01	2, 3, 13, 5/1, 34	£ 651.440
20 dosya/Tr.	05.06.01	1/1	\$ 247.559 + 6.000
Koç/Tr.	05.06.01	3, 5/3	FF 51.000
Ekinci/Tr.	05.06.01	3, 5/3	FF 48.000
Gaganuş vd. (4)/Tr.	05.06.01	1/1	\$ 6.392 + 2.000
Z.E./Tr.	07.06.01	5/3, 6	FF 140.000
Sürek/Tr.	14.06.01	6/1, 10	\$ 4.300
Akman/Tr.	26.06.01	2 (s-l)	£ 85.000
Dindaroğlu (10)/Tr.	26.06.01	6 (TEK)	FF 40.000 + 15.000
105-124./Tr.	03.07.01	1/1	\$ 298.075+6.000
Kürküt/Tr.	10.07.01	3, 5/3, 6	FF 36.000
Değer/Tr.	10.07.01	3, 5/3, 6	FF 206.000
Avcı/Tr.	10.07.01	3, 5/3, 6	FF 206.000
Orak/Tr.	10.07.01	3, 5/3, 6	FF 203.000
Boğa/Tr.	10.07.01	3, 5/3, 6	FF 203.000
Doğan/Tr.	10.07.01	3, 5/3, 6	FF 206.000
Parlak, Aktürk/Tr.	10.07.01	3, 5/3, 6	FF 216.000
Tay/Tr.	10.07.01	3, 5/3, 6	FF 200.000
Kızılgedik/Tr.	10.07.01	3, 5/3, 6	FF 200.000
Boğ/Tr.	10.07.01	3, 5/3, 6	FF 194.000
Demir/Tr.	10.07.01	3, 5/3, 6	FF 191.000
Şenses/Tr.	10.07.01	3, 5/3, 6	FF 188.000
Aydın vd. (12)/Tr.	10.07.01	2, 3, 5/3, 6	£ 68.000
Özçelik vd. (6)/Tr.	10.07.01	5/3	FF 27.000, 15.000, 21.000
Fidan, Çağrı, Özarslaner/Tr.	10.07.01	3, 5/3, 6	FF 100.000
Mutlu ve Yıldız/Tr.	10.07.01	5/3	FF 40.000

Yeşiltepe/Tr.	10.07.01	5/3,4,5	FF 37.000
Çakmak/Tr.	10.07.01	3, 5/3, 6	FF 45.000
Küçük/Tr.	10.07.01	1/1	\$ 93.590+2000
Ertuğrul/Tr.	10.07.01	3, 5/3, 6	\$ 50.687
Avşar/Tr.	10.07.01	2, 13	£ 62.500+17,320
Bilgin/Tr.	17.7.01	2, 5, 13	FF 225.000+45.000
Karatepe ve Kırt/Tr.	17.07.01	5/3	FF 18.000+10.000
Okuyucu, Kara ve Bilmen/Tr.	17.07.01	5/3	FF 35.000+15.000
Bağcı ve Murğ/Tr.	17.07.01	5/3	FF 15.000+10.000
Çaloğlu/Tr.	17.07.01	5/3	FF 45.000+10.000
Demir, Demir ve Gül/Tr.	17.07.01	5/3	FF 48.000+12.000
Sadak vd. (4)/Tr.	17.07.01	6 ve 6/3	\$ 100.000+10.000
M.T. vd./Tr.	17.07.01	1/1	\$ 133.928+8.000
A.T. vd./Tr.	17.07.01	1/1	\$ 1.148 + 500
E.A. vd./Tr.	17.07.01	1/1	\$ 66.818+3.000
Refah Partisi/Tr.	31.07.01	no 11	ihlal yok
(34) başvuru/Tr.	18.09.01	1/1	415.175+10.200
Şahiner/Tr.	25.09.01	6/1	FF 100.000 + 15.000
Arı/Tr.	25.09.01	6/1	FF 100.000
M.A. Yılmaz/Tr.	25.09.01	6/1	FF 100.000
M.A. Yılmaz/Tr.	25.09.01	6/1	FF 100.000
Gülşen ve Ketenoğlu/Tr.	25.09.01	6/1	FF 100.000+15.000
Yıldırım/Tr.	25.09.01	6/1	FF 100.000+15.000
Tamkoç/Tr.	25.09.01	6/1	FF 100.000+8.000
Yalgın/Tr.	25.09.01	6/1	FF 100.000+8.000
Güneş/Tr.	25.09.01	6/1	FF 100.000+8.000
Şahin/Tr.	25.09.01	6/1	FF 100.000
Kızılöz/Tr.	25.09.01	6/1	FF 80.000
Doğan/Tr.	25.09.01	6/1	FF 100.000
Yakış/Tr.	25.09.01	6/1	FF +20.000
A. Yalgın/Tr.	25.09.01	6/1	FF 100.000+13.000
Ercan/Tr.	25.09.01	6/1, 3	£ 30.000
Manisa (16)/Tr.	25.09.01	5/3	FF 1.690.000 + 35.000
Morsümbül/Tr.	25.09.01	5/3	FF 35.000
Yıldırım vd (15)/Tr.	25.09.01	5/3	FF 525.000
İşçi/Tr.	25.09.01	3, 5, 6, 8	£ 15.000
Günay vd. (10)/Tr.	27.09.01	5/3	£ 6.850 + 1.000
Akbay/Tr.	02.10.01	3, 4, 5, 6, 13	FF 250.000
Saki/Tr.	30.10.01	3	FF 55.000
Bürkev/Tr.	30.10.01	6/1	FF 70-100.000
Kanbur/Tr.	30.10.01	6/1	FF 70-100.000
Başpınar/Tr.	30.10.01	6/1	FF 70-100.000
Yağız/Tr.	30.10.01	6/1	FF 70-100.000
Adıyaman/Tr.	30.10.01	6/1	FF 70-100.000
Genç/Tr.	30.10.01	6/1	FF 70-100.000
Pekdaş/Tr.	30.10.01	6/1	FF 70-100.000
Akçam/Tr.	30.10.01	6/1	FF 70-100.000
Keskin/Tr.	30.10.01	6/1	FF 70-100.000
Karademir/Tr.	30.10.01	6/1	FF 70-100.000
Akyazı/Tr.	30.10.01	6/1	FF 70-100.000
İnan/Tr.	30.10.01	6/1	FF 70-100.000
Erdemli/Tr.	30.10.01	6/1	FF 35.000
İ.İ., A.Ş., B.E., A.Ö./Tr.	06.11.01	2, 5	£ 34.000
Tuncay, Özlem Kaya/Tr.	08.11.01	5/3, 4 ve 6/1, 3	FF 27.000
Sarı/Tr. ve Danimarka	08.11.01	6/1	ihlal yok
Acar/Tr.	18.12.01	3, 5/3	FF 188.000
Kemal Güngü/Tr.	18.12.01	3, 5/3	FF 191.000
Eğimlioğlu/Tr.	20.12.01	6/1	FF 50.000

8. DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ

“Düşünce özgürlüğü” başlığı altında ele alınan haklara¹, yönelik engelleme ve ihlaller 2001 yılında da yoğun biçimde sürdü. Yetkililerin “devlet politikası” olarak belirlediği argüman ve uygulamaları eleştiren kişiler, keyfi gözaltılarla, tehditlerle karşılaştılar, yargılandılar. Hükümet dışı muhalif kuruluşların faaliyetleri ve muhalif yayınlar, yasaklamalar ve ağır dava süreçleriyle karşılaştı. İnsan hakları savunucuları ve sivil toplum örgütü temsilcileri başta olmak üzere, “devlet politikalarının” dışında görüşleri savunan kişiler; bu kişilerin örgütlendiği dernek, sendika, siyasal partiler ve yayın kuruluşları 2001 yılında da DGM ve cezaevleri tehdidi altında faaliyetlerini sürdürdüler. Olağanüstü Hal Bölgesinde, düşünce, ifade ve iletişim özgürlüğüne yönelik engellemeler yoğun olarak devam etti. Onlarca kitabın, gazetenin, müzik kasetinin Olağanüstü Hal Bölgesi sınırları içinde dağıtılması, satılması ve yayınlanması yasaklandı. Bölgede faaliyet gösteren sivil toplum örgütü şubeleri, kültür sanat kurumları hakkında davalar açıldı, ya da bu kurumlar yargı kararı olmaksızın geçici sürelerle kapatıldı. Olağanüstü Hal Bölgesi’nde görev yapan pek çok kamu çalışanı “sakıncalı görüşleri” nedeniyle, Bölge Valiliği kararıyla ya görevden alındı ya da bölgeden sürgün edildi.

2001 yılında, daha önceki yıllarda olduğu gibi düşüncelerini açıkladıkları, resmi görüşe uymayan düşünceler dile getirdikleri için siyasal partiler, hükümet dışı kuruluşlar, gazeteciler, yazarlar ve sanatçılar üzerindeki baskılar sürdü. TİHV’nin derlediği bilgilere göre 2001 yılında sözlü ya da yazılı olarak ifade edilen görüşler nedeniyle DGM ve ağır ceza mahkemelerinde en az 457 dava görüldü. Bunlardan TİHV’nin izleyebildiği 339 davada toplam 855 kişi yargılandı. Bu davalardan 91’i TCY’nin 159. maddesi uyarınca açıldı. 159. madde uyarınca açılan davalardan 28’i yıl içinde sonuçlandı ve 5’inde mahkumiyet kararı verildi. TCY’nin 312. maddesi uyarınca açılan 51 davadan, 18’i (13’ü mahkumiyet, 5’i beraat) yıl içinde sonuçlandı. TCY’nin 169. maddesi uyarınca açılan 71 davadan 19’u sonuçlandı; 11 mahkumiyet kararı verildi. 59 dava TMY’nin 6.

maddesi uyarınca açıldı; bunlardan sonuçlanan 25 davanın tümünde mahkumiyet kararı verildi. 48 dava ise TMY’nin 7 ve 8. maddeleri uyarınca açıldı; bunlardan sonuçlanan 11 davanın 4’ünde mahkumiyet kararı verildi.

2001 yılında da dava konusu olan ifade ve yazıların yoğunlukla Kürt sorununa ilişkin olduğu görüldü. Cezaevlerinde süren ölüm oruçları hakkında muhalif görüş ifade edenler de yoğun baskılar ve davalarla karşılaştılar.

Kitap, yazı, konuşma, karikatür nedeniyle açılan davaların yanısıra afişler de “sakıncalı” bulunarak sansüre uğradı. Örneğin, İHD’nin 1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle çıkardığı üç afiş ve özel bülten hakkında “halkı düşmanlığa kışkırtıcı ifadeler içerdiği” gerekçesiyle Diyarbakır 2. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından toplatma kararı verildi. Karar uyarınca, Çanakkale, İzmir, Adıyaman ve Siirt’te afişlerin asılması yasaklandı.

Kürt sorunu, telaffuz edildiği her yerde “ulusal çıkar ve güvenliği” tehdit edici bir unsur olarak algılanarak, “sakıncalı” bulunan konuşmalar, yazılar ve haberler “cezalandırıldı”. 2001 yılının son aylarında üniversite öğrencileri tarafından başlatılan, daha sonra ilk ve orta düzey okullarda okuyan öğrenciler ve velilerinin de katılımıyla beraber kitleselleşen “Kürtçe Eğitim Kampanyası” nedeniyle en az 2.731 kişi gözaltına alındı, en az 76 kişi tutuklandı. Kampanyayı destekleyici türden her türlü açıklama “suç nedeni” sayıldı.

2001 yılında düşünce özgürlüğü kategorisine giren hakların yoğun bir biçimde ihlal edilmesine neden olan bir diğer sorun, cezaevlerinde 20 Ekim 2000 tarihinde başlayan ölüm oruçları oldu. Açlık grevi ve ölüm orucu eylemleri nedeniyle muhalif düşünce

¹ İfade özgürlüğüne ve “iletişim” (“basın özgürlüğü” ve “haber alma özgürlüğü” olarak anlaşılan haklar) özgürlüğüne ilişkin haklar, bu raporda, düşünce özgürlüğü başlığı altında ele alındı. “Örgütlenme özgürlüğü” ile “toplantı ve gösteri özgürlüğü” olarak adlandırılan hakların engellenmesi ve insan hakları savunucularına baskılar da, genellikle görüş, kanaat ya da bilgilerin ifade edilmesi, aktarılması ya da faaliyetlere temel oluşturmasıyla ilgili olarak ortaya çıktı.

2001 yılı boyunca yoğun baskılar, keyfi gözaltı ve tutuklamalarla susturulmaya çalışıldı. Ölüm oruçları ve F tipi cezaevleriyle ilgili haber ve açıklamalar yazılı ve görsel yayın organlarında yasaklandı. Tutuklu ve hükümlü yakınlarının, hemen her eylemi şiddet oranı yüksek müdahalelerle karşılaşırken, aydın ve sanatçıların, insan hakları kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin cezaevi eylemlerinin uzlaşma yolu ile barışçıl bir biçimde çözülmesi için ortaya koydukları girişimler, basın ve devlet yetkilileri tarafından “yasadışı örgüt sözcülüğü” olarak gösterildi.

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin ifade özgürlüğü alanında Türkiye'ye 1999 yılında yaptığı uyarının ardından, 2001 yılı Temmuz ayında da Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu'nun imzasıyla bir “ara karar” kabul edildi. Kararda, Türkiye'nin ifade özgürlüğü alanında 1998-2001 yılları arasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin verdiği kararları uygulamaya geçirmesi, kararlarda adı geçenlerin haklarının iade edilmesi, Türkiye'nin bu alandaki mevzuatının AİHS'nin 10. maddesinin gerektirdiği biçimde kapsamlı bir reforma tabi tutulması istendi.

Düşünce Özgürlüğüne İlişkin Mevcut Yasal Düzenlemeler

Türkiye'de düşünce özgürlüğüne engel teşkil eden yasal düzenlemelerin başında, TCY'nin 155, 159, 311, 312. maddeleri; 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'nın 6, 7, 8. maddeleri, 5816 sayılı Atatürk'ü Koruma Yasası, Basın Yasası ve RTÜK Yasası geliyor. İl İdare Yasası ile Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal Yasaları ise, belirli durumlarda, askeri ve idari yetkililere, yargı kararı olmaksızın yasaklayıcı önlemler alma olanağı tanıyor.

5680 sayılı Basın Yasası, basın yoluyla işlenen suçlarda, yazarla birlikte yayın kuruluşunun yazışları müdürünü ve sahibini de sorumlu tutuyor; böylece aynı suçtan birden çok kişi cezalandırılıyor². Aynı yasanın 31. maddesi Bakanlar Kurulu'na “Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, milli egemenliğine, Cumhuriyetin varlığına, milli güvenliğe, kamu düzenine, genel asayişe, kamu yararına, genel ahlaka ve genel sağlığa aykırı olup yabancı memleketlerde çıkan basılmış eserlerin Türkiye'ye sokulması veya dağıtılması yasaklama”, İçişleri Bakanlığı'na da “Türkiye'de yayınlanmış eserleri toplatma” yetkisi tanıyor.

TCY'nin 162. maddesinde, “kanunun cürüm saydığı neşriyat nakletmek belli başına bir cürüm olduğu” belirtiliyor³. Bu düzenlemeye göre, eleştiri, tartışma ya da kamuyu bilgilendirme amacıyla alıntı yapanlar da cezalandırılabilir. Ancak, DGM savcılığı tarafından “terör amaçlı propaganda yapmakla” suçlananlara, yaptıkları alıntının doğrudan kaynağı oldukları gerekçesiyle ceza verilebilir.

TCY'nin 159. maddesi “Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisini, Hükümetin manevi şahsiyetini,

Bakanlıkları, Devletin askeri veya emniyet muhafaza kuvvetlerini veya Adliyenin manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif etme” suçunu tanımlayarak söz konusu suçu işleyenlere 1 ile 6 yıl arası ağır hapis cezası öngörüyor. Eleştiri ile hakaret sınırının keyfi olarak belirlendiği Türkiye'de, bu hüküm özellikle insan hakları ihlalleri, Türk Silahlı Kuvvetleri ve MGK'nin kamu yaşamındaki rolüne ya da politikalarına yönelik her türlü eleştirinin suç kapsamında değerlendirilerek cezalandırılmasına yol açıyor.

TCY'nin 155. maddesinde, “ülkenin emniyetini tehlikeye sokacak” ya da “halkı askerlikten soğutabilecek” konuşmalar yapan ya da yazılar yazan kişilerin 2 aydan 2 yıla kadar hapsedilmesini öngörüyor

TCY'nin 312. maddesi, “halkı kin ve düşmanlığa tahrik etme” suçunu düzenliyor.⁴ Özellikle, Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesinde 1995 yılında yapılan değişiklikten sonra “düşünce suçları”na karşı yoğun olarak uygulanan 312. madde şu ana değin ulusal ve uluslararası hukuk çevreleri ve insan hakları kuruluşları tarafından ciddi eleştirilere konu oldu.

TCY'nin “yasadışı silahlı örgüt üyeliği ve yöneticiliği” suçunu düzenleyen 168. maddesine, görüş ve eylemleri nedeniyle insan hakları savunucularını ve gazetecileri yargılamak için sık sık başvuruluyor. Emniyet yetkililerince “yasadışı örgüt yayını” olarak tanımlanan bazı yasal gazete ve dergilerde çalışanların, haklarında başka maddi kanıt olmasa bile “silahlı çete yöneticiliği ya da üyeliği” iddiasıyla emniyet tarafından hazırlanan dosyalara dayanılarak yargılanmasına da yıl içinde sık sık rastlandı.

TCY'nin “Terör amacı ile işlenen suç” kapsamında belirtilen “silahlı çeteye yardım ve yataklık etme” suçunu düzenleyen 169. maddesi de, muhalif basın

² 5680 Sayılı Yasa Madde 16/1: “Mevkutelere işlenen suçlarda sorumluluk, suçu vücuda getiren yazılı veya haberi yazan veya resmi veya karikatürü yapan kimse ile beraber bu mevkenin ilgili sorumluluğuna aittir. Ancak, sorumlu müdürler için verilen hürriyeti bağlayıcı cezalar, sürelerine bakılmaksızın para cezasına çevrilerek hükümlenir. Para cezasının hesabında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinin birinci bendinde belirtilen miktarın aşağı haddi esas alınır. Sorumlu müdürler için emniyet gözetimi altında bulundurma cezası verilmez”.

³ TCY Madde 162/1: “Kanunun cürüm saydığı neşriyatı nakil etmek başlı başına bir cürüm olup, faili aynı cezaya tabidir. Nakil olunan bu gibi neşriyatın muhteviyatı tasdik olunmadığına veya ihtiyatla nakil edildiğine yahut mesuliyeti başka bir kimsenin tamamıyla deruhte eylediğine dair bir kayıt ilavesi naklini mesuliyetten varestede kılamaz.”

⁴ TCY Madde 312: 1. Bent “Kanunun cürüm saydığı bir fiili açıkça öven veya iyi gördüğünü söyleyen veya halkı kanuna itaatsizliğe tahrik eden kimse altı aydan iki yıla kadar hapis ve ikibin liradan onbin liraya kadar ağır para cezasına mahkûm olur”.

2. Bent – “Halkı; sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik eden kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis ve üçbin liradan onikibin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu tahrik ummun emniyeti için tehlikeli olabilecek bir şekilde yapıldığı takdirde faile verilecek ceza üçte birden yarıya kadar artırılır.

yayın organları mensuplarına, buralarda yayımlanan haberlerle yasadışı örgütün faaliyetlerini kolaylaştırdığı gerekçesiyle yüklenebilmektedir. 2001 yılında yaptıkları konuşmalar ve yazdıkları kitaplar nedeniyle haklarında 169. madde uyarınca dava açılanların sayısında daha önceki yıllara göre artış gözlemlendi.

Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesinde tanımlanan, "Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alan yazılı ve sözlü propaganda ile toplantı, gösteri ve yürüyüş" yapma suçu Kürt sorunuyla ilgili muhalif görüşlerde olduğu gibi, "milli güvenlik" siyaseti konusunda aykırı bilgi ve kanaatleri ifade eden ya da aktaran kişilere karşı sıkça uygulanan hükümlerden birisi oldu. 8. madde 1 ile 3 yıl arasında hapis ve ağır para cezası öngörüyor. Bu kapsamda cezalandırılan yayınların sahiplerine ağır para cezası, yazışmaları müdürlerine ise 6 aydan 2 yıla kadar hapis cezası ve para cezası verilmesi öngörülmüyor.

Terörle Mücadele Yasası'nın 7. maddesi, "yasadışı örgüt mensuplarına yardım etme ve örgütle ilgili propaganda yapma" suçunu düzenliyor. Yetkililerinin "terör örgütlerinin yararına" olduğunu düşündüğü her türlü bilgi ve görüşlerin ifadesi bu maddeye göre cezalandırılıyor.

Terörle Mücadele Yasası'nın 6. maddesi "Yasadışı örgütlerin bildiri veya açıklamalarını basma veya yayınlama" ve "terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerini hedef gösterme" suçlarını düzenliyor. Bu madde, işkence, tecavüz, yargısız infaz ve benzeri insan hakları ihlallerinden yargılanan resmi görevliler için kalkan olarak kullanılıyor.

1402 Sayılı Sıkıyönetim Yasası'nın 3. maddesinin (b) bendi, sıkıyönetim ilanı halinde sıkıyönetim komutanlarına "telefon, telsiz, radyo, televizyon gibi her çeşit araçlarla yapılan yayım ve haberleşmeye sansür koymak, kayıtlamak veya durdurmak ve hizmetin gerektirdiği ahvalde bunlardan öncelikle faydalanmak" yetkisini veriyor. Aynı maddenin (c) bendine göre sıkıyönetim komutanları "Söz, yazı, resim, film ve sesle yapılan her türlü yayım, haberleşme, mektup, telgraf gibi haberleşme araçlarını kontrol etmek; gazete, dergi, kitap ve diğer yayınların basımını, yayımını, dağıtımını, birden fazla sayıda bulundurulmasını veya taşınmasını veya sıkıyönetim bölgesine sokulmasını yasaklamak veya sansür koymak; sıkıyönetim komutanlığınca basımı, yayımı ve dağıtılması yasaklanan kitap, dergi, gazete, broşür, afiş, bildiri, pankart, plak, bant gibi bilcümle evrakı, yayım ve haberleşme araçlarını toplatmak; bunları basan matbaaları, plak ve bant yapım yerlerini kapatma, müsaderesine karar verilmemekle birlikte, sıkıyönetim komutanlıklarınca sahiplerine iadesinde sakınca görülünce imhası için gerekli önlemleri almak; yayına, yeni girecek gazete ve dergilerin çıkarılmasını izne bağlamak" yetkisine sahipler.

2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 11. maddesinin (e) bendi, valilere "Gazete, dergi, broşür, kitap, el ve duvar ilanı ve benzerlerinin basılmasını, çoğaltılmasını, yayımlanmasını ve dağıtılmasını, bunlardan olağanüstü hal bölgesi dışında basılmış veya çoğaltılmış olanların bölgeye sokulmasını ve dağıtılmasını yasaklamak veya izne bağlamak; basılması ve neşri yasaklanan kitap, dergi, gazete, broşür, afiş ve benzeri matbuayı, toplatmak"; (f) bendi ise "Söz, yazı, resim, film, plak, ses ve görüntü bantlarını ve sesle yapılan her türlü yayını denetlemek gerektiğinde kayıtlamak veya yasaklamak" yetkisi veriyor.

Kamuoyunda SS (Sürgün-Sansür) Kararnamesi olarak bilinen 430 No'lu Kanun Hükmünde Kararname'nin 1. maddesinin (a) bendi Olağanüstü Hal Bölge Valisi veya Olağanüstü Hal Bölgesindeki il valilerine "Bölgedeki faaliyetleri yanlış aksettirmek veya gerçek dışı haber ve yayınlar yapmak suretiyle bölgedeki kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasına veya bölge halkının heyecanlanmasına neden olacak veya güvenlik kuvvetlerinin görevlerini gereği gibi yerine getirmelerini engelleyecek şekilde yayınlanan her türlü basılmış eserini; kitap, dergi, gazete, broşür, afiş ve benzeri matbuanın basılmasını, çoğaltılmasını, yayınlanmasını ve dağıtılmasını, bunlardan Olağanüstü Hal Bölgesi dışında basılmış veya çoğaltılmış olanların bölgeye sokulmasını ve dağıtılmasını yasaklama veya izne bağlama" yetkisi tanıyor. Bu düzenlemeye göre, gerektiğinde, Olağanüstü Hal Bölge Valisi'nin teklifi üzerine veya görüşünü almak suretiyle İçişleri Bakanı, "bu yayınların bölge içinde veya dışında basılmış olup olmadığına bakılmaksızın, yayınların durdurulması veya yayından kaldırılması için sahip ve/veya yayım sorumlularına yazılı ihtarda bulunabilir; çoğaltılmalarını, yayınlanmalarını veya dağıtılmalarını süreli veya süresiz yasaklayabilir". Madde İçişleri Bakanı'na bu yayınları basan matbaaları da on güne kadar, tekrerründe ise bir aya kadar kapatma yetkisi tanıyor.

2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Yasası da iletişim ve haber alma özgürlüğünü ciddi ölçüde kısıtlayan hükümler içeriyor. Yasada, TRT'nin yurtiçi yayınlardaki görevleri, şu şekilde tanımlanıyor:

"1. Atatürk ilke ve inkılaplarının kökleşmesine, Türkiye Cumhuriyetinin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflerin gerçekleşmesine; 2. Devletin varlık ve bağımsızlığının, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünün, toplumun huzurunu, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı ve Atatürk Milliyetçiliğine dayanan demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti niteliklerinin korunmasına ve güçlendirilmesine; 3. Milli eğitim ve milli kültürün geliştirilmesine; 4. Devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin korunmasına; 5.

Kamuoyunun Anayasa ilkeleri doğrultusunda serbestçe ve sağlıklı bir şekilde oluşmasına yardımcı olmak" (Madde 9-e).

"Milli güvenlik açısından yayınların men edilmesi" konusundaki düzenleme ise şöyle:

"Başbakan veya görevlendireceği bakan, milli güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde, bir haber veya yayını menetmeye yetkilidir. Men kararının yazılı olması esastır. Ancak, acele hallerde men kararı sözlü olarak da iletilebilir. Bu durumda men kararının en kısa zamanda yazı ile tekrarlanması şarttır. Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun sorumluluğu altında yapılmayan yayınların men edilmesi halinde, men kararı ilgililere Genel Müdürlükçe alındığı tarihten başlayarak yirmi dört saat içinde bildirilir" (Madde 23).

Radyo ve Televizyon Yayınları Yayın Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmeliğin 22. maddesinde de, "Yargı kararları saklı kalmak kaydıyla yayınlar önceden denetlenemez ve durdurulamaz. Ancak milli güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde yahut kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması kuvvetle ihtimal dahilinde ise Başbakan veya görevlendireceği Bakan yayını durdurabilir" düzenlemesi getiriliyor. Bu çerçevede cezaevlerindeki ölüm oruçları ile ilgili her türlü haber İstanbul DGM tarafından 14 Aralık günü yasaklandı ve aksi yönde hareket eden kişiler hakkında ceza davaları açıldı. Karara uymayan basın yayın kuruluşları hakkında toplatma ve kapatma cezaları verildi. 1996 yılında cezaevlerinde yapılan açlık grevleriyle ilgili haber ve görüntüler de aynı gerekçeyle yasaklanmıştı.

13 Nisan 1994 tarihinde yürürlüğe giren 3984 sayılı "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanun" da ifade, iletişim ve haber alma özgürlüklerini engelleyici hükümler taşıyor. Örneğin, RTÜK Yasası'nın 4. maddesinin (a) bendi "Türkiye Cumhuriyetinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne", (b) bendi "Toplumun milli ve manevi değerlerine", (c) bendi "Anayasanın Genel Esaslar kısmında yer alan ilkelere, demokratik kurullara ve kişi haklarına, (d) bendi "Genel ahlak, toplum huzuru ve Türk aile yapısına", (e) bendi "Anlatım özgürlüğüne, iletişim ve yayında çoğulculuk esasına", (f) bendi "İnsanların ırk, cinsiyet, sosyal sınıf veya dini inançları dolayısıyla hiç bir şekilde kınanmaması ilkesine", (g) bendi "Toplum şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkân verilmemesi ilkesine" aykırı yayınlar yapılmasını cezai hükme bağlıyor. Bu hükümlere göre, hangi yayınların "ülkenin ve halkın çıkarına", "ahlaki", "çoğulcu demokratik ilkelere uygun", "faklılıklara karşı hoşgörüyü ve ortak yaşam kültürünü geliştireci" olduğunu takdir yetkisi RTÜK'e bırakılıyor. Madde RTÜK'e Ermenilerle, Süryanilerle ilgili programları ya da Kürtçe müzik çalan radyo ve televizyonları "uyarma" ve "kapatma" hakkı tanıyor.

2. Anayasa Değişiklikleri

Türkiye Büyük Millet Meclisi Uzlaşma Komisyonu tarafından hazırlanan 34 maddelik Anayasa değişikliği paketi 3 Ekim günü Meclis Genel Kurulu'nda kabul edildi. Anayasa değişiklikleri, Cumhuriyet tarihi boyunca olağanüstü haller dışında Parlamento'nun kabul ettiği en kapsamlı değişiklik paketi oldu. Pakette yer alan 23 madde ile, 7 Kasım 2000 tarihinde Türkiye'ye iletilen AB Katılım Ortaklığı Belgesi ile 19 Mart günü açıklanan Ulusal Program'da belirtilen kısa vadeli hedeflerin bir bölümü hayata geçirilmenin amaçlandığı belirtildi.

1., 2, 3., 7., 9. ve 10. maddeleri doğrudan düşünce, ifade ve iletişim özgürlüklerine yönelik düzenlemeler içeren Anayasa değişiklikleri, 17 Ekim günü Resmi Gazete'de yayınlandı.

Madde 1: Anayasanın başlangıç bölümünün 5. fıkrasında yer alan "hiçbir düşünce ve mülahazanın" ibaresi "hiçbir faaliyetin" şeklinde yeniden düzenlenerek, düşünce ve ifade özgürlüğünün ancak hükümde belirtilen yasaklara uyulmayan bir "faaliyet" gerçekleştirilmesi durumunda kısıtlanmasının söz konusu olabileceğine hükmediliyor.

Madde 2: Anayasanın "temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesi değiştirilerek temel hak ve hürriyetlerle ilgili sınırlama sebepleri olarak gösterilen "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, milli egemenlik, Cumhuriyet, milli güvenlik, kamu düzeni, genel asayiş, kamu yararı, genel ahlak ve genel sağlık" madde metninden çıkarılıyor. Yeni düzenlemeyle temel hak ve hürriyetlerin "özlerine dokunulmadan yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği" belirtiliyor.

Madde 3: Anayasanın "temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması" başlıklı 14. maddesi yeniden düzenlenerek "Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerin, devletin ülkesi ve bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan, demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan eylemler biçiminde kullanılmayacağı" ve "Anayasa hükümlerinden hiçbirinin, Devlete veya kişilere bu anayasa ile tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlanmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamayacağı" unsurları getiriliyor.

Madde 7: Anayasanın "Haberleşme Hürriyeti" başlıklı 22. maddesi yeniden düzenlenerek madde kapsamında özel sınırlama sebeplerine "milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması" sebepleri ekleniyor.

Ayrıca, maddeye istisna teşkil edebilecek haller için yetkili merciin "yazılı emir" kararının bulunması zorunluluğu ekleniyor.

Madde 9: Anayasanın “Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti” başlıklı 26. maddesi değiştirilerek özel sınırlama sebepleri getiriliyor ve “düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz” ibaresi ve bu ibareyle başlayan fıkra metinden çıkarılıyor. Bu düzenleme ile düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırları, vatandaşların günlük yaşamlarında farklı dil, lehçe ve ağızları kullanmasına herhangi bir engel bulunmayacağı şeklinde genişletiliyor.

Madde 10: Anayasanın “Basın Hürriyeti” başlıklı 28. maddesi değiştirilerek “Kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilde yayım yapılamaz” fıkrası madde metninden çıkarılıyor. Bu düzenleme ile farklı dil, lehçe ve ağızlarda yayım yapılabilmesine Anayasal güvence sağlanıyor.

3. Uyum Yasaları

Anayasada yapılan değişikliklere “uygulama kabiliyeti” kazandırılması amacıyla AB Genel Sekreterliği tarafından hazırlanan ve Başbakanlığa sunulan “TCY’nin ilgili maddelerinde değişiklik yapılmasına ilişkin uyum yasa tasarısı” Kasım ayında Bakanlar Kurulu’nda imzaya açıldı. Başbakan Bülent Ecevit, TCY’nin 159. ve 312. maddeleri, Terörle Mücadele Yasası’nın 7. ve 8. maddeleri, Hukuk Usulü Muhakemeleri Yasası’nın 445. maddesi, Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası’nın 107, 128 ve 327. maddeleri ile İdari Yargılama Usulü Yasası’nın 53. maddesinde değişiklik öngören ve “Mini Demokrasi Paketi” olarak adlandırılan yasa tasarısının 13 Kasım günü TBMM Genel Kurulu’nda görüşüleceğini açıkladı. Ancak, tasarı TBMM’nin Kasım ayında yaptığı toplantılarda gündeme alınmadı.

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk 1 Aralık günü düzenlediği basın toplantısında uyum yasa tasarısına ilk imzayı kendisinin attığını söyledi. Ancak, Türk’ün açıklamasından haftalar sonra MHP’li bakanlar tasarımı görmedikleri yolunda açıklamalar yaptılar. Tasarı 24 Aralık günü yapılan liderler zirvesinde görüşüldü. Başbakan Ecevit ve Adalet Bakanı Türk’ün “düşünce ve ifade özgürlüğü ile demokratik rejimin gelişmesi ve Ulusal Program’da ifade edilen özgürlükçü ve demokratik ilkelere uyum sağlanması” bakımından son derece önemli buldukları tasarımı, ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz yeterince demokratik bulmazken, MHP Genel Başkanı Bahçeli “son derece tehlikeli” buldu. “Mini demokrasi paketi”, insan hakları savunucuları ve hukuçular tarafından halihazırda kötü olan gidişi daha da kötüleştirecek talihsiz ve baskıcı bir taslak olarak yorumlandı.

Koalisyon liderleri arasındaki görüş farklılıkları ve uyumsuzluk nedeniyle 2001 yılında kabul edilemeyen uyum yasa tasarısı, diğer adıyla “Mini Demokrasi Paketi”, Türkiye’de düşünce, ifade ve iletişim özgürlüğünün önündeki başlıca yasal engeller olan 159. ve 312. maddeler ile Terörle Mücadele

Yasası’nın 7. ve 8. maddelerinde şu değişiklikleri öngörüyor:

Meclis, ordu, hükümet, adliyeye hakaret suçunu cezalandıran TCY’nin 159. maddesindeki “Cumhuriyet ve hükümetin manevi şahsiyetine” ibaresi çıkarılarak, yerine “Türk Milleti”⁵, ‘Türkiye Devleti ve Bakanlar Kurulu’ ibaresi getiriliyor. Değişiklikle bu suça öngörülen cezanın üst sınırı altı yıldan üç yıla indiriliyor. Türk milletini ve Türk devletini aşağılama suçlarının yabancı ülkede işlenmesi halinde verilecek cezanın üçte bir oranında artırılması hükme bağlanıyor.

TCY’nin 312. maddesinin ilk fıkrasıyla bir suçlu açıkça övünler ile kişileri kanuna uymamaya tahrik edenlere altı aydan iki yıla kadar hapis cezası öngörülürken, asıl değişiklik, en çok işlenen 2. fıkrada yapılıyor. Halkı suç işlemeye tahrik suçunun oluşumu için, tahrikin ‘kamu düzenini bozma olasılığını ortaya çıkaracak surette’ gerçekleşmesi kısıtı getiriliyor. Fıkranın yeni hali şöyle:

“Sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığına dayanarak insanları birbirine karşı kamu düzenini bozma olasılığını ortaya çıkaracak bir şekilde düşmanlığa veya kin beslemeye alenen tahrik eden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.”

312. maddeye eklenen üçüncü fıkrayla “halkın bir kesimini aşağılayıcı ve insan onurunu zedeleyecek şekilde tahrik” de suç oluyor ve buna iki yıla kadar ceza öngörülüyor. Maddedeki suçların basın yayın yoluyla işlenmesi halinde ise, cezaların bir katı oranında artırılacağı hükme bağlanıyor.

Terörle Mücadele Yasası’nın “terör örgütlerine yardım amaçlı propaganda” suçu ile ilgili 7. maddesine, suçun işlenmesi için bu fiilin ‘terör yöntemlerine başvurmayı özendirerek şekilde’ yapılması koşulu konuluyor. TMY 7. maddenin yeni hali şöyle olacak: “Terör örgütü mensuplarına yardım edenlere veya terör yöntemlerine başvurmayı özendirerek şekilde örgütle ilgili propaganda yapanlara, fiilleri başka bir suç oluştursa bile bir yıldan beş yıla kadar hapis, bir milyar liraya kadar ağır para cezası verilir.”

Terörle Mücadele Yasası’nın en çok işlenen “bölücülük propagandası”yla ilgili 8. maddesi de yeni kriter ile şu hale getiriliyor: “Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak amacıyla yazılı sözlü veya görüntülü propaganda ile toplantı, gösteri ve yürüyüş yapanlar hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis bir milyar liradan üç milyar liraya kadar para cezasına hükmolunur. Bu suçun terör yöntemlerine başvurmaya özendirerek şekilde işlenmesi halinde verilecek ceza üçte bir oranında artırılır, suçun mükerreren işlenmesi halinde hapis cezalarını paraya çevrilmez.”

⁵ Anayasa’nın 66. maddesine göre, “Türk Devleti’ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk’tür”.

8.1. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

2001 yılında gazeteci, yazar, insan hakları savunucuları, sanatçılar, siyasi parti temsilcilerine, ve hükümet dışı kuruluşlara yönelik baskı ve yargılamaların önemli bir kısmı ifade ettikleri görüş, kanaat ya da bilgilerden kaynaklandı.

Akın Birdal

Ankara Cumhuriyet Savcılığı, 20 Ekim 2000 tarihinde Almanya'da katıldığı bir panelde, "Ermenilere neler yapıldığını herkes biliyor. Türkiye, azınlıklara yaptıkları için özür dilemeli" dediği iddiasıyla, İHD eski Genel Başkanı Akın Birdal hakkında Şubat ayında dava açtı. TCY'nin 159/1. maddesi uyarınca açılan dava, 1 Mart günü başladı. Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan ilk duruşmada, Birdal, "panelde demokrasi, hukukun üstünlüğü ve azınlıklar konusunda görüşlerini dile getirdiğini, Türkiye'de çeşitli dönemlerde azınlıkların uğradığı haksızlıklara değindiğini" aktardı. "Türkiye, Ermeni soykırımı nedeniyle özür dilemelidir şeklinde bir söz söylemedim. Azınlıklar konusundaki yanlışlıkları ifade ettim" diyen Birdal, gazetelerin konuşmasını çarpıttığını belirterek, "Yaşanan bazı olayları dile getirmek suç mu? 1942'de Varlık Vergisi çıkarıldığında birçok insan yerinden yurdundan edildi. Bunları dile getirmek suç mu?" dedi. Birdal, sözlerini çarpıtın muhabirin uluslararası örgütler tarafından Almanya'da düzenlenen toplantılara alınmaması yönünde karar bulunduğunu hatırlattı.

Davanın 2001 yılı boyunca yapılan sekiz duruşmasında haberi yazan Gözcü gazetesi muhabirinin kimliği belirlenemedi. Davaya 29 Ocak 2002 tarihinde devam edilecek.

Avukat Sedat Aslantaş da, Birdal'ın konuşmasının çarpıtıldığı gerekçesiyle Hürriyet gazetesi hakkında iki ayrı tazminat davası açtı.

Yavuz Önen

TİHV Başkanı Yavuz Önen'in Cumhuriyet gazetesinde 19 Ocak 2000 tarihinde yayınlanan "İnsan Hakları Savunucuları Yargılanıyor" başlıklı açıklaması nedeniyle Önen ve gazetenin Yazışları Müdürü Fikret İlkiz hakkında açılan dava, 27 Mart günü İzmir 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Önen ve İlkiz, "mahkeme kararını eleştirdikleri" gerekçesiyle Basın Kanunu'nun 30/2. maddesi uyarınca 1'er ay hapis ve 91 milyon 260'ar bin lira para cezasına mahkum edildiler. Cezalar daha sonra 182 milyon 520'şer bin lira para cezasına çevrildi.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 26 Eylül 1999 tarihinde öldürülen mahkumlardan Nevzat Çiftçi'nin cenaze töreninde jandarmalar tarafından gözaltına alınan 68 kişiden, TİHV İzmir Temsilciliği çalışanları Günseli Kaya ve Alp Ayan'ın da aralarında bulunduğu

14 kişinin tutuklanması (3 Ekim 1999) üzerine TİHV İzmir Temsilcisi Prof. Dr. Veli Lök'ün yaptığı açıklama "İşkenceyle Savaşımın Acısı Çıkartılıyor" başlığıyla 31 Ekim 1999 tarihinde Cumhuriyet gazetesinde yayınlanmıştı. Bu açıklama nedeniyle Veli Lök, İlkiz ve Eğitim Sen İzmir 1 No'lu Şube Başkanı Bahri Akkan hakkında aynı yasa uyarınca dava açılmıştı. Bu gelişmeler üzerine Önen de bir basın açıklaması yapmıştı.

Eşber Yağmurdereli

21 Ekim 1997 tarihinde Çankırı Cezaevi'ne giren Eşber Yağmurdereli Şartlı Salıverilme Yasası uyarınca 19 Ocak günü tahliye edildi.

8 Eylül 1991 tarihinde İHD'nin İstanbul'da düzenlediği bir mitingde yaptığı konuşma üzerine, İstanbul DGM'de açılan davada 10 ay hapis cezasına mahkum olan Yağmurdereli hakkındaki karar Yargıtay tarafından 26 Haziran 1997 tarihinde onaylanmıştı. Eşber Yağmurdereli 1978 yılında TCY'nin 146/1. maddesi uyarınca "Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmaya kalkıştığı" iddiasıyla ömür boyu hapis cezasına⁶ mahkum olmuş ve 12 Nisan 1991 tarihinde TMY'de yapılan değişiklikle serbest bırakılmıştı. Samsun Ağır Ceza Mahkemesi'nin Eşber Yağmurdereli hakkındaki "şartlı tahliye" kararı, "şartlı tahliye süresi içinde başka bir suçtan mahkum olduğu için" bozulmuştu. Eşber Yağmurdereli, bunun üzerine 21 Ekim 1997 tarihinde tutuklanmıştı. Tutuklanması yurt içinde ve dışında tepkilere neden olan Eşber Yağmurdereli'nin cezası, 9 Kasım 1997 tarihinde "sağlık durumu" gerekçe gösterilerek bir yıl süreyle ertelendi. Erteleme kararı "koroner kalp hastalığı, kronik bronşit hastalığı ve tam körlük nedeniyle vücudun iş görme gücünü yüzde 100 oranında kaybetmesi" gerekçesiyle alındı. Eşber Yağmurdereli, serbest bırakıldıktan sonra, özel affı kabul etmeyeceğini vurgulamış ve sağlık raporu almayı reddetmişti. Bunun üzerine erteleme kararı Çankırı Cumhuriyet Savcılığı tarafından kaldırılmış ve Yağmurdereli 1 Haziran 1998 tarihinde yeniden cezaevine girmişti.

Eren Keskin

İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin hakkında, kapanan 2000'de Yeni Gündem gazetesinde 10 Ocak günü yayınlanan "Size de Bu Yakışır" başlıklı yazıda "orduya hakaret ettiği" iddiasıyla dava açıldı. Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada Eren Keskin ve gazetenin Yazışları Müdürü Erdal Taş'ın, YNK-PKK çatışmasının sona erdirilmesi amacıyla girişimlerde bulunmak için "Barış Anneleri Girişimi" adına Kuzey Irak'a giden beş kişiye Türkiye'ye

6 İnfaz Yasası uyarınca ömür boyu hapis cezasına mahkum olanlar 36 yıl cezaevinde kalıyor.

dönüşlerinde işkence yapıldığına ilişkin haber nedeniyle, TCY'nin 159. maddesi uyarınca hapis cezası isteniyor.

Eren Keskin hakkında, Yeni Aydınlık dergisinde yayınlanan "Genelkurmay'ı Alman Bakana şikayet ettik" başlıklı roportajda "Orduya hakaret edildiği" iddiasıyla açılan dava ise 9 Kasım günü başladı. Davada, Eren Keskin, Yeni Aydınlık dergisi Yazışlıeri Müdürü Gültekin Kaya ve roportajı yapan muhabir Uğur Yıldırım'ın TCY'nin 159. maddesi uyarınca hapis cezasına çarptırılmaları isteniyor.

Eren Keskin, Vahit Genç, Mustafa Aytaş, Doğan Erbaş, Kamil Tekin Sürek, Celal Beşiktepe, İbrahim Kudış

IHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin, HADEP İstanbul İl Örgütü Başkanı Doğan Erbaş, ÖDP İstanbul İl Başkanı Vahit Genç, DBP İstanbul İl Başkanı Mustafa Aytaş, EMEP İstanbul İl Başkanı Kamil Tekin Sürek, TMMOB Yönetim Kurulu üyesi Celal Beşiktepe ve KESK yöneticisi İbrahim Kudış hakkında 19 Aralık cezaevi operasyonuna katılan askerler hakkında yaptıkları suç duyurusunda "güvenlik görevlilerine hakaret ettikleri" iddiasıyla açılan dava, 15 Kasım günü İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı.

Ahmet Altan

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AIHM), İstanbul DGM'de yargılanarak hapse mahkûm olan yazar Ahmet Altan'a "uzlaşma" yoluna giderek 30 bin frank tazminat ödeme önerisi Türkiye tarafından kabul edildi. Altan,1995 yılında "Atakürt" adlı yazısı nedeniyle TCY'nin 312. maddesi uyarınca 1.5 yıl hapse mahkum olmuş; kararın Yargıtay'da da onaylanmasından sonra AIHM'e başvurmuştu.

Ahmet Altan'ın çeşitli tarihlerde Aktüel dergisinde yayınlanan altı yazısı nedeniyle, kendisi ve Aktüel dergisi Yazışlıeri Müdürü Murat Tunalı hakkında açılan davaların durumu şöyle:

"Bir Sabah Korkmak" başlıklı yazıda "orduya hakaret edildiği" iddiasıyla açılan dava 2 Şubat günü İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı.

"Siyasal Zina ve Cinayet" başlıklı yazısı nedeniyle açılan dava, 4 Aralık günü sonuçlandı. Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, "hükümete ve güvenlik güçlerine hakaret" iddiasıyla yargılanan Altan ve Tunalı hakkında beraat kararı verildi.

Aktüel dergisinin 9-15 Kasım 2000 tarihli sayısında yayınlanan "Bu Generalleri Yargılayın, Bu Yazarları Açıklayın" ve 14-20 Aralık 2000 tarihli sayısında yayınlanan "Türkiye'nin Bütün Generalleri Kışlarınıza Dönün", 22 Şubat 2001 tarihli sayısında

yayınlanan "Oralarda Geceler", 22-28 Temmuz 2000 tarihli sayısında yayınlanan "Sarıkamış'tan Akdeniz'e" başlıklı yazılarda "orduya hakaret" edildiği iddiasıyla, Altan ve Tunalı hakkında açılan dört ayrı dava 2001 yılı içinde karara bağlanamadı. İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davaların bir sonraki duruşmaları 15 Şubat 2002 tarihinde yapılacak.

Fikret Başkaya

Yargıtay 9. Ceza Dairesi, Özgür Bakış gazetesinde 1 Haziran 1999 tarihinde yayınlanan "Tarihi Dava mı?" başlıklı yazısında "Basın yoluyla bölücülük propagandası yapıldığı" gerekçesiyle Doç. Dr. Fikret Başkaya, gazetenin sahibi Halis Doğan ve Yazışlıeri Müdürü Hasan Deniz'e verilen cezaları, 26 Ocak günü onadı. İstanbul DGM'de 13 Haziran 2000 tarihinde sonuçlanan davada, Doç. Dr. Başkaya'ya 1 yıl 4 ay hapis ve 1 milyar 66 milyon 666 bin 666 lira, Doğan'a 1 milyar 824 milyon 120 bin lira, Deniz'e de 960 milyon lira ağır para cezası verilmişti. Fikret Başkaya cezasının infazı için 29 Haziran günü Kalecik Cezaevi'ne girdi.

Doç. Dr. Fikret Başkaya hakkında Fırat'ta Yaşam gazetesinin 12-19 Mart tarihli sayısında yayınlanan "Apolitizasyonun yeni aracı: Sivil Toplum" başlıklı röportajda "halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği" iddiasıyla başka bir dava daha açıldı. Ankara DGM'de görülen davada Başkaya, Fırat'ta Yaşam gazetesi muhabiri Mehmet Boncuk ve Yazışlıeri Müdürü Halil Şahin ile birlikte TCY'nin 312. maddesi uyarınca yargılanıyor.

Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Hayır Kurultayı Davası

İstanbul'da 10-11 Haziran 2000 tarihinde düzenlenen "Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Hayır Kurultayı"nda yaptıkları konuşmalarda "güvenlik güçlerine hakaret ettikleri" ileri sürülen 18'i kadın 19 sanık hakkında açılan dava 2001 yılında sonuçlanmadı. Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada sanıklar Gülizar Tuncer, Fatma Karakaş, Özgül Han, Duygu Aydın, Nazlı Top, Fatma Deniz Polattaş, Hayriye Ümin Yurdakul, Suna Aras, Tülay Çağlar, Berrin Taş, Safiye Top, Sultan Seçik, Temin Salmanoğlu (Polattaş'la birlikte işkence gören N.C. Samanoğlu'nun babası), Cemile Güçlü, Derya Engin, Songül Yıldız, Nahide Kılıç, Zeynep Owayolu ve Fatma Kara hakkında TCY'nin 159. maddesi uyarınca hapis cezası isteniyor. Davanın bir sonraki duruşması 5 Şubat 2002 tarihinde yapılacak.

Yusuf Akbulut - Diyarbakır Süryani Meryem Ana Kilisesi Papazı

Amerikan Temsilciler Meclisi Alt Komisyonu'nda görüşülen Ermeni soykırımı iddiasıyla ilgili yasa tasarısını destekleyici açıklamalar yaparak "halkı din, ırk, mezhep ve bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik ettiği" gerekçesiyle Diyarbakır

Süryani Meryem Ana Kilisesi Papazı Yusuf Akbulut hakkında, "halkı kin ve düşmanlığa kışkırttığı" iddiasıyla 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası istemiyle açılan dava, 5 Nisan günü Diyarbakır DGM'de yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı. DGM, 19 Nisan günü açıkladığı gerekçeli kararında Akbulut'un ifadelerinin Anayasanın 24 ve 25. maddelerinde güvence altına alınan "Kişinin düşünce ve kanaatlerini açıklama hakkı" kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini vurguladı.

Davada, Akbulut hakkında, Ermeni soykırımı ile ilgili yasa tasarısına atıfta bulunarak, "O dönemde sadece Ermenilerin değil, Hristiyan oldukları gerekçesiyle Süryanilerin de soykırımı uğradıkları" şeklindeki sözleri nedeniyle TCY'nin 312/2 ve 3. maddeleri uyarınca 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası isteniyordu.

Hasan Celal Güzel

YDP eski Genel Başkanı Hasan Celal Güzel hakkında Kayseri Cumhuriyet Savcılığı tarafından, "Türkiye Demokrasinin Neresinde?" konulu konferansta yaptığı konuşmada, "Türkiye Cumhuriyeti'ne, Cumhurbaşkanı'na ve orduya hakaret ettiği" iddiasıyla açılan dava, 16 Ocak günü yapılan duruşmada, Şartla Salıverme Yasası' uyarınca ertelendi.

Güzel hakkında, Ayaş Cezaevi'nden 10 Mayıs 2000 tarihinde tahliye olurken yaptığı konuşmada, "yargıya hakaret ettiği" gerekçesiyle açılan dava 2001 yılında karara bağlanamadı. Ankara Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, Güzel'in "Hakkı, hukuku, milletin değerlerini, inançlarını, savunduğum için zorbalar tarafından cezaevine yatırıldım. Cunta yönetiminin siyasileştirdiği hukukun neticesinde, bir avuç siyasallaşmış kişinin yanlış ve taraflı kararıyla hakkı, hukuku savunduğum halde 5 ay haksız yere burada kaldım... Bu devleti her türlü kuruluşu ile en iyi ben tanıyorum. Tanıdıkça zorba devletten hukukun üstünlüğüne geçmenin gereğini daha iyi fark ettim..." dediği iddia ediliyor. Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada, Hasan Celal Güzel'in TCY'nin 159/1. maddesi uyarınca, 1 yıldan 6 yıla kadar ağır hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor. Davanın bir sonraki duruşması 2002 yılı Şubat ayında yapılacak.

Dino Frisullo

Diyarbakır'daki 1998 Newroz kutlamaları nedeniyle yargılanan İtalyan gazeteci Dino Frisullo'nun davası, Diyarbakır DGM'de 17 Ocak günü yapılan duruşmada, Şartla Salıverme Yasası uyarınca üç yıl süreyle ertelendi. Frisullo, Diyarbakır DGM tarafından "Halkı, ırk ve bölge farklılığı gözeterek, kin ve düşmanlığa tahrik ettiği" gerekçesiyle 1 yıl hapis cezasına mahkum edilmiş; ancak, karar 1999 yılı Haziran ayında Yargıtay tarafından bozulmuştu. Davada, Dino Frisullo ile birlikte yargılanan Şeyh

Mehmet Başkurt, Ferdi Aydın, Mansur Işık ve Naif Demirci adlı kişiler daha önce beraat etmişlerdi.

Mehmet Yıldırım – İTO Başkanı

İstanbul Ticaret Odası (İTO) Başkanı Mehmet Yıldırım hakkında, "18 Aralık 2000 tarihinde düzenlenen İTO Meclis Toplantısı'nda yaptığı konuşmada "Milli Güvenlik Kurulu'na (MGK), hakaret ettiği" gerekçesiyle, İstanbul Cumhuriyet Savcılığı tarafından 3 ay ile 1 yıl 6 ay arasında hapis cezası istemiyle dava açıldı. İddianamede, Yıldırım'ın "Türkiye'nin Milli Güvenlik Kurulu var. Böyle eften püften işlerle uğraşacağına, Türkiye gidiyor, ekonomisi gidiyor kardeşim. Bunlarla uğraşın, yani her yere burnunu sokuyor. Tamam gelsin buraya da soksun burnunu. Desin ki 'Arkadaş siz beceremediniz. Siz şöyle parlamentoda durun. Biz bu işi beceren 15-20 bakan oluşturulmuş. Bu ülkenin buna ihtiyacı var" dediği belirtildi. 31 Ekim günü İstanbul 12. Asliye Ceza Mahkemesi'nde sonuçlanan davada, mahkeme Yıldırım'a önce 1 yıl hapis cezası verdi. Ceza daha sonra 456 milyon 300 bin lira para cezasına çevrilerek ertelendi.

İlyas Salman

Sinema sanatçısı İlyas Salman'ın 1999 yılında Manisa-Alaşehir'de düzenlenen bir halk şöleninde yaptığı konuşmada, "orduya hakaret ettiği" gerekçesiyle TCY'nin 159. maddesi uyarınca 1 yıldan 6 yıla kadar ağır hapis cezası istemiyle açılan dava nedeniyle 7 Şubat günü Kadıköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde talimatla ifadesi alındı. Dava, Alaşehir'de sürüyor.

İlyas Salman hakkında, Mart ayında Gebze'de Bilim Kültür ve Araştırma Vakfı tarafından düzenlenen bir konferansta yaptığı konuşmada "TBMM, 550 inekli ahır" dediği için Kadıköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı. Salman'ın TCY'nin 159. maddesine muhalefetten yargılandığı davanın duruşması 18 Şubat 2002 tarihine ertelendi.

Abdurrahman Dilipak

Gazeteci yazar Abdurrahman Dilipak hakkında, 26-27 Nisan günleri Akit gazetesinde yayınlanan "Devletin Dini, Milletin Dini, Allah'ın Dini" ve "Bir Başkadır Benim Memleketim" başlıklı yazılarında "halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği" iddiasıyla TCY'nin 312. maddesi uyarınca İstanbul DGM'de; 1 Temmuz günü Akit gazetesinde yayınlanan "Olacağı Buydu" başlıklı yazıda "orduya hakaret ettiği" iddiasıyla TCY'nin 159. maddesi uyarınca Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde; yine Akit gazetesinde yayınlanan ve Şişli Terakki Vakfı ile bir gazete arasındaki şaibeli çıkar ilişkisini konu alan "Tarikat ve Siyaset" başlıklı yazısında TCY'nin 482. maddesine muhalefet ettiği iddiasıyla İstanbul 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde dört ayrı dava açıldı. Davaların tümü TCY'de yapılacak uyum yasalarının beklenmesi amacıyla 2002 yılına ertelendi.

Abdurrahman Dilipak hakkında, ikisi İstanbul DGM’de, ikisi asliye ceza mahkemelerinde, bir tanesi de Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nde açılan yedi ayrı dava da 2001 yılında sonuçlanmadı. Dilipak’ın 2001 yılında devam eden davaları şunlar:

23-29 Haziran 2000 tarihli Cuma dergisinde yayınlanan “Kur’an Kursları” başlıklı yazı (İddia: TCY’nin 312. maddesine muhalefet),

1999 yılında Akit gazetesinde yayınlanan “Başbakan’a Açık Mektup1 başlıklı yazı (İddia: TCY’nin 312. maddesine muhalefet),

1998 yılında Akit gazetesinde yayınlanan ve 11 Ekim 1998 tarihinde düzenlenen İnanca Saygı, Düşünceye Özgürlük” eylemini destekleyen yazıları (İddia: TCY’nin 312. maddesine muhalefet)

1 Mart 2001 tarihinde Akit gazetesinde yayınlanan “28 Şubat Sivil Savunma Günü başlıklı yazı (İddia: TCY’nin 159. ve 312. maddelerine, Basın Yasası’nın 16. maddesine muhalefet)

22 Haziran 1999 tarihinde Atatürk ile ilgili olarak Kanal D adlı televizyon kanalında yayınlanan programda yaptığı konuşma (İddia; Atatürk’ün manevi şahsiyetine hakaret)

2000 yılında Akit gazetesinde yayınlanan ve eski Deniz Kuvvetleri Komutanları’ndan Güven Erkaya’nın ölümünün ardından yazdığı bir yazı (İddia: TCY’nin “bir kimsenin şeref, onur ve haysiyetine hakaret etme” fiilini düzenleyen 482. maddesine muhalefet)

Emine Şenlikoğlu

“Ben Kimin Kurbanıyım” adlı kitapta “halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettikleri” iddiasıyla gazeteci-yazar Emine Şenlikoğlu ve eşi yayıncı Recep Özkan hakkında açılan dava 28 Mart günü sonuçlandı İstanbul DGM, Şenlikoğlu ve Özkan’ın “delil yetersizliğinden beraatine” karar verdi. Davada, Şenlikoğlu ve Recep Özkan hakkında 6 yıl hapis cezası isteniyordu.

Emine Şenlikoğlu’nun “Biz Bu Vatanın Nesi Oluyoruz?” adlı kitabında “halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği” iddiasıyla yargılanmasına 27 Nisan günü İstanbul DGM’de devam edildi. Dava, 16 Kasım günü yapılan duruşmada TCY’de yapılacak uyum yasalarını beklenmesi amacıyla 15 Şubat 2002 tarihine ertelendi. Davada, Şenlikoğlu hakkında TCY’nin 312. maddesi uyarınca 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası isteniyor.

Emine Şenlikoğlu hakkında 15 Mayıs 2000 tarihinde Manavgat’ta (Antalya) yayın yapan Klas TV’de katıldığı bir programda yaptığı konuşmada “halkı, kin ve düşmanlığa tahrik ettiği” iddiasıyla açılan dava 24 Mayıs günü sonuçlandı. İzmir DGM’de yapılan karar duruşmasında Emine Şenlikoğlu, TCY’nin 312. maddesi uyarınca, 1 yıl 8 ay hapis, 152 milyon 100 bin lira ağır para cezasına mahkum edildi. Ancak aynı

konuşmadan ötürü Kasım ayında Şenlikoğlu hakkında başka bir dava daha açıldı. Antalya Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, konuşmasında “90 bin tane 28 Şubat da olsa, bizi Allah’tan koparamazsınız. İnançlarımızdan asla taviz vermeyeceğiz. Başörtülü öğrenciler üniversite kapılarından içeri alınmıyor. Devlet bize niye üvey evlat muamelesi yapıyor?” diyen Emine Şenlikoğlu’nun “Cumhuriyete ve hükümete hakaret ettiği” iddiasıyla TCY’nin 159. maddesi uyarınca hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

Hasan Mezarıcı

Kapatılan Refah Partisi eski milletvekili Hasan Mezarıcı, yaklaşık üç yıldır yaşadığı Almanya’dan 9 Nisan günü Türkiye’ye döndü. İpsala Sınır Kapısı’nda gözüaltına alınan Mezarıcı, milletvekilliği döneminde yaptığı bazı konuşmalar nedeniyle 10 Nisan günü tutuklanarak Bandırma Cezaevi’ne konuldu. Hasan Mezarıcı, 16 Temmuz 2000 tarihinde “Orduya ve Atatürk’e hakaret ettiği” iddiasıyla Elbistan Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 2 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum edilmişti. 30 Aralık 2000 tarihinde ise Trabzon Ağır Ceza Mahkemesi, Hasan Mezarıcı hakkında gıyabi tutuklama kararı vermişti. Hasan Mezarıcı, söz konusu davalar Şartla Salıverme Yasası uyarınca ertelendiği için 15 Mayıs günü tahliye edildi.

Hasan Mezarıcı hakkında, “devletin askeri kuvvetlerini ve adliyenin manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif ettiği” gerekçesiyle açılan dava, 15 Ocak günü yapılan duruşmada Şartla Salıverme Yasası uyarınca ertelendi. Mezarıcı, Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi’nde görülen davada TCY’nin 159/1 uyarınca 2 yıldan 12 yıla kadar ağır hapis cezası istemiyle yargılanıyordu. Mezarıcı, 5 yıl içinde suç işlerse dava yeniden ele alınacak.

Mezarıcı hakkında, “hükümete, cumhurbaşkanına ve güvenlik güçlerine hakaret ettiği” gerekçesiyle Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nde açılan dava 28 Aralık 2001 günü yapılan duruşmada Şartla Salıverme Yasası uyarınca ertelendi.

Hasan Mezarıcı’nın “vesayet altına alınması” istemi ile Ankara 16. Sulh Ceza Mahkemesi’nde açılan dava, mahkemenin görevsizlik kararı vermesi üzerine İstanbul 4. Sulh Hukuk Mahkemesi’nde görülmeye başladı. Bu mahkeme de görevsizlik kararı vererek dosyayı Ümraniye Sulh Hukuk Mahkemesi’ne gönderdi. Dava halen devam ediyor.

Melih Eroğlu, Mehmet Dağdoğan ve Muhammet Akbaba - Arkadaş Radyo

Çukurova’da yayın yapan Arkadaş Radyo yöneticileri Melih Eroğlu, Mehmet Dağdoğan ve Muhammet Akbaba hakkında, “halkı ırk, mezhep ve bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik ettikleri” ve “bölücülük propagandası yaptıkları” iddiasıyla TCY’nin 312. maddesi ile TMY’nin 8. maddesi uyarınca açılan dava 16 Temmuz günü Adana

DGM'de yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı. Davada Eroğlu, Dağdoğan ve Akbaba "radyoda 11 ve 12 Aralık 2000 ve 3 Ocak 2001 tarihlerinde Grup Yorum'un Cemo adlı parçasını yayınladıkları", "radyo yayınlarının RTÜK tarafından durdurulmasına karşılık protesto mitingi düzenledikleri" ve "mitingde RTÜK'ü küçük düşürücü basın bildirisi okudukları ve üzerinde 'F Tipine girmeyeceğiz' yazılı dövizleri kullandıkları" gerekçesiyle yargılanıyorlardı.

Adnan Yüce –Radyo İmaj

Ankara'da yayın yapan Radyo İmaj'ın sahibi Adnan Yüce hakkında, radyoda 9 Aralık 2000 tarihinde yayınlanan F tipi cezaevlerine ilişkin bir programda "yasadışı örgüte yardım yataklık edildiği" iddiasıyla TCY'nin 169. maddesi uyarınca dava açıldı. Dava Ankara DGM'de devam ediyor.

Vedat Zencir

Vicdani redci Vedat Zencir'in, TCY'nin 159. maddesi uyarınca "Türklüğe, cumhuriyete, meclise, askeri kuvvetlere, polise, ve yargıya hakaret ettiği" iddiasıyla İzmir Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılandığı dava, Basın Yoluyla İşlenmiş Suçların Ertelenmesine Dair Yasa uyarınca 3 yıl süreyle ertelendi. Dava daha önce beraatle sonuçlanmış ancak, karar Yargıtay tarafından bozulmuştu. Karar, 22 Mayıs günü Resmi Gazete'de yayımlandı.

Vedat Zencir, 1 Aralık 1997 tarihinde bir basın açıklaması yaparak vicdani reddini açıklamış ve kendisi hakkında DGM'ye suç duyurusunda bulunmuştu. Bunun üzerine Zencir hakkında, İzmir DGM Savcılığı TMY'nin 8 ve TCY'nin 312 maddeleri, Genel Kurmay Askeri Savcılığı TCY'nin 155. maddesi, İzmir Cumhuriyet Savcılığı da TCY'nin 159. maddesi uyarınca dava açmıştı. Zencir, DGM'de görülen davadan beraat etmişti.

Fehmi Kuru

Yeni Şafak gazetesi köşe yazarı Fehmi Kuru hakkında, 13 Ekim 1999 tarihinde Kanal 7'de yayınlanan bir haber programında yaptığı bir konuşmada "halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği" iddiasıyla İstanbul DGM'de açılan dava 2001 yılı içinde karar bağlanamadı. Davada Kuru'nun, "başörtüsü nedeniyle okula alınmayan Marmara Üniversitesi öğrencisi bir kızın 17 Ağustos depremini anımsatan '7,4 yetmedi mi?' yazılı pankartına ilişkin yorumu nedeniyle TCY'nin 312. maddesi uyarınca 4 yıl 6 aya kadar hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor. Davanın bir sonraki duruşması 5 Mart 2002 tarihinde yapılacaktır.

Sacit Kayasu

Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 12 Eylül askeri darbesinin lideri Kenan Evren hakkında ölüm cezası istemiyle dava açtığı için görevinden uzaklaştırılan eski Adana Cumhuriyet Savcısı Sacit Kayasu'ya⁷, 4 Nisan günü

"görevini kötüye kullandığı gerekçesiyle" 1 yıl hapis ve 3 ay memuriyetten men cezası verdi. Hapis cezası daha sonra, 988 milyon lira para cezasına çevrildi. 9. Ceza Dairesi, para ve memuriyetten men cezalarını erteledi. Kayasu hakkında, Evren hakkındaki iddianamesinde "orduya hakaret ettiği" suçlamasından ise beraat kararı verildi. Kayasu'ya, "görevini kötüye kullandığı" gerekçesiyle verilen para cezası 15 Mayıs günü Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından onandı. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, "orduya hakaret ettiği" suçlamasından verilen beraat kararını bozdu. Bunun üzerine dava tekrar Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nde görüşüldü ve Yargıtay 9. Ceza Dairesi, ilk kararında direnerek 26 Eylül günü Kayasu hakkında ikinci kez beraat kararı verdi. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 24 Ekim günü beraat kararını tekrar bozdu.

Noyan Özkan

İzmir Barosu Başkanı Noyan Özkan ve Milliyet gazetesi Yazışmaları Müdürü Eren Güvener hakkında, Noyan Özkan'ın 2000 yılı Haziran ayında Milliyet gazetesinin Ege ilavesinde yayınlanan ve "Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Kimya Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Hüseyin Yıldırım'a verilen hapis cezasını eleştiren yazısı"nda "sürmekte olan bir davaya ilişkin yorum yaparak Basın Yasası'nın 30. maddesine aykırı davrandıkları" gerekçesiyle açılan dava 29 Haziran günü sonuçlandı. İzmir 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, Noyan Özkan ve Eren Güvener'e, 1 ay hapis ve 91 milyon 260'ar milyon lira para cezası verildi. Özkan'ın cezası para cezasına çevrilerek ertelendi. Güvener'in cezası ise para cezasına çevrildi ancak ertelenmedi.

Erol Özkoray-Idea Politika

Idea Politika dergisinin Genel Yayın Yönetmeni Erol Özkoray hakkında, derginin 2001 tarihli sayısında yayınlanan "Sürekli Darbe ve Türk Usulü Totalitarizm", "Türkiye'nin iflasi: Pandemonium" ve "Oligarşik Kare: Türkiye'nin Canı Fena Halde Sıkılıyor" başlıklı yazılarda "Cumhuriyete ve orduya hakaret edildiği" iddiasıyla İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde iki ayrı dava açıldı.

Özkoray, "Sürekli Darbe ve Türk Usulü Totalitarizm" başlıklı yazı nedeniyle açılan davanın 9 Kasım günü yapılan ilk duruşmasında, davanın Genelkurmay'ın

⁷ Dönemin Adana Cumhuriyet Savcısı Sacit Kayasu 2000 yılı Mart ayında, 12 Eylül 1980 askeri darbesinin lideri, Türkiye'nin 7. Cumhurbaşkanı Kenan Evren hakkında "ihtilal yaparak anayasal düzeni zorla değiştirdiği" iddiasıyla TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası istemiyle dava açmış; bunun üzerine önce Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) tarafından kınanmış, daha sonra, 22 Nisan 2000 tarihinde, ise aynı sebeple görevinden uzaklaştırılmıştı. Kayasu'nun, Kenan Evren hakkında hazırladığı iddianamenin takipsizlikle sonuçlanması üzerine Tarsus Ağır Ceza Mahkemesi'ne yaptığı itiraz dilekçesi de reddedilmiş ve mahkeme Anayasasının geçici 15. maddesi uyarınca Evren hakkında dava açılmayacağına karar vermişti.

istemiyle açıldığını belirterek, “AB kapısında bekleyen ülkenin silahlı kuvvetleri hala düşünce özgürlüğünü ve basın hürriyetini hiçe sayarak, adli makamlara şikayette bulunabiliyor” dedi. Davada, Özkoray hakkında TCY'nin 159. maddesi uyarınca 18 yıla kadar hapis cezası isteniyor.

“Türkiye'nin iflası: Pandemonium” ve “Oligarşik kare: Türkiye'nin canı fena halde sıkılıyor” başlıklı yazılar nedeniyle açılan ikinci davanın iddianamesinde, yazılarda yer alan “Ülkenin iflasının gerçek nedeni bugüne kadar yaşadığımız 4 askeri darbe, toplumun 60'lı yıllardan beri cendereye alınması, totaliter izler taşıyan siyasi sistem, otoriter yanı gitgide güçlenen yasağcı-buyrukçu devlet yapısı ve rejimin askerlerin velayeti altında olmasıdır (...) Demokrasiye geçilmesini önleyen iki engel var: Ordu ve basın. Tahakkümü asker-sivil bürokratlar-siyasiler-işadamları-tekelci basın oluşturuyor. İflasın sorumlusu bu oligarşik karedir”, şeklindeki ifadelerin “cumhuriyete ve orduya hakaret” niteliği taşıdığı iddia edilerek Özkoray hakkında 12 yıla kadar hapis cezası istendi.

İdea Politika dergisine ve Erol Özkoray'a yönelik baskılara 13 Kasım 2001 tarihinde yayınlanan AB İlerleme Raporu'nda da yer verilerek Türkiye'nin basın özgürlükleri konusundaki tavrı kınandı. 3-4 Aralık günleri Ankara'da görüşmelerde bulunan Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Alvaro Gil-Robles, İdea Politika ve Erol Özkoray hakkında Adalet Bakanı ve İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanına soru yöneltti. Ayrıca Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) da söz konusu baskıları kınayan bir açıklama yaptı.

Adnan Özdemir – Sun TV

Mersin'de yerel yayın yapan Sun TV'nin eski Haber Müdürü Adnan Özdemir hakkında “F tipi cezaevleri ve ölüm oruçları konusunun ele alındığı bir program” nedeniyle açılan dava 28 Mayıs günü Mersin 1. Sulh Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Mahkeme Özdemir'i, “ölüm oruçları konusunda haber yasağına uymadığı” gerekçesiyle, TCY'nin 526/1. maddesi uyarınca 3 ay hapis ve 35 milyon 591 bin lira para cezasına mahkum etti. Hapis cezası daha sonra 2 milyon 372 bin 760 lira para cezasına çevrildi. Sun TV'den programın yayınlandığı tarihten önce ayrıldığını belirten Özdemir, davanın kendisine bildirilmediğini ve hiçbir yerde ifade vermediğini anlattı. Cezaya ilişkin tebligat ayrıldığı iş yerine yapıldığı için Adnan Özdemir, kararı temyiz etmesi için gereken 7 günlük süreyi geçirdi.

Şennur Yurtsever, Salih Aslan, Mehmet R. Tiryaki, Sibel Özbudun, Handan Çağlayan - Bilim ve Siyaset Dergisi

Bilim ve Siyaset dergisinin 2000 yılı Kasım ayında yayınlanan “Göç” konulu ilk sayısında yer alan “Yerinden Edilenlerin Psikolojisi”, “Vatandaş Vatansızlığa Göç”, “Osmanlı'dan Bugüne Zorunlu

Göç”, “Adı Konulmayan Olağanüstü Hal (Tanıklıklar-Geçmiş ve Geleceğin Sesi)” ve Göç Edenler Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği'nin (GÖÇ-DER) “Zorunlu Göç Çözüm Önerileri” başlıklı yazılarda “bölücülük propagandası yapıldığı ve halkın düşmanlığa kışkırtıldığı” iddiasıyla derginin Yazışmaları Müdürü Şennur Yurtsever ve yazarlar Salih Aslan, Mehmet R. Tiryaki, Sibel Özbudun, Handan Çağlayan hakkında İstanbul DGM Savcılığı tarafından dava açıldı. İddianamede Şennur Yurtsever hakkında TCY'nin 312/2, TMY'nin 8/1-2; diğer sanıklar hakkında ise TCY'nin 169, Terörle Mücadele Yasasının 8/1-2 maddeleri esasına göre hapis cezası isteniyor. Davanın bir sonraki duruşması 21 Mart 2002 tarihinde yapılacak.

Mehmet Özer

“Aydın Sanatçı Girişimi” üyesi fotoğraf sanatçısı Mehmet Özer hakkında, cezaevlerindeki ölüm oruçlarına dikkat çekmek amacıyla 3 Aralık 2000 tarihinde yapılan basın açıklaması nedeniyle dava açıldı. Davada, Özer'in TCY'nin “yasadışı örgüte yardım” suçuna ilişkin 169. maddesi uyarınca cezalandırılması isteniyor. Davaya 31 Ocak 2002 tarihinde devam edilecek.

Özer hakkında dava açılmasını protesto amacıyla “Aydın Sanatçı Girişimi” üyesi 22 aydın ve sanatçı 24 Eylül günü kendileri hakkında suç duyurusunda bulundu. Sanatçılar hakkında Ankara DGM Savcılığı soruşturma başlattı.

Şükrü Erbaş

Van DGM Savcılığı, şair Şükrü Erbaş hakkında “halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği” gerekçesiyle dava açtı. İddianamede, “21-25 Haziran günlerinde Hakkari'de düzenlenen ‘İstanbul-Hakkari Sanat Köprüsü’ etkinlikleri çerçevesinde Erbaş'ın ‘Bir Gün Ölmeden Önce’ adlı kitabından okuduğu şiirlerde “halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği gerekçesiyle” TCY'nin 312. maddesi uyarınca cezalandırılması istendi.

Coşkun Ak –Superonline İnternet Şirketi

Superonline'nin eski İnteraktif Bölümler Koordinatörü Coşkun Ak hakkında, web sitesinin “Forum” adlı programına “Bir İnsan” takma adıyla gönderilen bir mesajın kaldırılmasını isteyen Macit Musal adlı kişinin şikayeti üzerine “orduya, polise ve adliyeye hakaret edildiği” iddiasıyla açıldı. Dava, 27 Mart günü İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. DGM, Ak'ı “159. maddeyi dört kez ihlal ettiği” gerekçesiyle 40 ay hapis cezasına mahkum etti. Avukat Fikret İlkiz yaptığı açıklamada, Ak'ın “yazarını tanımadığı, içeriğine katılmadığı” bir yazı nedeniyle yargılandığını belirterek “Türkiye'de internette işlenen suçlar açısından yasal bir düzenleme olmadığını” vurguladı. Fikret İlkiz, “Hukukun, ‘kanunsuz suç olmaz’ ilkesinden hareketle müvekkilim, olmayan bir yasanın ve tanımı yapılmamış bir ‘suç’ fiilinin faili

olarak yargılanmıştır.” dedi. Ceza, Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından 14 Kasım günü kararı “eksik soruşturma” gerekçesiyle bozuldu.

Ahmet Zeki Okçuoğlu – Serbesti dergisi

Avukat Ahmet Zeki Okçuoğlu, Serbesti dergisinin 3. sayısında yayınlanan bir yazısı nedeniyle İstanbul DGM tarafından 1 yıl 4 ay hapis ve 1 milyar 352 milyon lira para cezasına mahkum edildi. 18 Haziran günü sonuçlanan davada, derginin de 30 gün süreyle kapatılmasına karar verildi.

Muammer Ketençoğlu

Açık Radyo’da 7 Ekim 2000 tarihinde yayınlanan “Tuna’nın beri yanı” adlı programda bir Ermeni türküsü çalarak “halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği” iddiasıyla müzisyen Muammer Ketençoğlu ile radyonun genel yayın koordinatörü Şerif Erol hakkında açılan dava 3 Ekim günü yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı. DGM’deki duruşmada söz alan Ketençoğlu, “Programda, Muş yöresindeki eski Ermeni türkülerine yer verdim. Müzik, evrensel bir dildir. Bölücü değil, yapıcıdır” dedi. DGM, suç unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle sanıkların beraatine karar verdi.

İstanbul DGM Cumhuriyet Başsavcılığı’nca hazırlanan iddianamede Ketençoğlu ve Erol hakkında, TCY’nin 312. maddesi uyarınca 2 ile 6 yıl arasında hapis cezası isteniyordu.

Mehmet Kutlular

Yargıtay 8. Ceza Dairesi, İslami eğilimli Yeni Asya gazetesinin sahibi Mehmet Kutlular hakkında Ankara DGM tarafından verilen cezayı 16 Ocak günü onadı. Kutlular, 10 Ekim 1999 tarihinde, Saidi Nursi’nin ölümünün 39. yıldönümü nedeniyle Ankara Kocatepe Camii’nde düzenlenen mevlidin ardından yaptığı açıklamada “17 Ağustos 1999 depreminin ilahi bir ikaz olduğu” şeklindeki sözleriyle “Halkı kin ve düşmanlığa kışkırttığı” iddiasıyla yağılanmış ve 2 yıl 1 gün hapis cezasına mahkum edilmişti. Kutlular, “suç 23 Nisan 1999 tarihinden sonra işlendiği” için Şartla Salıverme Yasası’ndan yararlanamadı ve 22 Mayıs günü tutuklanarak Metris Cezaevi’ne konuldu. Mehmet Kutlular, İnfaz Yasası uyarınca 9 ay 23 gün cezaevinde kalacak.

Kasım Tırpancı -23 Şubat Gazetesi

Ardahan’da yayınlanan “23 Şubat” gazetesinin sahibi Kasım Tırpancı, 2 Mayıs günü Ardahan Asliye Ceza Mahkemesi’nde yapılan bir duruşmada, “Cumhuriyet Savcısı Gökhan Şen’e hakaret ettiği” iddiasıyla tutuklandı. Tırpancı, 29 Mayıs günü Ardahan Ağır Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmada tahliye edildi. 2 Temmuz günü yapılan duruşmada ise, “görevli memura hakaret ettiği” gerekçesiyle, TCY’nin 266. maddesi uyarınca 1 yıl 1 gün hapis ve 277 milyon lira para cezasına mahkum edildi.

Fatih Altaylı - Hürriyet gazetesi

Hürriyet gazetesi yazarı Fatih Altaylı hakkında “PKK’ye yardım ettiği” iddiasıyla İstanbul DGM Savcılığı tarafından açılan soruşturmada takipsizlik kararı verildi. Fatih Altaylı’nın 1996 yılında PKK lideri Abdullah Öcalan ile yaptığı röportajın 3 Ekim günü Star Televizyonu’nda yayınlanması üzerine, Şehit Aileleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği suç duyurusunda bulunmuştu. Soruşturma, Altaylı’nın Öcalan’a “Sayın başkanım, siz Türkiye’nin liderliğine oynuyorsunuz” demesi nedeniyle yürütülmüştü.

Fatih Altaylı, Kanal D’de yayınlanan “Teke Tek” programında, “Hizbullah propagandası yaptığı” iddiasıyla Kasım ayında Diyarbakır DGM’de ifade verdi. Altaylı, DGM’de, programda konuşan Mehmet Yasin Aslan’ın verdiği ifadeyi kabul etmediğini bildirdi. Altaylı, “Konuşmaları içinde suç oluşturacak, güvenlik kuvvetlerini tahkir edecek kısımları ayıkladık. Kayıttan bir ay sonra da programı yayınladık. Biz hiçbir zaman, hiçbir kimsenin eline metin verip kamera karşısında okutmadık. Zaten anlatılanları da bilmemiz mümkün değildi” dedi.

Mustafa Demir (İmam)

İstanbul’da bulunan Mahmutpaşa Camii’nin imamı Mustafa Demir hakkında, 6 Nisan günü, kapatılan Fazilet Partisi Genel Başkanı Recai Kutan’ın da katıldığı cuma namazında verdiği hutbede, ekonomik krizin “Başörtüsünün yasaklanmasından ve ibadet yerlerinin kapatılmasından kaynaklandığı” yolundaki sözleri nedeniyle dava açıldı. Mustafa Demir “halkı düşmanlığa kışkırttığı” iddiasıyla TCY’nin 312. maddesi uyarınca İstanbul DGM’de yargılanıyor.

Kemal Kamahlı - İran’ın Sesi Radyosu

İran’ın Sesi Radyosu’nda 1996-2000 yılları arasında sunuculuk yapan Kemal Kamahlı hakkında Temmuz ayı başlarında Erzurum DGM Savcılığı tarafından dava açıldı. TCY’nin “halkı suç işlemeye kışkırtma” suçuna ilişkin 311. maddesi uyarınca açılan davanın, Radyo’nun Türkçe yayınlar bölümünde ‘Mollanın Sesi’ programını sunan Kamahlı hakkında Türk Büyükelçiliği’nin rapor hazırlaması üzerine açıldığı bildirildi.

Hakan Kızıllar-Ankara DGM Cumhuriyet Savcısı

Ankara DGM Savcısı Hakan Kızıllar hakkında 10 Kasım günü düzenlenen Atatürk’ü anma töreninde yaptığı konuşma nedeniyle soruşturma başlatıldı. Kızıllar, “Devletle ilgili pek çok karar bir takım emperyalist ülkelerce dikte ettirilip hale getirilmiştir... Ülkeyi yönetenlerin aldıkları kararlarda milli düşünceleri ve ülkenin ihtiyaçlarını değil iç ve dış oluşumların değerlerini esas almaktadırlar” diye konuşmuş ve halkın geleceğinin ipotek altına sokulduğunu belirtmişti. Soruşturmanın Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk’ün talimatı ile başlatıldığı bildirildi.

Lütfi Kırayoğlu, Fahir Çam-EMO Bursa Şubesi

Elektrik Mühendisleri Odası Bursa Şubesi tarafından yayınlanan dergide yer alan "Özür Dileyin" başlıklı yazıda "hükümete hakaret edildiği" gerekçesiyle, Lütfi Kırayoğlu ve derginin Yazışmaları Müdürü Fahir Çam hakkında açılan dava 14 Kasım günü Bursa 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı.

Av. Hacı Ali Özhan

Ankara Barosu avukatlarından Hacı Ali Özhan hakkında, Yeni Şafak gazetesinin 14 Ocak günü yayınlanan sayısında yer alan "Bakanlar suç işlemiştir" başlıklı yazıda "Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'e hakaret ettiği" gerekçesiyle dava açıldı. Ankara 2. Ağır Ceza mahkemesi'nde görülen dava 22 Kasım günü "suçun unsurlarını oluşturmadığı" gerekçesiyle beraatle sonuçlandı. Özkan yazısında Türk'ün ölüm oruçları ve açlık grevleri konusundaki tutumunu eleştirmişti.

Şevki Yılmaz

Kapatılan Refah Partisi (RP) eski milletvekili Şevki Yılmaz hakkında Sivas'ta yaptığı bir konuşmada, "TBMM ve hükümetin manevi şahsiyetine tahkir ve tezyif ettiği" iddiasıyla 6 yıl hapis istemiyle Sivas 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan dava, Şartla Salıverme Yasası uyarınca 3 yıl süreyle ertelendi. Dava, Şevki Yılmaz'ın Rize Belediye Başkanı olduğu dönemde, 23 Ekim 1994 tarihinde, Sivas ve Ulaş ilçesinde yaptığı "30 Ağustos'ta, göndermişler bana bir davetiye, neymiş, kokteyle gel, heykele gel diye. Ben kokteyle gidecek deyyusmuyum" şeklindeki sözleri nedeniyle açılmıştı.

Ahmet Turan Demir, Aydemir Güler, Turgut Koçak

HADEP eski Genel Başkanı Ahmet Turan Demir, SİP⁸ Genel Başkanı Aydemir Güler ve TSİP Genel Başkanı Turgut Koçak hakkında 26 Kasım 2000'de yapılan HADEP 4. Olağan Kongresi'ndeki konuşmaları nedeniyle açılan davaya 22 Kasım günü devam edildi. Ankara DGM, Anayasa değişiklikleri uyarınca TCY'nin 312 ve TMY'nin 8. maddesinde yapılacak yasa değişikliklerini bekleme kararı verdi. Duruşmayı 5 Şubat 2002 tarihine ertelendi.

Ahmet Mahmut Ünlü (Cüppeli Ahmet Hoca)

Yargıtay 8. Ceza Dairesi, kamuoyunda "Cüppeli Ahmet Hoca" olarak bilinen Ahmet Mahmut Ünlü'ye İstanbul DGM tarafından verilen 3 yıl hapis cezasını onadı. Yargıtay kararında, "dini gereklere uygun yaşamayanların cezalandırılması gerektiğini söylemenin TCY'nin 312. maddesi kapsamına girdiği" belirtildi.

Kararda, Ahmet Mahmut Ünlü'nün 17 Ağustos 1999 depreminden sonra yaptığı konuşmalarda "felakete uğrayanların 'dini gereklere uygun' biçimde yaşamayan, zina, fuhuş ve tefecilik yapan, haksız kazanç elde eden insanlar olduklarını, bu nedenle felakete uğradıklarını" söylediği belirtildi ve "Böylece

ülke genelinde sosyal ve ekonomik yaşamlarını çağın gereklerine uygun olarak sürdüren insanları, cezalandırılması gereken kimseler olarak niteleyip, sonuçta halkı din farklılığı gözeterek açıkça kin ve düşmanlığa tahrik ettiği anlaşılmış, kastının yoğunluğu, konuşmaların kamuoyunda uyandırdığı tepki göz önüne alındığında ceza tayininde alt sınırdan uzaklaşılmasında bir isabetsizlik görülmemiştir" denildi.

Yargılanan Diğer Gazeteci ve Yazarlar

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışmaları Müdürü Erdal Taş
Davaya Konu Olan Yazı: 11 Eylül 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Sosyalizm ve Kardeşlik Vurgusu" başlıklı haber
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığı tahrik etmek"; TCY'nin 312., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 22 Aralık 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, Erdal Taş'a 1 yıl 8 ay hapis ve 152 milyon TL para cezası, gazeteye de 1 ay kapatma cezası verdi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışmaları Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 29 Temmuz 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Talabani savaşı tırmandırmak istiyor" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 28 Şubat 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M.Emin Yıldız'a 1 milyar 481 milyon 220 bin TL, Erdal Taş'a 740milyon 610 bin TL para cezası verdi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışmaları Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 31 Ağustos 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Kürtlerin Devrimi" başlıklı makale
İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 10 Nisan 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M.Emin Yıldız'a 997 milyon 650 bin TL, Erdal Taş'a 955 milyon 125 bin TL para cezası verdi. Karar Yargıtay'da onandı.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışmaları Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 9 Eylül 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Trajedinin Önüne Geçildi" ve 10 Eylül 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Oyun İçinde Oyun Vardı" başlıklı haberler
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169. ve TMY'nin 5., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 22 Ağustos 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, Erdal Taş'a 4 yıl 6 ay hapis, gazeteye de 5 gün kapatma cezası verdi.

8 Sosyalist İktidar Partisi (SİP), 11 Kasım günü yaptığı 6. Olağanüstü Genel Kongresi'nde adını Türkiye Komünist Partisi olarak değiştirdi.

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş
Davaya Konu Olan Yazı: 20 Ekim 2000 tarihli gazetede yayınlanan "İntihar" başlıklı makale
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığı tahrik etmek"; TCY'nin 312., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 22 Mayıs 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, Erdal Taş'a 1 milyar 993 milyon TL para cezası verdi.

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş
Davaya Konu Olan Yazı: 28 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Büyük Protesto - Baskılar Köln'de de Eylemle Yanıtlandı" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: DGM, M. Emin Yıldız'a 1 milyar 481 milyon 220 bin TL, Erdal Taş'a 740 milyon 610 bin TL para cezası verdi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 6 Kasım 2000 tarihli gazetede yayınlanan "PKK Başkanlık Konseyi Demokrasi ve Barış için Somut Önerilerin Yeraldığı Bir Barış Planı Açıkladı" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., TMY'nin 5., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 28 Ağustos 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, Erdal Taş'a 3 yıl 9 ay hapis, gazeteye de 15 gün kapatma cezası verdi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 12 Kasım 2000 tarihli gazetede yayınlanan "AB Samimi Değil, Kürtler'i de Muhattap Alın" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 26 Temmuz 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 881 milyon 400 bin TL, Erdal Taş'a 440 milyon 700 bin TL para cezası verdi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 17 Kasım 2000 tarihli gazetede yayınlanan "KOB ve Kürtler'in İnkarı" başlıklı haber
İddia: "Bölücülük Propagandası Yapmak"; TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 30 Ekim 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 1 milyar 57 milyon 680 bin TL, Erdal Taş'a 1 yıl hapis ve 1 milyar 622 milyon 400 bin TL para cezası verdi. Ayrıca gazeteye 3 gün kapatma cezası verildi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 18 Kasım 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Öcalan'dan AIHM e Çağrı" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava, 22 Mart 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 881 milyon 400 bin TL, Erdal Taş'a 440 milyon 700 bin TL para cezası verdi. Ayrıca gazeteye de 3 gün kapatma cezası verildi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 21 Kasım 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Öcalan'ın Davası Bugün Strasbourg'da Başlıyor. Kürtler Her Yerde Ayağa Kalktı" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., TMY'nin 5., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 22 Haziran 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, Erdal Taş'a 4 milyar 988 milyon 880 bin TL para cezası, gazeteye de 7 gün kapatma cezası verdi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 29 Aralık 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Büyük Başarı" başlıklı makale
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., TMY'nin 5., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 05 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "İmralı F Tipiden Beter" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 11 Nisan 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 1 milyar 632 milyon 375 bin TL, Erdal Taş'a 816 milyon 187 bin TL para cezası verdi. Ayrıca gazeteye 3 gün kapatma cezası verildi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 10 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Siirt Cezaevinde İşkence" başlıklı haber
İddia: "Terörle mücadelede yer alanları hedef göstermek"; TMY'nin 6/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 15 Haziran 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 1 milyar 632 milyon 375 bin TL, Erdal Taş'a 816 milyon 187 bin 500 TL para cezası verdi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 12 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Öcalan: Türkiye Oyuna Gelmesin" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 26 Nisan 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 1 milyar 632 milyon 375 bin TL, Erdal Taş'a 816 milyon 187 bin 500 TL para cezası verdi. Ayrıca gazeteye 3 gün kapatma cezası verildi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 15 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Planı Boşa Çıkaracağız" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 15 Haziran 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 1 milyar 632 milyon 375 bin TL, Erdal Taş'a 816 milyon 187 bin TL para cezası verdi. Ayrıca gazeteyle 3 gün kapatma cezası verildi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 23 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Türkiye Karar Sürecinde" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 02 Ağustos 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 1 milyar 511 milyon 458 bin TL, Erdal Taş'a 755 milyon 729 bin TL para cezası verdi.

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş
Davaya Konu Olan Yazı: 24 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Quo Vadis" başlıklı makale
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 312., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 9 Eylül 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, Erdal Taş'a 284 milyon 731 bin TL para cezası verdi. Ayrıca gazeteyle 15 gün kapatma cezası verildi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 29 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Kürt Dili Tartışılıyor" başlıklı makale
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak", "Bölücülük propagandası yapmak; TMY'nin 6/2. ve 8. maddelerine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 26 Eylül 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 1 milyar 360 milyon 312 bin 500 TL, Erdal Taş'a 816 milyon 187 bin 500 TL para cezası verdi. Ayrıca gazeteyle 7 gün kapatma cezası verildi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 30 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Diyarbakır Barış Mesajı Verdi-Halk Barış dedi" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 8 Mayıs 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 1 milyar 632 milyon 375 bin TL, Erdal Taş'a 816 milyon 187 bin 500 TL para cezası verdi. Ayrıca gazeteyle 3 gün kapatma cezası verildi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 4 Şubat 2001 tarihli gazetede yayınlanan "PKK: Yeni Bir Plan Yürürlükte" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 11 Temmuz 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 1 milyar 425 milyon 825 bin TL, Erdal Taş'a 712 milyon 912 bin 500 TL para cezası verdi. Ayrıca gazeteyle 7 gün kapatma cezası verildi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 13 Şubat 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Ortak Direniş Önerisi" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 26 Temmuz 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 1 milyar 320 milyon 208 bin TL, Erdal Taş'a 664 milyon 104 bin TL para cezası verdi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 15 Şubat 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Çözüm Demokrasi" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 28 Mayıs 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 1 milyar 425 milyon 825 bin TL, Erdal Taş'a 712 milyon 912 bin TL para cezası verdi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 16 Şubat 2001 tarihli gazetede yayınlanan "PKK'den Şiddete Son Çağrısı" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 24 Ağustos 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 1 milyar 425 milyon 825 bin TL, Erdal Taş'a 712 milyon 912 bin TL para cezası verdi.

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş
Davaya Konu Olan Yazı: 26 Şubat 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Rakı içme İlericiliği" başlıklı haber
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 312., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 06 Temmuz 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, Erdal Taş'a 2 yıl hapis, 284 milyon 731 bin TL para cezası verdi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 10 Mart 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Kadın Siyasetin Aynası: 8 Mart Mitingi" başlıklı haber
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 312., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 13 Mart 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Newrozda Alanlara" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: DGM, M.Emin Yıldız'a 1 milyar 481 milyon 220 bin TL, Erdal Taş'a 740 milyon 610 bin TL para cezası verdi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 16 Mart 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Barış Yürüyüşü Mümkün" ve "Halepçe Katliamı Kınandı" başlıklı haberler

İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak";
TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava, 26 Eylül 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 1 milyar 140 milyon 750 bin TL, Erdal Taş'a 570 milyon 375 bin TL para cezası verdi. Ayrıca gazeteye 7 gün kapatma cezası verildi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız

Davaya Konu Olan Yazı: 20 Mart 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Öcalan 'ın Mesajı: Barış Baharla Güneş Gibi Isıtacak" ve "Yeni Oyunlar Oynanıyor" başlıklı haberler
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak";
TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava, 19 Haziran 2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 1 milyar 368 milyon 900 bin TL, Erdal Taş'a 684 milyon 450 bin TL para cezası verdi. Ayrıca gazeteye 5 gün kapatma cezası verildi.

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız

Davaya Konu Olan Yazı: 27 Mart 2001 tarihli gazetede yayınlanan "PKK Eleştirdi:Ulusal Program Demokratik Değil" başlıklı haber

İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak";
TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava, 21. 08.2001 tarihinde sonuçlandı. DGM, M. Emin Yıldız'a 1 milyar 140 milyon 750 bin TL, Erdal Taş'a 570 milyon 375 bin TL para cezası verdi.

Sanık: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Ali Karataş
Davaya Konu Olan Yazı: 30 Aralık 1999 tarihli gazetede yer alan "Polisler öğrenciyi tehdit etti" başlıklı haber
İddia: "Emniyet güçlerine hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Karar: Dava 6 Şubat günü yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete yazarı Fatih Polat

Davaya Konu Olan Yazı: 21 Nisan 2000 tarihli gazetede çıkan "Komuta altındaki Demokrasi" başlıklı yazı
İddia: "Orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava 4 Aralık günü beraatle sonuçlandı

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete yazarı Cemal İmre

Davaya Konu Olan Yazı: 10 Eylül 2000 tarihli gazetede yayınlana "Galatasaray ana yüreği" başlıklı haber
İddia: "Halkı kanuna aykırı ve izinsiz toplantı ve gösteriye davet etmek"; 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na muhalefet

Görüldüğü Yer: Zeytinburnu 1. Asliye Ceza Mahkemesi
Karar: Dava 5 Kasım günü beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete yazarı Kamil Tekin Sürek
Davaya Konu Olan Yazı: 13 Eylül 2000 tarihli gazetede yayınlanan "12 Eylül" başlıklı makale
İddia: "Orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 8 Mayıs günü beraatle sonuçlandı

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete sahibi Fevzi Saygılı
Davaya Konu Olan Yazı: 27 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan ilan
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: . Dava, 4 Eylül günü beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete sahibi Fevzi Saygılı
Davaya Konu Olan Yazı: 25 Aralık 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Şefkat, Adalet ve Hikmetli Hikmet Bey" başlıklı yazı
İddia: "Adalet Bakanı'nı yasadışı örgüte hedef göstermek";
TMY'nin 6/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: DGM, 19 Haziran günü yapılan duruşmada Fevzi Saygılı'ya 594 milyon 360 bin TL, Bülent Falakoğlu'na 297 milyon 180 bin TL. para cezası, gazeteye de 3 gün kapatma cezası verdi. Karar temyiz edildi. Dosya Yargıtay'a gönderildi.

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete sahibi Fevzi Saygılı
Davaya Konu Olan Yazı: 3 Aralık 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Yedekle ve Kullan" başlıklı yazı
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 312. maddesine muhalefet
Karar: DGM, 18 Temmuz günü yapılan duruşmada, gazete sahibi Fevzi Saygılı'nın beraatine, Bülent Falakoğlu'nun 2 yıl hapis ve 282 milyon 520 bin TL. para cezasına mahkum edilmesine karar verdi. Hapis cezası sonra para cezasına çevrilerek toplam 2 milyar 403 milyon 180 bin TL. para cezası verildi. DGM, ayrıca, gazeteye 2 gün kapatma cezası verdi. Karar temyiz edildi. Dosya Yargıtay'a gönderildi.

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete sahibi Fevzi Saygılı
Davaya Konu Olan Yazı: 23 Şubat 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Tecrit Terörünü Yeneceğiz" başlıklı ilan
İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak";
TMY'nin 6/2. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: DGM, 2 Ekim günü yapılan duruşmada Fevzi Saygılı'ya 750 milyon 80 bin TL, Bülent Falakoğlu'na 378 milyon 540 bin TL. para cezası, gazeteye de 3 gün kapatma cezası verdi. Karar temyiz edildi. Dosya Yargıtay'a gönderildi.

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete sahibi Fevzi Saygılı
Davaya Konu Olan Yazı: 23 Ekim 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Kamuoyuna" başlıklı ilan
İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak";
TMY'nin 6/2. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: DGM, 17 Nisan 2001 tarihli duruşmada, gazete sahibi Fevzi Saygılı'ya 10 milyar 995 milyon 840 bin TL, Bülent Falakaoğlu'na da 5 milyar 497 milyon 920 bin TL para cezası verdi. Karar temyiz edildi. Dosya Yargıtay'a gönderildi. Yargıtay 17 Eylül günü "para cezalarının yanlış hesaplandığı gerekçesiyle" kararı bozdu. Dava yeniden görüldü. 11 Aralık günü yapılan duruşmada DGM Fevzi Saygılı'ya 366 milyon 480 bin TL, Bülent Falakaoğlu'na 183 milyon 240 bin TL para cezası, gazeteye de 3 gün kapatma cezası verdi. Karar temyiz edildi.

Sanık: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu

Davaya Konu Olan Yazı: 15 Kasım 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Jandarmadan Sahte Tutanak" başlıklı haber İddia: "Görevli memura hakaret"; TCY'nin 480/4 ve 273 maddelerine muhalefet
Görüldüğü Yer: Zeytinburnu 2. Asliye Ceza Mahkemesi
Karar: Dava 10 Aralık günü yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı.

Sanık: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu

Davaya Konu Olan Yazı: 12 Temmuz 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Halkımıza" başlıklı ilan İddia: "Yayın yoluyla halkı suça işlemeye tahrik etmek"; TCY'nin 311. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Zeytinburnu 2. Asliye Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 10 Aralık günü yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı.

Sanık: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu

Davaya Konu Olan Yazı: 10 Temmuz 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Katliam Sanığı Askerler Yargılandı" başlıklı haber İddia: "Yargıya intikal etmiş dava hakkında yorum yapmak"; Basın Kanunu'nun 30. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Zeytinburnu 2. Asliye Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 28 Kasım günü yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı.

Sanık: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu

Gerekçe: İstanbul 4 No'lu DGM'nin ölüm oruçları ve cezaevi operasyonları ile ilgili yayın yasağına muhalefet etmek
Görüldüğü Yer: Zeytinburnu 2. Asliye Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 5 Ekim günü yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete sahibi Fevzi Saygılı

Davaya Konu Olan Yazı: 13 Mayıs 2001 tarihli gazetenin 1. Sayfasında çıkan "F Tipi Sorumlularına Suç Duyurusu" başlıklı haber İddia: 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na muhalefet
Görüldüğü Yer: Zeytinburnu 2. Asliye Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 28 Kasım günü yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı.

Sanık: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu

Gerekçe: 21 Mart 2001 tarihinde gazete hakkında kapatma kararı verilmesine rağmen yayın yapıldığı iddiası

İddia: Basın Yasası'nın Ek.2/3. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: Zeytinburnu 2. Asliye Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 22 Ağustos günü yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı.

Sanık: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu

Davaya Konu Olan Yazı: 25 Aralık 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Evcil'i Tutukladı, Cezalandırıldı" başlıklı haber İddia: "Yargıya intikal etmiş dava hakkında yorum yapmak"; Basın Kanunu'nun 30. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Zeytinburnu 2. Asliye Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 26 Temmuz günü yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı.

Sanık: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu

Davaya Konu Olan Yazı: 23 Eylül 2001 ve 30 Eylül 2001 tarihli gazetelerde yayınlanan "Çağrımızdır" başlıklı ilanlar İddia: 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na muhalefet
Görüldüğü Yer: Zeytinburnu 2. Asliye Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 13 Haziran günü yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Radikal gazetesi Yazışleri Müdürü Hasan Çakkalkurt, gazete yazarı Mine G. Kırıkkanat

Davaya Konu Olan Yazı: 22 Nisan 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Doğru Adres" başlıklı yazı İddia: "Adliye hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 8 Mayıs günü beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Radikal gazetesi Yazışleri Müdürü Hasan Çakkalkurt, gazete yazarı Mine G. Kırıkkanat

Davaya Konu Olan Yazı: 20 Aralık 1999 tarihli gazetede yayınlanan "TBMM ve DDT" başlıklı yazı İddia: "Meclise hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 13 Şubat günü beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Radikal gazetesi Yazışleri Müdürü Hasan Çakkalkurt, gazete yazarı Mine G. Kırıkkanat

Davaya Konu Olan Yazı: 22 Aralık 1999 tarihli gazetede yayınlanan "Adalet ve Atalet" başlıklı yazı İddia: "Meclise ve adliye hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 13 Şubat günü beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Radikal gazetesi Yazışleri Müdürü Hasan Çakkalkurt

Davaya Konu Olan Yazı: 20 Aralık 2000 tarihli gazetede yayınlanan ölüm oruçları ve cezaevleri operasyonuna ilişkin haberler İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık"; TCY'nin 169. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 26 Eylül günü beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Sabah gazetesi Yazışleri Müdürü Semra Uncu, gazete yazarı Gülay Göktürk

Davaya Konu Olan Yazı: 8 Şubat 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Güneydoğu'da Kara Delik" başlıklı yazı

İddia: "Orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 23 Kasım günü beraatle sonuçlandı

Sanıklar: Sabah gazetesi Yazışleri Müdürü Semra Uncu, gazete yazarı Gülay Göktürk
Davaya Konu Olan Yazı: 30 Nisan 2000, 2 Mayıs 2000 ve 4 Mayıs 2000 tarihli gazetelerde yayınlanan "Basında Mit Ajanları" başlıklı yazı dizisi
İddia: "Emniyet güçlerine hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 6 Şubat günü beraatle sonuçlandı

Sanıklar: Sabah gazetesi Yazışleri Müdürü Semra Uncu, gazete yazarı Ali Bayramoğlu
Davaya Konu Olan Yazı: 8 Şubat 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Silopi'ye Yolculuk" başlıklı yazı
İddia: "Orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava 2 Kasım günü beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Sabah gazetesi Yazışleri Müdürü Semra Uncu, gazete yazarı Ali Bayramoğlu
Davaya Konu Olan Yazı: 24 Şubat 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Asker ve muhalefet" başlıklı yazı
İddia: "Orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava 2 Kasım günü beraatle sonuçlandı .

Sanıklar: Sabah gazetesi Yazışleri Müdürü Semra Uncu, gazete yazarı Ali Bayramoğlu
Davaya Konu Olan Yazı: 18 Nisan 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Ülke Manzaraları" başlıklı yazı
İddia: "Orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava 2 Kasım günü beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Sabah gazetesi Yazışleri Müdürü Semra Uncu, gazete yazarı Ali Bayramoğlu
Davaya Konu Olan Yazı: 27 Nisan 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Bulgur ve Pirinç" başlıklı yazı
İddia: "Orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava 2 Kasım günü beraatle sonuçlandı.

Sanık: Sabah gazetesi Yazışleri Müdürü Semra Uncu
Davaya Konu Olan Yazı: 6 Şubat 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Beyaz Enerji'nin Albay İngiltere'de" başlıklı yazı
İddia: "Orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava 2 Kasım günü beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi yazarı Zeynel Abidin Kızılyaprak
Davaya Konu Olan Yazı: 2000 yılı Şubat ayında gazete tarafından kupon karşılığı verilen "1900'den 2000'e Kürtler" adlı kronolojik albümde yer alan iki yazı
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık"; TCY'nin 169. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava 2000 yılı Aralık ayında sonuçlandı. DGM Kızılyaprak'a 1 yıl 4 ay hapis ve 1 milyar 300 milyon lira para cezası verdi. Ceza, Mayıs ayında Yargıtay tarafından onandı.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 8 Kasım 1999 tarihli gazetede yayınlanan "Dönemin Dönüşüm Dinamiği PKK'dir" başlıklı yazı
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık"; TCY'nin 169. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava 5 Haziran günü sonuçlandı. DGM Cihan Çapan'a 3 yıl 9 ay hapis cezası verdi.

Sanıklar: Yedinci Gündem gazetesi sahibi Hıdır Ateş, Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: 25-31 Ağustos 2001 tarihli gazetede yayınlanan ve PKK Başkanlık Konseyi Üyesi Cemil Bayık'la yapılan "Barış Umudu Yaratıldı" başlıklı röportaj
İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava 27 Aralık günü sonuçlandı. DGM, Hıdır Ateş'e 4 milyar 69 milyon 800 bin TL, Hünkar Demirel'e 2 milyar 34 milyon 900 bin TL para cezası verdi. Ayrıca, gazeteye de 15 gün kapatma cezası verildi.

Sanıklar: Yaşamda Atılım gazetesi sahibi Mikail Vayıç, Yazışleri Müdürü Vahit Yurttaş
Davaya Konu Olan Yazı: 22 Temmuz 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Karar Günleri" başlıklı yazı ile "Hücrelere Karşı Barikat" başlıklı haber
İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: DGM, sanıklara toplam 730 milyon 80 bin lira para cezası, gazeteye de 15 gün kapatma cezası verdi.
Sanıklar: Milliyet gazetesi Yazışleri Müdürü Eren Güvener, Radikal gazetesi Yazışleri Müdürü Hasan Çakkalkurt, Hürriyet gazetesi Yazışleri Müdürü Doğan Satmış, Sabah gazetesi Yazışleri Müdürü Semra Uncu, Star gazetesi Yazışleri Müdürü Saffet Serdar Akbıyık
Davaya Konu Olan Yazı: Mafya liderleri Alaattin Çakıcı ve Nuri Ergin'in Kartal Cezaevi'nden gönderdikleri ve gazetelerde yayınlanan mektuplar
İddia: "Çeteye yardım etmek"; TCY'nin 314. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 12 Haziran günü beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Cumhuriyet gazetesi Yazışleri Müdürü Fikret İlkiz, Prof. Dr. Emre Kongar
Davaya Konu Olan Yazı: 2 Nisan 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Dokunulmaz 550 Adam Bir Uygurluğu Nasıl Çökertti?" başlıklı yazı
İddia: "Meclise hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 13 Ekim günü beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Cumhuriyet gazetesi Yazışleri Müdürü Fikret İlkiz, yazar Adnan Hunca
Davaya Konu Olan Yazı: 22 Eylül 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Azgınlaşan Şeriatçılık" başlıklı yazı
İddia: "Dini değerlere hakaret"; TCY'nin 175. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 1 Mayıs günü beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Dema Nû gazetesi sahibi Fadıl Özçelik ve Yazışları Müdürü Bülent Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 2. sayısında yayınlanan bazı yazılar
İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamasını yayınlamak"; TMY'nin 6/2. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: DGM, Fadıl Özçelik'e 675 milyon TL, Bülent Demirel'e de 337,5 milyon TL para cezası verdi. Karar temyiz edildi.

Sanıklar: Dema Nû gazetesi Yazışları Müdürü Bülent Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 4. sayısında yayınlanan "Kriz Nedenleri ve Çıkış Yolu" başlıklı yazı
İddia: "Devlete, hükümete, orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Mahkeme Bülent Demirel'e 1 yıl hapis cezası verdi. Karar temyiz edildi.

Sanıklar: Milliyet gazetesi Yazışları Müdürü Eren Güvener, yazar Duygu Asena
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetede yayınlanan "Elveda Duygu Abla" başlıklı yazı
İddia: "Yasadışı örgüt propagandası yapmak"; TMY'nin 8/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava 10 Ekim günü beraatle sonuçlandı.

Sanık: Hürriyet gazetesi yazarı Cüneyt Ülsever
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetede yayınlanan "28 Şubat ve Hizbullah" başlıklı yazı
İddia: "Orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava 6 Şubat günü beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: "Yeni Asya International" adlı derginin Yazışları Müdürü Mustafa Döküler ve yazar Şükrü Bulut
Davaya Konu Olan Yazı: Derginin 29 Eylül-5 Ekim 2000 tarihli sayısında yayınlanan "Zelzelelere Denk Bir Felaket" başlıklı yazı
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 312. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 31 Mart günü yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı. Ancak, Yargıtay 5 Kasım günü, söz konusu yazıda "köktendincilerin laikliği hedef gösteren açıklamalarının TCY'nin 312. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini" belirterek DGM tarafından verilen beraat kararını bozdu. Dava, tekrar İstanbul DGM'de görülecek.

Sanıklar: Yeni Asya gazetesi Yazışları Müdürü Mustafa Döküler, gazete yazarı Ali Feriçadoğlu
Davaya Konu Olan Yazı: 08 Haziran 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Bu da Yetmezse" başlıklı makale
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 312. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 22 Şubat günü sonuçlandı. DGM, Ali Feriçadoğlu'na 20 ay hapis ve 152 milyon 100 bin lira para cezası, Yazışları Müdürü Mustafa Döküler'e de 1 milyar 992 milyon 510 bin lira para cezası verdi. DGM, Yeni Asya gazetesinin de yedi gün süreyle kapatılmasını kararlaştırdı.

Sanıklar: Yeni Asya gazetesi Yazışları Müdürü Mustafa Döküler, gazete yazarı Halil Akgünler
Davaya Konu Olan Yazı: 07 Ekim 1999 tarihli gazetede yayınlanan "Siyasi Deprem Kapıda" başlıklı haber
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 312. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 24 Ocak günü sonuçlandı. DGM, Halil Akgünler'e 1 yıl 8 ay hapis, Mustafa Döküler'e 1 milyar 310 milyon lira para cezası verdi. DGM, ayrıca gazetenin 1 ay süreyle kapatılmasını kararlaştırdı. Karar: 21 Haziran günü Yargıtay tarafından onandı.

Sanıklar: Yeni Asya gazetesi yazarları Şaban Döğen, Sami Cebeci, Abdil Yıldırım ve Cemil Tokpınar
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetede yayınlanan "17 Ağustos 1999 depreminin tanrının bir uyarısı" olduğu yolundaki yazılar
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 312. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 30 Mayıs günü sonuçlandı. DGM, gazetecilere 1 yıl 8'er ay hapis cezası verdi.

Sanıklar: Zaman gazetesi Yazışları Müdürü Yakup Akalın, gazete yazarı Hasan Sutay
Davaya Konu Olan Yazı: Zaman gazetesinde yayınlanan "Domuz Cumhuriyeti" başlıklı yazı
İddia: "Cumhuriyete hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava, 8 Mayıs günü beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Milli Gazete Yazışları Müdürü Selami Çalışkan, gazete yazarı Mehmet Şevket Eygi
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetede yayınlanan "Siyasi Reformlar" başlıklı yazı
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 312. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 24 Temmuz günü beraatle sonuçlandı.

Sanık: Devrim Yolunda İşçi-Köylü gazetesi Yazışları Müdürü Barış Açıkel
Davaya Konu Olan Yazı: 27 Nisan 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Direnç Çiçekleri Nisan Güneşi ile Uğurlanıyor", "Arhoş Şehitlerinin Anısına" başlıklı yazılar ve , "Türkiye Marksist-Leninist Gençlik Birliği - Merkez Komitesi ile Röportaj" başlıklı yazı
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek", "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TCY'nin 169., TMY'nin 6/2. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava, 20 Aralık günü sonuçlandı. DGM, Barış Açıkel'e 11 milyar 782 milyon 885 bin 280 lira para cezası verdi.

Sanıklar: Proleter Halkın Birliği dergisi sahibi Salih Aksu, Yazışları Müdürü Elif Yıldırım
Davaya Konu Olan Yazı: 16 Ocak 2000 tarihli gazetede yayınlanan bir yazı
İddia: "Yasadışı örgüt propagandası yapmak"; TMY'nin 7. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 22 Haziran günü sonuçlandı. DGM, Salih Aksu'ya 225 milyon, Elif Yıldırım'a ise 6 ay hapis cezasına verdi. Yıldırım'ın cezası daha sonra 550 milyon 50 bin lira para cezasına çevrildi. Derginin de 1 ay süreyle kapatılmasına karar verildi.

Sanık: Genç Direnişçi dergisinin sahibi ve Yazışleri Müdürü Erdal Tan
Davaya Konu Olan Yazı: Derginin Mayıs 1999 sayısında yayınlanan bir yazı

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava 10 Eylül günü sonuçlandı. DGM, Tan'a 4 yıl 10 ay 10 gün hapis ve 888 milyon lira para cezası, dergiye de bir ay kapatma cezası verdi.

Sanık: Mersin'de yayımlanan "Çınar" gazetesinin Yazışleri Müdürü Güler Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 15 Eylül 1999 tarihli gazetede yayınlanan ve gazeteci Nadire Mater'in yazdığı "Mehmedin Kitabı" adlı kitabı konu alan yazı
İddia: "Orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü yer: Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava 21 Haziran günü sonuçlandı. Mahkeme, Yıldız'a TCY'nin 159. maddesine muhalefet ettiği gerekçesiyle önce 10 ay hapis cezası verdi; daha sonra cezaı 5 yıl içerisinde tekrarlanmamak koşuluyla erteledi.

Sanık: "Merzifon'un Sesi" gazetesi Yazışleri Müdürü Fatih Karaduman
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetede yayınlanan ve F Tipi cezaevlerindeki olaylar ile ilgili olarak Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP) ve Emeğin Partisi (EMEP) ilçe teşkilatlarının yaptıkları açıklamaları içeren yazılar
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169. maddesine muhalefet
Karar: Dava 10 Kasım günü beraatle sonuçlandı.

Sanık: Mersin'de yayımlanan "Çınar" gazetesi İmtiyaz Sahibi Bülent Ufuk Ateş ve Yazışleri Müdürü Güler Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 23 Mart 2001 tarihli gazetede yayınlanan TAYAD'lı ailelerin "Halkımıza Çağrı" başlıklı ilanı
İddia: İstanbul DGM'nin F Tipi cezaevleri ve ölüm oruçlarına yönelik olarak getirdiği yayın yasağına muhalefet, "yetkili mercilerin emrine itaatsizlik"
Görüldüğü yer: Mersin 3. Sulh Ceza Mahkemesi
Karar: Dava 8 Haziran günü sonuçlandı. Mahkeme, Ateş ve Yıldız'a 213'er milyon para cezası verdi.

Sanık: Edirne'de yayınlanan Gürses gazetesi Yazışleri Müdürü Yasemen Yaraşır ve gazete yazarı Hüseyin Topçu
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetede yayınlanan "Fatih Altaylı'nın Borazanları da Havsa Kaymakamı İçin Çaldı" başlıklı yazı
İddia: Kaymakam'a yayın yoluyla hakaret
Görüldüğü Yer: Havsa Asliye Ceza Mahkemesi
Karar: Dava 16 Mart günü sonuçlandı. Mahkeme, Yaraşır ve Topçu'ya önce 6'şar ay hapis ve 91.260.000 TL para cezası verdi. Daha sonra hapis cezaları toplam 548 milyon para cezasına çevrildi. Dava : Yargıtay'da görüşülüyor.

Sanık: Ardahan'da yayınlanan "Kuzeydoğu Anadolu" gazetesi sahibi Fakir Yılmaz

Davaya Konu Olan Yazı: 10 Ağustos 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Şafaklar Atarken" başlıklı yazı
İddia: "Orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Ardahan Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava 25 Aralık günü sonuçlandı. Mahkeme, Yılmaz'a 2 yıl hapis cezası verdi.

2001 YILINDA GÖRÜLEN ve KARARA BAĞLANAMAYAN DAVALAR

Sanık: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Ali Karataş
Davaya Konu Olan Yazı: 05 Aralık 1999 tarihli Evrensel Pazar ekinde yayınlanan Zeki Müren ile ilgili bir fıkraya İddia: "Orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen duruşma: 11 Nisan 2002

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Ali Karataş, gazete yazarı Cemal İmre
Davaya Konu Olan Yazı: 19 Ocak 2000 tarihli gazetede yer alan "Sermaye ve Paşalar" başlıklı yazı
İddia: "Orduya Hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 11 Nisan 2002

Sanık: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Ali Karataş
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 18-19-22-24 Aralık 1999 tarihli sayılarında yayınlanan Kutup Yıldızı adlı müzik grubunun solisti Şeyda Gergin'e tecavüzle ilgili haberler
İddia: "Emniyete hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 6 Haziran 2002

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete yazarı Cemal İmre
Davaya Konu Olan Yazı: 8 Mart 2000 tarihli gazetede yer alan "Taşeron Olma Hevesi" başlıklı yazı
İddia: "Cumhuriyet'e hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 11 Nisan 2002

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete yazarı A. Cihan Soyulu
Davaya Konu olan Yazı: 2 Nisan 2000 tarihli gazetede çıkan "Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Millî İrade Yalanı" başlıklı makale
İddia: "Cumhuriyet'e hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 19 Şubat 2002

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete yazarı Cemal İmre
Davaya Konu olan Yazı: 3 Nisan 2000 tarihli gazetede çıkan "Mantık Harika" başlıklı makale
İddia: "Cumhuriyet'e hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 11 Nisan 2002

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete yazarı Burhan Perişan
Davaya Konu Olan Yazı: 17 Nisan 2000 tarihli gazetede

çıkan "Evrensel'den: Demokrasi Tiyatrosu" başlıklı yazı
İddia: "Cumhuriyete, meclise ve orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 11 Nisan 2002

Sanık: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, A. Cihan Soyulu
Davaya Konu Olan Yazı: 16 Temmuz 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Yurttaş İradesi ve Örgütlü Mücadele" başlıklı makale
İddia: "Orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 19.02 2002

Sanık: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete yazarı Ali Suna
Davaya Konu Olan Yazı: 23 Nisan 2000 tarihli gazetenin Evrensel Pazar ekinde çıkan "Ulusal Egemenlik" başlıklı yazı
İddia: "Cumhuriyete, meclise, orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 19 Şubat 2002

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete yazarları Fatih Polat, Aydın Çubukçu, Semih Hiçyılmaz (Mustafa Çalışkan)
Davaya Konu Olan Yazılar: 24 Nisan 2001 tarihli gazetede yayınlanan Fatih Polat imzalı "Teröriste Derin Hoşgörü" başlıklı makale; 25 Nisan 2001 tarihli gazetede yayınlanan Aydın Çubukçu imzalı "Çeçenler Ölüm Orucu Yapsaydı" başlıklı makale, 26 Nisan 2001 tarihli gazetede yayınlanan Semih Hiçyılmaz imzalı "İt Dalası" başlıklı yazı
İddia: "Cumhuriyete, meclise, orduya, emniyete hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 19 Şubat 2002

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete sahibi Fevzi Saygılı
Davaya Konu Olan Yazı: 22 Şubat 2001 ve 07 Mart 2001 tarihli gazetelerde yayınlanan ve HADEP Genel Sekreter Yardımcısı Veli Aydoğan'ın kayıp HADEP yöneticileri Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz ile ilgili yapmış olduğu açıklamalar
İddia: "Terörlü mücadelede yer alanları yasadışı örgüte hedef göstermek"; TMY'nin 6/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 29 Ocak 2002

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete sahibi Fevzi Saygılı
Davaya Konu Olan Yazı: 22 Temmuz 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Katliamlarla Adını Duyurdu, Terfi Etti" başlıklı haber
İddia: "Terörlü mücadelede yer alanları yasadışı örgüte hedef göstermek"; TMY'nin 6/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 12 Mart 2002

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete yazarı Ender İmrek
Davaya Konu Olan Yazı: 28 Mart 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Newroz Ateşini 1 Mayıs Taşımak" başlıklı yazı
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığı tahrir etmek"; TCY'nin 312. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 18 Ocak 2002

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, gazete sahibi Fevzi Saygılı
Davaya Konu Olan Yazılar: 22 Aralık 2000 tarihli gazetede Doğan Aytaç imzasıyla yayınlanan "Pervasızlıkta Sınır Yok" başlıklı haber, Emine Uyar tarafından hazırlanan "Buca'da Hücrede Tutuluyorlar" başlıklı haber; Fatih Polat imzasıyla yayınlanan "Operasyonun Şimdiki Hedefi Doktorlar" başlıklı yazı; Doktor Ata Soyer tarafından yazılan "Alın Size Müdahale" başlıklı yazı ve 47 aydının imzasıyla yayınlanan "Şefkat Değil İnsan Kesim" başlıklı açıklama
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığı tahrir etmek"; TCY'nin 312. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 19 Mart 2002

Sanık: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu
Davaya Konu Olan Yazı: 28 Aralık 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Asker Operasyonu Anlattı" başlıklı haber
İddia: "Soruşturmayı amacından saptırmak"; TCY'nin 296/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Zeytinburnu 2. Asliye Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 8 Mart 2002

Sanık: Yeni Evrensel gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu
Gerekçe : 12 Kasım 2001 tarihli gazetede Zeki Kozan imzasıyla çıkan "Hücrelere Karşı Kitlese Açıklama, Polis Tutuklu Ailelerine Saldırdı" başlıklı habere gönderilen tezkibin yayınlanmaması
Görüldüğü Yer: Zeytinburnu 2. Asliye Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 15 Şubat 2002

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete yazarı Ahmet Kahraman
Davaya Konu Olan Yazı: 04 Eylül 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Merhaba" başlıklı makale
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığı tahrir etmek"; TCY'nin 312., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 26 Eylül 2000 tarihli gazetede yayınlanan "PKK: Ateşkes Tehlikede" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş
Davaya Konu Olan Yazı: 7 Kasım 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Lozan'la Paralellik" başlıklı haber
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığı tahrir etmek"; TCY'nin 312., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 10 Kasım 2000 tarihli gazetede yayınlanan "PKK Lideri Öcalan: Demokrasi Güçlerini AB Sürecine Uygun Proje Hazırlamaya Çağırıyor, Projesi Olan Kazanır" başlıklı haber

İddia: "Terörle Mücadelede Yer alanları Hedef göstermek"; TMY'nin 6., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete yazarı Ahmet Kahraman
Davaya Konu Olan Yazı: 24 Kasım 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Çağımız Korku ve Rezalet" başlıklı makale
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 312., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 27 Kasım 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Meclis Yalnız Türk Değil", "İmralı' ya Bin Selam - Yaşasın Halkların Kardeşliği..." ve "Yürüyüşümüz Özgürlük İmkanıdır" başlıklı haberler
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek", "Bölücülük propagandası yapmak; TCY'nin 169., TMY'nin 8. ve 5. maddeleri, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 3 Aralık 2000 tarihli gazetede yayınlanan "PKK'li Tutuklular da Açlık Grevinde" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 24 Kasım 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Kürtler ve Değişim" başlıklı haber
İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş
Davaya Konu Olan Yazı: 08 Aralık 2000 tarihli gazetede yayınlanan "PKK Lideri A.Öcalan: Adımlar Zamanında Atılmalı, Esas Saldırı Baharda" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., TMY'nin 5., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 13 Aralık 2000 tarihli gazetede yayınlanan "YNK'ye Protesto-PKK Ateşkese Hazır" başlıklı haber
İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 15 Aralık 2000 tarihli gazetede yayınlanan "YNK Saldırıları Üzerine" başlıklı haber
İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazılar: 21 Aralık 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Bayrampaşa Fatihî", "Bartın Cepten Aranmıyor", "Tutuklular Öldürülerek Kurtarılıyor.Yaralılara Uzun Yola Dayanabilir Raporu Verilecek", "Kaset Oyunu Tutmadı", "Adım Adım Katliam", " F Tipini Kanla Açtılar", "Gerçek Kayıp Gizleniyor", "Ölümler Devletten Geldi", "Ölüm Yağdı Üzerimize" başlıklı haberler ile "Tarihi Operasyon, Tarihi Dezenformasyon", "Zulmünüz Payidar Olmayacaktır" başlıklı makaleler
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek", "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TCY'nin 312., TMY'nin 6., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş
Davaya Konu Olan Yazı: 22 Aralık 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Kendilerini Yaktılar Söylemini Bizzat Olayı Yaşayan Tutuklular Yalanladı. Onlar Bizi Yaktı", "Çocuklarımızı Yakıp Verdiler", "5 Tutuklu Kurşunlandı" ve "Aydınlanması Gereken Noktalar Var" başlıklı haberler.
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek", "Halkı kin ve düşmanlığa kışkırtmak; TCY'nin 169. ve 312. maddelerine, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş
Davaya Konu Olan Yazı: 25 Aralık 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Karayılan: Tasfiye Planı Var – PKK:Tasfiye Planı Var" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., TMY'nin 5., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 28 Aralık 2000 tarihli gazetede yayınlanan "PKK Ramazan Bayramını Kutladı" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 30 Aralık .2000 tarihli gazetede yayınlanan "2001 Yılında PKK Güneyde Kürt Partilerine Elini Uzattı" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız, gazete yazarı Ahmet Kahraman
Davaya Konu Olan Yazı: 1 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Kürdüm Ben, Dedi Bilge" başlıklı makale
İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız

Davaya Konu Olan Yazı: 2 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "2001 Yılı Değişim Yılı Olacak" başlıklı haber İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 4 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Soruna Bir An Önce Çözüm Bulunsun" başlıklı haber İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2. maddesine muhalefet Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş Davaya Konu Olan Yazı: 7 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Askeri Yiğnak Rahatsızlığı" başlıklı haber İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 8 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Ölüme Yolculuk Sürüyor" başlıklı haber İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6. maddesine muhalefet Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 9 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "İstikrarsızlık Bölgeyi Etkiler" başlıklı haber İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2. maddesine muhalefet Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, Davaya Konu Olan Yazı: 16 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Bir Türk..." başlıklı makale İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 312., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 26 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "İmralı' dan Barış Çağrısı" başlıklı haber İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2. maddesine muhalefet Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız, İrfan Cüre Davaya Konu Olan Yazı: 1 Şubat 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Saç Bağrı" başlıklı yazı İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete yazarı Ahmet Kahraman

Davaya Konu Olan Yazı: 2 Şubat 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Korsika'da Soykırım" başlıklı haber İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 312., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 3 Şubat 2001 tarihli "Artı Gündem" ekinde yayınlanan "Bir Ulus Dili Olarak Kürtçe " İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete yazarı Ahmet Kahraman Davaya Konu Olan Yazı: 5 Şubat 2001 tarihli gazetede yayınlanan "PKK den Baskılara Karşı Strateji", "Eylemler Devam Edecek" başlıklı haberler ile "Silopi' de Terör ve AİHM" başlıklı makale İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 312., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 6 Şubat 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Bize Savaş Dayatılmasın" başlıklı haber İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 7 Şubat 2001 tarihli gazetede yayınlanan "İçeriden Barış Uyarısı" başlıklı haber İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 20 Şubat 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Bölgesel Savaş Uyarısı" başlıklı haber İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 6 Mart 2001 tarihli gazetede yayınlanan "PKK Yetkililerinden Duran Kalkan: Yaşanan siyasi ve Ekonomik Krizi Değerlendirdi: Kriz Savaşın Faturası" başlıklı söyleşi İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 8 Mart 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Serhıldan Çağrısı" başlıklı haber İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 9 Mart 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Demokrasi Kadının Eseri Olacaktır" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 19 Mart 2001 tarihli gazetede yayınlanan: "Newroz Hazırlıkları - PKK: Barışçıl Siyasal Gösteri" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 24 Mart 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Genelge Yaşamı Felç Etti" ve "PKK Başkanlık Konseyi Görkemli Newroz Değerlendirdi" başlıklı haberler ile "Karanlığa Karşı Uyanık Olmak" başlıklı makale
İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 25 Mart 2001 tarihli gazetede yayınlanan "2001 Ortak Kaygı ve Çözüm Yönü" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 29 Mart 2001 tarihli gazetede yayınlanan "PKK: KOB VE UP Yenilensin" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 30 Mart 2001 tarihli gazetede yayınlanan "PKK'li Tutuklular Açlık Grevine Başlıyor" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 31 Mart 2001 tarihli gazetede yayınlanan "PKK Ankara'yı Diyaloga Çağırdı", "PKK: Diyalog Çözüm Getirir", "Kürtler Kendi Programını Yapmalı" başlıklı haberler
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak", "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 6/2. ve 8. maddeleri, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete yazarı Demir Küçükaydın

Davaya Konu Olan Yazı: 10 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Alçaklığın Evrensel Tarihine Katkı" başlıklı makale
İddia: "Cumhuriyet'e meclise, orduya, emniyete hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş
Davaya Konu Olan Yazı: 21.-22.10.2000 tarihli gazetelerde yayınlanan "Hasat Kurşunu" başlıklı haber
İddia: "Orduya ve emniyete hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin
Davaya Konu Olan Yazı: 10 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Size de Bu Yakışır" başlıklı haber
İddia: "Hükümete, orduya, emniyete hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete yazarı Umur Hozatlı
Davaya Konu Olan Yazı: 30 Haziran 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Mülkün Temelindeki Adalet ve Delikanlılık" başlıklı makale
İddia: "Adliyeye hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete yazarı Sema Mavi
Davaya Konu Olan Yazı: 16 Eylül 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Demokratikleşme mi, Bürokratikleşme mi?" başlıklı makale
İddia: "Cumhuriyet'e meclise, orduya, emniyete hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, F. Aktaş
Davaya Konu Olan Yazı: 30 Haziran 2000 tarihli gazetede yayınlanan "OHAL'de Bu Hal Savcısı"
İddia: Basın Yasası'nın 33/2. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Beyoğlu Asliye Ceza Mahkemesi

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete yazarı Savaş Aslan
Davaya Konu Olan Yazı: 24 Ekim 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Başkan İzgi, Başbakan Bahçeli, Ya da İskeletin Şeyi..." başlıklı makale
İddia: "Cumhurbaşkanı'na yayın yoluyla hakaret"; TCY'nin 158. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Beyoğlu Asliye Ceza Mahkemesi

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete yazarı Vedat Perçin
Davaya Konu Olan Yazı: 14 Temmuz 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Bakan Değil, Külhanbeyi" başlıklı haber
İddia: "Bir kimsenin namus, şeref ve haysiyetine yayın yoluyla hakaret"; TCY'nin 482/4., Basın Yasası'nın 16. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Beyoğlu 2. Asliye Mahkemesi

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş

Davaya Konu Olan Yazı: 18 Kasım 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Karakolda Katil Var" başlıklı haber İddia: "Emniyete hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş

Davaya Konu Olan Yazı: 14 Ağustos 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Eymir Atasagun'a Yüklendi" başlıklı haber İddia: "Bir kimsenin namus, şeref ve haysiyetine yayın yoluyla hakaret"; TCY'nin 482/4., Basın Yasası'nın 16. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: Beyoğlu 2. Asliye Ceza Mahkemesi

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş

Davaya Konu Olan Yazı: 05 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "İl Başkanı'na Boğma Tehdidi" başlıklı haber İddia: "Emniyete hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Sanık: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş

Davaya Konu Olan Yazı: 07 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "İP'ten Yine İlginç İddia" başlıklı haber İddia: TCY'nin 159. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Sanık: Yedinci Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel

Davaya Konu Olan Yazı: 23-29 Haziran 2001 tarihli gazetede "Kürt Kimliği Zorluyor" başlıklı yazı İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek 2/1 maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 22. 01 2002

Sanık: Yedinci Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel

Davaya Konu Olan Yazı: 14-20 Temmuz 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Demokratik Eylemin Meşruiyeti" başlıklı haber

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek 2/1 maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: Yedinci Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel

Davaya Konu Olan Yazı: 7-13 Temmuz 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Çözümün adı Serhıldan" ve "Şimdi Serhıldanların Zamanıdır" başlıklı haberler.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: Yedinci Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel

Davaya Konu Olan Yazı: 21-27 Temmuz 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Güney'de Savaş Hazırlıkları" başlıklı haber.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: Yedinci Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel

Davaya Konu Olan Yazı: 11-17 Ağustos 2001 tarihli gazetede yayınlanan "AB Yolunda Güvensiz Tartışmalar", "Suskun Bir Volkan Gibiydi", "Kurtuluşun İlk Adımı", "İlk Kurşun Cumhuriyetin Demokratikleşmesi İçindi" ve "O Gün Devrim Olmuş Gibiydi" başlıklı haberler.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: Yedinci Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel

Davaya Konu Olan Yazı: 18-24 Ağustos 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Adım Atılırsa Destek Veririz" ve "Halkla Hukukun Birleştiği Yerde Demokrasi Olur" başlıklı haberler "

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Yedinci Gündem gazetesi sahibi Hıdır Ateş, Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel

Davaya Konu Olan Yazı: 1-7 Eylül 2001 tarihli gazetede yayınlanan "PKK Başkanlık Konseyi: Barışa Ulaşmakta İsrarlıyız" ve "PKK Lideri A. Öcalan' ın 1 Eylül Mesajı: Barışın Zaferine Kadar" başlıklı haberler

İddia: "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 5 Şubat 2002

Sanık: Yedinci Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel

Davaya Konu Olan Yazı: 3-10 Eylül 2001 tarihli gazetede yayınlanan "PKK'den Devlete Uyarı" ve "Filistin, Ermeni ve Kürtler Öcalan İçin Yürüdü" başlıklı haberler

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 5 Şubat 2002

Sanıklar: Yedinci Gündem gazetesi sahibi Hıdır Ateş, Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel

Davaya Konu Olan Yazı: 15-21 Eylül 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Kürtler Kendi Anayasasını Yapmalı" (A.Öcalan) başlıklı yazı ve "Merhaba" başlıklı okur mektubu

İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Yedinci Gündem gazetesi sahibi Hıdır Ateş, Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel

Davaya Konu Olan Yazı: 22-28 Eylül 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Savaş Çözüm Değil" (A.Öcalan), "PKK Yöneticilerinden C.Bayık: Kimse Yanlış Hesap Yapmasın" başlıklı haberler ve "FORUM-Gündem: Asıl terör Kürt Halkına Uygulandı" başlıklı yazı

İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek" ve "Yasadışı örgütlerin açıklamalarını yayınlamak"; TCY'nin 312., TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 14 Mart 2002

Sanık : Yedinci Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: 29 Eylül-5 Ekim 2001 tarihli gazete ile beraber verilen "3. Doğuş" eki
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 19 Şubat 2002

Sanık: Yedinci Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: 6-12 Ekim 2001 tarihli gazete ile beraber verilen "3. Doğuş" ekindeki tüm yazı ve fotoğraflar ve "PKK Lideri Öcalan 4. Yılına giren 9 Ekim Komplosunun Bütün Boyutlarını AİHM. Sunumunda Çözümlüyor: İnsanlığa Çözüm Armağanı" başlıklı haber
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 22 Mart 2002

Sanık: Yedinci Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: 20-26 Ekim 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Irak'a Müdahalede Kürtler Belirleyici" başlıklı yazı
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 1 Şubat 2002

Sanıklar: Yedinci Gündem gazetesi sahibi Hıdır Ateş, Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: 27 Ekim-02 Kasım 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Kriz Demokratik Cumhuriyetle Aşılır" başlıklı yazı
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 26 Şubat 2002

Sanıklar: Yedinci Gündem gazetesi Sahibi Hıdır Ateş, Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: 10-16 Kasım 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Kadınlar Öcalan'ın AİHM'e Sunduğu Savunmaları Kendi Açılımlarından Değerlendirdi" başlıklı yazı
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 12 Mart 2002

Sanık: Yedinci Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: 3-9 Kasım 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Çiller Hizbullah' ın Anasıdır" ve "Ortadoğu Rönesansının Temellerini Atacak" başlıklı yazılar
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 26 Mart 2002

Sanık: Yedinci Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: 17-23 Kasım 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Halk Öcalan'a Özgürlük Diyor" ve "Öcalan'a Özgürlük Dediler" başlıklı yazılar

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 2 Nisan 2002

Sanık: Yedinci Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: 24-30 Kasım 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Çeyrek Asırlık Hareket", "Başarının Kökü Başlangıçtaydı" ve "Neleri Kazandığımızın Tarihidir" başlıklı yazılar
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 26 Mart 2002

Sanıklar: Yedinci Gündem gazetesi Sahibi Hıdır Ateş, Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: 1-7 Aralık 2001 tarihli gazetede yayınlanan "PKK de İsim Değişikliği Tartışılıyor", "Öğrenciler Anadilini İstiyor", "Anadilde Eğitim Talebi", "Kimliğe Dair", "Kimliğin Yoksa Özgürlüğün de Yoktur" başlıklı yazılar ve Rağıp Zarkolu'nun kaleme aldığı "Siyasallaşma Fobisi" başlıklı yazı
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek" ve "Bölücülük propagandası yapmak"; TCY'nin 312., TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 8 Mart 2002

Sanıklar: Yedinci Gündem gazetesi Sahibi Hıdır Ateş ve Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: 8-14 Aralık 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Türkiye Çözumsuz Kalamaz" başlıklı yazı
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: Yedinci Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: 15-21 Aralık 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Kürtler'le Bağ Kurmak İstiyorsanız Çözüm Üretmelisiniz", "Kürtler Ulusal Birlik Yolunda Adım Attı", "Kürtlerin Millî Siyaseti Demokratikleşme ve Barış", "Herşeye Hazırız" başlıklı yazı
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek", "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 312. ve 169. maddelerine, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 2 Nisan 2002

Sanıklar: Yedinci Gündem gazetesi Sahibi Hıdır Çelîk, Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: 22-28 Aralık 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Yeni Parti İhtiyacı", "Afganistan 'a Türk Modeli", "Tarih, Çağ Toplum ve İnsan Kavrayışından Yoksun", "Kürt Siyaseti Dünya Sahnesinde", "Birlik geleceğin Garantisidir", "Öcalan' ın Kaçırılmasında MOSSAD'ın Rolü", "Devleti Sansür Etmek" ve "Okurun Gündemi" başlıklı yazılar
İddia: "Terörle mücadelede yer alanlarını hedef göstermek", "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak", "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 6/1-2, ve 8/1-2 maddeleri ile Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Yedinci Gündem gazetesi Sahibi Hıdır Çelik, Yazışleri Müdürü Hünkar Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: 29 Aralık-4 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Cezaevlerine Üçlü Önerisi" ve "Kültürel Faaliyet Üzerine" başlıklı yazılar ile "Bilanço 2001" adlı ek
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek", "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek", "Bölücülük propagandası yapmak"; TCY'nin 169. ve 312., TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Radikal gazetesi Yazışleri Müdürü Hasan Çakkalkurt, gazete yazarı Mine G. Kırıkkanat
Davaya Konu Olan Yazı: 19 Ocak 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Hokus, Pokus, Suç" başlıklı yazı
İddia: "Emniyet güçlerine hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Sanıklar: Radikal gazetesi Yazışleri Müdürü Hasan Çakkalkurt, gazete yazarı Mine G. Kırıkkanat
Davaya Konu Olan Yazı: 6 Nisan 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Lütfen Gidin" başlıklı yazı
İddia: "Hükümetin manevi şahsiyetine hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Sanıklar: Radikal gazetesi Yazışleri Müdürü Hasan Çakkalkurt, gazete yazarı Perihan Mağden
Davaya Konu Olan Yazı: 15 Nisan 2001 tarihli gazetede yayınlanan ve yine cezaevlerinde süren ölüm oruçlarını konu alan "Yine Ölüm, Yine Ölüm Yazısı" başlıklı yazı
İddia: "Adalet Bakanı'na hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Sanıklar: Radikal gazetesi Yazışleri Müdürü Hasan Çakkalkurt, gazete yazarı Perihan Mağden
Davaya Konu Olan Yazı: 12 Mayıs 2001 tarihli gazetede yayınlanan ve cezaevlerinde süren ölüm oruçlarını konu alan "Niye Bitmiyor ki" başlıklı yazı
İddia: "Adalet Bakanı'na hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Sanıklar: Radikal gazetesi Yazışleri Müdürü Tuğrul Eryılmaz, gazete yazarı Yıldırım Türker
Davaya Konu Olan Yazı: 13 Ağustos 2000 tarihli Radikal 2 ekinde yayınlanan ve F Tipi cezaevlerinde yaşanan sorunları konu alan "Adaletin En Karanlık Bölgesi" başlıklı yazı
İddia: "Cumhuriyet'e hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Sanıklar: Radikal gazetesi Yazışleri Müdürü Hasan Çakkalkurt, gazete yazarı Tuncay Özkan
Davaya Konu Olan Yazı:
İddia: "Adalet Bakanı'na hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Ankara Ağır Ceza Mahkemesi

Sanıklar: Radikal gazetesi yazarı İsmet Berkan
Davaya Konu Olan Yazı: 9 Haziran 2000 tarihli gazetede yayınlanan ve Uğur Mumcu'nun katillerinin yakalandığı

yönündeki açıklamalarla ilgili şüpheleri konu alan "Şüpheler" başlıklı yazı
İddia: "Emniyet güçlerine hakaret", TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Sanıklar: Radikal gazetesi yazarı Neşe Düzel
Davaya Konu Olan Yazı: Düzel'in Pir Sultan Abdal 2 Temmuz Kültür ve Eğitim Vakfı Başkanı Murtaza Demirel ile yaptığı ve 8 Ocak 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Alevi Gençler Teröre İtiliyor" başlıklı yazı
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 312. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 13 Şubat 2002

Sanıklar: Radikal gazetesi yazarı Neşe Düzel, Prof. Dr. Doğu Ergil
Davaya Konu Olan Yazı: Düzel'in A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Doğu Ergil ile yaptığı ve 19 Haziran 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Eroin Sıkıyönetimlerle Yerleşti" başlıklı roportaj
İddia: "Devlete, orduya ve emniyet güçlerine hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 13 Şubat 2002

Sanık: Turkish Daily News gazetesi yazarı Burak Bekdil
Davaya Konu Olan Yazı: 27 Ağustos 2001 tarihli gazetede yayınlanan "Turkey's De Jure Untouchables" (Türkiye'nin Hukuksal Dokunulmazları) başlıklı makale
İddia: "Adliye'ye hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Ankara Ağır Ceza Mahkemesi

Sanık: Yeni Binyıl gazetesi Yazışleri Müdürü Semra Uncu, gazete yazarı Metin Münir
Davaya Konu Olan Yazı: 10 Mayıs 2000 tarihli gazetede yayınlanan "Durdurun Adaleti İncecek Var" başlıklı yazı
İddia: "Adliye'ye hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 11 Nisan 2002

Sanıklar: Özgür Halk dergisi sahibi Gülcan Kaya, Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru
Davaya Konu Olan Yazı: Mart 2001 tarihli dergide yayınlanan bazı yazılar (Sayı 114)
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek", "Bölücülük propagandası yapmak"; TCY'nin 169., TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Halk dergisi sahibi Gülcan Kaya, Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru
Davaya Konu Olan Yazı: Nisan 2001 tarihli dergide yayınlanan bazı yazılar (Sayı 115)
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek", "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TCY'nin 169., TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: Özgür Halk dergisi Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru
Davaya Konu Olan Yazı: Mayıs 2001 tarihli dergide yayınlanan bazı yazılar (Sayı 116)

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., TMY'nin 5., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Halk dergisi sahibi Gülcan Kaya, Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru

Davaya Konu Olan Yazı: Nisan 2001 tarihli dergide yayınlanan bazı yazılar (Sayı 117)

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek", "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TCY'nin 169., TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: Özgür Halk dergisi Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru

Davaya Konu Olan Yazı: Mayıs 2001 tarihli dergide yayınlanan bazı yazılar (Sayı 118)

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek", "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 169. ve 312., TMY'nin 5., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: Özgür Halk dergisi Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru

Davaya Konu Olan Yazı: Haziran 2001 tarihli dergide yayınlanan bazı yazılar (Sayı 119)

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek", "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TCY'nin 169., TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Halk dergisi sahibi Gülcan Kaya, Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru

Davaya Konu Olan Yazı: Temmuz 2001 tarihli dergide yayınlanan bazı yazılar (Sayı 120)

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek", "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TCY'nin 169., TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Halk dergisi sahibi Gülcan Kaya, Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru

Davaya Konu Olan Yazı: Ağustos 2001 tarihli dergide yayınlanan bazı yazılar (Sayı 121)

İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Halk dergisi sahibi Gülcan Kaya, Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru

Davaya Konu Olan Yazı: Eylül 2001 tarihli dergide yayınlanan bazı yazılar (Sayı 122)

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek", "Bölücülük propagandası yapmak"; TCY'nin 169., TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Halk dergisi sahibi Gülcan Kaya, Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru

Davaya Konu Olan Yazı: Ekim 2001 tarihli dergide yayınlanan bazı yazılar (Sayı 123)

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek", "Bölücülük propagandası yapmak"; TCY'nin 169., TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: Özgür Halk dergisi Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru

Davaya Konu Olan Yazı: Kasım 2001 tarihli dergide yayınlanan bazı yazılar (Sayı 124)

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., TMY'nin 5., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Yeni Özgür Halk dergisi sahibi Gülcan Kaya, Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru

Davaya Konu Olan Yazı: Aralık 2001 tarihli dergide yayınlanan bazı yazılar (Sayı 1)

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek", "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"; TCY'nin 169., TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Genç Bakış dergisi sahibi Gülcan Kaya, Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru

Davaya Konu Olan Yazı: Derginin 1. sayısında yayınlanan bazı yazılar

İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Genç Bakış dergisi sahibi Gülcan Kaya, Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru

Davaya Konu Olan Yazı: Derginin 2. sayısında yayınlanan bazı yazılar

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek", "Bölücülük propagandası yapmak"; TCY'nin 169., TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Genç Bakış dergisi sahibi Gülcan Kaya, Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru

Davaya Konu Olan Yazı: Derginin 4. sayısında yayınlanan bazı yazılar

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Genç Bakış dergisi sahibi Gülcan Kaya, Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru

Davaya Konu Olan Yazı: Derginin 5. sayısında yayınlanan bazı yazılar

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: Genç Bakış dergisi Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru

Davaya Konu Olan Yazı: Derginin 6. sayısında yayınlanan bazı yazılar

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., TMY'nin 5., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Genç Bakış dergisi sahibi Gülcan Kaya, Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru

Davaya Konu Olan Yazı: Derginin 7. sayısında yayınlanan bazı yazılar

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek", "Bölücülük propagandası yapmak"; TCY'nin 169., TMY'nin

8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Genç Bakış dergisi sahibi Gülcan Kaya, Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru
Davaya Konu Olan Yazı: Derginin 8. sayısında yayınlanan bazı yazılar
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: Genç Bakış dergisi Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru
Davaya Konu Olan Yazı: Derginin 10. sayısında yayınlanan bazı yazılar
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., TMY'nin 5., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: Genç Bakış dergisi Yazışleri Müdürü Ayhan Doğru
Davaya Konu Olan Yazı: Derginin 12. sayısında yayınlanan bazı yazılar
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., TMY'nin 5., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Dema Nû gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 8. sayısında yayınlanan "Çarpıtmanın Bu Kadarına Pes" başlıklı yazı
İddia: "Devlete, hükümete, orduya hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 7 Mart 2002

Sanıklar: Dema Nû gazetesi sahibi Fadıl Özçelik, Yazışleri Müdürü Bülent Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 8. sayısında yayınlanan "Kürt Kadınlar Platformu 8. Toplantısı Yapıldı" başlıklı yazı
İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 28 Mart 2002

Sanık: Dema Nû gazetesi Yazışleri Müdürü Bülent Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 9. sayısında yayınlanan "Tanrı Ecevit'i Korusun" başlıklı yazı
İddia: "Başbakan'a hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 7 Mart 2002

Sanıklar: Dema Nû gazetesi sahibi Fadıl Özçelik, Yazışleri Müdürü Bülent Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 13. sayısında yayınlanan "Kürt Demokratik Birlik Platformu" ve Kürt Baharı" başlıklı yazılar
İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 7 Şubat 2002

Sanıklar: Dema Nû gazetesi sahibi Fadıl Özçelik, Yazışleri Müdürü Bülent Demirel
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 15. sayısında yayınlanan "Federal Çözüm" ve "Bir İşgal Kararı Üzerine" başlıklı yazılar
İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
İzleyen Duruşma: 13 Şubat 2002

Sanık: Demokrat İskenderun gazetesi Yazışleri Müdürü Ersen Korkmaz
Davaya Konu Olan Yazı: 10 Ekim 2001 tarihli gazetede yayınlanan "ABD Kazığı" başlıklı yazı
İddia: "Hükümete Hakaret"; TCY'nin 159. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İskenderun Ağır Ceza Mahkemesi

8.1.1 DÜŞÜNCEYE ÖZGÜRLÜK KAMPANYASI

Düşünceye Özgürlük –38

Şanar Yurdatapan ve ÇGD İstanbul Şubesi eski başkanı Nevzat Onaran, "Vicdani Redci" Osman Murat Ülke'nin, 1 Eylül 1995 tarihinde yaptığı basın açıklamasını içeren Düşünceye Özgürlük-38 broşüründe "halkı askerlikten soğuttukları" gerekçesiyle haklarında verilen 2'şer ay hapis cezasını yatmak için 24 Kasım ve 11 Aralık 2000 tarihinde cezaevine girdiler.

Vicdani redci Osman Murat Ülke'nin aynı açıklamasını içeren "Düşünceye Özgürlük-9" kitapçığının yayıncıları gazeteci Koray Düzgören ve sanatçı Nilüfer Akbal'ın ceza alması üzerine, kitapçık "Düşünceye Özgürlük-38" adıyla yeniden yayınlanmıştı. Düzgören ve Akbal'a verilen 2 ay hapis cezası Yargıtay tarafından onanmış ancak 4454 sayılı "Basın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun" uyarınca 3 yıl süreyle ertelenmişti. Şanar Yurdatapan ve Nevzat Onaran hakkında İstanbul 1. Ordu Askeri Mahkemesi'nde açılan dava ise 1 Şubat 2000 tarihinde mahkumiyetle sonuçlanmıştı.

Düşünceye Özgürlük-42

"Düşünceye Özgürlük-42" kitapçığına yayıncı olarak imza attıkları gerekçesiyle Abdülmelik Fırat, Hasan Celal Güzel, Ali Nesin ve Cevat Özkaya hakkında açılan dava, Üsküdar 2. Asliye Mahkemesi'nde 17 Nisan günü yapılan duruşmada beraatla sonuçlandı. Eşber Yağmurdereli, Recep Tayyip Erdoğan, Erdoğan Aydın ve vicdani redci Osman Murat Ülke'nin yargılanmasına neden olan yazılarının yer aldığı kitapçık nedeniyle sanıklar hakkında İstanbul DGM Savcılığı dava açmış, DGM'nin görevsizlik kararı üzerine dosya, Üsküdar 2. Asliye Ceza Mahkemesi'ne gönderilmişti. Davada, sanıkların TCY'nin "Allah'a,

dine, peygambere hakaret" suçuna ilişkin 175. maddesi uyarınca cezalandırılmaları isteniyordu.

"Düşünceye Özgürlük-42" kitapçığının yayıncıları hakkında "halkı askerlikten soğuttukları" iddiasıyla TCY'nin 155. maddesi uyarınca Genel Kurmay Mahkemesi'nde açılan dava da 28 Aralık günü yapılan duruşmada beraatla sonuçlandı.

Düşünceye Özgürlük-2000

Yasaklanan bir kitap ile 60 makaleyi içeren "Düşünceye Özgürlük-2000" kitapçığına yayıncı olarak atan 16 aydın ve sanatçı hakkında 2000 yılında açılmış olan 3 ayrı davaya 2001 yılında devam edildi. Her dört davada da sanık olarak yargılanan yayıncılar şunlar: Vahdettin Karabay (DİSK Genel Başkanı), Salim Uslu (Hak-İş Genel Başkanı), Siyami Erdem (KESK eski Genel Başkanı), Hüsnü Öndül (İHD Genel Başkanı), Yavuz Önen (TİHV Başkanı), Cengiz Bektaş (Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanı), Atilla Maraş (Yazarlar Birliği Genel Başkanı), Yılmaz Ensaroğlu (Mazlum-Der Genel Başkanı), Zuhul Olcay, Lale Mansur, Şanar Yurdatapan, Ali Nesin, Erdal Öz, Ömer Madra, Etyen Mahçupyan ve Sadık Taşdöğen.

Düşünceye Özgürlük-2000 kitapçığının yayıncıları hakkında "bölücülük propagandası" yapıldığı ve "halkın düşmanlığa kışkırtıldığı" iddiasıyla İstanbul DGM'de açılan dava 12 Şubat günü yapılan duruşmada, sanıkların "suçu işlediklerine dair yeterli, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı gerekçesiyle" beraatle sonuçlandı.

Yargıtay, Haziran ayı içerisinde söz konusu kitapçığı yayıncı olarak imzalayan 16 aydın ve sanatçıdan 15'i hakkında verilen beraat kararını bozdu, Sadık Taşdöğen'in beratını ise onadı. Yargıtay'ın bozma gerekçesinde şöyle denildi:

"Yazılarda TCY'nin 169. maddesi kapsamında silahlı çete niteliğindeki örgüt propagandası yapıldığı, bir kısım yazıların TCY'nin 312/2. maddesi kapsamında halkı ırk, din ve bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik suçunun unsurlarını taşıdığı, bir kısım yazıların ise TMY'nin 8. maddesi kapsamında devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alan yazılı propaganda suçunu oluşturduğu anlaşılmıştır. Sanıkların yayınlanan sıfatıyla ceza sorumlulukları bulunduğu için beraat kararını bozmayı gerektirmiştir." denildi. Bunun üzerine dava 27 Eylül günü tekrar başladı. Davanın bir sonraki duruşması 26 Mart 2002 tarihinde yapılacak.

Düşünceye Özgürlük-2000 kitapçığının yayıncıları hakkında TCY'nin 175, 145 (Bayrağa hakaret), 266 (devlet memuruna hakaret) ve 268. (Mahkemeye, savcıya vs. hakaret) maddeleri uyarınca Üsküdar 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan dava halen devam ediyor. Davanın önümüzdeki duruşması 13 Şubat 2002 tarihinde yapılacak. .

"Düşünceye Özgürlük-2000" kitapçığının yayıncıları hakkında TCY'nin 155. maddesi (Halkı askerlikten soğutmak) uyarınca Genelkurmay Askeri Mahkemesi'nde açılan dava, 7 Eylül günü sonuçlandı. Davanın karar duruşmasında esas hakkındaki görüşünü açıklayan savcı, sanıkların "Anayasanın 'düşünceleri açıklama ve yayma hürriyetini' düzenleyen 26. maddesine sınırlamalar getiren yasaların değiştirilmesi ve düşünceleri açıklama özgürlüğünün sınırlarının genişletilmesi amacıyla" kitaba imza attıklarını ve 'halkı askerlikten soğutma yönünde yayın' suçunun manevi unsurlarının oluşmadığını" belirtti. Mahkeme de sanıklar hakkında beraat kararı verdi. Şanar Yurdatapan temyiz için Askeri Yargıtay'a başvurdu.

Üsküdar Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 18 Ocak günü Düşünceye Özgürlük-2000 kitabının yayıncıları hakkında dördüncü bir dava açıldı. Üsküdar 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde TCY'nin 159. maddesi uyarınca açılan davaya 19 Şubat 2002 tarihinde başlanacak.

Düşünceye Özgürlük-Herkes İçin

İstanbul DGM Savcılığı "Düşünceye Özgürlük-Herkes İçin" adlı kitapçığı yayınladıkları gerekçesiyle toplam 77.663 sanatçı ve yazar hakkında soruşturma açtı. Yayıncılar yıl içinde gruplar halinde ilgili savcılıklara ifade verdiler.

Soruşturma sonucunda "Düşünceye Özgürlük-Herkes İçin" kitapçığının yayıncılarından 65'i hakkında dava açıldı. Dava, 19 Ekim günü İstanbul DGM'de başladı. İddianamede sanıkların, Necmettin Erbakan, Hasan Celal Güzel, Akın Birdal, Murat Bozlak ve Eşber Yağmurdereli'nin daha önce suça konu olmuş olan yazılarını "Düşünceye Özgürlük-Herkes İçin" adlı kitapçıkta yayınlamak "aynı suçları yayın yoluyla yeniden işledikleri" iddia edildi. TCY'nin 312/2 ve Terörle Mücadele Yasası'nın 8/1. maddeleri uyarınca hapis cezasına mahkum edilmesi istenen sanıklar şunlar:

Şanar Yurdatapan, Mustafa Kahveci, Hasan Basri Çıplak, Ziver Özdemir, Yaşar Buhan, Mustafa Altunel, Murat Kaya, İsrail Kahraman, Yılmaz Tunç, Abdullah Kaya, Dursun Güleç, Zuhul Olcay, Sabiha Ünlü, Ahmet Şişman, Mustafa İslamoğlu, İhsan Çelik, Oktay Saral, Lale Mansur, Emine Şenlikoğlu, Adalet Ağaoğlu, Canan Ceylan, Ulvi Alacakaptan, Yalçın Balaban, Erdoğan Turan, Abdurrahman Dilipak, Mustafa Yavuz, Aydın Polat, Atilla Dede, Ahmet Han Yılmaz, Hüsnü Öndül, Halil Ürün, Cengiz Tayfur, Rüstem Altunbaş, Şaban Sarı, Orhan Şahin, Bekir Gürsoy, İlhan Durmuş, Mehmet Sami Büyükyılmaz, Hatice Kübra Kalıpcı, Hayrullah Küçükdağ, Süleyman Kurnaz, Necip Bilek, Bekir Özer, Gürsoy Bilgin, Mustafa Acar, Veli Tolu, Hasibe Özlem Demirel Çepni, Kazım Batmaz, Ahmet Sorgun, Ahmet Yaradanakul, Bahattin Yıldırım, Hasan Terzi, Suat Altınsoy, Ahmet Güney, Yusuf Karataş, Ali Aşlık, Halil Güven, Hasan Ünal, Ertan Kara, Hasan

Burgan, Mehmet Çelik, Muzaffer Cengiz, Mustafa Akkaş, Rifat Çiftçi, Ali Gök.

Davanın önümüzdeki duruşması 23 Ocak 2002 tarihinde yapılacaktır.

Düşünce Özgürlüğü için İkinci İstanbul Buluşması Davası

20-21 Kasım 2000 tarihleri arasında İstanbul'da, Mazlum-Der'in ev sahipliğinde düzenlenen "Düşünce Özgürlüğü için İkinci İstanbul Buluşması" toplantısında Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'nın 3. maddesinin ihlal edildiği gerekçesiyle, tertip komitesi üyeleri Avukat Ahmet Selamet, Avukat Arife Gökçaya, Avukat Gülden Sönmez, Ahmet Mercan, Yalçın Akdoğan, Kemal Yabancı ve Cüneyt Sarıyaşar hakkında Fatih 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan dava 5 Kasım günü beraatle sonuçlandı.

Düşünce Özgürlüğü için İkinci İstanbul Buluşması'nda konuşma yapmaları dava konusu olan yabancı katılımcılar şunlar:

Jonathan Sugden (Human Rights Watch/İnsan Hakları İzleme Örgütü Avrupa Koordinatörü),

Hugh Poulton (Article 19 (19. Madde): İfade Özgürlüğü için Uluslararası Örgüt temsilcisi),

Eugene Schougin (PEN International/Uluslararası Yazarlar Birliği Hapisteki Yazarlar Komitesi Başkanı),

Claudia Roth (Alman Parlamentosu İnsan Hakları Komisyonu Başkanı),

Lord Patel (Britanya Lordlar Kamarası üyesi),

Tilman Zülch (Int. Verein der Unterdrückte Völker/Baskı Altındaki Halklar Uluslararası Cemiyeti başkanı),

Wofgang Jungheim (Pax Christ/Katolik Kilisesi Barış Örgütü temsilcisi),

Fadila Memisevic (UNO/Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddet Komisyonu üyesi),

Georgios Nakratzas (Yazar-yayıncı),

Lucina Kathmann (Meksika San Miguel PEN Yazarlar Birliği temsilcisi)

8.1.2 DÜŞÜNCEYE ÖZGÜRLÜK PLATFORMU

Türkiye'de "düşünce ve ifade özgürlüğü" nün güvence altına alınmasının sağlanması amacıyla "Düşünceye Özgürlük Platformu" adı altında bir araya gelen İHD, TİHV, KESK, Mazlum Der, ÇGD, Edebiyatçılar Derneği, Helsinki Yurttaşlar Derneği, Pir Sultan Abdal Kültür ve Dayanışma Derneği, Sosyal Demokrasi Vakfı (SODEV), TMMOB, Türkiye Ortadoğu Forumu Vakfı ve Türkiye Yazarlar Sendikası, "düşünce ve ifade özgürlüğünü ortadan kaldıran, kısıtlayan, suç sayan

yasalarda, bu özgürlüğün anlamına uygun düzenlemeler yapılması, ifade özgürlüğünün engelleyen keyfi ve fiili engellemelere son verilmesi" amacıyla "Düşünceye Özgürlük Kampanyası" başlattı. Kampanya 6 Ekim günü İHD Genel Merkezi'nde düzenlenen basın toplantısıyla kamuoyuna duyuruldu. Basın toplantısında açıklanan "Kampanyaya Çağrı" metninde Türkiye'de, düşünce özgürlüğünün önündeki en büyük engelin 1982 Anayasası olduğu, uygulamada bu kısıtlamaların da ötesine geçilerek genişletici yorumların yapıldığı, yasa hükümlerinin hiçe sayıldığı, keyfi engellemelere gidildiği, yargısız infazlar yoluyla insanların yaşamlarına son verildiği hatırlatıldı.

TCY, Sıkıyönetim Yasası, DGM Kuruluş Yasası, Terörle Mücadele Yasası, Siyasi Partiler Yasası, Basın Yasası, Dernekler Yasası, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası, YÖK Yasası başta olmak üzere bir çok yasanın düşünceyi açıklama özgürlüğünü yasaklayan veya sınırlayan yüzlerce madde içerdiği bildirilen metinde TCY'nin "halkı askerlikten soğutma" suçunu düzenleyen 155., Cumhurbaşkanı'na hakareti düzenleyen 158., "Türklüğe, Cumhuriyete, TBMM'ye, hükümetin manevi kişiliğine, bakanlıklara, devletin askeri, polisiye kuvvetlerine, adliyenin manevi kişiliği"ne hakareti düzenleyen 159., "halkı sınıf, ırk, din ve bölge farkı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik suçunu düzenleyen 312/2. maddeleri ile Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesi düşünce açıklamalarını cezalandırmada en sık kullanılan maddeler olduğu belirtildi.

Düşünce özgürlüğünün sağlanabilmesi için, yeni, demokratik bir anlayış ve yönetime ihtiyaç olduğu belirtilen metinde Düşünceye Özgürlük Kampanyası'nın talepleri şöyle sıralandı:

-Türkiye'nin stratejik konumunu ve buna bağlı savunma anlayışlarını, ekonomik, sosyal ve siyasal iç ve dış sorunlarını demokrasinin işletilmemesi ve özgürlüklerin kısıtlanması için gerekçe olarak öne sürmekten vazgeçilmelidir.

-Anayasada yapılan düzenlemelerin özgürlükleri geliştirme gerekçesi ile yapıldığı belirtilmiş ve ilan edilmiştir. Anayasa değişikliklerinin anlam kazanması için, ilgili yasalarda özgürlükleri geliştirici düzenlemeler yapılmalıdır.

-Yasaları aşan haksız yorumlardan ve keyfi engellemelerden kaçınılmalıdır.

-Tüm özgürlüklerin güvence altına alınması için yargı bağımsızlığına kavuşturulmalıdır.

-Hak arama yollarının herkes tarafından erişilebilirliği sağlanmalıdır.

Kampanya çerçevesinde 8 Ekim günü Kalecik Cezaevi'nde bulunan Doç. Dr. Fikret Başkaya ziyaret edildi. Platform, ikinci etkinlik olarak, 10 Kasım günü

Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde Düşünceye Özgürlük Paneli düzenledi. Avukat Aydın Erdoğan'ın yönettiği panele, Cumhuriyet gazetesi Yazışları Müdürü Fikret İlkiz, yazar Vivet Kanetti ve A.Ü. Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Mithat Sancar konuşmacı olarak katıldı.

8.1.3 TOPLATILAN KİTAPLAR ve HAKLARINDA AÇILAN DAVALAR

TİHV'nin derlediği bilgilere göre 2001 yılında büyük bölümü Kürt sorunu, insan hakları ve Türkiye solu ile ilgili 51 kitap toplatıldı. Toplatılan kitaplar hakkında açılan birçok davada TCY'nin 159., 169., 312. maddeleri ile TMY'nin 8. maddelerine muhalefet edildiği iddia edildi. 2001 yılında, ayrıca "muzır neşriyat olduğu" gerekçesiyle bazı karikatür kitapları da toplatılan kitaplar listesine girdi.

Aşk Gibi Aydınlık, Ölüm Gibi Karanlık-Mehmed Uzun

İstanbul DGM Savcılığı, Yazar Mehmed Uzun'un Gendaş Yayınları tarafından yeni baskısı yayınlanan "Aşk Gibi Aydınlık, Ölüm Gibi Karanlık" adlı romanı toplatma kararı verdi.

İlk olarak 2000 yılı Ocak ayında Gendaş Kültür tarafından yayımlanan "Aşk Gibi Aydınlık, Ölüm Gibi Karanlık" romanının ilk dokuz baskısı hakkında dava açılmamıştı. Roman hakkında İstanbul DGM Başsavcılığı tarafından hazırlanan iddianamede kitabın "10. bölümünde 195-228. sayfalar arasında yer alan KAN başlıklı yazıda, yine 11. bölümde 229-242. sayfalar arasında yer alan KORKU başlıklı yazıda, 12. bölümde 243-262. sayfalar arasında yer alan ACI başlıklı yazıda, 13. bölümde 263-283. sayfalar arasında yer alan BAKIŞ başlıklı yazıda, 14. bölümde 283-306. sayfalar arasında yer alan HAFIZA başlıklı yazıda, yukarıda başlıkları verilen yazıların bir bütün olarak ele alınıp değerlendirilmesinde roman kahramanlarının mizansen olarak ele alındığı romanın erkek kahramanının Baz, kadın kahramanının Kevok olarak belirtildiği, roman kahramanlarının Kürt halkı için silahlı mücadele yaptıklarını, silahlanıp dağa çıkmalarını, askerler tarafından Kürt halkının yaşadıkları köylerin yakılarak boşaltıldığını, dağa çıkan gerillanın Türk askerleri ile nasıl savaştığını, bu savaşın Kürt halkının geleceği için yapıldığını belirterek yasadışı PKK adlı örgüt mensubunun adı belirtilmemiş ise de açık bir şekilde PKK adlı örgüt mensuplarının kırsal alanda gerçekleştirdikleri faaliyetleri imalı bir şekilde anlatarak örgüt mensuplarından coşku ve övgü ile bahsederek açık bir şekilde yasadışı örgütün propagandasının yapıldığı ve bu kitabın örgüte sempati ile bakanlara okutturulmak suretiyle siyasi ve ideolojik bilinçlendirilmede kullanılmasına hizmet ederek yasadışı örgüte yardım edildiği" iddia edildi.

"Aşk Gibi Aydınlık, Ölüm Gibi Karanlık" romanında "yasadışı örgüte yardım" edildiği iddiasıyla yazar Mehmet Uzun ve yayıncı Hasan Öztoprak hakkında TCY'nin 169. ve TMY'nin 5. maddesi uyarınca açılan dava 4 Nisan günü yapılan ilk duruşmada beraatle sonuçlandı.

Nar Çiçeği-Mehmed Uzun

Mehmed Uzun'un Gendaş Yayınları tarafından yayınlanan "Nar Çiçeği-Çok Kültürlülük Üzerine Denemeler" adlı kitabı toplatıldı.

"Nar Çiçeği-Çok Kültürlülük Üzerine Denemeler" adlı kitap hakkında İstanbul DGM Başsavcılığı tarafından hazırlanan iddianamede kitabın "76 ve 79. sayfalarında Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bölünmez bütünlüğünü hedef alan bölücü mahiyette propagandalar içerdiği" ileri sürüldü.

"Nar Çiçeği-Çok Kültürlülük Üzerine Denemeler" kitabında "bölücülük propagandası yapıldığı iddiasıyla yazar Mehmed Uzun ve yayıncı Hasan Öztoprak hakkında TMY'nin 8/3 maddesi uyarınca açılan dava 3 Nisan günü yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı.

Bir Dil Yaratmak-Mehmed Uzun

Yazar Mehmed Uzun'un Gendaş A.Ş. tarafından yayına hazırlanan "Bir Dil Yaratmak" adlı kitabı henüz dağıtıma girmeden Ekim ayında İstanbul DGM tarafından "halkın, ırk ayrımı gözetilerek kin ve düşmanlığa kışkırtıldığı" iddiasıyla toplatıldı. Aynı kitap daha önce Belge Yayınları tarafından basılmış, ancak kitap hakkında herhangi bir soruşturma açılmamıştı.

Kürt Aydınlanması - Dr. Celilé Celil

Dr. Celilé Celil'in Nisan ayı içerisinde Avesta Yayınları arasında çıkan "19. Yüzyıl Sonu 20. Yüzyıl Başı Kürt Aydınlanması" adlı kitabı, 24 Nisan günü İstanbul DGM tarafından "bölücülük propagandası yapıldığı gerekçesiyle toplatıldı. Celil'in 1980'li yıllarda Erivan Üniversitesi'nde doktora tezi olarak hazırladığı çalışmayı, Rusça'dan Türkçe'ye Arif Karabağ çevirdi. Kararda, "kitabın başından sonuna kadar içerisinde "Kürdistan, Kürdistan gazetesi, Kürt ulusal hareketi, Kürt alim ve bilginleri, Kürt isyanlarından bahseden yazılar bulunduğu, bu yazıların bölücülük propagandası teşkil edici nitelikte olduğundan toplatılmasına karar verildi" denildi.

"Kürt Aydınlanması" adlı kitapta "bölücülük yapıldığı" iddiasıyla Avesta yayınevi Sahibi ve Editörü Abdullah Keskin hakkında TMY'nin 8. maddesi, TCY'nin 36. maddesi ve Basın Kanunu'nun Ek 1/2. maddesi uyarınca açılan dava İstanbul DGM'de devam ediyor.

Tutkular ve Tutsaklar-Evin Aydar Çiçek

Evin Aydar Çiçek'in yazdığı ve 2000 yılı Mayıs ayında Peri Yayınları tarafından yayınlanan "Tutkular ve Tutsaklar" adlı kitap, Haziran ayında Beyoğlu 2. Sulh

Ceza Mahkemesi tarafından toplatıldı. Toplatma kararı, kitap için röportaj yapılan bir mahkumun "Atatürk'e hakaret içeren sözlerinin yayınlanması" nedeniyle verildi. Yapılan itiraz üzerine toplatma kararı kaldırıldı.

"Tutkular ve Tutsaklar" adlı kitapta "Atatürk'e hakaret edildiği" iddiasıyla Peri Yayınları sahibi ve editörü Ahmet Önal hakkında açılan dava Beyoğlu 2. Sulh Ceza Mahkemesi'nde devam ediyor.

Kürdistan Tarihi-M. S. Lazarev ve Ş. X. Mihoyan

Haziran ayında Avesta yayınları arasında çıkan "Kürdistan Tarihi" adlı kitap "bölücülük propagandası" yapıldığı iddiasıyla İstanbul DGM tarafından toplatıldı.

Kitapta "bölücülük yapıldığı" iddiasıyla Avesta yayınevi sahibi ve editörü Abdullah Keskin hakkında TMY'nin 8. maddesi, TCY'nin 36. maddesi ve Basın Kanunu'nun Ek 1/2. maddesi uyarınca açılan dava İstanbul DGM'de devam ediyor.

Korku Tapınağı-Celal Başlangıç

Gazeteci-yazar Celal Başlangıç'ın Temmuz ayında İletişim Yayınları arasında çıkan "Korku Tapınağı" adlı kitabı 22 Ağustos günü İstanbul 2. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından toplatıldı. Toplatma kararı, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün başvurusu üzerine "kitapta, güvenlik güçlerine hakaret edildiği" iddiasıyla verildi.

Kitap hakkında hazırlanan iddianamede, şu görüşler öne sürüldü:

"Kitabın 7-8. sayfalarında yer alan "Başlarken" bölümünde "Düşünmeyeceksin", diyordu "Korkunun Rahipleri" insanlara: "Korkmayacaksın, varlığını haykırmayacaksın, kendi kimliğinin ve dilinin peşine düşmeyeceksin. Susacaksın ve korkacaksın... "Dev tapınaklarda yalnızca korkuya tapınılıyordu. Yasaları da vardı korkunun; herkesin kayıtsız şartsız boyun eğmesi isteniyordu korkunun yasalarına. Korku tapınaklarında korku yaratılıyor, korku üretiliyor, korku çoğaltılıyordu. İşte bu yazılar, korku tapınaklarında korkmadan yaşayanların, gerçek öyküleridir. Bir Lice'de, bir Tunceli'de, bir Güçlükönak'ta, bir Silopi'de insanların korkuya tapmaları için neler yapıldığına, ne vahşetler yaratıldığına, ne katliamlar gerçekleştirildiğine tanık olduk gazeteci olarak. Ama, bütün korku tapınaklarındaki tüm kurban edilenlerin gerçek öyküleri biraraya gelince, yıllardır nasıl bir korku tapınağında, tanrısı korku olan bir dine nasıl da boyun eğmemizin, kayıtsız koşulsuz iman etmemizin istediği tüm korkunçluğuyla çıkıyor ortaya." denilerek, "bir çok olaydan askeri kuvvetlerin sorumlu tutulduğu yolundaki iddialara ve yazarın kendi yorumlarına yer verilerek bölgede bir Korku Tapınağı yaratıldığının ileri sürüldüğü" belirtiliyor. Bu iddiaların da, kitabın 9-72 sayfaları arasında yer alan "Bir Katliama

Yolculuk", 73-200. sayfaları arasında yer alan "Silopi'de Kayıplar ve Şırnak Cumhuriyeti", 201.-244. sayfalar arasında yer alan "Lice'nin Çığılığı" ve 245-304. sayfalar arasında yer alan "Tunceli Yarıaçık Cezaevi" başlığını taşıyan bölümlerinde devam ettirildiği; bu suretle "Güneydoğu Anadolu Bölgesinde meydana gelen gözaltında kayıplar, faili meçhul cinayetler ve terör olaylarından Türk Silahlı Kuvvetleri'nin sorumlu tutulduğu, eleştiri hakkının sınırları aşarak devlerin Askeri Kuvvetlerinin tahkir ve tezyif edildiği" iddia ediliyor.

"Korku Tapınağı" kitabında "orduya hakaret edildiği" iddiasıyla gazeteci-yazar Celal Başlangıç ve İletişim Yayınları sorumlusu Osman Nihat Tuna hakkında TCY'nin 159., Basın Yasası'nın 16. maddesi uyarınca dava açıldı. Dava, 25 Ocak 2002 tarihinde İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlayacak.

Sümer Rahip Devleti'nden Demokratik Halk Cumhuriyeti'ne

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın AIHM'ne verilen savunmasından oluşan ve Kasım ayında Mem Yayınları tarafından yayınlanan "Sümer Rahip Devleti'nden Demokratik Halk Cumhuriyeti'ne" adlı kitap, "yasadışı örgüt propagandası yapıldığı" iddiasıyla Kasım ayında toplatıldı. Yayıncı Gülcan Kaya hakkında İstanbul DGM'de TCY'nin 169., TMY'nin 5. maddesi uyarınca dava açıldı.

Nasıl Yaşamalı?-Abdullah Öcalan

Abdullah Öcalan'ın yazdığı "Nasıl Yaşamalı?" adlı kitap "bölücülük propagandası yapıldığı" ve "yasadışı örgüte yardım ve yataklık edildiği" iddiasıyla toplatıldı.

Kitabı yayınlayan Mem Yayınevi'nin sahibi Eylem Tandoğan hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından dava açıldı. İddianamede, Eylem Tandoğan'ın "bölücülük propagandası ve PKK'ye yardım" iddiasıyla TMY'nin 5 ve TCY'nin 169. maddesi uyarınca 7 yıl 6 aya kadar hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

Oligarşik Cumhuriyet Gerçeği-Abdullah Öcalan

Abdullah Öcalan'ın yazdığı "Oligarşik Cumhuriyet Gerçeği" adlı kitap TMY'nin 5. ve TCY'nin 169. maddesi uyarınca toplatıldı. Kitabı yayınlayan Mem Yayınevi'nin editörü Gülcan Kaya hakkında TMY'nin 5. ve TCY'nin 169. maddesi uyarınca dava açıldı.

Kürt Hümanizmi ve Yeni İnsan-Abdullah Öcalan

Abdullah Öcalan'ın yazdığı ve Mayıs ayında Aram Yayınları tarafından yayınlanan "Kürt Hümanizmi ve Yeni İnsan" adlı kitap "bölücülük propagandası yapıldığı" ve "yasadışı örgüte yardım ve yataklık edildiği" iddiasıyla toplatıldı. Yayıncı Fatih Taş hakkında TCY'nin 169. maddesi ve Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi uyarınca İstanbul DGM'de dava açıldı. DGM, 27Aralık günü sonuçlanan davada, Fatih

Taş'a 3 yıl 9 ay hapis cezası verdi. Daha sonra bu ceza 8 milyar 781 milyon 890 bin lira para cezasına çevrildi.

Amerikan Müdahaleciliği–Naom Chomsky

Eylül ayı içinde Aram Yayıncılık tarafından yayınlanan Naom Chomsky'nin yazdığı "Amerikan Müdahaleciliği" adlı kitap, "bölücülük propagandası yapıldığı" iddiasıyla İstanbul DGM tarafından toplatıldı. İstanbul DGM Başsavcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, kitabın "Ortadoğu'da Barış Olasılıkları" başlıklı bölümünde ve sunuş yazısında geçen "Burası gerçekte halen devam eden, 1990'larda insan haklarına yapılan en ciddi saldırının olduğu yerdir...", "...Modern Türk devletinin bütün tarihi boyunca Kürtler fena halde ezildiler, ama işler 1984'te değişti. 1984'te Türk hükümeti Güneydoğu'da Kürt nüfusuna karşı büyük bir savaş başlattı. Ve bu devam etti. Gerçekte, halen devam etmektedir... Bunun, açıkça görüleceği gibi, soğuk savaşla hiçbir ilgisi yoktu. Karşı ayaklanmadan kaynaklanıyordu... Öldürülen on binlerce insan, iki ya da üç milyon göçmen, 3.500 civarında köyün yıkıldığı yoğun bir etnik temizlik..." ifadelerinin "bölücülük propagandası" olduğu ileri sürüldü.

"Amerikan Müdahaleciliği" adlı kitapta "bölücülük propagandası" yapıldığı iddiasıyla Aram Yayınevi sorumlusu Fatih Taş hakkında TMY'nin 8. maddesi uyarınca dava açıldı. Dava 13 Şubat 2002 tarihinde İstanbul DGM'de başlayacak.

Bu arada, Naom Chomsky davaya ilişkin Aram Yayıncılık'a gönderdiği açıklamada, şunları söyledi:

"Yazdığım yazıları yayınlamış olmanız nedeniyle yasaları çiğnemekle suçlandığınızı hayret ve şaşkınlık içinde öğrendim...Yazdıklarım münhasıran, Kürtlerin Türkiye'de baskı altına alınması ve Amerika Birleşik Devletleri'nin bu eylemlere dahil olmasını ele alan önde gelen insan hakları kuruluşlarının (Human Rights Watch ve diğerleri) raporlarından, çok saygın ve ciddi çalışmalardan ve ABD hükümetinin resmi belgelerinden alınmıştır. Suçlamaların insafsız olduğunu belirtmek bile gereksizdir." Davayı, "En temel insan hakları ve medeni haklara yapılan son derece ciddi bir saldırı" olarak değerlendiren Naom Chomsky, "Devlet yetkililerinin bunu kabul edeceğine ve gecikmeksizin suçlamaları geri çekeceğine inanıyorum. Böylece demokrasiye ve temel insan haklarına duydukları saygıyı göstermiş olacaklardır" dedi.

Dağlarda Yaşamın Dili–Halil Ünsal

Halil Ünsal'ın yazdığı ve Haziran ayında Aram Yayıncılık tarafından yayınlanan "Dağlarda Yaşamın Dili" adlı kitap, "bölücülük propagandası yapıldığı" ve "yasadışı örgüte yardım ve yataklık edildiği" iddiasıyla toplatıldı. Yayıncı Fatih Taş hakkında da TCY'nin 169. ve Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi uyarınca İstanbul DGM'de dava açıldı.

Yüreğimi Dağlara Nakşettim–Gurbetelli Ersöz

Kapatılan Özgür Gündem gazetesi eski Yazışleri Müdürü Gurbetelli Ersöz'ün yazdığı ve Ağustos ayında Aram Yayınları tarafından yayınlanan "Yüreğimi Dağlara Nakşettim" adlı kitap "bölücülük propagandası yapıldığı" ve "yasadışı örgüte yardım ve yataklık edildiği" iddiasıyla toplatıldı. Yayıncı Fatih Taş hakkında TCY'nin 169. maddesi ve Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi uyarınca İstanbul DGM'de dava açıldı.

Ammar İşaretleri–Hüseyin Kaytan

Hüseyin Kaytan'ın yazdığı ve Haziran ayında Aram Yayınları tarafından yayınlanan "Ammar İşaretleri" adlı kitap, "bölücülük propagandası yapıldığı" ve "yasadışı örgüte yardım ve yataklık edildiği" iddiasıyla toplatıldı. Yayıncı Fatih Taş hakkında TCY'nin 169. maddesi ve Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi uyarınca dava açıldı.

Mavidir Avasın'ın Suları–Hüseyin Kaytan

Selçuk Şahan tarafından yazılan ve Ağustos ayında Aram Yayınları tarafından yayınlanan "Mavidir Avasın'ın Suları" adlı kitap "bölücülük propagandası yapıldığı" ve "yasadışı örgüte yardım ve yataklık edildiği" iddiasıyla toplatıldı. Yayıncı Fatih Taş hakkında TCY'nin 169. maddesi ve Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi uyarınca İstanbul DGM'de dava açıldı.

İki Kızıl Ateş–Ali Sapan

Halen Van Cezaevi'nde bulunan PKK'nin 1. Barış Grubu sözcüsü Ali Sapan tarafından yazılan ve Mayıs ayında Mem Yayıncılık tarafından yayınlanan "İki Kızıl Ateş" adlı kitap toplatıldı. Kitapta "yasadışı örgüte yardım ve yataklık edildiği" iddiasıyla yayıncı Gülcan Kaya hakkında açılan dava, 27 Aralık günü sonuçlandı. DGM, Kaya'ya önce 3 yıl 9 ay ağır hapis cezası verdi; daha sonra bu ceza 8 milyar 781 milyon 890 bin lira para cezasına çevrildi.

Ses ve Cesaret-EKB Bülteni

Emekçi Kadınlar Birliği tarafından çıkarılan "Ses ve Cesaret" adlı kitap, "Halkı sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik ettiği" iddiasıyla 5 Temmuz günü toplatıldı. Kitap, 10-11 Haziran 2000 tarihinde düzenlenen "Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Hayır Kurultayı" derlemelerinden oluşan gözaltında, savaşlarda cinsel işkenceye uğrayan kadınların anlatımlarından oluşuyor.

"Ses ve Cesaret" adlı kitap nedeniyle Emekçi Kadınlar Birliği Bülteni'nin Yazışleri Müdürü Nahide Kılıç hakkında İstanbul DGM'de dava açıldı.

Derin Devlet ve Muhalefet Geleneği-Ahmet Özcan (Seyfettin Mut)

Ahmet Özcan'ın (Seyfettin Mut) yazdığı ve 2000 yılı Şubat ayında Bakış Yayınları tarafından yayınlanan

“Derin Devlet ve Muhalefet Geleneği” adlı kitap, “Cumhuriyete ve orduya hakaret edildiği” iddiasıyla toplatıldı. Aynı iddiayla Özcan hakkında açılan dava, 28 Eylül günü İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmada “suç unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle” beraatle sonuçlandı. Kitap hakkındaki toplatma kararı da kaldırıldı.

Türkiye’nin Gizlenen Yüzü-Neşe Düzel

Gazeteci Neşe Düzel’in İletişim Yayınevi tarafından Kasım ayında yayınlanan “Türkiyenin Gizlenen Yüzü” adlı kitap, “halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği” gerekçesiyle toplatıldı.

Kitapta yer alan ve Neşe Düzel’in Gazi mahallesinde 1995 yılında yaşanan olayların ardından mahalle muhtarı Nevzat Altun ve Alevi dedesi Hüseyin Gülen’le yapılan söyleşi nedeniyle Neşe Düzel ve İletişim Yayınevi sorumlusu Osman Nihat Tuna hakkında İstanbul DGM’de TCY’nin 312. maddesi uyarınca dava açıldı.

Kemik-Bedri Baykam

İstanbul 4. Sulh Ceza Mahkemesi, Bedri Baykam’ın yazdığı “Kemik” adlı roman hakkında Nisan ayında toplatma kararı verdi. Mahkemenin, Başbakanlık Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu Başkanlığı’nın raporlarına dayanarak verdiği kararda, kitabın “genel ahlaka aykırı olduğu” iddia edildi.

Bedri Baykam hakkında “Kemik” adlı kitabının “genel ahlaka aykırı olduğu” iddiasıyla açılan dava, 27 Kasım günü İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı. Davada Bedri Baykam’ın TCY’nin “genel ahlaka aykırı yayınlar” hakkındaki 419., 426. ve 427. maddeleri uyarınca para cezasına mahkum edilmesi isteniyordu.

Hücre-Nevin Berkaş

Nevin Berkaş’ın yazdığı ve Yediveren Yayınevi tarafından yayınlanan “Hücre” adlı kitap, “yasadışı örgüt propagandası yapıldığı” gerekçesiyle toplatıldı. Aynı iddiayla Berkaş ve kitabı basan yayınevinin sahibi Elif Çamyar hakkında İstanbul DGM’de açılan dava, 7 Kasım günü sonuçlandı. DGM Berkaş ve Çamyar’ı TCY’nin 169. maddesi uyarınca 3 yıl 9 ay hapis cezasına mahkum etti. Elif Çamyar’ın cezası 4 milyar 152 milyon lira para cezasına çevrildi.

“İki Kardeşin Hayatı-Canan ve Zehra”-Ahmet Kulaksız

Ölüm orucunda yaşamını yitiren Canan Kulaksız (15 Nisan) ve Zehra Kulaksız’ın (29 Haziran) babası Ahmet Kulaksız’ın yazdığı ve Tavır Yayınları tarafından yayınlanan “İki Kardeşin Hayatı-Canan ve Zehra” adlı kitap, ölüm orucunun övüldüğü ve yasadışı örgüt propagandası yapıldığı” iddiasıyla İstanbul DGM tarafından toplatıldı.

Özgürlük Türküsü-Hüseyin Turhalli

Halen Fransa’da yaşayan kapatılan HEP’in Diyarbakır

İl Başkanı Hüseyin Turhalli’nin yazdığı ve Kasım ayında Belge Yayınları tarafından yayınlanan “Özgürlük Türküsü” adlı kitap, “bölücülük propagandası yapıldığı” iddiasıyla toplatıldı. Kitap nedeniyle Belge Yayınları editörü Ayşe Zarakolu hakkında TMY’nin 8. maddesi uyarınca dava açıldı. Dava, 21 Mart 2002 tarihinde başlayacak.

Yeni Nesil Yeni Toplum-Mehmet Köse

Mehmet Köse tarafından yazılan “Yeni Nesil Yeni Toplum” adlı kitap, Mayıs ayında Konya 3. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından toplatıldı. Toplatma kararının, TCY’nin 312. ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Yasa uyarınca alındığı öğrenildi. Konya Cumhuriyet Savcılığı’nın 13 Temmuz 2000 tarihinde yaptığı başvuru üzerine alınan kararla toplatılan kitabın ilk baskısının 1983 yılında yapıldığı bildirildi.

Bayır Gülü 3-Feyhan Güver

İçindeki bazı karikatürlerin “genel ahlaka aykırı olduğu” iddiasıyla Beyoğlu 1. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından 1 Mart günü toplatılan “Bayır Gülü 3” kitabının çizeri Feyhan Güver ve Parantez Yayınları sorumlusu Celal Metin Zeynioğlu’na, Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı tarafından “müstehcen kitap yayımladıkları” gerekçesiyle 1 milyar 865’er milyon lira para cezası verildi.

Ülkemiz Hapishaneleri ve Direnç Çiçekleri

Umut Yayınları tarafından çıkarılan “Ülkemiz Hapishaneleri ve Direnç Çiçekleri” adlı kitap, “yasadışı örgüt propagandası yapıldığı” iddiasıyla Nisan ayında İstanbul DGM tarafından toplatıldı.

Rüzgar Bizden Yana Esiyor-Metin Akçiçek

Metin Akçiçek’in yazdığı ve Ağustos ayında Umut Yayıncılık tarafından çıkarılan “Rüzgar Bizden Yana Esiyor” adlı kitap, İstanbul DGM tarafından “yasadışı örgüt propagandası yapıldığı” iddiasıyla toplatıldı.

Türkiye Çingeneleri-Doç. Dr. Ali Rafet Özkan

Erzurum Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Görevlisi Doç. Dr. Ali Rafet Özkan’ın yazdığı “Türkiye Çingeneleri” adlı kitap, Temmuz ayında çingenelere hakaret edildiği iddiasıyla Kültür Bakanlığı tarafından toplatıldı

Daha Önceki Yıllarda Toplatılan ve 2001 Yılında Davaları Sonuçlanan Kitaplar

Mehmedin Kitabı-Nadire Mater

Yargıtay 9. Ceza Dairesi, “Mehmedin Kitabı” adlı kitabın yazarı Nadire Mater (Sınır Tanımayan Gazeteciler Türkiye Temsilcisi) ve Metis Yayınları Sorumlusu Semih Sökmen hakkında 2 Ekim 2000 tarihinde Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen beraat kararını onadı. Mater ve Sökmen, “Devletin askeri kuvvetlerini tahkir ve tezyif” ettikleri

2001 yılı içinde toplatılan diğer kitaplar şunlar

Yayınevi	Yazarın Adı	Kitabın Adı
Berfin Yayınları	TORI	"Ünlü Kürt Bilginleri ve Birinci Kuşak Aydınlar"
Ceylan Yayıncılık	Mukaddes Çelik	Bizim Çakır
Çivi Yazıları	"Tarkan"	
Weşanen Deng	Şemsettin Sami/ M.Emin Bozarslan	"Tarihte İlk Türkçe Ansiklopedi'de Kürtler"
Fırat Yayınevi	Kemal Süphandağ	"Ağrı Direnişi ve Haydaranlılar"
Lemanyak	Bahadır Baruter	"Lombok 3"
Komal	Mahsum H. Pir	"Bir Yanılsamanın Sonu"
Mem Yayınları	Derleme	"Çocuk Mektupları"
Mem Yayınları	Bedran Sevgat	"Diyarbakır Zindanı"
Mem Yayınları	Mahsun Şafak	"Kürdistan'da Önderliksel Gelişme ve Uluslararası Komplö"
Mem Yayınları	Mahsun Şafak	"Serhildan"
Mem Yayınları	Mahsun Şafak	"Savunmalar Üzerine Açıklayıcı Notlar"
Ozan Yayınevi	Turan Feyizoğlu	"İbo"
Ozan Yayınevi	Faik Bulut	"Kim Bu Fethullah"
Parantez Yayınları	Pedro Almodaver	"Patty Diphusa Hikayeleri"
Parantez Yayınları	Kutsi Fıkkılı	"Cinsellarus"
Peri Yayınları	Munzur Çem	"Dersim'de Alevilik"
Sorun Yayınları	M. Kemal Işık	"Ünlü Kürt Bilginleri ve Aydınlar"
Su Yayınları	Melih Pekdemir	"Öcalan Devlet Mi?"
Tohum Yayıncılık	Ozan Veli	"Gaban"
Tohum Yayıncılık	Burhan Karam	"Yolumuza Devam Ediyoruz"
ASAM ⁹ Yayınları	Ali Nihat Özcan	"PKK: Tarihi, İdeolojisi, Yöntemi"

iddiasıyla TCY'nin 159. maddesi uyarınca 2 yıldan 12 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılanıyorlardı. Askerlik hizmetlerini Güneydoğu'da, çatışma bölgesinde yapmış 42 er ve yedek subayın anlatımlarından oluşan "Mehmedin Kitabı" dönemin Genelkurmay 2.Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök'ün suç duyurusu üzerine yayınlandıktan 2 ay sonra 23 Haziran 1999 tarihinde toplatılmıştı.

Kod Adı Hizbullah - Türkiye Hizbullahı'nın Anatomisi-Faik Bulut, Mehmet Faraç

Araştırmacı-yazar Faik Bulut ve Mehmet Faraç'ın yazdığı "Kod Adı Hizbullah-Türkiye Hizbullahının Anatomisi" adlı kitap hakkında verilen toplatma kararı, Ekim ayında İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kaldırıldı. Kitap nedeniyle Mehmet Faraç, Faik Bulut ve yayıncı Mustafa Demirci hakkında "güvenlik görevlilerine hakaret" iddiasıyla açılan dava 2000 yılı Eylül ayında beraatle sonuçlanmıştı. Ancak beraat kararı Yargıtay tarafından onaylanmadığı için kitabın yeni baskısı hakkında yazar ve yayıncısı aleyhinde yeni bir dava açıldı.

İBO-Turan Feyizoğlu

TİKKO'nun kurucusu İbrahim Kaypakkaya'nın yaşamının anlatıldığı "İBO-İbrahim Kaypakkaya" adlı kitap "yasadışı örgüt ve bölücülük propagandası yapıldığı" iddiasıyla toplatıldı. Aynı gerekçeyle yazar Turan Feyizoğlu ile yayıncı Mustafa Demir hakkında açılan dava, 24 Eylül günü sonuçlandı. İstanbul

DGM'de yapılan duruşmada "suçun yasal unsurları oluşmadığı" gerekçesiyle beraat kararı verildi.

Batının Yeni Doğu Seferi-Hayri Argav

Hayri Argav'ın 2000 yılı Kasım ayında Peri yayınları tarafından yayınlanan "Batının Yeni Doğu Seferi (NATO, Doğu, Türkiye, Kürtler)" adlı kitabı "bölücülük propagandası yapıldığı" iddiasıyla İstanbul DGM tarafından toplatıldı.

Kitap nedeniyle Peri Yayınevi'nin sahibi Ahmet Önal hakkında açılan dava 24 Ekim günü İstanbul DGM'de sonuçlandı. Davada, Ahmet Önal TMY'nin 8. maddesine muhalefet ettiği gerekçesiyle 1 milyar 250 milyon lira para cezasına mahkum edildi.

Teyre Baz ya da Bir Kürt İşadamı Hüseyin Baybaşın-Mahmut Baksı

Peri Yayınları sahibi Ahmet Önal hakkında, 1999 yılında yayınevi tarafından çıkarılan "Teyre Baz ya da Bir Kürt İşadamı Hüseyin Baybaşın" adlı kitapta "halkın kin ve düşmanlığa kışkırtıldığı" iddiasıyla 2000 yılı Ocak ayında açılan dava, 6 Eylül günü İstanbul DGM'de sonuçlandı. İstanbul DGM, Ahmet Önal'a 1 milyar 992 milyon 510 bin lira para cezası verdi. Kitap, 2000 yılı Ocak ayı başlarında İstanbul DGM tarafından "bölücülük propagandası" yapıldığı iddiasıyla toplatılmıştı.

⁹ ASAM Yayınları, merkezi Ankara'da bulunan Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi adlı think-tank şirketinin yan kuruluşudur.

Pusudaki Ten-Mehmet Ergüven

Yazar Mehmet Ergüven ve yayıncı İrfan Sancı hakkında, Ergüven'in "Pusudaki Ten" adlı kitabı nedeniyle açılan dava, 5 Temmuz günü İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı. Mahkeme, "küçüklerin maneviyatı üzerinde muzır tesir oluşturu ve genel ahlaka aykırı yayın yapmak" iddiasıyla açılan davada, kitap hakkındaki toplatma kararını da kaldırdı.

Portnoy'un Feryadı-Philip Roth

ABD'li yazar Philip Roth'un "Portnoy'un Feryadı" adlı romanı nedeniyle, 1999 yılında çevirmen Özden Arıkan ve Ayrıntı Yayınevi Koordinatörü Ömer Faruk hakkında açılan dava, 20 Mart günü İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde beraat kararı ile sonuçlandı.

Yel Üfüdü Su Götürdü-Mahir Kaynak

Eski MİT görevlisi Mahir Kaynak'ın "Yel Üfüdü Su Götürdü" adlı kitabı nedeniyle Kaynak ve yayıncı Rahim Er hakkında Mayıs ayında açılan dava, 21 Aralık günü sonuçlandı. İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, Kaynak ve Er hakkında "suçun unsurları oluşmadığı" gerekçesiyle beraat kararı verildi. MİT'in suç duyurusu üzerine açılan davada, Kaynak ve Er'in "MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin gizli kalması gereken bilgileri açıkladıkları" iddiasıyla hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyordu.

8.1.4. YASAKLANAN OYUNLAR**Mahmud ile Yezida-Diyarbakır Büyükşehir Belediye Tiyatrosu**

Diyarbakır Valiliği, Diyarbakır Büyükşehir Belediye Tiyatrosu tarafından oynanan "Mahmud ile Yezida" adlı oyunu, oyunda geçen "Kürtçe konuşmalar" ve "Kürtçe şarkıları" gerekçe göstererek yasakladı. 12 Ocak günü Valilik tarafından yapılan açıklamada, oyunun sonunda Şivan Perver'in 'Kirivo' adlı parçasının oyunla ilişkili olarak seyirciye dinletilmesi nedeniyle yasaklandığı bildirildi.

"Mahmud ile Yezida" adlı oyunun Ocak ayında Batman'da yapılması planlanan gösterimi de Valilik tarafından engellendi.

Vatandaş Abuzer-Tiyatro Arayış

Diyarbakır'da faaliyet gösteren Tiyatro Arayış grubunun, Yücel Sarpdere'nin kitabından uyarlanan "Vatandaş Abuzer" adlı oyunu Diyarbakır'da sahnelemesi, 15 Ocak günü "ortamın uygun olmaması" gerekçesiyle yasaklandı. Yasaklama kararı, tiyatro grubuna sözlü olarak iletildi.

Pir Sultan Abdal - ABT

Ankara Birlik Tiyatrosu (ABT)'nin "Pir Sultan Abdal" adlı oyunun Elazığ'da sahnelenmesi, Şubat ayında Valilik tarafından yasaklandı. Ancak ABT

avukatlarının Bölge İdari Mahkemesi'ne yaptıkları başvuru sonucunda, karar iptal edildi. Böylece oyun 1 Mart günü Elazığ'da sahneye kondu. "Pir Sultan Abdal" adlı oyunun sergilenmesi 1991 yılından beri farklı il ve ilçelerde toplam 84 kez idari makamlar tarafından yasaklandı.

Komara Dinan-Teatra Jiyana Nû

Mezopotamya Kültür Merkezi (MKM)'nin Tiyatro Grubu Jiyana Nû (Yeni Yaşam) tarafından sahneye konulan Komara Dinan Şermola (Deliler Cumhuriyeti) adlı oyunun Mayıs ayında Ankara'da yapılması planlanan gösterimi, oyunun dilinin Kürtçe olması gerekçesiyle Ankara Valiliği tarafından ertelendi.

Bir Güzel Çirkin Kral-ABT

ABT tarafından sergilenen "Bir Güzel Çirkin Kral" adlı oyun, 26 Mart günü Mardin'de, 27 Mart günü Batman'da valilikler tarafından yasaklandı. Valilik kararları, Diyarbakır İdare Mahkemesi'ne yapılan başvuru sonucu iptal edildi.

"Bir Güzel Çirkin Kral" adlı oyunun Diyarbakır'da sergilenmesi de 1 Haziran günü Valilik tarafından yasaklandı. Diyarbakır Valiliği'nin yasaklama kararını 1 Haziran günü ABT'ye tebliğ etmesi üzerine, ABT Müdürü Gül Göker ve tiyatro yöneticileri 4 Haziran günü Diyarbakır'a giderek İdare Mahkemesi'ne başvurdular. Mahkeme aynı gün itirazı kabul etti ve yürütmeyi durdurma kararı verdi. Ancak, Valilik bu kez de oyunun Diyarbakır Devlet Tiyatrosu'nda sahnelenmesini engelledi. Devlet Tiyatrosu'nun kullanılmasına izin verilmemesi üzerine oyunun Şehir Tiyatrosu'nda sahnelenmesi kararlaştırıldı. Yer değişikliğini bildirmek için Emniyet Müdürlüğü'ne giden ABT görevlisi Barış Özat'ın polislerin hakaretlerine maruz kaldığı ve tokatlandığı; oyunun afişlerinin asılması ve bilet satışının polisler tarafından engellenmeye çalışıldığı bildirildi. Oyunu yazıp yöneten Zeki Göker de Şehir Tiyatrosu önünde Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğü'ne bağlı ekipler tarafından "Biz sana 'OHAL'ı deldim' dedirtmeyiz" sözleri ile tehdit edildi. Ancak oyun tüm engellemelere karşın 5 Haziran günü sahnelendi.

Terketmedi Sevdan Beni-Güneş Tiyatrosu

Merkezi Ankara'da bulunan Güneş Tiyatrosu'nun Ahmed Arif'in şiirlerinden yola çıkarak hazırladığı "Terketmedi Sevdan Beni" adlı oyunun sahnelenmesi Ekim ayında Kars, Bitlis, Van ve Hakkari valilikleri tarafından yasaklandı. Yasaklama kararına gerekçe olarak "suç işleme olasılığı" gösterildi. Bunun üzerine Güneş Tiyatrosu yöneticileri kararların iptali istemiyle bu kentlerdeki idare mahkemelerine başvurdular. Ancak yalnızca Van İdare Mahkemesi, valiliğin yasaklama kararını iptal etti.

Ölüm Uykudaydı-Bizim Tiyatro

Bizim Tiyatro tarafından hazırlanan "Ölüm

Uykudaydı" adlı oyunun Ekim ayında Merzifon'da, Kasım ayında ise Merzifon ve Kırşehir'de yapılması planan gösterimleri yasaklandı.

Gurzek (Ne)lédan - Teatra Jiyana Nû

MKM bünyesinde çalışmalarını sürdüren Teatra Jiyana Nû (Yeni Yaşam Tiyatrosu) tarafından Kürtçe hazırlanan "Bir Demet Seyirlik/Gurzek (Ne)lédan" adlı oyunun 22 Kasım günü İstanbul Muammer Karaca Tiyatrosu'nda sahnelenmesi, Beyoğlu Kaymakamlığı tarafından bir ay süreyle "ertelendi". "Erteleme" kararının "oyun sırasında oyuncular ve seyircilerin güvenliğinin sağlanamayacağı" gerekçesiyle alındığı bildirildi.

Sacco ile Vanzetti-Diyarbakır Şehir Tiyatrosu

Diyarbakır Şehir Tiyatrosu'nun "Sacco ile Vanzetti" adlı oyununun Kasım ayında Tunceli'de sahnelenmesi Tunceli Valiliği tarafından Olağanüstü Hal Yasası gerekçe gösterilerek yasaklandı.

Orhan Veli

Orhan Veli adlı oyunun Siirt'in Eruh ilçesindeki Halk Eğitim Merkezi'nde sergilenmesi "sakıncalı olduğu" gerekçesiyle yasaklandı.

8.1.5. ENGELLENEN DİĞER ETKİNLİKLER

Bilim Estetik Kültür Sanat Vakfı (BEKSAV) Sinema Atölyesi'nin yaptığı "Yetmişinci Gün" adlı kısa filmin, Sinema, Video ve Müzik Eserlerinin Denetlenmesi Hakkındaki Yönetmeliğin 9. maddesi uyarınca gösterilmesi ve çoğaltılması Mart ayında yasaklandı. 2000 yılı Mayıs ayında galası yapılan film için işletme belgesi almak üzere Kültür Bakanlığı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü'ne başvurulmuştu.

Sinop'un Boyabat ilçesinde Yaşar Topçu, resim öğretmeni Aşkın Ayrancıoğlu ve Sinop Belediyesi çalışanı Seyit Saatçi'nin açtıkları karikatür sergisi, 8 Haziran günü "bazı karikatürlerin devlete, orduya, polise hakaret niteliği ve bölücülük unsurları taşıdığı" iddiasıyla polis tarafından yasaklandı., Ayrancıoğlu'nun evi 7 Haziran günü basıldı, evdeki bazı kitap ve dergilere el konuldu. Aynı gün, Ayrancıoğlu ile Saatçi gözaltına alındı. 8 Haziran günü serbest bırakılmalarının ardından sergi kapatıldı. Ayrancıoğlu ve Saatçi hakkında "karikatürlerle bölücü örgüt propagandası yapmak ve devletin askeri kuvvetlerine hakaret etmek" suçlamalarıyla dava açıldı. Ayrancıoğlu "dava sonuçlanıncaya kadar" açığa alındı. Sanatçıların toplam 60 çalışması, Boyabat Halk Kütüphanesi'nde sergileniyordu.

Akit gazetesi Konya Temsilciliği'nin 9 Haziran akşamı Konya'da düzenlemeyi planladığı toplantı, valilik tarafından yasaklandı. Sözlü olarak tebliğ edilen yasaklama kararında, toplantının İsrail ve ABD askerlerinin Konya'da yapacakları askeri tatbikat gerekçe gösterilerek "güvenlik sebebiyle" 30 gün ertelendiği bildirildi.

Antalya'nın Gazipaşa İlçe belediyesi tarafından 29 Temmuz günü Gökğuzluk Yaylası'nda gösterilmesi planlanan ve 12 Eylül darbesini anlatan "Eylül Fırtınası" adlı filmin gösterimi, Kaymakam Ali Kazgan tarafından "güvenlik gerekçesiyle" yasaklandı.

Erzincan'da yayın yapan Radyo Dost'un 24-25 Kasım günleri düzenlemeyi planladığı Grup Yorum konseri, Erzincan Valiliği tarafından yasaklandı.

Halen çalışmalarını Yüz Çiçek Açsın Kültür Merkezi bünyesinde sürdüren Grup Munzur'un 8 Kasım günü Mersin'de düzenlemeyi planladığı konser, Emniyet Müdürlüğü tarafından yasaklandı.

Avrupa ve Amerika cezaevlerinde uygulanan tecrit sistemini anlatan "Sessiz Ölüm" adlı belgesel filmin 27 Kasım 2001 tarihinde Bursa Teyyare Kültür Merkezi'ndeki gösterimi filmin başlamasına 15 dakika kala polis tarafından hiçbir gerekçe gösterilmeden engellendi. Belgesel Hasan Karacabey tarafından yönetilmişti.

8.1.6. YASAKLANAN MÜZİK KASETLERİ

Kültür Bakanlığı'nın önceki yıllarda 122 kaset hakkında verdiği yasaklama kararları kaldırılmadı.¹⁰

10 1993 yılından bu yana Kültür Bakanlığı Telif :Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü tarafından Eser İşletme Belgesi iptal edilen - dağıtılması ve satılması yasaklanan- kasetler şunlar: Axına te (Zina Kubaramim), Ah Munzurum (Zina Kubaramin), Aram 1-2-3 (Arame Tigran), Aram -2 (Arame Tigran), Ayşe (Zümrüt Müzik Yapım), Bizim Halaylarımız (Akbulut Plak), Bu Bizim Düğünümüz (Hülya Plak), Bilbilo (Şivan Perwer), Çar Sterk (Filiz Uğur Müzik), Dara Azadiye (Mehmet Şah), Dayika Delal (Anadolu Müzik), Denxi Kurdî (Şehriban), De Rabin (Mazlum Plak), Derabin Welat (Mazlum Plak), Dersim Ezgileri (Gökyüzü S. Ü.), Desta Ma (Baran), Devrane (Şehmuz Kaya), Daweta Kurdî (Hem Leyistin), Dil Cane (Ahmet Silvanlı), Dilana Kurdî (Ataman Plak), Dünya Fani (Kaya Plak), Em Azadizwazin (Nizamettin Arıç), Ehmedo Roni (Nizamettin Arıç), Erzincan (Zümrüt Müzik Yapım), Ez Hatim (Ataman Plak), Ez Diçim (Koçer Production), Ezé Bimirim (Özpinar Kasetçilik), Ferman (Ataman Plak), Ferman (Diyar Müzik), Ferzê (Şivan Perwer), Fincane (Özdemir Plak), Gori Gori (Özdemir Plak), Helbesten Bijarti (Koma Berxwedan), Gün Bizim (Kalan Müzik), Hade Disa Tu Rindî (Burhano), Hekimo (Filiz Uğur Müzik), Halepçe (Muhammed Mehmed), Hawar (Pinar Müzik), Hawar Daye (Şehmuz Kaya), Hazal (Orhan Plak), Helbesten Bijarti (Filiz Uğur Plk.), Héseniko (Stran Müzik), Hevalé min (Erdal Plak), Hevî (Koma Dengé Azad), Hey Pale (K. Karakoç M.), Hiç Durmadan (Grup Yorum); Hozan en Kurda (Kaya Plak), İro (Piya Müzik), İşte Naro (Zümrüt Ypm), Keçka Zerîne (Diyar Plak), Keneke (Diyar Müzik), Ketim Derya Evîne (Sevkan Plak); Koma Gulan (Ataman Plak), Kulilka Azadî (Koma amed), Kurde? (Kaya Plak); Kürt Remzi 5-6 (Müziksan); Serê Çiya Dumane (Müziksan), Lé Amede (Murat Bektaş), Lo Sazbendo (Mazlum Plak), Lo Bawo (Kaya Plak); Lo Bira (Kaya Plak); Mala Emer (Aziz Plak), Mamosta (Stran Müzik), Mizgin (Kaya Plak); Min Helalke (Bayram Kalkan); Mizgin (Kaya Plak), Muzika Kurdî Modern (Stran Müzik), Neden Ağlıyorsun Bebek (Beser-Gönül Şahin), Newroz/Zimane Kurdi (Koma Şirvan), Newroz 2 (K. Karakoç M.), Newroz (Z.N.Kılıçkını) Ölümüne Tililili (Savaş Plak), Rabin Dilane (Sevkar Plak), Rabe Em Herin (Bahar Plak), Rabin Dilane (Diyar Müzik); Rengvano/Sonda Mirine (Ataman Plak); Rescher (Diyar Müzik); Rizgar (Filiz Uğur M.), Rozerin (Filiz Uğur M.), Sen Zalimsin (Dünya Müzik); Şer (Stran Müzik); Serê Çiyan (Diyar Müzik), Sevayere (S.Maşandiz M.), Si û Se Gule (Ciwan Haco), Şina Wedat (Ses Plak), Şırnak (Sevkan Müzik), Şırnak (Ferda Doğan), Şina Wedat (Koçer), Şivan Perwer -2-3 (Gökyüzü S.K.), Şivan Perwer-3 (Gökyüzü S. Ü.), Siyabend (Sevkan Plak), Siyabend(Kaya Müzik), Sorgulamin (Ataman

Grup Yorum adlı müzik grubunun Kalan Müzik tarafından yayınlanan cezaevlerinde süren ölüm oruçlarına ilişkin "Feda" adlı son albümü Kültür Bakanlığı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü tarafından Ekim ayında yasaklandı. Yayıncı Hasan Saltık, albüm yayınlanmadan önce denetlendiğini ve "Eser İşletme Belgesi" verildiğini ancak İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün isteği üzerine ikinci kez yapılan denetlemeden sonra albümün yasaklandığını söyledi.

TRT Türk Halk Müziği Denetleme Kurulu, Rahmi Saltuk'un, Haziran ayında, "Hani Kurşun Sıkısan Geçmez Gecedem" albümünün TRT ekranlarında da yayınlaması talebiyle yaptığı başvuruyu Aralık ayında reddetti. Kurul, Rahmi Saltuk'un Ahmed Arif'in şiirlerine ve bu şiirlerden yapılan türküleri yer verdiği albümündeki 12 parçanın tümünü 'yayımlanamaz' buldu. Kurul'un yasak kapsamında değerlendirdiği 'Gafil Gezme Şaşkın Bir Gün Ölürsün- Ben de Şu Dünyaya Geldim Geleli- Sabah Oldu' gibi türküler, yıllardır TRT ekranlarında yayınlanıyordu. Karara tepki gösteren Rahmi Saltuk, yürütmenin durdurulması için TRT hakkında dava açtı. Saltuk, "Denetleme Kurulu'nun bu türkülerini tümüyle yayımlanamaz bulmasına anlam veremedim. Sanatçılar olarak bir ömür boyu yasaklarla uğraşmaya mahkum edildik. Ben de benimle uğraşanla uğraşacağım. Mahkemeden sonuç alamazsam konuyu AİHM'ye kadar götüreceğim" dedi.

OHAL bölgesinde müzik kasetlerinin yasaklanması uygulaması 2001 yılında da etkili biçimde devam etti. Diyarbakır Valiliği 2001 yılında 17 kasetin "il sınırları içinde bulundurulmasını, çoğaltılmasını, dağıtılmasını, satılmasını ve yayınlamasını" yasakladı.

Valilik tarafından 2001 yılında yasaklanan kasetler şunlar:

Sanatçı:	Kaset:	Üretim ve Dağıtım Yeri
Güler Işık	Orak'tan Mikrofon	Atlantis Recording
Koma Ağrı		Hewler Koçer Production
Brader	Diçim Geribiye	
Çeme Reyne		Mardifon Müzik Yapım
Diyar	Cenga Jîne	Kom Müzik Yapım
Mihemed Şexo	Ay Lé Gule	Kom Müzik Yapım
Rezan	Em Bêwelatin	Öz Diyar Müzik Yapım
Zınar Sozdar	Gula Baxçé Min	Kom Müzik Yapım
Stranén Xemgini-1	Mem û Zîn	Mardifon Müzik Yapım
Koma Çiya	Venamire	Kom Müzik Yapım
Doktor Zeki	Pisman -1	Medya Müzik Yapım
Koma Diljîyan	Memyané -2	Kom Müzik Yapım
Heme Hacı	Meşe Azadiye	Silvana Müzik Yapım
Dilgeş	Ez Uyar	Kom Müzik Yapım
Hanifi Ozana Gel	Êdi Bese	At Ek Müzik Yapım
Rotinda	Naygotin	Kom Müzik Yapım
Çigerpel	Ax Wera Min	Öz Diyar Müzik Yapım
Grup Yorum	Feda	Kalan Müzik Yapım

Ağustos ayında Kürtçe ve Türkçe 63 müzik kasetinin Mardin il sınırları içinde satışı yasaklandı. Kararın ardından polislerin, kasetleri ve tanıtım amacıyla asılan afişleri topladıkları bildirildi. Yasaklanan 63 müzik kasetinden adları öğrenilenler şöyle:
Yorgun Demokrat, Dokunma Yanarsın, Şarkılarım Dağlara (Ahmet Kaya),
Hazalım (Beşir Kaya),
İstanbul Konserleri, Vuruldu (Ferhat Tunç),
Cemo, Gel ki Şafaklar Tutuşsun, Geliyoruz, Haziranda Ölmek Zor (Grup Yorum),
Yağmur Türküleri (Ferhat Tunç, Ahmet Kaya),
Dilan-a Kurdi, Konser-a Botan (Koma Cîva),
Daré Azadi (Mehmet Şah),
Welaté Min, Rozerin (Koma Dengé Azadi),
Ya Star, Xewnamin, Stranén Bijartî, Dotmam, Dünden Bugüne-Ferzé (Şivan Perwer),
Tekoşîn û Gülistanê Kurdi (Şehriban Kurdi),
Zozan û Welat (Koma Zozan),
Kawa Destanı, Böyle Olur mu (Songül Karlı),
Neçirman (Zozan Felat),
Ji Biranina (Şexo),
Şerwerbuxmeşe (Aram Tigran),
Beriwané (Koma Gelyé Zilan),
Em Bêkesin (Hewal),
Memo (Koma Şirvan),
Konsera Ewropa (Siyabend),
Name, Nevşerinamin (Xelil Xemgin),
Welaté Rojé (Xanemir),
Mezrobotanim (Koma Rojhilat),
Ji Dînare Aşiti (Gulén Mezrobotan),
Adaré (Agirê Jîyan),
Naygotin (Rotinda Yetkiner),
Tutuşturun Geceleri (Grup Munzur),
Adalılar-2, Girtiyen Azadiyê, Destanê Egidekî, Gula Sor, Klasikên Bijartî (Ciwan Haco).

Plak, Kîne Em (Şehriban Kurdi), Sorgusuz Can Pazarı (Piya Müzik), Staranen Hevî (Ses Plak), The Mourner (Feza Film), Umut Yüklü Bahar (Umut Altınçağ), Umutsuzluk Kaçar Türkülerimizden (Suni Reklam); Van Merin Van (Beytöcan); Welate Zerine (Stran Müzik); Werin Dawete (Sevkan Müzik), Verin Dawete (Vanlı Bahri); Welatemin (Kaya Plak), Welatemin Sare Sare (Beşir Kaya), Yaremin (Kaya Plak); Yek Du Se (Sevkan Ticaret), Zembil Firoş (Şivan & Gulistan), Halepçe (Ses Plak), Hevî ya Te (Şivan Perwer).

8.2. İLETİŞİM ÖZGÜRLÜĞÜ

Türkiye’de iletişim özgürlüğü, önceki yıllarda olduğu gibi 2001 yılında da, yasal önlemlerin yanı sıra keyfi uygulamalarla kısıtlandı. Resmî görüşe aykırı yayın yapan ve “devlet politikaları”na uymayan haberlere yer veren 2000’de Yeni Gündem, Yedinci Gündem, Yeni Evrensel ve Günlük Evrensel gibi gazeteler; Özgür Radyo ve Çağdaş Radyo gibi radyo istasyonları üzerindeki baskılar 2001 yılında da devam etti. Birçok basın yayın kuruluşunun büroları basıldı; gazeteciler keyfi olarak gözaltına alındılar, gösteri ve yürüyüşlerde, hatta mahkeme koridorlarında saldırıya uğradı. Baskı ve saldırılarda, yalnızca sol görüşlü basın-yayın organlarında çalışan gazeteciler hedeflenmedi. Özellikle Kürt sorunu, F tipi cezaevleri ve ölüm oruçlarına ilişkin haberlere yer veren basın kuruluşları ve bu kuruluşlarda çalışan gazeteciler de bu sebeple çeşitli baskı ve saldırılarla karşılaştılar. Başörtüsü yasakları ve ABD’nin Afganistan’da başlattığı savaşa karşı haberler de yasaklar listesine eklendi. Kürt sorunu, F Tipi cezaevleri, başörtüsü yasakları ve savaş politikalarına karşı yapılan protesto gösterilerini haber yapmak isteyen onlarca basın çalışanı saldırıya uğradı.

Muhalef basın kuruluşları dışında kalan basın yayın organları 19-22 Aralık 2000 tarihlerinde Türkiye’nin 20 cezaevinde on bine yakın güvenlik görevlisinin yer aldığı ve 32 insanın ölümü, yüzlercesinin de yaralanmasıyla sonuçlanan operasyona ve F tipi cezaevleri sorununa, insan haklarına duyarlı bir bakış açısından yaklaşmak bir yana, bu tür bir bakış açısını karalamaya, suçlamaya dönük bir tutum sergiledi. Basın, “ateşli” ve “saldırgan” bir tutumla müdahaleyi kışkırttı. Bu süreçte kaynağı belli olmayan ya da doğruluğu sorgulanmadan yayınlanan haberlerle kamuoyu yönlendirilmeye, operasyonlar meşrulaştırılmaya çalışıldı. Ciddi insan hakları ihlalleri ya görmezden gelindi ya da magazinleştirilerek verildi. Operasyonda kullanılan olağanüstü şiddet olağanlaştırıldı ve çoğu yerde “ulusal güvenlik ve ulusal çıkar” argümanları temelinde kutsallaştırıldı. Operasyonun bitirilmesinden sonra medyaya hakim olan yoğun bir duyarsızlıkla, cezaevleri sorunu bitmiş sayılarak bir kenara bırakıldı. F tipi cezaevlerine sevk edilenlerin yaşadıkları çok satışlı gazetelerde yer bulamadı; bu duyum ve bilgiler yok sayıldı.

Sonuçta, “büyük basın” yoğun insan hakları ihlallerini beraberinde getiren böylesi kritik bir konuda devletin güdümünde hareket etmenin ötesinde, zaman zaman devletin insan haklarını ve özgürlükleri kısıtlamaya dönük girişimlerini daha ileri götüren bir saldırganlık sergiledi. Bu süreçte medya, devletin “devletliğini göstermesine” dönük, örneğin “sosyal devlet” işlevleri söz konusu olduğunda asla sergilenmeyen, keskin,

dramatik, zaman zaman tahrikçi çağrılarla, mevcut hukuksal ya da idari ölçüleri de aşan hak ve özgürlük kısıtlamaları talep edilebildi.

Ancak, tüm bunlara rağmen “büyük basın” bile, F tipi cezaevleri ve ölüm oruçları ekseninde yaratılan bu şiddet ve sansür ortamında çeşitli baskılarla karşılaşmaktan kurtulamadı. İstanbul DGM Cumhuriyet Savcılığı’nın 14 Aralık 2000 tarihinde ölüm oruçları ve F tipi cezaevlerine ilişkin haberlere yönelik yayın yasağına aykırı davrandıkları iddiasıyla Sabah, Star ve Radikal gibi gazeteler ile bu gazetelerde çalışanlar hakkında çeşitli yasal işlemler başlatıldı. (Bkz. Ek)

İçişleri ve Adalet bakanlıkları tarafından cezaevleri operasyonu konusunda 3 Ağustos günü yapılan ortak açıklamada da operasyonlarla ilgili iddiaların yargıya intikal ettiği belirtilerek, savcılar hazırlık soruşturmaları ile ilgili bilgi sızdırmamaları konusunda uyarıldı. Açıklamada, soruşturmalarla ilgili haberlerin de yakın takibe alınacağı bildirildi.

IFEX (Uluslararası İfade Özgürlüğü Değişim Ağı)¹¹ tarafından Nisan ayında açıklanan bir raporda ölüm oruçları ve ekonomik kriz nedeniyle Türk basını üzerinde artan baskılardan büyük kaygı duyulduğu belirtildi. Ölüm oruçları konusunda haber yapan gazetecilerin yoğun baskılara maruz kaldıkları, birçok gazetecinin ve basın-yayın kuruluşunun da baskılarla karşılaşmamak için oto-sansür uyguladıkları anlatılan raporda, mevcut yasal düzenlemelerin “azınlıkların durumu, insan hakları, askerinin ve polislerin Türk toplumu üzerindeki etkisi gibi konulara değinme cesareti gösterenlere karşı silah olarak kullanıldığı” ifade edildi.

İşten Çıkarmalar

Çok sayıda basın çalışanı, 2001 yılına işsiz ya da eksik maaş alarak başladılar. Sabah gazetesi ve ATV’nin de aralarında bulunduğu sayıda basın kuruluşunun sahibi Bilgin Grubu’nun bankası Etibank’a, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından el konulmasından sonra bankanın yaklaşık 450 milyon dolarlık borcunun tahsili için grubun bütün gelir kaynaklarına el konuldu. Grup ödeme güçlüğüne düşünce, borçlarını üstlenme karşılığında Sabah ve Yeni Binyıl gazeteleri ile ATV dahil olmak üzere basın kuruluşlarını Mehmet Emin Karamehmet, Murat Vargı ve Turgay Ciner’den oluşan MTM adlı gruba devretme kararı aldı. Ancak Bilgin grubu 7 Ocak günü yeniden Dinç Bilgin’in yönetimine girdi. MTM’ye de o güne kadar grup için yaptıkları

¹¹ IFEX (İfade Özgürlüğü İçin Uluslararası İletişim Ağı) 1992 yılına RSF (Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü), Article 19 (Madde 19) ve PEN’in de bulunduğu 52 örgüt tarafından kurulmuştur.

harcamaların ödeneceği taahhüt edildi. Dinç Bilgin'in grubun başına dönmesinde Aydın Doğan'ın etkili olduğu iddia edildi.

Dinç Bilgin'in gazete yönetimine geldikten sonraki ilk kararı Yeni Binyıl Gazetesinin kapatılması oldu. 8 Ocak günü gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Ergun Babahan, gazetenin kapatıldığını ve bazı çalışanların Sabah'a aktarılacağını sözlü olarak açıkladı. Ancak çalışanların yasal haklarına ilişkin herhangi bir açıklama yapılmadı. 85 kadrolu, 35 sözleşmeli gazeteci işten çıkarıldı. Bu gelişmeden sonra Bilgin Grubu'na bağlı tüm yayın kuruluşlarında yüzde 40 oranında küçülmeye gidilmesi gündeme geldi ve 19 Ocak günü işten çıkarmalar başladı.

Basın sektöründe yaşanan "el değiştirme" ve toplu işten çıkarmalar Şubat ve Mart aylarında da devam etti. Sadece Bankacılık Üst Kurulu tarafından bankasına el konan Bilgin grubu ile finans kurumuna el konan İhlas grubundan 1.500 kadar çalışan işten çıkarıldı. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) tarafından açıklanan Şubat Ayı Basın Raporu'nda işten çıkarılan gazetecilerin sayısının 3 bini aştığı belirtildi.

"Basın sektöründe Türkiye tarihinin en büyük işten çıkartma dalgası"nın yaşanması, tepkileri beraberinde getirdi. İlk olarak 1998 yılında bir araya gelen Gazeteciler Meclisi Girişimi (GMG), sektörde yaşanan kriz üzerine Ocak ayında yeniden çalışmaya başladı. GMG, yaklaşık bir aylık toparlanma döneminden sonra 8 Şubat günü bir bildiri yayınlayarak örgütlenme ve birlikte hareket etme çağrısında bulundu. GMG bildirisinde şöyle denildi:

"Medya-banka-ticaret-siyaset-bürokrat beşgeni içinde sektör, türlü usulsüzlük ve yolsuzluğun cirit attığı bir alan haline geldi. Mesleğin her türlü etik değerleri ayaklar altına alınıyor... Basında tekelleşme giderek artıyor. Mesleğin emekçileri olan gazetecilerin her türlü özlük hakları kanunsuz uygulamalara yenik düşüyor. Gazeteciler, çalışırken de işten çıkarılırken de yasalarda açık açık belirtilen hakları uygulanmıyor. Sektörde sigortasız ve kadrosuz eleman çalıştırmak, artık bir kural haline gelmiş durumda. Gazeteciler bütün bu yasadışı uygulamalara, özlük haklarının göz göre göre çiğnenmesine direnemiyor. İşsizlikle tehdit edilerek bütün bu uygulamaları ses çıkartmadan kabul etmeleri sağlanıyor."

Bildirinin ardından, işten çıkarılan ya da halen çalışmakta olan çok sayıda gazeteci yoğun bir eylemlilik kampanyası çerçevesinde biraraya geldi. 23 Şubat günü Türkiye'nin farklı illerinden gelen çok sayıda gazeteci, "basın sektöründe çalışan insan sayısının yüzde 10'una ulaşan işsizliği protesto etmek, işten çıkarılan arkadaşlarına destek olmak, özlük haklarının sağlanması için yetkilileri harekete geçirmek ve iş güvencesi konusunda yeni yasal düzenlemelere gidilmesini sağlamak amacıyla" Ankara'da buluştu. Gazeteciler Ankara'da gazeteci

kökenli milletvekilleri ve siyasi parti temsilcilerinin yanısıra Bankacılık Üst Kurulu Başkanı Zekeriya Temizel ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan'la görüştüler. Yaşar Okuyan, gazetecilere, "şikayetlerinin acil olarak inceleneceğini, tüm basın mensuplarınının 212 sayılı yasaya tabi olması gerektiğini" söyledi. GMG, ayrıca Şubat ayında "özlük haklarının iyileştirilmesi amacıyla bir imza kampanyası başlattı.

Basın meslek örgütleri, 1 Mart günü yaptıkları ortak basın açıklamasında "gazeteciliğin yapısal bir yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu" vurgulayarak, bunun gazetecilerin işsiz kalmasından daha vahim bir durum olduğuna dikkat çektiler. Basın açıklamasına imza atan Avrupa Gazeteciler Birliği (AEJ) Türkiye Temsilciliği, ÇGD, Ekonomi Muhabirleri Derneği (EMD), Diplomasi Muhabirleri Derneği (DMD), Foto Muhabirleri Derneği (FMD), Parlamento Muhabirleri Derneği (PMD), Profesyonel Haber Kameramanları Derneği (PHKD) ve TGS temsilcileri ayrıca, "daha önce duruma ilişkin bir mektubu 150 kadar gazeteci ve köşe yazarına göndermelerine rağmen hiçbir tepki alamadıklarını ve halen çalışan meslektaşlarının bir gazeteci kıyımına dönüşen süreç karşısındaki suskunluklarını üzüntüyle karşıladıklarını" ifade ederek artık "gazetecilerin ülke çapında daha güçlü birlikteliğinin kaçınılmaz olduğunu" belirttiler.

Gazetecilerin karşı karşıya oldukları durumun uluslararası ölçülerde de vahim olduğu vurgulanan açıklamada, "İşten çıkarılmalar ve mevcut duruma ilişkin detaylı ve gerçekçi bir rapor hazırlanarak FİJ, AEJ, IPI, Gazetecileri Koruma Komitesi (CPI), Uluslararası Gazetecilik Merkezi (ICFJ) gibi uluslararası meslek kuruluşlarına iletileceği ve dayanışma çağrısı yapılacağı" ifade edildi.

ÇGD ve TGS'nin de aralarında bulunduğu 9 basın kuruluşu işten çıkarmaları, sorunları ve çözüm önerilerini tartışmak amacıyla, 24 Mart günü, Ankara'da bir toplantı düzenledi. 100 civarında çalışan ve işsiz gazetecinin katıldığı toplantıda örgütlenme ve sendikalaşmanın gereği vurgulanarak, mesleki dayanışmanın her zamankinden daha fazla önem taşıdığı ve ortak çıkarların ön plana alınmasının zorunlu olduğu ifade edildi. Toplantıda yeni bir gazete çıkarmak, basın kurultayı düzenlemek gibi projeler tartışıldı. Ancak, toplu işten çıkarmalara yönelik tepkiler Nisan ve Mayıs aylarından sonra duruldu.

Çağdaş Gazeteciler Derneği (ÇGD) İstanbul Şubesi'nin hazırladığı "2001 Raporu"nda yıl içerisinde toplam 4 bin 815 basın çalışanının işten çıkarıldığı belirtildi. Raporda, "işten çıkarma rekorunun" bin 626 kişi ile Bilgin Grubu'na ait olduğu saptandı.

TBMM Başkanlık Divanı 3 Mayıs günü gazetecilerin TBMM kulislerine girmesini yasakladı. Yasaklama kararının MHP'li İdare Amiri Çokar, TBMM Başkan

Vekili Ali İliksoy, DYP Milletvekili Salih Sümer, ve İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın önerisi üzerine alındığı öğrenildi.

Yasaklama kararı çeşitli basın yayın kuruluşları tarafından tepkiyle karşılandı. PMD, kararın ardından Meclis'teki basın toplantıları, komisyon çalışmaları, grup toplantılarını izlememe, yapılan her türlü yazılı açıklamayı haberleştirmeme kararı aldı. Basın kuruluşlarından gelen tepkilerin yoğunlaşması üzerine, TBMM Başkanlığı 8 Mayıs günü kulis yasağını kaldırdı.

Muhafif basın kuruluşları dışındaki "büyük basın-yayın organları", F tipi cezaevleri ve Kürt sorunu karşısında takındıkları tavır, ABD'nin Afganistan'a karşı açtığı savaşta da aldı. 11 Eylül günü Pentagon'a ve New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'ne düzenlenen saldırıların ardından estirilmeye başlayan savaş rüzgarları, saldırıların hedefi olan ABD dışında birçok ülkede yürürlüğe konulan "medya operasyonları" ile doruğa ulaştı.

Türkiye'deki "büyük basın ve yayın organları" saldırıyla beraber ABD'nin sesi olma görevini üstlendi ve bu merkezler tarafından yapılan her açıklama hiçbir şekilde soruşturulmaksızın doğru kabul edilip kamuoyuna sunuldu. Hatta ABD Dışişleri Bakanlığı'nın "saldırıyı Usame Bin Ladin'in" yaptığı yolunda yeterli delile sahip olunmadığını açıkladığı günlerde Başbakan Bülent Ecevit'in "Amerika Afganistan'a girmekle kalmamalı Taliban'ın kökünü kurutmalıdır" şeklindeki açıklaması, gazetelerin manşetlerine çıkarıldı. Afganistan'a yapılması öngörülen saldırıda Amerika'nın Türkiye'nin "terörizme karşı engin deneyim ve tecrübelerinden yaralanması gerektiği", "Amerika terörizme karşı savaşıyorsa bu savaşın Türkiye'nin de savaşı olduğu" tezleri sürekli işlendi. Afganistan'a yönelik saldırının başladığı 7 Ekim günü ATV, İnterstar, Kanal D, CNN Türk gibi televizyon kanalları "sonsuz özgürlük hareketini" kutladılar.

9 Ekim günü Hürriyet ve Milliyet gazeteleri, sırasıyla "Asker İçin Yetki" ve Mehmetçik'e Yol Göründü" manşetleriyle Türkiye kamuoyunu devlet ve hükümet yetkililerinden önce savaşa katılma fikrine alıştırarak çabasına giriştiler. İslamcı ve sol-muhafif gazetelerin Afganistan'a yönelik saldırıya ilişkin eleştiri ve çekinceleri, neredeyse hiç dile getirilmezken saldırıda ölen siviller her savaşın kaçınılmaz "zayılları" olarak değerlendirildi.

Büyük medyanın bu savaş yanlısı tutumu, Türkiye'deki çeşitli basın yayın kuruluşları tarafından eleştirildi. ÇGD İstanbul Şubesi tarafından 11 Ekim günü yapılan açıklamada, ABD'nin Afganistan'a yaptığı saldırı kınanarak, "Biz basın emekçileri, savaştan ve medyanın gönüllü olarak üstlendiği savaş kışkırtıcılığından kaygılıyız. Gazetecinin görevi habercilik yapmaktır" denildi.

15 Ekim günü AEJ Türkiye Temsilciliği, ÇGD, DMD, EMD, FMD, PMD, PHKD, TGC Ankara Temsilciliği ve TGS tarafından yapılan "Unutmayalım: Gazeteci Savaşmayan Taraf!" başlıklı basın açıklamasında savaş karşısında medyanın tutumu eleştirerek, şu görüşler dile getirildi:

"...Ne yazık ki, 11 Eylül'de İkiz Kulelere ve Pentagon'a yapılan terörist saldırılardan bu yana, "büyük" medyamızın yöneticileri arasında ciddi bir savaşma arzusu gözleniyor. Savaşa karşı çıkanlar, "romantik" hatta "terör savunucusu" olarak niteleniyor.

Gazeteciliğin en basit ilkeleri unutulmuş, çift kaynaktan doğrulamaya boş verilmek, Amerikan tabloid gazetelerinin ya da berber dedikodularının rahatça yer bulduğu internet sitelerinin haberleri birinci sayfalardan veriliyor. "Taliban Kuzey Irak'ta" denilerek, ordu komşu Irak'a davet ediliyor. Dünya Bankası bile, terörün altında yatan gerçek nedenin global düzeyde yaşanan eşitsiz gelir dağılımı ve yoksulluk olduğunu söyler ve sefaletle karşı küresel ittifak çağrılarını yaparken, medyamız "askeri ittifakın en önünde Afganistan'a gidelim" havasında. Bizler; "akıllı bomba", "emektar B-52", "radar güdümlü mermi", "muhteşem Tomahawk"dan söz ederek silah ve savaş güzellemesi yaparken, borsalarda da silah şirketlerinin hisseleri füze gibi yükseliyor!...

Kamuoyuna ve meslektaşlarımıza, halkın yüzde 80'inin düşüncelerine kulak tıkanarak yapılanların gazetecilik olamayacağını anımsatmak istiyoruz..."

2001 yılında "büyük basın" gündemini belirleyen diğer bir konu Aydın Doğan'ın sahibi olduğu Doğan Grubu ile Kemal, Cem ve Hakan Uzan'ın sahibi olduğu Rumeli Holding arasındaki ekonomik savaş oldu. Doğan grubuna ait Hürriyet gazetesinin Motorola ve Nokia şirketlerinin Uzanlar'a ait Telsim firmasından 2,5 milyar dolar alacağını tahsil edemediğini manşetten yayınlamasıyla başlayan savaşta, karşılıklı suçlamalar üzerine Uzan grubu da Doğan grubunu Milliyet gazetesinin borsadaki hisseleri üzerinde yönlendirme yapmakla suçladı.

Doğan grubuna ait Hürriyet, Milliyet, Radikal ve Posta gazeteleriyle Kanal D televizyonunda yayınlanan haberlerde Uzanlar, Berke Barajı inşaatı ile halka açık Çukurova ve Kepez Elektrik şirketlerinde hisse oyunları ile ortaklarını zarar uğratmak ve vergi kaçırmakla suçlandı. Uzanlar'a ait Star gazetesiyse İnterstar, Kral, Kanal 6 televizyonu ve radyolarda da Aydın Doğan'ın naylon fatura düzenleyerek vergi kaçırdığı, devlete ait Vakıfbank'tan çok düşük faizlerle haksız yere kredi açıldığı iddiaları yer aldı.

Basının saygınlığı ve iletişim özgürlüğü açısından olumsuz boyutlara ulaşan bu medya savaşı sırasında Doğan ve Uzan gruplarının gazete, televizyon ve radyoları birbirlerinin patronlarını "eşkiya, şantajcı, terörist, hortumcu, vergi kaçakçısı ve kara paracı"

olmakta suçladı. İddialarla ilgili olarak tarafların karşılıklı suç duyuruları üzerine Sermaye Piyasası Kurulu her iki grup hakkında soruşturma başlattı. Öte yandan RTÜK, 10 Ekim günü yaptığı toplantıda her iki gruba ait televizyon kanallarının haber bültenlerinde “Özel amaç ve çıkarlar için yayın yapılamaz” biçimindeki yayın ilkesinin ihlal edildiği gerekçesiyle Aydın Doğan’a ait Kanal D televizyonuna 3 gün, Uzan grubuna ait İnterstar, Kanal 6 ve Kral televizyonlarına da 6’şar gün yayın durdurma cezası verdi. RTÜK, 21 Kasım günü yaptığı toplantıda İnterstar televizyonuna aynı gerekçeyle 15 gün daha yayın durdurma cezası verdi.

8.2.1. YAYIN KURULUŞLARINA ve GAZETECİLERE YÖNELİK BASKILAR

Özgür Ülke gazetesi

Özgür Ülke gazetesinin bombalandığı saldırıda ölen Ersin Yıldız’ın ailesi ve gazetenin avukatları tarafından İçişleri Bakanlığı aleyhine İdare mahkemelerinde açılan iki dava da Aralık ayı içinde sonuçlandı.

Yıldız’ın ailesi tarafından açılan davada, İdare Mahkemesi, “sosyal risk” olgusundan yola çıkarak, ölüm olayının İçişleri Bakanlığının sorumluluk alanında gerçekleştiği ve bu nedenle gerekli önlemlerin alınması durumunda bu olayın yaşanmayacağı tespitinde bulunarak, İçişleri Bakanlığının “ihmal” nedeniyle 500 milyon lira manevi, 500 milyon lira da maddi olmak üzere toplam 1 milyar lira tazminat ödemesine karar verdi. İçişleri Bakanlığının, Danıştay’a yaptığı temyiz başvurusunda Danıştay davanın tarafı olan Bakanlık’tan herhangi bir ihmalin olup olmadığını araştırılmasını istedi. Temyiz davası halen Danıştay gündeminde bulunuyor.

Gazetenin avukatları tarafından yine İçişleri Bakanlığı aleyhine İstanbul 4. İdare Mahkemesi’nde açılan davada, İçişleri Bakanlığının, yine “sosyal risk” olgusundan hareketle “ihmal suçundan” 22 milyar lira tazminat ödemesine karar verdi. Mahkeme kararında “Kişilerin can ve mal, kurum ve kuruluşların mal güvenliğinin savunulması, devletin başta gelen ödevlerinden olup, bu görevin ifası için, idare gerekli teşkilatı kurmak ve bu suretle can ve mal güvenliğini sağlamak zorundadır. Kural olarak idare, yürüttüğü hizmetin doğrudan sonucu olan nedensellik bağı kurulabilen zararları tazminle sorumludur. Ancak sözü edilen kuralın istisnai olarak idarenin kendisinin neden olmadığı fakat faaliyet alanıyla ilgili önlemekle yükümlü olduğu halde önleyemediği bir takım zararları da nedensellik bağı aramadan tazmin etmesi gerekmektedir” denildi. İçişleri Bakanlığının bu davayı da Danıştay’a götürdü.

İdare Mahkemeleri, dönemin Başbakanı Tansu Çiller imzası ile yayımlanan muhalif basının “bertaraf

edilmesi” yönündeki genelge ile Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu Savaş tarafından hazırlanan ve gazetenin bombalanmasının “devlet bağlantılı çetelerin eylemleri” olarak değerlendirildiği Susurluk Raporu’nu dikkate almadan karar verdiler.

Susurluk Raporu’nda gazetenin bombalanması ile ilgili olarak geçen ifadeler ve değerlendirmeler doğrultusunda İstanbul Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan soruşturma devam ediyor.

Ülkede Gündem gazetesi

AIHM, Ülkede Gündem gazetesinin OHAL’e girişinin yasaklanması nedeniyle yapılan başvuruyu Aralık ayında kabul ettiğini açıkladı.

7 Temmuz 1997-24 Ekim 1998 tarihleri arasında yayınlanan Ülkede Gündem gazetesinin, 1 Aralık 1997 tarihinden itibaren söz konusu dönemde OHAL kapsamında bulunan Diyarbakır, Tunceli, Siirt, Hakkari, Şırnak ve Van illerine girişi OHAL Valiliği tarafından süresiz olarak yasaklanmıştı. Yasaklama kararı üzerine gazete çalışanları ile okurlarından oluşan 90 kişi, 1998 yılının Ocak ayında AIHM’e başvurmuştu. AIHM, kararın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 9. ve 10. maddelerinin ihlali anlamına geldiğini belirterek, Ülkede Gündem gazetesi Diyarbakır Temsilcisi İsmet Bakaç ile muhabirler Zeynel Bağır, Ahmet Sümbül, Naif Kılıç, Mehmet Kaya, Kemal Şahin ve Metin Dağ’ın başvurularını kabul etti. Gazetenin diğer 4 büro çalışanının başvurusunu ise reddeden AIHM, bu kararına “Söz konusu 4 kişi, gazetenin bölgeye giriş yasağından kısmen etkilenmişler ama mağdur olmamışlar” gerekçesini gösterdi. Türk hükümetinin AIHM’e sunduğu savunmada gazetenin yaptığı yayınlarla “güvenlik görevlilerinin şevkini kırdığı” belirtilerek, gazete çalışanlarının herhangi bir baskıya maruz kalmadıkları ileri sürüldü.

Ülkede Gündem gazetesinin avukatı Sinan Tanrıkkulu, AIHM’in verdiği kararı düşünce ve ifade özgürlüğü bakımından oldukça önemli olduğunu belirterek, bunun AIHM’in OHAL yasağına ilişkin verdiği ilk karar olduğunu söyledi. AIHM kararı, OHAL bölgesine girişi yasaklanan Özgür Bakış, 2000’de Yeni Gündem ve Yedinci Gündem gazetelerinin AIHM’e yaptığı başvurular için de emsal teşkil edecek. AIHM, gazetenin Diyarbakır’daki 80 kişilik okur başvurusunu kabul edip etmeyeceğine ilişkin kararını ise henüz açıklamadı.

Ülkede Gündem gazetesi yazarları, muhabirleri, çalışanları, dağıtımçıları, idari görevlileri gazetenin yayımlandığı dönem boyunca yoğun baskı ve tehditlere, gözaltı ve tutuklamalara maruz kalmış, gazete büroları onlarca defa basılmıştı. Gazete hakkında toplam 278 dava açılmış; 5 Haziran 1998 tarihinden kapatıldığı güne kadar gazetede yayınlanan 125 haber, 63 köşe yazısı, 9 fotoğraf ve 14 ilan sansürlenmişti.

Özgür Bakış gazetesi

18 Nisan 1999 tarihinde yayınlanmaya başlayıp 22 Nisan 2000 tarihinde kapanan Özgür Bakış gazetesinin yayımlanan 370 sayısından 125'i hakkında İstanbul DGM Savcılığı tarafından açılan soruşturma ve davalarda, gazeteye toplam 1009 gün kapatma cezası verildi. Davalardan 6'sı beraatle, 101'i mahkumiyetle sonuçlandı. 18 dava halen DGM'lerde sürüyor.

Gazetenin yazışları müdürlerine karşı açılan davalarda Hasan Deniz, Zeynep Tosun ve Cihan Çapan'a da toplam 31 yıl hapis, 631 milyar 189 milyon 856 bin 616 lira para cezası verildi. DGM savcılıkları, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun içtihat kararından sonra TCY'nin 169. maddesi uyarınca 52 dava açtı. Diğer davaların 9'u TCY'nin 312. maddesi, 64'ü de TMY uyarınca açıldı. Özgür Bakış gazetesinin OHAL Bölgesi'ne girişi 7 Mayıs 1999 tarihinde yasaklanmıştı.

2000'de Yeni Gündem gazetesi

27 Mayıs 2000 tarihinde yayımlanmaya başlayan 2000'de Yeni Gündem gazetesi hakkında çeşitli tarihlerde yayımlanan 71 haber ve 8 makale gerekçe gösterilerek, gazetenin yayınlanan toplam 308 sayısından 72'si toplatıldı. Gazetede yayınlanan çeşitli haberler ve köşe yazıları nedeniyle İstanbul DGM'de 73, Beyoğlu Ağır Ceza ve Asliye Ceza mahkemelerinde 12 dava açıldı. Bu davalardan 26'sı 2001 yılı içinde sonuçlandı. Sonuçlanan davalarda gazetenin Yazışları Müdürü Erdal Taş ve gazete sahibi Mehmet Emin Yıldız'a toplam 12 yıl 11 ay hapis, 46 milyar 761 milyon 707 bin 100 lira para cezası; gazeteye de 116 gün kapatma cezası verildi. Gazete, hakkında açılan davalar, verilen cezalar ve toplatma kararları nedeniyle ekonomik sıkıntıya girerek 31 Mart günü yayın hayatına son verdi. Gazetenin OHAL'e girişi 1 Haziran 2000 tarihinden itibaren yasaklanmıştı.

2000'de Yeni Gündem gazetesi temsilciliklerine ve çalışanlarına yönelik baskılar 2001 yılında bir önceki yıla göre azalma göstermekle birlikte devam etti.

2000'de Yeni Gündem gazetesi Nusaybin dağıtımcısı Mehmet Ali Çelik'in evi 14 Şubat gecesi polisler tarafından basıldı. Mehmet Ali Çelik, 19 Şubat günü Nusaybin Cumhuriyet Başsavcılığı'na polisler hakkında suç duyurusunda bulundu.

2000'de Yeni Gündem gazetesinin Malatya muhabiri Ayşe Oyman HADEP Malatya İl binasında F tipi cezaevlerini protesto etmek için yapılan açlık grevini izlerken 13 Aralık 2000 tarihinde düzenlenen baskında gözaltına alındı. Ayşe Oyman, 17 Aralık 2000 tarihinde savcılık tarafından serbest bırakıldı. Oyman ve gözaltına alınan diğer kişiler hakkında "örgüt üyesi oldukları" iddiasıyla TCY'nin 169. maddesi uyarınca 2001 yılı başlarında dava açıldı.

2000'de Yeni Gündem gazetesi muhabiri Zeriman Dağdelen 8 Ocak gecesi evine yapılan baskında gözaltına alındı. Dağdelen 11 Ocak günü çıkarıldığı İstanbul DGM Savcılığı tarafından ifadesi alındıktan sonra serbest bırakıldı.

2000'de Yeni Gündem gazetesi muhabirleri Evrim Alataş ve Ayten Akgün, 20 Mart günü Newroz kutlamalarını izlemek üzere gittikleri Hakkari'de gözaltına alındılar. Hakkari Jandarma Karakolu'nda tutulan Alataş ve Akgün 21 Mart günü kutlamalar bittikten sonra serbest bırakıldılar.

2000'de Yeni Gündem gazetesi Urfa bürosu 20 Mart günü polisler tarafından basılarak arandı. Baskında gazete muhabiri Ramazan Pekgöz gözaltına alındı. Pekgöz daha sonra serbest bırakıldı.

Yedinci Gündem gazetesi

23 Haziran günü yayın hayatına başlayan Yedinci Gündem gazetesinin 2001 yılı sonuna dek çıkardığı 28 sayıdan 26'sı hakkında toplatma kararı verildi. Gazetenin OHAL'e girişi ilk sayısının yayınlanmasını hemen ardından yasaklandı. Gazetede yayınlanan haber ve makaleler nedeniyle 73'ü İstanbul DGM'de olmak üzere toplam 89 dava açıldı. Bu davalardan 30'u 2001 yılı içinde sonuçlandı.

Yedinci Gündem gazetesinin Urfa bürosuna, 28 Ağustos günü düzenlenen baskında Yedinci Gündem Urfa Temsilcisi Ramazan Pekgöz, HADEP İl Başkanı Musa Farisoğulları, Merkez İlçe Başkanı Mehmet Ural, Kadın Kolları Sekreteri Ayşe Demir, İl Örgütü yöneticisi Bozan Kırgözoğlu, Gülsüm Yazar, Selime Peynir ve adı öğrenilemeyen bir kişi gözaltına alındı.

Yedinci Gündem gazetesinin İstanbul'da bulunan merkez bürosuna 29 Kasım günü düzenlenen baskında gazete çalışanı Hakan Kemaloğlu gözaltına alındı. Kemaloğlu aynı gün serbest bırakıldı.

Adana'nın Ceyhan ilçesinde Yedinci Gündem gazetesinin dağıtımını yapan Hamit Arslan 23 Temmuz günü gözaltına alındı. Arslan kısa bir süre sonra serbest bırakılırken yanında bulunan 30 kadar gazeteye el konuldu.

Yedinci Gündem gazetesi muhabiri Salih Batman, 1 Eylül Dünya Barış Günü etkinliklerine katılmak üzere 31 Ağustos akşamı Batman'dan Ankara'ya gitmek isteyen HADEP üyelerini izlerken polisler tarafından dövülerek gözaltına alındı. 1 Eylül gecesi serbest bırakılan Batman, daha sonra Batman Devlet Hastanesi'nden gözünde ve vücudunun değişik yerlerinde ezilme ve ekimozlar oluştuğuna dair rapor aldı. Batman, kendisini döven polisler hakkında 3 Eylül günü suç duyurusunda bulundu.

Yedinci Gündem gazetesi Urfa Temsilcisi Ramazan Pekgöz, 20 Ekim günü gözaltına alındı. Urfa'nın Bozova ilçesindeki jandarma karakoluna götürülen Pekgöz, akşam saatlerinde serbest bırakıldı. Pekgöz'ün

üzerinde bulunan Yedinci Gündem gazetesi hakkında toplatma kararı olup olmadığının araştırılması için gözaltına alındığı iddia edildi.

Adana'nın Dağlıoğlu mahallesinde Yedinci Gündem gazetesi satan Recep Karayel ve Naci Temel 3 Aralık günü gözaltına alındı. Polislerin, kısa bir süre sonra serbest bırakılan dağıtımcılara para karşılığında ajanlık yapmalarını önerdiği bildirildi.

İstanbul'da Yedinci Gündem gazetesi çalışanları Hakan Kemaloğlu, İdris Karademir, Haydar Şahin, Mahsun Eldemir ile muhabirler Zeriman Dağdelen, İhsan Polat, Bayram Arslan ve Fatih Atabey 13 Aralık günü gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar 4 saat kadar sonra serbest bırakıldı.

Yedinci Gündem gazetesi ve Özgür Halk dergisi Batman temsilcilikleri 26 Aralık günü polisler tarafından basıldı. Baskında Yedinci Gündem Temsilcisi İrfan Aydın ve Özgür Halk Temsilcisi Kemal Onar gözaltına alındı. Baskınlarda, bürolarda bulunan çok sayıda yayın ve belgeye el konuldu

Yeni Evrensel gazetesi

25 Eylül 1998 tarihinde yayın hayatına başlayan Yeni Evrensel gazetesinin yayınlanan 1016 sayısı hakkında birçok toplatma kararı verildi. Gazetenin OHAL Bölgesi'ne girişi 27 Nisan 2000 tarihinde yasaklandı. Gazetede yayınlanan haber ve yazılar nedeniyle toplam 68 dava açıldı. 2001 yılı içinde sonuçlanan 18 davada, yazarları müdürleri Ali Çalışkan ve Bülent Falakoğlu ile gazete sahibi Fevzi Saygılı'ya toplam 6 milyar 273 milyon 680 bin lira para cezası verildi. Yeni Evrensel gazetesi 22 Temmuz günü yayın hayatına son verdi.

İstanbul DGM'nin, Yeni Evrensel gazetesinin bir hafta süreyle kapatılmasına ilişkin kararı 21 Mart günü Yargıtay tarafından onanarak, aynı gün yürürlüğe girdi. Kapatma kararı, Metin Göktepe'nin ölüm yıldönümü nedeniyle 8 Ocak 2000 tarihinde yayınlanan "Ben Mutlaka İzlemeliyim Arkadaşlar" başlıklı yazıda "terörle mücadelede görev alanların yasadışı örgütlere hedef gösterildiği" iddiasıyla verilmişti. Yazıda, Metin Göktepe'nin öldürülmesi nedeniyle başta dönemin İstanbul Emniyet Müdürü Orhan Taşanlar ve Emniyet Müdür Yardımcısı Kemal Bayrak olmak üzere sorumluların yargı önüne çıkarılmaması eleştiriliyordu. Kapatma cezasını protesto etmek için 24 Mart günü Yeni Evrensel gazetesinin Malatya bürosunda yapılmak istenen basın açıklaması polisler tarafından engellendi.

Yeni Evrensel gazetesi muhabiri Savaş Velioglu ve gazete sahibi Avukat Fevzi Saygılı EMEP Bahçelievler İlçe Örgütü'nün, zamları protesto etmek için 11 Mart günü yapmak istediği basın açıklamasını izlerken gözaltına alındı. Velioglu aynı gün akşam saatlerinde Saygılı ise 12 Mart günü serbest bırakıldı.

Yeni Evrensel gazetesi Erzincan muhabiri Düzgün

Akbaba, 1 Mart günü haber için gittiği Erzincan SSK Hastanesi'nde gözaltına alındı. "Hakkında ihbar olduğu" iddiasıyla gözaltına alınan Akbaba aynı gün serbest bırakıldı.

Yeni Evrensel gazetesi muhabiri Jülide Kalıç, Nevşehir'in Hacıbektaş ilçesinde 17 Ağustos 2000 tarihinde düzenlenen Hacı Bektaş-ı Veli'yi anma törenleri sırasında gözaltına alındı. Kalıç, dövülerek gözaltına alındığını, gazeteci olduğunu söylemesine karşın 24 saat gözaltında tutulduğunu, gözaltında dövüldüğünü, hakaret ve tehditlere maruz kaldığını, filmlerine ve basın kartına el konulduğunu" belirtti. Kalıç hakkında "polise mukavemet ettiği iddiasıyla"Ankara 24. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan dava, 2001 yılı içinde sonuçlanmadı.

Yeni Evrensel Kütahya muhabiri Erdoğan Koşan'ın 13.Nisan ve 22 Mayıs günleri sivil polisler tarafından dövüldüğü ve ölümle tehdit edildiği bildirildi.

Yeni Evrensel gazetesi muhabiri Hüseyin Kırçal, 10 Temmuz günü İstanbul'da Burak Tekstil adlı şirkette çalışan işçilerin yaptığı eylemi izlerken polis ve şirket sahipleri tarafından tehdit edildi.

Günlük Evrensel gazetesi

23 Temmuz günü yayın hayatına başlayan Günlük Evrensel gazetesinin OHAL'e girişi 24 Temmuz günü yasaklandı. 8 Eylül günü 22 Temmuz günü yayın hayatına son veren Yeni Evrensel gazetesi hakkında verilen 30 günlük kapatma kararı gazetenin avukatlarına tebliğ edildi. Tebliğ kararında Günlük Evrensel gazetesinin Yeni Evrensel gazetesinin devamı olduğu iddia edilerek, kapatma kararının bu gazete için uygulanması istendi. Günlük Evrensel, 8 Eylül 2001 tarihinden itibaren 30 gün boyunca, her gün İstanbul Zeytinburnu Sulh Ceza Mahkemesi kararı ile toplatıldı. Toplatmalarla ilgili olarak ayrıca, gazete sahibi Fevzi Saygılı ve Sorumlu Yazışmaları Müdürü Taylan Bilgiç aleyhinde 19 dava açıldı. Açılan davaların karar duruşması, 26 Aralık 2001 tarihinde, Zeytinburnu 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapıldı. Günlük Evrensel'in savunmasını dikkate alan ve gazetenin ilgili sayılarını inceleyen mahkeme, gazetenin, Yeni Evrensel'in devamı olmadığı yönünde karar aldı. Savcılığın da beraat talep ettiği duruşmada, Saygılı ve Bilgiç beraat ettiler.

Günlük Evrensel gazetesi dağıtımcısı Adnan Mutlu 4 Ekim günü Ankara Sincan'da gazete satarken gözaltına alındı, Mutlu daha sonra serbest bırakıldı.

6 Ekim günü "Savaşa Hayır" imza kampanyası çerçevesinde İstanbul İstiklal caddesinde imza toplayan İHD üyelerini izleyen Yaşamda Atılım gazetesi muhabiri Nuran Doğan ve Günlük Evrensel gazetesi muhabiri Hacer Yüksel gözaltına alındı. Doğan ve Yüksel bir süre sonra serbest bırakıldılar.

Günlük Evrensel gazetesi muhabiri Yusuf Ziya Özışık, 17 Ekim günü Eyüp'te yapılan savaş karşıtı esnaf

eylemine izlerken gözaltına alındı. Özişik bir süre sonra serbest bırakıldı.

Yaşamda Atılım gazetesi

Varyos yayıncılık tarafından çıkarılan ve 22 Temmuz 2000 tarihinde yayın hayatına başlayan Yaşamda Atılım gazetesinin 2001 yılının sonuna dek yayınlanan 32 sayısının tümü hakkında toplatma kararı verildi. Gazetede yayınlanan haber ve yazılar nedeniyle 2001 yılında 56 dava açıldı. Aynı yayınevi tarafından çıkarılan Yaşamda Atılım gazetesinin özel sayıları ile Özgürleşmek İçin Özgür Genç ve Teoride Doğrultu dergileri hakkında ise aynı dönemde toplam 22 dava açıldı. Açılan davaların 58'i İstanbul DGM'de, 17'si Fatih 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde, ikisi de İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam ediyor.

Yaşamda Atılım gazetesi hakkında İstanbul DGM'de açılan davaların büyük bir bölümü TCY'nin 169. ve 312. maddeleri, 3713 Sayılı Yasanın 6/2. ve 8. maddeleri ile 5680 sayılı Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi uyarınca açıldı.

Gazetenin Adana temsilciliği yıl boyunca defalarca basıldı. Gazetenin Gaziantep Temsilcisi Erdal Gülmüş "F tipi cezaevleri ve ölüm oruçlarına ilişkin yasaklanmış bir bildiriye dağıttığı gerekçesiyle" 27 Şubat günü gözaltına alındı. Gülmüş 1 Mart günü tutuklandı.

Gazetenin Gaziantep bürosuna 27 Nisan günü düzenlenen baskında gözaltına alınan muhabir Yüksel Bulut ertesi gün tutuklandı.

Gazetenin Ankara bürosuna 6 Haziran günü yapılan baskında, Ayşegül Yüksel ve Hüseyin Öğretmen adlı gazete çalışanları gözaltına alındı. Yüksel daha sonra serbest bırakıldı, Öğretmen ise 13 Haziran günü Ankara DGM tarafından tutuklandı.

Gazetenin Mersin temsilciliğine 11 Ekim günü düzenlenen baskında gazete temsilcisi Uğraş Güzel gözaltına alındı. Aynı gün gazetenin Bursa dağıtımcısı Veli Güngör'ün evi basıldı. 16 Ekim günü ise gazetenin İskenderun bürosuna yapılan baskında gözaltına alınan Temsilci Murat Alver ertesi gün serbest bırakıldı.

Gazetenin Ankara bürosuna 6 Kasım günü düzenlenen baskında gazete temsilcisi Münevver İltemur ile muhabir Server Orman gözaltına alındı. İltemur ve Orman 10 Kasım günü serbest bırakıldılar.

Gazetenin İstanbul'daki merkez bürosuna 29 Kasım günü baskında Mehmet Şencan, Hüseyin Akçiçek ve Ulaş Bekar adlı gazete çalışanları gözaltına alındı. Şencan, Akçiçek ve Bekar 3 Aralık günü serbest bırakıldı.

Devrimci Demokrasi, Mücadele Birliği, Alinteri ve Atılım gazetelerinin İstanbul büroları 10 Ekim günü polisler tarafından basıldı. Alinteri bürosuna düzenlenen baskında, Melek Tukur adlı kadın

gözaltına alındı. Cezaevinde ölüm orucuna katılan Melek Tukur, Haziran ayında tahliye edilmişti. Aynı gün Alinteri gazetesinin İskenderun bürosuna yapılan baskında, Emel Gültekin gözaltına alındı. Tukur ve Gültekin bir gün sonra serbest bırakıldılar.

Devrim Yolunda İşçi-Köylü gazetesi

27 Nisan günü yayınlanmaya başlayan Devrim Yolunda İşçi-Köylü gazetesinin 2001 yılı sonuna kadar yayınlanan 18 sayısından 17'si toplatıldı. Gazetede ki haber ve yazılar nedeniyle gazete hakkında 18 dava açıldı.

Ankara'da evlerine 27 Nisan günü düzenlenen baskında gözaltına alınan Devrim Yolunda İşçi-Köylü gazetesi Ankara Temsilcisi Derya Binay, Tohum Kültür Merkezi yöneticileri Gülşen Aslan Fadime Kılıç, Tamiş Akpınar ve SES üyesi Cevdet Avcı, 4 Mayıs günü tutuklandı.

İşçi Köylü gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Memik Horoz 18 Haziran günü İstanbul'da gözaltına alındı. Tokat'a götürülen Memik Horoz, 24 Haziran günü tutuklandı. Önce Tokat Cezaevi'ne konulan Horoz daha sonra Sincan F Tipi Cezaevi'ne götürüldü. Horoz hakkında "yasadışı örgüt üyesi olduğu" iddiasıyla Ankara DGM'de dava açıldı. Davanın 3 Eylül günü yapılan duruşmasında Memik Horoz hakkında ifade veren Erol Çetin adlı itirafçı tanık olarak dinlendi. Çetin, "Horoz'un, 'Zeki' kod adıyla Tokat'ta TİKKO militanları ile röportaj yaptığını" iddia etti. Horoz ise "Erol Çetin, bir süre kaldığım Tokat Cezaevi'nde bulundu. Çetin ile cezaevinde konuşma imkanımız oldu. Çetin bana 'jandarmanın iki ayrı ifade tutanağı hazırladığını, bunlardan birinde benim üzerime suç atılı olduğunu' söyledi. Çetin, 'eğer benim üzerime suç atılı olan ifadeyi imzalarsa ve bu ifadede inat ederse, kendisinin daha az ceza alacağını' söyledi. Bu görüşme, Çetin'in kendisine ezberletilmiş ifadeyi anlattığını gösteriyor" dedi. Söz konusu röportajların İşçi Köylü gazetesinde değil, Özgür Gelecek dergisinde yayınlandığını belirten Avukat Filiz Kalaycı da, röportaj nedeniyle Özgür Gelecek Yazışmaları Müdürü Ali Kemal Kahraman'ın "yasadışı örgüte yardım" iddiasıyla İstanbul DGM'de yargılandığını anımsattı. Kalaycı, Özgür Gelecek muhabiri Metin Çiçek'in İstanbul DGM'ye kimlik bilgilerini gönderdiğini ve röportajları yaptığını kabul ettiğini de bildirdi. Avukat Filiz Kalaycı 28 Kasım günü yapılan duruşmada müvekkilinin tahliyesini istedi. Horoz'un tahliye istemini reddeden DGM, duruşmayı eksik belgelerin tamamlanması ve savunmaların hazırlanması için erteledi.

Devrim Yolunda İşçi-Köylü gazetesinin Samsun temsilcisi Betül Kılıçaslan, 28 Haziran günü haber için gittiği Bafra'da "yasadışı bir yayın organında çalıştığı" iddiasıyla gözaltına alındı. Aslan aynı gün akşam saatlerinde savcılık tarafından serbest bırakıldı.

Devrim Yolunda İşçi-Köylü gazetesinin Tokat Turhal bürosuna 24 Temmuz günü yapılan baskında Sefagül Keskin ve Derya Gökmen gözaltına alındı. 25 Temmuz sabah saatlerinde serbest bırakılan Keskin ve Gökmen aynı gün tekrar gözaltına alınarak, haklarında “yasak yayın bulundurdukları” iddiasıyla dava açıldı.

Devrim Yolunda İşçi-Köylü gazetesi çalışanları Selma Kaan ve Murat Deniz 3 Eylül günü İstanbul’da gözaltına alındılar. Aynı gün akşam saatlerinde Kaan’ın evine yapılan baskında Ufuk Balçık adlı gazete çalışanının polisler arama yapma izinleri olup olmadığını sorması üzerine kafasına silah dayanarak ölümle tehdit edildiği bildirildi. Balçık’ın yanısıra evde bulunan Seza Horuz, Sema Gül, Kamil Taş, The Irish Times gazetesinden Kitty Holland, Julien Behal ve Alia Bruno gözaltına alındı. Holland ve Behal 6 Eylül günü sınır dışı edilirken Alia Bruno serbest bırakıldı. Deniz, Kaan ve Taş, 7 Eylül günü DGM tarafından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldılar.

Ufuk Balçık ve Kamil Taş, Eylül ayı başlarında Tokat yakınlarında çıkan bir çatışmada yaşamını yitiren TİKKO militanı Sinan Günel’in İstanbul’da yapılan cenaze törenini haber yapmak için gittikleri Yenibosna Cemevi’nde tekrar gözaltına alındılar. Balçık ve Taş, 10 Eylül günü serbest bırakıldılar.

Devrim Yolunda İşçi-Köylü gazetesinin Turhal bürosu muhabirleri Derya Gökmen ve Sefagül Keskin 8 Eylül günü haber yapmak için gittikleri Almus ilçesinde gözaltına alındılar. Gökmen ve Keskin 9 Eylül günü serbest bırakıldılar. Sefagül Keskin 2 Ekim günü evine düzenlenen baskında, Malatya muhabiri Lütfiye Uluk ile birlikte tekrar gözaltına alındı. Keskin ve Uluk 5 Ekim günü tutuklandılar ve haklarında “yasadışı örgüt üyesi oldukları” iddiasıyla dava açıldı. Davanın, 20 Kasım günü Ankara DGM’de yapılan duruşmasında Keskin ve Uluk tahliye edildi. İddianamede, Sefagül Keskin ve Lütfiye Uluk’un “yasadışı örgüt üyeliğine” gerekçe olarak cep telefonlarında avukatlar Zeynel Polat ve Filiz Kalaycı ile İHD Elazığ Şube Başkanı Cafer Demir’in telefon numaralarının kayıtlı olması, İşçi-Köylü gazetesinin Turhal ilçesindeki bürosunda da Tokat’ın Almus ilçesi yakınlarında çekilmiş manzara fotoğraflarının bulunması gösteriliyor.

Devrim Yolunda İşçi-Köylü gazetesinin merkez bürosuna 4 Eylül günü düzenlenen baskında Yazışları Müdürü Barış Açık, gazete çalışanları Beşir Kasap, Erdinç Özbay ve Güven Genç gözaltına alındılar. Gözaltına alınanlar 7 Eylül günü İstanbul DGM Savcılığı tarafından serbest bırakıldılar.

Azadiya Welat gazetesi ve Pine dergisi

21 Ocak 1996 tarihinde yayınlanmaya başlayan Azadiya Welat gazetesi ve çalışanlarına yönelik baskılar, geçmiş yıllara göre azalmakla birlikte 2001 yılında da sürdü.

Azadiya Welat gazetesi¹² ve Pine¹³ dergilerine yönelik OHAL’e giriş yasağı 2001 yılında da devam etti. Yasaklamalar nedeniyle, gazete ve dergi yetkilileri yayınlarını kitap serisi olarak yayınlamakla bölgeye gönderme girişiminde bulundular. Ancak Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü, “söz konusu kitaplar hakkında beyanname verilmediği” gerekçesiyle yayınların bölgeye girişini engelledi. Azadiya Welat gazetesi ve Pine dergisi yetkililerinin bölgeye gönderdiği Sator ve Rojeva Welat dergilerinin yasaklanmasından sonra bölgeye kitap dizisi şeklinde gönderilen ve haklarında Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı tarafından dava açılan yayınlar şunlar:

Rojev Kurdî, Rojev Baş, Rojev Yek, Rojev Çağ, Rojev Nûçe, Rojevname, Rojev Salveger, Rojev Büyey, Rojev Jiyan, Rojev Rojî, Rojev Strasbûrg, Rojev Bang, Rojevdank, Rojevziman, Rojev Amed, El Sator, Sator Time, Sator Best, Sator Man, Sator Kêş.

Bu arada “OHAL Bölgesi’ne yasak yayın soktukları” iddiasıyla Suat Özalp, Ali Kemal Çalışkan ve Mehmet Karataş hakkında Diyarbakır Sulh Ceza Mahkemesi’nde açılan dava da yıl içinde sonuçlanmadı.

2000 yılı sonlarında Azadiya Welat gazetesi tarafından çıkarılan ve 20 Aralık 2000 tarihinde Van DGM tarafından hakkında toplatma kararı verilen Pine 2001 ajandası nedeniyle açılan dava, 5 Nisan günü İstanbul DGM’de yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı.

Azadiya Welat gazetesi ile Pine (Yama) dergisinin Diyarbakır bürosu 9 Aralık 2000 tarihinde polis tarafından basıldı. Baskında büroda bulunan gazetelere el konuldu ve gazetenin Diyarbakır Temsilcisi Suat Özalp gözaltına alındı. Aynı gün gazetenin dağıtımcısı Ali Kemal Çalışkan’ın da göz altına alınması üzerine, Özalp ve Çalışkan’ın durumlarını öğrenmek için Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü’ne giden gazetenin Genel Yayın Müdürü Seyit Karabaş da gözaltına alındı. Özalp, Karabaş ve Çalışkan hakkında “Pine 2001” ajandasında yer alan söz ve fotoğraflarda “bölücülük yapıldığı” iddiasıyla TMY’nin 8/1 ve 8/2 maddeleri uyarınca Diyarbakır DGM’de 1 yıl 6 aydan 5 yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açıldı. Çalışkan, 19 Aralık 2000 tarihinde; Özalp ve Karabaş ise iki ay tutuklu kaldıktan sonra, 15 Şubat günü DGM tarafından serbest bırakıldı. Diyarbakır DGM Savcılığı daha sonra esas hakkındaki görüşünde “suç vasfının değiştiği” gerekçesiyle sanıkların TCY’nin 169. maddesi uyarınca cezalandırılmalarını istedi. Davanın bir sonraki duruşması 21 Mart 2002 tarihinde yapılacak.

12 Azadiya Welat gazetesi, 27 Nisan 2000 tarihinden bu yana OHAL Bölgesi’ne sokulmuyor.

13 Pine adlı mizah dergisinin OHAL Bölgesi’ne girişi 12 Mart 2000 tarihinde yasaklanmıştı. Yasaklamanın ardından çıkarılan Zirpine, Kermeş ve Sator Baz dergilerinin OHAL’e girişleri de yasaklandı.

Azadiya Welat gazetesi Mersin bürosu çalışanlarından Sabahat Demir, 4 Ocak günü Tarsus'ta polis tarafından dövülerek gözaltına alındı. Üç gün gözaltında tutulan Demir, 7 Ocak günü tutuklandı. Demir, 15 gün sonra serbest bırakıldı. Gazetenin Mersin çalışanları Elif Doyan ve Gülizar Bor da, 6 Ocak günü gözaltına alındılar. Doyan ve Bor 24 saat sonra serbest bırakıldı. Baskıları protesto amacıyla gazete çalışanlarının, 11 Ocak günü yaptıkları basın açıklamasından sonra, büro polisler tarafından basıldı ve gazete çalışanları gözaltına alındı. Gazetenin Mersin bürosu 26 Ocak günü Mersin Tugay Komutanı ve askerler tarafından arandı.

Nisan ayında, Edirne'nin Keşan ilçesinde Azadiya Welat gazetesini satan bir bayinin polis tarafından tehdit edildiği ve bayide bulunan gazetelere "yasak olduğu" gerekçesiyle el konulduğu bildirildi.

Dema Nû Gazetesi

15 Mart günü yayın hayatına başlayan Dema Nû gazetesinin OHAL bölgesine girişi 11 Nisan günü yasaklandı. Kürtçe yayınlanan gazetenin yıl boyunca çıkardığı 20 sayısından 9'u toplatıldı.

12 Mart günü gazetenin Diyarbakır bürosuna yapılan baskında gözaltına alınan Temsilci Mehmet Eren, muhabir Ahmet Bulut ve dağıtımçı Mehmet Şah Çınar hakkında, "Olağanüstü Hal Bölgesi'ne yasak yayın soktukları" gerekçesiyle dava açıldı. Davanın, 29 Aralık günü Diyarbakır 1. Sulh Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmasında Bulut ve Çınar beraat ederken Mehmet Eren'e 8 ay hapis cezası verildi.

Yaşadığımız Vatan dergisi

Yaşadığımız Vatan dergisinin 2001 yılında yayınlanan tüm sayıları hakkında toplatma kararı verildi. Derginin İstanbul'da bulunan merkez bürosu ile Adana, Antakya, Zonguldak ve İzmir temsilcilikleri yıl içinde birden fazla kez basıldı. Baskınlar sırasında gazete çalışanları tehdit edildiği bildirildi.

Yaşadığımız Vatan dergisi çalışanı Aydın Yavuz 6 Mart günü, Kandıra F Tipi Cezaevi önünde, basın açıklaması yapmak isteyen tutuklu yakınlarına müdahale eden jandarmalar tarafından gözaltına alındı.

Yaşadığımız Vatan dergisi Antakya Temsilcisi Sebahattin Filizoğlu, 24 Ocak günü dergi bürosuna gelen polisler tarafından, savcılıkta ifade vermesi gerektiği söylenerek gözaltına alındı. Filizoğlu, "toplatılmış bir dergiyi dağıttığı ve çocuklara sattığı" gerekçesiyle tutuklandı. Sebahattin Filizoğlu hakkında TCY'nin 168/2. ve TMY'nin 5. maddesi uyarınca dava açıldı.

Derginin Zonguldak temsilcisi Uğur Bülbül ve eski Samsun Temsilcisi Devrim Kalaycı, 25 Ocak günü Ereğli girişinde otobüsten indirilerek gözaltına alındılar. Bülbül ve Kalaycı, 9 Şubat günü serbest bırakıldılar.

12 Şubat günü TAYAD'lı ailelerin Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ile görüşmek için yaptıkları eylemi izleyen Yaşadığımız Vatan muhabirleri Songül Ergül ve Duygu Eygi gözaltına alındı. Ergül ve Eygi 14 Şubat günü tutuklandı.

Yaşadığımız Vatan dergisinin İzmir bürosuna 24 Ağustos günü düzenlenen baskında Can Erkan, Arzu Yetik, Güneş Mutlu, Sadık Altınöz, Gülüş Demirpençe, İzmir Temsilcisi Nurhan Yılmaz, Dursun Göktaş, Burcu Kaya ile soyadları öğrenilemeyen Birol, Çağlar, Sebahattin, Gökhan ve Şahin adlı kişiler gözaltına alındı.

Yaşadığımız Vatan dergisinin İstanbul Şişli'deki merkezine 10 Aralık günü saat 05.00 sıralarında düzenlenen baskında, derginin Genel Yayın Yönetmeni Metin Yavuz, Yazışleri Müdürü H. Ruken Kılıç, muhabirler İsmail Özmen, Yılmaz Kaya, misafirler Ercan Gökoğlu ve Kudret Sarıgül gözaltına alındı. Dergiden yapılan açıklamada, polislerin arama izinlerinin olmasına karşın büroya kapıyı balyozla kırarak girdikleri bildirildi.

Radikal gazetesi

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, Radikal gazetesi köşe yazarı Perihan Mağden'in 15 Nisan günü yayınlanan "Yine Ölüm Yine Ölüm yazısı" başlıklı yazısında kendisine hakaret edildiğini iddia ederek, "gereğinin yapılması" için 16 Nisan günü Basın İlan Kurumuna başvurdu. Basın İlan Kurumu, başvuru üzerine "Radikal gazetesinin iki aylık ilan gelirlerinin kesilmesine" karar verdi. Başvurusunun gazetede haber yapılması üzerine Adalet Bakanı Türk 31 Mayıs günü tekrar aynı kuruma başvurdu. 1 Haziran günü ikinci başvuruyu görüşen Basın İlan Kurumu, Radikal gazetesinin resmi ilan ve reklamlarının beş gün süreyle kesilmesine karar verildi.

Radikal gazetesi hakkında başka bir şikayet başvurusu, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat Ertosun'dan geldi. Ertosun, Radikal gazetesinde 20 Temmuz günü yayımlanan "Adli Tatil Bugün Başlıyor" başlıklı haber ve Mine G. Kırkkanat'ın "Allah İçin" başlıklı yazısında "cezaevleri operasyonunun aşağılandığı" gerekçesiyle gazeteyi 24 Temmuz günü Basın İlan Kurumu'na şikayet etti.

5 Eylül günü Basın Konseyi üyeleriyle görüşen Devlet Bakanı Yılmaz Karakoyunlu, Basın İlan Kurumu'nun "Basın Ahlak Yasası'na aykırı yayın yapıldığı" gerekçesiyle ilan kesmesinin "tasvip edilemez bir uygulama" olduğunu belirtti.

Yeni Asya gazetesi

Yeni Asya gazetesinde yayınlanan haber ve makaleler gerekçe gösterilerek gazetenin yazarları ve yazarları hakkında 2001 yılı sonuna kadar 24'ü İstanbul DGM'de olmak üzere, toplam 39 dava açıldı. 2001 yılında sonuçlanan davalarda gazetenin altı yazarına toplam 10 yıl hapis, 682 milyon 520 bin lira

para cezası, gazeteye toplam 37 gün kapatma cezası verildi.

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat Ertosun Yeni Asya gazetesinde, 27 Mart günü Ali Ferișadođlu imzasıyla yayınlanan ‘‘Sivil Örgütler ve Bediüzzaman’’ başlıklı yazının ‘‘Atatürk ilke ve inkılapları ile Anayasa’nın 74. maddesinde yazılı inkılap kanunları aleyhine olduğu’’ iddiasıyla Basın İlan Kurumu’na başvurdu. Başvuruyu değerlendiren Kurum, gazeteye üç gün ilan kesme cezası verdi.

Yeni Asya gazetesi hakkında verilen 1 aylık kapatma cezası 9 Eylül gününden itibaren yürürlüğe girdi. Gazete, 9 Ekim günü yeniden yayına başladı.

Yerel Basın Yayın Kuruluşlarına Yönelik Baskılar

Çanakale’de yayınlanan yerel Olay gazetesinin Genel Yayın Müdürü İlhan Kaya, 21 Ocak günü eşiyile birlikte evine giderken kimliği belirsiz bir kişinin sopalı saldırısı sonucu yaralandı.

Batman’da, yayınlanan Batman İleri gazetesinin Yazıişleri Müdürü Kerem Korkmaz 26 Ocak gecesi gazeteyi basan 6 kişi tarafından dövüldü. Saldırının Batman İleri gazetesinde ANAP Batman Milletvekili Ataullah Hamidi’nin aleyhine haber yapıldığı gerekçesiyle düzenlendiği bildirildi. Saldırı sonucu 7 günlük rapor alan Korkmaz, Hamidi tarafından defalarca telefonla tehdit edildiğini bildirdi.

30 Ocak günü İskenderun Ağır Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmada, Demokrat Baykan gazetesi Sahibi Erhan Palabıyık ve Yazıişleri Müdürü Sönmez Palabıyık hakkında TCY’nin 159. maddesi uyarınca açılan dava, 4454 Sayılı Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun uyarınca ertelendi.

Isparta’da yayımlanan Akdeniz gazetesi muhabiri Muhsin Tufan, 2 Şubat günü, eski Belediye Başkanı Mehmet Aybatılı tarafından adliyede tartaklandı, Tufan’ın fotoğraf makinesi zorla elinden alınarak içindeki film yakıldı.

Van’da yayınlanan Prestij gazetesi muhabiri Sıddık Tayılan, 12 Şubat günü, akaryakıt ihalesini izlemek üzere gittiği Devlet Su İşleri 17. Bölge Müdürlüğü’nde, ihaleye katılmak için bekleyen firma temsilcileri tarafından dövüldü. Tıp Fakültesi Hastanesi’ne kaldırılan Tayılan’ın başına sekiz dikiş atıldı.

Özgür Kocaeli gazetesi muhabiri Zafer Çakıroğlu 6 Mart günü, Kandıra F Tipi Cezaevi önünde basın açıklaması yapmak isteyen tutuklu yakınlarına müdahale eden jandarmalar tarafından gözaltına alındı. Çakıroğlu’nun, filmlerini teslim etmesi üzerine serbest bırakıldığı öğrenildi.

Sakarya’da yayın yapan Kanal 54 televizyonunu, 12 Mart günü canlı olarak yayınlanan ‘‘Ortam’’ programını Alperen Ocakları’ndan bir grup bastı. 3 CHP üyesinin yaralandığı olaydan sonra saldırıya

katılan iki kişi gözaltına alındı, bir süre sonra da serbest bırakıldı.

Gaziantep’te yayın yapan yerel Kanal 27 televizyonu muhabiri Cengiz Karaduman, 30 Mart günü ANAP Gaziantep Milletvekili Mustafa Taşar’ın düzenlediği basın toplantısında yönelttiği soru nedeniyle dövülerek salondan çıkarıldı. Karaduman’ın, Taşar’ın isteği üzerine dövüldüğü ileri sürüldü. Karaduman’ın yanısıra, Kanal 27 kameramanı Aydın Sert ve Hisar TV kameramanı Mehmet Bulut da toplantı sırasında saldırı ve hakarete uğradı.

Zonguldak’ta yayımlanan Susma gazetesi sahibi ve Yazıişleri Müdürü Bahattin Arı, ‘‘yasadışı yayın bulundurduğu’’ ve ‘‘terör örgütü propagandası’’ yaptığı iddiasıyla 12 Ocak günü tutuklandı. 3 Nisan günü tahliye edilen Arı, aynı gün yeniden gözaltına alındı.

Erzurum’da yayımlanan Temmuz dergisi sahibi Recep Çakmak, Nisan ayı başında kimliği belirlenemeyen üç kişinin saldırısına uğradı.

Adıyaman’da yayınlanan Gerger Fırat gazetesi yazarı Hacı Boğatekin, Nisan ayında bir yazısı nedeniyle Vali Yardımcısı tarafından, ‘‘Eğer Kaymakamlar hakkında yaptığın haber ve yazıları, eleştirileri bana yönelik olarak yapsaydın seni iki günde kaybedip temizlerdim’’ sözleriyle tehdit edildiğini bildirdi.

Cumhuriyet gazetesi muhabiri ve Bartın gazetesi sahibi Esen Aliş, ‘‘kendisini ölümlle tehdit ettiği’’ iddiasıyla Bartın Valisi Fatih Eryılmaz hakkında 10 Nisan günü suç duyurusunda bulundu. Aliş başvurusunda, 6 Nisan günü Valilik İl Özel İdare binasında yapılan bir toplantıda Eryılmaz’ın, ‘‘Terbiye dersi almak isteyen alır burada, dinlemek istemeyen de dışarı çıkar. Gebertirim seni’’ diyerek kendisini ölümlle tehdit ettiğini belirtti.

Malatya’da yayınlanan haftalık Medeniyet gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni Ramazan Keskin, 13 Nisan günü yayınlanan ‘‘İslamın Nuru Bakidir’’ başlıklı yazısı nedeniyle 19 Nisan günü tutuklandı. Yazı nedeniyle gazete hakkında toplatma kararı verildiği ve gazetenin Yazıişleri Müdürü Şevket Başıbüyük’ün de ifadesinin alındığı öğrenildi.

Samsun’un Çarşamba ilçesinde yayın yapan Çarşamba TV çalışanları 8 Mayıs günü Çarşamba belediyesine bağlı kombinada kaçak et kesilmesini görüntülemek isterken saldırıya uğradılar. Saldırıda yaralanan Çarşamba TV sahibi Faruk Tak, kameraman Umut Hızal, ve muhabir Yaşar Karaman 7’şer gün iş göremez raporu aldılar.

Tokat’ın Niksar ilçesinde yayın yapan Yeşil Niksar gazetesi sahibi Cemalettin Bilgin, 19 Mayıs günü silahlı saldırıya uğradı.

Adana’nın Ceyhan ilçesinde yayın yapan Samim TV’nin sahibi Samim Özsoy 7 Haziran günü silahlı saldırıya uğradı. Vücuduna beş kurşun isabet eden Özsoy Ceyhan Devlet Hastanesi’ne kaldırıldı.

Karadeniz gazetesi Rize büro şefi ve www.rizede.com internet sitesinin spor müdürü Alihan Telatar ve Akşam gazetesi Rize muhabiri Mustafa Bayrak, 14 Haziran günü oynanan Rize Çayspor-Telekomspor maçının ardından polislin saldırısına uğradılar.

Çukurova’da yayın yapan Kanal A televizyonu kameramanı Yücel Bayluk, 20 Mayıs günü işten atılan işçilerinin basın açıklamasını izlerken şirket elemanları tarafından dövüldü. Hastaneye kaldırılan Bayluk’un başına 15 dikiş atıldı.

25 Haziran günü Gaziantep Adliyesi önünde yapılan protesto eylemini izleyen Fırat’ta Yaşam gazetesi Yazışları Müdürü Halil Şahin ve Alinterimiz gazetesi muhabiri Servet Özdemir gözaltına alındı. Şahin ve Özdemir, gece geç saatlerde ifadeleri alınmadan serbest bırakıldı.

Antalya’da yayın yapan VIP adlı özel televizyon kanalının kameramanı Ahmet Aydın, “çekim yapmaması için kendisini uyan Antalya 3. Sulh Hukuk Mahkemesi Hakimi Belgin Ayçil’i dinlemediği için” tutuklandı. Edinilen bilgiye göre, Antalya’da Festival Çarşısı esnafı ile Antalya Büyükşehir Belediyesi arasındaki dava nedeniyle 15 Haziran günü çarşıda keşif yapıldı. Keşif sırasında çekim yapan Ahmet Aydın, birkaç kez yargıç Ayçil tarafından “çekime son vermesi için” uyarıldı. Çekimi sürdürmesi üzerine Aydın, Ayçil’in talimatıyla gözaltına alındı. Yenikapı Polis Karakolu’nda ifadesi alınan Ahmet Aydın, Nöbetçi Sulh Ceza Mahkemesi tarafından “görevli memura direndiği” gerekçesiyle tutuklandı.

Mersin’de yayın yapan Kanal 2000 televizyonu kameramanı Ahmet Özlü, 5 Temmuz günü çekim yapmak için gittiği Opet Petrol Dolum Tesisleri’nde şirket korumalarının saldırısına uğradı.

Iğdır’da yayınlanan Dilucu gazetesinde sahipleri Akay Aktaş ve Alpaslan Şiftaş ile Anadolu Ajansı Iğdır Muhabiri Aydın Deniz 4 Ağustos günü bıçaklı saldırıya uğradılar. Saldırının, gazetede 18 Temmuz günü yayınlanan “Tarım İl Müdürlüğü’nde yapılan yolsuzluk”la ilgili haber nedeniyle Tarım İl Müdürlüğü eski çalışanlarından Muharrem Güven ile oğulları Alper Güven ve Mete Güven tarafından gerçekleştirildiği bildirildi.

Batman’da yayınlanan haftalık Batman Ekspres gazetesinin yayını 8 Ekim günü Batman Asliye Ceza Mahkemesi’nin kararı ile durduruldu. Durdurma kararının adres değişikliğinin gazetenin kuruluş beyannamesinde yasal süre içinde yapılmayarak 5680 sayılı Basın Kanunu’nun 9. maddesindeki şartları yerine getirilmediği gerekçesiyle alındığı belirtildi.

Trabzon’da yayınlanan Güne Bakış gazetesinin Yazışları Müdürü Ahmet Ayvacı, 7 Ekim akşamı kimliği belirsiz kişiler tarafından dövüldü.

İstanbul’un Büyükçekmece ilçesinde yayınlanan Hürbakiş gazetesi muhabiri Hüsamettin Erbaş,

İstanbul Esenyurt Belediyesi Personel Müdürü Mustafa Karatay tarafından dövüldü. Edinilen bilgiye göre, Karatay, 30 Ekim günü gazetenin dağıtımını yapmak için Esenyurt Belediyesi’ne giden Erbaş’ı “Seni bundan sonra belediye binasında görmek istemiyorum” diyerek tartakladı. Bunun ardından 31 Ekim günü yeniden belediyeye giden Erbaş, Karatay tarafından yine dövüldü. Bölgedeki bir sağlık ocağına kaldırılan Erbaş, daha sonra da Bakırköy Devlet Hastanesi’ne sevk edildi. Erbaş, Adli Tıp Kurumu’ndan 17 günlük iş göremez raporu aldı. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı’nda Atatürk Anıtı’na çelenk koyma sırasında yaşanan gerginliği haber yaptığı için Karatay tarafından dövüldüğünü ifade eden Erbaş, “Bazı yurttaşlar ve belediye meclis üyeleri, bayramda, Esenyurt Belediye Başkanı Gürbüz Çapan’ın adına anita çelenk koymak istemişlerdi, ancak bazı belediye görevlileri ile adı geçen müdür buna karşı çıkmıştı. Ben de bu olayı haber yapmıştım. Karatay bu nedenle bana saldırdı” dedi.

Demokrat İskenderun gazetesi sahibi ve yazarı Ersen Korkmaz, 10 Aralık 2000 tarihinde katıldığı İnsan Hakları Paneli nedeniyle 1 Kasım günü İskenderun Savcılığı’na ifade verdi.

Kilis’te yayımlanan Kent gazetesine 19 Aralık günü silahlı saldırı düzenlendi. Kilis Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Ahmet Barutçu’nun sahibi olduğu gazete binasında maddi hasar meydana geldi.

8.2.2. DİĞER OLAYLAR

Beyaz Enerji operasyonunun ardından yürütülen soruşturma kapsamında, jandarma fezlekesini yayımlayan Star televizyonu Haber Genel Yayın Yönetmeni Uğur Dünder ve Sorumlu Müdür Süleyman Sarılar hakkında Küçükçekmece Cumhuriyet Savcılığı tarafından soruşturma açıldı.

Bir yolsuzluk operasyonunda gözaltına alınan İsmail Mert’in İstanbul DGM’ye getirilişi sırasında görüntü almak isteyen Anadolu Ajansı foto muhabiri Selifet Güner saldırıya uğradı. Güner’in dudağı patladı ve makinesi kırıldı.

4 Nisan günü, Gebze’de bir sanayi tesisinin MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli tarafından hizmete açılışı nedeniyle düzenlenen törende gazeteciler, MHP’lilerin saldırısına uğradı. Olayda, Kanal D muhabiri Bülent Yılmaz başından yaralandı.

11 Nisan günü Ankara’da yapılan esnaf yürüyüşü sırasında çıkan çatışmalarda göstericiler tarafından taşlanan Kanal D muhabiri Metin Kayıhan ve kameraman Adem Gümüş ağır yaralandı. Kayıhan’ın kafatasında çatlak olduğu, Gümüş’ün de beyininde ödem olduğu bildirildi. Yaralanan çok sayıda gazeteci de ayakta tedavi edildi.

Evrensel gazetesi muhabiri Erdoğan Koşar, 12 Nisan günü Kütahya’da düzenlenen esnaf mitingi sırasında sivil polisler tarafından dövüldü. Koşar, polisler hakkında suç duyurusunda bulundu.

Özgür Gelecek dergisi Yazışlıları Müdürü Ali Kemal Kahraman, 9 Nisan günü gözaltına alındı. Kahraman 12 Nisan günü serbest bırakıldı.

Özgür Gelecek dergisi muhabiri Muharrem Yiğitsoy, 13 Nisan günü Beyoğlu Adliyesi'nde gözaltına alındı.

Gazetecilerin sorunlarını duyurmak amacıyla İstanbul'dan Ankara'ya yürüyen işsiz gazeteci Semra Bazer, 11 Nisan günü Boğaz Köprüsü çıkışında gözaltına alındı. Bazer, kısa süre sonra serbest bırakıldı.

11 Nisan günü İstanbul'da kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından dövülen Akit gazetesi muhabiri Kenan Kıran, 3 günlük rapor aldı. Kıran'ın, Medya Holding Yönetim Kurulu Başkanı Dinç Bilgin ve adı arazi yolsuzluklarına karışan Nevzat Ak'a ilişkin haberler nedeniyle saldırıya uğradığı iddia edildi.

İstanbul DGM tarafından 29 Mart günü kapatılan Alinterimiz gazetesinin Gaziantep ve İskenderun büroları 27 Nisan günü basıldı. Gaziantep bürosuna düzenlenen baskında gözaltına alınan Servet Özdemir adlı gazete çalışanı, gözaltında iki gün boyunca işkenceye maruz kaldığını bildirdi. İskenderun bürosuna düzenlenen baskında ise Emel Gültekin adlı gazete çalışanı gözaltına alındığı ve büroda bulunan arşivlere el konulduğu öğrenildi.

4 Mayıs günü Ankara Çamlıca mahallesi polis lojmanlarındaki bir camiye baz istasyonu takılmasını protesto eden polis eşleri ve çocuklarını izleyen Cihan Haber Ajansı (CHA) muhabiri Ziya Yıldırım, dövülerek gözaltına alındı.

Star gazetesi muhabiri Cemal Doğan, kendisini "tehdit ettikleri, fotoğraf makinesi ve filmi alma girişiminde buldukları ve dakikalarca duruşma salonunda alıkoydukları" gerekçesiyle Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi başkanı Mehmet Berber ve Hakim Bahattin Özbaş hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Doğan, başvurusunda YDP eski Genel Başkanı Hasan Celal Güzel'in yargılandığı bir dava sırasında salonda fotoğraf çektiğini ifade eden Doğan, Berber'in salonda görevli polisler ve mübaşire "yakalayın şu gazeteciyi" diye bağırıldığını; bunun üzerine polislerin kendisine kaba muamelede bulduklarını, Berber'in ayrıca polislerden kendisinin makinesi ve filmlerine el konulmasını istediğini kaydetti.

Devrimci Demokrasi dergisi Adana Bürosu muhabiri Kemal Yücel, İHD İstanbul Şubesi'nde düzenlediği basın toplantısında, 3 Temmuz günü polisler tarafından gözaltına alındığını ve ajanlık yapması için ölümle tehdit edildiğini bildirdi.

Yeni Şafak gazetesinin İstanbul Bayrampaşa'da bulunan merkez bürosuna 4 Temmuz gecesi kimliği belirsiz kişiler tarafından silahlı saldırı düzenlendi. Saldırganların daha sonra gazetenin İdari Koordinatörü Yunus Akgül'ü telefonla arayarak tehdit ettikleri bildirildi.

9 Ağustos günü insan hakları heyetinin Şırnak'ın Beytüşşebap ilçesine bağlı köylerde yaptığı incelemeleri görüntülemek isteyen Doğan Haber Ajansı muhabiri Özgür Cebe ile İhlas Haber Ajansı muhabiri İbrahim Yakut'un kasetlerine jandarmalar tarafından el konuldu.

20 Ağustos akşamı gözaltına alınan Özgür Halk dergisi Adana büro çalışanı M. Emin Duman, ertesi gün serbest bırakıldı.

Akit gazetesi yazarı Ahmet Varol, Haksöz dergisi yazarları Hamza Türkmen ve Rıdvan Kaya, İsrail Başbakanı Şaron'un Türkiye'ye gerçekleştireceği ziyareti protesto amacıyla düzenledikleri basın toplantısında "Kanunsuz eyleme çağrı yaptıkları" iddiasıyla 7 Ağustos günü gözaltına alındılar. Varol, Türkmen ve Kaya, ifadelerinin alınmasının ardından serbest bırakıldı.

12 Ekim günü ABD'nin Afganistan'a saldırısını protesto amacıyla Beyazıt Camii çıkışında toplanan kitleye göz yaşartıcı bombalarla müdahale eden polis gazetecilere de saldırdı.

SİP ve EMEP'in 12 Ekim günü ABD'nin Afganistan'a saldırısını protesto amacıyla Kadıköy meydanında yaptığı açıklamaya müdahale eden polisler, Yeni Şafak gazetesi muhabiri Hüseyin Likoğlu'nu dövdü, Ulusal Kanal kameramanı Ramazan Kurt'un kamerasını kırdı.

İhlas Haber Ajansı muhabiri Alper Turgut 14 Ekim günü MHP milletvekillerinin Ardahan Posof'ta yaptığı toplantıyı izlerken MHP Ardahan Merkez İlçe Başkanı Taşkın Polat tarafından tartaklanarak dışarı atıldı.

Alibeyköy'de ölüm orucunu sürdüren Aydın Hanbayat, Murat Şahin, Hüseyin Yıldız, Cemal Keser, Yeter Güzel, Tekin Yıldız ve Orhan Gül'ün aileleri tarafından 7 Kasım günü yapılan basın açıklamasını izlemeye giden gazeteciler, polisler tarafından engellendi. Sokağı ablukaya alan polisler, gazetecilerin açıklamanın yapılacağı eve kamera ve fotoğraf makineleriyle girmelerine izin vermedi. Gazeteciler, açıklamayı kamera ve fotoğraf makinelerini bırakarak izledi. Gazetecilerin notlarına çıkışta tekrar arama yapan polisler tarafından el konuldu.

Kaldıraç dergisi çalışanları Murat Altıntov, Rıza Altıntov ve Sena Bayraktar 5 Kasım akşamı evlerine düzenlenen baskında gözaltına alındılar. Gazeteciler, 6 Kasım gecesi serbest bırakıldı.

Memur Gerçeği dergisinin eski sahibi ve Yazışlıları Müdürü Sema Günay ile Memur dergisinin sahibi ve Yazışlıları Müdürü Çayan Güner, 7 Kasım günü İstanbul Taksim'de gözaltına alındı. Günay ve Güner, 11 Kasım günü serbest bırakıldılar.

Erzurum'un Pasinler ilçesinde İhlas Haber Ajansı muhabiri Enver Güler, 17 Kasım gecesi bıçaklı saldırıya uğradı.

İstanbul Küçükarmutlu'da düzenlenen operasyondan sonra ölüm orucunu Bursa'da sürdüren Hüseyin Yıldız'ın kaldığı eve 11 Aralık günü düzenlenen baskını haber yapmak için Bursa'ya giden Devrimci Demokrasi gazetesi Yazışları Müdürü Tevhide Akıncı, gazete çalışanı Gülten Kahraman ile adları öğrenilemeyen iki kişi de, İstanbul'a dönerken gözaltına alındı. Baskında gözaltına alınan Şükrü Duman, Fethiye Tepe, Özkan Kaygusuz, Devrimci Demokrasi gazetesi Yazışları Müdürü Tevhide Akıncı ve gazete çalışanı Gülten Kahraman gözaltında işkence gördüklerini açıkladılar. İHD İstanbul Şubesi'nde 14 Aralık günü düzenlenen basın toplantısında konuşan Tevhide Akıncı, gözaltına alınanların dövüldüğünü, üzerlerine basınçlı su sıkıldığını, erkeklerin hayallarının sıkıldığını, tecavüz tehdidi, küfür ve hakarete maruz kaldığını söyledi.

8.2.3. TUTUKLU ve HÜKÜMLÜ GAZETECİLER

Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın derlediği bilgilere göre, 2001 yılında en az 13 gazeteci tutuklandı.

Bu gazetecilerin adları ve çalıştıkları yayın kuruluşları şöyle:

Devrim Yolunda İşçi Köylü gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Memik Horoz; Yaşadığımız Vatan dergisi Genel Yayın Yönetmeni Metin Yavuz, Yazışları Müdürü Hatice Ruken Kılıç, Bursa Temsilcisi Semra Başyigit, Adana Temsilcisi Güzin Tolga, gazete çalışanları Züleyha Kurt, Tuğba İyigün, Selami Kurnaz, Özlem Kütük; Hedef dergisi Yazışları Müdürü Adnan Akdeniz Taş; Yeni Asya gazetesi sahibi Mehmet Kutlular; Ülkemizde Gençlik dergisi çalışanları Tayfun Koç, Aysun Akdağ, Perihan Demirkıran.

Basın Konseyi'nin Cezaevindeki Gazeteciler Raporu

Basın Konseyi'nin 17 Mart günü açıklanan "Cezaevindeki Gazeteciler Raporu"nda, 1 Ocak 2001 itibarıyla, "gazetecilikle ilgili faaliyetleri nedeniyle" cezaevinde bulunan tek gazetecinin "Özgür Karadeniz" gazetesi muhabiri Kemal Evcimen olduğu iddia edildi.

Raporda, isimleri verilen diğer 39 gazetecinin ise "gazetecilik sıfatıyla" tutuklanmadıkları öne sürüldü. Ahmet Özdemir, Ali Rıza Demir, Doğan Ağrı, Özgür Çelik, Tülin Soyhan adlı gazeteciler hakkında yeterli bilgi edinilmediği için "gerçek durum aydınlanıncaya kadar bu kişilerin durumunun Konsey'in ilgi alanının içinde kabul edildiği belirtilen raporda, Konsey'in 1997 ve 1999 yılı raporlarında "gazetecilik faaliyetleri nedeniyle cezaevinde oldukları" kabul edilen ve halen cezaevinde bulunan Asiye Güzel Zeybek, Burhan Kardeş, Serdar Gelir, Nureddin Şirin, Mehmet Tari, Devrim Demir ve Süleyman Altun'un "gazetecilikle ilgili olmayan nedenlerle mahkum edildikleri ya da tutuklu oldukları" belirtildi.

Basın Konseyi Başkanı Oktay Ekşi, raporu açıkladığı

basın toplantısında, Konsey'in Gazetecileri Koruma Komitesi (CPT) ile arasındaki bağı kopardığını açıkladı. Ekşi, Komite'nin ölçütleri ile Konsey'in ölçütlerinin birbirine uymadığını, Komite'nin "bir kimse, hem gazeteci sıfatı taşısa, hem de yasadışı bir örgütün eylemlerinde fiilen rol aldığı için yargılanıp mahkum edilse, onu 'hapisteki gazeteci' diye dünya kamuoyuna sunduğunu", kendilerinin ise "yaptıkları çalışmalar neticesinde Türkiye'yi adının "en çok gazeteci hapsedilen ülke olarak anılması utancından kurtardıklarını" vurguladı.

Öte yandan Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF)'nin, Nisan ayı içinde yayınladığı 2000 yılı raporunda 31 Aralık 2000 tarihi itibarıyla Türkiye'de yaklaşık 650 gazetecinin cezaevinde bulunduğu belirtildi. RSF, aynı ay içinde, bu gazetecilerden Asiye Zeybek Güzel, Kemal Evcimen, Mustafa Benli ve Hasan Özgün'ün bir an önce serbest bırakılmaları için acil çağrı yaptı¹⁴ ve Nureddin Şirin için "adil yargılanma hakkı"nın güvence altına alınması istedi.

8.2.4. TOPLATILAN YAYINLAR ve CEZALAR

2001 yılında da, ulusal ve yerel muhalif yayın organlarına verilen toplatma ve kapatma cezaları konusunda bir değişiklik yaşanmadı. 14 Aralık 2000 tarihinde İstanbul 4 No'lu DGM'nin, "Yazılı, sesli ve görsel basın-yayın organlarında ve F Tipi cezaevlerinde ilgili olarak yayın yapılmasını yasaklamasının ardından" 2001 yılı boyunca bu konuda yazılmış haber ve makaleler gerekçe gösterilerek onlarca yayın hakkında yüzlerce günlük toplatma cezaları verildi. F tipi cezaevleri ve 19 Aralık cezaevi operasyonu hakkında yapılan haberler başta TCY'nin 159., 168., 169., 312. ve TMY'nin 5., 6. ve 8. maddelerinin ihlali kapsamında değerlendirilerek, bu haberlere yer veren gazete ve dergiler toplatıldı; yazışları müdürleri ve yazarlar hakkında aynı maddeler uyarınca birçok dava açıldı. Bazı yerel basın kuruluşları da F tipi cezaevleri ve operasyonlarla ilgili yayın yasağına uymadıkları gerekçesiyle çeşitli yaptırımlarla karşılaştılar. Örneğin, Çorum'da yayınlanan Dost Haber, Çorum Haber, Çorum Gündem, Çorum Hakimiyet ve Merhaba gazeteleri, Adıyaman'da yayınlanan Katılım gazetesi, Antep'te yayınlanan Fırat'ta Yaşam gazetelerinin bazı sayıları bu gerekçeyle toplatıldı.

Muhalif sol basın yayın organlarına yönelik toplatma uygulaması, 2001 yılında etkili bir biçimde devam etti. Yine F Tipi cezaevleri ve operasyonlara yönelik haber yaptıkları, bölücülük propagandası yaptıkları, yasadışı örgüte yardım yataklık ettikleri, yasadışı

¹⁴ Özgür Gündem gazetesi muhabiri Hasan Özgün 9 Aralık 1993, İşçinin Yolu ve Atılım gazeteleri muhabiri Asiye Zeybek Güzel 22 Şubat 1997, Hedef dergisi muhabiri Mustafa Benli 24 Şubat 1998, Özgür Karadeniz gazetesi çalışanı Kemal Evcimen 16 Şubat 1995, Selam gazetesi yazarı Nureddin Şirin 6 Şubat 1997 tarihinden bu yana cezaevindeler.

örgütlerini açıklamalarını yayınladıkları iddiasıyla Yaşamda Atılım, Yaşadığımız Vatan, Devrim Yolunda İşçi-Köylü, Alınteri, Devrimci Mücadele Birliği, Devrimci Demokrasi, Özgür Genç, Devrimci Çözüm, Öncü Halkın Birliği gibi dergilerin 2001 yılında yayınlanan hemen hemen tüm sayıları toplatıldı.

Kürt sorununa ilişkin haber ve görüntülere yer veren gazete ve dergilere yönelik toplatma uygulamasında da bir değişiklik gözlenmedi. Muhafız sol dergilerin yanısıra yayın yapan Yeni Evrensel, 2000'de Yeni Gündem, Günlük Evrensel gazetelerinin birçok sayısı bu gerekçeyle toplatıldı. Yazarlar ve yazarları müdürleri hakkında DGM'ler ve Ağır Ceza Mahkemeleri'nde 100'ü aşkın dava açıldı. Haftalık Yedinci Gündem gazetesinin 2001 yılında yayınlanan 28 sayısından 26'sı hakkında toplatma kararı verildi. Yayın hayatına 2000 yılı Kasım ayında başlayan Bilim ve Siyaset dergisinin "Göç" konulu ilk sayısı toplatıldı.

İnsan hakları ihlallerine ilişkin haberler, ordu ve emniyet güçlerine yönelik eleştiriler de yoğun olarak toplatma gerekçesi yapıldı. Örneğin, liberal eğilimli İdea Politika dergisinin güz 2001 sayısı bazı yazılarda "orduya hakaret edildiği" gerekçesiyle toplatıldı

8.2.5. RADYO ve TELEVİZYON ÜST KURULU (RTÜK) UYGULAMALARI

2002 yılı başlarında, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından, Üst Kurul'un kurulduğu tarihten 2001 yılı sonuna kadar olan süreçte yayın kuruluşlarına verilen cezaları konu alan bir yazılı açıklama yapıldı.

Açıklamada verilen bilgilere göre, RTÜK, 1994 yılı Nisan ayı ile 2001 yılı Aralık ayı arasında;

Ulusal televizyon kuruluşlarına toplam 454 uyarı ve 272 gün süreyle yayın durdurma cezası, Bölgesel televizyon kuruluşlarına toplam 49 uyarı ve 256 gün süreyle yayın durdurma cezası, Yerel televizyon kuruluşlarına toplam 477 uyarı ve 2766 gün yayın durdurma cezası verdi. Televizyon kuruluşlarının yayınları toplam 3295 gün süreyle durduruldu.

RTÜK, aynı süre zarfında radyo kuruluşlarına toplam 756 uyarı ve 12904 gün yayın durdurma cezası verdi.

3984 Sayılı RTÜK Yasası'nın bu güne kadar en çok işletilen maddelerinin başında, yasanın "bölücü ve yıkıcı nitelikte yayın yapılmasını" yaptırıma bağlayan 4. maddesinin (g) bendi geliyor. Bu bent uyarınca, 7 yıl boyunca toplam 65 radyoya 253 uyarı cezası verildi ve bu radyolardan 30'unun yayınları toplam 8573 gün süreyle durduruldu. Yine "bölücü ve yıkıcı nitelikte yayın yaptıkları" iddiasıyla 24 televizyon kuruluşuna 66 uyarı cezası verildi ve bu kuruluşların 9'unun yayınları toplam 655 gün süreyle durduruldu. "Bölücü ve yıkıcı nitelikte yayın yapıldığı" iddiasıyla yayın kuruluşlarının yayınları bugüne kadar toplam 9228 gün süreyle durduruldu.

RTÜK, aynı dönemde "irticai nitelikte yayın

yaptıkları" iddiasıyla toplam 52 radyoya 222 uyarı cezası verdi ve bu radyolardan 23'ünün yayınını toplam 3544 gün süreyle durdurdu. Aynı gerekçeyle 29 televizyon kuruluşuna (ulusal, bölgesel ve yerel) 103 uyarı verdi ve bu kuruluşlardan 9'unun yayınını toplam 2031 gün süreyle durdurdu. "İrticai nitelikte yayın yaptıkları idiasıyla" yayın kuruluşlarına toplam 5575 gün yayın durdurma cezası verildi.

Bu süreçte, yayın kuruluşlarına "Bölücü-yıkıcı ve irticai" yayın yaptıkları iddiasıyla verilen yayın durdurma cezaları (toplam 14803 gün), RTÜK'ün bugüne kadar verdiği durdurma cezalarının %91.3'ünü oluşturuyor

Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın derlediği bilgilere göre RTÜK, 2001 yılında 32 radyo ve 28 televizyon kuruluşuna toplam 3786 gün yayın durdurma; 69 radyo ve 36 televizyon kuruluşuna ise toplam 105 uyarı cezası verdi.

2001 yılında 3984 Sayılı RTÜK Yasası'nın "toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevkeden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi"ne ilişkin 4 maddesinin (g); "radyo ve televizyon yayınlarının Türkçe yapılması"na ilişkin (t) uyarınca çeşitli radyo ve televizyon kuruluşlarına toplam 1.834 gün yayın durdurma cezası verildi.

RTÜK, 2001 yılında ulusal televizyon kanallarına toplam 102 gün yayın durdurma cezası verdi. Bu cezaların önemli bir bölümü, RTÜK Yasası'nın "özel amaç ve çıkarlara hizmet eden ve haksız rekabete yol açıcı yayın yapılmaması"na ilişkin (k) ve "çocukların ve gençlerin fiziksel, zihinsel, ruhsal ve ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek yayın yapılmaması"na ilişkin (m) bentlerinin ihlal edildiği gerekçesiyle verildi. RTÜK, Kasım ayı içerisinde yaptığı bir toplantıda (k) bendi uyarınca İnterstar televizyon kanalına bir defa da 15 gün süreyle yayın durdurma cezası verdi. Bu, RTÜK'ün kuruluşunda bu yana bir ulusal televizyon kanalına bir defa da verdiği en yüksek ceza oldu.

RTÜK tarafından 2001 yılında haklarında uzun süreli yayın durdurma cezası verilen radyo ve televizyon kanallarından bazıları şöyle:

Channel Malatya: RTÜK, 4 Ocak, 8 Şubat ve 21 Mayıs günleri yaptığı toplantılarda, "toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi" esasına aykırı yayın yaptığı iddiasıyla Malatya'da yayın yapan yerel Channel Malatya televizyonu hakkında toplam 190 gün yayın durdurma cezası verdi.

Özgür Radyo: RTÜK, 7 Eylül günü yaptığı toplantıda, RTÜK Yasası'nın 4. maddesinin "toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevkeden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi"ne ilişkin (g) bendini ihlal ettiği iddiasıyla Ankara'da yayın yapan Özgür Radyo'nun yayınının 30 gün

süreyle durdurulmasına karar verdi. Böylece Özgür Radyo'ya RTÜK tarafından verilen yayın durdurma cezaları 1365 güne ulaştı. Daha önce verilen cezalar nedeniyle halen kapalı olan radyo yayını internette www.ozgurradio.com adresinden sürdürüyor.

Batman FM: RTÜK; 23 Ocak günü, Batman'da yayın yapan Batman FM'e, Kürtçe bir müzik parçası çalarak RTÜK Yasası'nın 4. maddesinin (f) bendini ihlal ettiği gerekçesiyle 90 gün yayın durdurma cezası verdi. Karara gerekçe olarak, radyoda 28 Ekim 2000 tarihinde çalınan Ezidi sanatçı Bedil'in "Mi Biwazé" adlı parçası gösterildi.

Mihr TV: RTÜK'ün 14 Kasım günü yapılan toplantısında, RTÜK Yasası'nın 4. maddesinin "insanların ırk, cinsiyet, sosyal sınıf veya dini inançları dolayısıyla hiçbir şekilde kınanmaması"na ilişkin (f) bendine aykırı yayın yaptığı gerekçesiyle Denizli'de yayın yapan Mihr TV'nin yayınının 365 gün süreyle durdurulmasına karar verildi.

Çağdaş Radyo: RTÜK, 10 Ocak günü, "toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi" esasına aykırı yaptığı iddiasıyla Ankara'dan yayın yapan Çağdaş Radyo'nun yayınının 180 gün süreyle durdurulmasına karar verdi. Karara gerekçe olarak, radyoda 15 Aralık 2000 tarihinde yayımlanan İmranlım adlı türkü gösterildi. Türkünün bestecisi ve yorumcusu halk ozanı Hasan Erdoğan, türkünün 1996 yılında çıkan Engel Olma Yollarıma Mahpushane adlı kasetinde seslendirilmiş olduğunu, türküde İmralı'dan değil, Sivas'ın İmranlı ilçesinden söz edildiğini belirtti. Çağdaş Radyo yöneticileri ile sanatçı Hasan Erdoğan'ın girişimleri ve kamuoyundan gelen tepkiler üzerine RTÜK kuruluşundan itibaren ilk kez 20 Ocak günü bir mahkeme kararı olmaksızın, verdiği cezadan geri adım attı ve yürütmeyi durdurma kararı verdi. Ancak Üst Kurul, 20 Ocak günü yaptığı toplantıda, aynı ilkeye aykırı yayın yaptığı gerekçesiyle Çağdaş Radyo'ya bu defa 7 gün yayın durdurma cezası verdi.

Radyo Nur: RTÜK, 4 Ocak ve 14 Şubat günleri yaptığı toplantılarda, İstanbul'da yayın yapan Radyo Nur'a, RTÜK Yasası'nın 4. maddesinin, "Anayasa'nın Genel Esaslar kısmında yer alan ilkelere, demokratik kurallara ve kişi hakları"na ilişkin (c) ve "toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi"ne ilişkin (g) bendine aykırı olarak yayın yaptığı iddiasıyla 360 gün yayın durdurma cezası verdi.

Mihr Radyo: RTÜK, 31 Ağustos ve 21 Kasım günleri yaptığı toplantılarda, RTÜK Yasası'nın 4. maddesinin, "insanların ırk, cinsiyet, sosyal sınıf veya dini inançları dolayısıyla hiçbir şekilde kınanmaması"na ilişkin (f) bendine aykırı olarak yayın yaptığı iddiasıyla Denizli'de yayın yapan Mihr Radyo'nun yayınının toplam 730 gün süreyle durdurulmasına karar verdi.

Anadolunun Sesi: RTÜK, Mart ve Ağustos aylarında yaptığı toplantılarda, RTÜK Yasası'nın 4. maddesinin, "Türkiye Cumhuriyetinin varlık ve bağımsızlığına, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü"ne ilişkin (a) bendine ve "toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi"ne ilişkin (g) bendine aykırı yayın yaptığı iddiasıyla İstanbul'da yayın yapan Anadolu'nun Sesi radyosunun yayınının toplam 150 gün süreyle durdurulmasına karar verdi.

İmparator FM: RTÜK, 14 Şubat günü yaptığı toplantıda, RTÜK Yasası'nın 4. maddesinin "toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi"ne ilişkin (g) bendini ihlal ettiği gerekçesiyle İmparator FM'in yayınının 180 gün süreyle durdurulmasına karar verdi.

Denge Radyo: RTÜK, 14 Şubat, 22 Şubat, 21 Mayıs ve 31 Ağustos günü yaptığı toplantılarda, RTÜK Yasası'nın 4. maddesinin "toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi"ne ilişkin (g) bendine aykırı yayın yaptığı iddiasıyla Ankara'da yayın yapan Denge Radyo'nun yayınının toplam 105 gün süreyle durdurulmasına karar verdi. RTÜK, 31 Ağustos günü yaptığı toplantıda "kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliği taşıyan yayın yasakları"na uymadığı gerekçesiyle Denge Radyo'ya üç gün daha yayın durdurma cezası verdi.

Radyo Arkadaş: RTÜK, 21 Mayıs günü yaptığı toplantıda, RTÜK Yasası'nın 4. maddesinin "toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi"ne ilişkin (g) bendini ihlal ettiği iddiasıyla Adana'da yayın yapan Radyo Arkadaş'ın yayınının 90 gün süreyle durdurulmasına karar verdi.

Radyo Ekin: RTÜK, 4 Ocak, 22 Şubat ve 31 Ağustos günü yaptığı toplantılarda da, RTÜK Yasası'nın "kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü aşağılayıcı veya iftira niteliği taşıyan yayın yasakları"na ilişkin (j) bendine aykırı yayın yaptığı iddiasıyla Ankara'da yayın yapan Radyo Ekin'in yayınının toplam 23 gün süreyle durdurulmasına karar verdi.

8.2.5.1. RTÜK TARAFINDAN YAYINI SÜRESİZ OLARAK DURDURULAN KURULUŞLAR

BBC Türkçe Yayın Servisi ve Almanya'nın Sesi Radyosu: RTÜK, Nisan ayında BBC Türkçe yayınlarıyla Almanya'nın Sesi radyosunun Türkiye'de FM bandından yayım yapan radyolar tarafından aktarılmasına izin verdi. Ancak, 8 Ağustos günü yaptığı toplantıda söz konusu yayınları ulusal güvenlik açısından sakıncalı içerikte oldukları gerekçesiyle durdurdu.

Durdurma kararının, RTÜK Yasası'nın yeniden iletimi düzenleyen 26.¹⁶ maddesinde yer alan, "bir yerde üretilen yayın başka bir radyo ya da TV aracılığıyla dinleyiciye iletilemez" hükmüne dayanılarak alındığı bildirildi.

RTÜK Başkanı Kayış yaptığı açıklamada, karara karşı dava açacağını belirterek, "Bu iki radyonun yayınlarının durdurulması, Türkiye'yi dünyada zor durumda bırakacak, haberleşme özgürlüğü olmayan, antidemokratik, sansürcü bir ülke konumuna düşürecektir. Bu Türkiye'nin prestijine zarar verir, saygınlığını zedeler. Ayrıca, Türkiye'nin kabul ettiği Avrupa Sınır Ötesi Yayın Sözleşmesi, yayınların başka kuruluşlar üzerinden yeniden iletimine olanak tanıyor. Münferit olarak yarım saat ya da bir saat yayım yapan kuruluşlar yeni iletim kapsamında değil" dedi.

Nuri Kayış, RTÜK kararının iptali için 3 Eylül günü Ankara Nöbetçi İdare Mahkemesi'ne başvurdu. Ancak başvuru, Ankara 7. İdare Mahkemesi tarafından reddedildi. Mahkeme bu kararı Kayış ile dava konusu işlem arasında menfaat ilişkisi olmadığı gerekçesiyle aldı. Böylece, BBC Türkçe yayını ile Almanya'nın Sesi radyolarının yayınının durdurulması kararı kesinleşti.

BBC'nin Türkçe yayınlarının RTÜK Yasası'nın 26. maddesi uyarınca durdurulmasının ardından, FM bandından gerçekleştirildiği yayınlar da 17 Kasım gününden itibaren kesildi.

Hakk TV: Almanya'nın Köln kentinde yayın yapan radikal İslamcı Hakk TV'nin yayınları, RTÜK'ün girişimleri sonucu durduruldu. RTÜK Başkanı Nuri Kayış, Cemalettin Kaplan'ın kurduğu İslami Cemiyet ve Cemaatler Birliği'nin yayın kuruluşu Hakk TV hakkında, Kuzey Ren Westfalya eyaletinde girişimlerde bulduklarını, Alman makamlarından Hakk TV'nin yayınlarının sona erdirilmesi için resmi işlemlerin başlatıldığı yanıtı aldıklarını söyledi.

8.2.5.2. RTÜK YASA TASARISI

Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Yasa'nın görüşülmesine 17 Mayıs günü Anayasa Komisyonu'nda başlandı. Komisyon'un ilk görüşmede kabul ettiği tasarı 7 Haziran günü TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildi. Yayın esasları konusunda önemli bir değişiklik getirmeyen yasa ile yayın kuruluşlarına verilecek cezalar önemli ölçüde artırıldı. Yasa internet denetimi konusunda da değişiklikler getirdi. TBMM'de kabul edilen tasarının getirdiği düzenlemeler şöyle:

RTÜK Üyeliği: Yasa Tasarısı'nda tasarısında, mevcut yasanın "RTÜK üyelerinin tamamının TBMM tarafından seçilmesi"ne ilişkin hükmü değiştirilerek TBMM'nin seçeceği üye sayısı 5'e indiriliyor, diğer dört üyeyi atama hakkı Bakanlar Kurulu'na veriliyor. Bakanlar Kurulu bu adaylardan ikisini YÖK'ün göstereceği adaylar, birini Gazeteciler Cemiyeti ve Basın Konseyi'nin ortaklaşa göstereceği adaylar, birini

de MGK Genel Sekreterliği'nin göstereceği adaylar arasından atayacak

Cezalar: RTÜK Yasa Tasarısı'nın Anayasa Komisyonu'nda görüşülmesi sırasında Basın Yasası'na eklenen Ek 8. madde ile yasanın para cezalarıyla ilgili bölümleri değiştirildi. Yeni düzenleme ile basın yoluyla işlenecek suçlarda uygulanacak para cezaları en az bin kat artırılarak, en düşük para cezası 10 milyar, en yüksek para cezası da 100 milyar olarak değiştirildi. Yasada, yayın durdurma cezasını en son başvurulacak ceza olacağı belirtilerek; bunun yerine öbür dileme ve program yayınının durdurulması düzenlemesi getirildi. Yasaya göre öngörülen bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda ihlale konu olan programın yayınının 1 ile 12 kez durdurulması; bu süre içinde programın yapımcısı ve varsa sunucusunun hiçbir ad altında başka program yapmaması; yayını durdurulan programın yerine, aynı yayın kuşağında ve reklamsız olarak, Üst Kurul tarafından hazırlanacak eğitim, kültür, trafik, kadın ve çocuk hakları, gençlerin fiziksel ve ahlaki gelişimi, uyuşturucu ve zararlı alışkanlıklarla mücadele, Türk dilinin güzel kullanımı konularında programlar yayınlanması; yasanın ihlalinin tekrarı durumunda ulusal düzeyde yayın yapan kuruluşlara 250 milyar lira, yerel ve bölgesel yayın yapan kuruluşlara 25 ila 125 milyar lira arasında idari para cezası uygulanması; bu cezaların da her yıl Maliye Bakanlığı tarafından ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılması öngörüldü.

Sanal ortamda işlenen suçlar ile ilgili olarak ilk kez yaptırımların düzenlemeye bağlandığı yasa, bilişim teknolojileri ve internet ortamında sayfa açılması veya elektronik gazete, elektronik bülten yoluyla yayınlanan her türlü yazı, resim, işaret, sesli veya sessiz görüntü, ileti ve benzerleri de basın yoluyla işlenen suçlar kapsamına alındı.

Yasada en çok tartışma yaratan düzenleme ise medya kuruluşu sahipliği ve basın-yayın organı sahiplerinin devlet ihalelerine girebilmesini düzenleyen değişiklik oldu. Buna göre, özel radyo ve TV'lerde yüzde 10'dan fazla hissesi bulunanların doğrudan ve dolaylı olarak devletten bir taahhüt işini üstlenemeyeceklerine ve menkul kıymetler borsalarında muamele yapamayacaklarına ilişkin yasa ve gerçek ve tüzel kişiler ile gazete sahibi olanların bir arada yüzde 20'den fazla hisse sahibi olamayacakları hükmünün de kaldırılması öngörüldü.

¹⁶ 3984 Sayılı Yasa Madde 26- Uzayda sinyal iletebilen herhangi bir araç vasıtası ile yapılan ilk yayınların bütünü'nün veya bir bölümünün aynı anda ya da daha sonra yurt içinde yeniden iletimine, bu Kanunun kablolu yayınlar ile ilgili hükümleri saklı kalmak kaydıyla, kullanılan teknik araç ne olursa olsun izin verilmez. Üst Kurul'un yayın izni ve lisans verdiği ulusal ve/veya yerel yayın yapan kuruluşların yurt dışından naklen veya daha sonra banttan yayınlayacakları devamlılık arzetmeyen, münferit programlar bu yasağın kapsamı dışındadır. Yurtdışında naklen spor, konferans ve hertürlü benzer yayınlar geçici olmak kaydıyla aynı anda veya daha sonra yayınlanabilir.

Bu düzenleme, basın yayın örgütlerinin yanısıra bazı milletvekilleri tarafından da tepkiyle karşılandı TGS tarafından yapılan açıklamada yeni düzenleme ile devlet ihaleleri karşılığında basın özgürlüğünün satın alınmasının amaçlandığı, bu düzenlemenin medya sahipleri ile siyasi iktidarlar arasındaki çıkar ilişkilerini kurumsallaştırmaya hizmet edeceği vurgulandı. Bağımsız Televizyon ve Radyo Yayıncıları Ortak Girişimi ise RTÜK yasasında yapılacak değişiklik ile radyo ve televizyonların, hükümetin boyunduruğu altına alınmak istendiğini bildirdi.

TBMM Genel Kurulu'nda 7 Haziran günü kabul edilen Yasa, 18 Haziran günü Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından yeniden görüşülmek üzere Meclis'e iade edildi.

8.2.5.3. RTÜK KARARLARINA KARŞI AÇILAN DAVALAR

Özgür Radyo: Özgür Radyo yetkilileri, Radyo'ya, RTÜK tarafından 19 Mart 1999 tarihinde verilen 365 gün yayın durdurma cezası nedeniyle AIHM'e başvurdu. Başvuru dilekçesinde, "Özgür Radyo'da yayınlanan ve 15 Şubat 1999 tarihinde PKK lideri Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesinden sonra yapılan gösterileri konu alan bir haber programında, RTÜK Yasası'nın "toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi"ne ilişkin (g) bendinin ihlal edildiği gerekçesiyle, verilen cezanın iptali için Ankara 8. İdare Mahkemesi ve Ankara Bölge İdare Mahkemesi'ne yapılan itirazların reddedildiği; Danıştay'ın da yürütmenin durdurulması kararını oy çokluğu ile reddettiği belirtildi.

Başvuruda, RTÜK'ün verdiği cezaıyla, AIHS ile teminat altına alınan, "düşünce özgürlüğü ile basının haber ve düşünceleri elde etme ve bunları iletme, ulaştırma özgürlüğü'nün ihlal edildiğini savunuldu. Başvuru ile Türkiye'de verilen bir yayın durdurma cezası ilk kez AIHM'e götürülmüş oldu.

RTÜK'ün Özgür Radyo hakkında 25 Ağustos 2000 tarihinde verdiği 365 gün yayın durdurma kararına karşı açılan iptal davası ise 24 Ocak günü sonuçlandı. Ankara 3. İdare Mahkemesi davada yürütmeyi durdurma kararı verdi. Ancak, 6 Aralık 2000 tarihinde yaptığı yayında KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'a yönelik olarak KKTC'de otellerde büyük hisseleri bulunduğu, adadaki gayri menkullerin, malvarlıklarının önemli bölümünün Denktaş ailesine ait olduğu ve adadaki fuhşun rantını Denktaş ailesinin yediği iddialarına yer veren Özgür Radyo, "kişi ve kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliği taşıyan ifadelere yer verdiği" gerekçesiyle 180 gün süreyle yayını durdurulduğu için kapalı kaldı.

Kanal 21: Şivan Perver'in Mihemedo adlı Kürtçe parçasını yayınladığı gerekçesiyle RTÜK tarafından

1 yıl süreyle kapatılan Diyarbakır'da yayın yapan Kanal 21 televizyonu, iptal istemi ile açtığı davayı kazandı. Ankara 7. İdare Mahkemesi'nde görülen davada, parçanın halk türküsü olduğuna karar verildi.

RTÜK, Kanal 21'de 29 Eylül 1999 tarihinde yayınlanan parça nedeniyle "toplumun şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk edildiği, toplumda nefret duyguları oluşturacak şekilde yayın yapıldığı" gerekçesiyle yayın durdurma cezası vermişti. Kanal 21'in maddi sorunlar nedeniyle yayına başlayamadığı bildirildi.

ŞRT TV: Ankara 9. İdare Mahkemesi Urfa'da yayın yapan ŞRT adlı özel televizyon kanalı hakkında RTÜK tarafından verilen 30 gün süre ile kapatma cezası hakkında yürütmeyi durdurma kararı verdi. RTÜK'ün 7 Aralık 2000 tarihinde yapılan toplantısında, ŞRT TV'ye 29 Eylül 2000 tarihinde yayınlanan Urfa'da Gündem adlı programda "toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi esasına aykırı yayın yapıldığı" iddiasıyla yayın durdurma cezası vermişti.

Ses FM: Ankara 8. İdare Mahkemesi, Mersin'de yayın yapan Ses FM'e, RTÜK tarafından verilen 15 günlük yayın durdurma cezası hakkında yürütmeyi durdurma kararı verdi. RTÜK, 7 Eylül günü yaptığı toplantıda, Ses FM'e Toktamış Ateş'in Cumhuriyet gazetesinde 5 Mayıs günü yayınlanan 'Deniz, Hüseyin ve Yusuf' başlıklı yazısı ile 68'liler Birliği Vakfı Mersin Şubesi'nin hazırladığı bir basın bildirisine yayınlarda yer verdiği için ceza vermişti. Ses FM'in başvurusu üzerine davayı görüşen Ankara 8. İdare Mahkemesi, 2 Ekim günü yürütmeyi durdurma kararı verdi.

26-28 Şubat ve 1-2 Mart 2001 günlerinde Kürtçe müzik yayınlandığı gerekçesi ile Ses FM'e RTÜK tarafından 2 Ekim günü verilen 7 günlük yayın durdurma cezasının iptali için Ankara 10. İdare Mahkemesinde açılan dava, 6 Kasım günü sonuçlandı. Mahkeme Ses FM'nin yürütmeyi durdurma talebini reddetti.

Arkadaş Radyo

15 Ağustos 2000 tarihinde Grup Yorum'un Cemo adlı parçasını yayınladığı gerekçesi ile RTÜK tarafından 6 ay kapatma cezası verilen Radyo Arkadaş'ın, karar aleyhine Ankara 8. İdare Mahkemesi'nde açtığı dava, 14 Şubat günü sonuçlandı. Mahkeme, kararı iptal etti. Söz konusu ceza sebebiyle 56 gün kapalı kalan Radyo Arkadaş kararın ardından tekrar yayına başladı.

Arkadaş Radyo'nun, 6 Ağustos 2000 tarihinde Adana Demokratik Liseler Birliği ve Çukurova Üniversitesi Dernekler Girişimi'nin ortaklaşa düzenlediği basın toplantısında konuşan iki öğrencinin sözlerine yer verildiği gerekçesi ile RTÜK'ün 13 Aralık 2000 verdiği 180 günlük kapatma cezasının iptali için Ankara 7. İdare Mahkemesi'nde açılan dava, 17 Mayıs günü

sonuçlandı. Mahkeme yürütmeyi durdurma kararı verdi.

8.2.6 ENGELLENEN İNTERNET SİTELERİ

2001 yılında internet iletişimine yönelik bazı yasal düzenlemeler gündeme geldi. Örneğin TBMM tarafından 7 Haziran günü kabul edilen RTÜK Yasası'nda sanal ortamda "işlenen suçların" da yaptırıma bağlandığı ve basın yoluyla işlenen suçlar kapsamına alındığı düzenleme, Cumhurbaşkanı Sezer tarafından daha sonra TBMM'ye iade edildi.

Eski İçişleri Bakanı Sadettin Tantan tarafından Mayıs ayında "İnternet Üst Kurulu Görevleri ve Teşkilat Yapısı Hakkında Kanun tasarısı" taslağı hazırlandı. Taslakta, internet ortamında oluşan bir suçta, hem bu suçu işleyen hem de ihmali görülen internet servis sağlayıcısının ilgili personeline 1 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası verilmesini öngörüldü.

İnternet üzerinden işlenecek suçların ne olduğu ve bu suçlara ne tür cezai yaptırımlar uygulanacağı konusunda herhangi bir düzenleme olmamasına karşın 2001 yılında da bazı internet sitelerine yönelik engellemeler devam etti.

Yedinci Gündem gazetesinin www.yedincigundem.com, Kürtçe haber portalı Rojev'in www.rojev.com, Almanya'da yayın yapan Özgür Politika gazetesinin www.ozgurpolitika.org ve www.ozgurpolitika.com, Kürtçe yayın yapan Azadiya Welat gazetesinin www.welat.com, İngilizce yayın yapan www.kurdishobserver.com, MKM'nin www.mezopotamya.org ve Abdullah Öcalan adına

açılan www.abdullah.ocalan.com adreslerine superonline, ixir, e-kolay adlı servis sağlayıcıları üzerinden erişim 21 Eylül gününden itibaren engellenmeye başlandı. Sitelere erişimin engellenmesi için Başbakanlık ve İçişleri Bakanlığı'nın 11 Eylül gününden itibaren internet servis sağlayıcılarına yazı gönderdiği öğrenildi. Söz konusu sitelere yönelik engellemeler hala devam ediyor.

Şişli Cumhuriyet Savcılığı, İdea Politika dergisi hakkında dava ve soruşturma açılmasına neden olan yazıların aynı isimli web sayfasında da yer aldığını belirterek derginin www.ideapolitika.com adresi üzerinden yaptığı internet yayının durdurulması istemiyle 6 Aralık günü Şişli Asliye Ceza Mahkemesi'ne başvurdu. Dosyayı inceleyen Şişli 2. Asliye Ceza Mahkemesi, internet yayını 5680 sayılı Basın Kanunu'nun 3/2. maddesindeki basılı eser kapsamında değerlendirerek sitenin yayının durdurulmasına karar verdi. Mahkeme kararında, "Suç sayılan yayınları nakletmek" fiilini düzenleyen TCY'nin 162. maddesi göz önünde bulunduruldu. Kararda, İdea Politika dergisinin web sitesi Basın Yasası'nın ek 1/1. maddesindeki mevkute (sürelili) olan ve olmayan basılı eserler kategorisine konularak yayın durdurma kararı verildi. İdea Politika sitesinin internet yayını bir Fransız şirketi üzerinden yapıldığı için karar uygulanamadı. Ama siteye girişler teknik olarak engellendi

Türkiye'de internet yayıncılığı konusunda yasal bir düzenleme bulunmadığı için yayın durdurma kararı, hukukçular tarafından hukukun "kanunsuz suç olmayacağı" ilkesine aykırı olduğu için eleştirildi.

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in RTÜK Yasası'nı Meclis'e iade gerekçeleri

"Yasada, yayın ilkelerine ilişkin maddede öngörülen yasaklara aykırı eylemler para cezaları ile cezalandırılmaktadır. Ceza hukukunun temel ilkelerinden olan kanunsuz suç ve ceza olmayacağı kuralının bir gereği olarak ceza alanında yapılan düzenlemelerde yasakların ve ceza gerektiren eylemlerin öğelerinin açık ve kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde belirtilmesi zorunludur.

Belirtilen ilkelere aykırı yayın yapılması, yasanın 33. maddesi uyarınca yüksek tutarlarda para cezaları uygulanmasını gerektirmektedir. Belirgin ve nesnel olmayan ilkelere uyulması zorunluluğu, yayın kuruluşlarında tedirginlik yaratacak, radyo ve televizyonların doğru ve yansız yayın yapmaları, yurt ve dünya gerçeklerinin halka duyurulmasına engel oluşturmaktadır. Böylece toplumun doğru ve yansız haber alma hakkı zedelenmektedir.

Eski yasada RTÜK üyeleri için aranan niteliklere yeni metinde yer verilmemiştir. Yeni metindeki mesleki açıdan yeterli bilgi ve deneyime sahip olma koşulunun, önceki metinde öngörülen niteliklere göre yetersizliği açıktır. Mesleki bilgi ve deneyim, her zaman radyo ve televizyon yayıncılığı ile ilgili olmayabilecektir. Radyo ve televizyon yayıncılığı konusunda çok önemli görevler üstlenen üst kurula seçilecek üyelerde, basın, yayın, iletişim ve teknoloji, kültür, din, eğitim ve hukuk alanlarında birikimi olma niteliğinin aranmaması bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir.

Üst kurul üyelerinden beşinin, TBMM Başkanlık Divanı oluşum formülüne göre belirlenecek kontenjan doğrultusunda siyasi parti gruplarınınca önerileceği ve TBMM Genel Kurulu'na seçileceği belirtilmiştir. Bu yöntemle yapılan seçimlerde, genellikle siyasi kimliği olanların yeğlendiği bilinen bir gerçektir.

Üst kurulun, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu'nun (YDK) denetimine bağlı olduğu belirtilmiştir. Eski yasanın 5. maddesinde, RTÜK'ün kamu tüzelkişiliğine sahip, özerk ve yansız bir kurul olduğu vurgulanmıştır. Özerk ve yansız bir kamu tüzelkişiliğinin Başbakanlık'a bağlı YDK'ce denetlenmesi, tarafsızlık niteliği ile bağdaşmamaktadır. Üst kurulun denetlenmesi görev ve yetkisinin, Sayıştay'a verilmesi, üst kurulun özerk ve tarafsız yapısına daha uygun düşecektir.

Üst kurulun gelirleri arasında gösterilen idari para cezaları, üst kurulca verilen para cezalarıdır. Bu durum, üst kurulun idari para cezası verirken yanlı ve keyfi davranabileceği kuşkusuna neden olabilecektir. Para cezalarının çok yüksek tutarlarda olması ve alt-üst sınırları arasındaki genişlik, bu kuşkuyla daha da arttıracaktır. Bu nedenle, idari para cezalarının üst kurulun gelirleri arasından çıkarılarak Hazine'ye bırakılması uygun olacaktır.

Üst kurulun gelir fazlasının, yıl sonunda, Kültür Bakanlığı adına bir kamu bankasında açılacak hesaba aktarılacağı belirtilerek

yeni bir fon yaratılmaktadır. Kamu giderlerinin disipline edilebilmesi ve gider hesaplarının sağlıklı tutulabilmesi, ülkemizin büyük sorunu olan enflasyonla savaşmada önemli yer tutmaktadır.

Bu nedenle, ekonomik programda, bütçe disiplini dışında yaygın bir uygulama alanı bulan fon yönteminin sona erdirilmesi öngörülmüş ve fonların tasfiyesi için yasa çalışmasına hız verilmiştir. Bu aşamada yeni bir yaratılmasının ekonomik programla bağdaşmayacağı göz önünde bulundurularak, üst kurulun yıllık gelir fazlasının Hazine'ye aktarılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Radyo ve televizyonlar için öngörülen para cezalarının tutarları özellikle bölgesel ve yerel yayın yapan kuruluş yönünden son derece yüksektir. Üst Kurul'un ayrıca üç aya kadar gelir getirici yayın yasağı uygulaması durumunda, pek çok radyo ve televizyon kuruluşu, altından kalkamaz parasal sorunlar nedeniyle yayınına son vermek zorunda kalacaktır. Yasada öngörülen para cezasının alt ve üst sınırları arasında takdire bırakılan alanın tutar olarak genişliği, uygulamada, yorum ve değerlendirme farklılıklarına dayalı olarak eşitsizlik, çelişki ve haksızlık yaratabilecek ve keyfiliğe yol açabilecektir.

Tazminat talebinin haklı görülmesi durumunda tazminat tutarının, 10 milyar liradan az olmamak koşuluyla fiilin ağırlık derecesine göre belirleneceği; bu maddeye göre açılacak manevi tazminat davalarında yargıcın uygunluk (tensip) kararı ile birlikte bilirkişiyi de atayacağı belirtilmiştir. Hüküm altına alınacak tazminatın alt sınırı yasa ile belirlenmiş; böylece, yargıcın takdir hakkı sınırlandırılmış, hatta tümüyle ortadan kaldırılmıştır.

Türk Hukuku'nda, özel hukuk alanındaki tazminat davalarına yasa koyucunun karışması ve alt sınırı belirlemesi yolunda bir uygulama yerleşmemiştir. Bu tür alt sınır tutarını belirlemek ceza hukukuna özgü bir uygulamadır. Özel hukuk alanındaki bu tür uygulamalar, zarar gören kişinin istemini aşan ve haksız zenginleşmesine neden olan bir tür ceza yaptırımını niteliğine büründürmektedir.

Tazminat davalarında yargıca bilirkişi atama zorunluluğu getirilmektedir. Oysa, teknik bir konuda da olsa, bilirkişilerin görüşü yargıcı bağlamamaktadır. Bu fıkra kuralı genel hukuk ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Yeni düzenlemeler ile sahip oldukları televizyon kanalları ya da radyoların yıllık ortalama izlenme ve dinlenme oranı yüzde 20'yi geçememek koşuluyla bir gerçek ya da tüzel kişi ya da sermaye grubuna, bir ya da birden fazla televizyon ya da radyo kuruluşunun tümüne ya da bir kısmına sahip olabileme; televizyon ya da radyo kuruluşu sahiplerine kamu ihalelerine girebilme ve menkul kıymetler borsalarında işlem yapabileme; olanağı sağlanmaktadır. 13. maddenin (d) bendinde, izlenme oranı ölçütünün getirilmesine karşın, (e) bendinde hem izlenme payı , hem de izlenme oranı ölçütünün getirilmesi, bentler arasında ve (e) bendinin kendi içinde çelişkili bir durum yaratmaktadır.

Bir televizyon kanalı ya da radyo yayını için getirilen yüzde 20 yıllık ortalama izlenme ya da dinlenme oranı, kuramsal olarak olanaklı bulursa da uygulamada ulaşılması çok güç bir orandır. Yapılan araştırmalar, Türkiye'de en yüksek izlenme oranının yüzde 14-16 dolayında olduğunu ve bu orana da yalnızca bir yayın kuruluşunun ulaştığını ortaya koymaktadır.

Yasadaki düzenlemeler, özellikle büyük sermaye gruplarının televizyon ve radyoculuk alanında tekelleşmelerine olanak yaratacak içeriktedir. Sermayenin belli kişi ya da grupların elinde toplanmış olduğu gerçeği, bu kişi ya da grubun, çok sayıda televizyon ve radyo kuruluşunu sahiplenebilme olanağı ve ölçsüz para cezaları uygulaması ile görsel ve işitsel medya alanında tekellerin oluşması kaçınılmaz olacaktır. Anayasa'nın 167. maddesinde, devletin, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici önlemleri alacağı, piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önleyeceği belirtilmiştir.

Yasayla yapılan düzenlemelerle görsel ve işitsel medya alanında tekelleşme ve kartelleşmenin önlenmesi olanaksızdır.

Yasadaki düzenlemeler, tekelleşme ve kartelleşmeyi önlemek bir yana dolaylı olarak olanaklı kılacak niteliktedir. Gerçi, televizyon ya da radyo kuruluşunun yıllık ortalama izlenme oranının yüzde 20'yi geçmesi durumuna bağlı olarak bir sınırlama getirilmiştir; ancak, bu oranın yüksek tutulması ve hiçbir televizyon ya da radyo kanalının bu izlenme oranına ulaşamayacağı gerçeği karşısında, bu sınırlamanın tekelleşme ve kartelleşmeyi önlemesi olanaklı görülmemektedir. Tekelleşen ya da kartelleşen görsel ve işitsel medya, bir yandan ekonomik alanda haksızlık yaratabilecek bir güce ulaşırken, öte yandan da haber alma özgürlüğünü kısıtlayabilecektir.

Basın özgürlüğü, düşünce ve kanaat özgürlüğünü tamamlayan ve onun kullanılmasını sağlayan bir özgürlüktür. Düşünce özgürlüğü, düşüncelerin özgürce açıklanması yanında bunların yayılması ve öğrenilmesi özgürlüğünü de içerir. Bu nedenle, basın özgürlüğünün, okuyucuların, izleyicilerin ya da dinleyicilerin haber alma ve görüşleri öğrenme olanağından yoksun kalmaları yönünden de değerlendirilmesi gerekir. Haber alma ve verme hakkı ya da haberlere ulaşma özgürlüğü, izleyici ya da dinleyicinin bireysel hakkı olarak düşünülemez ve düzenlenemez. Bunlar, izleyicilerin ve dinleyicilerin kolektif hak ve özgürlükleridir.

Basın özgürlüğü, kamu güçleri karşısında olduğu kadar özel güçlere karşı da korunmalıdır. Bu bağlamda, medya tekelinin oluşmasına karşı gerçek sınırlamalar koymak, medyanın çoğulculuğunu koruyucu önlemler almak devlete düşen bir ödevdir. Bağımsız ve tarafsız yayıncılığın sürdürülebilmesi için alınacak önlemler de bu ödev kapsamındadır. Sosyal görevini yerine getirebilmesi için basın özgürlüğü ile donatılan medyanın sorumluluk bilinciyle hareket etmesi gereklidir.

Tekelleşerek, sorumluluk bilincinden uzaklaşacak bir medya, her sorumsuz güç gibi er geç amacından sapabilir ve toplumu yaşamını, ulusal güvenliği tehlikeye sokan bir güç durumuna gelebilir. Bunu önlemek de devletin görevidir. Bu nedenle, görsel ya da işitsel medyada tekel ya da kartel oluşturulmasını önleyebilecek içerikte bulunmayan düzenlemeler, Anayasa'nın tekelleşme ve kartelleşmeyi yasaklayan 167. maddesiyle; 172. maddesinde anlatımını bulan tüketiciyi koruma ilkesiyle ve basın özgürlüğü kapsamında bulunan haber alma ve verme özgürlüğü ile bağdaşmamaktadır.

Bir gerçek ya da tüzel kişiye ya da sermaye grubuna bir radyo-televizyon kuruluşunun tümüne ya da birden çok radyo-televizyon kuruluşuna sahip olabileme olanağının yaratılmasının yanı sıra, bu kişi ya da sermaye grubuna kamu ihalelerine girebilme ve menkul kıymetler borsalarında işlem yapabileme hakkının verilmesi, medya gücünün kullanılarak ihalelerde haksız rekabete, borsada çeşitli işlem oyunları yapılmasına neden olabilecektir. Her ne kadar, yayın ilkelerine ilişkin maddede

soyut bazı önlemler öngörülüyorsa da bu soyut anlatımlı ilkelerin, kamu ihalelerinde yaratılabilecek haksız rekabeti ve borsa işlemlerinde oynanacak oyunları engellemesi zor görünmektedir.

Ayrıca, düzenlemelerin karşıt kavramından, yayın kuruluşlarının haklı çıkarları destekleyici içerikte yayın yapabileceği sonucuna varılmaktadır. Konuya yayın kuruluşlarının kamu ihalelerine giren sahipleri yönünden bakıldığında, bu tür destekleyici yayınların haklı çıkarı savunduğu kolaylıkla öne sürülebilecektir. Böylece, bir kamu hizmeti olan medyanın bireysel çıkarlara hizmet edecek ticari nitelik kazanmasının önündeki tüm engeller kaldırılmıştır.

Dünyada medya-serbest piyasa ilişkilerinin demokrasiler için yozlaştırıcı tehlike ve tehditlerinden söz edilmektedir. Ülkemizde olduğu gibi henüz demokrasisi yeterince gelişmemiş, sağlam temellere oturmamış, özelleştirmesini tamamlamamış ülkelerde medyanın devlete karşı taahhüde girmemesi yaşamsal önem taşıyan bir ilke olarak görülmektedir. Devletle ticari ilişkilere giren medya sahiplerinin, siyasal iktidar lehine yayın yaparak ya da tam tersine baskı oluşturarak kamu ihalelerini alma avantajını sağlayabileceği kuşkusu, yukarıda sözü edilen ilkenin korunmasının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Serbest piyasa ekonomisinin en büyük özelliği rekabet ortamının yaratılmasıdır. Birçok radyo ve televizyon kuruluşuna sahip olan kişi ya da sermaye grubuna kamu ihalelerine girebilme hakkının tanınması bu özellikle de bağdaşmamaktadır. Görsel ve işitsel medyanın kamuoyunu etkileme gücü, dolayısıyla bu gücün kötüye kullanılmasının olasılığının yüksekliği, Batılı ülkelerde medya sahipliğinin diğer iş alanlarından ayrılmasına, bu ayrımı sağlayacak önlemler alınmasına neden olmuştur.

İnternet yayıncılığının en baskın yönü, düşüncüyü açıklama ve yayma özgürlüğünün, özgün kanaat oluşumunun günümüzdeki en etkin kullanım alanı olmasıdır. İnternet ortamındaki yayıncılığa; hukukun üstün kılınması, kişilik haklarının korunması ve bunun yanında da yayın yoluyla düşünce ve ifade özgürlüğü gibi duyarlı alanların dengelenmesi sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar ancak, ifade özgürlüğü esas alınarak ve yayınlar üzerindeki denetim yargıya bırakılarak sağlanabilir. Dolayısıyla, internet yayıncılığına ilişkin ilkelerin ve öteki düzenlemelerin özel bir yasa ile yapılması en doğru yol olacaktır. Bu yola gidilmeyerek, yayınların düzenlenmesinin tümüyle kamu otoritelerinin takdirine bırakılması internet yayıncılığının özelliği ile bağdaşmamaktadır.

Üst Kurul'un, öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeyen özel radyo ve televizyon kuruluşlarına yapacağı uyarının içeriği konusunda bir açıklığa, özür dileme konusunun ayrıntılarına yer verilmemiştir. Bu belirsizlik, uygulanan yaptırımın onur kırıcı ve teşhir edici bir özellik taşımasına neden olabilecektir. Fıkraya göre, Üst Kurul'un özür istemine uyulmaması durumunda programın yayını bir ile on iki kez arasında durdurulabileceği gibi, bu süre içinde programın yapımçı ve sunucusu hiçbir ad altında başka program yapamayacaktır. Katkısı, başkalarınca hazırlanmış bir programı sunmaktan ibaret olan sunucu hakkında böyle bir yaptırım öngörülmesi haksız uygulamalara yol açacak niteliktedir. Bu düzenlemelerle, idari nitelikteki bir üst kurula basın ve haber alma özgürlüğünü sınırlayıcı yetkiler verilmekte, yargı alanına giren konularda idare yetkili kılınmaktadır.

İdare, düzenleme ve denetleme alanındaki konularda, kamu düzeni, genel güvenlik, kamu yararı, genel ahlak, genel sağlık, ekonomik ve sosyal ilişkilerin düzenli yürütülmesini sağlama gibi amaçlarla idari para cezası uygulama ya da kişi özgürlüğünü kısıtlayıcı yaptırımlar dışında çeşitli yasaklar koyma yetkisine sahiptir. Ancak, düşüncüyü açıklama ve yayma, basın ve haber alma gibi temel hak ve özgürlükler söz konusu olduğunda, idarenin yetkisinin anayasanın bu kavramlara yaklaşımı içerisinde değerlendirilmesi gerekir. Anayasanın 26. maddesinin son fıkrasında, Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayını engellemenek kaydıyla, düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz ; 28. maddesinin üçüncü fıkrasında da, Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır denilmektedir. Aynı doğrultuda bir kural, tüm özgürlükler için anayasanın 5. maddesinde yer almaktadır. Ayrıca, anayasanın 29. maddesinin üçüncü fıkrasında, yasanın, haber, düşünce ve kanaatlerin özgürce yayınlanmasını engelleyici ya da zorlaştırıcı koşullar koyamayacağı; 30. maddesinde de, basın işletmelerinin, devlet bütünlüğüne yönelik bazı suçlar dışında işletilmekten alıkonulamayacağı öngörülmektedir. Bu kurallar, genelde yazılı basına yönelik olmakla birlikte, amaç basın işletmelerini korumak olmayıp, düşüncüyü yayma ve haber alma özgürlüklerinin güvence altına alınması olduğuna göre, aynı ilkelerin görsel ve işitsel medya için de geçerli olması ve idareye, bu araçların kullanılmasını engellemeye varan nitelikte önlemler alma yetkisi verilmesinden olabildiğince kaçınılması gerekir.

16. maddeye göre, yapılan uyarı üzerine özür dilemeyen radyo ve televizyon kanalının ihlale konu olan yayını 1 ile 12 kez arasında durdurulabilecek; aykırılığın yinelenmesi durumunda, Ceza Yasası'nın öngördüğü üst sınırdan da çok ötesinde, 375 milyar liraya ulaşan para cezası verilebilecek; yayınlar bir yıla kadar ya da süresiz durdurulabilecek ya da yayını iptal edilebilecektir. Böylece, eylemle önlem arasında bulunması gereken adil denge bozulmuş, yaptırım bir baskı ögesi durumuna gelmiş olacaktır. Üstelik bu yaptırımlar idari bir üst kurulun takdirine bırakılmıştır.

Yukarıda önemli görülen kimi maddelerine ilişkin açıklanan gerekçelerle kamu yararı ile bağdaşmayan, demokratik geleneklere, temel hak ve özgürlüklere, hukuka ve anayasal ilkelere uygun düşmeyen kurallar içeren yasanın yayımlanması uygun görülmemektedir. TBMM'ye bir daha görüşülmek üzere geri gönderilmiştir.

9. TOPLANTI ve GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜ

2001 yılı içinde toplantı ve gösterilere karşı hükümetin ve kolluk görevlilerinin baskıcı tutumu arttı. (F tipi cezaevlerine yönelik protestoları bastırmak için Valilikler, kurumlara gönderdikleri yazılarla, protesto eylemlerine katılanlar hakkında TCY'nin 169. maddesi uyarınca soruşturma açılacağı uyarısı yapıldı. Ankara'da yıl başında "güvenlik gerekçesiyle" gösteri yapılması yasaklandı. Gösterilere müdahaleler sonucu bir kişi öldü. Muhafif sayılabilecek hemen hemen tüm gösterilere güvenlik güçlerince müdahale edildi. Toplantı ve gösterilerde binlerce kişi gözaltına alındı ve haklarında "2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasasına muhalefet", "devletin manevi şahsiyetine hakaret" ya da "yasadışı örgüte yardım ve yataklık" iddialarıyla davalar açıldı.

Bu dönemde gündemi, Şubat ayında yaşanan ağır ekonomik bunalımın ortaya çıkardığı esnaf hareketleri, yüksek güvenlikli hücre tipi cezaevlerine karşı yürütülen protestolar, 1 Aralık İş Bırakma Eylemi'ne bağlı olarak açılan soruşturma ve davalar, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, Newroz kutlamaları, 1 Mayıs İşçi Bayramı gösterileri, 1 Eylül Dünya Barış Günü kapsamında yaşanan olaylar ve 11 Eylül sonrası ABD'nin başını çektiği Afganistan'a yönelik savaşa karşı gerçekleştirilen gösteriler oluşturdu. Ayrıca Emek Platformu tarafından 9 Kasım ve 1 Aralık 2001 tarihlerinde iki ayrı eylem düzenlendi. Yüksek Öğretim Kurumu'nun kuruluş yıldönümü olan 6 Kasım öğrencilerin gösterileri ve protestolarına sahne oldu.

27 Temmuz günü İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen "zor kullanma ve yetki aşımından kaçınılması" uyarısını taşıyan bir genelge yayınladı. "AİHM davalarında Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı yüksek para cezaları ve uluslararası alanda Türkiye'nin itibarının zedenlenmesinin önüne geçilmesi" amacıyla yayınlanan genelgede (bkz. İşkence ve Kötü Muamele Bölümü) "Kolluk Kuvvetleri, yasal yetkilerini kullanmaları sırasında (özellikle zor kullanma yetkisi) 'yetki aşımı veya gereksiz ve orantısız güç kullanımı' tartışmalarına yol açabilecek eylem ve müdahalelerden mutlak suretle kaçınmalıdır" denildi.

Yücelen ayrıca Diyarbakır Milletvekili Sacit Günbey'in soru önermesine Aralık ayında verdiği yanıtta toplantı ve gösterilerde "zor kullanma anlarında amacını aşan olaylar yaşanması ferdi olaylardır" dedi. Böylece işkencenin sistematik

olmadığının gösterilmesi amacıyla kullanılan "münferit" açıklaması başka alanlarda yaşanan hak ihlallerinin açıklanması için de kullanılmaya başlandı.

2001 yılı içinde bir başka önemli olay ise 1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle HADEP'in Ankara'da düzenlemeyi tasarladığı mitinge izin verilememesi oldu. Miting çalışmalarını bütün ülkede engellendi. Resmi rakamlara göre 877 kişinin gözaltına alındı. HADEP, olaylarda 1 Eylül öncesinde ve sonrasında binlerce kişinin gözaltına alındığını açıkladı. Gözaltına alınanlar hakkında çeşitli gerekçelerle davalar açıldı. En önemli olay ise HADEP'in İstanbul Zeytinburnu İlçe Örgütü'nde Zeynel Durmuş adlı parti üyesinin polisten kaçarken apartman boşluğuna düşerek ölmesi oldu. Mitingin yapılmasına izin verilmediği gibi 1 Eylül günü Ankara'da yapılması kararlaştırılan kitlesel basın açıklaması sırasında da çok sayıda kişi gözaltına alındı.

Ekim ayı içinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren anayasa değişikliklerinden oluşan demokratikleşme paketinin önemli adımlarından birini oluşturan toplantı ve gösteri özgürlüğünün genişletilmesi yönünde iyileştirmelerin bulunmasına karşın yasaların kolluk güçlerince uygulanmadığı gözlemlendi. Anayasanın 34. maddesinde yapılan değişiklikle "Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir." denilmesine karşın düzenlenen birçok gösteriye müdahale edildi, toplantı ve gösterilerin yapılması engellendi. Engellemeler ağırlıklı olarak "ulusal güvenliğin" tehdit altında olduğu gerekçesiyle gerçekleştirildi. Bu yasadışı müdahalelerin ilk örneği ise 6 Kasım günü YÖK'ün kuruluş yıldönümünde Ankara'da düzenlenen öğrenci eylemlerinde yaşandı. YÖK'ü protesto eden öğrenciler polis şiddetine maruz kaldılar.

Önceki yılların aksine, 2001 yılında 1 Mayıs mitinglerinde ve Newroz kutlamalarında ölüm olayı yaşanmadı. Ancak, 1 Mayıs ve Newroz gösterileri sırasında ve sonrasında, pek çok kişi gözaltına alındı. Bu dönemlerde kötü muamele olayları yoğunlaştı. Polis ve jandarmaların gösterileri zor kullanarak dağıtmasının dışında, çok sayıda etkinliğe de izin verilmedi, gösteri yürüyüşleri ve mitinglerden önce derneklere, vakıflara, siyasi partilere ve basın yayın kuruluşlarına yönelik baskılar da yaşandı.

Toplantı, gösteri ve mitinglere karşı gösterilen tahammülsüzlüğün bir başka örneğini ise Emek Platformu'nun 1 Aralık 2000 tarihinde düzenlediği iş bırakma eylemi sonrasında sendikalı kamu görevlileri üzerindeki baskıların yasal ve idari soruşturmalar biçiminde artması olarak kendini gösterdi. Eylem öncesinde eyleme katılacak devlet memurları hakkında yasal işlem yapılacağı yolunda açıklamalarda bulunuldu. Açıklamalarla koşut olarak eyleme katılan birçok memur hakkında adli ve idari soruşturma açıldı, birçoğuna çeşitli cezalar verildi.

1 ARALIK İŞ BIRAKMA EYLEMİ VE ÖTEKİ EYLEMLER

Son birkaç yıldır yaşanan ekonomik bunalıma bağlı olarak çalışanlarca birçok eylem düzenlendi.

Olağanüstü Hal Bölgesi'nde görev yapan çok sayıda memurun bölge dışına sürülmesini protesto amacıyla 1 Mart günü Diyarbakır'da KESK gerçekleştirdiği eylem polisler tarafından engellendi. Dağkapı semtindeki Dalokay Meydanı'nda toplanan memurları dağıtmaya çalışan polisler, aralarında KESK Genel Başkanı Sami Evren'in bulunduğu çok sayıda kişiyi kısa bir süreliğine gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar basın açıklamasından sonra serbest bırakıldı.

Yeni ekonomik programı protesto amacıyla Emek Platformu tarafından 17 Mart günü Ankara, İstanbul ve Diyarbakır'da eylemler düzenlendi. Platformun Ankara Yüksel caddesinde düzenlediği protesto gösterisine müdahale eden polisler 8 kişiyi döverek yaraladı. Diğer kentlerdeki gösteriler olaysız geçti.

1 Aralık İş Bırakma Eylemi

1 Aralık 2000 tarihinde işçi ve memur sendikaları ile kitle örgütlerinden oluşan Emek Platformu tarafından düzenlenen bir günlük iş bırakma eylemine katıldıkları için binlerce kamu çalışanı hakkında soruşturma açıldı.

DISK, TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, KESK, KAMU-SEN ve meslek örgütlerinin oluşturduğu Emek Platformu, hükümet bütçesini ve öngörülen yüzde 10'luk ücret artırım oranını protesto etmek amacıyla tüm yurttan 1 Aralık 2000 tarihinde genel iş bırakma eylemi düzenledi. Eyleme ilişkin olarak dönemin Devlet Bakanı Tunca Toskay "Yasaya karşı olan hareketler hakkında gereği yapılır" dedi.

Haklarında soruşturma açılanlar hakkında TCY'nin "memurların topluca iş bırakmasına" ilişkin 236. maddesi uyarınca 4 aydan 1 yıla kadar hapis cezası istemiyle ve "2911 sayılı toplantı ve gösteri yürüyüşleri yasasına muhalefet" gerekçesiyle davalar açıldı.

KESK tarafından yapılan açıklamaya göre eyleme katılan sendika üyeleri hakkında eyleme katıldıkları nedeniyle toplam 9 758 adli soruşturma, 76 047 idari soruşturma açıldı. KESK verilerine göre 5 kişi açığa alındı, 13' ü il içinde ve 80'i il dışına olmak üzere 93 kişi sürgün edildi.

Eğitim Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası (Eğitim Sen) tarafından yapılan araştırmaya göre de 1 Aralık iş bırakma eylemine katıldıkları için 56.232 öğretmen hakkında idari ve adli soruşturma açıldı. Haklarında idari soruşturma açılan 5.431 öğretmene "kınama ve uyarı", 1.569'una "maaş kesimi", 133'üne "yer değiştirme" cezası verildi. Hakkında adli soruşturma açılan öğretmenlerden 139'u ceza alırken 2.752 öğretmen için beraat ya da takipsizlik kararı verildi. Halen yaklaşık 17 bin öğretmen hakkında açılan davalar da sürüyor.

Eyleme Diyarbakır'da katılan çok sayıda memur hakkında da soruşturma açıldı. Edinilen bilgiye göre, Diyarbakır İl Millî Eğitim Müdürlüğü, memur, teknisyen, hizmetli ve öğretmenlerden oluşan toplam 4137 kişi hakkında soruşturma açtı. Okul yönetimlerinin öğretmen ve diğer okul çalışanlarından savunmalarını istemeye başladı. Eğitim-Sen Diyarbakır Şubesi yöneticisi Medeni Alpkaya, cezaların hukuka aykırı olduğunu belirterek, Ankara 7. İdare Mahkemesi'nin 21 Aralık 1995 ve Danıştay 5. Dairesi'nin 21 Aralık 1995 tarihli kararları ile bu tür soruşturmalar sonucu verilen cezaların iptal edildiğini bildirdi.

1 Aralık 2001 Eylemi

Emek Platformu tarafından 1 Aralık günü tüm Türkiye'de gösteriler düzenlenmesi ve basın açıklamaları yapılması kararı alındı. Eyleme Ankara Valiliği tarafından izin verilmedi. Ankara Valiliği, Emek Platformu'nu oluşturan örgütlere 27 Kasım günü gönderdiği yazıda, "2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası uyarınca Kızılay meydanında gösteri düzenlenemeyeceğini" bildirdi. Yazıda, "istenirse eylem için Sıhhiye Abdi İpekçi parkının ya da Hipodromun uygun olduğu" belirtildi.

Ankara'da valiliğin Güvenpark'ta basın açıklaması yapılmasına izin vermemesi nedeniyle, örgütlerinin binaları önünde toplanan eylemcilerin Kızılay'a yürüyüşü polisler tarafından engellendi. Valilikle yapılan görüşmelerden sonra basın açıklaması Mithatpaşa caddesinde yapıldı. Ankara'da, aralarında Birleşik Taşımacılık Sendikası'nın 9 yöneticisinin de bulunduğu 35 kişinin gözaltına alındığı bildirildi.

1 Aralık günü Türkiye genelinde düzenlenen mitinglere olaysız geçti. Merzifon'da sabah saatlerinde basın açıklamasının yapılacağı Cumhuriyet meydanına doğru yürüyen gruba müdahale eden polisler Eğitim-Sen Şube Başkanı Mehmet Saydam, Eğitim-Sen Şube yöneticisi Murat Özhan, EMEP yöneticisi Erhan Aydoğan, ÖDP yöneticisi Tuğrul Saltık ile Cem Yurduseven, Nesrin Çulha ve Deniz Erime adlı kişileri gözaltına aldı.

Bitlis'te düzenlenen eylem de polisler tarafından engellendi.

Batman, Diyarbakır, Mardin ve Tunceli'de mitinglere izin verilmediği için basın açıklamaları yapıldı.

8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ

8 Mart Dünya Kadınlar günü kutlamaları İzmir, Kocaeli, İstanbul, Zonguldak, Diyarbakır, Mersin, Ankara, Van ve Aydın'da olaylı geçti. Gösterileri zor kullanarak dağıtan polisler çok sayıda kişiyi de gözaltına aldı.

HADEP'li kadınlar tarafından İzmir Kadifekale'de düzenlenmesi planlanan gösteriye müdahale eden polis, aralarında HADEP İzmir İl Başkanı Ali Yavuz'un da bulunduğu 241 HADEP'li kadını gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar belediye otobüsleri ile İzmir Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldü.

Kocaeli'de 6 Mart günü KESK tarafından gerçekleştirilen "Dünya Emekçi Kadınlar Günü" etkinliğinde 18 kişi gözaltına alındı. 7 Mart günü gözaltına alınanların savcılığa çıkarılması sırasında Adliye önünde toplanan kitleye polis müdahale etti. Polisler, aralarında Tüm Bel Sen Kocaeli Şube Başkanı Bedriye Yıldızeli, Eğitim Sen Kocaeli Şube Başkanı Nihat Değer, EMEP Kocaeli İl Başkanı Çetin Güzel ile ÖDP Kocaeli İl Başkanı Dursun Sevim'in de aralarında bulunduğu yaklaşık 180 kişiyi gözaltına aldı.

İstanbul'da Kadıköy İskele Meydanında bulunan ÖDP, SİP, EMEP ve HADEP ilçe örgütü binalarını abluka altına alan polis, ÖDP milletvekili adayı Can Hasanoğlu ile SİP milletvekili adayı Aysel İçil'in aralarında bulunduğu 26 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar aynı gün akşam saatlerinde serbest bırakılırken, Aysel İçil'in mahkemeye çıkarılacağı bildirildi. İstanbul Şirinevler'de HADEP'li kadınlar tarafından düzenlenmek istenen etkinliğe müdahale eden polis çoğu HADEP'li yaklaşık 100 kadını gözaltına aldı.

5 Mart günü Zonguldak'da etkinliklere ilişkin bildiri dağıtan Eğitim Sen üyeleri Aliye Uzunovalı, Yavuz Aydın, Metin Özçelik, Mustafa Bacı ile İHD üyeleri Necdet Özsaygı ve Şükran Sümer, SES Zonguldak Şube Başkanı Aliye Erdaş ve SES üyesi Nazlı Bahadır polisler tarafından gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar 6 Mart günü çıkarıldıkları mahkeme tarafından "bildirilerde bölücülük propagandası yapıldığı" iddiasıyla tutuklandılar.

OHAL Valiliği, Diyarbakır Kadın Platformu'nun Dalokay yeraltı çarşısı üzerinde yapacağı etkinliğe izin vermedi. Bunun üzerine kadınlı erkekli binlerce kişi Büyükşehir Belediyesi Tiyatrosu önünde toplandı. Etkinlik sırasında bir gencin gözaltına alınmak istenmesi, kısa süreli gerginlik yaşanmasına neden oldu. Gerginlik sırasında Diyarbakır Kadın Platformu Sözcüsü Ayla Akat ve çok sayıda kadın hafif şekilde yaralandı.

Mersin'de yapılan etkinliklere polis müdahale ederek 28 kişiyi gözaltına aldı. Aydın'da HADEP, EMEP, ÖDP ve İnsan Hakları Derneği üyeleri Sevgi Yolu'nda toplanarak basın açıklaması yapmak istediler. Emniyet

yetkilileri basın açıklamasına izin vermezken yürüyüşe geçen gruba da müdahale etti. Grup, HADEP İl Binası önünde basın açıklaması yaparken 3 kişi gözaltına alındı.

Ankara'da "Barış İçin Sürekli Kadın Platformu tarafından düzenlenen eylemde, polisin baskısı hakim olurken, konuşmaların yapıldığı kürsü sık sık polisin müdahalesiyle karşılaştı. Pankart, döviz ve sloganlara müdahale eden polis, alana giren Emekçi Kadınlar Birliği'nden kadınların kimliğine el koydu.

Van'da Beşyol semtinde toplanan yaklaşık 3 bin kadın, basın açıklaması yapmak istedi. Polisin açıklamaya izin vermesi üzerine HADEP İl Binası'na doğru yürüyüşe geçen kadınlara, polis müdahale etti. Kadınların büyük çoğunluğu oturma eylemi yaparken; polis oturma eylemi yapan gruptan 7 kişiyi gözaltına aldı.

Aydın'da ise İHD önünde yapılmak istenen açıklamaya müdahale eden polis, 3 kişiyi gözaltına aldı.

Balıkesir'de de düzenlenmek istenen etkinliğe Valilik izin vermedi.

NEWROZ KUTLAMALARI

Newroz Bayramı nedeniyle bir çok ilde kutlamalar 21 Mart'tan önce başladı. İstanbul'un Kasımpaşa semtinde 16 Mart günü akşam saatlerinde Newroz Bayramı'nı kutlamak için ateş yakan A. D. (11), R. Altun (9), F. Ç. (12) ve H. İ. (11) adlı çocuklar polisler tarafından gözaltına alındı. Geceyarısına kadar Kasımpaşa Polis Karakolu'nda tutulan çocuklardan H.İ., polis arabasında polislerin kendilerine "Apo'yu seviyor musunuz?" sorusu sorduklarını belirterek, şunları söyledi:

"Tekme tokat ve yumruklarla bizi dövdüler. Silahlarını üstümüze doğrulttular. Biz de küfretmeye başladık. Bize bakıp gülüyorlardı."

A.D. ise, "Arabada bizi tekme-tokat, yumruklarla dövdüler. Bize zorla İstiklal Marşı'nı okuttular. Sesimiz kısıldığında bizi döverek, 'daha çok bağırın komiserimiz duymuyor' diyorlardı. Bizimle alay ediyorlardı ve terörist diyorlardı" dedi. Çocuklarının gözaltına alınması üzerine karakolun önüne giden annelerden Şemse Altun, "Türkçe bilmediğimiz için kendi aramızda Kürtçe konuşuyorduk. Polis bize 'Karakolun önünde Kürtçe konuşmak yasaktır. Türkçe konuşun' dedi. Biz de bilmediğimizi söylediğimizde 'Niye bilmiyorsunuz, bu ülkede yaşıyorsanız bilmek zorundasınız' dedi" diye konuştu.

Diyarbakır'da yapılan kutlamalarda aralarında HADEP Diyarbakır İl Yöneticisi Mazlum Öncel'in de bulunduğu çok sayıda kişi gözaltına alındı. Evlere yapılan baskınlarda gözaltına alınanlardan adları öğrenilebilenler şöyle: Bilal Becerikli, Fatih Becerikli, Sabri Taşlık, Murat Taşlık, Remziye Taşlık ve Bayram

Taşlık, Nuri Temel, Mehmet Aktar, Umut Tekin, Bari Erdem ve Abdurrezak Akın.

İstanbul'un Bağcılar ilçesi Göztepe mahallesinde yapılan kutlamalardan sonra evlere yapılan baskınlarda da 30 kişi gözaltına alındı.

Mersin'in çeşitli semtlerinde 18 Mart gecesi ve 19 Mart günü yapılan kutlamalarda 14 kişi gözaltına alındı. HADEP İzmir İl Örgütü'nün Newroz Bayramı nedeniyle hazırladığı bildirimler İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talimatıyla toplatıldı. Bitlis ve Tekirdağ'da da Newroz kutlamalarına izin verilmedi. EMEP Antep İl Örgütü tarafından hazırlanan "Newroz Kutlu Olsun" başlıklı bildiri, Antep 2. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından yasaklandı. Yasaklama kararının bildiride geçen "Newroz" ve "Kawa" sözcükleri nedeniyle verildiği öğrenildi. 19 Mart günü EMEP Antep İl Yönetim Kurulu üyesi Hasan Yıldırım ile EMEP üyeleri Özgül Yatar, Fatma Yatar, Eşref Karadağ, Aydın Karadağ ve Yusuf Karagün de bildirimleri dağıtırken gözaltına alındılar. Gözaltına alınanlar aynı gün serbest bırakıldı.

İstanbul'daki Newroz kutlamalarına ise polis müdahale etti. Topkapı'da eski garajların olduğu bölümdeki açık alanda sabah saatlerinden itibaren toplanan 2 ayrı grup, Nevruz Bayramı'nı kutlamak amacıyla ateş yakarak halay çekmeye başladı. 2 ayrı grubun birleşmesine polis izin vermeyince, gerginlik yaşandı.

Katılımın yüksek olması beklenen İstanbul'da Vali'nin son gün yasağı ile geçen yıl olduğu gibi bu yıl da Newroz kutlamaları engellendi. Yasağa rağmen Topkapı başta olmak üzere bir çok semtte kutlamalar fiili olarak gerçekleştirildi.

Topkapı'da gerçekleştirilen kutlamalarda sabahın erken saatlerinden itibaren kalabalık gruplar, alana gelmeye başladı. Çevrede geniş önlem alan polisler, grupların birleşmesine engel olmaya çalıştı. Büyük gruplar halinde ateşler yakıp halay çekilirken yaklaşık 2 bin kişilik bir grupla polis arasında zaman zaman gergin anlar yaşandı. Engellemeyi oturma eylemi ile protesto eden kitle, ardından yürüyüşe geçti. E-5 Karayolu'nu bir süreliğine trafiğe kapatan grup ile polis arasında kısa süren kovalamacalar yaşandı.

Beyoğlu Dolapdere'de grupların ateş yakması üzerine bölgeye panzer gönderildi bir kişi gözaltına alındı. Pendik'den Topkapı'da yapılacak olan kutlamaya katılmak üzere otobüslerle hareket eden kitleye müdahale eden polislerin 40 kişiyi gözaltına aldığı öğrenildi. Sarıgazi'de de bir grup yolu kapatarak eylem yaptı. Askerlerin olay yerine gelmesi üzeri eylem sona erdi.

Yalova'da polisin izin vermediği Newroz kutlaması polisin müdahalesi ile karşılaştı. Polis yaklaşık 120 kişiyi gözaltına aldı.

Newroz Bayramı kutlamaları 21 Mart gecesi ve 22 Mart günü de sürdü. İstanbul Beyoğlu Hacıhüsrev

mahallesinde 21 Mart gecesi toplanan 400 kadar çocuk Taksim Meydanı'na yürümek istedi. Yürüyüşe izin vermeyen polisler, çocukları dağıttı. Nurtepe'nin Akdeniz caddesinde de ateş yakılmasına müdahale eden polisler havaya ateş açtı. Adana'nın Karasu mahallesinde ateş yakıp halay çeken bir gruba müdahale eden polisler, 7 kişiyi döverek gözaltına aldı. Şakırpaşa mahallesindeki kutlamalara müdahale eden polisler havaya ateş ederek toplananları dağıttı.

Antep'in Güzelvadi mahallesinde Newroz bayramını kutlayan gruptan 26 kişi gözaltına alındı.

Elazığ, Kars, Mardin, Tunceli, Urfa, Bingöl, Batman, Antalya, Kayseri, Trabzon, Erzincan, Şırnak, Giresun ile Konya'nın Cihanbeyli ve Ereğli ilçelerindeki kutlamalarda yaklaşık 60 kişi gözaltına alındı.

Van'da Newroz bayramı kutlamalarından sonra gözaltına alınan HADEP İl Kadın Kolları üyeleri Viyan Abi ve Elif Talay, 25 Mart günü Van DGM tarafından tutuklandılar. Yakınları, Abi ve Talay'ın gözaltında işkenceye maruz kaldıklarını, Viyan Abi'nin işkence nedeniyle gözaltındayken iki kez hastaneye götürüldüğünü söylediler.

Newroz'dan önce gözaltına alındıktan sonra serbest bırakılan HADEP Van Örgütü Gençlik Kolları üyeleri Nurettin Kızıltaş ve Lokmaz Gezgin de, gözaltında polisler tarafından ölümle tehdit edildiklerini bildirdiler.

Mersin'de, Newroz bayramından sonra gözaltına alınan 16 kişiden Cüneyt Erdoğan, Fırat Özkan, HADEP Akdeniz Belde Gençlik Kolları Başkanı Bayram Sabah, Sabri Orhan, Hikmet Bayhan, Lokman Azgan, Ali Baykara, Mesut Çağan, Mustafa İlgen, Mehmet Toraman ve Salih Kaya, 28 ve 29 Mart günleri tutuklandı.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde "21 Mart Newroz bayramı kutlamalarına katıldıkları" gerekçesiyle Aralık ayında okuldan atılan ve uzaklaştırılan 29 öğrenci, yürütmenin durdurulması ve kararın iptali istemiyle Bölge İdare Mahkemesi'ne başvurdu.

ESNAF EYLEMLERİ

Nisan ayında ekonomik kriz nedeniyle Türkiye'de ilk kez esnafın katıldığı kitlesel eylemler gerçekleştirildi. 4 Nisan gününden başlayarak birçok kent ve ilçede düzenlenen gösterilere yüzbinlerce esnaf katıldı. Özellikle Ankara ve Konya'da yapılan gösteriler olaylı geçti. Olaylarda yüzlerce kişi yaralandı, bir çok işyeri ve araç tahrip edildi, çok sayıda kişi de gözaltına alındı.

Polisler ile göstericiler arasında çatışmaya varan olaylarda Ankara'da gözaltına alınanlardan, 54 kişi hakkında 9 Nisan günü "izinsiz gösteri düzenledikleri" gerekçesiyle dava açıldı. Sanıklar, Ankara 6. Asliye Ceza Mahkemesi'nde ifadeleri alındıktan sonra tutuksuz yargılanmak üzere serbest

birakıldı. 9'u 16 Nisan günü tutuklandı. 146 kişi hakkında "2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na muhalefet ettikleri suçlamasıyla dava açıldı. Tutuklanan 9 kişi hakkında "2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na muhalefet ettikleri" ve "Görevli memura mukavemet ettikleri" iddiasıyla dava açıldı. Ankara Cumhuriyet Savcılığı, serbest bırakılan 16 kişinin tutuklanması istemiyle bu karara itiraz etti. İtirazı görüşen Ankara 8. Ağır Ceza Mahkemesi de, 16 kişiden 14'ü hakkında tutuklama kararı verdi. Konya'da gözaltına alınanlardan 11'i 8 Nisan günü "halkı tahrik, görevli polis memuruna direnmek ve provokatörlük" iddiasıyla tutuklandı.

Ankara ve Konya'da 11 Nisan günü yapılan esnaf gösterilerinin olaylı geçmesi üzerine Kayseri, Malatya, Elazığ, Konya, Kütahya, Yozgat, Adıyaman, Ankara, Antalya, Maraş ve Van'da her türlü gösteri yasaklandı.

"YOLSUZLUĞA VE YOKSULLUĞA HAYIR" MITİNGLERİ

Emek Platformu tarafından düzenlenen gösteriler 14 Nisan günü yapıldı. "Yolsuzluğa ve Yoksulluğa Hayır" mitingleri genellikle olaysız geçti. Antep'te İstasyon meydanında düzenlenen mitingin sona ermesinin ardından kent merkezine doğru yürüyüşe geçen kalabalık bir grup, Seferpaşa bulvarı girişinde polisler tarafından durduruldu. Burada kısa süreli bir çatışma yaşandı. Olayda, çok sayıda kişi gözaltına alındı.

Batman'da Eğitim-Sen Şubesi'nde basın açıklaması yapan sendikacılar daha sonra yürümek istediler. Polis tarafından durdurulan gruptan, Tek-Gıda-İş Batman Şube Başkanı Mahmut Ekin, Petrol-İş Sendikası Şube Başkanı Nimetullah Sözen, Petrol-İş Genel Sekreteri Mehmet Aydın, Belediye-İş Şube Başkanı Medeni Ağılgat ve Eğitim-Sen Şube Başkanı Hikmet Kahraman gözaltına alındı. Polis yetkilileri, olaylarda toplam 266 kişinin gözaltına alındığını bildirdiler.

Çorum'da ise basın açıklaması yapmak isteyen gruba müdahale edildi. Gösteride 112 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınan 112 kişiden 103'ü savcılık tarafından, Emek Platformu Dönem Sözcüsü Mehmet Patlar, Halil Özbent, Muharrem Özünel, Adnan Tengiz, Garip Özgür, Abdullah Aydın, İsmail Öztörün, Nihat Filiz ve Fikret Çalağan ise mahkeme tarafından serbest bırakıldı.

1 MAYIS İŞÇİ BAYRAMI

1 Mayıs İşçi Bayramı bir çok kentte düzenlenen mitinglerle kutlandı. Ekonomik ve siyasi kriz ile F tipi cezaevlerine bağlı ölüm oruçları ve barış taleplerinin dile getirildiği eylemlerde özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir'deki kutlamalara çıktı. Kutlamalar, Diyarbakır dışında olaysız geçti. Valiliğin miting izni vermediği Diyarbakır'da basın açıklaması yapmak isteyen bir grup, polisler tarafından zor kullanılarak dağıtıldı. Müdahale sırasında, polislerle gruptakiler arasında kısa süreli bir çatışma yaşandı.

1 Mayıs nedeniyle öğle saatlerinde Emek Platformu ile

HADEP'e üye bir grup, Sur Beldesi Telekom İl Müdürlüğü önünde toplanarak kutlama yapmak istedi. İzinsiz olduğu uyarılarına rağmen İnönü Caddesi'nde yürüyüşe geçen gruba polis müdahale etti. Bu sırada bazı göstericiler gözaltına alındı.

HADEP İl Başkanı Ali Ürküt ve İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir'in de aralarında bulunduğu yaklaşık 150 kişi, basın açıklaması yapmak istedi. Grubu dağılması konusunda uyarılan polis, slogan atarak yürüyüşe geçen gruba müdahale etti. Çıkan olaylar sonucu bazı göstericiler gözaltına alındı. HADEP Diyarbakır İl Başkanlığı 11 il yöneticisinin gözaltına alındığını açıkladı. HADEP'ten yapılan açıklamada Merkez İlçe Başkanı Şerif Camcı ile parti üyeleri Metin Tekdemir, Emin Ok ve Celal Akşit'in yaralandığı belirtildi.

Dağkapı alanında toplanan çok sayıda kişiye polisin müdahalesi sonucu HADEP yöneticilerinin de aralarında bulunduğu 4 kişi ağır yaralandı, 11 kişi ise gözaltına alındı. HADEP Bağlar Merkez İlçe Başkanı Şerif Camcı'nın aralarında bulunduğu 4 kişi ağır yaralanarak Diyarbakır Devlet Hastahanesi'nde tedavi altına alındı. Bu arada Dağkapı dörtyolunda bir araya gelen 300 kişiye ikinci kez polis müdahale etti. Olay yerinde bulunan HADEP Diyarbakır İl Başkan Yardımcısı Musa Farisoğulları ile birlikte 11 kişi gözaltına alındı.

İstanbul'da düzenlenen ve aralarında sendika ve siyasi parti yöneticilerinin de bulunduğu yaklaşık 40 bin kişinin katıldığı 1 Mayıs mitingi olaysız geçti. Taksim Meydanı'nda korsan gösteri yapmak isteyen 6 kişiye ise polis müdahale etti. Şişli Abidei Hürriyet Meydanı'nda ve Ankara'da düzenlenen mitingler ise olaysız geçti.

1 EYLÜL DÜNYA BARIŞ GÜNÜ ETKİNLİKLERİ

HADEP'in Ankara'da düzenlemeyi planladığı "1 Eylül Dünya Barış Günü" mitinginden haftalar önce başlayan hazırlıklar süresince çeşitli illerde HADEP'e baskılar uygulandı ve HADEP'in verdiği bilgelere göre sayısı binleri bulan kişi gözaltına alındı. Ağustos ayı ortalarından itibaren birçok ilde düzenlenecek mitingle ilgili çalışmalar engellenmeye çalışıldı. Çalışmaların tamamlanamaması için birçok HADEP yöneticisi ve üyesi kısa sürelerle ve birçok kere gözaltına alınıp serbest bırakıldı.

HADEP Bingöl İl Örgütü binasına 17 Ağustos günü düzenlenen baskında, İl Örgütü yöneticileri Yaşar Yurtsever, Mehmet Boğakan, Mehmet Bulut, Mehmet Çiçek, Saadet Gündoğdu, Merkez İlçe Örgütü yöneticileri Ali Koç, Hikmet Arat, Orhan Armutçu ve Halis Seçer gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar 24 saat sonra serbest bırakıldı.

Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde de HADEP'in 1 Eylül Dünya Barış Günü çalışmalarını yürüten Mehmet Karaca, Hüseyin Kolay, Mehmet Güneş ve Şükrü Erdem adlı kişiler 18 Ağustos günü gözaltına alındı.

Hazro ilçesinde ise HADEP İlçe Başkanı Hamit Ergin ve İlçe Örgütü Saymanı Tahsin Kaçan 19 Ağustos günü gözaltına alındı.

HADEP Bingöl İl Örgütü, 20 Ağustos günü, 1 Eylül Dünya Barış Günü mitingi için hazırlanan davetiyelerin bulundurulduğu gerekçesiyle basıldı. Baskında, Yaşar Yurtsever, Ali Koç, Mehmet Boğakan, Mehmet Bulut, Mehmet Çiçek, Saadet Gündoğdu, Hikmet Arat, Orhan Pamukçu ve Halis Seçer gözaltına alındı. 24 saat gözaltında tutulan HADEP'lilerin kaba muameleye maruz kaldıkları bildirildi. HADEP'liler, savcılıkta ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakıldı.

19 Ağustos günü Batman'ın Petrolkent mahallesinde, HADEP Genel Sekreter Yardımcısı Sevahir Bayındır, Batman İl Başkanı Murat Ceylan ve il yöneticilerinin de katıldığı toplantı, özel tim görevlileri ve polisler tarafından basıldı. Baskında gözaltına alınan olmadı. Batman'da, HADEP tarafından 1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle Ankara'da düzenlenecek mitingin çalışmalarını yürüten Sultan Acar, Muteber Yılmaz, Nurettin Kaya ve Abdulkerim Aslan adlı kişiler 20 Ağustos günü gözaltına alındı. HADEP'liler, ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakıldı.

HADEP Adana İl Örgütü yöneticilerinden Hüsnü Adıbelli, 21 Ağustos günü 1 Eylül Barış Mitingi'nin davetiyelerini dağıtırken gözaltına alındı. Adıbelli'nin akşam saatlerinde serbest bırakıldığı öğrenildi.

Mitingin hazırlıklarını sürdüren HADEP Ardahan İl Başkanı Metin Sanin ve Merkez İlçe Başkanı Kemal Özer, 22 Ağustos günü gözaltına alındı.

Mitingin çalışmalarını yürüten HADEP Adana İl Başkanı Fatih Şanlı, İl Sekreteri Ahmet Yıldız, Seyhan İlçe Başkanı Ahmet Gül, İlçe Sekreteri Kadri Yağmur, Yüreğir İlçe Başkanı Zeki Sekin, İlçe Sekreteri Ferit Tatlı ve Küçükdikili Belde Sekreteri Cabbar Dere, 22 Ağustos günü gözaltına alındı. Aynı gece serbest bırakılan HADEP yöneticileri, 23 Ağustos günü savcılığa götürülmek üzere yeniden gözaltına alındılar. HADEP yöneticileri daha sonra serbest bırakıldı.

Hatay'ın İskenderun, Erzin, Dörtöyl ilçeleri ile Payas beldesinde HADEP örgütlerine 24 Ağustos günü düzenlenen baskınlarda, İskenderun İlçe Başkanı İbrahim Polattaş, İl yöneticisi Yusuf Altaş, Erzin İlçe Başkanı Hüseyin Kur, Dörtöyl İlçe Başkanı Mahmut Yörük gözaltına alındı.

Batman'ın Beşiri ilçesinde HADEP binası 25 Ağustos günü polisler tarafından basıldı. Baskında, İlçe Başkanı Derviş Bulut ile ilçe örgütü üyeleri Cevdet Özkök, İzzettin Kaya ve Mahsun Toğrap gözaltına alındı.

Beşiri'ye bağlı İkiköprü beldesinde HADEP Belde Başkanı Zeki Kanaş ve HADEP yöneticisi Sabri Aksoy 26 Ağustos günü gözaltına alındı. Kanaş ve Aksoy bir süre sonra serbest bırakıldı.

1 Eylül Dünya Barış Günü çalışmaları kapsamında Diyarbakır'da ev ziyaretleri yapan HADEP üyeleri Edip Polat, Salih Tekin, Gülay Tekin, Halise Batki, A. Rezzak Akın, Seher Yıldırım, İrfan Özen, Muazzez Leygara ve adları öğrenilemeyen iki kişi 27 Ağustos gecesi gözaltına alındı.

HADEP Urfa İl Örgütü ve Yedinci Gündem gazetesinin Urfa bürosuna, 28 Ağustos günü düzenlenen baskında Yedinci Gündem Urfa Temsilcisi Ramazan Pekgöz, HADEP İl Başkanı Musa Farisoğulları, Merkez İlçe Başkanı Mehmet Ural, Kadın Kolları Sekreteri Ayşe Demir, İl Örgütü yöneticisi Bozan Kırgözoğlu, Gülsüm Yazar, Selime Peynir ve adı öğrenilemeyen bir kişi gözaltına alındı. 29 Ağustos günü savcılığa çıkarılan Ramazan Pekgöz, HADEP Urfa İl Başkanı Musa Farisoğulları, Merkez İlçe Başkanı Mehmet Ural ve diğer 5 kişi, ifadeleri alınmadan serbest bırakıldı.

30 Ağustos günü HADEP'in Bitlis il örgütü, Güroymak ve Tatvan ilçe binaları polisler tarafından basıldı. Baskınlarda yaklaşık bir saat arama yapan polisler, Antep Cumhuriyet Savcılığı tarafından yasaklanan "Barış Çağrı" bildirilerine el koydu. Polis ayrıca izinsiz olarak davetiye dağıttıkları gerekçesiyle HADEP Bitlis İl Başkanı M. Nezir Karabaş, HADEP üye ve yöneticileri Serten Başboğa, Önder Okuyucu, Abdülmenaf Akkurt, Hüseyin Akay, Hüsamettin Akdeniz, Çetin Yılmaz, Rahmetullah Tekin, Kemal Kılıçkiran, Sabahattin Çapkan, Nizamettin Yıldırım, Suat Dindar, Mehdi Oral, Suat Altın ile Cahit Kılıç'ı gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakıldı.

Ankara Valiliği de mitinge izin vermedi. Valiliğin ret gerekçesinde, "30 Ağustos Zafer Bayramı nedeniyle Hipodrom alanına yerleşecek olan askeri birliklerin teçhizat ve malzemelerini 1 Eylül gününe kadar toparlamasının güç olduğunu" ileri sürüldü.

Kararın ardından HADEP yürütmeyi durdurma istemli dava açtı. Davaya bakan Ankara 4. İdare Mahkemesi, yürütmeyi durdurma istemini reddetti. Savunmada Ankara Valiliği'nin mitinge izin vermeme gerekçesine değinilmezken düzenlenecek mitingin "PKK ile bağlantılı" olduğu savına yer verildi. Buna ek olarak "kamuoyunda huzursuzluk, tedirginlik ve infial yaratama ihtimali bulunan kutlamalar"ın valiliklerin yasaklama yetkisi altında olduğuna değinildi.

Yasaklama kararının ardından HADEP toplu basın açıklaması yapma kararı aldı. Bunun üzerine basın açıklamasına katılmak için çeşitli kentlerden yola çıkanlar engellendi. Polislerin müdahale ettiği gösteriler sırasında bir kişi öldü, yüzlerce kişi yaralandı.

31 Ağustos gecesi saat 23.00 sıralarında Ankara'ya yola çıkmak üzere İstanbul Zeytinburnu, Bağcılar, Küçükçekmece ve Kartal'da toplanan kitle polisler tarafından zor kullanılarak dağıtıldı. Bu sırada polisten kaçarak Veliefendi mahallesindeki HADEP

Zeytinburnu ilçe örgütüne giren Zeynel Durmuş ve Yaşar Özduvak adlı gençler, karanlık nedeniyle göremedikleri havalandırma boşluğuna düştüler. Gençlerden Durmuş (20) olay yerinde öldü, Yaşar Özduvak (19) ise yaralandı. Olayda, yaklaşık 200 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan, HADEP Zeytinburnu İlçe Başkanı Zülfü Yasan, 2 Eylül günü tutuklandı. Gözaltına alınan HADEP'lilerden Zülfü Yasan ve 36 kişi hakkında açılan davaya da 26 Eylül günü Zeytinburnu 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlandı. Duruşmada, Zülfü Yasan tahliye edildi. Duruşma diğer sanıkların ifadesinin alınması için ertelendi. Dava halen sürüyor.

1 Eylül Dünya Barış Günü'nde Ankara'ya gitmek isterken İstanbul Fatih ve Zeytinburnu'nda yaşanan olaylarda gözaltına alınan 195 kişiden, HADEP Sultanbeyli İlçe Başkanı Kudbettin Üşenç, Ümraniye İlçe Başkanı Yusuf Filizer, Üsküdar İlçe Başkanı Bilal Algünerhan ve İstanbul İl Yönetim Kurulu üyesi İrfan Çalış 4 Eylül günü tutuklandı.

Olaylardan sonra HADEP yönetici ve üyesi 53 kişi hakkında "izinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla açılan dava, 11 Ekim günü Zeytinburnu 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başladı. Duruşmada, tutuklu yargılanan HADEP Sultanbeyli İlçe Başkanı Kudbettin Üşenç, Ümraniye İlçe Başkanı Yusuf Filizer, Üsküdar İlçe Başkanı Bilal Algünerhan ve İstanbul İl Yönetim Kurulu üyesi İrfan Çalış tahliye edildi. Duruşma 5 Şubat 2002 tarihine ertelendi.

Zeynel Durmuş'un ölümü nedeniyle 1 Eylül günü Topkapı'da toplanan HADEP'lilere müdahale eden polisler, grubu göz yaşartıcı bomba kullanarak dağıttı. Polislerin havaya ateş açtığı olayda yüzlerce kişi gözaltına alındı. 2 Eylül günü Zeynel Durmuş'un cenaze töreni için ilçe örgütü önünde toplanan HADEP'liler de zor kullanılarak dağıtıldı. Polislerin basınçlı su sıkarak ve gaz bombası atarak müdahale ettiği törende, aralarında HADEP İl Başkanı Doğan Erbaş, il örgütü yöneticileri Esra Çiftçi, Ali Uçan, Ali Ekber Uğuz, Evrim Yılmaz, Aziz Tunç, Sema Polat, Sunullah Altan, Sebahattin Hallı'nın da bulunduğu çok sayıda kişi gözaltına alındı. Polislerin olayla ilgisi olmayan insanların bulunduğu sokak aralarına da gaz bombası attığı bildirildi. HADEP örgütü önüne getirilmesine izin verilmeyen Zeynel Durmuş'un cenazesi, Nusaybin'e gönderildi.

Diyarbakır'da ise 31 Ağustos günü sabah erken saatlerde Ankara'ya gitmek amacıyla şehirlerarası otobüs firmalarının bulunduğu Kantar kavşağında toplanan binlerce kişiye polis müdahale etti. Polislerin sürekli havaya ateş açtığı olayda, 8'i polis çok sayıda kişi yaralandı, 100'den fazla kişi de gözaltına alındı. HADEP'lileri taşıyacak araçların hareket etmesine de izin verilmedi. Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nden yapılan açıklamada, olaylarda 14'ü polis, 25 kişinin yaralandığı, 28 kişinin de gözaltına alındığı bildirildi.

Batman'dan Ankara'ya gitmek isteyen kişileri taşıyan

araçlar da Diyarbakır-Batman il sınırında durduruldu. Burada çıkan olaylarda da bazı kişiler yaralandı, aralarında HADEP Batman İl Başkanı Murat Ceylan'ın da bulunduğu en az 150 kişi gözaltına alındı. Diyarbakır ve Batman'da gözaltına alınanların 104'ü, 2 Eylül günü serbest bırakıldı.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki hemen her il ve ilçede insanların Ankara'ya gitmesi engellendi. 1 Eylül günü de insanların Ankara'ya ulaşmasını engellemek için tüm yolları tutan polisler, Kızılay meydanı, Abdi İpekçi parkı ve Hipodrom'da yoğun güvenlik önlemleri aldı. Çeşitli kentlerden gelen otobüsler Ankara girişlerinde durduruldu ve geri gönderildi. Yollarda, şehirlerarası otobüs terminalinde, tren garında ve çeşitli yerlerde yapılan kontrollerde yüzlerce kişi gözaltına alındı. Altındağ'da toplanan gruba müdahale eden polisler 50 kadar kişiyi gözaltına aldı. Bu arada HADEP, öğle saatlerinde Abdi İpekçi parkında yapmayı planladığı basın açıklamasını iptal etti. Resmî açıklamaya göre, ülke çapında 877 kişi gözaltına alındı.

HADEP'ten yapılan açıklamaya göre sadece Ankara'da basın açıklamasına katılmak isteyen 700 kişi gözaltına alındı. İstanbul'da ise HADEP üyesi yaklaşık 2 bin kişilik grup, öğle saatlerinde İstanbul Topkapı'daki boş alanda toplandı. Topkapı surlarına çıkan eylemcilerden 50'si gözaltına alındı. Göstericiler ile polisler arasında çıkan gerilim üzerine polis göz yaşartıcı bomba kullandı.

Olaylar nedeniyle Batman'da 70, Mersin ve Yalova'da 4, Gaziantep'te 10 kişi gözaltına alındı. Adana'da da polis 100 kişilik bir gruba müdahale etti. Polisin panzer ve copla müdahale ettiği ve olaylar sırasında Bahri Nikar (19) adlı gencin kolunun kırıldığı bildirildi. Batman'da çıkan olaylarda ise 20 kişinin yaralandığı öğrenildi.

1 Eylül günü Diyarbakır Dağkapı'da düzenlenen basın açıklamasına polis müdahale etti. Söz konusu bölgeye kimseyi sokmayan polis, bölgede aralarında 14 HADEP yöneticisi ve sendika başkanlarının da bulunduğu yüzlerce kişiyi gözaltına aldı. Ofis ve Vilayet çevresinde bulunan çay bahçelerinde arama yapan polis, burada da çok sayıda kişiyi gözaltına aldı.

İHD Diyarbakır Şube Başkanı Osman Baydemir, Diyarbakır Demokrasi Platformu Dönem Sözcüsü Ali Öncü ise aynı saatlerde İçişleri Bakanlığı'na Diyarbakır Demokrasi Platformu adına kınama telgrafı gönderdi.

1 Eylül Dünya Barış Günü etkinlikleri çerçevesinde Ankara'ya gitmek için Diyarbakır'ın Kantar mevkiinde toplanan kalabalık bir gruba polislerin müdahalesi sonucu çok sayıda kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Barış Anaları İnisiyatifi üyesi Emine Özbek ve HADEP İl Yöneticileri Zeynel Bağır ve Zübeyde Zümrüt, Kayapınar Belde Başkanı Mehmet Akın, Merkez İlçe Yöneticisi Veysel Dallı ve adı

öğrenilemeyen 1 kişi, 5 Eylül günü Diyarbakır DGM tarafından tutuklandı. 59 kişi ise serbest bırakıldı. DGM Savcılığı'nın başlattığı soruşturma ise tamamlandı ve Ekim ayında Savcılık toplam 60 kişi hakkında "yasadışı örgüt üyeliği" ve "yasadışı örgüte yardım ve yataklık" iddiaları ile iki ayrı dava açtı. 23 Kasım günü devam edilen iki davanın birleştirilmesi karar verildi. Sinan Aydın, Medeni Kaya, Şemsihan Erol, Emine Üzbek, Nesrin Balta ve Abdulkadir Çimen'in tahliye edildi. Davada, tutuklu sanıklar HADEP Kayapınar Belde Başkanı Mehmet Akın, Mehmet Veysel Dallı ve Şeyhmus Acun'un TCY'nin 168., diğer sanıkların TCY'nin 169. maddesi uyarınca hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor.

Bitlis'in Tatvan ilçesinde, aralarında HADEP İlçe Başkanı Hüsametdin Akdeniz'in de bulunduğu 11 HADEP yöneticisi, "1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle izinsiz yardım toplamak istedikleri" gerekçesiyle 30 Ağustos günü gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Akdeniz, HADEP İlçe Yönetim Kurulu üyeleri Çetin Yılmaz, Kemal Kılıçkiran, Rahmetullah Tekin, Sabahattin Özel ve Mehdi Oğurel, "Yardım Toplama Kanunu'na muhalefet" iddiasıyla 3 Eylül günü tutuklandı. Beş HADEP'li ise serbest bırakıldı. HADEP Parti Meclisi üyesi Abdurrahman Doğan ise 5 Eylül günü tutuklandı. Tatvan İlçe Örgütü yöneticileri Ramazan Genç ve Selahattin Akgün ise savcılık tarafından serbest bırakıldı.

Kars'ta 3 Eylül gecesi düzenlenen gösteride 23 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan adları öğrenilenler şunlar: Burhan Bülüm, Ersin Ürper, Serhat Bayrambey, Turan Bayrambey, Tamer Nebioğlu, Yasin Topkaya, Seyithan Boçnak, Yaşar Ertaş, Memet Emin Yıldız, Abdülcebbar Yıldız, Murat Bulgan, Ahmet Moğoltay, Taylant Gültekin, Yunus Güneş, Mahmut Boçku, Musa Ateşoğlu, Kurban Güneş, Cengiz Yıldız, Ferhat Eyan, Kadir Moğoltay. Gözaltına alınanlardan HADEP İl Gençlik Kolları Başkanı Burhan Bülüm ve Ersin Ürper, Serhat Bayrambey ve Turan Bayrambey, 4 Eylül günü tutuklandı. Gözaltına alınan öteki kişiler 24 saat gözaltında tutulduktan sonra savcılığa çıkarılarak serbest bırakıldı. Tutuklananlar ise bir hafta sonra itiraz üzerine bırakıldı. 23 kişi hakkında "toplantı ve gösteri yasasına muhalefet ve yasadışı örgüt lehine slogan atma" iddiasıyla dava açıldı.

HADEP Tunceli Gençlik Kolları tarafından olayları kınamak amacıyla 7 Eylül günü düzenlenen basın açıklamasına polisler müdahale etti. İl Örgütü binası önünde toplanan HADEP'lileri copleyarak dağıtan polisler, HADEP Tunceli İl Başkanı Alican Ünlü, Yönetim Kurulu üyesi Hıdır Aytaç, Merkez İlçe Başkanı İsmail Kasun, İlçe Saymanı Ali Uluer, İl Gençlik Kolu Başkanı Erdoğan Sürgeç, Şahin Baba, İbrahim Halil Ateş, Meral Sürgeç, Eylem Sürgeç, Cemal Sürgeç, Zariye Taçyıldız, Uğurhan Çetinkaya, Hüseyin Tonç, Özgür Ateş, Fadime Önlü, Barış Aktan, Zeynel Demir, İbrahim Umay, Mehmet Kayar, Hüseyin Bakıray ve Zeki Polat'ı gözaltına aldı.

Gözaltına alınanlar savcılığa çıkarılarak ifadeleri alındıktan sonra aynı gün serbest bırakıldı.

Zeynel Durmuş'u anmak için 7 Eylül günü Van'da düzenlenen gösteriye de polisler müdahale etti. Gösterinin düzenlendiği yere giden polis panzeri, Abdolvahap Turgut (18) adlı gence çarptı.

9 Eylül günü İstanbul Eminönü'nde HADEP İl Gençlik Kolları'nın basın açıklaması sırasında Hakan Yener, Melih Coşan, Ömer Kalaycı, Şefket Aslan, M. Ali Yılmaz, Yüksel Gözde, Fahrettin Tuncer, Mecit Çelik, Yusuf Erez, Rahmi Basut, Memduh Çalışan, Murat Yazıtekiner, Ercan Bilgili, Halil Salık, Sunullah Altan, Fırat Karakoç, Ercan Şimşek, İsak Aybergüler ve Yılmaz Enöl dövülerek gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Halil Salık'ın bir gece gözaltında tutulduğu, geri kalanların aynı gün serbest bırakıldıkları öğrenildi.

1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle HADEP Van İl Örgütü önünde yapılan basın açıklamasından sonra tutuklanan Ümran Altun, Merkez İlçe Örgütü yöneticisi Erhan Yıldız, İl Örgütü yöneticisi Bazi Aslan ve Belediye Meclis Üyesi Cihat Kara, 14 Kasım günü Van DGM'de yapılan duruşmada tahliye edildi.

ÖĞRENCİ EYLEMLERİ

Yüksek Öğretim Kurumu Protestoları

9 Ekim günü Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin açılış töreni sırasında, YÖK'ü protesto gösterisi düzenleyen 70 kadar öğrenci gözaltına alındı. Gözaltına alınan öğrenciler daha sonra serbest bırakıldı. Haklarında disiplin soruşturması açılan öğrencilerden Gülşen Barışlı, Suzan Kısıkyol, Melek Durgun, Yusuf Tayhan, Meral Doğan, Gülay Trak, Gülfidan Güç, Üniversite Disiplin Kurulu tarafından 2002 yılı başında 6 ay süreyle okuldan uzaklaştırıldı.

YÖK'ün kuruluşunun 20. yıldönümü nedeniyle 6 Kasım günü birçok kentte YÖK ve uygulamaları protesto edildi.

İstanbul'da EMEP ve HADEP gençlik kolları ile Özgür Gençlik ve Sosyalist Eylem Gençliği tarafından 4 Kasım günü düzenlenmesi planlanan "YÖK'ü Protesto" mitingi İstanbul Valiliği tarafından "güvenliğin sağlanamayacağı" gerekçesiyle yasaklandı.

6 Kasım günü sabah saatlerinde İstanbul Üniversitesi Beyazıt Kampüsü önünde toplanan bir grup öğrenci, İstanbul Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Nur Serter'in emniyet görevlileriyle görüşmesinden sonra basın açıklaması yaptı. Bu grubun basın açıklamasının tamamlanmasının ardından Beyazıt otobüs durakları önünde toplanan yaklaşık 500 öğrenci üniversiteye doğru yürümeye başladı. Üniversite önünde toplanmak isteyen gruba müdahale eden polisler, öğrencileri biber gazı ve gaz bombası kullanılarak dağıtmaya çalıştı. Polisler, çok sayıda öğrenciyi döverek gözaltına aldı. Gözaltına alınan öğrenciler aynı gün serbest bırakıldı.

Ankara'da ise sabah saatlerinden itibaren "eyleme katılacağından kuşkuylanılan" çok sayıda genç gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar arasında öğrenci olmayanların da bulunduğu bildirildi. Saat 12.30 sıralarında Ziya Gökalp caddesi üzerinden Kızılay'a ulaşmak isteyen öğrenciler polislerin engellemesi üzerine Sakarya caddesinde toplandı. Basın açıklamasından sonra öğrenci temsilcileri, sabah saatlerinde gözaltına alınan arkadaşları serbest bırakılmadıkça alandan ayrılmayacaklarını bildirdiler. Polis yetkilileri de eylemin bitirilmesi halinde öğrencilerin serbest bırakılacağını söylediler. Bunun üzerine öğrenciler gruplar halinde Kurtuluş'a doğru yürüyüşe geçti. Bu sırada sabah saatlerinde gözaltına alınan öğrenciler bir otobüsle Ziya Gökalp caddesine getirilerek serbest bırakıldı. Öğrencilerin bırakılması sırasında polisler öğrenciler arasında kısa süreli bir arbede yaşandı.

Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dekanlığı da 5 Kasım günü YÖK'ü protesto eylemine katılan 34 öğrenci hakkında disiplin soruşturması açtı.

SAVAŞ KARŞITI GÖSTERİLER

11 Eylül'de Amerika Birleşik Devletleri'nin New York kentinde gerçekleşen saldırıların ardından ABD'nin NATO üyesi ülkelerin de desteği ile Afganistan'a saldırmasıyla başlayan savaş sürecini kınamak amacıyla birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de gösteriler düzenlendi. Gösterilerin ana izleğini savaşta ayrılacak bütçenin başka alanlara kaydırılması oluştururken Afganistan yaşanan olaylar da kınandı.

Afganistan'da tutuklanan İngiliz gazeteci Yvonne Ridley'in serbest bırakılması için Taleban lideri Molla Ömer'e İstanbul Galatasaray postanesinden mektup gönderen ve basın açıklaması yapmak isteyen İHD İstanbul Şube yöneticileri gözaltına alındı. Mektupları postaya verdikten sonra basın açıklaması yapmaları engellenen İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin, şube yöneticileri Gülseren Yoleri, Kıvanç Sert, Oya Ataman, Leman Yurtsever, Zahide Honca, Ümit Efe ve Zöhre Yılmaz bir süre sonra serbest bırakıldı.

İHD İstanbul Şubesi'nin başlattığı "Savaşa Hayır" imza kampanyası ise polisler tarafından engellendi. 6 Ekim günü İstiklal caddesinde imza toplayan İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin ile dernek üyelerini durduran polisler, "kampanyanın yasadışı olduğu" gerekçesiyle grubu dağıttı. Aynı gün Kartal'da sendikalar, siyasi partiler ve kitle örgütleri tarafından düzenlenen basın açıklamasına da polis müdahale etti. Yaklaşık 200 kişilik grubu zor kullanarak dağıtan polisler aralarında Atılım gazetesi muhabiri Nuran Doğan ve Evrensel gazetesi muhabiri Hacer Yüksel'in de bulunduğu 6 kişiyi gözaltına aldı. Gazeteciler kısa bir süre sonra serbest bırakıldı. Gözaltına alınanlardan Başar Bölük'ün polisler tarafından dövüldüğü bildirildi.

EMEP Diyarbakır İl Örgütü'nün "Savaşa Hayır" kampanyası çerçevesinde imza toplamak için çeşitli semtlerde masa kurması Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından yasaklandı. Yasaklama kararının Olağanüstü Hal Yasası'nın 11. maddesi uyarınca verildiği öğrenildi.

7 Ekim günü İstanbul Beyoğlu'nda ÖDP İstanbul İl Örgütü binası önünde 16 kadın örgütü tarafından düzenlenen savaş karşıtı gösteriye müdahale eden polisler yaklaşık 30 kişiyi gözaltına aldı. Polisler, görüntü almaya çalışan gazetecileri de tartakladı.

8 Ekim günü İstanbul Beyazıt Camii önünde gösteri düzenleyen yaklaşık 400 kişilik gruba müdahale eden polisler ise 10 kişiyi gözaltına aldı.

Büro Emekçileri Sendikası (BES) üyesi işçilerin 10 Ekim günü Ankara Ulus meydanında yapmayı planladığı savaş karşıtı gösteri, polisler tarafından engellendi. Polislerin Ulus meydanına giriş ve çıkışları denetim altına alması nedeniyle meydana açılan bir sokakta basın açıklaması yapıldı.

EMEP Merzifon ve Niğde örgütleri tarafından hazırlanan "Savaş kışkırtıcılığına, krizlere, işsizliğe, yoksulluğa ve açlığa hayır" başlıklı bildirimlerin dağıtılması da yasaklandı.

Antep'te EMEP ve HADEP tarafından düzenlenmesi planlanan "savaş ve savaşın dünya üzerindeki etkileri" konulu panel yasaklandı.

12 Ekim günü İstanbul Beyazıt Camii çevresinde önlem alan polisler, kuşku görülen 57 kişiyi gözaltına aldı. Cuma namazından çıkan kalabalık bir grubun düzenlediği gösteriye de gaz bombası atarak müdahale eden polisler 22 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınan 57 kişi 13 Ekim günü serbest bırakıldı.

Konya Haciveiszade Camii'nde 12 Ekim günü cuma namazından sonra düzenlenen gösteride 7'si kadın 41 kişi gözaltına alındı. Bu kişiler de 13 Ekim günü serbest bırakıldı.

Bursa'nın Orhangazi ilçesinde 12 Ekim günü düzenlenen gösteride 2 kişi gözaltına alındı.

ÖDP, EMEP, HADEP ve SİP tarafından 14 Ekim günü Ankara, Adana, İzmir ve İstanbul'da savaş karşıtı gösteriler düzenlenmesi kararlaştırıldı. Ankara'da düzenlenmesi planlanan "Savaş değil, iş, ekmek, eşitlik ve özgürlük" mitingi Valilik tarafından yasaklandı. Yasaklama kararı "kamu düzenini ciddi şekilde bozacak, genel ahlak ve sağlığı tehdit edecek olaylar çıkabileceği" gerekçesiyle alındı. Mitingin yasaklanması kararına karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesi'ne yapılan başvuru reddedildi. 14 Ekim günü İzmir'de yapılması planlanan miting de valilik tarafından yasaklandı. Adana'da da aynı gün düzenlenmesi planlanan mitinge "güvenlik" gerekçesiyle izin verilmedi.

İstanbul Valiliği ise İstanbul Şişli Abide-i Hürriyet meydanında düzenlenmesi planlanan mitingi gerekçe göstermeden yasakladı. Bunun üzerine aynı gün Kadıköy'de yapılmak istenen basın açıklaması da polisler tarafından engellendi. SİP ve EMEP yöneticilerinin Kadıköy meydanında yaptığı açıklamaya müdahale eden polisler, grubu döverek ve biber gazı sıkarak dağıttı. Olayda 46 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar aynı gün akşam saatlerinde serbest bırakıldı. Olayda beline aldığı darbeler nedeniyle fenalaşan Songül Tatlı adlı kadın hastaneye kaldırıldı.

Basın açıklaması nedeniyle 46 kişi hakkında açılan dava 27 Aralık günü başladı. Kadıköy 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada ifade veren sanıklar "siyasi partilerin basın açıklaması yapmak için izin almasının gerekmediğini" belirterek polislerin basın açıklaması bitmek üzereyken "dağılın" ihtarında bulunmadan kitleye müdahale ettiğini söylediler. Duruşma, 13 Şubat 2002 tarihine ertelendi.

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde ABD'nin Afganistan'a saldırısını protesto amacıyla "Müslüman öğrenciler" imzalı bildiri dağıtan 7 öğrenci gözaltına alındı.

İstanbul Alibeyköy'de yapılacak "İşsizlik, Yoksulluk ve Savaş Hayır" konulu basın açıklaması için bildiri dağıtan Semra Dindar, Salman Mazi ve Düzgün Aslan adlı kişiler 16 Ekim günü polisler tarafından gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar aynı gün serbest bırakıldı.

ABD'nin Afganistan'a saldırısını protesto etmek için 19 Ekim günü İstanbul Beyazıt Camii'nde cuma namazından çıkan bir grubun düzenlediği gösteriye polis müdahale etti. Grubu biber gazı sıkarak dağıtan polisler bazı göstericileri gözaltına aldı.

İstanbul Sarıgazi Mehmet Lisesi öğrencileri tarafından 19 Ekim günü okul çıkışında düzenlenen savaş karşıtı gösteriye müdahale eden jandarmalar 3 öğrenciyi gözaltına aldı.

Mersin'de "Savaş Karşıtı Platform" tarafından 21 Ekim günü düzenlenmesi planlanan miting valilik tarafından yasaklandı.

ABD'nin Afganistan'a saldırısı, 21 Ağustos günü Antep Balıklı Parkı'nda kitlesel basın açıklaması ile protesto edildi. Gaziantep Savaş Karşıtları Platformu'nun düzenlediği açıklamaya yaklaşık 700 kişi katıldı. Açıklamanın ardından EMEP İl Başkanı Mecit Bozkurt, HADEP İl Başkanı Abdullah İnce ve ÖDP PM Üyesi Mehmet Küçükarslan gözaltına alındı. Protesto eylemine TÜMTİS, Tüm Bel-Sen, Eğitim-Sen ve SES şubeleri de katılarak destek verdi. Gözaltına alınanlar aynı gün serbest bırakıldı.

EMEP Bursa İnegöl İlçe Örgütü tarafından açılan imza standı kaymakamlık tarafından kapatıldı.

Tunceli'de EMEP tarafından düzenlenmesi planlanan "Savaş değil, iş, ekmek, özgürlük" mitingi valilik tarafından yasaklandı.

1 Kasım günü İstanbul Üniversitesi Beyazıt Kampüsü'nde düzenlenen gösteriye müdahale eden polisler 50 kadar öğrenciyi gözaltına aldı.

3 Kasım günü İstanbul Okmeydanı'nda ABD'nin Afganistan'a saldırısını protesto amacıyla gösteri düzenleyen bir gruba müdahale eden polisler 15 kişiyi gözaltına aldı.

Savaşa Karşı Platform ve İstanbul Halkevleri'nin 16 Kasım günü İstanbul'da düzenlemeyi planladığı "11 Eylül ve Dünyadaki Gelişmeler" konulu foruma İstanbul Valiliği izin vermedi.

ABD'nin Afganistan'a saldırısını protesto amacıyla 24 Kasım günü İstanbul'daki ABD Başkonsolosluğu önünde düzenlenen gösteriye müdahale eden polisler, 10 kadar göstericiyi döverek gözaltına aldı.

"İŞSİZLİĞE, YOKSULLUĞA, YOLSUZLUĞA VE SAVAŞA HAYIR" YÜRÜYÜŞÜ

DİSK ve KESK tarafından çeşitli kentlerde başlatılan "İşsizliğe, Yoksulluğa, Yolsuzluğa ve Savaşa Hayır" yürüyüşü 9 Kasım günü Ankara'da sona erdi. Ankara Sıhhiye meydanında düzenlenen ve olaysız geçen mitinge çeşitli sendika, parti ve kitle örgütlerinden onbinlerce kişi katıldı.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) tarafından tüm dünyada düzenlenen "Emeğin Küresel Eylem Günü" nedeniyle İstanbul Aksaray'da düzenlenen miting de genel olarak olaysız geçti. Mitingde, aralarında İşçi gazetesi Yazışmaları Müdürü Ülkü Gündoğdu'nun da bulunduğu 15 kişi gözaltına alındı.

İstanbul Okmeydanı'nda esnaf tarafından düzenlenen gösteriye müdahale eden polisler üç kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlardan birinin adının Veli Özcan olduğu öğrenildi.

İskenderun'da düzenlenen basın açıklamasında da üç öğretmenin gözaltına alındığı bildirildi.

Ankara'da düzenlenen eyleme destek vermek amacıyla İskenderun Demokrasi Platformu'nun yaptığı basın açıklamasına polis müdahale etti. İskenderun Bağcılar çarşısında 14 Kasım günü yapılan basın açıklamasına polis müdahale ederek, Eğitim-Sen İlçe Sekreteri Coşkun Selçuk, sendika yöneticisi Fazlı Alçın ve Yılmaz Vurucu'yu gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar Emek Platformu'nun girişimleri sonucu serbest bırakıldı.

KESK tarafından "ekonomik krize neden olduğu" gerekçesiyle hükümeti protesto amacıyla 27 Şubat günü Ankara Ulus meydanında düzenlenen protesto gösterisi polisler tarafından engellendi. Ulus meydanında toplanan memurları dağıtan polisler, yaklaşık 30 kişiyi gözaltına aldılar. Samsun'da düzenlenen gösteride de 17 kişi gözaltına alındı. Diğer kentlerdeki gösteriler olaysız geçti.

10. ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ

Özellikle MGK tarafından belirlenen “devlet politikaları”na ve bu politikalarla uyumlu hükümet uygulamalarına muhalif sivil toplum kuruluşları, siyasal partiler ve sendikalara yönelik baskıcı ve kısıtlayıcı uygulamalar 2001 yılında da devam etti. Fazilet Partisi kapatıldı. Parti, dernek ve sendikaların yöneticileri ve üyeleri gözaltına alındı, haklarında davalar açıldı. Bazı dernekler kapatıldı. Özellikle Olağanüstü Hal Bölgesi’nde örgütlenen sendika şubelerine yönelik baskıların daha yoğun olduğu gözlemlendi, yönetici ve üyeleri gözaltına alındı, sürgün edildi. Türkiye genelinde muhalif kitle örgütlerine, parti binalarına, sendikalara ve bu örgütlerin yönetici ya da üyelerine yönelik saldırılar yapıldı. Yönetici ve üyeler gözaltına alındı, baskılara maruz kaldı ve haklarında dava açıldı. Çok sayıda muhalif kuruluş yönetici ve üyesi işkence gördü.

2001 yılı içinde muhalif görüşteki siyasal partilerin tamamı üzerindeki baskılarda da azalma olmadı. Ancak bütün partiler arasında ihlaller bakımından HADEP özel bir yer edindi. HADEP’in kapatılması istemiyle açılan dava sürerken yıl boyunca, özellikle de Mart ayından sonra sistematik olarak HADEP’in birçok örgütü basıldı, üyeleri gözaltına alındı, bir kısmı hakkında davalar açıldı. Ayrıca örgütlenmesini genişletmesinin engellendiği de gözlemlendi. HADEP’in 1 Eylül Dünya Barış günü nedeniyle Ankara’da düzenlemek istediği toplantı da valilik kararıyla yasaklandı. Toplantının yapılacağı günden haftalarca öncesinden başlayan ve sonrasında da süren baskılar sonucunda sayısı binlerle ifade edilen parti üyesi gözaltına alındı.

EMEP, SİP, ÖDP, TSİP, DBP gibi muhalif partiler de baskılardan payına düşeni aldı. Bu partilerin de birçok etkililiğine müdahale edildi, afiş asmaları, toplantı ya da basın açıklaması yapmaları, el ilanı dağıtmaları engellendi. Birçok parti üyesi gözaltına alındı, haklarında soruşturma ve dava açıldı.

Öte yandan sivil toplum örgütleri, dernekler, vakıflar devlet politikalarıyla koşut eylemlerde buldukları sürece baskıya maruz kalmadılar. Tersine bir tutumu benimsemiş olanlar kapatılmaya varan cezalarla yüz yüze kaldılar. Hatta kimi sivil toplum kuruluşlarının cezalarının dolmasının hemen ardından bir daha kapatıldığına tanık olundu. Ayrıca baskınlar, etkinlik

engellenme ya da yasaklamaları, protesto eylemlerine katılan üyeler hakkında dava açılması gündelik yaşamın alışkanlıklarından oldu.

10.1. SİYASİ PARTİLER

Halkın Demokrasi Partisi (HADEP)

Davalar

HADEP’in Anayasa’nın 68. maddesinde belirtilen “Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü”ne aykırı eylemlerin odağı haline geldiği iddiası ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 29 Ocak 1999 tarihinde Anayasa Mahkemesi’ne açtığı kapatma davasında 2001 yılında önemli bir gelişme olmadı.

HADEP’in kapatılması istemi ile hazırlanan iddianamede, partinin PKK ile “organik bağı bulunduğu”, “HADEP’in, daha önce kapatılan HEP ve DEP gibi, PKK’nın denetiminde olduğu; örgütün Merkez Komitesi’nden aldığı emirler doğrultusunda eylemler düzenlediği”, “HADEP kongrelerinin, PKK ve Abdullah Öcalan lehine gösteri yapılan alanlar haline getirildiği”, “HADEP il ve ilçe örgütlerince düzenlenen seminerler ile HADEP’in oluşturduğu gençlik, kadın, sağlık ve işçi komisyonlarınınca düzenlenen toplantılara katılanlara anayasal düzen ve üniter devlet yapısına karşı düşmanlık derecesine varan görüşler empoze edilmeye çalışıldığı”, “HADEP’in il ve ilçe örgütlerinde, Kürt kökenli vatandaşları PKK etrafında örgütleme, PKK’ya taban oluşturma, örgüte militan gönderme faaliyetlerinin yürütüldüğü ve böylece HADEP il ve ilçe örgütlerinin PKK’nın ‘askere alma daireleri’ haline getirildiği” yer almıştı.

Yargıtay 9. Ceza Dairesi, HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak(2001) ve eski Genel Başkan Ahmet Turan Demir’in(1999-2001) de aralarında bulunduğu 18 parti yöneticisine Ankara DGM tarafından verilen hapis cezasını “suçun Şartla Salıverilme Yasası kapsamına girdiği” gerekçesiyle 31 Ocak günü bozdu. 47 HADEP yöneticisi hakkında “PKK lideri Abdullah Öcalan’ın İtalya’da bulunduğu dönemde yapılan açlık grevleri” nedeniyle açılan dava, 24 Şubat 2000 tarihinde sonuçlanmıştı. DGM, HADEP eski Genel Başkanı Ahmet Turan Demir, Genel Başkan Murat Bozlak ile Ankara eski İl Başkanı Kemal Bülbül, eski Genel Başkan Yardımcısı Bahattin Günel, Ağrı

Belediye Başkanı Hüseyin Yılmaz, Ankara Keçiören eski İlçe Başkanı Ali Akgül, Parti Meclisi eski üyesi Emine Mısır, Ankara İl Yönetim Kurulu eski üyeleri Rezzan Sümbül, Mehmet Emin Aras, Sevgi Önal, Sultan İzra, Dursun Turan, Cevdet Malgaz, Safiye Akalın, Ahmet Aydın, İlhan Aydın, Hüsamettin Aşar ve Şaziye Zoroğlu'nu TCY'nin 169. ve TMY'nin 5. maddesi uyarınca 3 yıl 9'ar ay hapis cezasına mahkum etmişti. 29 parti yöneticisi hakkında ise beraat kararı verilmişti.

HADEP Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Turan Demir, kesinleşmiş 1 yıllık hapis cezasının infazı için 17 Ağustos günü Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne girdi. Demir, HADEP Genel Başkanı olduğu dönemde HADEP Ankara İl Gençlik Kolları tarafından 1999 yılında düzenlenen "Barış Şöleni"ndeki konuşması nedeniyle Ankara DGM'de yargılanmış ve "bölücülük propagandası yaptığı" iddiasıyla 1 yıl hapis cezasına mahkum edilmişti. Demir, daha önce cezaevinde geçirdiği süre düşüldüğü için 35 gün cezaevinde kaldı.

Demir hakkında partisinin Van İl Örgütü'nün 9 Eylül 2000 tarihinde yapılan kongresindeki konuşması nedeniyle açılan dava, 14 Eylül günü Van DGM'de yapılan duruşmada beraatla sonuçlandı.

Demir'in de aralarında bulunduğu 19 parti yöneticisi hakkında "bölücülük propagandası yaptıkları" iddiasıyla Ankara DGM'de 2000 yılının Kasım ayında açılan dava, 12 Aralık günü sonuçlandı. DGM, sanıklar hakkında beraat kararı verdi. Davada, Ahmet Turan Demir, Genel Başkan Yardımcıları Hamit Geylani, Niyazi Bulgan, Eyyüp Karageçi, Mehmet Tekin, Genel Sekreter Mahmut Şakar, Genel Sekreter Yardımcıları Sevaahir Bayındır, Ali Rıza Yurtsever, Salih Özdemir, Genel Sayman Filiz Uğuz, Genel Sayman Yardımcısı Veysel Turhan, Merkez Yürütme Kurulu üyeleri Cemal Coşgun, Fatma Kurtulan, M. Salih Yıldız, Aslan Türk, Murad Akıncılar ve Hikmet Fidan'ın Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesi uyarınca 3'er yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyordu.

HADEP'in 26 Kasım 2000 tarihinde yapılan genel kurulundaki konuşmaları nedeniyle Ahmet Turan Demir (HADEP eski Genel Başkanı), TKP (eski adıyla Sosyalist İktidar Partisi) Genel Başkanı Aydemir Güler ve TSİP Genel Başkanı Turgut Koçak hakkında açılan dava, yıl içinde sonuçlanmadı. Davada, Demir'in Terörle Mücadele Yasası'nın 8/1, Güler ve Koçak'ın da TCY'nin 312. maddesi uyarınca cezalandırılmaları isteniyor.

HADEP'in 23 Haziran 1996 tarihinde yapılan kongresinde Türk bayrağının indirilmesi nedeniyle açılan davaya 7 Aralık günü Ankara DGM'de devam edildi. Duruşma, DGM Savcılığı'nın esas hakkındaki görüşünü hazırlaması için 29 Ocak 2002 tarihine ertelendi.

Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Feridun

Çelik, Siirt Belediye Başkanı Selim Özalp ve Bingöl Belediye Başkanı Feyzullah Karaaslan, Diyarbakır DGM Savcılığı'nın talimatı üzerine 19 Şubat günü gözaltına alındı. Edinilen bilgiye göre, saat 15.30 sıralarında Yenişehir semtinde makam aracı durdurulan Feridun Çelik, HADEP eski İl Başkanı Avukat Selim Kurbanoğlu ve TOHAV (Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı) Diyarbakır Temsilcisi avukat Sinan Tanrıkulu gözaltına alındı. Kurbanoğlu ve Tanrıkulu kısa bir süre sonra serbest bırakıldı. Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na 16.30 sıralarında baskın düzenleyen siyasi polis ve jandarma ekipleri, Çelik'in makam odasında arama yaptılar. Arama, Diyarbakır Barosu'na bağlı avukatlar tarafından izlendi.

Selim Özalp de aynı saatlerde, Siirt'te evine yapılan baskında gözaltına alındı. Özalp daha sonra Diyarbakır'a götürüldü. Aynı gün akşam saatlerinde Almanya'dan Türkiye'ye dönen Feyzullah Karaaslan da Diyarbakır Havaalanı'nda gözaltına alındı.

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından yapılan açıklamada Diyarbakır ve ilçelerinde sürdürülen operasyonlarda gözaltına alınan 47 kişiden 25'inin tutuklandığı belirtilerek, "gözaltına alınanların ifadelerinden belediye başkanlarının, PKK'nin yurtiçi ve yurtdışı çalışmalarına katkı sağladıkları ve PKK'ye maddi yardımda bulduklarının anlaşıldığı" iddia edildi.

Daha sonra aralarında belediye başkanlarının da bulunduğu 22 kişi hakkında dava açıldı. Davada, 8 sanık hakkında "yasadışı örgüt üyesi oldukları" iddiasıyla TCY'nin 168/2 ve TMY'nin 5. maddesi uyarınca 15 yıl, aralarında belediye başkanlarının da bulunduğu 14 sanık hakkında ise "yasadışı örgüte yardım ettikleri" iddiasıyla TCY'nin 169. ve TMY'nin 5. maddesi uyarınca; 7 yıla kadar hapis cezası istendi. 2001 yılı içinde son duruşması 13 Kasım günü Diyarbakır DGM'de yapılan dava, eksik belgelerin tamamlanması için 22 Ocak 2002 tarihine ertelendi.

HADEP kurucularından Tahir Han'a 26 Haziran 1994 tarihinde HADEP 1. Olağan Kongresi'nde yaptığı konuşmalar nedeniyle TMY uyarınca verilen (22 Ocak 1997) 1 yıl hapis ve 100 milyon lira para cezası, 12 Şubat günü Şartla Salıverilme Yasası uyarınca ertelendi.

HADEP Siirt İl Başkanı Ahmet Konuk hakkında Ocak ayında düzenlediği basın toplantısının yazılı metninde "adliyyeye ve orduya hakaret ettiği" iddiasıyla TCY'nin 159. maddesi uyarınca dava açıldı. 23 Kasım günü sonuçlanan davada, Siirt Ağır Ceza Mahkemesi, Konuk'a 2 yıl hapis cezası verdi. Cezada herhangi bir indirim ya da erteleme yoluna gidilmedi. Basın toplantısı nedeniyle Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından açılan soruşturmada ise takipsizlik kararı verildi.

HADEP Diyarbakır İl Örgütü Gençlik Kolları'nın ölüm oruçlarını protesto amacıyla 22 Nisan günü

düzenlediği basın açıklamasına polis müdahale etti. Mustafa Doğrul, Serdar Elik, Hamit Koçak, Mehmet Can Taşdemir, Serkan Tekin, Selahattin Kara ve Seyfullah Yayla gözaltına alındı. Daha sonra serbest bırakılan 7 kişi hakkında “izinsiz gösteri düzenledikleri” iddiasıyla dava açıldı.

HADEP eski Genel Başkanı Ahmet Turan Demir’in 28 Haziran 2000 tarihinde Diyarbakır’ı ziyareti sırasında gösteriler nedeniyle HADEP Bismil (Diyarbakır) Belediye Başkanı Nedim Biçer, A. Latif Kandemir, İsmet Demirbilek, Nimet Sayar, Mecit Argül ve Mizbah Bozucu adlı HADEP yöneticileri hakkında dava açıldı. Tutuklu sanığın bulunmadığı dava 2001 yılı içinde sonuçlanmadı.

HADEP Elazığ İl Örgütü yöneticileri hakkında 21 Mart Newroz Bayramı etkinlikleri sırasında “Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası’na muhalefet ettikleri” iddiasıyla Elazığ Cumhuriyet Savcılığı tarafından dava açıldı. 23 Haziran günü başlayan dava, yıl içinde sonuçlanmadı.

Haziran ayında HADEP Hakkari İl Örgütü binasına, polis tarafından yapılan baskında, “il örgütünde yürütülen müzik kurslarının yasadışı olduğu” iddiasıyla, HADEP il yöneticileri ve müzik kursuna katılan gençlerden oluşan 68 kişi hakkında dava açıldı. 19 Temmuz günü yapılan duruşmada HADEP Hakkari İl Başkanı Sabahattin Suvağcı ile Başkan Yardımcısı Musa Çiftçi tutuklandı. 19 Eylül günü Van DGM’de devam edilen duruşmada Sebahattin Suvağcı ve Musa Çiftçi tahliye edildi. Dava, yıl içinde sonuçlanmadı.

HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak ve 56 parti yöneticisi hakkında 1998 yılında bastırılan takvim nedeniyle açılan davaya 5 Eylül günü Ankara DGM’de devam edildi. Duruşmada sanıklardan Melik Aygül’ün yurtdışına çıkma yasağı kaldırıldı. 27 Aralık günü yapılan duruşmada dava 2 Mart 2002 tarihine ertelendi. 16 Mart 1998 tarihinde başlayan davada Murat Bozlak, Hamit Geylani, Ali Rıza Yurtsever ve Mehmet Satan’ın “PKK’nin siyasi kanat yöneticisi oldukları” iddiasıyla 22 yıl 6 aya, diğer sanıkların da “yasadışı örgüt üyesi oldukları” iddiasıyla 7 yıl 6 aya kadar hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor.

Yılbaşı gecesi Van’da gerçekleştirilen kutlamalar nedeniyle HADEP Parti Meclisi Üyesi Ferhat Yeğin, Van İl Başkanı İrfan Kaval, Kadın Kolları Başkanı Nezahat Ergüneş, Gençlik Kolları Başkanı Rıza Taşlıtepe, Merkez İlçe Kadın Kolları Başkanı Azat Şimşek, Merkez İlçe Gençlik Kolları Başkanı Tekin Topçuoğlu, Kadın Kolları Yönetim Kurulu üyesi Remziye Umar, HADEP üyesi Memduh Dalga tutuklandı. HADEP Van İl Sekreteri Hasan Güven, Yönetim Kurulu üyeleri Naci Çakırgöz, Rifat Kaya, Ali Şivip, Nezir Öcek ve Ahmet Ertaş hakkında ise TCY’nin 169. maddesi uyarınca dava açıldı.

14 Haziran günü Van DGM’de duruşmayı izlemek için gelenlerin DGM bahçesine girmesine izin vermeyen polisler, HADEP Parti Meclisi üyeleri Ahmet Şeker, Erdal Söylemez, Diba Ergül ve Tunceli İl Başkanı Alican Ünlü’nün de aralarında bulunduğu çok sayıda kişiyi tartakladı. Dava, 2001 yılı içinde sonuçlanmadı.

HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak’ın 25 Ekim günü Batman’a ziyareti sırasında düzenlenen karşılama töreni nedeniyle HADEP yöneticileri hakkında izinsiz gösteri düzenledikleri iddiasıyla soruşturma açıldı. Soruşturmanın HADEP Batman İl Başkanı Murat Ceylan, İl Sekreteri Nesim Turhan, İl Başkan Yardımcısı Aydın Üneşi, İl Saymanı Hüseyin Kalkan, İl Yöneticileri Hasan İlten, Ahmet Candemir, Cemile Sezgin, Şaziye Kayar, Meral Orhak, Abdullah Alınak, Abdullah Koyuncu, Kasım İmret, Hamit Acet ve M. Emin Başar ile Merkez İlçe Başkanı Haydar Tekin, İlçe Sekreteri Hüseyin Tüzer, İlçe Başkan Yardımcısı Nuriye Başçı, İlçe Saymanı Celil İmret, İlçe yöneticileri Nadire Sebuktekin, Rifat Başalak, Şirin Arı, Talat Tuncer ve A. Rahman Akyüz’ün “izinsiz gösteri düzenlediği”, “trafiği işgal ettiği” ve “izinsiz Kürtçe müzik çaldıkları” gerekçesiyle açıldığı öğrenildi. Savcılık, yıl içinde soruşturmayı tamamlamadı.

HADEP’in örgütlenmesi önündeki engeller

14 Ocak günü Diyarbakır’ın Çermik ilçesinde HADEP İlçe Örgütü’nün açılış törenine katılan Kayapınar HADEP Belde Başkanı Mehmet Akın, “görevli memurlara direndiği” iddiasıyla tutuklandı. Edinilen bilgiye göre, törenden dönerken Ergani’de durdurulan Mehmet Akın’ın ehliyet ve ruhsatına jandarmalar tarafından el konuldu. Bunun üzerine parti yöneticileri ile birlikte Ergani Jandarma Komutanlığı’na giden Mehmet Akın’ın “görevli memurlara direndiği” iddiasıyla ifadesi alındı. Daha sonra aynı gerekçe ile tutuklandı. Akın “görevli memura direndiği” iddiasıyla yargılandığı davada, hapis cezasına mahkum edildi.

25 Ocak günü Jandarma merkez karakol Komutanlığına çağırıldıktan sonra kaybedilen Serdar Tanış ve İlçe Sekreteri Ebubekir Deniz için 25 Nisan günü Batman’da düzenlenen basın açıklamasına polis müdahale etti. HADEP Merkez İlçe Başkanı Avni Canpolat, Merkez İlçe Sekreteri Hüseyin Tüzel ile Murat Ceylan, Müzeyyen Aydın ve Hasibe Acar adlı HADEP üyeleri, basın açıklamasını zor kullanarak dağıtan polisler tarafından dövüldü. Müzeyyen Aydın ve Hasibe Acar hastaneye kaldırıldı. Olay sırasında gözaltına alınan 10 kişi kısa bir süre sonra serbest bırakıldı.

Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz’in yakınlarını ziyaret etmek için Silopi’ye giden HADEP Genel Merkezi Gençlik Kolları yöneticisi Aslan Kaya, HADEP Batman İl Örgütü yöneticisi Hasan İlten, Erhan Polat ve Bedia Alagöz ile araç şoförü Halil Küçükdemirtaş 15 Kasım günü gözaltına alındı. Gözaltın alınanlar 16 Kasım

günü tutuklandı. Aralık ayı başında Eyüp Tanış, Hasan İlten, Erhan Polat, Halil Küçükdemirtaş ve Bedia Alagöz avukatlarının itirazı üzerine tahliye edildi. Mahkeme, HADEP Genel Merkez Gençlik Kolları yöneticisi Aslan Kaya'nın tutukluluğuna yapılan itirazı ise reddetti.

HADEP Gevaş İlçe Yöneticisi Abdullah Hakan, 8 Şubat akşamı Koçak Jandarma Karakolu'nda aradığını söyleyen bir kişinin bazı yakınlarını telefonla arayarak, kendisinin ev adresi ve telefon numarasını istediğini açıkladı. Kendisini uzman çavuş olarak tanıtan kişinin istediği bilgileri alamaması üzerine yakınlarına "Öyleyse Abdullah'a söyleyin, Gevaş Komando Bölük Komutanlığı'na gitsin, oradan çağırıyorlar" dediğini anlatan Hakan, bunun üzerine Koçak Jandarma Komutanlığı'nı telefonla aradığını söyledi. Hakan, bundan sonraki gelişmeleri şöyle anlattı:

"Karakoldan aranıp aranmadığımı öğrenmek istedim. Telefona çıkan kişiye 'Ben Abdullah Hakan beni aramışsınız' dedim. Telefona çıkan kişi de 'Komando Bölük Komutanlığı'ndan seni istiyorlar, yarın oraya git' dedi. Ben de Silopi'deki kayıp olayını göz önüne alarak; Bölük Komutanlığı yerine, 12 Şubat günü Gevaş Cumhuriyet Başsavcısı'na giderek, savcı ile görüştim. Kendisine durumu anlattım. O da bana 'Dilekçe ile Kaymakama başvuru' dedi. Bunun üzerine Kaymakam İ. Halil Çomaktekin'e dilekçe ile başvurudum. Durumu kendisine sözlü olarak da açıkladım. Beni dinledikten sonra bir iki yeri telefonla aradı. Sonra 'Karakoldan arandığına emin misin, başka biri olmasın?' diye sordu. Ben de, 'hayır, karakolu kendim telefonla aradım, telefondaki kişi bana komutanlığa gitmemi söyledi' dedim. Bunun üzerine Kaymakam, 'Sadece seni mi aramışlar? Size resmi bir yazı gelmediği sürece telefon ya da çağrı üzerine bir yere gitmeyin. Kendinize dikkat edin. Türkiye'de olumsuz olaylar oluyor. Devlet adına birileri karanlık işler yapıyor. Asker size zarar vermez' dedi. Odayı terk ederken de 'kaybolma, yoksa seni benden isterler. Silopi'deki gibi olmasın' dedi."

Kaymakamın kendisini Komando Bölüğü'ne değil İlçe Jandarma Bölük Komutanlığı'na gönderdiğini belirten Abdullah Hakan, burada görüştüğü askeri yetkililerin de kendisini aramadığını öğrendiğini söyledi.

HADEP Genel Sekreter Yardımcısı Veli Büyükşahin, HADEP Silopi ilçe yöneticileri Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz'in kaybolmasına benzer uygulamaların Bingöl'ün Karlıova ve Şırnak'ın Cizre ilçesinde de yaşandığını bildirdi. Büyükşahin, 19 Şubat günü Selahattin Öge dışında çok sayıda kişinin gözaltına alındığını, HADEP Cizre İlçe Başkanı Mehmet Dilsiz'in de göreve geldikten sonra Cizre İlçe Jandarma Komutanlığı ve Şırnak Alay Komutanlığı'ndan sürekli tehdit aldığını vurguladı. Büyükşahin, Dilsiz'in birçok kez gözaltına alındığını,

Tanış ve Deniz'in kaybolmasından sonra da ev ve işyerine tehdit telefonları geldiğini bildirdi. Mehmet Dilsiz "Tanış'ın kaçırılmasından sonra 'Tanış'ın azraili, seninki de olacak' şeklinde telefonlar aldım" dedi. Selahattin Öge, gözaltına alındıktan bir gün sonra ağır yaralı olarak bulundu. İlçeye 2 kilometre uzaklıktaki yatılı bölge okulu yakınlarında bulunan Öge'nin iki kaburgasının ve kolunun kırıldığı, kafasına aldığı darbeler sonucu beyin travması geçirdiği bildirildi.

HADEP Cizre (Şırnak) İlçe Başkanı Mehmet Dilsiz ise 28 Şubat günü telefonla tehdit edildiğini açıkladı. Dilsiz 13 Mart günü yaptığı açıklamada, "Telefondaki kişi Kürtçe olarak neden partiden vazgeçemediğimi sordu. Kim olduğumu sorduğumda, 'Serdar ve Ebubekir'in azrailiyim, senin de azrailin olacağım' diyerek telefonu kapadı. O günden bu yana telefonum sürekli çalıyor, kaldırdığımda cevap vermiyorlar" dedi. Dilsiz, her yıl pamuk ektiği bin dönümlük arazisine girişinin de jandarmalar tarafından yasaklandığını söyledi.

Dilsiz ve yeğeni Bedirhan Dilsiz evlerine 1 Nisan günü yapılan baskında "esrar bulunduğu" iddiasıyla gözaltına alındılar. Mehmet Dilsiz 7 Nisan günü tutuklandı. 2 Nisan günü gözaltına alınan İlçe yöneticileri Ömer Tunç, Nesim Tan, Halit Zeybek, Tahir İlçin, Ali Güven ve Muhsin Gasir ile Mehmet Dilsiz'in yeğeni Bedirhan Dilsiz ise serbest bırakıldı. Mehmet Dilsiz'in avukatı Tahir Elçi, evde bulunduğu iddia edilen esrarın, Dilsiz'in evine yapılan baskında jandarmalar tarafından konulduğunu çocuklarının gördüğünü söyledi. Dilsiz'in Cizre'de partinin kurulması çalışmaları için görevlendirildiği ve 2 Nisan günü bu konuda başvuruda bulunmayı planladığı da öğrenildi.

Dilsiz ve parti yöneticisi Muhsin Gasir hakkında açılan dava, 12 Haziran günü Diyarbakır DGM'de başladı. Duruşmada, "Parasal sorunlarını çözmek için PKK ile temas kurarak esrar ticareti yaptığı" iddia edilen Dilsiz tahliye edildi. Dilsiz ve Gasir'ın TCY'nin 403. maddesi uyarınca hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor. Dava, 2001 yılı içinde tamamlanmadı.

HADEP Şırnak İl Başkanı Resul Sadak, Merkez İlçe Başkanı Ezğar Osal ve İl Örgütü Yöneticisi Selim Bayar 15 Nisan günü sabah saatlerinde Silopi'ye giderken Kasrık Boğazındaki askeri kontrol noktasında gözaltına alındı. Şırnak Jandarma Alay Komutanlığı'na götürülen Ezğar Osal ve Selim Bayar aynı gün akşam saatlerinde, Sadak ise 16 Nisan günü serbest bırakıldı. Daha sonra Şırnak Jandarma yetkililerinin Asliye Ceza Mahkemesi'ne yaptıkları itiraz sonucunda Sadak aynı gün tekrar gözaltına alındı. Sadak, bekletildikleri askeri noktada "Bir polis ve 6 görevli askeri vücutlarında darp izi bırakacak şekilde dövdüğü" iddiasıyla tutuklandı.

Resul Sadak hakkında, "Ümit Kürkaya ve Uğur Eker adlı askerleri dövdüğü" iddiasıyla dava açıldı. Şırnak Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, "Resul Sadak'ın görevli er Uğur Eker'e, hakaret ettiği ve yumruk attığı, kendisini sakinleştirmeye çalışan Uzman Çavuş Ümit Kürkaya'ya da aynı şekilde davrandığı ileri sürüldü. Sadak'ın, TCY'nin 266/1, 271/1, 456/1-4. maddeleri uyarınca hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

Dava, 16 Mayıs günü Şırnak Asliye Ceza Mahkemesi'nde başladı. Duruşmada, Resul Sadak hakkında tahliye kararı verildi. Ancak, Sadak hakkında açılan başka bir dava nedeniyle serbest bırakılmadı.

Avukat Osman Baydemir, Sadak hakkında "iki askeri dövdüğü" iddiasıyla dava açan savcılığın, Sadak tutuklu iken "devlete ve güvenlik güçlerine hakaret ettiği" iddiasıyla TCY'nin 159. maddesi uyarınca ayrı bir dava açtığını bildirdi. Baydemir, 159. madde uyarınca açılan soruşturmalarda Adalet Bakanlığı'ndan izin alınması gerekirken, bu izin alınmadan Sadak hakkında "tek dosya nedeniyle iki ayrı tutuklama kararı verildiğini" kaydetti.

Sadak'ın "hakaret" iddiasıyla yargılanmasına 14 Haziran günü Şırnak Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlandı. Bu dava 16 Ocak 2002 tarihinde sonuçlandı. Mahkeme, Resul Sadak'a 8 ay hapis cezası verdi, paraya çevrilen ceza ertelendi. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan davaya ise 28 Şubat 2002 tarihinde devam edilecek.

1 Mart günü ise bayram nedeniyle Şırnak'ın İdil ilçesinde bulunan evine gitmek isterken askerler tarafından engellenen Resul Sadak, savcılığa suç duyurusunda bulundu. Daha önce Şırnak'a girmesi yasaklanan Sadak'ın İdil ilçesine girişi de yasaklandı. Sadak, yasaklama nedeniyle İdil Jandarma Bölük Komutanı ile telefonla görüşüğünü belirterek, "Yasağın nedenini sorduğumda Yüzbaşı, 'Seni İdil'e sokmayacağız. Başımıza bela olmuşsun. Evini İdil'den taşıyacaksın' diyerek beni tehdit etti" dedi.

HADEP Cizre İlçe Binası 20 Eylül gecesi bombalandı. Parti binasının önüne konan bombanın patlaması sonucunda binanın camları ve kapısı kırıldı, çevrede bulunan binalarda maddi hasar meydana geldi. HADEP Şırnak İl Başkanı Resul Sadak, ilçe binasının polis tarafından ablukaya alındığını ve bilgi alma çabalarının polisler tarafından engellendiğini kaydetti. Binanın sahibi Sait Bulduş ise daha önce kira kontratını fesetmesi için tehdit edildiğini belirterek "Evini bombalayıp suçu da HADEP'e atarız dediler. Saldırıcıları düzenleyenlerin, daha önce savcılığa verdiğim dilekçede belirttiğim gibi güvenlik güçleri diye tanıdığım kişiler olabileceğini düşünüyorum" dedi.

HADEP Cizre (Şırnak) İlçe Örgütü Başkanı Mehmet Dilsiz, 2 Ekim günü evine düzenlenen baskında gözaltına alındı. Mehmet Dilsiz, 3 Ekim günü

mahkeme tarafından serbest bırakıldı. Şırnak'tan ayrılan Dilsiz, Kasık Boğazı bölgesinde yeniden gözaltına alındı, 12 Ekim günü tutuklandı. Dilsiz'in Zeynep Nas adlı itirafçının ifadesi üzerine tutuklandığı öğrenildi. HADEP Şırnak İl Başkan Yardımcısı Selim Bayar'ın da 5 Ekim günü aynı yerde gözaltına alındığı bildirildi. Dilsiz'in davası 7 Kasım günü Diyarbakır DGM'de başladı. 28 Aralık günü "Parasal sorunlarını çözmek için esrar ticareti yaptığı" iddia edilen Dilsiz 28 Aralık günü tahliye edildi. Duruşma 7 Mart 2002 tarihine ertelendi. Davada Dilsiz'in TCY'nin 403. maddesi uyarınca hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor. Dilsiz hakkında benzer gerekçeyle açılan başka bir dava da sürüyor.

26 Ekim günü HADEP Cizre İlçe Örgütü binasının açılışında da engellemelerle karşılaşıldı. Şırnak, İdil ve Silopi'den açılışa katılmak için gelen HADEP'liler ilçeye alınmadı, aralarında HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak'ın da bulunduğu küçük bir grubun ilçeye girişine izin verildi. Açılış törenine katılanların güvenlik görevlileri tarafından engellenmesi üzerine çıkan olaylar sırasında, panzerler bir dükkanın duvarını yıktı. Olaylar sırasında fotoğraf çeken Saliha Ölmez, Aynur Ölmez, Gülperi Saltık ile ilçe örgütü yöneticilerinin yakınlarından İsmail Güven ve Abdülhalil Tunç gözaltına alındı. Bu kişiler kısa bir süre sonra serbest bırakıldı. Murat Bozlak'ın ilçeden ayrılmasının ardından polislerin bazı ev ve işyerlerine baskın düzenlediği bildirildi.

Diyarbakır'ın Bismil ilçesine bağlı Salat beldesinde HADEP Belde Başkanı Abdülbari Karakoç, HADEP Belde Örgütü yöneticileri Rifat Pekgenç, M. Can Çetin, M. Şah Yüksel, HADEP üyeleri Mehmet Göger ve M. Recai Yakar, 10 Aralık günü evlerine düzenlenen baskınlarda gözaltına alındılar. Daha sonra serbest bırakılan Karakoç, Pekgenç, Çetin, Yüksel ile Recep Arıca, Karakoç'un adları öğrenilemeyen iki kardeşi ve Şeyhmus Taşan adlı kişi 14 Aralık günü yeniden gözaltına alındı. Bismil'de de Şahin Kandemir ve kardeşi Garip Kandemir'in 13 Aralık gecesi gözaltına alındığı bildirildi.

Gözaltına alınanlar bırakıldıktan sonra 22 Aralık günü Abdülbari Karakoç, M. Can Çetin, M. Şah Yüksel ile Arif Taşan, Recep Arıca, Sait Karakoç, Kadir Arıca, Ferman Bıkmış, Hasan Kızıltoprak, Mehmet Kızıltoprak, A. Baki Çetin, Mehmet Özdemir, Edip Karagöz, Adnan Çokbilen, Özeyir Bozçalı, Veysi Kılıç, Fevzi Ertuğrul, Tevekeli Uçar, Ahmet Yaka, Abdullah Çetin ile Ferzende Yaprak adlı HADEP üyeleri gözaltına alındı.

Diğer HADEP örgütlerine yönelik baskılar

HADEP Bingöl, Solhan, Genç ve Karlıova örgütleri 4 Ocak günü polisler tarafından basıldı. Yapılan aramada, arşivde bulunan bazı kitap ve dergilere el konuldu.

HADEP Siirt İl Gençlik Kolları Başkanı Abdullah Çetin, il yöneticisi Meryem Gellek, Merkez İlçe Gençlik Kolları Başkanı İdris Baykara, parti üyeleri Gulam Akın, Mehmet Güneş ve Zeynep Minaf, 9 Ocak gecesi evlerine yapılan baskınlarda gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Abdullah Çetin, Meryem Gellek, İdris Baykara tutuklandı.

HADEP Siirt İl Başkanı Ahmet Konuk 11 Ocak günü polisler tarafından evine yapılan baskında gözaltına alındı. Konuk'un gözaltına alınmasından sonra parti binası polisler tarafından basıldı. Baskında gözaltına alınan olmadı. Konuk 13 Ocak günü tutuklandı, 16 Ocak günü avukatların yapıtığı itiraz üzerine serbest bırakıldı. Konuk, serbest bırakıldıktan sonra yaptığı açıklamada, cezaevine girerken askerler tarafından dövüldüğünü ve hakarete maruz kaldığını bildirdi. Konuk, "Dayak sonucu başta gözde olmak üzere vücudumun çeşitli yerlerinde morluklar oldu. Bir gün sonra muayene için hastaneye götürüldüm. Ancak benimle gelen askerlerin benden önce doktorla görüşmesi üzerine rapor verilmedi. Daha sonra sevk edildiğim göz doktoru da rapor vermedi" dedi. Cezaevi koşullarının son derece kötü olduğunu anlatan Konuk, "Cezaevinde kaldığım ilk iki gün tecrit koşullarında yaşadım. Tek kişilik hücrede tutuldum. İnsani hiçbir ihtiyacı gidermeme izin verilmedi. Ne su koyacak bir kap ne de üzerime örtecek battaniye verdiler. Bir gün sonra hücreden çıkararak adli tutukluların kaldığı hücreye koydular" diye konuştu.

HADEP Osmaniye İl Örgütü 12 Ocak günü polisler tarafından basıldı. Baskında arşive ve MKM takvimlerine el konuldu. HADEP Elbistan (Kahramanmaraş) İlçe Örgütü binası da 11 Ocak günü polisler tarafından basıldı. Herhangi bir gerekçe gösterilmeden yapılan baskında, parti binası aranarak arşivde bulunan kitaplara ve dergilere el konuldu.

HADEP Siirt Merkez İlçe Gençlik Kolları Sekreteri Mansur Koçak, İsmail İkinci ve Ramazan Oktay 14 Ocak günü evlerine yapılan baskınlarda gözaltına alındılar. Koçak, İkinci ve Oktay, 17 Ocak günü tutuklandı.

İğdır'da 15 Ocak günü HADEP il yöneticilerinin evlerine düzenlenen baskınlarda gözaltına alınan İl Örgütü Yönetim Kurulu Üyesi Ali Mang, Merkez İlçe Sekreteri Oğuz Ok ile Gençlik Kolları Sekreteri Murat Mang aynı gün serbest bırakıldılar.

HADEP İstanbul Bağcılar İlçe Örgütü Başkanı Ümit Çelik ile ilçe yöneticileri Celal Aksoy, Nimet Solmaz, M. Saik Şaşmaz, M. Ali Gülün, Hafize Çeliktepe, Abdullah Aydı ve Abdullah Çelik 16 Ocak günü "ifadelerinin alınacağı" gerekçesiyle çağrıldıkları Bağcılar İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltına alındılar.

HADEP Muş Merkez İlçe Başkanı Sadrettin Yiğit, 18 Ocak günü Kıyık köyündeki evine askerler tarafından düzenlenen baskında gözaltına alındı. Yiğit daha sonra serbest bırakıldı.

HADEP Siirt Merkez İlçe Örgütü yöneticileri Adalet Taşçı ve Saryia Batur, Kadın Kolları Başkanı Hülya Özalp, M. Ata İnan ve Abdullah Gürgen 22 Ocak günü gözaltına alındılar. Hemen her gün 4-5 yöneticilerinin gözaltına alındığına dikkat çeken Siirt İl Başkanı Ahmet Konuk yaptığı açıklamada, daha önce gözaltına alınan 26 parti yönetici ve üyesinden 17'sinin tutuklandığını bildirdi. Özalp, İnan, Gürgen ile Saryia Batur ve Adalet Taşçı 27 Ocak günü tutuklandı.

HADEP Bitlis İl Örgütü ile Tatvan ve Güroymak ilçe binaları 7 Şubat günü polisler tarafından basıldı. Baskınlarda, Güroymak İlçe Örgütü Sekreteri M. Baki Bingöl ile Bitlis İl Örgütü yöneticisi Lemiye İnanç'ın oğlu Cesim İnanç gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar aynı gün serbest bırakıldı.

HADEP Van İl Örgütü yöneticileri Naci Çakırgöz, Rıfat Kaya, Hasan Güven, Ahmet Ertaş, Nezir Öcek ve Ali Şip, 26 Şubat günü evlerine düzenlenen baskınlarda gözaltına alındı. HADEP'lilerin Van'ın çeşitli mahallelerinde yılbaşı gecesi düzenlenen gösteriler nedeniyle gözaltına alındıkları öğrenildi. Gözaltına alınanlar 28 Şubat günü Savcılık tarafından serbest bırakıldı.

HADEP örgütlerine yönelik baskılar büyük şehirlerde de sürdü. HADEP Genel Merkezi'nden yapılan açıklamada, Mart ayı içinde HADEP İstanbul İl Örgütü üye ve yöneticisi 649 kişinin gözaltına alındığı, Esenler İlçe Başkanı Lütfü Esendağ'ın da "örgüte yardım ettiği" iddiasıyla tutuklandığı bildirildi.

HADEP'in Siirt Pervari İlçe Başkanı Temel Özer'in evine 2 Mart günü baskın düzenleyen polisler, "ilçe binasında uzun namlulu silah bulunduğu" ihbarı aldıklarını öne sürerek, parti binasının açılmasını istediler. Özer'in arama izni sorması üzerine sabah 05.00 sıralarında savcılıktan aldıkları izin ile ilçe binasında arama yapan polisler, herhangi bir suç unsuru bulamadı. Arama öncesinde karakola götürülen Özer de, 3 saat sonra serbest bırakıldı.

3 Mart günü Bursa'nın Gemlik ilçesinde HADEP binası çıkışında gözaltına alınan Gençlik Kolları yöneticilerinden Mehmetşah Demircan tutuklandı. Demircan ile birlikte gözaltına alınan Rukiye İncesi, Engin Kotay ve Bahrettin Polat ise serbest bırakıldı.

İzmir'in Narlıdere ilçesinde 12 Mart gecesi polisler tarafından Gülbeyaz Gökçe adlı kişinin evine yapılan baskında, HADEP üyesi 24 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan HADEP İzmir İl Gençlik Kolları üyesi Sibel Öksüz, İlçe Gençlik Kolları Başkanı Fikret Gül, üyeler Engin Cengiz, Aydın Taştan, Medeni Gül, Remziye Yalçınkaya ve ev sahibi Gülbeyaz Gökçe'nin adı öğrenildi.

HADEP Muş Gençlik Kolları üyesi Haşim Yiğit, Newroz kutlamalarından sonra gözaltına alındığını ve işkenceye maruz kaldığını açıkladı. Gözaltına

alındıktan sonra Karasu ırmağının kenarına götürüldüğünü belirten Yiğit, kafasının ırmağa sokulduğunu söyledi. Yiğit, kendisine ajanlık teklif edildiğini de bildirdi. Yiğit'in ağabeyi HADEP Muş Merkez İlçe Başkanı Sadrettin Yiğit, olay nedeniyle Muş Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Gaziantep'te Nevroz Bayramı Tertip Komitesi üyeleri, HADEP İl Başkanı Abdullah İnce, İl Örgütü yöneticileri Vakkas Dalkılıç, Hasan Yılmaz, Rıdvan Özer, Mehmet Aslanoglu, Osman Acar, Mustafa Kaya ve EMEP İl Örgütü Yöneticisi Mikail Kılıçalp, 21 Nisan günü gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar daha sonra serbest bırakıldı.

HADEP Gençlik Kolları Üyesi Mehmet Çakmak 12 Nisan günü Diyarbakır'da gözaltına alındı. Daha sonra serbest bırakılan Çakmak, 20 Nisan günü tekrar gözaltına alındı ve Adana DGM'nin hakkında verdiği giyabi tutuklama kararı nedeniyle tutuklandı.

19 Nisan günü Diyarbakır'da evlerine düzenlenen baskınlarda gözaltına alınan Selma Tanrıku, Fırat Erol, Tahsin Aydın, Rodi Bulut, Nihat Işıktaş, Yılmaz Şehir, Sıddık Eren, Erdem Yücedağ, Serap Aydın ve Servet Yazıcı adlı HADEP üyeleri 24 Nisan günü DGM Savcılığı'na çıkarıldılar. Tahsin Aydın, Nihat Işıktaş, Yılmaz Şehir, Sıddık Eren, Rodi Bulut ve Selma Tanrıku tutuklandı.

Tunceli'de 9 Mayıs günü gözaltına alınan HADEP İl Örgütü yöneticisi Naciye Şen ve babası Ali Şen, 10 Mayıs günü tutuklandı. Naciye Şen ve Ali Şen, 8 Kasım günü Malatya DGM'de yapılan duruşmada tahliye edildi.

Mersin'de 24 Mayıs günü HADEP'in tüm il ve ilçe örgütlerine Adana DGM'nin kararı ile "yasak yayın bulundurulduğu" iddiasıyla polisler tarafından baskın yapıldı. Baskında aralarında Parti Meclisi üyesi Ayşe Gökkan'ın da bulunduğu 54 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Merkez İlçe Başkanı Ahmet Bal, Yenişehir Belde Başkanı Cafer Şimşek, Toroslar Belde Başkanı Turgut Şahin, Akdeniz Belde Başkanı İbrahim Şahin, Yenitaşkent Belde Başkanı Zeki Akboğa ile parti üyesi Örfi Pasin 27 Mayıs günü tutuklandılar.

30 Mayıs günü İzmir'de evlerine baskın yapılarak gözaltına alınan HADEP Bornova İlçe Gençlik Kolları Başkanı Nasır Özmen, Yusuf Saldöz, Yahya Selvi ve Turan Biçer, 1 Haziran günü tutuklandı.

1 Haziran günü Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğrencisi 15 kişi gözaltına alındı. 2 Haziran günü de HADEP Van İl Örgütü Kadın Kolu yöneticileri Kamile Atabay ve Muhtet Kaval polisler tarafından evlerine yapılan baskında gözaltına alındı. HADEP yöneticileri ve öğrenciler 6 Haziran günü tutuklandı. Tutuklananların adları şunlar: Kamile Atabay, Muhtet Kaval, Evrim Batuge, Özgül Yılmaz, Sibel Çelebi,

Savaş Ülkü, Hüseyin Yenidönem, Taylan Tural, Taner Dalga, M.Bekir Gülseven.

HADEP'e yönelik baskıları protesto amacıyla 15 Haziran günü İstanbul Eminönü'nde toplanan HADEP İstanbul Gençlik Kolları üyesi yaklaşık 100 kişiye müdahale eden polisler, 10 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar daha sonra serbest bırakıldı.

Mardin'de 13-14 Haziran günleri düzenlenen operasyonlarda gözaltına alınan HADEP Merkez İlçe Başkanı M.Şükrü Değirmenci, Gençlik Kolları Başkanı Musa Binbir, Kadir Albay, Tuncer Özgen ve Murat Kayataş tutuklandı. Gözaltına alınanlardan İl Yönetim Kurulu üyesi Gülistan Durç serbest bırakıldı.

Batman'da 15 Haziran gecesi düzenlenen ev baskınlarında, HADEP Batman İl Örgütü yöneticisi Ahmet Candemir, TUHAY-DER Şube Başkanı Hamdullah Yıldız, İHD Yönetim Kurulu Üyesi Mehmet Kaya, HADEP Belediye Meclis Üyeleri Hasan Öner ve M. Salih Ekinci, HADEP üyeleri Selahattin Geyik, A. Sıtar Kaptan, Eşref Ekinci, Mahmut İlhan, Kasım Şen, Şerif Taş, Beşir Taş, Mehmet Taş, Yusuf Yiğit, M. Nurullah Ak, İhsan Acet, M. Selim İş, Nimet Turan, Ramazan Aslan, Abdurrahman Aslan, İskender Kaya, Hacı Çağ, Semiyen Ölmez adlı kişiler gözaltına alındı. Semiyen Ölmez dışında gözaltına alınanlar 22 Haziran günü tutuklandı. Söz konusu kişilerin gözaltında işkence gördükleri bildirildi.

20 Haziran günü Şanlı Urfa'nın Ceylanpınar ilçesine bağlı Xirbesuf köyünde "Türk bayrağını yırttıkları" iddiasıyla gözaltına alınan HADEP İlçe Örgütü yöneticilerinden Haluk Emel ve HADEP üyeleri Remziye İlhan, Abdulvahap Emel, Murat İlhan, Hurşit İlhan, Ahmet Emel, "bayrağı sağ görüşlü olduğu bilinen Ahmet Demir adlı kişinin yırttığının" anlaşılması üzerine serbest bırakıldı. Ahmet Emel ve Murat İlhan'ın gözaltında dövüldüğü bildirildi.

Adıyaman'da aralarında HADEP İl Başkanı Yusuf Polat ve Merkez İlçe Örgütü Başkanı Ali Gözübüyük'ün de bulunduğu 16 HADEP'li 24 Temmuz günü gözaltına alındı. Uluslararası Af Örgütü'nden bir yetkilinin Adıyaman'a gelerek İsviçre'ye iltica talebinde bulunan bazı kişilerin yakınları ile görüştüğü, bunun ardından da HADEP'lilerin gözaltına alındığı bildirildi. HADEP'lilerin üç gün süreyle gözaltında tutuldukları, Yusuf Polat ve İsmihan Öner'in ise itiraz üzerine serbest bırakıldıkları bildirildi. Öteki kişiler hakkında TCY'nin 169. maddesi uyarınca dava açıldı. Gözaltına alınanların adları ise şöyle: Tutuksuz yargılanan Ali Gözübüyük, Hanım Göksu, Abuzer Gözübüyük, Şenel Polattaş, Haydar Öner, İbrahim Mutlu, Abdurrahman Öner, Mehmet Gariban, Miktaf Gazi Akbaş ile tutuklu yargılanan Aysel Öner, Turabi Yuka, Zariye Bektaş, Hayriye Polattaş, Mehmet Polattaş.

Batman'ın HADEP'li Belediye Başkanı Abdullah Akın ve HADEP İl Başkanı Murat Ceylan hakkında "halkın sorunlarını dinlemek için düzenlenen toplantılar"

nedeniyle soruşturma açıldı. Toplantıların Emniyet Müdürlüğü'nden izin alınmadan düzenlendiği gerekçesiyle açılan soruşturma çerçevesinde Akın ve Ceylan 3 Ağustos günü Batman Cumhuriyet Savcılığı'nda ifade verdiler. Akın ve Ceylan ifadelerinde halkın talep ve sorunlarını dinlemek ve belediye faaliyetlerini anlatmak amacıyla toplantıların düzenlendiğini ve yasadışı bir durumun sözkonusu olmadığını belirttiler.

Muş'tan Bingöl'ün Karlıova ilçesine giderken arama noktasında gözaltına alınan HADEP Karlıova İlçe örgütü üyesi Recep Karlı (39), Karlıova Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüğünü ve kendisine para karşılığı ajanlık teklifinde bulunduğunu belirtti.

HADEP İstanbul Şirinevler, Maltepe, Ümraniye, Gaziosmanpaşa, Beykoz, Bahçelievler ve Kağıthane ilçe örgütlerine 14 Ağustos günü polisler tarafından baskın düzenlendi. Gözaltına alınanlardan HADEP Bahçelievler İlçe Başkanı Sebahattin Çelik, İlçe Örgütü yönetici Belkız Balka ve Haydar Işıktaş'ın adı öğrenildi. Gözaltına alınanlardan 23 kişinin serbest bırakıldığı, Haydar Işıktaş adlı kişinin ise başka bir suçtan arandığı gerekçesiyle Diyarbakır'a götürüldüğü öğrenildi.

Gaziosmanpaşa İlçe yöneticileri, 14 Ağustos günü polisler hakkında baskında binada bulunanlara kötü muamelede buldukları gerekçesiyle suç duyurusunda bulundular. Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı'na yapılan suç duyurusunda polislerin, ilçe binasında bulunanlara hakaret ettikleri, aramanın sonucunda tutulan tutanağı yöneticilere vermeyerek görevi kötüye kullandıkları savunuldu.

Aydın ve İzmir'de 8 Ekim günü düzenlenen operasyonlarda HADEP Aydın İl Örgütü Sekreteri Nihat Demir'in aralarında de bulunduğu 17 HADEP üyesi gözaltına alındı. Gözaltına alınanların adları şöyle: Aydın'da Nihat Demir, Deniz Demir, Sultan Demir, Mahfus Demir, Fesih Kaya, İzmir'de Mehmet Argo, Şahin Argo, Celal Karaaslan, Cevat Çaçen, Fedakar Çaçen, Faysal Çaçen, Kemal Aslan, Şehmus Öner, Nurettin Öner, Hülya Yılmaz, Abdurrahman Yaşar ve Heybet Selman. Gözaltına alınanlardan 9'u kısa bir süre sonra serbest bırakıldı.

17 Ekim günü İzmir'in Çiğli ilçesinde HADEP Çiğli binasında yapılan eğitim çalışması sırasında düzenlenen baskında 40 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanların adları şöyle:

Gülçiçek Günel (Çiğli İlçe Başkanı), Murat Yağcıbulut (Gençlik Kolları Genel Sekreteri ve PM üyesi), Türkân Yolcu (İlçe Sekreteri), Kenan Kırkaya (İl Gençlik Kolları Başkanı), Sibel Öksüz (İzmir İl Gençlik Kolları Yöneticisi), Nuh Yıldırım (İlçe Gençlik Kolları Başkanı), Özcan Erdem (Gençlik Kolları Genel Merkez Yöneticisi), Sabiha Temizkan (Konya İl Gençlik Kolları Başkanı), İrfan Kanat (Sakarya İl Gençlik Kolları Başkanı), Ercan Can (Kocaeli İl

Gençlik Kolları Başkanı), Engin Kotay (Bursa İl Gençlik Kolları Başkanı), Hatice Çelik (Şanlı Urfa İl Gençlik Kolları Başkanı), Cemal Dallı (Antalya İl Gençlik Kolları Başkanı), Sait Köse (Ankara İl Gençlik Kolları Başkanı) Ercan Sezgin (Gaziantep İl Gençlik Kolları Başkanı), Nizamettin Almaz (İçel İl Gençlik Kolları Başkanı), Halil Pekmezci (Ağrı İl Gençlik Kolları Başkanı), Cezayir Çelik (Siirt İl Gençlik Kolları YK Üyesi), Murat Avcı (Siirt İl Gençlik Kolları YK Üyesi), Murat Eryılmaz (Şanlı Urfa İl Gençlik Kolları Yöneticisi), Halil Yazar (Şanlı Urfa İl Gençlik Kolları Yöneticisi), Tayyip Temel (Van İl Gençlik Kolları Yöneticisi), Zennur Kızılkaya (Van İl Gençlik Kolları Yöneticisi), Murat Özdemir (İçel İl Gençlik Kolları Yöneticisi), Leyla Deniz (Adana İl Gençlik Kolları Yöneticisi), Murat Zengin (Batman İl Gençlik Kolları Yöneticisi), Talat Aydın (Manisa İl Gençlik Kolları Yöneticisi), Hüseyin Zorlu (Kocaeli İl Gençlik Kolları Yöneticisi), Zahide Yavuz (İzmir İl Gençlik Kolları Yöneticisi), Metin Korkmaz (Konya İl Gençlik Kolları Yöneticisi), Osman Yeleri (HADEP üyesi), Hakkı Kubar (HADEP üyesi), Sevilay Kıyak (HADEP üyesi), Yeter Tekin (HADEP üyesi), Yoldaş Büyükgül (HADEP üyesi), Mehmet Sarı (HADEP üyesi), Abdullah Yıldırım (HADEP üyesi), Zeliha Akbay (HADEP üyesi), Adnan Yılmaz (HADEP üyesi).

HADEP Muş Kızılağaç Belde örgütünün açılışı, güvenlik güçleri tarafından engellendi. HADEP Belde Başkanı Şirin Gültürk ve Belde Örgütü yöneticisi Mehmet Yöntürk 21 Ekim günü gözaltına alındı. Güvenlik görevlilerinin belde örgütü binasının anahtarına da el koyduğu bildirildi.

HADEP'in kahraman Maraş İl Örgütü 24 Ekim akşamı düzenlenen eğitim çalışması sırasında basıldı. Baskında binada bulunan 23 kişi gözaltına alındı, çok sayıda yayına ve belgeye de el konuldu. Gözaltına alınan HADEP üyeleri ifadeleri alındıktan sonra 25 Ekim günü serbest bırakıldı. Daha sonra bu kişiler hakkında "yasadışı örgüte yardım ve yataklık" yaptıkları gerekçesiyle dava açıldı. Haklarında dava açılanlar şunlar:

HADEP PM üyesi Abdurrahman Doğan, HADEP Eğitim ve Örgütlenme Komisyonu üyesi Hayri Ateş, Kahraman Maraş İl Başkanı Salman Şako, İl Yöneticileri Aydın Öğüt ve Zeynep Filimci, Merkez İlçe Başkanı Vehbi Keklik, Narlı Belde Başkanı Hasan Güneş, Narlı Belde Saymanı Elif Güneş, Narlı Belde Yöneticisi Mehmet Palu, Elbistan İlçe Yöneticisi Oruç Ay, Elbistan Gençlik Kolları Yöneticisi Ali Taş, Pazarcık İlçe Başkanı Abidin Geçilmez, Pazarcık Gençlik Kolları üyesi Hacı Kocahal, Pazarcık İlçe Yöneticisi Ali Şihyürek, HADEP üyesi Gaffar Kaplan, Çetin Aytekin, Selahattin Yılmaz, Vahdettin Akagündüz ve Doğan Kuyumcu ile konuk oldukları öğrenilen Erol Berk, Mehmet Güler, Ahmet Çelik, Fırat Bulut.

30 Ekim günü Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesinde gerçekleştirilen operasyonlarda HADEP üyesi Burhan Koçkar öldürüldü. (bkz.Yaşam Hakkı) Operasyonda gözaltına alınanların adları şöyle:

Belediye Meclis Üyesi Ahmet Turan, HADEP İlçe Örgütü yöneticileri Atilla Taştan, Burhan Koçkar'ın ağabeyi Nedim Koçkar, Mehmet Emin Çetin, Muhsin Kolan, Mustafa Tunç, Mehmet Tunç, Nuri Elçi, Sait Gün, Fevzi Atar, Hasan Elçi, Ahmet Bubilingç ve Mehmet Çebuze. 13 kişi serbest bırakıldıktan sonra yaptıkları açıklamada, gözaltında dövüldüklerini ve askıya alındıklarını bildirdiler.

31 Ekim ve 1 Kasım günleri Antalya'da düzenlenen ev baskınlarında HADEP Merkez İlçe Örgütü Sekreteri Hasıl Yıldız, TUHAY-DER Antalya Şube yöneticisi Leyla Ceylan, babası Ali Ceylan ve HADEP üyesi Mukkades Çağlar gözaltına alındı. Yıldız ve Ceylan, 3 Kasım günü tutuklandı. Ali Ceylan ve Mukkades Çağlar ise serbest bırakıldı.

Tunceli'de Bülent Atmaca, Mücahit Güngör, Murat Tutmez İbrahim Şahin, Önder Yazır, Haydar Kılınc, Nadir Çamdeviren ve Erdoğan Sürgeç adlı HADEP üyeleri 1 Kasım günü gözaltına alındı. HADEP üyeleri 10 gün gözaltında tutulduktan sonra tutuklandı. .

Diyarbakır'da 1 Kasım günü düzenlenen ev baskınlarında Serkan Şitilay, Saim Çelebi, İbrahim Aydın, Abdurrahman Sevim, Burhan İzci, Baran İzci ve Zülfü Aydın adlı HADEP Gençlik Kolları üyeleri gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Serkan Şitilay'ın babası Kadri Şitilay, polislerin saat 01.00 sıralarında evlerine kapıyı balyozla kırarak girdiklerini açıkladı. Serkan Şitilay ve Mehdi Kazaylak tutuklandı. Heybet Kazaylak, İbrahim Aydın, Zülfü Aydın, Saim Çelebi, Baran İzci, Abdurrahman Sevim serbest bırakıldı.

Gaziantep'te 6 Kasım günü HADEP üye ve yöneticilerin evlerine düzenlenen baskınlarda 18 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanların adları şöyle: İl Yönetim Kurulu üyeleri Faik Dursun, Abdülkerim Benzer, Recai Yılmaz, Kadın Kolları Yönetim Kurulu üyesi Bircan Demir, İl Çençlik Kolları Başkanı Mustafa Kaya, Merkez İlçe Yönetim Kurulu üyesi Hasan Acar, İl Kadın Kolları üyesi Fatma İnce İl Gençlik Kolları Yönetim Kurulu üyeleri Müslüm Çoban, Sedat Suna ile HADEP üyeleri Serhat Demir, Ayşe Kavak, Edip Kaya, Enver Acar, Ahmet Halhallı, Mehmet Dinçaslan, Mehmet Sabır ve Feridun Çelik.

HADEP Çanakkale İl Örgütü binasına 7 Kasım günü düzenlenen baskında İl Başkanı Mehmet Şah gözaltına alındı. Yasak yayın bulundurulduğu gerekçesiyle örgüt binasında iki saat arama yapan güvenlik güçleri bazı yayınlara el koyarken Şah'ı da gözaltına aldı. Şah, aynı gün serbest bırakıldı.

16 Kasım günü Şırnak'ın Silopi ilçesinde tutuklanan HADEP İlçe Örgütü Sekreteri Eyüp Tanış, Hasan İlten,

Erhan Polat, Halil Küçükdemirtaş ve Bedia Alagöz avukatlarının itirazı üzerine tahliye edildi.

29 Kasım günü Gaziantep'in Araban ve Yavuzeli ilçelerinde düzenlenen ev ve işyeri baskınlarında Araban İlçe Başkanı Hüseyin Yağcı, İlçe Sekreteri Cuma Yavuzkurt, İlçe Yönetim Kurulu üyeleri Şiho Çoban, Kasım Kılıç ve İbrahim Karataş, Yavuzeli İlçe Başkanı Mehmet Karataş, İlçe Yönetim Kurulu üyeleri Bekir Sakar, Battal Koçyiğit, Ömer Kılıç Celal Yılmazve HADEP üyeleri Ali Kılıç, İbrahim Koçyiğit, İbrahim Karataş gözaltına alındı.

HADEP İstanbul il ve ilçe örgütlerine 30 Kasım günü düzenlenen baskınlarda yaklaşık 40 kişi gözaltına alındı. Sarıyer ve Küçükçekmece örgütleri dışında bütün ilçe örgütleri ile İstanbul il binasına yapılan baskınlarda gözaltına alınanlardan adları şöyle:

Bağcılar İlçe yöneticisi Abdullah Aydın, Bağcılar İlçe yöneticisi Cebrail Aksoy, İstanbul İl Yönetim Kurulu üyesi Sunullah Altan, Kartal İlçe Başkanı Doğan İlgün, Bayrampaşa İlçe Başkanı Nazmiye Kadioğlu, Bağcılar İlçe Örgütü Gençlik Kolları Başkanı Sıdık Altun Hamza Süpürgeci, İstanbul İl Gençlik Kolları yöneticisi Zekeriya Altınmakas, Eşref Sönmez, Baki Asal, İstanbul İl Gençlik Kolları yöneticisi Cemil Kızıldağ, Erkan Marhan, Mustafa Tektaş, Haydar Taş, Ahmet Avcı, İstanbul İl Gençlik Kolları üyesi Abdullah Arı, Zeki Güney, Tahir Yılmaz, İhsan Çiçekdağ, Sevinç Karadağ, Umut Öztürk, Mehmet Şirin, Abdullah Arıman, Yakut Orman, Mustafa Alpan, Nasreddin Baran, Zafer Yılmaz ve Bursa Kadın Kolları üyesi Sevda Getiren.

Gözaltına alınanlardan Hamza Süpürgeci ile Umut Öztürk ve Nasreddin Baran tutuklandılar.

19 Aralık günü Muş'un Malazgirt ilçesine bağlı Konakkuran beldesinde HADEP binası askerler tarafından basıldı. Baskında HADEP Belde Başkanı Şeyhmus Bülbül, 5 HADEP yöneticisi ve 2 HADEP üyesi gözaltına alındı. "Binada bulunan Türk Bayrağı'nın eski olduğu" gerekçesiyle gözaltına alınan HADEP'liler aynı gün serbest bırakıldı.

HADEP Örgütlerinin Yasaklanan Eylemleri

HADEP Sakarya Merkez İlçe Örgütü tarafından 25 Şubat günü düzenlenmesi planlanan şenlik, Sakarya Valiliği tarafından İller İdaresi Yasası uyarınca yasaklandı.

HADEP Bulanık (Muş) İlçe Örgütü Gençlik Kolları tarafından Nisan ayı içinde düzenlenmek istenen şölene izin verilmedi ve 30 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar daha sonra serbest bırakıldı.

1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamaları nedeniyle Diyarbakır'da yapılmak istenen basın açıklamasına müdahale eden polisler, HADEP Diyarbakır İl Örgütü Başkan Yardımcısı Musa Farisoğulları, yöneticiler Güley Tekin, Makail Karakuş, Veysel Dalgı, Mehmet

Ergün, Nazım Çağlar, Şakir Doğrul, Şevlime Yıldız ve parti üyeleri Nazım Kaya, Matin İncir, Hacı Çalan ve Macit Özel gözaltına alındı.

Olayda, Merkez İlçe Başkanı Şerif Camcı; İl Yöneticileri Gani Alkan, Zübeyde Zümrüt, Ramazan Akkuş, Mefair Altındağ ve parti üyeleri Celal Akşin, Emin Ok, Metin Tekdemir, Ramazan Doğanay, Veysi Yaman, Nedim Esmer yaralandı.

HADEP Adıyaman İl Örgütü'nün "Yeni Yaşama Merhaba" adlı gençlik şöleni için yaptığı başvuru, 10 Haziran günü Valilik tarafından parti il örgütü yöneticilerinin "teröre meyilli kişiler" oldukları iddiasıyla reddedildi.

HADEP Adana İl Örgütü Gençlik Kolları tarafından düzenlenen "Barış ve Kardeşlik Futbol Turnuvası"na müdahale eden polisler, 120 kişiyi gözaltına aldı. Turnuva çerçevesinde 10 Haziran günü düzenlenen maç, Cumhuriyet Savcılığı'nın "etkinliğin Siyasi Partiler Yasası'na aykırı olduğu" yolundaki kararı üzerine polisler tarafından engellendi. Polisler HADEP Adana İl Başkanı Fatih Şanlı, İl Sekreteri Hasan Beliren, 95 futbolcu ile 23 görevli ve izleyiciyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar aynı gün mahkeme tarafından serbest bırakıldı.

5 Temmuz 1991 gecesi Diyarbakır'da öldürülen Halkın Emek Partisi (HEP) Diyarbakır İl Başkanı Vedat Aydın'ın ölüm yıldönümü nedeniyle mezarı başında yapılması planlanan anma töreni engellendi. 10 Temmuz günü Diyarbakır Turistik caddesinde toplanan kitlenin mezarlığa gitmesini engelleyen polislerin Mardinkapı Mezarlığı'nda yapılması planlanan törene sadece HADEP yöneticilerinin, Aydın'ın yakınlarının ve kitle örgütü temsilcilerinin katılmasına izin vermesi üzerine törenden vazgeçildi.

HADEP Şanlı Urfa İl Gençlik Kolları tarafından düzenlenmesi planlanan "Barış ve Kardeşlik Futbol Turnuvası" Şanlı Urfa Valiliği tarafından yasaklandı.

Serdar Tanış ve Ebubekir Deniz için 25 Kasım günü HADEP Diyarbakır İl Örgütü'nün düzenlenen eylem polisler tarafından engellendi. Polisler, HADEP Diyarbakır İl Örgütü üyelerinden Erkan Erinci ve Mazlum Öncel'i gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar aynı gün serbest bırakıldı.

HADEP Batman Sason İlçe Örgütü'nün 24 Aralık günü düzenlemeyi planladığı kongrenin askerler tarafından engellendiği bildirildi. Kongre için Batman ve ilçelerinden yola çıkan HADEP İl Başkanı Murat Ceylan, Belediye Başkan Vekili Hüseyin Kalkan, Merkez İlçe Başkanı Haydar Tekin ile diğer ilçe örgütü yönetici ve üyeleri saat 09.30 sıralarında Sason'a 10 kilometre kala askerler tarafından durduruldu. HADEP'liler kimlik kontrolü gerekçesiyle yaklaşık 5 saat burada bekletildikten sonra bırakıldı. Bu arada konvoyda bulunan tüm araçlara trafik cezaları kesildiği ve video kamera ile çekim yapan

HADEP Batman Merkez İlçe yöneticisi Talat Tuncer'in de gözaltına alındığı öğrenildi. Tuncer, akşam saatlerinde serbest bırakıldı. Sason'da da kongre için toplanan HADEP'lilerin polisler tarafından dağıtıldığı bildirildi.

Emeğin Partisi (EMEP)

2001 yılı içinde EMEP İstanbul örgütüne üye kişiler hakkında toplam 14 dava açıldı. Bu davalardan 6'sı "izinsiz afiş asmak", 2'si "izinsiz bildiri dağıtmak", 4'ü "2911 sayılı yasaya muhalefet" ve birer tanesi de "404 sayılı yasaya muhalefet" ile "emirlere itaatsizlik" gerekçeleriyle açıldı. Toplam 71 sanığın yargılandığı davalarda "izinsiz afiş asmak" gerekçesiyle açılan iki dava beraatle sonuçlandı, 8 dava ise sürüyor. Sonuçlanan 4 davada ise 2 kişi hakkında "izinsiz afiş asmak" gerekçesiyle verilen ceza ertelendi, 4 kişi hakkında "emirlere itaatsizlik" gerekçesiyle verilen ceza itiraz üzerine kaldırıldı ve 25 kişi hakkında 2 davada "izinsiz bildiri dağıtmak" gerekçesiyle çeşitli cezalar verildi.

EMEP İzmir İl Örgütü üyeleri hakkında ise toplam 4 dava açıldı. Davalardan 2'si "2911 sayılı yasaya muhalefet", birer tanesi de "izinsiz afiş asmak" ve "izinsiz bildiri dağıtmak" gerekçeleriyle açıldı. Toplam 17 sanığın yargılandığı davalardan 2'si beraatle sonuçlanırken 2'si devam etmekte.

19 Mart günü EMEP Gaziantep İl Yönetim Kurulu üyesi Hasan Yıldırım ile bildiri dağıtırken gözaltına alınan EMEP üyeleri Özgül Yatar, Fatma Yatar, Eşref Karadağ, Aydın Karadağ ve Yusuf Karagün aynı gün serbest bırakıldılar.

EMEP tarafından ekonomik kriz konusunda hazırlanan afişleri Ankara'nın Kızılay, Cebeci ve Keçiören bölgelerinde asan 5 kişi gözaltına alındı. 24 Mart günü Kızılay'da gözaltına alınan Özgül Yıldız, Mustafa Bütüm ve Taner Tekçam ile 26 Mart günü Keçiören'de gözaltına alınan Taylan Saygılı ve Ümit Şirinağ 24 saat gözaltında tutulduktan sonra serbest bırakıldı.

EMEP Antalya İl Örgütü binası 23 Nisan gecesi kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından tahrip edildi. Olaydan sonra binaya gelen polisler, "bomba yerleştirildiği" kuşkusuyla faks cihazını patlattılar.

Tunceli'nin Hozat EMEP İlçe Yöneticisi Nihat Aldemir 20 Nisan, Sevim Bilbay ve Cömert Çakmak adlı parti üyeleri de 24 Nisan günü gözaltına alındı.

EMEP Tunceli Merkez İlçe Başkanı Murat Üldeş, "2000 yılı 1 Mayıs İşçi Bayramı'nda valiliğin yasağına karşın, afişleri parti binasına astığı" gerekçesiyle 1 ay hapis cezasına mahkum oldu. Tunceli Asliye Ceza Mahkemesi'nde 4 Mayıs günü sonuçlanan davada hapis cezası para cezasına çevrilerek ertelendi.

EMEP Tunceli İl Örgütü tarafından 13 Aralık 2000 tarihinde düzenlenen F tipi cezaevlerini protesto

yürüyüşü nedeniyle 9 EMEP üyesi hakkında açılan dava, 25 Mayıs günü sonuçlandı. Malatya DGM'de yapılan duruşmada, Salih Gündoğan, Necattin Tütmez, Murat Üldeş, Deniz Taçyıldız, Metin Turan, Gökhan Gündoğan, Hasan Çiçek, Gökhan Uç ve Helin Çelik hakkında beraat kararı verildi. Davada sanıkların, "yasadışı örgüte yardım" suçundan hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyordu.

EMEP Şanlı Urfa İl Örgütü yöneticileri hakkında "izinsiz basın açıklaması yaptıkları" gerekçesiyle açılan dava, 19 Haziran günü Urfa 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde yapılan duruşmada beraatla sonuçlandı. Dava, "Evensel gazetesinin kapatılmasını protesto amacıyla yapılan basın açıklamasının izinsiz olduğu" gerekçesiyle açılmıştı.

Diyarbakır DGM Savcılığı, EMEP Şanlı Urfa İl Başkanı Cemalettin Özden, İl Örgütü Sekreteri Ali Durman, Merkez İlçe Başkanı Abdülnasır Sacaklı, Merkez İlçe Örgütü yöneticileri Ramazan Bağır ve Ali Sümbül hakkında "1 Mayıs İşçi Bayramı'nda izinsiz bildiri dağıtmak" ve "Halkı düşmanlığa kışkırtmak" iddiasıyla dava açtı.

Tunceli'de "1 Mayıs İşçi Bayramı afişlerini belediyenin gösterdiği yerlere asmadıkları" gerekçesiyle Deniz Taçyıldız, Gökhan Gündoğan, Gökhan Yılmaz, Erdal Taman, Nazım Solgun, Ali Yıldız ve Abbas Tuğrul adlı EMEP üyeleri hakkında dava açıldı. Dava, Tunceli Sulh Ceza Mahkemesi'nde görülüyor.

EMEP tarafından bastırılan Emeğe Sesleniş Bülteni'ninde "bölücülük propagandası" yapıldığı iddiasıyla EMEP Tunceli İl Örgütü yöneticileri hakkında açılan dava, 4 Temmuz günü Malatya DGM'de beraatla sonuçlandı.

Tunceli'de 7 Ağustos günü düzenlenen ev baskınlarında aralarında EMEP İl Başkanı Salih Gündoğan, EMEP İl Yöneticisi Deniz Taçyıldız, Hüseyin Doğan ve Tüm Bank-Sen Şube Başkanı Musa Kılıç'ın da bulunduğu 12 kişi gözaltına alındı. EMEP'lilerin, 2. Munzur Doğa ve Kültür Festivali'nde MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin posterinin asılmasının ardından gösteri düzenlenmesi nedeniyle gözaltına alındıkları öğrenildi.

7 Ağustos günü Amasya Merzifon'da EMEP üyesi Zafer Şahin'in kaçırılmasına tanık olan EMEP Merzifon İlçe Başkanı Sadık Turan, Şahin'i kaçıran kişilerin saldırısına uğradı. Zafer Şahin, kaçırıldıktan birkaç saat sonra bırakıldı. Zafer Şahin'in kaçırılan kişilerce daha önceden tehdit edildiği öğrenildi. Sadık Turan, uğradığı saldırı ile ilgili olarak Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

EMEP Malatya İl Örgütü'nün 14 Eylül günü Akçadağ ilçesinde düzenlemeyi planladığı "Yoksulluğa, İşsizliğe ve Açlığa Karşı Mücadele Mitingi", kaymakamlık tarafından "kamu güvenliğinin

sağlanamayacağı" gerekçesiyle yasaklandı. EMEP Antep İl Örgütü'nün 16 Eylül günü düzenleyeceği miting de, Gaziantep Valiliği tarafından ertelendi.

EMEP Tunceli İl Örgütü'nün 17 Eylül günü düzenlemeyi planladığı Haluk Levent konseri engellendi. Tunceli Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün konserin gerçekleştirileceği Tunceli Kapalı Spor Salonu'nun bakıma alındığı gerekçesini ileri sürdüğü, bunun üzerine EMEP yöneticilerinin Tunceli Valiliği ile görüşme girişimlerinin de sonuçsuz kaldığı bildirildi.

EMEP İzmir Bornova İlçe Örgütü tarafından 14 Eylül günü düzenlenen, "Yoksulluğa, İşsizliğe ve Açlığa Karşı Mücadele" çağrısının yapıldığı basın açıklamasının ardından polis, bazı EMEP üyelerini gözaltına aldı. Atatürk mahallesi pazar yerinde yapılan basın açıklamasını yapan EMEP Bornova İlçe Başkanı Kemal Köroğlu ve 7 EMEP üyesini gözaltına alan polis, EMEP'lileri bir süre sonra serbest bıraktı.

ABD'nin Afganistan'a yönelik savaş hazırlıklarını protesto amacıyla 23 Eylül günü İstanbul Alibeyköy'de düzenlenen basın açıklamasına müdahale eden polisler EMEP Eyüp İlçe Başkanı Mehmet Gerçek, İlçe Yönetim Kurulu üyesi Akçıl Bozkurt, EMEP üyeleri Bilge Ceviz, Birol Bozkurt, Erol Bozkurt, Şehriban Dursun, Ali Ekber Söğüt, Yılmaz Tögen, Ali Ekber Şengül, Yavuz Çakır, Metin Çınar, Medine Dursun ve Erdal Bozkurt'u gözaltına aldı. Polisler, basın açıklamasını izleyen gazetecilerin çalışmasına da engel oldu. Gözaltına alınanlar daha sonra serbest bırakıldılar. Aynı gün İstanbul Tuzla'da üzerinde "Amerika'nın Dünyayı Kana Bulmasına İzin Vermeyelim - Savaşa Hayır- Emeğin Partisi" yazılı afişleri asan EMEP üyeleri Aydın Kızıltaş, Eyüp Pala ve Ferhat Parlak gözaltına alındı. Tuzla Merkez Karakolu'na götürülen EMEP üyeleri bir süre sonra serbest bırakıldı.

EMEP tarafından hazırlanan "IMF, ABD, Dünya Bankası programı değil, Emek Programı" yazılı afişleri izinsiz astıkları gerekçesiyle İstanbul Gaziosmanpaşa 2. Sulh Ceza Mahkemesi'nde yargılanan EMEP Gaziosmanpaşa İlçe Örgütü yöneticisi Rıza Çiçek ile Engin Çetinkaya ve Leyla Kasımışık'a verilen 2'şer yıl hapis ve 71 milyon 182 bin 800'er lira para cezası, 5 yıl süre ile ertelendi.

Komünist Partisi (KP)

Anayasa Mahkemesi 19 Mart günü, Türkiye Sultan Partisi'nin adındaki "Sultan", Komünist Parti'nin de adındaki "Komünist" sözcüklerinin, Siyasi Partiler Yasası'na (SPY) aykırı olduğu için uyarılmasını kararlaştırdı. Siyasi Partiler Yasası'na aykırı olduğu gerekçesiyle verilen ihtar kararı 1 Haziran günü Resmi Gazete'de yayınlandı.

Anayasa Mahkemesi'nin, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın istemine uyarak aldığı uyarı kararı,

Türkiye Sultan Partisi'nin 13 Mart günü kendisini feshetmesi nedeniyle düştü. 19 Temmuz 2000 tarihinde kurulan Türkiye Komünist Partisi'ne karşı ise adındaki "Komünist" sözcüğünü çıkarmaz ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca kapatılması istemiyle Anayasa Mahkemesi'nde dava açılması gündeme gelecekti. KP, "uyarı alsa da partinin adını değiştirmeyeceğini" duyurmuştu.

KP, Sosyalist İktidar Partisi'nin (SİP) 11 Kasım günü toplanan 6. Olağanüstü Kongresi'nde kendini feshederek adını "Türkiye Komünist Partisi (TKP)" olarak değiştiren SİP'e katıldı. Böylece adındaki "Komünist" sözcüğünün çıkarılması için başlayan süreç de sona erdi.

Sosyalist İktidar Partisi (SİP) / Türkiye Komünist Partisi (TKP)

ÖDP ve SİP Beyoğlu İlçe Binaları, 1 Mart günü kimliği belirsiz kişi veya kişilerce yakıldı. Yangın, çevredekiler ve partililer tarafından büyümeden söndürüldü.

İzmir'in Karşıyaka semtinde 7 Nisan günü partinin yayın organı Komünist gazetesini satan 15 parti üyesi gözaltına alındı. Basmane semtinde de 25 Nisan günü SİP'in 1 Mayıs İşçi Bayramı afişlerini asan 8 üyesi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar kısa süre sonra serbest bırakıldı.

SİP tarafından çıkarılan "Nato Zararlıdır" afişi, 4 Nisan günü Eskişehir 1. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından "Askeri kuvvetlere hakaret edildiği" gerekçesiyle yasaklandı.

İstanbul'da 1 Nisan günü NATO karşıtı afiş asan 6 parti üyesi gözaltına alındı. 4 Nisan günü de Nadir Erol ve Özgür Yardım adlı SİP üyeleri Marmara Üniversitesi'nden gözaltına alındılar. 22 Nisan günü, İstanbul'un çeşitli yerlerinde 20'ye yakın parti üyesi, 1 Mayıs İşçi Bayramı afişini asarken gözaltına alındı. 25, 26 ve 27 Nisan günleri Ankara'nın çeşitli yerlerinde 24 SİP üyesi, 1 Mayıs afişi asarken gözaltına alındı. Gözaltına alınanların tamamı daha sonra serbest bırakıldı.

SİP'in 11 Kasım günü yapacağı 6. Olağanüstü Kongresi için hazırlık çalışmalarını duyuran parti ses araçlarına ve pankartlara polisler tarafından el konuldu. SİP tarafından yapılan açıklamada polise engel olmak isteyen SİP üyelerinin Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltına alındığı, bir süre tutulduktan sonra serbest bırakıldıkları bildirildi.

SİP 11 Kasım günü toplanan 6. Olağanüstü Kongresi'nde adını "Türkiye Komünist Partisi (TKP)" olarak değiştirdi. Kongre'de ayrıca Komünist Parti de TKP'ye katıldı. Partinin adının değiştirilmesinin ardından Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, partinin adından "komünist" sözcüğünün çıkarılması için Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan başvuruda

2820 Sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 96. maddesine göre, siyasi partilerin "komünist, faşist" gibi adları kullanamayacağı vurgulandı. Anayasa Mahkemesi, "adını değiştirmesi için" ihtar verilmesi kararı alırsa, TKP'ye 6 aylık süre tanınacak. Bu süre içinde partinin adı değiştirilmezse kapatma davası açılacak

TKP üyesi 5 kişi "İnsanca bir yaşam istiyoruz" ve "Halk muhtıra veriyor" yazılı afişleri Mecidiyeköy'de asarken 29 Kasım günü gözaltına alındı. Mecidiyeköy Merkez Karakolu'na götürülen Volkan Çetin, Serap İşlemek, Işıl Adıgüzel, Mahir Arbuç ve Haluk Başgüneş, 5 saat gözaltında tutulduktan sonra serbest bırakıldılar.

Fazilet Partisi (FP) / Saadet Partisi (SP) / Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, "laiklik karşıtı eylemlerin odağı haline geldiği ve kapatılan RP'nin devamı olduğu" iddiasıyla FP'nin kapatılması istemiyle açtığı davanın görülmesine 12 Aralık 2000 tarihinde Anayasa Mahkemesi'nde başlandı. Anayasa Mahkemesi, oturumda öncelikle "siyasi partilerin laiklik karşıtı eylemlerin odağı haline gelmelerinin ölçütlerini sıralayan ve parti kapatmayı güçleştiren" SPY'nin 103/2. maddesini görüştü. Mahkeme, SPY'nin 103/2. maddesini, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş'ın isteği doğrultusunda iptal etti.

Anayasa Mahkemesi, 1998 yılında RP'nin kapatılması davasında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı iptal istemi bulunmadığı halde SPY'nin 103/2. maddesini iptal etmişti. 12 Ağustos 1999 tarihinde ise madde yeniden düzenlenmişti.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği madde de "bir siyasi parti; birinci fıkrada yazılı fiiller o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre, merkez karar ve yönetim kurulu veya Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen (örtülü) veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarıncaya kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır;" deniliyordu.

Anayasa Mahkemesi, "bir partinin laiklik karşıtı eylemlerin odağı haline gelmesinin" kriterlerini, Anayasa'nın 68/4. maddesindeki "Siyasi partilerin eylemleri devletin demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz" şeklindeki hükmüne göre Anayasa Mahkemesi tarafından belirlenmesini kararlaştırdı. Mahkeme, bu kararıyla ilk kez Anayasa'da sayılan makam ve kişiler dışında kalan bir başvuruya iptal kararı almış oldu. Mahkeme, Yargıtay Başsavcısı'nın başvurusunu kabul ederek gelecekte yapılacak başvurular için de örnek bir karar almış oldu.

7 Şubat günü yapılan oturumda Anayasa Mahkemesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, FP'nin

kapatılması istemiyle açtığı yeni davayı, süren dava ile birleştirdi. Toplantıda, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan ek iddianame, “yeni bir dava” olarak kabul edildi. Daha sonra da iki dava birleştirildi. Bu nedenle FP'den ikinci kez ön savunma istendi. İlk davada Aydın Menderes dışında RP'den FP'ye geçen tüm milletvekillerinin milletvekilliğinin düşürülmesi istenirken yeni davada sadece iki milletvekilinin milletvekilliğinin düşürülmesi istendi.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, esas hakkındaki görüşünü 23 Mart günü Anayasa Mahkemesi'ne verdi. Esas hakkındaki görüşte FP'nin kapatılması, FP'nin 28 kurucusuna beş yıl siyaset yasağı getirilmesi, İsmail Alptekin ve Mehmet Özyol'un milletvekilliklerinin düşürülmesi istendi.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Anayasa Mahkemesi'ne ek iddianameye ilişkin ayrıca sözlü açıklamalarda da bulundu. Basına kapalı yapılan oturumdan sonra gazetecilerin sorularını yanıtlayan Başsavcı Sabih Kanadoğlu, ek iddianame ve esas hakkındaki görüşlerini aynen yinelediğini belirtti.

Anayasa Mahkemesi, 22 Haziran günü yaptığı oturumda FP'nin kapatılmasını kararlaştırdı. Mahkeme, FP'nin kapatılmasına “Laik cumhuriyet ilkesine aykırı eylemleri nedeniyle Anayasa'nın 68. ve 69., Siyasi Partiler Yasası'nın 101. maddesinin (b) bendi ve 103. maddesi uyarınca” karar verdi. Karara üyeler Haşim Kılıç, Samia Akbulut ve Sacit Adalı karşı oy kullandı.

İstanbul milletvekili Nazlı Ilıcak ve Tokat Milletvekili Bekir Sobacı'nın milletvekilliklerini sona erdiren Anayasa Mahkemesi, “beyan ve eylemleriyle partinin kapatılmasına neden olan” Merve Kavakçı, Nazlı Ilıcak, Bekir Sobacı, Ramazan Yenidede ve Mehmet Sılay'ın “gerekçeli kararın Resmi Gazete'de yayınlanmasından başlayarak”, 5 yıl süreyle bir başka partinin kurucusu, üyesi ve yöneticisi olamayacaklarına” da karar verdi.

Anayasa Mahkemesi'nin FP'nin kapatılmasına ilişkin gerekçeli kararı 5 Ocak 2002 günü Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Kararın yayınlanmasıyla birlikte İstanbul Milletvekili Nazlı Ilıcak ve Tokat Milletvekili Bekir Sobacı'nın milletvekillikleri düştü. Nazlı Ilıcak, Bekir Sobacı, Merve Kavakçı, Ramazan Yenidede ve Mehmet Sılay hakkındaki “5 yıllık siyaset yasağı” da kararlarla birlikte başladı.

FP'nin kapatılmasıyla Meclis'teki sandalye dağılımı da değişti. Buna göre bağımsız milletvekillerinin sayısı 113'e yükseldi. DYP de 83 milletvekili ile ana muhalefet partisi oldu.

FP'nin kapatılmasının ardından “geleneççiler” olarak adlandırılan hareketten kopan “yenilikçiler”in lideri İstanbul Büyükşehir Belediyesi eski Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi yasağı da 19 Temmuz günü Anayasa Mahkemesi kararı ile sona erdi.

Anayasa Mahkemesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, Yeniden Doğuş Partisi'ne, eski Genel Başkanı Hasan Celal Güzel'in parti üyeliğinin sürmesi nedeniyle ihtar verilmesi istemini 19 Temmuz günü yaptığı oturumda reddetti. Anayasa Mahkemesi, “Güzel'in bir siyasi partiye üye olmasının SPY'ye aykırı olmadığına” karar verdi. Böylece, TCY'nin 312. maddesi uyarınca hapis cezasına mahkum olan Hasan Celal Güzel'in bir siyasi partiye üye ve yönetici olmasının önündeki engel kalktı. Karardan, parti kurma hazırlıklarını sürdüren İstanbul Büyükşehir Belediyesi eski Başkanı Recep Tayyip Erdoğan da, aynı madde uyarınca hüküm giydiği için yararlandı. SPY'nin 11. maddesi, 312. madde uyarınca hüküm giyenlerin siyasi partilere üye olamayacakları hükmü taşıyor. Seçim Yasası'nda ise 312. madde uyarınca mahkum olanların milletvekili seçilemeyeceklerini hükme bağlıyor.

Erdoğan'ın yasağının kalkmasının ardından Erdoğan liderliğindeki “yenilikçi” kanat Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) adıyla yeni bir parti kurdu. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kuruluş dilekçesi 14 Ağustos günü İçişleri Bakanlığı'na verildi. AKP kurucularının çoğunluğunu FP üye ve yöneticileri oluşturdu. TCY'nin 312. maddesi uyarınca mahkum olan Erdoğan, hukuksal durumunun tartışmalı olmasına karşın, kurucular arasında yer aldı.¹

AKP'nin Parti'nin kurulmasının ardından Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Recep Tayyip Erdoğan ve başörtülü 6 kadının kurucu üyelikten çıkarılması için Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu. Başvuruda, AKP'nin kuruluşunda, SPY'nin 104. maddesine aykırılık bulunduğu ileri sürüldü. Başvuruda, Erdoğan ile başörtülü kurucu üyeler Ayşe Böhürler, Ayşenur Kurtoglu, Fatma Ünal Bostan, Habibe Güner, Sema Ramazanoğlu ve Serap Yaşar'ın kuruculuktan çıkarılması için “ihtar” kararı verilmesi; Erdoğan'ın, parti tüzüğü'nün 77. maddesine dayanan yetkilerinin iptal edilmesi istendi.

Anayasa Mahkemesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın başvurusunu 9 Ocak 2002 tarihinde sonuçlandırdı. Mahkeme, Erdoğan'ın genel başkanlık yetkilerinin iptal edilmesi ve başörtülü 6 kadının kuruculuktan çıkarılması istemini reddetti. Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Haşim Kılıç, Erdoğan'ın kurucu üyelikten çıkarılması için AKP'ye ihtar verilmesi kararının 6'ya 5 oyla alındığını bildirdi. Kılıç, Erdoğan'ın “genel başkanlık yetkilerinin kullanılmasının önlenmesi ve Ayşe Böhürler, Ayşenur Kurtoglu, Fatma Ünal Bostan, Habibe Güner, Sema

¹ AKP'nin TBMM'deki milletvekili sayısı bağımsızların katılımıyla 51 oldu. AKP böylece Meclis'teki 5. parti konumuna yükseldi. Ak Parti'ye katılan milletvekilleri arasında FP'nin kapatılması ile bağımsız kalanların yanı sıra MHP'den istifa eden Kayseri Milletvekili Sadık Yakut, DYP'den istifa eden Manisa Milletvekili Necati Çetinkaya ile Van Milletvekili Hüseyin Çelik ve ANAP'tan istifa eden Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır da yer aldı.

Ramazanoğlu ve Serap Yahşi Yaşar'ın kuruculuktan çıkarılması" isteminin ise oybirliğiyle reddedildiğini ifade etti.

Anayasa Mahkemesi kararı uyarınca AKP, Erdoğan'ı 6 ay içinde kurucu üyelikten çıkarmazsa Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı partinin kapatılması için dava açabilecek.

Bu arada Erdoğan'ın kapatılan RP'nin İstanbul İl Başkanı olduğu dönemde yaptığı bir konuşma nedeniyle İstanbul Şişli Cumhuriyet Savcılığı'nın başlattığı incelemede, "zamanaşımı" nedeniyle soruşturma açılmayacağı bildirildi. Erdoğan'ın 1994 yılında yaptığı konuşma nedeniyle İstanbul DGM Savcılığı'nın da 1998 yılında soruşturma başlattığı, ancak "takipsizlik kararı" verdiği öğrenildi.

İşçi Partisi (İP)

Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı Kemal Derviş'i 23 Mayıs günü Adana'ya yaptığı ziyaret sırasında protesto eden İşçi Partisi (İP) üyesi 10 kişi gözaltına alındı. Aynı gün Adana 5 Ocak Anıtı önünde, parti üyelerinin gözaltına alınmasını protesto etmek amacıyla basın açıklaması yapan İP Genel Sekreteri M. Bedri Gültekin ile İl Başkanı Ecdet Güvel'in de aralarında bulunduğu 6 kişi daha gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar 24 Mayıs günü serbest bırakıldı.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP)

TSİP yöneticileri hakkında, parti binalarında tutuklu yakınlarının destek açlık grevleri yaptıkları ve F tipi protestolarına destek verdikleri gerekçesiyle Ankara DGM Savcılığı tarafından soruşturma açıldı. Ölüm oruçlarını desteklemek amacıyla 12 Aralık 2000 tarihinde Ankara Kızılay'da yapılan gösteriyi zor kullanarak dağıtan polisler daha sonra TSİP Genel Merkezi'ne de baskın düzenlemişti. Baskında, "parti genel merkezinde yasadışı örgütlere ait pankartların" bulunduğu iddiasıyla Koçak ile MYK üyeleri Hasan Yavaş ve Necmi Özyurda'yı gözaltına almıştı. Koçak, Yavaş ve Özyurda 20 Aralık günü Ankara DGM tarafından "yasadışı örgüte yardım ve yataklık ettiği" iddiasıyla tutuklandı.

Ankara DGM Savcılığı TSİP'in 'kanunsuz siyasi faaliyetlere mihrak olmak" suçuna ilişkin Siyasi Partiler Yasası'nın 103. maddesine muhalefet ettiği iddiasıyla hazırlanan dosyayı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderdi.

Ankara DGM Savcılığı da TSİP yöneticileri hakkında "yasadışı örgütlere yardım ettikleri" iddiasıyla açtığı dava 15 Mayıs günü sona erdi. Davada, Koçak, Yavaş ve Özyurda TCY'nin 169. maddesi uyarınca 3 yıl 9'ar ay hapis cezasına mahkum edildi. Sanıklar, kararlar birlikte tahliye edildi.

Yargıtay, Turgut Koçak ile Hasan Yavaş ve Necmi Özyurda'ya verilen hapis cezasını 24 Ekim günü onadı.

Demokrasi ve Barış Partisi (DBP)

Diyarbakır DGM Savcılığı, Şanlıurfa İl Örgütü'nün Ocak ayında düzenlediği 3. Olağan Kongresi'nde yaptıkları konuşmalar nedeniyle DBP Genel Başkan Yardımcısı Bayram Bozyel ve Diyarbakır İl Başkanı Şiyar Bozhan hakkında dava açtı. Yine Ocak ayında İHD'nin kongresinde yaptığı bir konuşma nedeniyle DBP Diyarbakır İl Başkanı Şiyar Bozhan gözaltına alındı. Bozhan hakkında daha sonra savcılık tarafından TCY'nin 312. maddesine dayanılarak dava açıldı. DBP Genel Başkanı Yılmaz Çamlıbel Şanlıurfa Kongresi'nde yaptığı konuşma nedeniyle Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından açılan dava kapsamında Ankara 2 Nolu DGM'de 5 Aralık günü ifade verdi. TCY 312. maddesi uyarınca açılan davaya 5 Şubat 2002 tarihinde devam edilecek.

Şiyar Bozhan, 21 Aralık 2001 tarihinde 19 Aralık operasyonunu kınamak için yaptığı basın açıklaması nedeniyle gözaltına alındı. 3 gün süreyle gözaltında tutulan Bozhan hakkında Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı 13 Mart günü TCY'nin 159 maddesi uyarınca dava açtı. İddianamede sözkonusu basın açıklamasında "hükümete ve devletin güvenlik güçlerine hakaret edildiği" öne sürüldü. Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi, 9 Temmuz günü sona eren davada Bozhan'a 1 yıl ağır hapis cezası verdi. Daha sonra cezası 10 aya indirildi ve ertelendi.

DBP'nin kuruluş yıldönümü kokteylinde yaptığı konuşma nedeniyle DBP Genel Başkanı Yılmaz Çamlıbel hakkında TCY'nin 312. maddesini ihlal ettiği iddiasıyla Diyarbakır DGM Savcılığı dava açtı.

İstanbul Siyasi Partiler Platformu tarafından 18 Mart günü İstanbul Beyazıt Meydanı'nda yapılan ortak basın açıklaması güvenlik güçleri tarafından engellendi. Müdahale sırasında DBP İstanbul İl Sekreteri Kemal Beysülen, İl Saymanı Yekta Demirkapı ve Gençlik Kolu Başkanı Sait Akçan da gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar daha sonra serbest bırakıldı.

Adana DGM Savcılığı, DBP Genel Başkanı Yılmaz Çamlıbel hakkında, 2000 yılı Newroz bayramında Mersin'de yerel bir televizyon kanalında yaptığı konuşmada "bölücülük propagandası" yaptığı iddiasıyla Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesi uyarınca dava açtı. Yılmaz Çamlıbel, Mersin Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülecek dava nedeniyle 16 Mart günü Ankara DGM'de ifade verdi. 1 Şubat 2002 tarihine ertelenen davada Çamlıbel'in 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'na muhalefet ettiği gerekçesiyle bir yıla kadar hapis cezası isteniyor.

Yine 18 Mart günü DBP'nin düzenlediği Newroz şenliğinde yaptığı konuşma nedeniyle de Çamlıbel hakkında 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasına muhalefet ettiği iddiasıyla Mersin 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı.

DBP Genel Başkan Yardımcısı Bayram Bozyel, Genel Sekreter Fehmi Demir ile Ağrı İl Başkanı Fehmi Atmaca, Adana İl Başkanı İhsan Erdem ve Diyarbakır İl Başkanı Şiyar Bozhan, 29 Mart günü Habur sınır kapısında hiçbir gerekçe gösterilmeden gözaltına alındı. DBP yöneticilerinin Kuzey Irak'ta Duhok, Süleymaniye ve Halepçe'ye yaptıkları bir geziden dönerken gözaltına alındıkları bildirildi.

DBP Diyarbakır İl Örgütü, 19 Mayıs günü polisler tarafından basıldı. Kimsenin gözaltına alınmadığı aramada, bazı belgelere el konuldu. DBP tarafından aynı gün düzenlenmesi planlanan "anadilde eğitim" konulu panelin de yasaklandığı bildirildi.

Ağrı İl Örgütü'nün düzenlediği bir şölende yaptığı konuşma nedeniyle DBP Genel Başkanı Yılmaz Çamlıbel hakkında 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasına muhalefet ettiği iddiasıyla Cumhuriyet Savcılığı dava açtı.

10.2. DERNEKLER, VAKIFLAR, SİVİL İNİŞİYATİFLER

Milli Gençlik Vakfı (MGV)

Danıştay, Milli Gençlik Vakfı'nın (MGV) 60 şubesinin Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından geçici olarak kapatılması işleminde 12 Ocak günü yürütmeyi durdurma kararı verdi. Danıştay, kapatmaya dayanak olan yönetmeliğin bir maddesinin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemini ise reddetti. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından geçici olarak kapatılan MGV'nin 60 şubesinin mevzuata aykırı, usulsüz işlemler, yolsuzluklar yaptıkları konusunda Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan bir saptama bulunmadığı belirtilen gerekçede, "Bu durumda mevzuata aykırı olarak faaliyet yaptıkları konusunda kesin, somut tespit olmaksızın söz konusu 60 şubenin geçici olarak kapatılmasına ilişkin işlemde hukuka uyurluk bulunmamaktadır" denildi.

15 Mart 1999 tarihinde Ankara DGM Başsavcılığı tarafından, kapatılan RP Genel Başkanı Necmettin Erbakan ile RP, MGV ve Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) yöneticilerinin de aralarında bulunduğu, MGV ve MÜSİAD'ın kapatılma isteminin de yer aldığı 28 kişi hakkında açılan davaya 19 Mart günü Ankara DGM'de devam edildi. Duruşmada esas hakkında görüşünü açıklayan DGM Savcılığı, "milli görüşün" MGV, MÜSİAD, ESAM ve HUDER gibi örgütlerde hayat bulduğunu savundu. "Milli görüş"e adam yetiştirdiği iddiasıyla MGV'nin destek verdiği iddiasıyla da MÜSİAD'ın kapatılması istenen mütülaada, 28 Şubat sürecine de atıfta bulunarak, şu görüşler öne sürüldü:

"Milli Görüş demokrasiye inanmadığı halde demokrasinin imkanlarından yararlanıp, devleti ele geçirme ve devletin siyasi, hukuki ve iktisadi temel nizamlarını dini esaslara göre değiştirme yolunu seçmiştir. Gayesinde başarılı olmuş, koalisyon ortağı

olarak devletin bünyesi ve kadrosunda örgütlenmiştir. Ancak 28 Şubat 1997 tarihinde Milli Güvenlik Kurulu'nda alınan kararlar üzerine başlayan süreç ile suç teşebbüs safhasında kalmıştır"

"Milli görüş" davası, 20 Nisan günü Ankara DGM'de sonuçlandı. DGM, 25 sanık açısından, "Anayasa'nın temel niteliklerini ortadan kaldırarak şeriat devleti kurmayı amaçladıkları iddiasıyla açılan davada, kararın Terörle Mücadele Yasası'nın 7. maddesi uyarınca verilebileceği, bu maddenin de Şartla Salıverilme Yasası kapsamında olduğu" gerekçesiyle 5 yıl süreyle erteledi.

Gıyabi tutuklu RP Milletvekili Şevki Yılmaz ve eski Sultanbeyli Belediyesi Mezarlıklar Müdürü İmdat Kaya hakkındaki dosya, savunmaları alınmadığı için ayrıldı. 15 Mayıs 1999 tarihinde ölen Adnan Demirtürk hakkındaki dava ise düştü.

Davada, RP eski Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Tekdal ile eski milletvekilleri Şevki Yılmaz, Hasan Hüseyin Ceylan ve İbrahim Halil Çelik hakkında, TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası, Ali Nabi Koçak, İmdat Kaya, Erol Yazar, Ali Bayramoğlu, Ahmet Akgül, Süleyman Mercümeç, Adnan Demirtürk, Nevzat Laleli, Tacettin Çetinkaya, Yılmaz Bölükbaşı, Sadık Küçükğünay, Mecit Dönmezbilek, Fikret Erçoban, Ahmet Ertok, Abdülkadir Geylan, Muzaffer Baydar, Ali Tandoğan, Mehmet Bozgeyik, Mustafa Akgün, Mükremin Karakoç, Mehmet Karaman, Tuncer Tabak, Asım Sezen ve Nuh Mehmet Solmaz hakkında ise TCY'nin 146/3 ve TMY'nin 5. maddesi uyarınca 7 yıl 6'şar aydan 22 yıl 6'şar ay kadar hapis isteniyordu.

Uluslararası Af Örgütü (AI)

Bakanlar Kurulu, Uluslararası Af Örgütü'nün Türkiye'de şube kurmasına izin vermedi. Af Örgütü Türkiye Şubesi girişimi tarafından yapılan açıklamada, şube açılması için 9 Kasım günü İçişleri Bakanlığı'na başvurulduğu bildirildi. Kuruculara İçişleri Bakanlığı'ndan 18 Kasım günü tebliğ edilen yazıda ise "Bakanlar Kurulu'nun imzasına sunulan kararnamenin, projesi tekemmül etmediği için işlemde kaldırıldığı" belirtildi. Bakanlar Kurulu'nda özellikle MHP'li bakanların karara imza atmadıkları öğrenildi.

Çağdaş Gazeteciler Derneği (ÇGD)

ÇGD İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu üyeleri hakkında, sansürün kaldırılışının 91. yıldönümü 24 Temmuz 2000 tarihinde yapılan basın açıklaması nedeniyle dava açıldı. Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan davada, ÇGD İstanbul Şube Başkanı Faruk Arhan, Yönetim Kurulu üyeleri Evrim Alataş, Serpil Kurtay, Şaban Dayanan, Hatice Yaşar ve Sultan Seçik'in Dernekler Yasası'nın 44. maddesi uyarınca 3 ile 6 ay arasında hapis cezasına mahkum edilmesi istendi. Davanın 25 Ocak günü yapılan ilk duruşmasında beraat kararı verildi.

24 Ocak gecesi ÇGD Eskişehir Şubesi lokaline bombalı saldırı düzenlendi. Lokalin girişine bırakılan bombanın patlaması sonucu ölen ya da yaralanan olmadı.

Dicle Üniversitesi Öğrenci Derneği (DÜÖ-DER)

Dicle Üniversitesi Öğrenci Derneği (DÜÖ-DER), Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından 18 Şubat tarihinde üçüncü kez kapatıldı. Kapatma kararının, Olağanüstü Hal Bölge Yasası'nın 11. maddesi uyarınca alındığı bildirildi. İlk olarak 2000 yılı Mayıs ayında kapatılan DÜÖ-DER, açıldıktan hemen sonra yeniden kapatılmıştı.

Yüz Çiçek Açsın Kültür Merkezi (YÇKM)

Yüz Çiçek Açsın Kültür Merkezi'nin (YÇKM), kafeterya ve konferans salonu mühürlendi. YÇKM tarafından yapılan açıklamada, 4 Şubat günü yapmayı planladıkları "İnsan Haklarıyla İnsandır" adlı programdan bir gün önce 3 Şubat günü kültür merkezini basan polisin etkinliğin iptalini istediği belirtildi. Açıklamada, etkinliğin yapılacağı gün ise kültür merkezine baskın düzenleyen çok sayıda polisin kafeterya ve konferans salonunu mühürlediği bildirildi. Bunun üzerine planlanan etkinlik yapılamadı.

Yenişehir Belediyesi Gençlik Kulübü Derneği

Diyarbakır Valiliği tarafından OHAL Yasası'nın 11. maddesi gerekçe gösterilerek, 30 Kasım 2000 tarihinde 3 ay süreyle kapatılan Yenişehir Belediyesi Gençlik Kulübü Derneği verilen cezanın sona ermesiyle 1 Mart günü yeniden açıldı. Dernek, yaklaşık 10 dakika açık kaldıktan sonra aynı gerekçe ile 3 ay süreyle tekrar kapatıldı.

Halkevleri

"F tipi cezaevlerini protesto eylemleri" nedeniyle Halkevleri Dikmen, İlker, Mamak, Seyranbağları, Kalaba ve Keçiören şube başkanlarının da aralarında bulunduğu 3'ü tutuklu 29 kişi hakkında açılan dava, 23 Mart günü Ankara DGM'de başladı. Duruşmada, Dikmen Halkevi Başkanı Şükran Eken, İlker Halkevi Başkanı Tarık Çalışkan ve Halkevi Saymanı Galip Karakoç tahliye edildi. Davada Tarık Çalışkan, Galip Karakoç, Şükran Eken, Neşe Ceyhan, Nurgül Demirkaya, Selim Erçelik, Osman Kılıç, Tarık Çalışkan, Hüseyin Kurt, Melek Çiçek, Alaattin Özdoğan, Leyla Kamsılı, Erhun Yılmaz, Mehmet Karakurt, Musa Gönel, Erdem Karabulut, Mehmet Dülger, Nazım Yazırlı, Yaşar Çırık, Güler Salihoğlu, Mahir Doğan, Ali Gölpinar, Ufuk Ponpe, Ali Atakay, İsmail Özdemir, Yeter Canbay, Özlem Yıldırım, Lale Sevim, Galip Alankuş, Hasan Çelik ve Özlem Doğan adlı sanıkların TCY'nin "yasadışı örgüte yardım" suçuna ilişkin 169. maddesi uyarınca hapis cezası istendi. Dava 3 Aralık günü sonuçlandı. Ankara DGM, sanıklar hakkında "suç unsurları oluşmadığı" gerekçesiyle beraat kararı verdi.

Göçedenler Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği (GÖÇ-DER)

GÖÇ-DER'in İstanbul'da bulunan genel merkezi 18 Mayıs günü Terörle Mücadele Şubesi, Dernekler Masası, Güvenlik Şubesi ve İstihbarat Şubesi'ne bağlı polisler tarafından basıldı. Baskına gerekçe olarak "tüzüğün dışında uluslararası bağlantı kurulması" gösterildi. Baskında gözaltına alınan Mahmut Özgür aynı gün, Metin Çelik ise 20 Mayıs günü serbest bırakıldı.

Tutuklu Anaları İnisyatifi

Tutuklu Anaları İnisyatifi tarafından 28 Haziran günü Şanlı Urfa'nın Halfeti ilçesine bağlı Amara köyüne yapılmak istenen "Amara'ya Barış Yürüyüşü"ne müdahale eden polisler, 6 kişiyi gözaltına aldı. İstanbul, İzmir, Mersin, Adana, Antalya, Van, Diyarbakır ve Gaziantep illerinden kadınların geldiği otobüsler yolda engellendi, Diyarbakır yönünden gelenlerden Şefika Topuz, Ahmet Naşa ve Mehmet Şirin Gözen ile Gaziantep yönünden Şanlı Urfa'ya girmek isteyenlerden Fatma Kıvanç, Celal Babur ve Melike Yücel gözaltına alındı. Ayrıca Barış Anaları'nı taşıyan minibüslerin herbirine 240 milyon TL'lik para cezası yanında İzmir'den gelen bir otobüse de trafikten men cezası verildiği bildirildi.

Mezopotamya Kültür Merkezi (MKM)

MKM'nin 10. kuruluş yılı nedeniyle 7 Temmuz günü düzenlenmesi planlanan şenlik İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından "kamu güvenliğini bozabileceği" gerekçesiyle yasaklandı.

MKM ve Dicle Kadın Kültür Merkezi'ne (DKKM) 14 Ağustos günü polisler tarafından baskın düzenlendi. Gözaltına alınan MKM üyesi Ayten Atay, Nail Yurtsever ve Şemsettin Başçı'nın ertesi gün serbest bırakıldıkları öğrenildi.

MKM'ye 23 Kasım günü gelen İlker Atasever adlı kişinin içerdekileri bıçakla tehdit ettiği bildirildi. MKM tarafından 26 Kasım günü yapılan açıklamada, MKM'nin İstanbul İstiklal caddesindeki binasına gelen İlker Atasever'in çalışanlar tarafından dışarı çıkarıldığı, Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü'ne haber verilmesine karşın bir süre sonra geri dönen Atasever'in binanın karşısında uzun bir süre beklediği ve içerdekileri tehdit etmeye devam ettiği bildirildi. 24 Kasım gecesi saat 02.00 sıralarında ise binanın camlarının kırıldığı belirtilen açıklamada, olaylar nedeniyle 25 Kasım günü Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü'ne çağrılan MKM yöneticisi Hatice Çoban'ın içeride bulunan Atasever'in saldırısına uğradığı belirtildi. MKM yöneticilerinin şikayetçi olduklarını söylemelerine karşın aynı gün akşam saatlerinde serbest bırakılan Atasever'in yeniden MKM binasına gelerek tehditte bulunduğu kaydedildi.

29 Kasım günü MKM ve Anadolu Kültür Merkezi'ne baskınlar düzenlendi. Baskınlarda MKM'den Emin

Konar ve Güllü Alp, Anadolu Kültür Merkezi'nden ise Özlem Turan ve Hüseyin Akçiçek gözaltına alındı. Özlem Turan ile Güllü Alp aynı gün serbest bırakılırken Emin Konar ve Hüseyin Akçiçek 3 Aralık günü bırakıldı.

Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD)

ÇHD İstanbul eski Şube Başkanı Gülay Erpul hakkında 4 Ocak günü İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na verdiği suç duyurusu dilekçesinde TCY'nin 159. maddesi uyarınca "cumhuriyete ve güvenlik görevlilerine hakaret ettiği" iddiasıyla açılan dava 10 Temmuz günü İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı. Yıl içinde önemli bir gelişmenin yaşanmadığı dava, 6 Şubat 2002 tarihine ertelendi.

Adalet, İçişleri ve Sağlık bakanlıkları arasında imzalanan "Üçlü Protokol"ü protesto amacıyla Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi önünde çadır kuran ÇHD İstanbul Şube eski Başkanı Avukat Murat Çelik, Avukat Bahri Belen ve Avukat Göksel Aslan hakkında açılan davaya 10 Aralık günü Bakırköy 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada savunmasını yapan Avukat Bahri Belen, haklarındaki suçlamayı reddetti. Duruşma dosyadaki eksiklerin tamamlanması için 11 Şubat 2002 tarihine ertelendi. "İzinsiz gösteri düzenlendiği" iddiasıyla açılan dava, sanıklar avukat olduğu için Avukatlık Yasası uyarınca ağır ceza mahkemesinde görülüyor.

Genç Ekin Kültür Sanat Merkezi

Genç Ekin Kültür Sanat Merkezi (GESAM), İstanbul Valiliği'nin kararıyla kapatıldı. GESAM çalışanı Ayşegül Sandalcıoğlu İHD İstanbul Şubesi'nde yaptığı basın açıklamasında merkezlerinin 13 ve 14 Temmuz günü iki kere polislerce basıldığını belirtti. 14 Temmuz günü yapılan baskında gözaltına alındıklarını ve yoğun işkenceye maruz kaldıklarını belirten Sandalcıoğlu, Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğü'ndeki polisler hakkında suç duyurusunda bulduklarını ekledi. GESAM'ın kapatılmasını protesto amacıyla 24 Temmuz günü İstanbul İstiklal caddesinde düzenlenen gösteriye müdahale eden polisler ise 10 kişiyi gözaltına aldı.

Özgür Düşünce ve Eğitim Hakları Derneği (Özgür-Der)

Başbakan Bülent Ecevit'e "ABD'nin savaş politikalarının desteklenmemesi" istemiyle mektup gönderen Özgür Düşünce ve Eğitim Hakları Derneği (Özgür-Der) üyelerinin basın açıklaması yapması polisler tarafından engellendi. 25 Eylül günü İstanbul Fatih Postanesi'nde mektuplarını postaya veren Özgür-Der üyelerinin daha sonra basın açıklaması yapmasına izin vermeyen polisler, aralarında Haksöz dergisi Genel Yayın Yönetmeni Hamza Türkmen ve derginin yazarlarından Rıdvan Kaya'nın da bulunduğu 11 kişiyi gözaltına aldı.

Alevi Bektaşî Kuruluşları Birliği (ABKB)

İçişleri Bakanlığı'nın Alevi Bektaşî Kuruluşları Birliği'nin (ABKB) kapatılması istemiyle açtığı dava, 3 Ekim günü Ankara 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde başladı. Duruşma, İçişleri Bakanlığı'ndan gönderilecek dosyanın beklenmesi için ertelendi. İddianamede, ABKB tüzüğü'nün "derneğin yapacağı işler" bölümünde geçen "Alevi, Bektaşî kültürünü öğretici çalışmalar yapar" bölümünün Dernekler Yasası'nın 5. maddesine aykırı olduğu ileri sürülüyor.

Bu arada Ankara Cumhuriyet Savcılığı, Alevi Bektaşî Kuruluşları Birliği (ABKB) yöneticileri hakkında "din ve mezhep ayrımı yaptıkları" gerekçesiyle açılan soruşturmada takipsizlik kararı verdi.

Pir Sultan Abdal 2 Temmuz Kültür ve Eğitim Vakfı

Pir Sultan Abdal 2 Temmuz Kültür ve Eğitim Vakfı tarafından "okullardan elektrik ve su parası alınmaması" amacıyla 6 Ekim günü başlattığı imza kampanyası Ankara Valiliği tarafından yasaklandı. Yasaklama kararının "imza masasının ancak vakfın genel merkezinin önünde açılacağı" gerekçesiyle alındığı bildirildi.

Tohum Kültür Merkezi

Tohum Kültür Merkezi'nin Ankara Temsilciliği'ne 6 Kasım günü düzenlenen baskında Fadime Kılıç ve Servet Çıracıoğlu adlı çalışanlar gözaltına alındı. Kılıç ve Çıracıoğlu 10 Kasım günü serbest bırakıldılar.

Van Kültür Merkezi (VKM)

Van Kültür Merkezi (VKM), 14 Kasım günü polisler tarafından basıldı. VKM daha sonra "amaç dışı faaliyet yürüttüğü" gerekçesiyle kapatıldı.

Uşak Anarşist Otonomu

Uşak'ta adı daha önce duyulmayan "Anarşi Otonomi Örgütü"ne üye oldukları ileri sürülen Muammer Özgür Küçüktekin, Ahmet Serkan Tomar, Sabri Serkan Kazak, Onur Ayaz ve Rahmi Tiril adlı kişiler gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar daha sonra İzmir DGM tarafından tutuklandı. Tutuklular hakkında hakkında "yasadışı örgüt kurup üyesi oldukları" iddiasıyla dava açıldı. Uşak Cezaevi'nde bulunan tutukluların davası 13 Şubat 2002 tarihinde başlayacak.

10.3. SENDİKALAR ve MESLEK ODALARI

İstanbul Barosu

Adalet Bakanlığı, F tipi cezaevlerine yönelik protestolara destek verdiği iddiasıyla İstanbul Barosu hakkında fesih istemiyle soruşturma başlattı. Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı'na 11 Ocak günü yazıda, "İstanbul Barosu Yönetim Kurulu'nun F tipi cezaevlerini protesto etmek yönünde bir karar aldığı yazılı ve görsel basından anlaşılmaktadır. Anılan kararın Avukatlık Kanunu'nun 76. maddesinde tanımlanan amaca aykırı ve illegal olması sebebiyle

keyfiyetin ihbar edilerek başsavcılığınızca gereğinin takdiriyle yapılacak işlem sonucunda ivedi bilgi verilmesini önemle rica ederim” denildi.

Yazı üzerine Beyoğlu Başsavcılığı, İstanbul Barosu’ndan konu ile ilgili olarak alınan bir yönetim kurulu kararı olup olmadığını sordu. İstanbul Barosu Başkanı Yücel Sayman yazı üzerine şunları söyledi:

“Utangaç bir çocuk edasıyla ne yaptıklarını bilmiyorlar. O yazıyı yazan hakimle görüşüm. Ona, ‘Cezaevleri protesto edilmez. İnfaz anlayışını eleştiriyoruz. Görevimiz, olması gerekeni söylemek. İnfazla uğraşmayacak, söz sahibi olmayacaksa kim uğraşacak’ dedim.”

Baro Yönetim Kurulu kabul ettiği takdirde istifa edeceğini açıklayan Sayman, “Tekrar seçim yapılırsa da aday olacağım. Demokratik olarak bu yola gidiyorum. Aksi takdirde mahalle kavgasına dönüşüyor” dedi. Sayman, istifa kararı hakkında görüş almak için Yönetim Kurulu üyeleriyle 23 Ocak günü olağanüstü toplantı yaptı. Sayman, toplantı sonrası yaptığı açıklamada “Yönetim Kurulu üyeleri istifa için erken olduğunu söylediler. Henüz bir karar almadık. Kişisel fikrimdi. Her zaman da geçerlidir.” dedi.

Soruşturma Mayıs ayında takipsizlikle sonuçlandı. Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütülen soruşturmada, İstanbul Barosu’nun F tipi cezaevlerine karşı yaptığı açıklamaların Avukatlık Yasası’na aykırı olmadığı karara bağlandı.

Türk Tabipleri Birliği (TTB)

TTB Merkez Konseyi

TTB Merkez Konseyi’nin, 22 Aralık 2000 tarihinde yapılan basın açıklaması nedeniyle “görevden alınması istemiyle” Ankara Emniyet Müdürlüğü’nün Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı’na 9 Ocak günü yaptığı ihbar üzerine dava açıldı. Davanın görülmesine 28 Mayıs günü Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesi’nde başlandı. Duruşmaya, TTB Merkez Konseyi Başkanı Füsün Sayek, TTB Genel Sekreteri Eriş Bilaloğlu, TTB 2. Başkanı Metin Bakkalcı, konseyin dört üyesi ve avukatları katıldı. Dava, 11 Haziran günü sonuçlandı. Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesi’nde yapılması gereken duruşma, yargıcın olmaması nedeniyle 11. Asliye Hukuk Mahkemesi’ne alındı. TTB Merkez Konseyi Başkanı Sayek, Genel Sekreter Bilaloğlu, 2. Başkan Bakkalcı ile dört yönetim kurulu üyesinin katıldığı duruşmada, mütalaasını veren Cumhuriyet Savcısı, “Art niyetle hareket ettiklerine dair kesin delil bulunmadığından, davanın reddi uygun olacaktır.” dedi. Mahkeme, davanın reddine karar verdi.

Bursa Tabipler Odası

Bursa Tabipler Odası Genel Sekreteri Bülent Aslanhan ile Hamdi Uğur, Şule Akköse ve Arif İsmet Adanur adlı hekimler hakkında, “resmi makamların emirlerine

uymadıkları” ve “mahkumların ölüm orucunu destekledikleri” iddiasıyla TCY’nin 526/1. maddesi uyarınca açılan dava, hekimlere haber verilmeden Bursa 2. Sulh Ceza Mahkemesi’nde Mart ayında başladı. Davada sanıkların TCY’nin “resmi makamların emirlerine uymama” suçuna ilişkin 526/1 maddesi uyarınca 2 aydan 6 altı aya kadar hapisle cezalandırılması istendi. Davaya 18 Haziran günü devam edildi, duruşmada sanıklar kendilerine yöneltilen suçlamaları reddetti. Dava, yıl içinde sonuçlanmadı.

“Reçetemi Kırmızı Kalemle Yazıyorum” Eylemi

TTB tarafından “hekimlerin daha iyi koşullarda çalışmasını sağlamak” amacıyla Ocak ayında başlatılan “reçetemi kırmızı kalemle yazıyorum” eylemine destek verdikleri gerekçesiyle Şanlı Urfa Devlet Hastanesi’nde görevli üç hekim hakkında Haziran ayında idari soruşturma açıldı. Ekrem Uysal, Abdurrahman Baltacı ve Cafer Siyahhan adlı hekimlerin “kırmızı kalemle reçete yazdıkları ihbarı üzerine hastanede suçüstü” uygulaması yapıldığı bildirildi. İl Sağlık Müdür Vekili Dr. Faruk Aslan tarafından Şanlı Urfa Valiliği’ne yazılan yazıda, “Emniyet güçlerinin devlet hastanesine intikal ettikleri ve sanıkların kırmızı kalemle reçete yazdıklarının tespit edildiği, yapılan incelemede TTB’nin ‘Reçetemizi kırmızı kalemle yazıyoruz. Hakkımızı istiyoruz. Daha iyi bir hekimlik ortamı için, daha iyi sağlık hizmeti verebilmek için, daha iyi ücret’ yazılı bir pankartın ele geçirildiği, sanıkların kendi meslekleriyle ilgili problemlerini ve örgütlülük haklarını dile getirmek amacıyla kırmızı kalemle reçete yazdıkları, bu reçetelerin eczanelerde kabul görmediği, bu suretle sanıkların görevlerini kötüye kullandıklarının anlaşıldığı...” iddia edildi. Soruşturma daha sonra mahkeme kararıyla durduruldu. Hekimlerin Şanlı Urfa Valiliği’nin idari soruşturma açılması kararının iptali istemiyle yaptığı başvuruyu değerlendiren Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi, “soruşturma kararının yasa ve yöntem açısından hukuka aykırı olduğuna” karar verdi.

TTB Yüksek Onur Kurulu

Ankara Cumhuriyet Savcılığı, TTB’nin Yüksek Onur Kurulu üyesi 9 hekim hakkında “intihara teşvik” iddiasıyla dava açtı. İddianamede, Yüksek Onur Kurulu üyeleri Şükrü Hatun, Özen Aşut, Faik Çelik, Güner Gedik, M. Bahar Gökler, Cem Kaptanoğlu, Mahmut Ortakaya, Mustafa İhsan Özgün ve Faik Urbarlı’nın, TCY’nin “intihara teşvik ve yardım” suçuna ilişkin 454 ve “suç ortaklığı” suçuna ilişkin 64/1. maddesi uyarınca hapis cezasına mahkum edilmesi istendi. Dava, 27 Kasım günü Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi’nde başladı. Duruşmada savunma yapan hekimler Mahmut Ortakaya, Şükrü Hatun, Cem Kaptanoğlu, Mustafa İhsan Özgün, Faik Urbalı, Bahar Gökler, Güner Gedik ve Faik Çelik bildirin in hazırlanmasına ve kamuoyuna açıklanmasına

katıldıklarını söylediler. 4 Aralık günü devam edilen dava beraatle sonuçlandı. Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, 27 Kasım günü yapılan ilk duruşmaya katılmayan Dr. Özen Aşut'un savunmasından sonra esas hakkındaki görüşünü açıklayan Cumhuriyet Savcısı "suçun unsuru oluşmadığı için" beraat kararı verilmesini istedi. Daha sonra kararını açıklayan mahkeme, beraat kararı verdi. (İddianame ve savunmalar için bkz. EK 5)

Tüm Yargı ve İnfaz Kurumları Çalışanları Sendikası (Tüm Yargı Sen)

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, Tüm Yargı Sen yöneticileri hakkında, "21 Kasım günü iş bırakma eylemi yaptıkları" gerekçesiyle dava açtı. Davada, Tüm Yargı Sen Genel Başkanı Tekin Yıldız, Yönetim Kurulu üyeleri Bekir Akkaya, Kutlay Öztürk, Yıldız Çakmak, Dursun Öztürk, Hürriyet Pınar, Ankara Şube Yönetim Kurulu üyeleri Necdet Bekçi, Fatma Akkuş, Ali Yücel Şahin, Kamuran Emir, Figen Öner ve Nano Kaya yargılandı. Dava, 28 Mart 2001 tarihinde başladı ve 26 Aralık günü sonuçlandı. Ankara 20. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, Tüm Yargı Sen Genel Başkanı Tekin Yıldız, Yönetim Kurulu üyeleri Bekir Akkaya, Kutlay Öztürk, Yıldız Çakmak, Dursun Öztürk, Hürriyet Pınar, Ankara Şube Yönetim Kurulu üyeleri Necdet Bekçi, Fatma Akkuş, Ali Yücel Şahin, Kamuran Emir, Figen Öner ve Nano Kaya hakkında "suçun unsurları oluşmadığı" gerekçesiyle beraat kararı verildi.

Ankara DGM Savcılığı, 6 Şubat günü Tüm Yargı Sen Genel Başkanı Tekin Yıldız ve sendikanın 16 yöneticisi hakkında, "yasadışı örgüte yardım ettikleri" iddiasıyla dava açtı. Tüm Yargı Sen Genel Kurulu'nda F tipi cezaevlerine karşı eylem yapma kararı aldığı, eylemlerde "F tipine hayır", "insanlık onuru işkenceyi yenecek", "hücrelere değil, emekçilere bütçe", "susma, sustukça sıra sana gelecek" sloganlarının atıldığı, sendikanın, dernek ve sivil kuruluşların oluşturduğu "Hücre Karşıtı Platform"da yer aldığı belirtilen iddianamede "Tüm Yargı Sen, çalışanlarıyla ilgili mücadele veren bir sendika değil, esas itibarıyla yasadışı örgütlere destek vermek amacıyla kurulmuş bir sendikadır" denildi. Dava 20 Mart günü Ankara DGM'de başladı.

Davaya 24 Mayıs günü Ankara DGM'de devam edildi. Duruşmada esas hakkındaki görüşünü açıklayan DGM Savcısı, "Örgütlerin F tipi cezaevlerini protesto etmek için yaptığı eylemlerin amacına ulaşmasını sağlamak amacıyla kendi denetimlerinde ve yönetimlerindeki bir takım dernek, vakıf ve sendika gibi yasal kuruluşları eylemlerine karıştırdıklarını" iddia etti.

Dava, 6 Eylül günü Ankara DGM'de sonuçlandı. Ankara DGM, Tekin Yıldız, Necdet Bekçi, Edip Binbir, Dursun Öztürk, Yıldız Çakmak, Hürriyet Pınar, Kutlay Öztürk, Ahmet Tanboğa, Bekir Akkaya, Figen

Öner, Fatma Akkuş, İncihan Çağlayan, Erol Çavuş, Kamuran Emir, Nano Kaya ve Ali Yücel Şahin'i TCY'nin 169. maddesi uyarınca 3 yıl 9'ar ay hapis cezasına mahkum etti.

Böylece İstanbul DGM'nin 14 Aralık 2000 tarihli kararıyla "ölüm oruçlarına ve cezaevlerine ilişkin haberlere" yasak koymasının ve buna bağlı valilik genelgelerinin ardından Ankara DGM'nin verdiği bu kararlar ilk kez "F tipi cezaevleriyle ilgili açıklamalar" gerekçe gösterilerek bir sivil toplum kuruluşunun yöneticileri topluca mahkum edildi.

Hapis cezasına mahkum edilen Tekin Yıldız, Genel Sekreter Edip Binbir, sendika yöneticileri Hürriyet Pınar, Yıldız Çakmak, Ahmet Tanboğa, İncihan Çağlayan, Dursun Öztürk, Kutlay Öztürk, eski yöneticilerden Erol Çavuş, Ankara şube yöneticileri Kamuran Emir, Fatma Akkuş ve Nano Kaya, Adalet Bakanlığı tarafından açığa alındı. Davada ceza alan Ankara Şube yöneticisi Figen Öner ise daha önce başka bir nedenle açığa alınmıştı.

Kararın ardından sanıklar Yargıtay'a başvurdu. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Ankara DGM tarafından verilen cezanın Aralık ayı başında bozulmasını istedi. Başsavcılığın tebliğnamesinde, "suç unsurlarının oluşmadığı" belirtildi ve "sanıkların F tipi cezaevleriyle ilgili açıklamalarıyla yasadışı örgüte ne şekilde ve nasıl yardım ettiğinin" belli olmadığı vurgulandı.

Bu arada Tekin Yıldız'ın yanısıra sendikanın 24 üye ve yöneticisi de il dışına sürgün edildi. Ankara Adli Yargı Adalet Komisyonu, aralarında Nevşehir'e sürgün edilen Tüm Yargı-Sen Genel Başkanı Tekin Yıldız ve Ankara adliyesinde görev yapan 6 kişi hakkında yürüttüğü disiplin soruşturmasını tamamladı. Tekin Yıldız, Figen Öner, Kamuran Emir, Erol Çavuş, Bekir Akkaya, Nano Kaya ve Ahmet Tandoğan'ın "Bir daha atanmamak üzere devlet memurluğundan çıkarılmaları" istenen raporda şöyle denildi:

"F tipi cezaevlerinin faaliyete geçirilmesi nedeniyle yasadışı örgütlerin başlattığı eylem ve etkinliklere destek verdikleri, Adalet Bakanlığı uygulamalarına karşı çıktıkları, bu suretle terör örgütlerine yardım ederek ideolojik ve siyasal amaçlarla kurumların huzur, sükûn ve çalışma düzenini bozdukları anlaşıldığından, eylemlerine uyan 657 sayılı Devlet Memurları Yasası'nın 125/E-a. maddesi uyarınca bir daha atanmamak üzere devlet memurluğundan çıkarma cezasına çarptırılmaları görüşüyle, dosyanın Adalet Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu'na sunulmasına karar verilmiştir."

Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK)

KESK Kayseri Şubeler Platformu eski sözcüsü Tahsin Yılmaz hakkında "izinsiz gösteri düzenlediği" iddiasıyla açılan dava, 6 Aralık günü Kayseri 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde beraatla sonuçlandı. 1999

yılında hükümetin memur maaşlarına yüzde 15 oranında zam yapılması kararına karşı KESK tarafından 23 Aralık 1999 tarihinde düzenlenen miting nedeniyle yargılanan Yılmaz, 1 yıl 3 ay hapis ve 50 milyon lira para cezasına mahkum edilmiş, ancak karar Yargıtay tarafından bozulmuştu.

KESK Diyarbakır Şubeler Platformu'nun 6. kuruluş yıldönümü nedeniyle düzenlemek istediği etkinliğe, "davetiyelerin Kürtçe basıldığı" gerekçesiyle izin verilmedi.

26 Mayıs günü KESK'in Mersin'de düzenlediği bir mitinge katıldıkları gerekçesiyle Eğitim-Sen üyesi İrfan İmrek ve Ayhan Avşar adlı öğretmenler il içinde sürgün edildiler. KESK'e bağlı SES üyesi 91 kişi de çeşitli tarihlerde görevli oldukları ilin dışına sürgün edildiler.

"Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu Tasarısı"

Memurlara grev ve toplu sözleşme hakkı tanımayan "Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu Tasarısı" Plan ve Bütçe Komisyonu'nda 15 Mayıs günü görüşülerek, Meclis Genel Kurulu'na gönderildi.

Tasarının komisyonunda görüşülmesi sırasında oluşturulan alt komisyon tarafından KESK, Memur-Sen, Kamu-Sen, TÜHİS, Kamu-İş ve ilgili bakanlık temsilcileriyle görüşülerek hazırlanan raporda, sendikacılığın, sadece ücret iyileştirilmesini hedef alan bir faaliyet olmadığı, aynı zamanda çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve kamu sektöründe verimliliğin artırılmasına yönelik bir hareket olarak da ele alındığı belirtildi. Raporda, "Toplusözleşme ve grev hakkının da toplumsal dengeleri bozucu değil, giderici bir hak olarak kabul edilmesi gerektiği; grevsiz ve toplu sözleşmesiz bir sendikanın sosyal ve demokratik işlevlerini tam olarak yerine getiremeyeceği, bu bakımdan sendikal hakların grev ve toplu sözleşme hakkını da içeren bir bakış açısıyla ele alınması gerektiği..." vurgulandı. Ancak rapordaki görüşler yasa tasarısına yansıtılmadı.

Toplu iş sözleşmesi hakkını tanımayan yasa tasarısında, toplu görüşmeyle yapılacak iyileştirmelerden sendika üyesi olmayanların da yararlandırılması öngörülüyor. Ancak komisyon raporunda bu durumun sendikaların örgütlenmesini olumsuz yönde etkileyeceği görüşüne yer verilmişti.

Büro; eğitim, öğretim, bilim ve kültür; sağlık ve sosyal hizmetler; yerel yönetim; basın, yayın ve iletişim; bankacılık ve sigorta; bayındırlık, inşaat ve köy hizmetleri; ulaştırma; tarım ve ormancılık; enerji, sanayi ve madencilik hizmetleri olmak üzere 10 hizmet kolu belirlenen tasarıda, "ceza ve infaz kurumları ile Millî Savunma Bakanlığı ile Türk Silahlı Kuvvetleri kadrolarında çalışan sivil memurlar ve kamu görevlileri üye olamaz" diyor. Böylece Tüm Yargı-Sen ve Asim-Sen'de örgütlü memurların sendikalaşmasına izin verilmiyor. Yasa, en az 500

üyesi olmayan sendika şubelerinin de kapanmasını öngörüyor.

TBMM Genel Kurulu'nda 7 Haziran günü kabul edilen Kamu Görevlileri Sendikaları Yasası, 11 Temmuz günü Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından onaylandı.

"Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu Tasarısı" Protestoları

Yasa tasarısını protesto amacıyla 15 Mayıs günü birçok kentte gösteriler düzenlendi. Ankara, Diyarbakır ve Mersin'de düzenlenen gösteriler olaylı geçti. Ankara Güvenpark'ta gerçekleştirilmesi planlanan eylem nedeniyle, parkı ve çevresini sabah saatlerinde denetim altına alan polisler, KESK'e bağlı sendikaların üye ve yöneticilerinden 21 kişiyi gözaltına aldı. Polislerin memurları parka sokmaması üzerine Atatürk Bulvarında ve Ziya Gökalp caddesindeki Eğitim Sen Genel Merkezi önünde ayrı ayrı oturma eylemleri gerçekleştirildi. Gözaltına alınanlar, eylemlerin sona ermesinden sonra serbest bırakıldı.

Diyarbakır'da ise Ofis semtinde toplanan memurları döverek dağıtan polisler, aralarında Tüm Yargı-Sen Şube Başkanı Aziz Yaşar, Haber Sen Şube Başkanı Emin Gürel ve Enerji Yapı Yol Sen Şube Başkanı Yakup Keskin'in de bulunduğu 15 memuru gözaltına aldı.

Mersin'de Eğitim-Sen Şube binası önünde toplanan memurlar da, polisler tarafından zor kullanılarak engellendi. 19 memurun gözaltına alındığı olayda polisler tarafından dövülen Cevat Ulaş adlı öğretmen kalp krizi geçirdi.

KESK'in yasa tasarısını protesto amacıyla İstanbul'dan başlattığı yürüyüş, 24 Mayıs günü Yalova'da polisler tarafından engellendi. Sabah saatlerinde İzmit'ten yola çıkan memurlar, Yalova'ya girişinde polisler tarafından durduruldu. Burada, kent merkezine yürüyerek girmek isteyen memurlarla polisler arasında tartışma çıktı. Polisler, yürümekte ısrar eden memurlara, copleyarak ve göz yaşartıcı sprey sıkarak müdahale etti. Olayda, 10 kadar memur hafif yaralandı. Yaralananların tedavi edilmesinin ardından memurlar Bursa'ya doğru yollarına devam ettiler.

Dönemin Ankara Valisi Yahya Gür, KESK'in 26 Mayıs günü Kızılay'da düzenlemek istediği mitinge izin verilmediğini bildirdi. 25 Mayıs günü çeşitli il ve ilçelerden yola çıkan memurları taşıyan otobüsler 26 Mayıs günü sabah erken saatlerde Ankara'ya ulaştı. Ankara'nın TEM Otoyolu gişeleri, Polatlı, Elmadağ ve Gölbaşı girişlerinde durdurulan memurlara "Ankara'da eyleme izin verilmediği" duyuruldu. Polatlı'da durdurulan memurlarla güvenlik güçleri arasında çıkan taşlı sopalı çatışmada 10 kişi hafif yaralandı. Memurlar güvenlik güçleri tarafından kurulan barikati aştıktan sonra Ankara-Eskişehir yolunun bir şeridini

trafiğe kapatarak 2,5 saat kadar oturma eylemi yaptı. Saat 10.30 sıralarında diğer şeridin de memurlar tarafından kapatılması üzerine yeniden çatışma çıktı. Memurlar Ankara Valiliği'nin Kızılay meydanında eyleme izin vermesi üzerine saat 12.00 sıralarında Ankara'ya doğru yola çıktılar. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ile Adana, Mersin ve Hatay'dan gelen konvoylar ise Gölbaşı yakınlarında durduruldu. Burada da güvenlik görevlileri ile memurlar arasında zaman zaman gerginlik yaşandı. Sabah saatlerinden itibaren Hipodrom'da toplanmaya başlayan Ankaralı memurlar, şehir dışından gelenleri beklemeye başladılar. İki saat kadar bekleyen yaklaşık 200 kişi saat 10.00 sıralarında tartaklanarak gözaltına alındı. Aynı saatlerde Kızılay meydanında da yoğun güvenlik önlemleri alındı. Eğitim-Sen Ankara Şubesinin bulunduğu Ziya Gökalp caddesinde toplanan çok sayıda memur tartaklanarak gözaltına alındı. Enerji-Yapı Yol Sen önünde toplanan 200 kadar memur da Mithatpaşa caddesinde Kızılay'a doğru yürümeye başladı. Polisler tarafından yolu kesilen memurlar oturma eylemine başladı. Memurlar, dövülerek gözaltına alındı. Öğlen saatlerinde Kızılay civarında toplanan küçük gruplar ise engelleme çabalarına karşın eylemlerini sürdürdüler. Ankara girişlerinde ve Kızılay çevresinde olaylar sürerken KESK yöneticilerini arayan bir polis şefi, "Ankara Valiliği'nin Kızılay'da yapılacak eyleme izin verdiğini ve tüm barikatların kaldırılacağını" ilettili. Ardından Kızılay'daki polisler alanı boşaltmaya başladı. Kent dışındaki gruplara da "Hipodrom'a gitmelerine izin verildiği" duyuruldu. Ankara dışında barikatların kaldırılmasıyla saat 12.00'den itibaren Hipodrom'a girmeye başlayan memurlar, saat 14.00 sıralarında Kızılay'a doğru yürüyüşe başladılar. Kızılay'da toplanan binlerce memurun eylemi saat 17.00 sıralarında sona erdi. Olaylarda yaklaşık 600 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan 493'ü Emniyet Müdürlüğü spor salonuna götürüldü. Spor salonuna konulanların slogan atması ve halay çekmesi üzerine çevik kuvvet polisleri müdahale etti. Çıkan kavgada 3 kişi yaralandı. Gözaltına alınanlar aynı gün serbest bırakıldı. Yürüyüş, 26 Mayıs günü Ankara'da sona erdi.

Yasayı protesto amacıyla 25 Haziran günü Ankara Kızılay meydanında toplanan memurlar, polisler tarafından zor kullanılarak dağıtıldı. Saat 15.00 sıralarında Kızılay Güvenpark'ta toplanan memurlar, yasanın TBMM Genel Kurulu'nda görüşüldüğü öğrenilince saat 17.00 sıralarında Meclis'e doğru yürüyüşe geçtiler. Kısa sürede polisler tarafından durdurulan memurlar, Atatürk Bulvarı'nı trafiğe kapatarak oturma eylemine başladılar. Bu sırada KESK Başkanı Sami Evren başkanlığında bir heyet Başbakan Bülent Ecevit'le görüşmek için Başbakanlık binasına gitti. KESK yöneticileri Ecevit'le görüşmeden döndükten kısa bir süre sonra saat 19.30 sıralarında oturma eylemini sürdüren memurların üzerine panzerlerden basınçlı su sıkıldı ve gaz bombaları atıldı. Memurlar da polislerle taş ve şişe atarak karşılık

verdiler. Kısa süren bu çatışmadan sonra dağılan memurlar Sakarya caddesinde yeniden toplandı. Polisler burada da memurlara gaz bombası atarak müdahale etti. Gösteride polisler tarafından dövülen ya da gaz bombalarından zehirlenen 16 kişi ilk tedavilerinin ardından taburcu edildi. Gösteride gözaltına alınan 17 kişi ise 26 Haziran günü serbest bırakıldı.

Samsun'da düzenlenen gösteride ise 31 kişi gözaltına alındı. Bu kişiler kısa sürede serbest bırakıldı ancak, 26 Haziran günü basın açıklaması yapmak isteyen 5 memur gözaltına alındı.

Yasa tasarısına karşı Sivas'ta 31 Mayıs günü yapılan basın açıklaması nedeniyle, KESK Sivas Dönem Sözcüsü Durmuş Baştürk ve memur sendikalarının 11 yöneticisi hakkında dava açıldı. Sivas Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, Durmuş Baştürk, Mehmet Ali Korkmaz, Mustafa Akyol, Satılmış Başkavak, Hacer Çakmaklı, Güngör Malkoçoğlu, Adnan Özçelik, Hidayet Yıldırım, Üstüner Erdoğan, Elif Karadeniz, Filiz Yıldırım ve Dündar Akbulut'un "izinsiz gösteri düzenledikleri" gerekçesiyle 3 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

Yasa tasarısının Meclis'te görüşülmesi 7 Haziran günü çeşitli kentlerde KESK tarafından düzenlenen gösterilerle protesto edildi. Mersin ve Ankara'da düzenlenen gösteriler de olaylı geçti.

Mersin'de öğle saatlerinde Çankaya mahallesindeki Eğitim-Sen Şubesi önünde toplanan memurlar daha sonra basın açıklaması yapmak için SSK Bölge Müdürlüğü'ne yürümek istedi. Polislerin yürüyüşü engellemesi üzerine, memurlar sendika binası önünde oturma eylemine başladı. 2 saat oturma eyleminden sonra barikatı aşarak yürümek isteyen memurlara polis copla müdahale etti. Olaylar sırasında 6'sı polis memuru 14 kişi çeşitli yerlerinden yaralandı. Aralarında KESK Dönem Sözcüsü Ferbağ Fırat, SES Şube Başkanı Yılmaz Bozkurt ve Eğitim-Sen Şube Başkanı Ayşe Eren'in de bulunduğu 25 kişi gözaltına alındı.

Ankara'da ise sendikaların ve işyerlerinin önünde toplanan memurlar öğle saatlerinde Ziya Gökalp caddesinde bir araya geldiler. Uzun süre oturma eylemi yapan memurlar, saat 18.00 sıralarında Meclis'teki görüşmeleri izleyen KESK Genel Başkanı Sami Evren'in yanlarına gelmesinden sonra topluca Kızılay'a yürümek istediler. Memurların yürüyüşü geçmesinden hemen sonra üzerlerine çok sayıda gaz bombası atıldı. Gaz bombaları çevredeki çok sayıda insanı da etkiledi. Polislerle memurlar arasındaki çatışmalar saat 19.30'a kadar Kızılay meydanı çevresindeki cadde ve sokaklarda sürdü. Gösteride aralarında Eğitim-Sen yöneticisi Ömer Buzludağ ve Eğitim-Sen Niğde Şube yöneticisi İbrahim Mamak'ın da bulunduğu 8 kişi yaralandı.

Eğitim Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası (Eğitim-Sen)

OHAL Bölgesinde 2001 yılının ocak ayından itibaren birçok sendikacı sürgün edildi. Diyarbakır, Tunceli, Bitlis ve Mardin'de sürgün edilen sendikacı sayısı 57'ye ulaştı. Özellikle Eğitim-Sen üzerinde yoğunlaşan sürgün kararlarının OHAL Valiliği tarafından verilmiş olması² nedeniyle yargı yoluna gidilemiyor. OHAL bölgesinde sürgün edilen öğretmenlerin hemen hiçbiri hakkında soruşturma açılmamasına rağmen bölge dışına ve özellikle batı illerine gönderilmeleri dikkat çekti. Bu arada Eğitim-Sen yöneticileri, sürgün kararlarının siyasi olduğunu vurguladılar. Tunceli Valisi Mustafa Erkal ise 30 Ocak günü düzenlediği basın toplantısında öğretmenleri işten atmadıklarını, sadece yerlerini değiştirdiklerini söyleyerek "Yerleri değiştirilen öğretmenlerin şehirde huzuru bozdukları, suç işledikleri konusunda elimizde güçlü deliller var" iddiasında bulundu.

Tunceli'de öğretmenlerin başka kentlere sürülmesini protesto amacıyla Eğitim-Sen tarafından düzenlenen gösteriyi polisler zor kullanarak engellendi. 13 Şubat günü Cumhuriyet Meydanı'nda oturma eylemi yapmak isteyen yaklaşık 1500 kişilik grubun üzerine panzer süren polisler, göstericileri döverek, basınçlı su sıkarak ve eğitilmiş köpekler kullanarak dağıttı. Gösteride aralarında Eğitim-Sen Tunceli Şube Başkanı Kemal Tumar'ın da bulunduğu 20 kişi gözaltına alındı.

Sürgünleri gündeme getirmek amacıyla 18 Şubat günü Diyarbakır Demokrasi Platformu tarafından Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Tiyatro Salonu'nda düzenlenen basın toplantısına yaklaşık bin kişi katıldı. Tespit edilen sürgünlerin hiçbirinin yargı denetimine tabi tutulmadığını belirten İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir, 1992 yılından bu yana sürülen memur sayısının 18 Şubat itibarıyla 471'e ulaştığını açıkladı. Petrol-İş Şube Başkanı ve Platform sözcüsü Ali Öncü ise sürgün edilenlerin tümünün sendika yöneticisi ve üyesi olduğunu, Eğitim-Sen Diyarbakır Şubesi'nin tüm yöneticilerinin de sürgüne tabi tutulduğunu söyledi. Son dönemde sürgün edilen memurlar basın toplantısına ağızlarına siyah bant takarak katıldılar.

Eğitim-Sen'in Ankara'daki genel merkezi 2 Mayıs günü polisler tarafından basıldı. Ankara DGM Savcılığı'nın talimatı üzerine yapılan baskında, polislerin binada bulunan bazı dergilere el koyduğu öğrenildi. Eğitim-Sen yöneticileri, video kaydı yapılan arama sırasında polislerin "F tipi cezaevlerine ilişkin bildiri arıyoruz" dediğini ancak, piyasada satılan dergilere el koyduğunu bildirdiler.

Şırnak'ta da 'PKK propagandası yaptıkları' gerekçesiyle haklarında dava açılan Eğitim-Sen üyesi 7 öğretmen, Diyarbakır DGM'de süren davaları sonuçlanmadan OHAL Valiliği'nin isteği üzerine

sürgün edildi. Şırnak merkez ve Kumçatı Beldesi'nde görev yapan Eğitim-Sen Üyeleri İhsan Gören, Nevaf Güneş, Mehmet Şahin, Sedat Serçik, A. Ekber Çağlan, Özgür Barış Mercan, Nazım Bartan OHAL Valiliği tarafından Şırnak'ta görev yapmaları sakıncalı bulunarak, sürgün edildi.

Eğitim-Sen Genel Başkanı Alaaddin Dinçer hakkında, 2000 yılında Giresun'da "Yüksek Öğretim Kurulu ve Eğitim Emekçilerinin Sorunları" konusunda düzenlediği basın toplantısında "devletin manevi şahsiyetine hakaret ettiği" iddiasıyla dava açıldı. TCY'nin 159. maddesi uyarınca açılan dava Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülecek.

Eğitim-Sen Diyarbakır Şubesi'ne 26 Eylül günü akşam saatlerinde düzenlenen baskında, 5 Ekim Dünya Öğretmenler Günü nedeniyle Türkçe-Kürtçe bastırılan davetiyeler ile çok sayıda kitap, dergi ve gazeteye el konuldu. 2000 yılında da aynı gerekçeyle bastırılan davetiyelere el konulmuş ve Eğitim Sen yöneticileri hakkında dava açılmıştı. (Bkz. Kürt Sorunu) Dava beraatla sonuçlanmıştı. Şubeye düzenlenen baskının ardından, Şube Başkanı Hayrettin Altun ve Şube Yönetim Kurulu üyeleri hakkında dava açıldı. Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, şube yöneticilerinin "5 Ekim Dünya Öğretmenler Günü nedeniyle hazırlanan davetiyelerde Türkçe ve Kürtçe'nin yan yana kullanılarak yazılması nedeniyle 'bölücülük propagandası' yaptıkları" ileri sürüldü. Öğretmenler Günü nedeniyle düzenlenmesi planlanan şenlik de Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından yasaklandı.

Petrol-İş

Bursa'da Üçyıldız Kauçuk adlı firmadan Petrol-İş Sendikası'na üye oldukları için atılan ve 6 Mayıs gününden başlayarak 58 gün boyunca işyeri önünde eylem yapan işçilere polis müdahale etti. 3 Temmuz günü Turhan Öz, Rasim Altun, Besim Altun, Şemsettin Dede, Hasan Aras, Efraim Çelik, Kemal Akdeniz, Özer Demirtaş ve Sabahattin Küçük adlı işçiler, "işçilerin çalışmasını engelledikleri" gerekçesiyle gözaltına alındılar. İşçiler bir gün süreyle gözaltında tutuldular.

Türkiye Motorlu Taşıt İşçileri Sendikası (TÜMTİS)

TÜMTİS İzmir Şube Sekreteri Cafer Kömürücü, 7 Temmuz günü uğradığı silahlı saldırı sonucu yaralandı. Nak Kargo adlı şirketin sahiplerinden Zeki

² Olağanüstü Hal Bölge Valiliği İhdası Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye göre, "Olağanüstü Hal Bölge Valisine tanınan yetkilerin kullanılmasına ile ilgili idari işlemler hakkında dava açılmaz" (7.madde) Özellikle MGK tarafından belirlenen "devlet politikaları"na ve bu politikalarla uyumlu hükümet uygulamalarına muhalif sivil toplum kuruluşları, siyasal partiler ve sendikalara yönelik baskıcı ve kısıtlayıcı uygulamalar 2001 yılında da devam etti. Parti, dernek ve sendikaların yöneticileri ve üyeleri gözaltına alındı, haklarında davalar açıldı. Bazı dernekler kapatıldı. Özellikle Olağanüstü Hal Bölgesi'nde örgütlenen sendika şubelerine yönelik baskıların daha yoğun olduğu gözlemlendi, yöneticisi ve üyeleri gözaltına alındı, sürgün edildi.

Karakuzulu tarafından ayağından silahla yaralanan Cafer Kömürcü'nün sağlık durumunun iyi olduğu bildirildi. Zeki Karakuzulu, olaydan sonra polise teslim oldu. Zeki Karakuzulu'nun "işçilerin kendisine saldırdıkları, bunun üzerine kendisini korumak için ateş ettiği" yönündeki ifadesi üzerine Özkan Kılıç, İmirze Öztürk ve Hıdır Ray adlı TÜMTİS üyesi işçiler gözaltına alındı. İşçiler bir süre sonra serbest bırakıldı. Arkadaşlarını beklemek için adliye önünde toplanan işçilere müdahale eden polisler, Seyfi Erez'i kısa bir süre gözaltına aldı. Zeki Karakuzulu daha sonra tutuklandı.

TÜMTİS Genel Başkanı Sabri Topçu, Perpa (İstanbul) Temsilcisi Tuncay Sağıroğlu, İstanbul Şube Disiplin Kurulu üyesi Rıza Ballı ile sendika üyeleri Hüseyin Diri, Özcan Balkın, Aydın Çelebi ve Cem Taylan gözaltına alındılar. 13 Eylül günü İstanbul DGM Savcılığı'na sevk edilen sendikacılar, DGM Savcılığı'nın görevsizlik kararı vermesi üzerine Şişli Cumhuriyet Savcılığı'na gönderildi. Burada ifadeleri alınan sendikacılar tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

İstanbul'da bulunan Aktif Dağıtım adlı kargo şirketinde TÜMTİS'e üye oldukları için işten atılan işçilerin direnişi sürüyor. 23 Kasım günü, daha önceki olaylar nedeniyle ifadelerinin alınacağı gerekçesiyle İstanbul Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlar Şube Müdürlüğü'ne çağrılan 31 işçiden 26'sı gözaltına alındı. Bir gece gözaltında kalan işçiler işçiler 24 Kasım günü Şişli Adliyesi'ne sevk edildi. Bu sırada adliye önünde toplanan sendikacı ve işçilere müdahale eden polisler, TÜMTİS Genel Örgütlenme Sekreteri Şükrü Günsili, TÜMTİS Perpa Temsilcisi Tuncay Sağıroğlu ile Birol Bozkurt, Yılmaz Doğan, Metin Uluca ve Alim Ayyıldız adlı işçileri gözaltına aldı. İfadeleri alınan kişiler daha sonra serbest bırakıldı.

7 Eylül gecesi evlerine düzenlenen baskınlarda gözaltına alınan TÜMTİS Genel Başkanı Sabri Topçu, Tuncay Sağıroğlu, Rıza Ballı, Hüseyin Diri, Özcan Balkın, Aydın Çelebi ve Cem Taylan Günel, gözaltında işkence gördüklerini açıkladılar. Sendikacıların, "Aktif Dağıtım şirketinde sendikanın aldığı grev kararına uymayan Hamit Çakıcı adlı kişiyi kaçırdıkları ve dövdükleri" iddiasıyla gözaltına alındıkları bildirildi. 13 Eylül günü İstanbul DGM Savcılığı'na sevk edilen sendikacılar, DGM Savcılığı'nın görevsizlik kararı vermesi üzerine Şişli Cumhuriyet Savcılığı'na gönderildi. Sendikacılar daha sonra tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

10 Aralık günü ifadesinin alınacağı gerekçesiyle İstanbul Gazi mahallesindeki polis karakoluna çağrılan Mehmet Kaya adlı işçi, Aktif Dağıtım adlı kargo şirketinde sendikaya üye oldukları için işten atılan işçilerin direnişi sırasında "çalışmaya engel olduğu ve kendisini engellemeye çalışanlara saldırdığı" gerekçesiyle tutuklandı.

TÜMTİS Ankara Şube Başkanı Nurettin Kılıçdoğan, Şube Yönetim Kurulu üyesi Selahattin Demir ile Hüseyin Akdoğan, Şükrü Akdoğan, İsmail Erdoğan, Alaattin Coşkun, Abdullah Vural ve Efendi Kaplan adlı TÜMTİS üyesi işçiler 7 Aralık günü gözaltına alındı.

TÜMTİS ile imzalanan toplu sözleşmeye karşın sendika üyesi işçileri işten çıkartan Bursa Başak adlı nakliye şirketine giden TÜMTİS Genel Mali Sekreteri Rıza Ballı ve İstanbul Şube yöneticisi Hasan Doğan 10 Aralık günü gözaltına alındı. Gözaltına alınanların durumunu öğrenmek için Zeytinburnu Emniyet Müdürlüğü'ne giden TÜMTİS Genel Eğitim Sekreteri Gürel Yılmaz da gözaltına alındı. Bu kişiler aynı gün serbest bırakıldı. Zeytinburnu Cumhuriyet Savcılığı'nın da sendikacı ve işçiler hakkında takipsizlik kararı verdiği öğrenildi.

Liman, Tersane, Gemi Yapım Onarım İşçileri Sendikası'na (Limter-İş)

İstanbul Tuzla tersaneler bölgesinde, "ağır şartlar altında sendikası, sigortasız ve düşük ücretle çalıştırılan" bin işçinin yapmak istediği protesto yürüyüşüne polis müdahale etti. 4 Eylül günü saat 07.30 sıralarında tersaneler bölgesinin girişinde toplanan işçiler, yolu trafiğe kapatarak bölgeye giriş ve çıkışları engelledi. İki saat kadar burada eylem yapan işçiler daha sonra Gemi İnşa Sanayicileri Birliği'ne (GİSAB) doğru yürümek istedi. Polis yürüyüşe izin vermemesi üzerine işçiler, basın açıklaması yapmak için Tuzla Gemi Tersanesi önünde toplandı. İşçiler daha sonra Tuzla İcmeler'de bulunan Limter-İş'e doğru yürüyüşe geçti. İşçileri coplayarak dağıtan polisler Limter-İş Genel Başkanı Kazım Bakış, Genel Başkan Yardımcısı Hakkı Demiral, Basın-İş Genel Sekreteri Kamil Kartal ve 31 işçiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınan 31 sendikacı ve işçi, aynı gece serbest bırakıldı. Cumhuriyet Savcılığı, Kazım Bakış, Hakkı Demiral, Kamil Kartal ve işçiler hakkında "izinsiz gösteri düzenledikleri" gerekçesiyle dava açtı.

Türkiye Üretici Köylü Sendikası (Tür Köy-Sen)

Tür-Köy-Sen Zile (Tokat) Şube Başkanı İsmail Cansu, 26 Eylül günü Zile'nin Güzelbeyli beldesinde gözaltına alındı. Örgütlenme çalışması yaparken "izinsiz toplantı düzenlediği ve para topladığı" iddiasıyla gözaltına alınan Cansu, beş saat kadar gözaltında tutulduktan sonra serbest bırakıldı.

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES)

SES Mersin Şube Başkanı Yılmaz Bozkurt ile Mersin Devlet Hastanesi ve ildeki sağlık ocaklarında görev yapan Mahsun Kırtaş, Nuri Aydoğan, Mehmet Şahin, Mehmet Akif Gültekin, Nezir Gültekin, Sabri Soysal, Halil Doğan, Mehmet Yavuz, Zeki Sinan Doğan ve İlker Karataş adlı hekimlerin il dışına sürgün edildiğini bildirdi. SES Mersin Şube yöneticisi Ayşe Bakaç ve eşi Cemal Bakaç Yozgat'a sürgün edildi. Sürgün kararının İçişleri Bakanlığı'nın teklifi üzerine Sağlık Bakanlığı tarafından alındığı bildirildi.

11. İNSAN HAKLARI SAVUNUCULARINA BASKILAR

2001 yılında insan hakları savunucularına yönelik saldırı ve baskılarda azalma olmadı. İnsan hakları alanında faaliyet gösteren sivil örgütlerin üzerindeki baskılar sürekli kılınarak, açıkça sistemli bir biçimde yalnızca çalışma alanları değil aynı zamanda yaşam alanları da daraltılmaya çalışıldı.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın Diyarbakır Temsilciliği basıldı ve belgelerine el konuldu, Temsilcilik hakkında daha sonra soruşturma açıldı. Konuyla ilgili olarak Genel Merkezi'nde idari ve mali dosyaları incelemeye alındı.

İHD'yle ilgili en önemli gelişme ise yılbaşında dernek Genel Merkezi'ne düzenlenen baskının ardından derneğin kapatılması istemiyle dava açılması oldu. İHD'nin birçok şubesi üzerinde yıllardır süregelen baskıların üst noktası sayılabilecek bu gelişme 22 Ekim günü Ankara 24. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin davanın reddine karar vermesiyle sonuçlandı.

İHD'nin kapatılması için açılan davaya ek olarak şubelerinin düzenlediği hemen hemen bütün etkinlikler hakkında da davalar açıldı. Ayrıca birçok şube geçici ya da sürekli kapatıldı. İHD İstanbul Şubesi tarafından düzenlenen hemen hemen tüm basın açıklamaları, toplantı, gösteri ve etkinlikler nedeniyle en az 30 dava açıldı. İHD Diyarbakır Şube başkanı aleyhine 100'ün üzerinde soruşturma ve dava açıldı. İzmir Şubesi ve yöneticileri hakkında açılan dava sayısı 37'ye ulaştı. Yıl içinde bazı şubelerin yönetimleri, başkanları Dernekler Yasası'nın valilere verdiği yetki kullanılarak görevden alındı. Şubeler, üyeleri ve etkinlikleri nedeniyle sık sık emniyet müdürlükleri tarafından denetlenmeye çalışıldı.

Anadolu Ajansı tarafından yayılan asılsız bir haber nedeniyle İHD hakkında bazı gazetelerde "hainler", "ermenî uşakları" sıfatları kullanılmaya devam edildi. İHD yöneticileri hedef gösterildi.

19 Aralık operasyonunun ardından cezaevlerindeki koşulların ağırlaşmasına koşut olarak tutuklu yakınları üzerindeki baskılarda da artış görüldü. Gerek dernek şubelerinin gerek üyelerinin faaliyetleri engellendi. Çeşitli derneklerin birçok şubesi basıldı, kapatıldı; birçok dernek üyesi gözaltına alındı, tutuklandı.

İnsan hakları alanında etkinlik gösteren kuruluşlara

yönelik olarak hükümet kanadında ve medyada hakim olan kuşkulu yaklaşım devam etti. 1998 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen İnsan Hakları Savunucularının Korunması Bildirgesi'ne uygun bir bakış açısı gelişmedi. Başbakanlık tarafından 27 Haziran tarihinde yayımlanan bir genelgede sivil toplum örgütlerine yönelik kısıtlayıcı uygulamaların olumsuz etki yarattığından ve yöneticilerinin yurtdışında "insan hakları savunucusu" gibi hak etmedikleri bir sıfatla tanınmalarına yol açtığı ifade edilerek sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini düzenleyen yasaların ve ilişkili idari düzenlemelerin "idari yasaklar ve kısıtlamalar" olarak gündeme getirildiği ve dolayısıyla istismara açık olduğu iddia edildi. Bu örgütlerin ülke dışı tanıtımına, idari uygulamalarla katkı yapmaktan kaçınılmasının önem taşıdığı ifade edilerek özellikle Olağanüstü Hal uygulamaları dahil olmak üzere mülki amirlerin ve emniyet yetkililerinin yasalarca kendilerine tanınan yetkileri olumlu yönde kullanmaları ve esnek olmaları istendi.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV)

TİHV Diyarbakır Temsilciliği bünyesindeki Tedavi Merkezi, 7 Eylül günü, saat 15.30 sıralarında Diyarbakır Vali Yardımcısı, Sağlık Müdürlüğü görevlileri ve polislerin içinde yer aldığı kalabalık bir resmi heyet tarafından izinsiz olarak basılıp arandı. Yapılan itirazlar karşısında, baskından iki saat sonra Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü, Diyarbakır DGM'ye arama izni için başvurdu ve TİHV senedinde yer alan "işkence görenleri tedavi amaçları" gerekçe gösterilerek "söz konusu vakfın yasadışı faaliyetlerinin tespit edilebilmesi konu ile ilgili dokümanların elde edilebilmesi amacıyla Diyarbakır Temsilciliği'nin bir defaya mahsus olmak üzere aranması kararı verilmesini" istedi. Bu talep üzerine saat 17.30'da Diyarbakır 4 No'lu DGM, arama kararı verdi. Bu mahkeme kararının ardından yapılan bütün itirazlara karşın TİHV başvurularına ait (fotoğraflar da dahil olmak üzere) toplam 365 dosyaya ve diğer belgelere el konuldu. TİHV, konuyla ilgili olarak 18 Eylül günü suç duyurusunda bulundu.

Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü, hasta-hekim ilişkisi mahremiyeti ilkesine aykırı olarak el konulan ve başvurucunun izni olmaksızın görülmesi olanaklı

Ertuğrul Özkök: Bir derneğin anatomisi,
Hürriyet Gazetesi, 15 Ocak 2001

İNSAN Hakları Derneği'nin dört yöneticisi geçen hafta ziyaretime geldi. Heyetin başında Dernek Başkanı Hüsnü Öndül vardı. Bu dernekle ilgili üç-dört yazı yazmıştım. Ama kendileriyle ilk defa karşılaşıyordum.

HALKTAN BİRİLERİ

Kılık kıyafetleriyle, konuşma ve tavırlarıyla tipik halktan insanlar imajı veriyorlardı. Konuşmaları son derece saygılıydı.

Görüşlerini sinirlenmeden, tepki göstermeden anlatmaya özen gösteriyorlardı.

Geçen hafta Adalet Bakanlığı yetkilileri ve Meclis İnsan Hakları Komisyonu üyeleriyle bir araya gelmişler.

Ceza ve İnfaz yasalarındaki değişiklikleri görmüşler.

F tipi cezaevlerinin tecrit sistemine dönüşmesini önleyecek bazı konular ele alınmış.

Ama asıl ziyaret nedenleri, dernekle ilgili bazı gelişmelerdi.

İnsan Hakları Derneği'nin altı şubesi kapatılmış.

Basın toplantısı yapmaları engelleniyormuş.

Bundan şikâyet ediyorlardı.

Ziyaretleri nedeniyle dernekle ilgili bazı görüşlerimi kendilerine anlattım.

İnsan hakları kavramına, bunu savunacak bir sivil toplum örgütüne ne kadar önem verdiğimi söyledim.

Benim başından beri eleştirim şuydu:

Bu dernek bir PKK'lı öldürüldüğü zaman bunu eleştiren bildiri yayınlıyordu. Ancak öğretmenler öldürüldüğü zaman aynı tepkiyi göstermiyordu.

Ben de "İnsan Hakları Derneği, PKK Hakları Derneği haline getirilmemeli" diyordum.

Dernek Başkanı Öndül, "Bu konuyu halka yeterince anlatamadıkların" kabul etti.

"Bizim için en tehlikeli gün, cumartesi ve pazar günleridir" dedi ve şöyle devam etti:

MAVİ ÇARŞI

"Mesela Mavi Çarşı olayı cumartesi günü meydana geldi. O gün ben bir toplantıdaydım. Olayı çok geç öğrendim.

Arkadaşarımla temas kuramadım. Ama ondan hemen sonra olayı kınayan bir bildiri yayınladık. Bu olayı kendi kardeşime bile anlatamadım. Kız kardeşim, Cumhuriyet Gazetesi okur. O beni anlar. Ama ablam Hürriyet okur. O bile bana, 'Siz bu olayları kınamıyor musunuz' diye sordu."

Öndül, Bingöl'de 33 askerin öldürülmesini olayını kınadıkları, o olaydan sonra örgüt şiddetini kınayan 25'e yakın bildiri yayınladıklarını söyledi.

İDEOLOJİYE BAĞIMLILIK

Ben bile bilmiyordum.

Ama geçen hafta bir canlı bombanın, polis memurunu öldürmesi olayını kınadıklarını öğrendik. Ayrıca ölüm oruçlarına son verilmesini isteyen bir bildiri yayınladılar.

Nitekim bu çıkışlarına olumlu destekler aldılar.

İnsan Hakları Derneği, hem devletten gelen şiddete, hem de örgütlerden veya bireylerden gelen şiddete aynı şekilde karşı çıktığı, bu çevrelere aynı mesafeyi koruduğu zaman Türkiye'nin çağdaş bir ülke haline gelmesinde çok olumlu rol oynayabilir. Bunun için derneğin ideolojik bağımlılıklardan kurtulması, toplumun her bireyine eşit mesafede durması gerekiyor.

Derneğin bugüne kadar bunu başarabildiğini söylemek zor.

Ama geçen haftaki çıkışı, istikrarlı bir tavır haline geldiği takdirde, bu iş başarılabilir.

Bu tür bir derneğin etkili olabilmesi için kamuoyunun desteğini alması şart.

Türkiye'de bir insan bunu başarabiliyor.

Prof. İoanna Kuçuradi, tek başına bir insan hakları ombudsmanı gibi çalışabiliyor.

Hem örgütlere, hem devlete karşı bağımsız olabiliyor.

Nitekim onlar da Prof. Kuçuradi'yi seviyorlar.

Avrupa Birliği'ne doğru büyük yürüyüşümüzde devletin de artık bu tür sivil toplum örgütleriyle birlikte yaşamayı öğrenmesi gerekiyor.

Demokrasi, toplumdaki her gücün kendi iktidar alanı dışına taşmasını önleyen, bu dengeyi gözetken sistemdir.

KARŞILIKLI GÜVEN

Devlet bu tür örgütlerin varlığından rahatsız olmayacak, onlara tahammül etmeyi öğrenecek, bu tür sivil toplum kuruluşları da terör örgütlerinin, yasadışı kuruluşların esiri olmayacak.

Bu karşılıklı güven sağlandığı takdirde, herkes için gerekli bir toplumsal dengeye doğru önemli adımlar atılmış olur.

olmayan başvuru dosyalarını el konulduktan yaklaşık bir ay sonra 10 Ekim günü TİHV Diyarbakır Temsilciliğine iade etti.

17 Ekim günü ise Diyarbakır Valiliği tarafından alınan bir kararla, TİHV Diyarbakır Temsilciliği'nde çalışan Dr. Recai Aldemir Diyarbakır'ın Silvan ilçesine sürüldü. Daha önce Haziran ayında da TİHV bünyesindeki çalışmaları nedeniyle Dr. Emin Yüksel Diyarbakır'ın bir başka ilçesi olan Hazro'ya sürülmüştü.

Bu arada TİHV Diyarbakır Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi hakkında açılan soruşturma çerçevesinde Vakıflar Genel Müdürlüğü de vakıf merkezinin idari ve mali dosyalarını inceleme altına aldı. Bu amaçla görevlendirilen Vakıflar Genel Müdürlüğü müfettişi, 25 Ekim günü Diyarbakır Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi'nin TİHV'nin Ankara'daki Genel Merkezi'nde bulunan dosyalarını denetlemeye başladı. Olağan denetimini Mayıs ayında geçiren TİHV Genel Merkezi, bu olağandışı inceleme konusunda önceden haberdar edilmedi. İnceleme 30 Ekim gününe kadar sürdü.

Diyarbakır Temsilciliği'ne karşı yürütülen soruşturmanın nedenleri resmi olarak ilk defa Diyarbakır DGM Cumhuriyet Başsavcısı'nın 25 Ekim günkü karar mektubunda açıklandı ve Diyarbakır Temsilciliği, "yasadışı PKK terör örgütüne yardım ve yataklık etmek", "izinsiz tedavi merkezi açmak" ve "yasadışı yayın bulundurmakla" suçlandı.

Diyarbakır DGM Savcılığı'nın TİHV Diyarbakır

Temsilciliği hakkında "aranan 10 kişinin tedavi edildiği" iddiasıyla açtığı soruşturma ise takipsizlik kararıyla sonuçlandı. DGM Savcılığı, "OHAL bölgesinde izinsiz temsilcilik kurulduğu" ve "temsilcilikte yasak yayın bulundurulduğu" iddiaları hakkında ise görevsizlik kararı verdi. Dosya, Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı'na gönderildi. Takipsizlik kararı, "söz konusu 10 kişi hakkındaki arama kararının, TİHV Diyarbakır Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi'ndeki tedavileri sonuçlandıktan sonra çıkarıldığı" gerekçesiyle verildi.

Diyarbakır İl Sağlık Müdürlüğü de TİHV Diyarbakır il merkezinde görev yapan 4 doktor hakkında izinsiz sağlık merkezinde çalışmak suçlamasıyla bir soruşturma başlattı. Soruşturma sonrasında Diyarbakır Temsilciliği'nde doktor olarak çalışan Emin Yüksel ve Recai Aldemir'in dosyaları İl İdare Kurulu'na gönderildi. İl İdare Kurulu ise 6 Kasım günü her iki doktor için izinsiz tedavi merkezinde çalışmaları suçlamasıyla soruşturma açılmasına karar verdi. Dosyalar Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı'na gönderildi.

Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı TİHV'ye gönderdiği 26 Kasım 2001 tarihli mektubunda TİHV Diyarbakır Merkezi Temsilcisi Sezgin Tanrıkulu'nun izinsiz tedavi merkezi açmak suçlamasıyla para cezasına çarptırıldığını bildirdi. Para cezasını ödemeyi kabul etmediği için Diyarbakır Merkez Temsilcisi Avukat Sezgin Tanrıkulu hakkında Diyarbakır 2. Sulh Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı. Davanın ilk duruşması 19 Mart 2002 tarihinde yapıldı.

TİHV'den SUÇ DUYURUSU

TİHV, Diyarbakır'da işkence görenlerin tedavisi ile ilgili ve evrensel ilkeler uyarınca mutlak olarak saklı kalması gereken tıbbi dokümanlara 7 Eylül 2001 tarihinde hukuk dışı bir şekilde el koyan ve bu tıbbi dokümanları ülkemizde ilk kez "güvenlik" araştırması gerekçesiyle kullanmaya çalışan görevliler hakkında 18 Eylül 2001 tarihinde suç duyurusunda bulundu.

Her koşulda herkes için mutlak korunması gereken hasta-hekim ilişkisinin mahremiyeti tüm uluslararası belgelerde ve 1 Ağustos 1998 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan Hasta Hakları Yönetmeliği'nde güvence altına alınmıştır. Yüzyılların tıbbi ve insani deneyim ve birikimleri sonucunda ulaşılan ÖNCE SAĞLIK ilkesi bu güvencelerin temel gerekçesini oluşturmaktadır. Dünya Tabipler Birliği'nin evrensel düzeyde kabul edilen Tıbbi Etik İlkeleri ve Hasta Hakları Yönetmeliği'ne göre: Bir doktor hastası ile ilgili olarak bildiklerinin tümü üzerindeki mutlak gizliliği hastanın ölümünden sonra bile sürdürecektir.

(Tıp Etiğinin Uluslararası Yasası, 1949)

Tıp mesleğinin bir üyesi olarak kabul edildiğim şu anda ... bana verilmiş olan sırlara, hastanın ölümünden sonra bile saygı göstereceğim (Cenevre Bildirgesi, 1948)

Hastanın sağlık durumu, tıbbi koşulları, tanısı, hastalığın seyri ve tedavisi hakkındaki tüm ayırddedici bilgiler ile kişisel nitelikteki tüm öbür bilgiler, ölümünden sonra bile sır olarak saklanmalıdır. (Lizbon Bildirgesi, 1981)

Hastaların, sağlık durumu ile ilgili bilgileri bulunan dosya ve kayıtlar, sadece hastanın kendisi ve hastanın tedavisi ile doğrudan ilgili olanlar tarafından görülebilir (Hasta Hakları Yönetmeliği, Madde 16)

Ancak, 7 Eylül günü, TİHV Diyarbakır Temsilciliği'nde yasalara aykırı bir biçimde gerçekleştirilen arama ve el koyma faaliyeti ile yukarıda belirtilen tüm bu evrensel kural ve ilkeler ihlal edilmiştir.

TİHV, tıp ve bilim kamuoyunda zaten mahkum edilen bu tutumun, hukuken de mahkum edilebilmesi için 18 Eylül 2001, Salı günü suç duyurusunda bulunmuştur.

Bugüne kadar önce insan, önce sağlık ilkesi temelinde değerlerini koruyup geliştiren TİHV bu yöndeki çalışmalarını kararlılıkla sürdürmeye devam edecektir. TİHV'e yönelik olan bu tutum ulusal ve uluslararası ölçekte bir kez daha mahkum edilecektir.

Yavuz ÖNEN
TİHV Başkanı

İnsan Hakları Derneği (İHD)

İHD Genel Merkezi

Anadolu Ajansı mahreçli bir habere dayanarak 20 Ocak günü Hürriyet ve Asabi gazetelerinde İHD'nin Yunanistan hükümetinden proje karşılığı para aldığı haberleri yayınlandı. NTV ve CNN Türk televizyonlarından da verilen haberler üzerine İHD Genel Merkezi, aynı gün haberi yalanlayan bir basın açıklaması yaptı. Girişimler sonucunda Anadolu Ajansı'nın, Yunanistan Haber Ajansı ANA'nın Yunanca geçtiği haberde Yunan sivil toplum örgütlerinin Yunanistan Uluslararası İşbirliği Ajansı'ndan aldığı fonları açıklayan bildirisinde adı geçen İnsan Hakları kuruluşunu İnsan Hakları Derneği olarak çevirdiği ve haberi böyle geçtiği ortaya çıktı. İHD'nin yaptığı açıklamalar ve gösterdiği kanıtlar çerçevesinde NTV ve CNN Türk televizyonları akşam saatlerinde haberi düzelterek verdi. Ancak Hürriyet ve Asabi gazetelerinden düzeltme doğrultusunda bir adım atılmadı. İHD'nin Anadolu Ajansı'ndan da sorumlu Devlet Bakanı Rüştu Kazım Yücelen'e yaptığı şikayet başvurusuna Bakan 1 Şubat günü yanıt vererek, haberdeki yanlışlığın bir tercüme hatasından meydana geldiğini ifade etti. Haberi geçen Anadolu Ajansı Atina muhabiri de Medyakronik'te yayınlanan eleştirilere gönderdiği yanıtta haberin hatalı olduğunu ancak bunun "insani bir hata" olduğunu, eleştirilerin yargısız infaza dönüştüğü şikayetinde bulundu.

İHD'nin Yunanistan'dan 19 milyon Drahmi aldığına dair haberin asılsız olduğunun kanıtlanmasına rağmen, gazetelerde çıkan haberlere dayanarak Cumhuriyet Başsavcısı'nın talebiyle Ankara 9. Sulh Ceza Mahkemesi Başkanlığı'nın 22 Ocak 2001 tarih ve 2001/40 sayılı kararı uyarınca 25 Ocak günü Ankara Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğü görevlileri çok sayıda polis eşliğinde İHD Genel Merkezi'ne arama yapmak üzere geldiler. Arama sonucunda çok sayıda muhasebe kaydı ve belgelerin yanısıra Derneğe ait 7 bilgisayara el konuldu.

Ankara Cumhuriyet Savcılığı tarafından İHD Genel Merkezi hakkında açılan soruşturma sonucunda İHD'nin kapatılması istemiyle asliye hukuk mahkemesinde dava açıldı. İddianamede, İHD'nin "tüzüğüne ve amacına aykırı davranışlarda bulunulduğu" gerekçesiyle 2908 sayılı Dernekler Yasası'nın 37/1. maddesi uyarınca kapatılması istendi. Ayrıca Cumhuriyet Savcılığı, 25 Ocak günü İHD Genel Merkezi'nde yapılan arama sonucunda, yasadışı yayınlar ve mermi kovanları bulunduğu, bazı dernek üyeleri hakkında "yasadışı örgüt üyeliği" iddiasıyla soruşturma açıldığı, bazıları hakkında da gıyabi tutuklama kararı bulunduğunu belirterek "İHD Genel Merkezi'nde bulunan dokümanların TMY kapsamında değerlendirilmesi gerektiği" görüşüyle görevsizlik kararı verdi ve dosyayı Ankara DGM Savcılığı'na devretti.

İHD Genel Başkanı Hüsni Öndül yaptığı açıklamada, soruşturmanın "İHD'nin Yunanistan'dan para aldığı" iddiasıyla açıldığına dikkat çekerek ne emniyetin ne de savcılığın Yunanistan'dan kimin para aldığını sormadığını aksine savcılığın dosyayı ayırarak DGM Savcılığı'na gönderdiğini belirtti. Yasaklanmış yayınların, mermi parçaları ve boş kovanların bulunmasının, yönetici ve üyeler hakkında davalar açılmış olmasının suç olarak görüldüğünü belirten Öndül "mahkeme aşamasında bunların hepsi yanıtlanacak. İHD yöneticilerinin beraat edeceğine inanıyoruz. Boş kovanlar, 1992 yılı Newroz ve Şırnak olayları nedeniyle düzenlenen gezide delil olarak alındı. Evleri kurşunlanan mağdurların gösterdiği ve verdiği parçalardı. Yazılı raporlarımızda, 1992 yılı genel kurulumuza sunulan raporda ve o tarihlerdeki basın yayın organlarında da bu olay yer aldı. Tüm iddialara karşı vereceğimiz yanıtlar vardır ve bunlar somut kanıtlardır." dedi.

İHD Genel Merkezi tarafından DGM Başsavcılığı'na gönderilen dilekçede elde edilen bulguların resmi kayıtlarda bulunduğu dikkat çekilerek soruşturmanın bir gerekçesini oluşturamayacağı öne sürüldü. Ancak, yıl sonuna kadar soruşturmanın nasıl yürüdüğüne dair bir bilgi alınmadı.

İHD'nin kapatılması istemiyle açılan dava, 19 Mart günü Ankara 24. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde başladı. İHD Genel Başkan Yardımcısı Avukat Yusuf Alataş, davanın kamu adına açıldığını belirterek, Cumhuriyet Savcısı'nın duruşmaya katılması gerektiğini söyledi. Bunun üzerine Yargıç Bilal Yıldırım, Cumhuriyet Savcısı Zeki Aksu'yu duruşmaya çağırttı. Aksu'nun gelmesinin ardından okunan iddianamede, dernekte yapılan aramada, "dernek tüzüğüne ve amacına aykırı davranışlarda bulunduğu ve silah mermileri ile havan ve mermi kovanlarının bulunduğu" gerekçesiyle dava açıldığı belirtildi.

7 Mayıs günü Ankara 24. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde devam edilen davada İHD avukatları, davanın "Dernekler Yasası'nın 37. maddesinin 1. fıkrasına aykırı davranıldığı" iddiasıyla açıldığını hatırlatarak, bu maddenin ihlali durumunda, Yasa'nın 77. maddesinin "kapatma" gerektirmediğini belirttiler. İHD avukatları bu nedenle davanın düşürülmesi gerektiğini ifade ettiler.

Dava 22 Ekim günü Ankara 24. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde sonuçlandı. Esas hakkındaki görüşünü açıklarken İHD Genel Merkezi'nde 25 Ocak günü yapılan aramada, "dernek tüzüğü ve amacına aykırı faaliyette bulunduğu ilişkin belgeler elde edildiği" iddiasıyla dava açıldığını anımsatan Cumhuriyet Savcısı, dernek yöneticileri hakkında bu konudaki soruşturmanın sürdüğünü belirtti. Savcı, bir önceki duruşmada Ankara DGM Savcılığı tarafından yürütülen soruşturmanın sonucunun beklenmemesine karar verildiği için kapatma isteminin reddini istedi. Mahkeme de davanın reddine karar verdi.

DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİ BAŞSAVCILIĞI'NA ANKARA

Hazırlık No: 2001/

İnsan Hakları Derneği hakkında, Anadolu Ajansı'nın asılsız ve kasıtlı bir haberi üzerine başlatılan soruşturma, söz konusu haberin asılsız olduğunun bizzat Anadolu Ajansı tarafından açıklanmasından sonra, Derneğin tasfiyesine ve yöneticilerinin fırsattan istifade ile cezalandırılmasına yönelik bir operasyona dönüştürülmüştür.

İnsan Hakları Derneğinin kurulduğu 1986 yılından bu yana yapmış olduğu çalışmalardan, hükümetlerin, yöneticilerin ve özellikle güvenlik yetkililerinin çok büyük rahatsızlıklar duydukları bir gerçektir. Duyulan bu rahatsızlık dolayısıyla, Derneği ve yöneticilerini kamuoyu önünde yıpratmaya yönelik yoğun bir aleyhte çalışma yürütüldüğü de bilinmektedir.

Tüm bunlar anlaşılabilir tepkilerdir. Çünkü, insan hakları kuruluşlarının çalışmalarını yürütürken; devleti koruma, devlet gücünü zaafa uğratmama, hükümeti zor durumda bırakmama ya da toplumun çoğunluğunun tepkisini çekmeme gibi, herhangi bir çekinceye kapılmadan çalışma yapmaları varoluş nedenlerinin bir gereğidir. İnsan haklarına aykırı uygulamalarının ortaya çıkarılmasından ve kamuoyuna duyurulmasından "Yürütmenin" rahatsızlık duyması ve buna engel olmaya çalışması doğaldır. Dolayısıyla, yürütmeyi oluşturan çeşitli organların İnsan Hakları Derneği'nin çalışmalarını karalamaları, suçlamalarda bulunmaları ve engellemeye çalışmaları beklenen bir yaklaşımdır.

Demokratik hukuk devleti olan ülkemizde, diğer tüm kişilerin hak ve özgürlüklerinin temel güvencesi olan "yargı", İnsan Hakları Derneği'nin de karşılaştığı ya da karşılaşıacağı haksızlıklara karşı temel güvenceyi oluşturmaktadır. Bu düşünce ile, hem yürütülmekte olan soruşturma ile ilgili bazı düşünce ve kaygılarımızı Sayın Savcılığınıza sunmak ve hem de suçlama aracı olarak kullanılan bazı hususları açıklamak istiyoruz:

I- SORUŞTURMA İLE İLGİLİ KAYGILARIMIZ:

Hazırlık soruşturmasının en önemli unsuru ve yönlendiricisi durumunda olan polisin, yargının önemli bir parçası olan Sayın Savcılığının elindeki bu soruşturmayı amacından saptırarak, İHD'yi tasfiye ve yöneticilerini yıpratma yönünde önemli bir fırsat olarak kullanmak istediği anlaşılmaktadır:

1- Anadolu Ajansı'nın asılsız bir haberi üzerine başlatılan bir soruşturma, haberin asılsız olduğunun bizzat ilgili Ajans tarafından kabul edilmiş olmasına rağmen, polis tarafından İHD'nin tüm faaliyetlerinin ve yöneticilerinin suçlanmasına dönüştürülmüştür. Soruşturma dosyası incelendiğinde, C.Savcılığı'nın bu yönde bir talimatı olmadığı görülmektedir. Soruşturma konusu ile İHD'nin cezaevleri sorununa yönelik çalışmalarının ne ilgisi vardır ? Polise bu yönde verilmiş bir soruşturma emri olmadığına göre, aylardır tüm kamuoyunun önünde sürdürülen çalışmaların "asılsız bir haber" bahane edilerek polis tarafından soruşturma kapsamına alınması, İHD'nin tasfiyesi yönündeki amacı yeterince ortaya koymuyor mu? 2- C.Savcılığının herhangi bir istemi olmadığı halde, Ankara Emniyet Müdürlüğü tarafından İHD Şubelerinin bulunduğu tüm il emniyet müdürlüklerine yazı yazarak, İHD üye ve yöneticileri hakkındaki polis kayıtlarının talep edilmesi ve gelen yanlış/doğru tüm yanıtların dosyaya konulması, İHD'ye yönelik polis komplosunun bir diğer önemli kanıtıdır. Türkiye'deki polis uygulamaları bilinmeyen bir husus değildir. Polis çeşitli bahanelerle kişileri gözaltına almak ve kişi daha sonra serbest bırakılsa dahi, bu gözaltına alma yıllarca sonra dahi "kanıtlanmış bir suç" ya da mahkeme kararına dayalı bir "mahkumiyet hükmü" gibi kişi aleyhine kullanılabilir. Derneğimiz hakkındaki bu soruşturmada da aynı yöntem kullanılmış, haklı – haksız polis kayıtları dosyaya konulmak suretiyle, hem Savcılığın ve hem de dava açılması halinde mahkemeyi aleyhte etkileme amaçlanmıştır. Örneğin, Dernek Genel Başkanı H.Öndül hakkındaki 10 yıl önceki polis kaydı, Genel Sekreter Yardımcısı İ.Poyraz hakkındaki 13 yıl önceki polis kaydı, Genel Sayman N. Taştan hakkındaki 10 yıl önceki polis kaydı, GYK üyesi İ. Kartal hakkındaki 15 yıl önceki polis kaydı, MYK yedek üyesi İ.Yaban hakkındaki 17 yıl önceki polis kaydı ve GYK yedek üyesi A.Kalkan hakkındaki 22 yıl önceki polis kaydı dernek yöneticilerinin suç işlediklerinin kanıtı olarak dosyaya konmuştur. Ne yazık ki bu tür suçlamalarda ZAMANAŞIMI diye bir kavram da yoktur. 22 yıl önceki haklı/haksız bir polis kaydının 2001 yılında yürütülen bir soruşturma ile ilgisini ve bunun dava dosyasına konmasındaki güdülen mantık ve amacın ne olduğunu tahmin etmek zor olmasa gerek.

3- Özellikle son cezaevleri sorunu ile ilgili İHD etkinlikleri hakkında polis tarafından yapılan, ancak yasal koşulları taşımadığı için C.Savcılıkları tarafından işlem yapılmasına gerek görülmemiş suç duyularının soruşturma dosyasına konulması da, İHD ve yöneticileri aleyhine dava açtırma çabalarının bir ürünüdür.

4- İHD üye ve yöneticileri hakkında bilgi toplamak amacı ile Türkiye'nin bir çok ilindeki emniyet müdürlüklerine yazı yazmakta tereddüt göstermeyen Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün, soruşturma dosyasına "önemli suç kanıtı" olarak konulan mermi kovanlarının kaynağını araştırma gereği duymaması da, soruşturmada güdülen amacı ortaya koymaktadır. Çünkü, şayet araştırılmış olsa idi, bu boş mermi kovanlarının 1992 yılı Mart ayında Şırnak, Cizre ve Nusaybin'de meydana gelen olayların yerinde incelemesi sırasında bulunan boş mermi kovanları olduğu hemen anlaşılacaktı. Boş mermi kovanlarının suçlama malzemesi olarak kullanılabilmesi için, kasıtlı olarak bu konu araştırılmamış ve Savcılığınıza intikal ettirilmiştir.

II- SUÇLAMA KONULARI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR:

1. Soruşturma dosyasına konulan boş mermi kovanları ile ilgili açıklama :

Soruşturma dosyasına konulan boş mermi kovanları ve çekirdekleri 1992 yılı Mart ayında Şırnak, Cizre ve Nusaybin'de meydana gelen olaylar dolayısıyla, İHD ile diğer bazı sivil toplum örgütleri yöneticilerinin katıldığı 10 kişilik bir heyetin bu yerlerde yaptığı incelemeler sırasında, saldırıya uğrayan yerlerde buldukları kovan ve çekirdeklerdir. İnceleme sonrasında, Ankara'da yapılan basın toplantısında bu mermi kovan ve çekirdekleri basın mensuplarına gösterilmiştir. Heyetin raporu, derneğin 24 Ekim 1992 tarihinde yapılan 4. Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporunda da yer almıştır. Bilindiği gibi bu rapor, başta hükümet komiseri olmak üzere tüm resmi mercilere sunulmuştur. Ekte bir örneğini sunduğumuz çalışma raporunun 54.

sayfasında bu mermi kovan ve çekirdeklerinin inceleme sırasında Şırnak ilinde saldırıya maruz kalan ve Avukat Mesut Uysal'a ait olan evden alındığı yazılıdır. Dolayısıyla, tam 11 yıl sonra, bunların suç kanıtı gibi soruşturma dosyasına konulmasını anlamak mümkün değildir.

2. Cezaevleri sorunu ile ilgili olarak yapılan çalışmaların derneğin amacı dışında ve suç olarak nitelendirilmesi:

Gerek polisin düzenlediği hazırlık belgelerinde ve gerekse Basın Savcılığı'nın görevsizlik kararında, Derneğimizin cezaevleri konusundaki çalışmaları amaç dışı ve suç olarak yansıtılmak istenmektedir.

Dernek Tüzüğüümüzün 3. maddesinin 4 ve 5. ayrımları aynen şöyledir:

"4) Hükümlü, tutuklu ve gözetim altında bulunanların ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal görüş ve inanç ayrımı gözetmeksizin, yaşamlarının insan onuruna yaraşır koşullar içinde geçmesi doğrultusunda araştırmalar ve saptamalar yapmak ve bu konularda kamuoyunu aydınlatmak.

5) Aynı amacı taşıyan öteki kuruluşlarla işbirliği yapmak."

Görüldüğü üzere, cezaevi sorunları konusunda çalışmalar yapmak, görüş açıklamak, cezaevi koşullarının iyileştirilmesini talep etmek, tutuklu ve hükümlülerin taleplerini değerlendirmek tümüyle tüzük hükümleri çerçevesindeki çalışmalardır. Bu çalışmaları tüzük dışı ve hele hele suç olarak değerlendirmek Derneğimize yönelik bir haksızlıktır. Sayın Savcılığınızın bu açıklamalarımızı ve tüzük hükümlerini dikkate alacağını ümit ediyoruz.

SONUÇ VE İSTEM: Açıklamalarımızın ve ekte sunulan belgelerin yürütülen soruşturmada dikkate alınmasını ve sonuçta "kovuşturmaya yer olmadığı" kararı verilmesini saygı ile dilerim.

Yusuf Alataş, Avukat

İHD Ankara Şubesi

İHD Ankara Şubesi'nin kapatılması ve şube yöneticilerinin "yasadışı örgüte yardım ettikleri" iddiasıyla cezalandırılması istemiyle açılan dava, 13 Şubat günü Ankara DGM'de başladı. İddianamede ölüm oruçları sırasında "yasadışı örgüt temsilcilerinin İHD Şubesi ile ilişki kurdukları ve ölüm oruçlarını desteklemek amacıyla protesto eylemleri yaptıkları" öne sürüldü. Şubenin 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'nın 7/4. maddesi uyarınca kapatılması ve mal varlıklarına el konulması; Şube Başkanı Lütfi Demirkapı, şube yöneticileri İlhami Yaban, İsmail Boyraz, Erol Direkçi, Mesut Çetiner, Zeki İrmak, Rıza Reşat Çetinbaş, Cezaevi Komisyonu üyeleri Ali Rıza Bektaş, Selim Necati Ort, Saniye Şimşek, Ekrem Erdin, Gökçe Otlu ve Emrah Serhan Soysal'ın TCY'nin 169. maddesi uyarınca hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

Şube Başkanı Lütfi Demirkapı savunmasında, İHD'nin hak ihlalleri konusunda çalışmalar yaptığını ve bunun tüzüğüne uygun olduğunu vurguladı. F tipi cezaevlerinin insan haklarına aykırı olduğunu belirten Demirkapı, bu konuyla ilgili etkinliklerin suç sayılmayacağını anlattı. Şubenin aranmasının yasalara aykırı olduğunu ifade eden Demirkapı, arama sırasında polislerin, topladıkları belgeleri ve bu belgelerin içeriklerini tutanaklara yazmadığını ve söz konusu belgelerin bir çoğunun da derneğe ait olmadığını bildirdi.

Sanık avukatlarından Yusuf Alataş da aramaların usulsüz olması nedeniyle iddianamede gösterilen delillerin geçersiz sayılmasını istedi.

Davanın 6 Eylül günü yapılan oturumunda, Emrah Serhan Soysal adlı kişi hakkında "F tipi cezaevlerini protesto eylemlerine katıldığı" gerekçesiyle TCY'nin 169. maddesi uyarınca açılan davanın, bu dava ile birleştirilmesine karar verildi.

6 Aralık günü yapılan duruşmada, Avukat Kazım Genç, sanıklardan Ali Rıza Bektaş'ın psikolojik tedavi gördüğünü belirterek "ceza ehliyetinin olup olmadığının anlaşılması için" muayene edilmesini istedi. Duruşma bu amaçla 19 Şubat 2002 tarihine ertelendi.

İHD Ankara Şubesi eski yöneticilerinden Zeki İrmak, 29 Ekim günü sabah saatlerinde evine gelen polisler tarafından "hakkında tutuklama kararı olduğu" gerekçesiyle gözaltına alındı. Daha sonra Nöbetçi Sulh Ceza Mahkemesi'ne çıkarılan İrmak, tutuklama kararının 5 Haziran günü kaldırıldığının anlaşılması üzerine serbest bırakıldı. İrmak, bunun ardından polis kayıtlarında "Sakarya doğumlu Zeki İrmak adlı bir kişinin arandığının" görülmesi üzerine yeniden gözaltına alındı. Zeki İrmak, aranan kişiyle ilgisinin olmadığını anlaşılması üzerine akşam saatlerinde yeniden serbest bırakıldı.

İHD Van Şubesi

5 Aralık 2000 tarihinde ölüm oruçlarına destek amacıyla yaptıkları açlık grevleri nedeniyle İHD ile Tutuklu ve Hükümlü Yakınları Derneği Van Şubesi yöneticileri Turan Özgüner, Burhan Altunlu, Hüseyin Ayaz, M.Siddik Kaya, Kadir Çiftçi, Mehmet Sait Aydın, Selahattin Aşan, Hıdır Duman, Mehmet Çevirel ve Feremez Keskin hakkında "Dernekler Kanunu'na muhalefet ettikleri" iddiasıyla dava açıldı. Derneğin kapatılması da istenen davanın ilk duruşması 7 Nisan günü Van 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapıldı. Davanın 29 Haziran günü Van 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada beraatle sonuçlanmasının ardından yaklaşık 6 ay kapalı kalan İHD Van Şubesi 13 Temmuz günü çalışmalarına yeniden başladı. Van İHD Şubesi 19 Aralık 2000 tarihinde "dernekler yasasına muhalefet ettiği" gerekçesiyle Van Valiliği tarafından süresiz olarak kapatılmıştı.

İHD - TİHV

İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir ve TİHV Diyarbakır Temsilcisi Sezgin Tanrıkulu hakkında 31 Ocak ve 2 Nisan günleri yaptıkları ortak basın açıklamaları nedeniyle iki ayrı dava açıldı. Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamelerde, Baydemir ve Tanrıkulu'nun, "Dernek Yönetim Kurulu'nun kararı olmadan basın açıklaması yaptıkları" gerekçesiyle 2908 sayılı Dernekler Yasası'nın 82. maddesi uyarınca cezalandırılması istendi. Madde, 6 aya kadar hapis cezası öngörüyor. Basın açıklamalarında, Şırnak'ın Silopi ilçesinde kaybolan HADEP İlçe Başkanı Serdar Tanış ve İlçe Sekreteri Ebubekir Deniz'in durumlarının açığa kavuşturulması isteniyordu.

İHD Siirt Şubesi

İHD Siirt Şube Sekreteri Vetha Aydın 8 Mayıs, şube üyeleri Emin Dayan, Muhyettin Timurlenk, Beşiri Küneş, Mehmet Emin Küneş ve Yusuf Adıgüzel de 9 Mayıs günü gerekçe gösterilmeden gözaltına alındı. Mehmet Emin Küneş, gözaltında polisler tarafından dövüldü. Gözaltına alınanlar 10 Mayıs günü serbest bırakıldı. Emin Dayan, Muhyettin Timurlenk, Beşiri Küneş, Mehmet Emin Küneş ve Yusuf Adıgüzel'in aynı zamanda HADEP İl Örgütü'nde görevli oldukları bildirildi.

Siirt Şubesi tarafından 10 Aralık Dünya İnsan Hakları Günü nedeniyle hazırlanan bültenin dağıtılması da Siirt Valiliği tarafından yasaklandı.

İHD İzmir Şubesi

İzmir Şubesi 2 Ocak günü Valilik'in istemi üzerine İzmir Asliye Hukuk Mahkemesi kararı ile 10 gün süreyle kapatıldı. Kapatılma gerekçesi olarak İzmir DGM Cumhuriyet Savcılığı'nın 20 Aralık 2000 tarihinde verdiği karar ile yapılan denetimde dernekte bulunan kişilerin 16'sının dernek üyesi olmaması gösterildi.

Şube yönetim kurulu hakkında 2001 yılı içinde toplam 37 dava açıldı. Açılan davalardan biri ağır ceza, 33'ü asliye hukuk ve 3'ü de sulh ceza mahkemelerinde görülüyor.

İHD İzmir Şubesi'ne 22 Haziran gecesi zorla giren kimliği belirsiz kişi ya da kişiler, şubeye yapılan başvurulara ilişkin bilgilerin bulunduğu bilgisayarı çaldı. Şube yöneticilerinden Mihriban Kırdök, diğer bilgisayarlar ve kameraya dokunulmamasının, olayın basit bir hırsızlık olmadığını gösterdiğini belirtti. Kırdök, içeri girenlerin iki odayı aradığını, belgelere baktığını söyledi.

İHD İzmir Şubesi'nin 23 Eylül günü Fuar Açık Hava Tiyatrosu'nda "İnsan hakları için barışa, demokrasiye, cezaevlerinde yaşam hakkına sahip çık" adıyla düzenlemeyi planladığı etkinliğe İzmir Valiliği izin vermedi. Kararın, 5442 sayılı İller İdaresi Yasası'nın 11/c ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri

Yasası'nın 17. maddesi uyarınca alındığı bildirildi.

İHD Diyarbakır Şubesi

Diyarbakır 2. Sulh Ceza Mahkemesi, İHD Genel Merkezi tarafından 1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle bastırıldığı üç afiş ve özel bülten hakkında "halkı düşmanlığa kışkırtıcı ifadeler içerdiği" gerekçesiyle toplatma kararı verdi. Karar uyarınca, Çanakkale, İzmir, Adıyaman ve Siirt'te afişlerin asılması yasaklandı. Ankara ve Hatay'da ise Cumhuriyet Savcılığı söz konusu afiş ve bültende suç unsuru bulunmadığını belirterek afişlerin asılmasına ve bültenin dağıtımına izin verdi.

İHD Genel Merkezinin 1 Eylül Dünya Barış Günü etkinlikleri kapsamında, Diyarbakır'da Dernek şubesinin yapmak istediği "Aydınlık Gelecek İçin Mum Yakma" etkinliğine Valilik tarafından izin verilmedi.

İHD'nin Diyarbakır'da düzenlemeyi planladığı "Şiddetsiz yarınlar için 24 saat uyumama ve aydınlık gelecek için mum yakma" etkinliği Diyarbakır Valiliği tarafından yasaklandı. 10 Eylül günü düzenlenmesi planlanan etkinliğin yasaklanmasına İller İdaresi Yasası'nın "il sınırları içinde kamu güvenliğinin sağlanmasına" ilişkin 11/c fıkrası gerekçe gösterildi.

İHD Diyarbakır Şube Başkanı Osman Baydemir hakkında yayınlanan basın açıklamaları nedeniyle 2001 yılında 100'ün üstünde soruşturma ve dava açıldı.

İHD İstanbul Şubesi

Şube yönetim kurulu hakkında 2001 yılı içinde 30'un üstünde dava açıldı. Açılan davalardan dördü ağır ceza mahkemelerinde görülürken diğerleri asliye ceza mahkemelerinde görülüyor.

İHD İstanbul Şubesi'nin "İnsan Hakları Haftası" etkinlikleri çerçevesinde 17 Aralık 2000 tarihinde düzenlediği "İnsan Haklarına Saygı" yürüyüşünden sonra gelişen olaylar nedeniyle 25 İHD yöneticisi hakkında dava açıldı. Dava, 28 Şubat günü Beyoğlu 7. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan oturumunda savcının, "suçun DGM kapsamında olması nedeniyle görevsizlik kararı verilmesi" isteminin incelenmesi için 28 Mart gününe ertelendi. Davada, İHD Şube Başkanı Avukat Eren Keskin, şube yöneticisi ve üyeleri Kiraz Biçici, Mukaddes Alataş, Leman Yurtsever, Avukat Oya Taman, Avukat Gülseren Yoleri, Filiz Yücel (Karakuş), Neriman Deniz, Şaban Dayanan, Mehmet Ali İnci, Nimet Tanrıkulu, Ümit Efe, Kıvanç Sert, Elif Çamyar, Avukat Ali Durmuş, Sait Gürsoy, Avukat Gülizar Tuncer, Avukat Keleş Öztürk, Bedri Vatansever, Recep Yılbaş, Doğan Genç, Hüseyin Karabulut, Kemal Bozkurt, Zehra Yılmaz ile TİHV İstanbul Temsilciliği Sekreteri Hürriyet Şener "izinsiz gösteri düzenledikleri", "Dernekler Yasası'na aykırı davrandıkları" ve "görevli memura direndikleri" iddiasıyla TCY'nin 258. maddesi ve "suç sayılan fiili övdükleri" iddiasıyla TCY'nin 312/1. maddesi

uyarınca 4 yıldan 12 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılanıyorlar. Dava 2001 yılı içinde sonuçlanmadı.

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin ile Şube Yönetim Kurulu üyeleri Gülseren Yoleri, Kiraz Biçici, Doğan Genç, Oya Ataman, Mukaddes Alataş ve Leman Yurtsever, "Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'e hakaret ettikleri" iddiasıyla dava açtı. Hikmet Sami Türk'ün suç duyurusu üzerine açılan davada, İHD İstanbul Şubesi tarafından Türk'e çekilen "F tipi cezaevi can almaya devam ediyor" başlıklı faksta, "... Adalet Bakanı, 19 Aralık operasyonu öncesi verdiği sözleri, yaptığı yorumları unuttu... Kör bir inadin içerisinde... Evet, Sayın Tantan ve Türk verdiğiniz sözlerin hiçbirini tutmadınız... Cezaevlerini ölüm yuvalarına çevirdiniz... İzlediğiniz insan hakları karşıtı politikalar ve kör inadinızdan derhal vazgeçmenizi istiyoruz..." denildiği belirtildi. İddianamede, Eren Keskin ve 6 yönetim kurulu üyesinin TCY'nin "sövme" suçunu düzenleyen 482/1-4 ve "resmi sıfatlı kişilere karşı işlenen suçlarda cezanın artırılmasına" ilişkin 273. maddeleri uyarınca cezalandırılması istendi. Sanıklar dava nedeniyle 12 Kasım günü İstanbul Beyoğlu 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nde ifade verdiler. Dava, 20 Kasım günü Ankara 8. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başladı.

İHD Rize Şubesi

İHD tarafından 2000 yılı Aralık ayında düzenlenen "Ölümleri İstemiyoruz" eylemine katılan İHD Rize Şubesi yöneticileri hakkında "izinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla açılan dava, 18 Ekim günü Rize Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada beraatla sonuçlandı. 12 Aralık günü yapılan eylemde aralarında şube yöneticilerinin de bulunduğu 11 kişi gözaltına alınmıştı.

İHD Bursa Şubesi

1 Ocak tarihinde geceyarısı Terörle Mücadele Şubesi tarafından basılıp ikisi açlık grevinde olan dört dernek yöneticisinin gözaltına alınmasının ardından Dernekler Masası polisleri tarafından Şube kapatılarak mühürlendi. 2 Ocak günü öğle saatlerinde mühür kaldırılarak şube binası Dernek yöneticilerine teslim edildi. Dernek yöneticilerine açılan soruşturmanın ardından Bursa Valiliğinin başvurusu üzerine Bursa 4. Asliye Hukuk mahkemesi kararıyla 8 Ocak günü "yasadışı örgüt üyelerine yardım edildiği" iddiasıyla Şube kapatıldı. Kapatma gerekçesinde dernek binasında yasadışı örgüt üyelerinin bulunduğu, dernek binasında ölüm orucunu destekleyen belgelerin bulunduğu ve 2908 sayılı Dernekler Kanunu'na muhalefet edildiği belirtildi.

İHD Bingöl Şubesi

İHD Bingöl Şubesi 30 Kasım tarihinde polis tarafından basıldı. Baskında çok sayıda ihlal başvuru formu, İHD Genel Merkezi'nin bültenleri ve aylık ihlal raporlarına el konuldu. Şube Başkanı Rıdvan Kızgın'a da Bingöl

Valiliği tarafından görevinden alındığına dair yazılı bildirimde bulunuldu. Valilikten yapılan açıklamada, İHD Şubesi'ne denetlemeye giden müfettişlerin içeri alınmadığı, Kızgın'ın bu nedenle Dernekler Yasası'nın derneklerin denetimine ilişkin 45. maddesi uyarınca görevinden alındığı belirtildi.

Rıdvan Kızgın ise, baskının ve görevden almanın 25 Kasım günü Şube'nin kadın kolu tarafından gerçekleştirilen "Şiddet ve Kadın" konulu bir iç toplantıya girmek ve çekim yapmak isteyen güvenlik görevlilerine izin verilmemesinden kaynaklandığını söyledi. İHD Bingöl Şubesi resmi olarak açıldığı 12 Nisan tarihinden bu yana dört kez baskına uğramış ve 17 Ekim tarihinde yapılan baskında Şube mühürüne el konulduğu için üyelik aidatı ve bağış alamaz duruma gelmişti.

İHD Batman Şubesi

İHD Batman Şubesi yöneticileri Batman Valiliği tarafından görevden alındı. Valilik kararına, "dernek üyelerinden bazıları hakkında PKK ile bağlantıları olduğu gerekçesiyle ya da çeşitli suçlar nedeniyle işlem yapılmasını", "bazı dernek üyelerinin sabıka kaydı bulunmasını" ve "dernek üyeleri arasında memurların bulunmasını" gerekçe gösterdi.

İHD Batman Şubesi avukatları Sabih Ataç, Zeki Ekmen, Sedat Özevin, Zekeriyaya Aydın, Taner Kuyumcu ve Hakan Toy, 5 Aralık günü kararın iptali istemiyle valiliğe başvurular. Başvuruda, görevden almaya gerekçe gösterilen nedenlerin yasal dayanağının bulunmadığı vurgulandı.

İHD Elazığ Şubesi

Elazığ Şubesi tarafından 21 Nisan günü düzenlenen "Dayanışma Gecesi"nde yaptıkları konuşmalar nedeniyle İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir, Elazığ Şube Başkanı Cafer Demir ve Elazığ Şube Sekreteri Kenan Çetin hakkında dava açıldı. Malatya DGM Savcılığı tarafından açılan davada, İHD yöneticilerinin TCY'nin 312. maddesi uyarınca hapis cezasına mahkum edilmesi istendi. Dava, 27 Aralık günü başladı.

İHD Gaziantep Şubesi

F tipicezaevlerini protesto etmek amacıyla Şube binasında açlık grevi başlatıldığı ve daha önce çeşitli tarihlerde kapatma kararları bulunduğu gerekçesiyle Gaziantep Valiliğinin oluru ve Gaziantep 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin kararıyla 7 Aralık 2000 tarihinde kapatılan Şube 2001 yılı süresince kapalı kaldı.

İHD Mersin Şubesi

Sulh Ceza Mahkemesinde, Mersin İHD Şubesinin asli görevlerini yerine getiremediği iddiasıyla dağıtılmasına ilişkin açılan dava halen devam ediyor.

İHD Malatya Şubesi

Malatya Valiliğinin başvurusu üzerine Malatya Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından verilen karar uyarınca Malatya İHD Şubesi kapatıldı ve Yönetim Kurulu üyeleri görevlerinden azledildi.

Mazlum-Der

Ankara'daki AB Ülkeleri Büyükelçileri Misyon Şefi Yardımcılarının 23-27 Mayıs tarihleri arasında Trabzon, Erzurum ve Kars'ta gerçekleştirdikleri ziyaret programında yer alan Mazlum-Der ile görüşmeleri, Dışişleri Bakanlığı'nca engellenmek istendi. Büyükelçilikleri Mazlum Der'in Trabzon Şubesi ile görüşmemeleri yönünde uyarın Dışişleri Bakanlığı, görüşmenin buna rağmen yapılacağına bildirilmesi üzerine ikinci bir uyarı yaptı. Dışişleri Bakanlığı ikinci uyarından sonra bu konuda 'sorumluluğun kendilerine ait olmayacağını' da bildirdi.

Mazlum-Der yöneticilerine "Düşünce Özgürlüğü için 2. İstanbul Buluşması" ve "İhlal İhbar Hattı Basın Toplantısı" hakkında davalar açıldı. "Demokrasilerde Parti Kapatma ve Siyasal Hakları" isimli panel ise yasalara aykırı bir şekilde engellendi.

Tutuklu Yakınları Dernekleri

Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği'nin (TAYAD) İstanbul'da bulunan genel merkezi 3 Ocak günü polisler tarafından mühürlendi. 21 Aralık 2000 tarihinde Beyoğlu İstiklal Caddesi Ayhan Işık sokakta bulunan genel merkez binasına düzenlenen baskında 24 kişinin gözaltına alındığı olay nedeniyle İstanbul Valiliği'nin "derneğin faaliyetlerinin durdurularak hukuki işlem başlatılması için" Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı'na başvurduğu öğrenildi. Baskın sırasında içerde bulunanlar barikat kurarak polisleri direnmişti. Soruşturma kapsamında Beyoğlu Asliye Hukuk Mahkemesi, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 54. maddesine dayanarak soruşturma sonuçlanıncaya kadar derneğin kapatılmasına karar verdi.

TAYAD'ın 17 üyesi hakkında "Dernekler Yasası'na aykırı davrandıkları ve izinsiz bildiri dağıttıkları" iddiasıyla açılan dava ise 20 Mart günü Beyoğlu 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Mahkeme, Halil Kurt, Hatice Erdoğan, Melek Kurt, Kezban Bektaş ve Sultan Çelik katıldı. Davanın diğer tutuksuz sanıkları Tahir Ercan, Zeynel Polat, Aynur Karhan, Sadık Çelik, Cennet Güngören, Müşerref Eryüksel, Cemil Özcan, Reşat Karataş, Suzan Akça, Ünzile Kaçar, Hudi Güleli ve Besim Çelik adlı sanıklar hakkında beraat kararı verdi.

4 Ekim 2000 tarihinde Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından 3 ay süreyle kapatılan Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (THAY-DER) 5 Ocak günü Diyarbakır Şubesi açıldıktan hemen sonra yeniden kapatıldı.

TAYAD'ın İstanbul Fındıkzade'de bulunan şubesi 7 Ocak günü bir grup ülkücünün saldırısına uğradı. Tutuklu yakınlarının ve dernek çalışanlarının bulunduğu sırada dernek binasının camlarını kıran ülkücüler, kapıya dayanarak içeridekileri tehdit etti. Olay yerine yaklaşık 45 dakika sonra gelen polislerin saldırganları gözaltına almamasına tepki gösteren dernek avukatlarının ısrarı sonucu üç kişi gözaltına alındı.

Tutuklu ve Hükümlü Yakınları Dayanışma Derneği (TİYAD) Ankara Şubesi'ne 9 Ocak günü yangın olduğu gerekçesiyle girilerek aranırken, Şube Başkanı Betül Gököğlü ve eşi Ercan Gököğlü da evleri basılarak gözaltına alındı.

TAYAD'ın Taksim'de bulunan genel merkezinden sonra Aksaray Şubesi de kapatıldı. Derneğe, 12 Ocak günü baskın düzenleyen polisler, derneği mühürlendi.

Adana'da tutuklu yakınlarının kurduğu Dayanışma Derneği, Adana Valiliği tarafından "yasak yayın bulundurulduğu" gerekçesiyle 28 Şubat gününden itibaren 10 gün süreyle kapatıldı.

Avcılar'da polisin operasyonu sırasında İsmail Karaman'ın ölü ele geçirilmesini protesto etmek amacıyla Galatasaray Lisesi önünde izinsiz gösteri yapmak isteyen TAYAD üyesi 10 kişi, güvenlik güçlerince basın açıklaması yapmalarına izin verilmeden topluca gözlem altına alındı.

Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Dayanışma Derneği'nin (TUHAD) İstanbul Kadıköy'de bulunan binası 27 Mart günü mühürlendi. Derneğin, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın fotoğrafı ve 19 Aralık 2000 tarihinde yapılan operasyona ilişkin bir karikatür nedeniyle kapatıldığı bildirildi.

10 Eylül günü İstanbul Sirkeci Postanesi'nden Adalet Bakanlığı'na kart göndermek isteyen tutuklu yakınları gözaltına alındı. TAYAD Genel Sekreteri Tekin Tangün, dernek üyesi Ercan Gököğlü ve Yaşadığımız Vatan dergisi Genel Yayın Yönetmeni Metin Yavuz'un tutuklanmasını ve cezaevlerindeki baskıları kınayan kartları gönderdikten sonra basın açıklaması yapmak isteyen tutuklu yakınlarına müdahale eden polisler, dört kişiyi gözaltına aldı.

Bergama Cezaevi'nde bulunan tutuklu ve hükümlüleri 4 Ekim günü ziyarete giden Yusuf Yenidünya, Sürmeli Yenidünya, Haskar Doğan, Gülhan Kılıç ve Zelal Polat adlı tutuklu yakınları 5 saat süreyle gözaltında tutuldular.

Tutuklu Yakınlarıyla Dayanışma Derneği'nin (TUYAD-DER) İstanbul'daki binası 26 Ekim günü polisler tarafından basıldı. Baskında Yüksel Yazıcı ve Muzaffer Çelik adlı kişiler gözaltına alındı.

İzmir Valiliği'nin kararıyla kapatılan, İzmir Tutuklu ve Hükümlü Aileleriyle Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (TAYD-DER) Yönetim Kurulu üyelerinin Dernekler Yasası'na muhalefet ettikleri gerekçesiyle

yargılandıkları dava, 1 Kasım günü beraatle sonuçlandı. İzmir 12. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen duruşmada, imza metinleri ile yasak yayınların bir adet bulundurulmasının suç unsuru oluşturmadığı gerekçesiyle, TAYD-DER'liler hakkında beraat kararı verildi.

Tutuklu Aileleri Yardımlaşma Derneği (TAY-DER) Ankara Şubesi Başkanı Meliha Özcan, incelemeler yapmak üzere gitikleri Van'da 7 Kasım'dan itibaren polis baskılarına maruz kaldıklarını belirterek, yardımcısı Meryem Aydın ile birlikte, Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu. TAY-DER yöneticileri savcılığa verdikleri dilekçede, sürekli takip edildiklerini, sık sık durdurularak üst aramasından geçirildiklerini ve aramalar sırasında onur kırıcı davranışlara maruz kaldıklarını bildirdi. Son olarak 9 Kasım günü Iğdır'a gitmek üzere özel araçlarıyla yola çıktıklarını ve il çıkışında polisler tarafından geri çevrildiklerini de belirten TAY-DER yöneticileri, çalışmalarını yürütmelerinin engellendiğini bildirdiler.

Tutuklu ve Hükümlülerle Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Van Şube Saymanı Nihat Avcı, kendilerini polis olarak tanıtan JITEM elemanları tarafından ölümle tehdit edildiğini açıkladı. 10 Aralık günü basın toplantısı düzenleyen Nihat Avcı, 6 Aralık günü kendilerini polis olarak tanıtan iki kişinin birkaç kez

evine gelerek kendisiyle görüşmek istediklerini ve bir cep telefonu numarası bıraktıklarını anlattı. Avcı yaşadıklarını şöyle anlattı: "Bıraktıkları telefondan 'Özkan' ile görüşmemi istemişler. Akşam bu telefonu aradım. Görüştüğüm kişi polis olduğunu ve benimle mutlaka görüşmesi gerektiğini söyleyerek randevu verdi. 7 Aralık günü Van Cumhuriyet Savcılığı ve Van Emniyet Müdürlüğü'ne birer dilekçe vererek durumu aktarıldıktan sonra saat 11.00'de randevu yeri olan Van Devlet Hastanesi önüne gittim. Beyaz bir araçla sivil giyimli iki kişi geldi ve araca binmemi istediler. Binmeyi reddettim. Bu sırada kardeşim ve iki polis geldi, ancak polisler müdahalede bulunmadılar. Polisler daha sonra emniyette verdikleri ifadede olayı doğruladılar ve söz konusu iki kişi JITEM elemanı olduğu için müdahale etmediklerini söylediler." Söz konusu iki kişinin kendisini tehdit ederek dernek yönetici ve üyeleri hakkında bilgi istediklerini belirten Avcı, "bunu kabul etmeyince kendileri adına çalışmamam halinde bana, aileme ve dernekteki arkadaşlarıma yöneleceklerini, hepimiz için tehlike yaratacaklarını söylediler. Ben yine reddedince 'biz seni yine de 10 Aralık günü saat 14.00'te Bayındırlık Müdürlüğü'nün önünde bekleyeceğiz, belki fikrini değiştirirsin' diyerek ayrıldılar." dedi. Nihat Avcı, basın toplantısında, görüşme sırasında gizlice yaptığı bant kaydını da gazetecilere dinletti.

EK : 1

GENELKURMAY BAŞKANLIĞI'NIN 7 ARALIK 200 TARİHLİ AÇIKLAMASI

2000 YILI İÇ GÜVENLİK HAREKATI DEĞERLENDİRMESİ
2000 yılı, PKK terör örgütünden kaynaklanan terörün, şiddet boyutunda azalmanın, bunun yanında başta siyasi bir güç haline gelme gayretleri olmak üzere çeşitli alanlara yayılmanın hızlandığı ve buna paralel olarak karşı mücadelenin değişik boyutlarda sürdürülmesine olan ihtiyacının açıkça ortaya çıktığı bir yıl olarak dikkati çekmiştir.

Bu kapsamda, terörle mücadele;

- terörün şiddet boyutunun sona erdirilmesi,
- konunun etnik milliyetçilik temeline dayalı, siyasi ayrılıkçı bir hareket haline gelmesinin önlenmesi ve,
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin sosyal ekonomik kalkınmalarının sağlanarak, terörün istismarına neden olan noksanlıkların giderilmesi olarak gruplandırılabilir üç boyut kazanmıştır.

Bilindiği gibi, Türk Silahlı Kuvvetleri terörün birinci boyutuna karşı silahlı mücadeleyi fiilen yürütmektedir.

Bu mücadelede özellikle son 6 yıldır istikrarlı ve gittikçe artan bir başarı sağlanmıştır.

Bunun sonucu olarak;

- terör örgütü inisiyatifinde meydana gelen olaylar zaman içinde gittikçe azaltılarak, 1994 yılında 3298 olan olay sayısı 2000 yılında toplam 45'e indirilmiştir.
- Bir başka ifade ile geçmişte günde 9 olay meydana gelirken, bu rakam 2000 yılında 9 günde 1 olaya kadar düşürülmüştür.

Bunun yanı sıra;

- terörist eylemlerde hayatını kaybeden vatandaş sayısı yılda 1479'dan 15'e,
- güvenlik güçleri şehit miktarı da yılda 1145'ten 29'a indirilmiştir.
- Toplam yaralı sayısı ise; yılda 4 binlerden 108'lere düşmüştür.

- Bunun anlamı; mevcut şehitlerimize her gün 7, gazilerimize 11 kişinin eklenmesinin önlenmiş olmasıdır.

Diğer yandan;

- geçmişte terörist sayısını 11.000'e kadar çıkarabilmiş olan ve bu miktarın asgari yarısını yurt içinde tutabilen ve eyleme yöneltebilen terör örgütü; tüm propagandasına, yurtiçi ve yurtdışından gördüğü her türlü desteğe rağmen, mevcudunu koruyamaz hale gelmiş ve terörist miktarı 4.000-4.500'e kadar düşmüştür.
- bunun da ancak %10'nu yurtiçinde tutabilmektedir.

Bu durumda; 2000 yılında terörün şiddet boyutunun önemli ölçüde kontrol altına alındığını söylemek mümkündür.

Bu sonuç; Türk Silahlı Kuvvetleri ve güvenlik güçlerimizin kahramanlığının ve onlara her zaman sınırsız destek vermiş olan aziz milletimizin sabrının bir eseridir.

Yıllardır her türlü arazi ve hava koşullarında büyük bir özveri ile yürütülen PKK terör örgütüne karşı mücadelede;

- toplam 5.853 şehit verilmiş,
 - 11.946 TSK ve güvenlik gücü mensubu da yaralanmıştır.
- Yine bu mücadelede;

- Hayatını kaybeden vatandaş sayısı toplam 5.405,
- Yaralanan vatandaş sayısı da 6.056'dır.

Diğer yandan; büyük çoğunluğu yurt dışında da olsa, halen 4.500 civarında teröristin varlığını sürdürüyor olması önemli bir tehdit oluşturmaya da devam etmektedir.

Terör örgütü PKK silah altında tuttuğu teröristlerini, siyasallaşma çabalarına şemsiye olarak kullanmak üzere geliştirdiği sözde barış çağrısına cevap alabilmek için Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne karşı bir koz olarak kullanma gayreti içerisindedir.

Bu çağrının iç ve dış kamuoyunda bazı çevrelerce çeşitli şekillerde yorumlandığı ve hatta Türkiye için kaçırılmaması gereken bir fırsat olarak bile değerlendirildiği de görülmektedir.

Bu noktada, PKK terör örgütünün Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nden barış adı altında istediklerinin bir kez daha hatırlatılmasında fayda vardır. Bunların bazıları;

- Kürt asıllı vatandaşlarımızın ayrı bir ulus olarak tanımlanması ve bunun Anayasa'ya dahil edilmesi,
- yerel yönetimlerin güçlendirilmesi suretiyle bazı bölgelerimizde özerk yönetimler oluşturulması,
- teröristbaşı ve halen cezaevlerinde bulunan 10.000'in üzerindeki hükümlü ve tutuklu dahil, tüm PKK'lı teröristlerin affedilmesi ve,
- bunların siyasi faaliyetlerine müsaade edilmesidir.

- Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Devleti bunları yapmaz ise; silahlı eylemlere tekrar başlanacağı ile de tehdit edilmektedir.

Görüldüğü üzere, terör örgütü bir anlamda silahla gerçekleştiremediğini, sözde barış çağrısı ile gerçekleştirme hevesi içindedir.

Bunun kabul edilmesinin veya tartışılmasının bile söz konusu edilemeyeceğinin bilincinde olan Türk Silahlı Kuvvetleri, bu tehdit tamamen ortadan kalkana kadar, yani son terörist etkisiz hale getirilene kadar mücadeleyi sürdürme azim ve kararlılığındadır.

Bu nedenle;

- Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizde geçmişte alınmış olan tedbirler 2000 yılında da aynen sürdürülmüş,
- teröristlere karşı operasyonlar geçmiş yıllara göre bir kat daha artırılmış ve

- Kuzey Irak'ta üstlenmeye çalışan teröristlere karşı da sınır ötesi operasyonlara devam edilmiştir.

Diğer yandan;

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kendilerinin sözde barış çağrılarında doğrudan cevap vermeme ihtimaline karşı, PKK terör örgütünün, devleti içten ve dıştan zorlamak için başka alanlarda bazı faaliyetlere yöneldiği de görülmektedir.

Bu faaliyetler genelde, kısaca "PKK'nın siyasallaşması" olarak tanımlanmakta ise de, gerçek olan etnik milliyetçilik temelinde dayalı, siyasi ayrılıkçı bir hareketin yaratılma ve geliştirilme çabalarıdır.

Bunu, terörün ikinci boyutu olarak tanımlamak mümkündür.

Bu konuda, yurt içinde,

- toplumun bazı kesimleri legal veya illegal kuruluşlar marifeti ile örgütlenmekte ve gerektiğinde çeşitli nedenler gerekçe gösterilerek toplumsal eylemlere yöneltilmektedir.

- Bunun bir örneği 22 Ekim 2000 tarihinde Adana'da yaşanmış, nüfus sayımında, 10-15 yaşındaki çocuklar polis ile karşı karşıya getirilmiştir.

- Ayrıca toplumu örgütleme kapsamına legal bazı siyasi oluşumlarda dahil edilerek, PKK güdümünde tek ve etkin bir ayrılıkçı siyasi güç yaratılmak istenmektedir.

PKK terör örgütünün bu faaliyetlerinde;

- etnik kimlik,

- ana dilde eğitim,

- ana dilde radyo/tv yayını ve

- yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gibi sloganlar toplumu ikna temaları olarak kullanılmaktadır.

Bilindiği üzere;

PKK Marksist-Leninist çizgide kurulmuş ve terörizmi vasıta olarak benimsemiş bir terör örgütüdür.

- PKK'nın yarattığı bu terörden en çok, bugün haklarını savunduklarını iddia ettikleri bölgedeki vatandaşlarımız zarar görmüş, çocuk, kadın, yaşlı binlerce vatandaşımız hayatını kaybetmiş, yine binlercesi sakat kalmıştır.

- Yine PKK terörü yüzünden binlerce köy tahrip olmuş, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizin her alanda gelişmesi bu bölgelere yönelik yatırım gayretleri tahrip edilerek, yıllardır engellenmiştir.

- 2000 yılında, terör örgütü PKK'nın, bunları yok ve aziz milletimizin de unuttuğunu varsayarak, sözde demokrasi ve insan hakları savunuculuğu platformunda kendine yer edinme gayretleri ibretle izlenmiştir.

- Terör örgütünü bu gayretlerinde en çok cesaretlendiren gelişmeler, Türkiye'nin AB'ne giriş sürecinde yaşanmaktadır.

- Türkiye'yi bölmek hedefinde hiçbir değişiklik olmayan ve yıllardır sürdürülen mücadele sonucu bitme noktasına getirilmiş olan terör örgütü, bu süreçten istifade ile bir yandan kendisi için yeni bir varlık ve mücadele alanı yaratmaya, diğer yandan terörle mücadeleyi yürüten güvenlik güçlerini pasifize etmeye çalışmaktadır.

- Bilindiği gibi terörizm, insan hakları tanımayan bir şiddet türü olup, tüm uluslar arası kuruluşlarca üye ülkelerin ortak karşı mücadeleye çağrıldığı, insanlığa ve demokrasilere yönelik en önemli tehdit olarak ifade edilmektedir.

Bu AB için de böyle olup, AB anlaşmasının 29. ncu maddesi birlik üyesi ülkeleri terörizme karşı mücadele ile yükümlü kılmaktadır.

Ancak, geçmişte bazı AB üyesi ülkelerin açık ve gizli olarak terör örgütü PKK'ya destek verdikleri ve bu kanlı örgütün bugünlere kadar varlığını devam ettirebilmesinde başlıca etkenler oldukları bilinmektedir.

2000 yılında yaşanan bazı olaylar ve hatta AB bazı birimlerinin terör örgütünü muhatap alabilecek kadar ileri gitmiş olması, kamuoyunda terör örgütüne geçmişte bazı ülkelere verilen desteği halen devam etmekte olduğu kuşkuvarının doğmasına neden olmuştur.

Bu durum, PKK terör örgütünü varlık ve eylemlerini sürdürmede cesaretlendirmekte ve Türkiye'nin terörü bitirme gayretlerini güçleştirmektedir.

Hiçbir etnik veya dinsel farklılığın istismar edilmediği ve bu istismardan kaynaklanan bir terörün yaşanmadığı bir Türkiye, şüphesiz ki herkesin temel arzusu olmak durumundadır.

Bunun vazgeçilmez ön koşulu, terörün her yönü ile tamamen yok edilmiş olmasıdır.

Bugün Türkiye'de etnik, ideolojik ve aşırı din temelinde dayalı 40'ın üzerinde faal terör örgütü mevcuttur.

Bu örgütlerin sadece cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlü sayısı 11.000 civarındadır.

Buna mukabil, pek çok terörist özellikle Avrupa ülkelerinde rahatça barınabilmektedir.

Türkiye, evrensel bir insanlık suçu olan terörü tamamen yok edebilmek için büyük bir mücadele vermektedir.

Bu mücadele her şeyden önce, gerçek bir insan hakları ve demokrasi mücadelesidir.

Vatandaşlarımızın başta yaşam hakkı olmak üzere tüm haklarını demokratik ortamda kullanabilmeleri için, bu mücadelenin mutlaka kazanılması gerekmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, insan haklarını ve hukukun üstünlüğünü esas alan tüm uluslar arası sözleşmelerle taraf olmuş ve demokrasisini, çevresindeki her türlü olumsuzluğa rağmen geliştirme gayretini sürdüren demokratik bir hukuk devletidir.

Ancak, çoğu kez dıştan destekli bölücü, yıkıcı ve irticai hareketlerin mevcut demokratik ortamdan istifade ile amaçlarına ulaşmaya çalıştıkları da bir gerçektir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bunlara karşı aldığı yasal veya idari önlemler de yine evrensel hukuk normları içindedir.

İnsan hakları ve hukuka gösterilen titizlik nedeniyle terörle mücadele bu kadar uzun sürmüş olup, gelecekte de tavizsiz devam etmesi kaçınılmazdır.

Diğer yandan, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizde yıllardır yaşanan PKK terörünün yarattığı ekonomik ve sosyal tahribat da bilinmektedir.

Bunun ortadan kaldırılabilmesi ve bölge vatandaşlarımızın hak ettiği huzur ve mutluluğa kavuşabilmesi için, sosyal ve ekonomik kalkınmayı hedef alan bir eylem planı, hükümet tarafından 2000 yılı Mayıs ayında yürürlüğe konulmuştur.

Sağlanan huzur ortamı devam ettiği takdirde; bu planın uygulama sonuçlarının kısa sürede alınacağı ve geçmişte terörün istismarına neden olan pek çok yetersizliğin ortadan kaldırılacağı beklenmektedir.

Ulu Önder Atatürk, daha Lozan sonrası Meclis'te yaptığı bir konuşmada; "Her işin başı devlette istikrar ve toplumda huzura dayanır. Toplumun huzurunu bozmaya yeltenenler her zaman görülecektir. Bunu önlemenin tek çaresi; halkın huzurunu bozanların karşısına devletin tüm gücü ve teşkilatı ile dikilmesidir" demiştir.

Bu bağlamda;

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin, bugün için iç huzuruna yönelik en önemli tehditlerden biri olan teröre karşı mücadelede, tüm ulusal güç unsurlarını daha etkin olarak kullanabildiği takdirde, arzu edilen başarıyı kısa sürede sağlayabileceği ve bu başarının da, gerek içte ve gerekse dışta her alanda gelişiminin önünü açacağı değerlendirilmektedir.

EK : 2

ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASININ BAZI MADDELERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA KANUN

Kanun No: 4709

Kabul Tarihi: 3.10.2001

Resmi Gazete: 17.10.2001 - 24556 Mükerrer

MADDE 1. - 7.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç metninin beşinci fıkrasının başında geçen "Hiçbir düşünce ve mülhazanın" ibaresi "Hiçbir faaliyetin" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 2. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 13 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 13. - Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

MADDE 3. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 14 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 14. - Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz.

Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasa ile tanıyan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.

Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir.

MADDE 4. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 19 uncu maddesinin beşinci fıkrasının ilk cümlesi, altıncı fıkrası ile son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır.

Kişinin yakalandığı veya tutuklandığı, yakınlarına derhal bildirilir.

Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir.

MADDE 5. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 20 nci maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesi yürürlükten kaldırılmış ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin

yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.

MADDE 6. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 21 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 21. - Kimsenin konutuna dokunulamaz. Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.

MADDE 7. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 22 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 22. - Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, karar kendiliğinden kalkar.

İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir.

MADDE 8. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 23 üncü maddesinin beşinci fıkrasında geçen "ülkenin ekonomik durumu," ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 9. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasına "Bu hürriyetlerin kullanılması," ibaresinden sonra gelmek üzere "millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması," ibareleri eklenmiş, üçüncü fıkrası metinden çıkarılmış ve maddeye aşağıdaki fıkra son fıkra olarak eklenmiştir.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.

MADDE 10. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 28 inci maddesinin ikinci fıkrası metinden çıkarılmıştır.

MADDE 11. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 31 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kanun, millî güvenlik, kamu düzeni, genel ahlâk ve sağlığın korunması sebepleri dışında, halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını engelleyici kayıtlar koyamaz.

MADDE 12. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 33 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 33. - Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hâkim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir. Ancak, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idarî karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

Birinci fıkra hükmü, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde Devlet memurlarına kanunla sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır.

MADDE 13. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 34 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 34. - Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

MADDE 14. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 36 ncı maddesinin birinci fıkrasına "savunma" ibaresinden sonra gelmek üzere "ile adil yargılanma" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 15. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 38 inci maddesine aşağıdaki fıkra yedinci fıkra olarak eklenmiş, mevcut beşinci ve altıncı fıkralarından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Savaş, çok yakın savaş tehdidi ve terör suçları halleri dışında ölüm cezası verilemez.

Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez.

Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz.

MADDE 16. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 40 ncı maddesine ikinci fıkra olarak aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.

MADDE 17. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 41 inci maddesinin birinci fıkrasına "ve eşler arasında eşitliğe dayanır." ibaresi eklenmiştir.

MADDE 18. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 46 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 46. - Devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak, tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, her halde peşin ödenir.

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır.

MADDE 19. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 49 uncu maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır.

MADDE 20. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 51 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 51. - Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Sendika kurma hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Aynı zamanda ve aynı işkolunda birden fazla sendikaya üye olunamaz.

İşçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının kapsam, istisna ve sınırları gördükleri hizmetin niteliğine uygun olarak kanunla düzenlenir.

Sendika ve üst kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri, Cumhuriyetin temel niteliklerine ve demokrasi esaslarına aykırı olamaz.

MADDE 21. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 55 inci maddesinin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Asgarî ücretin tespitinde çalışanların geçim şartları ile ülkenin ekonomik durumu da gözönünde bulundurulur.

MADDE 22. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 65 inci maddesi kenar başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

XIII. Devletin iktisadî ve sosyal ödevlerinin sınırları

Madde 65. - Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.

MADDE 23. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 66 ncı maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 24. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 67 nci maddesinin beşinci fıkrasına "askerî öğrenciler," ibaresinden sonra gelmek üzere "taksirli suçlardan hüküm giyenler hariç" ibaresi eklenmiş ve "bulunan tutukluların seçme haklarını kullanmalarında," ibaresi "oy kullanılması ve" şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki son fıkra eklenmiştir.

Seçim kanunlarında yapılan değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmaz.

MADDE 25. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 69 uncu maddesinin altıncı fıkrasına aşağıdaki cümle ile altıncı fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve son fıkra aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. Bir siyasî parti, bu nitelikteki fiiller o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarına kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır.

Anayasa Mahkemesi, yukarıdaki fıkralara göre temelli kapatma yerine, dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasî partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına karar verebilir.

Siyasî partilerin kuruluş ve çalışmaları, denetlenmeleri, kapatılmaları ya da Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmaları ile siyasî partilerin ve adayların seçim harcamaları ve usulleri yukarıdaki esaslar çerçevesinde kanunla düzenlenir.

MADDE 26. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 74 üncü maddesinin birinci fıkrasına "Vatandaşlar" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve karşılıklılık esasını gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar"; ikinci fıkrasına, "sonucu" ibaresinden sonra gelmek üzere "gecikmeksizin" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 28. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 87 nci maddesinde geçen "Anayasanın 14 üncü maddesindeki fiillerden dolayı hüküm giyenler hariç olmak üzere," ibaresi kaldırılmış; "genel ve özel af ilanına" ibaresinden önce gelmek üzere "Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 29. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 89 uncu maddesinin ikinci fıkrasına "Yayımlanmasını" ibaresinden sonra gelmek üzere "kısmen veya tamamen" ibaresi ile son cümlesinden önce gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

Cumhurbaşkanınca kısmen uygun bulunmama durumunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi sadece uygun bulunmayan maddeleri görüşebilir.

MADDE 30. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 94 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında geçen "on gün içinde" ibareleri "beş gün içinde" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 31. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 100 üncü maddesinin birinci fıkrasında geçen "karara bağlar" ibaresinden önce gelmek üzere "gizli oyla" ibaresi, ikinci fıkrasının sonuna "Bu süre içinde raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslimi zorunludur." cümlesi eklenmiş ve üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde görüşülür ve gerek görüldüğü takdirde ilgilinin Yüce Divana sevkine karar verilir. Yüce Divana sevk kararı ancak üye tamsayısının salt çoğunluğunun gizli oyuyla alınır.

MADDE 32. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 118 inci maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının ilk cümlesi aşağıdaki şekilde ve üçüncü fıkrasının son cümlesinde geçen "öncelikle dikkate alınır" ibaresi "değerlendirilir" olarak değiştirilmiştir.

Millî Güvenlik Kurulu; Cumhurbaşkanının başkanlığında, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Başbakan yardımcıları, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanından kurulur.

Millî Güvenlik Kurulu; Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Bakanlar Kuruluna bildirir.

MADDE 33. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 149 uncu maddesinin birinci fıkrasında geçen "iptale" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve siyasî parti davalarında kapatılmaya" ibaresi eklenmiş, "üçte iki" ibaresi "beşte üç" olarak değiştirilmiştir.

MADDE 34. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının geçici 15 inci maddesinin son fıkrası madde metninden çıkarılmıştır.

GEÇİCİ MADDE. - A) Bu Kanunun 24 üncü maddesi ile Anayasanın 67 nci maddesine son fıkra olarak eklenen hüküm bu Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra yapılacak ilk genel seçimde uygulanmaz.

B) Bu Kanunun 28 inci maddesi ile Anayasanın 87 nci maddesinde yapılan değişiklik, bu Kanunun yürürlük tarihinden önce, Anayasanın 14 üncü maddesindeki fiilleri işleyenler hakkında uygulanmaz.

MADDE 35.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve halkoylamasına sunulması halinde tümüyle oylanır.

EK : 3

BM YARGISIZ İNFAZ ve KEYFİ İNFAZLAR

ÖZEL RAPORTÖRÜ

TÜRKİYE RAPORU - 18 ARALIK 2001

Sonuç ve Öneriler

104. Özel Raportörün ziyaretinin gerçekleştiği dönemde yargısız infaz olayları büyük ölçüde azalmıştı. Bu konuda genel bir fikir birliği vardı. Ancak, daha önce meydana gelen ihlaller, sistem, gerilimler ve davranış biçimleri ele alınmadığından, durumun kötüleşebileceği yönündeki kaygılar da sürmekteydi.

105. Özel Raportör, yargısız infazların yeniden başlaması ihtimalinin ortadan kaldırılması için önleyici tedbirlerin alınması ve ağır insan hakları ihlallerinin faillerinin yargı önüne çıkartılması için adım atılması gerektiğini düşünmektedir. Yargısız infazların yeniden başlaması ihtimalinin asgariye çekilmesi için bazı gerçekliklerin ele alınması ve yaşam hakkını güvence altına alacak ve yurttaşlara güvenlik duygusunu yeniden kazandıracak bir yol ortaya konması gerekmektedir.

106. Geçmiş olaylar nedeniyle burukluk vardır. Birçok masum insan öldürülmüştür. Bu kişilerin aileleri, olaylardan büyük oranda kolluk güçlerini sorumlu tutmaktadır. Cezaevlerindeki açlık grevleri durumu daha da gerginleştirmiştir. Hükümetin bir nebze esneklik göstermemesi ve diyaloga girmemesi halinde bu durum ileride şiddete yol açabilir. Güç kullanımından ziyade siyasal bir çözüm bulunması, mevcut çözümsüzlüğün anahtarı olabilir. Özel Raportör, Türk hukuk sisteminin iyileştirilmesi ve kolluk güçlerinin, özellikle de jandarmanın, hukuk devletine kesinlikle saygı duyacak ve görevlerini yerine getirirken uluslararası ve iç hukukun kolluk görevlerine ilişkin standartlarına kesenkes uyacak şekilde alışkanlık kazanması gerektiğini düşünmektedir.

107. Özel Raportörün ziyareti sırasında görüştüğü kişiler, hükümet görevlileri ve siyasetçiler de dahil olmak üzere, etnik gruplar ve diğer siyasi yapılarla ilgili olanlar da dahil, önemli konular hakkındaki karar alma mekanizmasının şeffaflaştırılması yönünde bir ihtiyaç bulunduğunu vurgulamışlardır.

108. Türkiye'deki sivil toplum, kurbanların ailelerine hukuksal yardım sağlama konusunda pivot rol oynamıştır. Özellikle de bireysel başvuruları Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine götürme yönündeki yaklaşımları vurgulanmalıdır. Çabaları sayesinde, iç hukuk yollarının etkisiz kaldığı hallerde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuruda bulunan bireylerin sayısı artmıştır.

109. On yıllardır Türkiye'nin siyasal ortamını bütünüyle ülkenin güneydoğusundaki gerilim belirlemekte, bu durum, özellikle de kadınların yaşam hakkı gibi diğer önemli insan hakları konularını gölgelemekte ve marjinalleştirmektedir. Ayrıca, bölgedeki çözümsüzlük, sürekli olarak ülkenin kıt kaynaklarını tüketmiş, diğer sektörlerin ve acilen ihtiyaç duyulan sosyal ve ekonomik programların zarar görmesine yol açmıştır.

Öneriler

110. Hükümet, Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ve Opsiyonel Protokolü, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, Tüm Göçmen İşçilerin ve Ailelerinin Haklarının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme ve Irk Ayrımcılığının Tüm Biçimlerini Ortadan Kaldırmaya İlişkin Uluslararası Sözleşme lerin onaylanmasına öncelik vermelidir.

111. Hükümet ölüm cezasının kaldırılması yönünde derhal adım atmalı, Uluslararası Kişisel ve Siyasal haklar Sözleşmesinin İkinci Opsiyonel Protokolünü ve Avrupa İnsan hakları Sözleşmesinin 6 No. Lu Ek protokolünü onaylamalıdır.. Ölüm cezasının kaldırılmasının ardından Hükümet, tüm infazların durdurulması yönünde açık ve bağlayıcı bir çaba göstermelidir.

112. Özel Raportör, insanların kolluk güçlerince öldürdükleri iddia edilen olayları incelemek üzere Hükümetin geniş yetkilerle donanmış üst düzey bir komisyon kurmasını önermektedir. İnsanların devlet güçlerince kaçırıldıktan sonra kaybedildiği yönünde kanıtlar olan ve hükümet güçlerince götürüldükten sonra ölü bulunan insanların durumları da bu komisyonca incelenmelidir. Komisyon, kurbanların ailelerinden özür dilemeye ve onlara tazminat vermeye yetkili olmalıdır.

113. Türkiye cezaevlerindeki durum vahimdir. Açlık grevcilerine ve Aralık 2000'de gerçekleşen güvenlik operasyonunda ölenlere yönelik bir kayıtsızlık vardır. Cezaevlerinde yeni ölümlerle sonuçlanacak yeni çatışmaların çıkma olasılığı göz ardı edilmez. Bu konunun kuvvet kullanarak ya da insan hayatını önemsemeksizin değil, adalet normlarına uygun biçimde, acilen siyasal olarak ele alınması gerekmektedir. Cezaevlerinde başka ölümlerin olmaması için Hükümet, siyasal görüşleri nedeniyle tutuklu bulunanlar, özellikle de genç kadın tutuklular için af çıkartmayı düşünebilir. Böyle bir adım iyi niyeti ortaya koyacak ve daha ılımlı bir siyasal atmosferde diyalog kurulmasını sağlayacaktır.

114. Hükümet, gerilimleri azaltmak ve potansiyel şiddeti ortadan kaldırmak için azınlık nüfusun ihtiyaçlarını karşılayacak politikalar geliştirme konusuna öncelik vermelidir.

115. Ağır insan hakları ihlalleri kurbanları ve bunların aileleri için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önemli bir başvuru alanıdır. Ancak bu durum, insanların nezdinde ülkenin adalet düzenine güvenilirlilik ve itibar kazandırmak üzere ülke içerisinde alınması gereken acil önlemlerin önüne geçmemelidir ve geçemez. Adalet sistemi, insanların kolayca ulaşabileceği şekilde ve adaleti sağlama yolundaki imkanları arttıracak şekilde yeniden gözden geçirilmelidir.

116. Özel Raportör, Hükümetin insan hakları ihlalleri mağdurları ve aileleri için bir başvuru mekanizması teşkil

edecek bağımsız bir ulusal insan hakları komisyonu kurmasını şiddetle salık verir. Bu yapı, yarı-yargısal yetkilerle donatılmalı, hayat kaybindan Devletin sorumlu olduğu durumlarda, hatta olaya dahil olan Devlet görevlilerinin saptanamadığı hallerde bile, yargısız, keyfi ve yerinde infaz kurbanlarının ailelerine tazminat verilmesine hükmedebilmelidir.

117. Kolluk görevlilerinin ve olaylarla bağlantılı etkili kişilerin cezalandırılmazlığına son verilmelidir. Kolluk görevlilerince gerçekleştirilen insan hakları ihlallerinin izlenmesi ve cezalandırılmasına yönelik yargı ve disiplin mekanizmaları güçlendirilmelidir.

118. Savcılara, yargısız infaz gerçekleştirmekle suçlanan kolluk güçlerinin yargılamaları için kısıtlanmasız yetkiler verilmelidir. Savcılığın, polisleri soruşturmak üzere kendi bağımsız birimi olmalı, bu birim Adalet Bakanlığına bağlı olmalıdır.

119. Adli tıp uzmanlarının bağımsızlığı güvence altına alınmalı ve korunmalıdır.

120. Türk Ceza Yasasının kolluk görevlilerine karşı asılsız suçlamalara ceza öngören hükmü (Madde 139) kaldırılmalı, ya da en azından, bu tür suçlamaların kötü niyetle yapıldığının kanıtlandığı durumlarda sınırlı tutulmalıdır. Bu hükümler, yurттаşların hukuka erişimlerinin önünde makul olmayan sınırlamalar teşkil etmektedir.

121. Özel Raportör Türk kolluk güçlerine tahsis edilen kaynakları ve binaları görmüştür. Kanaati, kolluk güçlerinin gözaltına alınan ve serbest bırakılan kişiler hakkında savcılığa günlük rapor sunma kapasitesine sahip olduğu yönündedir.

122. Kolluk güçleri insan hakları normları hakkında eğitilmektedir. Ancak, yöneticilerin kolluk güçlerince gerçekleştirilen insan hakları ihlallerinin tolere edilmeyeceği ya da örtülmeyeceği yönünde açık bir mesaj vermemeleri halinde bu programlar yetersiz kalacaktır.

123. Gözaltında gerçekleşen her ölüm soruşturulmalı, sorumlu bulunanlar yargılanmalı ve cezalandırılmalıdır. Gözaltında ölen kişilerin cesetleri yakınlarının ve eğer mümkünse bir hakimin huzurunda defnedilmelidir. Her durumda otopsi yapılmalı, otopsi raporu merhumun yakınlarına ya da hakime verilmelidir.

124. Ağır insan hakları ihlalleri nedeniyle yargılanan polis memurları, cezaevi görevlileri, jandarma ya da askeri personel derhal görevden alınmalıdır. Suçlu bulunmaları halinde gecikmeksizin işlerine son verilmeli ve derhal cezalandırılmalıdırlar.

125. Çok sayıda yargısız infazın atfedildiği köy koruculuğu sistemi gecikmeksizin dağıtılmalı ve korucuların silahları alınmalıdır. Tüm asayiş ve güvenlik görevleri, kesinlikle sivil denetime tabi hükümet güçlerince sağlanmalıdır.

126. Uluslararası topluluk, Türkiye'de özellikle kadınların, çocukların ve etnik azınlık mensuplarının yaşam haklarını korumaya çalışan yerel hükümet dışı örgütleri desteklemeyi sürdürmelidir. Yaşamları ciddi bir tehdit altında bulunan kadınlar için sığınma evleri sağlanmalıdır. Ancak bu kadınları şiddetten korumaya yönelik tedbirleri alırken temel insan hak ve özgürlüklerini askıya almamak ya da sınırlandırmamak son derece önemlidir. Sığınma evinde kalma talebi mağdur kadının kendisinden gelmeli, ona dayatılmamalıdır. Özel sığınma evleri, mağdurlarının ve bu yapıların güvenliği konusunda Hükümetten etkin yardım görmelidir.

127. Ziyaret sırasında hem ulusal düzeyde hem de vilayet düzeyindeki Hükümet yetkilileri Özel Raportöre Türkiye'nin tüm bölgelerinde durumun normale döndüğünü ve tamamen Hükümetin kontrolü altında olduğunu söylediler. Bu sözlerin ışığında Özel Raportör, Hükümetin olağanüstü hal uygulamasının ülkenin tüm illerinde kaldırılması düşüncesini dikkate almasını şiddetle tavsiye etmektedir.

EK : 4/1

F TİPİ CEZAEVLERİ, AÇLIK GREVLERİ ve 19 ARALIK OPERASYONU

Yüksek güvenliikli cezaevleri ve bu cezaevlerine toplumsal denetimi sağlamada atfedilen rol, yalnızca Türkiye açısından değil, aynı zamanda küreselleşme politikalarının yaygınlaşması çerçevesinde uluslararası düzlemin de sorunudur. 80'li yıllardan bu yana gelişen, ve 90'lı yıllarda da yayılmaya başlayan "ceza ve cezaevleri reformu", suçun ve cezanın yaygınlaştırılması, geniş işsiz ve yoksul kesimlerin kriminalize edilmesi, daha fazla hapisane inşası küreselleşme ile başa baş gitmektedir. Türkiye'nin yakın tarihine damgasını vuran yüksek güvenliikli F tipi cezaevleri de bu uluslararası sistemin bir parçasını oluşturmaktadır.

F Tipi Cezaevlerinin Mimari Yapısı

Adalet Bakanlığı tarafından verilen bilgilere göre bir F tipi cezaevi biri idari olamk üzere beş bloktan oluşup, toplam 368 kişi kapasitelidir. Tutuklu ve hükümlülerin barındırıldıkları birimler üç kişilik ve tek kişilik olarak düzenlenmiştir.

3 Kişilik Birimler

Her F tipi cezaevinde 103 adet 3 kişilik birimler bulunmaktadır. Bu birimler iki katlı olarak düzenlenmiş olup toplam 50 m2lik bir alana sahiptir. Üst katta yataklar bulunmakta olup, alt kat tuvalet ve banyonun birlikte kullanılabilceği bir mekana sahiptir. Havalandırma 50 m2lik bir alan kapsamaktadır ve havalandırmanın duvarları 10 metre yüksekliğindedir. 3 kişilik birimlerde havalandırma kapısının kilidi içerde bulunmaktadır. Yemekler, Birim kapısının altından açılan bölümden verilmektedir. Üç adet üçkişilik birim ise bir koridora açılmaktadır.

Tek Kişilik Birimler

tek katlı olan bu birimlerin toplam alanı 10m2dir. Hücrede bir tuvalet bulunmaktadır ve havalandırmaya bakan bir pencereye sahiptir. Üç kişilik birimden farklı olarak dışarıdan kilit sistemine sahip bir kapıyla 42-50 m2lik bir havalandırmaya açılmaktadır. Aynı havalandırmaya üç adet tek kişilik birim açılmaktadır. Cezaevinde ayrıca özel olarak düzenlenmiş tek kişilik birimler de mevcuttur. Bu birimlerin havalandırması bulunmamaktadır. Bu birimlerde kendisine ya da başkalarına zarar verecek nitelikte psikolojik rahatsızlığı doctor raporu ile saptanan tutuklu ve hükümlüler konulacaktır.

Ortak Kullanım Alanları

1 adet 240 m2 genişliğinde 125 kişi kapasiteli bir çok maksatlı salon, 22 kişi kapasiteli 1100 m2 genişliğinde bir futbol sahası ve 50 kişi kapasiteli 10 m2 genişliğinde kütüphane bulunmaktadır.

A, B ce C bloklarında en küçüğü 71 m2 en büyüğü 150 m2 toplam 8 işlik bulunmaktadır. Bu işlikler en az 10 kişi en fazla 30 kişi kapasitelidir.

Yerleşim Planı

Cezaevleri, her türlü yerleşim alanından uzak, ulaşımı zor ve geniş araziler içerisinde kurulmuştur (50,000 m2). Cezaevi koruma duvarının dışında ve Jandarma hizmet binasına

yakın inşa edilmiş tek katlı bekleme yeri 40-50 kişi kapasitelidir. Bu bina ile cezaevi arasında irtibat bulunmayıp ana nizamiye dışında giriş bağlantısı kurulmamıştır. Aile görüş kabinlerinin sayısı ve yapısı sınırlıdır.

Güvenlik Tedbirleri

Cezaevinde sayım, hastane, ziyaret, duruşma, tahliye, görüş vb. günlük hizmetlerin kayıt altına alınması ve personelin idari blok ile hükümlü ve tutuklu bloklarına geçişlerinin kontrol edilmesi amacıyla planlanan ve tüm sirkülasyonun organize edildiği bir kontrol merkezi bulunmaktadır. Bu merkez iki katlı olup, içeride 41 monitör ile bir sunucu bilgisayar yer almaktadır.

Cezaevinde, giriş-çıkışların kontrolü ve izinsiz girişleri engellemek üzere elektronik güvenlik sistemi olan el biometrisi ile binaya tüm giriş-çıkışlarda elektronik arama amaçlı olarak kullanılan duyarlı kapı ve X-Ray cihazı bulunmaktadır. Aramalarda ayrıca el detektörü de kullanılmaktadır.

Dii güvenliğinin jandarma tarafından sağlandığı cezaevlerinde ihata duvarı üzerinde sekiz adet jandarma nöbetçi kulesi bulunmaktadır. Cezaevi binası ile ihata duvarı arasında uyarıcı sisteme sahip sensör teli mevcuttur. Ayrıca çevre ışıklandırması yapılmış ve nöbetçi kulelerine dönerli projektörler kurulmuştur.

F Tipi Cezaevlerinin Yasal Dayanağı

12 Nisan 1991 tarihinde yürürlüğe giren 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasa'sının¹ 16. maddesi, F tipi cezaevlerinin inşa edilmesi ve kullanımının yasal dayanağını oluşturmaktadır.

¹ 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasasında terör suçu ve bu suçu işleyenler şöyle tanımlanmıştır:

Madde1: Terör; baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir.

Bu Kanunda yazılı olan örgüt, iki veya daha fazla kimsenin aynı amaç etrafında birleşmesiyle meydana gelmiş sayılır.

Örgüt terimi, Türk Ceza Kanunu ile ceza hükümlerini içeren özel kanunlarda geçen teşekkül, cemiyet, silahlı cemiyet, çete veya silahlı çeteyi de kapsar.

Madde 2 - Birinci maddede belirlenen amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu olup da, bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişi terör suçlusudur.

Terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusudur sayılır ve örgüt mensupları gibi cezalandırılırlar.

Madde 3 - Türk Ceza Kanununun 125, 131, 146, 147, 148, 149, 156, 168, 171 ve 172 nci maddelerinde yazılı suçlar, terör suçlarıdır.

16 madde, terörle mücadele kanununun kapsamına giren suçlardan mahkum olanların cezalarının tek kişilik ve üç kişilik oda sistemine göre inşa edilen özel infaz kurumlarında infaz edileceğini hükme bağlamaktadır.

Daha sonra 1999 yılında yürürlüğe giren "Çok Amaçlı Suç Örgütleri Hakkındaki 4422 Sayılı Kanun" kapsamındaki suçlar nedeniyle tutuklanan ve hüküm alanlar için de TMY'nin 16 maddesinin uygulanması hükme bağlandı.

1991 yılında TMY'nin yürürlüğe girmesinden 1999 yılında Adalet Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya kadar kamuoyu yapılan çalışmalardan haberdar edilmedi.

Bakanlar Kurulu'nun 3 Şubat 1999 tarihi toplantısında, Adalet Bakanlığı'nın "F Tipi Cezaevi Yapılmasına İlişkin Projesi" benimsendi. Devlet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü Şükrü Sina Gürel, toplantının ardından yaptığı açıklamada, projeye göre koşu sisteminin terk edilerek 2-3 mahkumun birlikte kalacağı hücre tipi cezaevi sistemine geçileceğini bildirdi. Bakan Gürel, proje kapsamında 12 cezaevi yapımının hedeflendiğini, ilk aşamada ise altısının yapımına başlamak için gerekli ödeneğin hazır olduğunu kaydetti.

Adalet Bakanlığı, F tipi cezaevi hazırlıklarına Nisan ayında hız verdi. 23 Nisan 1999 tarihinde Ankara, Bolu, Kocaeli, Tekirdağ, İzmir ve Edirne F tipi cezaevlerinin ihalesi sonuçlandı. Kartal'da daha önceki yıllarda inşaatına başlanan Soğanlık Cezaevi,² "hücre tipi" cezaevi olarak faaliyete geçti. İstanbul ve Marmara Bölgesi'nde çeşitli cezaevlerinde bulunan siyasi tutuklular, bu dönemde Soğanlık Cezaevi' ne gönderilmeye başladı.

1999 yılında inşaatı sürdürülen F tipi cezaevleri ilk kez 2000 yılının yaz aylarında meslek odalarına ve insan hakları kuruluşlarının bilgisine açıldı.

16 Haziran 2000 tarihinde İstanbul Barosu İnsan hakları Merkezi Cezaevi Çalışma Grubu ile birlikte İstanbul Tabip Odası İnsan hakları Komisyonu Kocaeli 1 Nolu F Tipi Cezaevini incelediler. Bu ziyaret üzerine TTB tarafından hazırlanan raporda, F tipi cezaevi projesinde insan unsurunun gözardı edilerek konunun sadece güvenlik sorunu olarak algılandığı ve cezaevi binasından başlayarak tam bir izolasyon hedeflendiği saptaması yapıldı. Özellikle tek kişilik izolasyon biriminde tutulacak kişilerin kalacakları mekanın bir başkasıyla iletişimi bütünüyle engelleyecek bir tasarıma sahip olduğu belirtilen Raporda, ayrıca sağlık açısından da yetersizliklerin (hijyen koşulları, aydınlatma, ısınma) olduğuna ilişkin görüşler yer aldı.

28 Temmuz 2000 tarihinde yapımı tamamlanmış üç F Tipi cezaevinden biri olan Sincan Adalet Bakanlığının izniyle İHD, TIHV, TİYAD ve Mazlum Der temsilcileri tarafından incelendi. İnceleme sonucunda hazırlanan rapor, 29 Temmuz günü açıklandı. Raporda, tek kişilik üç ayrı hücrede kalanların birlikte havalandırmaya çıkabilecekleri açıklamasının doğru olmadığı ifade edildi. Hücre kapılarının dışında birer sürgü olduğunu ve havalandırmaya çıkışın tümüyle cezaevi yönetiminin kontrolünde bulunduğu belirtilen raporda ayrıca mahkumların nasıl yönetileceği, hangi haklara sahip olduklarına ilişkin hukuksal bir düzenlemenin olmadığına işaret edildi.

Açlık Grevleri

Yetkililerce "daha iyi yaşam koşulları" olarak dillendirilen 'tecrite dayalı F tipi cezaevlerine karşı 865 tutuklu ve hükümlü 26 Ekim 2000 tarihinde Türkiye genelinde 18 cezaevinde açlık grevlerini başlattılar. 19 Kasım 2000 tarihinde ölüm orucuna çevrilen eylemde tutuklu ve hükümlülerin talepleri şunlardı:

- F tipi cezaevlerinin kapatılması
- 3713 Sayılı Terörle Mücadele Yasası'nın kaldırılması
- Cezaevlerinin sivil toplum örgütlerinden oluşan bir heyet tarafından denetlenmesi
- Diyarbakır, Ümraniye, Buca, Ulucanlar ve Burdur

cezaevlerinde yaşanan katliamların gerçekleştirilmesinde sorumlu olanların yargılanması

- Sağlık sorunları nedeniyle cezaevlerinde kalması mümkün olmayan tutuklu ve hükümlülerin serbest bırakılması
- DGM'lerin kaldırılması

Eylemcilerin isteklerine karşılık Adalet Bakanlığı'nca 24 Kasım günü yapılan yazılı açıklamada şöyle denildi: "F tipi cezaevleri barınma, işe, havalandırma ve doğal ve suni aydınlatmaya ilişkin olarak Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nce belirlenen her türlü standardın üzerinde olduğu gibi, eğitim, sağlık, spor, psiko-sosyal yardım hizmetleri ve çalışma koşulları açısından da mevcut kapalı cezaevlerinden daha uygundur. Henüz eksiklikleri giderilmemiş ve personel istihdamı yapılmamış olmaları nedeniyle yüksek güvenlikli F tipi cezaevlerinin yakın bir tarihte hizmete açılmaları beklenmemektedir. Açlık grevi ve ölüm orucu eylemlerinin yüksek güvenlikli kapalı cezaevleri yapımını durdurmayacağı gibi kamuoyumuzca desteklenen faaliyetlerimizi de aksatmayacağı bilinmelidir. Taleplerin sadece F tipi cezaevleri yapımını durdurulmasına yönelik olmadığı, açıktır. Bakanlığımıza intikal eden bilgilerden, süresiz açlık grevi eylemine ya da ölüm orucuna yönlendirilen bazı tutuklu ve hükümlülerin bu eylemlere örgütsel baskılar nedeniyle katılmaya zorlandıkları ve ellerinden 'Eylemlere kendi iradeleriyle katıldıklarına dair yazdırılıp imzalatılan dilekçe' alındığı anlaşılmaktadır."

Açlık grevi ve ölüm oruçları, 30 Kasım günü yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında ele alındı. Devlet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü Tunca Toskay, toplantıdan sonra yaptığı açıklamada, "Eylemlerin kendiliğinden, müdahaleye gerek kalmaksızın sona erdirilmesini diliyoruz. Eylemlere, örgüt baskısıyla katılmak zorunda kalan tutuklu ve hükümlülerin tedavileri için ve onlara müdahale için her türlü tedbirin alındığını Sayın Adalet Bakanı, Bakanlar Kurulu'na ifade etti. Bütün iyi niyete rağmen eylemler sona erdirilemezse, yetkililerin gereğini yerine getireceğinden hiç kimsenin şüphesi olmayacağını ifade ediyoruz." dedi. Bakanlar Kurulu'nun, F tipi cezaevlerinin ivedi olarak hizmet sokulması görüşünde olduğunu da belirten Tunca Toskay, bir gazetecinin "Yetkililerin gereğini yerine getirmesinden neyi kastediyorsunuz? Bu doktor müdahalesi mi?" sorusu üzerine de "Sağlık Bakanlığımız, doktor müdahalesi konusunda gerekli tedbirleri alacaktır. Ancak, devletin yetkilileri, kanunlara aykırı olarak devam eden eylemleri sona erdirmeye görevi ile karşı karşıyadırlar. Onu da yerine getireceklerdir, bu iyi niyetlere rağmen gereken sonuç alınmazsa" dedi. Toskay, "Bu bir müdahaleyi de içeriyor mu?" sorusuna da, "Tabii ki" karşılığını verdi.

Bu arada tutuklu yakınları da 1997'den bu yana sessizce sürdürülen F tipi cezaevleri uygulamasını sürekli gündemde tutmak amacıyla Haziran ayından itibaren her hafta İsrail Galatasaray Lisesi önünde eylem yaptılar. Bu dönemde oluşturulan Hücre Karşıtı Platform'un aldığı kararlar uyarınca kitlesel mitingler, destek açlık grevleri yapıldı.

Eylemler devam ederken çeşitli sivil toplum örgütlerinin, sendikaların, siyasi partilerin ve girişimlerin F tipi cezaevlerinin ertelenmesine ilişkin çağrıları oldu. Bu arada

² Human Rights Watch(HRW) tarafından Türk hükümetine Temmuz ayı içinde gönderilen Kartal Soğanlık F Tipi Cezaevi ile ilgili raporda, cezaevindeki tutukluların ağır tecrit koşullarında olduğu belirtildi. Raporda özetle şu görüşlere yer verildi:

"İstanbul'un Kartal Soğanlık semtinde bulunan F tipi cezaevinde tutulan siyasi mahkumlar üzerinde, küçük gruplar halinde tecrit uygulamasına başlamıştır. 500 kişilik kapasitesi olan sözkonusu cezaevinde 190 mahkumun tutulmakta olduğuna ve bunlardan bazılarının ağır derecede tecrit koşulları altında bulduklarına inanılmaktadır.

Avrupa İşkenceyi Önleme komitesi'nin Kartal Soğanlık Cezaevinde yaptığı incelemelerin raporunun yayınlanmasına Türk Hükümeti tarafından izin verilmedi.

Basın Duyurusu

Şu anda bazı cezaevlerinde sürmekte olan açlık grevleri 37. Gününe ulaşmıştır. Açlık grevlerinin yapılma nedeni F Tipi cezaevleridir. Biz aşağıda imzası bulunanlar, 27 Kasım 2000 tarihinde Sincan'daki F Tipi cezaevine yaptığımız inceleme ziyareti ardından görüşlerimizi ve uyarılarımızı bir kez daha yetkililere ve kamuoyuna duyurmak istiyoruz.

1. Tehlike sınırına yaklaşan açlık grevlerinin sona erdirilmesi için bir an önce F Tipi cezaevleri konusunda adım atılması gereklidir.
 2. İlk adım Terörle Mücadele Yasası'nın 16. Maddesinin kaldırılmasıdır. Yürürlükte bulunan TMY'nin 16. Maddesi "terör suçlusu" adı altında siyasi mahkumları ve henüz hüküm giymemiş tutukluları ayırt etmeden hücreye koymayı emrediyor. Tüm bu hükümler evrensel hukuka aykırıdır.
 3. Kamuoyu anlamsız bir tartışmayla yanlış yönlendiriliyor. Cezaevlerinde yaşanacak yerlerin lüks olup olmamasından daha önemlisi, sosyal ve insani ilişkilerin sürmesine imkan verip vermemesidir. Bir insanın en lüks yerde bile izole edilmesi kabul edilemez.
 4. F Tipi cezaevleri mimari yapısıyla mahkum ve tutukluların ortak yaşama alanlarını ortadan kaldırdığı gibi, hücrelerde yalnızlığa mahkum edecek koşullarda mahkumların insanca yaşama imkanını ortadan kaldırıyor. Bu uygulamalar da evrensel hukuka aykırıdır.
 5. İzolasyonun yaratacağı psikolojik ve bedensel yıkımın yanı sıra, bu cezaevlerine konacakların tedavi adı altında eğitilmek istenmeleri, mahkum ve tutukluların kişisizleştirilmesine ve ruhi sorunlara yol açacaktır.
 6. Bugüne kadar Diyarbakır, Ümraniye, Ulucanlar, Burdur gibi çeşitli cezaevlerinde devletin koruması altında bulunması gereken çok sayıda siyasi mahkum ve tutuklu öldürüldü. Şimdiye kadar saldırıları önleyecek ve suçluları mahkum edecek yönde bir önlem de alınmadı. İnsanları sosyal ilişkilerden koparan ve yalnızlaştıran, hiçbir uygar ülkede uygulaması olmayan F Tipi cezaevleri bu uygulamalar ortamında kesinlikle güvenli sayılamayacak bir yapıdadır.
 7. Cezaevleri, infaz sistemi ve hukuk sistemi ile bütünlük içinde ele alınmalı, insan haklarına ve evrensel hukuk ilkelerine uygun değişiklikler vakit geçirilmeden yapılmalıdır.
 8. Cezaevleri denetiminde ilgili meslek kuruluşları ve insan hakları örgütlerinin de yer alacağı yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Bu amaçla ilgili bakanlıkların, TTB, TBB, TMMOB ve insan hakları kuruluşlarının katılımıyla bir çalışma grubu oluşturulmalıdır.
- İnsanın ruh ve beden sağlığı üzerinde yaratacağı olumsuz etkiler; yol açacağı sosyo-kültürel olumsuzluklar; dayandığı yasal düzenlemelerin evrensel hukuka aykırılığı; insan haklarına aykırı bir uygulama olması nedeniyle F Tipi cezaevleri kabul edilemez.
- Adalet Bakan'ını ve hükümeti acilen adım atmaya çağırıyoruz. Yasalarda gerekli değişiklikler yapılmalı, hukuki güvenceler sağlanmalı, cezaevleri tutuklu ve hükümlülerin yaşamlarını insanca sürdürebilecekleri bir mekana dönüştürülmelidir. Geçen her gün açlık grevlerinde bulunan mahkum ve tutukluların sağlıklarını ve yaşamlarını biraz daha tehlikeye atmaktadır.
- Partiler: ÖDP, EMEP, DBP; Meslek Örgütleri: TMMOB, TEB; Sendikalar: KESK, DİSK; Demokratik Örgütler: İHD, TİHV, Mazlumder, Halkevleri, PSAK Vakfı, ÇHD

Oral Çalışlar, Adalet Ağaoğlu, Yaşar Kemal, Orhan Pamuk, Ercan Karakaş ve Zülfü Livaneli'nin de aralarında bulunduğu bazı yazar ve politikacılar eylemcilerle Adalet Bakanlığı arasında arabuluculuk yapmaya hazır olduklarını açıkladılar. Meclis İnsan Hakları Komisyonu da ölüm oruçları gündemiyle yaptığı toplantıda, ölüm oruçlarının yapıldığı bazı cezaevlerini ziyaret etme kararı aldı.

"F Tipi Cezaevlerine Karşı Aydın ve Sanatçı Girişimi" üyesi bir grup sanatçı ve aydın da 4 Aralık günü Ankara'ya geldiler. Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ile görüşen Suavi, Edip Akbayram, Mümtaz Sevinç, Hadi Çaman, Şükrü Erbaş, Derya Alabora ve Bilgesu Erenus'un da aralarında bulunduğu grup adına bir açıklama yapan sanatçı Suavi, Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ün, Terörle Mücadele Yasası'nın 16. maddesinde yapılacak olası değişiklik dışında somut bir öneri sunmadığını, bu maddenin değiştirilmesi ile F Tipi cezaevleri uygulamasının 6 aydan önce gerçekleşmeyeceği yönünde açıklama yaptığını söyledi.

Ölüm oruçları 7 Aralık günü TBMM Genel Kurulu'nda görüşüldü. Türk, F tipi cezaevlerini savunduğu konuşmasında, eylemcilerin sağlık durumlarının son derece kritik bir noktaya geldiğini belirterek, sivil toplum örgütlerinin eylemin sona erdirilmesi için çaba harcadığını, ancak bir sonuç elde edilemediğini söyledi. F tipi cezaevleri için gerekli yasal altyapının oluşturulması amacıyla hazırlanan 3 ayrı yasa tasarısına değinen Türk, bu tasarılarla, ortak yaşam alanlarının kullanılmasına olanak sağlanacağını, ayrıca F tipi cezaevlerindeki her türlü uygulama ve işlemlerin yargı denetimine alınacağını, cezaevi yönetiminin saydamlaştırılması için "Cezaevi İzleme Komiteleri"nin kurulacağını söyledi. Türk sözlerine şöyle devam etti: "Ancak, bu 3 kanun tasarısı yürürlüğe girmeden, F tipi cezaevleri açılmayacak. Bu durumda, F tipi cezaevlerinin en az 6 ay sonra hizmete açılacağı anlaşılmaktadır. Bu süre içinde kamuoyundaki duyarlılıkları, F tipine yönelik eleştirileri ile meslek kuruluşlarının yapıcı önerilerini

değerlendirmeye hazırız. Ayrıca geçmişte olduğu gibi, bu yıl içinde de Türkiye'ye her gelişinde cezaevlerini ziyaret eden Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi, F tipinde inceleme yapmaları için Türkiye'ye davet edildi. Amacımız, F tipi cezaevlerini her yönden insan haklarına en uygun duruma getirdikten sonra hizmete açmaktır"

F-Tipi Cezaevlerine yönelik olarak artan ve kamuoyu desteği bulan toplumsal muhalefet karşısında Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk 9 Aralık günü F tipi cezaevlerinin ertelendiğini açıkladı. F tipinin mimarisi dahil her yönden inceleme konusu yapılacağını kaydeden Türk, "Böylece toplumsal mutabakata ulaşmak istiyoruz. Bu değerlendirme yalnızca Bakanlıkça değil, Türk Tabipleri Birliği, Türkiye Barolar Birliği, Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği'nin katılımı ile yapılacaktır. Kimsenin kaygı duymayacağı bir ortam istiyoruz" dedi.

Türk, eylemcilerin "Terörle Mücadele Yasası'nın tüm sonuçlarıyla kaldırılması isteğine" karşılık cezaevi koşullarını ağırlaştırıcı ve tecrit öngören yasanın 16. maddesinin değiştirileceğini söyledi. Türk, infaz hâkimliği ve izleme kurulları kanun tasarılarının da yasalaştırılacağını belirtti. Adalet Bakanlığı tarafından, eylemcilerin üçlü protokolün iptali, DGM'lerin kapatılması, cezaevi saldırılarında sorumluların ve işkence yapan güvenlik görevlilerinin yargılanması gibi taleplerine somut bir yanıt verilmedi.

9 Aralık günü Adalet Bakanının F tipi cezaevlerinin toplumsal bir mutabakata varılmadan açılmayacağı ve TMMOB, Türk Tabipleri Birliği ve Türkiye Barolar Birliği'nin görüşlerinin alınacağı açıklamasının ardından, söz konusu sivil toplum örgütleri devreye girdi. 13 Aralık akşamı TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyelerinden Mehmet Bekaroğlu, TMMOB Başkanı Kaya Güvenç, TTB 2. Başkanı Metin Bakkalçı, İstanbul Barosu Başkanı Yücel Sayman, Bayrampaşa Cezaevi'nde eylemcilerle görüştüler. Ancak nedeni belirtilmeden 14 Aralık günü gece yarısı görüşmeler Adalet Bakanlığı tarafından sona erdirildi.

Görüşmeler kesilmeden bir gün önce Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) 13 Aralık 2000 tarihinde F Tipi cezaevlerini protesto eylemlerine ilişkin haberler konusunda yayın kuruluşlarını uyardı.

RTÜK'ün yaptığı uyarının ardından ölüm oruçları ve F tipi cezaevleri ile ilgili olarak yazılı ve görsel medyada haberler giderek daha azaldı. RTÜK uyarısının ardından İstanbul DGM Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talebi üzerine 14 Aralık 2000 tarihinde İstanbul 4 No.lu DGM bir karar alarak ölüm oruçları ve F tipi cezaevleri ile ilgili bir yayın yasağı kararı aldı.

Yasağın ardından yazılı ve görsel basında da yoğun bir kampanya başladı. Basın, bir yandan eylemcilerin kalıcı sakatlıklara karşı hekimler tarafından önerilen B vitaminini aldıkları için ölüm orucu yapılmadığına yönelik iddialara yer verilirken, bir yandan da eylemcilerin zorla beslenmesini dayatmaya yönelik yayınlar yapıldı.

Emniyet Genel Müdürlüğü faksarla "Yayın yasağını" Türkiye'deki tüm yerel, bölgesel basın-yayın organlarına da tebliğ etti. Sansür İstanbul'dan çıkıp Türkiye'ye yayıldı. Çorum'da yayımlanan 5 gazete hakkında, F tipi cezaevleri ve ölüm oruçlarıyla ilgili haberlerden dolayı Çorum 1. Sulh Ceza Mahkemesi, İstanbul 4 No'lu DGM'nin "Yayın yasağına" dayanarak "toplama" kararı verdi.

Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu, 16 Aralık günü Ankara'da Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ile görüştü. Bekaroğlu daha sonra yaptığı açıklamada, eylemin sona erdirilmesi için yoğun çaba harcadıklarını belirterek, "Ancak, istediğimiz sonucu elde edemedik. Gözlerimizin önünde ölümü seyretmeyi vicdanen kabul edemedik. Görüşmeleri bıraktık" dedi. Bekaroğlu görüşmelerin her iki tarafın da talebiyle tekrar başlayabileceğini ifade ederek, "Bakanlık ayrı bir dünya, tutuklu ve hükümlüler ayrı bir dünya. Bizler ayrı

bir dünyadayız. Amacımız ölümlerin olmaması. Cezaevindekiler F tipinin ana unsurlarının tamamen ortadan kaldırılmasını istiyor. Bakanlık iki hücre arasındaki duvarları yıkıp altışar kişilik koğuşlar yapmayı tasarlıyor. Havalandırma sırasında ise koğuşlar arası görüşmeye de olanak sağlıyor. Tutuklu ve hükümlüler ise tamamen tecritten vazgeçilmesini istiyor. Ancak bakanlık bu isteklere sıcak yaklaşmıyor" dedi.

Bu arada Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ölüm oruçlarıyla ilgili 16 Aralık günü yaptığı basın toplantısında, eylemcilerin 18 kişilik odalar istediğini ve bunun kabul edilemez olduğunu belirterek, "Bu aşamada bir rakam telaffuz etmek cezaevi reform çalışmalarını tehlikeye düşürür" dedi.

Ölüm oruçlarında kilitlenen görüşmelerin tekrar başlaması için İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül, THİV Genel Başkanı Yavuz Önen, ÇHD Genel Başkanı Ali Ersin Gür, ÇGD Genel Başkanı İsmet Demirdöğen, Mazlum-Der Genel Başkanı Yılmaz Ensarioğlu, KESK MYK üyesi Hasan Hayır, DİSK Ankara Bölge Temsilcisi Enver Öktem, Halkevleri Genel Başkanı Rıza İlman, Gıda-İş Genel Başkanı Mehmet Sumbül'ün aralarında bulunduğu heyet 17 Aralık günü Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ile görüşerek, ölüm oruçlarının sona erdirilmesi için kesilen görüşmelerin yeniden başlatılmasını istedi. Türk'ün görüşmede 9 Aralık günü yaptığı açıklamayı teyid ettiği açıklandı.

19 Aralık 2000 - Hayata Dönüş Operasyonu

Girişimlerin tıkanmasının ardından ise ölüm oruçlarının 61. gününde 19 Aralık 2000 Salı günü sabah saat 04:30 sıralarında hükümet tarafından "Hayata Dönüş Operasyonu" olarak adlandırılan ve 30'u tutuklu ve hükümlü, ikisi asker olmak üzere toplam 32 kişinin ölümüyle sonuçlanan müdahale gerçekleştirildi. Adalet Bakanlığı'ndan yapılan ilk açıklamada ölümlerin önemli bir bölümünün kendini yakma sonucu gerçekleştiği bildirildi.

RTÜK'ün 13 Aralık 2000 Tarihli Uyarısı:

"Terör Örgütleri tarafından son günlerde. F Tipi Cezaevlerini protesto amacıyla militanların azmettirmek suretiyle ceza evlerinde uygulamaya konulan "ölüm orucu" nedeniyle, terör örgütlerinin bu eylemlerinin bazı görsel ve işitsel yayın organlarında geniş bir biçimde ve Devleti "zaaf içinde" gösterecek bir kurguyla yer aldığı gözlenmektedir. Bilindiği gibi; terör örgütlerinin amacı; "ölüm orucu" ve benzeri eylemlerle kamuoyunun dikkatini çekmek, kendilerine prestij sağlayarak taraftar toplamak, örgütün korkutma, sindirme ve yıldırma gücünü ispata çalışmak ve Devleti "güçsüz, zaaf içinde" göstererek otorite boşluğu yaratmak. Amacı ve hedefi, kamu otoritesini yok etmeye, cezaevlerindeki yönetimin kamu görevlilerinde değil, kendi militanlarında olduğunu göstermeye yönelik olan ve terör örgütüne planlanıp uygulamaya konulan "ölüm orucu" ve benzeri eylemlerin, bazı görsel ve işitsel medyada gereğinden fazla yer alması ve haber kurgusunun da Devleti "güçsüz zamanında önem alamayan ve kararlarının meşruiyeti tartışılan" bir tarzda düzenlenmesinin, 3984 Sayılı Yasa'nın temel sistematiğini oluşturan yayınların kamu hizmeti anlayışıyla yapılması" ilkesine ve 4422 sayılı çıkar amaçlı suç örgütleriyle mücadele Yasası'na aykırı olduğu görülmektedir. Söz konusu yayınlar, Üst Kurulumuzca kesintisiz olarak izlenip değerlendirilmektedir. Görsel ve işitsel medya kuruluşlarımızın, haber yorum ve görüntü sunumlarında 3984 Sayılı Yasa hükümlerine ve yürürlükteki diğer kanunlara uygun davranmaları; özel ve öncelikle bir önem taşımaktadır"

İstanbul DGM Cumhuriyet Başsavcılığı 14.12.2000 günlü ve 2000/2511 sayılı yazısı:

" Yazılı, sesli ve görsel basın yayın organlarında, ölüm oruçları ve F Tipi cezaevlerini protesto eylemlerine ilişkin haberlerde" "Amacı ve hedefi kamu otoritesini yok etmeye, cezaevlerindeki yönetimin kamu görevlilerinde değil, kendi militanlarında olduğunu göstermeye yönelik olan ve yasadışı terör örgütlerince planlanıp uygulamaya konulan eylemlerin" gereğinden fazla yer alması; "yasadışı terör örgütlerinin açıklamaları, yasadışı terör örgütlerinin propagandası ve organize suç örgütlerinin sindirme ve yıldırma gücünün artırılması boyutlarına ulaştığı ve bu haliyle 3713 sayılı kanunun 6/2 ve 7/2 ile 4422 sayılı kanunun 1/7 maddelerine aykırılık teşkil ettiğinin anlaşıldığı, "keza bu yöndeki yayınların ayrıca halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve suç işlemeye teşvik ettiği ve bu tahrik ve teşviklerin eyleme dönüştüğünün görüldüğü, "nitekim 12 Aralık 2000 tarihinde Ankara ilinde F tipi cezaevi uygulamasını protesto etmek amacıyla yasadışı gösteri yapan grupla, olay mahalline gelen başka bir sivil grup arasında taşlı- sopalı çatışma meydana geldiği, "yine 13 Aralık 2000 tarihinde İstanbul Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi öğrencileri arasında bu olaylarla ilgili olarak taşlı- sopalı çatışma meydana geldiğinin tespit edildiği de belirtilmek suretiyle, "bu yöndeki yayınların bu suretle ülkenin iç güvenliği ve kamu düzenini ihlal ettiği ve suç teşkil eden eylemlerin vukuuna sebebiyet verdiği anlaşıldığı,"belirtilen bu tarz yayın yapılmasının yasaklanmasına karar verilmesi" ni İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesinden talep etmiştir. İstanbul 4 Nolu DGM yapılan başvuru üzerine; Savcılık talebini yukarıdaki gibi özetledikten sonra talebin yasal ve yerinde görüldüğünü belirterek; "Anayasanın 28 ve 5680 sayılı kanunun Ek 1. maddeleri gereğince, yazılı, sesli ve görsel basın-yayın organlarında, ölüm oruçları ve F tipi cezaevleriyle ilgili olarak, yasadışı terör örgütlerinin açıklamaları, propagandaları, halkı kin ve düşmanlığa tahrik, suç işlemeye teşvik ve organize suç örgütlerinin korkutma, sindirme ve yıldırma gücünü arttırmaya yönelik yayın yapılmasının yasaklanmasına karar" vermiştir.

KAMUOYUNA DUYURU

Adalet Bakanı 9 Aralık tarihindeki basın toplantısında F tipi Cezaevlerine nakilleri ertelediğini, toplumsal mutabakat sağlanmadan bu cezaevleriyle ilgili uygulamaya başlamayacağını açıklamış ve daha sonra bu açıklamasını değişik konuşmalarında yinelemiştir. Bakanın bu açıklaması ve isteği doğrultusunda F tipi cezaevlerinin yeniden değerlendirilmesinde toplumsal mutabakatı gerçekleştirmeye yönelik çalışmaların katılımcısı ve takipçisi olarak bizler Bayrampaşa Cezaevi'nde ve Bakanlık nezdinde ölüm oruçlarının sona erdirilmesini sağlayabilmek amacıyla çalışmalar yürüttük.

Çalışmaların henüz başarıya ulaşmadığı ama tükenmediği bir noktada, yani birimlerde kaç kişi kalacağı konusundaki kilitlenmenin ortaya çıkması ve ardından Adalet Bakanının görüşmelerin sürdürülmesine gerek kalmadığını bildirmesi üzerine, başka girişimlere de fırsat tanımak için o aşamada görüşmeleri sona erdirdik.

Görüşmelerin sürmesi halinde bir çözüme ulaşılabileceği umudunu hiçbir zaman kaybetmeyen "toplumsal mutabakat" grubu temaslarına devam etmiş, bu arada Adalet Bakanlığıyla da görüşmelerini sürdürmüştür. Bu girişimler sonucunda, grubumuzdan bir temsilcinin 17 Aralık Pazar günü Bayrampaşa'da tekrar görüşme yapması sağlanmıştır. Bu görüşmelerde sonunda, tutuklu ve hükümlüler mutabakat grubuyla görüşmelere devam etmek istediklerini bildirmişler ve bu talep Bakanlığa iletilmiştir.

Öte yandan, kitle örgütleri ve partiler yaptıkları açıklamalarla görüşmelerin koşulsuz olarak yeniden başlatılmasını istemişlerdir. Bu talepleri de göz önüne alan grubumuz cezaevinde temaslarına yeniden başlamak için girişimlerini arttırmış, ancak bu istek Adalet Bakanınca kabul edilmemiştir. En son, 18 Aralık Pazartesi günü, çalışmaların devamını sağlamak amacıyla Bakanla yapılan girişimlerden de bir sonuç alınmadığı gibi, Başbakanın istenen görüşme taleplerine de olumlu yanıt alınamamıştır.

Bugün sabah başlatılan operasyon ve hemen ardından kimi cezaevinden tutuklu ve hükümlülerin F-Tipi cezaevlerine nakledilmeleri, Adalet Bakanının baştan itibaren şu ana kadar vermiş olduğu taahhütlerindeki içtenliği konusunda ciddi kuşku oluşturmuştur.

İnancımız odur ki, siyasi iktidar, bu sorunu bugünkü operasyonu yapmadan çözebilirdi.

Kamuyuna duyururuz.

19 Aralık 2000

Mehmet BEKAROĞLU, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyesi

Kaya GÜVENÇ, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanı

Metin BAKKALCI, Türk Tabipleri Birliği İkinci Başkanı

Yücel SAYMAN, İstanbul Barosu Başkanı

Cezaevlerine operasyonların hemen ardından F tipi cezaevlerine sevkler başladı. Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ün "sivil toplum örgütleriyle yapılacak mutabakat uyarınca mimari proje dahil yeni düzenlemeler yapılmadan F tipi cezaevlerinin hizmete açılmayacağı" sözünü vermesine karşın müdahale edilen cezaevindeki birçok mahkum Sincan, Kocaeli ve Edirne F tipi cezaevlerine nakledildiği öğrenildi. Daha önce Türk tarafından ertelendiğine yönelik açıklamalar yapılan F tipi cezaevlerine ilk nakil haberini Adalet Bakanı yerine İçişleri Bakanı Sadettin Tantan verdi. Tantan, 19 Aralık günü sabah saatlerinde "Bartın Özel Tip Cezaevi'ndeki 24 mahkûm Sincan'a sevk edilmektedir" açıklamasını yaptı. Adalet Bakanı Türk ise bu gelişmeyi öğlen saatlerinde "Sincan F Tipi Cezaevi'ne sevkler başlamıştır" sözleriyle doğruladı.

Operasyonda 18 cezaevindeki ölüm orucunda bulunan 137, açlık grevindeki 434 tutuklu ve hükümlü hastaneye kaldırıldı.

Cezaevlerinde yaşanan katliam, siyasi parti ve kitle örgütleri tarafından yapılan açıklamalarla protesto edildi. Yapılan açıklamalardan bazıları şöyle:

HADEP Genel Başkan Vekili Ahmet Türk: Toplum huzursuzluk ve endişe içindedir, hükümeti kınıyoruz. Sorumluları sağduyulu olmaya, yaşamlarını korumakla yükümlü olduğu tutuklu ve hükümlülere karşı hukuka ve insan haklarına uygun biçimde davranmaya ve bu müdahaleyi durdurmaya çağırıyoruz.

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras: Bu kadar insanın ölümüne ve yaralanmasına yol açan operasyonu hiçbir gerekçe haklı çıkaramaz. Yeniden arbuluculuk görüşmelerinin başlaması için ciddi bir toplumsal basıncın olduğu dönemde, hükümetin kanlı bir operasyonu seçmesi son derece vahim bir tutumdur.

EMEP Genel Başkanı Levent Tüzel: Devlet, cezaevlerine yapılan müdahalelerin yanısıra evlere yaptığı baskınlar, sokaktaki gözaltılar ve parti baskınları ile tüm toplumu terörize etmektedir. Ölüm orucunda ısrar edenlerin devlete neden güvenmedikleri bu operasyonla görülmüştür. Operasyonlar durdurulmalıdır.

DISK Genel Sekreteri Murat Tokmak: Müdahalenin amacı 'insan yaşamını kurtarmak' olarak açıklandı. Ancak yapılan operasyonun biçimi ve alınan ilk bilgiler, böylesi bir amaçla uyumlu olmayan, tam aksine sonuçlar doğuracak niteliktedir.

Hükümetin cezaevi politikasını mutlaka değiştirmesi ve hücre uygulamasından vazgeçip, insanca yaşama olanaklarını sağlaması gerekmektedir.

Avrupa İşkenceyi İzleme Komitesi, hükümetten bilgi isteyerek gerektiği takdirde Türkiye'ye bir ziyaret yapılabileceğini bildirdi. Avrupa Birliği (AB) Komisyonu sözcülerinden Jean Christophe Florida, saldırılar nedeniyle endişeli olduklarını belirterek, "Komisyon, tarafları, bu soruna barışçıl bir çözüme ulaşmak için şiddete son vermeye çağırılmaktadır" dedi.

AKPM Başkanı Lord Russell-Johnston da, yaptığı açıklamada, "Cezaevlerine müdahalede meydana gelen can kayıplarından endişe ve üzüntü duyduğunu" belirtti ve "sorunda ılımlı yol izlenmesi" çağrısında bulundu. Russell, "Avrupa Konseyi standartlarına uyulmasının da önemli olduğunu" söyledi.

Uluslararası Af Örgütü, 19 Aralık günü hükümete bir mektup göndererek, "acil bir önlem olarak, güvenlik görevlilerinin aşırı güç kullanımına başvurmalarını, mahkumlara işkence ya da kötü muamele yapmalarının sağlanmasını; operasyon sırasında ölüm ya da yaralanmayla sonuçlanan her olay için tam, bağımsız ve yansız bir soruşturma başlatılmasını ve sonuçların kamuoyuna açıklanmasını; sorumlu olduğu iddia edilen kişilerin soruşturma sonuna kadar görevden alınmasını; kurbanların avukatlarının otopsilere katılmasına ve cezaevindeki ya da hastanelerdeki müvekkilleriyle görüşmesine izin verilmesini ve yaralananların bağımsız tıbbi bakım ve gözetim altında tutulmasının sağlanmasını" istedi.

Bir yandan katliam duyulan tepkiler çoğalırken devlet yetkililerince de çeşitli açıklamalar yapıldı.

Başbakan Bülent Ecevit, katliamı "Bu mücadele teröristleri kendi terörizmlerinden koruma ve kurtarma biçimidir" diye yorumladı. Ecevit, operasyon nedeniyle yaptığı açıklamada, ölüm oruçlarına müdahaleye gerek kalmaması için "haftalardır büyük sabır gösterdiklerini" söyledi. Ecevit, hükümetin yanı sıra sivil toplum örgütleri, gazeteci, yazar, savcı ve doktorların "teröristleri normal yola döndürmek için uğraştığını" ama sonuç alınmadığını iddia etti ve güvenlik güçlerinin can kaybı olmaması için elinden geleni yaptığını ileri sürdü. Ecevit, "Kırıp dökmeden olabildiğince barışçı yollardan sorun çözülmeye çalışılıyor." dedi. Ecevit, hükümetin F tipi cezaevlerinin ertelenmesiyle ilgili kararının

arkasında olup olmadığını soran bir gazeteciye, “O konulara girmeyelim” karşılığını vererek şunları söyledi: “Biz koşu sisteminden Türkiye’yi kurtarmak istiyoruz. Koşullar elverdiği zaman, somut gelişmeler, yapılanmalar gerçekleştiği zaman F tipi cezaevlerine geçilecektir. F tipinin gerekliliğini artık toplumun sanırım hemen her kesimi algılar duruma gelmiştir.” dedi. Bülent Ecevit ayrıca cezaevlerindeki operasyonların “büyük bir başarıyla sonuçlandığını”, “terörist yuvalarının” ortadan kaldırıldığını söyledi ve “Milletimize hayırlı olsun” dedi.

Ölümlere ve yaralanmalara rağmen Başbakan Bülent Ecevit’in “başarılı” olduğunu açıkladığı “Hayata Dönüş Operasyonu,” İnsan Hakları İzleme Komitesi (Human Rights Watch) tarafından kinandı. Açlık grevi yapan mahkûmların F tipi cezaevlerine götürülmesini de eleştiren örgüt, Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk’ü, verdiği sözü tutmamakla suçladı. Örgüt, operasyonlar sırasında 18 mahkûmun öldüğünü belirterek “Eğer operasyon, Başbakan Bülent Ecevit’in dediği gibi insanları kurtarmak için düzenlemiş ise o zaman korkunç bir fiyasko oldu” açıklamasını yaptı. İnsan Hakları İzleme Komitesi’nin cezaevlerindeki güvenlikten askerlerin sorumlu olmasını sık sık eleştirdiği kaydedilen açıklamada, F tipi cezaevlerinin mahkûmlara nasıl davranılacağına ilişkin çağdaş yaklaşıma ters düştüğü için öteden beri projeye karşı çıktığı da kaydedildi. Açıklamada, açlık grevine yol açan krizin Adalet Bakanlığı’na yaratıldığı da vurgulandı ve “Ölümler bütünüyle engellenebilirdi” denildi.

İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, cezaevlerindeki operasyon nedeniyle Milliyet gazetesine yaptığı açıklamada, “Cezaevinden alınarak hastanelere getirilen mahkûmların çoğunun ölüm orucunda olmadıkları yapılan sağlık muayenelerinden anlaşıldı” dedi. Açlık grevi ve ölüm orucuna katılanların sayısının az olduğunu ileri süren Tantan, eyleme katılan mahkûmların “örgütün infaz etmek üzere seçtiği kişiler” olduğunu iddia etti.

Mahkûmların kendilerini “örgüt liderleri tarafından verilen emirle” yaktıklarını da öne süren Tantan, “Operasyona katılacak jandarma özel timleri bir yıldan beri, müdahalede bulunacakları cezaevlerinin maketleri üzerinde uygulamalı eğitim alıyordu. Cezaevlerine nereden girileceği, operasyon sırasında nasıl davranılacağı bir yıldır kendilerine öğretiliyordu” dedi.

Hedeflerinin cezaevlerini kontrol altına almak olduğunu söyleyen Tantan, operasyon yapılan cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlülerin F tipi cezaevlerine nakil edilmesine önceden karar verildiğini söyledi. Tantan, “Operasyon sonucunda kimin hangi cezaevine nakil edileceği de önceden planlanmıştı” dedi

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, 19 Aralık günü yaptığı açıklamada operasyonu “büyük başarı” olarak niteledi. Türk, öldürülen mahkûmların ailelerine ise “başsağlığı” diledi. Türk, sabah saat 08.30’da yaptığı açıklamada “Müdahalenin amacı insanların hayatını kurtarmaktır. Şu ana kadar dört cezaevinde eylem tamamıyla sona ermiştir. Devletin şefkatli eli onlara uzanmıştır. İnsan hayatının kurtarılması en yüksek değerdir” dedi. Türk ölü sayısının arttığı ortaya çıktıktan sonra yaptığı açıklamada ise operasyonları “başarılı” diye tanımladı ve olabildiğince az zayıt verildiğini öne sürdü. Bayrampaşa’da 1991 yılından bu yana girilemeyen koşullar olduğunu iddia eden Türk “Bazı cezaevlerinden kalafnikofla karşılık verilmiştir. Bunlar başında Ümraniye ve Bayrampaşa geliyor” dedi.

F tipi cezaevlerini nakillerin devam ettiğini söyleyen Türk, “F tipine nakil, bir zorunluluk ifadesidir. Çünkü, şu anda cezaevleri kapasitelerinin üzerinde dolu. Bu nedenle, geçici olarak F tipi cezaevlerine nakiller yapılmıştır” dedi.

Ölüm oruçlarının sona ermesi için arabuluculuk yapan Meclis İnsan Hakları Komisyonu üyesi FP Milletvekili Mehmet Bekaroğlu ise yaptığı açıklamada, Adalet Bakanı

Hikmet Sami Türk’ü kendilerini kullanmakla suçladı. Bekaroğlu, “Adalet Bakanı Türk ve hükümet, bizi, herkesi aldattı. Bakan bizzat kendisi bu durumu hesaplamış, bizleri de aldatmış” dedi. Bekaroğlu, Türk’ün istifa etmesi gerektiğini belirtti. Mehmet Bekaroğlu, son olarak 17 Aralık gününü Pazar günü Başbakan Bülent Ecevit, DSP Genel Başkan Yardımcısı Rahşan Ecevit ve Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan’dan randevu istediğini, yanıt alamayınca, 18 Aralık günü Bakan Türk’le görüştüğünü söyledi. Bekaroğlu, Türk’e “Müdahalenin siyasi sorumluluğu çok ağır olur. Çok insan ölür. Görüşmeleri tekrar başlatalım. Karşı taraftan da talep var” dediğini, Türk’ün ise “Hayır oyalama yapıyorlar” yanıtı verdiğini anlattı. Müdahalenin başladığı saatlerde Türk’e ulaşmaya çalıştığını ancak başarılı olmadığını ifade eden Bekaroğlu “Bakan Türk, hem arabuluculuk yapan bizleri hem de halkı kandırdı. Yani Türk bizi kullandı. Kendisini istifaya çağırıyorum.” dedi. Bekaroğlu mahkûmların ‘F’ tipi cezaevlerine kalıcı olarak gönderildiklerinin ortaya çıkması durumunda İnsan Hakları Komisyonu üyeliğinden istifa edeceğini de kaydetti.

Bekaroğlu, operasyonun mahkûmların F Tipi cezaevlerine geçişi için yapıldığını da söyledi. Bekaroğlu, gazetecilere yaptığı açıklamada, cezaevlerindeki ölüm orucu ve açlık grevi eylemlerinin diyalogla bitirilme şansının bulunduğunu, ancak devletin sorunu çözebilmek için erken müdahale ettiğini söyledi. Müdahalenin çözüm yöntemleri arasında yer aldığını, ancak bu metodun riskinin yüksek olduğunu kaydeden Bekaroğlu, “Devlet, müdahaleyi, F Tipine geçiş için yaptı” dedi. Adalet Bakanı’nın, F tipi cezaevine geçişi ertelediğini açıklamasına rağmen, son bir yıldır geçişi sağlayabilmek amacıyla hazırlıklar yürüttüğünü belirten Mehmet Bekaroğlu, daha fazla insanın ölmemesini umduğunu söyledi.

Operasyonun yapılmasından yaklaşık 10 gün sonra 30 Aralık 2000 tarihinde ilk kez TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Hüseyin Akgül ve komisyon üyesi Mehmet Bekaroğlu Sincan F Tipi Cezaevinde incelemelerde bulundu. Bekaroğlu tarafından hazırlanan raporda, mahkûmların buldukları çeşitli sağlık kurumları da dahil olmak üzere cezaevlerinde ölüm orucuna devam ettikleri ve baskıya maruz kaldıkları dile getirildi. Komisyonun “spekülasyonlara yer vermemek için” kurallara uygun raporların hazırlanması talebi kuşku uyandırdı.

Operasyonların ardından Sincan, Edirne ve Kandıra F tipi cezaevlerine sevkedilen tutuklu ve hükümlülerin bazılarında kurşun ve şarapnel yaraları bulunduğu, bazılarında kol, bacak ve kafa kemiklerinde kırıklar olduğu bildirildi. Tutuklu aileleri ve avukatlarından alınan bilgilere göre, yaralı tutukluların tedavi talebi “ölüm orucu ve açlık grevini bırakma” şartına bağlandığı için açıklamaların aksine kimsenin tedavisi söz konusu olmadı. Tutuklular, avukatları aracılığıyla tedavilerinin yapılması için Türk Tabipleri Birliği’ne (TTB) başvuruda bulundu. Bu talep üzerine harekete geçen TTB de, Adalet Bakanlığı’na başvurarak tutuklu ve hükümlülerin tedavi edilmesi için hekimlerin cezaevlerine girmelerine izin verilmesini istedi. Ancak bu talep, Adalet Bakanlığı tarafından “cezaevlerinde sağlık personeli bulunduğu” gerekçesiyle kabul edilmedi.

Operasyonların ardından F tipi cezaevlerine konulan tutuklu ve hükümlülerin durumları hakkında TTB, İHD ve ÇHD tarafından yapılan inceleme sonuçları şöyle:

ÇHD İstanbul Şubesi 1 Şubat günü, F tipi cezaevlerinde tutuklu ve hükümlülerin durumuna ilişkin yaptıkları incelemeyi bir rapor halinde basına açıkladı. Raporunda, tutuklu ve hükümlülerin tecrit edildiği, tek ve üç kişilik hücrelere kapatılan tutukluların birbirleriyle ve temsilcileriyle görüşürülmediği, mahkûmların aile ve avukat görüşüne gelirken “onur kırıcı” bir şekilde arandığı, giysi dışındaki malzemelerin cezaevi kantininde yüksek fiyatla satıldığı, açlık grevindeki mahkûmların şeker ve tuz ihtiyaçlarının çoğunlukla karşılanmadığı, bazı gazetelerin verilmediği ve

radyoda tek kanaldan sürekli müzik yayını yapıldığı bildirildi. Raporunda, avukat-müvekkil görüşmesinin yasa gereğince gizli olduğu vurgulanarak, F tipi cezaevlerinde, çanta ve evrakların jandarmalar tarafından arandığı, belirli bir miktarı aşan paranın taşınmasına izin verilmediği, avukatların görüş yerine yalnızca kalem ve kağıtla girebildiği vurgulandı. ÇHD raporunda, "Ayakkabılar duyarlı kapıdan geçmeden önce çıkartılmakta, kadın avukatların iç çamaşırları aramak istenmektedir. Edirne F Tipi cezaevinde kadın avukatlara cinsel tacize varan arama dayatılmaktadır. Bütün bu uygulamalar sonunda avukatlar bazen müvekkilleriyle hiç görüşememekte, bazen de birkaç dakika görüşebilmektedir. Bu koşullarda avukatlık görevinin yapılması neredeyse olanaksızdır." denildi. Bugüne kadar ölüm orucu nedeniyle ölen mahkum olmaması konusunda "Ölümlerin daha önceki ölüm oruçlarına göre gecikmiş olması kimseyi yanıltmamalı. Ölüm orucunda bilinci kapanan, durumu ağırlaşan mahkumlar görevliler tarafından hastaneye kaldırılıp tedavi edilmektedir. Bilinci yerine gelen mahkum tedaviyi reddedince yeniden cezaevine götürülmekte, ancak bu kamuoyuna yansımamaktadır" denilen raporda şu görüşlere yer verildi: "Artık toplu ölümlerin başlayacağı günlerdir. F Tipi cezaevlerinde şu anda tutuklu ve hükümlülerin tamamına yakını açlık grevi ve ölüm orucu yapmaktadır. Ölüm oruçlarının yapılmadığı şeklindeki resmi açıklamalar doğru değildir. Toplu ölümlerin yaşanması halinde bu durumdan, soruna çözüm bulmayan devlet sorumlu olacaktır. Bu nedenle tecrit durumuna son verilerek tutuklu temsilcilerinin birbirleriyle ve diğer tutuklularla görüşmelerine izin verilmelidir. Bu da yeterli değildir. Ayrıca bu görüşmeler sonucunda ortaya çıkacak insani talepleri görüşmek üzere devlet tarafından adım atılmalıdır. Bu yapılmadığı takdirde belki de dünya tarihinde benzeri görülmemiş ölümler zinciri başlayacaktır."

Rapora göre, 20 cezaevinde gerçekleştirilen operasyonda şu yöntemler kullanıldı:

"Genel yöntem çatıların delinmesi ve iş makineleriyle duvarların yıkılmasıyla oluşturulan deliklerden koşullara çok sayıda, çeşitli türde bombalar atılması ve serpiştirildiği söylenen -sıvı ve beyaz toz- maddenin üzerine alev makineleriyle ateş edilerek yangın çıkarılması, dumandan ve yangından kaçmaya çalışan tutuklu ve hükümlülerin otomatik silahlarla taranması biçimindedir. Komisyonumuza ulaşan bilgi ve belgelerden, sayılan yöntemlerin 20 hapisanede de uygulandığı kesinlik kazanmıştır. Dolayısıyla bu yöntemler için 'genel yöntem' tanımlamasının uygun olduğunu düşünüyoruz."

Rapora göre, operasyonda toplam 8385 asker, bundan daha fazla sayıda polis, binlerce mermi, 20 bin bomba, kimyasal gazlar ile iş makineleri kullanıldı. Operasyonda kullanılan bombalar M 7A 3 Riot CS, MKE MOD 56 Taciz edici el bombası, MKE renkli sis bombaları olarak açıklandı.

IHD İstanbul Şubesi'nde 7 Şubat günü düzenlenen basın toplantısında, tek ve üç kişilik hücrelerde tutulan mahkumların "tam bir tecrit yaşadıkları" belirtildi. Basın açıklamasını okuyan IHD Cezaevleri Komisyonu üyesi Ümit Efe "Yaşamsal gerekliliklerin bir çoğu dışarıdan ve idare tarafından denetlenmektedir. Bu, çoğu kez baskı aracı olarak da kullanılmaktadır. Örneğin Süper Radyo tek kanallı ve yüksek sesle çalınmaktadır" dedi. Tutuklu ve hükümlülerin, aile ve avukat görüşlerinin sınırlı tutulduğu belirtilen açıklamada, disiplin cezası aldıkları gerekçesiyle mahkumların aile görüşünün yasaklandığı, cezaevindeki ortak yaşam alanlarının kullanılmadığı, acil sağlık sorunları için gerekenin yapılmadığı, görüşe giderken sağa sola bakmanın yasaklandığı kaydedildi. Mahkumlara, sadece ders kitaplarının verildiği belirtilen açıklamada, Evrensel ve Yeni Gündem gazetelerinin de vermediği vurgulandı. Açıklamada, mahkumların sağlık durumları hakkında bilgiler verildi

Müdahalenin ardından ölüm orucu ve açlık grevi yapan bini aşkın tutuklu ve hükümlü geçici kabulleri yapılan ve Adalet Bakanı tarafından toplumsal mutabakata varılmadan açılmayacağı açıklanan Kocaeli, Edirne ve Sincan F Tipi Cezaevlerine sevk edildi. Operasyonda, sevkler ve cezaevine kabul sırasında mahkumlara zor kullanıldı ve bir çok mahkum yaralı olarak hücrelere konuldu. Mahkumların bir kısmına gönderildikleri cezaevlerinde tecavüz edildiği bildirildi. Diğer cezaevlerinde de tutuklu ve hükümlüler üzerindeki baskılar artırıldı. Bu cezaevlerinin de hücrelere dönüştürülmesi çalışmaları hızlandı.

Cezaevlerine düzenlenen operasyonların ve tutuklu ve hükümlülerin F tipi cezaevlerine nakilleri ile birlikte özellikle F tipi cezaevlerini protesto amaçlı her türlü eylem, basın açıklaması, miting yasaklandı. F tipi cezaevlerini protesto gösterileri nedeniyle gözaltına alınan onlarca kişi hakkında Türk Ceza Yasası'nın 169. maddesi uyarınca "örgüte yardım ve yataklık etmek" suçlamasıyla dava açıldı. IHD İzmir, Van, Bursa, Antep, Malatya, Konya şubeleri kapatıldı. Emeğin Partisi ve Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin bir çok binası basıldı. Operasyonu protesto amacıyla Adalet Bakanlığı'na faks çekip mektup yollayan kişi ve kurumlar hakkında da benzer gerekçelerle davalar açıldı.

19 Aralık 2000 Cezaevi Operasyonları Adli Tıp Raporları "Hayata Dönüş Operasyonu" olarak adlandırılan cezaevleri operasyonunun (tutuklular, avukatlar ve insan hakları örgütleri tarafından sürekli anlatılmaya çalışılan) gerçek yüzü, Haziran ayının son günlerinden itibaren, başta Radikal olmak üzere çeşitli gazetelerde yayınlanan haberlerle kamuoyunun gündemine geldi. Adli Tıp Kurumu tarafından hazırlanan raporlara dayanan haberlerde, operasyon sırasında mahkumların silah kullanmadığı, güvenlik güçleri tarafından vahşice öldürüldükleri anlatıldı. Böylece, operasyon sırasında ve sonrasında gazete ve televizyonlarda yayınlanan haberlerin neredeyse tümünün yalan olduğu da anlaşıldı. Adli Tıp Kurumu tarafından hazırlanan raporda özetle şu bilgilere yer verildi:

Cezaevleri operasyonları sırasında ölen 30 mahkuma yapılan otopsilerinin sonuçlarına göre, 10 tutuklu ve hükümlünün kurşunlama, üçünün zehirlenme, birinin darp ve birinin de kafasına gaz bombası saplanması sonucu öldüğü belirlendi. Operasyonda ölen ikisi asker 32 kişinin otopsi raporlarına göre ölüm nedenleri şöyle:

Bayrampaşa Kapalı Cezaevi:

Nilüfer Alcan: Duman soluması ve karbonmonoksit zehirlenmesi.

Gülser Tuzcu, Seyhan Doğan, Şefinur Tezgel, Özlem Ercan, Yazgülu Güder Öztürk: Yanma, duman soluması ve karbonmonoksit zehirlenmesi.

Fırat Tavuk (29): Vücudunun yüzde 90'ında karbonizasyon derecesinde yanık bulunan cesedin, yanarak değil, ateşli silah yaralanmasından ve bundan kaynaklanan omur kırığından dolayı öldüğü anlaşılmıştır.

Mustafa Yılmaz (33): Göbek deliğinde 4 cm. mesafede "s" şeklinde kesik saptandı. 4 ateşli silah yaralanması olup göbek altından yapılan atışın öldürücü olduğu, yaraların bıçakla genişletildiği, ölümün iç kanamadan olduğu anlaşılmıştır.

Cengiz Çalıkoparan (33): Kafasının arkasında, sol meme başının üstünde, köprücük kemiği altında, göbek çukuruğunun altında, alın sol ortada, sağ kulak arkasında ve sağ uylukta ekimoz (çürük ve yara) tespit edildi.

Ali Ateş (31): Kalça kemiğinde 15 cm. boyunda 8 cm. açıklığında, çok parçalı kırıklı yara, kafatasında 2, sağ dizinde 2 adet yara saptanmış, ölümün ateşli silah yarasına bağlı iç kanamadan kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Aşur Korkmaz: Kendini yaktı. Ölüm nedeni yanık, duman soluması ve karbonmonoksit zehirlenmesi.

Murat Ördemci: Ateşli silah yaralanmasına bağlı iç kanama.

Cengiz Çalıkoparan: Ateşli silah yaralanmasına bağlı etraf kemik kırıklarıyla mütefark büyük damar delinmesinden gelişen dış kanama. Yanı sıra vücudun çeşitli yerlerinde darp ve cebir izleri ile kesik yaraları da mevcut.

Ümraniye Cezaevi:

Ahmet İbili: Kendini yaktı. Ateşli silah yaralanmasına bağlı kafatası, yüz kemikleri, omur ve kaburga kırıkları ile mütefark beyin kanaması sonucu öldü. Vücudunda dördü öldürücü bölgede olmak üzere sekiz mermi bulundu.

Rıza Poyraz: Ateşli silah yaralanmasına bağlı iç kanama. Yanı sıra vücudunda darp ve cebir izleri bulundu.

Ercan Polat: Ateşli silah yaralanmasına bağlı büyük damar delinmesinden gelişen dış kanama.

Alp Ata Akçayöz: Ateşli silah yaralanmasına bağlı iç ve dış kanama.

Umut Gedik: Akciğer ödemeğine bağlı solunum yetmezliği sonucu zehirlenerek ölüm.

Haydar Akbaba, Muharrem Buldukoğlu: Yanma sonucu ölüm.

Jandarma eri Nurettin Kurt: Ateşli silah yaralanmasına bağlı beyin kanaması ve beyin doku harabiyeti sonucu ölüm. Kurt'un "yüksek kinetik enerji"li bir silahla vurulduğu ancak tutuklulardan ele geçirildiği ileri sürülen beş tabancanın bu tür silahlar kapsamına girmediği belirlendi.

Çanakkale E Tipi Cezaevi:

İlker Babacan: Başa soldan giren göz yaşartıcı gaz bombasının kafatasını kırması ve beyin kanaması.

Fahri Sarı: Ateşli silah yaralanmasına bağlı iç kanama.

Sultan Sarı: Muhtemelen 4 cm. çaplı künt bir cismin süratle göğüs ön duvarına vurulması sonucu göğüs kafesinin kırılması.

Fidan Kalşen: Kendini yaktı.

Jandarma eri Mustafa Mutlu: Ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmasına bağlı olarak gelişen dolaşım ve solunum yetmezliği ve kan kaybı sonucu öldü. Vücudunun sağ ve sol koltuk altlarına iki mermi isabet eden Mutlu'nun ölümüne neden olan mermi çekirdeğinin vücudu delip çıktığı belirlendi. Mutlu'nun vücudunda bulunan merminin tutuklulara ait tabancalardan birine ait olduğu iddia edildi. Adli Tıp uzmanları ise mermilerin giriş yönüne doğru iki ateş arasında kaldığı düşünülen Mutlu'nun ölümüne neden olan merminin "yüksek kinetik enerji"li bir silahla atılmış olabileceğini söylediler.

Halil Önder (Ceyhan Cezaevi), Yasemin Cancı (Uşak Cezaevi), Berrin Bıçkılar (Uşak Cezaevi), Murat Özdemir (Bursa Cezaevi), Ali İhsan Özkan (Bursa Cezaevi), Hasan Güngörmez (Çankırı Cezaevi): Kendilerini yaktılar.

Operasyonun iç yüzüne ilişkin haberler nedeniyle İçişleri ve Adalet Bakanlıkları 3 Temmuz günü ortak bir basın açıklaması yaptı. Açıklamada şöyle denildi:

"Bazı mahkumların kendilerini yaktıklarını, cezaevlerinden güvenlik güçlerine kısa ve uzun menzilli silahlarla ateş ettiklerini kamuoyu canlı yayınlarda görmüş ve izlemiştir. Operasyon sonucunda ele geçirilen bir kalaşnikof, bir av tüfeği, 10 tabanca ve 12 el yapımı bomba ile çok sayıda mermi, delici-kesici aletler, lav silahı haline getirilmiş tüpler ve molotof kokteylleri de mahkumların direnişte bulduklarının kanıtıdır. Operasyon sonrası cezaevlerinde devlet egemenliği sağlanmış ve insan haklarını ön plana alan uygulamalar başlatılmış, örgütlerin saltanatına ve suç işleme özgürlüklerine son verilmiştir. Olaylar hakkında bağımsız yargı organlarınca soruşturma başlatılarak hiçbir olay örtbas edilmeden gerçeklerin ortaya çıkması için adli ve idari inceleme ve soruşturma yapılmaktadır. Yargıya intikal etmiş olaylar hakkında yayın yapılması, yasalara aykırı olup, hakimleri etkilemeye yönelik bir hareket olarak değerlendirilmektedir."

Adalet Bakanlığı tarafından yayınlanan genelgede de, savcılarının hazırlık soruşturmalarıyla ilgili açıklama yapmalarının suç olduğu hatırlatıldı.

Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Cezaevleri Alt Komisyonu üyelerinin, "rapor"unu hazırlarken operasyon yapılan cezaevlerine gitmediği ve bilirkişi raporlarına ulaşmadığı ortaya çıktı. Komisyon tutanaklarına göre, Alt Komisyon Başkanı DSP Milletvekili Hasan Macit, operasyon yapılan cezaevlerine gitmeme gerekçelerini şöyle anlattı:

"Biz, operasyon anında insan hakları ihlallerinin olup olmadığını ve operasyonun nasıl yapıldığını inceleme şansını bulamadık. Çünkü, operasyona uğrayan cezaevlerinde birtakım yıkım, toparlanma gibi inşaat işleri olduğu için, bazı delillerin de ortadan kaldırıldığı düşüncesiyle gitmedik. Biz sadece tespitlerimizi maddeler halinde yazdık."

Komisyon üyesi Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu'nun rapora eleştirileri ise tutanaklara şöyle geçti:

"Komisyonun temel görevi, hayata dönüş operasyonu esnasında ne olduğunu ortaya koymaktır. 'Hayata dönüş operasyonunda ne oldu?' sorusuna cevap verecek hiçbir şey yok bu raporda. Ümraniye Cezaevi'nde ölen güvenlik görevlisinin G-3 mermisiyle vurulduğuna dair iddialar var. Avrupa İşkenceyi İzleme Komitesi'nin uluslararası basına da yansıyan Bayrampaşa Cezaevi'nin kadın koğuşunda insanların yakıldığına dair çok ciddi iddiaları var. Çanakkale ve Ümraniye'de operasyonlar niye uzadı, gerçekten orada çok büyük bir direniş vardı ondan mı, yoksa güvenlik güçleri fazla can kaybına, zarara sebep vermeme için mi öyle davrandılar? Yoksa büyük bir direniş var izlenimi verilme için mi böyle bir şey yapıldı? Arkadaşlar 'yemekler çok iyi, havalar güzel, sular akıyor filan cezaevi şöyle güzel, kantinler böyle iyi' yazmışlar. Ama raporda 'sayımlarda ufak tefek sorunlar var' diyor. Nedir bu ufak tefek sorunlar? Ölüm orucunda bulunan insanın üst kattan alt kata inemediği için her sayımda dayak yediği iddiası var. Var mı, yok mu, taraflara sorulması gerekirdi. Sevklerden sonra mahkûm kabul edilirken rapor yok. Eğer varsa, hepsinin raporları 20 gün sonra, 25 gün sonra verilmemiş raporlardır. İşkence izi çok önemlidir. İşkence iddialarının ispatlanacağı en önemli şey doktor raporlarıdır. Bu raporlar alınmamış, 'durumları çok iyi değildi' diyor cezaevi yönetimi. Niye çirliçiplak soyularak bu insanlar makatlarına kadar aranmış. Ne aranıyordu bunun sorulması gerekiyordu."

Böylelikle Adli Tıp Kurumu uzmanlarının Bayrampaşa Cezaevi'nde yaptığı incelemeler, operasyondan sonra güvenlik güçleri tarafından hazırlanan tutanaktaki bilgileri yalanlamış oldu. Adli Tıp Kurumu raporunda, "koğuşlarda bazı kan göllerinin çimento ya da kitap yığınları ile kapatıldığı, çelik dolapların ve eşyaların yerlerinin değiştirildiği" belirtildi. Güvenlik güçleri tarafından hazırlanan tutanakta, "koğuşlardan güvenlik güçlerinin üzerine yanar durumda LPG tüplerinin atıldığı" yazılırken, Adli Tıp Kurumu tarafından hazırlanan raporda, bulunan tüplerin tümünün boş, çiziksiz-eziksiz durumda olduğu üzerlerinde is-duman izi bulunmadığı vurgulandı. Tutanakta, güvenlik güçlerinin üzerine koğuşlardan "zehir" şişeleri atıldığı yazılırken Adli Tıp Kurumu raporunda böyle bir zehirden bahsedilmedi. Adli Tıp Kurumu raporunda, kadın mahkumların ölü bulunduğu koğuşta bulunan bir kimyasal maddenin içeriğinin saptanmadığı belirtildi.

Temmuz ayı başında Kandıra F Tipi Cezaevi'nden tahliye edilen ve ölüm orucunu dışarıda sürdüren Osman Osmanağaoğlu da operasyon sırasında Ümraniye Cezaevi'nde yaşadıklarını gazetecilere anlattı. Osman Osmanağaoğlu biri er, sekiz kişinin öldürüldüğü Ümraniye Özel Tip Cezaevi'ndeki operasyonu şöyle anlattı:

"Operasyon başladıktan sonra Ahmet İbili kendini yakarak maltaya çıktı. Mazgalları tutan askerler ön ve arka taraftan İbili'ye ateş açtı. Çok sayıda mermi yarası alan Ahmet orada can verdi. Tam bu sırada bir asker de yere düştü. İbili'yi

öldürmek için askerler karşılıklı ateş açarken, kendi arkadaşlarını da vurdular. Askerlerin ateşi durmaksızın devam ediyordu. Ercan Polat yoğun ateş altında C-8 ile C-9 koğuşları arasında yer değiştirip kurşunlardan korunmaya çalışırken vuruldu. Mazgallarda dolaşarak bizim geçtiğimiz koğuşu belirliyorlar, o koğuşun çatısını delerek tepemize gaz bombası yağdırıyorlardı. Bir süre sonra nerede delik açıldığı, matkapların nerede çalıştığı bile anlaşılamaz oldu. Bomba ve kurşun sesleri matkap seslerine karışıyordu. Ercan'ın ölümünden bir gün sonra ana maltada Rıza Poyraz arkadaşımızı da vurdular. Aynı gün Umud Gedik üzerine yağın gaz bombalarından boğuldu ve öldü. İddia edildiği gibi koğuşun mimari yapısını değiştirmemiz söz konusu değil. Askerlerin içeri uzun süre giremediği haberleri de yalan. Onlar zaten içerdedi. Kısa sürede Ümraniye koca bir sahra hastanesine dönüşmüştü. Her tarafa yaralılar vardı. Çatıdaki deliklerden yanıcı maddeler döktüler ve bizi yakmak istediler. Sürekli yer değiştirip ölmemeye çalışıyorduk. Üst katları tümden yaktıkları için aşağı kata inmek zorunda kaldık. Sonunda yıktıkları dış duvardan açılan gedikten dışarı çıktık. Yaralı durumda, sürüklenerek ve dövülerek araçlara bindirildik. Kandıra F Tipi Cezaevi'ne götürüldüğümüzde görevliler bir yandan vuruyorlar, bir yandan 'İstiklal Marşı söyle', 'Ölüm orucunu bırak' diyorlardı. Beni bir odaya soktular. Yüzlerinde maske vardı. Üzerime saldırıp önce soydular ve bacaklarımı ayırarak copla tecavüz ettiler."

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, Adli Tıp Kurumu raporlarının 19 Aralık 2000 cezaevleri operasyonunun içyüzünü ortaya koymasına karşın operasyonu savundu. 6 Temmuz günü gazetecilerin sorularını yanıtlayan Türk, "Güvenlik güçlerimizden gerçekleştirdiği operasyonu, şimdi tartışılır hale getirmekte yarar yoktur. Bu, ancak yasadışı örgütlere yardımcı olmaktan başka bir anlam taşımaz. Şüphesiz, herhangi bir ihlal varsa bu cezasını bulur. Nitekim olayla ilgili olarak adli ve idari soruşturma yapılmıştır. Konu yargının elindedir." dedi. Operasyonun "gerekli olduğunu ve zamanında yapıldığını" iddia eden Türk, basın, insan hakları ihlalleri konusunda duyarlı olmasının yerinde olduğunu belirterek "Ama bunun doğru haberlerle yapılması gerekir. Güvenlik kuvvetlerini gereksiz yere töhmet altında bırakacak yayınlardan kaçınmak gerekir. Adli Tıp Kurumu'nun raporu da mahkemece değerlendirilecektir. Ama bu, olayla ilgili delillerden sadece bir tanesidir." dedi.

Bu gelişmelerin ardından, cezaevleri operasyonundan sonra Adli Tıp Kurumu ve bilirkişiler tarafından hazırlanan raporların, Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na ulaşmadığı ortaya çıktı. Cezaevlerini incelemek amacıyla komisyon bünyesinde oluşturulan alt komisyonun başkanı DSP Milletvekili Hasan Macit, "Bazı dokümanlar henüz Adalet Bakanlığı'ndan komisyonumuza gelmedi. Edirne ve Sincan F tipi cezaevinde sevkle sonrası önkabulde tutulan raporlar da gelmedi. Operasyon sonrası tutukluların darp olayına maruz kalıp kalmadığı, kalmışsa bunun derecesinin ne olduğuna ilişkin raporları istiyorduk. Ayrıca başından beri cezaevi doktorlarının raporlarını, özellikle de adli tıbbin otopsi raporlarını bekliyorduk. Aradan geçen yedi aylık süreye rağmen bu belgeler bize iletilmiş değil." dedi. Konuyla ilgili alt komisyon kurulmadan önce, operasyonun hemen ardından Komisyon Başkanı Hüseyin Akgül'ün, otopsilerin "Minnesota belgesi ve diğer uluslararası kurallara uygun yapılması" konusunda Adalet Bakanlığı'ni uyardığı, alt komisyon kurulduktan sonra da bakanlıktan konuya ilişkin tüm bilgi ve belgelerin istendiği bildirildi. Ancak Adalet

Bakanlığı bu isteklere yanıt vermedi. Bu bilgilerin ulaşmaması nedeniyle alt komisyon tarafından hazırlanan rapor, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından kabul edilmedi.

İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun sıkıntılarını dile getirmesi sonucunda cezaevleri operasyonunda mahkumların silah kullanmadığını, güvenlik güçlerinin öldürücü dozda gaz bombası kullanıldığını kanıtlayan adli tıp raporları ve öldürülen mahkumların otopsi raporları, Komisyon'a iletildi. Cezaevleri alt komisyonunun bu belgeler olmadan hazırladığı rapor, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından reddedilmişti.

Adli Tıp raporuyla ortaya çıkan bir diğer gelişme de Bayrampaşa Cezaevi'nde öldürülen Murat Ördöççi, Cengiz Çalıkoparan ve Mustafa Yılmaz adlı mahkumların vücutlarındaki mermi çekirdeklerinin Adli Tıp Kurumu'na götürülmeden önce çıkarıldığına ortaya çıkması oldu. 12 kişinin öldürüldüğü Bayrampaşa Cezaevi'nde 20 Aralık 2000 tarihinde savcılık ve adli tabip tarafından yapılan ilk ölü muayenesi sırasında, yaraların kesilip genişletilerek, mermi çekirdeklerinin çıkarıldığına dair kayıt tutanaklara geçirilmedi. Daha sonra İstanbul Adli Tıp Kurumu'nda yapılan otopside üç tutuklunun da ölüm nedeni "silah yaralanması" olarak belirtildi.

Otopsi raporunda, Çalıkoparan'ın vücuduna üç adet mermi çekirdeği isabet etmesine karşın iki adet mermi gömleği bulunduğu vurgulandı. Raporla, "Vücudundaki üç adet mermi giriş yarasına otopsi öncesi müdahale edilerek kesikler oluşturulmuş. Giysilerde ise ağır metal artıkları saptanmıştır" denildi.

Murat Ördöççi'nin de vücuduna isabet eden bir mermi nedeniyle öldüğü belirtilen raporda, mermi çekirdeğinin bulunmadığı, yaranın otopside önce kesilerek genişletildiği yazıldı.

Mustafa Yılmaz'ın otopsi raporunda da, vücudunda dört adet mermi girişi saptandığı, ancak üç mermi yarasına otopside önce müdahale edilerek kesikler oluşturulduğu, vücuttan üç mermi parçası çıkarıldığı anlatıldı.

Konuya ilişkin olarak bilgi veren Adli Tıp Kurumu uzmanları "Yara kesilerek mermi çekirdekleri yok edilmeye çalışılmış. Yani delil kaybedilmiş. Mustafa Yılmaz'ın raporunda vücuttan mermi fragmanı (parçası) elde edildiği yazıyor. Vücuduna mermi isabet etmiş birinden, ya çekirdek ya da gömlek elde edilir. Buradaki fragman, bir mermi şarapnel parçası. Şarapnel etkili bir mermi kullanılmış olabilir. Mermi çekirdeklerinin alınması delilleri yok etmek anlamına gelir. Eğer operasyonda özel bir silah ya da mermi kullanılmışsa, bunu gizlemeye yönelik yapılmış olabilir." dediler. Emniyet Genel Müdürlüğü'nden bir silah uzmanı da, şarapnel etkili mermileri İsrail'in geliştirdiğini açıkladı. Uzman, "Bu mermiler ateşlendikten sonra hedefe isabet ettiğinde fişekler parçalanır ve çok büyük yara açar. Böylece kesin sonuç sağlar, yani öldürür. Bu mermiler ülkemizde üretilmediği gibi polis teşkilatında da yoktur. Yoğun olarak İsrail'de kullanılır. ABD de üretiliyor" dedi.

"Hayata Dönüş Operasyonu"na karşın ölüm oruçları içerde ve dışarıda sürdürülmeye devam edildi. Birçok sivil toplum kuruluşunca dile getirelen ve gerçekleşmesinden korkulan ölümler Mart ayından başlayarak Türkiye'nin gündemini belirlemeye başladı.

EK : 4/2

HAPİSHANE OPERASYONU VE MEDYA¹

19-22 Aralık 2000 tarihlerinde Türkiye'nin 20 hapisanesinde on bine yakın güvenlik görevlisinin görev aldığı ve 32 insanın ölümüyle, yüzlerce insanın yaralanmasıyla sonuçlanan bir operasyon yaşanmıştır. "Hayata Dönüş" adı altında yürütülen bu operasyondan sonra açlık grevcilerinin yapımı tamamlanan üç F Tipi hapisaneye taşınmalarıyla, hapisanelerdeki açlık grevine katılanların sayısı artarak iki bini aşkın tutuklu ve hükümlüyü kapsar hale gelmiş, dolayısıyla can kaybı riski artmıştır. Soruna insan hakları açısından yaklaşan herkeste ciddi endişeler uyandıran F Tipi hapisanelerine ilişkin kamuoyunda yürütülen her türlü tartışmanın hükümetçe engellenmesiyle birlikte gelişen operasyonda medyanın* tutumu özel bir önem taşımaktadır.

Medya, bu operasyona ve operasyona konu olan F Tipi hapisaneler sorununa, insan haklarına duyarlı bir bakış açısından yaklaşmamıştır. Dahası, böyle bir bakış açısının önünü kapatmaya, hatta bu bakış açısını karalamaya, suçlandırmaya dönük bir tutum içinde olmuştur. Medya, F Tipi hapisaneler, ölüm oruçları ve Hapishane Operasyonu'yla ilgili olarak, resmî devlet politikasını sorgulamamakla, ona karşı mesafesini korumaya özen göstermemekle kalmamış; bizzat resmi söylem ışığında geniş bir "anlam", "anlamsızlık", "mantık", "mantık dışılık", "meşruluk", "gayri meşruluk" kategorilerini yeniden oluşturarak, süreç boyunca tanımsal kontrol mekanizması olma işlevini "başarıyla" yerine getirmiştir. Böylece uygulanan şiddet anlamlı, mantıklı ve meşru ilan edilerek, karşıt her görüş mahkum edilmiştir. Medyanın bu saiklerden yola çıkarak dolaşıma soktuğu sunumlar çerçevesinde geniş bir yok sayma kampanyası yürütülmüş; cezaevlerindeki mevcut sorunlar, tutuklu ve hükümlülerin hakları, devletin yükümlülükleri sürecin dışında tutulmuş; yaratılan bu "içinde isteyenin at koştuğu cezaevlerine" yönelik devlet şiddeti için geniş bir "anlayış çerçevesi" oluşturulmuştur. Sonuçta, tüm bu sunumlar, cezaevi sorunlarının ortalama insanın zihnindeki referans çerçevesini oluşturarak; çoğu durumda kamuoyuna alternatif bir bakış geliştirme şansı dahi bırakmamıştır.

Hatta, F-tipi cezaevlerine karşı insiyatif geliştiren ya da ölüm oruçlarına yönelik toplumsal duyarlılık geliştirmeye çaba gösterenler medya tarafından "suçlu gösterilmiş", hem de bu "suçlu kılma" süreci medyanın çizdiği referans çerçevesini içinde düşünen kamuoyu tarafından kayda değer bir destekle karşılanmıştır. Böylelikle medya, sergilediği ve bir çok durumda "ateşli", "saldırgan" deyimlerini kullanabileceğimiz bu tutumla, devlet politikasının propagandasını üstlenmiş, barışçı bir çözümü teşvik etmemiş, hapisanelere müdahaleyi kışkırtmıştır.

TİHV tarafından hazırlanan bu raporun amacı, 19 Aralık operasyonu vesilesiyle Türk medyasının, gerek insan hakları açısından, gerek gazetecilik meslek ahlakı açısından sergilediği tavrı ortaya koymaktır.

Ölüm oruçları süreci, F Tipi Cezaevi tartışmaları ve kamuoyunun operasyona hazırlanması

Ölüm oruçlarının ilk günlerinde, F Tipi hapisaneler gündeme geldiğinde, F tipi cezaevlerine düzenlenen "gezilere" katılan gazetecilerin, bu hapisanelerle ilgili genel konsepti sorgulamadan, mekânsal donanım ve inşaat kalitesine bakarak, bazı yazarların karikatürize ettiği gibi "içinde yatasım geldi" üslûbuyla methiyeler yazmışlardır.

Tutukluluk süresince bireyin fiziksel, mental ve psiko-sosyal bütünlüğünün korunması bir hak ve ahlaki bir sorumlulukken, bu hapisanelerin bu hakların korunmasına ve geliştirilmesine nasıl katkı sunacağı ya da nasıl ket vuracağı, tek kişilik mekânların erişim ve donanımının tamamen dışardan kontrole tabi olmasının yarattığı objektif güvenlik sorunları ve tutuklu üzerindeki subjektif psikolojik sorunlar yok sayılmıştır. Bunun yerine, hapisane soyut bir mekân gibi değerlendirilerek, çok kere alaycı bir dille (örneğin "villa" deyimini kullanılarak), hücrelerin konfor düzeyi ve "uygar" niteliği tasvir edilmiştir. Örneğin Emin Çölaşan, Ertuğrul Özkök, Fikret Bila'nın yazıları) 18 Aralık günü Hürriyet Almanya'da (Amberg'de) F Tipine benzer sayılan bir hapisanede yapılan röportajı "Bizde F Tipi için kuyruk var" manşetiyle sunarak F Tipi hapisaneleri "özendirici" tutumunu iyice abartmış, bu arada Amberg hapisanesinde mahkûmların sahip olduğu ortak yaşam alanlarının Türkiye'de güvencelenmemiş olduğu ve diğer hak ve güvenlik sorunları, satır aralarında kalmıştır.

Bu tutumun, F Tipi hapisanelerle ilgili resmî yaklaşımı bile aştığı söylenebilir. Adalet Bakanlığı 9 Aralık'ta F Tipi hapisanelerde ortak kullanım mekanlarının geliştirileceğini açıklayıp, bunun için ilgili sivil toplum örgütleriyle ortaklaşa bir çalışma yürütüleceğini bildirdiğinde bazı köşe yazarları bunu bir "taviz" olarak değerlendirmiş, böylelikle kamuoyunda bu iyileştirme adımlarına karşı tepkiyi davet eder bir tutuma girmişlerdir. Bu konuda olağanüstü keskin tutumuyla dikkat çeken Hürriyet yazarı Emin Çölaşan, "sokağa dökülen birkaç bin kişi yüzünden devletin geri adım atması gerektiğini" savunurken, F Tipi hapisanelere itiraz edenler hakkında "karşı taraf" terimini kullanmıştır.

Ölüm oruçlarının 50'li günleri aşarak kritikleştiği günlerde, CNN Türk'te yayımlanan, Bayrampaşa Hapishanesindeki ölüm orucu başlatma törenlerinin (kaynağı, mahiyeti sorgulanmadan yayına verilen) bant kayıtları, F Tipi

¹ Bu Rapor, araştırmacı yazar Tanıl Bora ve TİHV Dokümantasyon Merkezi tarafından gerçekleştirilmiş ve Ocak 2001'de kamuoyuna sunulmuştur.

* . Bu raporda "medya" sözcüğüyle, esas olarak, çok satışlı "büyük basın" ve çok izlenen televizyonlar kastedilmektedir. Bu medya organlarının bünyesinde yer aldığı büyük sermaye gruplarının yayımladığı "ucuz" gazeteler incelemeye alınmamıştır. Söz konusu "ucuz" gazeteler içinde "ciddi gazete" statüsünde değerlendirilenler (Radikal, Yeni Binyıl) olaylara belirgin biçimde soğukkanlı ve insan hakları duyarlılığını içeren bir tutumla yaklaştığı; "bulvar basını" kategorisindekilerin ise (Takvim, Posta vd.) "büyük basının" tutumunu genellikle daha provokatif bir üslûpla yinedikleri gözlenmiştir. Büyük sermaye grupları dışındaki muhalif, sol eğilimli yayın organları operasyonda eleştirel bir tutum almışlardır. İslâmî yayın organlarına ise ayrıca değinilecektir.

hapishanelerle ilgili sorunları tartışma konusu olmaktan çıkartmaya dönük bir manipülatif çerçeve içinde sunulmuştur. Söz konusu bantlar "objektif" bir haber malzemesi olabilir, görüntülenen ilişkiler suç unsuru barındırıyor olabilir, ahlaki açıdan kınanabilir. İnsan hakları savunucuları açısından da, ölümü güzelleyen bir törenselliğin sempatik olmadığı açıktır. Ancak bu, söz konusu durumun, F Tipi hapishanelerle ilgili nesnel ölçütlere dayanan ciddi itirazları geçersiz kılacak bir demagojiye malzeme yapılmasını haklı kılmaz. Bir hak konusunun, hukuksal bir sorunun, onda taraf veya ondan haleldar olan öznelardan bağımsız olarak ele alınması gerekir. Medya ise, tutuklu ve hükümlülerin "suç" ya da ahlaki veya politik açıdan "zararlı" olmalarını, onların bazı temel haklardan yoksun bırakılmalarının gerekçesi olarak kabul ettiren bir anlayışın yaygınlaştırılmasına azami katkıda bulunmuştur.

Ayrıca bu sunum, tutuklu ve hükümlülerin, özgürlükten uzak dar yaşam alanlarını kendi görüş ve tercihleri doğrultusunda tanzim etmelerini "suç" sayan ve onların özgürlüklerinin ek olarak, daha da kısıtlanmasını savunan bir anlayışın yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur.

Hürriyet Gazetesinin 10 Aralık tarihinde manşetten verdiği "Bu da L(açka) tipi cezaevi" haberi, hapishanelerdeki özgürlük alanının daha fazla daraltılması gerektiği düşüncesini kamuoyuna empoze eden kampanyanın doruk noktalarından biridir. Bunu, 11 Aralık'ta, tutuklu ve hükümlülerin taleplerini "abartılı" bularak alaya alan "Emriniz olur" manşeti izlemiştir. Hükümlü ve tutukluların "aşırı özgür" olduğu yargısını güçlendirmeye dönük bu manşetlerin alt başlıklarından birisi, cinsel imalarda bulunarak muhafazakar ahlak anlayışı okşamaya dönüktür: "Kız erkek birarada". İslamcı-muhafazakar basın (başta Akit) bu temaya büyük ilgi göstermiştir. Bu haberlerde bireyleri bütünselliğinden koparıp "suç öznesi"ne indirgeyen "terörist" tanımının yanısıra, kadın tutuklu ve hükümlüleri biyolojik varlığa indirgeyen ya da biyolojik özelliklerine dayanarak aşağılayan "kız militan", dişi militan" gibi ibarelerin kullanılması, Türk medyasının ne yazık ki olağan bir tutumu olarak bu dönemde de kendini göstermiştir. Bu arada "aşırı özgürlük" ölçütü olarak "koğuştta ördek olduğu", "nargile bulunduğu" gibi 'komikleştirici' örnekler de başvurulabildiğine değinelim.

Anılan sunum ve yorumlar, "hapishane lordları" olarak adlandırılan örgüt yöneticileri ile "güçsüz, iradesiz, beyinleri

yıkanmış, zavallı, maşa..." olarak sunulan diğer tutuklu ve hükümlüler arasında kategorik bir ayırım yapmakta birleşmişlerdir. Bu ayırım, tutuklu ve hükümlülerin çoğunun ergin bireyler olarak tanınamayacağı, dolayısıyla hak öznesi sayılamayacakları varsayımını beslemeye yaramıştır. Bu anlayışın, birey onurunu zedelemek yanında, kamuoyunda hapishanelere şiddetli bir fiziki müdahalenin anlayışla karşılanmasına uygun bir zeminin oluşmasına katkıda bulunduğu açıktır.

Sonuçta medya, tutuklu ve hükümlülerin hukuken veya idari olarak tanınmış hak ve özgürlüklerini geriletmeye, kısıtlamaya dönük bir müdahalelerin davetçisi, talepkârı olmuştur.

15 Aralık'ta Hürriyet'in Adalet Bakanının "Devlet olarak elimizden geleni yaptık. Ölüm oruçlarının vebali başlatanlarıdır" açıklamasını "Vebaline katlanırlar" şeklinde keskinleştirerek manşete taşıması, ortamı gerginleştiren, sertliği, şiddete dayalı bir çözümü davet eden, arzulan bir tutumun yansımasıdır.

Yayın yasağı

14 Aralık'ta İstanbul DGM Savcılığınca getirilen basın yasağının, haber alma hak ve özgürlüğünün açık bir ihlali olduğunu söylemeye bile gerek yoktur. Bu ilkesel problem yanında, yayın yasağı, yaşamsal tartışmaların sürdüğü ve fiziki şiddet beklentisinin olduğu bir konuda kamuoyunun bilgilendirme olanaklarının kısıtlamakla, resmi makamların manipülasyon imkanlarını geliştiren, insan hakları açısından denetimi alabildiğine zorlaştıran, güvensizliği koyultan bir yaptırım olmuştur.

Buna karşın medya genellikle bu yasaklamaya itiraz etmeyen, onu olağan sayan bir tutum göstermiştir.

Bu yasağa sadece Türkiye Gazeteciler Sendikası (ve yayın organı Bizim Gazete), Çağdaş Hukukçular Derneği, Cumhuriyet Gazetesi DGM nezdinde itirazda bulunmuştur. Basın Konseyi başkanı Oktay Ekşi de bu yasağı eleştiren bir açıklama yapmış fakat sonraki günlerde hiç üzerinde durmamıştır..

Medyanın, haber alma hakkına konan bu kısıtı kendiliğinden benimsediğinin tek göstergesi, bu yasağa usûlen dahi itiraz etmemesi değildir. Nitekim bazı "etkili", "üst düzey" gazetecilerin operasyon sonrasındaki açıklamalarından veya imalarından, operasyonun planlama aşamasına ilişkin

İstanbul DGM Cumhuriyet Başsavcılığı 14.12.2000 günlü ve 2000/2511 sayılı yazısınca:

"Yazılı, sesli ve görsel basın yayın organlarında, ölüm oruçları ve F Tipi cezaevlerini protesto eylemlerine ilişkin haberlerde" "Amacı ve hedefi kamu otoritesini yok etmeye, cezaevlerindeki yönetimin kamu görevlilerinde değil, kendi militanlarında olduğunu göstermeye yönelik olan ve yasadışı terör örgütlerince planlanıp uygulamaya konulan eylemlerin" gereğinden fazla yer alması;

"yasadışı terör örgütlerinin açıklamaları, yasadışı terör örgütlerinin propagandası ve organize suç örgütlerinin sindirme ve yıldırma gücünün artırılması boyutlarına ulaştığı ve bu haliyle 3713 sayılı kanunun 6/2 ve 7/2 ile 4422 sayılı kanunun 1/7 maddelerine aykırılık teşkil ettiğinin anlaşıldığı,

"keza bu yöndeki yayınların ayrıca halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve suç işlemeye teşvik ettiği ve bu tahrik ve teşviklerin eyleme dönüştüğünün görüldüğü,

"nitekim 12 Aralık 2000 tarihinde Ankara ilinde F tipi cezaevi uygulamasını protesto etmek amacıyla yasadışı gösteri yapan grupta, olay mahalline gelen başka bir sivil grup arasında taşlı- sopalı çatışma meydana geldiği,

"yine 13 Aralık 2000 tarihinde İstanbul Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi öğrencileri arasında bu olaylarla ilgili olarak taşlı- sopalı çatışma meydana geldiğinin tespit edildiği de belirtilmek suretiyle,

"bu yöndeki yayınların bu suretle ülkenin iç güvenliği ve kamu düzenini ihlal ettiği ve suç teşkil eden eylemlerin vukuuna sebebiyet verdiği anlaşıldığı,

"belirtilen bu tarz yayın yapılmasının yasaklanmasına karar verilmesi" ni

İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesinden talep etmiştir.

İstanbul 4 Nolu DGM yapılan başvuru üzerine; Savcılık talebini yukarıdaki gibi özetledikten sonra talebin yasal ve yerinde görüldüğünü belirterek;

"Anayasanın 28 ve 5680 sayılı kanunun Ek 1. maddeleri gereğince, yazılı, sesli ve görsel basın-yayın organlarında, ölüm oruçları ve F tipi cezaevleriyle ilgili olarak, yasadışı terör örgütlerinin açıklamaları, propagandaları, halkı kin ve düşmanlığa tahrik, suç işlemeye teşvik ve organize suç örgütlerinin korkutma, sindirme ve yıldırma gücünü arttırmaya yönelik yayın yapılmasının yasaklanmasına karar" vermiştir.

duyumlara önceden de vakıf oldukları ancak bu duyumlari kamuoyuna aktarmayarak kendi kendilerini sansür ettikleri anlaşılmaktadır. Örneğin Fikret Bila, "Ankara kulislerinin deneyimli ismi" sıfatıyla, operasyonun kaç gün önceden planlandığına ilişkin, o zamana dek sakladığı duyularını aktarmıştır. Medya yöneticilerince doğal sayılan, farkına dahi varılmayan bu otosansürün, medya yöneticilerinin ve etkili konumlardaki medya mensuplarının, (nasıl, kimin tarafından belirlendiği ayrıca tartışma konusu olabilecek) devlet ve hükümet çıkarını, insan hak ve özgürlükleriyle ilgili kaygı ve düşüncelerden de, gazetecilik meslek ilkelerinden de üstün saydıklarını bir kez daha gösterdiğini saptamak durumundayız.

Operasyon sırasında haber alma özgürlüğünün kısıtlanması

Operasyon sırasında ciddi haber alma olanaklarının kısıtlanmasına yol açan önlemler, baskılar söz konusudur. Görüntü alma yasağı getirilmiş, gazete ve TV muhabirleri gözaltına alınmıştır. Gazetelerin 20 Aralık baskısında Uşak'ta gazeteciler hapishaneye 3 km. uzakta tutulduğu, Emniyet Müdür Yardımcısı Rifat Tolunay'ın "Atın onları dışarı, sokmayın bu tarafa. Gerekirse gözaltına alın, kırın kafalarını" talimatı verdiği, operasyon haberleri arasına bir "ayrıntı olarak" eklenmiş; 22 Aralık günkü gazetelerde ise basın mensuplarının Ümraniye Hapishanesine 2 kilometre kadar yaklaşılabildiğinden söz edilmiştir.

Bu tabloya karşılık, haber alma hakkının ihlâline ilişkin bir şikâyet medyada dillendirilmemiştir. Olay yerindeki basın emekçilerinin maruz kaldığı muamele hiçbir şekilde konu edilmemiştir. Türkiye'de medya yöneticileri, riskli ortamlarda muhabirlik yapan medya mensuplarının muhatap olduğu eziyet, hakaret vb. kötü muameleyi sorun etmemektedirler.

Tutuklu ve hükümlü ailelerinin karalanması

Hapishanelerin önündeki tutuklu ve hükümlü yakınları, operasyonu güçleştiren bir rahatsızlık unsuru olarak değerlendirilmiş; özellikle görsel medyanın seçilmiş durum ve konularda fazlasıyla abartarak sergilemekten geri kalmadığı, kişisel-insanî acıları, kaygıları yansıtan duygusal yaklaşım, çocuklarının canı derdinde olan bu insanlardan esirgenmiştir. Çaresizlik içinde hapishanelere giden araçların önünü kesmeye çalışan anne-babaların tepkisi ("ambulansları tekmediler") bir vandalizm ve "şiddet eğilimi" belirtisiymişçesine sunulmuştur. Bu tepkinin psikolojik saikleri hakkında, örneğin aynı günlerde silah teşhir ederek yasadışı yürüyüş yapan polislerin geçim ve psikoloji sorunlarıyla ilgili olarak gösterilen anlayış, asla gösterilmemiş; bunun yerine, "bunlar nasıl anne-babalar, çocuklarının kurtarılmasını önlemeye çalışıyorlar" mealinde spekülasyonlar yapanlar olmuştur. (Hürriyet yazarı Fatih Altaylı 22 Aralık'ta bunların "anne süsü verilmiş alâkasız insanlar olduğuna inandığını" yazabilmiştir.)

Yalan haber- Yönlendirme

26 Eylül 1999'de Ulucanlar Hapishanesinde 10 insanın ölümüyle sonuçlanan jandarma operasyonu sonrasında Hürriyet gazetesinin "kanlı isyanı başlatmadan beş dakika önce ellerinde sopalarla hatıra fotoğrafı çektiler" açıklamasıyla bir fotoğraf yayımladığı, ancak bundan birkaç gün sonra iç sayfalarda küçük bir haberle bu fotoğrafın beş yıl önceye ait olduğunu duyurduğu, Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök de köşe yazısında bu yanlıştan ötürü özür dilediği unutulmuş değildir. Ancak medyanın bu gibi "yanlışlardan" mahçubiyet duyduğu, ders çıkardığı söylenemez. Son hapishane operasyonu sırasında da, resmî kaynaklardan aktarılan, "sızdırılan" haberleri sorgulamaksızın, üstelik büyüterek, provokatif bir tarzda vermekten geri durulmamıştır.

Medya, operasyon mahallinden uzak tutulan basın mensuplarının hiçbirisinin tanık olmadığı, olamayacağı olayları, sadece resmî aktarımlara dayanarak, ayrıntılı "sahneler" halinde resmetmekte hiç tereddüt göstermemiştir.

Yakma, öldürme, ateş açma vb. olaylar hakkında, bizzat tanık olunmuşçasına, kesinlikli bir dille sunulan anlatımlar, medyayı kaplamıştır. İstanbul'da basın emekçilerinin oluşturduğu Gazeteciler Meclisi platformunun değerlendirmelerinde de, "olay yerindeki" muhabirlerin olayla ilgili bilgilerinin önemli bir kısmının Ankara'dan/haber merkezlerinden aktarılan (ve muhabirlerin kendi aralarındaki konuşmalarla çoğaltılan) "duyuların" tekrarına dayandığı saptanmıştır; muhabirlerin bazı gözlem ve izlenimlerinin de "merkezdeki duyular" doğrultusunda değiştirildiği ya da örtbas edildiği belirtilmektedir. Bu süreçte, belirgin bir otosansür mekanizmasının yürürlükte olduğu ortadadır.

Bellibaşlı TV kanallarının, ilk günden sonra tecrübeli muhabirlerini hapisane bölgesinden geri çekerek, tecrübesiz ve haber kaynakları olan güvenlik örgütlerine yakınlıkları nedeniyle manipülasyona görece açıklığıyla bilinen polis-adliye muhabirlerini gönderdikleri yolunda bir izlenim vardır. Buna bağlı olarak, haber aktarımlında resmî dilin ve bakış açısının iyice belirginleştiği gözlenmiştir.

Örneğin yaşamını kaybeden jandarma uzman çavuş Nurettin Kurt'un (21) bir tutukluyu kurtarmaya çalışırken diğer militanların açtığı ateş sonucu öldüğü haberi aktarılmıştır; oysa Kurt'un vücudunda kurşun izine rastlanmadığına, başına aldığı bir darbeden dolayı beyin travması geçirerek öldüğüne dair bilgiler vardır.

24 Aralık günü medya, Ümraniye hapishanesinde bulunan silah ve mühimmatın listesini yetkililerce açılan "sergiye" dayanarak, büyüterek aktarmıştır. Beyan edilen bu silah yığınının karşın, 3 gün süren çatışmalarda Nurettin Kurt dışında (?) ateşli silahlardan zarar gören güvenlik görevlisinin olmaması, medyada kuşku uyandırıcı bulunmamıştır. 20 Aralık'ta CNN Türk'te yayımlanan Manşet programında "aramaların düzenli yapıldığını, içerde silah var iddialarını abartılı bulduğunu" söyleyen Tüm Yargı-Sen İstanbul Şube Başkanı Ali Yazıcı'nın sözleri geçiştirilmiştir. Ranzaların bile yandığı koşullarda, "ele geçirildiği" söylenen silahların, pankartların, kitapların vb. nasıl olup da yanık, "sağlam" kaldığına dair bir şüphe de dile getirilmemiştir.

Bayrampaşa Hapishanesinden cep telefonu ile verildiği söylenen "kendinizi yakın" talimatının bant kaydı, ilk bültenlerde, bu kasedin İçişleri Bakanlığınca dağıtıldığı notu düştürmeden, yani gerçekliğiyle ilgili bir ihtiyat payı bırakmadan aktarılmış; bazı kanallar sonraki bültenlerinde de bu notu düşmeyi ihmal etmişlerdir. Operasyon öncesinde bölgede cep telefonu şebekesinin kapatılmasına rağmen bu görüşmelerin nasıl yapılabildiği ve görüşmenin operasyon sırasında yapılmasına rağmen fonda herhangi bir gürültü duyulmamasının ve konuşan kişinin sesindeki sükûnet hakkında, bir şüphe payı konmamıştır.

Görsel medya, jandarmanın operasyon sırasındaki film çekimlerini "ıştahlâ" kullanmıştır. 1991'deki Körfez Savaşında CNN'in yayını vesilesiyle dünya mediasında büyük tartışmalara yol açan, resmî enfomasyon ve resmî haber materyalini sorgulamadan kullanma alışkanlığı, bu olayda kendini vahim biçimde göstermiş ve medya içinde ancak küçük bir azınlık tarafından sorgulanmaktadır. Yine televizyonla ilgili uluslararası gazetecilik etiği tartışmalarında çok önemsenen bir konu olan, şiddet içeren görüntülerin sunumuyla ilgili endişeler, bu ülkenin medya yöneticileri için anlaşılabilir "lüks" sayılmaktadır. Türk medyası, özellikle görsel medya için, şiddet pornografisi vazgeçilmez görünmektedir.

Muhabir ve yazarlar, bu günlerde, belirsiz –bazen "gizemli" ifadelerle anılan- resmî kaynaklardan duyum aktarmakta alabildiğine cömert davranmıştır. Kaynağı belirsiz "yarı-resmî" bilgiler, bağlayıcı olmamaları, sorgulanamamaları, kaygısızca yayına verilerek hiçbir kişinin/kuruluşun sorumlu tutulamayacağı şekilde kamuoyunu yönlendirmeleri bakımlarından, gerek haberleşme özgürlüğünün sağlıklı

kullanımı gerekse gazetecilik etiği açısından, sakıncalı sayılmak gerekir. Türk medyası, böyle bir sakıncaya genellikle aldırılmamaktadır: operasyon sürecinde hiç aldırılmamıştır.

Oruçların “sahte” veya “şüpheli” olduğuna dair kesin bir dille, büyütülerek veren haberlerin tek dayanağı, yine, yetkililerin bu yöndeki beyanatlarıdır. Oruçların “sahte” olduğuna dair haberler, operasyonda tutuklu ve hükümlülere azamî şefkat gösterildiğine dair sunumla birlikte düşünüldüğünde, bu haberlerin yer aldığı gazete nüshalarında aktarılan, hapisanelerden “kurtarılan” yüzlerce insanın hastanelerde tedavi görmekte olduğu bilgisi nasıl açıklanacaktır? (21 Aralık günü bir büyük gazetede 397 mahkûmdan 296’sının –başka bir gazetede 381’de 293- tedaviye ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir.)

Milliyet’in “sahte oruç kanlı iftar” manşeti (20 Aralık), İçişleri Bakan’ının ölüm oruçları hakkındaki açıklamasını şüphesiz bir gerçeklik olarak şerhsiz aktarıırken, ölümlere, yaralanmalara malolan operasyonu “kanlı iftar” gibi karanlık, insanlıkdışı bir alaycılıkla anması bakımından, özellikle utanç verici sunumlar arasında anılmalıdır.

Bu vesileyle şunu vurgulamak gerekir ki, insan hakları duyarlılığı, başka şeylerin yanısıra, Türkiye gazeteciliğine hakim olan “uçuk”, “renkli”, “çarpcı” başlık bulma eğilimiyle de yıpratılmaktadır.

“Ele geçirilen bilgiler”

Bu âcil ve yakıcı sorunla ilgili haber toplamaya, bu sorunu derinlemesine, çok yönlü olarak konu etmeye vakit ve enerji ayırma gereği duymayan medya, öte yandan bazı aşikâr bilgileri “özel haber” kisvesi altında sunmuştur. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi CPT’nin (Committee of Prevention of Torture of the Council of Europe) ilgili internet sitesi üzerinden herkesçe erişilebilir olan ve daha önce Anadolu Ajansı tarafından da aktarılan raporunun, “raporu ele geçirdik” kalıbıyla sunulması, bunun bir örneğidir. Bu “fütuhatçı” (“ele geçirme”) söylemle aktarılan rapor, operasyonla ilgili dış tepkilerin olumlu yönde olduğu izlenimini uyandırmaya dönük bir reklam-manipülasyon çabasının parçası olarak, deforme edilerek aktarılmıştır.

Keza “örgüt mensuplarının kendini yakması doğrultusunda” –kâh “Brüksel”den kâh çeşitli hapisanelerden yollanmış- muhtelif faks talimatlarının “ele geçirildiği” söylenmiş, ancak bu metinler herhangi bir gazete veya televizyonda görülmemiştir.

Görmezden gelinen insan hakları ihlalleri

Operasyonlar sırasında ve sonrasında kendini gösteren ciddi insan hakkı ihlâli iddialarının üstüne gidilmemiştir.

“Beni yaktılar” diyen kadın tutuklu Birsen Kars’ın (21 Aralık günü gazeteler) durumunun/iddiasının araştırılmaması, bu duyarsızlığın bariz örneklerinden biridir. Bir gazetede, bu iddiayı dile getiren Birsen Kars’ın fotoğrafı, “Eylemciler mahkûmları kolonyayla yaktıktan sonra jandarmanın üzerine gönderiyor, müdahale etmeye çalışanlara da ateş açıyorlar” haberinin görsel malzemesi olarak aktarılmış; yani iddia sahibinin fotoğrafı aksi yöndeki bir iddiaya malzeme yapılmıştır.

TV’lerde aktarılan, montajlanma “fırsatı” bulunmadığı anlaşılan bir jandarma çekiminde, sivil bir memurun bir tutukluya tekme atmaya çalışırken iştirilen “burada vurma!” uyarısı, operasyonda medyanın “gözünden” saklanan sistemli şiddet kullanımının belirtilerinden biridir ve üzerinde durulmamıştır.

13 mahkûmdan beşinin ateşli silahla, ikisinin gaz ve dumandan zehirlenerek, beşinin yanma sonucu öldüğüne dair ön otopsi sonucu, üç büyük gazetede ve televizyonlarda yer almamış; ölümler, “tutuklu ve hükümlülerin kendini yaktığı” şablonuyla geçiştirilmiştir.

Sonuçta, operasyonda yaşamını yitirenlerin ölüm sebeplerinin dökümü, hâlâ bir haber konusu olmuş değildir. Tutuklu ve hükümlü yakınlarının, sadece iki kişinin (Ahmet İbili ve Fidan Kalşen) kendini yakarak öldüğü, diğer tutuklu ve hükümlülerin güvenlik görevlilerince öldürüldüğüne dair iddiaları medyada yer bulamamaktadır.

Aşağıda da değinileceği gibi, operasyon sonrası F Tipi hapisanelere sevkedilen tutuklu ve hükümlülerin sağlık durumlarıyla, onlara dönük yoğun ve süreklî hak ihlalleriyle ilgili ciddi iddialar, haber konusu değildir.

Şiddetin doğallaştırılması ve kutsanması

Medya, operasyonda kullanılan olağanüstü şiddet karşısında bir hayret göstermemiş, şiddeti olağanlaştırmıştır.

Hayret ve dehşet duyguları, sadece, ölümlerdeki payı hâlâ açıkça bilinemeyen intihar eylemleriyle ilgili olarak seferber edilmiştir.

Dahası, bu şiddeti devletin güç ve otorite gösterisi olarak yücelten bir tutum kendini göstermiştir. İlk andan itibaren devletin “gücünü” ve “devletliğini” göstermesi, başka herşeyi unutturan bir mutlu olay olarak yüceltilmiştir. Fütuhatçı bir dille, hapisanelerin “ele geçirildiği”, “geri alındığı” yazılıp söylenmiştir.

Devlet otoritesinin çıplak gücüyle ortaya konmasının böylesine kutsandığı bir ortamda, insan hakları duyarlılığından söz edilemez.

“Devlete karşı şüpheli soru sormayın”

22 Aralık’ta Hikmet Sami Türk’ün “devlete karşı şüpheli ifadeler taşıyan sorular sormayınız” uyarısı, insan hak ve özgürlükleri ve gazetecilik etiği açısından yine ancak vahim sözcüğüyle karşılanabilecek bir çıkıştır. Bunu herhalde uzun uzun açıklamaya gerek yoktur: İnsan hakları, bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin otorite karşısında korunması için vardır; dolayısıyla hükümetlerin siyasî ve vicdanî kanaatlerinden ve ve hükümetlerle ilgili siyasî ve vicdanî kanaatlerden bağımsız olarak, resmî uygulamalarla ilgili mesafeli ve “şüpheli” bir bakışın daima korunması, insan hakları duyarlılığının ilk şartıdır. Devlet ve hükümet uygulamalarına mesafeli yaklaşmak, onları eleştirmek, onlar hakkında “şüphe” duymak, demokratik denetimin de şartıdır. Öte yandan “şüphe”, gazeteciliğin meslekî refleksidir. “Devlete karşı şüpheli ifadeler taşıyan sorular sormayınız” uyarısının, insan hakları açısından denetimini de, açıkça gazeteciliğin kendisini de yasaklayan bir “emir” olduğunu görmemek mümkün müdür?

Medyada bu skandal niteliğindeki uyarı karşısındaki tepkiler de yok denecek kadar az olmuştur.

Böyle bir uyarıyı olağan karşılamak, brifinglerin, resmî bilgilendirmelerin, haber alma faaliyetini noktalar, tatil eder bir hüküm kazanmasının doğal sonucudur.

Operasyonun alternatifsiz bir çözüm olarak gösterilmesi

İçişleri Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı arasında hapisaneler müdahale olduğuna dair bir tartışmanın, uyumsuzluğun yaşandığı haberinin medyaya “sızması”, üzerinde durulması gereken bir noktadır. Bu haber, operasyonla ilgili devlet ve hükümet içinde de şüpheler, çekinceler olduğunu, dolayısıyla bu operasyonun resmî düzeyde de tartışılmaz, sorgulanamaz, kaçınılmaz, alternatifsiz sayılmayacağını göstermiştir. Ancak medya, bu “bilgi”yi, olmuş bitmiş ve tartışma konusu olmayacak bir uygulamanın maganizel “perde arkası” formatında geçiştirmekten ileri gitmemiştir.

Kısacası “operasyon”, alternatifsiz bir vakıa, doğal bir olay olarak olağanlaştırılmıştır. Sorunun başka çözümlerinin olabileceği, tartışma dışı bırakılmıştır. Hükümetin tercihini bu yönde kullanması, başka seçenekleri unutturmuş, zihinden uzaklaştırmıştır.

“Okur Temsilcisi” sayfasında okur eleştirilerini aktardığı 25 Aralık ve izleyen günlerde Milliyet’te hapisaha sorununun

bu çözüm biçimiyle ilgili bazı şüpheler belirtilmiş, ancak bu fikrin takibi yapılmamıştır. Keza Milliyet gazetesinin 1 Ocak 2001 günü "Arjantin Öldürmedi" manşeti ve "Türkiye'deki 'Hayata Dönüş' operasyonu 31 ölümlü sonuçlanırken, Arjantin'de 116. gününe giren açlık grevi tek kişinin bile burnu kanamadan bitirildi" spotuyla verdiği haber, "Hayata Dönüş" operasyonunun tek seçenek olmadığını bir ikrarıdır. Fakat bu sunumla aynı gazetenin operasyon sırasındaki yayını arasındaki derin tutarsızlık anlaşılan gazete yönetimini ilgilendirmedeği gibi, manşete çıkarılan bu "alternatif yaklaşım" da günlük bir magazin malzemesi olarak geçiştirilmiştir.

Unutma, unutturma

Medya, genel olarak da, sorunu evveliyatıyla değerlendirmekte, kolektif hafıza kaydı işlevi görmekte, - yumuşak bir deyişle- ihmalkâr davranmıştır. Adalet Bakanının F Tipi hapisanelerin yeniden düzenleneceğiyle, böyle bir düzenleme olmadan kullanıma açılmayacağıyla ilgili sözünün peşi derhal bırakılmıştır. Operasyonun ilk günlerinde bazı muhabirler tarafından bu yönde sorulmuş, bazı köşe yazarları bu sözün akıbetini sormuş, fakat hayati önemdeki bu konu çok geçmeden tamamen unutulmuştur.

Bu durum, Adalet Bakanının verdiği bu sözün, objektif olarak, bir tür "taktik hile" mahiyetinde telaffuz edildiği düşüncesini uyandırmaktadır. (Nitekim Türkiye gazetesi yazarı Altemur Kılıç, 21 Aralık 2000 tarihli yazısında bakanı bu "devleti yıkmak için ayaklananlara karşı meşru ve mübah savaş hilesinden" ötürü kutlamıştır!) İnsan haklarıyla ilgili meselelerde böyle bir tutumun çok aranan "devlet ciddiyeti" ile veya herhangi bir tutarlılık, dürüstlük, doğrulukla bağdaştırılması zordur ve medya bu durumun da geçiştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Operasyonun bitirilmesinden sonra medyaya yoğun bir duyarsızlık hakim olmuş, hapisane sorunu bitmiş sayılarak bir kenara bırakılmış, "haber değerini" tamamen yitirmiştir.

F tipi hapisanelere sevk edilenlere yapılan muameleye ilişkin belgeli, tanıklı iddialar çok satılı gazetelerde yer bulamamış, bu duyum ve bilgiler yok sayılmıştır. Meclis İnsan Hakları Komisyonu'nun Aralık'ın son haftasında ve yılbaşından sonra Sincan'da yaptıkları incelemeler, üç büyük gazetede küçük bir haber bile olamamıştır (2 Ocak). Komisyon üyesi Rize milletvekili Mehmet Bekaroğlu'nun bu konuyla ilgili açıklamalarının yazılı basında ne kadar yer bulabildiğine (bulamadığına) ilişkin döküm, ilişikte yer almaktadır. (Tablo 1)

İkibini aşkın insanın açlık grevinde olması ve bu protestonun operasyondan bir ay sonra hâlâ sürüyor olması, gazetelerde/televizyonlarda küçük bir haber olarak bile yer bulamaması, insanlık adına umut kırıcı, utanç verici değil midir?

İnsan hakları ihlallerinin magazinleştirilmesi

Ciddi insan hakları ihlallerini, olayları magazinleştirerek perdelemek, dahası insan onurunu zedeleyici biçimde alaya almak, medyanın bu operasyon sırasında başvurduğu bir yöntem olmuştur,

Sincan F Tipi'nde mahkûmların "bir şikâyetinin olmadığına" dair haber, "mışıl mışıl uyudular" başlığıyla verilmesi (Milliyet, 24 Aralık), eziyet gördükleri fotoğraflarından anlaşılan insanların (her kim olurlarsa olsunlar ve suçları ne olursa olsun) saçsız görüntülerinin "süt dökmüş kediye döndüler" başlığıyla sunulması (Hürriyet, 24 Aralık), F Tipi cezaevlerine hoparlörlerden TRT-FM dinletildiği haberinin sevilen-sevilmeyen parça ve şarkıcı isimleri listelenerek verilmesi (Milliyet, 2 Ocak), "ünlü mahkûmların" (kast edilenler Alaaddin Çakıcı, Mehmet Ali Ağca, Ali Balkaner, Erol Evci, Hayyam Garipoğlu'dur) kadın mahkûmların slogan atmasından rahatsız olduğuna dair "Susturun şu kadınları" haberi (Hürriyet, 5 Ocak), bu sunumların akılda kalanlarıdır.

Haber nesnesi her kim olursa olsun, isterse "genel ahlâk" nezdinde ve yasa önünde en ağır suçlu durumunda olsun, insanların kişilik onurlarını hiçe sayan, bedensel dokunulmazlıklarına hâle getiren uygulamalardan sadıstçe denebilecek bir alaycılıkla söz eden bu sunumların; bazı insanların insan sayılamayacağı, insanca muameleyi hak etmediği doğrultusunda bir görüşün toplumda kök salmasına hizmet ettiği açık değil midir? İsrarla tekrarlanması gerekir ki, nesnesi/hedefi her kim olursa olsun, bu bir insanlık ayıbıdır. Toplumda her kesimin "düşman", "hasım" olarak gördüğü kişileri (bunlar "teröristler" olabileceği gibi "faşistler", "işkenceciler", "katiller", "yolsuzluk yapanlar"... da olabilir) insan-olmayan yaratıklar olarak değerlendirebilmesine kapı açan bu zihniyetin normalleştirilmesi, insanlık ayıbı olmak yanında, bir toplumsal barış ortamının oluşmasını ihtimal dışı bırakan çok ağır bir tehlikedir.

İslâmî medya

İslâmî medya, genelde, "büyük medya" ile aynı tutumu izlemiştir.

Bu medya organlarında, hapisanelerdeki "teröristleri" kötü örnek göstererek başörtülü öğrencilerin rejim açısından tehlikesizliğine/zararsızlığına ilişkin anlayış talep etmek gibi taktik fırsatçılık yaklaşımları görülebilmektedir. Akit Gazetesi, sistemin "yıllardır inançlı kitleleri 'tehdit' diye, düşman diye göstererek asıl tehdide, düşmana adeta moral aşıladığını... vatan aşkıyla askerlik yapan Mehmedçiklerin azgın (kızıl) teröre kurban gittiğini" yazmıştır.

Bu tutumda, İslamcı kesimin, 28 Şubat Sürecinden doğan - insan hakları açısından da gerçekten ciddi boyutları olan mağduriyetini telâfi etme, devlet birimlerinin hoşgörüsünü, sempatisini kazanma arayışının payını aramak, yersiz olmayacaktır. Devlet çıkarını insan hakları ilkelerine üstün görmekte, medyanın bu kısmını, medyadaki egemen tutumdan ayırt etmek mümkün değildir.

Amaçları doğru veya yanlış bulunabilecek, değişik siyasi maksatlar atfedilebilecek eylemler olan ama kendini duyurma imkanlarının kısıtlı olduğu koşullarda bir çaresizliğin eseri olduğu, arka planında yaşamsal önemde sorunların yattığı ve eylemcilere (şu veya bu ölçüde) azap ve sıkıntı verdiği açık olan ölüm oruçlarının dinî "oruç" kavramına uygunluğu İslâmî medyada bazı yazarlarca sorgulanmış; salt burada görülen uyumsuzluktan -eyemcilerin siyasi kanaatlerinden- ötürü, oruç eylemi, eylem konusunun bütün veçheleriyle birlikte, gayrimeşru sayılarak karalanmıştır.

İnsan hakları savunucularının hedef gösterilmesi

Medya, uluslararası düzeyde yıllar süren uzman değerlendirmelerinin, tartışmaların, müzakerelerin sonucu olan Malta Bildirgesi gibi yönergeleri ve tip etiğine ilişkin ilkeleri, gündelik, anlık, kişisel, indî, keyfî yorumlarla, bilgilenme ve üstünde düşünme gereği duymadan bir kenara atan bir edayla, hekim kuruluşlarına "doğru hekimlik" öğretmiştir.

Medya, insan hakları örgütlerine, eninde sonunda devlet çıkarını önde tutmayı gözetken bir "doğru insan hakları" anlayışı öğretmiştir. Buna göre "doğru" insan hakları savunuculuğu, esas olarak -insan hakları ihlallerine yol açan- resmî şiddeti değil, bu şiddetin açığa çıkmasına yol açan terörist örgütleri sorgulamalıdır.

Birçok köşe yazarı, bütün bu konularda "uzmanca" görüş bildirerek kesin hükümler vermiş, uzmanlık kuruluşlarını ise karalamıştır.

Sorunun insan hakları açısından tartışılmasında, gerek hapisaneler konusunda gerekse insan hakları bakış açısıyla denetim-izleme tecrübesine sahip kişi ve kuruluşlara müracaat edilmemiş, yazılı ve özellikle görsel basında asla bunlara yer verilmemiştir. Operasyonun sürmekte olduğu günlerde ve sonrasında, yazılı ve görsel medyada İHD, TİHV, Mazlum-Der'in aktardığı bilgilere ve ileri sürdüğü

görüşlere hiç yer verilmemiştir. Bu örgütler üzerindeki –hâlâ devam etmekte olan- yoğun baskı, “haber yapmaya” değer bulunmamıştır.

İnsan hakları ihlallerine, operasyonun şüpheli veya sorunlu yanlarına dikkat çeken, ayrıca operasyon öncesinde bir uzlaşmaya varılması için arabuluculuk faaliyeti yürüten herkes, bu arada gazeteciler ve sivil toplum örgütü temsilcileri, “cezaevlerinin önünde iş tutan aydın takımı”, “aydın geçinen uçuklar”, “enteller” gibi karalamalarla aşağılanmış, bu konularda hakaretâmiz ifadeleriyle tanınan Hürriyet yazarı Emin Çölaşan bu insanlarla ilgili tehditkâr imalarda bulunmuştur. Arabuluculuk yapmaya çalışanların ve operasyonu insan hakları açısından eleştirenlerin gayesinin “meşhur olmak”, isim yapmak” ya da “devlet düşmanlığı” olduğuna dair toptan ve kesin hükümler verilmiştir.

Arabulucu heyetinde yer alan yazar Yaşar Kemal’in “İçerdeki arkadaşlar” ifadesinden hareketle (özellikle Hürriyet yazarı Ertuğrul Özkök’ün 14 Aralık’taki yazısından itibaren) arabuluculuk çalışmalarını yürütenlere “içerdekilere yandaşları” yaftası takılmış, bu insanların içerdekilere cesaretlendirdiği ithamı yaygınlaştırılmıştır. Şiddet dışı çözüm yollarının tükenmemesi için çaba harcayan, bu nedenle her iki taraftan gelen suçlamalara, karalamalara, hatta tehditlere maruz kalan bu insanlar “sorumsuz, tutarsız, ilkesiz, bilinçsiz” olmakla suçlanmıştır.

Böylelikle, alternatif ve şiddet-dışı bir çözüm seçeneğinin kendisi, terör örgütlerine hizmet eden “maksatlı” girişimler olarak zihinlerden atılmaya çalışılmıştır.

Olaylar süresinde İnsan Hakları Derneği’nin 6 şubesinin kapatılmasının; valilerin muhalif siyasî parti, sendika, meslek kuruluşu, vakıf ve derneklere, her türlü barışçı, demokratik etkinliği ve toplantıyı yasaklayan “talimatlar” göndermesinin üzerinde durulmamıştır.

İnsan hakları savunucuları ve İHD’yle ilgili karalama ve hedef gösterici sunumlar, İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin özelinde kişiselleştirilmiş; 20 Aralık günkü Hürriyet gazetesi, “yine o kadın” gibi tahrik edici bir başlık altında,

hapishane önünde bilgi almaya ve açıklama yapmaya çalışan Eren Keskin’in fotoğrafını yayımlamıştır.

Medya ve özellikle bazı köşe yazarları, İHD yöneticilerini suçlandırmayı, itham etmeyi, dahası imalı sözlerle –bazen de açık açık- tehdit etmeyi sistemli olarak sürdürmektedirler. 12 Mayıs 1998 tarihinde İHD eski genel başkanı Akın Birdal’ın maruz kaldığı suikastın, bu tahrikçi tutumun oluşturduğu zeminde “kolaylaştığı” açık değil midir? Bu vakada, “simgesel linç”, gerçek linçe dönüşmüştür. Medya yöneticilerinin ve kimi gazeteci-yazarların, tahrikçi tutumlarının insanların canına malolabilecek sonuçları hakkında bir vicdan muhasebesi yaptıklarına, sorumluluklarını gözden geçirdiklerine dair hiçbir işaret yoktur. İnsan hakları kuruluşlarının yöneticilerini, söz hakkı tanımadan, görüşüne başvurmadan, açıklamalarına asla yer vermeden, kimi zaman da yaptıkları açıklamaları görmezden gelmekle kalmayıp “bu konuda açıklama yapmadılar” diye karalayarak, olayları uzaktan veya yüzeysel izleyen kamuoyu nezdinde şeytanî “hainler” olarak tanıtmak, bazı yazar ve medya yöneticileri için alışkanlık olmayı sürdürmektedir.

Sonuç

Medya, yoğun insan hakları ihlallerini beraberinde getiren kritik konularda devletin güdümünde hareket etmenin ötesinde, zaman zaman devletin insan haklarını ve özgürlükleri kısıtlamaya dönük girişimlerini daha ileri götüren bir saldırganlık sergilemektedir. Devletin “devletliğini göstermesine” dönük, örneğin “sosyal devlet” işlevleri söz konusu olduğunda asla sergilenmeyen keskin, dramatik, zaman zaman tahrikçi çağrılarla, mevcut hukuksal ya da idari ölçüleri de aşan hak ve özgürlük kısıtlamaları talep edilebilmektedir.

Medyanın sunumu, hapishanelerin, hak öznesi olamayacak, bireylik/erginlik vasfı taşımayan yaratıkların yaşadığı, hak-dışı bir topyekûn tecrit ortamı olması gerektiği tasavvurunu yaygınlaştırmaya dönük olmuştur.

Bu olaydaki tutumu, Türkiye’de medyanın, insan hakları duyarlılığının yerleşmesinin yaygınlaşmasının önünde ciddi bir engel olarak durduğunu düşündürmektedir.

EK : 5

TTB ONUR KURULU'NUN SAVUNMALARI

Ek: 4 TTB Onur Kurulu'nun savunmaları

T.C.

ANKARA

CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI

Basın Bürosu

BASIN HZ :2001/922

BASIN ES :2001/602

İDDİANAME :2001/14

İ D D İ A N A M E

ANKARA () AĞIR CEZA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

DAVACI :K.H.

SANIKLAR :

1-Şükrü HATUN, Selahattin ve Cemile'den olma 1960 doğumlu, Kütahya İli Domaniç İlçesi Aksu Köyü nüfusuna kayıtlı olup Doktorlar Sitesi F Blok No:4 Kuruçeşme Kocaeli adresinde oturur. GMK Bulvarı Şehit Daniş Tunalıgil No:3 Kat:1 Maltepe adresinde bulunan Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu Üyesi.

2-Özen AŞUT, Kamil ve Nazmiye'den olma 1945 doğumlu, Trabzon İli Merkez 1 Nolu Çömlekçi nüfusuna kayıtlı olup, GMK Bulvarı Şehit Daniş Tunalıgil No:3 Kat:1 Maltepe adresinde bulunan Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu Üyesi.

3-Faik ÇELİK, M. Sait ve Sebahat Özcan'dan olma 1954 doğumlu, İstanbul İli Bakırköy İlçesi Kartaltepe nüfusuna kayıtlı olup GMK Bulvarı Şehit Daniş Tunalıgil No:3 Kat:1 Maltepe adresinde bulunan Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu Üyesi.

4-Güner GEDİK, İsmail Hakkı ve Rahime'den olma 1939 doğumlu, Trabzon İli Çaykara İlçesi Ataköy nüfusuna kayıtlı olup GMK Bulvarı Şehit Daniş Tunalıgil No:3 Kat:1 Maltepe adresinde bulunan Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu Üyesi.

5-M.Bahar GÖKLER, Ceyhan Atuf ve F.Muzaffer'den olma 1960 doğumlu, Adana İli Seyhan İlçesi Karasoku nüfusuna kayıtlı olup GMK Bulvarı Şehit Daniş Tunalıgil No:3 Kat:1 Maltepe adresinde bulunan Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu Üyesi.

6-Cem KAPTANOĞLU, Hüseyin Cahit ve Yıldız'dan olma 1960 doğumlu, Antalya İli Kaş İlçesi Kalkan, Yalıboyu nüfusuna kayıtlı olup GMK Bulvarı Şehit Daniş Tunalıgil No:3 Kat:1 Maltepe adresinde bulunan Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu Üyesi.

7-Mahmut ORTAKAYA, Koçali ve Emine'den olma 1938 doğumlu, Şanlıurfa İli Siverek İlçesi Haliliye nüfusuna kayıtlı olup GMK Bulvarı Şehit Daniş Tunalıgil No:3 Kat:1 Maltepe adresinde bulunan Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu Üyesi.

8-Mustafa İlhan ÖZGÜN, Mehmet Hilmi ve Fatma'dan olma 1943 doğumlu, Gaziantep İli Şahinbey İlçesi nüfusuna kayıtlı olup GMK Bulvarı Şehit Daniş Tunalıgil No:3 Kat:1 Maltepe

adresinde bulunan Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu Üyesi.

9-Faik URBARLI, Hikmet ve Feruzat'dan olma 1958 doğumlu, Kilis İli Merkez Ketenciler nüfusuna kayıtlı olup GMK Bulvarı Şehit Daniş Tunalıgil No:3 Kat:1 Maltepe adresinde bulunan Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu Üyesi.

SUÇ :İntihara ikna etmek.

SUÇ TARİHİ :17.04.2001

Bilindiği gibi bir kısım illerimizde açılan F Tipi cezaevlerini protesto etmek amacı ile bazı terör örgütü mensuplarının gerçekleştirilen ölüm oruçları daha sonra ülke geneline yayılmış ve bugüne kadar 33 hükümlü veya tutuklu hayatını kaybetmiştir. Bu üzücü tabloyu önlemek amacı ile bazı hekimlerimizin bu kişileri yaşama döndürmek amacı ile müdahale ettikleri görülmüş ve bu davranışları da kamuoyunda olumlu olarak karşılanmıştır. Bunun son örneği İzmir Kapalı Cezaevinde yaşanmış, ölüm orucunda olan bir hükümlüye yaşama döndürmek için yapılan doktor müdahalesini kınamak amacı ile Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu tarafından bir basın açıklaması yapılmıştır. 17.4.2001 tarihini taşıyan ve bu kurulun başkan ve üyelerinin adları yazılı bildiri " ... Bilinci açık olan bir açık grevlinin zorla beslenmesi hem Uluslararası Hekimlik değerlerine aykırıdır, hem de sonuç vermeyen ve yaşamsal riskleri olan bir girişimdir... Bu kadar ağır kayıplardan sonra, zaten ölüm sınırına gelmiş kişilere dönük zorla tıbbi müdahale girişimi çok ağır bir insanlık trajedisine yol açma riski taşımaktadır. Böyle bir girişim ülkemizi uygar dünya karşısında zor durumda düşürmekten başka bir işe de yaramayacaktır." Denilmek suretiyle yazılış amacı ne olursa olsun sonucu itibarıyla intiharla ikna ettikleri görüşüne varılmıştır.

Yapılan araştırmalarda bu olayla ilgili olarak İzmir Kapalı Cezaevinden, yasadışı DHKP-C terör örgütü mensubu Abdullah BOZDAĞ 19.12.2000 tarihinden beri kontrol altında tutulduğu İzmir Atatürk Eğitim Hastanesinde 12.4.2001 tarihinde aynı örgüt mensubu Gürsel AKMAZ 19 gün kontrol altında tutulduğu, İzmir Atatürk Eğitim Hastanesinde 16.4.2001 tarihinde, MLKP terör örgütü mensubu Hüseyin KAYACI 13 gün kontrol altında tutulduğu İzmir Atatürk Eğitim Hastanesinde 24.4.2001 tarihinde TKP/ML terör örgütü mensubu Celal ALPAY 19.12.2000 tarihinden beri kontrol altında tutulduğu İzmir Atatürk Eğitim Hastanesinde 12.4.2001 tarihinde hayatını kaybettiği Adalet Bakanlığı Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 13.7.2001 gün ve 042874 sayılı yazıları ile belirlenmiştir.

Her ne kadar kurul adresi ilimizde gösterilmiş ise de bildiri yayınlayan hekimlerin çeşitli hastanelerde görevli olduklarından ayrı ayrı ifadeleri alınamamış ancak Savcılığımıza yaptıkları ortak savunmalarında; Bildirinin kamuoyuna yanlış aksedildiğini bildirinin gelişen olaylar karşısında bütün olarak ele alındığında Dünya Tabipler Birliği bildirgesinin temel alındığını, bu bildirgenin temel amacının zorla beslenme girişimi ile karşı karşıya kalma

ihimali yüksek olan kişilerin hekimler eliyle baskıya maruz kalmasını engellemek olduğunu, bilinci kapalı veya açık hastalara uygulanacak olan sistemin hala tartışıldığını, bu konuda hekimlerin de ayrı uygulamaları bulunduğunu, bu nedenle evrensel bildirgelere ihtiyaç olduğunu, burada da temel amacın insan yaşamını ön plana çıkardığını sonuç olarak Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu açıklamasının insan yaşamına en yüce değer olarak bakan ve korunması için en titiz çabaların gösterilmesi gerektiğini vurgulayan bir içeriğe sahip olduğunu belirterek suçlamayı reddetmişlerdir.

Bu itibarla delillerin takdir ve münakaşası mahkemesine ait olmak üzere tüm sanıkların üzerlerine atılı suçtan hareketlerine uyan TCK'nun 64/1. maddesi yollaması ile aynı kanunun 454, 31, 33 maddeleri gereğince ayrı ayrı cezalandırılmalarına karar verilmesi kamu adına talep ve iddia olunur. 17.09.2001.

Levent TACER-20778

Cumhuriyet Savcısı

ANKARA 5. AĞIR CEZA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI'NA

ESAS NO:2001/316

Üyesi bulunduğum Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu üyeleri hakkında intihara ikna suçlaması ile açılmış bu davada; gerek yayınladığımız açıklamanın gerekse mesleğimizin evrensel değerlerinin ve bu değerlere sahip çıkan Türk Tabipleri Birliği ilkelerinin tam olarak gözönüne alınmadan suçlandığımızı düşünmekteyim.

Yüksek Onur Kurulu açıklaması insan yaşamına en yüce değer olarak bakan ve korunması için en titiz çabaların gösterilmesi gerektiğini vurgulayan ve bu içeriği ile yaşama sahip çıkan ve yayımlandığı dönem itibarıyla de zorunlu bir açıklamadır.

17.04.2001 tarihinde bu açıklama yapıldığında ülkemizde ölüm orucu ile ilgili süreç bir çok tartışma ile beraber kamuoyu önünde yaşanmaktaydı ve bu konular farklı kesimlerde farklı biçimlerde değerlendiriliyordu. Burada ölüm orucuna başlayan, bitirilmesini isteyen, taraf olan, destekleyen, karşı çıkan, müdahaleyi savunan bir çok görüş kamuoyuna açıklanıyordu. Şüphesiz ki bu konuda benim de her insan gibi kişisel bir takım görüşlerim olabilir.

Fakat dava konusu bildiri tüm bu kişisel görüş ve tartışmaların dışında mesleki kaygı ile kaleme alınmıştır.

Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu zorunlu bir açıklama başlığı ile dava konusu metnin kaleme alınması nedeni iddia makamının belirttiği gibi İzmir Kapalı Cezaevi'nde ölüm orucunda olan bir hükümlüğü yaşama döndürmek için bir doktor müdahalesini kınamak amacı ile değil bildirimizin birinci paragrafında açıkça ifade ettiğimiz hükümet yetkililerinin açıklamalarıdır.

Bildirimizin birinci maddesinde; "Ölüm orucu insan yaşamını hedef alması nedeniyle hekimliğin temel felsefesine aykırı bir eylemdir ve bu nedenle hekimler tarafından desteklenmesi mümkün değildir" denilmektedir.

Yine açıklamanın 4. maddesinde; "bilinci kapalı (ölme ihtimali yüksek olan) bir kimseye karşı hekimlerin doğal davranışı onu yaşama döndürecek girişimlere acil olarak başlamaktır" ifadesi vardır.

Tüm bu ifadeler iddianamede ne yazık ki yer bulamamıştır.

Yaşam hakkı ve bunun savunulması mesleğimiz açısından vazgeçilmez evrensel bir ilkedir.

Yaşam hakkını savunan hekimler tıbbi açıdan sorumlu olduğu kişinin bakımı ile ilgili olarak bir karar verirken bütünüyle bağımsız olmalıydılar. Hekimin temel görevi izlediği kişinin sağlığını tanımında ifadesini bulan tüm sıkıntılarını azaltabilmektir. Kişisel, toplumsal ya da politik hiçbir güdü bu yüce amaçtan daha üstün sayılmaz.

Türk Tabipleri Birliği üyesi olan hekimler için bu ortamları sağlamakla yükümlüdür.

En az 15 yıllık hekimlerin seçilebildiği Yüksek Onur Kurulu üyeleri de bu duygu ve düşüncelerle görüşlerini açıklamayı görev saymıştır.

Meslek yaşamımın 18. yılında ve bu sürenin önemli bir bölümünü acil servis hekimi olarak insanların en ihtiyacı olduğu durumda onlara hizmet veren ve İzmir'deki ölüm orucu nedeniyle hastaneye kaldırılan kişilerin bırakın gazete okumayı, bildiri takip etmeyi, sadece tedavilerini sürdüren hekimlerin girebildiği bunun dışında hiçbir kimseye görüşemedikleri özel koşullarda kaldığını bilen ve yaşayan bir hekim olarak, iddia edilen onur kırıcı bu suçlamayı kabul etmediğimi beyan eder, bu iddialar karşısında aklanmamızı arz ederim(27.11.2001).

Dr.Faik URBARLI

TTB Yüksek Onur Kurulu Üyesi

ANKARA 5. AĞIR CEZA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

ESAS NO:2001/316

Ben Hacettepe Tıp Fakültesi'nden mezun olduğum 1983 yılından beri insan yaşamının kutsallığını en önemli yol gösterici ilke kabul ederek hekimlik yapıyorum. Halen Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Çocuk Hastalıkları Profesörü olarak çalışıyorum ve mesleğim gereği bir insanın doğum öncesinden başlayan serüvenini yakından biliyorum. Her insanın benzersiz olduğunu ve bedeninde taşıdığı milyarlarca hücrenin bu dünyanın gerçek zenginliği olduğunu belirtmek istiyorum. Bu nedenle de öncelikle sayın savcının tamamen insancıl amaçlarla yapılan bir açıklamadan dolayı hakkımızda "intihara ikna" gibi yaşam karşıtı bir suçlamayla dava açmasından derin bir üzüntü ve hayal kırıklığı duyduğumu vurgulamak istiyorum. Bu dava, hukuksal gerekçelerden çok yetkililerin ölüm oruçları ile ilgili her "aykırı sesi" mahkum etme psikolojisinden etkilenecek açıktır. İçlerinde olmayı yaşamımın en büyük onuru saydığım ve her biri mesleklerini en yüksek etik standartlara göre yapmaya çalışan Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu üyelerini, yetkililerin kamuoyunu yönlendirmek amacıyla kullandıkları "intihara ikna" suçlamasıyla yüce heyetinizin önüne getirmenin başka bir açıklamasının olamayacağını düşünüyorum. İnsanlar hakkında mantık dışı olduğu ilk bakışta belli olan ve hiçbir maddi delil içermeyen iddianemelerle "intihara ikna" gibi gerçeklerle bağdaşmayan bir suçlamayla dava açılmasını hekimlik yaşamımıza yapılmış ağır bir haksızlık olarak görüyorum ve reddediyorum. Böyle bir suçlama karşısında kendimi savunmak zorunda kalmaktan üzüntü duyarak aşağıdaki görüşlerimi sunmak istiyorum.

1. Ölüm orucu eylemi bir grup tutuklu ve hükümlünün seçtiği en dramatik eylem biçimidir. Bu eylem biçimine, tutuklu ve hükümlülerin dışındaki çok geniş bir topluluk tarafından sürecin başından itibaren karşı çıkmıştır. Dava konusu edilen Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulunun 17.4. 2001 tarihli açıklamasının başlangıç cümleleri de hiç bir kuşkuya imkan vermeyecek biçimde ölüm oruçlarına karşı olduğunu belirtmektedir: "Ölüm orucu, insan yaşamını hedef alması nedeniyle hekimliğin temel felsefesine aykırı bir eylemdir ve bu nedenle de hekimler tarafından desteklenmesi mümkün değildir. Hekimler hiçbir koşulda ölüm orucunun özendirilmesine yönelik bir tutum içinde olamazlar".

2. Sorun ne yazık ki ölüm oruçlarına karşı olmakla bitmemektedir. İnsanların yaşamlarını öne sürmeleri ve bu konuda sonuna kadar kararlı olmaları, içinde hekimlerin de olduğu hemen herkesi büyük bir açmaz ve çaresizlik içinde bırakmaktadır. Bu süreçte karar verici olan ve kendi dışlarındaki yapıcı önerileri dikkate almayan iki kesim bulunmaktadır: Devlet yetkilileri ve ölüm orucu

eylemcileri.Devlet yetkilileri, ne pahasına olursa olsun bir an önce bu eylemlerin bitirilmesini ve bunun için yapılacak her türlü girişimin “meşru” kabul edilmesini; eylemciler ise, başka mücadele araçları kalmadığı gerekçesiyle “ölüm orucunu” sonuna kadar sürdürme iradelerine kimsenin müdahale etmemesini istemektedirler. Ne yazık ki ölüm orucu süreci, şiddete karşı ahlaki değerlerin önemini yitirdiği bir süreç olarak tarihe geçecektir. Bir toplumda şiddete karşı doğal tepki askıya alınırsa, bütün kesimler şiddet yöntemiyle çözüm aranmasına alışırlar. Bu durumda şiddete karşı bir ahlakin savunulması önem kazanır. Hem Türk Tabipleri Birliği'nin daha önceki girişimleri hem de Yüksek Onur Kurulu'nun Bildirgesi, ölüm oruçlarıyla ilgili yeni bir şiddet dalgasının önüne geçebilmek amacıyla yöneliktir. Huzurunuzda üzüntüyle itiraf etmeliyiz ki, hepimiz bu süreçte başarısız olduk ve ne yazık ki şiddet kendi rolünü oynamaya devam etmektedir.

3. Tutuklu ve hükümlülerin zorla beslenmesi, devlet yetkilileri açısından ölüm oruçlarının bitirilmesi için en önemli yöntem olarak görülmüş, bu nedenle de “ bilinci kapalı olmayan bir kişinin zorla beslenmesi hekimlik ilkelerine uygun değildir” şeklindeki Türk Tabipleri Birliği açıklamaları hep büyük bir reaksiyonla karşılanarak, bu görüşü savunanlar ölüm orucu eylemcilerinin destekçisi olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Bizi suçlayan sayın savcı da aynı hataya düşerek bütünüyle insan yaşamının değerinin korunmasına yönelik bir açıklamayı “intihara ikna” suçuna kanıt olarak göstermiştir. Halbuki, bu açıklama ölüm orucu eylemlerinin kritik bir aşamasında (o günlerdeki gazetelere Adalet , İçişleri ve Sağlık Bakanlığı müsteşarlarının toplanarak toplu bir tıbbi müdahale operasyonu planladıkları yansımıştır) devlet yetkililerinin dikkatini, zorla besleme operasyonunun olası trajik sonuçlarına çekmek için yapılmıştır. Aynı açıklamada “Bilinci kapanan (ölme ihtimali yüksek olan) bir kişiye karşı hekimlerin doğal davranışı onu yaşama döndürecek girişimlere acil olarak başlamaktır” denerek tek tek hekimlerin bilinci kapanan eylemciye müdahale edebileceği açık bir şekilde belirtilmiştir. Bu olgulara rağmen sayın savcının “...ölüm orucunda olan bir hükümlüye yaşama döndürmek için yapılan doktor müdahalesini kınamak amacı ile Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu tarafından bir basın açıklaması yapılmıştır” suçlamasında bulunması bizim açıklamamızın yeterince incelenmeden davanın açıldığını göstermektedir.

4. Ölüm orucu sürecinde hekimlerin nasıl davranacağı konusu uluslararası bildireler ile belirlenmiştir. Bu bildirelerin temel amacı zorla beslenme girişimiyle karşı karşıya kalma ihtimali yüksek olan kişilerin hekimler eliyle baskıya maruz kalmasını engellemektir. Bu konuyla ilgili temel soru ölüm orucunu sürdürenlerin istekleri dışında beslenip beslenemeyeceğidir. Hakkımızda dava açılmasına neden olan açıklamadaki “Bilinci açık olan bir açıklık grevcisinin zorla beslenmesi hem uluslararası hekimlik değerlerine aykırıdır; hem de sonuç vermeyen ve yaşamsal riskleri olan bir girişimdir” cümlesi etik ve tıp otoritelerin konsensüs halinde olduğu bir görüştür. Bir çok ülkede siyasi otoriteler, bu tür konsensüslara rağmen hekimlik uygulamalarını insan hakları ihlallerini “örtbas” etmek için yönlendirmek istemektedir. Yıllar önce Güney Afrika'nın ırkçı yönetimi, Steve Biko isimli bir tutuklunun işkence ile ölümüne yol açmış ve hekimleri de baskı altında tutarak bu trajik ölümü gizlemeyi amaçlamıştır. O zamanın Güney Afrika Tabipler Birliği, hekimlerin işkenceye katkıda bulunmasını eleştirmediği için Uluslararası Tıp Camiasında saygınlığını yitirmiştir. Bir an için Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu'nun, yetkililerin talep ettiği gibi davrandığını ve ölüm orucu eylemcilerinin bilinci açıkken zorla beslenmesini savunduğunu varsayalım. Takdir edersiniz ki o zaman bizler sayın savcı tarafından huzurunuzda getirilmeyecektik, ama evrensel etik ilkelere sahip çıkmadığı için Afrika Tabipler Birliği gibi saygınlığı yitiren bir örgüt olacaktık. Bizlerin Hipokrat'tan beri varlığını

sürdüren temel etik değerlere sahip çıkmaktan başka doğal bir tutumumuzun olamayacağı açıktır.

5. Başından beri amacını ve içeriğini anlatmaya çalıştığım böyle bir açıklama ile açıklamanın yapıldığı tarihlerdeki ölümlerin ilişkilendirilmesini ve bu ölümlerden bizim sorumlu tutulmamızı anlamaya zihinsel yeteneklerimin yetmediğini itiraf etmek istiyorum. Bir ülkeyi uygar yapan, devletlerin ihtiyaçları doğrultusunda davranan örgütler ve kişiler değil her koşulda yan tutmadan evrensel değerleri ayakta tutmaya çalışan örgütler ve kişilerdir. Eğer bir suçsa, kabul edeceğim tek suçumun ölüm oruçları konusunda evrensel ilkeleri açıklamak olduğunu belirterek yüce mahkemenize saygılar sunuyorum.27.11.2001

Prof.Dr. Şükrü Hatun

TTB Yüksek Onur Kurulu Üyesi

5. AĞIR CEZA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI'NA

ESAS NO:2001/316

2001/316 esas no'lu dosya ile hakkımdaki “intihara ikna ve yardım” suçlaması karşısında kendimi savunmakta zorlanmaktayım. Çünkü böyle zavıf bir iddianame ile yargılanmamız beni üzmemekte, sıkıntıya sokmaktadır.

Öncelikle şunu belirtmek isterim. Bu dava basit bir “intihara ikna ve yardım” davası değildir. Kamu adına görev yapan iddia makamının, kamu adına görev yapan Türk Tabipleri Birliği ve benzeri meslek örgütleri üzerinde baskı kurma, bu gibi sivil toplum örgütlerinin çalışma alanlarını daraltma ve etkinliklerini azaltmak için açmış olduğu bir davadır. Hangi düşünce ve gerekçeyle açılmış olursa olsun bu dava sonuç itibarıyla Türk Tabipleri Birliği ve benzer kuruluşlardan haklı ve doğru ses çıkmasını önlemek amacıyla yöneliktir.

İddia makamı, ölüm oruçları sırasında gelişen olumsuzlukların etkisinde kalarak iddianameyi hazırlamış ve Yüksek Onur Kurulu'nun açıklamasını da bu olayın bir parçası olarak görme ve gösterme yönünde bulunmuştur.

TTB Yüksek Onur Kurulu açıklaması, ölüm oruçları sürecinde tıkanan, siyasi iktidarın ardarda olan ölümler karşısında çaresiz kaldığı bir dönemde yapılmıştır. Yapılan açıklamanın son derece basit iki hedefi vardır. Evrensel hukuk ilkelerini, uluslararası hekimlik değerlerini ve tıbbi etik kurallarını hatırlatmak, bu konudaki çözümün hekimleri baskı altına alarak değil, ölüm orucundakilerle diyalog yolunu hatırlatarak sorunun barış içinde çözülmesini istemektedir. Bu konuda hekim örgütümüz Türk Tabipleri Birliği'nin en yetkili üst kurulu olarak hekim kamuoyunu aydınlatmak bizim için bir görevdir. Bu görevi kamu adına yerine getirmek iddia makamı ve siyasi otoritenin hoşuna gitmese de suç olamaz. Davamıza konu olan Açlık Grevi- Ölüm Oruçlarının sonuçları dramatik olmuştur. Toplumsal bir olay karşısında kamusal bir sorumluluğu yerine getirmek amacıyla hekimlik sorumluluğumuzu başta ilgililer olmak üzere herkese hatırlatmak maksadı güdülmüştür. Bu olay karşısında sesimizi hekimlerin sorumluluk alanına harcamayacaksak, ne zaman ses çıkaracağız?

Ölüm oruçları karşısında mesleki tutumumuzu ifade ettiğimiz için yargılanmamız hukuk tarihimizde bir iktir. Belki de TCK 454. maddeye göre yargılanma açısından da ilk örneğiz. Böyle destekten yoksun haksız iddianame ile yargılanmamız bile bizi manen cezalandırılmış durumuna düşürmektedir.

Sonuçta insanlık onuru ortak paydadır. Bu paydada biz hekimler ve siz hukukçular birleşmek zorundayız. Bu nedenle hakkımızdaki suçlamaları kabul etmiyor ve ivedilikle beraatimi talep ediyorum.

Saygılarımla arz ederim(27.11.2001).

Uz.Dr.Mahmut ORTAKAYA

Göğüs Hastalıkları Uzmanı

TTB Yüksek Onur Kurulu Üyesi

ANKARA 5. AĞIR CEZA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI'NA
ESAS NO:2001/316

Üyesi bulunduğum TTB Yüksek Onur Kurulu'nun ölüm oruçları konusunda yayınladığı açıklama sonrası Türk Ceza Kanunu'nun 454. maddesine göre "intihara ikna ve yardım" suçu ile soruşturma başlatılmış olduğunu öğrenmiş bulunmaktayım.

Burada 27 yıllık bir psikiyatri hekimi ve Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak öğrenci yetiştiren; hekim adaylarını, psikiyatrik hastalıkların niteliği, koruyucu ruh sağlığı, ruhsal hastalıkların sağaltımı konusunda eğiten; çocuk ve ergenlerin ruhsal hastalıklarının tedavi eden, kişilerin ruhsal yönden en erken dönemde, psikiyatrik bir hastalık tümüyle yerleşmeden ruhsal yönden ele alınarak iyileştirilmeleriyle ilgili bilimsel bir uğraş içinde olan bir kişi olduğumu; ayrıca üniversitede kürsü dersi olarak "gençlerde intihar", "ergen psikiyatrisinde acil durumlar", başlığı altında "intiharların nedenleri ve sağaltımı" konusunda ders anlatmayı sürdürdüğümü belirtmekte yarar görmekteyim.

Durum böyle iken "intihara ikna ve yardım" suçu nedeniyle soruşturma geçirmek anlamakta zorlandığım çelişkili bir yaşam deneyimi oldu.

Burada özellikle "intihar" ve "ölüm orucu" arasındaki kavramsal farklılıkları uzmanlık alanımın çerçevesi bağlamında açıklamak isterim:

İntihar çözümsüzlük ve umarsızlık karşısında ölüme dönük bir eylemdir; oysa ki açlık grevi çözüm üretmeye ve yaşama dönük bir eylemdir. İntiharda bir tükenme söz konusudur; açlık grevi yapan kişi ise tüm gücünü, iç enerjisini harekete geçirerek bir karar doğrultusunda eyleme sokmuş, elde etmek istediği sonuç, varmak istediği hedefe yönelik yoğun, etkin bir savaşıma bedenini, ruhunu ve zihnini yönlendirmiş durumdadır. İntiharda ölüme teslimiyet, diğerinde ise kendini aç bırakma yoluyla gösterilen bir direnç söz konusudur. Açlık grevinde, onaylansın ya da onaylanmasın bilinci açık iken alınmış bir karar doğrultusunda atılmış bir adım, bir teslim olmama, inancı ya da düşüncesi uğruna bedenini bir araç olarak kullanarak yapılan bir eylem söz konusudur.

Dolayısıyla "intihar" ile "açlık" grevi arasında niteliksel olarak belirgin farklar bulunmaktadır. Bilimsel açıdan iki olgunun ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir.

İntihar düşüncesi karşısında bir hekim hastasına bu düşüncesini eyleme geçirdiğinde taşıyacağı riskleri bildirir, ailesini uyarır, gerekirse hastayı hastaneye yatırarak, hastasını bu hastalık durumu düzelene kadar gözetim ve sağaltım altında tutar.

Ancak "açlık grevi" bir psikiyatrik hastalık tablosu değildir. "Ölüm orucu" kişilerin bilinci açık ve zihinsel yeterliliğe sahipken kendileri ile ilgili aldıkları özerk bir karardır. Burada hekimin yükümlülüğü, yine bu karar doğrultusunda o kişide gelişebilecek sağlık durumuna ilişkin riskli sonuçları gerçeğe uygun biçimde aktarmak, kişiyi ve ailesini bilgilendirmek ve kişi onay verdiğinde sağaltıcı girişimleri başlatmak üzere açlık grevi boyunca durumunu yakından izlemektir. Bu süreç içinde, hekimin işlevsel konumu, "ölüm orucunu destekleme" olarak nitelendirilemez.

Çağımızda geçerli olan tüm ulusal ve uluslararası belgeler, hangi ülkede, hangi koşullar altında olursa olsun, hekim, hastanın sağaltımına karar verir, onun sağlığına ilişkin bir girişimi başlatır ve uygularken hastanın onayının alınması gereğini belirtmektedirler.

Hekimlik mesleğinin etik anlayışı, hastaların "insan" ve "hasta" olmayla ilgili haklarının bütüncül bir kavrayış içinde dikkate alınmasını ve korunmasını hedeflemektedir.

Bu bağlamda "insanı" ve "insan yaşamını", "hasta haklarını" ve "insanın insanca yaşamasını sağlayacak olan iyilik halinin

gerçekleştirilmesini" en önde tutan bir mesleğin üyesi olarak "intihara ikna ve yardım" suçu ile hakkımda soruşturulma açılmış olmasını hekimlik işlevim, kendi hekimlik anlayışım ve hekimlik onuruma yöneltilen çok ağır bir haksız nitelendirme olarak görüyorum ve kendimle bağdaştıramıyorum.

Saygılarımla,

Prof.Dr.Bahar Gökler

TTB Yüksek Onur Kurulu Üyesi

ANKARA 5. AĞIR CEZA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI'NA
ESAS NO:2001/316

İ.Ü.Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ni bitirip Üroloji ihtisası yaptım. 1974 yılından beri de Gaziantep halkına hizmet etmekteyim. 1981-83 yıllarında Gaziantep SSK Hastanesi başhekimliği görevinde bulundum ve halen aynı hastanede üroloji uzmanı olarak hizmete devam etmekteyim. Gaziantep yöre halkına ilk hemodiyaliz ve koroner yoğun bakım hizmetini başlatan tesisler kurulmasına vesile oldum. 1996 yılında Türk Kanser Araştırma ve Savaş Kurumu Gaziantep Şubesi kurucusu ve halen 2. başkanım. Kansere yakalanmış ölüme mücadele eden bu insanların hizmeti ayaklarına getirmek için olağanüstü çaba sarfetmekteyim. 33 yıllık meslek hayatımda bütün hemşehrilerim, yöre halkı ve yerel yöneticilerimiz bilirler ki, laik demokratik Türkiye Cumhuriyeti'ne Atatürk ilke ve inkılaplarına sıkı sıkıya bağlı, sadık ve saygılı bir Türk hekimi olarak karşılıksız hizmeti özümsemiş bir kişiliğe ve çizgiye sahibim. Her zaman şahsıma güvenen insanların güvenine layık olmak için gayret ve çaba gösterdim ve göstermeye devam edeceğim. Son nefesine kadar yaşamla mücadele eden insanlara yaşam desteği verip yardımcı oldum. Hiçbir zaman gece ve gündüz, neme lazım demeden hizmet etmeye devam etmekteyim. Bütün hekimlik uygulamalarımızda bize güvenip, inanıp, tedavimizi kabul eden hastalarımıza son nefesine kadar yardım ve hizmet eder, sorumluluklarını üstlenirken güvenmeyen, inananları kendi hür iradesi ile imza vererek tedavimizi reddeden hasta için de yapabilecek hiçbir hizmet ve sorumluluğumuzun olmadığını zannediyorum. Tıbbi etik kurallara uyarak çalıştım. Bilinci kapalı her hastanın son nefesine kadar yaşama döndürme gayret ve çabası içinde oldum.

Söz konusu bu bildiri de tıbbin etik kurallarına göre kendi hür iradesi ile ölüm orucuna karar alan kişinin zorla beslenmesi ve tedavisinde kişinin kendi isteği dışında hekimin zorla besleme ve tedavi uygulama gibi bir sorumluluğunun olmadığı vurgulanmaya çalışılmıştır. Bundan başka bir amaç ve maksadı sözkonusu değildir.

Üzerimize atılı intihara ikna suçlamasından dolayı büyük üzüntü duymaktayım. Suçlamayı reddediyor, suçsuz olduğumu, beraatime karar verilmesini saygı ile talep ediyorum(27.11.2001).

Dr.Mustafa İhsan ÖZGÜN

Üroloji Uzmanı

TTB Yüksek Onur Kurulu Üyesi

5. AĞIR CEZA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI'NA
ESAS NO:2001/316

Sayın Başkan, Değerli Heyet Üyeleri,

Avukatlarımız hazırladıkları savunmalarında olayın hukuki boyutunu açıklamışlardır. Ancak şunu söylemek istiyorum.

"İnsan hayatının değerine, yaşam onuruna ve varolanın kutsal yüceliğine inanan bir hekimi ve hekimler grubunu intihara ikna etmekle suçlamak beni sonsuz derecede üzmüştür. Ancak ilkel bir düşünce ile gaddar bir ruh yapısının yaratacağı patolojik bir tipin eylemi olabileceek "intihara ikna etmeyi" mensubu olmaktan gurur duyduğum hekimliğime yapılmış bir hakaret olarak kabul ediyorum.

Lütfen bizim "evrensel hekimlik ilkelerini savunduğumuzu dikkate alırsanız şeref bahşedersiniz.

Hürmetlerimi arz ederim(27.11.2001).

Dr.Güner GEDİK

TTB Yüksek Onur Kurulu Üyesi

5. AĞIR CEZA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI'NA

ESAS NO:2001/316

Hekimler meslek uygulamaları nedeniyle çeşitli tarihlerde çeşitli mahkemelerde yargılandılar. Almanya'da Nazi rejiminin tasviyeci sürecinde kurulan Nürnberg Mahkemeleri'nde yargılanan ve cezalandırılan hekimlerin işledikleri başlıca suç, kişilerin izin ve onaylarını almaksızın sözde tıbbi girişimlerde bulunmaktı. Nürnberg Mahkemeleri hekimlik meslek uygulamalarında dikkate alınması gereken etik kuralların şekillenmesinde bir dönemeç olmuştur. İlginç bir çelişki olarak bizler bu mahkemede, yarım yüzyıl sonra o hekimlerin yaptıklarının tam tersini "sağlık durumuyla ilgili bilgilendirilen kişinin tedaviyi kabul veya red hakkı vardır" savunduğumuz için yargılanıyoruz.

Farklı ülkelerdeki hekimlik uygulamaları ile ilgili deneyimlerden süzülerek hazırlanmış uluslararası "Etik Yönergeler" Dünya Hekimler Birliği'nin, tüm dünya hekimlerinin uymalarını istediği evrensel ilkelerdir. Bunlardan 1975 yılında yayımlanan Tokyo Bildirgesi, açık grevlerinde hekimlerin ne şekilde tutum alacaklarını açıkça tanımlamıştır. Burada "mahkum, besin almayı reddederse ve doktorun görüşüne göre besin almayı gönüllü reddetmesinin sonuçları hakkında sağlıklı ve rasyonel yargıda bulunması mümkün ise, zorla besin verilmemelidir." denilmektedir. Yine Dünya Hekimler Birliği'nin 1981 Lizbon Bildirgesi'nde "hastanın yeterli bilgileri aldıktan sonra tedaviyi kabul veya ret hakkı vardır." denilmektedir. Bu ilkeler gerçeklerden kopuk, soyut ilkeler değildir. Bu ilkeler ne yazık ki, hekimlerin karıştığı veya karışmaya zorlandığı binlerce bu tür olaydan, bunlar tekrarlanmasın kaygısıyla dünya hekimlerince kabul edilmiş ilkelerdir.

Özellikle baskıcı rejimlerde hekimlerden iktidarların politik kararlarını hastaların bedenlerine tıbbi müdahale adı altında uygulamaları istenmiştir. Yukarıda sözünü ettiğim:Nazi Almanyası'nda olanlar insan bedenine onay alınmaksızın politik emirlerle "sözde tıbbi" müdahalelerin en acı örnekleridir.

Yemeğini yemeyi reddeden bir çocuğu zorla beslemenin ne kadar güç olduğunu anneler çok iyi bilir. Burada hekimlerden istenen ise, birinci açık zihni ehliyeti olan erişkinlere metal ağızlıklar, diş tamponları, mide boruları kullanarak onları zorla beslemeleridir. İngiltere'de, İspanya'da, Fas'ta ve Türkiye'de yaşananlar bu uygulamaların başarısız olduğunu göstermiştir.

Zihinsel ehliyetleri olmadığı için, haklarındaki tıbbi kararlara katılmayanlar, çocuklar ve ağır ruhsal hastalıkları olanlardır. Ancak ruhsal hastalığı olan kişilere, onayları alınmadan uygulanacak tedavilerde uyulması istenen etik ilkeler de Dünya Hekimler Birliği'nce 1977'de kabul edilen Hawaii Bildirgesi'nde açıklanır. Burada bile hekimin yetkileri sınırsız değil.

Ölüm oruçlarına veya açık grevlerine katılanların ruhsal hastalıkları nedeniyle böyle davrandıkları, yani "zihinsel ehliyet"lerinin olmadığı iddiası bilim dışıdır. Böyle düşünenlere, "Glasnost" öncesi Sovyetler Birliği'ndeki akıl hastalıkları hastanelerinde 6 bin politik "hasta" bulunduğunu, bunların "reformla ilgili sanrı"lardan muzdarip sayıldığını hatırlatalım. Baskıcı rejimlerin, muhaliflerini susturmak için psikiyatryi nasıl kötüye kullandığı tüm dünyanın malumdur.

Ölüm orucu veya açık grevini "intihar" diye tanımlamak, politik bir problemi psikiyatrinin alanına itmek anlamına

gelmektedir. Türkiye'de yaklaşık bir yıldır süren ölüm oruçlarının bir ruhsal hastalık veya intihar davranışı olmadığını anlamak, nesnel bakışla hiç de zor değildir.

Ölüm oruçlarında, intiharda olduğu gibi, çözüme kapalı, ilişkilerin kesildiği, içedönük bir tutum gözlenmiyor. Aksine talepler ileri süren, çözüm beklentisi olan, dışarıyla ilişkilerin devam ettiği, dışı açık bir tutum söz konusudur. Intiharda, ölümün tek çözüm olduğu düşüncesine saplanılır, ölüm oruçlarında ise yaşam koşullarının değişimi talep edilmektedir.

Türkiye'de süren ölüm oruçlarında eylemciler, bazı taleplerinin yerine getirilmesini istiyor. En önemli talepleri de F tipi cezaevlerinde tecrit uygulamasına son verilmesidir.

Ölüm orucuna katılanlar, bilinçleri açık olduğu sürece "zihinsel ehliyeti olan" ve "özerk" bireyler sayılır. 1991 Malta Bildirgesi'ndeki açık grevcisi tanımları şöyledir:"Açık grevcisi, zihinsel olarak ehliyetli, açık grevine iradesiyle karar vermiş, bu bedenle belirli bir zaman yiyecek ve/veya sıvı almayı reddeden kişidir." Eylemcilerin, Lizbon Bildirgesi'ndeki, "Hastanın, yeterli bilgileri aldıktan sonra tedaviyi kabul etme ya da ret hakkı vardır" biçimindeki temel hasta hakkını kullanmalarına engel yoktur.

Eylemcilerin örgüt bağlantılarının özerkliklerini bozduğu, sağlıklı düşünmelerini engellediği iddiası özellikle düşünce özgürlüğü açısından tehlikelidir. Otoritenin, kendisi gibi düşünmeyenlere "hasta" "hezeyanlı" etiketini yapıştırması, bu yaklaşımla kolaylaşır. Dini, politik, ideolojik vb. inançları ruhsal hastalık belirtisi saymak, akıl hastanelerini, politik "hasta"larla doldurmaya yol açar.

Tarihin de gösterdiği gibi, toplumda doğru ile yanlışın, sağlıklı ile sağlıksızın birbirine karıştırıldığı zor dönemlerde, doğru ve sağlıklı olanı söyleyen, savunan kişi ve kurumların işlevleri son derece önemlidir. Burada Türk Tabipleri Birliği ve onun bir organı olan Yüksek Onur Kurulu'nun toplumumuzun yaşadığı bu zor dönemde doğruyu savunma çabasına yüksek mahkemenizin de destek vereceğini umuyor, beraatime karar verilmesini saygı ile talep ediyorum(27.11.2001).

Prof.Dr. Cem Kaptanoğlu

TTB Yüksek Onur Kurulu Üyesi

5. AĞIR CEZA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI'NA

ANKARA

2001/316 esas no'lu dosyadaki suçlamayla ilgili yazılı savunmamdır.

Sayın C.Savcısı Levent Tacer imzasıyla hazırlanan iddianamede içinde yer aldığım Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu üyeleri hakkında TCK 454 mad. Dayanarak "intihara ikna etmek" suçlamasında bulunulmuştur. Böyle bir suçlamayı kabul etmiyorum. TCK 454. mad. Aynen şöyle demektedir:"Birini intihara ikna ve buna yardım eden kimse müntehirin vefatı vuku bulduğu takdirde 3 seneden 10 seneye kadar ağır hapis cezasına mahkum olur". Bu maddede görüldüğü gibi suçun üç unsuru vardır. a) intihara ikna etmek, b) intihar girişimine yardım etmek, c) intihar girişiminin ölümle sonuçlanması.

İkna unsuru için iddia makamının delil olarak sunduğu tek belge Yüksek Onur Kurulu'nun 17.04.2001 tarihinde yazarak imzaladığı "zorunlu bir açıklama" başlıklı basın açıklamasıdır. Bu açıklamanın 1. maddesi iddia makamını doğrulamamaktadır. Şöyleki bildirimizde aynen şöyle denmektedir: "ölüm orucu insan yaşamını hedef alması nedeniyle hekimliğin temel felsefesine aykırı bir eylemdir ve bu nedenle de hekimler tarafından desteklenmesi mümkün değildir. Hekimler hiçbir koşulda ölüm orucunun özendirilmesine yönelik bir tutum içinde olamazlar". Hiçbir yoruma yer vermeyecek kadar açık olan bu düşüncemiz rağmen bizleri bırakın ölüm orucundakileri telkin, teşvik ve

özendirmeyi, bu eylemlerine devam ederek sonucunda ölmelerini, bizim onları intihara ikna etmemiz olarak değerlendirmek gerçekle bağdaşmamaktadır. Kaldı ki bir an için bu iddianın gerçek olduğunu varsaysak bile, hiçbirini görmediğimiz, tanımadığımız, görüşüp konuşmadığımız bu insanları hangi yolla nasıl ikna etmişiz? Dosyada bu konuda hiçbir delil yoktur. Yardım konusu da benzer durumdadır. Görmediğimiz, tanımadığımız bu insanlar hangi yöntemle intihar etmişler ve ölmüşlerdir, biz bu yöntemlere ne şekilde yardımcı olmuşuz? Bu konuda da dosyada hiçbir somut delil yoktur. Ölüm olayına gelince; iddia makamının bizim açıklamamızla açık grevcilerinin ölümleri arasında illiyet bağı kurduğu görülmektedir. Buna kanıt olarak ölüm orucu sonucu ölen 4 kişinin adı verilmektedir. Çok hazin bir durumdur ki bu 4 kişiden 3'ü bizim açıklamamızdan ÖNCE ölmüşlerdir. Diğer 4. şahıs ise bildiriye imzalamamızın ertesi gününde yani daha 24 saat geçmeden ve bildirimiz henüz kamuoyuna duyurulmadan ölmüştür. Bu insanların ölümleriyle bizim bildiri arasında ilişki kurmak, açıklamamızın bu insanların ölüm nedeni olduğunu söylemek vahim bir hukuki maddi hatadır.

Ölüm orucundaki insanlar vücutları için gerekli enerjiyi alamadıklarından vücudun yakıt depolarını kullanırlar, karaciğer başta olmak üzere bu depolar da tükenince hücreler ölmeye, doku ve organlar iflas etmeye başlarlar ve bu uzun süreç sonunda fizyolojik ölüm oluşur, yani ölüm orucu sonucu ölüm yeterli enerji alınmamasının doğal sonucudur. İntiharda ise ölüm, beden fonksiyonları normal bir kişide dış müdahale ile hayati fonksiyonların aniden ortadan kalkmasıyla oluşur. İkisi arasında bilimsel olarak büyük bir farklılık vardır. Suçlanmamızdaki yanlış değerlendirilen bir diğer husus da budur. Ölüm oruçları karşısında hekim tavrını belirleyen böyle sağduyulu, bilimsel, tıbbi etik ilkelere ve insan haklarına saygılı, yaşam hakkı ve insanlık onurunu savunan, altına tereddütsüz bugün de imzama koyacağım açıklamamızın böyle bir suçlamaya yönelik yorumlanması gerçekten anlaşılamazdır.

Sonuç Olarak: İnsan yaşamının değeri ve korunması için 25 yılını hekimliğe vermiş bir bilim insanı olarak gerek şahsım, gerekse Yüksek Onur Kurulu üyesi meslektaşlarım hakkındaki bu ONUR KIRICI ve DAYANAKSIZ suçlamayı kabul etmediğim gibi, Türk Hukuk ve Adaletinin daha fazla yara alması ve bizlerin de daha fazla yıpratılmaması açısından, iddia makamının belirttiği "delillerin takdiri ve münakaşası mahkemenize ait olmak üzere" kamu adına talep ve iddia edilen suçlamaların yüce heyetinize en kısa sürede değerlendirilmesini ve bizleri bu trajik iddia karşısında aklamamızı arz ederim. Saygılarımla. 27.11.2001.

Doç.Dr.Faik ÇELİK

Cerrahi Klinik Şefi

TTB Yüksek Onur Kurulu Üyesi

ANKARA 5. AĞIR CEZA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI'NA

Sayın Başkan, Sayın Üyeler;

Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu Üyesi'yim. Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi Danışmanı olarak, 25-28 Kasım 2001 tarihleri arasında Danimarka'daki bir toplantıya katılmak zorunda olduğumdan, sorguların yapıldığı ilk duruşmada hazır bulunamadım.

C. Savcılığı'nca suçlanan 17 Nisan 2001 tarihli basın

açıklamasının hazırlanmasına ben de katıldım ve bu belgeyi bilerek, isteyerek imzaladım. Değerli meslektaşlarımın geçen duruşmada yaptıkları savunmalara katılıyorum. Ek olarak, özetle şunları belirtmek istiyorum.

Türk Tabipleri Birliği (TTB) Yüksek Onur Kurulu'nun dava konusu basın açıklaması, açlık grevi ve ölüm orucu sürecindeki hükümlülere "zorla besleme girişiminde bulunulacağı" haberleri üzerine yapılmıştır.

Hekimler, hastalarına ve tüm insanlara olduğu gibi, açlık grevi sürecindeki bireylere de meslek etiği ilke ve kuralları çerçevesinde davranmakla yükümlüdürler. Bu değerler bütünü içinde, hekimliğin hiçbir aşamasında zor kullanmak söz konusu değildir.

Ülkemiz hekimlerinin örgütü Türk Tabipleri Birliği'nin ve uluslararası meslek kuruluşlarının belgelerinde açıklanan ilke ve kurallar, yüzyılların birikimleri ve deneyimleri ışığında oluşturulmuştur. Kaldı ki, uzun süredir açlık grevi ve ölüm orucunda bulunan insanlar için zorla besleme çabaları, Yüksek Onur Kurulu açıklamasında da vurgulandığı üzere, kişiyi yarardan çok zarar getirebilecek, hatta hastanın yaşamını tehdit edebilecek riskler taşımaktadır. Daha önceki süreçlerde, yetkililerce zaman zaman uygulanan zorla besleme girişimlerinin acı sonuçları hâlâ belleklerde.

TTB Yüksek Onur Kurulu açıklaması, tıp meslek ilkeleriyle uyumlu olarak, ölümü değil yaşamı savunmaktadır. Ancak yaşamı savunurken, insan onurunu, tıp meslek kurallarını, hekimin bağımsızlığını bir bütün olarak görmektedir. Mesleğini her tür etki ve baskıdan uzak, bağımsız olarak yapabilen hekimler, en doğru kararları alarak uygulayabilirler.

Bizler, Türkiye hekimlerinin görev ve yetki verdiği Yüksek Onur Kurulu üyeleri olarak, meslek örgütünün işlevine uygun ve sorumluluğumuzun gereği olan bir girişimde bulunduk. Ağır toplumsal trajedilerin yaşandığı günlerde, insanı ve yaşamı savunmak için böyle bir girişim zorunlu oldu.

Sonuç olarak,

1. TTB Yüksek Onur Kurulu açıklaması, ölümü değil, insan onuruna saygılı bir yaşamı savunmaktadır. Bu nedenle, iddianamedeki "intihara ikna" suçlamasının hukuksal hiçbir dayanağı ve geçerliliği yoktur.
2. Açıklamada, onur kırıcı olabilecek ve ciddi sağlık sonuçları doğurabilecek zorla besleme girişiminin sakıncalarına dikkat çekilmiştir.
3. Açıklama, ulusal ve uluslararası hekimlik değer ve belgelerinin bir gereği olarak yapılmıştır. Meslek uygulamaları sırasında bu değerlere uygun biçimde davranmak, tüm dünya hekimlerinin görev ve sorumluluğudur.
4. TTB Yüksek Onur Kurulu, anayasal hakkı olan düşünce açıklama özgürlüğünü kullanmıştır.

Yukarıda açıklanmış olan ve dava vekillerimizin savunmalarında ayrıntılarıyla yer almış bulunan tüm nedenler ve gerekçelerle, İddia Makamı'nın suçlamasını reddediyor; toplumsal saygılılığımızın daha fazla zarar görmemesi için, bu davanın bir an önce aklamayla sonuçlandırılmasını diliyorum.

Saygılarımla,

4 Aralık